

Τὸ βιβλίον ἐπισημασθῆναι μετὰ τῆς βιβλιοθήκης
βιβλιοῦ ἀναμνήσεως
δ. Παναγιώτου

1435 + 215

1041

Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

(1645 - 1669)

ἢ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

ΑΝΘΙΜΟΥ ΔΙΑΚΡΟΥΣΗ

ΜΑΡΙΝΟΥ ΖΑΝΕ

ΣΥΛΛΕΓΕΝΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΩΝ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ

ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΥ ΞΗΡΟΥΧΑΚΗ

ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΒΕΝΕΤΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Τὴν πολυθαύμαστον Κρήτην
τιμήσωμεν τὴν ἐξανθήσασαν
ἄνθη τὰ τίμια.
(Ἀπολυτίκιον εἰς τοὺς Δέκα Μάρτυρας.)

Handwritten signatures and notes in ink, including the name 'Παναγιώτου'.

ΕΝ ΤΕΡΓΕΣΤΗ.

Τύποις τοῦ αὐστριακοῦ Λόγου
1908.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΡ. ΕΙΣ. 9296

ΤΩ
ΠΟΛΥΣΕΒΑΣΤΩ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΩ, ΣΑΘΑ,
ΙΔΡΥΤΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Εὐγνωμόνως
ΑΝΑΤΙΘΕΤΑΙ.

ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

ΔΙΑ ΣΤΙΧΩΝ

Α'

ΑΝΘΙΜΟΣ ΔΙΑΚΡΟΥΣΗΣ

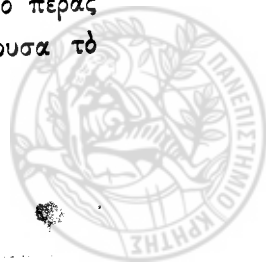

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὁ μεταξὺ Ἑνετῶν καὶ Τούρκων μετ' ἴσου ἡρωϊσμοῦ καὶ πεισμονῆς διεξαχθεὶς εἰκοσιπενταετῆς πόλεμος (1645—1669), ἀποτελεῖ τὸ ἀξιολογώτερον γεγονός ἐν τῇ ΙΖ' ἑκατονταετηρίδι τῆς Γενικῆς Ἱστορίας, τὸ σημειῶσαν τὴν παρακμὴν καὶ αὐτὴν τὴν ἐξάλειψιν δύο κραταιῶν δυνάμεων ἐπὶ δύο ὅλας ἑκατονταετηρίδας διεκδικουσῶν τὴν θαλασσοκρατίαν τῆς Μεσογείου. Εἰς τὴν μεγάλην ταύτην μονομαχίαν παρέστη θεατῆς καὶ συνεργὸς ἅπασα ἡ Ἰσλαμικὴ Ἀσία καὶ Ἀφρική καὶ ἡ Χριστιανικὴ Εὐρώπη· ἀλλ' ἐπὶ τέλους μετὰ μυριονέκρους μάχας καὶ ἀνάδειξιν ἡρωϊκῶν ἀνδραγαθιῶν, ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς αἰμοφύρτου καὶ ὑπὸ τῆς πυρίτιδος ὑπονομευθείσης καὶ ἀνατιναχθείσας Κρήτης, ἐξῆλθον ἀμφοτέρωι οἱ γίγαντες παλαισταὶ ἡρωτηριασμένοι καὶ ἐτοιμοθάνατοι, ἐφ' ὧν προσηκόντως δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ παλαιὰ παροιμία «κλαίει ὁ νικηθεὶς, ὁ δὲ νικήσας ἀπόλλωλεν.»

Καὶ ἐπειράθη μὲν ἡ Δημοκρατία ἴν' ἀνακτήσῃ τὸ ἐσαεὶ ἀπολεσθὲν μεγαλεῖον δι' ἐτέρου τολμηροῦ πραξικοπήματος, τῆς ἐφημέρου κατακτήσεως τῆς Πελοποννήσου, ἀλλ' ἡ παρακμὴ ἦν τοσοῦτον ὀργανικὴ, ὥστε εἰς τὸ πέρασ τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος ἡ μὲν Ἑνετία φέρουσα τὸ

στιγμα τοῦ βομβαρδισμοῦ τοῦ Παρθενῶνος καὶ τῆς ἀπο-
γυμνώσεως τῶν Ἀθηνῶν ἐκ τῶν ἐναπολειφθέντων ὑπὸ
τῶν Γότθων, Σταυροφόρων καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων, Ἑλ-
ληνικῶν μνημείων, ἀνεπιστρεπτὴ ἐξηλείφθη ἐκ τῆς βίβλου
τῶν ἐθνῶν, ὁ δὲ μέχρις ἡμῶν παρατείνας τὴν ἀγωνιώδη
αὐτοῦ ὑπαρξίν ἀντίπαλος ἐκείνης καὶ τῆς Κρήτης πορθητῆς,
παραμένει ὡς ἄψυχος κορμὸς κεραυνοπλήκτου δρυός, ἀποζῶν
οὐχὶ ἐξ ἐσωτερικῆς ἰκμάδος, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐλέους
τῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης, ἐκ καθαρῶν ὑλικῶν συμπε-
ρόντων καὶ ἐπιβούλων βλέψεων μὴ συναινούσης εἰς ἀπε-
λευθέρωσιν τῶν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν βαρβάρων στεναζόντων
Χριστιανῶν, οἵτινες ὁμολογουμένως συνετέλεσαν εἰς τὴν
ἐξημέρωσιν καὶ ἀνάδειξιν τῶν νῦν ἰσχυρῶν, ἄλλοτε δὲ
ἀφανῶν τούτων περιφρονητῶν τοῦ δικαίου τοῦ Ἑλληνισμοῦ
καὶ αὐτῆς τῆς φιλανθρωπίας. Ἀλλ' οἱ σημερινοὶ ἄνθρωποι
περιφρονοῦντες ἐν τῷ σημερινῷ αὐτῶν μεγαλείῳ τὰ ἱστο-
ρικὰ διδάγματα, λησμονοῦσιν ὅτι τὰ πρὸ αὐτῶν ἐπὶ πολὺ
ἰσχύσαντα τρία μεσαιωνικὰ μεγαθήρια, ὁ Τούρκος, ὁ Πάπας
καὶ ὁ Ἑνετός, ἐπνίγησαν ἤδη ἐν τῷ κιτρίνῳ ἀφρῶ τῆς
λήθης, διότι μόνον τὸ καλὸν ἢ ἀδέκαστος ἱστορία χαράσσει
διὰ τοῦ σιδηροῦ αὐτῆς δακτύλου εἰς τὰς πλάκας τῆς
αἰωνιότητος.

Περὶ τοῦ Κρητικοῦ πολέμου, ὅστις δικαίως θεωρεῖται
ἡ τελευταία ἡρωϊκὴ σελὶς τῆς μεσαιωνικῆς Εὐρώπης,
ἐγράφησαν τσαῦτα ἱστορικὰ καὶ πρὸ πάντων ποιητικὰ
ἔργα ἐν ἀπάσαις ταῖς γλώσσαις, ὥστε ταῦτα ἀποτελοῦσιν
ιδίαν φιλολογίαν.¹⁾ ἔργα ὅμως ἐν συνόλῳ ταπεινὰ καὶ

¹⁾ Βλέπε κατάλογον τούτων ἐν Antonio Medin, *La Storia di
Repubblica di Venezia*, Milano 1904, σ. 316—360. 546—556.
Giuseppe Gerola, *Monumenti Veneti nell'Isola di Creta*,

ἀκριβῶς ἐξεικονίζοντα τὴν ἀποκρυστάλλωσιν τοῦ ὑπαγορεύσαντος Χριστιανικοῦ αἰσθήματος· διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ αὐτοὶ οἱ μᾶλλον συντελέσαντες εἰς τὸν ἀριθμητικὸν πλουτισμὸν τῆς πολυγλώττου ταύτης λογοτεχνίας τοῦ Κρητικοῦ πολέμου, περιφρονοῦντες ταῦτα, ἀρκοῦνται εἰς εὐφημον μόνον μνεῖαν τοῦ ἡμετέρου Ζάνε, ὡς ἀποτελοῦντος τὸ μᾶλλον εὐπρόσδεκτον νεκρολούλουδον τῆς εἰς τὰ ἐρείπια τῆς Κρήτης πεσοῦσης χαίτης τοῦ Ἑνετικοῦ λέοντος.

Ἄν και μεταξύ τῶν τότε βαρβαρικῶς μαχομένων ἐθνῶν οὐδέποτε ἔλειψαν προφάσεις εἰς ἔναρξιν τῶν ἐπὶ τὸ πλεῖστον πειρατικῶς διεξαγομένων πολέμων, παραδόξως αἱ ἀρχαὶ τοῦ ἐν Κρήτῃ ἀγῶνος παραμένουσιν εἰσέτι μυστηριώδεις, ἀφοῦ μάλιστα καλῶς γινώσκεται ὅτι, οἱ ὑπόδουλοι Ἑλληνας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ὁποίων δύο ξένοι τὴν τε γλῶσσαν καὶ τὸ θρήσκευμα λυσσωδῶς ἐμάχοντο, ἐδείχθησαν ἐν ἀρχῇ ἐnthουσιώδεις σύμμαχοι καὶ ὑπερασπισταὶ τῆς Χριστιανικῆς τιμῆς, μόλις δ' ὕστερον ἀπελπισθέντες περὶ σωτηρίας, ἐφάνησαν ἀμφιταλαντευόμενοι μεταξύ τοῦ φοβεροῦ διλήμματος, τοῦ νὰ ἐγκαταλείψωσι διὰ παντός τὴν πατρικὴν γῆν, καὶ μεταναστεύοντες εἰς ξένας χώρας, ὡς οἱ πρὸ αὐτῶν Ναυπλιεῖς καὶ Μονεμβασιῶται, νὰ συγχωνευθῶσιν ἐν τῷ ἐνετικῷ πληθυσμῷ, ἢ μένοντες ἐν τῇ

Venezia 1905, tom I, σ. XLI—XLIII. Ἄλλ' οἱ πολυμαθεῖς οὔτοι συγγραφεῖς, ἀγοοῦντες τὴν Ἑλληνικὴν, παρέρχονται ἀμνημόνευτον τὸ μέγα ποίημα τοῦ Κρητὸς Ἀθανασίου Σκληροῦ, δημοσιευθὲν ἐν τῷ Β' τόμῳ τῶν Ἑλληνικῶν Ἀνεκδότων τοῦ σεβαστοῦ διδασκάλου, Κ. Σάθα (Ἀθῆναι 1867), ὡς καὶ τὰς πραγματείας τοῦ Χουρμούζη, Βερνάρδου κ.λ.π. Ὁ ἀληθὴς ἰδρυτὴς τῆς Κρητικῆς Ἱστορίας καὶ φιλολογίας ἐστὶν ὁ προρρηθεὶς σεβαστὸς διδάσκαλος, Κ. Σάθας, πρῶτος δημοσιεύσας, πλὴν τοῦ Ἀθανασίου Σκληροῦ, ἀνάγνωσιν τοῦ Ζάνε ἐν Τουρκοκρατουμένῃ Ἑλλάδι, (1869, σ. 222—300), τὸ Κρητικὸν Θέατρον (Βενετία 1867) καὶ νῦν τὴν μεγάλην σειρὰν τῶν Κρητικῶν Χρονογράφων ἐτοιμάζων εἰς ἔκδοσιν.

πατρική γῆ, νὰ δεχθῶσιν ἐξ ἀνάγκης τὰς ἀπατηλάς τῶν Τούρκων ὑποσχέσεις, ἀφοῦ εἶχον ὑπ' ὄψει τὴν κακοδαιμονίαν τῶν ἄλλων ὑποδούλων ὁμοεθνῶν, στεναζόντων ὑπὸ ζυγὸν βαρύτερον τοῦ ἐνετικοῦ.

Ὅθεν οἱ Ἑλληνες, καίτοι σώζοντες ἀνεπιλήστους ἀναμνήσεις τῆς ἐνετικῆς κακοδιοικήσεως, οὐ μόνον δὲν ἐπροκάλεσαν, ἀλλὰ καὶ ἥρωϊκῶς ἀντετάχθησαν εἰς τὴν Τουρκικὴν ἐπέμβασιν, ἣν ἐπροκάλεσαν αὐτοὶ οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἀπὸ πολλοῦ ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἑνετῶν ἐγκαθιδρυθέντες Ἀσιανοὶ Τοῦρκοι, οἱ Καραμανῖται τοῦ Ἐρωτοκρίτου, οἵτινες

δὲν ἐπροσκύνουν οὔτε Θεόν,

οὔτ' ἄστρα οὔτε σελήνη,

οἱ Μουρτάται τῶν Ἑνετῶν χρονογράφων, τῶν ὁποίων τὴν βοήθειαν ἐπεκαλέσθη ἡ Δημοκρατία ἐν ἔτει 1365 πρὸς καθυπόταξιν τῶν ἀνταρτῶν, χορηγήσασα ἀμοιβὴν πέντε δουκάτων δι' ἐκάστην Ἑλληνικὴν κεφαλήν, ἀπὸ ὀκτώ ἐτῶν μέχρις ἐξήκοντα.¹⁾

Διὰ τῶν προσφιλῶν τούτων Μουρτάτων, ἔκτοτε τοποθετηθέντων ἐν Κρήτῃ, διεξήγαγεν ἡ Δημοκρατία τὸν κατὰ τῆς Παδοῦς πόλεμον.²⁾ Ἄλλ' οἱ αὐτοὶ Μουρτάται, ἀληθεῖς ἄπιστοι, ὡς καὶ τὸ ὄνομά των ἔτι δηλοῖ, ἐπροκάλεσαν ὕστερον τὴν ἐπέμβασιν τῶν ὁμοπίστων Τούρκων, ἥτις κατέληξεν εἰς τὸν Κρητικὸν τοῦτον πόλεμον. Ὡς ἀληθῆς

¹⁾ Βλέπε κατωτέρω τὸ κείμενον τοῦ συγχρόνου χρονογράφου καὶ γραμματέως τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκα Καρόλδου.

²⁾ Ἴδου τί γράφει περὶ τῶν κατὰ τῆς Παδοῦς μισθοφόρων τούτων τῆς Βενετίας ἐν ἔτει 1372 τὸ χρονικὸν τοῦ Τρεβίζου «Veneti perpendentes rem bellicam utrosque esse oportere, student gentes suas ordinare et belistarios omnes atque arcerios de Candia quos Murtatos appellabant, in palludibus per costam adversus exercitus Paduanum locant» (Chronicon Tarvisinum ἐν Muratori Scriptores rerum Ital. vol. XIX. col. 749.)

μάντις ὁ ποιητὴς τοῦ Ἑρωτοκρίτου, προεῖδε τὸν ἐκ τοιούτου ξενικοῦ συνοικισμοῦ κίνδυνον τῆς πατρίδος αὐτοῦ Σητείας, ἣτις ἀληθῶς μετεβλήθη εἰς τέφραν ἐν τῇ κατὰ τὸ ἔτος 1538 προσκληθείσῃ ὑπὸ τῶν αὐτῶν Μουρτάτων ἐπεμβάσει τοῦ διαβοήτου πειρατοναυάρχου Χαῖρεδίν Βαρβαρόσα. Ἐπειδὴ δ' ἐμνημονεύσαμεν τὸν Ἑρωτόκριτον, τὸν κατ' ἐξοχὴν τοῦτον ἀντιπρόσωπον τῆς μεσαιωνικῆς τῶν Κρητῶν φιλολογίας, ὅστις γενόμενος σὰρξ καὶ αἷμα σύμπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, δικαίως ἐπωνομάσθη ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Κοραῆ «ὁ μεσαιωνικὸς ἡμῶν Ὀμηρος», κρίνομεν ἀναγκαῖον, ἵνα εἴπωμέν τινα σχετικὰ πρὸς τὸν ποιητὴν καὶ τὸ ἡμέτερον θέμα.

Περὶ τοῦ ποιητοῦ οὐδὲν ἀσφαλῶς μέχρι τοῦδε γινώσκομεν. Ὅτι ὅμως τὸ ποίημα δὲν ἐγράφη ἀρχικῶς ἐν Κρήτῃ δηλοῖ ἢ τε ὑπόθεσις αὐτοῦ περιστρεφόμενη εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Βλάχων πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τὰ παλαιὰ ὀνόματα τῶν ἡρώων, βασιλεὺς Ἡρακλῆς, βασιλισσα Ἄρτεμις, βασιλόπουλον Βυζαντίου, κ.λ.π. πράγματα ὅλως ἀκατάληπτα διὰ τὸν τότε ποιητὴν τοῦ λαοῦ. Ἄλλ' ὡς περιῆλθεν ἡμῖν τὸ ποίημα, ἐγράφη ἢ μᾶλλον μετήχθη ἐν τῇ σημερινῇ τῶν Κρητῶν διαλέκτῳ ὑπὸ τοῦ Βιτζέντζου Κορνάρου, ὅστις, ὡς ὁμολογεῖ ἐν τέλει:

Ἦν τὴν Στίαν ἐγεννήθηκε ἰς τὴν Στίαν ἀνεθράφη,
ἐκεῖ ἔκαμε καὶ ποίησε ἐτούτα ποῦ σὰς γράφει.

Ἄλλ' ἐφθήμεν εἰπόντες, ὅτι ἡ Σητεία διὰ παντός κατεστράφη καὶ ἐπυρπολήθη ἐν τῇ ἐν ἔτει 1538 ἐπιδρομῇ τοῦ Βαρβαρόσα, ἐπομένως ἂν οὐχὶ πολὺ πρὸ τοῦ ἔτους τούτου ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη ὁ Κορνάρος ἐν τῇ εὐτυχεῖ Σητείᾳ, τοῦλάχιστον πολὺ πρὸ τῆς ἐντελοῦς ἐξαφανίσεως τῆς ἐγνώρισε τὴν ἀκμάζουσαν πατρίδα αὐτοῦ.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, θεωροῦντες τὴν νῦν Κρητικὴν ἐπεξεργασίαν ὡς γενομένην πολὺ πρὸ τοῦ 1538, εἰκάζομεν ὅτι τὸ ποίημα κομισθὲν ἐξ Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν εἰς ὑποστήριξιν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1364 κατελθόντων Ἀθηναίων μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ μάρτυρος αὐτῶν Ἀνθίμου, περὶ οὗ κατωτέρω, ἐκυκλοφόρησεν ὡς κατηχητικὸν βιβλίον, ὡς καὶ ἡ τότε γνωσθεῖσα ἐν Κύπρῳ καὶ τῇ ἄλλῃ Εὐρώπῃ διὰ τῶν μεταφράσεων τοῦ Βοκκαίου, τοῦ Ἄγγλου Chaucer καὶ τῆς Γαλλίδος Fontaine, Θεσεῖς. Ὅτι δὲ ἡ Θεσεῖς τοῦ Βοκκαίου, ἡ ὡς πρωτότυπον θεωρουμένη τοῦ γαλλικοῦ καὶ ἀγγλικοῦ κειμένου, εἶναι ἀνεπιτυχῆς τοῦ ἑλληνικοῦ μετάφρασις, ἀποδεικνύει τρανότατα ἢ εἰς τρεῖς διαφόρους ἐκδόσεις διασωθεῖσα ἑλληνικὴ ἐποποιία τὴν ὁποίαν μεταφράζων ὁ Βοκκάκιος, παρενόησεν ἐν πολλοῖς καὶ κακῶς ἐξιτάλισεν.

Ἐν ὄλῳ τῶ μεσαιῶνι αἱ Ἀθῆναι διετήρησαν πλείστας τοιαύτας ἐποποιίας, αἵτινες μεταδιδόμεναι ἀνά πᾶσαν τὴν Δύσιν μετεφράζοντο καὶ ἐχρησίμευον ὡς καθαρὰ προσηλυτικὰ βιβλία. Τοιαῦτά εἰσι τὰ ἐν τῇ Ἰσπανικῇ ἰδίᾳ διασωθέντα ἑλληνικὰ ποιήματα, τὰ γνωστὰ ὑπὸ τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα Serga (ἔργα).

Τοιοῦτος ἦν καὶ ὁ ἡμέτερος Ἐρωτόκριτος,¹⁾ ἀναγόμενος εἰς τὸν λεγόμενον κύκλον τῆς Αὐλῆς τοῦ Ἐρωτος (Cour d'Amour), μετενεχθεὶς ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Κρήτην, μεταφρασθεὶς δὲ πρὸ τοῦ 1538 ὑπὸ τοῦ Κορνάρου εἰς τὴν Κρητικὴν διάλεκτον. Ἐν τῶν ἐπεισοδίων αὐτοῦ εἶναι καὶ τὸ τοῦ Καραμανίτου, ἀναντιρρήτως ἀφορῶν εἰς τὴν ἐν ἔτει

¹⁾ Τὴν ἀρχαιότητα τοῦ ποιήματος πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀποδεικνύει καὶ ἡ ἐντελῶς ἐν τούτῳ ἀποσιωπωμένη πυρῆτις, τότε γνωστοτάτη, καὶ ἡ παντελῆς ἀποσιώπησις τοῦ κρατοῦντος χριστιανικοῦ θρησκευματος.

1364 πρόσκλησιν τῶν Ἀσιανῶν Τούρκων ἢ Μουρτάτων πρὸς κατάπνιξιν τῆς τότε ἐπαναστάσεως, ἔκτοτε διαρκῶς ἐγκαθιδρυθέντων ἐν Κρήτῃ ὡς πιστῶν τῆς Βενετίας μισθοφόρων, καὶ οἵτινες προὔκάλεσαν τὰς κατὰ καιρὸν ἐπεμβάσεις τῶν ὁμοθρήσκων Τούρκων, ὧν ἡ τελευταία κατέληξεν εἰς τὸν τελικὸν θρίαμβον τῆς ἡμισελήνου. Ἀπόγονοι τῶν Μουρτάτων τούτων εἰσὶν οἱ νῦν διασωζόμενοι ἐν Κρήτῃ Τουρκομάνοι, οἱ λεγόμενοι Μπουρμάδες. τοὺς ὁποίους μέχρι τῆς λήξεως τῆς Τουρκοκρατίας διέφλεγεν ἄγριον πρὸς τοὺς Χριστιανούς μῖσος, ὡς ἀκριβῶς γράφει καὶ ὁ Ἐρωτόκριτος ἐν τῷ ἐπεισοδίῳ τοῦ αὐτοκλήτως προσελθόντος ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ Αὐλῇ τοῦ Ἐρωτος Σπιθολέοντος, τὸν ὁποῖον ἐνίκησε καὶ ἐφόνευσεν ὁ ἐπιδεξιώτερος αὐτοῦ πρὸς τὸν χειρισμὸν τοῦ ξίφους Κρῆς μαχητής.

Ἐπρόβαλε κι' ὡσὰν θεριὸ ἕνας Καρχμανίτης,
ὁποῦ ἔχεν ἔχθησαν πολλὴν μὲ τὸ νησί τῆς Κρήτης.
Ἦτον ἀφέντης δυνατὸς καὶ πλούσιος καὶ μεγάλος,
ἔς τούτα τὰ μέρη σὰν αὐτὸς δὲν ἐγεννήθη ἄλλος.
Δὲν ἐπροσκύνα οὐδ' οὐρανόν, οὐδ' ἄστρα, οὐδὲ σελήνην,
τὸν κόσμον ἐφοβέριζε μὲ τὴν θωριὰν ἐκεῖνην.
Εἰς τὸ σπαθί του ἴστευεν, ἐκεῖνο ἐπροσκύνα,
πάντα πολέμοις κ' ἔχθηταις, πάντα μαλιαῖς ἐκίνα.
Ἦτονε κακοςύβαστος κοὶ δύσκολος περίσσα,
εἰς τὴν μαλιὰν ἐχαίρετο, καὶ τὴν ἀγάπῃ ἐμίσα.
Σπιθόλιοντας ἐκράζεντον, κι' ὡς ἦλθεν εἰς τὸν Ῥήγα
μὲ γρίνιαις ἐχαίρετῃσε κ' ἐμίλησε καὶ λίγα.
Ποτέ του δὲν ἐγέλασε, μὰ πάντα του λογιάζει,
κι' εἶν' ἡ λαλιά του σιγανὴ σὰν Ἀλλὰ ὅταν φωνάζῃ.
Ἰμιλῶντας ἐφοβέριζε μὲ τὴν θωριά του βλάφτει,
καὶ μιὰ πλεξοῦδα ἐκρέμουνταν εἰς τὸνα του ριζαῦτι·
Ἐκαβαλίκευε ἄλογο ἀγριώτατο περίσσα,
ὁποῦ τὸ φοβηθῆκασι ἔς τὸν φόρο ὅσοι κι' ἂν ἦσα,

Οὐρά ἔχε ὡς κατσουλόπαρδος καὶ πόδια σὰν βουβάλι,
καὶ μάτια σὰν ἀγριόγατος, κ' ἴ γλῶσσά του μεγάλη.
Ἦτον ἡ τρίχα του ψαρή, μπαλλώματα γεμάτη,
κόκκινα, μαῦρα, μούρτσινά ἀπάνω 'ς τὸ δερμάτι.
Ἦταν λιγνὸ κ' ἐλεύθερο, 'ς τὸ γλάκι δὲν τὸ σώνει,
νᾶν κι' ἀπὸ χέρα δυνατῆ, σαίττα οὐδὲ βερτόνι.
Συχνὰ συχνὰ ἔσerne φωναῖς, μὰ δὲν χιλιμινδρίζει,
εἶχε πολλ' ἄγριαν τὴν λαλιὰν κι' ὡσὰν θεριὸ μουγκρίζει.
Ἦσάν ἐγράφητ' ἔς τοῦ Ρηγὸς καὶ τ' ὄνομά του λέγει,
γιὰ νὰ σταθῆ τόπον πολύν, μεγάλην ἄδειαν γυρεύει.
Οἱ κάμποι δὲν τοῦ ἀρέσασι κι' ὁ τόπος δὲν τὸν παίρνει
κι' ἐπὰ κ' ἐκεῖ μὲ τὸ φαρὶ συχοπηανοιογιαγέρνει.
Εἶχε κι' ἐπάνω 'ς τ' ἄρματα βαλμένο ἓνα δερμάτι
ἴνδς λιονταριοῦ τοῦ ἐσκότωσε 'ς τὰ δάση ὅπ' ἐπορπάτει.
Ἐκρέμουνταν τοῦ λιονταριοῦ τὰ πόδια ὀμπρὸς 'ς τὰ στήθη,
πολλά ἔχε δυνατὴν καρδιὰν ποῦ δὲν τὸν ἐφοβήθη.
Συχνὰ συχνὰ τοῦ δερματιοῦ τὰ πόδια ἔτσι ἔσαλευαν,
ποῦ ἐφαίνετο σὰν ἄνθρωπον ν' ἀρπάξουν ἐγυρεύαν.¹⁾
Μὲ δίχως νὰ στραφῆ νὰ ἴδῃ τσ' ἄλλους νὰ χαιρετήσῃ
καὶ δίχως νὰ συγκατεβῆ ἀνθρώπου νὰ ἴμιλήσῃ,
ἐγρίνια πρὸς τὸν οὐρανόν, ἐγρίνια 'ς τὸν ἀέρα,
ἢ ὄψι του ἴφανέρονε τὰ ἔκανε μὲ τὴν χέρα.
Ἦ φορεσιά του κ' ἡ θωριά καὶ τὸ φαρὶ ὀμάδι
ἔδειχναν πῶς εἶν' δαίμονας κ' εὐγῆκε ἀπ' τὸν ἄδη.
Ἦ τὴν κεφαλὴ ἔχε δλόμαυρο τὸν Χάρο μὲ δρεπάνι,
καὶ μὲ τὸ αἶμα γράμματα κι' ἔχι μὲ τὸ μελάνι,
κ' ἔλεγαν, «Ὅποιος μὲ θωρεῖ, ἄς τρέμῃ κι' ἄς φοβάται,
καὶ τὸ σπαθὶ ὀποῦ βαστῶ κανένα δὲν λυπάται.»

Ἄλλὰ τὴν ἀγερωχίαν τοῦ ἀγρίου Καραμανίτου καταβάλλει ὁ ἀρειμάνιος Κρῆς Χαριδῆμος, τοῦ ὀποίου τὰ συμβάντα ἀναπολοῦσι τὸν παλαιὸν μῦθον τοῦ Κεφάλου καὶ

¹⁾ Ἦ περιγραφὴ αὐτῆ ἀπαντάται καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ Θησεΐδι.

τῆς Πρόκριδος, προκαλέσας εἰς μονομαχίαν τὸν ὕβριστὴν
τῆς Κρήτης Σπιθολέοντα, ὃν καταβαλῶν ἀποσφάττει:

Κ' εὐγάνουν ὄλα τ' ἄρματα, καὶ μόνον τὸ σκουτάρι
καὶ τὸ σπαθὶν ἐπόμειν εἰς κάθε παλληκάρι.
Ὅλο τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ τρομάζει καὶ φοβάται,
ἀναδακρυώνει καὶ πονεῖ, τὸν Κρητικὸν λυπάται.
Ἢ ἀρεταῖς κ' ἠ γνῶσί του καὶ τῆς ἡμιλιᾶς του ἠ χάρι:
ἔκαμε καὶ ἀγαπήσάν τον πεζοὶ καὶ καθαλάροι,
τὸν ἄλλον τὸν σκληρόκαρδον δὲν δύνονται νὰ ἴδουσι,
ἀμ' ὄλοι τ' ὠργισθήκασι κι' ὄλοι τότε μισοῦσι,
λογιάζουσι πῶς δὲν ἔμπορεῖ ὁ Κρητικὸς νὰ κάμη
μαλιὰν καλὴν μ' ἔτσι θερῖο κ' ἐτρέμαν σὰν καλάμι.
Μὰ κείνοι ποῦ ἀπέχασι τὸν Κρητικὸν ἴντα ξάζει
κι' ἀκούγασι πῶς εἰς ἀντρείαν κανεῖς δὲν τοῦ τ' αἰριάζει,
κι' οὐδὲ φοβήθηκέ ποτὲ ἄντρα, θεργιὸ ἂν ἐγίνη
καὶ νὰ μασητὰ σίδερα καὶ νὰ τὰ καταπίνη,
δὲν ἔχουν φόβο, οὐδὲ δειλιοῦν, μὰ στέκουν κι' ἀναμένου
νὰ δούσι τῆ παλληκαριαῖς τοῦ μαυροφορεμένου...
Ἐτότες λέγει ὁ Κρητικὸς, ὁ νειὸς ὁ π' αἰνεμένος
«ὄποῦ ἀποθάνη ἀπ' ὄλους σας, ἀς ᾔην συγχωρεμένος».
Καὶ μ' ἓνα πῆδημα ὡς ἀητός, ἐστάθηκε ἔς τὸ ζάλο,
καὶ βάνει χέρι ἔς τ' ἄρματα κι' ἀνήμενε τὸν ἄλλο:
Καὶ κείνος πάλι, ἀνάθειά του, ἐγλήγορος σιμόνει
καὶ διχωστάς παραθεσμιὰ σὰ δράκος ξεσπαθώνει.
Καὶ σμίγουν τὰ γδυμνὰ σπαθιά, σηκόνουν τὰ κοντάρια
κι' ἀρχιζουσίνε τῆ μαλιὰ τοῦτα τὰ παλληκάρια,
μὲ μάνηταν καὶ ἀνδρειὰν ἀγριεύουν καὶ φουσκόνουν
ὅπ' ὅσοι κι' ἂν τοὺς βλέπασι πονοῦν, ἀναδακρυόνουν.
Σὰν δυὸ λιοντάρια ὄντε βρεθοῦν μὲ πείναν εἰς τὰ δάση
κι' εὔρουν σφακτὸ κι' ἀπάνω του τ' ἓνα καὶ τ' ἄλλο ἀράσσει,
μουγκρίζουν κι' ἀγριεύουσι, πεινοῦν, καὶ μὲ τὸ στόμα
καὶ μὲ τὰ νύχια ἀράσσουσι καὶ τρέχουν εἰς τὸ βρώμα,
τ' ἓνα καὶ τ' ἄλλο πολεμᾷ τὸ βρώμα νὰ κερδέση,
ἔτσ' ἔκαμαν καὶ τοῦτ' οἱ δυὸ εἰς τοῦ λαοῦ τὴν μέση.

Τριγυρισμένους τσ'έχουσι καὶ στέκουσι καὶ θωροῦσι
τὸν πλει' ἀντρειωμένο ἀπ' τοὺς δυὸ δὲν ξεύρουσι νὰ ποῦσι,
καὶ μόνο ἐκεῖνα τὰ σπαθιά ἀνεβοκατεβαίνουν,
κι' ὠραις ζερβὰ τὰ ζάλα τους κι' ὠραις δεξιὰ τὰ πηγαίνουν.

Πολλὰ μεγάλην δύναμιν ἔχ' ὁ Καραμανίτης,
πλειᾶς τέχνης καὶ πλειᾶς μαστοργιᾶς εἶν' τὸ παιδί τῆς Κρήτης,
ποῦ μὲ τὴν τέχνη συντηρᾷ τὴν ὠρα ποῦ μαλόνει,
τὴν χέρα τοῦ Σπιθόλιοντα σὲ ποιά μεριά ξαμόνει. . .

Μηδὲ ποτὲ τὸ πέλαγος ἔτοιαις λογιῆς μανίζει
ἔς τς' ἀνεμικαῖς τοῦ Γεναριοῦ, ὄντα βροντᾷ κι' ἀφρίζη
ἔς καιρὸν π' ἀνακατόνεται μὲ ταραχὴ μεγάλη
κι' ὅτε σκορπᾷ τὰ κύματα ὄξω ἔς τὸ περιγιάλι,
σὰν ἔκαμ' ὁ Σπιθόλιοντας ἔς τὰ αἵματα ποῦ ἴθωρει
κι' ἔτρεχαν καὶ νὰ γδικηθῆ ἀκόμη δὲν ἐμπόρει,
ἐδάγκανε τὰ χεῖλη του, μέσα ἢ καρδιά του βράζει,
δράκοντος κι' ὄχι ἀνθρωπινὸ τὸ πρόσωπόν του ἴμοιάζει·
κι' ἤσυρε μουγκαλισματιᾶν ἔτσι πολλὰ μεγάλη,
ποῦ τὸ πατᾶρι ἴσεισθηκε ἀπ' μιὰ μερὰν εἰς ἄλλη,
κι' ἐφάνη κι' ἦτονε βροντὴ ποῦ ἀπ' τὰ ὕψη ἀρχίζει
καὶ κάνει ταραχὴν πολλήν, τὰ νέφαλα ξεσχίζει
καὶ μὲ πολλὸν σιγαλιασμό ἔς τὰ βάθη κατεβαίνει,
ἐδ' ἔτσι κι' ἀπ' τὸ στόμα του ὁ μουγκρισμὸς ἐβγαίνει,
μανίζει μὲ τὰ χέρια του καὶ τὸ σπαθί του ψέγει
κι' εἰς ἴκείναις ταῖς λαβωματιαῖς νὰ γδικηθῆ γυρεύγει.

Ἐπότες ἔς τὸν Χαρίδημον ἐφάνη νᾶν' ἡ ὠρα
νὰ δώση τέλος τῆς μαλιᾶς νὰ κατατάξ' ἡ χώρα·
κι' ἐσήκωσεν ὡς ἀστραπὴ τὸ γλήγορό του χέρι
ὡσὰν τὸν εἶδεν ἀνοιχτὸν ἔς τῆς κεφαλῆς τὰ μέρη,
καὶ μπήχνει του ὄλο τὸ σπαθί εἰς τὸν λαιμὸ ἀποκάτω,
ὑπνο τὸν ἀποκοίμισε παντοτεινὰ ἐκοιμάτο.

*Ἐπεσε κάτω τὸ θεριό, τὰ μάτια του γριλλόνει,
φαρμάκι φτεῖ μὲ τοὺς ἀφρούς, τὰ μάτι' ἀναδακρύνει,
κι' ἐμουγκαλίσθη τρεῖς φοραῖς τὸ φοβερό του στόμα,
κι' ἐβρόντησεν ὁ οὐρανὸς κι' ἐσεισθηκε τὸ χῶμα,

καὶ μὲ μεγάλην ταραχήν καὶ μουγκισμὸν ὁμάδι
ἐπῆγε ἡ ἀγρία τοῦ ψυχῆ ἔς τὸν μαυρισμένον ἄδη.
Κ' ἐκεῖνος, ποῦ ἔτον φοβερός κι' ὅπ' ὅλοι τὸν ἐτρέμα,
σήμερον ἐκυλίσθηκε τῇ σάρκας τοῦ τὸ αἷμα.
Καὶ σήμερον ἔκείνη ἡ ψυχὴ, π' ἀνθρωπων δὲν ἐδείλια,
πάγει νὰ ὀδῇ τοῦ Χάροντος τὰ μαυρισμένα σπῆλιγα...¹⁾

Τελευτῶντες τὴν περὶ Ἐρωτοκρίτου ἀναγκαιοτάτην
ταύτην παρέχβασιν, παρατηροῦμεν ὅτι ἐν τῷ ποιήματι
ἀπαντῶνται καὶ τρεῖς τουρκικαὶ λέξεις:

ἀλλὰ = ἀλλάχ, ἀμιρᾶς = ἐμίρης καὶ ἀζάπης
= ἀζάπ = ἐλαφρός,²⁾ ὀφειλόμεναι εἰς τοὺς Μουρτάτους
τούτους καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς ὕστερον κυριεύσαντας τὴν Κρήτην
Ἰθωμανούς.

Οὐχ ἤττον καὶ αὐτὸ τὸ ἐθνικὸν ἐπώνυμον τοῦ Σπι-
θολέοντος, ὁ Καραμανίτης, δεῖται ἱστορικῆς τιнос ἐρ-
μηνείας.

Ὡς γνωστόν, οἱ νῦν Ἑλληγες καὶ Τοῦρκοι ἀποκα-
λοῦσι Καραμανίαν τὴν ὀροσειρὰν τοῦ Ταύρου, τὴν περι-
κλείουσαν τὰ παλαιὰ διαμερίσματα τῆς Ἰσαυρίας, Καταονίας
Λυκαονίας μετὰ μέρος τῆς Καππαδοκίας, ἢ τὸν ἐπὶ τὸ
τουρκικώτερον λεγόμενον Λιβὰν ἤτοι σατραπείαν τοῦ
Ἰκονίου. Ἀρχικὴ ἔδρα τοῦ ὀρεινοῦ τούτου διαμερίσματος
φέρεται τὸ νῦν χωρίον Καραμάν, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ
Λάραντα τῆς πάλαι Λυκαονίας.

Περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ὀνόματος τούτου πολλοὶ μῦθοι
κυκλοφοροῦσι παρὰ τοῖς Τοῦρκοις, οὓς ἀβασανίστως ἐδέχθη

¹⁾ Ἐρωτοκρίτου Μέρος Δεύτερον.

²⁾ Καὶ αἱ μὲν δύο πρῶται λέξεις δύνανται ν' ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν Ἀραβο-
κρατίαν, ἀλλ' ὁ ἀζάπης, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸν λεβέντην (levis armatura)
τῶν Βυζαντινῶν, ἀναντιρρήτως ὀφείλεται εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ Καρόλδου μετὰ τῶν
Μουρτάτων μνημονευομένους καὶ ἀποικισθέντας ἐν Κρήτῃ Ἀζάπας (βλέπε κατω-
τέρω τὸ ἰταλικὸν πρωτότυπον).

καὶ ὁ πολυμαθὴς Χάμμερ.¹⁾ Καὶ πιθανόν μὲν ὅτι τὸ ὄνομα ὀφείλει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ εἰς αὐτὸν τὸν Ἄμανόν, μίαν τοῦ Ταύρου σειρὰν, ἐκ προσθήκης τοῦ τουρκικοῦ Καρά (μέλας), διότι καὶ ὁ Ταῦρος ὀλόκληρος ἐκαλεῖτο παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς Μαῦρον Ὅρος καὶ Μούντσουρος (νεοελληνικὸν μουντσούρα = ἡ αἰθάλη), τὸ πιθανότερον ὅμως ὅτι τὸ ὄνομα Καραμάνος καὶ Καραμανίτης εἶναι αὐτὸ τὸ τῶν παλαιῶν καρμάν, καρμάνος, δηλοῦν τὸν βάρβαρον.

Καὶ προσέλαβον μὲν οἱ ἐν τῇ ΙΔ' ἑκατονταετηρίδι ἐγκαταστάντες ἐν Λαράνδοις Τουρκομάνοι τ' ὄνομα Καραμανῖται ὡς καὶ ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν τὸ τοῦ Καραμάν, οὐδόλως ὅμως φαίνεται ἀληθεύων ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ἀπὸ τοῦ μυστηριώδους τούτου Καραμάν ἐπέξετάθη τὸ ὄνομα ἀνὰ πᾶσαν τὴν νῦν λεγομένην Καραμανίαν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ὅταν ὕστερον τὸ κράτος τῶν Τουρκομάνων τούτων συνεχωνεύθη πρὸς τὸ τῶν ἐν Ἰκονίᾳ βασιλευόντων ὁμοφύλων, οἱ Καραμανῖται μετωνομάσθησαν Κονιάροι. Εἶναι δὲ περιέργον ὅτι, ἐνῶ οἱ Κρήτες καὶ ἄλλοι νησιῶται ἀποκαλοῦσι τὸν ἐχθρὸν Τουρκομάνον, Καραμανίτην, οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ὀνομάζουσι τούτους Κονιάρους, ὡς ἐν τῷ γνωστῷ ἄσματι τῆς πρὸς τὴν Ὅσσαν (Κίτσαβον) ἔριδος τοῦ Ὀλύμπου,

«Μὴ μὲ μαλόνεις, Κίτσαβε, κωνιαροπατημένε.

ποῦ σὲ πατοῦν ἢ Τούρκισσαις. Τσιγγάναις τῶν Κονιάρων»,

ἀναφορικῶς πρὸς τὰς ἐν Θεσσαλίᾳ ἀπὸ τοῦ σουλτάνου Μουράτ Α' ἐγκαταστάσας ἐξ Ἰκονίου τουρκομανικὰς ἀποικίας τῶν ἄλλως λεγομένων Γιουρούκων, ὧν τὸ ὄνομα

¹⁾ Hammer, histoire del' Empire Othoman, trad. Hellert, Paris 1835, tom. A', σελ. 127, καὶ Paolo Giovio (αὐτόθι σελ. 385).

ἀντιστοιχεῖ παραδόξως πρὸς τὸ τῶν ἐν Κρήτῃ Μπουρμάδων (τουρκιστὶ γιουρούκ καὶ μπουρμάς — ὁ στρεπτός κεφαλόδεσμος).

Ἐν τούτοις ὁ Δάντης γράφων πρὸ τοῦ 1364, ἐγνώριζε παλαιάν τινα παράδοσιν περὶ ἀποικίσεως Καραμανιτῶν ἐν Κρήτῃ, οἱ δὲ στίχοι αὐτοῦ ἐπεξηγοῦσι τὰ ὑπὸ τοῦ Ἐρωτοκρίτου λεγόμενα περὶ τῆς Χριστιανικῆς ἀπιστίας τῶν Καραμανιτῶν καὶ τοῦ πρὸς τούτους ἐστραμμένου μυστηριώδους ἐχθροῦ τῆς Ῥώμης, ἢ μᾶλλον τοῦ δι' αὐτῆς δηλουμένου τότε χριστιανικοῦ πληρώματος, Ἀνατολικοῦ τε καὶ Δυτικοῦ:

In mezzo del mar siede un paese guasto,
diss' egli allora, che s'appella Creta,
sotto il cui rege fu già il mondo casto.
Una montagna v'è, che già fu lieta
d'acqua e di fronde, che si chiamò Ida.
Ora è deserta come cosa vieta...

Dentro dal monte sta dritto un gran veglio
che tien volte le spalle inver Damiate,
e Roma guarda si come suo specchio.¹⁾

Καὶ πιθανῶς μὲν γράφων ταῦτα ὁ Δάντης εἶχεν ὑπ' ὄψει τὴν Κρητικὴν παράδοσιν περὶ τῆς ἐπανάδου τῆς Κρονικῆς βασιλείας καὶ τὴν παλαιάν εἰκόνα τοῦ φρουροῦ τῆς νήσου χαλκοῦ Τάλω τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι τὸ κείμενον μένει πολὺ σκοτεινὸν καὶ δεῖται λεπτομερεστεράς κριτικῆς ἢ μᾶλλον Κρητικῆς ἐρμηνείας, ἣν ἐπαφιέμενος — ὡς ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μου χαρακτῆρος — εἰς τοὺς περὶ ταῦτα εἰδικῶς ἀσχολουμένους, ἐπανέρχομαι εἰς τὸ περὶ τῶν αἰτίων τοῦ Κρητικοῦ πολέμου θέμα.

¹⁾ Dante, Inferno XIV.

Ἄν καὶ ἡ ἐν Κρήτῃ πρὸ τοῦ πολέμου ἄφρων ἐγκατάστασις τῶν Τουρκομάνων Μουρτάτων παρίσταται ὡς ἀποχρῶν λόγος τῆς μυστηριώδους ἐν τῇ νήσῳ ἀποβάσεως τῶν Ὀθωμανῶν, ὡς καὶ τῶν πρὸ τοῦ πολέμου συνεχῶν δηλώσεων ἐν τῇ ὑποστηρίζει τοπικοῦ τινος στοιχείου, ἐν τούτοις καὶ πολλὰ ἄλλα αἷτια συνετέλεσαν εἰς ἔκρηξιν τοῦ μεγάλου τούτου πολέμου καὶ εἰς τελικὴν ὑποχώρησιν τῶν ἄλλοτε πανισχύρων Βενετῶν πρὸ τῆς θριαμβευσάσης ἡμισελήνου.

Εἷς τῶν Ἑνετοκρήτων ὁ Ἰωάννης Ἀντώνιος Μουάτσος ἐν χειρογράφῳ ἐκθέσει, ἣν κατωτέρω θ' ἀναλύσωμεν λεπτομερέστερον, ἀποδίδει τὴν ἀφορμὴν τοῦ πολέμου εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Βενετῶν ἀποίκων πανηγυρικὴν πυρπόλησιν Ἑλληνίδων γυναικῶν, ἐπὶ τῷ προσχῆματι μαγείας, καὶ ὅτι ταύτας λυτρώσαντες δύο φιλόθρωποι Ἑνετόκρητες, ὁ Τσαγγαρόλος καὶ ὁ Βαρότσης, ἐξετέθησαν εἰς τὸν ἄγριον διωγμὸν τῶν ἐν τῇ νήσῳ ἀπαιτούντων ὡς θρησκευτικὰς παιδιὰς τοιαῦτα βδελυρὰ θεάματα, καὶ ἐξορισθέντες εὗρον ἄσυλον εἰς τὰς τουρκοκρατουμένας Ἑλληνικὰς νήσους, ἐνθα πιθανῶς συνεννόηθησαν πρὸς τοὺς Τούρκους πρὸς ἀποδίωξιν τῶν λυμαιομένων τὴν νῆσον φανατικῶν πρῶν ὁμοφύλων.

Ἐν τούτοις καὶ αὐτοὶ οἱ Ἑνετοὶ ἱστορικοὶ τοῦ πολέμου τούτου, ἀποκρύπτοντες τ' ἀληθῆ αἷτια, οὐχ ἤττον ὑποδεικνύουσιν εἰς τοὺς ἀσυνέτους συμπατριώτας αὐτῶν, ὅτι αὐτὸς ὁ κατὰ τῶν Ἑλλήνων φανατισμὸς ἐγένετο ἡ κυριωτέρα ἀφορμὴ τῆς ἐκτουρκίσεως τῆς Κρήτης καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος τοῦ ἀνεπιστρεπτεῖ παρελθόντος Ἑνετικοῦ μεγαλείου.¹⁾

¹⁾ Οὕτως ὁ γερουσιαστὴς Ἀνδρέας Βαλιέρος γράφει πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ τότε ἀρξάμενου ἐν Κρήτῃ πολέμου :

Καὶ ἀληθῶς τὰ κατὰ τῆς ἐν Κρήτῃ Ἑνετικῆς κακοδιοικήσεως παράπονα τῶν Ἑλλήνων ἦσαν πολλὰ καὶ λίαν σοβαρά, διότι πλὴν τῆς νομίμως ἐξασκουμένης ἀδικίας καὶ τυραννίας ἀπὸ τῶν ἐπισήμων διοικητῶν, τῆς ἀστοργίας ἢ μᾶλλον τῆς ἀσπλάγχχνίας τῶν ἀρχόντων πρὸς τὸ ὑπὴκοον, τῆς κτηνώδους βίας τῶν λατινεπισκόπων πρὸς τὸν ὀρθόδοξον κλῆρον, περιφρονούμενον, ἐξευτελιζόμενον καὶ ληστευόμενον, ἢ κραυγὴ τῶν εἰς τοιοῦτους ἀσπλάγχχνους τυράννους ὑποκειμένων Κρητῶν ἦν τοσοῦτον σπαραξικάρδιος, ὥστε ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃ Ἐκκλησία, ἡ τότε περὶ πολλὰ περισπασμένη, συγκινηθεῖσα ἀπέστειλεν εἰς τὴν νῆσον γενναίους ἱεράρχας, ἐτοίμους ἵνα χύσωσι τὸ αἷμα αὐτῶν ὑπὲρ τῆς διωκομένης ἐκκλησίας, ὡς οἱ πάλαι μάρτυρες ἐπὶ τῶν διωγμῶν τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων. Καὶ ἐνῷ αἱ Ἑνετικαὶ ἀρχαὶ ἐκ τυφλοῦ πείσματος μισαλλοδοξίας ἐπυρπόλουν πανηγυρικῶς ἐν τῇ μητροπολιτικῇ αὐτῶν αὐλῇ τοὺς Ἑλληνας ἱερεῖς, ¹⁾ δύο γενναῖοι μητροπολίται τῆς Ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ὁ Ἀθηνῶν Ἀνθιμος

„E però vero, che siccome al pubblico era di spesa, così alla maggior parte de' Rappresentanti ivi mandati dal Governo, riusciva d'utile ch'è stata una di potissime cause della sua perdita, mentre per ricavarlo bisognava tallora ben spesso lasciar libertà alle persone più autorevole, d'opprimer il paese, il quale per la rapacità di quei principali, era ridotto in forma di schiavitù. Onde non fu meraviglia, se alla comparsa dei Turchi non fece alcuno sforzo per ribatterli, sperando di migliorar condizione anco sotto a quei barbari.“ *Historia della Guerra di Candia di Andrea Valiero Senatore Veneto. Venezia 1679 bib. 1. pag. 21.* — Ἐν τῇ πρὸς τὴν Γερουσίαν ἀνεκδότῳ αὐτοῦ Ἐκθέσει (1572) ὁ ἄγιος Μαρτῖνος Καβάλης, ὁ ἐν τῷ αἵματι πνίξας τὴν ἀνταρσίαν τοῦ Κανδανώλη, μετ' ὧμης φιλαληθείας ἐκθέτει τὰ ὑπὸ τῶν Βενετῶν διαπραττόμενα ἐν Κρήτῃ κακουργήματα, διὰ τὰ ὁποῖα, λέγει, οἱ Ἑλληνες τοσοῦτον μισοῦσιν ἡμᾶς, ὥστε πᾶσαν ξενικὴν κατοχὴν θεωροῦσιν ἀληθῆ ἀπελευθέρωσιν.

¹⁾ Ὁ γραμματεὺς καὶ χρονογράφος τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκα, Καρόλδος, ἀναιδῶς καὶ κατ' ὄνομα ἀπαριθμεῖ τοὺς καέντας ἱερεῖς, οὓς θ' ἀναφέρωμεν κατωτέρω.

καὶ ὁ τότε Σάρδεων μητροπολίτης ἔσπευσαν εἰς Κρήτην, ἵνα μαρτυρήσωσιν ὑπὲρ τῆς διωκομένης ὑπὸ τῶν Λατίνων Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας· καὶ ὁ μὲν Σάρδεων ἄγνωστον πῶς ἀπέθανεν, ἀλλ' ὁ Ἀθηνῶν Ἀνθίμος, φέρων τὸν τίτλον «Πρόεδρος τῆς Κρήτης», κατῆλθεν ἐν τῇ νήσῳ, ἐκήρυξε τὴν ἀληθῆ θρησκείαν τῆς ἀγάπης, καὶ συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, καθείρχθη ἐν ὑπογείῳ, ἔνθα μαρτυρικῶς ἐπέρανε τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ ἀποστολήν· ὡς ἀληθῆ δὲ μάρτυρα τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος ἀνεγνώρισε καὶ ἐτίμησεν αὐτὸν ἡ Ἐκκλησία, αὐτὸς δὲ ὁ πατριάρχης Νεῖλος συνέγραψε τὸν βίον καὶ τὸ μαρτύριον τοῦ θύματος τῆς Ἑνετικῆς ἀσπλαγχνίας.¹⁾

Παροιμία φερομένη εἰς ὅλων τῶν Ἑλλήνων τὰ στόματα σαφῶς διακηρύττει ὅτι οἱ ὑπόδουλοι λαοὶ εὐκόλως λησμονοῦσι τὴν κτηνώδη βίαν τῶν ἀγρίων ἐπιδρομέων, οὐδέποτε ὅμως καὶ τὴν ἀδικίαν ἐξασκουμένην ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τοῦ νόμου:

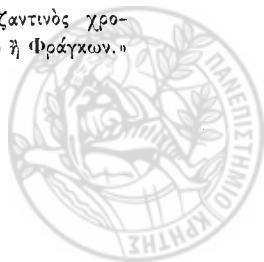
Κάλλιο Τούρκου μαχαιριὰ
παρὰ Βενετσιάνου κρίσι.

Καὶ ἑτέρα

Κάλλιο μακελλιὸ ἔς τὸν Τούρκον
ἢ κρηὰς ἔς τὸν Βενετσιάνον.²⁾

1) Ὁ σοφὸς οὗτος ἱεράρχης καὶ ἀληθὴς μάρτυς τοῦ Ἑλληνισμοῦ συνέγραφεν ἄρκετὰ συγγράμματα περιελθόντα ἡμῖν, ἅτινα ἐκδίδει προσεχῶς ὁ σεβαστὸς ἡμῶν διδάσκαλος Κ. Σάθας μετὰ τοῦ βίου αὐτοῦ. Ὁ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Νεῖλου συγγραφεὺς βίος τοῦ Ἀνθίμου τούτου εὑρηται ἐν χειρογράφῳ τῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων (κῶδιξ 243 Coislin), ἄλλα δὲ συγγράμματα τοῦ Ἀνθίμου τούτου τιτλοφοροῦμένου «ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ προέδρου Κρήτης» ἐν Ὁξωνίᾳ καὶ Ῥώμῃ.

2) Τὴν παροιμίαν ταύτην εἶχεν ὑπ' ὄψει καὶ ὁ τελευταῖος βυζαντινὸς χρονογράφος Δούκας γράφων: «Κρεῖττον ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων ἢ Φράγκων.» Δούκας, ἔκδοσις Βόννης σ. 291.

Ὁ αὐτὸς λαὸς ἐν ἑτέρᾳ παροιμίᾳ διεκωμώδησε τὸν ἐν Κρήτῃ ἀδιόρθωτον φανατισμὸν τῶν Ἑνετῶν, ἀποτείνων εἰς τὸν πάτρωνα αὐτῶν ἅγιον Μάρκον τὸ δίστιχον:

Ἐπῆγ' ὁ Μάρκος ἔς τὰ Χανιά
καὶ ἄλλαξε τὴν καπότα,

ἀναφερόμενον εἰς τὴν παλαιάν,

Ὁ λύκος κ' ἂν ἐγήρασε κ' ἄλλαξε τὸ μαλλί του,
τὴν γνώμην του δὲν ἄλλαξε, μηδὲ τὴν κεφαλή του.

Τὰ δίστιχα ταῦτα νῦν εἰς μόνους, τοὺς Βενετοὺς ἐφαρμοζόμενα, ἀπετεινόντο παλαιόθεν εἰς πάντας τοὺς Λατίνους, γνωστοὺς παρ' ἅπασιν τοῖς Ἀνατολίταις ὑπὸ τὸ ὄνομα Φράγκοι.¹⁾ Οὕτως ἐν τῇ Ἡ' ἑκατονταετηρίδι ὁ χρονογράφος Καρόλου τοῦ Μεγάλου Ἑγγινάρδος ἀναγράφει τὴν πρώτην παροιμίαν δι' Ἑλληνικῶν γραμμάτων εἰς τὰ χρονικά του:

Φράγκον ἔχεις γείτονα;
κακὸν ἔχεις γείτονα.²⁾

Οἱ προτεθέντες λόγοι τοῦ Βαλιέρου καὶ ἄλλων Βενετῶν ἐπικυροῦσι τὴν δημοτικὴν παροιμίαν περὶ προτιμῆσεως τῆς τουρκικῆς σπάθης ἀπὸ τῆς Ἑνετικῆς καχοδιοικήσεως. Κρῆς δὲ λόγιος, γνωστὸς ἐπὶ τοῖς φιλολατινικοῖς αὐτοῦ αἰσθημασιν, ὁ Ἀρσένιος Ἀποστόλης, ἀρχιεπίσκοπος Μονεμβασίας, γράφων πρὸς τὸν πάπαν Παῦλον τὸν Γ', ρητῶς λέγει ὅτι αὐτὴ ἡ βία καὶ ἡ ληστεία τῶν Λατιν-επισκόπων καὶ αἱ ἀδικίαι τῶν ἐν Κρήτῃ Ἑνετῶν, εἰσὶ τὰ

¹⁾ Τὸ ὄνομα Φράγκος ἀποδίδεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ εἰς πάντας τοὺς παπολάτρας, ἰδίᾳ δὲ εἰς τοὺς Ἑνετούς. Βλέπε τὸ δημοτικὸν ἄσμα (ἐν συλλογῇ Πασσῶβ) τοῦ Καλλιακούδα, ἐν ᾗ Φραγκιά ἀποκαλεῖται ἡ τότε εἰς τοὺς Ἑνετοὺς ὑποκειμένη Ἐπτάνησος.

²⁾ Eghinardi Chronica Caroli M. (ἐν συλλογῇ Pertz).

μόνα αἷτια τὰ διαχωρίζοντα τοὺς δύο ἀδελφούς λαούς, ματαιοῦντα καὶ αὐτὴν τὴν παρὰ τῶν τότε φρονίμων πο-
θουμένην ἔνωσιν τῶν δύο ἐκκλησιῶν.

Τὸ ὑπόμνημα τοῦ Κρητὸς Ἀρχιεπισκόπου, σπουδαι-
ότατον μνημεῖον τῶν ἐν τῇ ΙΣΤ΄ ἑκατονταετηρίδι Ἑλλη-
νικῶν ἰδεῶν, ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Μάχονται Ἀγαρηνοὶ Χριστιανοῖς, ἀμφοτέροι δὲ τοῖς
ταλαιπώροις Γραικοῖς· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τὸ ἡμέτερον βασι-
λειον ἀνηλεῶς ἠνδραπόδισαν καὶ τὰς πόλεις κατέσκαψαν
καὶ τὸ γένος ἡμῶν εἰς τὰ τῆς γῆς πέρατα, ὡσπερ τινὰς
Αἰγυπτίους ἀγύρτας, περιπλανᾶσθαι καὶ περιέρχεσθαι διε-
σκέδασαν τῶν δ' Ἑσπερίων τινές¹⁾ οὐχ ὅπως οὐκ ἀνίστανται
πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ γένους ἡμῶν, ἀλλ' εἴ τι καὶ πόπανον
ὑπὸ τῶν θεοστυγῶν ἐκείνων εἴη που καταλελειμμένον ἐν
τῇ Ἑλλάδι, κάκεῖν' ἀρπάζοντες κατεσθίουσι, πέμποντες ἡμῖν
ἀνηλεεῖς τινὰς ἐπιτρόπους, μᾶλλον δ' εἰπεῖν τελώνας, οἷς
τῶν ἐπισκοπῶν πωλοῦσι τὰ εἰσοδήματα, οἷς οὐκ ἀρκεῖ
κουρεύειν ἐν χρῶ τὰ ταλαιπώρα πρόβατα, καὶ τὸ γάλα
ἐκπίνειν, καὶ κατεσθίειν γε τὸν τυρόν, ἀλλ' οὐδ' αὐτῶν τῶν
δερμάτων ἀπέχονται. Αἱ ἐκκλησίαι δὲ τῶν ἐπισκοπῶν
πτῶσιν φεῦ! ἀπειλοῦσιν οὐκ εἰς μακρὰν· αἱ μάνδραι δ' ἀτη-
μελεῖς οὔσαι, τῶν ποιμένων ἀποδημούντων, ὑπὸ μυρίων
λύκων ἐπιβουλεύονται. Ταῦτα μὲν Ἰταλῶν τινῶν ὑπάρχει
τάνδραγαθήματα, καὶ οὐ λέγω περὶ ἀπάντων, μὴ γὰρ
οὕτω μανειήν, ἀλλ' οἷς πεττὸς ἤρρεσεν, οὐκ ἔχων στάσιν
τινά, καὶ δεῖπνα συχνά, καὶ χρονίζοντες πότοι, καὶ κυμ-
βάλων κρούσματα, ῥαστώνης χάριν... Καὶ ταῦτα μὲν δὴ
ταῦτη. Ἡμεῖς δέ, δύστηνοι Μεγαρηῆς, οὐτ' ἐν λόγῳ οὐτ' ἐν

1) Ἐννοεῖ τοὺς Ἐνετούς.

ἀριθμῶ. Τίνος χάριν, παναγιώτατε; οὐ καὶ αὐτοὶ πρεσβεύομεν τὰ Χριστιανῶν; οὐ τῇ ἱεροραγίᾳ ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥώμης διατελοῦμεν πειθήνιοι; οὐ σὲ τὸν μέγαν ἀρχιερέα καὶ ποιμένα, πατέρα καὶ διδάσκαλον οἰκουμενικὸν ὁμολογοῦμέν τε καὶ ἀνακηρύττομεν; Τί τοίνυν, ὡσπερ τινὰς ὑποβολιμαίους, τῆς πατρικῆς κληρονομίας ἀποστερεῖς; Τὰ πατρῶα αἰτοῦμεν, παναγιώτατε, καὶ ταῦτα μέρος ἐκείνων πολλοστημόριον. Οὐκ αἰτοῦμεν σκιάδιον πορφυρόβαφον, πολυτελές τε καὶ πολυπρόσοδον, καίτοι οὐδ' ἀπεικὸς ἦν ἓνα ἡ δύο τῶν Ἑλλήνων ἐν τοσοῦτοις παντοδαποῖς ἐναριθμεῖσθαι τῶν καρδινάλεων, οὐδὲ ζητοῦμεν πολυταλάντους ἀρχιεπισκοπάς, οὐδ' ἐπισκοπάς καὶ ἀββαδίας τῶν παχειῶν, ἀλλ' ὀλίγον τι φίλον τε. Ταῦτα δὲ καὶ τοιαῦτ' ἐν Ῥώμῃ, πεντεκαιδέκατον ἔτος οἶμαι τουτί, γονυπετῶν ἐνώπιον Λέοντος τοῦ παναγιωτάτου κατετραγώδησα γοερῶς,¹⁾ ὅς οἴκτω τινὶ συνεχθεῖς, προμήθειάν τινα γραφῆναι προστέταχεν, ἥτις ἐς τότε μένει νεκρά... Ταύτην πέμπω τῇ ὑμετέρᾳ παναγιότητι, ὥστε ζῶσαι αὐτήν, ἐμπνεύσαντα ζῶσαν ψυχὴν τῷ παναγιωτάτῳ σου στόματι· καὶ τότε δὴ τοὺς τῶν Ἑλλήνων λόγους ἀναζωπυρήσεις τὰ λοίσθια πνέοντας, καὶ δεῖξεις ἐν Ἑλλάδι Ἱταλοὺς ἐλληνίζοντας καὶ Ἑλληνας ἰταλιζοντας, ἐκατέρους ἀρίστους ἐκατέραιν ταῖν γλώτταιν.²⁾»

Ἄλλὰ τὴν ὑπὸ τοῦ φιλοπάτριδος Κρητὸς ὑποδεικνυομένην διὰ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀναγέννησιν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τὴν πρὸς τοὺς Ἱταλοὺς συνεννόησιν τῶν

¹⁾ Ἐπὶ τῷ αὐτῷ πατριωτικῷ πνεύματι ἀποτείνονται πρὸς τὸν πάπαν Λέοντα Ι' ὁ Κρηὸς Μάρκος Μουσοῦρος ἐν τῇ θαυμασίᾳ αὐτοῦ εἰς τὸν Πλάτωνα ὠδῇ καὶ ὁ Ἰωάννης Γεμιστός, ἐγγονὸς τοῦ γνωστοῦ μεταρρυθμιστοῦ.

²⁾ Βλέπε τὴν ἐν ἔτει 1534 ἐν Βενετίᾳ ἔχουσαν τῶν Σχολίων εἰς Εὐρωπαϊκὴν ὑπὸ Ἀρσενίου Ἀρχιεπισκόπου Μονεμβασίας, ἐν Legrand, Bibliographie Hellénique, τόμ. Α'. σελ. 222—223.

διὰ παλαιοῦ θρησκευτικοῦ μίσους κεχωρισμένων Ἑλλήνων κατεπολέμησεν αὐτὴ ἡ Ἑνετία, ἥτις οὐδὲν σχολεῖον, οὐδεμίαν τυπογραφίαν ἰδρύσασα ἐν Κρήτῃ, παρῆλθεν ἀφείσα ἐρείπια στρατώνων καὶ τὰς ἑλληνικὰς ἐκκλησίας μετέβαλεν εἰς λατινικὰ τεμένη, ἐφ' ὧν οἱ Τοῦρκοι, μιμούμενοι τοὺς διδασκάλους, ἀνύψωσαν τὴν ἡμισέληνον.

Περιελθοῦσα εἰς τὴν ἐνετικὴν δεσποτείαν διὰ πραξικοπήματος ἢ μᾶλλον καθαροῦ πωλητηρίου, τοῦ ὁποίου πολὺ διαμφισβητεῖται τὸ κύρος καὶ αὐτὴ ἡ γνησιότης τοῦ κειμένου,¹⁾ ἡ Κρήτη διετέλεσεν ἐπὶ τέσσαρας ἑκατονταετηρίδας ἐν συνεχεῖ ἐπαναστάσει, τῆς ὁποίας ἄλλα μὲν τῶν ἐπεισοδίων ἐξιστοροῦσιν αὐτοὶ οἱ Ἑνετοὶ χρονογράφοι, ἄλλα δ' ἐντελῶς ὑπὸ τούτων παραλειπόμενα μανθάνομεν ἐξ ἄλλων πηγῶν. Καὶ τὸ μὲν πωλητήριον τοῦ Βονιφατίου Μομφερράτου, οὐδέποτε ὑπὸ τῶν Κρητῶν ἀναγνωρισθέν, ἐπεβλήθη διὰ τῆς βίας, δεύτερον ὅμως ἀδίκημα ἅμα τῇ πρώτῃ κατοχῇ ἐπιβλήθην, ἐγένετο ἡ κυριωτέρα ἀφορμὴ τῶν ἀπαύστων ἐπαναστάσεων, εἰς ἃς ἔθηκε τέρμα ἡ Τουρκικὴ κατοχὴ, εἶναι δὲ τοῦτο ἡ ἐν τῇ νήσῳ ἐγκαθιδρυσις Ἑνετῶν καὶ ἡ εἰς τούτους διανομὴ τῶν κοινοτικῶν, ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἰδιωτικῶν κτημάτων. Ὅποια τὰ κτήματα ταῦτα καὶ κατὰ ποίους νόμους καὶ συνθηκίας ἀπενέμοντο ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους εἰς ἀμοιβὴν στρατιωτικῶν ἰδία ἐκδουλεύσεων (καβαλλαρικὴ στρατεία), εἶναι ζήτημα πολὺπλοκον καὶ μεταφέρει ἡμᾶς εἰς παλαιούς χρόνους, ἐν οἷς ἤκμαζεν ἐν Κρήτῃ ὁ λεγόμενος τιμαριωτισμός, ἧτοι αἱ ὑπὸ τῶν παλαιῶν λεγόμεναι κληρουχίαι

¹⁾ Περὶ τῶν ὑπόπτων ἀσφαρειῶν τοῦ πωλητηρίου, βλέπε Flaminii Cornelli, *Creta Sacra*, II, σελ. 219.

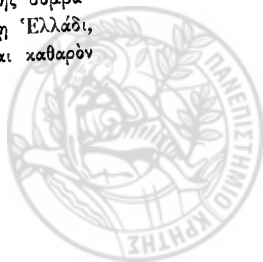
καὶ τιμουχίαι. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ λέξις φέρουδον, *fiel*, ἡ φία τοῦ βιβλίου τῆς Κουγκέστας εἶναι ἑλληνικὴ λέξις, κατὰ τὸν Κ. Σάθαν, ἐκ παραφθορᾶς τοῦ ἰππεία, ἡ καβαλλαρικὴ στρατεία τῶν μεσαιωνικῶν ἐποποιῶν.¹⁾ Πῶς ἐδιοικεῖτο ἡ Κρήτη ὡς καὶ ἄλλαι στρατιωτικαὶ χῶραι ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν δὲν διηυκρινήθη ἔτι, ἀφοῦ οὔτε τὰ διασωθέντα αὐτῆς πολυτιμότερα τιμαριωτικὰ κατάστιχα (*Catastico di Canea, Catastico di Candia*)²⁾ ἐξηρηνήθησαν εἰς κατανόησιν αὐτοῦ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν Κρητῶν, διατηρηθέντος ἐπὶ ἐνετοκρατίας ἀπαραλλάκτου καὶ ἀναλλοιώτου ὡς καὶ ἐπὶ βυζαντινῶν, πιθανῶς δὲ καὶ ἀρχαιότερον.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐμφανίσεως τῶν κατακτητῶν ἢ μᾶλλον τῶν ἀγοραστῶν, οἱ Κρήτες ἐξηγέρθησαν ἐν ὅπλοις, αἱ δ' ἐπαναστάσεις τοῦ Ἀγιοστεφανίτη, τοῦ Σκορδύλη, Μελισσηνοῦ, Χορτάτζη καὶ ἄλλων, ἐδίδαξαν τοὺς Ἐνετοὺς ὅτι ἡ ἑλληνικὴ αὕτη χώρα δὲν ἦν λεία τοσοῦτον εὐχερῆς. Μετὰ τὰς πρώτας ἐπαναστάσεις κατασταλείσας οὐχὶ ἐν τῷ αἵματι, ἀλλ' ἐν τῇ παραχωρήσει διαδοχικῶν τιμαρίων καὶ ἐκκλησιαστικῶν προνομίων, ἡ Βενετία περιήλθεν εἰς τὴν θέσιν ἀπλοῦ εἰσπράκτορος τῶν τεταγμένων φόρων, μέχρις οὗ ἐν ἔτει 1274 ὁ Ἀλέξιος Καλέργης,³⁾ ἀνὴρ ρέκτης καὶ ἐγωϊστής, ἀναλαβὼν τὸν

1) Βλέπε Ἠμπέριον καὶ Μαργαρίωναν ὑπὸ G. Wagner, ἐν *Collection des monuments de la langue Greque*, Paris, 1874, τ. 71.

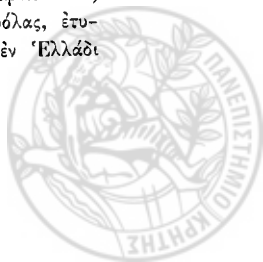
2) Περὶ τῶν ἐν Βενετία σωζομένων Καταστίχων τῆς Κρήτης ἐδημοσίευσεν ἀνατρεβὴν ἐν τῇ ἐφημερίδι τῶν Χανίων. Ἐλευθέριον Βήμα, ἀρ. 142, σελ. 3

3) Τὰ γραφόμενα ὅτι οὗτος καλούμενος ἐν ἀρχῇ Φωκᾶς, μετωνομάσθη Καλέργης διὰ τὸ καλὸν ἔργον, ὅπερ ἔπραξε διὰ τῆς ἐν ἔτει 1274 συμβάσεως οὐδόλως ἀληθεύουσιν, ἀφοῦ ὁ Ἀλέξιος ὠνομάζετο οὕτω καὶ πρὸ τῆς συμβάσεως. Τὸ ὄνομα, ἐπικρατοῦν ἰδίᾳ ἐν Κρήτη, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι, ὡς ἐν Θεσσαλίᾳ παρὰ Μανουὴλ Φυλῆ (*Carmina*, ἔκδ. Miller), εἶναι καθαρόν

τελικὸν ἀγῶνα, ἐξεβίασε τοὺς λεγομένους κατακτητὰς εἰς παραχώρησιν προνομίων τοσοῦτον ἐξευτελιστικῶν διὰ τὴν Δημοκρατίαν καὶ ἰδίᾳ τὴν Παπικὴν ἐκκλησίαν, ὥστε ὁ πάπας Κλήμης Ε΄ ἐκμανεῖς ἀπεκήρυξε τὴν ἀπαισίαν σύμβασιν (nepharias pactiones) ὡς τὴν ἀποκαλεῖ, προτρέπων καὶ ἀπειλῶν μάλιστα τὴν Ἑνετίαν, ἢ ἀρνηθῆ ὄρκους καὶ ὁμολογίας εἰς δολίευσιν τῆς ὑπογραφῆς αὐτῆς καὶ ἀκύρωσιν τῶν εἰς τοὺς ἀπίστους Κρήτας τοσοῦτον ἀπερισκέπτως παραχωρηθέντων προνομίων εἰς ἐξευτελισμὸν τῆς λατινικῆς θρησκείας. Εἰς τῶν ὄρων τῆς συνθήκης τοῦ Καλέργου ἦν, ὅτι οἱ ἐν Κρήτῃ διαμένοντες Γασμοῦλοι ὤφειλον ἵνα μένωσιν ὡς τοιοῦτοι, ὑποδεέστεροι μὲν τῶν Ἑλλήνων Ἀρχόντων καὶ Ἀρχοντοπούλων, ἀλλ' ἀνώτεροι τὴν κοινωνικὴν τάξιν τῶν πρεσβευόντων τὸ παπικὸν δόγμα Λατίνων, πρὸς οὓς οὐδὲν ἤττον ἢ Κρητικὴ ἀνεξιθρησκεία ἐξησφάλιζεν ἀνενόχλητον

ἑλληνικὸν ἀντιστοιχοῦν εἰς τὰ παλαιὰ Εὐεργος, Εὐεργετίδας, Εὐπόλεμος, Καλλιμαχος κ.λ.π. Εἰς τὰς μεσαιωνικὰς ἐποποιίας ἀναφέρεται ὡς ἀπλοῦν ἐπίθετον «καλέργης Στρατιώτης,» ἀκριβῶς ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ καλλιμαχος τοῦ ρένιου (Κρήτης) ἐν τῇ κρητικῇ δράματι Γίπαρις. Οὕτω τὸ ἐν Ἑλλάδι γενικὸν ὄνομα Καλέργης δὲν ἀνήκει εἰς μίαν καὶ ὀρισμένην οἰκογένειαν, ἀλλ' ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ ταυτόσημον λατινικὸν Bonifacio, φέρεται ἐν Κρήτῃ ὑπὸ πολλῶν οἰκογενειῶν, μὴ συνδεομένων διὰ συγγενικοῦ δεσμοῦ. Εἷς κλάδος τούτων, ἀπὸ τοῦ Ἀλεξίου καταγόμενος, ἐγκαταστάς ἐν Βενετίᾳ καὶ ἐκφραχισθεὶς, δι' ἄσχυρῆζοτο ὅτι κατήγετο ἐκ τοῦ ἐν Γενοῦθι περιφημοῦ οἴκου τῶν Φιέσκη, ὡς γράφει ὁ Καρόλδος (Li quali se ben fossero per origine Latini discesi dalli Fieschi da Genova, non di meno per la longhezza del tempo che erano ad abitar nell'isola, e per il credito che avevano coi popoli da loro sempre favoriti venivano istimati come Greci naturali. Caroldo, II, φ. 305 recto.) Ὅτι τ' ὄνομα Καλέργης ἦν ἀπλοῦν ἐπώνυμον καὶ οὐχὶ οἰκογενειακὸν ὄνομα, δῆλον ἐκ τοῦ Καλέργα, θηλυκοῦ ἐπωνύμου, ὡς ὁ Ρενιέρης καὶ ἡ Ρενιέρα, ἀντιστοιχοῦντα τῇ Ρηγίνα, τῇ ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον Βασιλικῇ. Οὕτω καὶ ἕτερος πολυσχιδῆς Κρητικὸς οἶκος, ὁ τῶν Τσαγγαράων, Τσαγγαροπούλων, ἀρχῆθεν ἑλληνικός. διηρέθη εἰς τοὺς ἐν Ἑνετίᾳ λατινοδόξους Τσαγγαρόλας, ἐτυμολογοῦντας τ' ὄνομά των ἀπὸ τοῦ ἀνοήτου Gian Carolo, καὶ τοὺς ἐν Ἑλλάδι ὀρθοδόξους Τσαγγαροπούλους, περὶ τῶν κατωτέρω.

ἐν τῇ νήσῳ διαμονήν. Ἄλλ' ὁ ὄρος οὗτος ἦν ἀκριβῶς ἐκεῖνος, δι' ὃν ἐξεμάνη ἢ τότε ἀγέρωχος καὶ ἀποκλειστικῆ ἐκκλησία, ἢ μέχρι τοῦδε σημειώσασα δι' αἱματηρῶν ἰχνῶν τὴν ἐν Ἑλλάδι διάβασίν της· καὶ δὲν περιωρίσθη ὁ Κλήμης Ε' εἰς μόνας διαμαρτυρίας καὶ ἀπειλάς, ἀλλὰ χειροτονήσας πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ἀπέστειλεν εἰς Κρήτην καὶ τὰς ἄλλας φραγγοκρατουμένας ἑλληνικὰς χώρας τὸν διαβόητον Πέτρον Θωμᾶν Καρμελίτην, τὸν ἐπὶ τῇ ἀπανθρωπία αὐτοῦ ἐξαγιασθέντα, διέταξεν ἵνα ἰδρύσῃ ἱερεξεταστικὸν βῆμα καὶ ἀνάψῃ πυρὰς εἰς πυρπόλησιν τῶν μὴ ὁμολογούντων τὴν πρὸς τὸν Πάπαν ὑποταγήν· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Κρήτες, ὡς καὶ πρὸ αὐτῶν οἱ Κύπριοι, περιεφρόνησαν τὰς λατινικὰς πυρὰς, οἱ δ' Ἑνετοὶ διοικηταί, ὡς οἱ ἐν Κύπρῳ βασιλεῖς Λουζινιᾶναι, ἐθεώρησαν ἐπικίνδυνον τὴν ὑποστήριξιν τοιοῦτων ἐκβιασμῶν, ὁ ἄγριος λεγάτος ἐκσφενδονίσας κατὰ τῆς ἀπειθοῦς καὶ ἀπίστου νήσου τὸν παπικὸν ἀφορισμὸν, ἀπῆλθεν ἀπρακτος.¹⁾ Οὕτως ὁ ὄρος τῆς συνθήκης τοῦ Καλέργου, δι' οὗ ὁ Γασμουῖλος ἀνεδεικνύετο ὑπέρτερος τοῦ καθαροῦ Λατίνου, ἔμενεν ἰσχυρῶν, ἀποδείξας μάλιστα ὅτι, ἂν ἡ Δημοκρατία ἐξετίμα καλῶς τὰς περιστάσεις καὶ τὸ ἴδιον ἑαυτῆς συμφέρον, θὰ ἠδύνατο οὐ μόνον τὴν Κρήτην νὰ προσοικειωθῇ, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτὴν νὰ συγκεντρώσῃ ὡς ὁ Μίνως πάσας τὰς ἑλληνικὰς νήσους μετ' αὐτῆς τῆς τότε κατὰ τὸ πλεῖστον ἑλληνιζούσης Αἰγύπτου,²⁾ ἰδρῦουσα μόνιμον κράτος, ἂν μὴ ἐφάμιλλον

¹⁾ Lucas Waddingus, vita et res gestae B. Petri Thomae patriarchae Constantinopolitani. Lugduni 1637.

²⁾ Ὅτι ἡ κατάκτησις τῆς Αἰγύπτου ἦν τότε εὐχερεστάτη, ἀπόδειξις ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Κύπρου Πέτρος Λουζινιᾶν μετ' ὀλίγων Ἑλλήνων καὶ Φράγκων ἐγένετο ἀμαχητῆ σφεδὸν κύριος τῆς πρωτευούσης Ἀλεξανδρείας, ἐν δὲ τῇ ἐπομένῃ ἑκατονταετηρίδι ὁ Μοτσενίγος μετ' ὀλίγων Στρατιωτῶν κατέκτησε τὴν Σμύρνην μεθ' ἀπάσης τῆς Ἰωνίας.

τῶν βυζαντινῶν, ἀλλ' οἱ ἐνετομανεῖς Κομνηνοὶ ἐπὶ τοσοῦτον εἶχον τυφλωθῆ, ὥστε, πλὴν τῶν συγχρόνων Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης καὶ Νικήτα Χωινιάτου, καὶ αὐτὸς ὁ μεταγενέστερος Μιχαὴλ Μάρουλλος, ὁ θεσπέσιος ποιητὴς (poeta divinus) ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Λαυρεντίου ἐκ Μεδίκων, ἐστιγμάτισε τὴν πρὸς τοὺς Ἐνετοὺς εὐνοίαν τῶν Κομνηνῶν ὡς ἀληθῆ παραφροσύνην καὶ αἰτίαν πασῶν τῶν ὕστερον ἐπελθουσῶν συμφορῶν. Ἐρηνῶν ὁ μέγας ποιητὴς ἐπὶ τῇ προτιμήσει τῶν Ἐνετῶν, οὗς ἐν τῇ ἀγανακτήσει αὐτοῦ ἀποκαλεῖ ὄχλον τῆς Ἰταλίας, ἀντὶ τῶν πιστοτέρων καὶ γενναιοτέρων Γάλλων, Νορμανδῶν, Ἰσπανογαλατῶν καὶ Γερμανῶν, ἐπιφέρει ὅτι οὗτοι «παρέδωκαν εἰς τὸ ἀπαίσιον πῦρ τοὺς ἐπι διασωθέντας ἑλληνικοὺς ναοὺς, καὶ ἐπρόδωκαν αὐτὸ τὸ Ῥωμαϊκὸν (βυζαντινὸν) κράτος εἰς τοὺς Τούρκους». ¹⁾ Ἡ πρὸς τοὺς Ἐνετοὺς ἀποίκους τυφλὴ ἀφροσύσις τῶν Κομνηνῶν ἐσημειώθη εἰς τὰ μυστικὰ τῶν βυζαντινῶν βιβλία, ἤτοι τοὺς λεγομένους Χρησμούς, διὰ τῆς λέξεως Αἶμα, περιλαμβανούσης ἐν ἐκάστῳ γράμματι τὸ ἀρχτικὸν

¹⁾ Imploravit opes primitus externas
nec Normanna modo, nec iuga Bethica,
nec faghis domini ferre Suevici,
turba credidit Italiae. (Naenia, σ. 222 ἔκδ. Σάθα).
Quis furor est patriam vallatam hostilibus armis
tutantem externis credere civica signa,
et sua non Graecis tela putare satis?
Ille ille hostes erat, ille expugnabat Achivos
miles, et fana malis dabit ignibus. ille
Romanum in Turcas transtulit imperium (De exilio, σ.
219, αὐτόθι.)

Περὶ τῆς πυρπολήσεως καὶ καταστροφῆς τῶν ἑλληνικῶν μνημείων ὑπὸ τῶν μισθοφόρων τῶν Κομνηνῶν βλέπε Κ. Σάθα Μνημεῖα ἑλληνικῆς ἱστορίας, τόμ. V—VI, πρόλεγόμενα, περὶ δὲ τῆς προδοσίας εἰς τοὺς Τούρκους τοῦ κράτους κατωτέρω λαλήσομεν.

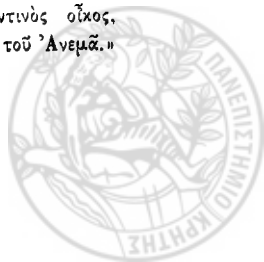
στοιχεῖον τοῦ ὀνόματος τῶν τεσσάρων βασιλευσάντων Κομνηνῶν, Ἀλεξίου, Ἰωάννου, Μανουὴλ καὶ Ἀλεξίου.¹⁾

Ἡ ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν Κρήτη δὲν ἦν ὀλιγάνθρωπος, οὐδ' ἀπολίτιστος, ἐξ ἐναντίας ἔσωζεν ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος γενναῖα λείψανα τοῦ ἑλληνισμοῦ. Τοῦτο ἐνόησαντες οἱ Ἀραβες, προσωρινοὶ τῆς νήσου κατακτηταί, ἀνεμίχθησαν πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ἐντελῶς ἐξελληνισθέντες παρήγαγον μιγάδα φυλὴν, ἣτις ἐπὶ πολὺ θαλασσοκρατήσασα, ἀπέβη ὁ τρόμος τῶν βυζαντινῶν διὰ τῶν πειρατειῶν, ὕστερον δ' ἐκχριστιανισθεῖσα συνετέλεσεν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν αὐτοκρατόρων εἰς τὴν πολεμικὴν αὐτῶν αἰγλήν, ἰδίᾳ δ' ἐν τῇ τροπαιοφόρῳ διεξαγωγῇ τοῦ μεγάλου πρὸς τοὺς Ῥώσους πολέμου περὶ κατοχῆς τῆς Βουλγαρίας, διότι ἀπὸ χιλίων ἐτῶν οἱ ὀμόδοξοι οὗτοι ἀτενίζουσιν εἰς τὰς παρὰ τὸν Δούναβιν χώρας ὡς τὴν εὐχερεστέραν ὁδὸν τὴν εἰς τὸ Βυζάντιον ἀγούσαν (τὸ βάρβαρον γένος τῶν Ῥῶς λυσοσᾶ καθ' ἡμῶν, γράφει ὁ τότε ὑπουργὸς καὶ ἱστορικὸς Μιχαὴλ ὁ Ψελλός.)²⁾ Ὁ ἱστορικὸς τοῦ πολέμου τούτου Λέων ὁ Διάκονος ἀφηγούμενος τὴν ἐν Δρίστρα τελικὴν μάχην περὶ ἐξώσεως τῶν Ῥώσων (972) γράφει τὰ ἐξῆς περὶ τῶν ἀνδραγαθῶν τοῦ Κρητὸς Ἀνεμᾶ,³⁾ υἱοῦ τοῦ τελευταίου τῆς Κρήτης ἄραβος ἐμίρου, τοῦ Κουρουπᾶ, ὅστις ἐν πολλοῖς ἀναπολεῖ τὸν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ περιαδόμενον ἔτι Διγενὴν Ἀκρίταν, ἐξ Ἀραβος πατρὸς ὁμοίως γεννηθέντα. «Ἐνταῦθα, γράφει ὁ αὐτόπτης

¹⁾ Βλέπε τοὺς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Λέοντος χρησμοὺς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Πατρολογία τοῦ Migne, τόμ. 107.

²⁾ Ψελλοῦ ἱστορικῆ ἐκατονταετηρὶς (Κ. Σάθα Μεσ. Βιβλιοθήκη, τόμ. Δ')

³⁾ Τὸ ἑλληνικὸν τοῦτο ὄνομα ὀφείλει ὁ ἀραβόκρης οὗτος ἦρωας εἰς συγγένευσιν πρὸς ἰθαγενῆ οἶκον, διότι Ἀνεμᾶς μνημονεύεται παλαιὸς βυζαντινὸς οἶκος, ἐξ οὗ καὶ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει περιώνυμος «πύργος καὶ φυλακὴ τοῦ Ἀνεμᾶ.»

χρονογράφος, "Ἰκμορα τὸν μετὰ τὸν Σφεντοσλάβον τὸ Σκυθικὸν (Ρωσσικὸν) ἄγοντα στράτευμα καὶ τιμώμενον εὐθὺς μετ' ἐκείνον, ἄνδρα γιγαντώδη καὶ νεανικόν, ἰδὼν Ἄνεμᾶς, ὁ τῶν σωματοφυλάκων εἷς, καὶ τοῦ τῶν Κρητῶν υἱὸς ἀρχηγοῦ, ἐνθουσιωδῶς ἐφορμῶντα μετὰ τῆς ἐφεπομένων πεζεταίρων φάλαγγος καὶ πλείστους Ρωμαίων ἀποκτινύοντα, ἀλκῆ τε φύσεως ἐπαρθείς, τὸ παρηωρημένον ξίφος ἐλκύσας καὶ τὸν ἵππον τῆδε καχεῖσε παρεξελάσας, τοῖς τε μύωψι κατακίσας, κατὰ τοῦ Ἰκμορος ἵεται, καὶ τοῦτον κατειληφῶς πλήττει κατὰ τοῦ τένοντος· ἡ δὲ τοῦ Σκύθου κεφαλὴ σὺν τῇ δεξιᾷ ἐκτμηθεῖσα χειρὶ πρὸς τοῦδαφος ἐπηράττετο· τοῦ δὲ πεσόντος, βοή τις παρὰ τῶν Σκυθῶν οἰμωγῇ σύμμικτος αἶρεται. Ρωμαῖοι δὲ τούτοις ἐπέδραμον... Ἐνταῦθα ὁ τῆ προτεραίᾳ ἠριστευκῶς Ἄνεμᾶς καὶ τὸν Ἰκμορον κατακτείνας, τὸν Σφενδοσλάβον ἰδὼν ἐνθουσιωδῶς κατὰ Ρωμαίων ὀρμῶντα καὶ μανικῶς, καὶ τὰς αὐτοῦ ἐπιρρωννύοντα φάλαγγας, τὸν ἵππον παρεξελάσας (εἰθισμένον δὲ ἦν αὐτῷ τοῦτο δρᾶν, καὶ πλείστους τῶν Σκυθῶν τοιοῦτω τρόπῳ ἀνείλε τὸ πρότερον), ὄλην ἠνίαν τῷ ἵππῳ ἀνείς, ὡς αὐτὸν ἵεται καὶ ξίφει παίει κατὰ τῆς κλειδός, καὶ τὸν μὲν πρηνῆ καταβάλλει, οὐ μὴν κατακτείνει, ἐπήρκεσε γὰρ ὁ ἀλυσιδωτὸς χιτῶν καὶ τὸ σάκος, ἃ, δεδιῶς τὰς Ρωμαϊκὰς αἰχμὰς ἤμφιέννυτο. Ἄνεμᾶς δέ, πρὸς τῆς τῶν Σκυθῶν κυκλωθείς φάλαγγος, τοῦ ἵππου καταβληθέντος συχναῖς τῶν δοράτων βολαῖς, πλείστους μὲν ἀναιρεῖ τούτων, ἀποσφάττεται δὲ καὶ αὐτός, ἀνὴρ οὐδενὸς τῶν ἡλικιωτῶν ἠττώμενος ἐν τοῖς κατὰ τὰς μάχας ἀνδραγαθήμασιν». ¹⁾

1) Λέοντος Διακόνου Χρονογραφία, σελ. 149, 153, ἐκδ. Βόννης.

Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ἐν Κρήτῃ ἐξελληνισθέντες Ἄραβες τοὺς ὁποίους δι' ὕβρεων ἐξέπλυνον πρότερον οἱ βυζαντινοί, καὶ ἰδίᾳ ὁ ρωμαϊζῶν διάκονος Θεοδόσιος ὁ εἰς κακοσχῆμους στίχους γράψας τὴν ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ ἄλωσιν τῆς Κρήτης, ἀποκαλῶν τούτους «Κρητικούς δράκοντας, νόθον γέννημα καὶ σποράν ξένην, βαρβαροτρόφον Κρήτην»¹⁾· διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος κατηγάτο τὴν νῆσον ἀποκαλῶν αὐτὴν «θεόλεστον Κρήτην»,²⁾ ἀγνοῶν ὅτι οἱ οὕτως ὕβριζόμενοι θὰ συνετέλουν εἰς δόξαν καὶ σωτηρίαν τοῦ κράτους τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ρωμανοῦ Β' καὶ τοῦ ἐγγονοῦ Βασιλείου Β'.

Ἄλλ' ἂν οἱ ἐπὶ τῶν Κομνηνῶν ἀπανταχοῦ τοῦ βυζαντινοῦ κράτους διασκεδασθέντες Ἐνετοὶ μισθοφόροι ἢ ἐντελῶς ἀπερροφήθησαν ὑπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ στοιχείου, ἢ κατ' ἰδίαν ζῶντες διεσώθησαν ἀμιγεῖς καὶ ἐχθροὶ τῶν Ἑλλήνων, παραδόντες, ὡς λέγει ὁ Μάρουλλος, τὸ κράτος εἰς τοὺς Τούρκους, οἱ ἐν Κρήτῃ ἀποικισθέντες Ἐνετοὶ ἐπὶ τοσοῦτον συνεχρωτίσθησαν πρὸς τοὺς νέους συμπατριώτας, ὥστε ἀμέσως ἐξελληνισθέντες, ἀνεδείχθησαν οἱ ἀσπονδότεροι τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἐνετίας, διὰ ταῦτα ὕβριζόμενοι ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν χρονογράφων ὡς πατροκτόνοι (*paricidae*), πανάπιστοι καὶ γασμοῦλοι, ἤτοι μιγάδες, ἀπαραλλάκτως ὡς οἱ ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν ὕβριζόμενοι Ἀραβόκρητες «τὸ νόθον γέννημα καὶ ἡ σπορά ξένη.» Τοιοῦτοι ἦσαν καὶ οἱ ἐν τῷ ἄλλῳ κράτει ἀποικισθέντες υἱοὶ τῶν Σταυροφόρων, καὶ ἰδίᾳ οἱ ἐν Πελοποννήσῳ Γάλλοι γνωστοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα

¹⁾ Βλέπε τὰς Ἀκροάσεις τοῦ Θεοδοσίου ἐν *Flam. Cornelii Creta Sacra*, I, σ. 269, Λέοντι Διακόνῳ (ἔκδ. Hase καὶ Βόννης) καὶ Migne, Ἑλληνικῆ Πατρολογία τόμ. 113, σ. 987.

²⁾ Κωνστ. Πορφυρογενήτου, *Opera*. κδ. Βόννης.

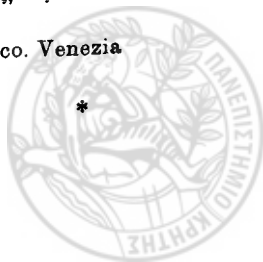

τοῦτο (Γασμοῦλοι ἢ Βασμοῦλοι = μιγάς μοῦλος κατ' ἀφαίρεσιν τῆς πρώτης συλλαβῆς),¹⁾ οὐδεμίαν τοῦ ὀνόματος ἐνέχοντας τότε περιφρονητικὴν σημασίαν, ὡς οἱ παλαιότεροι μιγάδες Ἑλληνογαλάται καὶ Γραικογόθοι.

Τοιοῦτοι Ἐνετόκρητες ἦσαν καὶ οἱ ἐν τῇ ὑπερασπίσει τῆς Κωνσταντινουπόλεως διακριθέντες, πιθανῶς οἴκοθεν προσελθόντες εἰς βοήθειαν τοῦ ὑπὸ πάντων ἐγκαταλειφθέντος δυστυχοῦς Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, διότι ἡ Δημοκρατία οὐδὲν ἔλαβε μέτρον εἰς σωτηρίαν τῆς Πόλεως, ἐξ ἐναντίας ἀπὸ πολλοῦ ἐπόθει τὴν καταστροφὴν αὐτῆς. Ἐπανερχόμενοι μάλιστα εἰς τὰ ἄνω μνημονευθέντα ποιήματα τοῦ Μαρούλλου ρητῶς στιγματίζοντας τοὺς Ἐνετοὺς ὡς προδόντας τὸ βυζαντινὸν κράτος εἰς τοὺς Τούρκους, ὑποπτεύομεν ὅτι Ἐνετοὶ προδῶται ἦσαν καὶ οἱ διδάξαντες τὸν Μωάμεθ τὴν διὰ ξηρᾶς μεταφορὰν τοῦ στόλου αὐτοῦ ἐν τῷ Κερατίῳ κόλπῳ, πραξικόπημα, εἰς ὃ ὀφείλεται ἡ τελικὴ τῆς Πόλεως ἄλωσις. Ὡς γνωστὸν ἐν ἔτει 1439 διαρχοῦντος τοῦ πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῶν Μεδιολάνων Φίλιππον Βισκόντην ἀγῶνος τῶν Ἐνετῶν, ὁ Κρῆς Σόρβολος ἐπρότεινε καὶ ἐξετέλεσε τὴν διὰ τῶν Ἄλπεων μεταφορὰν τῶν ἐνετικῶν γαλερῶν ἐν τῇ λίμνῃ τοῦ Βενάκου, νῦν τῆς Γάρδας, ἐπιχείρημα, τὸ ὁποῖον ἐθαύμασαν οἱ τότε ἄνθρωποι ὡς τὴν μεγίστην τῶν στρατηγικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ εἰς ὃ ὤφειλεν ἡ Βενετία τὴν περιφανῆ αὐτῆς νίκην.²⁾ Ἡ διὰ ξηρᾶς μεταφορὰ στόλου δὲν ἦν

1) Τοιαύτη εἶναι ἡ ἔτυμολογία τοῦ σοφοῦ διδασκάλου Κ. Σάβα τοῦ ὀνόματος Γασμοῦλος, ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸν Ἑλληναράβα Διγενῆν Ἀκρίταν τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων· οἱ αὐτοὶ δ' ἐλέγοντο ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Poulains ἀπὸ τῆς ἐπικρατούσης ἐν τοῖς ὀνόμασι καταλήξεως ποῦλος = υἱός, ὡς καὶ οἱ ἀλλαχοῦ γνωστοὶ Φραγκόπουλοι, Τουρκόπουλοι, Ἀρμενόπουλοι.

2) Dell' historie Vinitiane di Marco Antonio Sabellico. Venezia 1558, φῶλ. 316.

ἄγνωστος εἰς τοὺς βυζαντινοὺς, ἀφοῦ βλέπομεν ἐν ἔτει 881 τὸν ναύαρχον Ὀρρύφαν μεταβιβάζοντα διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου τὸν στόλον αὐτοῦ καὶ ἐξ ἀπροόπτου ἐπιτιθέμενον εἰς τὸν ἐν τῷ Ἀργολικῷ κόλπῳ ἐλλιμενισμένον πειρατικὸν στόλον τοῦ ἄραβος ἀρνησιθρήσκου Φωτίου. Τὸ κατόρθωμα τοῦ Σορβόλου, τὸ ὁποῖον ἰδιαζόντως περιγράφει καὶ θαυμάζει ὁ σύγχρονος καὶ ἐπίσημος τῆς Δημοκρατίας ἱστοριογράφος Σαβέλλικος καὶ ὁμολογοῦσι τὰ ἐπίσημα τῆς Γερουσίας δόγματα, ἀναιδῶς κόλακές τινες ποιηταὶ ἀποδίδουσιν εἰς τὸν Ἐνετὸν προβλεπτήν Ἰάκωβον Μαρχέλλον ἢ καὶ ἄλλους, ἐδιδάχθη πιθανῶς ὑπὸ Ἐνετῶν μισθοφόρων εἰς τὸν Πορθητὴν, διὰ τῆς αὐτῆς τέχνης μεταβιβάσαντα εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον τὰς ἑαυτοῦ γαλέρας.¹⁾

Τοιοῦτοι βεβαίως προδότες δὲν ἦσαν οἱ εἰς βοήθειαν τῆς ἀπειλουμένης Πόλεως αὐτόκλητοι σπεύσαντες Ἐνετόκρητες, οἵτινες ἀνενέωσαν τὴν ἀπέλπιδα μὲν, πλὴν εἰς αἰῶνας ὑμνουμένην ἀντίστασιν τῶν εἰς τὰ Κούναξα Μυρίων, ἐν τῇ περιπτώσει δὲ ταύτῃ γενναιότερος ὁ Μωάμεθ τοῦ Ἀρταξέρξου ἐτίμησε τὴν ἀνδρείαν τῶν δύο Κρητῶν ἀδελφῶν διὰ πράξεως, τὴν ὁποίαν ὡς ἐξῆς ἀφηγεῖται ὁ σύγχρονος Φραντζῆς: «Ἐλθόντων δὲ τῶν Τούρκων καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἔσωθεν τείχεσι Χριστιανούς μετὰ ἐλεβολίσκων καὶ βελῶν καὶ τόξων καὶ πετρῶν ἐναπολειφθέντας ἐδίωξαν, καὶ ἐγκρατεῖς πάντων ἐγένοντο, ἄνευ τῶν πύργων τῶν λεγομένων Βασιλείου, Λέοντος καὶ Ἀλεξίου, ἐν οἷς εἰστήκεσαν οἱ ναῦται ἐκεῖνοι οἱ ἐκ τῆς Κρήτης· αὐτοὶ γὰρ γενναίως

¹⁾ Καὶ ὁ πολυμαθὴς *Medin* ἐντελῶς ἀποσιωπῶν τ' ὄνομα τοῦ Κρητὸς Σορβόλου ἀρκεῖται ἵνα σημειώσῃ τὰς ἀντιφάσεις τῶν τότε Ἐνετῶν ποιητῶν εἰς διαφόρους Ἐνετοὺς ἀρχηγούς κακῶς ἀποδιδόντων τὸ κατόρθωμα τῆς εἰς τὴν λιμνὴν Γάρδαν μεταφορᾶς τῶν Ἐνετικῶν γαλερῶν. *La storia di Venezia nella poesia*, 1904, σελ. 492, 66—68 καὶ σ. 109.

ἐμάχοντο μέχρι καὶ τῆς ἕκτης καὶ τῆς ἑβδόμης ὥρας καὶ πολλοὺς Τούρκους ἐθανάτωσαν, καὶ τοσοῦτον πλῆθος βλέποντες καὶ τὴν Πόλιν δεδουλωμένην πᾶσαν, αὐτοὺς οὐκ ἤθελον δουλωθῆναι, ἀλλὰ μᾶλλον ἔλεγον ἀποθανεῖν κρεῖττον ἢ ζῆν. Τοῦρκος δέ τις τῷ ἀμιρᾷ ἀναφορὰν ποιήσας περὶ τῆς τούτων ἀνδρείας, προσέταξεν ἵνα κατέλθωσι μετὰ συμβάσεως καὶ ὧσιν ἐλεύθεροι αὐτοὶ τε καὶ ἡ ναῦς αὐτῶν καὶ πᾶσα ἡ ἀποσκευή, ἣν εἶχον· καὶ οὕτω γενομένων πάλιν μόλις ἐκ τοῦ πύργου τούτου ἐπεισαν ἀπελθεῖν. Καὶ δύο μὲν αὐτάδελφοι Ἴταλοί, Παῦλος καὶ Τρωῖλος τοῦνομα, ἐν τῷ διατεταγμένῳ αὐτοῖς τόπῳ μετὰ καὶ ἐτέρων πολλῶν γενναίως ἐμάχοντο καὶ τοὺς πολεμίους κακῶς ἀπεδίωχον καὶ οὐκ ἀγενῆ συμπλοκὴν καὶ σύρραξιν ἐποίουν, καὶ φόνος ἦν ἀναμεταξύ, λέγω τῶν δύο μερῶν τῶν μαχομένων καὶ ὑπερμαχοῦντων· στραφεῖς δὲ ὁ Παῦλος καὶ ὁρῶν τοὺς πολεμίους ἔσωθεν τῆς Πόλεως, λέγει τῷ ἀδελφῷ αὐτῷ, ὦ φρίξον, ἦλιε, ὦ στέναξον, γῆ, ἐάλω ἡ Πόλις, ἡμᾶς δὲ τοῦ πολεμεῖν παρῆλθεν ἡ ὥρα· ἀλλ' ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἡμῶν, εἰ δυνατόν, φροντίσωμεν.»¹⁾ Εἶναι πολὺ παράδοξος ἡ διαγωγὴ τῶν τότε Ἑνετῶν τῶν ἐξιστορησάντων τὰ κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐνῶ ὁ Nicolò Barbaro ἐν τῷ λεγομένῳ ἡμερολογίῳ τῆς πολιτορχίας τῆς Πόλεως, λέγει ὅτι ἦν παρῶν, καὶ ἀναγράφει πάντα τοὺς παρατυχόντας Ἑνετοὺς ἐμπόρους ὡς ἤρωας,²⁾ οὐδεμίαν μνεῖαν ποιεῖται τῶν ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν ὁμολογουμένων τούτων μόνων προμάχων καὶ ἠρώων. Ἐν τούτοις δημοτικὸν ἄσμα ποιηθὲν τότε ἐν Κρήτῃ καὶ δια-

¹⁾ Φραντζῆς, σελ. 288, ἐκδ. Βόννης.

²⁾ Nicolò Barbaro, giornale dell'assedio di Costantinopoli, ἐκδ. Cornet, 1856.

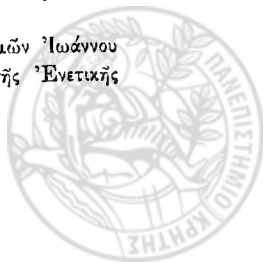

σωθέν ἐν χειρογράφῳ τῆς ἐν Παρισίοις Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης (κωδ. 2873) ψάλλει τὸ Κρητικὸν κάτεργον ὡς πρῶτον μεταδούν εἰς τὴν χριστιανωσύνην τὸ ἀπαίσιον γεγονός καὶ τὴν τελευταίαν θέλησιν τοῦ ἔθνομάρτυρος αὐτοκράτορος, ἵνα κομισθῇ τὸ λείψανόν του καὶ ταφῇ ἐν Κρήτῃ, τοιαύτη δ' ἐπικρατεῖ καὶ μέχρις ἡμῶν παράδοσις περὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀφανισθέντος καὶ μηδ' ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πορθητοῦ ἀνευρεθέντος σώματος τοῦ ἥρωος βασιλέως. Σχετικῶς πρὸς τὴν ἐν Κρήτῃ ἐπικρατοῦσαν παράδοσιν, ὅτι τὸ βασιλικὸν λείψανον ἐκομίσθη καὶ σώζεται ἐτι ἐν τῇ νήσῳ, δύναται νὰ ἐξηγηθῇ καὶ ἡ συγχρόνως τῇ μετακομιδῇ τοῦ λειψάνου ἐκραγεῖσα ἐπανάστασις ὑπὸ δύο μεγάλων τιμαριούχων Ἑλλήνων, τοῦ Σίφη Βλαστοῦ καὶ τοῦ Γαβαλά, κατ' Αὐγούστον τοῦ 1453, ἧτις προδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰουδαίου Δαυὶδ Μαυρογονάτου καὶ τοῦ ἱερέως Λίμα, κατεστάλη διὰ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Καλέργη, ἀπαισίου γόνου τῶν πρώτων Καλεργῶν καὶ ἀργυρωνήτου ὀργάνου τῶν Ἑνετῶν.

Περὶ τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης ἔγραψεν ἀρκετὰ ὁ Κ. Σάθας καὶ ἐδημοσίευσέ τινα ἔγγραφα πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν ἐν προλεγομένοις τοῦ δευτέρου τόμου τῶν Ἑλληνικῶν Ἀνεκδότων, παρασκευάζει δὲ νέαν λεπτομερεστέραν περὶ ταύτης μελέτην.

Τὸ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων διασωθέν Κρητικὸν περὶ τῆς ἀλώσεως ποίημα, ἐπιγραφόμενον « Ἀνακάλεσμα » ἦτοι ἀνάμνησις (ἀνάκλησις), καὶ ὡς κρητικὸν μνημεῖον καὶ ὡς συνδεόμενον πρὸς παράδοσιν, τὴν ὁποίαν πολλαχίς ἤκουσα ἐν τῇ μονῇ τοῦ Καθολικοῦ ¹⁾ (Ἀκρωτη-

1) Ἡ μονὴ αὕτη τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Ἐρημίτου, ἐχρησίμευσε πολλαχίς καθ' ὅλον τὸν μακροαῖωνα τῆς Ἑνετικῆς

ρίου), εἶναι πατριωτικὸν μνημεῖον ὑψίστου ἐθνικοῦ ἐνδιαφέροντος, καὶ ὡς τοιοῦτον δεόν ν' ἀναγνωσθῆ καὶ ἀποστηθισθῆ μάλιστα ὑπὸ πάσης ἐλληνικῆς ψυχῆς· ὡς τοιοῦτον δέ, ἀναδημοσιεύω αὐτό.

ΑΝΑΚΑΛΗΜΑ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΛΗΣ ¹⁾

Θρήνος, κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμὸς καὶ στεναγμὸς καὶ λύπη,
θλιψὶς ἀπαραμύθητος ἔπεσε τοῖς Ρωμαίοις!
ἐχάσασι τὸ σπῆτίν τους, τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν,
τὸ θάρρος καὶ τὸ καύχημα καὶ τὴν ἀπαντοχὴν τους.
Τίς τὸ 'πε; τίς τὸ 'μήνυσε; πόθ' ἦλθε τὸ μαντάτο;
Καράβιν ἐκατέβαινε 'ς τὰ μέρη τῆς Τενέδου,
καὶ κάτεργον τὸ ἀπάντησε, στέκει κι' ἀναρωτᾷ το.
— «Καράβιν, πόθεν ἔρχεσαι καὶ πόθεν κατεβαίνεις;»
— «Ἐρχομαι ἀπ' τ' ἀνάθεμα κ' ἐκ τὸ βαρὺν τὸ σκότος,
ἀπ' τὴν ἀστραποχάλαζην, ἀπ' τὴν ἀνεμοζάλην·
ἀπαὶ τὴν Πόλιν ἔρχομαι τὴν ἀστραποκαμμένην·
ἐγὼ γομάριν δὲν βαστῶ, ἀμμὲ μαντάτα φέρνω
κακὰ διὰ τοὺς Χριστιανούς, πικρὰ καὶ θολωμένα.
Οἱ Τουρκιῶται ἤρθασιν, ἐπήρασιν τὴν Πόλιν,
ἀπώλεσαν τοὺς Χριστιανούς ἐκεῖ καὶ πανταχόθεν.»

καὶ Τουρκικῆς τυραννίας ὁ τόπος τῶν συναθροίσεων τῶν ἀρχηγῶν τῆς νήσου καὶ παρέσχεν ἄσυλον εἰς τοὺς καταδιωκομένους. Ἄλλὰ τὴν ἐθνικὴν ταύτην συμβολὴν ἀδρῶς ἐπλήρονον διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῶν αἵματος οἱ μονασταὶ αὐτῆς, ὑπὸ μὲν τῶν Ἑνετῶν πεντήκοντα ἔτη πρὸ τοῦ Κανδανώλη κατασφαγέντες καὶ τῆς μονῆς πυρποληθείσης, ὑπὸ τῶν Τούρκων δὲ κατὰ τὸ 1821—1866. Δικαίως ἄρα ὁ ἀοιδίμος Ζαμπέλιος διεξοδικῶς περιγράφει τὴν ἐθνικὴν δρᾶσιν τῆς Μονῆς, τὸ νουνεχὲς καὶ εὐχαρι τοῦ ἡγουμένου αὐτῆς, ἐπὶ Κανδανώλη, Ἀνθίμου τοῦ ἐκ Καλυβῶν, καὶ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἐν αὐτῇ ὑπὲρ 150 μοναχῶν. Σπ. Ζαμπέλιου Κρητικοὶ Γάμοι. Ταυρίνον, 1871, σελ. 108 καὶ ἐξῆς. Ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ περιεβλήθη τὸν μοναχικὸν τρίβωνα καὶ εὐγνωμόνως εἰς ταύτην τὴν πνευματικὴν μου ἀνάπτυξιν ὄφελω.

¹⁾ Τὸ ποίημα κακῶς ἐκδοθὲν ὑπὸ Legrand ἐν πέμπτῃ φυλλαδίῳ τῶν Μνημείων αὐτοῦ (Paris 1875) τυποῦται ἐξ ἀντιγράφου κοινωθέντος ἡμῖν ὑπὸ φίλου.

— «Στάσου, καράβι, νὰ χαρῆς, πάλι νὰ σ' ἐρωτήσω
ἐκεῖ ἔλαχεν ὁ βασιλεύς, ὁ κύρης Κωνσταντῖνος,
ὁ φρόνιμος, ὁ δυνατός, ὁ περίσ' ἀνδρειωμένος,
ὁ πρᾶγος, ὁ καλόλογος, ἡ φήμην τῶν Ρωμαίων;
— Ἐκεῖ ἔλαχεν ὁ Δράγασις, ὁ κακομοιριασμένος·
σὰν εἶδεν τ' ἄνομα σκυλιὰ κ' ἐχάλασα τὸς τοίχους
κ' ἐτρέξασι καὶ ἐμπήκασι πεζοὶ καὶ καβαλλάροι
καὶ κόπταν τὸς Χριστιανοὺς σὰν χόρτον ἔς τὸ λιβάδι,
βαρεῖα βαρεῖα ἵναστέναῶεν μετὰ κλαυθοῦ καὶ εἶπε»

«Ἐλέησον, πρᾶγμα τὸ θωροῦν τὰ δολερά μου μάτια!
πῶς ἔχω μάτια καὶ θωρῶ, πῶς ἔχω φῶς καὶ βλέπω,
πῶς ἔχω νοῦν καὶ πορπατῶ ἔς τὸν ἄτυχον τὸν κόσμον!
θωρῶ οἱ Τούρκοι ἵνέβησαν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν
καὶ τώρα ν' ἀναφανίζουσιν ἐμὲν καὶ τὸν λαόν μου!»

Ἐβίγλισεν ὁ ταπεινὸς δεξιὰ κι' ἀριστερά του,
θωρεῖ φεύγουν οἱ Κρητικοί, φεύγουν οἱ Γενουβῆσοι,
φεύγουσιν οἱ Βενέτικοι, καὶ κείνος ἀπομένει·
ἐλάλησεν ὁ ταπεινὸς μετὰ τὰ καμμένα χεῖλη.

«Ἐσεῖς, παιδιά μου, φεύγετε, πᾶτε νὰ γλυτωθῆτε,
καὶ μέναν ποῦ μ' ἀφίνετε τὸν κακομοιριασμένο;
ἀφίνετε με ἔς τὰ σκυλιὰ κ' εἰς τοῦ θεριοῦ τὸ στόμα!

Κόψετε τὸ κεφάλι μου, Χριστιανοὶ Ρωμαῖοι,
ἐπάρετέ το, Κρητικοί, βαστατέ το ἔς τὴν Κρήτην,
νὰ τὸ ἴδουν οἱ Κρητικοὶ νὰ καρδιοπονέσου,
νὰ δείρουσι τὰ στήθη τους, νὰ χύσου μαῦρα δάκρυα,
καὶ νὰ με μακαρίσουσι, ὅτι οὐλοὺς τὸς ἀγάπων
μηδὲν με πιάσουν τὰ σκυλιὰ, μηδὲ με κυριεύσου,
ὅτι ἀνελεήμονα τῶν ἀσεβῶν τὰ σπλάγγνα,
μηδὲν με πάρουν ἔς τὸν ἀμιρᾶ, ἔς τὸν σκύλον Μαχομετῆν,
μετὰ τὸ θλιμμένον πρόσωπον, μετὰ τὰ θλιμμένα μάτια,
μετὰ τὴν τρεμοῦραν τὴν πολλήν, μετὰ τὰ καμμένα χεῖλη,
καὶ θέση πόδαν ἄτακτο εἰς τὸν ἐμὸν αὐχένα,
εἰς βασιλεύς τράχηλον δὲν πρέπει ποὺς ἀνόμου·
μὴ μ' ἐρωτήσ' ὁ ἄνομος καὶ πῆ «ποῦν' ὁ θεός σου;»

νὰ ἴρῃσῃ ὁ σκύλος τὰ σκυλιὰ νὰ μὲ κακολογίσουν,
νὰ παίζουσι τὸ στέμμα μου, νὰ ἴρῃσουσι τὴν τιμὴ μου
ἀπὴν μὲ βλαπτοῦσι καὶ τυραννίζουσί με,
νὰ κόψουσι τὸ κεφάλιν μου, νὰ μπήξουσι εἰς κοντάριν,
νὰ στίσουσι τὴν καρδίαν μου, νὰ φᾶν τὰ σωθικά μου,
νὰ πιῶσι ἀπὸ τὸ αἷμά μου, νὰ βιάσωνται τὰ σπαθιά τους
καὶ νὰ καυχούντ' οἱ ἄνομοι εἰς τὴν ἀπώλειάν μου ! »

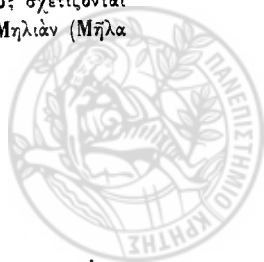
Ἡλιέ μου, ἀνάτειλε παντοῦ, οὐρανὸν τὸν κόσμον φέγγε,
κ' ἔκτεινε τῆς ἀκτῖνάς σου σ' ὅλην τὴν οἰκουμένην
κ' εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὴν πρῶτην φουμισμένην
καὶ τώρα τὴν Τουρκόπολιν δὲν πρέπει πειρὸν νὰ φέγγῃς,
ἀλλ' οὐδὲ τὰς ἀκτῖνάς σου πρέπει ἐκεῖ νὰ στέλλῃς
νὰ βλέπουσι τ' ἄνομα σκυλιὰ, ταῖς ἀνομίαις νὰ κάμουν,
νὰ ποίσουσι σταύλους ἐκκλησιαστικὰς, νὰ καίουσι τὰς εἰκόνας,
νὰ σκίζουσι νὰ καταπατοῦσι τὰ ἴδωλα βασιλείας,
νὰ καθυβρίζουσι τοὺς σταυρούς, νὰ τοὺς κατασακίζουσι,
νὰ παίρνουσιν τ' ἀσκήματα τοὺς καὶ τὰ μαργαριτάρια.
καὶ τῶν ἁγίων τὰ λείψανα τὰ μοσχομυρισμένα
νὰ καίουσι, ν' ἀφανίζουσι, ἔς τὴν θάλασσαν νὰ ρίπτουσι,
νὰ παίρνουσιν τὰ λιθάρια τῶν καὶ τὴν εὐδόμησίν τῶν
καὶ τ' ἅγια δυσκοπότερα κούπαις κρασί νὰ πίνουσι.

Ἄρχοντες, ἀρχοντόπουλοι, ἀρχόντισσαι μεγάλαις,
εὐγενικαῖς καὶ φρόνιμαις, ἀκριβαναθρεμμέναις,
ἀνέγλυκαίς, πανέφημαις, ὑπανδραῖς καὶ χηράδαίς,
καὶ καλογρηαῖς καὶ γονικαῖς παρθέναις, ἡγουμέναις,
ἀνεμος δὲν τῆς ἔδιδε, ἥλιος οὐκ ἔβλεπεν ταῖς
ἐψάλλαν κ' ἀνεγνώθησι εἰς τ' ἅγια μοναστήρια,
ἠρπάγησαν ἀνηλεῶς ὡς καταδικασμέναις,
πῶς νὰ ταῖς πάρουσι ἔς τὴν Τουρκίαν, σκλάβαις νὰ πουληθούσιν,
καὶ νὰ ταῖς διασκορπίσουσι ἔς ἀνατολὴν καὶ δύσιν,
γυμναῖς καὶ ἀνυπόδουταίς, δαρμέναις πεινασμέναις,
νὰ βλέπουσι βούδια, πρόβατα, ἄλογα καὶ βουβάλια,
παπίτσαις, χήναις καὶ ἑτεταῖς πικρίαις,
καὶ τὸ βραδὺ νὰ μένουσι μετὰ τοὺς Μουσουλμάνους

καὶ νὰ ταῖς μαγαρίζουσι, μπαστάρδια νὰ γεννοῦσι
καὶ μουσουλμάνοι νὰ γενοῦ καὶ σκύλοι ἴματοπίνοι,¹⁾
καὶ πολεμοῦν Χριστιανοὺς καὶ νὰ τοὺς ἀφανίζουν.
Μὴ τὸ ἴπομένης, οὐρανέ, καὶ γῆ, μὴ τὸ βαστάξης,
ἤλιε σκότασε τὸ φῶς, σελήνη μὴν τοὺς δώσης.
Θέλω νὰ πῶ καὶ τι μικρὸν ἀλληγορίας λόγον·
ἤλιον τάξε νοητὸν τὸν μέγα Κωνσταντῖνον,
σελήνην ἐπονόμασε τὴν ἁγίαν του πόλιν.
Μὴ σοῦ φανῆ παράξενο τοῦτον ἀποῦ σοῦ λέγω·
κόσμον μέγαν τὸν ἄνθρωπο Θεὸς ἐπονομάζει,
ἐν ἔθετο εἰς τὸν μικρὸν κόσμον, τὴν πᾶσα κτίσι.
Αὐτὸς λοιπὸν ἐκόσμησε ὁ μέγας Κωνσταντῖνος
τὴν πόλιν τὴν ἐξάκουστην, ἣν βλέπεις καὶ ἀκούεις,
καθὼς τὴν κλησιν ἔλαβε καὶ τὴν ἐπωνυμίαν.
Ὅμοίως Ἰουστινιανὸς ἐκόσμησε μεγάλα,
ἔκτισε τὴν ἁγίαν Σοφίαν, τὸ θέαμα τὸ μέγα,
παραπλησίον γέγονε Σιών τῆς Παναγίας·
ἐκεῖνοι ἦσαν ἤλιος, κ' ἡ Πόλις ἡ σελήνη,
χωρὶς ἡλίου πούποτε σελήνη οὐ σὲ λάμπει·
ἐκεῖνοι γὰρ οἱ βασιλεῖς οἱ εὐσεβεῖς, οἱ θεοὶ
ἔλαμπον, ἐφωτίζασι τὴν παναγίαν Πόλιν,
τὴν δύσιν, τὴν ἀνατολήν, ὄλην τὴν οἰκουμένην.
Ὅταν εἰς νοῦν νὰ θυμηθῶ τῆς Πόλεως τὰ κάλλη,
στενάζω καὶ δῦρομαι καὶ τύπτω εἰς τὸ στήθος,
κλαίω καὶ χύνω δάκρυα μεθ' οἰμωγῆς καὶ μόχθου·
ὁ κόσμος τῆς ἁγίας Σοφιάς, τὰ πέπλα τῆς τραπέζης,
τῆς Παναγίας τῆς σεπτῆς τὰ καθιερωμένα,

¹⁾ Αἱματοπίνης, ὁ ἐν Τραγοῦδίῳ τῆς Ροῦμελης γραφόμενος καὶ αἱματο-
λάπττης, λέξεις παλαιαὶ καὶ ἀθησαύριστοι, δηλοῦσαι τὸν βρुकόλακον (βρυκολά-
ζειν = ἀναβρῦειν, γαλ. revenant, ὁ τῶν παλαιῶν Πάλικας) τὸν ἄλλως λεγό-
μενον βομπίρην, γαλ. vampire, τὸν τῶν Κρητῶν Καταχανᾶν (Ἐκάτη Χαίνουσα)
τὴν τῶν Λατίνων Gorgona aperta (Μέδουσα). Τὰ ἐπωνύμια ταῦτα ὡς καὶ τὸ
τοῦ Καταχανᾶ (ἐν θρήνῳ Γεωργιλᾶ) ἀπονεμόμενα ἴδια εἰς τοὺς Τούρκους σχετίζονται
πρὸς τὴν παρὰ τῷ λαῷ φερομένην πατρίδα αὐτῶν τὴν Κόκκινην Μηλιάν (Μῆλα
τῶν Ἐσπερίδων), ἥτοι αὐτὸν τὸν ἄδην. Σημείωσις Κ. Σάθα.

τὰ σκεύη τὰ πανάγια, καὶ ποῦ νὰ καταστήσουν;
 ἄρα ἔβλεπεν ὁ ἄγγελος ὡς ἦτον τεταγμένους,
 ὅστις καὶ ἔταξέ ποτε τοῦ πάλαι νεανίσκου,
 εἶπε γὰρ «οὐκ ἐξέρχομαι ἕως οὗτου νὰ ἔλθης.»
 Ὁ νεανίας ἔρχεται, ὁ ἄγγελος ἀπῆλθεν,
 οὐχὶ ἐκεῖνος ὁ ποτὲ παῖδας τῶν ἐκτιτόρων,
 ἀλλ' ἄλλος παῖδας ἔφθασε πρόδρομος Ἄντιχρίστου,
 καὶ ἄγγελοι καὶ ἄγιοι πλεόν οὐ βοηθοῦσι. —

Διὰ τοὺς λόγους τούτους τὸ ἐν Κρήτῃ μῖσος μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ἑνετῶν παρέμεινε μέχρις αὐτῆς τῆς ἀλώσεως ἀδιάλλακτον, ἀφοῦ μάλιστα οἱ ἀλλαχοῦ θρασυδεῖλοι ἐνετοὶ ὀπισθεν ξένων μισθοφόρων κακουργούντες μετὰ πεισμονῆς ἐτιμώρουσιν τὴν ἀτυχῆ νῆσον ἐπὶ πάσῃ ἀτομικῇ ταραχῇ ἢ καὶ ἀδεσπότῳ ὑποψία. Καὶ ὁ μὲν αἰμοβόρος Μαρῖνος Καβάλης ὁμολογεῖ ὅτι πρέπει «νὰ παραδοθῇ εἰς ξένον ἢ Κρήτην κατεστραμμένη»,¹⁾ ὁ δὲ φιλόανθρωπος Σάρτης ἐν γνωστῷ ὑπομνήματι²⁾ διετύπωσε καὶ τὴν πρὸς τὴν Κρήτην ἀκαμπτον ὠμότητα εἰς ἀληθὲς δόγμα πίστεως. Ἐν τῇ ἀπανθρώπῳ πολιτικῇ των οἱ Ἑνετοὶ ἀφρόνως συμπεριέλαβον καὶ τοὺς ἐξ Ἑλληνίδων μητέρων ἐν Κρήτῃ γεννηθέντας Ἑνετούς, τοὺς λεγομένους Γασμούλους, ἦτοι μιγάδας. Ἀπόκληροι τῶν τιμαριωτικῶν τιμαρίων οἱ ἀτυχεῖς οὗτοι ἀνετρέφοντο ὑπὸ τῶν μητέρων ἐν τῷ μίσει πρὸς τοὺς ἀπεκδύσαντας τούτους πάσης πατρικῆς κληρονομίας καὶ ἰδία πρὸς τοὺς διώκοντας τὴν μητρικὴν θρησκείαν, γενομένην καὶ θρησκείαν αὐτῶν τούτων. Ἀλλὰ τὸ ὑπὸ τῆς ἐνετικῆς δεσποτείας ἀπορριφθὲν στοιχεῖον, σφικτότατα συν-

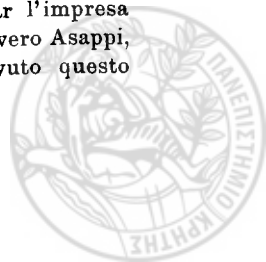
¹⁾ Relazione di Marino Cavali (Archivio dei Frari).

²⁾ Ὅρα τὰς γνωστὰς Sentenze di Paolo Sarpi, ἐν αἷς καὶ ἡ ἀπάνθρωπος περὶ Κρητῶν ἰδίως „Al greco turbolente panno nero e bastone... nessuna misericordia.“

δεθὲν πρὸς τοὺς ὁμοθρήσκους Ἕλληνας, ἀπέτέλεσε τὸν μεγαλείτερον παράγοντα τῶν τε συνεχῶν ἐπαναστάσεων καὶ τοῦ πρὸς τοὺς κρατοῦντας ἀδιαλλάκτου μίσους. Τὰ αἰσθητάματα ταῦτα ἐξεδηλώθησαν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐπαναστάσει τοῦ 1364, τὴν ὁποίαν πρῶτοι διωργάνισαν αὐτοὶ οἱ Ἐνετόκρητες, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Τίτου Βενιέρη καὶ τοῦ Τίτου Γραδενίγου· οὗτοι συλλαβόντες τὸν δούκα τῆς Κρήτης Λεονάρδον Δάνδολον, υἱὸν τοῦ πρώτου τῶν Ἐνετῶν χρονογράφου, μετὰ τοῦ περὶ αὐτὸν δουκικοῦ συμβουλίου καὶ τῶν ἄλλων Ἐνετῶν εὐγενῶν, ἔρριψαν εἰς τὰς φυλακάς, καὶ καταβιβάσαντες τὴν σημαίαν τοῦ Ἁγίου Μάρκου ἀνεστήλωσαν τὴν τοῦ ἁγίου Τίτου, ἀποστολικοῦ πατρωνος τῆς νήσου, κηρύξαντες ὅτι μίαν καὶ μόνην θρησκείαν ἀναγνωρίζει ἡ Κρητικὴ πολιτεία, τὴν Ἑλληνικὴν. Εἶναι γνωσταὶ αἱ περιπέτειαι τοῦ μεγάλου ἐκείνου πολέμου, τὸν ὁποῖον ἀμέσως ἀνέλαβον καὶ παρέτειναν οἱ Ἕλληνες, καὶ ὁποῖα ἀπάνθρωπα μέσα μετεχειρίσθη ἡ Ἐνετία εἰς ἀπόσβεσιν αὐτοῦ. Ὁ τότε γραμματεὺς καὶ χρονογράφος τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκα Καρόλδος μετὰ κυνικῆς ἀναιδεΐας ἀναγράφει ὅτι προσεκλήθησαν Κροάται. Βασμοῦλοι ἐξ ἄλλων μερῶν, καὶ ἐπὶ τέλους οἱ Τουρκομάνοι Μουρτάτοι, λαμβάνοντες ἀντὶ μισθοῦ πέντε δουκάτων δι' ἐκάστην ἀντάρτου κεφαλὴν.¹⁾ Ἱερεῖς καὶ μοναχοὶ πανηγυρικῶς ἐκαίοντο, καὶ

¹⁾ „E perchè era conosciuto dalli Savii et Senato Veneto, che l'armata et forze sole da mare non sarebbono bastevoli per operar cosa notabile, però fu scritto alli Capitani da Mare . . . trattar ed unirse con Turchi per aver da loro aiuto . . . Conveniva la Repubblica Veneta sostener intolerabili spese per la guerra di Candia, continuando i Ribelli in diversi lochi dell' Isola far quanto male potevano, per la quale cosa fu deliberato per ultimar l'impresa contra di loro, pigliar a soldo sino a mille Mortati, ovvero Asappi, ed etiandio dei Vasmuli e Schiavi. I proveditori avuto questo

ὄνομαστί ἀναφέρει τοὺς παπᾶν Μαχάριον Καλογεράν, παπᾶν Γεώργιον Πρωτοψάλτην, παπᾶν Γεώργιον Καμαριώτην καὶ παπᾶν Μανώλην.»¹⁾ Εἰς τοὺς ἐθνικοὺς τούτους μάρτυρας ἡ ἐλληνικὴ ἐκκλησία προσθέτει καὶ τὸν μητροπολίτην Ἀθηνῶν Νεόφυτον, τὸν μητροπολίτην Σάρδεων μετ' ἄλλων δραμόντας εἰς ὑπεράσπισιν τῆς ἐν Κρήτῃ οὕτως ἀπανθρώπως διωκομένης ἐκκλησίας.

Καὶ ὁπωσδήποτε ἐξηγεῖται τὸ κατὰ τῶν Κρητῶν ἐπαναστατῶν μῖσος τῶν Ἑνετῶν χρονογράφων, ἀποκαλούντων τούτους πατραλοίας (paricidae) καὶ ἀπιστοτάτους εἶναι ὅμως δυσεξήγητον πῶς ὁ ποιητὴς Φραγκίσκος Πετράρχης, μ' ὄλην τὴν πρὸς τὸν Κρήτα ἐταῖρον Ἰωάννην Βαρίλλην²⁾ ἀφοσίωσιν καὶ τὴν ἐν ὀνόματι τοῦ Κρητικοῦ

ordine da Venezia, spedirono una galea per il Golfo delle Foggie Vecchie a levar gli Asappi et Mortati e condurgli in Candia. E fu scritto ai Proveditori di Candia e commesso che facessero ogni poter loro per aver Mortati, Asappi, Vasmuli e Schiavi al numero di due mille, e non potendo trovar tutta la quantità di tale gente, pigliano più meno che fosse a loro possibile... Di poi dalli Proveditori di Candia fu mandato misser Alvise da Molin, consigliere di Candia, per levar li Turchi, i quali li condusse con provisione di darli ducati cinque per testa da loro appresentata da otto anni in suso e da 60 in giù."

Caroldo, Cronaca Veneta, MS. Μαρκινης cl. VII, codex 128, vol. II, c. 302, 312, 313.

1) Alli due Luglio per la Ecclesiastica Corte furono brugiate Papà Machario Calogerà, papà Giorgio Protopsalti, Papà Giorgio Camarioti, e Papà Manoli." αὐτόθι: σελ. 308 verso.

2) Περὶ τοῦ Ἰωάννου Βαρίλλη, ἐπονομαζομένου Ἰδαίου (ἐξ Ἰδης) ὑπὸ τοῦ Πετράρχου, πολλὰ ἔγραψαν οἱ παλαιοὶ καὶ νέοι σχολιασταὶ τούτου, ὁ μᾶλλον δὲ προσεγγίσας εἰς τὴν ἀλήθειαν εἶνε ὁ τελευταῖος σοφὸς ἐκδότης Fracassetti, γράφων ἐν τόμῳ V, τῶν Ἐπιστολῶν αὐτοῦ σ. 419, „Il Petrarca dice in questa lettera di averlo chiamato Ideo, siccome già voleva chiamarlo Giove, perchè era stato educato nell'Ida di Creta. Ciò mi fa sospettare che Giovanni Barilli non fosse nativo veramente di Napoli, secondo che altri scrive (Baldelli), di Capua ma si di

Διὸς μυστικὴν ἔνωσιν, ἐπιτίθεται μετ' ἀγρίου φανατισμοῦ κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν, παροτρύνων τὸν ὑπὸ τῆς Βενετίας ἀποστελλόμενον αἰμοχαρῆ μισθοφόρον Λουκῖνον Βέρμε, ἵνα ἐπισπεύσῃ τὴν κατὰ τῶν ἀπίστων Κρητῶν ἐκστρατείαν, ἀναδεικνυόμενος νέος Μέτελλος, ὁ πρῶτος ὑποτάξας τὴν νῆσον εἰς τὸν Ρωμαϊκὸν ζυγόν. Ἐπίσης ἀνεξήγητος εἶνε καὶ ἡ πρὸς τοὺς Κρητὰς συμπεριφορὰ τῶν ἐν Κύπρῳ ἐλληνιζόντων Λουζινιανῶν, ἐκτὸς ἂν οὗτοι διέγνωσαν ἐν τῇ ἐκρήξει τοῦ ἐλληνικοῦ κινήματος τῆς Κρήτης αὐτὸ τὸ ναυάγιον τῶν περὶ ἐλληνισμοῦ ἐγωϊστικῶν σχεδίων αὐτῶν.

Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, οἱ λόγοι οἱ προκαλέσαντες τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐν τῇ ἐλληνικῇ Ἀνατολῇ ἐπικρατήσεως τῶν Ἑνετῶν εἰσι πολλοί, διὰ τούτων δὲ δύναται προσηκόντως νὰ ἐξηγηθῶσιν αἱ ἄπαυστοι τῶν Κρητῶν ἐξεγέρσεις καὶ ἐπὶ τέλος ἡ ἀπώλεια τῆς νήσου. Εἴτε αὐτοὶ οἱ ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν ἐγκατεστημένοι ἐν τῇ νήσῳ Τουρκομάνοι ἐπροκάλεσαν τοὺς ὁμοφύλους, εἴτε αὐτοὶ οἱ Ἑνετόκρητες μετὰ τῶν συμμάχων Ἑλλήνων συνώμοσαν εἰς ἀποδίωξιν τοῦ ἄρπαγος τῶν κοινοτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων καὶ ἀνενόχλητον ἐξάσκησιν τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν θρησκείας, τὸ βέβαιον ὅτι οἱ Ἑνετοὶ ἀπελθόντες, ἀφῆκαν μόνον ἐρείπια στρατῶνων, οὐχὶ ἱκανὰ ἵνα διεγείρωσι τὸ σέβας καὶ τὴν ἀγάπην καὶ ἡμῶν αὐτῶν, διερχομένων πρὸ αὐτῶν ἄνευ τῆς ἐλαχίστης συγκινήσεως καὶ ἀναπολούντων ὅτι, ἂν οἱ Τοῦρκοι ἐγύμνωσαν ἡμᾶς, οὐδὲν ἦττον ἐσεβάσθησαν τὴν

Creta, onde forse fanciullo ci venne a Napoli." Οἱ Βαρβάραι ἦσαν εὐγενεῖς Κρητῆς, μνημονευόμενοι ἐν τοῖς Καταστίχοις, καὶ σωζόμενοι: μέχρι νῦν ἐν Κρήτῃ. Ὡς γνωστὸν ὁ Βαρβάρης ἦν Στρατιώτης ὑπηρετῶν ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Νεαπόλεως μετὰ τοῦ φίλου αὐτοῦ Νικολάου Ἀτζιαϊόλη, μεγάλου σινισκάλλου τοῦ βασιλείου.

χριστιανικὴν θρησκείαν, τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἐκπαίδευσιν.

Σχετικῶς μὲ τοὺς προρρηθέντας Γασμούλους προσθέτομεν ὅτι ἐφάμιλλοι πρὸς τὸν Ἄνεμῶν οἱ ἐν Πελοποννήσῳ, Κρήτῃ καὶ Κύπρῳ μιγάδες οὗτοι διέπρεψαν ἐπὶ ρώμῃ σώματος καὶ περινοῖα, προσόντα, τὰ ὅποια θαυμάζοντες καὶ αὐτοὶ οἱ βυζαντινοὶ ἀπέδιδον εἰς τὴν ἀνάμιξιν τῶν δύο φυλῶν.¹⁾ Οἱ αὐτοὶ Γασμούλοι, χάριν σωμαστικῆς καὶ στρατιωτικοῦ φρονήματος, ἀνενέωσαν καὶ τοὺς ἀπρηχαιμένους ἵππικους ἀγῶνας, τὰ σεῖστρα τῶν παλαιῶν ἐπὶ τὸ χυδαιότερον λεγόμενα τσούστρας, τὰς κυλίστρας ἐπὶ τὸ ἰταλικώτερον τορνεαμένα,²⁾ καὶ ἰδίως τὰς Στρατιωτικὰς ἐποποιίας μετὰ τῶν αὐλῶν τοῦ Ἔρωτος (Cour d'Amour), ὧν λείψανα αἰ δημοτικαὶ Θησείδες, αἱ Ἀχιλλείδες, ὁ Ἐρωτόκριτος καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Κ. Σάθα συμπεριληφθέντα ἐν τῷ Κρητικῷ Θεάτρῳ ἐπύλλια, παριστάμενα ἐν Κρήτῃ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν μάλιστα τοῦ πρὸς τοὺς Τούρκους πολέμου.

1) «Γένους τοῦ Γασμουλικοῦ ἦσαν δὲ οὗτοι συντεθραμμένοι τοῖς τε Ρωμαῖκοῖς καὶ τοῖς Λατινικοῖς ἔθουσιν, ὡς ἔχειν ἐκ μὲν Ρωμαίων τὸ ἐσκεμμένως εἰς τὰς μάχας ἰέναι, ἐκ δὲ Λατίνων τὸ εὐτολμον. «Νικηφόρου Γρηγορᾶ Βυζαντινῆ Ἱστορίᾳ, Α, σ. 98 ἔκδ. Βόννης. «Τὰς μέντοι γε ναῦς ἄνδρες ἐπλήρουν νεανικοὶ τὰς ὁρμὰς καὶ τὰς προθυμίας λαφυρτικοὶ οἱ ἀνὰ τὴν Πελοπόννησον Γασμούλοι (οὐδ' ἂν ὁ Ρωμαῖός διγενεῖς εἶποι) ἐκ Ρωμαίων γυναικῶν γεννηθέντες τοῖς Ἰταλοῖς.» Παχυμέρης Βυζ. Ἱστορία, Ι, 309 ἔκδ. Βόννης.

2) «Καὶ τὴν λεγομένην τζουστρίαν καὶ τὰ τορνεμένα αὐτὰ πρῶτοι ἐδίδαξαν τοὺς Ρωμαίους οὕτω πρότερον περὶ τῶν τοιοῦτων εἰδότας οὐδέν.» Καντακουζηνού Ἱστορίαι, Α, 205, ἔκδ. Βόννης. Ὁ Γρηγορᾶς (βιβλ. 10) ὀνομάζει τὰς τσούστρας, ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας. Κυρίως ἡ ἵπποδρομία ἐλέγετο ρέντα (ἐκ τοῦ λατ. arena,) ἡ δὲ τσούστρα (ἰταλ. giostra) ἦν αὐτὴ ἡ συμπλοκὴ τῶν ἵππεων συνισταμένη εἰς τὸ σεῖσαι ἢ καταβαλεῖν τὸν ἀντίπαλον ἐκ τοῦ ἵππου. (Καὶ σύσελλον τὸν ἴπταξε κάτω ἀπ' τὸ φαρὶν του, Ἡμέριος στ. 105, καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ αὐτοῦ ποιήματος) ὅθεν δηλον ὅτι ἡ ἀγνοουμένη λέξις τσούστρα εἶναι ἀπλῆ ἐκχυδαῖσις τῆς ἑλληνικῆς σεῖστρα.

Τοιοῦτοι μιγάδες μνημονεύονται ἐν Κρήτῃ ἰδίᾳ οἱ Τσαγγαρόλαι, οἱ Ζάνηδες, οἱ Βαρότσοι, Μουάτσοι καὶ ἄλλοι πλεῖστοι διαπρέψαντες ἐν στρατιωτικοῖς κατορθώμασιν, ἐν τοῖς γράμμασι, καὶ πρὸ πάντων εἰς ὑπεράσπισιν αὐτῆς τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἣν ἀνέκαθεν ἠσπάσθησαν. Ὁ οἶκος μάλιστα τῶν Τσαγγαρόλων καὶ νῦν ἐτι διασωζόμενος ἐν Κρήτῃ καὶ Κερκύρα ἔχει πολλὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς ἐλληνικῆς εὐγνωμοσύνης, ἰδίᾳ δ' ἐπὶ τοῦ γράφοντος ταῦτα, διότι ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθείσης μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος ἤκουσα τὰ ἐγκύκλια μαθήματα καὶ ἐδίδαξα μετὰ ταῦτα.¹⁾ Ὁ περιφανῆς οὗτος οἶκος ἀριθμεῖται εἰς τοὺς πρώτους ἐν Κρήτῃ ἀποικισθέντας Ἐνετούς, καὶ ἀνέδειξε πολλοὺς λογίους ὡς τὸν Βασιλείον γράψαντα πλεῖστα λατινικὰ καὶ ἰταλικὰ συγγράμματα,²⁾ καὶ τὸν Βενεδίκτον συντάκτην τῶν ἐτι ἀδομένων ἐν τῇ προρρηθείσῃ μονῇ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐρημίτου Μακαρισταρίων. «Φρουρὸν ἔχεις τὸν θεῖον ἐρημίτην, ἐκατόπολις Κρήτη» καὶ τὰ τοιαῦτα ἀποπνέοντα τὸ μῦρον τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς ὀρθοδοξίας. Εἰς τὸν Βαρότσην ὁ Ἀχέλης ἀφιεροῖ τὸ πολυτιμότερον ποίημά του «Βιβλίον

¹⁾ Βλέπε Ἀκολουθίαν τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Ἐρημίτου τοῦ συνασκήσαντος ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ, συντεθεῖσα παρὰ Γεωργίου Βελιμαῆ. β' ἔκδοσις ἐν Σύρῳ 1857· ἐν σελίσιν 51—56 εὑρηνται τὰ Μακαριστάρια ποιηθέντα ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Βενεδίκτου τοῦ Τσαγγαρόλου, ἐνὸς τῶν κτιτόρων τῆς μονῆς τῶν Τσαγγαρόλων Ἁγίας Τριάδος.

²⁾ Τοῦ περιφανοῦς τούτου Κρητὸς μαθητοῦ τοῦ Ἰωάννου Κωττουνοῦ καὶ Παΐσιου τοῦ Λιγαρίδου εὑρηνται ἀμπόλλα ἐκδοσθέντα συγγράμματα, περὶ τῶν ἄλλοτε ἐκδώσω ἱεῶν πραγματείαν. Ἐκ τῶν ἐπιγραμμάτων τοῦ Βασιλείου τούτου μανθάνομεν ὅτι ὁ λόγιος Μελλίβοιος Τσαγγαρόλας, θεὸς τοῦ ποιητοῦ, διετέλεσεν ἡγούμενος τῆς μονῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ ἀπεβίωσεν, ἐνῶ ὑπεδεικνύετο ὑποψήφιος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως: „Melibaei abbatis Sanctae Trinitatis, auctoris patris tumulus extincti cum patriarcha Constantinopolitanus designa retur (Basilii Zancarolae, Epigrammata, Patavii 1649, σελ. 22.

τῆς Μάλτας» ἐξιστοροῦν τὰ κατὰ τὴν ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν τῶν ἰπποτῶν κατὰ τῶν Τούρκων, ἐν ᾗ καὶ ὁ ποιητὴς παρ-εὐρέθη καὶ ἐπολέμησε· τὸ ποίημα δὲ τοῦτο εἶναι τὸ ἀρχαιό-τερον διὰ τοῦ τύπου ἐκδεδομένον Κρητικὸν μνημεῖον διαφυγὸν παραδόξως τὰς ἐρεύνας τοῦ μακαρίτου Legrand. Ὁ οἶκος τῶν Μουάτσων ἀνέδειξε πολλοὺς ἑλληνικωτάτους λογίους, ἐν οἷς καὶ τὸν Ἰωάννην Ἀντώνιον, συγγράψαντα Κρητικὴν ἱστορίαν σωζομένην ἀνέκδοτον ἐν τῷ Ἱεροσπουδαστηρίῳ τῆς Βενετίας.¹⁾ Περί τοῦ συγγράμματος τούτου ὑπεσχέθη ἡ λε-πτομερέστερον τινα λόγον, ἀφοῦ μάλιστα ἐγράφη πρὸ τῶν παραμονῶν τοῦ πολέμου καὶ ἐξιστορεῖ μίαν τῶν σκηνῶν τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπροόπτου ἐπιθέσεως κατὰ τῆς νήσου. Ἀλλὰ πρὶν προβῶ εἰς τοῦτο ὀφείλω, ἵνα σημειώσω τινὰ περὶ τοῦ κυριωτέρου ἥρωος τοῦ ἐπεισοδίου, τοῦ Περὰ-τσου Τσαγγαρόλα.

Ἡ ἀρχὴ τῶν πρώτων οἰκιστῶν τῆς Βενετίας, τῶν ὕστερον ἐξευγενισθέντων καὶ τῶν εἰς Ἑλλάδα ἀποικισθέντων ἐκ τούτων κλάδων δὲν διευκρινήθη ἔτι, ἀφοῦ αἱ περὶ ἐκά-στου οἴκου μυθῶδεις παραδόσεις συνδέουσι τούτους πρὸς τοὺς παλαιοὺς Ρωμαίους ἢ τοὺς ἐν Βυζαντίῳ βασιλεύ-σαντας καὶ πρὸς αὐτοὺς μάλιστα τοὺς μετὰ τοῦ Ἀντή-νορος ἐκ Τρωάδος φυγάδας. Ἐν τούτοις διεσώθησαν ἀναν-τίρρητα μνημεῖα ἀποδεικνύοντα τὴν ἀληθῆ προέλευσιν τινῶν ἐκ τούτων ἐκ τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοιαῦτά εἰσι τὰ περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀσχολοῦντος ἡμᾶς οἴκου τῶν Τσαγ-γαρῶν, ὅστις, καίτοι ὕστερον ἐμόρφωσε τὴν γελοίαν

¹⁾ *Fragmenti e memorie del regno e guerra di Candia del n. h. Giovanni Andoua Muazzo patrizio Veneto. 1670. Biblioteca del Seminario di Venezia, cod. 128.*

παράδοσιν εἰς λατινικὴν ἐξήγησιν τοῦ ὀνόματος του ἐκ τοῦ νεωτέρου ἰταλικοῦ Gian Carolo (Ἰωάννης Κάρολος), οὐχ ἤττον εἶναι βεβαίωτατον ὅτι οἱ πρῶτοι Τσαγγαρόλαιο ἦσαν ἀληθεῖς Ἕλληνες, τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα διασώζεται ἐτι κοινότατον ἐν Κρήτῃ καὶ τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι, Τσαγγαράκης, Τσαγγάρης, Τσαγγαρόπουλος. Πότε καὶ διὰ ποίους λόγους οὗτοι ἐξ Ἑλλάδος μεταναστεύσαντες ἐγένοντο οἱ πρῶτιστοι τῆς Ἑνετίας; οἰκισταὶ εἶνε ἄδηλον, ἐν τούτοις πάντες οἱ περὶ Ἑνετίας ἀρχαιολογήσαντες δέχονται ὅτι μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ναρσῆ τελικὴν τῆς Ἰταλίας ἐλευθέρωσιν ἀπὸ τοῦ Γοθικοῦ ζυγοῦ καὶ τὴν κάθοδον τῶν Λογγοβάρδων συνωκίσθησαν καὶ αἱ ἀποτελέσασαι τὴν νῦν Βενετιανὴν τελεματώδεις νησιῶδες ἀλληλοδιδοχῶς λαβούσαι διαφόρους ἀποίκους. Αἱ ἀρχαιότεραι τῶν συνοικισθειῶν τούτων νησιῶν ἦσαν ἢ νῦν ἐκχερσωθεῖσα καὶ ἀποτελοῦσα τὸ λεγόμενον Ριάλτον καὶ ἡ πρὸς δυσμὰς πρὸς τὰς ἀκτὰς τοῦ Παταβίου γνωστὴ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς ἐν αὐτῇ ἰδρυθείσης παλαιάτης ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Νικολάου ἐπισκόπου τῶν Μύρων, πάτρωνος τῶν ἐν Ἑλλάδι θαλασσιῶν καὶ τῶν ἐν ταύτῃ τῇ ὁμωνύμῳ νησιῶδι τῆς Ἑνετίας συνοικισθέντων πρώτων ἀλιέων καὶ ναυτικῶν. Ὁ ἐν τῇ νησιῶδι ταύτῃ κτισθεὶς ναὸς οὗτος εἶνε ὁ δεῦτερος τῆς εἰς τὰ ἐνετικά τεναγὴ γνωσθείσης χριστιανικῆς λατρείας, διότι πρῶτος θεωρεῖται ὁ ἐν τῇ τοῦ Ριάλτου προϋπάρχων εἰς ὄνομα τοῦ ἀποστόλου Ἰακώβου. Ἡ ἀνατολικὴ προέλευσις τοῦ ἀγίου Νικολάου καὶ ὁ κατ' ἐξοχὴν ἑλληνικὸς θαλάσσιος αὐτοῦ ὄρισμός ἀποδεικνύουσι τρανῶς τὴν ἐξ Ἑλλάδος προέλευσιν τῶν πρώτων οἰκιστῶν τῆς νησιῶδος ταύτης, γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα Νικολαῖται ἢ ἐπὶ τὸ ἰταλικώτερον Νικολόττοι, οὐδὲν δὲ ἀπίθανον, ὅτι ἐν τῷ συνοικισμῷ

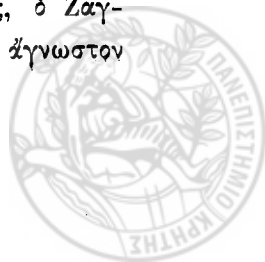
τούτω ἔχομεν τὴν ἰδρυσιν βυζαντινοῦ θέματος ἐκ τῶν λεγομένων Ἀκριτικῶν εἰς προμαχώνα καὶ φρουράν κατὰ τῶν βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν, ὡς τοιαῦτα πλεῖστα μνημονεύονται εἰς ποταμούς καὶ ἀκτὰς ἢ μανδράκια (λιμένας), τὰ λεγόμενα λατινικῶς λίμιτα, ἐξ ὧν καὶ τὰ περιώνυμα ἐν Ἑλλάδι λιμέρια, κατὰ συγκοπὴν τῆς λέξεως λιμενάρια. Οἱ περὶ τὰ Ἑνετικά ταῦτα λιμενάρια ἀρχαιολογήσαντες δέχονται ὅτι ἡ ἰδρυσις τοῦ λιμεναρίου τοῦ ἀγίου Νικολάου δὲν εἶναι ἀρχαιοτέρα τῆς Ζ' ἑκατονταετηρίδος, εἰ καὶ οἱ πρῶτοι ἱστορικοὶ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, ὡς ὁ Βρακκολίνης, ὀρίζει τὸ ἔτος 451, ἤτοι ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μαρκιανοῦ. Ὅπως δὲποτε οἱ Νικολαῖται οὗτοι συνδεδεμένοι διὰ μυστηριώδους δεσμοῦ ἀδελφοποιίας διειρηθήσαν ἡνωμένοι μέχρις αὐτῆς τῆς πτώσεως τῆς Δημοκρατίας, ἔχοντες ἰδίαν στολὴν καὶ ἀρχηγὸν ἐκλεκτόν, τὸν λεγόμενον Γαστάλδον ἢ δοῦκα τῶν Νικολόττων. πρὸς ὃν καὶ αὐτὸς ὁ ἀληθὴς δόγης ἀπένειμεν ἰδιάζουσαν τιμὴν, σεβόμενος τὰ παλαιὰ αὐτοῦ προνόμια. Ἡ ἐκκλησία τοῦ ἀγίου Νικολάου περιλαμβανομένη νῦν ἐν τῷ διαμερίσματι τοῦ Dorsoduro συνεχωνεύθη ἐν τῇ παροικίᾳ, τῇ λεγομένῃ τοῦ Ἀρχαγγέλου Ραφαήλ.

Πρὸς τὴν παλαιτάτην ταύτην νησίδα τῶν Νικολαϊτῶν συνείχετο καὶ ἕτερα μικρότερα νησίδες, ἡ τοῦ Καστέλλου ἢ Ὀλιβόλου, ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα οἱ ἀρχαιολόγοι ἐρμηνεύουσιν ἀπὸ τινος φρουρίου (castello) ἰδρυμένου ἐν ταύτῃ εἰς φρούρησιν καὶ ὑπεράσπισιν τοῦ λιμένος ἢ μανδρακίου τῶν Νικολαϊτῶν, καὶ τῆς ἑλληνικῆς λέξεως Ὀλίγος Πάγος ἢ καθ' ἡμᾶς Ὀλιγούλα (μικροῦλα), διότι πρὸς τὴν τελευταίαν ἑλληνικὴν λέξιν φαίνεται μᾶλλον ἀνταποκρινομένη ἡ ἑνετικὴ Olivolo.

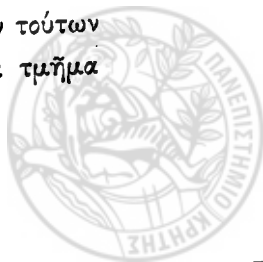

Οί εις τὰς δύο ταύτας νησιδας κατοικοῦντες δὲν ἦσαν ἀπλοῖ ἀλιεῖς, ἀλλὰ μᾶλλον στρατιωτικοὶ λαοί, οἱ ἄνω φρουροὶ τῶν μεθοριῶν ἢ ἀκρίται, διατηρήσαντες μέχρι τῆς πτώσεως τῆς Δημοκρατίας τὸ στρατιωτικὸν φρόνημα, διότι διηρημένοι εἰς δύο ἀντιπάλους φατρίας, ἐχούσας, ὡς προείπομεν ἴδιον ἔνδυμα καὶ ἄρχοντας, ἐμάχοντο πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐτέλουν χάριν γυμναστικῆς ἀγῶνας γνωστοὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα «ἄθλοι τοῦ Ἡρακλέους» (Forze di Ercole). Πάντες γινώσκουσι τοὺς ἀγῶνας τούτους τῶν Νικολαιτῶν καὶ τῶν Καστελλάνων, οἵτινες ἀναπολοῦσι τοὺς ἀγῶνας τῶν βυζαντινῶν δήμων, Πρασίνων καὶ Βενέτων, πρὸς οὓς συγκρίνουσιν αὐτοὺς πάντες οἱ ἱστορικοί. Τὸ περιεργότερον δὲ εἶναι ὅτι οἱ ὕστερον χάριν παιδιᾶς τελούμενοι ἀγῶνες οὗτοι τῶν δύο ἐνετικῶν φατριῶν διατηροῦνται ἔτι ἀπαράλλακτοι ἐν Ἀθήναις, ἐνθα τὰ κατὰ τὰς Ἀπόκρεω παριστάμενα Ρόπαλα εἶνε καθαρὰ ἐπανάληψις τῶν μεταξὺ Νικολαιτῶν καὶ Καστελλάνων τελουμένων ἄλλοτε ἄθλων τοῦ Ἡρακλέους, ὡς δηλοῦται καὶ ἐκ τῆς ἐπισυναπτομένης ἐν ἀρχῇ παλαιᾶς ἐνετικῆς εἰκόνοσ ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἀθηναϊκὰ ρόπαλα. Ὁ συνταυτισμὸς οὗτος παιγνίου ἐπὶ τοσοῦτους διατηρηθέντας αἰῶνας ἐν χώραις τοσοῦτον ἀφειστώσαις καὶ εἰς οὐδεμίαν ἐλθούσαις ἐπιμιξίαν εἶνε περιεργότατος, ἀφοῦ μάλιστα καὶ ἄλλα παλαιάτα τῶν Ἀθηνῶν ἔθιμα, ὡς ὁ γάμος τοῦ ἄρχοντος (δόγη) πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ οἱ περὶ τῆς πρώτης ἐνετικῆς ἱστορίας μῦθοι ἀποδεικνύουσι τὴν πρὸς τὰς Ἀθήνας σχέσιν τῶν πρώτων τῶν ἐνετικῶν τεναγῶν ἀποικιστῶν.

Πρώτοι κτίτορες ἢ συνοικισταὶ τῆς νησίδος τοῦ ἀγίου Νικολάου ἱστορικῶς μνημονεῦνται δύο Ἕλληνες, ὁ Ζαγαρόλας καὶ ὁ Σόρβολος, γνωστοὶ ὡς Κρήτες, ἄγνωστον

ὁμως ὁποίας ἀρχῆθεν ἑλληνικῆς προελεύσεως. Ὁ χρονό-
γράφος τῆς ἐκκλησίας ταύτης Βαρθολομαῖος Βρακκολίνης,
ὁστις εἶχεν ὑπ' ὄψει πολλά ἔγγραφα μὴ περιελθόντα ἡμῖν,
ἀφηγεῖται ὡς ἐξῆς τὸν συνοικισμὸν τῆς νησίδος τῶν Νι-
κολαϊτῶν, ἐξ ὧν προῆλθον οἱ εὐγενέστεροι τῆς Ἑνετίας
οἴκοι καὶ αὐτοὶ οἱ πρῶτοι δόγαι. «Ἡ μεγαλοπρέπεια καὶ
ἡ ἀσύγκριτος δόξα τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Νικολάου
ἔσχε τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἀπὸ τὸν Ζαγγαρόλαν ἐλθόντα ἐξ
Ἑλλάδος, ἵνα κατοικήσῃ τὴν νησίδα ταύτην, ἐν ᾧ χρόνῳ
μετὰ τῶν ἄλλων νησίδων καὶ αὕτη ἔσπερεῖτο ναοῦ, διότι
μόνη ἡ τοῦ Ριάλτου νησις εἶχε τότε τὸν τοῦ ἀποστόλου
Ἰακώβου ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τελευταία ἐκκλησία ἦν σμικρο-
τάτη, πολλοὶ δ' ἐλλείψει χώρου ἡδυνάτου ἐν ἀκροασθῶσι
τὴν θείαν λειτουργίαν, ὁ προρρηθεὶς Ζαγγαρόλας ἔκτισε
τὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Νικολάου ἐπισκόπου τῶν Μύρων,
τῇ συμπράξει τοῦ Βαρθολομαίου Σορβόλου, ἐξ ἰδίας ἀμφο-
τεροὶ δαπάνης, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς σωζομένης
ἐν τῇ νῦν θέσει τοῦ Ὀργάνου, προσενεγκόντες καὶ τοὺς
ἐκ λευκοῦ μαρμάρου κίονας τοὺς ἔτι διατηρουμένους καὶ
φέροντας τὰ οἰκόσημα τοῦ Σορβόλου. Ἀμφότεροι οἱ κτί-
τορες ἐδώρησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀφθόνους εἰσόδους ὡς
καὶ τινὰς παρακειμένας νησίδας, ὡς ταῦτα δηλοῦνται ἐν
τοῖς ἐγγράφοις τοῦ ἀρχείου τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας καὶ
ἐν πρακτικῷ τοῦ ὑπουργείου τῶν Παλαιῶν Δικαίων τοῦ
ἔτους 1536, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἐπικρατούσης παρὰ τῷ οἴκῳ
Σορβόλου συνηθείας εἰς προσφορὰν εἰθισμένων δωρεῶν εἰς
τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἀποδεικτικῶν, τὰ ὅποια ἔχω ὑπ' ὄψει.
Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ στέγη τῆς ἐκκλησίας καὶ οἱ
τοῖχοι, θαυμάσια κτίρια, εἰσὶ προσφορὰ τῶν παλαιῶν τούτων
κτιτόρων, ὡς καὶ τὰ σωζόμενα ἅγια λείψανα, ἧτοι μνημα

τῆς βακτηρίας τοῦ ἁγίου Νικολάου, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου μάρτυρος Νικήτα.

«Ἐκ τῶν πρώτων τούτων οἰκιστῶν τῆς νησίδος τοῦ ἁγίου Νικολάου κατάγονται οἱ εὐγενέστεροι τῆς Ἑνετίας οἴκοι, οἱ Ἀϊκάρδοι, Γιοῦστοι, Καπέλλοι, Κανδιάνοι. Ἀριάνοι, Καλλοπρῖνοι, Ἀπάμοι, Παρτισσιπάκιοι, Καραβέλλαι. Δονάτοι, Βερνάρδοι, Μέμοι, Νάνοι. Ζάνοι, Γρίτται, καὶ ἰδίως οἱ Ζαγγαρόλαι, οἵτινες, ἐπαναλαμβάνω, ἦλθον ἐξ Ἑλλάδος εἰς τὰ μέρη ταῦτα καὶ ἔκτισαν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου». ¹⁾

Ταῦτα ἐπικυροῖ καὶ ὁ παλαιὸς Ἑνετὸς χρονογράφος καὶ γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκα, Καρόλδος, θεωρῶν τοὺς Ζαγγαρόλας εὐγενεστάτους καὶ συγχρόνους πρὸς τοὺς πρώτους τῆς Ἑνετίας δοῦκας. Ἐκ τῶν Ζαγγαρολῶν τούτων καὶ τῶν Σορβόλων, πρώτων ἀρχόντων τῶν Νικολαιῖτῶν, κατάγονται καὶ οἱ ὕστερον ἀποικισθέντες καὶ μέχρις ἡμῶν διατηρούμενοι ἐν Ἑλλάδι, ἐνῶ παραδόξως οὗτοι ἐξηλείφθησαν ἐν Ἑνετία, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι διατηρούμενοι ἐν Κρήτῃ καὶ τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι καὶ φέροντες κατὰ τὸ φαινόμενον ἐνετικά ὀνόματα, οἱ Βαρότσοι, οἱ Δάνδολοι καὶ ἰδίως οἱ Ζάνηδες, ἐξ ὧν καὶ ὁ ἐλληνικώτατος ποιητῆς, ὁ ψάλτης τοῦ Κρητικοῦ πολέμου, περὶ οὗ κατωτέρω.

Παραθέτων τὰ περὶ τῶν ἐξορίστων καὶ ἀδίκως διωχθέντων εἰς τὰς τουρκικὰς νήσους εὐγενῶν ἐκ Χανίων, τῶν ὁποίων ἡ φυγὴ ἀκριβῶς συμπίπτει πρὸς τὴν ἀπρόοπτον ἐμφάνισιν τοῦ τουρκικοῦ στόλου εἰς Κρήτην, σημειῶ

¹⁾ Ἰδ. Breve notizia della fondazione dell'isola di S. Nicolò detto di Mendicoli... descritta dal M. R. D. Francesco Braccolani detto Brancolini. Venezia 1664.

ὅτι ὁ Μουάτσος κεκαλυμμένως πῶς σημειοῖ τὴν παράδοξον σύμπτωσιν τῆς ἐξορίας αὐτῶν, πρὸς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει μυστηριώδη παρασκευὴν καὶ τὸν ἀπόπλουον τοῦ στολοῦ κατὰ τῆς Κρήτης εἰς ἑναρξίν τοῦ εἰκοσιπενταετοῦς πολέμου, τὸν ὁποῖον ἐξυμνοῦσιν οἱ νῦν δημοσιεύμενοι δύο ποιηταὶ (nel tempo che in tutto l'Arcipelago erano sparse alcune voci, benchè incerte, che l'armamento marittimo che s'andava allora facendo a Costantinopoli fosse diretto contro il regno di Candia). Συνετέλεσαν ἄρα γε εἰς πρόσκλησιν τῶν Τούρκων οἱ εἰς τὰς τουρκικὰς νήσους περιπλανώμενοι πέντε ἐκ Χανίων εὐπατρίδαι, Τσαγγαρόλας, Βαρότσης, οἱ δύο Πολάνη καὶ ὁ Βιάρος; τοῦτο θ' ἀποδείξῃ τὸ μέλλον διὰ τῆς δημοσιεύσεως πάντων τῶν περὶ τῆς μυστηριώδους ταύτης καὶ ὅπως ἀγνώστου προγραφῆς διασωθέντων ἐγγράφων. Ἐν τούτοις ἡ τοῦ Μουάτσου διήγησις ἔχει ἐν ἐπιτομῇ οὕτω:

«Ἐνῶ μακαριστῇ εἰρήνῃ ἐπεκράτει ἐν Κρήτῃ καὶ πάντες ἀπήλαυον παντὸς ἀγαθοῦ, ἐν Χανίοις ὑπέβροσκεν ἄσβεστον τὸ παλαιὸν μῖσος μεταξὺ τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν ἀνηκουσῶν αὐτοῖς φατριῶν, τοῦτο δ' ἐξερράγη εἰς πυρκαϊάν ἐν ἔτει 1643. Διοικητὴς τότε τῶν Χανίων ἦν ὁ Μιχαὴλ Μινόττος, ἀγέρωχος καὶ βίαιος ἄρχων. Ἐγκαταστάς ἐν τῷ ἀξιώματί του, εὗρέ τινα δίκην ἐκκρεμῆ ἑνὸς ἐκ τοῦ οἴκου Βαρότση, Ἐνετοῦ εὐγενοῦς, πρὸς τὸν Ἀχέλην, Κρήτα εὐγενῆ κατωτέρας τάξεως, ἣν ὤφειλε νὰ ἐκδικάσῃ ὁ προειρημένος διοικητὴς μετὰ τοῦ περὶ αὐτὸν συμβουλίου· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τῶν συμβούλων τούτων ἦν γνωστὸς φίλος τοῦ Ἀχέλη, ὁ ἀντίδικος εὐγενῶς τῷ παρρηγγεῖλεν ὅτι, ἂν οἴκοθεν ζητήσῃ τὴν ἐξαίρεσίν του, οὗτος οὐδὲν παρεμβάλλει κώλυμα εἰς διεξαγωγὴν τῆς δίκης. Ὁ σύμβουλος ἀπεποιήθη

ἀγερῶχος, καὶ ὁ Βαρότσης ἀνεφέρθη εἰς τὸν Μινόττον, ὅστις θεωρήσας αὐθάδειαν τὴν πρότασιν, οὐ μόνον ἀπέρριψε ταύτην, ἀλλὰ καὶ ἐξεφράσθη εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς φρουρᾶς Πέτρον Βαδοῦρ καθ' ὅλων τῶν ἀρχόντων, ἐπιλέγων ὅτι εὐρίσκει τούτους πολὺ αὐθάδεις καὶ ἀναγώγους, διὸ οὔτε συνήνεσεν, ἵνα δεχθῆ τούτους ἐν τῷ διοικητηρίῳ, ἢ τοῖς ἀπονείμῃ τὰς νενομισμένας τιμὰς, δεχόμενος ἐν τῷ διοικητηρίῳ, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ τάξις. Οἱ ἀπρεπεῖς λέγοι τοῦ Μινόττου διεδόθησαν ἀνά τὴν πόλιν, καὶ πᾶσα ἡ τάξις τῶν εὐγενῶν παραχθεῖσα καὶ ἐξαφθεῖσα ἐπέδειξε πρὸς τὸν διοικητὴν ψυχρότητα, τὴν ὁποίαν οὗτος ἐν τῇ ἀγερωχίᾳ αὐτοῦ δὲν ἠνέχθη. Τότε εἰς εὐγενῆς κατεργοκύρης, ὁ Φραγκίσκος Τσαγγαρόλας ὁ ἐπιλεγόμενος Περάτσος, ἐξοπλίζων τὴν γαλέραν αὐτοῦ, ἐπανήρχετο εἰς τὴν πόλιν δι' ὑπόθεσίν του, τυχαίως δὲ συναντήσας κλητῆρας ἀπάγοντας εἰς τὴν φυλακὴν γυναῖκα. ἠρώτησε καὶ ἔμαθεν ὅτι ἦν μάγισσα (striga) ἢ κακοποιὸς (magliarda)· γελάσας ὁ εὐπατριδῆς εἶπεν ὅτι ὤφειλον νὰ τὴν ἀφήσωσιν ἐλευθέραν· τοῦτο ἔπραξαν, ἀλλ' ἔλθόντες εἰς τὸν διοικητὴν ἀνήγγειλαν ὅτι ὁ Τσαγγαρόλας μετὰ τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ ἠνάγκασεν ἵνα ἐλευθερώσωσι τὴν μάγισσαν. Μανιώδης ὁ Μινόττος διέταξεν ἀμέσως, ἵνα δικασθῆ ὡς ἔνοχος βίας κατὰ τῆς δημοσίας δυνάμεως.

«Εἰδοποιηθεὶς τοῦτο ὁ Τσαγγαρόλας μετέβη παρὰ τῷ τότε προβλεπτῇ Μάρκῳ Ἰουστινιάνῃ, εἰς τὴν διαδικασίαν τοῦ ὁποίου ὑπήγετο ὡς κατεργοκύρης καὶ δημόσιος ἀρχων, καὶ ἐξέθηκε τὸ γεγονός ἀξιῶν, ὅτι ἂν ἦν ἔνοχος, ὤφειλεν ἵνα δικασθῆ ὑπὸ τούτου καὶ οὐχὶ τοῦ Μινόττου· τοῦτο καὶ ἐγένετο. Ἀλλὰ μετ' οὗ πολὺ, ἀπελθόντος τοῦ Ἰουστινιάνῃ, ὁ Μινόττος ἐπανελάβε τὴν δίκην, διατάξας

μυστικῶς καὶ τὴν σύλληψιν τοῦ Περάτσου τὸ ἑσπέρας ἐν ᾧ διήρχετο τὴν πλατεῖαν ἀμέριμνος καὶ ἄνευ ἀκολουθίας.

«Εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦτο οἱ συγγενεῖς τοῦ Τσαγγαρόλα δικαίως ὠργίσθησαν, εἰς τούτους δ' ἠνώθη καὶ πᾶσα ἡ τάξις τῶν εὐγενῶν, ἣ ἔχουσα προηγούμενα κατὰ τοῦ Μινώττου παράπονα, καὶ ἀπήτησαν τὴν ἀποφυλάκισιν αὐτοῦ μὴ ὑπαγομένου εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ διοικητοῦ, ἀλλ' εἰς τὴν τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκα. Ἐν τούτοις καὶ αὐτὸς ὁ Τσαγγαρόλας λαβὼν προσωρινὴν ἄδειαν ἀπῆλθεν εἰς Ἡράκλειον καὶ ἐξέθηκε τὰ διατρέχοντα εἰς τὸν γενικὸν προβλεπτήν, Μιχαὴλ Πριούλην, ὅστις ἠθέλησεν ἵνα συμβιβάσῃ τὸ πρᾶγμα διὰ τῆς ἱκανοποιήσεως ἀμφοτέρων, ἀλλ' οἱ περὶ τὸν Ζαγγαρόλαν μὴ λησμονήσαντες τὴν προσβολὴν, προσέβαλον καὶ ἐφόνευσαν ἐν μέσῃ πλατεῖᾳ καὶ μεσημβρία τὸν ἀρχηγὸν τῶν συμπύων.

«Ἐν τούτοις ἔληξεν ἡ προθεσμία τῆς διοικήσεως τοῦ Μινώττου, οἱ δ' εὐγενεῖς εὐρόντες ἐλευθερίαν, προσέβαλον τοῦτον παντοιοτρόπως ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἀγερῶχος διερχόμενοι πρὸ αὐτοῦ ἄνευ χαιρετισμοῦ ἢ τινος ἄλλου εἰθισμένου σημείου εὐλαβείας, καὶ τὸ χειρότερον ὕβριζον αὐτὸν ἀναφανδὸν ἀποκαλοῦντες κλέπτην. Ὁ Μινώττος ἀνταποδίδων τὰς ὕβρεις ἀπεκάλει αὐτοὺς πρὸ τῶν ἐμπόρων, καχοὺς ὑπηκόους καὶ ἀντάρτας. Εἰς ταῦτα ἀπήντησαν αὐτῷ οἱ εὐγενεῖς ἀποκαλοῦντες ψεύστην, τὴν δ' ἐπομένην ἡμέραν ὁ Γεώργιος Πατελάρως καὶ ὁ Ἐμμανουὴλ Μόρμορης, ἀμφοτέροι νομοδιδάσκαλοι καὶ φίλοι τοῦ Μινώττου, Ἕλληνες εὐγενεῖς ὑποδεστέρας τάξεως τρέφοντες παλαιὰ κατὰ τῶν ἀρχόντων μίση, ἐλθόντες εἰς τὴν ἀγορὰν ἐκλήθησαν ὑπὸ τοῦ Βαρέτση, τοῦ Ἀνδρέου καὶ Ἀντωνίου Ζαγγαρόλου τοῦ λεγομένου Μελιβοίου, οἵτινες τοῖς εἶπον ὅτι, ἂν ὁ Μινώττος

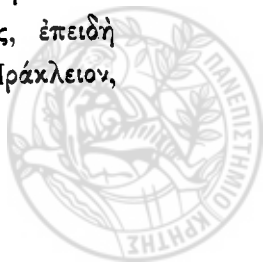

ἐξύβρισεν αὐτοὺς ὡς κακοὺς ὑπηκόους καὶ ἀντάρτας, ψεύδεται ἀνανιδέστατα, ἐξ ἐναντίας δὲ αὐτὸς εἶναι ἄτιμος, κλέπτῃς καὶ ἄρπαξ, καὶ ὅτι εἰσὶν ἔτοιμοι νὰ ἀποδείξωσι ταῦτα δι' οἰουδήποτε τρόπου ἐκλέξει.

«Ὁ Μινόττος λαβὼν ἐγγράφως παρὰ τοῦ Μόρμορη ἐκθεσιν τῶν κατ' αὐτοῦ ἀπειλῶν τῶν εὐγενῶν, μετέβη εἰς Ἡράκλειον καὶ ἐπιδείξας ταύτην εἰς τὸν γενικὸν προβλεπτὴν Πριούλην ἀπήτησεν ἱκανοποίησιν· ἀλλ' ὁ διαδεχθεὶς τὸν Πριούλην, Κορνάρος, ἀπαθέστερον ἐξετάσας τὸ πρᾶγμα ἀνεγνώρισεν ὅτι ὁ Μινόττος ἦν ὁ πρῶτος ὑποκινητὴς τοῦ σκανδάλου καὶ προέτρεψεν εἰς συμφιλίωσιν. Ἀπελπιθθεὶς ὁ φιλέκδικος Μινόττος περὶ ἱκανοποιήσεως ἀπὸ τῆς ἐξουσίας, κατέφυγεν εἰς τὸν λατῖνον ἐπίσκοπον, Bentio, ὅστις λαλήσας πρὸς τοὺς εὐγενεῖς, ἐφεῦρε τρόπον συμφιλίωσεως, ὅπως οἱ προὔχοντες τῶν ἀρχόντων συνερχόμενοι μετὰ τοῦ ἀντιπάλου ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ, ἀνακαλέσωσι τὰ λεχθέντα καὶ συγχωρήσωσιν ἀλλήλους.

«Ἡ ἐπικειμένη συμφιλίωσις ἐγνώσθη ἐν Χανίοις, διότι πᾶσα ἡ πόλις παρηκολούθει τὴν διένεξιν, πρῶτος δὲ ὁ Μόρμορης πληροφορηθεὶς τὰ κατ' αὐτήν, ἐκάλεσε παρ' ἑαυτῷ τὸν Καλέργην, ὁμοίως ἐχθρευόμενον τοὺς ἄρχοντας, ὅπως αὐσεφθῶσιν εἰς ματαιίωσιν τῆς συμφιλίωσεως. Ὅθεν μετὰ νυκτερινὴν διάσκεψιν, ἄνθρωποι τῶν συνέτριψαν καὶ ἐβεβήλωσαν τὰ σήματα τῆς Δημοκρατίας, τὴν δὲ πρῶταν διεδόθη ἡ φήμη ὑπὸ τοῦ Μόρμορη καὶ Καλέργη ὅτι ἡ κατὰ τῆς Πολιτείας προσβολὴ ἦν ἔργον τῶν ἐχθρῶν τοῦ Μινόττου.

«Αἱ ἀρχαὶ τῶν Χανίων ἐπροκήρυξαν ἀμοιβὴν 5000 δουκάτων εἰς τὸν καταμηνύσοντα τοὺς ἐνόχους, ἐπειδὴ δ' οὐδεὶς ἐπαρουσιάσθη, ὁ Μινόττος μεταβάς εἰς Ἡράκλειον,

ἔπεισε τὸν γενικὸν προβλεπτὴν Κορνάρου. ἵνα σπεύσῃ εἰς πρόληψιν τῆς ἐπαναστάσεως, οὗτος δ' ἐν μυστικότητι ἀπάραι μετὰ τῆς γαλέρας αὐτοῦ ἐπαρουσιάσθη τὴν πρωτὰν πρὸ τῶν Χανίων, καὶ διατάξας ἵνα κλεισθῶσιν αἱ πύλαι τῆς πόλεως, ἀπήτησε τὴν σύλληψιν τῶν ὑποτιθεμένων ἐνόχων, οἵτινες ἐγκαίρως ἐννοήσαντες τὴν πλεχτάνην, ἐδραπέτευσαν. Ἐξ τούτων θεωρούμενοι ὡς κυρίως ἔνοχοι, ὁ Λουκάς Βαρότσης, ὁ Φραγκῆσκος Ζαγγαρόλας Περάτσος καὶ ὁ Ἀντώνιος Ζαγγαρόλας ἐπιλεγόμενος Μελίβοιος, ὁ Γεώργιος Πολάνης, ὁ Φίλιππος Πολάνης καὶ ὁ Μαρκαντώνιος Βιάρος, κηρυχθέντες ἐξόριστοι, κατέφυγον εἰς Μῆλον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Σίφνον, ἐνταῦθα δὲ διατρίβοντες ἔμαθον τὰς κατὰ τῶν οἰκείων βιαιοπραγίας τῶν ἐνετικῶν ἀρχῶν.

«Ἐν τούτοις ὁ γενικὸς προβλεπτὴς Κορνάρου, μετανοήσας διὰ τὰ βίαια μέτρα καὶ φοβούμενος μὴ ἡ Βενετία ἀποδοκιμάσῃ τὰς πράξεις αὐτοῦ κατὰ σώματος τοσοῦτον τιμωμένου καὶ σεβαστοῦ ἐν ὅλῃ τῇ πόλει, ἀπεφάσισε νὰ γράψῃ εἰς τὸν κύρ Βανίλιν,¹⁾ ἕνα τῶν δημογερόντων τῆς Σίφνου καὶ φίλον τῶν ἐνετικῶν ἀρχῶν, παρ' ᾧ κατέφυγον οἱ ἐξόριστοι, παρακαλῶν τοῦτον ἵνα προτρέψῃ τοὺς φυγάδας εἰς ἐπάνοδον ἐπὶ τῇ διαβεβαίωσει ὅτι θέλει δεχθῆ τούτους ὡς κυρίους καὶ οὐχὶ ὑποδίκους.

«Οἱ ἐξόριστοι συσκεφθέντες ἂν ὤφειλον νὰ δεχθῶσι τὰς κυβερνητικὰς ὑποσχέσεις, ἐπὶ τέλους ἐνέδωκαν εἰς τὰς ἐπανειλημμένας προτροπὰς τοῦ Κορνάρου καὶ ἀπεφάσισαν ἵνα ἐρχόμενοι εἰς Θήραν ἢ Μῆλον συνεννοηθῶσι πρὸς τοὺς ἐν Κρήτῃ οἰκείους· μαθόντες δὲ καὶ ἐκ γραμμάτων κομισθέντων ἐπὶ πλοιαρίου διὰ τοῦ Μιχαῆλ Πιτσάρη καὶ διευθυνομένων πρὸς τὸν Λουκάν Βαρότσην, ὅτι ἡ συγχώρησις ἦν βεβαία,

¹⁾ Πιθανῶς Βασίλην.

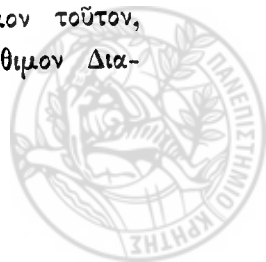
ἐπέστρεψαν εἰς Χανία κατ' ἀρχὰς Φεβρουαρίου τοῦ 1644, ἔτους κατὰ τοὺς Ἑνετοὺς, κατὰ δὲ τοὺς ἄλλους Χριστιανούς 1645, καθ' ὃν χρόνον ὁ τουρκικὸς στόλος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἠτοιμάζετο ἵνα πλεύσῃ κατὰ τῆς Κρήτης, ὡς ἐφημίζετο.

« Δεξιωθέντες πανηγυρικῶς ἐν Χανίοις οἱ ἐξόριστοι μετέβησαν ἀμέσως εἰς τὰς οἰκείας πατρίδας καὶ ἠτοιμάσθησαν ἵν' ἀντιστῶσι κατὰ τῶν ἐπερχομένων Τούρκων, καθ' ὧν γενναίως μαχόμενοι ἔπεσαν οἱ τρεῖς, μόνοι δὲ ὁ Βαρότσης καὶ ὁ Πολάνης ἐσώθησαν. »

Οὕτω τελευτᾷ ἡ ἀφήγησις τοῦ Μουάτσου, μὴ θέλοντος ἵνα ἐξηγήσῃ καθαρώτερον τὴν ἐν τῇ ἐκρήξει τοῦ πολέμου συμμεθέξιν τῶν ἀδίκως προγραφέντων Ἑνετῶν εὐγενῶν ὅπωςδὴποτε ὅμως καὶ αὕτη εἶναι μία τῶν ἐνδείξεων εἰς ἐκρήξιν τοῦ μεγάλου ἐκείνου πολέμου, ὅστις μένει ἔτι μυστήριον, τὸ ὁποῖον λεπτομερεστέρα τῶν Ἀρχείων μελέτη πιθανῶς θὰ διαλευκάνῃ, ἀφοῦ οὐδεὶς τῶν πολυαρίθμων ἱστορικῶν τοῦ πολέμου θέλει νὰ φανερώσῃ τὴν ἀλήθειαν.

Εἰς διαφώτισιν τοῦ μυστηρίου τούτου ἐγράφη πᾶσα ἡ μακρὰ αὕτη εἰσαγωγή, ἐπαρκῶς ἀποδεικνύουσα ὅτι, διὰ σειρᾶς ἀνοήτων ἀμαρτημάτων οἱ Ἑνετοὶ κατέστησαν ἀπεχθεῖς εἰς τὸν χρητικὸν λαὸν καὶ τοὺς πρὸς τοῦτον θρησκευτικῶς καὶ γλωσσικῶς συνδεδεμένους Ἑνετόκρητας· εἶνε μάλιστα θαῦμα πῶς μερὶς τις Κρητῶν, ἐκ καθαροῦ πρὸς τοὺς Τούρκους μίσους, ἐπροτίμησε τὴν διάρκειαν τοῦ βαρέος ζυγοῦ τῶν Βενετῶν.

Ἄλλ' ἂν ἀγνοοῦμεν τὰ ἀληθῆ αἷτια τῆς ἐκρήξεως τοῦ Κρητικοῦ πολέμου, πολὺ ὀλιγώτερον γινώσκομεν αὐτοὺς τοὺς ποιητικῶς ἀφηγηθέντας τὸν πόλεμον τοῦτον, τοὺς ὁποίους ἐκδίδομεν, τὸν Κεφαλλῆνα Ἀνθιμον Δια-

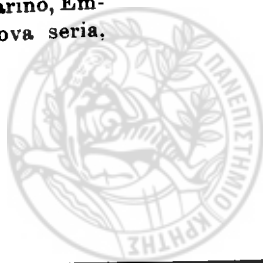
κρούσην καὶ τὸν Κρήτα Μαρίνον Τζάνε, τὸν ἐπιλεγόμενον Πουνιαλῆν. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου οὐδὲν ἕτερον γνωρίζομεν, πλὴν τοῦ ὅτι ὡς αὐτόπτης περιγράφει τὰ πρώτα ἔτη τοῦ Κρητικοῦ τούτου πολέμου, ὡς ὁ ἴδιος λέγει,

«Ὅτι ὡς ξένος ἔτυχα καὶ γὰρ ἔς αὐτὸν τὸν τόπον.
καὶ εἶδα τὰ γενόμενα καὶ βάλθηκα σὲ κόπον·
γὰρ αὐτὸ μοῦ ἐβουλήθηκε σὲ στίχον νὰ τὸ βάλω
τούτο τὸ λίγο πού θωρεῖς, μικρὸ κ' ὄχι μεγάλο.»

Τοῦ αὐτοῦ Διακρούση γινώσκομεν τέσσαρα στιχοῦργήματα ἐκδοθέντα ἐν ψυχωφελεῖ τινι βίβλῳ.¹⁾ Περί δὲ τοῦ δευτέρου ἐγράφησαν τέσσαρες ὄλαι πραγματεῖαι οὐδόλως διαφωτίσασαι τὰ κατ' αὐτόν. Καὶ πρώτος μὲν ὁ σεβαστὸς διδάσκαλος κ. Σάθας, γνῶρίσας τὸ Κρητικὸν ποίημα ἐν ἔτει 1869, ἀνέλυσε τοῦτο ἐν τῇ Τουρκοκρατουμένῃ Ἑλλάδι, σελ. 223—300. Μετ' αὐτὸν δὲ ὁ πολυμαθὴς ἐν Παταβίῳ καθηγητὴς Αἰμίλιος Τέζας ἀνέγνω διατριβὴν ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ ἀκαδημίᾳ τῶν Λυγκῶν (Lincei), καὶ οἱ κύριοι Ἰωσήφ Γερόλας καὶ ὁ Giambattista Cervellini ἀνέγνωσαν ὁμοίως διατριβάς ἐν τῷ Βενετικῷ Ἰνστιτούτῳ,²⁾ οὐδὲν νεώτερον γνωρίζουσας πλεόντων ὑπὸ τοῦ Ἑλληνος ἱστορικοῦ γραφέντων «ὅτι τὸ ποίημα

1) Βιβλίον καλούμενον Ἐκλογαὶ Ἑνετίσι α ψ λ'. — α) Εὐχαὶ τῆς Μεταλήψεως ἐξηγηθεῖσαι εἰς ἀπλὴν φράσιν παρὰ Καλλιπίου Ἱερομονάχου τοῦ Κρητὸς ἐκ Κυδωνίας καὶ Ἀκακίου Ἱερομονάχου Διακρούση· εἰσὶ δὲ αἱ διὰ στίχων τοῦ αὐτοῦ Ἀκακίου, αἱ δὲ λοιπαὶ Καλλιπίου. β) Στίχοι εἰς τὴν μακαριὰν Τριάδα τοῦ Διακρούση εἰς ἀπλὴν φράσιν. γ) Στίχοι ἕτεροι τοῦ αὐτοῦ Ἀκακίου. δ) Πένθος τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης Παρασκευῆς διὰ στίχων τοῦ αὐτοῦ Διακρούση εἰς ἀπλὴν φράσιν.

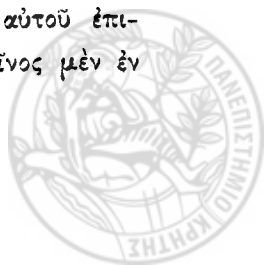
2) Giuseppe Gerola, Emmanuele Zane da Rettimo, un pittore Bizantino a Venezia. 1908. (Atti del reale Istituto Veneto. tom. LXVI, parte seconda). — Dr. Giambattista Cervellini, Marino, Emmanuele e Costantino Zane (Nuovo Archivio Veneto. nuova serie. vol. XII, pag. 307—312. 1906).

τοῦ Τζάνε εἶναι μνημεῖον πολυτιμώτατον διὰ τὴν νεοελληνικὴν ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν,» καὶ πλέον οὐ.

Μὴ θέλων νὰ παρέλθω ἀμνημονεύτους τὰς ἄνω διατριβὰς ἀνδρῶν πολυμαθῶν καὶ φιλοκρήτων, σημειῶ ὅτι ὁ ἡμέτερος ποιητὴς ὁμολογουμένως ἀνήκει εἰς τὸν ἐν Ἑνετίᾳ οἶκον τῶν Ζάνηδων (Zane), συνδεόμενον πρὸς τοὺς πρώτους οἰκήτορας τῆς Ἑνετίας, ἤτοι τοὺς πρώτους συνοικιστὰς τῆς προρρηθείσης νησιδος τοῦ ἀγίου Νικολάου, ὡς τουλάχιστον βεβαίωσι ὁ συγγραφεὺς τῆς προμνημονευθείσης μονογραφίας περὶ τῶν Νικολαϊτῶν (Nicolotti), Brancolini ἄδηλον ὅμως ἂν καὶ οἱ Ζάναι ἦσαν τὸ κατ' ἀρχὰς Ἑλληνας ὡς οἱ Ζαγαρόλαι, καὶ ποίαν σχέσιν ἔχει ἀληθῶς ὁ ἐν Ρεθύμνῳ οἶκος πρὸς τὸν ἐν Βενετίᾳ. Ἐπίσης ἀγνοοῦμεν τὸν λόγον, δι' ὃν οἱ ἐν Ρεθύμνῳ Τζάναι ἔφερον τὸ ἐπώνυμον Πουνιαλῆς, τὸ ὁποῖον ἐπίσης φέρει καὶ εἰς κλάδος τῶν Βλαστῶν, ὁ γνωστὸς ἐκδότης τῶν Μηναιῶν ἱερεὺς Βλαστὸς ὁ ἐπιλεγόμενος Πουνιαλέτος· τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο Πουελᾶς, Πουνιλᾶς ὡς καὶ τὸ Ζάνος, Ζανῆς (ὁ Ζάν τῶν Κρητῶν) φέρονται πολλαχού τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκτὸς τῆς Κρήτης. Γὰρ σκοτεινὰ ταῦτα ζητήματα θὰ διαφωτίσῃ μόνῃ ἡ ἐπισταμένη μελέτη τοῦ διασωθέντος Ἀρχείου τῆς Κρήτης (Archivio Notarile di Candia)· ἀλλὰ τοῦτο, ὡς ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀποτελούντων αὐτὸ ἐγγράφων, ἀπαιτεῖ μακρὰν ἐξερεύνησιν, εἰς ἣν ἀδυνατῶ νὰ ἀποδυσθῶ ἐπὶ τοῦ παρόντος.

Ἐν τούτοις ἡ διατριβὴ τοῦ G. Gerola ἔρριψέ τι φῶς ἐπὶ τοῦ πολυπλόκου τούτου ζητήματος, ἀποχωρίσασα τὸν γνωστὸν ἱερέα καὶ ἀγιογράφον Ἐμμανουὴλ Τζάνε τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ, τοῦ Μαρίνου, διότι μέχρι αὐτοῦ ἐπιστεύετο ὅτι ἦν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, Μαρίνος μὲν ἐν

τοῖς κοσμικοῖς. Ἐμμανουὴλ δὲ ἐν τῷ ἱερατείῳ καλούμενος.
Ὅτι ὅμως οἱ δύο οὗτοι Τζάναι εἰσὶ διάφοροι καὶ ὄλως
ἄσχετοι, δηλοῖ καὶ αὐτὸς ὁ ποιητὴς γράφων ἐν τῇ φιλο-
νεικίᾳ Ρεθύμνου:

Καὶ τὸν παπᾶ κύρ Μανουὴλ τὸν ἀγιογράφον βάνε,
τὸν Ρεθεμνιώτη Μπουνιαλῆ καὶ Κωνσταντῖνο Τζάνε.

Ἡ διαφορότης τῶν προσώπων δηλοῦται καὶ ἐκ τοῦ
ὅτι ταυτοχρόνως κατὰ τὸ 1684 ἐξέδωκαν ἀμφότεροι ἐν
Βενετία μικρὰ στιχοιργήματα.¹⁾

Ἄλλ' ὁ Cervellini ἀναλαβὼν τὸ ζήτημα, θεωρεῖ μὲν
διαφόρους τοὺς δύο Τζάνας, ἀλλ' οὐδὲν ἤττον ἀδελφούς ὡς
καὶ τὸν Κωνσταντῖνον. Εἰς τὴν γνώμην ὅμως ταύτην δὲν
συναινοῦμεν ἡμεῖς τουλάχιστον μέχρι θετικωτέρων ἀποδεί-
ξεων καὶ θεωροῦμεν τοὺς τρεῖς ὁμωνύμους καὶ λογίους.
Ρεθυμνίους τὴν πατρίδα, πιθανῶς καὶ συγγενεῖς, οὐχὶ ὅμως
καὶ ἀδελφούς.

Ἐγγραφον ἐν Βενετία κατὰ Μάϊον τοῦ 1908.

Ἀρχιμανδρίτης

Ἀγαθάγγελος Ξηρουχάκης.

¹⁾ Μαρίνου Τζάνε τοῦ ἐπιλεγομένου Μπουνιαλῆ, τοῦ Ρεθυμναίου, ἐκ Κρή-
της, Κατάνυξις ὠφελίμος διὰ κάθε Χριστιανόν. Ἐνετίησι α χ π δ'. — καὶ Ἐμμα-
νουὴλ Ἰερέως τοῦ Τζάνε, λεγομένου Μπουνιαλῆ, Στίχοι εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς
Ἑπεραγίας Θεοτόκου. Ἐνετίησι α χ π δ'. οὗς καὶ ἀφιεροῖ τῷ ἐκ Κρήτης Πανίε-
ρωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ Μητροπολίτῃ Φιλαδέλφειας Γερασίμῳ τῷ Βλάχῳ.

ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

ΔΙΑ ΣΤΙΧΩΝ

Α'

ΑΝΘΙΜΟΣ ΔΙΑΚΡΟΥΣΗΣ

ΔΙΗΓΗΣΙΣ | διὰ στίχων | τοῦ δεινοῦ πολέμου τοῦ ἐν 1
τῇ | νήσῳ Κρήτῃ γενομένου, ἣ ὅποια περιέχει τὴν | σκλη-
ρότητα καὶ αἰχμαλωσίαν τῶν ἀθέων Ἀγαρηνῶν καὶ | πῶς
ἐκυρίευσαν ὄχι μόνον τὰ Χανιά καὶ τὸ Ρέθυμνον, μὰ καὶ
5 ὅλον τὸ νησί καὶ ὅλον ἓνα πολέμοισι καὶ αὐτὸ τὸ Με-
γάλο Κάστρο, | συντεθεῖσα παρὰ Ἀνθίμου Ἱερομονάχου,
τοῦ διὰ τοῦ θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος Ἀχακίου μετο-
νομασθέντος | τοῦ Διακρούση, τοῦ ἐκ τῆς νήσου Κεφαλ-
ληνίας ὀρμωμένου, καὶ προτυπωθεῖσα εἰς | τοὺς αχξζ', [= 1667]
10 οἰκείοις αὐτοῦ ἀναλώμασι, καὶ διαφόροις | προσθήκαις, καὶ
νῦν νεωστὶ μετατυπωθεῖσα καὶ | μετὰ πλείστης ἐπιμελείας
διορθωθεῖσα.

| Ἐνετίησι, παρὰ Βαλεντίνῳ τῷ Μορτάλῃ αχοθ'. [= 1679]

Con licenza de' Superiori

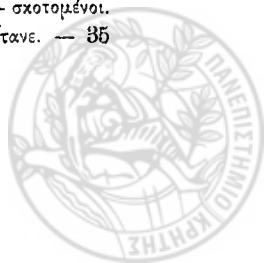
ΣΤΙΧΟΙ ΗΘΙΚΟΙ.

2

- 15 Στίχοι εἰν' ἐδῶ γραμμένοι, εὐμορφοὶ καὶ παυνεμένοι,
διὰ τὴν Κρήτην τὴν καυμένην, ὅπου εἶνε κρουσεμένη,
καὶ πολὺ ὠραιοτάτοι, πένθους καὶ κλαυθμοὺς γεμάτοι,
αἵματα πολλὰ καὶ φόνοι, καθὼς ἡ ῥῆμα βεβαιώνει,
κλάμματα λέγω, καὶ θρήνους, χωρισμοὺς, πολλοὺς κινδύνους,
- 20 ποῦ ἴλθασι ἔς τούτους τοὺς χρόνους, κόποι, βάσανα καὶ πόνους,
εἰς τὸν πόλεμον ἐκείνον τῶν Τουρκῶν καὶ Σαρακήνων,
ὅπου πέφταν τὴν ἡμέρα ἀμετροί, ὡς τὴν ἐσπέρα,
κι' ἦσαν ποδοκυλισμένοι, εἰς τὴν γῆν ἐξαπλωμένοι,
ἀνεγνώριμοι, καυμένοι, μέσ' τὰ αἵματα βαλμένοι,
- 25 κουτσοκέφαλα κουφάρια, κρῖμα εἰς τὰ παλληκάρια!
σώματα πολλὰ, περίσσα, ποῦ ἡ στραταὶς ἐγεμίσα,
σάν ἀσικιά ἔτανε πρησμένοι, βρωμεροί, ξεκοιλιασμένοι,
ἀπὸ μιὰ μεριά καὶ ἄλλη, σύγχυσις πολλὰ μεγάλη
λέγω, ἐκ τοὺς Τούρκους τότες, ἅμα καὶ ἐκ τοὺς Χανιώταις,
- 30 νέοι εὐμορφοὶ ἀνδρειωμένοι ἦταν τότες σκοτωμένοι
μ' ἀρκομπούζα καὶ δοξάρια, μὲ σπαθιά καὶ μὲ κοντάρια,
ποῦ ἔτανε καθαρωτάτοι, εὐμορφοὶ, ὠραιοτάτοι.
εἶναι τώρα βρωμεσμένοι, καὶ γυμνοὶ καὶ ξαπλωμένοι,
- 35 ποῦ ἴλθον τὰ δύο μέρη, νύκτα, πρωτὶ καὶ μεσημέρι,
καὶ τὸν πόλεμον, ποῦ ἔδωσα καὶ τὰ βόλια π' ἦσαν τόσα,
ὅπου πέφταν σάν χαλάζι, ποιδὲς ἐκεῖ νὰ μὴ τρομάξῃ;
τόσον γὰρ κακὸν π' ἐγένη εἰς τὴν συμφορὰν ἐκείνην,
ποῦ τρομάξαν ἐκ τοῦ τάφου οἱ νεκροί, καθὼς σὰς γράφω,

3

19 Θρόνους. — 20 ποῦλθασι - στοῦτους. — 22 οποπεύταν. — 23 ποδο-
κυσμένοι - ἐξαπλωμένοι. — 25 κρῖμα — 28 σύγχυσις. — 30 εἶταν - σκοτωμένοι.
— 32 ὠραιοτάτη. — 33 βρωμησμένοι - ξαπλωμένοι. — 34 δίχως - εἶτανε. — 35
μεσημέρι — 37 χαλάζι - τρομάζει.

- 40 ὡς καὶ τὰ μικρὰ παιδία μέσα ἀπὸ τὴν κοιλία,
 διὰτὶ ἐσκοτωθῆκαν κ' ἀπ' τὴ μήτρα δὲν ἐβγήσαν
 καὶ ἂν ἰδοῦσι τὴν ἡμέρα, τὸν γλυκὺν τοῦτον ἀέρα,
 νὰ ἰδοῦν τὸν χαρακτῆρα τοῦ Δεσπότη καὶ Σωτήρα,
 ἀλλὰ ἔπηγαν εἰς τὸν ἄδη μετὰ τῆς μητρὸς ὁμάδῃ
- 45 λέγω, κείναις ποῦ σκοτωθῆκαν καὶ τὸν θάνατον γευτῆκαν
 ἀπὸ ταῖς πολλαῖς σαγίταις, ὅπου ρίχναν οἱ μαχηταί,
 ποῦ ρίχνανε μὲ προθυμία εἰς τὰ δόλια τὰ Χανία
λουμπαρδιαῖς, πολλὰ τουφέκια, ὡσὰν τὰ ἀστροπελέκια.
Χαλασμοὺς πολλοὺς ἔς τὴν χώρα εἴχασιν τὴν κάθε ὥρα,
- 50 καὶ ἀλύπητα βαροῦσαν καὶ ποτὲ δὲν εἰσιγοῦσαν.
 Νέους, γέρους ἐχωρίζαν, σὰν ἀστάχια τὸ ἔθερίζαν.
 Ἐκεῖ νὰ ἰδῆς τὰ μακελλία καὶ τὴν τόση συντελεῖά,
 ποῦ πηγαῖναν σὰν πουλάκια, τὰ κομμάτια ἔς τὰ χαντάκια,
 χέργια ἦν πολλὰ κομμένα, τὸ σπαθὶ κρατεῖ καθένα,
- 55 καὶ κεφάλια νὰ πετοῦνται, σὰν νεράντζια νὰ θωροῦνται.
 Τὰ κορμιά ἐξαπλωμένα, κρῖμα ἔ'τούτα τὰ καῦμένα!
 Καὶ οἱ ζωντανοὶ χλωμιάσαν καὶ τὴν ὄψιν τοὺς ἐχάσαν,
 κ' ἦσαν σὰν ἀπεθαιμένοι, κίτρινοι καὶ μαραιμένοι.
 Ποῖος τότες νὰ μὴν κλάψῃ καὶ νὰ μὴν ἀναστενάξῃ;
- 60 ἐκ ψυχῆς νὰ μὴ σακρύσῃ, ὥστε ποῦ ν' ἀγανακτήσῃ;
 νὰ θρηνήσῃ, νὰ πενήσῃ ἄμετρα, ὑπὲρ τὴν φύσιν;
 Κλαῦσε ἤλιε, σελήνη, τὴν καῦμένην χώρα ἔκείνη,
- 4
- καὶ θρηνήσατε λαγαῶδια, βρύσαις, κάμποι καὶ λιβάδια,
 καὶ τὰ δένδρα ξεραθῆτε, τὰ χορτάρια μαραθῆτε,
- 65 τὰ φυτὰ μὴ ξεβλαστήσουν, βότανα μὴδὲ ἀνθίσουν,
 εἰς αὐτὴν τὴν δυστυχία, ὅπου ἤλθε ἔς τὰ Χανία,
 ὡς καθὼς ἐκαταστάθῃ ἔς τόσα βάσανα καὶ πάθη,
 ὅπου ἦτο σὰν περιβόλι, καὶ τὴν καμαρόναν δλοῖ,

41 ἐσκοτωθῆκαν. — 42 γλυκεῖ. — 44 πήγαν-ὁμάδην. — 45 κείναις-
 ποσκοτωθῆκαν-γευτικά. — 46 ὁπορίζαν-μαχηταί. — 49 εἴχασιν. — 50 εἰσι-
 γοῦσαν. — 52 τότες. — 53 πηγείναν-κομμάτια. — 54 κομένα. — 56 ἐξα-
 πλωμένα, κρῖμα. — 61 θρηνήσῃ-πενθήσῃ. — 63 θρηνήσατε. — 65 φητά. —
 68 περιβόλι.

- 70 τώρα δὲ τὴν ἐρημάξαν καὶ τὰ παλληκάρια ἄσφάζαν,
 ὅπου ἦσαν παντρεμένα, λέγω, κί' ἀρραβωνιασμένα,
 ὄλους τώρα ἐφονέψαν κ' ἡ γυναῖκες ἐχρηρέψαν,
 καὶ πολλαῖς ἐκεῖθεν φύγαν καὶ ἔς τὴν ξενιτειὰ ἐπῆγαν.
 Καὶ καλὸς εἶσαι γιὰ τώρα, θάνατε, διὰ τὴν ὥρα,
 νάρθης νὰ μᾶς πάρῃς ὄλους καὶ τοὺς Τούρκους τοὺς πανώλους,
 75 τοὺς παρμιάρους, τοὺς σκύλους, τοὺς ἐχθροὺς καὶ ὄχι φίλους.
 Ἔλα, ἔλα ἔπαρέ μας, καὶ ἐδῶθεν λύτρωσέ μας
 ἀπ' τὰ βάσανα τὰ τόσα, τοὺς κινδύνους ποῦ πλακῶσα.
 Ἔλα, ἔλα, Χάρε, Χάρε, δολερὲ καὶ μαῦρε, μαῦρε,
 80 ἔλα, ἔλα, μὴν ἀργήσης καὶ ἐμᾶς ἀλισμονήσης,
 εἰς τὴν παιδεύει τὴν τόση δὸς ἀνάπαυσι καμπόση,
 κί' ἀπὸ τοῦ ματαίου βίου, τοῦ ψευδοῦς καὶ τρισαθλίου
 διὰ νὰ λευθερωθούμεν καὶ τὰ ἄνω νὰ φρονούμεν,
 καὶ τοῦ παραδείσου κάλλη, ὄλοι μας μικροί, μεγάλοι
 πάντες διὰ νὰ ὑμνοῦσι τὸν Χριστὸν, νὰ προσκυνοῦσι
 85 τὴν Τριάδα τὴν ἁγίαν, Δέσποινα τὴν Παναχίαν.
 Κλαύσατε πάντες, ἀδελφοί μου, εἰς τὴν παραπόνεσί μου
 τοὺς καυμένους Κυθωνιάταις, ἔς τόσα βάσανα καὶ πρίκαις,
 καὶ θρηνήσατε γενναίως ὄλοι σας ταχύ, εὐθέως,
 κλαύσατε αὐτὰ τὰ πάθη, ἀπὸ τῆς καρδιάς τὰ βάθη
 90 τῆς δεινῆς αἰχμαλωσίας, τῆς πολλῆς τῆς δυστυχίας,
 ποῦ τὴν ἔπῃραν οἱ βαρβάροι, κί' ἔπεσεν εἰς τόσα βάρη
 ἀπὸ τῶν Τουρκῶν τὰ πάθη, κί' ἔπεσε πολλὰ ἔς τὰ βάθη.

5

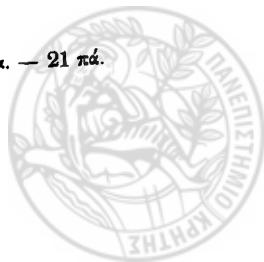
70 εἶταν - ἀραβωνιασμένα. — 71 ἐφονέψαν-κί. — 72 φύγαν. — 73 ἦσε.
 — 74 πᾶν ὄλος. — 76 ἔλα. — 77 πλακῶσαν. — 79 ἀργίσης - ἀλισμονίσης.
 — 80 τόσιν - δόσα - νὰ παύσιν - καμπόσιν. — 82 φρωνοῦμεν. — 83 κάλλη. —
 86 κλαύσαται. — 87 κοιθωνοῖταις. — 88 θρηνήσεται - γενναίως. — 90 δεισταγίας.
 — 91 τώσα. — 92 τὸν τοῦρκον.

ΑΡΧΗ τῆς διηγῆσεως τῆς ἐπαναστάσεως, τῆς γενο- 6
μένης ἐν τῇ ἀθλίᾳ νήσῳ Κρήτῃ ὑπὸ τῶν ἀθέων Ἀγα-
ρηνῶν, συντεθείσης παρὰ Ἀκακίου Ἱερομονάχου, τοῦ πρώην
Ἀνθίμου τοῦ Διαρκούση.

- 5 Ἄρχοντες, νὰ ἀκούσετε μὲ τὴν καρδιὰ καυμένη
τὰ βάσανα, ποῦ ἔπαθεν ἡ Κρήτ' ἡ φημισμένη,
ἔχουν Χανιά καὶ Ρέθυμον, πᾶσα εἰς νὰ τὰ κλάψῃ,
νὰ λυπηθῇ ἀπὸ καρδιάς καὶ νὰ ἀναστενάξῃ,
καὶ τὰ λοιπὰ περίχωρα, πῶς αἰχμαλωτισθῆκαν
10 ἀπὸ τὸ γένος τῶν Τουρκῶν καὶ καταρημασθῆκαν!
ὁποῦ μὲ τὴν ἐπιβουλήν αὐτὸς τῶν τὴν ἐπῆρε,
κι' ἔκαμε τέκνα ὄρφανὰ καὶ ἠθήνησαν αἱ χῆραι.
Ἴδετε ὅλοι τ' ἔκαμε, κι' οὐδὲ ποσῶς ἐντράπη,
ἀμάχη δίχως ἀφορμῇ, ποῦ εἶχε τὸς ἀγάπη,
15 κι' ἐχάλασε τὴν ἔνωσιν καὶ τὴν πολλὴν εἰρήνην,
καὶ ἐπανῆλθον σκάνδαλα καὶ δάκρυα καὶ θρήνοι.
Λοιπὸν τῶρα ν' ἀκούσετε, νὰ μάθετε τὸ τέλος,
ἂν μοῦ βοηθῆσ' ὁ λογισμός, ἡ γνώσις καὶ τὸ μέλος,
πῶς ἦτονε ἡ ἀφορμῇ, αὐτὸς νὰ ἀρματώσῃ
20 καὶ εἰς τῆς Κρήτης τὸ νησί τὸν πόλεμον νὰ δώσῃ.
Μία σουλτάνα ἠέλησε νὰ πᾶ νὰ προσκυνήσῃ
τὸν Μωαμέτην τὸν σαλὸν, καὶ πάλιν νὰ γυρίσῃ
ἐπῆρε βίον περισσὸν ἔς τὴν στράταν νὰ ξοδιάσῃ
ὁμοῦ μὲ τοὺς ἀνθρώπους τῆς, ὅσον νὰ τὴν ἐφτάσῃ.
25 Ἐπῆρε καὶ κορίτζια νὰ εἶναι συντροφιά τῆς.
σκλάβους καὶ σκλάβας περισσὰς εἰς τὴν ὑπηρεσίᾳ τῆς.
Μέγα καράβι ἠφόρτωσε, ὅλο προσκυνητάδες,
φαγία καὶ φορέματα, ἄσπρα καὶ καμουχάδες,
ν' ἀφῆσῃ ἔς τὸ προσκύνημα καὶ ἄλλα νὰ χαρίσῃ

7

- εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ πένητας, καὶ πάλιν νὰ γυρίσῃ.
 Καὶ τότε ὠρδινιάστηκεν, ὅλοι τοὺς νὰ μισεύσουν,
 καλὸν καιρὸν εὐρήκασι, διὰ νὰ ταξειδεύσουν.
 Σ' τὴν στρατά ὁποῦ πήγαινε, Φράγχοι τὴν καρτεροῦσι,
 5 τῆς Μάλτας τὰ πλεούμενα καὶ τὴν ἐπολεμοῦσι.
 Ἔγινε πόλεμος πολὺς τότε ἀνάμεσά τους,
 καὶ νὰ κοποῦν ἠθέλασι γιὰ τὴν βασιλισσά τους.
 Μὰ τίποτες δὲν ἔκαμαν, ἀλλὰ παραδοθήκαν,
 ὀλίγοι μείναν ζωντανοὶ κι' οἱ ἄλλοι ἐκοπήκαν.
 10 Κι' ἐπῆράν τὴν τὰ κάτεργα, μὲ ὅλον τὸ καράβι,
 πρᾶγμα ποῦ δὲν ἀπάντεχε, οὐδ' ἤλπιζε νὰ λάβῃ.

ΠΕΡΙ τοῦ πῶς ἐπῆγαν τὰ μαντάτα εἰς τὸν βασιλέα
 διὰ τὴν σουλτάνα, πῶς ἐσκλαβώθη ἀπὸ τῆς Μάλτας τὰ
 κάτεργα.

- 15 Ἀφόντις τὴν ἐπῆρασι τὰ κάτεργα τῆς Μάλτας,
 εἰς τρεῖς ἡμέρας ἔφθασαν ἔς τὴν Πόλιν τὰ μαντάτα,
 ἐπῆγαν εἰς τοῦ βασιληᾶ τοῦ εἶπον τὴν αἰτίαν,
 γίνωσκε, πῶς ἡ νύμφη σου ἐπάρθη εἰς σκλαβίαν.
 Ὡς ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς τὸ πρᾶγμα πῶς ἐγένη,
 20 πολλὰ τοῦ κακοφάνηκεν κι' ἐξεστηκῶς ἐγένη.
 Καὶ παρευθὺς ἐπρόσταξε καὶ τὸν βεζύρη κράζει,
 σαλαβατίζει, θλίβεται κι' ἡ ὄψις του ἀλλάζει.
 Λέγει του νὰ μπῆ ἔς ὀρδινιά, φουσσάτο νὰ μοῦ μάσης,
 νὰ γένη γληγοριώτερον ξηραῖς τε καὶ θαλάσσης,
 25 διότι πόλεμον φρικτὸν θέλω νὰ ἀρχινήσω,
 αὐτὸ τῆς Μάλτας τὸ νησὶ παντελῶς ν' ἀφανίσω,
 καὶ ρήγας νὰ θέλ' ἦτονε ἢ ἄλλο ἀφεντάτο,
 νὰ τ' ἀφανίσω βούλομαι εὐθὺς ἐπάνω κάτω.

8

3 ταξειδεύσουν. — 4 ἐπήγενε - φράγγει. — 20 ἐξεστηκός. — 21 βεζήρι.
 — 25 ἀρχηνήσω. — 26 ἀφανήσω.

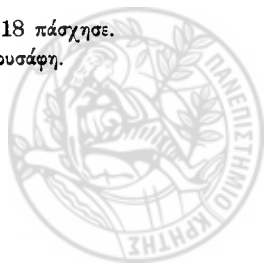
- Μ' ἓνα νησί ὡσάν αὐτὸ, σουλτάνα νὰ μοῦ πάρουν,
 πράγμα, ποῦ δὲν ἀπάντεχα, οὐδὲ ποσῶς εἰθάρουν·
 π' ὅλος ὁ κόσμος τρέμει με καὶ ὅλα τ' ἀφεντάτα
 κανίσκια νὰ μοῦ πέμπουνε, ὀλόκληρα δουκάτα,
 5 καὶ βασιλεῖς καὶ κράληδες εἶναι χαρατζωμένοι
 καὶ εἰς ἐμένα βρίσκονται ὅλοι τους δουλωμένοι.
 Εἶμαι ἐπίγειος βασιλεύς, τρέμουν ὅταν μὲ δοῦσι.
 'ς τὴν οἰκουμένην ὄλην δὲ ἀφέντην μὲ γρικοῦσι.
 Ὅριζω ὄλην τὴν Αἴγυπτον κι' ὅλον τὸν Ἰορδάνη,
 10 καὶ μέγιστος ὡσάν ἐμὲ 'ς τὸν κόσμον δὲν ἐφάνη.
 καὶ βασιλεὺς εὐρίσκομαι Ἀσίας καὶ Εὐρώπης,
 τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, θηρίοις καὶ ἀνθρώποις.
 Καὶ εἰς κοντολογιὰ, κρατῶ Ἀνατολὴν καὶ Δύσι
 καὶ δὲν εὐρίσκεταιι τινὰς νὰ μ' ἀντιπολεμήσῃ.
- 15 Πάραυτα ἔστειλε γραφὰς εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους,
 'ς τὰ κάστηρ, ὅπου ὄριζε καὶ 'ς τοὺς δικούς του τόπους.
 ὅσοι κι' ἂν εἶναι τοῦ σπαθιοῦ νὰ ἔλθουν εἰς τὴν Πόλι,
 διὰ θαλάσσης καὶ ξηρᾶς νὰ συναχθοῦσιν ὅλοι.
 Τότες ἐμπῆκαν σ' ὀρδινιά, τὰ κάτεργα 'τοιμάζουν
- 20 καράβια καὶ σάϊκις ὅλα τὰ ὀρδινιάζουν.
 Κάτεργ' ἄρμάτωσ' ἑκατόν, καὶ σάϊκις τρακόσαις,
 χωρὶς τὰ Μπαρμπαρέσικα, σωσταῖς ἐπῆγαν τόσαις.
 Ἦσαν τὰ Μπαρμπαρέσικα καράβια σαράντα,
 γαλιόταις δὲ καὶ κάτεργα, ἕως ἄλλα τριάντα.
- 25 Ὅλα δὲ ταῦτα ἦτανε ἄρμενα πεντακόσα,
 ὅπου ἐπῆγαν 'ς τὰ Χανιά καὶ πόλεμον ἐδώσα.
 Ἔτσι ἐμπῆκαν σ' ὀρδινιά, διὰ νὰ σηκωθοῦσι
 καὶ εἰς τὰ Μοθωκόρωνα ἐκεῖ νὰ εὐρεθοῦσι.

ΠΩΣ ἔκραξε τὸν Σιληητάρ Μπασιαῖ καὶ τὸν ἔβαλε
καπετάνιον ἐπάνω εἰς ὄλην τὴν ἀρμάταν.

- Κράζει τὸν Σιληητάρ πασιὰ νὰ βάλῃ τζενεράλη
ἐπάνω ᾿ς τὰ φουσσάτα του, τὸ φρόνημον κεφάλι,
5 καὶ εἶπέ του μὲ μάνητα, νὰ κάμῃ καὶ νὰ δεῖξῃ,
νὰ δώσῃ μέγαν πόλεμον, ποῦ πᾶσα εἰς νὰ φρίξῃ,
ὄχι μόνον οἱ ζωντανοὶ νὰ κάμῃ νὰ τρομάξουν,
μὰ κι' οἱ νεκροὶ ᾿ς τὰ μνήματα κ' ἐκεῖνοι νὰ θαμάξουν,
«Νὰ χύσῃς αἵματα πολλὰ, νὰ κόψῃς νὰ ἔμπυρίσῃς,
10 νὰ λάβῃς δόξαν καὶ τιμὴν κι' ὀπίσω νὰ γυρίσῃς.
Φουσσάτα ἔπαρε πολλὰ καὶ σύρε ᾿ς τὸν ἐχθρόν μου,
νὰ τὸν χαλάσῃς τὸ λοιπόν, μὲ θέλημα δικόν μου,
ποῦ χάλασε ταῖς χώραις μου, τὰ κάστηρ καὶ τὸν τόπον,
ποῦ κέρδισεν ὁ πάππος μου μὲ τὸν περίσσον κόπον,
15 καὶ ὅσα ξύλα ἂν βρεθοῦν, αὐτοὶ νὰ τὰ κρουσέβουν,
κι' ὄλον τὸ Ἄρτζιπέλαγον καθολικὰ ᾿φεντεύουν.
Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐσὺ νὰ τοὺς καταποντίσῃς,
μὲ πάντα τρόπον πάσχισε διὰ νὰ τοὺς νικήσῃς.
Τὸ Κάστρο μ' ὄλον τὸν λαὸν ἐσὺ νὰ τ' ἀφανίσῃς, 10
20 κούρταις καὶ μοναστήρια κανένα μὴν ἀφήσῃς,
μὰ νὰ τοὺς κόψῃς, λέγω σου, νὰ πᾶνε εἰς τὸν ἄδην
νὰ μὴ φανῇ μηδὲ τινὰς ἀπ' αὐτοὺς γιὰ σημάδι.
Κι' αὐτὸν τὸν μέγαν Μάστορα φέρ' τον ἐδῶ σὲ μένα,
νὰ ξεδικήσω τὰ κακὰ ποῦ μ' ἔχει καμωμένα.»
25 Ὑψώθη ἡ καρδία του καὶ ἔγινε μεγάλος
καὶ ἔλεγε πῶς σὰν αὐτὸν οὐδεὶς εὐρίσκειτ' ἄλλος.
Χρυσὸ κονδύλι ἔπιασε καὶ ἄρχισε νὰ γράφῃ,
τὰ γράμματα ποῦ ἔκαμε ἦσαν μὲ τὸ χρύσαφι
κι' ἀφόντις ἐτελείωσε, τότες ἐδίπλωσέ την
30 καὶ μὲ τὴν βούλλα τὴν χρυσοῦ αὐτὸς ἐβούλλωσέ την.

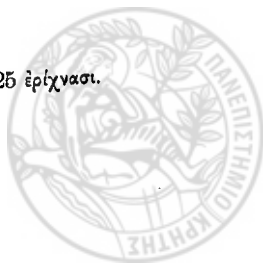
4 φρόνημον κεφάλι. — 12 λυπόν. — 16 ἀρτζιπέλαγον. — 18 πάσχισε.
— 22 σημάδι. — 24 καμωμένα. — 27 κοντήλι - ἄρχισε. — 28 χρυσάφι.

ΗΩΣ τὸν ἀπεχαιρέτησεν ὁ καπετὰν Πασιάς καὶ ἐσύ-
ναξεν αὐτοὺς τοὺς χοντζάδες νὰ ποιήσουν δέησιν.

- Καὶ τότε ὁ Σιληκτάρ πασιάς ἀπεχαιρέτησέ τον,
τὸ χέρι τοῦ ἐφίλησε καὶ ἐπροσκύνησέ τον.
- 5 Καὶ μάζωξε τοὺς χόντζηδες, δέησιν νὰ ποιήσουν,
τὴν προσευχὴν τοὺς πρὸς θεὸν καὶ τότε νὰ κινήσουν.
Ἐκραξε δὲ καὶ τὸν Μουφτήν ὁ βασιλεὺς ἀτός του,
νὰ κάμη τὴν παμμίμαρον δέησιν τότε ἔμπρός του.
Τότε λοιπὸν ἐκίνησε νὰ πᾶ νὰ προσκυνήσει,
- 10 νὰ ἴπαναλάβῃ τὴν εὐχὴν καὶ νὰ σαλαβατίσῃ.
Ἄφόντις ἐπροσκύνησε ὡσὰ ἑλ' ἡ καρδιά του,
τότετες ἐσυναχθήκασιν οἱ χόντζηδες σιμά του,
ἔποίησαν παράκλησιν, ἔλοι εὐλόγησάν τον,
νὰ πάγῃ καὶ νὰ λήθῃ καλὰ, ἐπροσευχήθηκάν τον,
- 15 ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας του νὰ βάλῃ νὰ νικήσῃ,
τροπαιοφόρος νὰ γενῆ, μὲ δόξαν νὰ γυρίσῃ,
καὶ νὰ συντρίψῃ τῶν ἐχθρῶν τὰ βέλη καὶ τὰ τόξα
καὶ νὰ στραφῆ ἔς τὸν θρόνον του τιμῆ τε καὶ μὲ δόξα.
Ὡσάν τοῦ ἔδωκαν τὴν εὐχὴν, πάραυτ' οὗτος ὑπάγει,
- 20 καὶ τότετες τὰ τζαμόγλινα ὄμπρὸς τὰ προβοδάγει.
Πάραυτα ἤλθε μὲ σπουδὴ κι' εἶπε ν' ὀρδινιασθοῦσι,
καράβια καὶ κάτεργα ἔλα νὰ τοιμασθοῦσι.
Καὶ ἄρχισαν τὰ ἄργανα, βούκινα, ἀνακαράδες.
τὸν βασιλεῖα ἔφημησαν καὶ ἔρίχνασι λουμπάρδαις.
- 25 Ἐρρίχνασι διὰ ξηρᾶς ὀμοῦ καὶ τῆς θαλάσσης,
ποῦ κάμασι καὶ ταῖς χαραῖς, καὶ ποῖος νὰ μὴ θαυμάσῃ.
Τρουμπέταις κι' ἄλλα μουσικά, ταβούλια καὶ κάθ' ἄλλο,
τότετες ἐκεῖ δὲν ἔλειψε μικρὸν τε καὶ μεγάλο.
Ἡ Πόλις ἔλ' ἐσείσθηκεν, ὁ Γαλατᾶς, τὸ Πέρα
- 30 ἀπὸ τὸ πλῆθος ποῦ ἔτονε ἐκείνη τὴν ἡμέρα,

11

- πού ταῖς λουμπάρδαις ταῖς πολλαῖς πελάγου καί τῆς χιώρας,
 πού ρίχνασιν ἐδῶ κι' ἐκεῖ τότε κατὰ τῆς ὄρας.
 Εὐθύς ἐσηκωθήκασιν τότες λασία δῶσαν,
 κάτεργα καί καράβια τὴν θάλασσαν γεμῶσαν,
 5 κι' ἀνοίξανε τὰ ἄρμενα ἄνωθεν καταρτίου,
 ἔς τὰς εἴκοσι κινήσανε μηνὸς τοῦ Ἀπριλίου.
 Ἀπὸ τὸ Σκούταρι λοιπὸν ἐκράτει ἡ ἀρμάδα
 ἕως εἰς τὴν Καλλιόπολιν, ὅλη εἰς τὴν ἀράδα.
 Κάτεργα καί καράβια καί караμусалиδες
 10 ἢ θάλασσο' ἀσπρομαύρισε, σὰν πρόβατα μὲ γίδαις.
 Τότε λοιπὸν ἐπήγασιν εἰς ὅλα τὰ νησιά
 καί εἰς τὰ Μοθωκόρωνα καί ἔς τὴν Μονεμβασία,
 καί ἔτζ' ὁ κόσμος ἔμαθε πῶς πᾶ νὰ πολεμήσῃ
 αὐτὸ τῆς Μάλτας τὸ νησί καί νὰ τὸ ἀφανίσῃ.
 15 Εἰς τὸ Τζερίγο ἤλθασιν, καί τότε δέχθηκέ τους
 ὁ προβεδούρος κι' ὁ λαὸς καί ἐχαιρέτησέ τους,
 καί κατὰ τὴν συνθήειαν, κανίσκι τοῦ χαρίζει,
 τὴν γνώμην του δὲν ἤξευρε, πῶς τόνε φοβερίζει.
 Ἴδετε γνώμη μιὰρά, ἀγάπη δολωμένη
 20 φιλία πονηρότατη, πικρὰ φαρμακωμένη!
 Καί ἀπὸ 'κειθεν ἤλθασιν εἰς τὸν Ἀναβαρίνο,
 ν' ἀκούσετε τί ἔκαμε, ἐγγράφως τὰ ἀφίνω.

12

ΤΟ πῶς ὤρισεν ὁ Καπετὰν Πασιάς νὰ συναχθοῦν οἱ
 μπότηδες νὰ ἀκούσουν τὸν ὀρισμὸν τοῦ βασιλέως.

- 25 Ὁρισ' ὁ Σιληκτάρ πασιᾶς, διὰ νὰ συναχθοῦσιν
 ὅλοι οἱ πρῶτοι τῶν Τουρκῶν κι' ὀμπρός του νὰ ἐλθοῦσιν,
 διὰ ν' ἀνοίξουν τὴν γραφὴν καί νὰ τὴν ἀναγνώσουν,
 εἰς ποίαν χώραν γιὰ νὰ πᾶν, καί πόλεμον νὰ δώσουν.

3 εὐθείς. — 6 ἀπριλίου. — 7 σκούταριν. — 8 καλλιόπολιν. — 10 μεγγίδες.
 13 ἔτζη-πᾶ. — 17 κανίσκη. — 21 ἀναβαρίνο. — 25 ὄρισε.

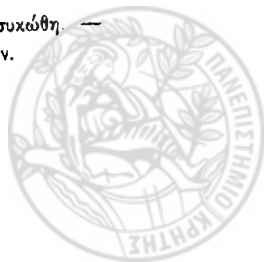
- Καὶ ἔγραφέ τους ἡ γραφή αὐτὴ τοῦ βασιλέως,
 νὰ πᾶν ᾗτῃς Κρήτης τὸ νησί, νὰ μὴ γενῆ ἀλλέως,
 ὅτι ἡ Μάλτα εἶν μικρὴ, καὶ εἶν δυνάμει μωμένη,
 καὶ τοῦ πολέμου βρίσκονται ὄλοι τους μαθημένοι.
- 5 Καὶ ἦν ὁ Σπάνιας ᾗκει σιμὰ κι' ἄλλα πολλὰ ρηγάτα,
 ποῦ βοηθοῦνε αὐτηγῆς καὶ ὄλα τ' ἀφεντάτα,
 καὶ ἂν θὰ πᾶς ἐσὺ ἐκεῖ θέλουν σὲ τριγυρίσει
 διὰ θαλάσσης καὶ ξηρᾶς, καὶ θέλουν σ' ἀφανίσει.
 Ἄλλα τῆς Κρήτης τὸ νησί εἶναι πολλὰ μεγάλο.
- 10 κ' εἶν ἀμαθεῖς εἰς πόλεμον, ἐτοῦτο δίχως ἄλλο,
 Καὶ σὰν τὴν ἀποδιάβασεν, ὄλοι τὴν ἐγρικῆσαν
 καὶ εἶπασι μετὰ χαρᾶς καὶ τότε ἐσκορπίσαν.
 Καὶ ὁ πασιᾶς ἐπρόσταξεν ὄλοι νὰ τοιμασθοῦσι
 κατὰ τῆς ὥρας ὀρδιναὶ διὰ νὰ σηκωθοῦσι.
- 15 Τετράδῃ μέρα ἦτονε τότες ποῦ ἐσηκώθη,
 καὶ τὴν Παρασκευὴν πρωτῆ, ἐκεῖ ἐξημερώθη.
 Σὰν συγνεφιά ἐφάνηκε, σὰν χιόνι ἀσπρολόγα,
 ποῦ ἔφθασεν εἰς τὴν Γωνιά καὶ ἔβαλε τὴν φλόγα.
 Πλεοῦμενα ἀμέτρητα, σὰν περιστέρια ἄσπρα,
- 20 κι' ὄλο τὸ πόρτο γέμωσε ὡς οὐρανὸς μὲ ἄστρα.

13

ΠΩΣ ἐπῆγεν εἰς τὰ Θεωωροῦ καὶ ἐπολέμησέ τα μὲ
 πρώτη μπατάγια καὶ τὰ ἐπῆρεν.

- Ἢταν ᾗς τὸν τόπον ἔφθασεν, ὦρα ἦτον γιομάτου,
 ὅπ' ἔβαλε τὰ Θεωωροῦ εὐθὺς ἐπάνω κάτου,
- 25 ᾗς τὰς τρεῖς καὶ δέκα τοῦ μηνὸς ἦγουν τοῦ Ἰουνίου,
 νὰ τὸ γινώσκη πᾶσα εἰς ᾗς τὸ ἔμπα καλοκαιρίου.
 Σαράντα πέντε ᾗτο ἐτῶν, λέγω, ἐξακοσίους,
 π' ἀρχίνησεν ὁ πόλεμος, χρόνους εἰς τοὺς χιλίους.

10 δίχος. — 11 ἐγρικῆσαν. — 14 σηκωθοῦσι. — 15 ἐσηκώθη. —
 16 παρασκευῆ. — 23 γιομάτου. — 27 ἐξακοσίους. — 28 ἀρχίνησεν.

- Παρασκευὴ ἡμέρα ἦν, ποῦ ἔφθασε ᾽ς τὸν τόπον,
 ποῦ ἄρχισεν ἡ ταραχὴ, σύγχυσις τῶν ἀνθρώπων,
 ποῦ διάβη εἰς τὰ Θεοδώρου καὶ ἐπολέμησέ τα,
 πρώτην μπατάγια ἔδωκε καὶ ἐπερίλαβέ τα.
- 5 Καὶ τί χαρὰ ἐλάβασι, ποῦ ἴκαμαν πρώτη νίκη,
 καὶ τὸ ἐλιμουργιάξασι, σὰν τὸ ἀρνὶ οἱ λύκοι.
 Καὶ τὸ Σαββάτο ἄρχισε διὰ νὰ ξεβαρκάρη,
 διὰ νὰ δώσῃ πόλεμον ᾽ς τὴν χώραν νὰ τὴν πάρῃ.
 Ἐπῆγε πρώτα ᾽ς τὰ χωριά καὶ ἐπολέμησέ τα, 14
- 10 ἔκαυσε καὶ ἐφλόγισε καὶ καταρῆμαξέ τα,
 ἔκαυσε καὶ ταῖς θεμωνιαῖς, ταῖς ἐκκλησιαῖς κρεμνίζει·
 εἰς τὰ χωριά, ποῦ διάβηκε, καὶ σπήτια ἀφανίζει,
 τὰ περιβόλια ἔχλασε καὶ τὰ δενδρὰ ἴκοφέ τα,
 ποῦ ἴσαν γεμάτα μὲ καρπούς, καὶ ἐξερρίζωσέ τα.
- 15 Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴ ἔκαμε ᾽ς τὰ χωριά
 καὶ ἐρῆμαξε τοὺς χριστιανοὺς χωρὶς παρηγορία.

ΠΩΣ ἀρχίνησε τὸν πόλεμον εἰς τὰ Χανιά καὶ τὰ
 ἐπῆρε.

- Καὶ τὴν δευτέρα τὸ ταχὺ ἄρχισεν εἰς τὴν χώρα,
 20 τὸν πόλεμον ὅπ' ἔκαμε, θέλω ν' ἀρχίσω τώρα,
 ποῦ ἔβαλε ᾽ς τὸ γύρον της, εἰς σὲ κάθε μερία,
 μπαστούνια ἀναριθμητα, πολλὴν ἀλτελαρία.
 Βοὴ ἐγένετο πολλὴ π' τὰ βόλια ποῦ κτυποῦσαν
 καθολικά, ὡσὰν βρονταῖς, ἑκεῖνα ἐβαροῦσαν.
- 25 Φόβος καὶ τρόμος ἦτονε ἴπου ταῖς φωτιαῖς ποῦ βγαῖναν,
 ἀπὸ τὰ βόλια τὰ πολλὰ ᾽ς τὴν χώραν ποῦ πηγαῖναν.
 Καὶ ἄλλ' ἀρκομπουζοδόξαρα, τέχνας, ποῦ συναχθῆκαν,
 μ' ἀπὸ τὴν χώρα οὐδὲ ποσῶς δὲν τοὺς ἐφοβηθῆκαν.

2 ἄρχισεν. — 14 ἐξερίζωσέτα. — 16 ρίμαξε. — 17 ἀρχήνησε. — 19
 ἄρχισεν. — 20 ἀρχήσω. — 25 βγέναν. — 26 πηγέναν. — 27 ἀρκομπου-
 ζωδόξαρα.

- Νύκτα δὲν ἐκοιμώντανε, μέρα δὲν ἐσιγούσαν,
 τριγύρου γύρου μὲ φωτιαῖς καὶ τὴν ἀπολεμοῦσαν.
 Τέχναϊς ἐργάζονταν πολλαῖς, πᾶσα λογῆς ἐκάμα,
 ἀλλὰ δὲν τοὺς ὠφέλησε οὐδὲ κανένα πρᾶγμα.
- 5 Κοντολογία, δὲν ἔλειψεν ἡ τέχνη τῶν ἀρμάτων,
 ἕνα πρὸς ἕν ἐξαίσιον καὶ θαῦμα τῶν θαυμάτων.
 Τὴν τέχνην τῆς πολεμικῆς ἐδοκιμάσανέ την, 15
 τὴν δόξαν καὶ τὴν δύναμιν ὅσ' εἶχαν ἔβαλανέ την.
 Ἐγινε πόλεμος φρικτός, ἀρίθμητοι ἔχαθησαν
- 10 κι' εἰς τὸ κοντό, ὡς οἱ μισοὶ ἔς τὸ αἶμα ἔκυλισθησαν.
 Οἱ Τούρκοι δὲ καθημερινῶς τὴν μάχην δὲν ἀφίναν,
 ἐὰν καὶ τόσοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἔς τὸν θάνατον ἐμείναν.
 Δὲν ἔπαυσαν ἢ λουμπαρδιαῖς ἡμέρα νύκτα, μᾶλλον
 νὰ ρίχνουν βόλια ἔς τὰ Χανιά μὲ βροντισμὸν μεγάλον.
- 15 Ὁ πόλεμος ὁ φοβερός, ὡς δίστομο μαχαῖρι
 ἐκράτει ἀπὸ τὸ ταχύ ἕως τὸ μεσημέρι.
 Ὀλημερὶς ἐκρούγασιν, ἀργὰ πηδοῦσαν πάλι
 μὲ τόσον πλῆθος π' εἶχασιν ἢ μιὰ μεριά κι' ἄλλη.
 Τόσους πολέμους νὰ σᾶς πῶ εἶναι πολλὰ περίσσω,
- 20 ἀλλ' ἐπειδὴ τοὺς ἄρχισα, δὲν ἔχω τί νὰ ποίσω,
 ὅσο μπορῶ κοντεύω τους, καὶ τοὺς πλέον ἀφίνω,
 δὲν γράφω ὅσα ἔγιναν ἔς τὸν χαλασμὸν ἐκεῖνο,
 ποῦ μέρα νύκτα πολεμοῦν, ταχύ καὶ κάθε βράδου,
 μ' ἀλήθεια ἀναρίθμητοι ἐπῆγαν εἰς τὸν ἄδη.
- 25 Ρίχνουν λουμπάρδαις ἄμετραις, τὸν πύργον νὰ κτυποῦσι,
 νὰ φοβηθοῦν οἱ χριστιανοὶ γιὰ νὰ παραδοθοῦσι,
 ποῦ ἔρριχνεν ὁ ἄθεος ἔξω ἀπὸ τὴν χώρα
 καὶ δὲν ἀνάσαινε ποτέ, οὐδὲ στιγμὴν, οὐδ' ὄρα.
 Σ' τὴν μέση τὴν ἐβάλανε, τριγύρου σὰν στεφάνι
- 30 ἐκεῖ νὰ δῆς τὸν θόρυβον, τὸν πόλεμον, ποῦ κάνει.

1 νυκτί. — 8 λογίς ἐκάμαν — 8 ὄσηγαν. — 9 ἀρίφνητοι. — 15 μαχέρι.
 — 17 πιδούσαν. — 19 πο-περίσσω. — 21 πλέων. — 23 βράδου. — 27 ἔρριχνεν.
 — 28 στιγμὴν.

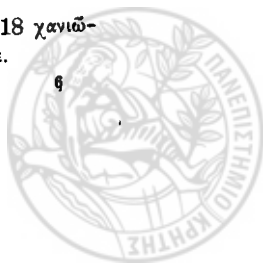
- Ἵπνον δὲν ἐχορταίνασι ἢ μιὰ μεριά κι' ἡ ἄλλη,
ἀπὸ τὴν τόσην ἀγρυπνιά, τοὺς ἴπνευε τὸ κεφάλι,
καὶ ὄλοι ἐγλωμίασαν ὡσάν ἀποθαμένοι,
ἀπὸ τὸν κόπον τὸν πολὺν, ποὺ εἶχαν οἱ καϋμένοι.
- 5 Ἴδιδαν πόλεμον φρικτόν, μέ μάνητα μεγάλην,
σπαίδες ἔσκοτώθηκαν καὶ γιανιτζάροι πάλι.
Ρίκτου σαγίταις ἄμετραις, ἐκεῖ διὰ νὰ φθίσου,
ὡσάν τὰ ἄστρα τ' οὐρανοῦ καὶ ἄμμον τῆς θαλάσσου,
διὰ νὰ δώσῃ πόλεμον ἀπ' ἔθεν ἡμπορέσῃ
- 10 τριγύρου π' ὄλαις ταῖς μεριαῖς, διὰ νὰ τὴν κερδέσῃ.
Καὶ ἀπὸ κεῖ νὰ μὴν ἐβγοῦν, ἀλλὰ νὰ τιμηθοῦνε,
ἢ νὰ τὴν πάρουν τὸ λοιπόν, ἢ ὄλοι νὰ χαθοῦνε.
Φόβος καὶ τρόμος ἦτανε τῶν λουμπάρδῶν ἢ μπάλαις,
ὁποῦ ἔς τὴν χώραν ἔρριχναν, ἦτον πολλὰ μεγάλαις.
- 15 Κ' οἱ χριστιανοὶ ἔρριχναν λουμπάρδαις ἀπὸ μέσα,
σπαίδων καὶ γιανιτζαρῶν πολλὰ κεφάλια πέσα.
Καὶ σκοτωμένοι βρίσκονταν πολλοὶ ποὺ ταῖς λουμπάρδαις
κάθε λογῆς Ἀγαρηνοὶ μάλιστα κι' ἀφεντάδες.
Ἐκεῖ νὰ δῆς ἀμέτρητα ποὺ ἦσανε κοιμένα
- 20 κεφάλια ἀπὸ τὰ κορμιά, πῶς ἦσαν χωρισμένα!
Χέργια καὶ πόδια νὰ δῆς, ποὺ κείτονταν ἔς τὸ χῶμα,
κοιλιαῖς, ἀντεροσῆκωτα ἔξω ἀπὸ τὸ σῶμα.
Ὡς ἄχυρα ἔς τὸν ἀνεμον πηγαῖναν τὰ μυαλά τους
καὶ σὰν τὴν ἄμμον ἴσκόρπιζαν τότε τὰ καύκαλά τους.
- 25 Τόσον τὴν νύκτα πέφτασι ὡσάν καὶ τὴν ἡμέρα,
τὰ τουλουπάνια πῆγαιναν ψηλὰ εἰς τὸν ἀέρα,
Ἄνατολή καὶ Ρούμελη, Σαμλῆδες ἀντρειωμένοι,
μπέηδες καὶ τζαούσιδες, ἀγάδες ἀξιωμένοι
ἦτονε, νὰ τοὺς ἐβλεπες πῶς ἦσαν ξαπλωμένοι
- 30 καὶ μέσα εἰς τὰ αἵματα ἄποδοκυσμένοι.

13 φόμος-οἱ μπάλαις. — 14 ἔριχναν. — 19 κομένα. — 21 κείτονταν.
— 22 ἀντερόσυκωτα. — 23 πῆγαν.

- Ὁ κάμπος ἐκοκκίνησε ἀπ' τὸ πολὺ τὸ αἷμα
 καὶ τὰ κορμιά ἐκείτουσαν νεκρά μὲ δίχως πνεῦμα.
 Νέοι ὠραῖοι, εὐμορφοί, πολλὰ ἀνδρειωμένοι,
 ἔς τὰ αἵματα κυλιόντανε, γυμνοὶ καὶ ξαπλωμένοι.
- 5 Καὶ μήπως εἶχαν μετρημόν, νὰ πῶ τόσοι καὶ πόσοι,
 ποῦ ἔπεφταν ἔς τὴν κοπανιά πλεόν παρὰ διακόσοι;
 Ἡμέρας ἔκαμαν πολλὰς, ὅπου τὸ πολεμοῦσαν
 καὶ τίποτας δὲν ἔκαμναν, καὶ ὅλοι ἀποροῦσαν.
 Μόνον τὸν κόπρον εὐκαιρον καὶ ἔς αὐτοὺς τόσοι φόνοι,
- 10 ποῦ τοὺς τζαλμάδες ἀσπρίζαν οἱ κάμποι σὰν τὸ χιόνι.
 Καὶ τί νὰ λέγω τὰ πολλὰ, ὅπου δὲν κάμνουν χρεῖα,
 π' ἢ γῆ ἐπορφυρώθηκεν ἀπ' τὰ πολλὰ κορμιά!
 Ἀπὸ τὸ πληῆθος π' ἔρριχναν λουμπάρδαις καὶ τουφέκια,
 σοῦ φαίνετον ἀπ' οὐρανοῦ πῶς ἦν ἀστροπελέκια!
- 15 Ἐπέφτανε τὰ βόλια, ὡς πέφτει τὸ χαλάζι,
 καὶ ὅποιος ἔλαχεν ἐκεῖ κλαίει κι' ἀναστενάζει,
 ὅχι οἱ Τοῦρκοι μοναχὰς ἐκλαΐγαν καὶ ἔθρηνοῦσαν,
 μὰ κι' οἱ Χανιώταις οἱ φτωχοὶ πικρῶς ἴμοιρολογοῦσαν,
 ποῦ πέραγαν συρίζοντας τὰ βόλια ποῦ τ' αὐτιά τους,
- 20 κι' οἱ χριστιανοὶ σκοτόνονταν κι' ἔπεφταν ὀμπροστά τους.
 Κι' ἐβλέπασι τ' ἀδέρφια τους καὶ ἄλλοι τὰ παιδιὰ τους,
 ποῦ κείτουσαν ἔς τὰ αἵματα τὰ δόλια κορμιά τους.
 Καὶ κἄν γιὰ νὰ τοὺς κλάψουνε οἱ ἐδικοί τως λίγο,
 μόνο τοὺς ἐπετούσανε ἔξω ἀπὸ τὸν πύργο·
- 25 Καὶ γέμισε τὸ ξώπυργο ἀπὸ τοὺς σκοτωμένους
 καὶ ποῖος νὰ μὴ τοὺς λυπηθῆ ἐκείνους τοὺς καϊμένους;
 Χωρὶς μανάλια καὶ σταυρὸν καὶ δίχως ψαλμωδία,
 σὰν ἄχυρα τὰ ρίχνασιν ἐκεῖνα τὰ κορμιά,
 ὡς τάξις ἦν τῶν χριστιανῶν νὰ θάπτουν οἱ παπάδες
- 30 μὲ προσευχὴν καὶ ψαλμωδιὰν καὶ μὲ πολλαῖς λαμπάδαϊς.

2 ἐκοκκίνουσαν - δίχως. — 12 ἐπορφυρώθηκε. — 17 ὄχι. — 18 χανιώ-
 ταις. - μιορολογοῦσαν. — 22 κοίτουσαν. — 23 κἄνε. — 25 γέμησε.

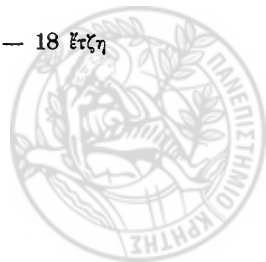

- Και τίς νά μὴ τὰ λυπηθῆ; καὶ τίς νά μὴ τὰ κλαίψῃ;
 νά μὴ δακρύσ' ἀπὸ ψυχῆς καὶ νά ἀναστενάξῃ;
 Ἄν ἦτο λιθοκάρδιος, πάλ' ἤθελε δακρῦσει
 καὶ δάκρυα θά ἔχυνε ἄμετρα ὑπὲρ φύσι.
- 5 Ποῦ ἦτο ξένον θέαμα τὰ δόλια τὰ κορμιὰ τους
 νά κείτονται ἐπανωτὰ, δίχως τὴν ἡμορφιά τους.
 Κι' οἱ ζωντανοὶ τότε' ἔκλαιγαν καὶ εἶχαν μέγαν πόνον
 καὶ βλέποντες τὴν συμφορὰν καὶ τὸν πολὺν τὸν φόνον,
 πᾶς ἕνας, ὅπου ἦτον' κεῖ, πικρῶς μοιρολογᾶται,
- 10 Ἐς κάθε καντοῦνι καὶ στενὸ θρηῆνος πολὺς γριχᾶται.
 Νὰ κλαίγῃ καὶ ν' ὀδύρεται καὶ τὸ οὐαί! νά κράζῃ,
 ἀλλοίμονον! ἀπὸ ψυχῆς πικρῶς ν' ἀναστενάξῃ.
 Μικροί, μεγάλοι, γέροντες ἀκόμη καὶ παιδία
 ἔκλαιγαν ἀπαρηγόρητα, σὰν τὸν Ἱερεμία
- 15 καιρὸν τῆς Ἱερουσαλήμ, ποῦ τὴν αἰχμαλωτίσαν
 Χαλδαῖοι ἐκεῖν' οἱ ἄνομοι, κι' ἔρημη τὴν ἀφήσαν.
 Ἐκεῖνη ἐσκλαβώθηκε διὰ τὴν ἁμαρτία,
 ἔτζι κι' ἐδῶ τὸ βλέπομεν καθολικὰ ὁμοία.
 Λοιπὸν τότε ἐκλαίγασι κι' ὄλοι ἄμοιρολογοῦσαν,
- 20 μὲ πόνον τε καὶ στεναγμὸν τὸ στῆθος ἐκτυποῦσαν,
 καὶ βλέποντες τὴν ταραχὴν, τὸ πλῆθος τοῦ πολέμου,
 τὰ βόλια ὅπου πέφτανε, κι' ἀρχίσανε νά τρέμου,
 διότι τόσα ἔρριχναν, ὥστε συναπαντιοῦνταν
 ἀπὸ τὸ πλῆθος τὸ πολὺ, ἢ μπάλαις ἐκτυπιοῦνταν.
- 25 Μ' ὅσοι δὲν ἦσαν ἐκεῖ, λέγω, μὰ τὴν ἀλήθεια,
 τοὺς φαίνεται ὁ πόλεμος πῶς εἶναι παραμύθια,
 ὅτι ἐτρῶγαν κι' ἔπιναν καὶ ἄλλοι ἐμεθεῦσαν
 καὶ τὰ καυμένα τὰ Χανιά Τουρκοὶ τὰ πολεμοῦσαν.
 Οὐτ' ἀσεβεῖς ἐβλέπασιν, οὔτε Τουρκομανία
- 30 τὸ αἷμα ποῦ ἐχύθηκε μέσ' ἀπὸ τὰ Χανιά,
 διότι ὀλοτριγυρα τῆς γῆς καὶ τοῦ πελάγου,

18

19

4 φύση. — 9 πᾶσανας-ἦτον-μηρολογᾶται. — 12 ἀλλήμονον. — 18 ἔτζι
 βλέπωμεν. — 22 ἀρχήσανε.

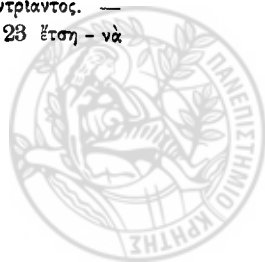
- καὶ ὡσπερ κύνες λυσσαροὶ ἤθελαν νὰ τοὺς φάγου,
καίρῳ δὲν ἀναμένεσαι καὶ ὥραν δὲν ἐχάναν
'ς τὴν μάχην πάντα δύναμιν τέχναις πάντα ἐβάναν.
Οἱ Τούρκοι τότε μὲ βοὴν καὶ πάντα ἐπληθαῖναν
- 5 καὶ μὲ περίσσαν ταραχὴν 'ς τὴν χώραν ἐπηγαῖναν
κι' ἐβάναν τόσσην δύναμιν, πόθον καὶ προθυμίαν,
ὅπου τὰ τεῖχη ἔρριχναν μὲ τὴν ἀρτελλερῖαν,
λέγοντες νὰ τὴν παρουσιν ἢ ν' ἀποθάνουν ὅλοι
'ς τὴν Κρήτην ν' ἀπομείνουσι νὰ μὴ στραφοῦν 'ς τὴν Πόλιν.
- 10 Καὶ μὲ θυμὸν καὶ ταραχὴν ἐδράμασι τ' ἀλλάγια,
πάλιν ἀπὸ τῆ θάλασσα κάτεργα 'ς τ' ἄλλα πλάγια
βρονταῖς, φωναῖς καὶ ἀστραπαῖς, ἀρκομπουζαῖς, σαγίταις
καὶ κλάματα καὶ στεναγμοὺς ἔδωκαν οἱ μαχήταις.
Τὰ δύο μέρη πολεμοῦν, καὶ τρέμω νὰ ἀρχίσω,
15 πῶς γιὰ τὸ ἓνα νὰ εἰπῶ καὶ τ' ἄλλο νὰ λαλήσω;
ὅτι οἱ Τούρκοι 'σίμωσαν μέσα διὰ νὰ 'μποῦσι,
ἐκεῖνοι πάλι ἤθελαν νὰ τοὺς ἀντισταθοῦσι.
Καὶ ἔτσι 'γίνη χαλασμοὺς καὶ φόνοι εἰς τὴν μέσην,
πλέον δὲν ἐσηκόνετο, ὅστις ἤθελε πέσει.
- 20 Καὶ ὅταν πάλιν 'σμιξασιν ἀπὸ τὰ δύο μέρη,
σκότος, ἀέρας περισσοὺς ἀρχίνησε νὰ φέρη
κι' ἀπὸ τὴν σκόνιν τὴν πολλὴν νέφη ὡς πρὸς τὰ ὕψη
ἐκεῖ τότε κατέβαινε τοὺς πάντας νὰ καλύψη.
'Αρκομπουζαῖς ἐδίνασι τὰ δύο μέρη ὁμάδι,
25 πολλοὶ ἐσκοτωθήκανε κι' ἐπέφταν 'ς τὸ λιβάδι.
Καὶ πάλι μὲ σπαθιά 'σμιξαν 'ς τὴν συμφορὰν ἐκείνην, 20
πολλὰ φρικῶδες ἤτονε τόσο κακὸν ποῦ 'γίνη.
'Εφάνηκεν δ' οὐρανὸς εὐθύς σκοτεινιασμένος
ἀπ' τὴν βοὴν τῶν λουμπαρδῶν περίσσα θαμπωμένος.
- 30 Τὰ πρόσωπά τους ἦτανε πρῶτα καθαρῶτάτα,
ἄσχημα δλα ἔγιναν καὶ θάμπωμα γεμάτα.

4 ἐπληθηναν. — 5 ἐπηγέναν. — 7 τὰ τεῖχει. — 10 τὰ λάγια. — 14 ἀρχίσω. — 19 ἐσοκόνετο. — 24 ὁμάδι. — 25 λιβάδι. — 27 φρικῶδες. — 28 σκοτεινιασμένος. — 29 τὸν λουμπαρδόν.

- Ὅταν οἱ Τούρκοι ἄτακτοι σὰν ὄρνιθες ἐμπῆχαν
 μὲ τοὺς καλοὺς χριστιανοὺς καὶ ἀνακατωθῆχαν,
 νὰ ἐβλέπες τὰ μακελλιά τὴν τόσῃ συντελείαν,
 τόσους θανάτους τῶν Τουρκῶν μὲ φοβερὴν λαλίαν
- 5 νὰ πέφτουν ἢ μασέλλαις τους, κεφάλια νὰ πετοῦνται,
 χέργια πολλὰ μὲ τὰ σπαθιὰ κομμένα νὰ θωροῦνται.
 Κοιλέντερα νὰ χύνωνται ἔξω ᾗ τὰ κουφάρια
 νὰ κείτῶνται ᾗ τὰ αἵματα, ᾗ τὴν στράτα τὴν καθάρια,
 ἤρχοντο τὰ κομμάτια τους ὡσὰν μικρὰ πουλάκια,
- 10 ἄλλα ᾗ τὸν κάμπον κι' ἐπεφταν καὶ ἄλλα ᾗ τὰ χαράκια.
 Ἔσοντας νᾗναι πόλεμος μέγας καὶ ἡ ἀντρεία τως
 αἵματα, πόνους καὶ κλαυθμούς, φωναῖς πολλαῖς γεμάτος.
 Τόσον ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά, ὡσὰν κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη
 ἔγιν' ἀφανισμὸς πολὺς καὶ ταραχὴ μεγάλη.
- 15 Κυδωνιάτ' Ῥωμαῖοί μου, τώρα ἀντισταθῆτε,
 ὡς λέοντες εἰς τοὺς ἐχθροὺς, διὰ νὰ τιμηθῆτε,
 ὡσπερ τὸ πρῶν ἔκαμαν αὐτοὶ Μακεδονῖται,
 οὕτως φανῆτε καὶ ἐσεῖς τώρα οἱ Κυδωνῖται·
 ποῦ κείνους τοὺς ἐτρόμαξεν ὄλη ἡ οἰκουμένη,
- 20 κι' ὅπου κι' ἂν εὕρισκόντανε, ἦτονε τιμημένοι
 εἰς τ' Ἀλεξάνδρου τὸν καιρόν, ποῦ ἔγινε μονάρχης
 κι' ἐφάνη εἰς τοὺς βασιλεῖς μεγάλος πολεμάρχης,
 ἔτσι καὶ σεῖς νὰ δείξετε τέχνην καὶ δύναμί σας,
 νὰ δοῦν καὶ νὰ τρομάξουσιν αὐτῆνοι οἱ ἐχθροὶ σας.
- 25 Ἀλλὰ ὁ πόλεμος ποσῶς ποτὲ δὲν ἀνασαίνει,
 μόνον εἰς τὸ χειρότερον καὶ τὸ κακὸν πηγαίνει.

6 κομμένα. — 7 χύνονται. — 8 νὰ κείτονται. — 11 ἀντρίαντος. —
 15 Κοιδωνῖται - τῶρα. — 17 Μακεδωνῖται. — 18 Κοιδωνῖται. — 23 ἔσση - νὰ
 δεῖξεται. — 26 πηγάνει.

ΠΩΣ ὁ καπετὰν Πασιάς εἰς ἀδυναμίαν μεγάλην ἦλθε
καὶ ἐσύναξε τοὺς μπέηδες νὰ συμβουλευθῆ, ὅτι μὲ ποίαν
τέχνην νὰ κάμῃ νὰ νικήσῃ.

- Καὶ ὁ πασιάς εὐρίσκετον εἰς σὲ μεγάλην πρίκαν,
5 χαλῶντας τὰ μπαστούνια του, κανένα δὲν ἀφήκαν,
ἓνα καστέλλι σὰν αὐτὸ νὰ στέλ' ἐναντία του,
νὰ μὴ ψηφᾶ ταῖς ὀρδινιαῖς καὶ τὰ ποιήματά του.
Ἐπ' τὸν θυμόν του τὸν πολὺν σὰν λέων ἐβρουχάτο,
πλειότερον ποῦ τὴν ἔντροπὴν καὶ δυνατὰ ἔμουγκάτο·
10 καὶ ἔκραξε τοὺς μπέηδες διὰ νὰ τοὺς ρωτήσῃ
μὲ τί λογῆς τεχνάσματα νὰ τὸ καταπονήσῃ.
Καὶ πάραυτα συνάχθησαν οἱ Τούρκοι οἱ μεγάλοι,
οἱ ἀφεντάδες τὸ λοιπὸν καὶ ἄρχοντες οἱ ἄλλοι.
Τὸ κάστρον εἶναι δυνατὸν πῶς νὰ τὸ κυριεύσω;
15 καὶ νὰ τὸ πάρω ἀδύνατον εἶναι νὰ τὸ πιστεύσω,
διότι τὰ φουσσάτα μου βλέπω ἀφανισθῆκαν,
ὀλίγοι μεῖναν ζωντανοί, οἱ ἄλλοι ἐκοπῆκαν.
Μόνον νὰ τοὺς μηνύσωμεν γιὰ νὰ παραδοθῶντε
νὰ παύσ' ὁ φόβος ὁ πολὺς νὰ μὴν ἀντισταθῶντε,
20 Ἄλλως ἂν δὲν τὸ στέρξωντε ὄλους χαλάσετε τοὺς,
βάλτε φωτιὰ καθολικὰ καὶ ὄλους κάψετε τοὺς,
Χαλάσετε τὸ κάστρο τοὺς μὲ τὴν ἀλτελλαρία,
κάτω ἔς τὴν γῆν νὰ γκρεμισθῶν καὶ πέσουν τὰ τειχεῖα.
Βαρῆτ' ἀπ' ὄλαις ταῖς μεραῖς, ὄλα νὰ γκρεμισθῶντε
25 νὰ μὴν ἠξεύρων τὰ σκυλιὰ ποῦ νὰ διαμοιρασθῶντε.
Καὶ μὴν ντραπήτε γέροντες, πνευματικούς, παπάδες,
μήτε υἱὸν μονάκριβον, οὔτε καὶ ταῖς χηράδες.
Πλουσίους, λέγω, καὶ πτωχοὺς βαρῆτε, κόψετε τοὺς
καὶ σὰν τ' ἀστάχια, αὐτοὺς ὄλους θερίσετε τοὺς.

22

6 καστέλι - νὰ στέλει. — 7 ψηφά. — 8 ἐβρουχάτο. — 9 ἐμουγκάτο. —
11 τεχνάσματα. — 18 μεινώσωμεν. — 23 τειχεῖα. — 24 βαρῦται. — 28 βαρεῖται.

- Νὰ τοὺς ἰδῶ, ἂν δύνωνται τῶρα οἱ Μαλτεζᾶνοι,
 ν' ἀντισταθοῦν τὴν δόξαν μου, καθὼς ὁ νοῦς τους βάνει.
 Ἄν κάμουν καὶ τὴν Λέγα τους, ὅλοι νὰ συναχθοῦσι,
 δὲν θέλουν δυνηθῆ ποτὲ, ἐμὲ ν' ἀντισταθοῦσι.
- 5 πού ἔχω τόσην δύναμιν καὶ ἄμετρο φουσσάτο
 καὶ θέλω ἀπὸ θεμελιοῦ νὰ τὴν ἐβάλω κάτω.
 Γιὰ νὰ τὰ ἴδω τὰ σκυλιά, τινος κάνουν δεσπέττο,
 ἀμμὲ ἐγὼ βουλήθηκα νὰ τὴν ἐπάρ' ἐφέτο,
 ἢ παντελῶς θεὲ νὰ χαθῶ, ἢ νὰ τὴν κυριεύσω
- 10 τὴν χώραν μ' ὄλον τὸν λαὸν καὶ νὰ τὴν ἀφεντεύσω.

ΠΩΣ ἔστειλε μαντατοφόρους εἰς τὴν χώρα.

- Μαντατοφόρους ἔστειλε ἔς τὸ κάστρο νὰ εἰποῦσι
 ἔς τοὺς ἀφεντάδες, π' ὄριζαν γιὰ νὰ παραδοθοῦσι,
 Καὶ παρευθὺς ἐκίνησαν τότε κατὰ τὴν ὥρα
- 15 κι' ἐπῆγαν καὶ σταθήκανε ἔξω ἀπὸ τὴν χώρα.
 Ἐδῶ μᾶς ἔστειλ' ὁ πασιᾶς διὰ νὰ σᾶς εἰποῦμε,
 καθὼς μᾶς ἐπαράγγειλε καὶ πάλι νὰ στραφοῦμε.
 Ἄν θέλετε μὲ τὸ καλόν, γιὰ νὰ παραδοθῆτε,
 νὰ παύσουν φόνοι οἱ πολλοί, διὰ νὰ μὴ κοπήτε.
- 20 Κι' ἂν γένη πάλιν εἰς ἡμᾶς ἀγάπη καὶ εἰρήνη,
 κι' ἐλάτε προσκυνήσετε μὲ ταπεινοφροσύνη,
 νὰ ἔχετε τὸ πρᾶγμά σας καὶ τὰ ὑπάρχοντά σας
 νὰ τὰ ἐξουσιάζετε ἐσεῖς καὶ τὰ παιδιὰ σας.
 Εἰ δὲ καὶ δὲν θελήσετε μὲ θέλημα δικόν σας,
 25 θέλει σᾶς πάρῃ μὲ στανιό, γιὰ τὸ δεσπετικόν σας.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΤΩΝ

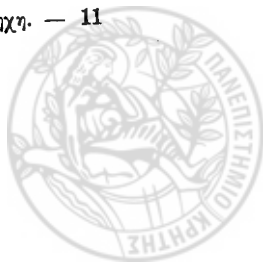
- Ἡμεῖς καλλιτερά ἔχομεν ὄλοι μας νὰ κοποῦμεν
παρὰ νὰ τὴν ἐδώσωμεν καὶ νὰ παραδοθοῦμεν.
Ἄμμέ σὰν ἔχη δύναμιν κι' ἔχη πολὺ σεφέρι,
5 ἄς τὴν ἐπάρη τὸ λοιπὸν μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὸ χέρι.
Καὶ τότε νὰ γνωρίσετε τὰ ἄξια παλληκάρια
πῶς δύνανται 'ς τὸν πόλεμον νὰ κάμουν σὰν λιοντάρια.
Καὶ ἡ ἀρμάτα ἔρχεται, διὰ νὰ πολεμήσῃ
τὴν ἐδική σας σύψυχη, καὶ νὰ τὴν ἀφανίσῃ.
10 Ἡμεῖς δὲ πάλιν ἀπὸ γῆς θέλομεν ἔλθῃ πλῆθος
καβαλαρέοι καὶ πεζοί, νὰ πατ' ὄλοι 'ς τὸ βύθος.
Κι' ὀλπίζομεν εἰς τὸν θεὸν νὰ ποντισθῆτε ὄλοι,
νὰ μὴ γυρίσῃ ἀπὸ σᾶς οὐδένας εἰς τὴν Πόλι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΣΙΑ

- 15 Εἰς τὸν πασιὰ ἐγύρισαν, εἶπὰν τοῦ τὴν αἰτία
τὸ πῶς δὲν παραδίδεται ἡ χώρα, τὰ Χανία,
ὅτι ἀπαντεχαίνουσι νὰ ἔλθῃ ἡ ἀρμάδα,
πῶς θέλει φθάσῃ, ἔλεγον, τούτῃ τὴν ἑβδομάδα.
Κι' ὦρα τὴν ὦρα καρτεροῦν, πότε γιὰ νὰ προβάλλῃ,
20 κι' ἐκεῖνοι πάλιν ἀπὸ γῆς νάλθουν μικροὶ μεγάλοι,
διὰ θαλάσσης καὶ ξηρᾶς νὰ μπουνε εἰς τὴν μέση
καὶ ὄλους νὰ μᾶς κόψουνε καθὼς ἐκεῖνοι λέσι.
Νὰ μὴ γλυτώσῃ οὐδὲ εἷς, μόν' νὰ κοποῦμεν ὄλοι
οὐδὲ χαμπάρι νὰ στραφῆ καὶ νὰ εἰπῆ 'ς τὴν Πόλι.

24

1 Ἀποκρίσις. — 4 σὲ φέρῃ. — 6 παλικάρια. — 9 σύψυχη. — 11 βίθος. — 21 μέσιν. — 23 γλυτόσιν.

ΤΟ πῶς ἐπρόσταξεν ὁ πασιᾶς καὶ ἔσκαψαν ταῖς
μίναις.

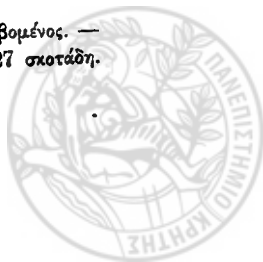
- Καὶ παρευθὺς ἐπρόσταξε, λέγων, μὴ καρτερῆτε
νὰ πᾶτε σκάπτοντας τὴν γῆν, τὸν πύργον νὰ εὐρῆτε,
5 καὶ πάραυτα νὰ βάλετε βοτάνι ἔς τὰ θεμέλια,
νὰ πᾶνε ἔλοι σύμφυχοι, γέροντες καὶ κοπέλλια,
ὅτι θωρῶ καθολικὰ τὸ πῶς δὲν μὲ ἴφελουσι
αὐτήναις ἢ λουμπάρδαις μου, μὰ δωρεὰν κτυποῦσι.
Καὶ ἔσκα ἀπὸ τὴν χολή καὶ εἶχε τόσα βάρη
10 μὲ τί τρόπον καὶ ὀρδινιά, διὰ νὰ τὴν ἐπάρῃ·
λοιπὸν τότες ἐθύμωσε, ὡς δράκος καὶ λιοντάρι
καὶ ἄφρισε τὸ στόμα του, σὰν νᾶχε χαλινάρι.
Ἔστι μεγάλη ἐντροπὴ τοῦ φαίνεταιόνε νᾶχη,
πῶς νὰ νικήσῃ δὲν μπορεῖ ἔς τοῦ καστελλιῶ τὴν μάχη.
15 Καὶ δύο μίναις ἔκαμε μεγάλαις παρὰ φύσι
καὶ ἔς τὸ κοντὸ τὴν ἤφεραν γιὰ νὰ τὴν ἀφανίσῃ.
Ἄφανισμὸς καὶ σκορπισμὸς ἐγέννηκένε τότες
οὐχὶ ἔς τοὺς Τούρκους μοναχάς, ἀλλὰ καὶ ἔς τοὺς Χανιώταις.
Ἄπ' τὴν βοή τὴν περισσὴν καὶ τὴν πολλὴν βοτάνη,
20 ὅποιος εὐρέθηκεν ἐκεῖ τὸν νοῦν του ὅλον χάνει.
Βλέπει τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, ποῦ ἤρχεντον μὲ βία,
ὡς λέοντες ἀνήμεροι νὰ μποῦν εἰς τὰ τεχνία.
Καὶ τὰ μαστούνια ἐκ τῆς γῆς, κάτερρα τοῦ πελάγου,
καθολικὰ ὡσὰν αὐτὸ ἤθελαν νὰ τὴν φάγου.
25 Ἔστι βοή ἀκούστηκε ἔς τὸν οὐρανὸν ἐπάνω
τοῦτο ἐγὼ δὲν τὸ ψηφῶ, μ' ἐσένα κριτὴν βάνω.
Ἄερας ἐσκοτίσθηκεν, ἡ θάλασσα ἄμουγκᾶτο
κι' ἡ γῆ ἐσυχνοτρόμαζεν ποῦ τὰ θεμέλια κάτω.

- Ποῦ τὰς βροντὰς καὶ ἀστραπάς, ταῖς τόσαις ποῦ ἐβγαῖναν,
 βουνά, λαγαάδια, ἄνθρωποι ἐκεῖ ἐξεκουφαῖναν.
 Ὁ κόσμος τότε ἔλεγες, πῶς θέλει νὰ βουλιάζῃ
 ἀπὸ ταῖς τόσαις ταῖς φωτιαῖς καθολικὰ ν' ἀνάψῃ.
- 5 Καὶ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς γῆς ἔδωκασι μὲ βίαν
 τὸν πόλεμον τὸν φοβερὸν μὲ τὴν ἀλαζονείαν.
 Σ' κίνδυνον μέγαν καὶ βαρύν, παρὰ κανέναν ἄλλο,
 μὲ τόσα πλήθη κι' ὀρδινιαῖς, παρὰ ποτὲ εἰς ἄλλο
 ὅπ' ἔδωκεν ὁ ἄνομος ἐκείνη τὴν ἡμέρα
- 10 καὶ ἐσκοτείνιασ' ὁ οὐρανός, ταχὺ ἕως ἐσπέρα.
 Ἐγίνη πόλεμος φρικτὸς ἐφάνησαν γενναῖοι,
 τότες ἐκεῖ ἐκόπηκαν γέροντές τε καὶ νέοι.
 Καὶ ἐσκοτώθηκαν πολλοὶ καλογεροπαπᾶδες,
 πολλαῖς μάναις Χανιώτισσαις ἐγίνηκαν χηράδες.
- 15 Ὅτ' ἐδύνατον πᾶσα εἷς, ἐκεῖνο ἐπολέμα,
 καὶ σὰν ποτάμι ἔτρεχε ποῦ τὰ κορμιά τὸ αἷμα.
 Ὡς μακελλάροι γίνηκαν ἀνωθεν ἕως κάτω
 καὶ δὲν ἐγνώριζες νὰ πῆς τίνας καὶ ποῖος νᾶτο.
 Ἐπέθαμένου ζήλευε τότε ὁ λαβωμένος,
- 20 γιὰτὶ ἀπ' ἄλλους ἦτονε περίσσα πλακωμένος.
 Ἐκεῖ ἐγίνη συμφορὰ τρομακτικὴ, μεγάλη,
 κι' ὡσὰν νεράντζι πῆγαινε τ' ἀνθρώπου τὸ κεφάλι.
 Ποῦ νὰ πατήσῃ ἄνθρωπος ἀπὸ τοὺς σκοτωμένους,
 ποῦ κείτουνταν ἐδῶ κι' ἐκεῖ, καὶ πάρτε λαβωμένους.
- 25 Καὶ ἦσαν τὰ κορμιά τους πρησμένα, λαβωμένα,
 ἀνάσκελα καὶ πίστομα καὶ ἦσαν φουσκωμένα.
 Ἐμαύρισε ὁ οὐρανὸς κι' ἐγίνηκε σκοτάδι
 ἀπὸ τὰ τόσα σώματα, ποῦ πῆγαν εἰς τὸν ἄδη.
 Ὁ Χάρος ἀπὸ πάνω των ἦτονε σὰν δρεπάνι
- 30 καὶ δλους τοὺς ἐθέριζε κι' εἰς τὸν βυθὸν τοὺς βάνει.

26

10 ἐσκοτείνιασε. — 12 ἐκόπτιαν. — 14 χανιώτισσες. — 19 λαβωμένος. —
 22 Νεράτζη - κεφάλι. — 24 πάρτι λαβωμένους. — 25 λαβωμένα. — 27 σκοτάδι.

- Πασπάλη ἐσηκώθηκε ἔς τὴν ταραχὴν ἐκείνη,
τόσον ποῦ δὲν ἐφαίνεντον ἄστρον, οὐδὲ σελήνη,
ποῦ ταῖς λουμπάρδαις ταῖς πολλαῖς ταῖς τόσαις, ποῦ ἐρρίκταν,
κι' ἀπ' τὸν καπνὸν δὲν ἐβλεπαν ἡμέρα οὔτε νύκταν.
- 5 Εἰς τόσον πόλεμον φρικτὸν μεγάλον ποῦ ἐμπήκαν
ποῦ ἔς τὴν κοιλιὰ τῆς μάνας των καὶ τὰ παιδιὰ σχισθῆκαν.
Πολλαῖς ποῦ τὴν τρομάρα τους, ποῦ ἦσαν γαστρωμέναις,
μὲ τὰ παιδιὰ κατέβηκαν ἔς τὸν ἄδην ἢ καυμέναις.
Τόσον κακόν, ποῦ ἔγινε ἔς τὰ δόλια τὰ Χανία,
10 δὲν ἔχω στόμα τὰ τὸ πῶ, γλῶσσα οὐδ' ὀμιλία,
φόνος μεγάλος φοβερός, ἐγένηκε περίσσα,
ἀπὸ τὰ τόσα σώματα οἱ κάμποι ἐγεμίσα.
Ἦ γῆ ὅλη ἐγέμισε, ὡσὰν ἄσκοι πρησμένοι,
ἄλλ' ἦσαν κουτσοκέφαλοι κι' ἄλλοι ξεκοιλιασμένοι.
- 15 Κι' ἀπὸ τὴν βρώμαν τὴν πολλὴν καὶ τόσῃν δυσωδία,
σ' ἐφαίνετο σὰν κέλασις καθολικὰ ὁμοία.
Καὶ εἰς κοντολογία νὰ πῆς, ὁ νοῦς καὶ ἐσκοτίσθη,
ὁ κόσμος τοὺς ἐφάνηκε πῶς ἐκαταποντίσθη.
Τόσον ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά, ὡσὰν κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη
20 τὸ σκότος τοὺς ἐπλάκωσε καὶ ταραχὴ μεγάλη,
ποῦ ταῖς λουμπάρδαις ταῖς πολλαῖς τὸν πόλεμον ποῦ δῶσαν, **27**
καὶ τὸ βοτάνι τὸ πολὺ, ποῦ εἶχαν εἰς τὴν φόσσαν.
Ὅταν ἐγίν' ἡ συμφορὰ, ἦτονε Πέμπτ' ἡμέρα,
π' ἡ χώρα ἐσκοτείνιασε πρῶτ' ἕως ἔσπέρα.
- 25 Ἦγουν τῆς Μεταμόρφωσις Ἀγούστου εἰς τὰς ἔξη,
Χριστοῦ τοῦ Παντοκράτορος, καθὼς φαίνεται ἔτσι.
Ἐκεῖ νὰ ἐβλεπες κορμιὰ καὶ νέους ἀνδρειωμένους,
ποῦ κείτονταν ἔς τὰ χῶματα γυμνοὺς καὶ ξαπλωμένους.
Πλῆθος πολὺ ἐχάθηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους τότες
30 ποῦ μετρημοὺς δὲν εἶχασι, καὶ ἀπὸ τοὺς Χανιώταις.

8 ἄδην. — 13 ἐγέμισε. — 14 ξεκοιλιασμένοι. — 21 μποῦ δῶσαν. —
22 τό βοτάνη-φῶσαν. — 24 ἐσκοτείνιασε. — 29 πολή.

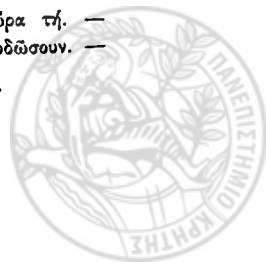

- Ἐκ τὸν τόσον πόλεμον καὶ συμφορὰ πού γίνη,
καθολικὰ καὶ οἱ νεκροὶ ἐτρόμαξαν κι' ἐκείνοι.
Κι' οἱ ζωντανοὶ ἐτρόμαξαν πού τὴν πολλὴν τὴν βρώμα,
πού ἦσαν τόσοι περισσοὶ οἱ Τοῦρκοι σὰν τὸ χῶμα.
- 5 Ἐν τὸν λοιπὸν, ὡς εἶδασιν, ἄρχισαν νὰ δειλιάζουν
ἀπὸ τὴν χώρ' οἱ χριστιανοὶ καὶ ὄλοι νὰ τρομάζουν.
Καὶ τὸ Σαββάτο εἶπασιν, πῶς νὰ παραδοθοῦσι,
νὰ παύσωσι τὸν πόλεμον, διὰ νὰ μὴ κοποῦσι·
διότι, ἄς ξεγνοιάσωμεν τώρα, καθὼς θωροῦμεν
- 10 ἐκ γῆς κι' ἀπὸ τὸ πέλαγος βοήθειαν νὰ δοῦμεν.
Καὶ πλέον μὴν ἐλπίζωμεν νὰ ἔλθῃ ἡ ἀρμάτα
κι' ὁ ντζενεράλες ἀπ' τὴν γῆν μὲ τὰ πολλὰ φουσσάτα,
ἀπὸ τὴν γῆν καὶ θάλασσαν ἐμᾶς νὰ βοηθήσουν,
διὰ νὰ κόψουν τοὺς ἐχθροὺς καὶ νὰ τοὺς ἀφανίσουν·
- 15 διὰ νὰ δώσουν πόλεμον μ' αὐτοὺς τοὺς ἀλλοφύλους,
αὐτοὺς τε τοὺς παράνομους τοὺς ἀσεβεῖς καὶ σκύλους.
Λοιπὸν μὴν ἀναμένωμεν, μηδὲ νὰ καρτεροῦμεν,
διότι δὲν εἶναι καιρὸς ἡμεῖς νὰ πολεμοῦμεν.
Μὰ κάλλιον μὲ θέλημα τώρα τὸ ἐδικὸν μας,
- 20 παρὰ τ' ἐχθροῦ μας τὸ σπαθὶ νὰ δοῦμεν ἔς τὸν λαιμὸν μας.
Νὰ μὴν ἐμποῦν ἀπὸ στανιὸ καὶ ἔλθουσι μὲ βία
καὶ τότε ἀφανίζουσι γυναῖκες καὶ παιδία.

ΠΩΣ ἐπιάσθη ἡ πάρτη διὰ νὰ παραδοθοῦσι.

- Καὶ ἔτζ' ἡ πάρτη πιάσθηκε, γιὰ νὰ τὴν παραδώσουν
- 25 ἔς τὰ χέρια τῶν ἀσεβῶν καὶ νὰ τὴν ἐπροδώσουν.
Τρεῖς ἄρχοντες ἐστείλασι εἰς τὸν πασιὰ νὰ ποῦσι,
τὸ πῶς τοῦ δίδουν τὰ κλειδιά καὶ νὰ παραδοθοῦσι.
Εὐθὺς ἡ πόρταις ἀνοιξαν, ἡμέρα ἦν Σαββάτο,
δοῦ ἔβγῆκαν κι' ἔδωκαν τὸ δολερὸν μαντάτο.

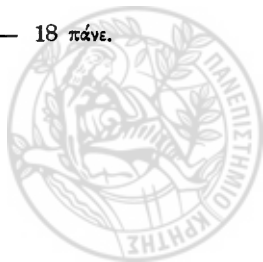
5 δουλιάζουν. — 16 σκύλλους. — 17 ἀναμένωμεν. — 19 τώρα τή. —
20 λαιμόν. — 23 παραδωθοῦσι. — 24 ἔτσι παραδώσουν. — 25 προδώσουν. —
28 εὐθεῖς.

- Χωρίς ν' ἀργήσουν, γλήγορα ἀπὸ τὸ κάστρο βγήκα,
 κι εἰς τὸν πασιὰ μετὰ σπουδῆς ἐπῆγαν παραυτίκα.
 Καὶ τὸν ἐπροσκυνήσασι, τὰ χέρια σταυρωμένα,
 μὲ πρόσωπον λυπητερόν, μὲ μάτια βουρκωμένα.
- 5 Λέγουν τ' ἀφέντη, σήμερον, τὸ κάστρο εἶν' δικό σου,
 ἡ χώρα μ' ὄλον τὸν λαὸ εἶναι ἔς τὸν ὄρισμό σου.
 Μόνον ἡ ἐκλαμπρότης σου καὶ ὑψηλότητά σου,
 νὰ κάμης ὡς μᾶς ἔταξες τώρα, ἡ ἀφεντιά σου.
 νὰ κάμης τὰ καπίτουλα, νᾶχωμ' ἐλευθερία,
- 10 μικροί, μεγάλοι, ὄλοι μας, γυναῖκες καὶ παιδιά
 χαράτζιον νὰ δίδωμεν, μόνον τοῦ βασιλέως,
 νὰ ἴπιτελοῦμεν πάντοτε, νὰ μὴ κάμνωμ' ἀλλέως.
 Ν' ὄρισης καὶ τὰ κάτεργα, ὅπου ἔς τὸ πόρτον εἶναι,
 μικρά, μεγάλ' ὅσα βρεθοῦν, καὶ ξένα καὶ ἄν εἶναι.
- 15 Λέγει τους τότε, βαλλαχά, τινὰν νὰ μὴ πειράξω,
 πλούσιον οὔτε καὶ πτωχόν, οὔτε νὰ τὸν ταραξῶ.
 Ἄς πάρουν καὶ τὰ ρούχά τους, ὅσα κι' ἄν ἤμποροῦνε,
 νὰ πᾶνε ὅπου θέλουνε, πλέον νὰ μὴ σταθοῦνε.
 Καὶ δυὸ πασιάδες ἔσταίτε ἔς τὴν χώρα νὰ ἐμποῦσι,
- 20 διὰ νὰ πούν καὶ τοῦ λαοῦ ἐκεῖθεν νὰ ἐβγοῦσι.
 Ἄντάμα μὲ τοὺς ἀρχοντας ἀπὸ ἐκεῖθεν ἔβγηκαν,
 καὶ ἔπηγασι μετὰ σπουδῆς ἔς τὴν χώραν καὶ ἐμπῆκαν.
 Καὶ τότε εἰσίστηκαν αὐτῆνοι οἱ πασιάδες
 μὲ ὄλον τὸ ὑπόπολον καὶ μὲ τοὺς ἀφεντάδες,
- 25 κι' ἐκάμασι καπίτουλα νᾶναι βεβαιωμένοι,
 πιστοὶ τε καὶ ἀληθινοί, καλὰ στερεωμένοι.
 Διὰ νὰ ἤμασθε κι' ἐμεῖς μὲ τὸ δικόν σας γράμμα,
 νὰ ἔχωμεν τὰ σήτσια μας καὶ τὸ δικόν μας πράγμα.
 Τότε οἱ Τοῦρκοι ἔμείνασι καλὰ φχαριστημένοι
- 30 κι' ἐβγήκασι μὲ τὴν χαρὰ καὶ καλοκαρδισμένοι,

29

3 σταυρωμένα. — 4 βουρκομένα. — 12 κάμνωμ'. — ἀλλέως. — 18 πᾶνε.
 — 19 χώρα.

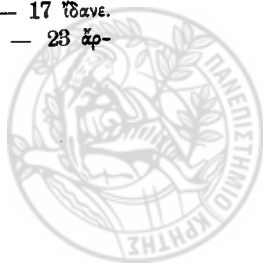

- ἐπήγασιν εἰς τὸν πασιὰ καὶ τοῦ ἴπαν τὴν αἰτία,
 πῶς αὔριον ποῦ τὸ ταχιά σου φέρνουν τὰ κλειδιά·
 καὶ νᾶμπουν τὰ φουσσάτα σου δίχως κανένα κόπον
 νὰ περιλάβης τὸ λοιπὸν τὴν χώραν καὶ τὸν τόπον
 5 καὶ νὰ ὀρίσης νὰ ἐμποῦν ὅλοι με καλωσύνην
 νὰ μὴ χυθῶν με μάνητα, οὐδὲ καὶ κακωσύνην.
 Λέγω, σὰν ἐξημέρωσε καὶ ἦλθεν ἡ ἡμέρα,
 σκοτεινιασμένη, θλιβερή, Τρίτη κι' ὄχι Δευτέρα,
 σ' ἓνα βαζέλι ἀργυρὸν ἔβαλαν τὰ κλειδιά
 10 ἀφένταις καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ ἡ φτωχολογία,
 λέγουν του, πάρε τὰ κλειδιά, τὸ κάστρο εἶν' δικό σου,
 ἡ χώρα μ' ὄλον τὸν λαὸν εἶναι ἔς τὸν ὀρισμό σου.
 Μόνον ἡ ἐκλαμπρότης σου κι' ἡ ὑψηλότητά σου
 νὰ κάμης, ὡς μᾶς ἔταξες εἰς τὰ καπίτουλά σου.
 15 Καὶ τὸν ἐπροσκυνήσασι με τὴν καρδιά καυμένη,
 καὶ με τὸ σχῆμα θλιβερό καὶ παραπονεμένοι.
 Ἐφάνη τους πῶς εἶδανε τὸν Σατανὰ π' τὸν τάφο,
 μὰ τὸν οὐράνιον θεόν, ἔτσι καθὼς γράφω.

ΩΔΕ γράφομεν τὸν θρῆνον καὶ κλαυθμὸν τῆς καυμέ-
 νης Κυδωνίας.

- 20 Τότε ὠρδινιαστήκασι ὅλοι τους νὰ ἐβγοῦσι,
 χύνοντας δάκρυα περισσά, δεινῶς μοιρολογοῦσι·
 Βοή πολλὴ ἐγίνηκε, σύγχυσις καὶ ἀντάρα
 καὶ ἄρχισαν νὰ θλίβωνται ποῦ τὴν πολλὴ τρομάρα.
 Λέγουν ἔχου, ἀλλοίμονον! καὶ τί κακὸν μεγάλο
 25 ποῦ ἔστειλες, Ἰησοῦ Χριστέ, γιὰ σφάλμα μας μεγάλο.
 Ἐχυναν δάκρυα πικρά, τραβοῦντες τὰ μαλλιά τους
 ἀπὸ τὴν παραπόνεσιν, ποῦ εἶχαν ἔς τὴν καρδιά τους.

3 δίχως. — 5 καλωσύνη. — 8 σκοτεινιασμένη. — 12 χώρα. — 17 ἴδανε.
 — 18 ἔτσι. — 19 ὧδε γράφομεν. — 21 χήνονται - μηρολογοῦσι. — 23 ἄρ-
 χησαν. — 24 ὄχοῦ ἀλήμονον.

- Ἄπ' τ' ἓνα μέρος ἰστέναζαν, πὸ τ' ἄλλο καταρῶνται,
 πῶς δὲν τοὺς ἐβοήθησαν καὶ νὰ παραπονῶνται.
 Θρῆνος πολὺς ἐγίνηκεν ἐκείνη τὴν ἡμέρα
 καὶ αἱ φωναὶ ἀνέβαιναν ἐπάνω ἔς τὸν ἀέρα.
- 5 Ἐβγαίναν οἱ κακότεχοι μὲ λύπην τε τὴν τότε,
 ὅπου μπορεῖ καθολικὰ καὶ τῶν πετρῶν νὰ δώσῃ,
 ἀπὸ τὸ κάστρο ἔσωθεν καὶ ὄλοι τοὺς μετὰ βίας
 καὶ τὰ παιδιὰ τὰ μικρά, μὲ συντριβὴν καρδίας.
 Γυναῖκες τότε κλαίγασι, νέοι μοιρολογοῦσι,
- 10 καὶ γέροντες ἐθλίβονταν, τὰ γένειά τοὺς τραβοῦσι.
 Ἦλιε, φρίξον, στέναξον, καὶ θρήνησε, σελήνη,
 μικροί, μεγάλοι κλαύσατε εἰς τὸ κακὸν ποῦ γίνη.
 Ὅπ' ἄφησαν τὸν βίον τοὺς, κι' οἱ Τούρκοι τὸν ἀρπάζουν,
 μανάδες κλαίουσι τὰ παιδιὰ, καὶ τὰ παιδιὰ φωνάζουν.
- 15 Καὶ σεῖς πέτραις, ραγίσσατε, δεντρὰ ξερριζωθῆτε,
 βουνὰ καὶ ὄρη κλαύσατε καὶ κάμποι λυπηθῆτε
 εἰς τὴν μεγάλην ἀδικίαν καὶ εἰς τὴν δυστυχίαν,
 ἔς αὐτὴν τὴν χώραν τὴν καλήν, ποῦ δὲν εἶχεν αἰτία,
 ὅπου διαμοιρασθήκασι ξένοι τὰ πατρικά τοὺς
- 20 καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα καὶ σπήτια τὰ δικά τοὺς.
 Καὶ οὗτοι τότε πήγασιν εἰς τὰ βουνὰ καὶ ὄρη,
 καὶ μαῦρα δάκρυα ἔχουνεν ὅποιος τοὺς ἐθεώρει.
 Θρῆνος μέγας ἔγινε, καὶ τίς νὰ μὴ λυπᾶται!
 μόνον οἱ λιθοκάρδιοι καὶ ὅποιος κοιμᾶται.
- 25 Νᾶβλεπες πῶς ἐβγαίνασι μάναις μὲ θυγατέρας
 καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφάς, υἱοὶ μὲ τοὺς πατέρας.
 Νὰ ἐβλεπες τοὺς ἄρχοντας καὶ ταῖς ἀρχοντοπούλαις,
 κορίτσια καὶ ἀγόρια καὶ ταῖς παπαδοπούλαις,
 ἀρχόντισσαις εὐγενικαῖς, ἀλλὰ καὶ καλογράδαις,
- 30 γουμένοι καὶ γουμένισσαις καὶ αἱ πτωχαὶ χηράδαις.

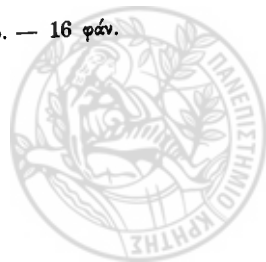
31

- Νὰ ἐβλεπεσ πῶς ἦσαν μαῦροι καὶ τεθλιμμένοι,
 γλεμπωνιασμένοι, κίτρινοι, ὡσὰν ἀποθαμένοι.
 Τὰ μάτια τους ἦταν θολὰ καὶ δάκρυα γεμισμένα,
 τὰ μαγουλά τους μελανὰ, τὰ χεῖλη μαραμμμένα.
- 5 Ἐκεῖ νὰ δῆς τὸν θόρυβον καὶ κλάμματα μεγάλα,
 ὅπου πιστεύω σὰν αὐτὰ νὰ μὴν ἐγίναν ἄλλα.
 Καθολικὰ ὡσὰν ἀρνιά, ἔτζι ἀναβελιάζαν,
 ἢ μάναις ἐθρηγούσανε καὶ τὰ παιδιὰ φωνάζαν.
 Καὶ τί λοιπὸν νὰ διγηθῶ; καὶ τί νὰ πρωταρχίσω;
- 10 νὰ πῶ καὶ τὰ ἐπίλοιπα καὶ πάλιν νὰ τ' ἀφήσω.
 Ὁ λογισμὸς μου ἀπορεῖ, δὲν ἤμπορῶ νὰ γράφω,
 ποῦ λέγω καὶ νὰ ἐκλαψαν νεκροὶ ἀπὸ τὸν τάφο.
 Καὶ ἡ ψυχὴ μου βούρκωσε καὶ βαρυαναστενάζει:
 κι' ἀπὸ τὴν πίκρα τὴν πολλή, τὰ σωθικά μ' ἐγγιάζει.
- 15 Εἰς τὴν μεγάλη συμφορὰ, τὴν τόση καταδίκη,
 ποῦ ἔφευγαν σὰν πρόβατα, νὰ μὴ τὰ φᾶν οἱ λύκοι.
 Μὲ θλίψεις κι' ἀναστεναγμοὺς ἐβγαῖναν οἱ καυμένοι
 ἕνας ἐδῶ κι' ἄλλος ἐκεῖ, σὰν νᾶσαν βουρλισμένοι.
 Καὶ ξεχωρίσαν ἀδελφοί, πατέρες καὶ παιδιὰ τους,
- 20 καὶ πλουτισμένοι ἄρχοντες ἀπὸ τὰ γονικά τους.
 Σὰν τί καρδίαν εἶχασι, π' ἀφήκαν τὸ δικό τους,
 αὐτοὶ δὲ ἐπεράσασι ἔς τὰ χέργια τῶν ἐχθρῶν τους!
 Δὲν ἐβλεπον πῶς ἐγβαίνουν ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο,
 ἀπὸ τὴν ζάλη τὴν πολλή καὶ φόβον τὸν μεγάλο.
- 25 Τότε λοιπὸν ἐμίσεισαν κι' ἐπῆγαν ἔς τὰ χωρία,
 τὴν χώρ' ἀφήκαν ἀδειανὴ κι' ἐμπῆκαν τὰ θηρία.

32

1 τεθλιμένοι. — 3 γεμισμένα. — 9 ἀρχίσω. — 10 νὰ πῶ. — 16 φᾶν.
 17 εὐγέναν.

ΠΩΣ ἐκίνησεν ὁ Πασιάς νὰ ἔμπη εἰς τὸ κάστρον.

- Λοιπὸν σὰν ἐπερίλαβε τὰ δόλια τὰ Χανία
 μὲ δόλον καὶ ἐπιβουλὴν καὶ μὲ τὴν λησταρχίαν,
 εὐθὺς τότε ἐκίνησε μ' ὄλους τοὺς φλαμπουράρους
 5 καὶ μ' ὄλους τοὺς τζιασούσιδες καὶ μὲ τοὺς γιανιτζάρους.
 Τριγύρου του πολὺς λαὸς κι' ὄργανα ποῦ λαλοῦσαν
 καὶ πλῆθος ἄμετρον πολὺ, ὁποῦ τὸν ἀκλουθοῦσαν.
 Φρουσσάτα ἦσανε πολλὰ ὀμπρός του καὶ ὀπίσω,
 δὲν ἔχω νῦν καὶ λογισμὸν νὰ σᾶς τ' ὀμολογήσω.
 10 Χαρὰ καὶ ἀγαλλίσις σ' αὐτοὺς ἐγένη τότε,
 οἱ μπέηδες ἐθαύμαζαν καὶ ὄλοι οἱ στρατιῶται
 ἐχάρησαν, ἐφήμησαν μετὰ περιχαρίας
 'ς τὸ κάστρο ὅπου ἔλαβον μὲ τὰς τραδιτουρίας.
 Αὐγούστου εἰς τὰς δώδεκα, ἡμέρα ἦτο Τρίτη,
 15 π' ὁ Τοῦρκος ἐπερίλαβε Χανία εἰς τὴν Κρήτη.
 Τέσσαρας ὥρας τὸ πρῶτ' ἔλαβε τὰ κλειδιά,
 καὶ εἰς τὰς κέντε μπαίν' αὐτὸς μὲ πλείστην παρρησία.
 Τότε ἀρχίσαν τὴν χαρὰ κι' ἐρρίχνασι λουμπάρδαις,
 νὰ κρούουν καὶ τὰ τύμπανα, βούκιν' ἀνακαράδες.
 20 Τόσον ἐρρίχναν διὰ ξηρᾶς, ὅσον διὰ θαλάσσης,
 κάτεργα καὶ καράβια καὶ ὅ,τι νὰ λογιᾶσης.
 Πῶς νὰ τὸ γράψω καὶ νὰ πῶ κι' ἐκεῖνο πῶς καὶ πότε,
 τὴν παρρησία τὴν πολλήν, ποῦ κάμασιν ἐτότε;
 Ἐθόλωσεν ὁ οὐρανὸς καὶ ἔγινε ἐσπέρα
 25 καὶ ὁ καπνὸς ἀνέβαινε ἐπάνω 'ς τὸν ἀέρα
 ποῦ ταῖς λουμπάρδαις ταῖς πολλαῖς, ποῦ ρίξαν τὰ σκυλία
 ἔξωθεν ποῦ τὰ κάτεργα καὶ μέσα 'ς τὰ Χανία.

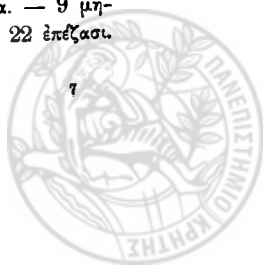
ΠΑΡΑΠΟΝΟΝ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΤΩΝ

- Οἱ δὲ Χανιώται οἱ πτωχοὶ ἐστέκαν καὶ κυττάζαν,
τὸ στήθος ἐκτυπούσασι· κί' ἐβαρυναστενάζαν.
Οὐαί! ἡμῖν, ἐλέγασι, καὶ πόϊος τὸ ἐθάρρει,
5 νὰ χαίρωνται· εἰς τὰ Χανιά οἱ Τούρκοι, οἱ Ταρτάροι!
Πᾶσα λογῆς Ἀγαρηνοὶ χαίρονται καὶ σκιρτοῦσι, 34
μὲ λύρας καὶ μὲ τύμπανα καὶ μᾶς ἀναγελοῦσι.
Αὐτῆνοι, λέγω, χαίρονται εἰς τὰ ψηλὰ τ' ἀνώγεια.
καὶ μᾶς μᾶς ἐπανεβήκαν λύπαις καὶ μοιρολόγια.
10 Ἐκλαιον οἱ κακότευχοι, τὸ στήθος ἐκτυπούσαν,
ὡσάν γυναικίς ἔκαμναν καὶ τὰ μαλλιά τραβοῦσιν.
Καὶ τίς νὰ μὴ τοὺς λυπηθῆ, καὶ ποῖος νὰ μὴ τοὺς κλάψῃ,
εἰς τὸ κακὸν ποῦ ἔλαβαν νὰ μὴν ἀναστενάξῃ!
Ποῦ δύο μῆνες ἦσανε, ὅπου τὴν ἐπολέμα
15 κί' ἔγιναν τόσα φονικά, κί' ἐχύθη τόσον αἷμα!

ΠΩΣ ὁ πασιᾶς ἐγύρισεν ὄλην τὴν χώραν καὶ ἔκαμνε
σεργιάνι μὲ ὄλον τὸν λαόν.

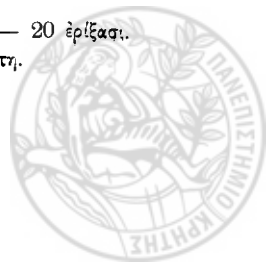
- Ὁ δὲ πασιᾶς σὺν ἔλαβε τὸ κάστρο καὶ τὸν τόπον,
ὀλόγυρα ἐγύρισε μὲ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων.
20 Ἐκμαν κείναις ταῖς χαραῖς κί' ὄλοι τὸν εὐφημοῦσαν,
καὶ ἐπισθεν πολλὸς λαός, ποῦ τὸν ἀκολουθοῦσαν
κί' ἐπαίζασι τὰ βούκινα τῆς νίκης τοῦ πολέμου
καὶ ὄργαν' ἀναριθμητα πᾶσα λογῆς, καλέ μου.
Καὶ τὴν χαρὰν τὴν ἄμετρον, ὅποιος τὴν ἐθεώρει,
25 ποῦ ἔκαμναν οἱ ἄνομοι, ἐθαύμαζε κί' ἀπόρει.

2 κοι-τάζαν. — 4 οὐαί. — 5 χαίρονται. — 8 φυλά ἀνώγεια. — 9 μη-
ρολόγια. — 16 ὄλην. — 17 σεριάνη. — 20 κείναις - κῆ ὄλοι. — 22 ἐπέζασι.
— 25 ἀπόρει.

- Ἐκεῖ νὰ ἤκουες φωνάς, παιγνίδια καὶ ἄλλα,
 ποῦ ἔκαμναν οἱ ἀσεβεῖς, κι' ἐσκοῦζαν ἀλλάχ! ἄλλα!
 Σὰν ἐτελείωσ' ἡ χαρὰ καὶ ὄλοι ἐκαθῆσαν,
 ἀπὸ τὸν κόπον τὸν πολλὸν καὶ ἐξαγανακτῆσαν,
- 5 τότε ἐπρόσταξ' ὁ πασιὰς, ἐκεῖνο τὸ θηρίον,
 νὰ βγάλουσι τὰ ἱερά καὶ τῶν μοναστηρίων.
 Καὶ τί νὰ λέγω δὲν μπορῶ, καὶ πῶς νὰ γράψω τόσα.
 ποῦ ἀπορεῖ μ' ὁ λογισμὸς κι' ἡ ταπεινὴ μου γλῶσσα!
 Ὅταν ἔρριζαν τοὺς σταυροὺς καὶ στήσαν τὴν παντιέρα
- 10 ποιά μάτια δὲν ἐκλάψαι ἐκείνην τὴν ἡμέρα;
 Καὶ νὰ χαλοῦν ταῖς ἐκκλησιαῖς, νὰ σχίζουν ταῖς εἰκόνας.
 νὰ ρίκτουσι τὰ βήματα μὲ πορφυραῖς κολώναις.
 Ναοὺς καὶ μοναστήρια εἶπε νὰ τὰ χαλάσουν,
 νὰ βγάλουν τὰ κονίσματα, μετζήτια νὰ φτιάσουν
- 15 διὰ νὰ βάλῃ χόντζηδες, γιὰ νὰ σαλαβατίζου
 καὶ τὰς εἰκόνας τὰς σεπτὰς οἱ ἄνομοι νὰ βρίζουν.
 Θεὸν δὲν ὀνομάζουσι τινὰ καὶ δὲν φοβοῦνται,
 γι' αὐτὸ χαλοῦν ταῖς ἐκκλησιαῖς καὶ ὑψηλοφρονοῦνται.
 Ὡς καὶ τὰ κόκκαλά ἴσκαψαν κ' ἐκεῖνα τὰ ἐβγάλα,
- 20 καὶ ἔξω τὰ ἐρρίζασιν ὄλα, μικρὰ μεγάλα.
 Καὶ ἄλλαις κκορριζικιαῖς, ὅπου ὁ νοῦς μου φρίσσει.
 νὰ τὰ εἰπῆ δὲν ἤμπορεῖ κι' ἐγγράφως νὰ τ' ἀφήσῃ.
 Κλαύσετε, πάντες, ἀδελφοί, ἔς τούτην τὴν δυστυχίαν,
 τῶν χριστιανῶν τὰ κόκκαλα νὰ ρίκτουν ἔς τὴν κοπρίαν.
- 25 Ὡ βγιόλα μου, παμφούμιστη, πῶς ἐκαταφρονέθης
 καὶ ἀπὸ γένος μιὰρὸν ἐκατακυριεύθης,
 καὶ πῶς ἐκαταστάθηκες γυμνὴ καὶ σκληρωμένη,
 εἰς ἐνειδος καὶ γέλωτα καὶ καταφρονημένη.
 Ποῦ εἶν' τὰ πανηγύρια σου; ποῦ εἶν' αἱ παρρησίαις
- 30 ἐκείναις, ποῦ ἐγίνονταν μέσα ἔς ταῖς ἐκκλησιαῖς;
 Ὅλα αὐτὰ ἐπάψασιν καὶ ἡ δοξολογίαίς
 ἐκείναις, ὅπου ἔκαμναν μὲ προσευχαῖς ἀγίαίς.

3 ἐκαθίσαν. — 9 ἐρίζαν. — 12 κολόνες — 19 κόκαλα. — 20 ἐρίζασι.
 — 22 ἡμπορεῖ. — 23 στοῦτην. — 24 κόκαλα. — 25 πανφούμιστη.

- Κλαύσατε λέγω, ἄρχοντες, ὄλοι σας λυπηθῆτε,
καὶ σεῖς, βουνὰ καὶ πετεινά, δένδρα, ξερριζωθῆτε.
Χύσατε δάκρυ' ἀμέτρητα ἀπὸ καρδιάς καὶ πόνους,
κλαύσατε τὰ δόλια τὰ Χανιά, εἰς τουτουνοὺς τοὺς χρόνους.
- 5 Κλαύσατε ὄλοι θλιβερά, ἢ πέτραις καὶ τὰ ξύλα
καὶ ἄρχοντες καὶ πένητες, τὰ δένδρα μὲ τὰ φύλλα.
Ράνατε, ὄρη, δάκρυα, καὶ κλάψατε λαγκάδια,
καὶ ποταμοὶ θρηνήσατε καὶ κάμποι καὶ λιβάδια.
Χύσατε ἀναστεναγμούς, χύσατε θρηνηδίας,
- 10 κλαύσατε καὶ θρηνήσατε ἐξ ὅλης τῆς καρδίας.
Ὡ οὐρανὲ καὶ ἤλιε! φρίξον τὴν ἀδικίαν,
καὶ σεῖς νεφέλις κλαύσατε, καὶ κλαύσατε, θηρία,
πῶς τὸ ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ οἱ ἄνομοι χαλοῦσι
καὶ κάμνουσι μετζήτια διὰ τὰ βλασφημοῦσι.
- 15 Θεέ, ποῦ βρίσκεσαι ψηλά, εἰς τὰ βουνὰ ἐπάνω
καὶ βλέπεις εἰς τὰ χαμηλὰ καὶ κάθεσαι ἔς τὰ ἄνω,
θαυμάζω, Παντοδύναμε, καὶ πῶς τὸ ὑπομένεις!
καὶ εἰς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, Χριστέ, πῶς τὸ βασταίνεις,
ν' ἀκούης γλωῦσαν βάρβαρον, ἀντὶς τὰ σὲ τιμάη,
- 20 τοῦ Μουχαμέτη ἢ φωνή, ὅπου σὲ βλασφημάει.
Καὶ φανερὰ οἱ ἄνομοι προφήτην σ' ὀνομάζου
κτίσμα καὶ ποίημα Θεοῦ οἱ ἄφρονες λογιάζου,
καὶ δὲν σὲ ὀνομάζουσι δημιουργὸν καὶ κτίστην
καὶ κραταιὸν καὶ δυνατὸν καὶ τῶν ἀνθρώπων ρύστην.
- 25 Βρίζου τὴν ἐκκλησίαν σου καὶ τὰς σεπτὰς εἰκόνας
καὶ τὸν σταυρὸν τὸν τίμιον ὑβρίζου κατὰ μόνας.
Ἄλλὰ, παρακλωμέν σε, δεῖξε τοὺς οἰκτιρμούς σου,
σύντριψον καὶ ἀφάνισον τοὺς πονηροὺς ἐχθροὺς σου.
Ἐπαίδευσές μας, Κύριε, διὰ τὸ πταισιμὸν μας
- 30 μὲ τὴν δικαίαν κρίσιν σου εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν μας.
Ἄλλὰ, πάλιν λυπήσου μας, διὰ τὸ ἔλεός σου
καὶ διὰ τῆς τεκούσης σε, ἀχράντου τῆς Μητρὸς σου.

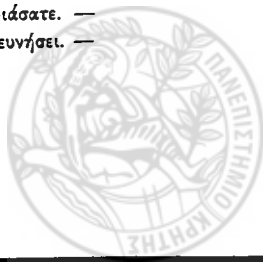
- Και σώνει μας ὁ παιδεμός, σώνει μας ἡ ὀργή σου.
 σώνει ὁ κόπος ὁ πολὺς, ἀρκεῖ ἡ παιδείσός σου.
 Καὶ οὐ δυνάμεθα ἡμεῖς ὅλα νὰ τὰ βαστοῦμεν
 καὶ ἀπὸ γένος μιὰρὸν νὰ καταποντισθοῦμεν,
 5 τὸς ὠρχιότατους ναοὺς τὸς ἀγιογραφισμένους
 νὰ βλέπωμεν μετζήγια καὶ καταφρονεμένους.
 Κλαύσατε ὅλοι θλιβερά, ἄρχοντες τιμημένοι,
 αὐτὴ τῆ χώρα τῆ λαμπρὰ πού ἦτον ἀκουσμένη.
 "Ω! πόλις μου παμφήμιστη καὶ τοῦ Λεβάντε τζόγια
 10 πῶς ἐκαταφρονέθηκες κι' ἤλθες εἰς μοιρολόγια!
 καὶ τώρα κλαῖνε τ' ἄψυχα καὶ τὰ ἐμψυχωμένα,
 ὅτι πονοῦσι καὶ αὐτὰ καὶ κλαίουσι δι' ἐσένα,
 τὸ πῶς ἐκαταστάθηκες ἀπὸ τοὺς ἀλλοφύλους
 καὶ σὲ περιεκύκλωσαν ὡς λυσσασμένους σκύλους,
 15 πού εἶχες τὰς ἐλπίδας σου μέσα εἰς τὴν Σπανίαν
 καὶ 'ς τὰ χοντρά τὰ κάτεργα πού 'ναι 'ς τὴν Βενετίαν,
 νὰ ἔλθωσι μὲ τὸ σπαθὶ τὸν Τούρκον νὰ σκοτώσουν
 νὰ πάρουν τὴν ἀρμάταν του καὶ νὰ σὲ 'λευτερώσουν.
 Καὶ τὴν ἀπάντεχες λοιπὸν ὡσὰν τὴν Παναγίαν
 20 νάλλθῃ 'ς τὸ πόρτο 'ς τὰ Χανιά νὰ δώσῃ βοήθεια·
 εὐκαιρα ἵπαντεχάνετε καὶ κεφαλοπονεῖτε
 νὰ ἔλθουν εἰς βοήθειαν σας, αὐτὸ μὴ τὸ θαρρῆτε.
 "Ὡ τῆς ἀπανθρωπότητος! Οὐαὶ τῆς δυστυχίας!
 πῶς τοὺς πλανᾷ καὶ παίζει τοὺς ὁ ἐχθρὸς τῆς ἀληθείας.
 25 Φεῦ! ἔλεεινοὶ Χριστιανοί, τὰ κρίματά σας τόσα
 φθόνος κι' ὑπερηφάνεια τὸ φῶς σας ἐπλακῶσα.
 'Σ τέτοιον καιρὸν πού δύνουνταν νὰ βάλουν ἴλιγον κόπον
 νὰ 'ξολοθρεύσουν τὸν ἐχθρὸν μὲ πᾶσα λογῆς τρόπον,
 μὲ σήμερον μὲ αὔριον ἐπέρασεν ἡ ὥρα
 30 καὶ ἄλλος ἐπερίλαβεν τὴν φημισμένη χώρα.
 Παρόμοια τὸ 'κάματε ὡσπερ ποτὲ τὴν Κύπρο
 π' ὁ Τούρκος σᾶς τὴν ἔδραξε ἀπ' τὸ χέρι σας σὰν κίτρο·

- τώρα ἐσᾶς ἀπόμειναν μόνον τὰ κάτεργά σας
 λιγνά, χοντρά, ἀνάκατα, κι' ἄς ἦν' μετ' ἡν' ὑγεία σας.
 Χαρῆτε, ξεφαντώσετε, μετ' αἰς χονδραῖς ἀρμάδαις,
 καὶ μετ' τὸ τούμπου τούμπου σας καὶ αἰς ἀνακαράδαις,
 5 πού καρτερεῖτε σ' ἄλλοι νὰ σᾶς ἐβοηθήσῃ
 τὸν Πάπα καὶ τὸν Σπάνια ν' ἄλλοι ἀπὸ τὴν Δύσι.
 Καὶ σεῖς δὲν ἐβαρούσετε φωτιαῖς καὶ μετ' μαχαίρι,
 ἔταν τὸ εἶχετε σφικτὰ εἰς τὸ δικό σας χέρι,
 ἀλλὰ τὸν παρκατήσετε τότες ἢ ἀφεντιά σας
 10 καὶ ἴπρῃ σας τὴν χώραν σας, τὰ κάστηρ τὰ δικά σας.
 Τότε πού εἶχετε καὶ σεῖς καιρὸν τὸν ἐδικόν σας
 γιὰτὶ δὲν ἀφανίζετε τὸν πονηρὸν ἐχθρόν σας;
 Τότε ὅπου ἐδύνασθε καταπιεῖν τελείως,
 ὡσπερ ποτὲ τὰ Σόδομα καθολικὰ ὁμοίως,
 15 τότε νὰ γίνῃ ἢ χαρὰ ἔς τὴν Οἰκουμένην ὅλη
 καὶ νὰ καθήσῃ βασιλεὺς χριστιανὸς ἔς τὴν Πόλιν,
 νὰ γίνῃ ποιμὴν εἰς ποιμὴν τὸν Κύριον ν' ὑμνοῦσι
 καὶ ὄλαις αἰ φυλαῖς τῆς γῆς νὰ τότε προσκυνοῦσι
 καὶ νὰ δοξάζωμεν πιστῶς Τριάδα τὴν ἁγίαν,
 20 αὐτὴν τὴν τρισυπόστατον εἰς μίαν βασιλείαν.
 Ἄμμε σὲ σᾶς δὲν στέκεται αὐτό, λέγω, τὸ πρᾶγμα,
 ἀλλ' ὅταν θέλ' ὁ Κύριος γίνεταί ἐν τῷ ἅμα.
 Καὶ τίς μπορεῖ ν' ἀντισταθῇ εἰς ὅ,τι κι' ἂν ὄρῃσῃ
 καὶ νὰ εἰπῇ τὰ μέλλοντα καὶ νὰ τὰ ἐρευνήσῃ;
 25 Ποιὸς νοῦς ἢ γλῶσσα δύναται τότε καὶ νὰ λογιᾶσῃ,
 εἰς τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ κι' ἐκεῖ ψηλὰ νὰ φτάσῃ;
 Ἄπο κακὸν κάμνει καλόν, κι' ἀπὸ χαρὰν τὴν θλιψί
 κι' ὅ,τι ὄρῃσῃ κι' ὅ,τι ἴπῃ δὲν θέλει νὰ τοῦ λείψῃ.
 Καὶ τώρα πάλιν κάμνει τὸ, ἂν θέλῃ, ἀντιστροφῶς,
 30 σ' ἐμᾶς νὰ στελεῖ τὴν χαρὰ, καὶ εἰς ἐκείνους ψόφος,

39^κ

3 ξεφαντώσετε. — 5 σ' αλοντε. — 7 σῆς - μαχερί. — 9 ἀπαρτάσατε. —
 17 ἦς. — 19 νὰ δοξάζωμεν. — 21 πρᾶγμα — 23 μπορῇ. — 24 ἐρευνήσαι. —
 26 αὐτάση. — 29 τῶρα - ἀντιστροφῶς.

- ὅτι αὐτὸς τὰ κυβερνᾷ τὰ πάντα καθὼς θέλει,
 ἄνθρωπος θέλ' ὑπομονὴ διὰ νὰ ᾄῃ τὰ τέλη,
 αὐτὸς πλουτίζει πένητας καὶ βασιλεῖς πτωχίζει,
 τοὺς παίρνει τὸ βασίλειον κι' εἰς ἄλλους τὸ χαρίζει,
 5 οὐδένα πράγμα γίνεται χωρὶς τὸ θέλημά του,
 εἰς ἄνθρωπον δὲ στέκεται, ἀμήν, τὸ πρόσταγμά του.

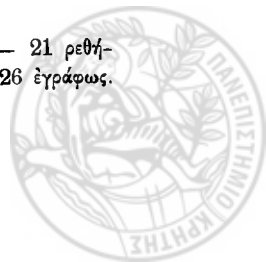
ΕΔΩ γράφομεν πόσοι ἐσκοτώθησαν Ῥωμαῖοι καὶ Ἀγαρηνοί.

- Λοιπὸν τώρα ν' ἀκούσετε πόσοι ἐσκοτώθηκαν
 10 Ῥωμαῖοι καὶ Ἀγαρηνοί, καὶ πόσοι ἐχαθῆκαν,
 χιλιάδες δέκ' Ἀγαρηνοὶ ὀλόκληραις ἠχάθησαν
 καὶ δεκαπέντε κι' εἴκοσι, ὅπου ἐσκοτώθησαν,
 μάλιστα καὶ πλειότεροι ἐχάθησαν τελείως
 καὶ εἰς τὸ πῦρ ἐπήγασι, νὰ εἶναι αἰώνως,
 15 καὶ Χριστιανοὶ ἴσκοτώθηκαν ὡς τέσσαρες χιλιάδες
 ὅπου ἐλάβαν θάνατον παιδιά καὶ μανάδες.
 Ἀλλὰ θαρρῶ ἔς τὸν Κύριον αὐτοὶ νὰ μὴ χαθοῦνε,
 μόνον εἰς τόπον φωτεινὸν νὰ τὸν ὑμνολογοῦνε,
 ἔς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἔς τὴν πολλὴν εὐφροσύνην, **40**
 20 μὲ τοὺς δικαίους καὶ καλοὺς νὰ χαίρωνται μ' ἐκείνην.

ΠΩΣ ἐπῆγγεν εἰς τὸ Ρέθυμνον καὶ ἐπολέμησε καὶ τὸ ἐπῆρε.

- Ἐς τὸν χρόνον τὸν ἐρχόμενον, σαράντα ἕξη χρόνους,
 πάλιν τώρα ν' ἀκούσετε μὲ δάκρυα καὶ πόνους,
 25 γιὰ τὸ καύμενο Ρέθυμνον θέλω νὰ ἀρχινήσω,
 νὰ σᾶς εἰπῶ καὶ δι' αὐτὸ κι' ἐγγράφως νὰ τ' ἀφήσω,

4 πέρνει. — 7 γράφωμεν. — 9 τῶρα. — 13 κλειώτερα. — 21 ρεθί-
 μον. — 23 ἐρχόμενον - σαραντάξι. — 25 ρεθιμον - ἀρχινήσω. — 26 ἐγγράφως.

- ὅπου αὐτὸ μὲ πόλεμον ὁ Τούρκος τὸ ἐπῆρε
 κι' ἔκαμε μάναις ἄμετραις καὶ ἐγινῆκαν χῆραι.
 Τίς εἶχε μάτια νὰ ἰδῆ ἐκεῖ κατὰ τὴν τάξι
 τὸν πόλεμον, ποῦ ἔκαμνε καθάρια νὰ κοιτάξῃ!
 5 νὰ κάμῃ πέτρα τὴν καρδιά, νὰ μὴ τοῦ δώσῃ πόνους,
 νὰ μὴ θρηγῆσ' ἀπὸ ψυχῆς εἰς τοὺς περισσοὺς φόνους,
 π' ἐσφάζονταν σὰν πρόβατα ἔς τὸ μακελλιδί κοπάδι
 οἱ Ρεθυμιῶται οἱ πτωχοὶ κι' Ἀγαρηνοὶ δμάδι;
 Τὰ αἵματα ἐτρέχασιν κάτω πρὸς τὰ χαντάκια,
 10 τὰ καύκαλα μὲ τοὺς μυαλοὺς μέσα εἰς τὰ χαράκια,
 μασσέλλαις ἀπὸ τὰ σπαθιά καὶ χέρια καὶ ποδάρια
 ἐπέφτασιν ἐδῶ κι' ἐκεῖ ἔς τὴν στράταν τὴν καθάρια.
 Ἐκεῖ νὰ ἴδῃς τὸν πόλεμον, τὴν ταραχὴ καὶ ζάλη,
 δὲν ἐγνωρίζονταν ἐκεῖ μικροί, οὐδὲ μεγάλοι.
 15 Ἡ γῆ τότε ἔκοκκίνησεν ἀπὸ τὰ αἵματά τους
 καὶ σὰν ποτάμι ἔτρεχε τότε ποῦ τὰ κορμιά τους.
 Ὡσπερ κριοὶ γὰρ λογικοὶ καὶ ἄρνες ἐσφαγμένοι,
 καὶ μεληθδὸν ἀνηλεῶς κοπτόμενοι καυμένοι.
 Κι' ἐσκοτώθησαν πολλοί, νέοι καὶ παλληκάρια.
 20 μὲ ἀρκομπούζικα καὶ σπαθιά καὶ ἄλλοι μὲ δοξάρια.
 Μὰ τίποτε δὲν ἔκαμαν, μόνον παραδοθήκαν,
 κι' ἐφύγασιν ἀπὸ ἐκεῖ καὶ εἰς τὸ κάστρο ἔμπηκαν.
 Ὁ κόσμος τοὺς ἐφάνηκε, πῶς θέλει νὰ βουλιάσῃ,
 φωτιὰ μεγίστη εἰς τὴν γῆ νὰ τὴν ἔκατακύσῃ.
 25 Φωναῖς ἐβγήκαν παρευθὺς καὶ κλάμματα καὶ πόνοι,
 σ' αὐτὴν τὴν ἀνακάτωσιν κι' ἓνας τὸν ἄλλ' ἀμπώνει,
 διὰ νὰ φύγῃ τὴν σκλαβιά, τὸν θάνατον νὰ γλύστῃ,
 τούτῃ τὴν πρόσκαιρον ζωὴν, νὰ πάῃ ἀλλοῦ νὰ ζήσῃ.
 Κι' ἐπῆράν το οἱ ἀσεβεῖς μὲ τὸ σπαθί ἔς τὸ χέρι,
 30 αὐτὸ κάμν' ἡ ὁμόνοια καὶ τὸ πολὺ σεφέρι.

41

Σαββάτο μέρα ἦτονε, Ὀκτώβριος εἶχε δέκα,
 ὁποῦ τὸ πῆραν καὶ αὐτό, ὡσάν μίαν γυναῖκα,
 τὸ ξύπυργον, ἂν ξεύρετε, μὰ ὄχι τὸ καστέλλι,
 ἀλλὰ κι' αὐτὸ ἐμήνυσε ὕστερα, πῶς τὸ θέλει.

5 ΠΩΣ ἐμήνυσεν εἰς τὸ Ρέθυμνον νὰ τοῦ δώσουν τὰ
 κλειδιά.

- Καὶ παρευθὺς ἐμήνυσε τὸ κάστρο νὰ τοῦ δώσουν,
 δίχως καμμίαν ἄργητα νὰ τοῦ τὸ παραδώσουν.
 Καὶ λέγω δὲ τὸ Ρέθυμνον, κι' ὄχι τὸ μεγάλο,
 10 ὁποῦ τὸ πῆρε καὶ αὐτὸ ἔτζι, ὡσάν καὶ τ' ἄλλο.
 Λέγει, ἀμέτε γλήγορα, πέτε τους τὴν αἰτία,
 ἂν θέλουσι μὲ τὸ καλὸ νὰ δώσουν τὰ κλειδιά,
 ἂν δὲ καὶ δὲν θελήσωσι, βαρῆτε, κόψετε τους,
 σφάζετε καὶ σκλαβώσετε καὶ ἀφανίσετε τους,
 15 χαλάσατε, ρημάξετε, σὰν τὴν Τρωάδα τότες,
 ὅμοια νὰ τὸ πάθουνε αὐτοὶ οἱ Ρεθυμνιώταις,
 ποῦ τὸ Μπαχδάτι ἴπηραμεν ἐμεῖς μὲ τὸ σπαθὶ μας
 καὶ τοῦτο ἂν τ' ἀφήσωμεν, εἶναι πολλὴ ντροπὴ μας·
 ἐκείνην τὴν ἐξάσκουστον τὴν Νινευὴ τὴν πόλι,
 20 ἡμεῖς τὴν ἐδουλώσαμε, καθὼς τὸ ξεύρουν ὄλοι,
 καὶ τώρα νὰ ἀντισταθῆ ἑτοῦτο τὸ καστέλλι,
 ὁποῦ τὸ καταπίνουμεν ὡσάν ἕνα παστέλλι,
 καὶ μάλιστα ὡς ἕν αὐγόν, ἔτσι κι' αὐτὸ ροφοῦμεν
 καὶ ἀπὸ τὰ θεμέλια παντελῶς τὸ χαλοῦμεν.

42

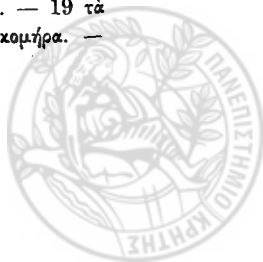

ΠΕΡΙ τοῦ πῶς ἐπαραδόθη καὶ αὐτὸ εἰς τὰ χέρια τῶν
Τούρκων.

- Ὀλίγαις μέραις πολεμεῖ κι' ὕστερα παρεδόθη
 μέ πόλεμον δὲ καὶ αὐτό, κι' ὕστερα ἐδουλώθη,
- 5 κι' ὄλοι τους ἐμίσεισαν τότε κατὰ τὴν ὥραν,
 ἄλλοι ἐπῆγαν ἔς τὰ χωριά καὶ ἄλλοι εἰς τὴν χώραν,
 ἄλλοι πῆγαν διὰ ξηρᾶς καὶ ἄλλοι διὰ θαλάσσης,
 τὸ θρῆνος ὅπου ἔγινε, σ' ἀφίνω νὰ λογιᾶσης.
 Τότε λοιπὸν ἐβγαίνασιν, ὡς αἰχμαλωτισμένοι.
- 10 μαῦροι καὶ ὀλολύπητοι καὶ καταδικασμένοι.
 Ἀρχίσαν νὰ μοιρολογοῦν, ἀπὸ καρδιάς νὰ κλαίγουν,
 οὐαὶ καὶ τὸ ἀλλοίμονον, ἡμεῖς τότε νὰ λέγουν.
 Μεγάλως ἐβρουχίζονταν καὶ βαρυαναστενάζαν,
 ἔδερναν τὰ κεφάλια τους καὶ τὸ οὐαὶ ἐκράζαν,
- 15 καὶ δυνατὰ θρηνούσασι, μὲ λύπησιν μεγάλη
 κι' ἐσέρνασι τὰ γένειά τους, μαλλιά πού τὸ κεφάλι,
 καὶ ἔρρεαν τὰ δάκρυα ποταμηδὸν κι' ἐτρέχαν,
 ἕως τὴν γῆν ἐσταζάσιν, τὰ ροῦχά τους ἐβρέχαν.
 Μεγάλως ἐτρομάξασι τὰ μέλη τῆς σαρκὸς τους
- 20 καὶ βλέποντας τὸν χωρισμὸν καὶ τὸν ἀφανισμόν τους,
 πού ἔχασαν τὴν χώραν τους, τὰ πατρογονικά τους,
 τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους τους καὶ τὰ ὑπάρχοντά τους.
 Καὶ πρὸς τὴν χώραν γόγγυζαν κι' ἐλέγαν, κακομοῖρα!
 νὰ χάσης τόσαις εὐμορφαῖς, νὰ γένῃς τώρα χήρα.
- 25 Μὰ τὴν ἀλήθεια, ἔπρεπε πᾶς ἓνας νὰ τοὺς κλαίψῃ,
 νὰ λυπηθῆ ἀπὸ καρδιάς καὶ νὰ ἀναστενάξῃ,
 πού ἄφησαν τὰ σπήτια τους, περβόλια καὶ τοὺς τόπους
 κι' αὐτῆνοι τώρα περπατοῦν εἰς ἄλλους ξένους τόπους.

43

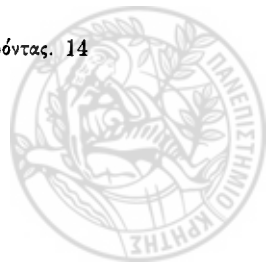
1 ἐπαραδῶθη. — 3 ὀλίγες. — 5 ὄλοι - ὦρα. — 11 ἀρχῆσαν νὰ μη-
 ρολογοῦν. — 12 ἀλήμονον. — 16 κεφάλι. — 17 ἔρρεαν - ποταμηδον. — 19 τὰ
 μέλει. — 20 ἀφανισμόν. — 22 συγγενῆς - ὑπάρχοντα. — 23 κακομοῖρα. —
 24 χήρα. — 25 πᾶσάνας. — 28 τῶρα.

ΤΟ πῶς ἐπῆραν τὰ χωριά οἱ Ἀγαρηνοὶ καὶ τὸ Μέγα
Κάστρον.

- Ἔτσι ἐπῆραν τὰ χωριά κι' ἐπήγαιναν ἔς τὴν χώρα
ἔς τὸ Κάστρο τὸ καθολικὸ καὶ πολεμοῦν το τώρα,
5 σκορπίζοντας, σκλαβώνοντας νέους, λέγω, καὶ γέρους,
ὡς πῦρ καὶ καῦμα φλογερὸν, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θέρους,
καὶ μοναστήρια κούρσευσαν, χωριά καὶ τοὺς τόπους
ρημάζοντας ἐπήγαιναν, καὶ ζῶα καὶ ἀνθρώπους.
Ἔσκαψε μίαιαι καὶ ἐκεῖ μπαστούνια κι' ἐπολέμα,
10 καὶ τίποτε δὲν ἔκαμε, μ' ἔχυσε τόσο αἷμα.
Θωρώντας τὰ ἐρχόμενα κι' ἐγὼ συχνοτρομάσω
ἔς τόσο κακὸν ποῦ νὰ γενῆ, ἄλλην βουλήν νὰ πιάσω.
Καὶ ποῖος ἀνθρωπος ἔμπορεῖ μὲ στίχους νὰ διαλύσῃ, 44
καταλεπτῶς εἰς τὸ χαρτὶ ἐγγράφως νὰ τ' ἀφήσῃ;
15 καὶ τοὺς πολέμους τοὺς πολλούς, ὅπου οἱ Τούρκοι κάμνουν
τὴν προθυμίαν τὴν πολλήν, ὅπου εἰς τούτους βάνουν;
μεγάλον καὶ παράδοξον, φρικτὸν βλέπω τὸν φόνον,
μὲ πλεῖστον ὄρφανῶν παιδιῶν καὶ τῶν χηράδων πόνον.
Σ' τὰ τεῖχη ἐπλησίασαν μὲ τόσο ὄχλον τόσο
20 ὅπου ποσῶς δὲν δύναμαι τὸν ἀριθμὸν νὰ δώσω,
κι' ἐστέκονταν ἔς τὸν πόλεμον τριγύρου τόσα πλήθη,
ποῦ δύνονται νὰ βάλουσι τὸν κόσμον εἰς τὰ βύθη,
φουσσάτα λέγω τοῦ ἐχθροῦ ἀρίθμητα καὶ πλεῖστα
καὶ ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἔς τὰ δύο μέρη ἦσα,
25 καὶ ἀπὸ τὸν πολὺν λαὸν πάντοθεν πηδημένοι,
κι' ἀπὸ τὴν κάψαν τὴν πολλήν περίσσα διψασμένοι.
Οἱ Τούρκοι τέτοια βουλήν παμπονηρὰν ἐπίασαν,
κάθ' ὦραν εἰς τὸν πόλεμον τὰ λόγια συναλλάσσαν.

8 ἔτσι - χῶρα. — 5 σκορπίζοντας - σκλαβεβώντας. — 11 θωρόντας, 14
ἐγγράφως. — 18 χηράδων. — 22 βεῖθη. — 23 πλήσα.

- Ἦλθαν λοιπὸν καὶ δεῖξασι δύναμιν, λέγω, τόση
 ποῦ τόσην λύπην ἤμπορεῖ καὶ τῶν πετρῶν νὰ δώσει,
 καὶ τόσον πλῆθος ἤσανε, τόσαις φωναῖς ἐβγάναν
 ἀπὸ τὴν τόσην ταραχήν, ἄνω ᾽ς τὰ ὕψη ἔφθάναν.
- 5 Πολλὺς λαὸς ἐδιάβηκε μὲ τὸν πικρὸν τὸν φόνον
 οὐαί! οὐαί! ἐφώναζαν κι' εἶχαν μεγάλον πόνον,
 ποῦ ἔρριχναν οἱ Χριστιανοί, ἀλλὰ κι' αὐτοὺς πάλι
 ἐπέρνασιν ἢ λουμπαρδαῖς μὲ ταραχὴν μεγάλην.
 Καιρὸν οὐδ' ὦρα πῶποτε δὲν ἤθελον νὰ χάσουν,
- 10 μὲ τόσον πλῆθος ἄπειρον, τὰ τεῖχη νὰ χαλάσουν,
 τόσην δύναμιν ἔδωκαν, μὲ ὄλην τὴν ἀνδρεία τους,
 ποῦ θαυματοὶ εὐρέθησαν εἰς τὰ καμώματά τους,
 διὰ νὰ τὴν ἐπάρουσι, νὰ τὴν αἰχμαλωτίσουν,
 τσ' ἐλεεινοὺς τοὺς Χριστιανοὺς καὶ νὰ τοὺς ἀφανίσουν.
- 15 Ἄλλ' οὗτοι ἀντιστέκουνταν ἐτότες μέρα νύκτα
 κι' ἀρίθμητοι ᾽ς τὸν θάνατον τὸν σκοτεινὸν ἐρρίκτα,
 ὅπ' ἦτον μέγας κίνδυνος, ἐκεῖ ἔβλεπες νὰ τρέχουν
 ἐκ δειλιάς τὸν θάνατον οὐδὲ ποσῶς ν' ἀπέχουν,
 νὰ τελειώσουν ἤθελαν κι' εἶχαν ἐπιθυμία
- 20 τούτην τὴν πρόσκαιρον ζωὴν μὲ δόξαν αἰωνίαν.
 Δακρῶν εἰς τὴν χρεῖαν τους, κλαίω εἰς τὴν βουλήν τους
 μοῦ φαίνεται ὅτι ἔπληθυνε Χριστὸς τὴν δύνάμιν τους.
 Δυναμεροὶ κι' ἀπόκοτοι ᾽ς τὰ τεῖχη ἐπηγαίνα
 θωρῶντας ποῦ ναι δυνατὰ καὶ ποῦ ναι χαλασμένα.
- 25 Ἀλήθεια τόσο ᾽ς τοὺς ἐχθρούς, τόσο σιμὰ ὅπου ἴσαν,
 μὲ τὴν κοιλίαν χαμηλὰ πάντοτε ἔπερπατοῦσαν,
 καὶ διατὶ ἔχαν μπουλμπερη, λουμπάρδαις, βόλια, βρωσίν,
 ᾽ς τὴν μάχην ἀντιστέκουνταν μόν' νὰ ἔχουε νὰ τρώωιν.
 Καὶ ἔχουν τόσο κίνδυνον, μετὰ τὸ θέλημά τους,
- 30 διὰ τὸν Παντοκράτορα καὶ τὴν εὐσεβειάν τους.
 Φυλάσσοντες τὴν πίστιν τους, ὡς ἄντρες νὰ σταθοῦσι
 καὶ ἕως ὅπου δύνωνται τὴν σπάθην νὰ κρατοῦσι.

45

Ἄξιας, εὐγενέσταταις, ἀνίκηταις καρδίαις
 ἀπὸ τὰ πάντ' ἐπαινεταίς, δυναμεραίς, ἀγίαις,
 σεβάσμιμοι καὶ δυνατοί, σώφρονες καθαλλάροι
 κι' ἐδῶ καὶ ἄνω ἔχοντες δόξαν, τιμὴν καὶ χάρι.

5 πῖστιν τε καὶ καλὴν βουλήν καὶ μεγαλοφυχίαν,
 ἐλπίδα καὶ ὁμόνοιαν καὶ τὴν καλὴν καρδίαν.
 Λοιπὸν οἱ δόλιοι Κρητικοὶ κίνδυνον ἐπεράσαν
 μέγαν ἀπὸ ταῖς λουμπαρδιαῖς, ἀλλ' οὐκ ἐδειλιάσαν,
 μὰ προσευχαῖς καὶ δέησαις παντοτεινὰ ἐκάμαν

10 καὶ πᾶσαν τὴν ἐλπίδα τως εἰς τὸν Θεὸν ἐβάναν.
 Μὴ δὲν θελήσης, Κύριε, ἔλεγαν, νὰ χαθοῦμεν
 καὶ εἰς τὰς χεῖρας ἀσεβῶν δεινῶν ν' ἀπολεσθοῦμεν,
 διὰ τὰς ἀμαρτίας μας νὰ μὴ δὲν νικηθοῦμεν,
 ὅπου διὰ τὴν πίστιν μας τὸν Τοῦρκον πολεμοῦμεν.

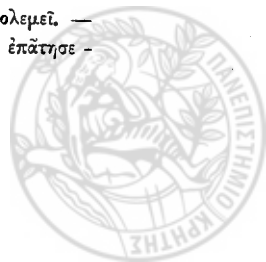
15 Μὴ δὲν θελήσης, ἔλεγον, Κύριε, ὁ ἐχθρὸς σου
 νὰ πολεμῇ τοὺς δούλους σου, τὸν ἐκλεκτὸν λαόν σου.
 Ταῦτα καὶ ἄλλα ἔλεγαν μὲ τὴν καρδιά καυμένη
 κι' ὅλως διόλου ἤσανε ἔς τὴν δέησιν δοσμένοι.

Ἐὰν ὀρίσης, ὅλοι μας, διὰ νὰ σκλαβωθοῦμεν
 20 εἰς τῶν ἐχθρῶν τὰ χέρια, Θεέ, ἄς μὴ δοθοῦμεν,
 ὅτ' ἐπειδὴ λεγόμεσθην, πῶς εἴμασθην δικοί σου,
 καὶ νὰ μᾶς σώσης δὲν ἔμπορεῖς, μὴ εἶπουν οἱ ἐχθροί σου,
 καὶ ἀπὸ ἕνα σου ἐχθρόν, θέλουν γενῆ διακόσοι
 κι' ἀπὸ διακόσοι, χίλιοι, τὸν κόσμον νὰ γεμώσῃ.

25 Τοῦ Μαχομένου τοῦ ψευτοῦ, νόμος νὰ κυριεύσῃ
 τὸ γένος του τὸ ἄπιστον καὶ νὰ μᾶς ἀφεντεύσῃ,
 τῆς πονηρίας θάλασσα, ἐχθρὸς τῆς ἀληθείας,
 τῆς ἐξαπάτης ὁ πατήρ, ὁ δράκων τῆς κακίας,
 ὁ δαίμων ὁ κακότροπος ὁ γεννήσας τὴν πλάνη

30 πολλοὺς ἀπάτησεν ἐχθροὺς κι' εἰς τὸν βυθὸν τοὺς βάνει.

1 εὐγενεστατες. — 7 κρητικοί. — 9 παντοτινά. — 16 νὰ πολεμῆ. —
 26 ἄπιστον. — 28 ἐξαπάτης - δράκων. — 29 ὁ δαίμων. — 30 πολλὸς ἐπάτησε -
 βάνη.

- Ὅτι λοιπὸν ἐπίστευσαν καὶ ἀπὸ μᾶς εὐγῆκαν
τὸν Μασουμέτη τὸν σαλὸν καὶ μᾶς ἀπαρνηθῆκαν.
καὶ ἐσένανε ἀφήκασιν τὸν ποιητὴ καὶ κτίστη
τοῦ οὐρανοῦ τε καὶ τῆς γῆς καὶ τῶν ἀνθρώπων ρύστη.
- 5 Τὸ βάπτισμα τὸ ἅγιον αὐτοὶ καταπατοῦσι,
τὰ ἄχραντα μυστήρια ποσῶς δὲν τὰ ψηφροῦσι,
καὶ γίνηκαν συγκοινωνοὶ μετὰ τοῦ Μασουμέτη,
τοῦ πλάνου καὶ παμμίαρου, τοῦ βέβηλου καὶ ψεύτη.
- 10 τόσα περίσσια βάσανα, Χριστέ, πῶς τὰ βασταίνεις;
καὶ στέκεται ν' ἀφανιστῆ ὁ κληρὸς ὁ δικός σου,
ὄν ἐξηγόρασας, Χριστέ, μ' αἷμα τὸ ἅγιόν σου.
Καὶ τώρα πῶς τὸν ἀφῆσες ἔτζι καὶ κινδυνεύει;
καὶ καθε μέρα ὁ ἐχθρὸς σκλαβώνει καὶ τουρκεύει,
- 15 καὶ δὲν θωρεῖς ἐξ οὐρανοῦ παιδευσιν καὶ σκλαβία
ἔπου οἱ πάντες ἔχομεν, γυναῖκες καὶ παιδιὰ,
ὅπ' ἔχουν οἱ Χριστιανοὶ διὰ τὸ ὄνομά σου
καὶ στέκονται ἔς τὴν πίστιν σου, φυλαῖν τὰς ἐντολάς σου,
καὶ τυραννοῦντ' οἱ ἄθλιοι, δέρονται καθ' ἐκάστην,
- 20 καὶ ὅλα τὰ ὑπομένουσι διὰ ἐσέ, τὸν Πλάστην,
τοὺς βγάνουν ἀπ' τὰ σπήτια τους καὶ ἐκεῖνοι κατοικοῦσιν,
ὡς χοῖροι τρών' καὶ πίνουσι, σὰν τὰ σκυλιὰ μεθοῦσιν,
καὶ ἄλλα περισσότερα, ἔπου ὁ νοῦς μου φρίσσει,
νὰ τὰ εἰπῆ δὲν ἠμπορεῖ καὶ νὰ τὰ συλλογήσῃ,
- 25 ζωὴν περνοῦσι θλιβερῆ καὶ στενοχωρημένη,
κόπους καὶ μόχθους ἔχουσι, πολλὰ βασανισμένοι.
Ἄλλα καὶ τόσα δάχρυα, Χριστέ, πῶς τὰ βασταίνεις
ποῦ χύνονται καθημερινά, καὶ πῶς τὰ ὑπομένεις!
ἔπου ἂν ἐμαζόνουνταν, λίμνην ἔελαν γεμίσουσιν
- 30 νᾶναι μεγάλη καὶ βαθειά, καράβια ν' ἀρμενίσουσιν.

47

2 ἀπαρνηθόικαν. — 3 ἀφῆκασιν. — 7 γύνοικαν — 8 παμμίαρον - βαβηλον.
— 16 ἔχωμεν. — 21 κήνοι. — 22 χοῖροι - τρών. — 23 φρίσσει. — 24 ὑπεῖ -
σηλογίσει. — 25 θλιβερῆ. — 30 βαθιά - ναρμενοί - σου.

- Δὲν στέλνεις ἀπ' τοὺς οὐρανοὺς τὰ ἄνωθεν καὶ ὕψη
 ὀργήν, θυμὸν εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοὺς πάντας νὰ καλύψῃ!
 Ὡς ἐν Συναχερίμ ποτὲ ἀφανισθῆκαν ἄρδη,
 χιλιάδες ὀγδόντα κι' ἑκατὸν ἐπήγανε ἔς τὸν ἄδη.
- 5 ποῦ κείνοι ἐκοπήκασιν ὄλοι εἰς μίαν ὥραν 48
 εἰς τὸν καιρὸν Ἐξεκίηλ Ἱερουσαλήμ τὴν χώραν.
 Στρατὸς βαρβάρων ἀθροισθεὶς καὶ ἐξ ἔθνῶν ἀθέων,
 καὶ χαίρονται εἰς ταῖς σφαγαῖς ταῖς τῶν πτωχῶν Ρωμαίων.
 Ἄνδρες αἱμάτων ἀπηνεῖς καὶ πλήρεις ἀπὸ δόλου,
- 10 ἄρπαγες, ὑπερήφανοι, καὶ τέκνα τοῦ διαβόλου.
 Ἄλλὰ αἰσχύνῃς πλήρωσον τὸ πρόσωπ' ἀτιμίας,
 εἰς τὰ ὀπίσω νὰ στραποῦν μὲ ἐντροπὴν δειλίας.
 Καὶ τίς ἡμᾶς τοὺς ἄθλιους νὰ κλαύσῃ νὰ θρηνησῃ;
 αἰχμαλωσίαν τὴν ἡμῶν νὰ μᾶς παρηγορήσῃ;
- 15 καθὼς ἀγγεῖα ἑστράκινα, ὅπου σὰν τζακισθοῦσι,
 τὰ ρίχτουνε εἰς τὴν κοπριά καὶ τὰ ποδοπατοῦσι,
 οὔτω καὶ ἡμεῖς οἱ ἄθλιοι διὰ τὴν ἁμαρτία
 μᾶς δέρνουν καὶ ποδοπατοῦν τ' αἰμοβόρα θηρία,
 ποῦ ὡς τὸ χιόνι ἴλαμπαμεν, υἱοὶ ἡμέρας φώτους
- 20 καὶ τώρα ἐγινήκαμε υἱοὶ νυκτὸς καὶ σκότους.
 Μὰ φείσθητί μας, Κύριε, φείσθητι τ' ἀμπελώνος
 τὴν πίστιν τὴν ὀρθόδοξον αἰῶνας εἰς αἰῶνος,
 Δέσποτα, ὃν ἐφύτευσε, Χριστέ, ἡ δεξιὰ σου
 δι' ἔλεος τὸ ἄφατον ἢ ἀγαθότητά σου.
- 25 Καὶ μνήσθητι τὸ ἔλεεινῆς τὸ ὠρῆας ἡλικίας
 τὰ βάσανα καὶ πειρασμοὺς καὶ τῆς αἰχμαλωσίας.
 Ὡς πότε, Κύριε, ἀφ' ἡμῶν στρέφεις τὸ πρόσωπόν σου
 κι' ἀσεβεῖς καυχώντανε εἰς τὸν πιστὸν λαόν σου;

1 ὕψει. — 2 θυμὸν - καλύψῃ. — 5 κείνοι - ἐκοπήκασιν. — 6 χῶρα. —
 8 χαίρωνται. — 9 ἄνδραϊς - ἀπεινής - πλεῖρης. — 12 δηλίας. — 14 παρηγορήσῃ.
 — 15 ἄγγεϊα. — 24 ἔλεος. — 28 ἀσεβῆς καυχώντωνες.

καί βρίσκονται ταλαίπωροι σέ κίνδυνον περίσσου
 ἐκ τῆς στενοχωρίας των, σχεδὸν νὰ ξεψυχήσου.
 Γιατί λοιπὸν ἐχάσανε τὴν τόσῃν περρησίᾳ,
 ἕκαστα τὰ τόσα ἀγαθὰ, ποῦ εἶχαν πρὸς τὴν χρεία;

5 ΘΡΗΝΟΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΥΣΤΥΧΙΣΜΕΝΗ ΚΡΗΤΗ 49

- Δεῦτε, πηγί, ἀντλήσατε ὕδωρ τοῖς ὀφθαλμοῖς μου
 νὰ κλαύσω καὶ νὰ θρηνηθῶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς μου.
 Πῶς νὰ σέ κλαύσω, ἄθλια, καὶ πῶς νὰ σέ θρηνήσω
 τοὺς διωγμοὺς καὶ χαλασμοὺς πῶς νὰ τοὺς ἀρχινήσω;
- 10 Νὰ γράψω τόσα βάσανα τῆς Κρήτης τῆς καυμένης,
 τῆς ξένης καὶ τῆς μοναχῆς καὶ τῆς πολλὰ θλιμμένης.
 Ἕλιε, κρῦψόν σου τὸ φῶς καὶ κλαύσατε τὰ δένδρα
 τὴν Κρήτην τὴν περίφημον ποῦ ἔτον κυρὰ κι' ἀπέντρα,
 τὰ νέφη μὴ δὲν βρέξετε, ἢ γῆ μὴ δὲν βλαστήση
- 15 καὶ τὰ βοτάνια τοῦ ἀγροῦ κανένα μὴν ἀνθήση.
 τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κι' αὐτὰ μὴ κελαδήσουν,
 ἀλλὰ τὰ πάντα θλιβερὰ νὰ κλαύσουν νὰ θρηνήσουν,
 περβόλια, βρύσαις, ποταμοὶ καὶ δρόμοι σφαλισθήτε.
 κάμποι, λαγκαθία πετρωτά, ὄλα σας λυπηθήτε
- 20 καὶ γοερῶς θρηνήσατε ἔς αὐτὴν τὴν ἀδικίαν,
 ποῦ ἐσπλαγίσθη ἄδικα, χωρὶς καμμιᾶν αἰτίαν.
 Κρήτη, τὰ χεῖλη μου δειλιοῦν, τὰ μέλη μου τρομάσουν,
 χέρια δὲν ἔχουν δύναμιν κονδύλι γιὰ νὰ πιάσουν
 τοὺς κουρσεμοὺς καὶ στεναγμοὺς, ποῦ ἔγιναν ὡς τώρα
- 25 σ' αὐτὴν τὴν κακορρίζικη καὶ κουρσεμένην χώρα.
 Πονεῖ μου μέσα ἔς τὴν καρδιά, σὰν νῆλαι καμνωμένη
 νὰ βρίσκειται αἰχμάλωτη καὶ παραπονεμένη.

3 παρησία. — 4 οἶχα. — 5 θρήνοι. — 9 διωγμοὺς - ἀρχινήσω. — 11
 θλιμμένης. — 17 ὄλα. — 18 σφαλιστήτε. — 19 λυπηθήται. — 20 γωέρω. — 25
 κακορίζικη. — 26 πονή. — 27 παραπονεμένοι.

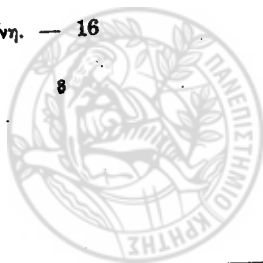
- Ἦ Κρήτη! πῶς οἱ ἄρχοντες σέ βλέπουν καὶ θωροῦσι;
 τὰ τόσα σου βαρέματα, πές μου, πῶς τὰ βαστοῦσι;
- Ἦ Κρήτη, ποῦν' τὰ πλοῦτη σου, ποῦν' ἡ τιμαὶς ἡ τόσαις;
 τὸν ἔπαινό σου μαρτυρῶ, ἂν εἶχα χίλιας γλώσσαις,
 5 ποῦν' τῶν ἀρχόντων τὰ χωριά, ἵστατικά καὶ πλοῦτη, 50
 ἡ δόξαις καὶ ξεφάντωσαι, πούχεν ἡ χώρα τούτη;
 ποῦ οἱ σοφοὶ διδάσκαλοι; ποῦ ἡ παραταξία;
 ποῦ εἶν' τὰ παλληγάρια σου; καὶ ποῦ ἡ δυναστεία;
 ποῦν' τῶν ἀρχόντων αἱ τιμαί; πῶς ἐκατασταθῆκαν!
- 10 καὶ τώρα πῶς εὐρίσκονται μὲ βάσανα καὶ πρίκαν.
 Ἄρχοντες, ποῦν' οἱ μπράβοι σας; ποῦν' τὰ λαγωνικά σας;
 ποῦν' τὰ γεράκια τ' ὄμορφα; καὶ ποῦνε τὰ χωριά σας;
 ποῦ καὶ αὐταῖς ἡ φορεσαίς, μεταξωτὰ βελουῦδα,
 καὶ τ' ἄλλα τὰ ἐπίλοιπα, εἰπέ μου, τώρα ποῦντα;
- 15 Κρήτη, στολὴ τῆς Βενετιάς, τοῦ πρίντζιπε κορῶνα,
 ὅπου τὰ ρετζιμέντα σου πολλὰ σὲ ἄκαμαρόνα.
 Κρήτη, ὅσοι σὲ εἶδαι, πολλὰ σ' ἀναζητοῦσιν,
 ὅπου κι' ἂν λάχουν σ' ἐπαινοῦν κι' ὅλοι σὲ μαρτυροῦσιν,
 ὅλαις ἡ χώραις σ' ἐπαινοῦν πῶς ἦσουν πλουμισμένη
- 20 καὶ σήμερον εὐρίσκεσαι κακῶς καταντημένη.
 Κρήτη, ποῦ ἦσουν ἵπαινετὴ ἔς τὰ πλοῦτη παρὰ ἄλλῃ
 χώρα τοῦ Βενετζιάνου μας ἦσουν πλέον μεγάλη,
 καὶ ἀπὸ πᾶσαν ἀρετὴν πάντ' ἦσουν στολισμένη
 χαρίσματα πολλῶν λογιῶν πολλὰ καμαρωμένη.
- 25 Ἦ Κρήτη! κρῖμα π' ἦτονε ἄλλος νὰ σ' ἀφεντεύσῃ,
 γένος μωρὸν καὶ ἄπιστον καὶ νὰ σὲ κυριεύσῃ,
 π' ὅλος ὁ κόσμος σ' ἐπαινεῖ ἔς τὴν τέχνην καὶ σοφίαν,
 σὲ γράμματα καὶ ἄρματα, ἀλλὰ καὶ ἔς τὴν ἀνδρείαν,
 κι' ἄλλα πολλὰ μαθήματα μικρά τε καὶ μεγάλα,
- 30 τᾶξαις, λέγω, καὶ φρόνησαις καὶ πάσης φύσης ἄλλα,

8 ὦ - ἡ τώσαις. — 8 παλικάρια. — 10 τώρα. — 11 λαγωνικά. — 18
 οἱ φορεσές. — 17 ἴδαισι. — 19 πλουμισμένη. — 22 χῶρα. — 24 πωλόν. —
 28 ἄρματα.

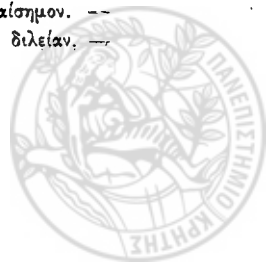
- καὶ τώρα ἐκατάντησες ἔς τοῦ Τούρκου τὴν σκλαβίαν,
 τοὺς ἄρχοντάς σου ἔχασες κι' ὄλην τὴν ἄφεντίαν,
 ἢ δόξα σου ἐχάθηκε καὶ τ' εὐμορφά σου κάλλη,
 ὅπου τὰ ἑκαμάρωνα μικροὶ τε καὶ μεγάλοι,
- 5 καὶ ἔχασαν ταῖς ἐκκλησιαῖς, ποῦ ἦσαν ἡ τιμὴ σου,
 μετζίττα ταῖς ἔκαμαν οἱ πονηροὶ ἐχθροὶ σου.
 Ἄλλοίμονον! ἄλλοίμονον! πῶς εἶσαι καμωμένη!
 ἄθλια καὶ ταλαίπωρος καὶ καταπατημένη
 ἄλλοίμονον ἔς τὴν ὄρανή καὶ καταφρονημένη,
- 10 καὶ πῶς ἐκαταστάθηκε σὰν χήρα πρικοιμένη.
 Χριστέ, νὰ εἶχα δάκρυα ἄπειρα σὰν τὴν βρύσι,
 νὰ ἐκλαι' ἡ καρδία μου, ὥστε ν' ἀγανακτήσῃ,
 νὰ κλαύσω καὶ νὰ θρηνηθῶ μὲ τὴν ἰσχύν μου ὄλην
 αὐτήν τὴν περίφημον καὶ ἀκουσμένην πόλιν.
- 15 ὦ Κρήτη, χώρα μου χρυσή, λυπούμαι δι' ἐσένα,
 πῶς ἐδουλώθης ἄθλια μέσα σὲ χέρια ξένα;
 Οὐαί! οὐαί! ἄλλοίμονον! καὶ πῶς ἐκαταστάθης,
 ποῦ δὲν τὸ ἠλιπίζες ποτε τόσα κακὰ νὰ πάθῃς.
 Ποῦναι τὰ τόσα ἀγαθὰ, ποῦ ἦσουν χορτασμένη;
- 20 καθὼς ἐλήγᾳ κατάκαρος ἦσουνα στολισμένη.
 Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔχασες, κι' ἄλλοι τὰ ἔχουν τώρα,
 τὰ ὑστερήθης, ἄθλια, δλα εἰς μίαν ὥρα.
 Ἄρα, Χριστέ μου, νὰ στραφῇ πάλιν ἔς τὴν πρώτην τάξιν,
 καθὼς ἦτο προτῆτερα ἔς τὰ ἔργα κι' εἰς τὴν πράξιν;
- 25 Κλαύσατε, δάση, κλαύσατε καὶ σπήλινα μαυρισμένα,
 πουλιά, θεργιά τὰ ἔρημα, κλαύσατε μετ' ἐμένα.
 Κλαῦσε, ψυχὴ μου, θρήνησε, δάκρυσε καὶ λυπήσου,
 καὶ σύ, καρδία, βόησε μ' ὄλην τὴν δύναμί σου.
 Κλαύσατε, κλαύσατε πικρῶς, ψυχὴ καὶ σύ, καρδία,
- 30 ὁμάδι νὰ θρηνησέτε, ζῆμα καὶ προθυμία.

3 κάλη. — 4 καμαρῶνασι - μικρότε. — 7 ἄλλοιμονον - καμωμένη. — 16
 χαῖρια. — 22 ὑστερήθης. — 24 πράξι. — 25 δάσοι. — 29 πικρῶς.

- Καί σεις, ματάκια, χύσετε δάκρυα τεθλιμμένα
 ἀπό τὰ βάρη τῆς καρδιάς θολὰ καί βουρλωμένα.
 Ὡσάν ποτάμι ἀδιάβατο, ἔτσι αὐτὰ ἄς δράμουν,
 νὰ κλαύσουν καί νὰ λυπηθοῦν, ὥστε ποῦ ν' ἀποκάμουν,
- 5 πρὸς τὸν οἰκτίρμονα Θεὸν νὰ τὴν ἐλευθερώσῃ,
 σὲ 'κείνους, ποῦ τὴν εἴχασι· πάλιν νὰ τὴν ἐδώσῃ.
 Θεέ, μεγαλοδύναμε, ἂν εἶναι ὄρισμός σου,
 πάλιν νὰ τὴν ἐλάβουσι διὰ τὸ ἔλεός σου,
 καί δὸς σ' αὐτοὺς τὰ σπῆτια τους, δὸς καί τὰ πατρικά τους,
- 10 καί σώνει τους ὁ παιδεμός, σώνουν τὰ βάρηνά τους·
 δικαίως τοὺς ἐπαίδευσες διὰ τὸ πταισίμῳ τους,
 καί τοὺς ἐκαταδίκασες εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν τους,
 σάν ὁ πατήρ τὰ τέκνα του γιὰ νὰ σωφρονισθοῦσι,
 καί τὰ παιδεύει σπλαγχνικά γιὰ νὰ ταπεινωθοῦσι.
- 15 Ἔτσι καί σύ, φιλόνηρωπε, ἐπαίδευσές τὴν τώρα
 αὐτὴν τὴν κακορρίζικη καί τεθλιμμένη χώρα.
 Ἄλλὰ πάλιν λυπήσου τὴν, διὰ τὸ ἔλεός σου,
 κι' ἀφάνισον τὸν Ἀμαλήκ, τὸν πονηρὸν ἐχθρὸν σου,
 τὸν αἰσθητὸν ἀντίπαλον κατάβαλον ἐν τάχει,
- 20 δός του δειλίαν, σκοτισμὸν, τυφλάγρα ὅπου λάγη,
 δός του 'ς τὰ χέρια κρατημὸν καί εἰς τὰ μάτια στάκτη,
 'ς τὰ σκώτια δίστομο σπαθὶ καί 'ς τὴν καρδιά του σφάκτη,
 δός τους, Χριστέ, φιλόνηρωπε, ὀργὴν καί καταδίκην,
 δειλίαν εἰς τὰ ἔργα τους, νὰ μὴν ἔχουνε νίκην,
- 25 μὰ νὰ νικῶνται πάντοτε, φόβον καί τρόμον νάχουν
 'ς τὴν γῆν καί εἰς τὴν θάλασσα, Χριστέ, ὅπου κι' ἂν λάχουν.
 Ἡμᾶς δὲ ἐλευθέρωσον ἐκ τῆς ἐπιβουλῆς τους,
 καί ἀπὸ τὴν παμμίαρον πίστιν τὴν ἰδικὴν τους.
 Ὅτι σὺ εἶ ὁ ποιητής, ὁ πλάστης καί Θεός μας,
- 30 ὅπως σὲ ἐγνωρίσαμεν ἀπὸ κοιτιάς μητρὸς μας,

1 τεθλιμμένα. — 2 βουρλωμένα. — 3 ποτάμη. — 11 πταισίμῳ. —
 16 κακορρίζικη. — 20 τυφλάγρα. — 21 χεῖρια. — 23 ὀργῆ. — 24 δειλίαν. —
 25 ἀνικῶνται. — 28 παμμίαρον.

- καὶ διὰ τοῦτο, Δέσποτα, ἐσένα προσκυνούμεν,
 ἡμέραν, νύκτα, Κύριε, καὶ σὲ παρακαλοῦμεν,
 σκέπε καὶ διαφύλαττε, Τριάς, τοὺς σὲ ὑμνοῦντας
 ἔνα τῶν ὄλων γὰρ Θεὸν τοὺς σὲ δοξολογοῦντας,
 5 εἰρήνευσον τὸν κόσμον σου, ὡς Θεὸς καὶ Δεσπότης,
 ὕψωσον κέρας Χριστιανῶν, ὡς εἶχασιν ἐκ πρώτης,
 τὰ βάσανα ἃς παύσουσι τῶν αἰσθητῶν δαιμόνων,
 ποῦ τυραννοῦν τοὺς εὐσεβεῖς κι' ἔχουν μεγάλον πόνον,
 τὸν σάλον καταπραΰνον, Χριστέ, τῶν ἀμετρήτων
 10 τῶν πειρασμῶν, τῶν θλίψεων, κινδύνων ἀφορήτων,
 καὶ θραῦσον τὰ φρυάγματα τῆς Ἄγαρ, Κύριέ μου,
 καὶ φύλαξον, ὡς ἀγαθός, τὴν ποίμνη σου, Θεέ μου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΤΕ, πῶς δίχως γυναικὸς τίποτες δὲν
 γίνεται.

- 15 Βλέπετε, πάντες, ἀδελφοί, γιὰ γυναικὸς αἰτία,
 ἐγένηκαν τόσα κακά, τόση ἴματοχυσία.
 Γυναῖκα ἦτον ἀφορμή, ἡ σύγχυσις νὰ γένη
 ἔς τὴν γῆν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, σ' ὄλην τὴν οἰκουμένην,
 αὐτὴ αἰτία ἦτονε μάναις κι' ἐξεκληρίσαν,
 20 κι' ἔκαμε χήραις ἀμετραις κι' ἐκλάψαν κι' ἐθρηνήσαν,
 καὶ νάθελ' ἦτονε κακά, νάθελε πτῆ ξεῖδι,
 παρὰ τὴν γνώμη π' ἔβαλε, νὰ πάη ἔς τὸ ταξεῖδι,
 ποῦ ἔχασε τὴν ἔνωσιν καὶ τὴν πολλὴν εἰρήνην,
 κι' ἐχύθησαν τόσ' αἵματα καὶ οἱ περίσσοι θρῆνοι
 25 γιὰτ' ἀπὸ κόσμου τὴν ἀρχήν, γυναῖκα εἶν' αἰτία
 καὶ ἔφερε τὸν θάνατον, διὰ τὴν ἁμαρτία,
 καὶ τὸν Ἀδὰμ ἐξώρισε ἀπ' τὰ καλὰ τὰ τόσα,
 ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ διγρηθῇ ἡ ἀνθρωπίνη γλῶσσα,

54

6 πρώτης. — 8 πόνων. — 18 δίχος. — 19 μάνες. — 21 πιέδι. —
 22 ταξίδι. — 28 μπορη.

- καὶ ξένοι ἐγινήκαμεν ἀπὸ τοιαῦτα κάλλη,
καὶ ἀπὸ χάριτος Θεοῦ τὴν λάμψι τὴν μεγάλην
καὶ ἡ Τρωάδα ἔχασε γιὰ γυναικὸς αἰτία,
π' ἦτον μεγάλη καὶ καλὴ ἐκεῖν' ἡ ἀφεντία,
5 καὶ ὁ προφήτης ὁ Δαβὶδ πούχε τὴν βασιλεία,
γιὰ τὴν γυναῖκα ἔκαμε φόνον καὶ τὴν μοιχεία,
καὶ ὁ Σαμψὼν ὁ θαυμαστός, ἑκείνος ὁ ἀνδρειωμένος,
γυναῖκα τὸν ἐπλάνεσε κι' ἔμεινε τυφλωμένος,
κι' ἡ Ἡρωδιάδα ἔκαμε νὰ φέρουν ἔς τὴν λεκάνη
10 καὶ ἔκοψαν τὴν κεφαλὴ τοῦ μέγα Ἰωάννη,
γυναῖκα καὶ τὸν Σολομὼν ἔκαμε κι' ἐγελάσθη,
ὥσπερ μωρὸς καὶ ἄγνωστος, κι' ὕστερα ἐλανθάσθη
καὶ τὸν κύρ Λέοντα Σοφόν, ἐκείνον εἰς τὴν Πόλι,
γυναῖκα τὸν ἐκρέμασε, ὡς τὸ γινώσκει ὅλοι,
15 κάστρα καὶ χώραις ἀμετραις καὶ σπήτια ἐρημάξαν,
φίλους, δικοὺς καὶ ἀδελφοὺς ἐκάμασι κι' ἐσφάζαν,
ταῖς ἄλλαις ὄλαις ἀφίνω ταις, δὲν θέλω νὰ ταῖς γράψω,
γιατ' εἶν' πολλαῖς καὶ ἀμετραις, καὶ πρέπει γιὰ νὰ παύτω.

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ πρὸς τὴν Παναγίτσα καὶ Ἀειπάρθενον Κόρην.

- Μία καὶ μόν' εὑρέθηκε καθαρὰ καὶ ἁγία,
αὐτὴ ἡ Μήτηρ τοῦ Χριστοῦ, λέγω, ἡ Παναγία
τῆς Εὐας τὸ κατάκριμα, τὴν τόσην ἀμαρτίαν,
ἔτσι αὐτὴ τὴν ἔσβυσε σὰν τὸ νερὸ τὴν ὅσιαν,
25 αὐτὴ ἡ πολυῦμνητος τῶν ἄνω ὑπερτέρα,
τῶν οὐρανίων στρατειῶν, πάντων ἁγιωτέρα.
Καὶ ὅσοι τὴν πιστεύουσι καὶ τὴν ὁμολογοῦσι
Παρθένον καὶ ἀμόλυντον καὶ τὴν ἐπροσκυνοῦσι,

55

- βέβαια, ὡς φιλόστοργος, θέλει τοὺς βοηθήσῃ
 σ' ἐκείνην, λέγω, τὴν φρικτὴν τὴν τοῦ Ἰοῦ τῆς κρίσι
 Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀφορμὴ πάλιν ν' ἀναστηθοῦμεν,
 κι' ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ νὰ ἐλευθερωθοῦμεν.
- 5 Αὐτὴ εἶναι μεσίτρια, τοῦ κόσμου σωτηρία,
 κι' ὁ κόσμος ὅλος στέκεται μὲ τὴν Αὐτῆς πρεσβεία.
 Αὐτὴ 'ς τοὺς ξένους γνῶριμος εἶναι καὶ προστασία,
 ἀηλιπισμένων τε ἐλπίς εἶναι καὶ βοηθεία.
 Αὐτὴ εἰς χήρας κι' ὄρφανὰ εἶναι καὶ προθυμία,
- 10 'ς τοὺς πειρασμοὺς καὶ πᾶν κακὸν εἶναι ἐλευθερία.
 Αὐτὴ καὶ δόξα μοναχῶν εἶναι ἡ Πλατυτέρα,
 καὶ τῶν ναυτῶν 'ς τὸ πέλαγος εἶναι πάντα μητέρα.
 Τῶν ὀρθοδόξων καύχημα εἶναι πάντ' ἀκουσμένη,
 τῶν ἱερέων καλλονή, Κυρὰ χαριτωμένη,
- 15 καὶ διὰ τοῦτο, ἀδελφοί, ἄς δράμωμεν σ' αὐτήν
 μὲ δάκρυα καὶ προσευχὰς καὶ μὲ ταπεινώσυνην,
 ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ,
 καὶ 'ς τῶν δικαίων τὴν χαρὰν νὰ μᾶς καταξιώσῃ.
 Λοιπὸν 'ς τὸ τέλος ἔφθασα ταύτης τῆς ἱστορίας,
- 20 καὶ τοῦ πολέμου τοῦ δεινοῦ καὶ τῆς αἰχμαλωσίας,
 καὶ τὸ ἐσύνθεσα ἐγὼ καὶ τὸ 'βαλα 'ς τὴν στάμπα,
 οἰκείοις ἀναλώμασι, διὰ νὰ εἶναι πάντα.
 'Ἐὰν θελήσῃς καὶ ἐσὺ νὰ μάθῃς τ' ὄνομά μου,
 'Ακάκιος Ἱερομόναχος, Διακρούσης ἡ γενειὰ μου,
- 25 ἀλλὰ καὶ ἡ πατρίδα μου, νῆσος Κεφαλληνία,
 καθὼς ἐγγράφως βρίσκεται σ' αὐτὴν τὴν ἱστορία,
 ὅτι θέλω νὰ βρίσκηται καὶ τίποτε δὲν χάνω,
 ὥστε ποῦ ζῶ συγχώρησιν καὶ πάλιν σὰν 'ποθάνω,
 καὶ διὰ τὴν συγχώρησιν ποῦ θέλουσε μοῦ κάνει,
- 30 ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ 'ς τόπον καλὸν μὲ βάνει.
 Ὅτι, ὡς ξένος ἔτυχα καὶ 'γὼ σ' αὐτὸν τὸν τόπον,
 καὶ εἶδα τὰ γενόμενα καὶ 'βάλληκα σὲ κόπον,

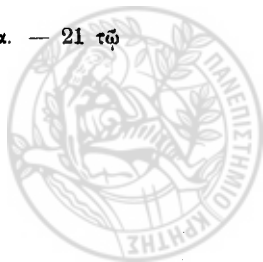
56

- γι' αὐτὸ μοῦ ἐβουλήθηκε σὲ στίχον νὰ τὸ βάλω
 τοῦτο τὸ λίγο ποῦ θωρεῖς, μικρὸ κι' ὄχι μεγάλο.
 Ὡς εἶχα τὴν ἐλπίδα μου μὲ τοῦ Θεοῦ τὴν χάρι
 εἰς ῥήμα τὴν ἐξήγησα κι' ἐβγήκα ποῦ τὰ βάρη,
 5 Ρωμαϊκὰ σὰν τὴν θωρῆς κι' ἔτσι σὰν τὴν διαβάξης,
 κι' ἂν ἔσφαλα καὶ τίποτες, μὴ τὸ πολυθαυμάξης.
 Λοιπὸν τὰ πάντα ἔγραψα ἔς αὐτὴν τὴν ἱστορία
 καὶ πάντα νὰ εὑρίσκεται ἔς τοῦ καθ' ἑνὸς τὴν χρεία,
 καὶ νᾶναι εἰς ἐνθύμησι χρόνους ἀπερασμένους,
 10 ἔς ἐκείνους, ποῦ εὑρίσκονται κι' εἰς τοὺς ἐπερχομένους.
 Ὅμως ἐξήγησα αὐτὴν, πάντες νὰ τὴν γρικοῦσι,
 κι' ἐμένα τὸν ἀμαρτωλὸν γιὰ νὰ μὲ συγχωροῦσι.
 Καὶ σεῖς ποῦ τὴν διαβάξετε καὶ ὅσοι τὴν γρικᾶτε,
 δέομαι καὶ παρακαλῶ, γιὰ νὰ μὲ συγχωρᾶτε,
 15 καὶ ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος θέλει σᾶς τὸ πληρώσει,
 καὶ εἰς τὴν βασιλεία του νὰ σᾶς καταξιώσῃ.
 Σ' τὴν Βενετιὰ τὴν ἔγραψα τὴν ἀκουσμένη χώρα,
 ἔτσι καθὼς τὴν ἐθωρεῖς καὶ τὴν διαβάξεις τῶρα,
 ἦγουν εἰς τὸ καμπαναριὸ τοῦ μέγα Γεωργίου,
 20 ἐκεῖ τὴν ἐτελείωσα εἰς δόξαν τοῦ Κυρίου,
 ἔς τοῦ Γζάν Φουρνάρου τὸ κελλί τοῦ πανοσιωτάτου
 καὶ πανταχοῦ ἐξάκουστου, σοφοῦ, λογιωτάτου,
 καθὼς αἱ πράξεις φαίνονται, τὰ ἔργα φανερόνουν,
 καὶ τὰ καλὰ καμώματα ἔς ὅλον τὸν κόσμον σιώνουν.
 25 Ἀλλὰ καὶ ἡ εὐφήμησις εἶν' ἀγαθὴ καὶ ἄξα,
 τὴν μαρτυροῦσι πάντοτε ὅσοι κι' ἂν τὴν ἐπράξα.
 Τέτοιας λογῆς βλέποντας κι' ἐγὼ τὸ ὄνομά της,
 ἀπ' ἀρεταῖς θεάρεσταις κι' ἐπιτηδεύματά της,
 ἠθέλησα, ὡς φίλος της, τοῦτα νὰ στιχογγήσω,
 30 πρὸς τὴν ἀγάπην τὴν ἐμὴν κι' ἐνθύμησιν ν' ἀφήσω,

57

9 ἀπαρασμένους. — 13 τῇ διαβάξετε. — 18 διαβάξης τῶρα. — 21 τῷ
 καλί. — 25 ἐφήμητης.

- τὸ φίλτρον τῆς ἀγάπης μου καὶ τῆς πιστῆς φιλίας,
 π' ἔχω ἔς τὸν πόθον τῆς ψυχῆς ἐκ χάριτος τῆς θείας,
 διότι πάντων τῶν καλῶν τὸ πλήρωμ' ἢ ἀγάπῃ,
 εἶναι σιμὰ ἔς τὸν ἄνθρωπον, ὅπου δὲν ἐξετράπη,
- 5 καὶ πάντα φίλος γνήσιος τῆς λογιστικῆς σου,
 καὶ τοῦ μισέρ Τομάζ' ὁμοῦ, ὅπουνε ἀδελφός σου,
 γιὰτὶ ἀκούω κ' ἐκείνου τὴν θεοσέβειάν του
 καὶ χιρίρομαι πνευματικῶς εἰς τὰ καμώματά του.
 Δεγθῆτε τὴν προαίρεσιν καὶ τὴν διαθέσιν μου,
- 10 ποῦ ἔχω εἰς τοὺς δύο σας μὲ πόθον τῆς ψυχῆς μου.
 Παρακαλῶ τὸν Κύριον νὰ σᾶς πολυχρονίση,
 ὡς ἔπιθυμεῖτε καὶ οἱ δύο, αὐτὸς νὰ σᾶς χάρισῃ
 ὑγείαν καὶ μακρόβιον, χρόνους κ' αἰωτηρίαν,
 ἀπόλαυσιν αἰώνιον καὶ θεῖαν βασιλείαν.
- 15 Καὶ σεῖς ποῦ τὴν διαβάζετε, δέεσθε καθ' ἑκάστην
 ἔς τὸν βασιλέα τοῦ παντός, τὸν ποιητὴν τὸν πλάστην,
 ἵνα καγὼ ἑλευθερωθῶ πρὸς ἀτελευτήτου,
 χαρᾶς νὰ γένω μέτοχος καὶ τῆς ἀνεκλαλήτου
 βασιλείας καὶ ἑυφῆς καὶ δόξης τῆς ἀκηράτου,
- 20 καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν Θεοῦ τοῦ ἀοράτου·
 ἧς γένοιτο ἐπιτυχεῖν ἡμᾶς, τῇ μεσιτείᾳ
 τῆς παναχράντου σου Μητρὸς καὶ σῆς φιλανθρωπίας.
 Σὺ δὲ Παρθένε Δέσποινα, ἢ τὸν Θεὸν τεκοῦσα,
 ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς τὸν Υἱὸν μὴ πύσης δυσωποῦσα.
- 25 Σὲ βοηθὸν κεκτήμεθα, σκέπη καὶ προστασίαν,
 καὶ διὰ σοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ἔχομεν παρρησίαν,
 καὶ δέχου τὴν Μητέρα σου, Χριστέ, τὴν σὴν πρεσβείαν
 ρυσθῆναι κινδύνων πειρασμῶν καὶ πάσαν ἁμαρτίαν.
 Ὅτι ἐσένα προσκυνῶ τὸν ἐξ αὐτῆς τεχθέντα
- 30 καὶ τῆς ἀγίας δόξης σου θρόνου μὴ χωρισθέντα.

58

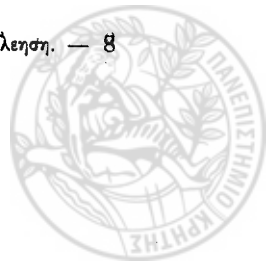

Ἔνα τῶν ἔλων γὰρ Θεὸν ἄμφω σὺν τῇ Μητέρα
ὕμνολογῶ δοξολογῶ νύκτα καὶ τὴν ἡμέρα.

Καὶ διὰ τοῦτο, Δέσποινα, τῶν σέ παρακαλοῦντων,
σκέπε καὶ διαφύλαττε αἰεὶ περιστοιχοῦντων.

- 5 Λοιπόν, γενοῦ μεσίτρια, διὰ νὰ μ' ἐλέησῃ
ὁ πανοικτίρμων Κύριος, καὶ νὰ μὲ συγχωρήσῃ.
Ἄμην, ἀμὴν καὶ γένοιτο, γένοιτο, γέτοιτό μοι,
τὴν ἄφρσιν ὦν ἔπραξα τῶν ἐγκλημάτων δός μοι

ΤΕΛΟΣ

ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

ΔΙΑ ΣΤΙΧΩΝ

Β'

ΜΑΡΙΝΟΣ ΖΑΝΕΣ

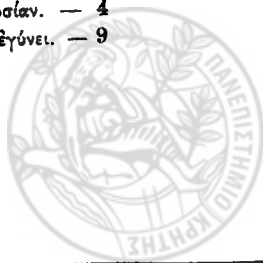

ΔΙΗΓΗΣΙΣ διὰ στίχων τοῦ δεινοῦ πολέμου τοῦ I
 ἐν τῇ νήσῳ Κρήτης γενομένου, ἣ ὅποια περιέχει τὴν σκλη-
 ρότητα καὶ αἰχμαλωσίαν καὶ φόνον, ὅταν ἐκυρίευσαν οἱ
 Ἀγαρῆνοὶ τὴν δυστυχισμένην χώραν τῶν Χανίων καὶ Ρε-
 5 θύμνου καὶ ὅ,τι ἐσυνέβη εἰς τὸ Μεγάλον Κάστρον καὶ εἰς
 ταῖς ἄρδαις καὶ εἰς τὰ νησιά ἀπὸ τοῦ α.γ.μ.ε'. ἕως [1645]
 [1669 =] α.χ.ξ.θ., ὅπου τοῦ ἐδώκανε τὸ Μεγάλο Κάστρο καὶ ἐγένη
 ἡ ἀγάπη.

Συνθεμένη ἐν συντομίᾳ παρὰ Μαρίνου Ζάνε τοῦ
 10 λεγομένου Μπουνιαλῆ, τοῦ Ρεθυμναίου, ἐκ Κρήτης.

Con licenza de' Superiori, e privilegio Ἐνε-
 [1681 =] τίσις α.χ.π.α'. Παρὰ Ἀνδρέα τῷ Ἰουλιανῷ, κοντὰ εἰς
 τὸν Πόντε τοῦ ἀγίου Φαντίνου.

1 στοίχων-πολεμοῦ. — 2 ἐντηνήσω-ὅποια. — 3 αἰχμαλωσίαν. — 4
 δειστηγημένην-χώρα. — 5 ἐσυνέρη. — 6 νησία-τοῦς-ἕως. — 7 ἐγένει. — 9
 ἔσγην τωμῆα. — 10 Μπουνιαλῆ.

ΕΙΣ τὸν Κύριον Μαρῖνον τὸν Ζάνε τὸν ἱστορήσαντα II
τὸν πόλεμον τῆς Κρήτης.

- Ἵς τὸν Παρνασσὸ τῆς ἀρετῆς ἐτούτου τοῦ αἰῶνος,
Ἵς ταῖς βρύσαις ταῖς Μουσαικαῖς τοῦ νέου Ἑλικῶνος,
5 ὦ κλάδοι τῆς ποιητικῆς, δεῦτε νὰ ποτισθῆτε,
υἱοὶ τοῦ ΖΑΝΕ, ποιηταὶ γνήσιοι νὰ γενῆτε.
Θέλετε δὴ Φοῖβο λαμπρὸ Ἵς τοῦτα τ' ἄσπρα λιβάδια
μ' ἄνθη εὐωδιέστατα Ἵς ἐγκάθετα λακώδια.
Τώρα σὲ κάμπους τὰ ἴσταινε λουλουδοστολισμένους
10 μὲ ρόδα καὶ μὲ ὑάκινθους κρινομοσκοπλεμμένους,
καὶ Ἵς τὸν κλεινὸν Ἀπόλλωνα, Ἵς τὸν Πήγασον ἀπάνω,
τώρα ἐδῶ, καὶ τώρα ἔκει θωρῶ, κ' αἰφνίδια φθάνω,
γιατὶ ἀπετᾶ πολλὰ ἕψηλά, τρέχει Ἵς τὴν οἰκουμένη
ὁ νοῦς του, σὲ διάφορα λόγια καὶ μέσα μένει
15 Ἵς τῆς Κρήτης τῆς πατρίδος του, ταῖς αἵματοχυσαίας
πολεμικοτυραννικαῖς, ἀμμὴ ἄξιαις τραγωδίαις,
λίγο διάστημα καιροῦ ἐγύρισε, κ' ἀπέκει,
ἐστράφη εἰς τὸν Παρνασσὸ καὶ Ἵς τ' ἄνθη τώρα στέκει.
Γι' αὐτῶς καὶ ἔγω πού ἔμαι παιδὶ τῶν κηπουρῶν Ἑλλήνων,
20 τοῦ Ἀλκινόου Φαίακος, τὸ λογισμὸ μου ἀφίνω
νὰ θεωρῆ τὰ θαύματα, κ' ἤρθαμ' ὁμάδι τώρα
Ἵς τοὺς κήπους τοὺς πολύανθους, νὰ ἰδῶ Ἵς δλίγην ὥρα
τοὺς κάμπους, κ' ἀπὸ τοὺς καρποὺς Ἵς τοὺς κήπους μας νὰ σπεύρου,
ν' ἀνοίξουν καὶ νὰ ἰθήσουνε, φυτεύοντας τριγύρω.¹⁾

III

1 Τζάνε-ἱστορήσαντα. — 2 Κρητῆς. — 3 ἐτούτου. — 4 ἑλικῶνος. —
6 ποιητᾶς-γενῆτε. — 8 ἐβουδέστατα-σεν-κάθατα. — 9 τ' ἄστεσε. — 11 πε-
γασόν. — 12 τώρα-αἰφνίδια.

1) Πιθανῶς ποιητῆς τοῦ ἐπιγράμματος τούτου εἶνε ὁ Διακρούσης, ὡς εἰκά-
ζεται ἐκ στίχου 20.

NOI REFORMATORI

IV

dello Studio di Padova

Avendo veduto per fede del Padre Inquisitore nel libro intitolato *Successi della Guerra di Candia*, scritto in verso greco da Marin Zane, non v'esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per attestato del Segretario nostro, niente contro Principi, e buoni costumi, concediamo licenza ad Andrea Giuliani di poterlo stampare, osservando gl'ordini, e. c.

Data li 4 Marzo 1681.

- „ Nicolò Venier Proc. Ref.
- „ Silvestro Valier Cav. Proc. Ref.
- „ Gio: Moresini Cav. Proc. Ref.

Gio Battista Nicolosi Segr.

Adì 30 Maggio 1681

V

Li heredi del Q. Andrea Zuliani hanno dato in nota di stampar un libro intitolato *Successi della Guerra di Candia*, scritto in verso greco da Marino Zane, che per esser libro novo manoscritto non più stampato consegue privilegio giusta le leggi.

Adì 30 sudetto ho notato io Zuanne Bonfante il sudetto privilegio.

ΠΙΝΑΞ ΤΗΣ ΔΙΗΓΗΣΕΩΣ¹⁾

VI

	Διὰ τὸν πόλεμον τῶ Χανιωῶν	κεφ.	15	
	Διήγησις εἰς ταῖς ἀρχαῖς τοῦ Ρεθεῖνου	η	47	
	Ἀρχὴ εἰς τὸν πόλεμον τοῦ Ρεθεῖνου	η	54	
5	Πῶς ἐμάχρυνε ὁ μπασιὰς μὲ ὄλους τοὺς Τούρκους	η	57	
	Γραφὴ τοῦ μπασιὰ εἰς τὰ Χανιά	η	58	
	Ἀπόφαισις τοῦ γενεράλε Κορνάρου	η	63	
	Θρῆνος τῶν Ρεθεμνιωτῶν	η	64	
	Ἐπιστολὴ ὅπου ἔστειλεν ὁ μπασιὰς εἰς τὴν χώραν	η	67	
10	Ἐδῶ γράφομεν διὰ τὴν Παναγίαν τὴν Παληοκαστριανὴν	η	68	
	Δέησις τῆς Πατρίδος πρὸς τὸν Χριστόν	η	70	
	Ἡ Πατρίδα, ἀπόκρισις ἐν τῇ χώρᾳ	η	77	
	Πῶς ἄρχισεν ὁ πόλεμος ἔς τὸ Καστέλλι	η	81	
	Ἡ Πατρίδα διηγᾶται μὲ τὸν Θεόν	η	87	
15	Πῶς ἐπαραδόθηκε τὸ Καστέλλι	η	92	VII
	Ἀρχὴ τοῦ πολέμου τοῦ Κάστρου	η	103	
	Διὰ τὸ Μηλοπόταμον	η	110	
	Διὰ τὸ Τέμενος	η	111	
	Διὰ τὸ Μιραμπέλλο	η	113	
20	Ὅταν ἐμάλωσε ὁ Τομάζος Μορεζίνης	η	114	

¹⁾ Οἱ ἀριθμοὶ τῶν κεφαλαίων, ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰς σελίδας τοῦ πρωτοτύπου. Τινὰ ὅμως τῶν τελευταίων κεφαλαίων ἀπὸ τῆς σελίδος 4—16 καὶ ἐξῆς, ἐκ τυπογραφικῆς ἀβλεψίας, ἐτέθησαν προθύστερα, καὶ ἄλλων ἢ ἀριθμητικῶν εἶναι ἐσφαλμένη.

1 διηγίσαιως. — 2 τὸ. — 5 ποσ. — 6 γράφη-μπασιὰ. — 7 ἀποφαισις. — 8 ρεθεμνιωτων. — 9 Ἐπιστολλῆ-ἔστειλεν ὀμπασιὰς-χῶραν. — 10 παναγίαν-παλι ὁ καστριανην. — 12 πατρίθα-ἐν τῇ. — 13 ἄρχισεν. — 15 ἐπαραδω-θήκε. — 17 μηλο ποτάμον. — 18 τέ μένος. — 19 μιραμπέλω. — 20 ὅταν-ἐμαλώσε.

	Πώς έστειλε ένας παπᾶς γραφή 'ς τὸ Κάστρο, γιὰ νὰ πᾶσι 'ς τὸ Χάρακα, καὶ τὸ φόνο, ὅπου ἔγινε . . .	κεφ. 117
	Διὰ τῆς Στείας τὸν χαλασμόν	" 122
	Ὅταν ἐμάλωσε ὁ Γούμενος μὲ τοὺς Τούρκους . . .	" 123
5	Ἀρχὴ τοῦ δεινοῦ πολέμου τοῦ Μεγάλου Κάστρου . . .	" 128
	Πὼς ἐβγήκανε οἱ Χριστιανοὶ καὶ τοὺς διώξανε . . .	" 129
	Ὅταν ἐπῆρανε τὰ παιδιὰ οἱ Τούρκοι.	" 134
	Πὼς ὁ γενεράλες ὁ Γριμάνης ἐπῆε μὲ τὴν ἀρμάδα 'ς τ' Ἀρτζιπέλαος	" 135
10	Πὼς ἐτασιόστηκε ἡ ἀρμάδα 'ς τὰ Ψαρά	" 137
	Ὅταν ἀρχίσανε νὰ κολλοῦν τοῦ Κάστρου λουμπαρδαῖς Διὰ τὸν καπετὰν γενεράλε Ἀλβίζε Μοτσενίγο . . .	" 142
	Ἐν τὸ φερτὶ τοῦ Μαρτινέγκου καὶ Βετούρη Γέζου καὶ Κορώνας.	" 148
15	Ὅταν ἐχαλάσανε τὸ Μαρτινέγκο.	" 153
	Πὼς ἐμισέφανε οἱ Τούρκοι ὅπου τὸ Κάστρο ἀποκάτω Τὸ Κάστρο τῆς Κρήτης.	" 173
	Ὅταν ἐκτίσανε οἱ Τούρκοι τὴν Κάντια Νόβα	" 176
	Πὼς θέν' ν' κτίσσουν τὰ τειχιὰ τοῦ Κάστρου.	" 177
20	Πὼς ἐμισέυε ὁ Γιλντάσης, καὶ ἐμαλώσανε ἡ ἀρμάδαῖς	" 178
	Παντούερης καὶ Μπαρμπάρους 'ς τὴ Στεία	" 180
	Εἰς τὸν Ἀρμυρόν	" 182
	Εἰς τὸ Μεγάλο Κάστρον	" 184
25	Δεύτερο 'ς τὸ Μηλοπόταμο	" 185
	Ὅπερα Μοτσενίγα	" 187
	Ὅγιὰ ταῖς Φώκιαῖς.	" 190

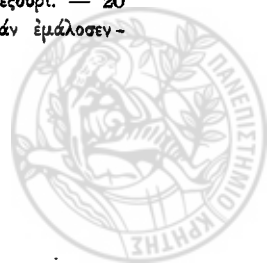
VIII

1 πὸς ἔστηλε-γράφη. — 2 πᾶσι-ἔγινε. — 3 τῆστας τὸν χάλας μον. — 4 ὅταν ἐμάλωσε. — 5 ἀρχη-δινου πολемоῦ. — 6 εὐγίκανε-διόξανε. — 7 ὅταν ἐπῆρανε-πειδιὰ-τούρκοι. — 8 Πὸς-ἐπιε μὲ τὴ ναρμάδα. — 10 ἐτασιόστηκε. — 11 ὁ τάν-κολοῦν. — 14 κόρονας. — 16 ἐμισέφανε-τούρκοι-ὅπου-ἀποκάτω. — 17 τὸ καστροτζικρήτης. — 18 ὁ τάν ἐκτίσανε οἱ τούρκοι-νόβο. — 19 πὸς-κτίσσουν τα τυχιὰ. — 20 ἡ ἀραδαῖς — 22 μπαρμπάρους-στὴ στηὰ. — 23 ἀρμυρόν. — 25 μῆλο πόταμω. — 27 φώκες.

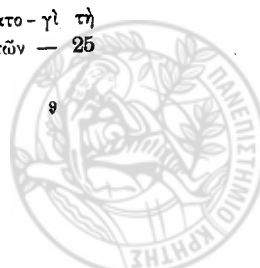
	Ὅταν ἐπήγανε τὴ μαούνα ἔς τὸ Κάστρο	κεφ. 193
	Ἐν τὸ Παληόκαστρο	195
	Πῶς ἀκούσανε ταῖς λουμπαρδιαῖς ὁ γενεράλης	197
	Ὅταν ἐπήγανε οἱ Τούρκοι ἔς τὴ Σούδα	198
5	Εἰς τὰ Θεωδωροῦ	202
	Ἐν τὸ Κάστρο τοῦ Κρήτης	203
	Ἡ φαντασία τῆς Σαντορήνης	205
	Ὅταν ἐμάλωσεν ἡ ἀρμάδα ἔς τὴν Ἀξίαν	207
	Πῶς ἐπῆγε τὸ μαντάτο ἔς τὸ Κάστρο	215
10	Ὅταν ἐκαλέσθηκε ἓνας Χριστιανὸς μὲ ἓνα Τούρκον	217
	Ὅταν ἐσκοτώσανε τὸ Σὺν μπασιᾶ	218
	Ἐν τῇ Λέρο καὶ κῶν	219
	Πῶς ἐπαραδόθηκε ἡ κῶς	222
	Διὰ τὸ μέγαλον καπετάνιο τὸν Ἔμων	224
15	Τὸ Κάστρο λείει	226
	Ὅταν ἐπήγανε τὴν Σκέρον	227
	Εἰς τὸ Μεγάλον Κάστρο	229
	Ὅταν ἐπήγανε τὰ φορτιὰ τοῦ Μονοβασίως	230 IX
	Διὰ τὸ Λεξούρι καὶ Βόλο	231
20	Μορέζης καὶ Μοτσενίγος κί ἡ ἀρμάδα τῶν Τούρκων	232
	Ἐν τὸ Μεγάλο Κάστρον	235
	Ὅταν ἐπήγανε ν' ἀποκλείσουνε τὴ Μονοβασίαν	236
	Ἐν τὸ Μεγάλο Κάστρον	239
	Διὰ τὸν καπετάν γενεράλη Μαρτσέλλο καὶ Φρατζέ-	
25	σκο Μορεζίνη	240
	Τὸ Κάστρο λείει	241
	Ὅταν ἐμάλωσεν ἡ ἀρμάδα ἔς τὰ Καστέλλια	242

1 ὁ ταῖ - τὴ μάουνα στόκαρο. — 3 πός. — 4 ὁ τὰν ἐπῆγανε - τούρκοι στὴ σουδα. — 5 Θεωδωροῦ. — 6 τζικρήτης. — 7 σαντωρήνης. — 8 ὁ τὰν ἐμάλωσεν. — 9 ἐπί. — 10 ὁ τὰν - ἓνας χριστιανὸς μένα τούρκων. — 11 ὁ τὰν ἐσκοτόσανε τόσαν μπασιᾶ. — 12 Στηλέρω καὶ γγόν. — 13 ἐπαραδοθέκε ἡ γγός. — 16 ὁ τὰν ἐπῆγανε. — 18 ὁ τὰς ἐπῆγανε - τζιμονοβασίως. — 19 τὸ λλεξούρι. — 20 οἱ — 22 ὁ τὰν ἐπῆγανε. — 25 φράτζεσκο μορεζίνη. — 27 ὁ τὰν ἐμάλωσεν - καστελιά.

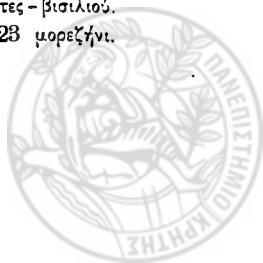
	Όταν ἐσκοτώσανε τὸν καπετὰν γενεράλε Μάρτζελλο.	κεφ.	247
	Πῶς ἐμοιράσανε μὲ τοὺς Μαλτέζους	η	249
	Πῶς ἐπῆρε ὁ Λάζαρος ὁ Μοτζενίγος κἀτέργο κ' ἐπῆε ἔς τὴ Βενετία	η	249
5	Πῶς ἐπῆγε τὰ μαντάτα ἔς τὴ Βενετία	η	251
	Πῶς ἐπήγανε ἔς τὸ Κάστρο τὰ κἀτέργα.	η	252
	Όταν ἐπῆρανε τὴν Τένεδον	η	253
	Παίνεμα τῆ Βενετίας	η	260
	Πῶς ἐκάμανε τὸ Λάζαρο Μοτζενίγο καπετὰν γενε- 10 ράλε	η	262
	Πῶς ἐπῆρανε τὰ Παρπαρέσικα	η	263
	Πῶς ἐπῆρανε τοῦ Χωγιατζίκι ταῖς σάϊκαις	η	264
	Διὰ τὴν Μπαρπαργιά	η	266
	Όταν ἐκάμανε τὸ Λάζαρο προκουρατόρο	η	267
15	Όταν ἐσκοτώθηκε ὁ Λάζαρος Μοτζενίγος	η	267 X
	Όταν ἐπῆρανε ὀπίσω οἱ Τούρκοι τὴν Τένεδο καὶ Λῆμνο	η	269
	Πῶς ἐκάμανε καπετὰν γενεράλε Φραντζέσκο Μορο- ζίνη	η	269
20	Πῶς ἐπῆγε τὸ μαντάτο ἔς τὴν Κρήτη γιὰ τὴ Τένεδο	η	271
	Όταν ἐμίσεισεν ὁ Χουσεῖν μπασσᾶς	η	272
	Πῶς ἐκόψανε τὸν Χουσεῖν ἔς τὴ Πόλιν	η	273
	Διὰ τὸν Κατροτζόγλη	η	275
	Εἰς τὸ Μεγάλο Κάστρο	η	276
25	Πῶς ἐκίνησε ὁ Μορεζίνης νὰ πάη ἔς τὴ Κρήτην	η	276
	Διὰ τὸν Πατριάρχην	η	279

2 ἐμοιράσανε - μαλτεζοῦς. — 3 ἐπῆρε ὁ λαζάρος ὁ μοτζενίγος - πλείστη — 5 ἐπίγε τάματατα. — 6 ἐπήγανε - κάρο. — 7 ὁ τὰν ἐπῆρανε - τενιδών. — 8 πείνεμα τζιβενετίας. — 9 λάζαρω μοτζενίγο κἀπεταν. — 11 ἐπῆρανε - παρπαρέσικα. — 12 ἐπῆρανε τού. — 14 ὁ τὰν - τὸ λαζαρο πρόκουρατορω. — 15 ὁ τὰν ἐσκοτόθηκε ὀλαζάρος μοτζεγγος. — 16 ὁ τὰν ἐπῆρανε ὀπίσω οἱ τούρκοι - τένεδω. — 17 κιλλίμνο. — 18 κἀπεταν γέραλε - μορεζίνη. — 20 ἐπῆε - μάτατο - γι τὴ τενεδώ. — 21 ὁ τὰν ἐμίσεισεν - μπάσας. — 22 τὸ - πολήν. — 23 τῶν — 25 ἐκόινισε ὀμορεζίνης - καεὶ κρήτην. — 26 πάτριαρχει.

	Διὰ τὴν Πάτηνο	κεφ.	281
	Διὰ τὸ Καστελλόρριζο	η	283
	Διὰ τὴν Χιὸ καὶ Σκιαθὸ	η	285
	Διὰ τὸν Ἄρμερῖγο ὅταν ἐπῆγε ἔς τὰ Χανιά	η	286
5	Ὅδιὰ τὴν Κάντια Νόβα	η	292
	Ὅταν ἐνίκηθη ὁ Ἄρμερῖγος	η	295
	Διὰ τοὺς ἄρχοντες, ὅπου ἐπιάσανε	η	298
	Τὸ Μεγάλο Κάστρο	η	299
	Ὅταν ἐκάμανε τὸ Τζώρτζη Μοραζίνη καπετὰν γε- νεράλε	η	301
10	Πῶς ἔπιασε τοὺς μπέηδες	η	302
	Εἰς τὸ Μεγάλο Κάστρο	η	305
	Ὅταν ἐπῆρανε τὴν καραβάνα	η	306
	Ὅταν ἐκάμανε τὸν Ἄντρεα Κορνάρο	η	310
15	Πῶς ἐπῆρε ἀπὸ τὸν Μωρέα ταῖς σάικαις	η	311 XI
	Ὅταν ἐπῆγε ὁ Μαρκεζες Βήλας	η	314
	Ὅταν ἐπῆγε ἔς τὸ Κάστρο καὶ ἔκαμε τὸ φορτί	η	319
	Τὸ Μεγάλο Κάστρο ἔμιλει	η	325
	Διὰ τὸν Μολῆ τὸν καπετάνιο τῶν καραυγιῶν	η	327
20	Πῶς ἐπῆγανε οἱ Νησιῶται ἔς τοῦ βασιλεῦς	η	328
	Ὅταν ἐπῆγε ὁ βηζύρης εἰς τὴν Κρήτην	η	330
	Διὰ τὸν Παναγιωτάκη	η	330
	Διὰ τὸν μουσοῦ Σανταντρέα καὶ Φραντζέσκο Μορε- ζίνη καπετὰν γενεράλε	η	335
25	Διὰ τοὺς πρώτους Φρατζέζους	η	335
	Πῶς ἐπλήθυνε ὁ πόλεμος τοῦ Κάστρου	η	338
	Διὰ τὸν Κατερὴν Κορνάρον	η	339

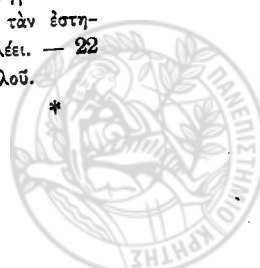
2 τὸ καστελόριζο. — 3 σταθῶ. — 4 ὁ τὰν ἐπῆγε. — 5 ὁ διὰ-
κάντια. — 6 ὁ τὰν ἐνηκεῖν ἀρμερῖγος. — 7 ἄρχοντες. — 8 ὁ τὰν -τζώρτζη
μοραζίνη κάπετα γένεραλε. — 9 πειίδες. — 10 ὁ τὰν ἐπῆρανε. — 11 ὁ τὰν.
— 12 ἐπῆρε-τὸν μορέα. — 13 ὁ τὰν ἐπῆγε-μάρκεζες βήλας. — 14 ὁ τὰν ἐπῆγε-
φορτί. — 15 τὸν μέγαλο-μῆλει. — 16 μολῆ. — 17 ἐπῆγανε-νυσιώτες-βισιλιού.
— 18 ὁ τὰν ἐπῆγε-βηζύρης-κρήτην. — 19 πὰ νὰ γίῃ τάκι. — 20 μοραζίνη.
— 21 προτούς.

	Διὰ τῆ φυγῆ τοῦ Μπαρότζη	κερ.	340
	Πῶς εὐγῆχανε καὶ ἔμαλῶσανε τοὺς Τούρκους	η	348
	Ἄδιὰ τὸν γενεράλε Νάννη καὶ δοῦκα	η	350
	Ἄταν ἐσκοτώσανε τὸ Καστροτζόγλη	η	351
5	Τὸ πῶς ἐπήσανε τῶν Χανιῶν τὸ φορτί	η	353
	Τὸ Κάστρο λέει κι' ἔτεν ἐχαλάσανε τὸ τειχιό	η	355
	Δεύτερον ἐκρεμίσανε ἔς τὴν ἄμμον τὸ τειχιό	η	358
	Τὸ Κάστρο λέει	η	360
	Ἄταν ἐτριπῆσανε τὴν πέτραν	η	363
10	Ἄταν ἐπιασαν τὰ μπεηλίκια	η	368
	Τὸ Κάστρο λέει	η	371
	Διὰ τοὺς γενεραλήσιμους	η	372
	Ἄταν ἐσκοτώθηκε ὁ Κατερῆς ὁ Κορνάρος	η	373
	Τὸ Κάστρο λέει	η	375
15	Πῶς ἐμήνυσεν ὁ βηζύρης νὰ μοιράσουνε τὸ Νησί	η	376
	Ἄδιὰ τὴ σβίγα ἀπ' ἀνημήνανε ἀπὸ τὴ Βενετιάν	η	379
	Ἄταν ἐπήσανε οἱ ὕστεροι Φραντζέζοι	η	381
	Τὸ Κάστρο λέει	η	387
	Ἄταν ἐστείλανε ἔς τὴν Ντία παιδιὰ καὶ γυναῖκες	η	390
20	Πῶς ἔστειλεν ὁ βηζύρης ὑποκρισαρίους εἰς τὴν χώραν	η	393
	Τὸ Κάστρο λέει	η	395
	Δεύτεροι ὑποκρισαρίοι, καὶ τὸν Παναγιωτάκη	η	397
	Τὸ Κάστρο λέει, καὶ διὰ τὴ μίνα	η	400
	Ἄταν ἐκάμανε τὰ καπίτωλα	η	405
25	Κλαθμὸς τοῦ μεγάλου Κάστρου	η	408

XII

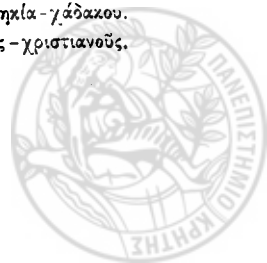
1 φύγι. — 2 εὐγίχανε-μαλῶσανε. — 3 ὁ διὰ. — 4 ὁ τὰν ἐσκοτώσανε. — 5 ἐπίασανε. — 6 κάστρολλέει, κιὼ τενε-τυχιό. — 7 δεύτερον ἐκρεμίσανε στὴ νάμον-τειχιό. — 8 κάστρολλέει. — 9 ὁ τὰν ἐτριπῆσανε. — 10 ὁ τὰν-μπεηλιχια. — 11 κάστρολλέει. — 13 ὁ τὰν ἐσκοτόθηκε ὁ κατέρης κόρναρως. — 14 κάστρολλέει. — 15 ἐμὴν ἤσαν-βηζύρης-μήρασσανε τονήση. — 16 ὁ διὰ-σβίγα ἀπὰν μήνανε — 17 ὁ τὰν ἐπίασανε-ἔστεροι. — 18 κάστρολλέει. — 19 ὁ τὰν ἐστείλανε στὴν τία πεδία-γυνέκες. — 20 ἔστειλεν-βηζύρης. — 21 κάστρολλέει. — 22 ὑποκρισαρίοι. — 23 κάστρολλέει. — 24 ὁ τὰν. — 25 κλάθμος-μεγαλοῦ.

	Όταν ἀρχίσανε νὰ μισεύγουσι, καὶ κλαθμός. . . .	κεφ. 410
	Όταν ἐμίσειυσεν ὁ λαὸς καὶ ἔμεινε ἡ γῶρα κλεισμένη	η 413
	Τὸ Κάστρο λέει, καὶ λέει ἀντίδικα τῶν Χριστιανῶν .	η 416
	Τὸ Κάστρο ἀποχαιρετᾶ τοὺς ἀφέντες	η 419
5	Τὸ Κάστρο εὐχαριστᾶ τοῦ Πρίντζιπου τοῦ Βενετιάς καὶ τοῦ κόσμου	η 426
	Τὸ πῶς ἔστειλεν ὁ βηζύρης τὸ μαντάτο τοῦ βασιλέως	η 432
	Ὁ ἐπίλογος, καὶ φιλονεικία τοῦ Χάνδακου καὶ Ρεθέμνου	η 440
	Όταν ἐπέψανε τὰ κλειδιὰ τοῦ βηζύρη	η 418 XIII
10	Όταν ἐμπήκε ὁ βηζύρης ἔς τὸ Κάστρο	η 419
	Πῶς ἐμίσειυσεν ἡ ἀρμάδα μὲ ὄλους τοὺς Χριστιανοὺς καὶ ἐπήγε εἰς τὴν Σούδα, καὶ τὸ Κάστρο λέει . . .	η 420

ΤΕΛΟΣ

1 ὁ τὰν - μισεύγουσι - κλαθμός. — 2 ὁ τὰν ἐμίσειυσεν - μῆνε ἡ γῶρα κλησμένη. — 3 κάστρολλέει - λλέει ἀν τίδικα - χριστιανων. — 4 ἀπὸ χερετά. — 5 εὐκάριστα - πρεϊτζιπου τζοι. — 7 ἐστέλεν - βιζήρεις. — 8 φιλονηκία - γάδακου. — 9 ὁ τὰν - κληδιά. — 10 ὁ τὰν ἐμπίκε. — 11 ἐμίσειυσεν - ὄλλους - χριστιανοῦς. — 12 ἐπίγε ἡστίη.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΥΝ ΘΕΩ ΑΓΙΩ

1

- Θεέ, Πατήρ προάναρχε, Υἱὲ Λόγε, μία φύσις,
 ἀπέστειλε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νὰ μοῦ φωτίσῃς,
 ταῖς πέντε μ' αἰσθησαῖς καὶ ὄλον τὸν λογισμὸν μου
- 5 παρακαλῶ σε, Χριστέ, πέμψον καθάρισόν μου.
 Καὶ σύ, Χριστέ, παμβασιλέω, πλάστη καὶ λυτρωτὴ μου,
 τὴν χάριν σου ἀπέστειλε ν' ἄλλῃ 'ς τὴν κεφαλὴν μου,
 καὶ σύ, Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ κεχαριτωμένον,
 ἀγίασόν μου τὸ κορμὶ τὸ καταμολυσμένον.
- 10 Κλίνω τὸ γόνυ τῆς καρδιάς εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα
 καὶ προσκυνῶ μὲ τὴν ψυχὴν τὴν ἄσειστον Μονάδα.
 Καὶ σύ, Κόρη πανάσπιλε, Θεοτόκε Μαρία,
 ἐτοῦτο σὲ παρακαλῶ, ἁγία μου Κυρία,
 νὰ μεσιτεύῃς δι' ἐμέ εἰς τὸν μονογενῆ σου
- 15 νὰ μὲ φωτίσῃ ἡ χάρις του γι' ἀγάπην ἐδικὴ σου,
 γιὰτ' εἶσαι θάρρος τῶν πτωχῶν καὶ τῶν πολεμουμένων,
 ἐλπίδα τῶν χριστιανῶν πάντων τῶν θλιβομένων.
 Τὸν κόπον ὅπου ἔβαλα ν' ἀρχίσω, καὶ νὰ δώσω
 'ς τὰ χέρια τῶν χριστιανῶν, καλὰ νὰ ξετελειώσω,
- 20 ὅγιά νὰ ἰδοῦν τὸν παιδωμὸν, τὴν μάχην νὰ γνωρίζουν
 καὶ ἴμενα ὅπου τὰ ἴκαμα, πάντα νὰ μακαρίζουν.
 Νὰ σᾶς ἐδειξῶ σήμερον ὅλα τὰ βάσανά μας,
 φόβους, θανάτους καὶ σκλαβιαῖς ὅπου ἴλθε 'ς τὰ κορμιά μας,
 γιὰ νὰ κατανοήσετε τὴν ἀγριαὴν ὄραν ἰκείνην,
- 25 ὅπου 'ς τὴν Κρήτην ἔτυχε μὲ δίχως σπλαγχνοσύνην.

2 θεῶ. — 3 ἀπέστειλαι τῶν ἁγίῳ πνεύμα. — 4 ἔσθησες-λογισμῶνον. —
 5 παρακαλώσε χρίστε. — 7 ἀπέστειλε. — 8 πνεύμα. — 10 κλόνω-εἰς τὴν ἁγίαν.
 — 13 ἐτοῦτο-ἁγία. — 18 κίπον-ἐβαλλα. — 19 ξετελειώσω — 20 ὅ γιὰ-
 ἰδοῦν-πεδωμὸν-ματῆν. — 22 ὅλα. — 24 ὄραν. — 25 κρητὴν-ἐτέιχε-
 σπλαγχνοσύνην.

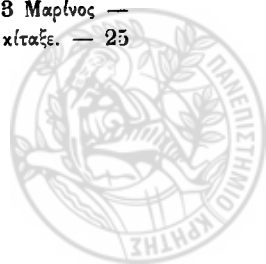

ΠΡΟΣ τούς ἀνδρειοτάτους καὶ θεοσεβεστάτους 2
Χριστιανούς

ΜΑΡΙΝΟΣ Ο ΖΑΝΕΣ Ο ΜΠΟΥΝΙΑΛΗΣ

- Ἐς τῶν ποιητῶν ταῖς γραφαῖς εἶδα πῶς εἶχε δῶση
5 τ' Ἀριστοτέλους μάθησις τ' Ἀλέξανδρου τὴν γνῶσι,
κ' εὐγῆκε κ' ἐπολέμησε μόνον γιὰ τὴν τιμὴν του,
τοὺς βασιλιγᾶδες ἔκοψεν ἢ τύχη ἢ ἐδική του,
κ' ἔφερε κέρδητα πολλὰ ἔς τὰ μέρη τὰ δικά του,
κι' ἀθάνατον ἀπόμεινε καὶ στέκει τ' ὄνομά του.
- 10 Κ' ἔτσι ἀπὸ φύσ' ἢ μάθησις ἔς τὸν κόσμον ἡ ἐπιστήμη,
ἀν ἀποθάνῃ καὶ ταφῇ, πάντοτε ἔχει μνήμη,
νὰ τότε μακαρίζουσι κι' ὅλοι νὰ τὸν ἴπαινοῦσι
κι' ὄγια νὰ μάθουν σὰν αὐτὸν πολλοὶ νὰ πῖθυμοῦσι,
οἱ ἄρχοντες ἐντιμότετοι, Ρωμαῖοι τιμημένοι,
- 15 μὲ πράξεις καὶ μὲ μάθησις ἔς τὸν κόσμον φημισμένοι,
παπᾶδες, γέροντες κ' ἐσεῖς ἀναθρεμμένοι νέοι
τοῦ Χάντακος, καὶ τῶν Χανιῶν κι' αὐθένταις Ρεθεμναῖοι
τῆς Κρήτης τῆς περίφημης, δποῦ νὰ τὴν λυτρώσῃ
ὁ Θεός, καὶ μὲ πολλὴν τιμὴν νὰ ξανακαινουργιώσῃ,
- 20 ἓνα δενδρὸν εὐρίσκειτο σὲ κῆπον ὠργιωμένον
μὰ ἔχε ταῖς ρίζαις του γδυμναῖς κι' ἦτον καὶ μαδισμένον
κι' ἀν ἀνοιξε καμμιά βολά, βλαστὸν δὲν εἶχε κάμη,
μὰ τὸ ἴπαιζεν ὁ ἄνεμος ὡσὰν λιανὸ καλάμι
κι' ὁ κηπουρὸς τὸ κῦτταξε τότες καὶ τὸ σπλαγχγίσθη
- 25 καὶ τοῦ ρίξε πολὺ νερὸ ὥστε ποῦ τ' ἀνομπλίσθη

1 ἀνδρίωτα-τοὺς - θεοσεβεστάτους. — 2 χριστιάνους. — 3 Μαρῖνος —
7 βασιλειάδες. — 8 ἔφερε-πολά. — 19 ξανακαινουργιώσῃ. — 24 κῖταξε. — 25
ὥστε-ἀνομπλίσθη.

- κι' ἄνθησε κ' ἔκαμε καρπὸν κ' ἔγινε μυρισμένο, 3
 ὅπου 'τονε πολλοὺς καιροὺς 'ς τὰ κλαδερὰ χωσμένο.
 Τοῦτό 'νε ξεκαθαριστὰ δένδρον τὸ ἐδικό μου,
 ποῦ 'χωνα χρόνους περισσοὺς μέσα 'ς τὸν λογισμό μου,
 5 γιὰ νὰ γυρέψω παστρικό νερὸ νὰ τὸ ποτίσω
 καὶ λούλουδα πολλῶν λογιῶν διὰ νὰ τὸ στολίσω,
 κ' οἱ φίλοι μου νὰ τὸ δεχτοῦν καὶ νὰ τὸ μυρισθοῦσι,
 τὰ λόγια τοῦτα ποῦν' ἐδῶ ν' ἀνοίξουσι νὰ 'δοῦσι.
 Κι' ἂν ᾤν' οἱ στίχοι χαμηλοί, πλεισιὰ 'νε ἢ ὄρεξι μου,
 10 κι' ἔγραψα 'ς' ὄλα πῦ 'λαχα κατὰ τὴν μπόρεσί μου.
 Κι' ὄγια τὸν πόνον τὸν πολύν, ὅπου 'χεν ἡ καρδιά μου,
 τσ' εὐγαλα καὶ 'συμπόνεσα κ' ἐγὼ τὴν πατριά μου.
 'Σ τοὺς Ρεθεμναίους μὲ χαρὰ 'ς ὄλους τσ' ἀφιερώνω,
 κι' ἄς τὸ δεχτοῦν γιὰ χάρισμα σμικρὸν ἐτοῦτο μόνο,
 15 κ' εἰς ἐδικοὺς καὶ γνώριμους τοὺς μυργιατιμημένους
 τοὺς Κρητικούς, γιὰ νὰ τὸ δοῦν, κ' εἰς ὄλους τοὺς Ρωμαίους.
 Λοιπόν, συμπατριώταις μου, τοὺς στίχους μου δεχθῆτε
 τῶρα, νὰ τοὺς διαβάσετε νὰ ξεναθυμηθῆτε
 πῶς ἦλθεν ὁ 'Αγαρηνὸς 'ς τὴν Κρήτην, κ' εἶχε σῶση
 20 'ς τὸ Ρέθεμνος, καὶ πόλεμον ἄπονον εἶχε δῶση.
 Πρῶτας ἐπῆρε τὰ Χανιά κ' ἔγδυσε τοὺς Χανιώταις,
 κ' εἰς μῆνας δεκατέσσερης κόπτει τοὺς Ρεθεμνιώταις.
 Κ' εἶδαμεν πάθη ἀμέτρητα, μὲ πόλεμον, ἃ δὲ σφάνω,
 'ς τὸν μῆνα τὸν 'Οκτώβριον 'ς τὸ Ρέθεμνος ἀπάνω.
 25 Γι' αὐτῶς μ' ἐπαρακίνησε νὰ γράψω μ' ἔγνοιαν τόση,
 μὰ 'μένα δὲν ἐτύχαινε τὸ χέρι μου ν' ἀπλώση,
 γιὰτὶ δὲν εἶμαι ποιητής, οὐδέ ποτ' ἐπαινοῦμαι,
 μὰ πῶς ἐκεῖ ἔλαχα κ' ἐγὼ, τοῦτον παραθυμοῦμαι.
 Οὐδὲ ποτὲ δὲν ἔπρεπεν σὲ λάμψιν νὰ τὸ δῶσω,
 30 μὰ νὰ τὸ χῶσω χαμηλὰ νὰ μὴν τὸ φανερώσω.

2 χωσμένο. — 3 τοῦ τόνε ξεκαριστὰ. — 4 ποῦχωνα. — 9 ὄρεξη. — 11
 πολὴν. — 14 κυάς. — 15 μυργιατιμημένους. — 25 ἐπαρακίνησε. — 26 ἀπλώση.
 — 27 εἶναι. — 28 παραθυμοῦμαι. — 30 χῶσω.

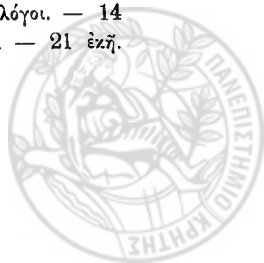

- Μὰ ἴγραψαν καὶ τοῦ Χάνδακος εἰς ὅ,τι κί' ἄν ἐγίγη,
 εἰς σέ πολλή φχαρίστησιν νὰ τὰ θωροῦ καὶ ἴκεινοι·
 γιατί δὲν ἤμουνε ἐκεῖ ἀμμ' εἴχανέ μου δώσειν
 εἰς οἱ ἀφένταις Καστρινοὶ ὅπου ἤλθασινε τόσοι.
- 5 Κ' ἐγὼ μὲ πλείσια ἴπεθυμιὰ ἐρώτου νὰ μοῦ ποῦσιν
 τὰ πάντα πῶς ἐπήγανε καὶ νὰ τὰ θυμηθοῦσιν.
 Κ' ἐκεῖνα ὅπου διγούτατε, ὡς τὰ ἴθελα ἴγρικῆσιν,
 ἐγὼ τοὺς στίχους ἔβγανα κ' ἴθελα τοὺς ποιῆσιν.
 Μὰ πάντα πλούτη καὶ χαραῖς νᾶναι ἴς τ' ἀρχοντικά σας,
 10 κί' ὄλαις τοῦ κόσμου ταῖς τιμαῖς νᾶχη τὸ πρόσωπόν σας.

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ

- Εἶδαμε, πλείσιους φόνους εἰς τὴν ζωὴν μας
 ἴς τὴν χώραν τοῦ Ρεθέμνου ἴς τὴν ἐδικὴν μας,
 ποῦ ἴσφάζαν γκενεράλους, καπητανέους,
- 15 Ρωμαίους, παλληκάρια κί' ὄμορφους νέους.
 Εἰς τὸ σπαθὶ οἱ Τοῦρκοι μᾶς ἐκερδέσαν,
 καὶ λόγιασε πόσα κεφάλια ἴπесαν.
 Καὶ κούρσαις ἐγινῆκαν τοῦ θανάτου,
 ἴς ταῖς δεκαπτά ὄραις ἴτον ἐνοῦς Σαββάτου.
- 20 τὰ τέσσαρα στοιχεῖα ἐταραχθῆκαν,
 γιατί παιδιὰ, γυναῖκες ἐκεῖ χαθῆκαν
 Στραφῆτε, Ρεθεμνιώταις, ὄγια νὰ ἴδῆτε,
 ταῖς δέκα τ' Ὀκτωβρίου νὰ ἴθυμηθῆτε,
 πῶς φίλοι καὶ δικοὶ σας ἐσκορωθῆκαν,
- 25 κί' ὄλοι ἴς τὸ αἶμα μέσα ἐγκυλισθῆκαν.

1 χαδακῶς ἴσώτη. — 2 ἴσὲ πολλοὶ φρηστησιν - κοῖνη. — 3 γιὰ τὴ
 δενόμευνε ἴκοι ἀμήχανε μοῦ δώσειν. — 4 φὸς ἴ ἀφέντες καστρήνι - ἴ θάσιννε
 τόσοι. — 5 πλησῆὰ πέθη μιὰ - μουπούσιν. — 6 παντὰ - ἐπήγανε - θυμηθοῦσι. —
 7 κοινὰ - γρηκοῖσιν. — 8 τηχοῦς ἔβγάνα κηθέλα τοὺς πυῆσιν. — 9 μ' ἀπάτα
 πλοῦτη - χαρῆς - ναὶ σαρχοντικά σας. — 10 νὰ χη. — 11 μυρολόγοι. — 14
 Γκενεράλλους. — 15 παλικάρια. — 19 ἴτονένους. — 20 στιχεῖα. — 21 ἐχῆ.
 — 22 στραφεῖτε.

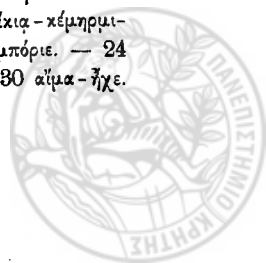
- Κλαύσατε, Ρεθεμναῖοι, γιὰ τοὺς δικούς σας,
 γιὰ φίλους πιστεμένους καὶ γνώριμους σας.
 Μεγάλον φόβον εἶχεν ἡ χριστιανωσύνη,
 κ' ἐγένη συμφορὰ τὴν ὥραν κείνην.
- 5 Ὁ ἥλιος συννεφιάζει καὶ δὲ γιαλιζει,
 καὶ τὸ πουρνὸ ἀρχίζει νὰ ψιχαλίζη.
 Βιάζεν τὸ μεσημέρι μονοτάρου
 οἱ Τούρκοι γιὰ νὰ μποῦσι νὰ μᾶς πάρου.
 Πόλεμος μὲ τὸ αἷμα εἶχε τρέχει,
- 10 κί ὡσάν μᾶς ἐνίκησαν πάλιν βρέχει.
 Τὰ λόγια μου οἱ Χριστιανοὶ ἄς τ' ἀουρικήσου
 καὶ μέσα εἰς τὴν καρδιάν τους ἄς δακρύσου.
 Τὸ Ρέθεμνος οἱ Τούρκοι σάν τὸ νικήσαν,
 Χριστιανοὶ εἰκοσιἕξ ἡμέραις δὲν τὸ πατήσαν,
- 15 οὔτε σταυρὸν ἐκάμνασι μὲ τὴν χέραν,
 οὔτε καὶ λειτουργιὰν καμιαν ἡμέραν.
 Μόνον γυναῖκες ἦτον πικραμέναις
 καὶ ἔσέκαν μὲ τὸν Τούρκον σκληρωμέναις.
 Καὶ τὰ παιδιὰ ἡ μάταις ἀρνηθήκαν
- 20 καὶ βεῖσακασίν τα οἱ Τούρκοι ὡσάν ἐμπήκαν,
 καὶ κλαίγασιν τὴν νύκτα γιὰτ' ἐπεινοῦσαν,
 καὶ τὸ βυζὶ καὶ μάταις ἐζητοῦσαν,
 δὲ γιὰ νὰ τὰ παστρέψου, νὰ τὰ μυρίσου,
 καὶ ὡς ἦτον μαθημένα, νὰ τὰ κοιμήσου.
- 25 γιὰτ' ἦτονε τὰ ξένα χωρὶς τὴν μάταν,
 ἔς τὰ χέριχ τῶν Τουρκῶν ὄλ' ἀποθάαν.
 Ἄς τὸ γρικήσου ἡ μάταις κί ἄς κανακίσου
 τὰ βρέφη ὅπου ξοῦσι κί ἄς τὰ φιλήσου.

1 Ρεθεμναῖοι. — 5 σηνεφιάζη - δαῖγιαλιζή. — 6 τώπουρνο ἀρχήζη. —
 7 μεσημερι. — 8 ἡ τούρκη. — 9 πόλεμου - ἦχε. — 14 εἰκοσι εἰς. — 15 οὔτε.
 — 16 οὔτε - λυτουργιάν. — 19 ταυδιὰ εἰμαναῖς ἀρνηθήκαν. — 20 σπήκαν. —
 21 ἐπηνοῦσαν. — 22 βίξι. — 23 πατρέψου. — 24 δσῆτων - κειμήσου. — 26
 τούρκου. — 27 εἰς - ἄς μαναῖς.

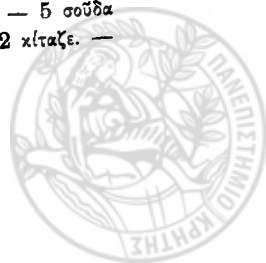
- Ταῖς ἐκκλησιαῖς τῶν ἀγίαις ἐξεστολίσαν,
 ταῖς εὐμορφαῖς εἰκόνας ἐτσακίσαν.
 Ἐσπούσανε τοὺς τάφους κι' ὄλους τῶν ἀνοῖξαν,
 τὰ λεψνα ὄλα ἔβγαλαν καὶ τὰ ρίζαν.
- 5 Κ' ἦτον τὰ περιγιάλια στολισμένα
 κορμιὰ τῶν Ρεθεμνιώτων σαπημένα·
 ἐκεῖ ἔς τὰ τείχη κάτω ὄλους τοὺς καίγαν,
 κι' οὐδὲ τοὺς ἠμνημονεῦγαν, οὔτε τοὺς κλαῖγαν.
 Ὅρθους ἀνθρώπους εἶδαμεν ἀποθαμένους
- 10 νὰ στέκουν ἔς τὰ χαράκια, καὶ μαυρισμένους,
 κι' ὡσὰν ἀσκιά χοντρ' ἦτονε πρηομένοι,
 ἄταφοι οἱ πτωχοὶ καὶ βρωμεσμένοι.
 Ἐν τὸ πέλαγος ἐθώρειες τὰ ἀντερά τους,
 κι' ἀπ' ἔξω εἰς τὴν γῆν ἦτονε τὰ κορμιὰ τους.
- 15 Δὲν εἶχασίνε τόπον γιὰ νὰ τοὺς θάπτου,
 εἰς τὸν γιαλὸν τοὺς ρίχτασίνε κάτω.
 Κορμιὰ ἀνοιμμένα ἐθώρειες κι' ἐμυρρίζαν,
 σκουλήγια εἰς ταῖς καρδιαῖς κ' ἐμυρμηρίζαν·
 κεφάλια καὶ μασσέλλαις χωρισμέναις,
- 20 καὶ σάρκαις εἰς τὰ χαράκια κολλημέναις,
 εἰς τὸν γιαλὸν νὰ πλέουν σὰν τοὺς καρλάκους,
 κι' ἀπ' ὄξω ἐκεῖ ἠθώρειες κορμιὰ ἔς τοὺς λάκκους.
 Ὁ Χάρος δὲν ἠμπόρειε τότε νὰ φθάνη,
 ποῦ ἔκοπτε τόσα πλείσια τὸ δραπάνι.
- 25 Ὁλόγδυμα κοράσια ἐκεῖ ἠκαῖχαν
 εἰς τὸ Καστέλλι κάτω κ' ἔχαθῆκαν.
 Θανατικὸν καὶ πόλεμος ἦτον ὁμάδι,
 πτωχοὶ καὶ πλοῦσιοι ἐπηρίνασι ἔς τὸν ἄδη.
 Ἦτονε τὸ μιλλέζιμο σαράντα ἔξη,
- 30 τὸ αἶμα βρύσιν εἶδα καὶ εἶχε τρέξει.

3 ἐσπούσαμε. — 4 εβγαλαν. — 7 τήγει. — 8 κιοῦδε-κλέγαν. — 9 ὀρθός. — 12 βρωμεσιμένοι. — 14 γῆν. — 17 ἀν μένα. — 18 σκουλήγια-κήμερμι-ρίζαν. — 19 χορισμέναις. — 22 ἐκθώρειες κωρμιὰ. — 23 ἠμπόρειε. — 24 πλῆσια. — 25 ὀλόγδημα-καίκαν. — 28 ἄδη. — 29 εἶτονε. — 30 αἶμα-ἦχε.

- "Ό,τι εἶδαμεν ἐτότες, ἄλλοι μὴν ἴδοῦσι,
 οὐδὲ ἔς τὸν κόσμον πλέον μῆτε γενοῦσι.
 Κρήτη μου, τώρα κλάυσε τοὺς Ρεθεμνιώταις
 τοὺς ταπεινοὺς, καὶ σκλάβους τοὺς Χανιώταις.
- 5 Ἡ Σοῦδα ἄς θλιβῆ κι' ἔλ' ἄς φυράσῃ,
 μὴν μπῆ καραβοκάτεργον νὰ βράσῃ.
 Τὴν Σπιναλόγγα ἄς πᾶσιν νὰ μαυρίσουν,
 οὐδὲ καὶ τὴν Γραμποῦσαν μὴν λησμονήσουν.
 Χάντακα, ὡς ἐδέκτηρες τοὺς Χανιώταις,
- 10 ἔπαρε καὶ τοὺς ξένους τοὺς Ρεθεμνιώταις,
 ἔρχονται μετα σένα νὰ κατοικήσουν,
 καὶ τέχναις ξέυρουν πλείσαις νὰ σὲ στολίσουν.
 Φύλαξε ταῖς γυναίκαίς καὶ τὰ παιδιάν,
 διὰ νὰ σὲ ἴπουν πιστὴν εἰς Βενετίαν
- 15 Δεῖχνε ἔς αὐτοὺς καμπόση ἐλεημοσύνην,
 κι' ἄς εἶναι καὶ σμικτὴ μὲ σπλαγχνοσύνην
 Καὶ γογγυσιαῖς μὴν κάνουν γιὰ ὄνομά τως,
 κ' οἱ Τούρκοι τῶν ἐπῆραν τὰ πράμματα τως·
 κ' οἱ πλοῦσοι ἐπτωχύναν καὶ δὲν ψηφοῦνται,
- 20 κ' ἐκεῖνοι ὅπου δὲν εἴχασι τιμοῦνται.
 Εἶδα πῶς ἔς τὰ καντούνιά σου ἀποθαῖναν,
 κι' οὐδένας δὲν τὰ κῦτταζε τὰ ξέναν.
 Χανιώταις, Ρεθεμνιώταις, ἔς τὸν κόσμον πᾶτε,
 ἔς τὴν Ζάκυνθο, Κορφοὺς καμπόσοι ἐλάτε,
- 25 νὰ βρῆτε καλοσύνην, κ' ἐλεημοσύνην,
 φιλοξενίαν πλείσιαν καὶ χριστιανοσύνην.
 Ποῦ ἔχασαν τὴν πατρίδα τί καρτεροῦσιν,
 δὲν πᾶσι ἔς τὰ Νησιὰ γῆ ὅπου μποροῦσιν;
 Νέα ἀγρικούν τ' αὐτιά μας, ὡχ' ὠϊμένα,
- 30 γιὰ Ρέθεμος Χανιά τὰ σκλαβωμένα.

1 ὅτε εἶδαμεν-ἄλλοι. — 2 μῆτε. — 3 τώρα-Ρεθεμνιώταις. — 5 σοῦδα
 -θλιβῆ. — 7 σπῆνα λόγγα. — 9 ἐδέκτηρες. — 20 εἴχασι. — 22 κῦτταζε.
 24 ζάκινθο — 30 σκλαβωμένα.

- Χαράτζι όταν δὲν ἔχουσι νὰ πληρώσουν,
 τὰ πουνιὰ παιδιὰ τους θέλουν νὰ δώσουν,
 κι' ὡσὰν τ' ἀρνιὰ τὰ σέρνουν, κι' ἄλλ' ἀκλουθοῦσιν,
 κι' ἔρχονται ἔς τὸ παζάρι καὶ τὰ πωλοῦσιν
- 5 ἔς τὸν καμπανὸν τὰ δίδουν, γρικοῦμεν πάλιν,
 πῶς τὴν ὀκᾶ πωλοῦσι μισὸ ριάλι,
 πρᾶγμα ποῦ δὲν ἠκούσθηκε εἰς τὴν κτίσιν,
 ἔς Ἀνατολὴν ποτὲ οὐδὲ κ' εἰς Δύσιν,
 νὰ τὸ γρικᾶ τινὰς εἶναι τρομάρα
- 10 γιὰτ' ἦτον τοῦ Θεοῦ πλείσια κατάρρα

Εἰς τὸν Πανιερώτατον καὶ Σοφώτατον

9

ΚΥΡΙΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΜΕΛΕΤΙΟΝ

Μητροπολίτην Φιλαδελφείας.

- Φῶς ἄκτιστον ὁποῦ ἔκτισες ἥλιον καὶ φεγγάρι,
 15 γῆς κ' οὐρανοῦ τὰ τάγματα, σήμερον δός μου χάρι
 ἔς τὸν νοῦν, ἔς τὰ μάτια, ἔς τὴν καρδίαν, ἔς τὴν γλῶσσαν, τὴν ψυχὴν μου
 ἔς τὴν ἀναπνιάν, ἔς τὰ χέργια μου κι' εἰς ὅλον τὸ κορμί μου,
 τὸ θένα γράψω εἰς χαρτὶ νὰ μὴν μὲ ἐμποδίση
 τῆς λησμονιᾶς ἢ ἀργητα, μὰ εὐκόλα νὰ κινήση
- 20 ἢ γλῶσσά μου πρὸς ἔπαινον, ὡς πρέπει, γιὰ νὰ δείξη
 τ' ἄμετρα χαρίσματα ποῦ ἔχεν ἡ φύσις σμίξι
 εἰς τὸν Πανιερώτατον, μυριχαριτωμένον,
 λαμπρότατον, σεμνοπρεπῆ καὶ πλείσια παινεμένον
 περὶ ἀγγέλων καὶ ψυχῆς καὶ εἰς φιλοσοφίας
- 25 ἐπιστημονικώτατον κι' ἄξιον Φιλαδελφείας,

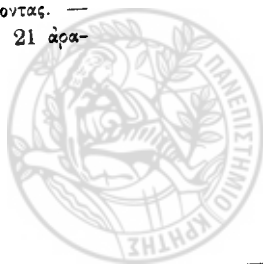
1 ὅταν. — 2 θύλου. — 3 κ' ἰ ὠτάν. — 4 πολοῦσι. — 6 ὠκά. —
 8 ἀνατωλῆν. — 14 ὀποῦκτησες ἥλιον. — 17 ὄλλον-κωρμί. — 18 ἐμπωδίση.
 — 19 ἄργια μὰύκωλα-κνήση. — 25 ἐπιστημονικώτατον.

- ὄσιον, ἀγγελόφρονα, εἰς τὴν θεολατρείαν
 πικνάριστον, ἐν λόγοις τε, καὶ εἰς ἀστρολογίαν
 ἀκρότατον, ἀγγλίνου τε εἰς τὴν θεολογίαν,
 καὶ συνετὸν ἐν διδασκαίᾳ καὶ εἰς τὴν εὐγλωττίαν.
- 5 πού τοῦ δουλεύουσιν αἱ τιμαὶ ὄγια εὐχαρίστησίν του,
 γιὰ νὰ πληθαίνουν εἰς τὴν γῆν τὴν φήμην τὴν δικήν του,
 πῶς διώχνει ταῖς διπροσωπιαῖς καὶ ταῖς ζηλοφθονίαις,
 τὸ σκότος μεταλλάσσοντας εἰς ἐ φωτοφανίαις.
 Αἱ ἀρεταὶς τὸν δείχνουσιν ἐδῶ ἔς τὸν κόσμον κάτω,
- 10 πῶς εἶναι ἄξιος ἰατρὸς ψυχῶν τε καὶ σωμάτων
 κ' ἡ μάθησάς του αἱ πολλαὶ τρέχουσι καὶ κροτοῦσι
 καὶ πανταχοῦ, ὡς σάλπιγγες, τὸν καταμαρτυροῦσι.
 Πίστις, ἀγάπη καὶ ἐλπίς, στέκουσι καὶ κρατοῦσι
 στέφανον ἀχειρόπλοκον καὶ τὸν περικυκλοῦσι,
- 15 καὶ λέγουσιν του « βάλε τον καθὼς ἐμᾶς τυχαίνει
 νὰ βάνωμεν ἀπὸ Θεοῦ κ' εἰς τὴν κορφήν σ' ἄς μένη.
 Στεφάνι εἶναι θεϊκόν, στεφάνι τῆς σοφίας,
 στεφάνι πάσης ἀρετῆς καὶ τῆς ἱεραρχίας,
 στεφάνι πλούτου καὶ τιμῆς σμικτὸν μὲ σπλαγγυσύνην,
- 20 'πού διώχνει κάθε σκάνδαλον καὶ πᾶσαν κακωσύνην.
 Καὶ τοῦτο, πού σου φέραμεν εἶναι ὁ ἀρραβῶνας
 τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, νὰ ζῆς εἰς τοὺς αἰῶνας.
 Ἐσένα ὁμοιάζομεν ἔς τὴν πλείσιαν καλωσύνην
 ἔς τοῦ ἡλίου τὴν λαμπρότητα κ' εἰς τὴν καθαρσύνην,
- 25 Μῆλέτις, μέλι γλυκύ, πού γίνεται ἀπ' ἄνθη,
 καὶ μετὰ τούτων κόπτονται πολλὰν πενήτων πάθη.
 Εἰς τὴν γενεῖαν Χορτάκιος, πού κάθε πληγωμένος
 βοήθειαν παίρν' ἀπὸ σέ καὶ μένει γιατρεμμένος
 κ' ἄλλους γιατρεύεις ψυχικά, κ' ἄλλους μ' ἐλεημοσύνην,
- 30 κ' ἄλλους μὲ γλυκομίλητα λόγια καὶ προσύνην.

10

1 ὄσιον. — 6 πληθένουν. — 7 διπροσωπιαῖς. — 8 μεταλλάσσοντας. —
 15 καθὼς ἐμᾶς τιχένει. — 18 ἱεραρχίας. — 20 πικσανκακωσύνην. — 21 ἀρα-
 βῶνας. — 22 αἰῶνας. — 27 πληγωμενος. — 29 ψυχικά.

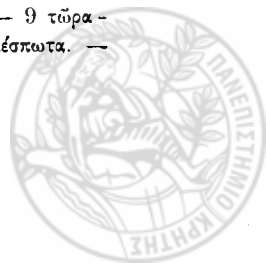

- Γιὰ ταύτως εἰς τοὺς οὐρανοὺς εὐρίσκεισαι γραμμένος
 εἰς τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς, κ' εἶσαι προωρισμένος.
 Κ' ἔπρεπε ὅλ' οἱ Κρητικοὶ ἐδῶ νὰ μαζωχθοῦσι,
 νὰ βλέπουν τὴν ἰδέαν σου καὶ νὰ τὴν προσκυνοῦσι.»
- 5 Ἄστεροστόλιστοι οὐρανοί, λαμπροφοροῦσα ἡμέρα,
 κι' ἀργυροκρούσταλλα νερὰ καὶ ζωηφόρ' ἀέρα,
 καὶ χρυσοπράσινα δενδρά, ἀσπαραγυρανθισμένα,
 κλίνετε κλάδους καὶ κορφαὶ καὶ φύλλα μυρισμένα
 τῶρα, ποῦ σκύπτω κεφαλὴν καὶ γόνατα συγχλίνω,
- 10 καὶ μὲ πολλὴν ταπείνωσιν τοὺς στίχους μου σοῦ δίνω,
 ράνετε ἄνθη καὶ νερὰ τρέξετε μετ' ἐμένα,
 καὶ ζέφυροι γλυκύτατοι, γενῆτε ὅλα ἕνα,
 διὰ νὰ στεφανώσωμεν τὸ ἄνθος τῶν χαρίτων,
 σοφίας τὸν ὠκεανόν, καὶ ἄνεσιν πενήτων.
- 15 ὦ Δέσποτα παμπόθητε, πανιερώτατέ μου,
 περίλαμπρε καὶ πάμφρονα, καὶ φίλε ἀκριβέ μου,
 δουλοπρεπῶς τὴν χάριν τῆς δέομαι νὰ θελήσῃ
 νὰ τοὺς δεκτῆ ἴς τὸ χέρι τῆς, κ' ἐμένα νὰ τιμήσῃ.
 Κι' ἂν εὐρῆς στίχους ἄμετρος μέσα, συγχώρησέ με,
- 20 καὶ σήκωσον τὸ χέρι σου μόνον κ' εὐλόγησέ με,
 γιὰ πόθον καὶ εὐλάβειαν ποῦ ἴβαλα κ' εὐγαλά τοῖς
 εἰς χάριν τῆς πατρίδος μου, τῆς νῦν δυστυχεστάτης.

11

220

1 εὐδοίσκεσαι. — 3 ὅλοι-Κρητικὸι-μαζωχθοῦσι. — 8 κλίνετε. — 9 τῶρα -
 σκίπτω - γόνατα συγχλίνω. — 12 γλυκύτατοι γεννῆτε. — 15 Δέσποτα. —
 18 δεκτῆ. — 19 συγχώρησέ με. — 20 σήκωσον.

Τῷ Εὐγενεστάτῳ καὶ Περιφανεστάτῳ

12

ΚΥΡΙῶ ΚΥΡΙῶ ΜΑΡΚῶ Τῶ ΚΑΓΙΑΝΝΗ

ΜΑΡΙΝΟΣ Ο ΖΑΝΕΣ

Δόξαν, τιμὴν καὶ ἔπαινον.

- 5 Ἄπῃς ἢ τύχη μ' ἔφερε εἰς τοῦτο νὰ μιλῆσω,
 ἐβάλθηκα σὲ πέλαγος νάμπω νὰ κολυμπήσω
 τὰ κύματ' ἔχω τήρησιν, τὸ βάθος μὴ βουλίσω,
 κι' ὡς ἀλαθῆς ἐτύχαινε ὀπίσω νὰ γυρίσω,
 νὰ μὴν μὲ πνίξουν τὰ νερὰ καὶ νὰ μὲ καταπιοῦσι,
- 10 καὶ νὰ μὲ ρίξουν εἰς τὴν γῆν κομμάτια νὰ μ' εὔρουσι
 ἔς τὴν ἄμμον, ἔς τὴν ἀπρογιαλιάν, ἢ ἔς τὰ χαράκια πάνω,
 ἢ ἔς τ' ἀγριωμένα κύματα νὰ πέσω ν' ἀποθάνω.
 Μὰ πάλιν δίχως τήρησιν, δίχως καὶ νὰ φοβοῦμαι,
 θὰ κάμω τὸ ταξεῖδι μου, κ' ἔλπίζω δὲν πλανοῦμαι,
- 15 νὰ ταξειδέψω μὲ χαρὰν κι' ὄλος διαφορείμενος,
 μ' ὄλο ποῦ δὲν εὔρισκομαι καλὰ δασκαλεμμένος,
 γιατί δὲν ἔχω γράμματα, μᾶχω καμπόση πράξι,
 καὶ τὸ βαρκάκι ἔγυρσε ἔς τὸν τόπον του ν' ἀράξει,
 ἔξω νὰ βγάλη τσ' ἀγοραῖς ὀποῦ ἔθελε φορτώσῃ,
- 20 τοὺς κόπους καὶ τοὺς στίχους μου εἰς ἅπαντας νὰ δώσῃ,
 Κι' ἀπῆτις τοὺς διαβάσουσι καὶ ἀκριβῶς τοὺς δοῦσι,
 ὅλοι ν' ἀναστενάξουσι καὶ νὰ τοὺς λυπηθοῦσι.
 Κουμέρκι σὲ κακογλωσσιαῖς ἔχουσι νὰ φανοῦσι,
 σὰν δοῦσι τὸ γομάρι μου, τί θέλουσι νὰ ποῦσι;

5 ἀπίς. — 8 ἐτύχενε. — 9 μερά. — 10 γῆν κομμάτια. — 12 ἀγριωμένα.
 — 13 δίχως - δίχως. — 14 θὰ - ταξέδι. — 15 ταξιδέψω - ὄλος. — 16 ὄλο. —
 19 βγῶλη. — 21 ἀπίτης. — 22 ὄλοι. — 23 κακογλωσσουαίς.

- Πῶς δὲν ἐτύχαινε ποτὲ νοῦς ὅπου δὲ σπουδάζῃ
 γράμματα, νᾶχῃ αὐθαδέϊαν τέτοιαις λογῆς νὰ πράξῃ.
 Γι' αὐτῶς τοὺς στίχους τῶ ἄμετρους ἐβάλλθηκα νὰ βάλω
- 13**
- σὲ πρόσωπον εὐγενικόν κι' ἀξιώτατον μεγάλο,
 5 νὰ τοὺς φυλάξῃ ἀπὸ βρονταῖς κι' ἀπ' ἀστραπαῖς νεφάλων,
 κι' ἀπὸ βροχαῖς κι' ἀνεμικαῖς, κι' ἀπὸ κινδύνων ἄλλων.
 Κι' αὐθέντῃ μ' ἀξιώτατε, ποῦ σοῦ δουλεύουν τόσοι
 ἔς τὴν ἀρετὴν, ἔς τὴν διάκρισι, ἔς τὴν τάξιν κ' εἰς τὴν γυνῶσι,
 τοσοὶ στέλλω εἰς τὸ λαμπυρὸν ὄνομα τὸ δικό σου,
 10 καὶ μὲ πολλὴν ταπεινώσιν συγχώρησιν ζητῶ σου.
 Γιὰ τέτοιο, λέγω, χάρισμα ἀποκοτιὰ εἶχα πάρη,
 νὰ δώσω ἔς τὴν πολλ' ἀκριβῆ κ' εὐγενικὴ σου χάρι.
 Γιὰ ταύτως κ' ἡ καυμένη μου καρδιά ἔχει λάβρα τόση,
 μὲ τ' ὄνομά σου στόλισι τοῦ κόπου μου νὰ δώσῃ.
 15 Καθὼς ὁ ἥλιος ἔς τὰ ἕψηλά λάμπει καὶ διαφωτίζει,
 καὶ στέκεται ἔς τὸν κύκλον του κι' ὅλην τὴν γῆν στολίζει,
 καὶ δὲν ἀλλάσσει σκοτεινὸς ποτ' οὐδὲ μαυρισμένος,
 γιὰτ' εἶναι φυσικὰ λαμπρὸς κι' ἀκτινοστολισμένος,
 τέτοιαις λογῆς κ' ἡ φρόνησις λάμπει κ' ἡ εὐγενειὰ σου,
 20 ὡσὰν τὸν ἥλιο τῶ οὐρανοῦς, καὶ τὰ καμώματά σου,
 πέλαγος ἄμετρης τιμῆς, βρύσι τῶ ἐλεημοσύνης,
 ποτάμι τῆς φρονήσεως, πηγὴ τῆς καλοσύνης,
 τῆς γνώσεως καὶ τάξεως πέτρα σαι τιμημένη,
 κι' ἀπὸ τὸ στόμα σου ποτὲ λόγος ψευδῆς δὲν βγαίνει.
 25 Γι' αὐτῶς ἐσένα θέλουσιν οἱ φρόνιμοι πῶς νᾶσαι
 ἔς τὴν διάκρισι ξεχωριστός, κι' ἀπ' ὅλους μαρτυράσαι
 Κ' αἱ Μούσαις ἢ οὐρανικαῖς κ' αἱ ἀρεταῖς τοῦ κόσμου
 εἰς τὸν ἀέρα παίρνονται καὶ συντηρῶ τῶ ὄμπρός μου,
 καὶ λάμπειν ἀπὸ λόγου τως βλέπω ἔς τὴν γῆν ἐφάνη,
 30 κ' ἐδιάλεξε νὰ κατοικῆ ἔς τὸν Μάρκο τὸν Καγιάνη

1 ἐτύχαινε. — 3 γιὰφτῶς. — 6 κινδύνον ἄλλον. — 10 συγχώρησιν. —
 13 καυμένη. — 16 ὅλην γῆν. — 17 ἀλλάσσει. — 18 εἶναι φυσικὰ. — 20
 καμώματά. — 23 πέτρασαι. — 24 βγίνει. — 25 νᾶσαι. — 28 πέρνουνται - ὄμπρός.
 — 29 γῆν.

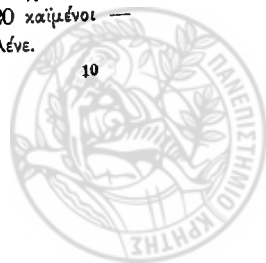

- ἔς τὰ λόγια του τὰ γνωστικὰ καὶ πλείσια ἵπαινεμένα, 14
 ποῦ ἔς τῶν ἀνθρώπων ταῖς καρδιαῖς εὐρίσκονται γραμμένα.
 Σ' ἔλην τὴν γῆν σὲ μελετοῦν, ἔς τὴν Βενετιὰν τιμᾶσαι
 καὶ ἀπ' ἄρχοντες εὐγενικοὺς, κυττάζω, καὶ ἀγαπᾶσαι,
 5 γιὰτὶ μιμᾶσαι τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸν ἀφίνεις,
 καὶ συμβουλεύεις τοὺς πτωχοὺς μὲ λόγια σωφροσύνης.
 Καὶ βλέπω κ' ἡ πατρίδα μας γιὰ σένα μελετᾶται,
 καὶ ἂν στέκεται κ' εἰς τὴ σκλαβιά, αἴρεται καὶ τιμᾶται.
 Ἄκρόασι, παρακαλῶ, σὲ τούτους νὰ μοῦ δώσῃ
 10 ἡ εὐγενεῖά σου ἡ πολλὴ κ' ἡ ἀρχοντιά σου ἡ τόση
 γιὰτὶ ὅσα θέλουσι θεργιὰ ἀπάνω μου πηδήσουν,
 σὲ φύλαξιν θὰ σὲ κρατῶ, νὰ μὴ μὲ ἐμποδίσουν,
 γιὰτὶ κατέχω βέβαια ἔς τὰ χέρια σου σὰν μποῦσι,
 φύλαξι παίρνει ὁ κόπος μου καὶ ὅλοι θὰ τὸν ἵπαινοῦσι.

15 ΑΡΧΗ τῆς Διηγῆσεως τῆς Ἐπανελεύσεως τῆς γενο-15
 μένης ἐν τῇ ἀθλίᾳ Νήσῳ Κρήτῃ, συντεθέντες καὶ διορ-
 θωθέντες παρὰ Μαρίνου τοῦ Τζάνε τοῦ ἐπιλεγομένου
 Μπουνιαλῆ τοῦ ἐκ Ρηθύμνου.

- Γράφω σας νὰ γρικήσετε, ἄρχοντες τιμημένοι,
 20 τὸν πόλεμον καὶ τὴν σκλαβιά, ποῦ ἴπαιθαν οἱ καϊμένοι
 τῆς Κρήτης ὅλον τὸ νησί, χώραις, χωριά καὶ τόποι,
 ποῦ ἴπέφτανε σὰν τὰ πουλιὰ μὲ βόλια οἱ ἀνθρώποι.
 Κ' ἔρχομαι ἀπὸ τὰ Χανιά τὸν πόλεμον ν' ἀρχίσω,
 καὶ νὰ τὰ πῶ καταλεπτῶς ἔς τὸν κόσμον νὰ τ' ἀφήσω,
 25 νὰ τὰ διαβάζουνε συχνιά καὶ ὅλα νὰ τὰ ἴθυμοῦνται,
 ποῦ τόσοι ἐχαθῆκανε καὶ κλαῖνε καὶ θρηνοῦνται.

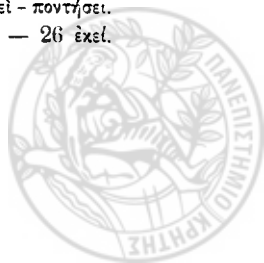
2 ἀνθρώπων - καρδειαῖς. — 3 ὅλην. — 4 κιτάζω. — 6 πτωχοὺς. — 9
 δόση. — 12 θᾶ. — 13 χαιρία. — 14 πέρνει. — 15 καί. — 20 καϊμένοι —
 21 νησή. — 22 βολεῖα. — 23 ἀρχήσω. — 25 συχνιά. — 26 κλένε.

- Κι' ἄν εἶναι καὶ πτωχύνῃσαι κι' ἄλλος πολλὰ πλουτίζει,
 ἔτ' ἀποφάσις ὁ Θεὸς ἀπ' ὄλους μας ὀρίζει.
- Νὰ δειξῶ Χάντακκ, Χανιά, Ρέθεμνος νὰ κυττάξῃ,
 νὰ κλαύσῃ ἀπὸ τὴν καρδιά κι' ὄλος ν' ἀναστενάξῃ'
- 5 νὰ χύσου δάκρυα ποταμὸν πῶς αἰχμαλωτισθῆκαν
 ἀπὸ τὸ γένος τῶν Τουρκῶν, καὶ καταρημασθῆκαν.
 Λοιπὸν τώρα γρικῆσετε τὸ τέλος πῶς ἐγίνῃ,
 πῶς ἐρημάσθῃ τὸ νησι κ' ἔτυχε σκλαβοσύνη,
 πῶς ἦτονε ἢ ἀφορμὴ ὁ Τούρκος ν' ἀρματώσῃ
- 10 νάρθῃ τῇ Κρήτης τὸ νησι τὸν πόλεμον νὰ δώσῃ.
 Μία σουλτάνα ἠθέλησε νὰ πάῃ νὰ προσκυνήσῃ
 ἔς τὴ Μέκκα, ποῦ ἔχε τάσιμον καὶ πάλι νὰ γυρίσῃ.
 Ἐπῆρεν βίον καὶ φλουριά ἔς τὴν στράτα νὰ ξοδιάσῃ,
 νὰ τρῶσιν οἱ ἀνθρώποι της, ὅσον ἐκεῖ νὰ φτάσῃ.
- 15 Μέγα καράβι ἐφόρτωσε ὄλον προσκυνητάδες,
 φορέματα ὀλόχρυσα, βελούδα, καμουκάδες
 ν' ἀφήσῃ ἔς τὸ προσκύνισμα καὶ ἄλλα νὰ χαρίσῃ
 εἰς ἐπτωχοῦς, ὅπου ἔταν ἔκει κι' ἕνομα ν' ἀποκτήσῃ.
 Τότες ὠρδινιασθῆκανε νᾶμπου, γιὰ νὰ μισεύτουν
- 20 καὶ τὸν καιρὸν εὐρήκανε καλόν, νὰ ταξειδέουσιν.
 Ἐς τὴν στράτα ὅπου πηαίνασι τῶν ἐσυναπαντοῦσι
 τὰ κάτεργα τ' ἀγιοῦ Γιαννιοῦ καὶ τὴν ἐπολεμοῦσι.
 Καὶ γίνῃ πόλεμος φρικτὸς τότες ἀνάμεσά τως,
 καὶ νὰ κοποῦν ἠθέλασι γιὰ τὴν βασιλίσσαν τως.
- 25 Καὶ σὰν δὲν ἐμπορούσανε, ὄλοι παραδοθῆκαν,
 κι' ὅσοι εὐρεθῆκασιν ἐκεῖ ἔς τοὺς Φράγκους ἐπιασθῆκαν,
 καὶ δένουσι τὰ κάτεργα καὶ ἴσερνα τὸ καράβι,
 πρᾶγμα ποῦ δὲν ἐπάντεχε, οὐδ' ἔλπιζεν νὰ λάβῃ.

16

1 πτωχεύουσι - πλουτίζει. — 3 δειξῶ - κοιτάζει. — 4 ναστενάζει. — 5
 χύσου - ἐχμαλωτισθῆκαν. — 7 τώρα. — 8 νησί. — 9 τούρκος. — 10 νησί.
 — 11 πάει - προσκυνήσει. — 12 μέκα - γηρίσει. — 13 ἐπέιρε - ξοδιάσει. — 14
 φτάσει. — 15 καράβι ἐφόρτωσε. — 17 φήσει - χαρήσει. — 18 τανκει - ποντήσει.
 — 19 μισεύσουν. — 20 εὐρίκανε - ταξειδέουσιν. — 24 βασιλεύσαν. — 26 ἐκεῖ.
 — 27 καράβι. — 28 πρᾶγμα - ἔλπιζεν.

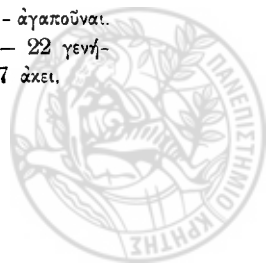
- Μ' ἀπῆτις τὴν ἐνίκησεν ἐκεῖνο τ' ἀφεντάτο,
 σὲ τρεῖς ἡμέραις ἔφθασε ἔς τὴν Πόλιν τὸ μαντάτο.
 Καὶ ἔπηγαν εἰς τοῦ βασιλεῦς καὶ τὸ μαντάτο λέσει,
 πῶς εἶναι χρειαζόμενον ἢ Μάλτα γιὰ νὰ πέση.
- 5 Μῶς τ' ἄκουσεν ὁ βασιλεὺς, ὤρισεν νὰ μαζώνουν
 λεσκέρι, κ' εἰς τὰ κάτεργα νὰ βάνου ν' ἀρματώνουν.
 Καὶ τοῦ βηζύρη ὁ βασιλεὺς τοῦ λέγει «νὰ τοιμάσης
 νᾶρθη φουσσάτον γλήγορα τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης
 νὰ δώσουν μέγα πόλεμον καὶ θεὸς νὰ τὸν ἀρχίσουν
- 10 νᾶρθουν τῆς Μάλτας τὸ νησι ὅλον νὰ τ' ἀφανίσουν».
 Σάϊκαις ἐπρεμάζωξεν καὶ τὴν ἀρμάδα φτιάνει
 καὶ τὸν λαὸν μὲ τ' ἄρματα μέσα εἰς ὅλα βάνει,
 κ' ἀρματώνουν τὰ κάτεργα, σάϊκαις ἔγεμισθησαν
 Τούρκους πολλοὺς γιανιτζαρούς, τότες καὶ ἔσηκωθησαν.
- 15 Ἀπὸ τὴν Πόλιν βγαίνουν καὶ φτάνουν ἔς τὸ Μωρέαν
 τσ' Ἀναβαρίους γιὰ νὰ μποῦν τσῆ δύσης τὴν μερέαν,
 ὄγια νὰ δώσ' ἀπόγνωσιν τὸ πῶς ἔς τὴν Μάλτα πᾶσι
 κ' ἐκεῖ τὴν ἐξουσίαν τοῦ βγάνει νὰ τὴν διαβάση
 ἔμπροσθεν σ' ὅλον τὸν λαόν, γιανιτζαρωῶν, σπαχιδῶν,
- 20 ἀγάδων καὶ τσαούσιδων, γιουρλάδων, σουμπασιδῶν.
 Κ' ἐκεῖ ἔγραφεν ὁ βασιλεὺς τὴν Μάλτα γιὰ νὰ ῥήσουν,
 ἀμμὲ τσῆ Κρήτης τὰ Χανιά νὰ πᾶνε νὰ κτυπήσουν.
 Κ' οἱ Τούρκοι, νὰ τ' ἀκούσουνε, ὅλοι τως ἐπηδοῦσαν
 καὶ μὲ βοήν λέσει τὸ ναί, κ' ἐμπαῖναν κ' ἐπετοῦσαν,
- 25 νᾶρθουν τὸ γληγορῆτερον, ἔς τὰ ξύλα νὰ κινήσουν,
 νᾶρθουν ἔς τὴν πεθυμητικὴν Κρήτην νὰ τὴν πατήσουν.
 • Καὶ τὸ πορνὸ μισεύγουνε ἀπὸ τσ' Ἀναβαρίους
 νὰ πᾶν νὰ δώσουν τῶν Χανιῶν φόνους πολλοὺς καὶ θρήνους.

1 ἀφεντάτο. — 2 ἔφθασε-μαντάτου. — 3 πείγαν. — 4 πόσει. — 5 ὤρισεν
 -μαζώνουν. — 6 λεσκέρι. — 7 βηζύρη ἢ-τιμάσεις. — 8 δώσουν-ἀρχήσουν. —
 10 νησι-ἀφανίσουν. — 13 γεμισθησαν. — 15 βιένουσιν-μοραίαν. — 16 τζα-
 ναβαρήνους-δίσης. — 17 δος'-πᾶση. — 19 ἔμπροσθεν-γιανιτζαρωῶν. — 22
 κτηπήσουν. — 23 τούρκοι-ἐπειδοῦσαν. — 24 λέσει-ἐμπέναν. — 25 ξηλα-κοι-
 νήσουν. — 26 πεθυμητικὴν. — 27 πορνῶ μισεύγουνε-τζαναβαρίους. — 28
 θρήνου.

- Μ' ἀπῆς ἐσηκωθήκανε ἔς τὴν θάλασσαν φανῆκαν,
 ἔς τὸν κάβω Σπάθα σώνουσι κ' εἰς τῇ Γωνιαῖς ἐμπῆκαν.
 Κ' ἢ βίγλαις νάφτουε φωτιαῖς τὴν νύκτα, γιὰ νὰ δοῦσι
 πῶς ἔρχονται πλεούμενα ἔς τὴν Κρήτην γιὰ νὰ βγοῦσι.
- 5 Ταχτέρου τὴν Παρασκευὴ πού τὰ Χανιὰ προβαίνουν,
 καὶ τὴν ἀρμάδα τῶν Τουρκῶν θωροῦ καὶ κατεβαίνουν.
 Προπτήτερας εἰς τὰ Χανιὰ εἶχασι μαζωμένους
 ἀνθρώπους πλείσιους χωργιανούς κ' εἶχά τσοι τοιμασμένους
 γιὰ νὰ φυλάγουν τὰ Χανιὰ, κ' οἱ Τούρκοι ὡσὰν βγοῦσι,
- 10 νᾶχουν περίσσιο τὸν λαὸν ἐκεῖ νὰ πολεμοῦσι.
 Κι' ὄλ' ἡ ἀρμάδα τῶν Τουρκῶν παίρνοντας τὸ Τσερίγιο. 18
 καὶ τὴν πολλὴν ἐπιβουλιά μὲ τὴν ἀγάπην σμῆγω
 ποῦ τὸ κανίσκι ἐζήτηξαν μὲ κόμβωμα νὰ δοῦνε,
 εἰς τὴν Κρήτην πῶς δὲν πάσινε, γιὰτὶ τὴν ἀγαποῦνε.
- 15 Κι' ὁ προβεδόρος τὸ ἔγραψεν ἀφέντης τοῦ Τσερίγιου,
 καὶ τότες δίδουν ὄρδινιὰ τῶν χωργιανῶν νὰ φύγου.
 Ὅφκαιρα μείναν τὰ Χανιὰ ἀπὸ τοὺς δουλευτάδες,
 μὰ ἔτανε μόνον τοπικοὶ ἄρχοντες καὶ παπάδες.
 Κι' ἐγένη ἀνακάτωσις, γιὰτ' ἤτουνα βγαλμένοι
- 20 πολὺς λαὸς πού τὰ Χανιὰ κ' ἤτουνα παωμένοι
 εἰς τὰ χωργιά, σὰν ἤτανε συνήθι νὰ μαζώνουν
 τὰ στάρια, τὰ γεννήματα, κι' ἄλλοι νὰ ξεφαντώνουν.
 Μὰ τὴν ἀρμάδα τῶν Τουρκῶν εἶδασ' ἐκεῖ ν' ἀράξουν
 κ' οἱ ἄρχοντες πολλοὶ Ρωμνηοὶ ἐτρέχανε νὰ φτάξουν
- 25 ἔς τὴ χώρα ἔς τὴν πατρίδαν τως, ὄγια νὰ πολεμοῦσι.
 νὰ διώχουν τοὺς Ἀγαρηνοὺς, κ' ἐκεῖνοι νὰ κοποῦσι.
 Μ' ἀπῆς ἐφτάξασιν ἐκεῖ, ὄρα τότε γιομάτου
 κ' ἐβάλανε τὰ Θεωροῦ εὐθὺς ἀπάνω κάτου.

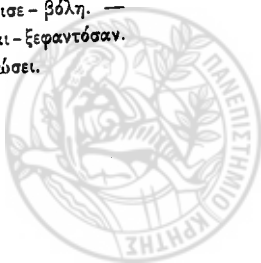
1 ἐσεικωθήκανε. — 2 κάβω - σόνουσι κι' οἱ τζηγονιαῖς. — 3 οἱ βιλλαις.
 — 5 παρασκευῆ - γανιά προβένουν. — 7 μαζωμένους. — 8 πλείσιους. — 9
 φυλάγουν - τούρκοι. — 11 ὄλη ἀρμάδα - πέρνωντας - τζερίγιο. — 12 πολὺν -
 σμῆγω. — 13 κανήσκη ἐζήτηξαν - κόμπονα - δοῦναι. — 14 πασῆναι - ἀγαποῦναι.
 — 16 ὄρδηνιά - φύγουν. — 17 ὄφκαιρα. — 21 συνήθι - μαζώνουν. — 22 γενή-
 ματα - ξεφαντόνουν. — 24 πολὺ. — 25 στῆ. — 26 διώχουν. — 27 ἀκει.

- Ἴς τοὺς χίλιους ἑξακόσιους ἔτος σαράντα πέντε,
 Ἴς τοῦ Ἰουνίου δεκατρεῖς, τουρκομανιὰ ἰδέτε,
 ἀπ' ἄρχισεν ὁ πόλεμος ἄπικος Ἴς τοὺς ἀνθρώπους
 καὶ σύγχυσις ἐγένηκεν σ' ὅλους ἐκεῖ τσοὶ τόπους,
 5 πῶ βγήκεν εἰς τὰ Θεωδωροῦ καὶ ἐπολέμησέν τα
 κ' οἱ Φράγκοι ἐπροσκυνήσανε, καὶ ἐκυρίευσέν τα.
 Μὰ τῶν μηνῶ δὰ καὶ τὰ δυὸ ἀπῆτις ἀνεβούνε,
 νὰ τ' ἄψουν, νὰ χαλάσουνε κι' ὅλοι τως νὰ καοῦνε.
 Κ' οἱ Τούρκοι σὰν τὰ πιάσανε, ἐχαίρουνταν ὁμάδι
 10 κι' ἀνάψαν καὶ κατήκανε οἱ Τούρκοι κ' οἱ σολντάδοι.
 Καὶ τὸ Σαββάτο ἄρχισε γιὰ νὰ τοὺς ξεβαρκάρη,
 νὰ φέρη τὸ σφερίν του Ἴς τὸν κάμπον νὰ σταλάρη.
 Ἐπιάσασίνε τὰ χωριά, τοὺς Χριστιανοὺς ἐγδύσαν,
 κ' ἐκαίγανε τὰ ληρόφουτα κι' ὅλους τοὺς ἀδικῆσαν.
 15 Τὰ περιβόλια καὶ δεντρά ἐβγάλε κ' ἔκοψέν τα,
 καὶ τὰ παλάτια τὰ μορφα τότες ἐχάλασέν τα.
 Σαββάτο καὶ τὴν Κυριακὴ ἐκάμα Ἴς τὰ χωριά
 καὶ ρίχνασι ταῖς ἐκκλησιαῖς χωρὶς παρηγορία.
 Κ' εὔγαλε ταῖς λουμπάρδαις του κ' ἔσυρε καὶ σιμόνε
 20 καὶ τσ' ἔστησε Ἴς τοὺς τόπους τως τὸ βόλι γιὰ νὰ σώνη
 Ἴς τὰ σπήτια, Ἴς τὰ καμπαναριά, τὴν χώρα νὰ χαλοῦνε
 νὰ δούσινε τσ' Ἀγαρηνοὺς τότες ἀν ἐμποροῦνε.
 Καὶ τὴν λουμπάρδα σέρνουσι κ' εἰς τὸ φορτὶ τὴν ἴσωσαν
 οἱ Τούρκοι κ' ἐσταλάρανε ἐκεῖ καὶ ἔξεφαντώσαν.
 25 Ἦτωνα τόπος σιόπατος στρατά ἴtone καθάρια,
 κ' ἔνα χορὸν ἀρχίσασι ὄλα τὰ παλληκάρια
 κι' ἀπὸ τὴν χώραν ἴκρυτα εἴχασιν ἐξαμώση
 λουμπάρδα, καὶ τὸ βόλι της νὰ πᾶ νὰ τῶνε δώση.

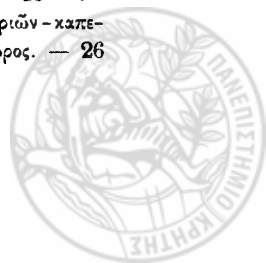
19

1 ἑξακόσιους ἔτος. — 2 εἰδέτε. — 3 ἄρχισεν. — 4 σύγχυσις - τση. —
 5 βγήκεν. — 6 ἐκρηιουσέντα. — 7 ἀνεβούνα. — 8 ὅλοι - καοῦνα. — 9 τούρ-
 κοι-ὁμάδη. — 10 τούρκοι. — 11 τῶ σαββάτῳ ἄρχισε-ξεβαρκάροι. — 12 φέρε. —
 — 13 χοριά - ἐγδεῖσαν. — 14 ἐκαίγανε - λιόφουτα - ἀδικεῖσαν. — 17 σαββάτω -
 Κυριακῆ - χορία. — 18 ρίχνασι. — 19 σίρε - σειμόνη. — 20 ἔστησε - βόλη. —
 21 χώρα - χαλοῦνα. — 22 ἀνεμποροῦνα. — 24 τούρκοι - σταλάρανα - ξεφαντώσαν.
 — 26 ἀρχίσασι. — 27 τήκρητα - ἐξαμώσει. — 28 βόλην - πᾶ - εἰδῶσει.

- Καὶ χορευτὰ ἔς τὸ γύρισμα τρέτα σωστὰ βρεθῆκαν,
 κι' ἦλθε τὸ βόλι ξαφνικά κι' ὄλοι ἐσκοτωθῆκαν
 ὁ πρῶτος μόνο ἔμεινε λόγον νὰ πᾶ νὰ δώση
 πῶς ἓνα βόλι μοναχὸν ἤθελε τοὺς σκοτώση.
- 5 Ἐστὸν Ἅγιον Σπυρίδωνα ἔστεσαν τὸ φορτίνι,
 γι' αὐτῶς ἐσκοτωθῆκανε καὶ καταδίκη ἐγένη.
 Φτάνουν ἔς τῆς Μάνας τοῦ Νεροῦ καὶ κόπτουν καὶ κρατίζουν,
 κι' ὅσοι χοτζάδες ἦτον κεί ὄλοι σαλαβατίζουν.
 Μ' ἀπήτις τ' ἀποστέσανε τὰ θαυμαστὰ κανόνια,
- 10 τ' ἀνάφαν καὶ τὰ βόλια τῶς ἐρρίχγα τὰ μπαστόνια.
 Καὶ μουγισμὸς ἐγένηκεν ἔς ταῖς μπάλαις πού πετοῦσαν, 20
 ὁπού ταῖς πέτραις τῶν σπητιῶν ἐδίδαν καὶ χαλοῦσαν.
 Φόβος καὶ τρόμος ἦτονε ἔς τὰ βόλια ὁπού πηγαῖναν
 ἔς τὴν χώραν, καὶ τῶν Χριστιανῶν ἐκροῦγαν κι' ἀποθαῖναν.
- 15 Ἄμμε εὐθὺς ἔς τὸ Ρέθεμος ἀνθρώποι ἀποσῶσαν
 γῆ τὰ Χανιά πρὸς πόλεμον οἱ Τούρκοι τῶν ἐδῶσαν.
 Καὶ τὰ μαντάτα φτάξανε ἔς τὸ Κάστρο κι' εἰς τὴν Κρήτην
 μέσα κι' ἀπ' ὄξω ἔς τὰ χωριά κι' ὡς κάτω ἔς τὸ Λασσητήν.
 Τότες γιὰ μινὰ διαλλαγήμον ὁ γενεράλες κάμνει
- 20 νὰ σώσουνε τὰ φέουonta, καὶ τοὺς σολντάρδους βγάνει
 τοῦ συντροφίαις τῶν χωριῶν μὲ τοὺς καπετανέους,
 κι' ἀκόμη νὰ διαλέξουνε νέους καλοὺς Ρωμαίους,
 νὰ πάρουν τ' ἀρκομποῦζά τῶς κι' ὄλοι ν' ἀρματωθοῦσι
 νὰ πάσινε εἰς τὰ Χανιά ὀγιά νὰ πολεμοῦσι.
- 25 Κι' ὁ προβεδῶρος κι' ἀρχοντες, τέσσαρες κοντεντιέροι
 Κορνάρος, Μπῶς μὲ προθυμιά, Τεμέτζος καὶ Φαλλιέρη,
 νὰ φτάξουνε ἔς τὸ Ρέθεμος μὲ τὸν Φραντζίσκο Μούλλα,
 κι' ὁ γενεράλες ἔφερεν τὰ χρειαζόμεν' οὔλα.

1 γήρησμα - σοστά. — 2 βόλη ξαφνικά - ἐσκοτωθῆκαν. — 4 βόλη - εἶθελε - σκοτόσει. — 6 ἐσκοτωθῆκανε. — 7 κρατίζουν. — 8 χοτζάδες ἦτον - σαλαβατίζου. — 10 ἐρίγγα. — 12 σπιτιῶν. — 13 πιέναν. — 16 τούρκοι. — 18 λασσητήν. — 19 διαλλαγήμον. — 20 σώνουναι. — 21 συντροφείαις - χωριῶν - καπεταναίους. — 22 Ναῖτους - ῥωμαίους. — 24 πασήνε. — 25 προβεδῶρος. — 26 μπὸς - προθυμιά. — 28 χριαζόμεν' οὔλα.

- Ρωμαῖοι, Φράγχοι ἤτονε συντροφιασμένοι ὄλοι,
 κι' ἀπάνω σ' ὄλους προεστῶς εἶχαν τὸν Φηναρόλη.
 Ὁ κόντε Μάρκος ἔσερνε ὄλην τὴν συντροφίαν του,
 Στρατιώταις ἀξιώτατους ἀπάνω 'ς τ' ἄλογά τους.
- 5 Κι' ὁ γενεράλες ἐζτάξεν 'ς τὸ Ρέθεμος κ' ἐμπῆκεν,
 κι' ὄλης τῆς χώρας τὸν λαὸν μὲ τ' ἄρματα τοὺς βρῆκεν.
 Ἐβάνασινε σ' ὄρδινιά ὄλοι τῶς νὰ κινήσουν
 νὰ πάσινε εἰς τὰ Χανιά, διὰ νὰ πολεμήσουν.
- Πολλὰ τῶν εὐχαρίστησεν, μ' ὤρισεν νὰ σταθοῦσι,
 10 μὰ φεουντάδοι κι' ἄλογα μόνον νὰ τ' ἀκλουθοῦσι.
 Κινοῦσιν οἱ στρατιώταις του κι' ἄρχοντες καρβαλιέροι,
 Λαμπάρδος καὶ ὁ Μπεργαντῆς δυὸ ἀξιοὶ κοντεντιέροι,
 κι' οἱ ἄρχοντες μὲ τ' ἄλογα κι' ἄλλοι χωριάταις πᾶσι
 κ' ἐπήραν βρώσαις καὶ ψωμιά, σὰν φτάζουε νὰ φᾶσι.
- 15 Καὶ μῶς ἐφτάξασιν ἐκεῖ, ὄλλ' ἐσυντροφιαστήκαν
 καὶ πρὸς τὰ μέρη τῶν Χανιῶν προπατηκτοὶ ἐμπῆκαν,
 κι' ὄπισω νὰ τῶν ἀκλωθᾶ ὄλλ' ἡ καρβαλαρία,
 φόβος ἐγένη καὶ κλαθμὸς εἰς ὄλα τὰ χωρία.
 Εἰς τὸ Καλάμι 'φτάξανε εἰς τὴν Ἀγιά Μαρίνα,
- 20 γιὰτὶ μιὰ βρούσι μὲ νερὸ ἐκεῖ πλησίον ἐκίνα.
 Κι' ὁ Φηναρόλης παρευθὺς καλοὺς σολντάδους παίρνει
 χωριάταις γιὰ τὸ πόλεμον κι' εἰς τὰ Χανιά τοὺς φέρνει.
 Κ' ἐκεῖνος μέσ' ἀπόμεινε ὄγια νὰ γουβερνάρη,
 τέχναις νὰ κάμη ἀμετραις, Τοῦρκος νὰ μὴν τοὺς πάρη.
- 25 Κι' ὁ Τοῦρκος καστελλόνεται, τριντζέραις εἶχε κτίση
 εἰς τὰ Χανιά ἀντίκρυτα τὸν πόλεμον ν' ἀρχίση.

21

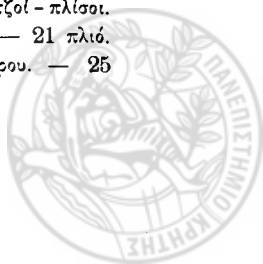
2 εἶχαν. — 5 ἐμπῆκεν. — 6 ἄρματα. — 7 ἐβανασινε. — 8 πασουνε. —
 9 ὄρηνεν. — 11 στρατιώτες. — 12 μπεργαντῆς. — 13 ἄλλη χωριάτες. — 14
 ἐπέρασαν βρώσαις - ψωμιά. — 15 ὄλλ' ἐσυντροφιασθῆκαν. — 16 προπατικτοὶ. —
 17 ἀκλωθᾶ. — 18 ἐγένει. — 19 καλάμη - μαρήνα. — 20 νερῶ - πλησίον ἐκίνα.
 — 21 φέρνει. — 22 χωριάτες. — 23 ἀπόμηνε. — 24 τέχνες - κάμη ἀμετρες
 τούρκος - πάρει. — 25 τούρκος καστελώνεται - εἶχε κτίσει. — 26 ἀντίκρυτα -
 ἀρχίσει.

- Ἔστησεν τὰ καστέλλια του τρίγυρα κι' ἀρματόνει,
τὰ βόλια μέσα νὰ πετᾷ νὰ βρέχουν σὰν τὸ χιόνι.
Οἱ ἄνδρες ὄλοι τῶν Χανιῶν τ' ἄρματα τότες πιάνουν
καὶ σταίνουν ταῖς λουμπάρδαις τως κι' εἰς ὄρδυνιά ταῖς βάνουν.
- 5 Πέντε καστέλλια ἔστησεν, πλείσια μουσκαταρίαν,
νὰ ρίκτη ὀγιά νὰ χαλᾷ μὲ τὴν ἀρτελαρίαν.
Λουμπάρδαις πέντε ἔβαλε 'ς καθ' ἓνα νὰ κεντοῦνται,
ὀγιά νὰ βγαίν' οἱ βροντισμοὶ πάντοθεν νὰ γρικοῦνται
Νὰ ρίκτη νὰ χαλούσινε τρίγυρα τὰ Χανιά
- 10 κι' ἄλλοι κακὸ ὀπού 'παθες σήμερον, Κυθωνία!
Γιανίτζαροι ἐκτίσανε τριντζέραις κ' ἐβαροῦσαν
μέσα 'ς τὴν χώραν τουφεκιάς μὲ βόλια κ' ἐκτυποῦσαν,
τρίγυρα τὴν ἐκλείσανε καστέλλια καὶ τζιντζέραις,
κ' ἐστάθη θάνατος πολὺς σ' ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
- 15 Σαῖταις ἀνερίφνηταις 'ς τὴν χώραν νὰ πετοῦσι,
μέσα τῇ ρούγαις νάρχουνται πλείστοι νὰ σκοτωθοῦσι.
Μ' ἀρχίσανε καὶ τὰ Χανιά νὰ ρίκτουνε λουμπάρδαις
κ' ἡ μπάλαις ἐσκοτόνανε μπέηδες, κεχαγιάδες.
Σάρμπανα νὰ μολέρουνσι καὶ μπάλαις νὰ κεντοῦνται,
- 20 νὰ δίδουνε 'ς τὴν μέσην τως ν' ἀνοίγουν νὰ σκορποῦνται
ξάφνου τὰ μέλη τῶν Τουρκῶν καὶ πλειὸ νὰ μὴν θεωροῦνται,
κι' ἀπὸ τσοὶ Τούρκους τὰ Χανιά ἄρχισε νὰ 'παινοῦνται.
Καὶ 'ς τὰ μουράγια οἱ Χριστιανοὶ νὰ στέκουν γύρου, γύρου,
νὰ παῖζουν τότες τουφεκιάς καὶ λουμπαρδιαῖς νὰ σύρου.
- 25 Τὴν χώρα ὅλη ἔβλεπεσ ὡσὰν καμίνι ν' ἄφτη
ὀλημερνῖς καὶ ὀληνυκτίς, ποτὲ νὰ μὴ δὲν παῦτη

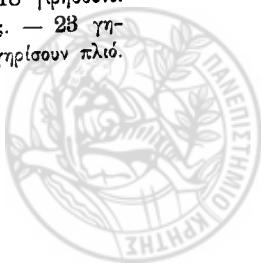
22

1 τρίγυρα-αρματόνη. — 2 πετᾷ-χιόνι. — 3 ἄρματα. — 4 ὄρδυνιά. —
5 ἔστησεν πλείσια. — 6 ῥήκτη-χαλά. — 8 βγέν'. — 9 ῥήκτη-τρίγυρα. —
10 Κηθωνία. — 11 γιανιτζαροι ἐκτίσανε τριντζέραις. — 12 ἐκτυποῦσαν. —
13 τρήγυρα-ἐκκλήσανε-τριντζέραις. — 15 ἀνερίφνηταις. — 16 τζοὶ-πλίσοι.
— 17 ἀρχίσανε-ῥήκτουνται. — 18 οἱ-ἐσκοτόναναι. — 20 δίδουναι. — 21 πλιό.
— 22 ἄρχισε-πενοῦνται. — 23 γήρου γήρου. — 24 πέζουν-σίρου. — 25
χωρὰ ὄλοι-καμῆνη νάυτη — 26 ὀλ' ἡμερνῖς-ὀλη νυκτίς.

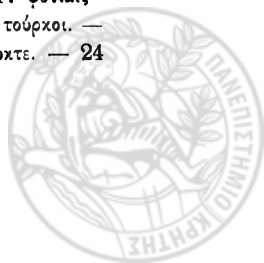
- νὰ ρίκτη τότες λουμπαρδιαῖς ἀπ' ὄλαις τῆς ταῖς πάνταις,
 ἄλλαις μὲ μπάλαις ἄμετραις κι' ἄλλαις καρφιά γεμάταις.
 Καὶ τῶν Τουρκῶν τὰ κάτεργα ἔς τὸ πέλαγος νὰ μένουν,
 καὶ τὴν ἀρμάδα τῶν Φραγκῶν μὲ φόβον ν' ἀναμένουν.
- 5 Βάρκα, καράβι νὰ μὴν μπῆ μέσα, νὰ ξεφορτώσῃ
 ἀνθρώπους, βρώσαις κι' ἄρματα, βοήθεια νὰ μὴν δώσῃ.
 Μ' ὁ προβεδῶρος σ' ὀρδινιὰ βάνει, γιὰ νὰ κινήσῃ
 μὲ τὴν καθαλαρίαν του, νὰ πᾶ τοὺς πολεμήσῃ.
 Φράγκοι, Ρωμαῖοι ν' ἀκλουθοῦν, κι' οἱ Τούρκοι σὰν φανοῦσι,
- 10 τρίγυρα νὰ σταθοῦσινε, γιὰ νὰ τῶν ἄκλουθοῦσι.
 Καὶ τὸ πωρνὸ ἐκίνησε μὲ τὴν καθαλαρία,
 κ' ἤρθανε καὶ σιμώσανε εἰς τὰ Τσικαλαρία.
 Μὰ Τούρκος δὲν ἐφαίνετον, ἀμμ' ἦτουνα χωσμένοι
 ἔς τοὺς λάκκους, ἔς ταῖς τριντζέραις τως κι' ἦτουνα φυλαμμένοι.
- 15 Καὶ ταῖς τρουμπέταις νὰ λαλοῦν, οἱ Τούρκοι τὸ ἔγρικῆσαν, **23**
 χιλιάδες ἐπροβάλανε καὶ τοὺς ἐκυνηγῆσαν,
 κι' ὡσὰν βροντὴ ταῖς τουφεκιάις, τὰ βόλια νὰ πετοῦσι,
 κι' ἤθελαν νὰ γυρίσουνε, ἔλοι νὰ μὴν χαθοῦσι.
 Ἄμμ' ἦτονε σὲ στένεμα κ' ἐτύχαιναν ν' ἀργήσουν,
- 20 γιὰτὶ ἔτονε πολὺς λαός, ὥστε νὰ τὸ γρικῆσουν.
 Μ' ὥστε νὰ φύγουν ἀπ' ἐκεῖ, οἱ Τούρκοι ἐπλακῶσαν,
 κι' ἄλογα καὶ πολὺν λαὸν ἐτότες ἐσκοτώσαν.
 Οἱ Χριστιανοὶ ἔγυρίσανε κ' ἤρθανε ἔς τὸ Καλάμι
 ἔς τὸν τόπον ὅπου ἔστέκανε κ' ἔτρεχε τὸ ποτάμι.
- 25 Πολλοὶ ὅπου ἔγλυτώσανε ἔς τὰ κίνδυνα τὰ τόσα,
 κι' ὀγιά νὰ μὴν γυρίσουν πλειό, τ' ἄλογά τως σκοτώσα,
 ἄλλα ἔκουτσοποδίσανε κι' ἀλλά ἔχανε ψοφήσῃ,
 ὅπου σὰν τρόγιαις ἦτανε κ' ἤρθαν ἀπὸ τὴν Δύσι.

1 ῥήκτη. — 2 ἄμετραις. — 5 καράβι-πή-ξεφορτώσει. — 6 βρώσαις -
 ἄρματα-δώσει — 7 προβεδῶρος-κινήσει. — 8 πᾶ-πολεμήσει. — 9 τούρκοι.
 — 10 τρίγειρα. — 11 πορνῶ ἐκίνησε. — 13 τούρκος-ἐφετον. — 14 φη-
 λαμμένοι. — 15 τούρκοι. — 16 ἐκινηγῆσαν. — 17 ὡσὰν. — 18 γρηῖσουνε.
 — 19 τύχαιεν. — 20 ὅστε. — 21 φήγουν-τούρκοι. — 22 ἐτώτες. — 23 γη-
 ρίσανε-καλάμη. — 24 ποτάμη. — 25 γλητόσανε-τιωσα. — 26 γηρίσουν πλειό.
 27 κουτσοποδήσαναι-ψοφήσῃ. — 28 δίσῃ.

- Μὰ βάρδαις εἶχανε παντοῦ, Τούρκοι νὰ μὴν περάσουν
νὰ πᾶσιν ἀπὸ τὰ βουνά, τὸ Ρέθεμνος νὰ πιάσουν.
Κ' οἱ Τούρκοι ἐστέσαν τοῦ πασιᾶ παβιόνι ὠργηρόμενο,
καὶ μὲ παντιέραις τρίγυρα ἦτονα στολισμένο.
- 5 Κι' ἄλλα πολλὰ κ' ἀμέτρητα τοῖ τόπους ἐγεμίσαν,
καὶ τότες καὶ τὸν πόλεμον ἀθάνατὰ κινῆσαν.
Μέσα κι' ἀπάνω ἔς τὰ τευχὰ ἀναρίφνητοι χ' αὐθῆκαν
ἔς τὸ αἶμα ἐταράσσαι μέσα κ' ἐτελειωθῆκαν.
Λουμπάρδαις δὲν ἐπαύτανε ἔπου μιὰ μερὰ κι' ἀπ' ἄλλῃ,
10 κι' ἐπέφταν Τούρκοι, Χριστιανοί, κ' ἦτον ζημιὰ μεγάλη.
Μίαν συντροφιά ἐκάμανε παπαδοκαλόγεροι
κι' ἀφήκασι ταῖς λειτουργιαῖς κ' εἶχαν σπαθὶ ἔς τὸ χέρι,
καὶ σμίγασι προθυμερὰ τοῖ Τούρκους καὶ μαλόναν
καὶ τῶν ἐρρίκταν τουφεκιάς καὶ τοὺς ἐθανατόναν.
- 15 Εἷς κᾶπος ἦτονε ἐκεῖ, Ἀγγέλος τ' ὄνομάν του,
κι' ὡς ἄγγελος ἐπίγειος ἦτον ἔς τὴν κατεχιάν του
κι' ἔκανε τέγναις καὶ φωτιαῖς τοὺς Τούρκους γιὰ νὰ καῖσι,
καὶ ρίκτοντας εἰς τὰ φορτιὰ καίγοντας ὄλοι κλαῖσι.
Ἢ μπάλαις νὰ λαβρίζουνε, κ' οἱ Τούρκοι νὰ μουγκοῦνται
20 ὡσὰν σκυλιὰ καθολικά, ὅταν μοιρολογοῦνται.
Ὁ πόλεμος ὁ φλογερὸς ἐκράτησε δυὸ μῆνες
κ' ὁ ἥλιος ἔρρικτε φωτιὰ ὄλαις τῶν ἡμέραις κείναις,
καὶ χώρια ἔπου τοὺς σκοτωμούς, τὴν κράτησι κι' ἀνάγκη
μεγάλῃ, κι' ἀποθαίνασι Ρωμοὶ πολλοὶ καὶ Φράγκοι
25 ὅπου τὸν τόσοσ θάνατος σ' ὄλαις αὐταῖς τῶν ἡμέραις
καὶ πέφταν καθημερηγὸ νέοι καὶ θυγατέρες.

1 ἦχανε-τούρκοι. — 2 βουνά. — 3 τούρκοι. — 4 τρίγυρα-στολι-
σμένο. — 5 ἀμέτρητα τζήτιοπους ἐγεμίσαν. — 6 ἀθάνατα. — 8 ἔμμα-ἐτελειο-
θῆκαν. — 10 κ' ἦτον. — 12 ἦγαν σπαθὶ-γέση. — 13 σμίγασι προθυμερὰ
τζγ. — 14 ἐρρίκταν-ἐθανατόνων. — 15 εἷς. — 16 κι' ὄσ-ἦτον. — 17 φωτιαῖς-
κέσοι. — 18 ρίκτωντας-κέγωντας-κλέσοι. — 19 οἱ-λαβρίζουσαι-κοὶ τούρκοι. —
20 ὡσὰν σκυλιὰ-μύρολογοῦνται. — 21 μῆναις. — 22 κὶ ὄλγος ἔρυκτε. — 24
φέγκοι. — 26 καθ' ἡμερηγὸ ναῖοι-θυγατέραις.

- Κι' ὁ Τούρκος πλείσια νὰ πετᾷ μπάλαις, γιὰ νὰ χαλοῦσι
τὰ σπήτια, τὰ καμπαναριά, ὄλοι νὰ κρουβιστοῦσι.
Εἵκοσπέντε μπάλαις τῶν φορτιῶν ἐπέτα κάθε ὥρα,
καὶ τόσαις κι' ἄλλαις πλειότεραις ἔρρικτε ὅλ' ἡ χώρα.
- 5 Τῶν καλογέρων συντροφιά παπάδων κ' εὐγῆκαν
εἰς τὰ μουράγια νὰ κολλοῦν καὶ πόσ' ἐκεῖ διαβῆκαν.
Ὁ προβεδόρος κι' ἄρχοντες, Ρετούρης, Κονσεγέροι
ἐστέκανε μὲ τὸν λαὸν σ' ὄλα ἐκεῖ τὰ μέρη,
τ' ἄρματα νὰ κρατοῦσιν οἱ γέροντες καὶ νέοι
- 10 καὶ νὰ κτυποῦν ἀρχομπουζιαῖς 'ς πᾶσα σαγχῆ καὶ μπέη.
'Ακόμη κ' αἱ γυναῖκες τως ἐμπαῖνα καὶ 'δουλεῦγαν
καὶ χῶμα 'κουβαλοῦσανε καὶ τσ' ἐδικοὺς ἐκλαῖγαν.
'Ἐκαναν λάκκουσ τρίγυρα ἂν τύχη ν' ἀνεβοῦσι
κ' εἶχάν τσοι λέγω σκεπαστοῦς, μέσα νὰ κρεμνιστοῦσι
- 15 Μὰ Χριστιανοὶ ἐπέφτανε καθ' ὥρα κι' ἀποθαῖναν
ὅπου τὰ βόλια τὰ πολλὰ, κ' ἡ τέχναις ἐλιγαῖναν.
Κι' αἶδα νὰ μὴν ἔχουσι καὶ κάπους γιὰ νὰ σώσῃ,
γιατὶ τὸν κάπον Ἄγγελον τὸν εἶχανε σκοτώσῃ,
ποῦ ἔξευρε τέχναις ἀμετραις εἰς τὴν φωτιά νὰ καῖσι,
- 20 κ' ἦτονε κρίμα ὁ πτωχὸς ὀγλίγυρα νὰ πέσῃ
μὲ κι' ἄλλους εἰς τὴν τέχνην του 'ς τὸν θάνατον ἐμείναν
κ' ἡ χώρα εἶχεν λύπησιν, γιὰτι λίγοι 'πομεῖναν,
γιατὶ λουμπάρδαις ἦτονε ἀμέτρηταις τριγύρου
καὶ κάποιι λίγοι ἦτανε σκολάροι νὰ τσοὶ σύρου.
- 25 Κι' ὁ Τούρκος εἶχεν ἀμετραις τέχναις καὶ ποῦ βρεθῆκαν
κ' ἔρρικτε μέσθ 'ς τὰ Χανιά, μὰ δὲν ἐφοβηθῆκαν.
'Ὀλην τὴν χώραν τρίγυρα τὴν εἶχε χαλασμένη,
κ' οἱ Χριστιανοὶ ἐσκάπτανε κ' ἦτονε μπορεμένοι.

25

1 τούρκος πλίσια - πετά. — 2 σπήτια. — 4 ἔρρικτε. — 5 εὐγέικαν. —
6 κολοῦν. — 9 ἄρματα - ναῖοι. — 10 κτηποῦν. — 11 γυναῖκες - ἐμπένα. — 12
τσοῖδικοῦς ἐκλέγαν. — 13 τρίγυρα. — 14 κρεμνιστοῦσι. — 16 κ' οἱ τέχνες ἐλι-
γέναν. — 17 κιαῖδα. — 18 ἦχανε σκοτώσῃ. — 19 φωτιά - κέσει. — 20 ὀγλί-
γυρα - πέσει. — 22 χάρα εἶχεν. — 23 ἀμέτρητες τριγύρου. — 24 τζῆ σείρου.
— 25 τούρκος - βρεζέικαν. — 26 ἔρρικτε. — 27 τρίγυρα.

- Φράγκοι, σολντάτοι, γέροντες, νέοι και τὰ παιδιά.
 ἐτρέχαν και ἴδουλεύασι μὲ στερεὰν καρδία.
 Οἱ Τούρκοι νὰ μολέρνουσι λουμπάρδαις νὰ κολλοῦσι
 μέσα τῇ πέτραις τοῦ τειχιῦ ἢ μπάλαις νὰ χαλοῦσι.
- 5 Γαλιόνια ἦτον ἔνδεκα ἔς τὴ Σούδα παωμένα
 και κάτεργα ἰοστέσσερα και ἴτέκαν κί ἀνημένα
 νᾶρθη ἢ ἀρμάδα τῶν Φραγκῶν, νὰ βγοῦν ν' ἀπογυρίσουν,
 νὰ σμίξουε ἔς τὸ πέλαος τὸν Τούρκον νὰ τσακίσουν,
 ποῦ ἔχε κλεισμένα τὰ Χανιά μ' ἄρμενα πεντακόσις,
- 10 σάικις, καρμουσαλιὰ και κάτεργά ἴτον τόσα
 τοῦ Τούρκου τὰ πλεούμενα τρίγυρα νὰ κρατοῦσι,
 καρᾶβι, βάρκα τῶν Φραγκῶν νὰ μὴν μποροῦ νὰ μποῦσι.
 Κί ὁ γενεράλες ἦτονε Κορνάρος παωμένος
 κ' ἔστεκεν ὄγια τὰ Χανιά πάρα πολλὰ γνοιασμένος,
- 15 και τῶν Φραγκῶν ἐκδέχοντα νὰ φτάση και νὰ σώση
 μὲ τὴν ἀρμάδα τὴ χοντρή νὰ τοὺς ἐξελετρώση.
 Ὀλονοκτίς ἀκούγανε μπίφεραις, νακαράδες,
 τύμπανα και λαλήματα, και κτύπους τῇ λουμπάρδαις.
 Νύκτα δὲν ἐκοιμούντανε, μέρα δὲν ἐσιγοῦσαν,
- 20 μὰ ρίχταν τόσαις λουμπαρδιαῖς μέσα και τὴν χαλοῦσαν.
 Και ρίχνασι τ' ἀρχοντικά, τσοὶ τοίχους ἐκρεμνίζαν
 και νὰ τρυποῦν ταῖς ἐκκλησιαῖς, τὴν χώραν ἀφανίζαν,
 ὅπου τὰ βόλια τὰ πολλά, τῶν τουφεκιῶν οἱ κτύποι
 ἔδιδε και τῶν ἴδιων Τουρκῶν μεγάλη λύπη.
- 25 Και ἄλλους ἐφονεύγανε, και ἄλλοι ἀποθαῖναν
 κί ἀπὸ τὸν φόβον τὸν πολὺ συχνιά ἔς τὸν ἄδη πηγαῖναν.
 Ποτάμι δάχρυα νὰ κινοῦν, νὰ λένε μοιρολόγια
 εἰς κάθε σπήτι χαμηλὸν κ' εἰς ἐψηλὰ ἀνώγεια.

26

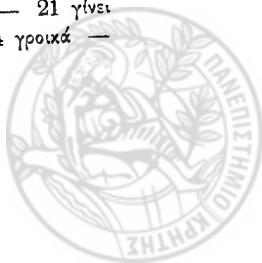
1 ναῖοι. — 2 στερριάν. — 3 τούρκοι-κολοῦσι. — 4 τζοί-τίχιου. —
 5 ἦτον ἔνδεκα-παωμένα. — 7 ἀπογυρήσουν. — 8 σμίξουε-τούρκον-τσακί-
 σουν. — 9 κλησμένα. — 12 καρᾶβη-πορού. — 13 παωμένος. — 14 ἀγα-
 σμένος. — 15 φτάσι-σώσει. — 16 ἐξελετρώσει. — 17 ὄλονοκτίς. — 18 κήτους
 — 20 ῥίχταν. — 21 ῥίχνασι-τύχους ἐκρεμνίζαν. — 22 τρυποῦν-ἀφανίζαν.
 — 23 τουφεκιῶν. — 24 ἔδειδε-λίτην. — 26 ἄδε πῖναν. — 27 ποτάμι-κινοῦν
 -λέναι μοιρολόγια. — 28 σπήτι χαμηλὸν-ἐψηλὰ ἀνώγεια.

- Σὲ μάχη ἐπ' ἀροκουζαῖς καὶ κομματιαῖς ἐβρέχαν
 ὡσάν τὸ χιόνι, κ' αἵματα σάν τὸ ποτάμι ἐτρέχαν.
 Καὶ τὴν ἀρμάδ' ἐδέχονταν ἢ προσευχαῖς νὰ φέρου,
 καὶ κάθε βράδ' ἐλέγανε πῶς ἔρχεται ταχτέρου.
- 5 Μ' εὐρίσκονταν εἰς τοσοὶ Κορφοῦς, Μαλιτέζους ν' ἀνημένη,
 κ' ἢ Κυθωνία ἢ πτωχὴ ἦτον πολεμισμένη.
 Καὶ νὰ μὴ φτάξῃ ὀγλήγορα κ' αἶδα νὰ μὴν ἔχου,
 ὅλοι μεγάλοι καὶ μικροὶ ἔς τὴν ἐκκλησιά νὰ τρέχου
 κ' ἔλεγαν, Παναρία μου, ἢ χάρις σου νὰ δώσῃ
- 10 νάρθη γοργὸ γῆ ἀρμάδα μας νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ·
 ἔχομε τῆς ἐλπίδαις μας ὀγιά νὰ τοὺς φωτίσῃ
 το' ἄρχοντες ποὺ τὰ ῥίζουνε εὐθύς γιὰ νὰ κινήσῃ.
 Ὀλημερνὶς ἐκάνασι λιταῖς ὀγιά νὰ φτάσουν,
 νὰ εὔρου τὰ πλεούμενα τοῦ Τούρκου νὰ χαλάσουν.
- 15 Τρίγυρα ιηταῖναν ἔς τὰ Χανιά καὶ τὴν παρακαλοῦσαν
 καὶ ἔλεγαν, Θεοτόκε μου, Κυρία Ἐλεοῦσαν!
 καὶ κάνασι παράκλησαις, κ' ὁ Τούρκος ἀμολέρνει:
 βόλι μεγάλο ἐδεκεῖ καὶ δύο πατάδες παίρνει
 τοὺς δύο ποὺ βαστούσανε τὴν ἄγιαν εἰκόνα
- 20 κ' ἐκεῖνοι ἐστάθηκα ὀρθοὶ κ' οἱ ἄνδρες ἐμαλόνα.
 Καὶ γίνῃ θρήνος καὶ κλαυθμὸς σὲ ἄνδρες κ' εἰς γυναῖκαῖς
 ὀποῦ ἔταν κ' ἐβοηθούσανε ἔς τὰ χῶματα ἔς τῇ μπρέκιας.
 «Μωραίνει, λέσι, ὁ Θεὸς λαὸν ποὺ θ' ἀπολέσῃ
 καὶ παρακάλια δὲν γρικᾶ καὶ προσευχαῖς ἀν λέσι..»
- 25 Κ' ἔκοπτε πλείσια ὁ πόλεμος μὲ δίστομον μαχαῖρι
 ποὺ κράτιε ὀποῦ τὸ ταχὺ ἔως τὸ μεσημέρι.
 Μὰ τῶν Χανιῶν οἱ ἄρχοντες ἤθελαν νὰ γυρέψου
 κανένα μαθηματικὸν ἔξω νὰ τὸν ἐπέμψου.

27

1 κομματιαῖς. — 2 ὡσάν-χιόνι. — 3 οἱ. — 4 βράδι. — 5 μαλταῖζους.
 — 6 κηθωνιά-ἦτον. — 7 ὀγλήγορα κιαεῖδα. — 8 ὅλοι. — 9 δῶσει. — 10
 ἐλευθερώσει. — 11 φωτίσει. — 12 τάρήζουνε-κινήσει. — 13 ὀλήμερνης-λει-
 ταῖς. — 15 τρήγυρα πύνα. — 17 τούρκος. — 18 βόλη-πέρνει. — 21 γίνει
 θρῶνος-γυναῖτες. — 22 βοηθούσανε. — 23 λέσει-θαπολέσει. — 24 γρουκά —
 25 πλίσια-αίστομον μαχαῖρη. — 26 μεσημερεῖ. — 27 γυρέψου.

- Κ' εἶχαν κλεισμένα τρίγυρα κ' οἱ Τούρκοι νὰ κρατοῦσι
 σοὶ πόρους, νὰ κυττάζουσε ἔξω νὰ μὴν ἐβγοῦσι.
- Κι' ὁ προβεδόρος τῶν Χανιῶν τὸν Φηναρόλη κράζει
 καὶ τὸν Πασκῆ γιὰ σύντροφον κι' ἄλλους συντρόφους μπάζει,
- 5 κι' ὠρδόνιασε κι' ἀρμάτωσε ἓνα μικρὸν βαρκάκι
 μὲ ἓναν Ἀκρωτηριανόν, τὸν Στέλιον τὸν Κεργάκη.
 Ἐμπήκανε χωστὰ χωστὰ τοῦτοι ὅλοι ἀμάδι
 καὶ ταῖς γραφαῖς ἐπήρανε κ' ἐβγήκανε τὸ βράδυ.
 Ἦρθανε τὰ μεσάνυχτα εἰς ἓναν ἀκρογιαλί:
- 10 μὲ δῆλως ἀνακτάτωσαις ἐκεῖ γιὰ νὰ τοὺς βγάλῃ.
 Κ' ἐπήγανε προπακτηκτοί, ἔς τὴ Σούδα ἀποσώσαν,
 τὸν γενεράλε ἠύρανε καὶ ταῖς γραφαῖς τοῦ ἴδωσαν,
 καὶ ἔγραψαν ὅπου τὰ Χανιά νὰ πέμψῃ νὰ βοηθήσῃ
 νὰ πάῃ τὸ γλιγορώτερο κ' ἔτσι νὰ μὴν τ' ἀφήσῃ.
- 15 Κι' ὁ γενεράλες ἔγραψεν πῶς θὰ τ' ἀναγυρέψῃ
 ἀπὸ τὴν γῆν τὰ κάτεργα τῆς θάλασσας νὰ πέμψῃ.
 Μὰ ἐν τῷ ἅμα ταῖς γραφαῖς παίρνοῦσι καὶ ἔγυρισαν
 καὶ τὸ βαρκάκι ἠύρανε ἔς τὸν τόπον ποῦ τ' ἀφήσαν,
 τὴν νύκτα πάλαι σκοτεινὰ κ' εἰς τὰ Χανιά ταῖς ἔφεραν,
- 20 κι' ἄνθρωπος δὲν τὸ κάτεχε ἐκεῖνην τὴν ἡμέραν.
 Καὶ μὲ ἄλλαις δεύτεραις γραφαῖς ἐξαναβγήκαν πάλιν
 ἔς τοῦ γενεράλ' ἐσώσανε, ὦ! ποκσιὰ μεγάλην.
 Διὸ τρεῖς φοραῖς ἐβγήκανε καὶ πάλι ἐγυρίσαν,
 ἐναντίον ἔς ταῖς σι:άταις τως ποτὲ δὲν ἀπαντήσαν
- 25 Τούρκους, γιὰ νὰ τοὺς φοβηθοῦν νὰ σώσουν νὰ τοὺς πιάσουν
 νὰ τοὺς ἐθανατώσουνε καὶ τὴν ζωὴν νὰ χάσουν.

28

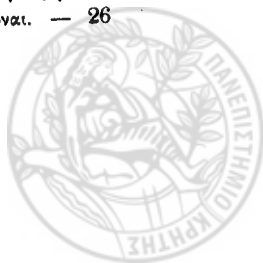
1 ἦχαν κλεισμένα τρίγυρα - τούρκοι. — 2 τζῆ - κειτάζουσαι ἔξω - ἐβγοῦσι.
 — 3 φηναρόλη κράζει. — 4 πάσκη - μπάζει. — 5 κιορ' ὠρδόνιασε - βαρκάκη. — 6
 ἀκρωτηριανὸν - στέλιο. — 7 ἐμποτίκανε χωστὰ χωστὰ ἐτούτῃ - ἀμάδι. — 8 ἐπει-
 ράνε - βράδι. — 9 ἀκρογιαλί. — 10 δῆλως. — 11 πέμψῃ - ἀπο-
 σόσαν. — 12 ἦβρανε. — 13 πέμψῃ - βοηθήσει. — 14 παεὶ - κ' ἔτζῃ - ἀφη-
 σει. — 15 θατζάναγερῆσει. — 16 γῆν - ἀπέμψῃ. — 17 τὸ - πέρουσι - γηρέσαν.
 — 18 βαρκάκη ἦβρανε. — 19 σκοτινὰ κείς. — 20 ἐκεῖνη - ἡμεράν. — 22 σό-
 σαναι. — 23 ἐγηρήσαν. — 26 ἐθανατώσουναι.

- Πηγαίνοντας και γυρίζοντας, τίς ξεύρει πώς τ' ἀκούσαν
οἱ Τούρκοι καὶ τὸ μᾶθανε, κ' ἐπῆγαν καὶ κρατούσαν
μὲ βλέπησιν ἐδῶ κ' ἐκεῖ νὰ ἔβγουν νὰ τοὺς σώσουν,
γῆ μὲ περίσσις τουφεκαῖς ἔλους νὰ τοὺς σκοτώσουν.
- 5 Μὰ 'κεῖνοι δὲν ἐπῆγαν πλειὸ νὰ λάβουν τόσα βάρη
καὶ τὸν Πασκῆ ἐσέρνασι τὸν ἄξιό κατεχάρη.
'Ο γενεράλης κάτεργα ὠρδίνιασε νὰ βγοῦσι
γεμάτα ἀνθρώπους, μπόλμπεραις κ' εἰς τὰ Χανιά νὰ μποῦσι.
Σηκόνονται καὶ φτάνουσι 'ς τὸν κάβο τὸν Μαλέχα,
- 10 γιὰ τὴν βάρδια τῶν Τουρκῶν ἐκεῖ τὴν ἀπεντέχα.
'Απογυρίσαν σιγανὰ μὲ δίχως νὰ χτυποῦνε
τοῦ θάλασσας μὲ τὰ κουπιὰ 'ς τὸ πόρτο γιὰ νὰ μποῦνε,
κ' ἀπὸ τὰ τουρκοκάτεργα ἀνάμεσα ἔπεράσαν,
κ' ἤτونه νύκτα σκοτεινά, τοὺς Τούρκους ἐγελάσαν.
- 15 'Σ τὸ πόρτο σὰν ἐφτάξανε, ἐβγάλασι τοῦ τένταις
καὶ λουμπαρδιαῖς ἐρρίζανε καὶ 'παῖξαν τοῦ τρομπέταις.
Εἰς τὸ φανάρι ἤτونه Τζώρτζης ὁ Μορεζίνης,
κ' εἰς τ' ἄλλο ἀρχοντόπουλος Κορνάρος Κατερίνης.
Κ' εἰς τ' ἄλλον κάτεργό 'τανε Μπάρμπιπρος Μπαδουέρη,
- 20 κ' Ἄμυργιαλῆς εἰς τὰ Χανιά ἐπάρθη νὰ τοὺς φέρη.
'Ἦτونه τὰ μεσάνυκτα, κ' οἱ Τούρκοι ἐγρικῆσαν
τρομπέταις νὰ λαλούσινε, οἱ Τούρκοι ἀδυνατήσαν
τὸ πῶς δὲν τὸ ἀμποδίσανε, μέσα νὰ μὴν δὲ μποῦσι,
μὰ πάλαι μὲ τὸ κόμπωμα ἄς ἔλθουνε νὰ βγοῦσι.
- 25 Μὰ 'μπόρειε νὰ 'μπουν σιγανὰ, νὰ μὴν τὸ ἀφορευθοῦσι
καὶ πάλαι νὰ μισεύσουνε, νὰ μὴν δὲ γρικηθοῦσι.
Μὰ οἱ Τούρκοι ἐβάλαν βλέπησαις, ἄλλα νὰ μὴν ἐμποῦσι
κ' ἐκεῖνα ποῦ 'ταν 'ς τῶ Χανιῶν τὸ πόρτο νὰ παρθοῦσι.

29

1 πένοντας - γηρηζοντας. — 2 οἱ τούρκη - πεῖγαν. — 3 εὔγουν. — 4 περήσαις - ὀλοῦς - σκοτόσουν. — 5 δνεπεῖγα πλιό. — 6 πασκῆ. — 7 ὠρδύνιασε. — 8 κεῖς. — 9 κάουβο - μιλάχας. — 11 ἀπογυρήσαν σιγανὰ - κτηποῦναι. — 12 μποῦναι. — 14 σκοτινά. — 16 ἐρήξανε - πεξαν. — 17 φοινάρη - τζόρτζης. — 22 ἀδυνατήσαν. — 23 τζαμποδησανε. — 24 κόμπωμα ἀσέλλουσαι. — 26 μισεύσουνε. — 27 κά.

- Ἐβγήκασιν οἱ ἄρχοντες κ' ἠύρανε συγχυσμένοι
 τσ' ἀνθρώπους, πῶς ἐκλαίγανε γιατί ἔτονε χαϊμένοι
 ἢ χώρα μέσα καὶ τειχιά, σολτάδοι καὶ οἱ κάμποι
 καὶ κείτουτανε ἄταφοι, κ' ἤτουν γεμάτοι οἱ κάμποι.
- 5 Καὶ τότες ἔξω ἐβγάλανε ἀνθρώπους νὰ γεμίσουν
 κάμπους, νὰ πολεμήσουνε, νὰ τοὺς παρηγορήσουν
 κ' ἀπὸ τὰ κάτεργα πολλαῖς βρώσαις ὄγια νὰ τρώσι,
 καὶ πάλιν τῶν ἐλέγασι πῶς ἔρχουντ' ἄλλοι τόσοι,
 ἀκόμη κ' ἄλλα κάτεργα σολτάδους νὰ γεμίσουν,
- 10 νὰ πολεμοῦσι τοὺς ἐχθροὺς νὰ μὴ σὰς ἐνικήσουν.
 Ὁ προβεδόρος κ' ἄρχοντες λιγάκι ἐχαρήκαν,
 πῶς τρεῖς ἀφέντες διαλεκτοὺς ἔστειλανε κ' ἐμπήκαν.
 Μ' ἀκόμη τῶν ἐλέγανε πῶς κ' ἡ ἀρμάδα φτάνει,
 κ' ἀπὸ τὴν Ζάκυνθο γραφαῖς εἶχαμε πῶς ἐφάνη.
- 15 Μετρήσετε τὸν πόθον του, ἴδετε τὴν ὄρεξίν του,
 ἔς τέτοιον ἀφνίδιον θάνατον νὰ πέση τὸ παιδίον του.
 Ὁ γενεράλες τσ' ἔστειλεν καὶ νὰ μὴν τὸ λογιᾶσουν,
 τσοὶ Τούρκους νὰ μὴ φοβηθοῦν πηαίνοντας νὰ τοὺς πιάσουν.
- 20 Κ' οἱ Τούρκοι σὰν τὸ μάθανε περίσσα ἔγριετύηκαν,
 καὶ ἔς ἔγνοια περισσώτερη οἱ Τούρκοι ὄλοι ἐμπήκαν,
 πῶς ἡ ἀρμάδα τῶν Φραγκῶν ὀγλήγορα θὰ φτάση,
 καὶ τότες Τούρκος καὶ πασιάς τὴν νίκην του θὰ χάση.
 Εἶπε γιὰ νὰ κολλοῦσινε ὅποιος ἐκεῖ ἔμπορέση
 τρίγυρα ἔς ὄλα τὰ τειχιά, μήπως καὶ τὴν κερδέση.
- 25 Καὶ νὰ μὴν ἔβγετ' ἀπὸ κεί, ἀμμή νὰ τιμηθῆτε,
 κ' ἂ δὲ μοῦ τὴν ἐπάρετε, ὄλοι σας θὰ χαθῆτε.

30

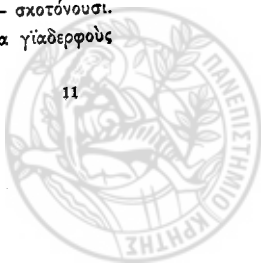
1 ἐβγήκασιν οἱ - συγχυσμένοι. — 2 ἐκλέγανε. — 4 γεμάτου. — 5 γεμη-
 σουν. — 6 κάμπους - παρηγορήσουν. — 7 βρώσαις. — 8 τῶσοι. — 9 ὀκομη-
 γεμήσουν. 10 σὰ σενικήσουν. — 11 προβεδόρος - λιγάκι ἐχαρήκαν. — 12 ἐμπει-
 καν. — 14 εἶχαμε - ἐφάνει. — 15 μετρίσεται - ὄρεξήντου. — 16 πέσει - παιδίον.
 — 18 πένοντας. — 19 γριετύηκαν. — 20 σεγνια περισσώτεροι - ἐμπέικαν. —
 21 θαφτάσει. — 22 τούρκος - χάσει. — 23 κολλοῦσινε - μπορέσει. — 24 τρίγυρα
 - τυχιά μὲ πῶς - κερδέσει. — 25 ἔυγε τὰ - ἀμει - τιμηθῆται. — 26 κιαδεμου -
 ἐπάρεται - θάχαθεταί.

- Φόβος και τρόμος ἦτονε τῶν λουμπαρδιῶν ἢ μπάλαις,
 ὅπου ἔς τὴν χώρα ἤρχοντα πλείσας πολλά μεγάλαις.
 Ἐρρίχνασι κ' οἱ Χριστιανοὶ λουμπάρδαις ἀπὸ μέσα,
 σπαχίδων καὶ γιανίτσαρων πολλὰ κεφάλια ἔπεσα,
 5 μπάλαις ποῦ ἴσαν ἔς τὰ φορτιά, ἔς τοῦ Τούρκου τῆ λουμπάρδαις,
 ἀγάδες καὶ τζαούσιδες κι' ἄλλοι πολλ' ἀφεντάδες·
 κορμιὰ νὰ ἴδῃς ἀμέτρητα ὅπου ἴσαν κοιμμένα,
 χέρια, μεριά καὶ κεφαλαῖς πῶς ἦτον χωρισμένα,
 πλείσια τὴν νύκτα ἐπέφτανε ὡσὰν καὶ τὴν ἡμέρα,
 10 μὲ τουλουπάνια κεφαλαῖς ἐπηαῖναν ἔς τὸν ἀέρα.
 Ἦτον ἀπὸ τὴν Ρούμελη σαλμάδες ἀνθρωμένοι,
 μπέηδες καὶ τσαούσηδες, Τατάροι δοξασμένοι,
 ποῦ κείτοντανε πῆμπουρα, κι' ἄλλοι ἴταν ξαπλωμένοι,
 κ' ἐνοὺς τάλλου τὰ αἵματα ἦτουνα κυλισμένοι.
 15 Ὁ κάμπος ἐκοκκίνιζεν ἐκ τὸ πολὺν τως αἶμα,
 κ' ἦτονε δίχως ἐμιλιὰ νεκροὶ μὲ δίχως πνεῦμα.
 Λέγω, δὲν εἶχαν μετρημὸν ποῦ πέφτασινε τόσοι,
 ποῦ σκότονε κάθα βολὰ πλέον παρὰ διακόσοι.
 Ἡμέραις ἔκαμε πολλαῖς ὅπου τὴν πολεμοῦσαν,
 20 κι' ἄρχισαν οἱ Ἀγαρηνοὶ ὄλοι κι' ἀδημονοῦσαν.
 Μόνον ὅπου σκοτόνουντα κ' ἦτονε τόσοι φόνοι,
 κι' ἀπάνω τως ἐπέφτανε ἢ μπάλαις σὰν τὸ χιόνι·
 οἱ ἄντρες δὲν ἐσώνασι τόσοις νεκροῦς νὰ θάπτου,
 κ' ἢ μπάλαις νὰ σκοτῶνουσι ἄλλους καὶ νὰ μὴ παύτου.
 25 Γυναῖκα δὲν εὐρίσκετο ὅπου νὰ μὴν ἐχάσε
 ἄντρα, πατέρα καὶ παιδί, ὦ νοῦ μου, τὸ θυμάσαι·
 ἢ θυγατέρα, γῆ ἀδερφοῦς, γῆ μάνα ἴγαπημένη,

31

1 οἱ. — 2 πλείσας. — 3 ἐρρίχνασι. — 4 γιανί τζαρων. — 7 ναεῖς ἀμέτρητα - κοιμμένα. — 8 χωρισμένα. — 9 πλείσια - ἐπαύτανε ὡσὰν. — 10 ὀπιούναν. — 11 ἦτον. — 12 μπέσιδες. — 14 κίνους - κοιλησμένοι. — 15 κάπος ἐκοκκίνιζεν - αἶμα. — 16 εἶτονε - ἐμιλιὰ - πνεῦμα. — 17 εἶχαν μετρημὸν. — 18 πλαῖον. — 19 ἡμέρες - πολεμοῦσαν. — 20 ἀγαρηνοὶ - κιάδειμουσαν. — 21 κείτονε - φόνοι. — 22 κιαπάνωτος - κμπάλαις σύν. — 23 ἐσώνασι. — 24 κειμπάλαις - σκοτόνουσι. — 25 γυνέκα - εὐρεισκετο - μεῖν. — 26 θημάσε. — 27 εἰ θηγατέρα γιάδερφοῦς γειμάνα.

- κ' ἔκλαιγε μ' ὄλη τῇ καρδίᾳ κ' ἦτονε λυπημένη.
 Τέσσερα νὰ ῥθου θαυμαστά καράβια ῥματωμένα,
 ἀνθρώπους, βρώσαις, πόλμπεραις ἦτονε φορτωμένα,
 ὀγιά νὰ σώσου ἔς τὰ Χανιά ὅπου τοῖ Κορφοὺς κινούσι:
- 5 κ' εἶχανε καὶ καλὸ καιρὸ, ἄφοβα γιὰ νὰ ἔμπουσι.
 Σὰν ἐσιμῶσαν ἔς τὸ νησί, βρονταῖς ἐγκρικηθῆκαν,
 καὶ σὰν γυναῖκες νὰ ἔτονε ὄλοι ἐφοβηθῆκαν,
 καὶ δὲν ἐπίασαν τῶν νησιῶν τὰ πέλαγα νὰ ἔλθουσι
 ἔς τὴ Τία γῆ ἔς τὸ Ρέθεμος, ἔς τὴ Σούδα γιὰ νὰ μπουσί,
- 10 μὰ πογυρίζουν τὰ Σφακιά καὶ τὰ Χανιά ἀφῆκαν,
 καὶ φτάνουν ἔς τὴ Γεράπετρο ὀπίσω καὶ ἔσταθῆκαν.
 Κι' ὁ Τοῦρκος πόλεμὸς ἔδιδε μὲ μάνητα μεγάλη,
 ποῦ ἔπεφταν οἱ γιανίτσαροι κ' ἄρχοντες μέσα πάλι.
 Τοῦρκοι πολλοὶ ἀποθάνασι κομμάτια τοὺς ἐχῶνα,
- 15 ποῦ δὲν τὸ πάθανε ποτὲ τοῦτο εἰς τὸν αἰῶνα.
 Ὑπνον δὲν ἐχορταίνασι ἢ μία μερὰ κ' ἢ ἄλλη,
 κ' ἀπὸ τὴν τόσην ἀγρυπνιὰν τοὺς ἔπνευε τὸ κεφάλι,
 κ' ἦτον χλωμοὶ καὶ κίτρινοὶ κ' ὠσὰν ἀποθαμένοι
 ἀπὸ τὸν κόπον τὸν πολὺν οἱ παραπονεμένοι:
- 20 ὅπου τὰ βόλια ἤρχουντα ἔς τὴ χώρα καὶ ἔκτυπουντα,
 καὶ κεφαλαῖς ἀνοίγανε καὶ ὀμνυαλοὶ ἐσκορπούντα.
 Τὰ χέργα ἐξεχωρίζανε κ' ἄλλους ἐξεντερίζανε, 32
 καὶ ἄλλους μπάλαις ἤπερναν ἔς τὴ μέση καὶ χωρίζαν.
 Καὶ κύτταζες κοιλέντερα καὶ σάρκες κῆμματάκια,
- 25 ταῖς ρούγιας αἶματα πυκνὰ κ' ἀπάνω ἔς τὰ χαντάκια.
 Μὰ ὁ πασιᾶς εὐρίσκετον εἰς σὲ μεγάλην πρίταν,

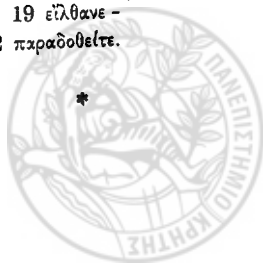
1 κέκλεγε μὸλλητη - κειτόνε ληπιμένη. — 2 τέσερα varθοῦ. — 3 πόλπερες εἶτονε φορτωμένα. — 4 σώσου - κινούσι. — 5 καλῶ — 6 ἐσημῶσαν - ἐγκρικηθῆκαν. — 7 γυναῖκες νατονε ὄλλοι ἐφοβηθῆκαν. — 8 ναλθοῦσι. — 9 Στητία γῆστο-γιαναμπουσι. — 10 πογυρίζουν - ἀφῆκαν. — 11 σταθῆκαν. — 13 κίαρχοντεςμεσα πλλη. — 14 Τοῦρκοι - κοματια - ἐχῶνα. — 15 εἰς - αἰῶνα. — 16 Ὑπνον - ἐχορτένασι - κειἄλλη. — 17 ἀγρυπνιὰν - πόνιε - κεφάλη. — 18 κίτον - κίοςάν. — 19 πολλίν. — 20 εἶρχουντα - κτηπούντα. — 21 κεφαλές ἐνειγάνε - ἐσκορπούντα. — 22 ἐξεχωρίζανε. — 23 κίαλλους. — 24 κειτάζες. — 25 ἔματα - κία πάνο.. — 26 εὐρυσκετον.

- πῶς τέτοιον κάστρον δυνάτῳ ἐπήγασι καὶ βρῆκαν·
 πῶς ἓνα κάστρο τῷ Χανιῷ στέκεται ἔς τὴν ἀντριάν του,
 καὶ δὲν ψηφᾶ ταῖς λουμπαρδαῖς, τὰ βόλια τὰ δικά του.
 Ἔστεκε ἔς τὸ πρβγιόνι του, σὰ λέως καὶ βρουχάτο,
 5 κ' ἤλεγε νὰ κολλούσινε, νὰ τὸ κρεμνίσουν κάτω
 καὶ κράζε καὶ τοὺς μπέηδες διὰ νὰ τοὺς ρωτήση,
 μὲ τί λογῆς τεχνέματα ἴμπορεῖ νὰ τὸ νικήση.
 Καὶ συναχθήκασιν ἐκεῖ οἱ Τοῦρκοι οἱ μεγάλοι
 πασάδες καὶ τσαούσιδες, κ' οἱ ἄρχοντες οἱ ἄλλοι·
 10 τῶν εἶπε, εἶναι ἀδύνατον ἐγὼ νὰ κυριεύσω
 τέτοιον καστέλλι σὰν αὐτό, καὶ πῶς νὰ τὸ πιστεύσω;
 Μὰ νὰ τῶν ἐμηνύσωμεν γιὰ νὰ παραδωθοῦνε,
 νὰ παύση ὁ φόνος ὁ πολὺς, ραγιᾶδες νὰ γενοῦνε·
 ἂν δὲ καὶ δὲ θελήσουνε, ὅλους ὅα τοὺς χαλάσω,
 15 ἀνθρώπους, σπήτια καὶ τειχιά, τὴν χώραν τως νὰ πιάσω.
 Μαντατοφόρους ἔπεψε νὰ πάνε νὰ σιμώσουν
 ἔς τὴ χώρα, νὰ ζητήσουνε μ' ἀγάπη νὰ τοῦ δώσουν.
 Καὶ παρευθὺς ἐπήγανε καὶ δὲν ἐσταματήσαν,
 ἔς τὴ χώραν ἔξω ἤλθανε κί' ἀνθρωπον ἐμίλησαν,
 20 νὰ ἔβγουν δύο ἄρχοντες διὰ νὰ τῶν ἐπούμεν
 καθὼς μᾶς εἶπεν ὁ πασᾶς, κί' ὀπίσω νὰ σιρθοῦμεν.
 Ἄ θέλετε μὲ τὸ καλὸ γιὰ νὰ παραδοθῆτε,
 νὰ παύσουν οἱ πολέμοι μας, καὶ σεῖς μὴδὲ χαθῆτε·
 κί' ἀνάμεσά μας νὰ γενῆ ὁμόνοια, εἰρήνη,
 25 καὶ νὰ γραφτῆ, τὸ πρᾶμμά σας, καὶ σπήτια σας ἀφίνει,

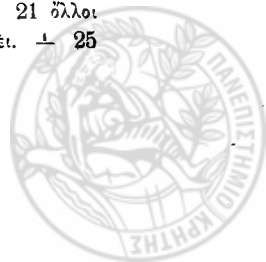
33

1 τετιον - ἐπίγασι - βρώκαν. — 2 ἓνα - τό χανιό. — 3 δεψιφᾶ - λουμπαρδές.
 — 4 παυγιόνκτου - λέως - βρουχάτο. — 5 κελεγε - κρεμνήσουν κάτω. — 6 ρωτήση.
 — 7 λόγεις - μπορὶ - νικήσι. — 8 συναχθικασιν - ἔκει. — 9 πασᾶδες. — 10 εἶπε.
 — 11 καστέλλι. — 12 Μαντατωνεμεινισομεν γίανα παραδοθούνε. — 13 παύσι -
 πολλεῖς ραγιᾶδες - γενοῦνε. — 14 α' υδε - ὅλλους - χαλάσω. — 15 πιάσο. — 16
 σιμώσουν. — 17 χῶρα. — 18 παρευθεῖς ἐπίγανε - ἐσταματισαν. — 19 εἰλθανε -
 ἐμηλείσαν. — 20 ἐπούμεν. — 21 καθὼς - εἶπαι - σιρθοῦμε. — 22 παραδοθεῖτε.
 — 23 χαθεῖται. — 24 ὁμόνια ἡρήνη. — 25 γραυτῆ - ἀφίνει.

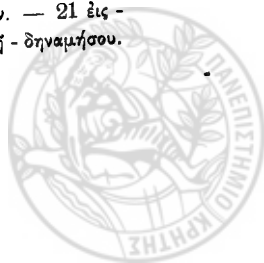
- για νά ἔχετε ἐλευθεριὰ ραγιαδες νά γενήητε,
 κι' ἐλάτε προσκυνήσετε, ὅλοι μηδὲ κοπήητε,
 ἀ δὲ και δὲ θελήσετε μὲ θέλημα δικό σας,
 θέλουν ἰδῆ ἢ γυναϊκές σας ὅλαις τὸν θάνατό σας.
- 5 Ἡμεῖς καλλίτερα ἔχομεν ὅλοι μας νά κοπούμεν
 παρὰ νά τὴν ἐδώσωμεν και νά παραδοθούμεν,
 μ' ἂν ἔχη τὸ σφέριν του δύναμι κ' ἔχη χάρι,
 τῆ χώρα μας μὲ τὸ σπαθὶ ἄς κόψη κι' ἄς τὴν πάρη,
 και τοὺς Ρωμαίους θέλει ὀδῆ πῶς εἶναι παλληκάρια.
- 10 σαίτταις βόλια δὲν ψηφοῦ, λουμπάρδαις και κοντάργια.
 Κ' ἔρχεται κ' ἡ ἀρμάδα μας νά σᾶς ἐπολεμήσει,
 κ' ἡ ἐδικὴ σας σύψυχη νά σπάσει νά βουλήσει
 κι' ἀπὸ τῆ Σούδα οἱ ἄρχοντες ὅπου ἔναι τόσο πλήθος
 κι' ἄλλους νά θανατώσουνε κι' ἄλλοι νά πᾶ ἔς τὸ βύθος.
- 15 Κ' ἐλπίζομεν εἰς τὸν Θεὸν για νά κοπήητε ὅλοι,
 νά μὴ γυρίση ἀπὸ σᾶς οὐδένας εἰς τὴν Πόλι.
 Και τούτη τὴν ἀπόκρισιν εἰς τοῦ πασ' ἄμε πέτε,
 κι' ὡς τώρα ἔπου τὰ λόγου μας τὸν πόλεμό σας ὄετε
 Εἰς τὸν πασιᾶ γυρίσανε κ' εἶπᾶν του τὴν αἰτίαν,
- 20 πῶς ἡ ἀρμάδα ἔρχεται ἀπὸ τὴν Βενετίαν.
 Κι' ὠρδινιασμένοι στέκουνε ὅλοι μικροί, μεγάλοι,
 νά βγοῦ νά μᾶς ἐκόψουνε μῶς δοῦνε και προβάλλη,
 δια θαλάσσης και ξηρᾶς νά ἔμπωμε ἔς τὴ μέση,
 και τούτην τὴν ἀπολογία οἱ Χριστιανοὶ σοῦ λέσει.
- 25 Για ταῦτο τότες ὁ πασᾶς ἔστεκε κι' ἀδημόνα,

1 γιανᾶχεται - γενεῖται. — 2 λαται προσκυνήσεται ὅλλοι - κοπεῖται. —
 3 ἀ - δεθελήσεται. — 4 εἰδ' ἢ γυνέκες - ὄλλαις. — 5 καλήτερ ἄχομεν - ὄλλοι
 - κοπούμεν. — 6 ἐδώσωμεν - παραδοθούμεν. — 7 μανέχει - δύναμη - χάρι. —
 8 τῆ - κόψι κιαστηνᾶρει. — 9 ρωμέους - δεῖ. — 10 ψυφοῦ λουμπάρδες. — 11 σᾶσε
 πολεμήσει. — 12 ἐδικεισας σήψυχη. — 13 ἀρχωντες ὀπούναι - πλήθος. — 14 θανα-
 νατώσουνε - πᾶ στοβίθος. — 15 ἐλπίζωμεν - κοπίται ὄλλοι. — 16 γυρίση - σᾶς -
 πόλη. — 17 ἀπόκρισην - μεπέται. — 18 δέται. — 19 εἶπᾶν του. — 21 ὄλλοι
 μυκροί. — 22 βγοῦ - δοῦνε - προβάλει. — 23 ξηρᾶς. — 24 λέσει. — 25
 κ' ἀδημόνα.

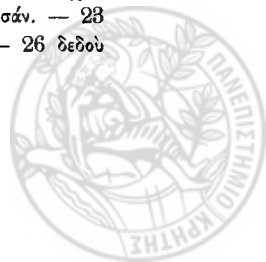
- κ' ἤλεγε θὰ τεντώσω ἐδῶ νὰ κάμω τὸ χειμῶνα,
 κ' ἂν ἔρθου κ' ἦ ἀρμάδαις τως αἶδα νὰ τῶς δώσουν,
 ἄς κόψουν τὸ λεσκέρι μου κ' ἐμέν' ἄς θανατώσουν.
 Μὰ νὰ πληθαίνει ὁ πόλεμος, ἐστέκεντο νὰ σκάση,
 5 πῶς ἕνα κάστρο τῶν Χανιῶν δὲν ἔμπορεῖ νὰ πιάση.
 Μὰ τόσους Τούρκους μπέηδες, πασάδες νὰ σκοτώσουν.
 καὶ γιανιτσάρους κ' ἄρχονταις πλειότερους νὰ λαβώσουν.
 Δὲν θέλω λείψη, ἔλεγε, ἀνταμοιβή νὰ δώσω
 κ' ὅ,τι κακὸ ἐκάμανε γιὰ νὰ τῶνε πλερώσω.
- 10 Καὶ σεῖς, μαστόροι μου ἀκριβοί, ἔς τοὺς λάγκους κατεβήτε,
 καὶ τάβλαις καὶ πολλὰ βουτσὰ βάλετε σκεπαστήτε,
 νὰ μὴ σᾶς ἐφονεύσουνε, μὰ τὸ τειχιὸ τρυπάτε,
 καὶ τὸ βοτάνι βάλετε κ' ἀπέκει ἔξω ἐβγάτε,
 φράξετε καὶ τραβώσετε, τὴν ἐξοδιὰ μὴ χάση
- 15 ὁ βασιλεύς, μ' ἀνάψετε φωτιά, γιὰ νὰ χαλάση.
 Κ' ἀπῆτις πέσου τὰ τειχιά, θὰ δῶ τί θὰ γενούσι,
 πῶς ἔχου νὰ περάσουνε, ποῦ θὲ νὰ φυλακτούσι.
 Ὡς ὦρισε, τὸ κάμανε καὶ σκεπαστοὶ σιμῶσαν,
 καὶ τὸ τειχιὸ ἐτρυπήσανε τῆ γῆ ἀνακουφῶσαν,
- 20 καὶ τὸ βοτάνι ἐβάλανε τότες καὶ τὸ στουμπῶσαν,
 κ' εἰς τοῦ πασιᾶ ἐπήγανε κ' εἶπαν πῶς τὸ τελειῶσαν.
 Κ' ὅταν προστάξης, ἔτοιμοι εἶναι νὰ τὴν κεντήσου,
 καὶ τὸ τειχιὸ νὰ κρεμιστή, νὰ ἰδοῦ τὴν δύναμί σου.
 Τῆς μίνας δίνουνε φωτιά, κ' ἡ χώρα ὅλη ἐσεῖστη,
- 25 κ' ἄνοιξε ὅλο τὸ τειχιὸ καὶ κάτω ἐκρεμίστη.

1 εἰλέγε - τεντόσθ - χιμόνα. — 2 ἀνέρθου - ἀήδα - δόσουν — 3 θανατό-
 σουν. — 4 πληθῆνη - σκάσει. — 5 ἔμπορεῖ - πιάσει. — 6 σκοτώσουν. — 7 πλιό-
 τερους - λαβόσουν. — 8 λύψει - ἀνταμιβή - δόσω. — 9 ὅτι - τότε. — 10 κατεβήτε.
 — 11 σκεπαστήτε. — 12 σά σ - τυχιὸ τριπάτε. — 13 ἐβγάτε. — 14 τραβώσετε -
 χάσει. — 15 φωτιά 16 ἀπῆτις - τυχιά - γενούσι. — 17 φυλακτούσι. — 18 ὦρισε -
 σημόσαν. — 19 τυχιὸ ἐτρυπήσανε - ἀνακουφῶσαν — 20 στουμπῶσαν. — 21 εἰς -
 ἐπήγανε - τελιῶσαν. — 22 ἔτιμοι - κεντίσου. — 23 τυχιὸ - κρεμιστή - δηναμήσου.
 24 δύνουνε - ὄλλη ἐσήσει. — 25 ἄνιξε ὄλλο - τυχιὸ - ἐκρεμίστη.

- Μέσα νὰ σκάπτουνε πολλοὶ ἔς τούς λάκκους εὐρεθῆκα,
 κί ἄνοιξε ἡ γῆς καὶ ἰσφάλησε καὶ ζωντανοὶ ἐθαφτῆκα.
 Σὰν ἐκρεμίστη τὸ τειχιό, σκόνῃ πολλῇ ἐσηκώθη,
 κί ὄλη τῆ χώρα ἐσκέπασε κ' ἥλιος ἐθαμπώθη.
- 5 Φωναῖς Τουρκῶν καὶ σαίττιαῖς καὶ νὰ κτυποῦν τουφέκια 35
 καὶ νὰ βροντοῦν ἢ λουμπαρδιαῖς, μπάλαις, ἀστροπελέκια.
 Ἡ χώρα ὄλη ἀναπτε εἰς τὰ τειχιὰ τριγύρου,
 κί ὄλ' οἱ Ρωμαῖοὶ ἐβιάζοντα ἀρκομπουζαῖς νὰ σύρου.
 Ξιφάργια, σαίττόκαρφα τῶν σολνταδῶν νὰ κρούνε,
- 10 δὲν ἐπροβαίνασι ποθὲς τότες, μὴ σκοτωθοῦνε.
 Κ' οἱ Φράγκοι νὰ μὴν παύτουνε, μὰ λουμπαρδιαῖς νὰ σέρνου,
 κί ἀπὸ τὰ βόλια θάνατον πολλότατοι νὰ παίρνου.
 Νὰ πηαῖνου εἰς τούς Ἀγαρηνοὺς, μὰ ἰσειέτο ὄλ' ἡ χώρα
 σὰν τὸ καλάμι τὰ τειχιὰ, πολὺ παρὰ μίαν ὥρα,
- 15 ὁποῦ τὴν λάμψιν τῆς φωτιάς ὁποῦ τὰ τείχη ἐρρίξαν,
 καὶ τότες ὄλοι πόλεμον ἀδυνατὸν ἐδεῖξαν.
 Ἦτονε τσ' εἴκοσι ἐφτὰ μηνὸς τοῦ Ἰουλίου,
 ποῦ ἐγκρεμίσαν τὸ τειχιό τ' ἀγίου Δημητρίου.
 Ρωμαῖοι, Φράγκοι κί ἀρχοντες ἐστέκαν ν' ἀνημένου
- 20 τὸ τέλος ποῦ ἔχε νὰ γενῆ, κ' οἱ Τούρκοι ν' ἀνεβαῖνου.
 Πλήθος πολὺ ἐμπαίνασι μέσ' ἀποῦ τὴ χαλάστρα,
 καὶ σαίττιαῖς καὶ λουμπαρδιαῖς ἐπέφταν ὡσὰν τ' ἄστρα.
 Ταμπόκια νὰ κτυπούσινε, νιάκαρα νὰ λαλοῦσι,
 τοὺς Τούρκους ν' ἀναγκάζουνε ἀπάνω ν' ἀνεβούσι.
- 25 Ὡ ἤλιε λαμπρότατε, τῶρ' ἄς σκοτεινιαστοῦσι
 ἡ λάμπαις σου, νὰ μὴ δὲ ἴδου φόνους ποῦ θὰ γενοῦσι.

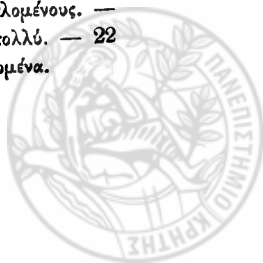
1 λάκκους - ἐβρεθῆκα. — 2 ἄνηξε - ἐθαυτίκα. — 3 ἐκρεμίστη - τυχιό - ἐσεικώθη.
 — 4 ὄλλη τῆ - ἐθαμπόθει. — 5 φονὲς - σαίτιες. — 7 ὄλλη - τυχιὰ τριγύρου. — 8
 ὄλοι - ἐβιάζοντα - σῆρου. — 9 κρούνε. — 10 δεινεπροβάνει - σκοταθοῦνε. — 12
 κια ποτὰ - πολλώτατοι - πέρνου. — 13 πένου - σιέτο ὄλλη. — 14 καλάμη - τυχιὰ
 πολὴ - ὥρα. — 15 λάμψιν - τύχη ἐρρίξαν. — 16 ὄλλοι πολλεμον ἀδύνατον ἐδεῖξαν.
 — 17 ἦτονε. — 18 γκρεμίσαν - τυχιό. — 19 ἀρχοντες - νειμένου. — 20 πούχε -
 νὰ νεβένου. — 21 πλήθος πολλὸ ἐμπένασοι - πουτή. — 22 ἐπέφταν ὡσὰν. — 23
 κτυπούσινε - λαλούση. — 24 νεβούσι. — 25 ἤλιε - σκοτηνιαστοῦσι. — 26 δεδοῦ
 - γενοῦσι.

- Καὶ θάνατε σκληρότατε, φύγε καὶ σὺ κρουβήσου,
καὶ μὴ φανῆ ἔς τοὺς Χριστιανοὺς σήμερο ἢ μπόρεσέ σου.
Γύρου τριγύρου τῶν τειχιῶν ἦτονε μαζωμένοι
οἱ Τούρκοι, ν' ἀνεβαίνουε ἦτον' ἐτοιμασμένοι.
- 5 Μὰ πάλι ἀπὸ τὸ πέλαος τὰ κάτεργα ἐβροντοῦσα
λουμπάρδαις, γιὰ νὰ φοβηθοῦ μ' ἄλλο δὲν ἐμποροῦσα.
Οὔτε καὶ ἴηραίνανε σιμὰ κανένα νὰ βουθήσει,
γιατὶ ἔκρουγε τοῦ Ρεβελῆ κ' ἤθελε τὸ βουλήσει.
Μὰ τότες ἐφανήκανε ποιοὶ ἴτονε οἱ καθαλιέροι
- 10 Ρωμαῖοι ἄξιοι τοῦ σπαθιοῦ, παπαδοκαλογέροι.
Καὶ μέσα γιὰ νὰ μπαίνουσι πασάδες ν' ἀνεβαῖνα
κ' οἱ Χριστιανοὶ ἀπολέρνασι μπάλαις καὶ τοὺς ἐπαῖρνα.
Βρῦσες νὰ τρέχουν αἵματα ἴπου μινὰ μεργιὰ κι' ἀπ' ἄλλη,
ἴπο μέσα νὰ μαλώνουσι ἴμπαίνου ἀκόμη κι' ἄλλοι,
- 15 καὶ ἔκπτασινε τοὺς πτωχοὺς Ρωμαίους εἰς ταῖς στράταις
κ' ἡ χώρα μπόμπαις ἔρριχνε ἀπ' ὄλαις τῆς τῆς πάνταις.
Ἰπάνω κάτω ἔβλεπεσ ἀντραῖς ἀποθαμένους,
καὶ ἔκαίγουντα ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἔς τὸ κάμπο ξαπλωμένους.
Τὸ Χάρο ἐκυττάζανε ἔς τὴ μέση νὰ πετᾶται
- 20 νὰ κόπη Τούρκους καὶ Ρωμνηοὺς, Φράγκους νὰ μὴ λυπᾶται,
ψυχαῖς νὰ βγάνη ἀπὸ κορμινιά, αἷμα πολὺ νὰ χύνη,
κ' ἡ ὄρηγά του ἡ κακὴ ν' ἄπητῃ σὰν τὸ καμίνι,
ἐπέτα μὲ δίχως πτερὰ καὶ ἔκράτειε τὸ δρεπάνι
ἔξω καὶ μέσα νὰ κολλᾷ, κακὸ πολὺ νὰ κάνη,
- 25 ἀστάχια ἐθέριζε ξερὰ κι' ἄλλα ξεσταχυοσμένα,
κι' ἄλλὰ ἔκοπτε πληρότατα μόνο ξεφυτρωμένα.

36

1 σκληρότατε. — 2 φανεῖ. — 3 γείρου τριγείρου - τυχιῶν ἦτοναι μαζο-
μένοι. — 4 νανεβένουε ἦτοναι ἐτιμασμένοι. — 5 ἐβροντοῦσα. — 6 γιαναφοβηθοῦ
μᾶλλο δνεμποροῦσα. — 7 πιένανε σιμὰ - βουθίσει. — 8 κρούγε. — 9 ποίῆτονε.
— 10 παπαδοκαλωγέροι. — 11 μπένουσι - νεβενα. — 13 αἵματα - πουμνία - ἀπάλη.
— 14 μαλώνουσι — 15 κόπτασινε. — 16 ἔρηχνε. — 18 καμποξαπλωμένους. —
19 ἐκητάζανε. — 20 ληπᾶται. — 21 ναυάνει - ἀποκορμινιά αἷμα πολλὸ. — 22
ὀργιτάτου — 23 κράτει. — 24 κολὰ - πολλὸ - κάνει. — 26 ξεφυτρωμένα.

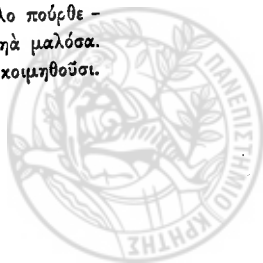
- Τοῦτοί 'τον ἄντρες τοῦ σπαθιοῦ καὶ γέροντες ὁμάδι,
 νέοι, γυναῖκες καὶ παιδιὰ καὶ τσ' ἔπαιρνε 'ς τὸν ἄδη.
 Καὶ Τοῦρκος ἓνας ἦτο 'μπρὸς καὶ γιανιτσάρους σέρνει,
 'ς τὸ σὰν Φραντσέσκο ὀμπρὸς 'ς τὴν ἐκκλησιὰ τοὺς φέρνει.
- 5 Οἱ Τοῦρκοι ἐσυδρημόνουντα κ' ἐφτάξαν ὡς τὴ μέση
 τῆς χώρας, καὶ μετρήσετε πόσος ἐκεῖ 'χε πέση
 Τοῦρκος κ' ἀπὸ ταῖς δυὸ μεριαῖς, τὸ φόνο ὅπου 'γίνη
 πού 'κόπταν τοὺς Χριστιανούς πολὺ 'ς τὴ στράτα 'κείνη.
 Κανεῖς δὲν ἦτονε καλὸς νὰ τὸν ἐναντιώση,
- 10 νὰ τρέξῃ μὲ τὴν κατεχιά, νὰ πᾶ νὰ τὸν μαλώση.
 Μά 'νας Ρωμαῖος μάλιστα τοὺς βλέπει πῶς σημόνου
 καὶ τόσους πλείσιους Χριστιανούς νὰ κόπτου νὰ σκοτώνουν.
 Καὶ τοῦ μαστόρου ἐσίμωσε κ' ἤθελε νὰ σηκώση
 τὴ σιμετέρα, κ' ἔτρεξε νὰ σώση νὰ τοῦ δώση.
- 15 Μὰ τὸ σπαθίν του ὁ Ρωμνηὸς καλὰ 'χε το ξαμώση
 καὶ τοῦ 'δωκε εἰς τὴ καρδιὰ κ' εἶχέ τονε σκοτώση.
 Οἱ ἄλλοι Τοῦρκοι βλέπουσι 'τονοῦ πῶς ἐκτυπήσαν,
 μὲ μία φωνὴ ἀδύνατη ὅλοι τοὺς ἐγυρίσαν.
 'Ολοι τῆς χώρας ὁ λαὸς ὀπίσω τοὺς 'ζυγόνα,
- 20 καὶ μὲ σπαθιά καὶ τουφεκαῖς πολλοὺς ἐθανατόνα.
 'Ἐτρέχανε νὰ φύγουνε, ταῖς στράταις δὲν εὐρήκαν,
 κ' ἐπῆγαν ἀπ' ἀλλοῦ 'ψηλὰ τειχιά κ' ἐκρεμιστήκαν.
 Καὶ τότες ὁ Σελτὰρ πασαῶς ἤλπιζε κ' ἐνιχῆσαν,
 μὰ 'κείν' οἱ 'λίγοι, πῶ 'τα 'κεῖ, μέσα τοὺς ἀφανίσαν.
- 25 Πολλοὶ ἀπομείνα ζωντανοὶ 'ς τὴ χώρα καὶ τοὺς 'πιᾶσαν
 καὶ τοὺς ἐκατασφάξανε, καὶ τὴν ζωὴν ἐχάσαν

1 τουτοῖτον - σπαθιοῦ - ὁμάδει. — 2 γυνέκες - παιδιὰ - επερνε - ἄδη. — 3
 τούρκος ἓνας. — 4 ἐκκλησιὰ. — 5 νῶς. — 6 μετρήσετε. — 7 Τοῦρκος - κ' ἀχὶ -
 διὸ - ὀπουγόνει — 8 πουκόπταν - πολλή. — 9 κανεῖς. — 11 μ' ἄνας - σημόνου.
 — 12 πλείσιους - σκοτόνουν. — 13 ἐσίμωσε - ἔθελε - σικώση. — 15 ξαμώσει. —
 16 εἶχε - ἐσκοτώσει. — 17 ἐκτυπίσαν. — 18 ὅλλοι - ἐγυρίσαν. — 19 ὅλλοι -
 ζειγόνα. — 20 πολούς. — 21 ἐβρίκαν. — 22 ἐπέγαν ἀπαλλοῦ φυλὰ τυχιὰ - ἐκρε-
 μνηστήκαν. — 24 λίγοι ὀπούτακεῖ. — 25 ἀπομήνα ζωντανοὶ - πιάσαν.

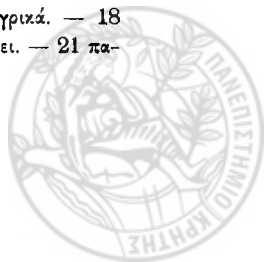
- Οἱ ἄρχοντες ἀρχομπουζαῖς καὶ μὲ σπαθιά 'κολλοῦσαν,
καὶ τῶν Ρωμαίων καὶ Φραγκῶν πλείσια τῶν ἐβοηθοῦσαν.
'Ἐπесαν ἀπὸ τσ' ἄρχονταις τότες ἐκεῖ καμπόσι
μέσα 'ς τὴν ἀνακάτωσιν, ὅπου 'χανε μαλώση.
- 5 Μὰ θανατόνου ἀμετροὺς νὰ μπαίνουν εἰς τὸν ἄδη,
κι' ὁ πόλεμος ἐκράτησε 'πὸ τὸ ταχὺ 'ς τὸ βράδου.
Μὰ τὸ Ρετούρη τουφεκιά τὸν ἤθελε πληγώση,
τὸ Κονσογέρη 'ς τὸ τειχιὸ ἠθέλανε σκοτώση.
Κι' ἀπῆς ἐρρίζαν τοὺς ἐχθροὺς ἔρχονται καὶ σιμόνου
- 10 εἰς τὴ χαλάστρα μὲ βουτσὰ καὶ χῶματα στουμπόνου.
'Ὅσα τριντζέραις 'κάμανε νὰ στέκουν νὰ κολλοῦνε,
κι' ἂν ἔρθου οἱ 'Αγαρηνοὶ νὰ μὴν μπορ' ν' ἀνεβούνε.
Τότες ἐγίνηκε πολλὴ μάχη πολλὰ μεγάλη,
ὅπου λογιάζω ἐδεκεῖ νὰ μὴν ἐγίνη ἄλλη
- 15 μάχη, ὅπου 'σκοτόνουτα 'Αγαρηνοὶ καὶ Φβράγκοι,
ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ καὶ 'κράτειέ τσοι κι' ἀνάγκη.
Καὶ 'θώργιες ἀπὸ μία μεργιὰ κι' ἀπ' ἄλλη γυρισμένοι
παβγιόνια, Τούρκους κι' ἄλογα κ' ἡ γῆ 'το στολισμένη,
Καὶ μ' ὄλο πού 'ρθε 'ς τὰ Χανιὰ κ' ἠδρέ τσοι δίχως χάρι,
- 20 ἐστάθηκε ἀδυνατὰ τὸν πόλεμον νὰ πάρη.
Κ' οἱ στρατηγοὶ ὅπου 'τονε 'ς τὴ χῶρα λίγοι τόσα,
ὡσάν λιοντάργια ἐκάμανε κι' ὡσὰ θεριά 'μαλώσα.
'Ἐπέσανε 'Αγαρηνοὶ τότες Καρταγενίταις,
Μόροι κι' Αράπηδες πολλοί, Τούρκοι 'Ισμαηλίταις.
- 25 Ποτὲ δὲν ἐσταμάτησεν ὄλοι νὰ μὴν κολλοῦσι
οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὰ τειχιὰ, καὶ νὰ μὴ κοιμηθοῦσι.

1 κολοῦσαν. — 2 πλείσια - ἐβοηθοῦσαν. — 3 ἄρχωντες. — 4 ἀνακάτοσην
- μαλώσι. — 5 μπένου - ἄδη. — 6 ἐκράτισε - τυχῆ - βράδη. — 7 ρετούρι. —
8 κονσογέρι - τυχιό. — 9 κ' ἀπείς ἐρύξαν - σιμόνου. — 10 στουμπώνου. —
12 κ' ιανέρθου - νεβούνε. — 13 ἐγύνηκε. — 14 ἐγύνει. — 16 γυναῖκες - πεδιά.
— 17 κιαπάλλη χειρησμένη. — 18 κ' ἠγγίτο στολισμένη. — 19 μόλο πούρθε -
κύβρετζοι δείχως χάρη. — 21 στρατηγοὶ ὁπούτονε - λύγοι. — 22 θερηὰ μαλώσα.
— 24 εἰς μαίλιταις. — 25 ἐσταμάτισεν ὄλλοι - κολοῦσι. — 26 τυχὰ - κοιμηθοῦσι.

- Ούτε φανήχασί ποτε οί Τούρκοι νά τοὺς ἴδουνε,
γιατί τὰ βόλια ἐπέφτανε κ' ἔτυχε νά χαθοῦνε.
Φωναῖς, βρονταῖς καὶ μπαλωτιαῖς, ἄνθρωπος νά δακρῶση,
κ' ἤλεγεν πῶς ἀνοίγ' ἡ γῆς κ' ἡ χώρα νά βουλήση.
- 5 Σπῆτι δὲν ἦτον κ' ἐκκλησιά, ποῦ νά μὴν εἶχε τρύπα,
κ' ἡ μπάλαις ἐσταυρόνανε καὶ μιὰ τσ' ἀλλῆς ἐκτύπα.
Μ' ἀνάπτανε τὰ σάρμπανα καὶ ῥίχτανε ταῖς σφαίραις,
κ' ἐγένετο πολὺν κακὸν ἔς ἐκεῖναις ταῖς ἡμέραις,
ἔπου ἴσαν κομήταις ἤρχονταν εἰς τῶν Τουρκῶν τῆ μέση,
- 10 κ' ἀνοῖγαν κ' ἐσκοπούσανε ὅπου ἄχασινε πῆση.
Ἄνάπταν ἔς τὸ καμπαναριὸ φωτιά νά τὴν ἐδοῦσι
ἔπου τὸ Καλαμ' οἱ Χριστιανοί, αἶδα πῶς ζητοῦσι
γιατί λαὸν δὲν εἶχαν πλειό, διατι τοὺς ἐσκοτώσαν,
ὅταν ἐρρίξαν τὸ τειχιὸ καὶ μέσα τσ' ἀνταμῶσαν.
- 15 Κ' ἡ βίγλαις ὅπου τὰ ἴδανε, ἔς τοῦ γενεράλε πῆγαν
π' ὄλην τὴν νύκτα ἀναπτε φωτιά καὶ δὲν ἐσίγαν.
Κ' ὁ γενεράλες τὸ γρικᾶ κ' εἶπε πῶς καρτεροῦσι
βοήθεια γιὰ νά στείλωμε, κ' ἄλλους μὴ δὲν χαθοῦσι.
Κ' ὁ γενεράλες μὲ σπουδὴ εἰς σέ καίχι μπαίνει,
- 20 κ' εἰς τὸ καράβι τ' ἀφεντὸς Καπέλλου ἀνεβαίνει,
καὶ τὸν ἐπαρεκάλεσεν νά μὴ παραθεσμήση
ἔς τὴ ζήτησιν ὅπου ζητᾶ, ἀλλὰ νά βοηθήση,
νά μὴν χαθοῦσι τὰ Χανιά, ἀμμη λαὸν νά βάλῃ
ἀπάνω ἔς τὰ καράβια του, νά πάη νά τοὺς βγάλῃ
- 25 εἰς τὸ Μαντράκι τῶν Χανιῶν, ὄγια νά μὴν χαθοῦσι
νά μὴν κοποῦσιν οἱ Ρωμοὶ κ' οἱ Φράγκοι νά διαβοῦσι.
Μὰ κείνος τ' ἀποκρίθηκε, πῶς εἶναι ἡ ὀρδινιά του
ἀπὸ τὴν Σούδα νά μὴν βγῆ μὲ τὰ πλεούμενά του.

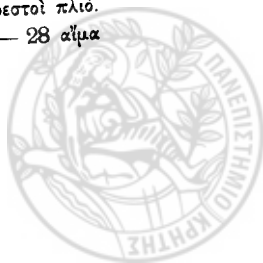
1 φανήχασι - δοῦνε. — 2 κέτυχε - χαθοῦνε. — 4 γῆς. — 5 σπῆτι - τρύπα.
— 6 οἱ - ἐκτίπα. — 7 ῥίχτανε - σφῆραις. — 8 ἐγένετο. — 9 κωμήταις. —
10 ἀνοῖγαν - χασινεπέση. — 11 ἐδοῦση. — 12 ποῦ - καλαμ' - αἶδα - ζουτοῦση. —
13 πλιό. — 14 ἐρρίξαν - τυχιὸ - τζᾶν ταμῶσαν. — 16 ὄλην. — 17 γρικᾶ. — 18
στείλωμαι. — 19 γγενεράλες - ἐκαχιμπένει. — 20 καράβη - ἀναιβαίνει. — 21 πα-
ραθεσμήσει. — 22 ζητᾶ. — 24 πάει - βγάλει. — 28 βγῆ.

- Κι' ἀπὸ ἄδεκεῖ νὰ σηκωθῆ, μόνον νὰ καρτερήσουν
 ἂ πᾶν οἱ Τοῦρκοι γιὰ νὰ ἴμπούν νὰ τὴν ἐπολεμήσουν.
 Ὁ γενεράλης ἀκουσεν τὰ λόγια ὅπου ἴλάλει,
 κ' ἔβγανε τὴν περέταν του καὶ τὸν ἐπαρεκάλει.
- 5 κ' εἶπεν, ἡ ὑψηλότης σου ἂν εἶναι καὶ τηρᾶσαι,
 μὰ τὰ καυμένα τὰ Χανιά, πιστεύω, νὰ λυπάσαι.
 Δῶσέ μου τὸ καράβι σου καὶ μείνε ἄω πατός σου,
 καὶ τ' ἄλλα ὅλα νὰ κλουθοῦ νὰ πάμε γιὰ νὰ δώσου
 χαρὰ πολλὴ τῶν Χριστιανῶν, νὰ δούνε πῶς ἴμποροῦμεν
- 10 κι' ἀπὸ τὴ μέση τῶν Τουρκῶν περνοῦμενε νὰ ἴμποῦμεν.
 Μὰ ἄεινος δὲν ἠθέλησεν ποτὲ νὰ τὸ γρικῆσῃ
 καὶ νὰ μὴν ἔχουν τὰ Χανιά λαόν, θὰ τὰ νικήσῃ.
 Κι' ὁ γενεράλης προσκυνᾷ μὲ πρίκαν του μεγάλῃ
 κ' ἐμπῆκεν ἔς τὸ καίκιν του, ἔς τὴ Σούδα πάει πάλιν.
- 15 Μὰ ἴστεκε κι' ἀναστέναζεν καὶ νὰ παραπονάται,
 καὶ πῶς θὰ πέσουν τὰ Χανιά, τὴν χώρα νὰ λυπάται.
 Κι' ἄιδα νὰ μὴν ἔχουνε ἀπὸ ποθὲς νὰ σώσῃ,
 καὶ νᾶν ἡ χώρα εὐκαιρη ὅπ' ἀποθάνα τόσοι.
 Καὶ νὰ κοποῦν οἱ προεστοί, πλειὸ τέχναις νὰ μὴν κάμνου,
- 20 οἱ Τοῦρκοι νὰ τοὺς κῶψωσι μιὰν ὥρα νὰ ἴποθάνου.
 Μὰ οἱ Τοῦρκοι δὲν ἠθέλασι καιρὸν ποτὲ νὰ χάσούν,
 τὸ τεῖχος ἐτρυπήσανε δεῦτερο νὰ χαλάσσουν.
 Κι' ἀπήτις τὸ φορτώσανε, ἔς ἓνα καιρὸ πετοῦσι
 μέσα λουμπάρδαις, τουφεκιάις, γιὰ νὰ θανατωθοῦσι
- 25 τῆς χώρας ὄλος ὁ λαός, κι' ἀνάψαν καὶ τὴν μίνα
 καὶ τὸ τευχίὸ ἴχαλάσανε, τὰ χώματ' ἀπομείνα.
 Εἰς τοῦ Χριστοῦ τὴν ἑορτήν, τ' Αὐγούστου εἰς τὰς ἔξι,
 τὸ αἶμα ὡσὰν ποταμὸς εἰς τὸ τευχίὸ ἴχε τρέξι.

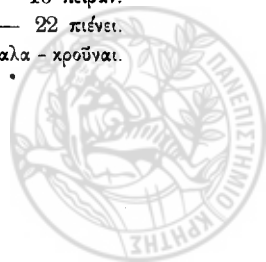
40

1 κιάπο δεκέ. — 2 ἀπ' ἄν. — 5 ὑψηλότης - ἔτη: ἄσαι. — 6 λουπάσε. —
 7 καράβη. — 9 πολή. — 12 νικήσει. — 13 προσκυνά. — 14 ἐμπέικεν - καίκιν -
 σουδα. — 15 παραπονάται. — 16 λυπάται. — 18 ἔυκερη. — 19 προεστοί πλιό.
 — 22 τόχος. — 23 κιαπήτης - φωρτώσανε. — 26 τυχιό. — 27 ἔξει. — 28 αἶμα
 - τυχιό.

- Ποῦ ῥθασιν οἱ Ἀγαρηνοὶ μ' ὄλη τὴν ἀντριά τως
καὶ οἱ Ρωμνοὶ ἐσώσανε κ' ἐκόπταν τ' ἄρματά τως.
Ἦθελαν νὰ τὴν πάρουσι τότες νὰ τὴν νικήσουν,
νὰ κόψουν ὅλον τὸν λαόν, τὴν χώραν ν' ἀφανίσουν.
- 5 Ἡ γῆς ὄλη κοκκίνησεν ἀπὸ τὰ αἵματά τως,
καὶ μπόμπαις ἐμολέρινασι κ' ἐπέρινα τὰ κορμιὰ τως.
Ὁ κόσμος τῶν ἐφαίνεταιον πῶς πέφτει νὰ βουλήσῃ,
ἀπὸ τὸ πλῆθος τῆς φωτιᾶς ποῦ ἔχεν τοὺς καταλύσει.
Ἄμμ' οἱ Ρωμνοὶ ἐστέκανε ἔπου τὸ πουρνὸ ἔς τὴν νύκτα,
κ' ἐκόπτανε τσ' Ἀγαρηνοὺς καὶ κάτω τοὺς ἐρρίκτα.
- 10 Μὰ πέσανε κ' οἱ Χριστιανοὶ κ' ἦτον καὶ χαλασμένοι
τὰ τεύχη, κ' ἀνημένασι τὸν Τούρκο νὰ νεβαίνῃ.
Κ' οἱ Τούρκοι μὲ ταῖς λουμπαρδιαῖς τὰ σπήτια ἐρημάξαν, 41
κ' ἀδέρφια, φίλους καὶ ἴδικους ἐμπήκανε καὶ σφάζαν.
- 15 Ὁ Κέρβερος ἐτρόμαξεν ἔς τὸν μαυρισμένον ἄδην
ἀπὸ τὸν φόνον τὸν πολὺ, ποῦ ἔπῃραν οἱ σολντάδοι
ὅπου διαβῆκαν ἄμετροι καὶ παύσασιν ἀράδα,
ἀμμ' εἶχανε παρηγοριά, πῶς ἔρχεται ἡ ἀρμάδα.
Καὶ γαστρομέναις ἔς τὸν πολὺ φόνον ἐνεκρωθῆκαν,
20 καὶ μὲ τὰ βρέφη ἔς τὴν γκοιλιά σὲ τάφους ἐθαπτήκαν.
- Κι' ὁ πόλεμος καθημερνῶς, ὁ Τούρκος νὰ πληθαίνῃ,
καὶ μόνον ἔς τὸ χειρότερο καθ' ὥρα γιὰ νὰ πηαίνῃ.
Εἰς τὰ μουράγια κ' ἔρχονται, τὰ βόλια νὰ περνοῦσι,
κ' εἰς τὰ κορμιὰ νὰ δίδουε ν' ἀνοίγουν νὰ σκορποῦσι.
- 25 Κ' ἡ σάρκες νὰ χωρίζουε κ' οἱ ὀμναλοὶ νὰ σποῦσι
καὶ τοὺς σολντάδους, ποῦ ἔταν ἔκει, ὄλους νὰ λαντουροῦσι.
Ἡ σάρκες καὶ τὰ αἵματα, τὰ κόκκαλα νὰ κροῦνε,
κ' εἰς τοῦτο πλείσιους εἶδαμε τότες νὰ νεκρωθοῦνε.

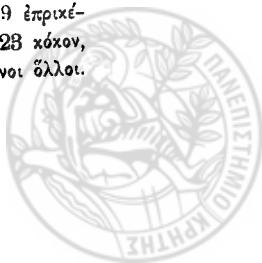
1 ὄλη. — 2 ἐκόπταν - ἄρματά. — 4 φανήσουν. — 5 ἐκοκκίνησαν - αἵ-
ματα. — 7 ἐφένετων - βουλήσει. — 8 καταλοίσει. — 9 ἀμ' - ποῦ. — 10 κάτω
- ἐρήκτα. — 11 ἦτον. — 12 τύχη - ναίβενει. — 15 ἐτρόμαξεν. — 16 πέρινα.
— 19 γαστρομέναις. — 20 γκοιλιά - ἐθαυτήκαν. — 21 πληθένει. — 22 πένει.
25 ἡ - χωρίζουε - ὀμναλοὶ. — 26 πούταν - ὄλους. — 27 ἡ - κόκκαλα - κροῦναι.
— 28 ἦδανε - νεκρωθοῦναι.

- Ἦ καταδίκη! ὦφ ὀργή, ποῦ πῆγε κ' εὕρηκέν τσοι,
 νὰ πλερωθοῦν τὰ κρίματ' κ' εἰς τοῦτ' ἐπαίδευσέν τσοι.
 Φρίξ' οὐρανέ, καὶ στέναξε, θλίψιν γι' αὐτοὺς νὰ δείξῃς
 καὶ κλάψε καὶ τὰ δάκρυα σου σημάδι νὰ στραγγίξῃς
 5 σὲ τοῦτον τὸν ἀσκόλαστον θάνατον, ποῦ θερίζει
 μὲ δίχως δίκαιο καὶ κολλᾷ, κ' ὄλους τοὺς τυραννίζει,
 σαίτταις, πλείσταις τουφεκαῖς, τῶν λουμπαρδιῶν ἢ μπάλαις,
 ποῦ ἴδιδαν εἰς ταῖς αὐλαῖς καὶ πέφτανε ἢ σκάλαις.
 Γυναίκαὶς ἐπλακόνασι, παιδιὰ νὰ θανατώνου
 10 κ' ἄνθρωποι δὲν εὐρίσκοντα, νὰ πᾶνε νὰ τοὺς χώνουν.
 Ἄμμ' οἱ Χανιώταις οἱ πτωχοὶ ἐγδέχοντα νὰ φτάξῃ
 καὶ νὰ ῥθῃ κ' ἡ ἀρμάδα τως, πριχοῦ τοὺς ἀποσφάξῃ.
 Κι' ὅλοι τῆς χώρας ὁ λαὸς ἦτον ἀπελπισμένοι
 τὸ πῶς τοὺς ἀπαρνήθηκε, δὲν ἦτονε φτασμένοι
 15 ὁ προβεδῶρος, κ' ἄρχοντες εἶχανε πλείσια πρίκα,
 πῶς οἱ ἄνθρωποι τοῦ σπαθιοῦ εἰς τὰ τειχιὰ ἔχαιθκα.
 Κι' ὁ Ναβαγέρης νὰ θωρῇ, πῶς ἦτονε χαϊμένοι
 καὶ χαλασμένα τὰ τειχιὰ κ' ἡ χώρα κρεμισμένη,
 μόνος του ἐπρικαίνετο κ' ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος,
 20 κ' ὄγια νὰ παρηγορηθοῦν πάει κ' ὁ Κονσεγέρος.
 Κι' ἀποφασίζουε κ' οἱ δυὸ τσ' ἄρχονταὶς νὰ μαζώξουε,
 νὰ εὔρουε μόδο κ' ὀρδινὰ τὸν ἐχθρὸν νὰ διώξουε,
 Καλέργουε, Κόκκον, Μάγκανον, Πολάνην, Μανωλέση, *Διφορούσι: Μανωλέσοι*
 Κάλπω, Μπολάνην, Περμαρῆ, Μπαρότσουε νὰ καλέση.
 25 Τοὺς Πιτζαμάνουε κράζουε νὰ πᾶν κ' οἱ Τζιανκαργιόλοι
 εἰς τὸ παλάτι νὰ ῥθουε οἱ Βιτζαμάνοι ὄλοι,

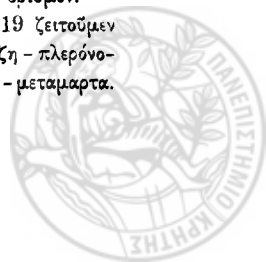
42

1 πείγε - τζει. — 2 ἐπεδευσέντζοι. — 3 θλίψιν - δίξεις. — 4 σημάδι -
 στραγγίξεις. — 6 κολά. — 7 οἱ. — 8 πύτανε οἱ. — 9 γυναίκαὶς ἐπλακόνασι.
 — 10 πᾶνε. — 11 ἀμ' - χανιώταις - ἐγδέχοντα - φτάξει. — 12 ἀπὸ σφάξει. —
 13 ὄλη - ἦτον - ἀπεληπισμένοι. — 15 προβεδῶρος - πλῆσια. — 16 τυχιὰ. — 17
 κίοναβαγέρης - θωρῇ - χαϊμένη. — 18 τυχιὰ - χώρα - κρεμισμένη. — 19 ἐπρικέ-
 νετο. — 20 παρηγορηθοῦν. — 21 ἀπὸ φασίζουε. — 22 εὔρουε. — 23 κόκον,
 μάγκανον, μανολέση. — 24 Κάλπω, μπαρότζουε - καλέσι. — 26 βητζαμάνοι ὄλοιοι.

- συμβούλιο νὰ κάμουμε πῶς θὲ νὰ πορευτοῦσι,
 ὅλοι τως νὰ γλυτώσουνε καὶ νὰ μὴν δὲν κοποῦσι.
 Μὰ νὰ κοντεύγω τὸν καιρὸν καὶ λόγια νὰ σωθοῦσι,
 'ποῦ 'δῶκαν τὴν ἀπόφασιν, γιὰ νὰ παραδοθοῦσι.
- 5 Καὶ φλάμπουρον ἐδείξανε τ' ἄρματα γιὰ νὰ πέσουν,
 καὶ τὰ Χανιά τὴν χώραν τως μ' ἀγάπη νὰ τὴν δώσουν.
 Κ' οἱ Τούρκοι νὰ τὴν 'δούσινε, φωνὴν μεγάλη ἐκράξαν
 κ' ἡ λουμπαρδιαῖς καὶ τουφεκαῖς ὄλαις ἐκατατάξαν.
 Κ' ἐβιγήκανε τρεῖς ἄρχοντες εἰς τοῦ μπασιά νὰ σώσουν,
 10 καὶ τὰ μαντάτα τὰ καλὰ 'ς τοῦ λόγου του νὰ δώσουν.
 Ἔφταξαν 'ς τὸ παβιόνιν του κλιτοὶ γιὰ νὰ τοῦ ποῦσι
 τὸ πῶς τὴν χώρα νίκησεν, καὶ τότε προσκυνοῦσι.
 Κι' ὄμπρός του ἐσταλάρανε, τὰ χέρια 'σταυρωμένα
 μὲ πρόσωπον λιπητερόν, τὰ μάτια βουρκομένα.
- 15 Λέγου τ' ἀφέντη, σήμερον τὸ Κάστρο εἶν' ἴδιό σου, 43
 κ' ἡ χώρα κι' ὄλος ὁ λαὸς εἶναι 'ς τὸν ὄρισμό σου,
 Μόνο ἡ ἐκλαμπρότης σου κ' ἡ ὑψηλότητά σου
 νὰ κάμης τὰ καπίτωλα, ὡς εἶν' τὸ θέλημά σου.
 Ζητοῦμεν ἐλευθεργιὰ πρώτας νὰ μᾶς ἐδώσης,
- 20 σπήτια, 'κλησιαῖς καὶ στάμενα νὰ μᾶς ἐβεβαιώσης.
 Καὶ νὰ γραφτῆ νὰ ἔχωμεν ὅλοι ἐλευθεριάν
 γυναῖκες, ἄνδρες καὶ παιδιὰ κι' ὅσ' εἶναι: 'ς τὰ χωρία.
 Χαράτζι νὰ πλερώνωμεν ὅλοι τοῦ βασιλέως,
 κ' οὐδένας ἀπ' τοὺς Χριστιανοὺς νὰ μὴν δὲν κάμη ἀλλέως.
- 25 Καράβια καὶ τὰ κάτεργα νὰ βγοῦνε νὰ μισέψουν,
 κ' οἱ Τούρκοι νὰ μακρύνουσι καὶ νὰ μὴν τὰ γυρέψουν.
 Οἱ Φράγκοι νὰ μισέψουνε μὲ τσ' ἄρχονταῖς ὁμάδι
 κ' ἡ συντροφιαῖς μὲ τ' ἄρματα, ὅπου 'ναι οἱ σολντάδοι.

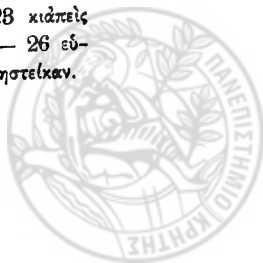
2 γλυτώσουνε. — 4 παραδωθοῦσι. — 5 τάρματα. — 6 χώραν - δώσουν.
 — 7 τούρκοι - δούσινε. — 8 κοίλουμπαρδιαῖς. — 9 σώσουν. — 11 Κλητοί. — 13
 ὄμπρός - σταυρωμένα. — 14 λιπητερόν - βουρκομένα. — 15 ἦνε. — 16 ὄρισμόν. —
 17 ἐκλαμπρότης - ὑψηλότη τάσου. — 18 κάμεις - καπῆτολα - ἦν. — 19 ζητοῦμεν
 ἐλευθεργιὰ πρώτας - μᾶς ἐδώσης. — 20 σπήτια - μᾶς. — 23 χαράτζη - πλερόνο-
 μεν. — 24 κιουδένας. — 25 μισέψουν. — 26 τούρκοι - γυρέψουν. — 28 οἱ - μεταμαρτα.

- Και νὰ μὴν τὸ ἀμποδίσουε τῆ πόρταις νὰ περνοῦσι,
 κι' ἄλλοι 'ς τὴν Σούδα νὰ ῥθουσι κι' ἄλλοι ὅπου ἴμποροῦσι.
 Φράγκοι ὄσοι κι' ἂ θέλουσι ραγιάδες νὰ γενοῦσι
 τὰ σπήτια καὶ τὸ πρᾶγμαν τως, ποῦ ἔχανε, νὰ κρατοῦσι.
- 5 Δύο πασάδες ἔστειλε 'ς τὴν χώρα γιὰ νὰ μπουσι,
 ὀγιά νὰ πούσι τῶν Ρωμνηῶν 'ς τὴν χώρα νὰ σταθοῦσι.
 "Ἐγραψαν τὰ καπίτωλα 'ς ὄλους ἔχαριστημένα,
 ρωμαίικα καὶ τούρκικα νᾶναι βεβαιωμένα.
 Τσοὶ Φράγκους ὄλους νὰ θωροῦ κ' ἦτονε νικημένοι,
- 10 ἐβγήκανε μὲ τὴ χαρὰ καὶ καλοκαρδισμένο:
 καὶ ἴώσασι εἰς τοῦ πασιᾶ, κ' εἶπαν πῶς τὰ κλειδιά
 θεὲ νὰ τοῦ φέρουν τὸ πωρνὸ μὲ ταπεινὴ καρδιά.
 Κι' ἄς ἔμπου τὰ φουσσάτα του νὰ πληρωθοῦν τὸν κόπον,
 νὰ περιλάβου τῶν Χανιῶν τὴν χώρα καὶ τὸν τόπον.
- 15 Κι' ὄρησεν ὄλοι σὰν ἔμποῦν, νὰ δείξουν καλωσύνη
 καὶ νὰ μὴν κάμου τῶν Ρωμνηῶν βρισιὰ καὶ κακωσύνη
 Μὰ τῶν κατέργων οἱ ἄρχοντες ἔμπαίνουν 'ς τὰ κάτεργά τως,
 τὴν χώρα νὰ μὴ δώσουε ἦτον τὸ ζήτημά τως.
 "Ἐτσι σὰν ἐξημέρωσε, 'ς ἓνα βατζέλι παίρουν
- 20 τῆς χώρας ὄλα τὰ κλειδιά, κ' εἰς τοῦ μπασιά τὰ φέρουν.
 Τὴν Τρίτην τοῦ τὰ ἴπήκανε τ' Αὐγούστου ἡ δωδεκάτη,
 τρεῖς ἄρχοντες τὰ φέρανε κι' ἄλλοι πολλοὶ νομάτοι.
 Κι' ἀπῆς ἐπαραδόθησαν, πρίχ' ὁ πασιᾶς τοὺς φτάση,
 μισεύγουε τὰ κάτεργα, 'ς τὴ Σούδα γιὰ νὰ πᾶσι.
- 25 Μὲ τὰ καράβια ποῦ ἔταν ἔκει μὲ λάδια φορτωμένα,
 ἐβγήκανε μὲ τ' ἄρματα καὶ μετὰ κείνα ἴπηαῖνα.
 Τοῦ Σταφυλά τὸ κάτεργο οἱ ἄρχοντες τὸ βρῆκαν,
 κ' ἐβάλανε τὸ πρᾶμμά τως μέσα ἔμπαρκαριστήκαν.

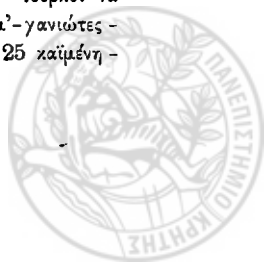
44

1 ἀμποδίσουε τζόι. — 3 κιὰθελουσι. — 4 σπιτια - πούχανε. — 6 ρω-
 μνηῶν. — 7 καπίτωλα. — 8 βωμέειχα - τούρχικα. — 11 ἴώσασι - πασιᾶ -
 κληδιά. — 12 πορνῶ. — 13 κιὰσέμπου - φουσσάτα. — 15 ὄρησεν - ἔμποῦν - δίδουν
 καλωσύνη. — 16 βωμνηῶν - κακωσύνη. — 17 μένουν. — 18 ἦτον. — 19 ἔτζη
 - βατζελη περουν. — 20 κληδιά - κεί - μπασιά. — 21 πείγανε — 28 κιὰπέις
 ἐπαραδόθησαν - πασιᾶς - φτάσει. — 24 μισησευγουε — 25 φορτομένα. — 26 εἰ-
 γήκανε - τᾶρματα - πένα. — 27 σταφυλά. — 28 πράμα - μεσᾶμπαρκαριστήκαν.

- Μὰ ἢ πόρταις ἀνοικτήκασι κι' ὄλ' οἱ σολντάδοι β'γήκαν
 κ' οἱ Φράγκοι οἱ ἐπίλοιποι, καὶ τοὺς Ρωμνηοὺς ἀφήκαν.
 Μὰ κ'λαίγαν μάναις καὶ πικιδιά, νέοι καὶ σύμβουλοί τη
 φραγκοπαπάδες, λαϊκοί, κι' ἄξιοι στρατηγοί τη.
- 5 Τὴν ἀποχαιρετήσανε ὄλοι ἴτικοὶ καὶ ξένοι
 κ' ἔξω τῷ πόρταις β'γαίνοντας, ἐκλαίγαν οἱ καϊμένοι,
 γιατί τὴν ἠχωριστήκανε, ἔς τὴ Σούδα ἐσιμῶσαν,
 καὶ δῶκαν δόξαν ἔς τὸν Θεὸν ὄλοι πῶς ἐγλυτῶσαν.
 Μὲ ταῖς παντιέραις κι' ἄρματα κι' ἀφτούμενα τὰ φτίλια,
- 10 κ' εἰς τὴν Κολάτα ἴσωσανε ὀποῦ τὸν τρία μίλια.
 Ἄμμ' ἤτονε λίγοι πολλὰ, κ' οἱ Τούρκοι ἦτον πλεῖσοι
 καὶ τό ἔχανε γιὰ θάμασμα, ποῦ ἔχαν τοὺς πολεμήση.
 Ἄμ' ὁ πασιᾶς ἐκίνησεν, καὶ τὸ σφερί μ'παίνει
 ἴπου τὴν χαλάστραν νέβησαν κ' εἰς τὰ τειχιά νεβαίνει
- 15 κ' ὄλον τὸ πλῆθος τῶν Τουρκῶν τότες κατὰ τὴν ὥρα, 45
 κ' ἐκάμανε πολλαῖς χαραῖς τὰ κάτεργα κ' ἡ χώρα.
 Λουμπάρδαις ῥίκαν τὰ τειχιά, κ' οἱ Τούρκοι νακκαράδες
 μπίφραις καὶ λαλήματα, καὶ κτύπους ἢ ἀρμάδαις,
 πῶς ἐκερδέσαν τὰ Χανιά, τὴν νίκην δὲν ἐχάσαν,
- 20 τοὺς Φράγκους ἀφανίσανε, τὰ σπήτια τως ἐπιᾶσαν.
 Ἄμμ' οἱ Χανιώταις οἱ πτωχοὶ ἐστέκαν κ' ἐκυττάξαν
 τοὺς Τούρκους, πῶς ἐχαίρουνταν κ' ἐβαρυναστενάξαν.
 Ποτὲ δὲν ἐσταμάτησαν δυὸ μῆναις νὰ κολλοῦσι,
 καὶ τῶρα μ' ἀρνηθήκανε καὶ νὰ παραδοθοῦσι.
- 25 Ὁφου, καϊμένη μου καρδιά, μαχαίρια πῶς σὲ σφάζουν!
 καὶ νὰ ἔχαν γλώσσαις, στόματα, χεῖλια γιὰ νὰ χουριάζουν

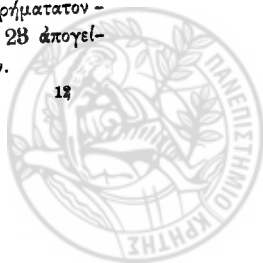
2 ῥωμνιοὺς. — 3 κλέγαν μάνες - ναῖοι - συμβουλοῖτζοι — 4 λαοικοὶ -
 στρατηγίτζοι. — 6 τζη - βγένωντας ἐκλέγαν - καϊμένοι. — 7 ἐσιμῶσαν. — 8
 ἐγλυτῶσαν. — 9 ἄρματα - φτίλια. — 10 κολατὰ - ὀποῦτον - μίλια. — 11 ἀμή-
 τονε - τουρκοὶ - πλῆσοι. — 12 πολεμήσι. — 13 ἀμόπασιᾶς ἐκοίνησαν - σφερί
 μπῆνη. — 14 ποῦ - τυχιά. — 16 χώρα. — 17 ἐρήκταν - τυχιά - τούρκοι νὰ
 καραδες. — 18 μπιφραις - κτήπους ἢ. — 20 ἀφανίσανε. — 21 ἀμ' - γανιώτες -
 ἐκταξαν. — 22 ἐβαργιναστενάξαν. — 24 τῶρα - παραδοθοῦσι. — 25 καϊμένη -
 μαχῆρια. — 26 γλώσσαις - χήλια.

- εις τ' ἄδικον τῆς Κυδωνιάς, ἔς τὸ φόνον ὅπου ἵστάθη
 μὲ δίχως δίκην κι' ἀφορμή, τέτοιο κακὸν νὰ πάθῃ.
 Ὡς τὴν Μάλτα δὲν ἐκόπιασαν, ὅπου ἴτον ἡ αἰτία
 καὶ τὴν ἀγάπ' ἐχάλασεν, ἵπου ἔχεν ἔς τὴν Βενετία.
- 5 Μὰ νὰ χαλοῦν ταῖς ἐκκλησιααῖς, νὰ ρίχτουν ταῖς εἰκόνας,
 ἵπου ἴτέκανε ἔς τὰ βήματα μὲ ταῖς χρυσαῖς κολώναις
 Κι' ἴπου κι' ἄν' εὔρουσι σταυρὸν γιὰ νὰ τότε χαλοῦσι
 ταῖς τράπεζαις νὰ σπούσινε, μετζίτια νὰ γενοῦσι.
 Κι' ἄρχοντες ἐκυττάζανε τὰ λείψανα κ' ἐβγάλα,
- 10 κ' εἰς τὸν γιάλον τὰ ρίχτανε ὅλα μικρά, μεγάλα.
 Ἦλιε, φεγγάρι καὶ πουλιὰ κι' ἀστέρες, θρηνησθήτε,
 πῶς τούτους πλοῦσιους ἄρχονταῖς δίχως τιμὴ θωρεῖτε
 νὰ ἔχουν καταφρονέματα, σκλάβοι θεὸν νὰ γενοῦσι,
 κ' οἱ Τούρκοι πῶς τοὺς σέρνουσι καὶ νὰ τῶνε κολλοῦσι:
- 15 ἔξνοι θεὸν νὰ γενοῦσινε ὅλοι μικροί, μεγάλοι
 γιὰτι κι' ἀπὸ τὰ σπῆτιαν τως μέλλει νὰ τοὺς ἐβγάλλῃ.
 Ἐκλαιγα κ' ἐφωνιάζανε, χόρτασε τώρα, Χάρε,
 πῶς σκίζουν τὰ ἱκονίσματα καὶ ρίχτουν τὰ ἀλτάρε.
 Τί κρίματὰ ἴτον ἀφορμή, τοῦτο: καὶ ἔξωριστήσαν,
- 20 γυναικες, κι' ἄνδρες καὶ παιδιὰ ἐκλαψαν καὶ ἴδακρῶσαν
 Ἄμμ' ἡ ἀρμάδα τῶν Φραγκῶν ἔφτασε καὶ προβαίνει
 τσῆ χώρα νὰ βοηθήσουνε, ἀμμ' εἶχάν τῆ παρμένῃ.
 Ὡς τὸ κάβο ἀπογύρισεν, ἔς τὴν Σούδα γιὰ νὰ μπουσι
 καὶ τὸν Καπέλλο γδέχουντα μέσα ἐκεῖ νὰ βροῦσι.
- 25 Μὰ ἴκεινοι ἀπαρνηθήκανε τὴν Σούδα καὶ ἴμισέψαν,
 κ' ἀπὸ τὸ Ρέθεμονος φαγιὰ μόνον τσ' ἀναγυρέψαν.

46

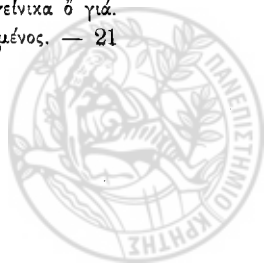
1 κοιδωνιάς. — 2 δίκιο. — 3 σπῆν. — 4 ποῦχεν. — 5 μανὰ - ρίχτουν
 - εἰκόνας. — 6 κολῶνες. — 8 μετζίτια. — 9 ἐκοιτάζανε - λοίψανα. — 10 ρί-
 χτανε. — 11 φεγκάρη - θρήνησθήται. — 12 ἄρχοντες - θωρεῖται. — 13 σκλάβη.
 — 14 τούρκοι. — 15 θεναγενοῦσινε. — 16 σπῆτιαν - ἐβγάλλι. — 17 ἐκλεγα-
 ἐφονιάζανε - τώρα. — 18 σκίζουν - κονείσματα - ρίχτουν. — 19 κρημάτατον -
 τούτοι - ξωριστήσαν. — 21 ἀμῆ - προβένει. — 22 τζῆ - ἀμῆχαντη. — 23 ἀπογεί-
 ρησεν. — 24 κάπελο. — 25 μακεινοί - μισέψαν. — 26 τζαναγηρέψαν.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΑΙΣ ΑΡΧΑΙΣ ΤΟΥ ΡΕΘΕΜΝΟΥ 47

- Ἐ τὸ Ρέθεμνος ὅπου ἴμουνε μοῦ ἴφάνηκε πῶς εἶδα
 γυναῖκα, ὡσὰ νὰ ἴτονε ἡ ἴδια μας πατρίδα,
 καὶ τουφεκαῖς ἀσκόλασταὶς ἄκουα γὰ λαλοῦσι
- 5 ἀπ' ἔξω οἱ Τούρκοι ἔς τὰ τειχιὰ νὰ τὴν ἐπολεμοῦσι
 καὶ λουμπαρδιαῖς ἀπὸ μακρὰν ἔς τὸ κάστρο νὰ πετοῦσι,
 καὶ σκάλαις γιὰ νὰ βάνουσιν ἀπάνω ν' ἀνεβοῦσι.
 Κ' ἐκεῖνη νὰ σκοτώνεται καὶ νὰ μοιρολογᾶται,
 κ' εἰς τὰ παιδιὰ π' ἀνάθρεψε γιὰ νὰ παραπονᾶται
- 10 κ' ἔλεγε, «νὰ βουλίζανε κ' εἰς τ' ἄκταφα νὰ πᾶσι
 τὰ σπήτια καὶ τὸ πέλαγος ἐμένα νὰ σκεπάσῃ.
 Ἄλλ' ὦ! καὶ πῶς τὸ κάτεχε μέσ' ἡ καρδιά μου ἴμένα,
 πῶς θὲ νὰ μὲ ξεσκίσουσιν λιοντάρια θυμωμένα
 Ἔτσι ἀπ' ἀρχῆς ἐγένηκα ὀγιά νὰ πολεμοῦμαι,
- 15 καὶ νὰ μὲ παίρνουσι συχνὰ πάντα καὶ νὰ χαλοῦμαι.
 Ποτέ μου δὲν τὸ λόγιαζα, οὐδέποτε τὸ ἴθάρρουν
 νὰ ἴμαι μὲ τόσους Χριστιανούς, κ' οἱ Τούρκοι νὰ μὲ πάρουν.
 Ξανάστροφα μοῦ φαίνεται πῶς εἶναι γυρισμένος
 ὁ ὑψορόφος οὐρανὸς κ' εἶναι σκοτεινιασμένος,
- 20 ὅπου τὴν χώρα μου θεωρῶ κ' οἱ Χριστιανοὶ ἴχαθῆκαν,
 κ' ἐμὲ εἰς πάθη ἀμέτρητα καὶ βάσανα μ' ἀφήκαν»
 Κ' ἐγὼ σὰν τὴν ἐγνώρισα, κλαίοντας τοῦτ' ἐλάλει,
 σιμόνω καὶ τὴν ἐρωτῶ, γιὰτ' εἶχε τόσην ζάλη,
 καὶ ποῖ ἀφορμὴ τὴν ἔκαμε περίσσα καὶ λυπάται,
- 25 καὶ κλαίει περαζόμενα βάσανα καὶ θυμάται.

2 φάνηκε. — 5 τούρκοι - τοιχιὰ. — 6 μακρᾶν. — 8 μοιρολογᾶται. — 9 παραπονᾶται. — 11 τὰς πῖτια. — 13 θυμωμένα. — 14 ἀπαρχῆς ἐγένηκα ὁ γιὰ. — 16 θάρρουν. — 17 νᾶμαι - τούρκοι. — 19 ὑψορόφος - σκοτινιασμένος. — 21 ἀφήκαν. — 22 κλέοντας. — 23 ἐρωτῶ.

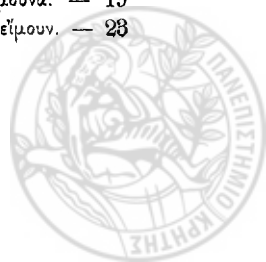
- «Μέρα καὶ νύκτα, λέγει μου, ἔπρεπε νὰ χουγιάζω,
 ἔς τὰ σκοτεινὰ νὰ κρούβγωμαι κι' ὄλη ν' ἀναστεναζῶ.
 Κι' ὅσοι ἔς τὸ δίσκον, ἔλεγε, τοῦ κόσμου προπατοῦσι,
 ὄλοι γιὰ μὲν' ἄς κλάψουσι κι' ὄλ' ἄς με λυπηθοῦσι,
 5 τὸ πῶς ἐκαταστάθηκα καὶ βάσανα μ' εὐρήκα,
 γιὰ ταύτως ἢ βαρυῦμοιρη ἔχω καὶ μὸν καὶ πρίκα.
 Ἐκεῖνοι ὁποῦ μ' ἐτίσασιν, μ' ἔχουν θεμελιωμένη,
 πάντα σὲ τοῦτο νᾶρχωμαι καὶ νά 'μαι χαλασμένη.
 Ποιὸς νὰ μὴν κλαύσῃ ἀκούοντας τὴν μάχην μου τὴν τόση,
 10 καὶ πλείσιους ἀναστεναγμοὺς γὰ μένα νὰ μὴν δώσῃ;»
 Γι' αὐτὼς τὴν παρακάλεσα τὰ χεῖλη της νὰ 'ποῦσι
 πῶς στέκει μὲ τσ' Ἀγχρηνοὺς ὁποῦ 'τὴν ἐκρατοῦσι.
 Καὶ τὴν ἐξαναρώτησα πγ' εἶναι ἔς τὴ συντροφιά τση
 καὶ τάχα μένουν Χριστιανοὶ ἔς τὰ σπήτια τὰ δικὰ τση;
 15 Κ' εἶπέ μου, ὅταν λάχουμε μαζί, θε σοῦ 'μιλήσω
 τοὺς πόνους μου τοὺς ἄμετρος, νὰ σὲ παρηγορήσω.
 Καὶ σίμωσε ἔς τὸ πλάϊ μου κ' ἐστάθη μετὰ 'μένα
 ἔς τὰ σπήτια τση τὰ θλιβερά, τὰ κατακρεμισμένα.
 Καὶ ταπεινὰ μοῦ 'σύντυχε, κύτταξε, τὸ παιδί μου,
 20 τούτ' εἶναι, μοῦ 'πε, τάχατες ἢ χώρα ἢ δική μου;
 Γιατί μ' ἀπαρνηθήκατε καὶ σκλάβα μὲ ἐπίασαν
 οἱ Τούρκοι, κι' ἀνελύπητα, βλέπετε καὶ μὲ χαλάσαν.
 Μ' ἔδωκε καὶ τὸ χέρι της κ' ἐγ' ἄρχισα νὰ κλαίγω
 καὶ πρὸς ἐκείνην νὰ 'μιλῶ καὶ ταπεινὰ νὰ λέγω:
 25 Νά 'χα πτερὰ νὰ 'πέτουνα νὰ φύγω ἀπ' ὀμπρὸς σου,
 νὰ μὴ ὠρωῶ, πατρίδα μου, τὸν πλείσιον χαλασμό σου
 Κ' εἶπέ μου: Γρίκα, νὰ σοῦ 'πῶ τὰ πάθη μ' ἢ καὶ μὲνη,
 πολλαῖς βολαῖς μ' ἐπήρασιν κ' ἔμεινα ρημασμένη.

1 νύκτα. — 2 κρούβγωμαι. — 4 μελυπηθοῦσι. — 5 εὐρήκα. — 6 βαριό-
 μυρη - καὶ μὸν. — 7 ἐκεῖνοι - θεμελιωμένη. — 8 ἔρχομαι - νάμαι. — 10 πλείσιους.
 — 11 γιάυτως - χλιητης. — 12 στέκη. — 13 ἐξαναρότησα. — 14 δικάτζη. —
 15 εἶπε - ὅταν λάχουμε. — 18 σπήτιατζη - κατακρεμισμένα. — 19 σύντυχε κοί-
 ταξε. — 21 ἀπαρνηθήκατε - ἐπίασαν. — 23 ἄρχισα. — 25 ὀμπρῶς. — 26 ὀρθῶ.
 — 27 καὶ μὲνη. — 28 ἐπέρασιν - ρημασμένη.

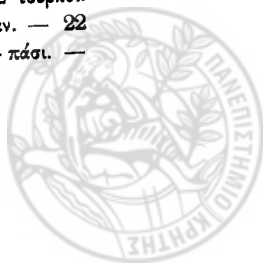
- Ἴντα κατάρα σοῦ γρικῶ δίχως καλὸ κανένα,
 πῶς πάντα σ' ἐχαλούσανε κ' ἔτσι σὲ κατασταίνα.
 Φινίτσα εἰς ἐσφράγισι σοῦ ἴεγα κ' εἶχα μόνο
 κι' ὄλοι τὴν ἐκυτάζασιν, γι' αὐτως τὴν φανερόνω.
- 5 Καὶ μοῦ ἴωκε εἰς σὲ καιροὺς νά ἴγω καὶ μὸν καὶ πόνο,
 νά καίγωμαι καὶ νά χαλῶ, νά ξανακαινουργιώνω.
 Πατρίδα μου, ἴντά ἴπαθες εἰς τὴν ζωὴν μου ἴμένα,
 καὶ στέκομαι γιὰ λόγου σου, Ρέθεμνος, πικραμμένα;
 Ρέθεμνος μὴ μὲ κράζεις πλειό, μὰ κράζε λυπημένη
- 10 χώρα μου, τουρκονίκητη καὶ φόνω σκλαβωμένη.
 Κ' ἔκλαιγε καὶ ἴλυπάτουνε τοὺς Χριστιανοὺς ποῦ ἴχάσε,
 κ' ἔλεγε πῶς θανατικὸν καὶ πόλεμος τὴν ἴπιάσε.
 Κ' ἐκείνους ὁποῦ ἴστόλιζε καὶ μὲ τιμ' εἶχε θρέψη,
 πρῶτοι τὴν ἀρνηθήκασι κ' ἴθέλασι μισέψη,
- 15 κ' ἔφυγαν ἀπὸ λόγου τση κ' ἐπίβουλα ἐδεῖξαν
 κι' ἄκουσε κι' ἀποθάνασι κ' εἰς τὸ γιαλὸ τσ' ἐρρίξαν.
 ἴΣ τὴν γῆν τὴν τετραπέρατην ἴμουν μελετισμένη,
 γιὰτὶ μὲ πλείσαις ἀρεταῖς ἴμουνα στολισμένη.
 Κι' ἀπίτης ἐσκλαβώθηκα κ' οἱ Τούρκοι μὲ ἴπατήσαν,
- 20 ς' ὄλον τὸν κόσμον ἴβλάστησαν τὰ δένδρη μου κι' ἀνθῆσαν,
 μὰ ἴγὼ τιμαῖς δὲν συντηρῶ γιὰτ' εἶμαι χωρισμένη,
 καὶ δὲν κυττάζω Χριστιανοὺς σὰν ἴμουν μαθημένη,
 μ' ἀγκρικήσόν μου νά σοῦ πῶ μὲ θάρρος νά σοῦ δεῖξω,
 γιὰ τὰ παιδιὰ ποῦ ζούσινε θὰ σὲ ξαναρωτήξω.
- 25 Ζοῦσι πολλοὶ κ' εἴρσκονται ἴς τόπους ὁποῦ ἴναι χρεῖα
 καὶ μὲ τοὺς Τούρκους μάχουνται σὰν ἴγρια θηρία.
 Πλούσιοι, παπάδες καὶ πτωχοὶ εἶναι καλὰ καὶ ζοῦσι,
 κι' ἄν τρώσι κι' ἄν εὐφραίνονται ἐσένα ἴπιθυμοῦσι.

2 ἐχαλούσαναι - καταστένα. — 3 ἐσφράγγισι. — 4 ἐκυτάζασιν. — 5 καί-
 μόν. — 6 καίγωμαι - ξανακαινουργιώνω. — 9 πλειό. — 10 σκλαβωμένη. — 14 εἴ-
 θέλασι. — 15 ἐδεῖξαν. — 17 γῆν - εἴμουν. — 18 πλείσαις - εἴμουνα. — 19
 ἀπίτης ἐσκλαβώθηκα. — 21 συντηρῶ - χωρισμένη. — 22 κιτάζω - εἴμουν. — 23
 σουπῶ. — 25 εἴρσκονται - χρεῖα.

- Τάχα νὰ ζοῦν οἱ ἱερεῖς ὅλοι ποῦ μ' ἀγαποῦσαν,
 ἐκείνοι ποῦ μ' ἐστόλιζαν, κι' ὅλοι ποῦ μὲ τιμοῦσαν;
 Ἵς τῆ Ζάκυνθο στέκουν πολλοὶ κι' ὀλοῦθεν προπατοῦσι
 Ἵς Κεφαλλονίαν καὶ Κορφοῦς, κι' ὅλοι σ' ἀναζητοῦσι,
 5 γιὰ ταῖς γυναίκαίς σ' ἐρωτοῦν ταῖς μυριοτιμημέναις,
 πῶς πάσι μὲ τὸ Ἀγαρηνοῦς ὅπ' εἶναι σκλαβωμέναις,
 ὕπανδραις, νέαις, καλογραῖς ὄλαις ἐπῆγαν ἴσια,
 πολλαῖς ἐσκλαβωθήκασι, κι' ἄλλαις ἐμαγαρίσα·
 τὸ ἄξιαις κι' εὐγενικώταταις καὶ ξακουσταῖς σου κόρραις,
 10 δουλεύουσιν ἀνέγνωραις, σκλάβαις σὲ ξέναις χώραις,
 καὶ τὰ παιδιὰ π' ἀφήκασι ἢ μάναις κι' ἀρνηθῆκαν,
 τάχα τί νὰ τὰ κάμασι οἱ Τούρκοι σὰν τὰ βρῆκαν;
 Ἦκουσα πῶς τὰ πιάσασι, τὸ ἀγκάλαις τως τὰ βάναν,
 κι' ἀπὸ τὴν πεῖνα κλαίασι μιὰ νύκτα κι' ἀποθάναν.
 15 Ὅφου τ' αὐτιά μου τί ἀγρικοῦν, ὦ λόγια πικραμμένα!
 καὶ γιάντα νὰ τ' ἀφήσουςε ἐτότε μετὰ ἴμένα.
 Ἄν εἶσαι ἀπὸ τὸ Ρέθεμνος, κι' ἂν εἶμ' ἐγὼ ὀδική σου,
 τὴν μάχην μου καταλεπτῶς σήμερον μοῦ διγῆσου.
 Κι' ὄγια πολλὴν βεβαίωσιν πῶς σ' ἀγαπῶ περίσσια
 20 τὸν πόλεμον θὰ διγῆθῶ καὶ τὰ κακὰ τὰ πλείσια,
 ὅπου Ἵς τὴν Κρήτην ἤλθασι καὶ τὰ Χανιά ἔπαρθῆκαν
 κ' οἱ Ρεθεμνιώται μ' ἄδικον θάνατον ἔτελειωθῆκαν.
 Ἐνα καράβι τῶν Τουρκῶν εἶχασι τότες πιάση
 τὰ κάτεργα τ' ἁγίου Γιαννιοῦ καὶ σύρνον το καὶ πάσι
 25 Ἵς τὴ Μάλτα, κ' εἶχε ἄμετρα λιθάρια καὶ τορνέσα
 κ' ἦτον καὶ μιὰ συμβία ἐδεκεῖ τοῦ βασιλέως μέσα.
 Κι' ὁ βασιλεὺς σὰν τό ἔμαθε, πλείσια τοῦ ἁκαοφάνη,
 καὶ κράζει τὸν βιζύρη του καὶ μιὰν ἀρμάδα βγάνει,
 λέγοντας πάντα, πόλεμον Ἵς τὴν Μάλτα πῶς θὰ δώση,
 30 κ' ἐκεῖνη μὲ τὴν πιβουλιὰ εἰς τὰ Χανιά ἔχε σῶση

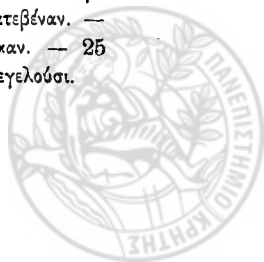
4 σκεφαλονίαν — 7 ὕπανδρες — ἴσια. — 8 ἐσκλαβωθήκασι. — 12 τούρκοι.
 15 πικραμμένα. — 19 ὃ γιὰ — παρῆσια. — 20 πλήσια. — 21 παρῆθῆκαν. — 22
 ρεθεμνιώται — τελειωθῆκαν. — 23 Καράβι — πιάσι. — 24 Κάτεργα — ἁγίου — πάσι. —
 26 σιμὴ ἐδεκέ. — 27 πλήσια — κακοφάνει. — 28 βιζύρη.

- μέ γνώμην τῶν βιζύρηδων ἔς τὴν Κρήτην σὺν νικήσουν,
τὴν Μάλταν πλεῖ ἀυκολώτερον ἔμπορῶν νὰ πολεμήσουν.
Καὶ πολεμῶντας τὰ Χανιά μὲ φόνον ἔνίκησέ τα,
καὶ τὰ κοράσια τὰ ἄμορφα τοῦ βασιλεῦς ἔστειλέ τα.
- 5 Καὶ πάλι ἂν θέλῃς νὰ σοῦ πῶ ὄχι τὸν ἐδικόν σου
τὸν φοβερόν, τὸν ἄπονον τὸν σκλαβοσκοτωμὸν σου,
σοῦ λέγω κ' ἡ ἀρμάδα μας ἦτονε ὠρθωμένη
ἔς τὴ Σούδα μέσα κ' ἔσπεκε περίσσια ὠρδινιασμένη.
Ἐκεῖ τριγύρου ἐπηάνασι ἔς τῆς Σούδας τὸν λιμνῶνα
- 10 κί ὀλημερνὶς μὲ τὰ Χανιά ἔβγαῖναν κ' ἐμαλλῶνα.
Ἐτρῶγαν κ' ἐκοιμούντανε κ' ἐπίνασι ἀμερέμνου
κ' ἤρχούντανε καὶ ἄχαιρουνταν ἔς τὴν χῶραν τοῦ Ρεθέμνου.
Κ' ἦλθε καὶ μ' ἄλλα κάτεργα Τζουάννες ὁ Καπέλλος,
ἔπου ἔτον γκενεραλήσιμος, νὰ δούμενε τὸ τέλος.
- 15 Ἐς τὴν Σούδα μέσα ἄκουες λουμπάρδαις κ' ἐκτυποῦσαν
καὶ τὰ βουνιά ἐσειούντανε κ' αἱ πέτραι ἐχαλοῦσαν.
Ἐ ταῖς δυὸ τοῦ Ἰουλιῦ μηνὸς τοῦτο θυμοῦμαι πάντα,
ἔπου Τούρκοι ἐξανάλθασι μὲ πλειότερη ἀρμάτα.
Ἐ τοὺς χίλιους ἐξακόσιους κ' εἰς ταῖς σαράντα ἔξη
- 20 εἶδαμεν πλείσια τὸ σπαθὶ ἔς τὸ Ρέθεμνος νὰ παῖξη.
Κυττάζουν ἀπὸ τὰ βουνιά κί ἄρμενα κατεβαῖναν
κ' ἔλαμναν κί ἄρμενίζασι κ' εἰς τὰ Χανιά ἐμπαῖναν.
Κί ἔλαις ἢ βίγγλαις ἦλθασι τὸν γκενεράλ' εὐρήκαν,
ἔς τὸν Κάβο Σπάθαν ἔλεγαν πῶς ἄρμενα ἔφανῆκαν.
- 25 Κ' ἔτσι ἐπαρακαλοῦσανε νὰ βγοῦν ν' ἀπογυρίσουν
τὰ κάτεργα νὰ σπάσουσι, τὸν Τούρκον ν' ἀφανίσουν.
Κί ὁ γκενεράλης ἔλεγε, πῶς θνεῖρα θωροῦσι
καὶ νέφαλα θε νὰ ἔδασιν, ἢ πῶς τότε γελοῦσι.

52

1 βιφιδιαν. — 2 μάλα πλειαυκολώτερον. — 3 πολεμόντας. — 4 βασι-
λειῶ. — 7 ὠρθωμένη. — 8 σοῦδα - περήσια ὠρδινιασμένη. — 9 ἐπίνασι - λιμι-
ῶνα. — 10 ὀλημερνὶς - ἔυγεναν - ἐμαλλῶνα. — 12 εἰρχούντανε - χῶραν. — 13
Τζουάνες. — 14 τόν. — 15 σοῦδα - λουμπάρδαες. — 16 ἐσιούντανε. — 18 ἀρ-
μάτα. — 19 ἐξακόσιους. — 20 πλήσια - πέξη. — 21 κοιτάζουν - κατεβέναν. —
22 ἐμπέναν. — 23 ἢ βίγγλαις - εὐρέκαν. — 24 καβοσπάθαν - φανῆκαν. — 25
ἀπογυρήσουν. — 27 Γκενεράλης - ὄνιρα θωροῦσι. — 28 θενά - ἢ πῶς - εγελοῦσι.

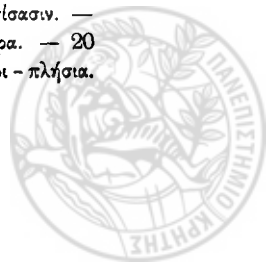
- Κ' εἰς τὰ Χανιά ἐμπήκασιν ὅλα τὰ κάτεργά του,
καὶ σάικαις ἐμείνασι 'ς τὰ Θεωδοροῦ ἀπὸ κάτω.
Ἐσίμωσε 'ς τοῦ Ρεβελῆ γιὰ νὰ τῆ ξεβαρκαρῆ
μὲ τὴν ἀρτελαρίαν του τὴν Σούδα θὲ νὰ πάρῃ.
- 5 Τούρκ' ἦσαν 'ς ταῖς σάικαις μέσα πολλὸ φουσσάτο,
κ' ἐβγήκασιν κ' ἐβάλασιν τὸν κόσμον ἄνω κάτω.
Ἐνας κομήτης ἔπεσε κ' ἤρχετο ἀπὸ τὴν δύσιν
κ' ἔδειχνε πῶς τὸ Ρέθειμος ἔχει νὰ πολεμήσῃ,
καὶ 'κεῖ 'ς τὸ Κάστρον ἔδωκεν ὀγιά νὰ σημαδεύσῃ,
- 10 πῶς μὲ τὴν σικιὰν τὴν τούρκικην τὸ τεῖχος θὲ νὰ πέσῃ.
Ἐβγήκε ἡ ἀρμάδα μας νὰ πάσιν νὰ τσοὶ βροῦσιν
κ' ἦτονε ἄνεμος πολὺς, κ' ἐστάθη νὰ χαθοῦσιν.
Κ' ἐγύρισε 'ς τὸν τόπον τῆ καὶ 'ς τὰ Χανιά τσοὶ ρίττει
κ' ἡ ἔγνοιαις ἐπεράσασιν γιὰ τὴν καὶμένην Κρήτην.
- 15 Γιὰ 'δέτε τοὺς Ἀγαρηνοὺς ἴντα τέχναις ἐδιάξαν,
μὲ τὴν ἀρτελαρίαν τως ἀνέβη 'ς τὴν Μαλαῶξαν.
Ἐ τὴν Σούδα ἐκατεβήκασιν, καστέλλι εἶχαν κάμη
ἐκεῖ σιμὰ πρὸς τὸ νερόν 'ποῦ λέγασιν Καλάμι.
Δράκος ἐπιᾶσε τὸ νερό κ' ἔδιωξε τὸ λιοντάρι,
- 20 διψοῦν κλαίουν τὰ τζούρματ' αὐτῶν ὀδύοι κατεργάροι.
Κ' ἀπάνω 'ς τὸν Καλόγερον σέρνον λουμπάρδαις, πᾶσιν
'ς τὸ Κάστρον μπάλαις νὰ πετᾶ, ὀγιά νὰ τὸ χαλάσῃ.
Βάνουν τριγύρου εἰς τὴν γῆν πολλὴν ἀρτελλαρίαν
κι' ἀπ' ἔξω ἐχορεύασιν κ' εἶχαν καλὴν καρδίαν
- 25 κι' ἀδειάζαν κι' ὀρδινιάζονταν νὰ στησοῦσιν παβγιόνια,
καὶ τότες ἐσηκώθησαν κάτεργα καὶ γαλιόνια.
Κ' οἱ Τούρκοι ἀρχίζουσι νὰ κολλοῦν, κ' ἐκεῖνοι ἀναπλωρίζουσι **53**
γιὰ μιὰ καὶ τῶν Χριστιανῶν τὴν δύναμιν γνωρίζουσι.

2 σάικαις - αθοδοροῦ. — 3 εσίμωσε - βεβελι - τζή. — 4 σοῦδα. — 5 πολλὸ φουστο. — 6 εβγήκασιν - ἐβαλλασιν - Κόσμον. — 7 ἕνας. — 9 ὀ γιά. — 10 τυχός. — 11 εὐγῆκε - τζιβροῦσιν. — 13 τόποντζι - σχινιά. — 14 οἱ ἔγνοιαις - καὶμένην. — 15 ἴντα. — 17 σοῦδα - ἦσαν. — 21 πᾶσιν. — 22 πετᾶ - ὀγιά. — 23 γῆν. — 24 ἦσαν καλλήν. — 25 ὀρδινιάζονταν. — 26 Γαλιόνια. — 27 ἀρχίζουσι - κολοῦν - ἀναπλωρίζουσι.

- Μὰ δὲν ἐκάμαν τίποτας κ' ἦτον καὶ διψασμένοι,
 ἀφαγοὶ κι' ἀξεκούραστοι καὶ μέρος λαβωμένοι.
 Σηκόνοντας τὰ κάτεργα καὶ τὰ καράβια ἴπῃραν,
 κ' ἡ Σοῦδα μένει μοναχὴ σὰ μιὰν γυναῖκα χῆραν.
- 5 Κ' οἱ Τοῦρκοι ἐσέρναν λουμπαρδιαῖς πολλὰς κ' ἐδίδασι τῆ
 κ' ἡ Σοῦδα τῶν ἀμόλερνε μπάλαις κ' ἐκαίγασι τσοι.
 Πᾶσι παραβοκάτεργα, ἔς τὸ Ρέθεμνος σταλλάρου
 ἄλλα εἰς τὴν ἀκρογιαλιὰ κι' ἄλλ' ἄξω μονοτάρου.
 Κι' ὁ γκενεράλες ἔφερε πολλὴν καβαλλαρῖα,
- 10 Φράγχοι, Ρωμῆιοι ἔσμιζαν καὶ πᾶσι ἔς τὰ χωρῖα,
 γιὰ νὰ τὸ μάθουν οἱ ἐχθροὶ, πολλὰ νὰ φοβηθοῦσι
 κ' εἰς τὰ Χανιὰ γυρίσουσι μέσα καὶ σφαλισθοῦσι.
 Οἱ Φράγχοι ἐσταματήσασιν ἔξω δέκα ἡμέραις
 κ' ἐγύρισαν ἔς τὸ Ρέθεμνος νὰ κτίσουν ταῖς τριντζιέραις.
- 15 Ἦτονε οἱ ἀφένται μας Γονιζάγας καὶ Κορνάρος
 Μολῆς, κ' οἱ τρεῖς ἐστέκασιν μ' ἐνὸς τ' ἄλλου τὸ θάρρος.
 Ἐμάζωξε πολὺν λαόν, χωργιάταις κ' ἐδουλεῦγαν
 κι' ἀφῆκαν τσαῖς γυναῖκα:ς τως εἰς τὰ χωρῖα κ' ἐκλαῖγαν.
 Μ' ἀρχίσασιν τῆ πάρωρα κ' ἦτον λίγαις ἡμέραις,
- 20 γιὰ ταύτως δὲν ἐσώσασιν ἐκεῖναις ταῖς τριντζιέραις
 γιὰτὶ μαντάτο ἔφθασε ἔς τὸ Ρέθεμνος νὰ μάθουν
 νὰ πιάσουν ὅλοι τ' ἄρματα, κ' οἱ Τοῦρκοι ἔχουν νὰ ῥθουν.
 Κ' ἐγένη ἀνακάτωσις ἔς ὅλους κ' ἐραζονάραν
 καὶ ἠλαίγασιν πολλότατοι κ' εἶχασιν πλείσι' ἀντάραν.

1 διψασμένοι. — 2 λαβωμένοι. — 3 σηκόνοντας - Κάτεργα - Καράβια. —
 4 σοῦδα - χῆραν. — 5 σοῦδα - ἐκέγαντζι. — 7 σταλλάρου. — 8 ἄλα - ἄλᾶξω.
 — 9 Γκενεράλες - καβαλαρία. — 10 φράγχοι. — 13 φράγχοι ἐσταματίσασιν. —
 14 κτίσουν. — 16 ἐνός. — 17 ἐμάζωξε. — 19 μάρχῆσασίτζι πάρωρα. — 20
 ἐσώσασιν. — 22 ἄρματα. — 23 ἀνακάτωσις σ' ὅλους. — 24 πλώτατοι - πλήσια.

ΑΡΧΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ ΤΟΥ ΡΕΘΕΜΝΟΥ

54

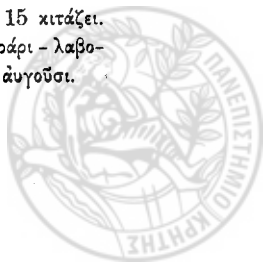
- Ἄρχῃ βασάνων διήγησις, σκλαβιαῖς πολλαῖς καὶ φόνους
 πού πάθαμε ἔς τὸ Ρέθεμνος τοὺς περασμένους χρόνους.
 Κι' ἀναστενάζω τὸ θά πῶ, κλαίω καὶ θὰ τ' ἀφήσω,
 5 κι' ὁ νοῦς κινᾷ τὸ χέρι μου, λέγει μου νὰ τ' ἀρχίσω,
 πού οἱ καβαλλάροι τῶν Τουρκῶν ταχτέρου ἓνα Σαββάτο
 σαράντα ἄλογ' νὰ ῥθουσι τῇ Πετζακάδαις κάτω.
 Ἐς ταῖς δεκανηνὰ τοῦ Σεπτεβρίου Φράγκοι στρατιώταις ἔτάξαν
 νὰ πολεμήσουνε ἄκεῖ καὶ τὸν Τσαπάγνιαν ἔσάξαν.
- 10 Εἷς Τούρκος τότες γέροντας, μεγάλος ἀνδρειωμένος,
 γιὰτὶ ὁ Τσαπάγνιαν ἦτονε ἕλος σιδερωμένος
 κ' εἰς τὸν γιάλὸ τὸν ἔβαλε καὶ ἔκοψε τὸ λαιμόν του
 κ' ἔπεσε τὸ κεφάλι του κ' ἔπηρε τ' ἄλογόν του
 καὶ τὸ κορμί του σηκωτὸν ἔς τὴν χώρα ἔφέρσιν το
- 15 μὲ δίχως τὸ κεφάλι του τὸ δόλιο εἶδασιν το.
 Καὶ τὸ πουργὸ τὴν Κυριακὴν τὴν δωδεκάτην ὦραν
 ἤλθαν οἱ Τούρκοι σὰ θεριὰ νὰ μπούσινε τὴν χώραν.
 Ὅμπρὸς ἔσαλαβατίζασιν, τὸν πόλεμον ἄλογιάξαν,
 τὸ ἀλλὰλλὰ ἐκράζασιν καὶ δυνατὰ ἔχοιγιάξαν.
- 20 Ἦτον ἀπ' ἔξω ἔς τὰ τειχιὰ Φράγκοι δέκα χιλιάδες,
 κ' εἶχμεν εἰς τὸ πέλαγος ταῖς θαυμασταῖς ἀρμάδαις.
 Κι' ὄλ' οἱ Ρωμαῖοι ἐστέκασιν ἀφοβα καὶ κρατούσαν
 κ' ἐκεῖνοι τὰ τουφέκια τῶς καὶ τῶν Τουρκῶν ἔκολοῦσαν.
 Κ' οἱ Τούρκοι κατεβαίνασιν τρεχάτοι γιὰ νὰ μπούσιν,
- 25 ἔς τὸν νοῦν τῶς δὲν ἐβάνασιν πῶς θὲ νὰ σκοτωθοῦσιν.

3 χρόνους. — 4 κλαίω - θα. — 5 κινᾷ - χέρη - ταρχήσω. — 6 σαβᾶτω.
 — 7 ἄλο γνάρθασιν τῆς — 8 σταῖς δεκαγία - σεπτεβρῆρου φράγκη στρατηγῆτες.
 — 9 πολεμησῶνε - τῶν τζᾶ παγνή. — 10 εἷς - ἀνδριώμενος. — 11 γιὰ τί-
 τζαμπάγνιαν - σιδερωμένος. — 12 εἷς - τόλλαιμόν. — 13 ἄλλογον. — 14 κορμὴ
 - σικωτὸν - χώρα. — 16 δοῦεκάτην. — 17 εἶλθαν - μπούσινε. — 18 ὄμπρὸς. —
 20 τηχιὰ φράγγοι. — 23 κολοῦσαν. — 24 ἐκατεβέναςιν - ναμποῦσιν.

- Κ' εἰς τὴν τριντζέραν ἄραξε νὰ ἴμπῃ ἕνα παλληκάρι,
καὶ τουφεκαῖς τοῦ ἴωκασι καὶ σποῦν τοῦ τὸ ποδάρι.
Φλάμπουρα ἐβαστούσανε ἀκόμη καὶ παντιέρας,
κ' ἐκεῖνος ἐκυλιέτονε μὲ πόδια καὶ μὲ χέραις,
- 5 μὲ τὰ νεφρὰ ἐσέρνετο ἀπάνω εἰς τὸ χῶμα,
κ' ἐξάφνου ἔς λάκκον ἔπεσε τὸ δόλιόν τοῦ σῶμα.
Τὰ λόγια μου πολλότατα θέλουσι σημαδεύση,
γιατ' εἶδα τούτονε νεκρὸν Φραντσέζε. νὰ φονεύση,
ὅπου κοντάρι ἔπιασε μὲ πόθον κ' εἶχε ῥάξη
- 10 ἔς τὸν λάκκον ὅπου ἔκείτο, γιὰ νὰ τὸν ἀποσφάξη,
καὶ τοῦ ἴωκεν εἰς τὴν καρδιάν, κ' ὁ Τούρκος τοῦ μανίζει
κ' ἀφήκε τὸ κοντάρι τοῦ τοῦ Τούρκου καὶ γυρίζει.
Κι' ὁ Τούρκος λίγο ἔστράφηκε, τὰ χέρια του σηκώνει
καὶ τοῦ Φραντσέζε ἔδωκε καὶ τότε θανατόνει.
- 15 Σκλαβούνος ἕνας ἔτρεξεν ἔξω καὶ τὸν κυττάζει
καὶ πιάνει πέτρα, δίνει του καὶ τούρκικα χουγιαῖζει,
καὶ μὲ μεγάλην σύγχυσιν ἔσυρε τὸ σπαθί του
κ' ἤλθε ἔς τὸν λάκκον καὶ πατεῖ, κόπτει τὴν κεφαλὴ του.
Ἡῖς καβαλλάρης ἔτρεχε κ' ἐβάστα τὸ κοντάρι,
- 20 ἔπου ἔπεταν ὡσάν τὸ πουλὶν νὰ ῥθη νὰ τότε πάρη,
τίποτας δὲν τὸν ἤυρηκε, γιατ' ἦτον σκοτωμένος,
παίρνει τὸν φλαμπουράρη του, ὅπου ἔτον λαβωμένος,
κ' ἦτονε Τούρκος θαυμαστός ὅπου ἔτον μαργαρίτην
τοῦ βασιλέως τὸν ἔπεμψε μὲγάλον εἰς τὴν Κρήτην.
- 25 Κυττάζετε ἔς τὴν δύναμιν ὅπου ἔχεν ἡ καρδιά του
μὲ τόσους Φράγγους ἤθελε νὰ δείξῃ τὴν ἀνδρεία του!
Κι' ἀρχίσασιν ταῖς τουφεκαῖς, λουμπάρδαις καὶ κτυποῦσι
κι' ὄλ' οἱ Ρωμαῖοι ἐστέκασι ἔς τὸν πόλεμον νὰ ἴβγούσι.

1 ἄραξε - παλικάρι. — 3 ἀκόμι. — 4 ἐκυλιέτονε. — 7 σημαδεύσι. — 8 τούτονε - φονεύσι. — 9 Κοντάρι - πόθον. — 13 στράφικε - σικώνει. — 15 κιτάζει. — 17 σύγχυσιν. — 21 ἤυρικε - σκοτωμένος. — 22 πέρνει - φλαμπουράρι - λαβωμένος. — 25 κιτάζετε. — 26 φράγγους. — 27 ἀρχήσασιν. — 28 ν' ἀυγούσι.

- Κι' ἀπ' ἔξω ἔστεκε δ' μπασᾶς κι' ἀνήμενε τὴν νίκη,ν,
 τόσος λαὸς τοῦ ἡάθηκε κ' ἔγινε καταδίκη.
 Καπνὸν μεγάλον ἔκαμε, κ' οἱ Τοῦρκοι ὄλοι ἀδειᾶσαν 56
 τῷ στραταίς, ἀνεβήκασι κ' ἐκεῖ τὰ ὄρη ἐπιᾶσαν.
- 5 Στιὰν β'άνασι ἔς τὰ ἡρόφυτα, τὰ μοναστήρια ἴποῦσαν
 καὶ τὰ μετώχια τῶν πτωχῶν ἔκκαιαν καὶ ἡαλοῦσαν.
 Πηαίνοντας ἔχουγιάζασι, καὶ τὰ χωριά ἐφεῦγαν,
 κι' ἀφύνασι τὰ σπήτια τως κ' οἱ Τοῦρκοι τὰ ἡρουσεῦγαν.
 Τὰ δένδρη ἔξερριζόνασι, τὸν κόσμον ἀφανίσαν,
- 10 τὴν γῆν ἐμεταθέκασι ὄπου κι' ἀν ἐπατήσαν.
 Ἐπαίρναν τὰ ζευγάρια τως καὶ ὄλα τὰ πρόβατά τως
 κι' ὄτι φτωχιά κι' ἀν ἔχασι καὶ τὰ ἴοστατικά τως.
 Κ' ἐπήγασιν οἱ Χριστιανοὶ ἔς τὰ σπήλια νὰ χωστοῦσι,
 γιὰτὶ ἡρικῶσαν ταῖς φωναῖς, μὴν πᾶ νὰ σκλαβωθοῦσι.
- 15 Κ' οἱ Τοῦρκοι πᾶν κ' εῦρίσκου τσοὶ ὄπου ἴτονε χωσμένοι
 καὶ ἡλέγασι, πόσον κακὸν ἴπου ἴάθαν. οἱ καῖμένοι,
 πῶ ἴπᾶσαν τὰς γυναῖκάς τως ἐκεῖ καὶ τῷ φιλήσαν
 καὶ τῷ ἄνδραις, ὄπου ἡρήκασιν, ἔδειρασι κ' ἐγδῶσαν.

1 ἀνήμενε. — 3 ἀδειᾶσαν. — 4 τῆστράταις - ἐπιᾶσαν. — 5 λόφυτα. —
 6 μετώχια. — 7 πένοντας. — 8 ἀφύνασι. — 9 ἐξερριζόνασι - Κόσμον — 10
 γῆν - ὄπου. — 11 ἐπαίρναν. — 12 ὄτι. — 13 σπήλια - χωστοῦσι. — 14 σκλαβο-
 θοῦσι. — 15 εῦρίσκουτζει ὄπούτονε χωσμένοι. — 16 καῖμένοι. — 17 πᾶσαν.
 — 18 ἄνδρες - βρήκασιν.

ΠΩΣ ΕΜΑΚΡΥΝΕ Ο ΠΑΣΑΣ

57

μέ ὄλους τοὺς Τούρκους.

- Κι' ὁ γκενεράλες ἔλεγε πῶς ἦλθε νὰ περάσῃ
 κι' ὅσους κι' ἂν εὕρῃ Χριστιανοὺς σκλάβους γιὰ νὰ τσοὺ πιάσῃ.
- 5 Πολλοὶ σολτάδοι με χαρὰν εἰς τὰ χωράφια ἐβγαῖναν
 καὶ ἔκοπτασινε κεφαλαῖς πλείσiais καὶ μέσα ἔφέρνηαν.
 Κ' ἐκεῖ ὁ Γοντζάγας ἔλεγε ὅλοι μαζί νὰ δράμουν
 μικροί, μεγάλοι ἔς τὰ τειχιὰ τοὺς λάκκους γιὰ νὰ κάμουν.
 Κ' ἐπαρακάλειε τσ' ἄρχονταις νὰ πᾶν' κι' αὐτοὶ νὰ δώσουν
- 10 βοήθειαν εἰς τὰ τειχιὰ μήπως τὰ ξετελειώσουν.
 Ἐβγαίνου ἀπὸ τὰ κάτεργα, τὴν ρούγα πᾶν' νὰ καύσουν
 κι' ὅ,τι ἔμπορῶν ὀγλήγορα τοίχους γιὰ νὰ χαλάσουν.
 Τότες ἐβάλασι φωτιά ἔς ὅλα τὰ σπήτια ἔκεινα,
 κ' ἐκεῖνοι ὅπου τ' ὄριζαν πύρινα δάκρυα ἔχυνα.
- 15 Καὶ τοῦ Χριστοῦ τὴν ἐκκλησιὰ πᾶσι νὰ ρίξουν κάτω,
 ἀλλ' ἦτον πλείσια στερεὰ κι' ὀλίγον εἶχαν τράττο.
 Βάνουν ἔς τὸ καμπανέλλι του φωτιά, ὀγιά νὰ καύσουν
 τσὴ τράβαις καὶ καμπάναις του νὰ πέσουν καὶ νὰ σπάσουν
 κάτεργ' ἀναπλωρίσασι τότες κ' ἐκεῖ ἔτσιμποῦσαν,
- 20 ποτὲ δὲν τὴν ἐχάλασαν, μόνον ποῦ τὴν ἔτριποῦσαν.

3 Γκενεράλες - εἶλθε. — 4 εὕρη - τζουπιάτη. — 5 ἐυγέναν. — 6 πλή
 σiais. — 7 ὅλλοι. — 8 τυχιὰ. — 9 ἐπαρακάλιε - ἄρχοντες. — 10 τειχιὰ - ξετε-
 λιώσουν. — 11 ἐυγένουν - ροῦγα. — 12 τύχους. — 13 ὅλλα. — 14 πύρινα. —
 16 ἀλλ' τον πλήσια στερεὰ. — 17 καμπανέλι - ὀ γιά - καύσουν. — 18 τζή -
 καμπάνες. — 19 ἀναπλωρίσασι. — 20 τριποῦσαν.

ΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΑΣΑ ΕΙΣ ΤΑ ΧΑΝΙΑ

58

- Στέλλει γραφήν εἰς τὰ Χανιά, οἱ Τούρκοι νὰ κινήσουν
 μὲ βιάσιν κ' εἰς τὸ Ρέθεμνος νὰ ἴθουν νὰ βοηθήσουν.
 Κ' ἐκεῖνοι, ὅπου ἐκίνησαν, ἦτον πολλαῖς χιλιάδες,
 5 καὶ μὲ τὰ βόϊδια ἐσέρνασι κ' ἔφερναν ταῖς λουμπάρδαις.
 Καὶ τὸ φουσσάτο του μετρᾶ κ' ἦτονε ζημνωμένος,
 γι' αὐτως ἐξαναγύρισε περίσσια μανιωμένος
 κ' ἦλθε μὲ πλείοτερον λαὸν καὶ ταῖς λουμπάρδαις σέρνει,
 γυρεύει τόπον γιὰ φορτὶ καὶ πρὸς τὴν ρούγα παίρνει.
 10 Ὡς τὴν βρῦσιν ἐκατέβαιναν ὅσοι τὸν διψασμένοι,
 κ' ἄλλοι ἀνεβῆκαν ἔς τὰ βουνιά, σὰν λύκοι πινασμένοι.
 Τότες ἔς τοὺς κάμπους ἤλθασιν ἔλοι νὰ πολεμήσουν,
 τὸν βασιλέα καὶ πασιᾶν περίσσια νὰ τιμήσουν.
 Δεύτερον πόλεμόν ἔδωκε, ἀλλ' οἱ Χριστιανοὶ τοῦ ῥίξαν
 15 χαμαὶ λαὸν μὲ τουφεκαῖς καὶ πιστοσύνη ἐδειξάν.
 Καὶ τὰ παβγιόνια τ' ἔστεισε κ' ἔλλην τὴν γῆν στολίσαν
 ἄσπρα, γαλάζια, κόκκινα, κ' οἱ κάμποι ἐλουλουδίσαν.
 Ἄξιζα ὠρδνιαστήκασι, ἔς τὴν τάξιν τως ἐμπῆκαν,
 τὸν πόλεμον ἀρχίσασι καὶ δὲν ἀναπαῆκαν.
 20 Φορτὶ ἔς τὴν ρούγαν ἔστησε κ' ἔβαλε τὴν λουμπάρδαν,
 τὴν πρώτην μπάλαν ποῦ ῥιξε ἔδωκε τὴν ἀρμάδαν.
 Τοῦ γκενεράλε ἔδωκε ἔς τὴν πρῶμην τοῦ κατέργου,
 καραβοκάτεργα μαζί σιχόνονται καὶ φεύγου.

3 ν' ἄλθουν. — 4 ἐκίνησαν - χιλιάδαις. — 6 φουσσάτοτου - ἦτονε ζημνω-
 μένος. — 7 γιάυτως - περίσσια μανιωμένος. — 8 εἶλθε. — 9 γυρεύει - πέρνει. —
 10 βρῦσιν. — 11 ἄλλοι - πινασμένοι. — 12 εἶλθασιν. — 13 πασιᾶν περίσσια. —
 15 ἐδειξάν. — 16 παβγιόνια - ἔλλην - γῆν στολίσαν. — 17 ἐλουλουδίσαν. —
 18 ὠρδνιαστήκασι - ἐμπέικαν. — 19 ἀρχήσασι - ἀναπαῆκαν. — 20 ρούγαν. —
 21 πούβριξε. — 22 πρῶμην. — 23 σιχόνονται.

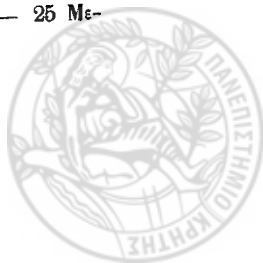
- Καὶ τὰ χοντρά τὰ κάτεργα ὀμπρὸς ἐκεῖ νὰ ἔμπαινον
τὰ ἔξῃ κ' εἰς ἓναν καιρὸν λουμπάρδαις ἀμολέρονον.
Καὶ τὰ δεντρά ἴσηκῶνασι ἢ μπάλαις κ' ἐπλακῶναν
τοσοὶ Τούρκου, κ' ὄλοι ἐτρέχασι καὶ πλείσιους ἐσκοτόναν.
- 5 Καράβια, κάτεργα λιγνὰ ὄλα τῶν ἐκολλοῦσαν, 59
καὶ καβαλλάροι καὶ πεζοὶ εἰς τὰ βουνιά ἴγλακοῦσαν.
Ὁ κορνιακτὸς καὶ ὁ καπνὸς ἔσμειξαν κ' ἐπλακῶσαν
τὸν κρουσταλένιον οὐρανὸν κ' ὄλον τὸν ἐθαμπῶσαν.
Τέσσαρες ὄραις μοναχαὶ λουμπάρδαις ἐκτυποῦσαν,
10 κ' ὁ κόσμος ἐταράσσετο καὶ τὰ βουνιά ἴβροντοῦσαν.
Καὶ συννεφιάζει ὁ οὐρανός, κ' ὁ ἥλιος σκοτεινιάζει,
κ' ἢ μπάλαις ἐκεῖ ἐπέφτασιν ὡσὰν χοντρὸ χαλάζει.
Κ' ὄλοι ἐκολλοῦσαν τοῦ φορτιοῦ νὰ σπάσουν τὰ κανόνια,
κ' ἢ μπάλαις ἐπηδούσανε κ' ἐπέφταν τὰ παβίονια.
- 15 Τότες ἐκουρασθήκασι κ' ἐκατατάξαν ὄλα,
μόνον τὸ Κάστρο λουμπαρδιαῖς ὀλημερνῶς ἐκόλλα.
Μαζόνουνταν οἱ ἀρχοντες χωστὰ κ' οἱ γκενεράλοι
συμβούλιον νὰ κάμουσι, νὰ πολεμήσουσι πάλι.
Διαλαλημὸν ἐκάμασιν ὄλοι ν' ὀρδινιαστοῦσι
20 νὰ πᾶν νὰ κοινωνήσουσι καὶ νὰ σημαδευθοῦσι.
Νὰ ξεῦρουσι πῶς τὸ πουρνὸ θὰ βγοῦσι νὰ μαλώσουν,
τὸν Τούρκον νὰ νικήσουσι καὶ νὰ τὸν θανατώσουν.
Ἦτ' ἐννιακόσια ἄλογα κ' ἀπάνω καβαλλιέροι
κ' ὄλοι ἔς τὸν κάμπον ἔστεκαν μὲ τὸ σπαθὶ ἔς τὸ χέρι.
- 25 Καὶ ἔς τὴν τριτζιέρα ὀληνυκτὶς στέκουσι κ' ἀγρυπνοῦσι,
κ' ὅτ' αἱ τρουμπέταις παίξουσι, ἔς τὸν πόλεμον νὰ βγοῦσι.
Κ' οἱ Τούρκοι τοὺς κυττάζουσι πῶς εἶν' ὀρδινιασμένοι
καὶ πῶς θὰ τοὺς δαγκάσουσι σὰν σκύλοι λυσιασμένοι.

1 ὀμπρῶς - μπένουν. — 3 σικωνασί - ἐπλακῶναν. — 4 τζή - πλῆσιους ἐσκοτῶναν. — 5 ὄλλα - ἐκολοῦσαν. — 8 κρουσταλένιον - κλολλον - ἐθαμπῶσαν. — 11 συννεφιάζει - ἥλιος σκοτεινιάζει. — 12 οἱ - χαλάζει. — 13 ὄλοι ἐκολοῦσαν - κανῶνια. — 14 οἱ - ἐπιδούσανε - ἐπέτυπαν. — 15 ὄλλα. — 16 ἐκῶλα. — 17 χωστὰ - γκενεράλλοι. — 19 διαλαλημὸν. — 20 κοινωνήσουσι. — 23 ἐνιακόσια - ἀπάνω. — 24 ὄλλοι - χαίρι. — 25 ὀληνυκτῆς. — 26 ὅτ' - πξέουσι. — 27 κητάζουσι - ὀρδινιασμένοι. — 28 λυσιασμένοι.

- Και τὸ πουργὸ ἄγκιχάσαμεν τρουμπέταις και ἴλαλοῦσαν
 και σταν ἐβγάναν τ' ἄρματα πού νους τ' ἄλλου ἵκολλοῦσαν.
 Κι ὅσον ἀπεξημέρονε τίς ἤθελε ν' ἀνοίξη
 τὰ μάτια του τὰ θλιβερά τσοὶ κάμπους νὰ ξανοίξη;
- 5 νὰ ἴδῃ κορμιὰ νεκρὰ πολλὰ Χριστιανῶν, Τουρκῶν ὀμάδι, **60**
 και ἀπὸ τὸ αἷμα σκοτεινὸν ἦτονε τὸ λιβάδι.
 Ἐκείτουταν ἐδῶ κ' ἐκεῖ Ρωμοί, Φράγκοι κοιμμένοι,
 δίχως κεφάλια εἰς τὴν γῆν, ἔς τὸ αἷμα κυλισμένοι.
 Πλείσιοι Σκλαβοῦνοι ἐμπήκασι ἔς τὴν μέσην παρὰ ἄλλους
- 10 και τὸ εἶδαμεν κ' ἐκείτουταν σφαμιμένοι ἔς τοὺς τροχάλους.
 Κ' οἱ Τοῦρκοι ἐκατεβαίνασι κ' ἐχύξασι κ' ἐπαίρναν
 πολλοὺς νεκροὺς ἀπ' ἐκεινοὺς κ' ἀπὸ τὰ πόδια σέρναν.
 Τοῦρκοι πὸ σκοτωθήκασι ἀπὸ τὴν χριστιανωσύνην
 ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Φραγκῶν τὴν ἴδιαν ὥραν κείνην.
- 15 Τρίτη τακτέρου ἦτονε ἡ πικραμμένη ἡμέρα,
 ποὺ τόσα κουτσοκέφαλα κορμιὰ ἔς τὴν χώρα ἔφερα.
 Θέλω νὰ σὰς διηγηθῶ γιὰ τὴν καβαλλαρία,
 ὅπου ἴτο τόσα ἄλογα ἔς ἐμὰς παρηγορία.
 Ἐβγήκασι δυὸ τρεῖς βολαῖς κ' ἐκείνοι κ' ἐμαλώσαν
- 20 κ' οἱ Τοῦρκοι ἔδωκα ἐδεκεῖ και πλείσιους ἐσοκτώσαν.
 Κ' ἕνας Τρουμπέτας τὸ ἔσερνε κ' ἐκράτει ἕνα κοντάρι
 πεζὸς κ' ἐπήγαινε ὀμπρός, τὸν θάνατον νὰ πάρη
 και ἰχούγιαζεν ἀδυνατά, «ὀμπρός, καβαλλαρία,
 κ' ἐδῶ θε νὰ μαλώσωμεν τώρα, διατ' εἶναι χρεία».
- 25 Κ' εἰς τὴν Μεσαμπελίτισσαν ἐκ' εἶχ' ἕνα φορτίνι,
 εἰς τὰ Χαράκια τὰ Ψῆλά, και ἰχούγιαξαν κ' ἐκείνοι.
 Κ' οἱ Τοῦρκοι ἰκράξασι κοντά, γιὰ ν' ἄλθουν νὰ σιμώσουν
 ἔς τὸ τόπο, ποὺ ἡμᾶς γιανίτσαροι και τ' ἄλογα σκοτώσουν.

2 εὐγάναν - ἄρματα - νοῦς - κολοῦσαν. — 3 ὅσον - τῆς. — 4 τζι - ξανοίξη.
 — 5 κορμιὰ - ὀμάδι. — 6 αἷμα σκοτινόν — 7 φράγκοικοιμμένοι. — 8 αἷμα. —
 9 πῆσιοι. — 11 ἐπέρναν. — 13 χριστιανωσύνην. — 15 ἦτονὲ - πικραμέν. —
 16 κουτσοκαίφαλα κορμιὰ - χῶρα. — 17 θέλλω - Καβαλλαρία. — 18 ἐμὰς. —
 19 εὐγήκασι. — 20 πῆσιοι. — 21 ἕνας τρουμπέτας - ἐκράτην. — 22 ἐπήγενεν
 ὀμπρῶς. — 23 ἀδυνατά ὀμπρῶς. — 24 μαλώσωμεν τώρα - χρεία. — 25 Με-
 σαμπελίτισσαν - φορτίνη. — 26 ψιλά.

- Τότες ἀπὸ τὸν μποταμὸν ἀρκομπουζιὰν ἐσύραν
καὶ τὸν Τρουμπέταν τὸν φτωχὸν εἰς τὸ ποδᾶρ' ἐπήραν.
Τὸ χέρι του τῶν ἔδειχνε ἀίδα νὰ τοῦ δώσουν,
νὰ μὴ σιμώσουν οἱ ἐγθροὶ καὶ τὸν ἀποσκοτώσουν.
- 5 Τότες ἐράξασιν ἐκεῖ σπαΐδες, γιαντισάροι
καὶ ἔτρέξυν καὶ ἴσκοτώσασι τὸ δόλιο παλληκάρι.
Κ' οἱ καβαλλάροι ἐστέκασιν ὄλοι σιδερωμένοι
κι' ἀπὸ τὴν τόσῃν ταραχῇν ἔμειναν λιθωμένοι
κι' ἀφήκαν καὶ τοῦ ἴκόψασι σκληρὰ τὴν κεφαλὴν του
- 10 ὀμπρός των, εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἐπήγγεν ἡ ψυχὴ του.
Δὲν ἤτονε κανεὶς καλὸς μιὰ τουφεκιὰ νὰ δώσῃ
τὴν ὥραν ἵκείνην τῶν Τουρκῶν κανένα νὰ σκοτώσῃ.
Δὲν ἤτονε, πιστεύσετε, μὰ οἱ Τοῦρκοι τοῦ ἐδῶσαν
τόσκις περισσιαῖς τουφεκιαῖς καὶ τ' ἄλογα ἴσκοτώσαν.
- 15 Κι' ὁ γκενεράλες ἔβλεπε τόσον κακὸν ἵπου ἴγινη,
μέσα ἴς τὴν χώραν τσ' ἔβαλε κ' ἔκαμε δικαιοσύνη.
Δυὸ τρεῖς ἀρκομπουζάρισε τότες κατὰ τὴν ὥραν,
κ' οἱ Τοῦρκοι ἀπ' ὄξω ἐπάσχασι νὰ πάρουσι τὴν χώραν.
Ὀληνυκτὶς ἀμόλερναν μπάλαις μὲ σιὰ γειμάταις
- 20 κ' ἐσπούσαν κ' ἐσκοτόνασι πρὸς τῶν Τουρκῶν ταῖς πάρταις·
κ' ἓνα φορτίνι ἐστήσασι ἀντίπερα ἴς τὴν χώραν
καὶ λουμπαρδιαῖς ἀμόλερναν μέσα ἴς τὴν Πορταγόραν.
Μ' ὄλα ἵπου ἐκόλλαν ὀλημερνὶς πρὸς τὴν μεριὰν ἐκείνην,
ἄνθρωπον δὲν ἐσκότωσαν, μὰ τὴν ἀληθωσύνην.
- 25 Κ' εἰς τὸ Καρτέρι ἐσκάφτασι κ' ἐκάνασιν τριντζιέραις
κι' ἀπάνω Φράγκοι ἐστέκασι μὲ κόκκιναις παντιέραις.
Κι' ἀπ' ὄξω ἵκει πρὸς τὰ τευχιά λουμπάρδαν εἶχαν βάλῃ
κι' ὀλημερνὶς ἐρρίχτασι σὲ μιὰν μεριὰν κ' εἰς ἄλλη.

61

2 τρουμπέταν. — 3 χαίρι. — 4 σιμώσουν. — 6 παλικάρι. — 7 Καβα-
λάροι. — 9 σκληρά. — 10 ὀμπρός. — 11 κανεῖς. — 14 περισσιαῖς. — 18 ἀ-
πόξω. — 19 ὀληνυκτὶς. — 20 ἐσκοτωνασι. — 21 φορτόνι. — 22 πόρτα γύραν.
— 23 ἐκόλλαν. — 24 ἀληθωσύνην. — 26 φράγγοι. — 27 ἀπόξω-τυχιὰ-βάλῃ.
— 28 ὀλλημερνὶς.

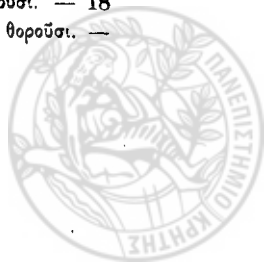

- Εἰς τὰ μουράγια στέκεται κι' ἄ τσοι κι' ἄς πολεμοῦσι:
 ἀπ' ἔξω, κι' ὄντα θέλουσιν ἄς ἔλθουσι νὰ ἴμποῦσι.
 Καὶ πάλιν ξαναλέγουν του, ὦ ὑψηλότατέ μας,
 γιὰ γρίκησέ μας τῶν φτωχῶν, ἀφέντη ἐδικέ μας.
- 5 Δός μας, ὄγια νὰ βάλωμε 'ς τ' ἀρσύλια τὰ παιδιὰ μας 63
 κι' ἀπόκει ἄς σταματήσουσιν ἐδῶ τὰ πράγματά μας.
 Κ' ἐμεῖς σταλάρωμεν ἐδῶ, τ' ἄρματα νὰ κρατοῦμεν,
 νὰ χύσωμεν τὸ αἷμά μας ὄλον, ὅπου βαστοῦμεν
 ψυχὴν, ζῶην καὶ τὸ κορμὶ καὶ σάρκα μονητάρου,
- 10 κι' ἄς πέσουν τὰ κεφάλια μας, τὴν χώραν μας μὴ πάρου.
 Κι' ἀφέντης ἐσταμάτησε καμπόσο καὶ σωπαίνει,
 τὸν καντζιλιέρην τ' ἔκραξε χωστὰ τοῦ συντραχίνοι.
 Γιὰ νὰ μισεύσου ἀπόφασιν κάνει καὶ τὴν διαβάζει,
 κι' ὁ γκενεράλες τὴν γρικᾶ καὶ λίγο ἀναστενάζει.

15 ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΕΡΑΛΕ ΚΟΡΝΑΡΟ

- Ἄφέντης τώρα ὄρισεν οἱ γέροντες κ' αἱ γράδαις
 ἄς πᾶσι νὰ μισεύσουσι, μόνον μὴ ἴμποῦ τσ' ἄρμάδαις
 παιδιὰ μικρὰ καὶ κορασαῖς, γυναῖκες παντρεμμέναις
 καὶ τσ' ἄνδραις τως ν' ἀφήσουσιν ἢ παραπονεμέναις.
- 20 Ἄς πάρουν καὶ τὸ πράγμά τως ἐκεῖν' ὅπου ἴμποροῦσι,
 γιὰτὶ ὅσον κι' ἂν ἀφήσουσι πλειό τως δὲν τὸ θεωροῦσι.
 Ἄς πᾶσιν ἄνδρες γέροντες νᾶναι 'ς τὴν συντροφιάν τως,
 νὰ βλέπουσι νὰ μὴν χαθοῦν τὰ τέκνα τὰ δικὰ τως.
 Ἐς τὸν Χάντακ' ἄς ταῖς φέρουσι μέσα γιὰ νὰ τσ' ἀφήσουν,
- 25 κ' οἱ νέοι ὄλοι ὀγλήγγορα ὀπίσω νὰ γυρίσουν.

1 ἄτζικιάς. — 2 ἀπόξω. — 3 ὀψιλωτατέμας. — 4 κρίκησε - φτοχοῶν —
 6 ἀπόκι. — 7 σταλάρωμεν - ἄρματα. — 9 μονητάρου. — 10 χῶρα. — 11
 ἐσταμάτισε - σωπένει. — 12 Καντζιλιέρη - χωστᾶ - συντραχίνοι. — 13 μισεύσου
 ἀπόφρασιν. — 15 ἀπόφαισις. — 16 τῶρα - αἰγράδες. — 17 μισεύσουσι. — 18
 παντρεμένες — 19 ἄνθρετως - ἀφύσουσιν οἱ παραπονεμένες. — 21 θοροῦσι. —
 22 νάναι. — 23 χάντα κ'. — 25 ὀπίσω.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Κλίνομεν τὰ κεφάλια μας ἔλοι καὶ προσκυνοῦμεν
 ἔς τὴν ἄκραν ἀγαθότητα τὴν πλείσια ὁποῦ θωροῦμεν.
 Πᾶμε καὶ νὰ γυρίσωμεν εἰς τὰ προστάγματά σου,
 5 νὰ βλέπωμεν τὰ σπήτια μας, νὰ στέκωμεν κοντὰ σου.

ΟΡΗΝΟΣ ΤΩΝ ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΩΝ

64

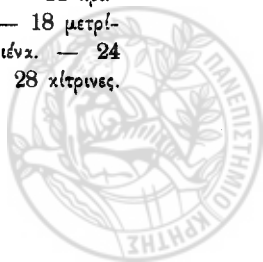
Τειχιά τῆς χώρας πέσετε, κ' οἱ ἀναστεναγμοὶ μας
 μήτε νὰ δώσουν ἔς τὴν καρδίαν νὰ σβήσουν τὴν ζωὴν μας.
 Κρήτης ποτάμια κίνησε, κλαῖγε καὶ σὺ καὶ θρήνου,
 10 πατρίδα κακοτελίστη, καὶ χώρα τοῦ Ρεθύμνου,
 νὰ μᾶς πονέσου τὰ ἴμορφα ὄρη τὰ χιονισμένα
 καὶ τὰ λαγκάδια καὶ δεντρὰ νὰ κλαῖσι μετὰ ἴμένα.
 Κλάψε καὶ δάρσου, Ρέθεμνος, τὴν παραπόνεσίν σου,
 πατρίδα, πῶς τὰ τέκνα σου μισεύουν νὰ σ' ἀφήσουν.
 15 Πρόβατα, βόες, κλαῖτέ μας κ' ὄνοι, θεριά τοῦ δάσου,
 καὶ λυπηθῆτέ με, πουλιά, καὶ ψάρια τῆς θαλάσσου.
 Ποτάμια, ἔλα κλαύσατε, λίμναις, ποτίσατέ μας
 φαρμάκι, βρύσες τρέχετε καὶ φαρμακώσατέ μας,
 π' ἄρχισαν νὰ πᾶ πηαίνουσι, μὰ οἱ ἄνδρες θὰ σταλάρουν
 20 καὶ τότες μόνο ἔκτυταζες θάνατον μονοτάρου.
 Πῶς ἀποχαιρετοῦντανε καὶ τ' ἄνδραιοι νὰ φιλοῦσι
 καὶ πλειὰ δὲν τοὶ κυττάζουσι, γιὰτὶ θὰ σκοτωθοῦσι.
 Ἐγρήκας ἀναστεναγμοὺς κ' ἐβγιάζουσαν νὰ βροῦσι
 βάρκαις νὰ φύγουν ἢ πτωχαῖς, νὰ πᾶ ξενιτευτοῦσι.

2 ἔλοι. — 3 κλήσια - θωροῦμεν. — 6 Ρεθεμνιωτῶν. — 7 τειχιά. — 9
 κίνησε. — 10 κακοτέλιστα - χώρα. — 13 πετραπονέσιν. — 14 μισεύουν. —
 15 κήνη. — 17 λύμεις. — 18 φαρμακωσατέ. — 19 ἄρχισαν - πίνουσι - θαστα-
 λάρουν. — 20 τίταζες. — 21 ἀποχαιρετοῦντανε - ἄνδρες. — 22 τῆς κίταζουσι -
 σκοτωθοῦσι. — 24 οἱ πτωχοὶς νὰ πᾶ.

- Τώρα μισεύγου τὰ παιδιά, Ρέθεμνος, καὶ σ' ἀφίνου,
τὰ σπήτια μένου εὐκαιρα, κι' ἄμε μέσα καὶ θρήνου.
Λιγάκια ρούχα ἔς τὰ σακκιά ἐβάνασι καὶ ἔκλαϊγαν
τόσα περίσσια ἀλύπητα καὶ μοιρολόγια ἔλεγαν.
- 5 ἀ' Ἀνάθεμα ἔς τὴν μοῖρά μας κι' ἄς ἤθελε μᾶς θάψη
ἐδῶ, γῆ νὰ ἔπεφτε φωτιά τώρα νὰ μᾶς ἐκκάψη.
Τάχα, Θεέ μου, νὰ βρεθῆ ποθὲς νερὸ νὰ πιούμε;
Ρέθεμνος, τώρα φεύγομε καὶ πλειὰ δὲν σὲ θωροῦμε
Δός μας, Θεέ μ' ὑπομονήν, Χριστέ καὶ ποιητά μας,
- 10 ἔς τόσον κακόν, ποῦ βλέπομεν ἔς τὰ σπήτια τὰ δικὰ μας.
Ρέθεμνος, ποῦ κρατούσουε ἄξιο καὶ τιμημένο,
γιατ' εἶχεσ εὐμορφο νερὸ κ' ἤσουν καὶ στολισμένο
μὲ δόξαις καὶ μὲ ἀρεταῖς καὶ μὲ πολλὴν ἀνδρείαν
ἔθρεφεσ πάντα, Ρέθεμνος, ὄλα σου τὰ παιδιάν.
- 15 Ὁ Χάντακας σ' εἶχε κυρὰ εἰς τὴν πολλὴν σοφίαν»
καὶ τ' ὄνομά σου ἀκούετο μέσα ἔς τὴν Κυθωνίαν.
Τοῦτα τὰ λόγια ἔλεγασι καὶ τ' ὄχ ὠϊμένα μόνο,
καὶ ἔτρέχασι τὰ μάτια τους, μετρήσετε τὸν πόνο.
Καὶ συντροφιαῖς ἐσμήγασι κι' ὄλο μοιρολογούντα,
- 20 κ' ἡ μπάλαις ἐσφυρίζασι κ' ἐκείναις ἐφοβοῦντα.
Οἱ ἄνδρες τὰς γυναῖκάς τως ἐπαίρνασι κ' ἐμπαίνα
τῆ βάρκαις κι' ἀναυλόνα τῆ καὶ μὲ ταυταῖς ἐπηγαῖνα.
Ἐς τὰ περιγιάλια ἐκάθουνταν πολλαῖς καὶ ἔκαρτερούσα
ταῖς βάρκαις νὰ σιμώσουσι καὶ τῆ παρακαλοῦσα.
- 25 Σκοῦδα, τσεκίνα δίδασι κ' ἐλέγαν, πάρετέ μας
ἔς ταῖς βάρκαις σας κ' εἰς τὰ Φρακιά ἀμέτε, ρίξτετέ μας.
Κ' ἐμπαίνασι βιαστικά κ' ἦτανε πρικαμμέναις,
κίτριναίς κι' ἀνεγνώρισταις, ἦτον κι' ἀρρωστημέναις.

1 ἀφίνου. — 2 εὐκαιρα. — 3 σακιά. — 4 περίσσια - μοιρολόγια. — 5 μοῖρα. — 6 γῆ νάπευται. — 8 ρέθεμνος - θωροῦμαι. — 10 τόσον. — 11 κρατούσουε - τιμημένο. — 13 πολήν. — 15 πολήν. — 16 Κηθωνίαν. — 18 μετρίσετε. — 19 ἐσμήγασι. — 21 ἐπέρνασι - ἐμπένα. — 22 τζή - ἐπιένα. — 24 σιμώσουσι - τζή. — 26 φρακιά. — 27 ἐμπένασιν - πρικαμμέναις. — 28 κίτρινας.

- Κ' οἱ ἄνδρες τως νὰ ταῖς θωροῦν, στιὰν εἶχαν ἔς τὴν καρδιά τως,
 ζημιὸ κ' ἐκεῖνοι ἐπηχίνασι νᾶναι ἔς τὴν συντροφιά τως.
 Μέσα τῇ βάρκῃς ἤτονε κι' ἄρχισαν νὰ μισεύγουν
 κ' ἔτρεμαν κ' ἐμουκούτανε κι' ὄλαις μαζὶ νὰ κλαίγουν.
- 5 "Ὅλα τὰ πράγματά τωνε, ὅπου ἔχαν ἀπομείνη,
 οἱ κατεργάροι ἐβγαίνασι καὶ παῖρνάν τα, κ' ἐκεῖνοι
 ἔς τὴν στράταν ἀρρωστούσανε κ' ἔλεγον νά τσοι βγάουν
 ἔς τὴν γῆν καὶ ἔς τὴν ἀκρωγιαλιά κ' ἔπειτ' ἄς ἀποθάνουν.
 Κ' εἰς τὰ Φρακιά τ' ἐπήγασι, βγαίνουν, τὸν τόπον πιάσαν, **66**
- 10 κ' ἐπιασι πλείσιον τὸ νερόν, πολλότατοι κ' ἐσκάσαν,
 κι' ἄλλοι ἔς τὸ Κάστρο πῆγασι, βάνου τσοι ἔτ' ἀρσανάδαις,
 κι' ἀγκαλιστοὶ ἀποθάνασι τέκνα μὲ τῇ μανάδαις.
 Γυμνοὶ ἤτονε καὶ ἄταφοι κ' ἐκείτουντα ἔς τὸν δρόμον
 κ' ἡ μύγαις τ' ἐσκαπάζασιν ἀπὸ τὸν τόσον βρώμων.
- 15 Ἐς τὴν Κρήτην, ὅπου ἤτονε Χριστιανοί, δὲν ἦρ' ἐλεημοσύνην,
 ἔχῃ, μὰ τσοὶ γογγύζασι μὲ πλείσιαν κακωσύνην.
 Σωπαίνω ἔς ὅ,τι ἐπάθασι, κι' ὡς ἐδεπὰ τ' ἀφίνω,
 κι' οὐδένα δὲν κακολογῶ, οὐδὲ καὶ κατακρίνω.

ΠΩΣ Ο ΤΟΥΡΚΟΣ ΑΚΛΟΥΘΑ ΝΑ ΠΟΛΕΜΑ

67

- 20 Κ' οἱ Τοῦρκοι τόσα ἄγρια τουφέκια ν' ἀπολοῦσι,
 κ' ἐκλαΐγαν ὅσοι μείνασι, τὸ τ' εἶχαν νὰ γενοῦσι.
 Ὀλονοκτὶς κι' ὀλομερὶς ἐκεῖνος ἐπολέμα
 κ' ἐσκότονε πολλοὺς Χριστιανοὺς κ' ἔχυνε πλείσιον αἷμα.
 Σαῖτταις ἐμολέρνασι καὶ μπάλαις ἐπετοῦσαν,
- 25 ἡμέραις μόνον ἔκοσιδὸ τὴν χώρα ἔπολεμούσα,
 καὶ σκάφτοντας ἐπαχίνασι, τσοὶ λάκκους ἐσιμώνα,
 γιὰτ' ἤτονε Ὀκτώβριος καὶ πρώταις τοῦ χειμῶνα.

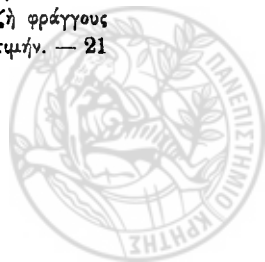
2 ἐπιένασι νάναι. — 3 τζι - ἄρχησαν - μισεύγουν. — 5 τωνε. — 6 ἐυγέν-
 νασι - πέρναν. — 7 ἀρρωστούσανε - τζι. — 8 ἀκρωγιαλιά. — 9 φρακιά - βγένου
 - πιάσαν. — 11 τζι - ἀρσανάδες. — 12 τζι μανάδες. — 14 οἱ μύγαις. — 15
 ἤυρέλεμμοσὴνην. — 16 ματζὶ γογγύζασι. — 17 σωπένω - ὅτι. — 21 ὅσοι. —
 23 ἐσκότωνε. — 24 σαῖτταις. — 25 κοσειδὸ - χῶρα. — 26 ἐπαγένασι τζη -
 ἐσιμῶνα. — 27 ἤτονε - χειμῶνα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΟΠΟΥ ΕΣΤΕΙΔΕΝ Ο ΜΗΑΣΙΑΣ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΧΩΡΑΝ

- Ἔστειλε μίαν ἐπιστολὴν δεμένη ἕς μιὰ σαίττα,
μὲ τὸ καλὸν νὰ δώσουσι τὴν χώραν τῶν ἐζήτα.
- 5 Κι' ἄ δὲν μοῦ τὴν ἐδώσετε, οἱ Τούρκοί μου θὰ ἔμποῦσι
μέσα, νὰ σᾶς ἐσφάζουσι, τὸ αἷμά σας νὰ πιούσι.
Καὶ σεῖς, Ρωμαῖοι φίλοι μου, ξεύρετε νὰ χωσθῆτε,
καὶ ρίξετε ὅλοι τ' ἄρματα κι' ἀπ' ἔξω μὴ φανῆτε,
μὰ χώσετε τὸ πρᾶγμά σας, γυναίκαὶς καὶ παιδιὰ σας
- 10 κι' ἀπὸ τὴν Πόλιν ἤλθαμεν μόνον γιὰ ἔνομά σας.
Τόσῃν ἀρμάδαν ἔβγαλε, τόσον φλωρί ἔχε δώση
ὁ βασιλεὺς γιὰ λόγου σας, νὰ σᾶς ἐλευθερώσῃ.
Κ' ἐγὼ σὰν εἶμ' ὁ γρὰν μπασιάς, κρᾶζετε τ' ἔνομά μου
κ' ἡ φρόνεσίς μου σᾶς νικᾷ κι' ἀκούστηκ' ἡ ἀνδριά μου.
- 15 γιὰτι θὰ ἔμποῦν γιανίτσαροι, τὴν χώραν σας ν' ἀρπάξουν 68
τοσοὶ Φράγκους ὅσους κι' ἂν εὐροῦν, θέλουν νὰ κατασφάζουν
Ἦτονε ἡ ἐπιστολὴ ρωμαίικα καμωμένη
καὶ μὲ τὸ χέρι τοῦ μπασιά κάτωθεν πογραμμένη
Ἄ Χουσαῖν ὁ γρὰν πασιᾶς κρᾶζομαι κ' εἶμαι πάλιν,
- 20 π' ὁ βασιλεὺς μοῦ ἔχάρισε νὰ ἔχω τιμὴν μεγάλην.
Ἦσ τοῦ γενεράλε ἐμπροστὰς πᾶσι νὰ τὴν γρίκῃσῃ,
κι' ὡσὰν τὴν ἐδιαβάζασιν, ἕς τὸ χέρι τὴν τυλίσει.

2 χώραν. — 3 σαίτα. — 5 κ' ἰάδεν - θα. — 8 ἄρματα. — 9 πρᾶγμα -
γυναῖκες. — 10 ἔλθαμεν - ονομάσας. — 11 ἔυγαλε - φλωρί. — 13 μασιάς. —
14 κ' ἰαχόσηζ' φρόνεσις. — 15 θαμποῦν - χώραν - ἀρπάξουν. — 16 τζή φράγγους
- εὐροῦν. — 17 ἦτονε - ρωμαίικα. — 19 ὁ χρουσανήν. — 20 νὰ χωτιμὴν. — 21
ἐμπρωσιᾶς. — 22 ὡσαν - τυλίσει.

ΕΔΩ ΓΡΑΦΟΜΕΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑΝ
ΤΗΝ ΠΑΛΗΟΚΑΣΤΡΙΑΝΗΝ

- Ἦτον ἀπὸ τοὺς παλαιούς τοῦτο παραγγελμένο,
 γιὰ τὴν Πάλιοκαστριανὴν εἶχαμεν γρικημένο,
 5 πῶς ἦτον πρώτη ἐκκλησιὰ ἐκεῖνη τοῦ Ρεθύμου
 κι' ὄλαις ἂν χαλαστούσινε, μόνον ἐκεῖνη ἀφίνου.
 Ὡς τὴν πόρτα ἦτον ὀμπροστὰς τοῦ Κάστρου 'ποῦ 'περνοῦσαν
 κ' εἰς τὸ ν' ἀνεβοκατεβοῦν ὄλοι τὴν 'προσκυνοῦσαν.
 Καὶ πάντα ἔστ' ἐλέγασι, τὸ πῶς ἂν τὴν χαλάσουν,
 10 τὸ Κάστρο καὶ τὴν χώραν τους τότε γιὰ μιὰ θὰ χάσουν.
 Ἡ Θεοτόκος ἦτονε ὑπερευλογημένη
 καὶ τὸ δεκαπενταύγουστο ἦτον προσκυνημένη.
 Κι' ἀπῆς οἱ Τοῦρκοι ἤλθασι, πριχοῦ καλά νὰ φθάσουν,
 ἐκάμασι συμβούλιον ὄλοι νὰ τὴν χαλάσουν.
- 15 Κ' οἱ Τοῦρκοι ἐμαλόνασι καὶ λουμπαρδιαῖς 'κτυποῦσαν
 καὶ τέτοια ἀξία ἐκκλησιὰ οἱ Χριστιανοὶ 'χαλοῦσαν.
 Τσῆ εἰκόνας καὶ καμπάναις τῆς 'ς τὸ Κάστρον ἐφυλάξαν,
 καὶ ταῖς παλῆαις παραγγελιαῖς ποτὲ δὲν ἐκυττάξαν
 καὶ 'λέγασι, ὡσὰν ἐμπῆ ὁ Τοῦρκος θὰ γεμίση
- 20 χῶμα πολὺ κι' ἀπὸ 'δεκεῖ τὸ Κάστρο θὰ νικήση,
 γιὰτ' ἦτον θέλημα Θεοῦ, τοῦτα 'ς τὸν νοῦν ἐβάνα,
 νὰ πλερωθοῦν τὰ κρίματα τσῆ χώρας, ὅπου 'κάνα.
 Κ' ἔτσι τὴν ἐχαλάσασι μὲ προθυμιὰ μεγάλη
 καὶ πέτρα δὲν ἀφήμασι ἀπάνω σὲ μιὰν ἄλλη.
- 25 Κ' οἱ κατεργάροι ἐπήγασι καλά νὰ τὴν ἀδειάσουν,
 τὴν ὄραν 'κεῖνην ἐμελλεν τὴν χώραν γιὰ νὰ χάσουν.

69

2 παλιοκαστριανὴν. — 4 παλιοκαστιανὴν. — 5 πρώτης. — 6 χαλαστοῦ-
 σινε - ἀφίνου. — 7 ὀμπροστὰς. — 10 χῶραν - γιαμιὰ. — 13 κι' ἀπεις - εἰλθασι.
 — 15 ἐμαλῶναςι - λουμπαρδοῦς ἐκτεποῦσαν. — 16 τετῆ - ἐκκλησιὰ εἶ χριστηναῖ.
 17 τζὶ εἰκόνες - καμπαναῖσῆς - κάστρόν. — 18 παλιαῖς - ἐκυτάξαν. — 20 δεκῆ -
 θᾶ. — 22 τζῆ. — 24 ἀφείκασι.

Ὀλίγην ὥραν ἔκαμαν κι' ἀπόκει κατεβήκαν
 νὰ πᾶσιν εἰς τὸ κάτεργον, κ' οἱ Τοῦρκοι μέσα μπήκαν
 Θεέ, μεγάλη ἦ χάρις σου, μεγάλο τ' ὄνομά σου,
 πράγμα δὲν γίνεται ποτὲ χωρὶς τὸ θέλημά σου

5 ΠΩΣ ΑΝΕΒΗΚΑΝ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ Σ ΤΑ ΤΕΙΧΙΑ

- Καὶ σκάφτοντας ἐσίμονε, τοσοῖ λάκκους κατεβαίνει,
 μὲ χῶμα τσ' ἀναγέμισε κ' εἰς τὰ τευχιά ἀνεβαίνει.
 Μιά δεκαριά ἀνεβήκασι καὶ τουφεκιάς. ἔκτυποῦσαν
 ἀπάνω, κι' ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ χωστὰ τοσοῖ 'συντυχοῦσαν.
- 10 Ἐνα Σαββάτο ἔβρεχε πού 'χεν Ὀκτώβρης δέκα,
 καὶ μὲ τσαπιὰ ἀμέτρητα ὁ Τοῦρκος ἐπελέκα.
 Κ' ἡ θάλασσα ἐδάρθηκε καὶ δυνατὰ 'μουγγᾶτο
 μὲ χίλιους ἀναστεναγμοὺς κι' ὅλη ἐμοιρολογᾶτο

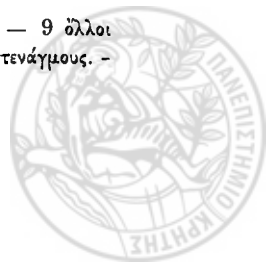
ΔΕΗΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ 70

- 15 Χριστέ μου, σὲ παρακαλῶ παῦσ' ἀπὸ τὸν θυμόν σου,
 γιατί θὰ μποῦσιν οἱ ἐχθροὶ νὰ σφάξουν τὸν λαόν σου.
 Νὰ πέψης τῶν Χριστιανῶν δύναμιν νὰ μαλώσουν,
 γιατί γνωρίζω σήμερον, πῶς θεὸς νὰ μὲ σκλαβώσουν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

- 20 Γιὰ τὰ πολλὰ σου κρίματα τοσοῖ Τοῦρκους ἔστειλά σου,
 νὰ πάρουν, νὰ σκλαβώσουσιν ἐσὲ καὶ τὰ παιδιὰ σου.

5 τηχιά. — 6 ἐσίμωνε τζή. — 7 τηχιά. — 8 μιαδεκαριά. — 9 ὅλλοι
 - γριστιάνοι - τζησυντιγοῦσαν. — 12 μουγγᾶτο. — 13 χύλους ἀναστενάγμουσ. —
 ὅλλη ἐμοιρολογᾶτο. — 20 τζή-ἔστειλλα.

ΠΑΤΡΙΣ

Μὴ τοὺς σκλαβώσης, Κύριε, καὶ νὰ μετανοήσουν,
μικρὰ παιδιά καὶ τσ' ἐκκλησιαϊκὴς κύτταξε καὶ λυπήσου.

ΧΡΙΣΤΟΣ

5 Καὶ ὄλους 'πού σοῦ 'φύγαι θὰ πέψω νὰ τσοὶ φτάξω,
ἀκόμη καὶ μὲ δίστομον μαχαίρι νὰ τσοὶ σφάξω.

ΠΑΤΡΙΣ

'Απῆτις ἀποφάσεις, κ' εἶναι τὸ θέλημά σου,
ἄς ἔχη δόξα ἢ χάρις σου πάντα καὶ τ' ὄνομά σου.
10 Ἥλιε, μὴ δώσης σήμερον 'ς τὰ σπῆτια τὰ δικὰ μου,
κι' ἄνεμε, σὺ ξερρίζωσε καὶ σπάσε τὰ δεντρά μου

ΑΚΟΛΟΥΘΑ Η ΔΙΗΓΗΣΙΣ

Εἰς τὸ Καρτέρι ἡ συντροφιά ἦτον τοῦ Τζεζαρίνη
τοῦ πρίγγιπα, καὶ τὰ κακά, 'πού 'κάμασιν ἐκεῖνοι,
15 'πού 'λεγε νὰ μαλώνουσι κι' ὄλοι νὰ βοηθήσουν
κι' ἂ θὲ νὰμποῦσιν οἱ ἐχθροί, ποτὲ νὰ μὴν ἀφήσουν
Κ' ἐφύγασιν οἱ ἄθεοι κι' ἀφήκαν τὸ Καρτέρι
κι' ὁ Τζεζαρίνος τσ' ἔσφαξε μὲ τὸ δικό του χέρι
Τὸτ' ἐσουνέφια ὁ καιρὸς καὶ νέφαλα γειμίζει,
20 κι' ἄρχισε δάκρυα ὁ οὐρανὸς ζεστὰ νὰ ψυχάλλῃ.

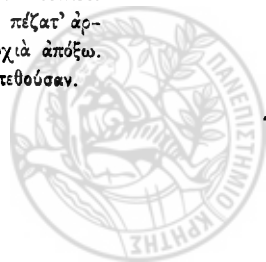
71

8 κίταξε. — 5 θὰ - τζηφτάξω. — 6 ἀκόμι - δύστομον μαχαίρι - τζη. —
8 ἀπέιτης. — 11 ξερίζωσε. — 13 τζε ζαρίνη. — 14 πρίγγιπα. — 16 κιάθθ -
ἀφείσουν. — 17 ἐφείγασιν. — 18 τζε ζαρίνος. — 19 τὸ τ' ἐσουνέφια.

- Ἵλιγον ἀνεμὸς ἄκαμε, κ' ἡ θάλασσα φουσκώνει,
τὰ κάτεργα ἄμακρύνασι κ' οὐδένα δὲν σιμώνει
Οἱ Τούρκοι δὲν ἐξεύρασι, πῶς θέλουσι νὰ μπουσί
κ' ἐπήγασι ἔς τὸν ποταμὸς, λίγος νερὸς νὰ πιούσι.
- 5 Καμπόση μπόλμπερ' ἀνάψε κ' οἱ Φράγχοι ἐφοβηθήκαν,
καὶ τότες ὄλοι ἐφύγασι κ' οἱ Τούρκοι μέσα ἄμπήκαν.
Τότες οἱ Τούρκοι ἄράξασι, τῇ πόρταις ἐχαλοῦσα,
τοσὶ Φράγκους ἐσκοτόνασι, καὶ μᾶς ἀπογλακοῦσα.
Ἵποῦ νὰ μὴ ἴδῃ κ' ὄποῦ ἄλαχε, μὴν ἄλαχη
- 10 ἔς τέτοιον ἀϊφνίδιον θάνατον, ἔς τέτοια περίσσια μάχη.
Πέλαγος, τρέξε γλήγορα καὶ ἄραξε νὰ τοσὶ πνίξης,
γῆ ἀνοιξε μέρη σὲ δυὸ κάτω νὰ τοσὶ ρουφίξης.
Κ' οἱ Τούρκοι μέσα ἄμπήκασι, νεκροὺς πολλοὺς ν' ἀφήσου,
νὰ μᾶς ἐκατασφάξουσι, τὴν χώρα νὰ νικήσου.
- 15 Ἵς τὴν Ἄμμον ἄπρωτομπήκασι ἄποῦ ἄτον ὁ γενεράλης
κ' ἔσερνε τοσὶ σολδάδους του καὶ δὲν ἐψήφα μπάλασι.
Ἐκεῖ καλὰ ἄμαλώσασι, μὰ οἱ Τούρκοι ἦτον πλεῖσοι
καὶ ὄλοι οἱ Χριστιανοὶ κ' ἄν ἦλθασι δὲ θέλου τοσὶ γυρίση
Κ' ὄλ' οἱ Ρωμαῖοι ἄράξασι καὶ τῶν Τουρκῶν κολλοῦσα,
- 20 μὰ ἄσφᾶξαν τόσους ἐδεκεῖ, ποῦ πλεῖθ δὲν ἐμποροῦσα.
Κ' οἱ καβελλάροι τῶν Φραγκῶν μὲ τ' ἄλογα ἄγλακοῦσα
καὶ ἄπαῖζα τ' ἄρκομποῦζά τους καὶ τῶν Τουρκῶ ἄτυποῦσα.
Κ' ἐγρύκας ἀπὸ τὰ τειχιὰ λουμπάρδαις καὶ βροντοῦσαν
καὶ πολλὰ σπήτια ἄκῦταξες τῇ χώρας καὶ ἄχαλοῦσαν
- 25 Κ' οἱ Φράγχοι ἐστέκα ἔς τὰ τειχιὰ ἀπ' ἄζω σφαλισμένοι
καὶ ἄθουσαν ἐξέγνοιαστοι, οἱ παραπονεμένοι.
Μὰ οἱ Τούρκοι ἄν ἐμπήκασι, πρὸς τὰ τειχιὰ ἄθωροῦσαν
καὶ ἄπιᾶνα πέτραις ἀπ' ἐκεῖ καὶ τῶν Φραγκῶ ἐπετοῦσαν.

1 φουσκώνει. — 2 σιμώνει. — 3 ἀσκοῦσι. — 7 τζί. — 8 τζί-ἐσκο-
τώνασι. — 9 ὄποῦ. — 10 ἐφνίδιον. — 11 τζί. — 12 τζί. — 13 ἀφέισου. —
14 χώρα. — 15 ἄμμον. — 16 ἐψήφα. — 17 πλῆσοι. — 18 ἔλθασι δεθελου.
— 19 τουρκω κολοῦσα — 20 ἐμποροῦσα. — 21 Καβελλάροι. — 22 πέζατ' ἄρ-
κομποῦζα. — 23 ἐγρύκας-τυχιὰ. — 24 σπήτια κύταξες τζί. — 25 τυχιὰ ἀπόζω.
— 26 ἐξέγνοιαστοι. — 27 ἐμπήκασι-τυχιὰ θωροῦσαν. — 28 πιᾶνα-ἐπεθεῦσαν.

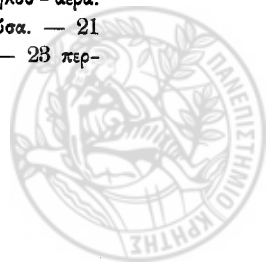
- Κ' ἐκεῖνοι σὰν τοὺς εἶδασι καὶ πέτραις ἀπολέρνου,
 ὄλοι τοῦ πόρταις ἤρθασι καὶ σποῦσι τοῦ καὶ ἔμπαίνου
 Οἱ Τούρκοι: μέσα ἑτέκασι, φρίξε, κορμί καὶ πνεῦμα,
 ποῦ σὰν τὴν βρῦσι μου ἔπασι πῶς ἔτρεχε τὸ αἷμα.
- 5 Κι' ὁ γενεράλης ἔτρεξε ἐκεῖ πρὸς τὸ λιβάδι
 ἔς τὴν Πορταγόραν ὀμπροστὰς τοῦ πλατὺ πηγάδι
 Ἐκεῖ ἑτέκων οἱ πολλότατοι κ' εἶχαν τὰ φλάμπουρά τως
 καὶ κόκκινον ἐφαίνετο ὄλο τοῦ γῆς τὸ πλάτος
 Θάνατο δὲν ἐκύτταξε τὸ ἄρχοντας εἶχ' ἀφήση
- 10 μονάχας γιὰ τὸ Ρέθεμνος τὸ αἷμά του νὰ χύσῃ.
 Τὴν χώραν ὄλη ἐπιάσασι κ' εἰς τὰ καντούνια ἑτρέχα
 κ' ἡ μπάλαις καὶ σαῖτταις τως ὡσὰν τὸ χιόνι ἐβρέχα.
 Μαλόνοντας ἐφεύγασι, ἔς τὸ Κάστρον ἐσιμόνα
 κ' ἀπὸ τὸν φόβον τὸν πολὺ νεκροὶ ἦτανε καὶ ἄρῶνα.
- 15 Γυναῖκες, ἄνδρες καὶ παιδιὰ ἐφεύγα καὶ ἑγλακοῦσα,
 καὶ ἐβλεπεσ πολλοὺς ἄρρωστούς ἔς ταῖς πλάταις καὶ ἑβαστοῦσα.
 Ἐτὸ σκιερός τότες ἔτρεχε κ' ἐκράτειε τὸ σπαθὶ του
 κ' ἦτον ἑντιμέμος κόκκινα κ' ἐδεικνε τὴν τιμὴν του
 Μὲ τὸν Γοντζάγα ἔδραμε αἶδα νὰ ἔχε δῶση
- 20 νὰ βάλῃ μέσα τὸν λαόν, ἴσως τότε γλυτώσῃ.
 Τότες ἐκεῖ ἑσταλάρασι κ' ἐκράζασι μὲ βιάσι,
 νὰ ἔμποῦσι ἢ νὰ φύγουσι κ' ὁ Τούρκος θὰ σοὶ πιάσῃ.
 Κ' ἐκεῖνοι, ποῦ ἑπομείνασι ὄξω, τὰ χέρια ἐδέσα
 καὶ τότε τὰ κεφάλια τους χάμα ἔς τὴν γῆν ἐπέσα.
- 25 Καὶ σαῖττιὰν ἐδώκασι Φιλίππου τοῦ Μολίνου,
 γιὰτὶ κ' αὐτὸν σὲ λησιμονὰ ποτὲ δὲν τὸν ἀφίνω.
 Μέσα ἔς τὸ Κάστρο ἀνέβηκε καὶ ἦτον λαβωμένος,
 λίγαις ἡμέραις ἔζησε κ' ἀπόθανε ὁ καυμένος.

1 ἦδασι. — 2 τζι-τζι. — 3 φρηζαί-πᾶμα. — 4 βρῶση μουμπασι-ἔτρυχε.
 — 5 λιβάδι. — 6 πόρτα γόραν ὀμπροστὰς ποῦστον πλατὺπηγάδι. — 7 πόλλο-
 τατη. — 8 ἐφαίνετο-τζι. — 9 ἐκύτταξε-ἔχ' ἀφήση. — 10 μονάχας. — 11 χῶ-
 ραν ὄλο. — 12 οἱ-ἐβρέχα. — 13 μαλόνοντας-ἐσιμόνα. — 14 ἦτανε-ἄρῶνα.
 — 15 ἐφεύγα. — 17 κράτειε-σπαθὴ. — 18 ἑντιμέμος κόκκινα. 20 βάλῃ-ἴσως.
 — 21 βιασῃ. — 22 τζι. — 23 πομήρασι-χαίρια. — 25 μολίνου. — 26 λι-
 σμονά. — 27 ἦτων. — 28 καυμένο.

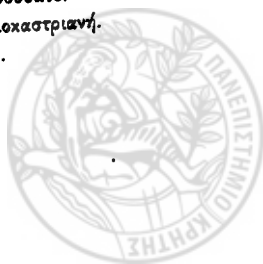
- Κι' ὁ κόσμος ἀπογύρισε ὀπίσω 'ς τὸ Πουτέλο,
 κι' ἀκόμη θεὸ σοῦ διηγηθῶ καὶ νὰ σοῦ δείξω θέλω.
 Ἄπ' τὰ τείχη ὀπού 'χασι 'ς τὴν χώρα καμωμένα
 κ' ἐπήγαινα 'ς τὴ βρούσι σου ἦτον κορμιὰ κομμένα.
- 5 Καὶ ποῖος νὰ τὰ 'δε εἶπέ τα πῶς ὄλοι αὐτοὶ 'κοπήκα,
 γυναῖκες ἦλθασι χωστὰ 'ς τὸ Κάστρο κι' ἀνεβήκα.
 Ὡς τὸ Κάστρο κάτω ἐφτάξασι κ' ἐβάλασι παντιέρας
 κι' ὄλ' οἱ σολδάδοι ἐσθέκασιν ἀκόμη τῇ τριντζιέρας.
 Ἄφηκα τ' ἀρκομπούζια τους κ' ἐπιάσασι κοντάρια,
- 10 καὶ οἱ Τούρκοι ἐκρατούσανε τουφέκια καὶ δοξάρια.
 Κ' εἴχαμεν ὄλοι τὰ σπαθιά ἔξω ξεσπαθωμένα
 κι' αὐτοὶ τῇ σιμητέρας τως, τσεκούρια ἀκονισμένα.
 Κ' ἐγίνη τόση ἀναμιγή, κ' εἴχαμε τόσους φόβους
 καὶ 'γρίκας ἀναστεναγμούς, θρήνους πολλοὺς καὶ τρόμους.
- 15 Τότες ἐθώρειες κορασιαῖς, γυναῖκαις φυλαμμέναις
 κ' ἐκείναις ἐγλακούσανε 'ς τὴν χώραν σκεπασμέναις,
 ἐκείναις ὀπού 'χώνουνταν τοῦ ἡλίου, τοῦ ἀέρα,
 μόναις τως ἀνεβαίνασι 'ς τὸ Κάστρο τὴν ἡμέρα.
 Τῇ εἰκόनαις ἐβαστούσανε πολλοὶ καὶ 'πολεμοῦσα
- 20 κ' οἱ Τούρκοι ἐρρίκτα σαῖττιαῖς κ' εἰς τὰ τειχιὰ 'κολοῦσα.
 Παπάδες ἐκρατούσανε τὰ δισκοπότηρά τως
 'ς τὴ σκάλα 'προπατούσανε χωρὶς τὰ ἱερά τως,
 περνώντας ἀπὸ τὸν λαόν, ὄλοι τὰ 'προσκυνοῦσαν
 καὶ λαβωμένοι καὶ ἄρρωστοὶ 'κεῖ ὄξω 'κοινοῦσαν.
- 25 Κι' ὁ γενεράλες ἔφταξε 'ς τὸ Κάστρο ἀπὸ κάτω
 γυναῖκαις, ἀνδραῖς ἐβλεπε, κ' ἦτονε 'κεῖ γεμάτο.

1 Κόσμος - ὀπίσω - πουτέλω. — 2 ἀκόμι. — 3 καμωμένα. — 4 ἐπιγενα
 - βρῦση - κομένα. — 5 ἦλθασι. — 6 ἀκόμι τζι. — 7 ἀρκομπουζιατους. — 8
 ἐκρατούσανε. — 9 ἔχασα. — 10 τζι. — 11 ἦχαμε. — 12 γρυκας - θρη-
 νούς. — 13 ἐθώρειες - γυναῖκες. — 14 ἐγλακούσανε - χώραν. — 15 ἡλου - ἄερα.
 — 16 μόναις - ἀνεβήνασι. — 17 εἰκόνες. — 18 ἐρρίκτα - τοχιὰ κολοῦσα. — 19
 παππάδες ἐκρατούσανε τάδους κοποτηρατως. — 20 προπατούσανε - ἱερά. — 21 περ-
 νόντας. — 22 κυνοῦσαν. — 23 γυναῖκες ἄνδρες - ἦτονε.

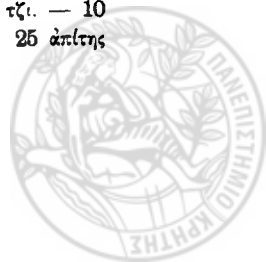
- Ποτέ του δὲν ἐλόγιαζε πῶς νῆναι 'κεῖ φτασμένοι,)
 κ' οἱ Τούρκοι 'στέκασι κοντὰ κ' ἦτο καστελλωμένοι,
 κ' εἰς τὴν σπιανάδα ἤλθασι, τὴν σκάλα εἶχα πιάση
 καὶ οὐαί! ὁποῦ τὸν ἤβρηκε, ὁποῦ 'θελε περάση.
- 5 Κι' ὁ γενεράλες ἔλεγε, παιδιὰ μου, ἀντισταθῆτε
 ὅλοι νὰ τσοὶ σκοτώσωμεν, καὶ μὴ τσοὶ φοβηθῆτε.
 Ὅλο τὸ φόρος ἦτονε ἄλογα γεμισμένον
 κ' εἰς κάθα τόπον ἐβλεπεσ κορμιὰ ἀποθαμένων.
 Γυναίκες, ἄνδρες καὶ παιδιὰ ἦτονε καθισμένοι
- 10 ἀπ' ὄξω 'κεῖ τοῦ Καστελλιοῦ κ' ἦτονε σφαλισμένοι
 ἢ πόρταις, κ' ἐβλεπεσ πολλαῖς γυναίκαῖς καὶ 'γενοῦσα
 κ' ἄλλαῖς ὁποῦ γκρεμνίζονταν χαίμαι 'ψυχομαχοῦσα.
 Κι' ἄλλαῖς γυναίκες ἤλθασι καὶ 'τρέμασι καὶ 'κλαίγαν
 τὸν φόνον ὁποῦ 'κάμασι κ' εἶδασι μᾶς ἐλέγαν.
- 15 Κι' ὁ γενεράλες ἦτονε ἀπάνω 'ς τὸ μουλάρι
 'ς τὸ 'να του χέρι τὸ σπαθί, 'ς τ' ἄλλο τὸ σαλιβάρι
 ἐκράτειε κ' ὅλο 'χούγιαζε κ' ἔτρεχεν ἄνω κάτω,
 μονάχας νὰ μὴ δὲν χαθῆ τὸ Χριστιανικὸν φουσσάτο.
 Καὶ τουφεκαῖς καὶ σαῖττιαῖς ἐρρίκτα νὰ τοῦ δώσουν,
- 20 γιὰ τὸν ἐγνωρίζασι, νὰ τότε θανατώσουν.
 Τότες δὲν τοῦ 'βαρήκασι, μὰ τὸ λαὸ ἀνεβάζει
 κ' ἀνοίγ' ἢ πόρτα παρευθὺς καὶ μέσα τότε μπάζει.
 Καὶ μέσα σὰν τὸν ἔβαλε, βγαίνει ἔξω νὰ κυττάξῃ
 ἂν εἶν' ἀκόμη Χριστιανοί, Τούρκος νὰ μὴ τσοὶ σφάξῃ.
- 25 Κ' εἰς τὴν Παληοκαστριανὴ σώνει 'ς τὴ χαλασμένη,
 καὶ τουφεκιὰ τοῦ 'σύρασι κ' εἰς τὸ κορμί του μπαίνει
 ἢ μπάλα, τὸν ἐλάβωσε εἰς τὸ βυζὶ ἀπὸ κάτω
 κ' ἐτρέπυσε κ' ἐτσάκισε 'ς τὴ μέση τὴν πλευρά του

2 καστελομένοι. — 4 ἡβρυκε. — 6 τζι-τζι. — 7 ἦτονε. — 9 ἦτονε.
 — 10 καστελιου - ἦτονε. — 11 οἱ - γυναῖκες - γενοῦσα. — 12 'ψυχομαχοῦσα.
 — 13 εἶλθασι - κλαίγαν. — 14 μᾶσα. — 17 ἐκράτει - ἄνω. — 18 φουσσάτο. —
 21 βαρούκασι. — 23 βγένει - κιτάξῃ. — 24 ἦν ἀκόμ' ἐκεῖ. — 25 παλιοκαστριανή.
 — 26 μπένει. — 27 βιζὶ ἀποκάτου. — 28 ἐτρέπυσε - ἐτσάκισε - μέσι.

- Και τὸ μουλάρι ἐγύρισε, μὲ βιά ἔς τὸ Κάστρο πάει
 μέσα, καὶ ὀμπρὸς εἰς τὸν λαὸν πέφτει καὶ ξεψυχαίει.
 Ὅ,τ' ἔταξ' ἐκεῖνὸ ἴπαθεν, ἄς ᾦν μακαρισμένος
 ἄρχος ὁ ὑψηλότατος καὶ πλείσια τιμημένος.
- 5 Κι' οἱ ἄλλοι ἀπογλυτώσασι καὶ δὲν ἐσκοτώθησαν,
 ἔς τὸ Κάστρο μέσα ἴμπήκασι ὄλοι κ' ἐσφαλιστήκαν.
 Τσοὶ Χριστιανούς ἐσφάζασι τότες κ' ἐκόφτασιν τσοὶ
 κ' εἰς τὸν πασιᾶν ταῖς κεφαλαῖς ὀμπρὸς ἐφέρνασιν τση.
 Καὶ ἀπήτις τσοὶ ἀπόκοψαν κι' ὡσάν τσ' ἀποσκοτώσων,
- 10 νέφαλα σκοτεινότεα τὴν χώραν ἐπλακῶσαν.
 Ὅλα τὰ σπήτια ἴσκέπασε, ποῦ ἴτονε κ'εἰ ἔς τὸν τόπον,
 καὶ ἔβρεξε καὶ τὰ αἵματα ἐπλυνε τῶν ἀνθρώπων.
 Καὶ ἄδης ἀναστέναξε ἔς τόσον κακὸν ποῦ ἴγνη
 κι' ὁ οὐρανὸς ἐμαύρισε, θολὰ καὶ δάκρυα χύνει
- 15 κι' ἄστραψε μὲ πολὺ θυμὸν καὶ εἶχε πολλὰ βροντήση
 κ' εἰς τὸ Καστέλλι ἔβρεξε νερό, νὰ μᾶς ποτίση.
 Κ' ἐπέφτασι σάν τὰ σκυλιὰ χαμαὶ καὶ τὸ ἐπίναν
 γιὰτι εἶχαν φόβον, κούρασιν, δάψαν πολλὴν καὶ πείναν.
 Ἐκόμη λόγους θὲ νὰ πῶ, κι' ὄλοι ἴγρικῆσετέ μου
- 20 κι' ἂν ἔρχομ' εἰς πολυλογιάν, μὰ συμπαθῆσετέ μου.
 Οἱ ἔξω δὲν τὸ ἔξούρασι νὰ στέκουν καὶ νὰ ράξουν
 τσῆ πόρταις μέσα μὲ σπαθιά, γιὰ νὰ τσοὶ κατασφάξουν.
 Κι' ὄλ' ἡ ἀρμάδα ἦτο κ'εἰ ὀποῦ ἴτονε μεγάλη,
 γιὰ μᾶς ἐκεἶ ἐσφαγήκασι οἱ ἔξη γκενεράλοι:
- 25 καὶ ἀπήτις ἀποθάνασι, τὴν χώραν ἐπατήσαν
 κ' ἔχυσαν αἵματα πολλὰ καὶ ὄλους μᾶς ἐνικῆσαν.
 Ἄρρωστημένοι καὶ καλοὶ μαζὶ ἀνακατωθῆκαν
 ἐκεἶ, καὶ τὸ θανατικὸ πολλοὶ τὸ κολληθῆκαν.

2 ὀμπρὸς - πύτει. — 3 ὄτ' - ἐκεῖνὸπαθεν - ἐἶν. — 4 πλείσια τιμημένος.
 — 5 ἐσκοτώθησαν. — 7 τζι - τζι. — 8 ὀμπρὸς - τζι. — 9 ἀπίτης τζι. — 10
 χώραν. — 12 αἵματα. — 13 ἄδης. — 14 χύνει. — 19 ἀκόμι. — 25 ἀπίτης
 - χώραν. — 27 ἀρρωστημένοι. — 28 κολυθῆκαν.

Ἔνα μικρὸ ἀφήκασι καράβι ἔς τὸ Μαντράκι

76

μεσὰ ἔχε φτίλιζ, μπούλμπερη, ἀμιμ' ἦτονε μικράκι,
κ' ἐρρίκτασι τοῦ λουμπαρδιαῖς, ὄγια νὰ τὸ τρυπήση,
γὰ νὰ γεμῶση θάλασσα, νὰ σπάση νὰ βουλήση.

- 5 Κ' οἱ Τούρκοι ἐδῶκα ἔς τὸ γιαλὸ κ' ἐπήγαν καὶ τοῦ ἠράξαν
τῆ τρύπαις καὶ τὸ σύρασι μέσα καὶ τὸ φυλάξαν.
Ταῖς σκλάβαις φέρνου ἔς τοῦ πασιᾶ ὀμπρὸς νὰ τῆ περάσουν,
γιανίτσαροι κ' ἄλλοι πολλοὶ Τούρκοι νὰ τῆ μοιράσουν. ἔ
Καὶ ἔκει γυναῖκες ὑπανδραῖς πᾶσι παπαδοπούλαις
10 καὶ κορασίδαις εὐμορφαις κ' ἄξιαι καλογοπούλαις.
Καὶ βάλασί τῆ ἔς τὸ φραργιὸ δίχως κανένα πρᾶμμα,
μὰ νὰ σοῦ πῶ δὲν ἤκουσα τί νὰ ταῖς ἀποκάμω.

Η ΠΑΤΡΙΔΑ

77

- Τότε κ' ἐγὼ ξεπλέχθηκα καὶ ἴξαν τὰ μαλλιά μου,
15 τὰ μάγουλά μου ξέσκισα καὶ δέρινα τὰ βυζιά μου
καὶ φώναζα μὲ κλαῦματα, κ' ἤρχισα καὶ ἔρηνοῦνα
ἢ γῆ, τὰ ὄρη κ' ὁ γιαλός, μὰ δὲ μ' ἀπολογοῦντα,
γιατ' ἤρθαν ὄλα τὰ κακὰ σὲ τούτα τὰ κοράσια
καὶ τάχα ποῦ νὰ βρίσκονται, ἢ ποιὰν ὄδον ἐπιᾶσαν;
20 Γζαούσιδες ἐπιᾶσαι, σπαχίδες, γιανιτσάροι
καὶ ἴξασιν τοῦ τὸν σταυρὸν κ' ἔβηλαν τὸ φεγγάρι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

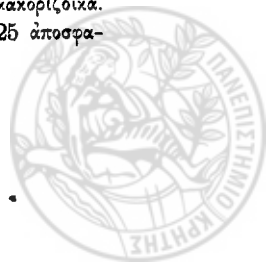
- Συγρινω τὴν ἀγάπην σας ἐσᾶς κ' ἐκείνους ἴσια,
μ' αἶμα τὸ αἶμα ἔπλυε κ' ἔτσι σὲ καθαρίσα.
25 Θωρῶ, Θεέ μου, κ' ἔφθασε ἔς ἐμέ ἢ ὄρητᾶ σου
κ' ἔκαμες τοὺς Ἀγαρηνοὺς παιδιὰ ἡγαπητᾶ σου.

1 ἀφήκασι. — 2 μὲ σᾶχε - ἀμ'. — 3 ὁ για. — 6 τοφυλάξαν. — 7 πασιᾶ ὀμπρῶς. — 8 μῆράσουν. — 10 κορασίδαις. — 11 δίχος. — 14 ῥέξαν - μαλλιά.
— 15 βιζιά. — 16 κλαίματα. — 18 ὄλα - τούτα. — 19 ὄδον ἐπιᾶσαν. — 21
καυφίξασιν. — 24 καθαρίζω.

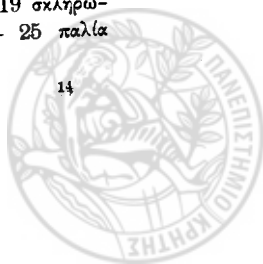
- Ἄν εἶνε ἐκεῖνος ἄπιστος ἔς ἐμένα καὶ ὠχρεμμένος,
 ἐγὼ στέκω ἔς τὸν οὐρανὸν κ' εἶμαι δεδοξασμένος.
 Ἐχάλασε τῇ ἐκκλησιαίς κ' ἐτσάκισε τὸ εἰκόνας
 καὶ ὄλα τὰ σκευῆ τ' ἀργυρᾶ ἐκάψαν εἰς τῇ χώναις.
- 5 Ὅ, τι κακὸ καὶ ἄν ἔκαμε μέσα ἔς τὴν ἐκκλησιά μου,
 τοῦτο ἐγὼ ἀποφάσισα, κ' εἶναι τὸ θέλημά μου.
 Καὶ τὸ ἱερεῖς ἐπίασσι καὶ τοῖ ἑκουσμουτήσαν
 κ' ὄμπρὸς τ' ἀφέντη τοῦ πασιᾶ τοῖ ἑκουσσοκεφαλίσαν.
 Καὶ τοῦτοι πάλι ἀγιάσσι κ' εἶναι ἔς τὴ βασιλειά μου,
- 10 γιὰτὶ ἐπῆρα θάνατον μόνον γιὰ ὄνομά μου.
 Τί λέγω, ἡ βαρυόμοιρη, καὶ τί καλὸ παντέχω,
 ὅτε θωρῶ καὶ τὸν Θεὸν ἀντίδικόν μου ἔχω;
 Ὡ κρουσταλλένοι μ' οὐρανοί, πλανῆται τῶρ ἔλατε
 καὶ σεῖς, πουλιά, πετάξετε, σμίξετε, νὰ μὲ φάτε.
- 15 Ἄκτινολαμπροστόλιστε ἔλα νὰ μοῦ βοηθήσης,
 ἢ λάμπ' ἀπὸ τὸ ἀκτίνας σου βγάλε νὰ μὲ κεντήσης.
 Θάρρη μου, τῇ βαργυόμοιρης καὶ ἐλπίδες μου, χαθῆτε,
 σκίσου, καρδιά καυμένη μου, μέλη μου, σκορπισθῆτε.
 Μαύρισε τώρα, χάλασε, Ρέθεμιος, σκοτεινιάσου,
- 20 γιὰτὶ Τουρκιά θὰ κράζουσι, νὰ λέσι τ' ὄνομά σου.
 Μάτια μου, κακορρίζικα, γιάντα τοῦτα νὰ ὀῆτε,
 καὶ ταῖς χαραῖς τῶν χριστιανῶν ὄλαις νὰ στερεθῆτε;
 Σαββάτο τὰ πλείσια κακά, πατρίδα μου, γινῆκα,
 τὸ μεσημέρι ἀρχίσσι, τὸ βράδυ ἑτελειωθῆκα.
- 25 Μέσ' ἀποσφαλιστήκαμεν τὴν ἴδιαν ὄραν ἑκείνη,
 κ' ὄλοι γιὰ τοῦτο κλαύσατε τόσον κακὸν ποῦ γίνη.
 Εἴχαμεν τὸν ρετούρη μας Γεώργιον Κουίρήνην,
 τὴν χῶραν ὄλην ὄριξε καὶ τὸν λαὸν νὰ κρίνη.

1 καὶὶ χρεμένος. — 5 ὅτι-ἐκάμε. — 7 τζιέρεῖς-τζικουτζομητήσαν. —
 8 ομπρῶς. — 12 ὅτε. — 13 ἔλατε. — 14 πουλλιά-φάτε. — 15 ἀκτίνο λαμ-
 προστόλιστε. — 16 κεντήσης. — 19 τῶρα. — 20 θᾶ-ναλέσι. — 21 κακορίζικα.
 — 22 στερεφεῖτε. — 23 γινῆκα. — 24 ἀρχίσσι-τελειωθῆκα. — 25 ἀποσφα-
 λιστήκαμεν. — 28 χῶραν-ὄριξε.

- Καὶ πρεβεδῶρον εἶχαμεν Πάληπν τον Ζαχαρίαν
καὶ τσοὶ σολτάδους ὄριζε καὶ τὴν ἀρτελλαρίαν.
Κ' ἤτον ὁ ρήγας τῶν Τουρκῶν Τομάνος ὁ Πραΐνης,
κι' ὁ πρίγκιπας τῶν Χριστιανῶν Φραγγίσκος ὁ Μολίνης
- 5 Καὶ γενεράλες ἦτονε Κορνάρος ὁ Ἄνδρέας,
κι' ὁ Κοσαΐνης ὁ πασιᾶς τοῦ βασιλειοῦ ὁ φονέας.
Κ' ἐγγρίκας τόσαις λουμπαρδικῆς κτυποῦσαν ὄλην ἡμέρα.
καπνὸς καὶ σκόνῃ ἐσβυνε τὸν ἄροσερον ἀέρα.
Τὴν ἴδιαν νύκτα ἴβγάλασι τῇ χώρᾳ ταῖς καμπάναις
- 10 καὶ ἀδελφια χ'άσαν τσ' ἀδελφούς, καὶ τὰ παιδιὰ ταῖς μάναις.
Κλαῦματα καὶ πολλαῖς φωναῖς ἀκούσσι τ' αὐτιά μας 79
κ' εἶδαμεν κ' ἐξολοθρεμμοὺς ἔς ὅλα τὰ πράγματά μας.
Ἐκαύσασσι τὰ σπήτια μας γιὰ μιὰ γιὰ μιὰ τὸ βράδυ,
καὶ πάντα πλοῦσοι καὶ πτωχοὶ ἐκλαΐσιν ὁμάδι.
- 15 Τὰ παραθύρια ἴβγάνασι, τὰ σπήτια ξεπατόνα,
τῇ πόρταις ἐσηκόνασσι, τὰ μνήματ' ἀναχῶνα
καὶ ἴβγάνασινε τοὺς νεκροὺς τότες γιὰ μιὰ τὴν νύκτα,
τσοὶ παῖρνα τὰ κονίσματα κ' εἰς τὸν γιάλδ τσ' ἐφρίκτα.
Ἐπράξασσι σκληρότητα ἔς τὴν χώρᾳ μας περίσσαν,
- 20 τὰ σπήτια ἴκατακάσασσι καὶ τσ' ἐκκλησιαῖς ἐγδύσαν
Τὰ βρέφη ἐσπλαβῶσασσι καὶ πλειὸ δὲν ἐφανῆκαν
κ' ἡ κορασιδαῖς ἡ πτωχαῖς ἐτότες ἐχαθῆκαν.
Ἦ τούτα πολλὰ, κλαῦμένα μου μάτια, ἔς τὴν γῆν χυθῆτε
κι' ἡ πιθυμιὰ μου ἔς τ' ἄκραφα κάτω μαζὺ ταφῆτε
- 25 εἰς τὰ πολλὰ μας βάσανα κ' εἰς τὰ παληὰ μας πάθη,
γιὰ ταύτως ἐγραφτήκασι κ' ὁ κόσμος νὰ τὰ μάθη.
Καὶ σύ, καλοθεμέλιωτη γῆ, ἀνθρωποφαγοῦσα,
κλαῦσον, γιὰτὶ μὲ αἵματα τῶν Χριστιανῶν σὲ ἴλουσα.

1 πρεβεδῶρον. — 2 τζι. — 3 ρίγας-τομάνος. — 4 φραγγίσκος. — 7 ἐγγρίκας-κτυποῦς ὀλημέρα. — 9 χώρας. — 11 κλαῖματα-τὰ φτιά. — 13 βραδι. — 14 ὁμάδι. — 15 ξεπατόνα. — 16 ἐσηκόνασσι. — 18 πέρνα. — 19 σκληρω-τητα-χώρᾳ-περήσαν. — 22 οἱ κωρασιδες οἱ. — 23 κλαῖμένα. — 25 παλιά μας. — 27 καλοθεμελιότητα.

- Το' εἰκόνας ἐπατούσανε καὶ κάτω χριναγασίν τση,
 μέσα 'ς τὴν σιὰ τση ρίχτασι καὶ κατακαίγασίν τση.
 Κι' ὀλονυκτὶς ἐκλαίασι καὶ δέροντας ἐπηγαίνα,
 γιὰ τὰ παιδιὰ π' ἀφήκασι, ἐπέφτα κι' ἀποθαίνα.
- 5 Ἐκεῖ 'ς τὸν κάμπον το' ἐκκλησιᾶς ἐκείτουτανε τόσοι
 ἄνδρες, γυναῖκες, κορασιαῖς κι' ἄλλοι νεκροὶ 'τον πόσο.
 Δὲν ἦτον ἐκεῖ λύπησις, οὐδὲ τόπος νὰ τσοὶ θάπτου,
 γιὰ ταύτως ἀπὸ τὰ τειχιὰ τσοὶ ρίχνασινε κάτω,
 τσ' ἄρχονταῖς τόπους εἴχασι καὶ μέσα βάνασίν τσοι,
- 10 καὶ τοὺς πτωχοὺς ἐσέρνασι 'ς τὴν 'σιὰ κ' ἐκαίγασίν τσοι.
 Ἄρσούλια ἦλθαν τὸ πουρνό, νὰ πάρουν τοὺς στρατιώταῖς, 80
 νὰ βάλουν μέσα τ' ἄλογα γυναῖκες κι' ἄντρες τότες,
 τρεχάτοι ἐκατεβαίνασι, οἱ πολυκοπιασμένοι,
 νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ κακὸ κ' ἦτον καὶ πεινασμένοι
- 15 Νὰ φύγουσι τὸν πόλεμον, τὴν παιδευσιν τὴν πλείσιαν,
 καὶ πρώτας δὲν ἤξεύρασι, μὰ τότες τὴν ἴγνωρίσαν
 Νὰμποῦν 'ς τ' ἀρσούλια ἀρχίσασι, πρᾶμμα δὲν ἐβαστοῦσα,
 καὶ πέφτασιν εἰς τὸν γιαλὸν κάτω καὶ ἔξεψυχῶσα.
 Ρωμαῖοι, Φράγκοι ἐπήγασι 'ς τ' ἀρσούλια κι' ὄλοι ἐφύγαν
- 20 λογιάζουν νὰ γλυτώσουσι, 'ς τὸ Κάστρο σὰν ἐμπήγαν.
 Νὰ μὴν τσοὶ πιᾶσῃ τὸ κακὸν ὄλοι 'ς τὸν νοῦν ἐβάνα,
 κ' ἐκεῖνοι πλειὰ χειρότερον θάνατον ἀποθάνα
 Σπήττια δὲν ἤυραν νὰ ἐμποῦν, οὐδ' ἦτονε 'κεῖ φίλοι,
 'ς ταῖς στραταῖς ἀποθαίνασι κ' ἐτρώγασί τσοὶ σκύλοι.

1 ἐπατούσανε. — 2 κατακέγασίντζι. — 3 ἐπένα. — 4 ἀποθένα. — 6
 κορασιαῖς-νεκρήτον. — 7 ἦ τόν. — 8 τυχιὰ. — 11 στρατιώταῖς. — 12 κι' ἀτρές.
 — 15 πλῆσιαν. — 21 τζιπιαση-ὄλοι. — 22 χειρότερων. — 23 ἔφυγαν. — 24
 σκύλοι.

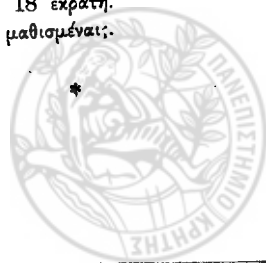

ΠΩΣ ΑΡΧΙΣΕΝ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ Σ ΤΟ ΚΑΣΤΕΛΛΙ

81

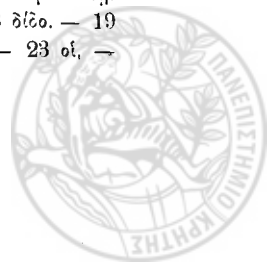
- Ἐπαίρνασι τὸ πρᾶγμά μας κ' ἔξω τὸ 'κουβαλοῦσαν
καὶ ἀπὸ τὰ παραθύρια μας μπάλαις μᾶς ἐπετοῦσαν.
Ἐμεῖς τὸ βράδυ ἐρρίγναμεν ἀδύναταις λουμπάρδαις,
5 καὶ οἱ Τούρκοι ἐλαλοῦσανε τύμπανα, ἀνακκράδαις.
Τούρκος ἐσαλαβάτιζεν εἰς ἓνα καμπανέλλι
καὶ ἀκούαμέν του τὴν φωνὴν ἀπάνω 'ς τὸ Καστέλλι.
"Ὅλ' ἦ ἀρμάτα ἐμίστευε γιὰ μιὰ καὶ ἀφήκασί μας
εἰς τὸ Καστέλλι σφαληκτούς, νὰ πάρουν τὴ ζωὴ μας.
10 Πᾶσινε ἄλλα 'ς τὰ Σφακιά καὶ ἄλλα πᾶσι 'ς τὴν Τίαν
καὶ κότεργο ἐπέμψασι νάλλη 'ς τὴν Βενετίαν.
Κ' οἱ Τούρκοι ἐβάλασι βουτσιὰ μὲ χῶμα καὶ μὲ τάβλαις,
μονάχας νὰ μὴ δὲν φανοῦν τῶν λουμπαρδιῶν ἢ μπάλαις."
Καὶ 'κτίσασιν ὄλον ἐκεῖ κάτω τῇ γῆς τὸν πάτο
15 καὶ ὀλημερνῆς ἐσκάφτασι κ' ἔστεκαν ἀπὸ κάτω.
Κι' ὅσοι ἀποθαίνασι ἐκεῖ, εἰς τὸν γυαλὸν τσ' ἐρίκτα
καὶ τσ' ἔπαιρνε τὸ πέλαγος, κ' ἔστεκα μέρη νύκτα,
γιὰτὶ 'τον τὸ θανατικὸ, ὁποῦ 'κοφτε κ' ἐκράτε:
καὶ τὴν ἡμέρ' ἀπόθαιναν πλεὶ' ἀπὸ 'κατὸ νομάτοι.
20 Τὰ κύματα σοὶ 'ρίγνασι τσῆ πέτραις καὶ 'κολλοῦσαν
κ' εἰς τὰ χαράκια 'δίδασι κ' ἐσποῦσαν κ' ἐσκορποῦσαν.
Καὶ 'κῦτταζες κοιλιάντερα, μασσέλλαις χωρισμέναις,
πόδια καὶ χέρια καὶ καρδιαῖς καὶ κάραις μαδισμέναις.
"Ὄξω 'ς τὴν πόρτα ἐβλεπες τ' ἦτονε σκεπασμένη
25 πέτραις σωροῦς καὶ χῶματα καὶ Χριστιανοὶ θαμμένοι.

2 ἐπέρνασι. — 4 ἐμῆς-βράδι. — 5 ἐλαλοῦσανε. — 9 σφαλικτούς. —
10 πᾶσινε ἄλα-ἄλα-τίαν. — 11 ἄλλη. — 12 χῶμα. — 13 φανοῦν-οἱ. — 14
τήσασιν. — 15 ὀλιμερνής. — 16 ἀποθέναι ἐκί. — 17 ἔπεζε. — 18 ἐκράτη.
— 19 ἀπόθαιναν. — 20 κολοῦσαν. — 22 κοίταζες-μασέλις. — 23 μαθισμένοι.
— 25 θαμένοι.

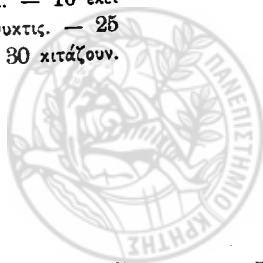
- Γύρου τριγύρου 'ς τὰ βουνιά μὲ τέχνας ἐσκεπάσαν
 κ' ἤλθασιν κάτω 'ς τὸ γυαλὸ καὶ τὸ πορτέλλο 'πιᾶσαν.
 Ὡμίε ἀποῦ τὸν εὐρηκε, ὅπου 'θελε προβάλλη
 τὸ πρόσωπόν του 'ς τὸ τειχιὸ γῆ τὸ κορμὶ νὰ βάλῃ.
- 5 Καὶ 'στέκαμ' ὄλοι χαμηλὰ μὲ φόβον νὰ κολοῦμεν
 ἀροκουζιαῖς 'ς τὰ σπήτια μας καὶ νὰ τὰ πολεμοῦμεν.
 Καὶ 'πάρνασινε μπαλωτιαῖς 'ς τοῦ μέτωπου τῆ μέση,
 ὀμπρὸς μας κ' ἐνεκρόνουτα πολλοὶ καὶ εἴχανε πέση.
 Καὶ ταῖς λουμπάρδαις τῆ μικραῖς ὅπου 'βρηκε 'ς τὴν χώρα,
 10 εἰς τὸ φορτί τοῦ Καρτεριού, καὶ ἔξω 'ς τὴν Πορταγόρα
 ἔστησε καστελλόπουλο 'ς τὸ σκέρος κι' ὀρδινιάσει
 καὶ ἄλλο καστέλλι ἔστησε 'ς τὸν ἅγιον Ἀθανάση,
 καὶ ἄρχισε μπάλαις νὰ πετᾷ 'ς τὸ Κάστρο τὸ καστέλλι
 καὶ μετὰ 'κεῖνα 'λόγιαζε καὶ νὰ τὸ πάρῃ θέλει.
- 15 Τὸ Κάστρο μπάλαις ἔρριξε καὶ εἰς τὸ καστέλλι ἐπήγαν
 καὶ ἔσπασα καὶ 'χαλάσασιν κ' οἱ Τούρκοι ὄλοι ἐφύγαν.
 Μιὰν νύκτα ἦλθε κάτεργον ὀμπρὸς τῆ Πετσακάδαις
 κ' ἐκεῖ ἐξέβαρκαράσιν δυὸ θαυμικσταῖς λουμπάρδαις
 κ' οἱ Τούρκοι πᾶν καὶ σέρνου τῆ πριχού νὰ ξημερώσῃ,
 20 μὴ ρίξουν μπάλαις οἱ Χριστιανοὶ ἐκεῖ καὶ τσοὶ σκοτώσῃ.
 Μιὰ Πέφτη, λέγω, τὸ πουρνὸ σολδάδοι θεωροῦνε,
 εἰς τὸ σμαῖδι ὀμπροστάς δυὸ λουμπαρδαῖς κτυποῦνε
 Ἦλθαν ἀπάνω ἢ μπάλαις του μὲ κτύπον κ' ἐταράξαν
 καὶ οἱ Χριστιανοὶ τσ' ἐπίδασιν κ' εἶδα τσοὶ κ' ἐτρομάξαν.
- 25 Ἀρτελλαριὰν ἐρρίγασιν πολλοὶ κ' ἐδίδασι του
 καὶ τὸ σμαῖδι ἀπὸ τὴν γῆν κάτωθε ρίξασί του.
 Μπάλαις πολλαῖς ἐρρίγασιν κάτω κ' ἐκαίασί τσοὶ
 κι' ἄκουες καὶ 'γουγιάζασιν καὶ ἐσκοτόνασι τσοὶ.

1 γυροῦ. — 2 ἐλθάσι. — 3 ὄναι-ἔμρικε. — 4 βλάγη. — 5 κολοῦμεν.
 — 7 πέρνασινε. — 8 ὀμπρῶς-ἤχανε. — 9 βρικε-γῶρα. — 11 κιορδινιάση.
 — 12 ἅγιον ἀθανάση. — 13 ἄρχησε. — 17 εἴλθε-ὀμπῶς. — 18 δῖσο. — 19
 ξημερόση. — 21 σολδάδη θεωροῦναι. — 22 ὀμπροστάς-κτυποῦναι. — 23 οἱ. —
 24 εἰδάτσι. — 27 τῆσι. — 28 ἐσκοτόνασίτσι.

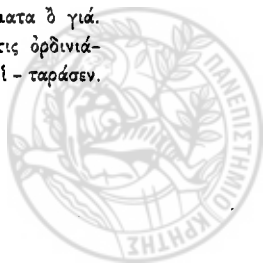
- Καὶ ἤρχονται τόσαις τουφεκιάς, 'πού 'πιάναμεν τ' αὐτιά μας **83**
καὶ ἡ μπάλας καὶ ἡ σαίτταις του ἐπέφτασι σιμά μας.
Μιά Παρασκή ἀπόγιομα ἄρμενα θεωροῦσι
κ' ἤρχονταν ἀπὸ τὰ Χανιά, 'ς τὸ Ρέθεμος νὰ 'μποῦσι,
- 5 ὁπού τὴν Τρίτην ἐπέψαν μιὰ βάρκα νὰ μᾶς 'δοῦσι
πῶς πάμενε 'ς τὸν πόλεμον, περίσσια νὰ χαροῦσι
Δὲν εἶχε τόσον τὸν κακρὸν καλὸν γιὰ ν' ἀρμενίζῃ
καὶ ἀπὸ μακρὰ τὰ κάτεργα κυττάζει καὶ γυρίζει.
Σὰν νὰ ἤθελε ἦστον ἄγγελος κ' ἤλθε τὴν ὥραν 'κείνην
- 10 καὶ 'φάνηκε 'ς τὸ πέλαγος κ' εἰδεῖξαν 'λεημοσύνην.
Κάτεργο ἔν ἐξέκοψαν νὰ πάγῃ, νὰ τὸ πιάσι.
μὰ 'κείνο ἦτονε μακρὰ κ' ἔφυγε μὲ τὴν βιάση.
Τ' ἄλλα κάτεργα ἤλθασιν 'ς τὸ Κάστρο καὶ κολλοῦσι,
μὲ λουμπαρδαῖς πολλόταταις μπάλας ἐκεῖ πετοῦσι.
- 15 Λέγω, λουμπάρδαις μοναχὰς πέντ' ἔξῃ ἀμολάρα
καὶ ἀπ' ἐκεῖ ὄλα πάσινε 'ς τὴν Ἄμμον κ' ἐστράρα. ✓
Τὰ κάτεργα, ὁπού 'λθασιν, εἶχαμὲν τα μετρήση
κ' ἦτονε σαράντα οὐκτώ, πού νὰ 'χασι βουλῆση
Κ' ἡ βάρκα τσ' ἔβαλε πολλὰ σὲ φόβον νὰ λογιᾶσσουν,
- 21) πῶς πᾶ νὰ ποῦν τῶν Χριστιανῶν νὰ 'λθοῦσι νὰ τσοῖ πιάσσουν.
"Εβγαλαν ταῖς λουμπάρδαις τως ἔξω κι' ἀπέκει ἐφύγα,
τὴν ἴδια νύκτα σκοτεινὰ κ' εἰς τὰ Χανιά ἐπῆγα,
κ' εἶχασιν ὄλοι τ' ἄρματα 'ς τὰ χέρια κ' ἐκρατοῦτα,
σὲ φύλαξιν ὄλονυκτίς κι' ὄλοι μαζὺ ἀγρυπνοῦσα
- 25 μὲ φόβον, καὶ ὄλοι ἐκλαίσι πῶς θεὸς νὰ τῶνε δώσουν
τὴν νύκτα 'κείνην θάνατον κι' ὄλους νὰ τσοῖ σκοτώσουν.
Κ' ἔτσι σὰν ἐξημέρωσε, κυττάζουν σὰν 'μποροῦνε
νὰ 'δοῦσινε τὰ κάτεργα, κ' ἐκεῖ δὲν τὰ θεωροῦνε.
Ἄπίνω κάτω βλέπουσι 'ς τὸν κάβο τὸ Μελέχα
- 30 κυττάζουν οὐκτώ κάτεργα κι' ἀρμενοκοῦπ' ἐτρέχα.

1 τὰ φτιά. — 2 οἱ-σιμά. — 3 παρασκή. — 6 περίσια. — 8 κι-άζει.
— 9 εἶθελε ἦστον. — 10 εἰδεῖξαν. — 11 ἐξέκοψαν. — 13 κολοῦσι. — 16 ἐκεῖ
- ἄμον. — 19 πολὰ. — 22 σκοτινὰ. — 23 ἄρματα. — 24 ὄλονυκτίς. — 25
πόσθεν. — 27 κιτάζουν - μποροῦναι. — 28 δοῦσινε - θεωροῦναι. — 30 κιτάζουν.

- Κ' ἐκεῖνα τότες ἔρχονται καὶ λουμπαρδιαῖς κτυποῦσι
 κ' ἢ μπάλαις δὲν σοὶ 'βλάπτανε, μόνο 'ψηλὰ πετοῦσι.
 Καὶ μιὰ λουμπάρδα 'πήρασι καὶ 'ς ὀρδιναῖ ἐβάλαν
 μὲ βιάσιν, κι' ἀμολάρασι 'ς τὰ κάτεργα μιὰν μπάλαν.
- 5 Καὶ τότες ὡσὰν εἶδασι τὴν λουμπαρδιά, γυρίζουν
 κ' ἐλάμνασιν ἀνάποδα κι' ἀρχίζουν ν' ἀρμενίζουν·
 καὶ σὰν ἐμπήκα 'ς τῶν Χανιῶν τὸν κάβο κ' ἐχαθήκα,
 ἀπὸ τὴν Κρήτην βλέπομεν ἄρμενα κ' ἐφανήκα.
 Καὶ ἔφθασαν τὰ κάτεργα ὅλα καὶ 'μαζωχθῆκαν,
 10 'ς τὸ Κάστρο ἀπ' ἔξω ἤλθασιν ὁμάδι καὶ 'σταθῆκαν
 καὶ 'φέρασινε ἄρματα ὀγιά νὰ μὴ λειψτοῦσι,
 κι' ἀνθρώπους ἔξω 'βγάλασι, ὀγιά νὰ πολεμοῦσι,
 καὶ προβεδόρον 'φέρασι Φραγγίσκον τὸν Μινότον,
 'ς τὸ Κάστρο μέσα νὰ σταθῆ, κ' ἐπήρασι τὸν πρῶτον.)
- 15 Τότες μισεύουν ἄρχοντες καὶ πάγει κι' ὁ ρετούρης
 κι' ἄλλοι πολλοὶ 'μισέψασιν κι' ὁ καπετὰ Βετούρης.
 Σκλαβόρους μέσ' ἀφήκασιν ἐκεῖ γιὰ νὰ μαλώσουν
 καὶ τῶνε παραγγέλασι, τὸ Κάστρο νὰ μὴ δώσουν.
 Κι' ἀπῆτις ὠρδινιάσασιν, μισεύουσι καὶ πᾶσι
 20 'ς τὴν Κρήτην καὶ 'σταλάρασι κ' εἶχασινε ξεγοιάση.
 Κ' οἱ Τούρκοι τῆ λουμπάρδαις τως τῆ 'πήγα γιὰ μιὰν νύκτα
 καὶ δὲν ἐφοβηθήκασιν τῆ μπάλαις ὀποῦ 'ρίκτα.
 Τσ' ἐπήγε καὶ τσ' ἀνέβασε τέτοιαις φρικταῖς λουμπάρδαις
 ἐκεῖ 'ς τὴν πόρτα τσ' ἐκκλησιάς, 'ποῦ 'τον ἢ καλογράδαις.
- 25 'Ἔστασε τὸ καστέλλι του 'ς τόπον, 'ποῦ μπάλα σώνει
 μέσα 'ς τὸ Φουρκοκέφαλο 'ς τὸν ἅγιον 'Αντώνη·
 καὶ τὸ 'βαλε τόσον 'ψηλὰ κ' εἶχε τὰ φλάμπουρά του
 τριγύρου σὰν τὸν ἀετόν, ὀποῦ 'χε τὰ φτερά του.
 Δυὸ λουμπαρδιαῖς ἀμόλερνε κ' ἤρχουνταν πᾶσα ὥρα
 30 κ' ἢ μπάλαις σπήτια 'ρίχασιν καὶ 'τάρασεν ἢ χώρα.

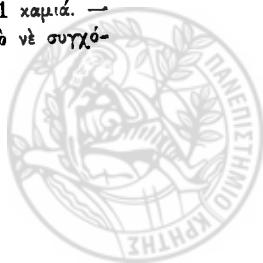
1 κτηποῦσι. — 2 οἱ. — 6 ἀρχίζου. — 10 ὁμάδι. — 11 ἄρματα ὀ γιά.
 — 12 ὀ γιά. — 18 προβεδῶρον - φραγγίσκον - μινότον. — 19 ἀπῆτις ὀρδινιά-
 σασιν. — 20 ξεγοιάση. — 23 τέτιαις. — 24 οἱ. — 26 ἀντόνη. — 30 οἱ - ταρασεν.

- Ἄνθρωποι· ὀλίγοι μοναχὰς τότες ἐσκοτωθῆκα
 κ' ἀπὸ ταῖς τόσαις σαίττιαῖς καμπόσοι ἄβωθῆκα.
 Μιὰν πέτρα δὲν ἀφήκασι ὁποῦ νὰ μὴ πετοῦσι
 κάτω καὶ σπήτια καὶ τῆ γῆς τῆ πλάκας νὰ χαλοῦσι.
- 5 Καμπός' ἀναπαύκασι γιὰ νὰ ξεκουραστοῦσι,
 γιατί δὲν ἀποθάνασι κάνουν ὅ,τ' ἤμποροῦσι
 καὶ παξιμάδι· πιάσασι λίγο καὶ φάγασιν το
 καὶ τὸ νερὸ τοῦ πηγαδιοῦ ὅλο ἐσέρνασιν το.
 Καὶ ἥλιος ἐβασίλευσεν βράδυ καὶ ἀνήθηκέ μας
- 10 κ' ἡ νύκτα εὔρηκε καιρὸ κακὸν καὶ παιδεψέ μας.
 Ὡς τὸ Κάστρο ἦτον Ἰπίσκοπος· καμιμὰ ψυχὴ νὰ σώσῃ
 κ' ἔβαλε πρῶτος ἔς τὴν ἀρχήν, τὸ Κάστρο νὰ προδώσῃ,
 τέτοιαις λογῆς ἀλύπητα, τὴν ἐκκλησιά του δίδει
 ὁ Χοζαίνης τῶν Τουρκῶν, νὰ κάμουςι σμαῖδι.
- 15 Καὶ πάγει ὁ ἀγιώτατος βρίσκει τὸ πρεβεδῶρο
 καὶ κράζει τὸν μποβίζιον καὶ τὸν γοβερναδῶρο
 Κ' ἔτσι τῶνε συγχώρησε τὸ Κάστρο γιὰ νὰ δώσου
 καὶ ὁ Ἰπίσκοπος κ' οἱ ἄρχοντες λογιάζου νὰ γλυτώσου,
 τὸ πῶς ἐκάμα σῶβασι κάποιοι νὰ κατεβοῦσι
- 20 κάτου, κ' οἱ Τούρκοι ἀποδεκεῖ ἀπάνω ν' ἀνεβοῦσι
 νὰ τόνε κατασφάζουσι, νὰ πάρου τὴν ζωὴν του,
 καὶ τὸ καλόν, ὁποῦ ἄκαμε ἄς τό 'χη ἔς τὴν ψυχὴν του.

90

5 ἀναπαύκασι. — 6 γιατί - ἤμποροῦσι. — 10 πεδεψε. — 11 καμιὰ. —
 14 χοζαίνης - σμαῖδη. — 16 κράζει - Γοβερναδῶρο. — 17 ἔτσι τὸ νὲ συγχώ-
 ρεσε. — 22 ἀστόχη.

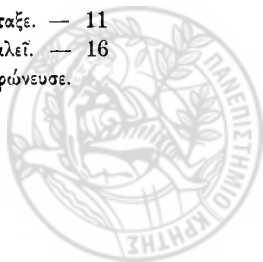

ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

- Πατρίδα μου, τί γίνηκες, ποῦ ἔσαι καὶ μᾶς ἀφίνεις,
καὶ δὲν ἀκούεις τὴν εὐχὴν, ἠοῦ δίδει ὁ Χοζατίνης;
Τούτο μοῦ ξεκαθάρισεν, ἔντα θέλει νὰ δώσῃ;
- 5 εἶπε γιὰ νὰ παραδοθῶν, κ' ἐσένα νὰ σκλαβώσῃ
ἀδύνατον μοῦ φαίνεται καὶ δυνατὰ φωνίζει,
τὰ μάγουλά της ξέσκιζε τῆ τρίχαις τῆ τραβίξει
κ' εἶπε, ἀνάθεμά τηγε τὴν ἐδικὴ τῆ μοῖρα,
γιατὶ ἄδικα τὴν ἠιάσασι οἱ Τούρκοι καὶ τὴν ἠήρα.
- 10 Στράφου, Θεέ, καὶ κῦτταξε σήμερον τὰ παιδιὰ μου
πῶς ἔχουν νὰ μ' ἀπαρνηθοῦ ὀγια τὰ κρίματά μου.
Μὴν κλαίεις, μηδὲ θρήνησαι, μηδὲ μοιρολογᾶσαι
κι' ὄλοι θε νὰ μισεύσουσι καὶ μὴ παραπονᾶσαι.
Ἐκτύπησε τὰ στήθια της καὶ βαρουαναστενάζει
- 15 καὶ ἄρχισεν ὄλους νὰ φιλῆ τὰ σοὶ σφικταγκαλιιάζῃ
καὶ ὄλους νὰ σοὶ παρακαλῆ, γιὰ νὰ μὴ τὴν ἀφήσου
μ' ἄς πᾶσιν ὄλοι ἔς τὰ χωριά, ὀγια νὰ κατοικήσου.
Νὰ ἔρχονται, γιὰ νὰ σοὶ θωροῦν τὰ μάτια τὰ δικὰ τῆ
νὰ παίρνη ἠλίγην ἄνεσιν, νὰ χαίρετ' ἠ καρδιά τῆ.
- 20 Ἄν θέλῃς νὰ σταλάρουσι, κὶ ἄν εἶν ἠ ὀρεξί σου,
κατέβα καὶ ξεσπάθωσε μιὰ νύκτα τὸ σπαθὶ σου
καὶ σφάξε καὶ ξολόθρεψε τὰ σπήτῃα τὰ ἠδικὰ σου,
νὰ μένουν οἱ Χριστιανοί, νᾶναι ἔς τὴν συντροφία σου.
Ἐσὺ Θεέ, σοὶ φόνευσε κὶ ὄλους κατᾶλυσέ τους,
25 πρίχου μισεύσουν οἱ Χριστιανοί, πέμψε καὶ παιδευσέ τους.

91

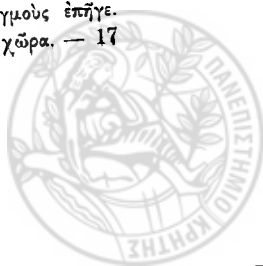
2 τῆ. — 4 ἔντα. — 5 παραδωθοῦν. — 9 πείρα. — 10 κίταξε. — 11
ὀ γιά. — 12 θρήνεσε. — 14 βαρου αναστενάζει. — 15 ἄρχισεν - φιλεῖ. — 16
παρακαλεῖ. — 17 ὀλην - ὀ γιά. — 19 πέρνη. — 20 ὀρεξη. — 24 φώνευσε.

ΠΩΣ ΕΠΑΡΑΔΟΘΗΚΕ ΚΑΙ ΕΒΑΛΑΝ ΠΑΝΤΙΕΡΑ ΑΣΠΗΡΗ 92

- Φλάμπουρον ἄσπρο ἔβλασι, κ' ἔτο' ἐξεκουραστήκα.
 καὶ ὀλονυκτὶς μετὰ χαρᾶς οἱ Τούρκοι κοιμηθῆκα.
 Ὡς τὰ σπήτια ὄπου ἰστέκαμεν, εἴχαμέν το γρικῆση,
 5 καὶ ἀνωστενάξαμεν δρυμιᾶ, κ' ἠθέλαμεν δακρύση.
 Δυὸ ὄραις τῇ νύκτας ἦτονε λογιᾶζ' ἀπάνω κάτω,
 ὄπου ἴθην ἕνας κ' εἶπέ μας τὸ θλιβερὸ μαντάτο.
 Καὶ φόβος μᾶς ἐπέρασε κ' ἦλθαν οἱ λογισμοὶ μας,
 καὶ πόνους κ' ἀνωστεναγμοὺς ἐπῆρε τὸ κορμὶ μας,
 10 τοῦ Νοεμβριοῦ ἦτονε τρεῖς, Τρίτη, τὴν νύκτα πάλι,
 π' ὁ οὐρανὸς ἐμάυρισε καὶ δάκρυα εἶχε βγάλλη,
 γιὰ μιὰ ἄνεμος ἐφύσηξε καὶ ἄγρια ψυχαλίζει
 μὲ ταραχὴν ἀμέτρητην, σὰ νὰ ἔθελε χιονίζει.
 Σαίτταις, μπάλαις, τουφεκιάς, πλειὸ δὲν ἐγρικηθῆκα.
 15 καὶ δυὸ πασιᾶδες ἦλθασι ἀπάνω καὶ ἀνεβῆκα,
 βάνου καὶ σκάλα οἱ Χριστιανοί, ἔς τὴ χώρα κατεβῆκα,
 δυὸ καπετάνοι ἐπήγασι καὶ τὸν πατᾶ εὗρῆκα.
 Πᾶσι κ' εὗρίσκουν τὸν πασιᾶν καὶ τότε χαιρετοῦσι,
 τοῦ ἴπανε, Φράγκοι καὶ Ρωμνοί, πῶς τότε προσκυνοῦσι,
 20 τὸ πῶς τὸ κάστρο δίδου του ἔς τὰ χέρια τὰ δικὰ του,
 κ' ἄς κάμη τὰ καπίτωλα, ὡς εἶν' τὸ θέλημά του.
 Ἔτσι σὺν ἐξημέρωσε ταχτέρου ἢ Τετράδη,
 ὅλοι τοὺς Τούρκους εἶδαμεν, ὄπου ὄθανε τὸ βράδυ.
 Πολλοὶ ἐσυντροφιαστήκαμεν κ' ἐνοὺς τ' ἄλλοῦ ἀκλουθοῦμα
 25 κ' ἐσκόφταμ' ἀπὸ τὰ τειχιὰ κάτω καὶ συντηροῦμα.

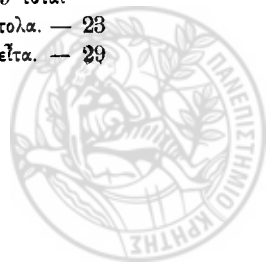
3 χαράς. — 4 γρικηση. — 7 θλιβερό. — 9 ἀνωστεναγμοὺς ἐπῆγε.
 — 12 γιαμί. — 13 χιονίζει. — 14 σαίτταις. — 16 ὕχριστιανοί - χώρα. — 17
 ἐπήγασι - εὗρηκα. — 24 ἐνοὺς. — 25 ἐσκόφταμ'.

Μερά ἔτονε εὐμορφότατη, γιάντα δὲν θλίβεισ' ἤλιε,
 ποῦ ἔδαμεν τὸν Ἀγαρηνόν, κ' ἕνας τὸν ἄλλο φέλιει;
 Κ' οἱ Τούρκοι μᾶς ἐπαίξασι ἐκεῖνην τὴν ἡμέραν,
 τὸ πῶς ἐγελαστήκαμεν κ' ἐβάλαμεν παντιέραν.

- 5 Ἐκάμανε τῇ σύβασαις πῶς τῶν Ρωμνηῶν χαρίζουν,
 νὰ πάρουσι τὰ σπήτια τους, τὸ πράγμα τως ν' ὀρίζουν,
 καὶ τοῦ Ρωμαίου τοῦ παπᾶ δίδει τὴν ἐκκλησιά του,
 σπήτια, χωράφια, ἑστάμενα νᾶναι ἔς τὴν λευθεριά του·
 κ' οἱ Φράγκοι νὰ μισεύσουσι τότε κ' οἱ πρεβεδόροι,
- 10 φραγκοκπαδάδες καὶ ἄρχοντες κ' οἱ δυὸ γοβερναδόροι
 γῆ ἂν θέλουν ν' ἀπομείνουσι νᾶναι καὶ αὐτοὶ ραγιάδες,
 χαράτζι νὰ πληρώνουσι ἄρχοντες καὶ παπάδες.
 Νὰ πάρουν καὶ τὰ σάρπανα ἐκεῖν' ὅπου τῇ μπάλαις
 ἐκάμασι τὴν σύβασιν δχι νὰ πάρουν ἄλλαις.]*
- 15 Καὶ τὸ καράβι ἔδωκε νὰ πᾶσι νὰ τὸ φτιάσουν,
 νὰ ἔμπουν γυναῖκες καὶ ἄρρωστοὶ τὸ πράγμα τως νὰ πιάσουν.
 Καὶ ὁ πῖσκοπος ἀρώστησε ἐτότες τὴν Τετράδην,
 μιὰ μέρα μόνον ἔζησε καὶ ἔπερασε ἔς τὸν ἄδην.
 Δὲν εἶδε τὰ καπίτωλα τοῦ Τούρκ' ἀπ' ἀνημένει,
- 20 γιὰτ' ὁ Θεὸς τὸν ἔκοψε τὴν Πέμπτην καὶ ἀποθαίνει.
 Τὰ μαγατζιά ἀνοίξασι, τὰ πράγματα ἔχαρίζαν,
 καὶ ἔκει δὲν ἦτο φύλαξις τότες οὐδὲ τὰ ῥίζαν.
 Ἄρματα, ρούχα καὶ φαγιά τῇ στραταῖς ἐκυλιούντα,
 καὶ ἔδενας δὲν τὰ κύτταξεν, γιὰτὶ δὲν ἐψηφούντα.
- 25 Τότες ἔκει ἐστέκασιν πολλοὶ μέσα ἔς ἕνα καρτέρι,
 καὶ γρίκησε τὸ ριζικὸ ἴντα τῶν εἶχε φέρη.
 Ἐνας ἐκεῖ πινε καπνόν, μπάλαις ἔδεκεῖ βρεθῆκα,
 καὶ ἀναψαν καὶ ἔσκορπίσασι μέσα καὶ ἔσκοτωθῆκα.
 Τὸ Κάστρο ὅλο ἔσειτήκε καὶ δυὸ βολαῖς κτυπούσι,
- 30 καὶ τ' ἄρματ' ὅλοι ἔπιάσασι κ' εἰς τὰ τειχιά γλακοῦσι.

1 θλίβεισ' ἤλιε. — 2 φλιε. — 3 μᾶς ἐπέξασι ἐκεῖνην. — 9 τότει —
 11 ἀπομύνουσι. — 16 πράγατος. — 18 ἔζησε - ἄδην. — 19 καπίτωλα. — 23
 ἄρματα - ἐκυλιούντα. — 24 κίταξεν. — 25 τῶ τεσ. — 26 γρύκησε - εἶτα. — 29
 τῶ - σύστηκε - κτηπούσι. — 30 ἄρματ'.

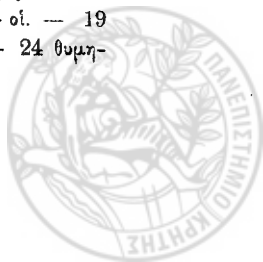
- Και τότες ἐλογιάσαμεν, πῶς μίνα πάλ' ἐκαῦσαν,
καὶ τὸ τειχιὸ τὸ μεσιακὸ ἐρρίζαν καὶ ἔχαλασαν.
Κ' οἱ Τούρκοι κάτω ἑστέκασι μὲ φόβον καὶ γρικουσαν,
ἀπάνω τί νὰ εἴχασι τοὺς Φράγκους ἐρωτοῦσαν.
- 5 Καὶ πάμενε καὶ βλέπομεν τὰ σπήτια χαλασμένα,
νὰ ἴδῃ τινὰς νὰ φοβηθῆ τόσα κορμιὰ καῦμένα,
ἦτον καὶ τοῦτοι ἔς τὴν βουλήν τοῦ δόλιου Χοζατίνη,
γιὰ ταύτως ἀποθάνασι καὶ πῆγασι καὶ ἔκεινοι.
Κ' οἱ Τούρκοι πέψασι γιὰ μιά, τὴν πόλβερη κλειδόνουν,
10 κ' οἱ Χριστιανοὶ νὰ μὴν περνοῦν, Τούρκοι νὰ μὴ σημώνουν.
Ἐμήγυσέ των ὁ πασιᾶς τὸν κᾶστρο νὰ τ' ἀδειάσουν,
γιατὶ χειμώνας ἦτονε καὶ ἠθέλαν νὰ τὸ φτιάσουν.
Καὶ τὴν Δευτέραν τὸ πουργὸ ἀπάνω θ' ἀνεβούσι,
Ρωμαῖοι καὶ ὅλοι οἱ ἄρχοντες κάτω νὰ κατεβοῦσι.
- 15 Δυὸ τρεῖς ἐκατεβήμασι κάτω καὶ τριγυρίσαν,
καὶ Χριστιανὸν δὲν εἶδασι, ὅπου καὶ ἂν ἐπατήσαν.
Σὰν ξένοι προπατούσασι καὶ δὲν ἐσταματήσαν,
κι' ὁ Χρυσαίνης τ' ἐκράξε, καὶ δὲν τὸν ἐγνωρίσαν.
Ἄν ἦν Ρωμαῖοι, τοσοῖ ῥωτᾶ, καὶ ἂν πάσινε ἔς τὴν Κρήτην,
20 καὶ ἂν θεὸ νὰ σταματήσουσι, νὰ τῶν ἐδώσῃ σπήτι.
Κι' εἰπᾶν του πῶς θὰ πάσινε, γιὰτ' εἶνε τὰ παιδιὰ τως
ἔς τὴν Κρήτην, καὶ αἱ γυναϊκὲς τως καὶ ὅλα τὰ πράγματά τως.
Τῶν εἶπε, «τί λογιάζετε, τὸ Κᾶστρο, ὡσὰν φτάσω,
θὰ πάρω τὸ φουσσάτο μου, τὴν Κρήτην σας νὰ πιάσω»
25 νὰ πάρω καὶ τὸ Κᾶστρο σας ἐγὼ μὲ τὸ σπαθὶ μου,
μὲ τοῦ Θεοῦ τὸ θέλημα καὶ μὲ τὴν δύναμίν μου.
Ἄν θέλετε, ἀπομείνατε, καὶ ἂν ἦναι θέλημά σας,
ἔς τὸ Ρέθεμνος νὰ μείνετε, ἔς τὰ σπήτια τὰ δικά σας.»
Καὶ τ' ἐπεμψε ἔς τοῦ Μούρμουρη μ' ἓνα του γιαντισάρη,
30 καὶ βᾶστα τὸ τουφέκι του, τὴν σπούρδα καὶ δοξάρι.

3 γρικουσαν. — 6 δὴ - φοβηθῆ. — 8 γιαταῦτως - πῆγασι. — 9 κλυδώνου. — 10 σημώνουν. — 11 ἐμίμνιοσε - ἀδειάσουν. — 12 ἦτονε. — 15 τρῆς. — 19 ἀνοι. — 20 ἐδώσι. — σπούρδα.

- Πᾶσι καὶ τότε προσκυνοῦν, μὰ βαργυαναστενάζει,
 πῶς εἶδε τοὺς Χριστιανούς, τότες Θεὸν δοξάζει,
 καὶ φανερά τῶν ἔλεγε, παπάδες, νὰ σταθῆτε
 ἔς τὴν χώραν τοῦ Ρεθέμου σας, τὸ ἀφένταις νὰ θωρῆτε.
- 5 Δὲν ἤτονε καὶ τὰ Χανιά, ὅπου ἠ παραδοθῆκαν
 καὶ μείναισιν οἱ Χριστιανοὶ ἐκεῖ, ποῦ ἠ γεννηθῆκαν.
 Μεγάλον πρᾶγμα καὶ φρικτόν, ἓνα Χριστιανὸ καὶ μόνον
 ἔς τὴν χώραν ταύτην δὲ θωρῶ, καὶ ἔχω καῦμόν καὶ πόνον.
 Τότες χωστὰ τοῦ σύντυχε ὄλα τὰ βάσανά του,
- 10 κ' ἐκεῖ δὲ ἔϊζει τέγγη του, οὔτε κ' ἡ λειτουργιά του,
 καὶ τὸ σπαθὶ του ἔβαλε καὶ παίρνει τσοὶ καὶ πάει
 εἰς τοῦ βηζύρη ὀμπροστάς σκύφτει καὶ προσκυνάει
 καὶ τούρκικα τοῦ σύντυχε καὶ ὄρισε, γιὰ νὰ σύρου
 κ' εἶπε νὰ τὸ εὔρη ὁ Θεός, ἂν εἶν' καὶ δὲν γιὰ γούρου.
- 15 Καὶ σὰν δὲν ἀπομείναισι, Τούρκοι τῶν ἀκολουθοῦσαν
 καὶ ἔλεγχ τσοὶ χαϊνηδες, κ' ὄλοι τσοὶ ἠ καταφτυοῦσαν.
 Ἐβάλασινε ἔς ὀρδινιά οἱ Φράγκοι, λέγω, τότες
 τὸ χῶμα γιὰ νὰ δειάσουσι, ν' ἀνοίξουσιν ἡ πόρταις.
 Μὰ τὸ καράβι ἐφτιάσανε, ὅπου ἠ τον τρυπημένο,
- 20 καὶ στέκει ἔς τὸ μαντράκι του μέσα, σὰν βουλησμένο.
 Ἐπήγαμεν ἔς τὴν χώραν μας νὰ βροῦμεν χριστιανωσύνην,
 καὶ ἠ καὶ Χριστιανὸν δὲν εἶδαμεν ποθὲς τὴν ὄραν ἠ κείνην.
 Ἐπειδὴ καὶ θὰ μισεύσετε καὶ νὰ μ' ἀρνηθῆτε,
 ἀμέτε ὄλοι ἔς τὸ καλὸ καὶ μὴ μοῦ ἠθυμηθῆτε.
- 25 Πῶς εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ μὴ σοῦ θυμηθοῦμεν
 σὲ ξενητειά ποῦ πάμενε καὶ πρᾶγμα δὲν βαστοῦμεν ;
 Ποῦ θὲ νὰ σταματήσετε ; ποῦ νᾶναι ἡ κατοικιά σας ;
 τάχα νὰ βρῆτ' ἀνάπαυσιν, ὀγιά παρηγοριά σας ;
 Ἐχομεν τὰς εἰκόνας μας, γιὰ νὰ τσῆ προσκυνοῦμεν,
- 30 νὰ πολεμοῦμεν τοὺς ἐχθρούς, πάντα νὰ τσοὶ νικοῦμεν.

4 χῶραν - θωρῆτε. — 5 παραδοθῆκαν. — 8 χῶραν. — 10 ξάζει. — 11
 πέρνειτζι. — 12 σκίφτει. — 16 χαϊνοῖδες. — 18 χῶμα - διασούσι - οἱ. — 19
 τρυπημένο. — 20 μαντράκι σου. — 21 χῶραν. — 23 μισεύσετε. — 24 θυμη-
 θῆτε. — 26 ξενητειά. — 27 νάναι, — 28 ὄγια.

- Και τῆ Δευτέρα τὸ πουργὸ ἢ πόρταις ἀνοιχθῆκαν,
 κ' ἐβγήκασιν οἱ Χριστιανοὶ μαζί κ' ἐκατεβῆκαν,
 καὶ ἤγγασιν τὸ πρᾶγμά τως κάτω κ' ἐβάλασιν το
 εἰς τὸ καρᾶβι τῶν Τουρκῶν, μὰ βλέπω, ἤχασασιν το.
- 5 Κοράσια, γράδες, ὑπανδραῖς μαζί ἐσυντροφιαστῆκα,
 κι' ἀπὸ τὴν μέση τῶν Τουρκῶν μὲ φόβο κατεβῆκα.
 Κάτω πᾶν' αἱ γυναῖκές μας, Θεέ, συντροφιασέ τση
 σὺν πάντα ἔπο τ' ἐφύλασσε, καὶ τώρα σκέπασέ τση.
 Τότε ἔς τὸ μῶλο πάσιν, κ' οἱ Τούρκοι τση θωροῦσι
- 10 πῶς ἔς τὸ καρᾶβι μπαίνουσι, παίζουσι καὶ πηδοῦσι
 "Ολαιοι μαζί ἐκλαΐασιν κ' ἔτρεμεν ἡ καρδιά τως,
 καὶ ἔβλέπασιν ἀπὸ μακρὰ τὰ σπῆττα τὰ δικὰ τως
 Ἐ τὸ Κάστρο ἔσφαλκῆκασιν, τση δέκα τ' Ὀκτωβρίου,
 κ' εἰς τὸ καρᾶβ' ἐμπήκασιν τ' ἐννιά τοῦ Νοεμβρίου.
- 15 Κ' ἐμεῖς ἀπάνω ἐμείναμεν τότες, γιὰ νὰ μπορούμεν
 νὰ πάρωμεν τὸ πρᾶγμά μας, κάτω νὰ κατεβούμεν.
 Καὶ πιάνω ὄτ' ἡμπόρεσα, βάνω σὲ μιὰ σακκοῦλα,
 καὶ ἔξω ἔδεκεῖ τὴν ἔθεσα σὲ μιὰ λουμπαρδοπούλα,
 τὴν ὥραν ποῦ ἴλθεν ὁ πασιᾶς ἀπάνω κ' οἱ σπαχιζες,
- 20 καὶ τάχα νὰ ἴσων ἐδεκεῖ, πατρίδα μου, καὶ τ' εἶδες!
 Καὶ Τούρκοι ἔμπήκασιν ἐκεῖ ἔς τὰ σπῆττα πολλοὶ μέσα
 καὶ ἔσπουσαν καὶ ἀναγέρνασι, νὰ βρούσινε τινεσσα.
 Τότες ἐπέρνα ὁ πασιᾶς μὲ τὸ πολὺ φουσσατό,
 τὸ πρῶτο ἀπ' ἀνέβηκε καὶ ἀπού ἴλθεν ἀπὸ κάτω.
- 25 Καὶ πάει ἕνας Χριστιανὸς ζητᾶ του ἐλεημοσύνη
 νὰ ἀφήσουσι τὸ πρᾶγμά του, τοῦ λέγει, Τούρκοι ἔκείνοι
 φθάνει ἔς τὴν πόρταν ὁ πασιᾶς, θωρεῖ τσοι καὶ μαντζει,
 καὶ μ' ἕνα ξύλο ἄπονα περίσσια τσοὶ ραβδίζει,
 καὶ τότε σὺν τ' ἀπόδειρε, γυρίζει καὶ κυττάζει.
- 30 καὶ ὡσὺν λιοντάρι ἄγριο μοῦ ἔφάνηκε καὶ μνοιάζει,

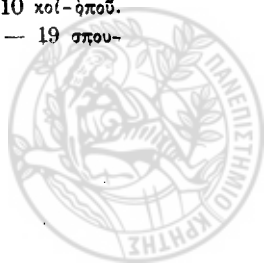
97

1 οἱ. — 3 πρᾶγμα. — 5 ἐσυντροφιαστῆκα — 6 κατεβῆκα. — 8 πᾶν-
 φυλασαῖς. — 9 μῶλο πᾶσιν. — 10 μπένουσι. — 11 ἐκλαΐσιν. — 16 κατε-
 βούμεν. — 17 ὄτ' ἡμπόρεσα - σακοῦλα. — 20 νάσων. — 25 ζητᾶ. — 28 περ-
 βήσια. — 29 κιτάζει.

- ρίχνει ἄγρια τὸ χέρι του, κ' ἐγὼ τὸν μετανίζω,
καὶ κάτω κλίνω τὴν κορφήν καὶ ὄλος τοῦ γονατίζω·
καὶ 'κεῖνος δὲν μοῦ 'βάρεσε, μὰ μοναχὰς μὲ 'βρίζει,
καὶ τὴ ζωὴ μου 'γνώρισα τότες καὶ μοῦ χαρίζει.
- 5 Κ' οἱ Τούρκοι ἐσιμώσασι καὶ δεῖχναν καλωσύνη
σὲ μένα, καὶ 'θαυμάζασι τὴν χάριν ὅπου 'γίνη,
τὸ πῶς δὲν ἐσκοτώθηκα 'πὸ τοῦ πασιὰ τὴν χέρα,
μοῦ 'πανε γιὰ νὰ λειτουργῶ ἐκείνη τὴν ἡμέρα.
'Ὁρισε καὶ 'καρφώσανε τὰ σπῆτια τὰ δικὰ μας,
- 10 κ' εἶπε νὰ μὴ δὲν πάρωμεν ὅπου τὰ πράγματά μας.
Κ' οἱ ἀδελφοί μου ἤλθασι, καὶ παίρνω τὸ σακκάκι
καὶ βάνω το τσοὶ νόμους μου μὲ λίγο πραγματάκι.
Δυὸ Τούρκους μᾶς ἐδώκασι, γιὰ νὰ μᾶς ἀκλουθοῦσι,
καὶ ἂν λάχουν Τούρκοι ἄτυχοι, νὰ μὴ μᾶς ἐβαροῦσι.
- 15 Κ' εἰς τὸ μαντράκι ἐπήγαμεν, νὰ βροῦμεν τ' ἐδικούς μας,
δὲν εἶδαμεν τοὺς φίλους μας, οὐδὲ καὶ γνῶριμούς μας.
Κ' οἱ Τούρκοι σὰν ἐμπήκασι, τὰ μνήματα ἀνεῖξαν
κ' ἐβγάλασι τὸν 'πίσκοπον ἔξω καὶ τὸν ἐρρίξαν.
Τρέχουν 'ς τὴν 'Αμμον μὲ σπουδὴν καὶ τσοὶ σολδάδους δίνουν.
- 20 καὶ οὐδένα σπαθαρκόμπουζο ἐκεῖ δὲν τῶν ἀφίνου.
Εἰς τὸ καράβι 'μπήκαμεν νομάτοι ἐπτακόσιοι, 98
καὶ ἄλλοι τσῆ γῆς ἐπήκασι, ὡς χίλιοι πεντακόσιοι.
Ψωμί, νερὸ δὲν εἶχαμεν οὐδὲ τὸ πῶς νὰ σταθεῦμεν,
καὶ μέραις δέκα 'κάμαμεν ὄλοι νὰ κοιμηθῶμεν.
- 25 Γυναῖκες καὶ ἄνδρες ἄρρωστοι εἰς τὸ καράβι 'μπαίνουν,
γιὰ νὰ 'λθουσι τὰ κάτεργα, στέκουσι καὶ ἀνημένουν.
Οἱ Τούρκοι νερὸ 'φέρναι μὲσα 'ς τ' ἄσκια ἐκεῖνοι,
κ' ἐκεῖ μᾶς τὸ 'πουλοῦσανε μιὰ λίτρα τὸ λαῖνι.
Καὶ 'γρίκας ἀναστεναγμούς κ' ὄλο 'βρισαιῖς καὶ 'λέγαν
- 30 τσῆ τύχης ὅπου τσ' ἔλαμεν, κ' εἰς τὸ καράβι ἐκλαῖγαν.

5 ἐσιμώσασι. — 8 λειτουργῶ. — 9 ὅρισε - καρφώσανε. — 10 κοί-ὄπου.
11 πέρνω - σακκάκι. — 12 νόμους. — 14 ἐβαροῦσι. — 18 ἐρίξαν. — 19 σπου-
δῆν. — 25 μπένουν. — 28 μᾶς. — 29 γρύκας.

- Κ' οί Τούρκοι νὰ τσοὶ βλέπουσι, τὰ χέρια ἐκτυποῦσαν,
καὶ ἴλεχαι πεισματικὰ ὄλοι τως καὶ ἴγελοῦσαν.
Καὶ ὁ πασιὰς ἤλθεν ἐκεὶ κ' ἔκραξε, γιὰ νὰ βγοῦμεν,
νὰ πάρωμεν τὸ πρᾶγμα μας, ἴς τὴ χώρα νὰ σταθοῦμεν.
- 5 Ὅλοι τὰ σπήτια βλέπομεν ἴπου τὸ καρᾶβι μέσαν,
κ' εἴπαμεν νὰ βουλήσανε καὶ ἀπὸ τὴν γῆ νὰ πέσαν.
Κ' ἐκεῖνοι ὄπου σ' ἐδώκασι, ἴς τοῦ Γαζῆ ἐτελειῶσαν,
μὲ τοῦ θανάτου τὸ σπαθί, γιὰτὶ σ' ἐπαρᾶδῶσαν.
Κάτεργα δύο ἤλθασι ἐτότε ἴδικά μας,
- 10 νὰ μᾶς ἐβγάλουν ἀπ' ἐκεὶ καὶ ἴχάρη ἠ καρδιά μας.
Δώδεκα Τούρκους εἴχαι μέσα γιὰ νὰ ἴρμηνεύγουν,
νὰ βλέπουν τὸ καρᾶβι τως καὶ νὰ τὸ τιμονεύγουν.
Σὰν ἤλθασι τὰ κάτεργα, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ ὄλους
ἴπου τὸ καρᾶβι ἐβγήκασι καὶ ἴστέκασι τσοὶ μῶλους.
- 15 Σπάχιδες καὶ γιανίτσαροι μὲ τὰ τουφέκια ἴστέκαν
ἴς τὴν ἄμμον, καὶ ὄλα τ' ἄρματα ὄπου ἴχανε διαφέκαν.
Καὶ μπαίνουσι τὰ κάτεργα μέσα καὶ βγάνουσί μας,
καὶ ἴλάμναν καὶ ἄρμενίζασι κ' ὄπίσω ἴσέρνασί μας.
ἴΕκεὶ ἴμου ἠ βαρῦμοιρη μαζῆ μὲ τὰ παιδιὰ μου
- 20 κ' ἴκλαιγα καὶ ἴσκοτόνουμου κ' ἴσερνα τὰ μαλλιὰ μου.
Κι' οὐδένας δὲν ἐσίμονε νὰ μὲ παρηγορήση,
νὰ πιάσουσι τὰ χέρια μου ἠ κ' ἴᾶς νὰ μοῦ μιλήση.
Κι' ἀνάθεμα ὄλό ἴλεγα ἀντίδικα τσ' ἴχθρούς μου
καὶ καταρούμου μοναχᾶς τοῦ τόπου τοῦ ἴδικοῦ μου.
- 25 ἴἩμέρα, πού ξημέρωσεσ κακὰ γιὰ ὄνομά μου,
σκοτείνιασε νὰ μὴ θωρῶ, πῶς φεύγουν τὰ παιδιὰ μου.
Σολδάδοι τουρκονίκτητοι, θανατοφορεμένοι,
κᾶθονται μὲ ταῖς κορσαϊαῖς, σκίσου, καρδιὰ καῦμένη
ἐκεῖναις ὄπου ἀνάθρεψα χωρὶς νὰ τσῆ κυττάζουν,
- 30 δυὸ βρύσαις, μάτια, τρέξετε κ' ὄλοι ν' ἀναστενάζουν.

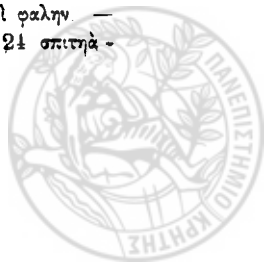
99

2 πησματικά. — 4 χῶρα. — 10 μὴ σὲ βγάλουν. — 12 τιμονεύγουν.
— 14 μῶλους. — 17 μπίνουσι. — 18 ὄπίσω. — 20 ἐσκοτόνωμου - μαλιὰ. —
21 ἐσίμονε — 24 δικούμου. — 25 οἴμέρα. — 26 θωρῶ — 27 τουρκονίκτη.
— 28 σκῆσου. — 29 τζὶ κητάζουν.

- Ἰσμηλιῖται ἄπονοι, Τούρκοι ξαγριεμένοι,
 ἔσεῖς ὅστε τώρα ἀφορμὴ καὶ μένω πρκαμένη.
 Κι' ἔλοι οἱ Χριστιανοὶ μισεύγουσι, γιατί σᾶς ῥοβηθήκαν
 κι' ἀφίνουν τὴν πατρίδα τως τώρα ποῦ γεννηθήκαν.
- 5 Πῶς νὰ στραφῶ ἔς τὴ χώρα μου νὰ μὴν ἀναστενάξω,
 νὰ βλέπω ἄλλα πρόσωπα, Χριστιανοὺς νὰ μὴ κυττάζω!
 Τοῦ Ψήλωρείτη τὰ βουνά, τὰ παχνοχιονισμένα,
 σήμερον ἄς σκορπίσουσι κι' ἄς ἦν' σκοτεινιασμένα.
 Καὶ τοῦ Βρυσίνου τὸ βουνὶ ἄς πέσῃ κι' ἄς βουλήσῃ,
- 10 καὶ πλειὸ ἔχει μὴ δὲν φανῆ, μὰ σὰν ἀρρὸς ἄς λύσῃ.
 Αἱ βρύσαις ἄς φυράξουσι κι' ἔλαις ἄς ξεραθοῦσι,
 νὰ μὴν εὐρούσινε ποτὲ νερὸ νὰ ποτισθοῦσι.
 Ἦλιε λαμπρὲ καὶ φωτεινὲ, σκοτεινίασε μὴν φέξῃς,
 ἀλλ' αἷμα ρίξε, οὐρανέ, καὶ πλειὸ νερὸ μὴν βρέξῃς.
- 15 Ἄερα, πῦσε, δροσερέ, πέσε, φωτιά, καὶ καῦσε
 τὸν Κοσαῖτη τὸν πασιᾶ, καὶ σύ, οὐρανέ μου, κλαῦσε.
 Ὁ Θεὸς νὰ σ' εὕρῃ, Χρουνσάτμ, τώρα κι' ἀκῆμη πάλιν
 καὶ νὰ σοῦ κόψουσι καὶ σὲ τὸ δόλιο σου κεφάλιν,
 νὰ πληρωθοῦν τὰ αἵματα, ὅπου ἔχουσες ἔς τὴν Κρήτη,
- 20 καὶ νὰς ἔζελάτης νὰ χυθῆ ἔς τοῦ βασιλιᾶ τὸ σπῆτι,
 νὰ σφάξουν καὶ νὰ κόψουσι καὶ σὲ τὴν κεφαλὴν σου,
 κ' εἰς τόπον τὸν κατάριτον νὰ ρίξουν τὸ κορμὶ σου.
 Κι' ἔλος ὁ βίος νὰ χαθῆ ὅπου ἔναι καμωμένος
 ἀποὺ τὰ σπῆτια τῶν Ρωμνηῶ, κ' εἶναι καταραμένος,
- 25 νὰ τότε πάρῃ ὁ βασιληὸς νὰ τὸν κληρονομήσῃ,
 καὶ τ' ἔνομά σου παντελῶς ἀπὸ τὴν γῆν νὰ σβύσῃ.
 Παιδιά μου, σᾶς παρακαλῶ, ἔλοι, νὰ μοῦ θυμάστε,
 γῆ λάχῃ σας καλόν, κακόν, νὰ μὴ μοῦ καταράστε.

1 ἄπονη. — 6 πρόσωπα - κενάξω. — 7 ψηλωρείτη - παχνοχιονισμένα. —
 9 βρυσίνου. — 10 φανῆ. — 16 Κοσαῖτη. — 18 τῶ δουλοῖσου καὶ φαλῆν. —
 20 καὶ νὰς τ' ἐλά τῆς χυθῆν. — 21 κασαι. — 23 βίος - χάθη. — 24 σπιτιᾶ -
 ρώμνηρο κ' οἱ γέ, — 27 σᾶς παρακαλώ. — 28 λάχειας.

Γυναῖκες, ἄνδρες, τέκνα μου, γένηα κι' ἀνατροφὴ μου.
 ἄμετε κι' εὔρετε καλόν, πάγετε ἔς τὴν εὐχὴν μου.
 Ἐς τοῦ Φότελεν τσ' ἐπήγασι ἔς τὴ Τίαν τοὺς ἐπήραν,
 ἔς ἄλλον καράβι ἔμπήκασι κ' ἤλθασι ἔς τὴν Κερκύραν

5 ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΕΙΝΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΟΥ ΡΕΘΥΜΝΟΥ 101 ΚΑΙ ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

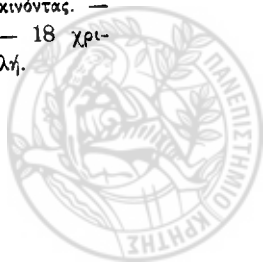
- Εἶπά σου ὅτι ἔγινχε ἔς τὴ χώρα τὴν δικὴν σου,
 μ' ἄρνω σε, πατρίδα μου, καὶ δός μου τὴν εὐχὴν σου.
 Κ' ἐκείνη σκύφτει ταπεινά, γλυκιά κ' ἐφιλιχσέ με,
 10 ἔς τὰ χέρια τση μ' ἀγκάλιασε κι' ἀποχαιρέτησέ με
 κ' εἶπέ μου, «σύρε ἔς τὸ καλὸ, κόπιασε ἔς τὴν εὐχὴν μου,
 γιὰτὶ γνωρίζω σήμερον, πῶς εἶσαι σὺ παιδί μου.»
 Πατρίδα μου, μισεύγω σου, ψυχὴ μου, καὶ καρδιά μου,
 καὶ τ' ὄνομά σου μοναχᾶς ὄ' ἀκούεται ἔς τ' αὐτιά μου,
 15 γιὰτὶ δὲν στέχω νὰ θωρῶ, πατρίδα, τὸν καὶμόν σου,
 καὶ ποιά καρδιά νὰ μὴ ραγῆ τὸν ἀποχωρισμόν σου;
 Ὅλοι σας νὰ γυρίσετε, τὰ σπήτια σας νὰ βρῆτε,
 μὲ ἔγαιά νὰ τ' ἀποκτήσετε καὶ μέσα νὰ σταθῆτε,
 ἀπῆτις θέλου σ' ἀρνηθῆ οἱ Τούρκοι, οἱ ἐχθροὶ σου,
 20 θέλουν γυρίση νὰ ἴλθουσι ἔς τὴν χώρα τὴ δικὴ σου.
 Καλὰ καὶ νὰ χαλάσασι τὰ σπήτια τὰ δικά μας,
 θέλομ' ἐμπῆ ἔς τὰ σπήλιά σου νᾶναι γιὰ κατοικιά μας.
 Ὅπου καὶ ἂν ἦσαι, φίλε μου, θυμοῦ μου τῆς καυμένης,
 νὰ λέγης καὶ γιὰ μὲ καλὸ τση παραπονεμένης.

3 ἐπήραν. — 7 ὅτι. — 10 χεριατσι. — 13 μισεύγω. — 15 καίμόν. —
 18 τακτῆστε. — 19 ἀπίτης θελοῦ σάρνηθη. — 20 χώρα. — 22 σπήλια-νᾶναι.
 — 23 καυμένης.

- Ἦξευρ' ἔπου καὶ ἄν λάχωμεν μαζί με τὰ παιδιὰ σου,
 μέλι στάζει τὸ στόμα μας νὰ λέσιν τ' ὄνομά σου,
 καὶ Ρεθεμνιώταις εἴμεσταν καὶ ἔτσι μᾶς ἐκρατοῦσι,
 καὶ χαιρετοῦν θωρῶντές μας, ὅσοι μᾶς ἀγαποῦσι.
- 5 Μ' ὄλον ποῦ στέκουν δίχως σου, τοῦτο σοῦ λέγω πάλιν,
 πῶς βρίσκονται πολλὰ καλὰ κ' ἔχου τιμὴν μεγάλην·
 γιατί 'ς τὴν Δύσιν ἔπεμψας ὄλην σου τὴν σοφίαν,
 καὶ 'γέμισεν Ἀνατολήν, Ἄρκτος καὶ Μεσημβρίαν.
 Κινῶντας τ' ἀργυροτέχνα νερὰ τοῦ ποταμοῦ σου
- 10 'ς ὄλον τὸν κόσμον ζάχαρη, καὶ χαίρουν μετὰ τὸ νοῦ σου,
 πῶς τρέχουσιν ἢ βρῶσαις σου πάντοθεν καὶ ποτίζουν,
 καὶ πλύνονται πολλότατοι ξένοι καὶ καθαρίζουν.
 Μὰ ὅτε σοῦ θέλω θυμηθῆ, ὦ Ρέθεμνος, ψυχὴ μου,
 τὰ μάτια μου δακρύουσι καὶ τρέμει τὸ κορμὶ μου.
- 15 Ἔτσι κ' ἐγὼ ὅτε γρικῶ τσ' ἐχθροὺς καὶ με πατοῦσι,
 κλαίω πολλὰ καὶ θρήνομαι, κ' ἐκείνοι με χαλοῦσι.
 Παρακαλῶ τὸν Κύριον, Ρέθεμνος, νὰ σ' ἀφήσουν,
 με χριστιανωσύνην νὰ σὲ 'δοῦ καὶ νὰ σὲ προσκυνήσου.
 Κ' ἐγὼ τότε παρακαλῶ, οἱ Χριστιανοὶ νὰ βγάλουν
- 20 φειγγάρι τὴν παντιέρα τους, καὶ τὸν σταυρὸν νὰ βάλουν.
 Ζητῶ κ' ἐγὼ μετὰ τὴν καρδιὰ νάλθω νὰ σὲ πατήσω,
 νὰ σκύψω μετὰ τὰ γόνατα χάμαι νὰ σὲ φιλήσω·
 καὶ τὸν Θεὸν παρακαλῶ ἀνθρώπου ἄλλοῦ μὴ δώση
 τόσον κακὸν ὡσὰν ἐμᾶς, ἀλλὰ νὰ μᾶς ἀξιώση
- 25 νὰ δούμενε τὴν λύτρωσιν τῆς Κρήτης νὰ χαροῦμεν
 καὶ νὰ τὴν φέρῃ ἡ τύχη μας, ὡσὰν τὴν 'πεθυμοῦμεν.
 Μὰ 'ρέγεσαι καὶ 'πεθυμᾶς νὰ μάθης τ' ὄνομά μου,
 πᾶσ' ἀρετὴν ἐστόλισες τ' ἀδέλφια τὰ δικά μου.
 Μαρίνον μ' ἐβαπτίσασι, Ζάνες εἶν' ἡ γενειὰ μου,
- 30 καὶ Μπουνιαλῆ με κράζουσι κ' ἔτσ' εἶναι τ' ὄνομά μου.

4 θωροντες-ὄσοι. — 5 δίχος. — 8 ἀνατωλὴν ἄρκτος. — 9 κινώντας. —
 10 νοῦ. — 11 οἱ. — 18 ὅτε. — 15 ἐγὼ ὅτε. — 17 σαφῶσουν. — 18 χρι-
 στιανωσύνην. — 22 σκῆψω-γόνατα. — 29 Τζάνες. — 30 μπουλιαλῆ.

Εἰς δόξαν καὶ εἰς ἔπαινον Τριάδος τῆς Ἁγίας,
 Πατρὸς, Υἱοῦ καὶ Πνεύματος καὶ τῆς Ὑπεραγίας
 Μαρίας Δεσποίνης ἡμῶν, Βασίλισσας τοῦ κόσμου.
 Χριστέ μου, τὴν παράδεισον, παρακαλῶ σε, δός μου.

5 ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ

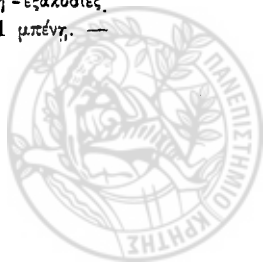
- Ποιὰ χεῖρα γρηγορότερη με δίχως νὰ σκοπῆς,
 νὰ διηθῆ τὰ βάραινα τοῦ Χάνταρος νὰ γράψῃ;
 ἢ ποιῶν φρονίμων λογισμός, ἢ ποιηταῖς μεγάλοι,
 ἢ φιλοσόφων μάθησας, διὰ νὰ ἀναθιβάλλῃ
- 10 μάχην εἴκοσι δυὸ χρονῶν καὶ ταῖς ἔκτοχυσίαις,
 τὸν χαλασμένον, ὅπου ἔκαμε μέσα ἔς ταῖς ἐκκλησιαῖς,
 ὅπου ἔτουν τόσαις ἐκκλησιαῖς ἔς τὴν Κρήτην στολισμέναις,
 ἔς ταῖς χώραις κι' ὄξω ἔς τὰ χωριά εὐμορφαῖς ἱστορισμέναις,
 καὶ χάλασε κι' ἀράνισε καὶ πλέον δὲ λειτουργοῦνται,
- 15 οὔτε παπάδες φαίνονται, οὔτε καὶ μελετοῦνται,
 μὰ φόβον ἔχουν ἄμετρον, μὴ πᾶν νὰ τὸ ἀρανίσουν,
 καὶ καύσουν τὰ κόνισματα καὶ κείνους καταλύσουν.
 Παιδιά καὶ θὰ βαπτίσωσι, τυχαίνει νὰ γραπτοῦσι,
 καὶ ἂ θέλουν νὰ στεφανωθοῦν κι' ἂ λάχῃ νὰ ὀκποῦσι,
- 20 θέλημα θέλουν νὰ ἔχουσι ριάλια θὰ μετροῦσι,
 νὰ κλίνουν τὰ κεφάλια τους, νὰ τοὺς παρακαλοῦσι.
 Καὶ οἱ Τοῦρκοι εἶδον θέλημα γῆ πάλιν τοὺς γυρῆζου,
 καὶ οὐδένα πρᾶγμα κάμνουσιν, οὐδὲ παιδιά βαπτίζου.
 Ὡ! παιδωμὴ τῶν Χριστιανῶν, ζωὴ τυρανισμένη,
- 25 ἦτον πολλὰ καλλίτερα νὰ ἔτον ἀποθαμένοι.

3 βασιλευσσης. — 4 χρῆστε-παράδουσὼν πάρακαλό. — 6 χῆροι. — 8
 φρονήμων-ποίητες μεγάλῃ. — 10 εἰκοσιδυὸ-ματωχυσίαις. — 16 πᾶν. — 17
 κείνους. — 20 μὲ τροῦσι. — 22 γί. — 24 παιδομὴ-τυρανισμένη.

- Νὰ φάσινε δὲν ἠμποροῦν, οὐδ' ἠμποροῦν νὰ πιοῦσι,
καὶ τὰ μικρὰ παιδάκια τως διὰ παντός πεινοῦσι.
Ψωμί δὲν τοὺς ἀφίνουσι, κρασί δὲν γεματίζουσι,
ἂν ἦν' καὶ τίποτ' ἔχουσι χωσμένο, δὲν τ' ὀρίζουσι.
- 5 Ἄν κάμουν πῆτταν ἢ πτωχαίς, χωστὰ θεὸ νὰ τὴν ψήσουσι,
ἔχουσι φόβον ὡσάν ψηστή, μήπως δὲν τὴν δειπνήσουσι,
ὅπου κι' ἂν κάμουν ἐργατιάς, καὶ οἱ Τούρκοι νὰ περνοῦσι,
ψωμί δὲν τοὺς ἀφίνουσιν, οὐδὲ κρασί νὰ πιοῦσι·
καὶ ἀντίς χαράτζι, τὰ παιδιὰ παίρνουσιν καὶ πουλοῦν τα,
- 10 καὶ ἀλλοῦ ποθὲς δὲν ἔτυχεν, οὐτ' ἐγινῆκαν τούτα
διὰ ταύτως κ' οἱ Χριστιανοὶ τοὺς στίχους σάν διαβάσουσι,
τῶν Κρητικῶν τὰ βάσανα τυχαίνει νὰ λογιᾶσουσι.
Ἔνα νησί περίφημον πῶς ἐκαταπατήθη,
καὶ ἴσχοτῶθησαν ἄμετροι, καὶ πόσον αἶμα ἔχυθη,
- 15 ἐποῦ ἔχεν ὅλον τὸ νησί χιλιάδες ἐξακόσιας
ἀνθρώποι, καὶ ἴστολίσαν το μὲ τέχναις ἄξιαις τύσαις·
ποῦ τόσον αἶμα ἔχυθη κ' ἀκόμη πλείσιο χύνουσι,
ὡσάν τῆς Κρήτης τὸ νησί κι' ὅλους τοὺς Τούρκους κρίνουσι;
Πλείότερα σάν τοὺς Κρητικοὺς τόσους καιροὺς τὶ ἄκαμαν
- 20 πόλεμον μὲ τσ' Ἀγαρηνοὺς, ποῦ σμίγχοσιν ἀντάμα;
Ἄν εἶχαν ἔλθῃ τακτικὰ νὰ μπαίνει, ἕνας μ' ἕνα,
ἐφαίνονταν τὰ δυνατὰ χέργια καὶ τ' ἀνδρειωμένα.
Εἰς ἕναν δέκα ἔφτανε πῶς ἤθελαν νὰ δεῖξουσι
τὴν δύναμιν, ὅπου ἔχανε ἔξω πολλοὶ νὰ σμίξουσι!
- 25 Ἄν μαζωκτοῦν οἱ Κρητικοὶ ὅλοι, δὲν εἶναι κρίνω,
δέκα χιλιάδες ζωντανοί, ποῦ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον,
διατὶ ἐσκοτῶθηκαθεν, γιὰτὶ ἐσπλασθῶθησαν,
ἴς ταῖς χώραις οἱ κακότυχοι ἐδιαμοιρασθῆσαν,

3 ἀφίνουσι. — 4 ἀνήν. — 5 πίταν ἢ πτωχές. — 6 ἐδειωνήσουσι. — 9
πέρνουσιν. — 10 ἐγινίκαν. — 11 ταύτως. — 13 νησί. — 15 νησί-ἐξακόσιες.
— 17 ἀκόμη. — 18 ὡσάν-νησσί-Κοίνουσι. — 19 πλείότερα. — 21 μπένη. —
22 ἀνδρειομένα. — 23 δέειξουσι. — 24 χάναι. — 26 ἐκεῖνον.

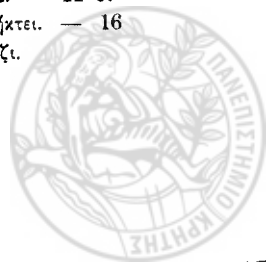
- καὶ ἂν σμίξουν δὲν γνωρίζονται, μόνον ὅπου ρωτοῦσιν
 «ἀπὸ ποῦ τόπο, ξένε μου, εἶσαι»; μὰ δὲν μπορούσιν
 ἄλλο νὰ συντυχαίνουσι, «μὰ 'πὸ τὴν Κρήτην» λέσι,
 καὶ ὁ εἶς τὸ χέρι τ' ἄλλουνοῦ πιάνουσιν καὶ κλαῖσιν.
- 5 Ἄλλοι εἶναι ἀπὸ τὸ Ρέθυμνος καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὴν Κρήτην,
 καὶ ἄλλοι εἶναι ἀπὸ τὰ Χανιά, ἀπὸ μεγάλο σπητι
 καὶ ἀρχόντισσαις εὐγενικαῖς εἰς διακονίαν γυρίζουν,
 κ' οἱ δούλοί τους δὲν τοὺς θεωροῦν, οὔτε τοὺς ἐγνωρίζουν.
 Τῆς Κρήτης τότε κλάμματα τὴν Τύχη δίκαιο φτάνει.
- 10 ἄλλους νὰ ρίπτῃ χαμηλὰ καὶ ἄλλους ψηλὰ νὰ βάνῃ.
 Ν' ἀρχίσω ἀπὸ τὸ Ρέθυμνος καὶ τὰ χωριά νὰ πιάσω,
 ἀλλὰ ν' ἀρχίσω δὲ μπορῶ, οὔτε νὰ τὰ λογίσω
 μ' ἀρχίζω εἰς κοντολογία ὄγια νὰ φανερώσω,
 μὰ πίκραις καὶ ἄμετρα κακὰ ἐβάλθηκα νὰ δώσω.
- 15 Ἄπητις ἀποφτιάσανε τὸ κάστρο τοῦ Ρεθέμνου,
 ἐπήρε τὰ φουσσάτα του καὶ 'ς τὰ χωριά ἐμπαίνου.
 Ἐκαῖγαν καὶ 'χαλούσανε τὰ σπήτια καὶ τὰ 'μπέλια,
 τὰς μέλισσας ἀφήσανε μόνον, ὄγια τὰ μέλια.
 Τὰ ἐλαιόφυτα ἐκόπτανε καὶ κείγασιν τὰ δάση,
- 20 'ς τὸν χαλασμόν 'ποῦ 'κάμασι, πᾶσα κινεῖς νὰ κλαύσῃ.
 Ἄνδρες, γυναικες, ἔσυρναν, καὶ τὰ μικρὰ παιδάκια
 ἐπιάναν, καὶ τὰ 'ρίπτασι ἀπάνω 'ς τὰ χαράκια.
 Καὶ ὅπου κἄν ἤθελες ἰδῆ καὶ ὅπ' ἤθελες πατήσῃ,
 ἀνθρώπων αἶμα ἐβλεπες καὶ ποιὸς νὰ μὴ δακρύσῃ;
- 25 Ἦ Ἄργιο ἐκυριεύσασι τὴν ἴδια ἐβδομάδα,
 τὸν Ἅγιον Δημήτριον καὶ τὴν Ἁγίαν Τριάδα,
 Ἄδελε καὶ τοῦ Μαρουλά καὶ τὴν Πηγῆν, τὴν Μέσην,
 καὶ τίς 'μπορεῖ νὰ διγηθῆ καὶ νὰ μὴν δὲν πονέσῃ;
 Καὶ τὴν Ἁγίαν Παρασκευήν, τοῦ Νίσσητα, τ' Ἀστέρην,
- 30 Ἄμυγδαλέα, Πλακωτή, Ἀρσάνι, Χαμαλεῦρην.

2 ἦσε. — 3 συντυχένουσι - πο. — 4 πιάνουσιναι - κλαῖσιν. — 7 ἀρχόν-
 τισσαις. — 10 ρίπτει - φυλά. — 11 ἀρχήσω. — 16 ἐμπένου. — 18 ἀφίσανε - ὄ-
 γιά. — 20 κοιανῆς. — 24 δακρήσῃ. — 30 πλακοτή.

- Τότες περνᾷ τὴν Μπισκοπή, ἔς τὸ Πρίνο κατεβαίνει,
καὶ ἔς τ' Ἀγιασμάτσι τὸ Νερὸν πεζεύει καὶ χορταίνει.
Κ' ἔπιασι κί ἀκουμπήσανε, λίγο ξεκουρασθῆκα,
καὶ τοὺς χωριάταις τοὺς πτωχοὺς ἐπλάκωσεν ἡ πίκρα.
- 5 Μπαίνει ἔς τὸ Μηλοπόταμον, ἔς τὸ Βόσκα ἴποσώνει,
Σκαρῆ καὶ Ἀξέτη, Σκεπαστή κι' Ἀγγέλα: να σκλαβώνει·
καὶ ἔρχασιν εἰς τὰ βουνά, ὡς εἶδετε, τὰ ἴλφια
κ' ἔρχονται καὶ σιμόνασιν εἰς τὰ Καλὰ Χωράφια.
Ἐκχῦσα τὰ Ταπεγλιανὰ καὶ τὸ Παγκαλοχώρι,
- 10 γυναῖκες αἱ βαρυμόμοιραις ἐπιάσανε τὰ ὄρη.
Καὶ μὲ μεγάλη τῶς χαρὰ ἔς τὰ τρίγυρα σιμόνει
ἔς τὰ ὄρη τὰ Κουλουκιανά, κ' εἰς τ' ἄξι:ο Μελιδόνι.
Τοὺς Μαργαρίταις ἔπιασεν, ἄνδρες, γυναῖκες, ὄλους,
παπαδες, νέους, καλογραῖς καὶ ἄρχους τοὺς Τατόλους,
- 15 καὶ τὸ χωριὸ ἐρήμαξεν, ταῖς ἐκκλησιαῖς του ρίπτει,
ὅπου ἔτονε ξεχωριστὸν ἐτοῦτο εἰς τὴν Κρήτην.
Ἐρφόους, Σκολέφια ἐγδυσεν καὶ τὴν Λάκκα χαλοῦσιν,
Ἐλεύθερα καὶ ὁσά ἔτονε σιμὰ χωριὰ πατοῦσιν.
Γρινδιὰ κι' Ἀξιδὸν ἐκαύσασι, Πέραμα κι' Αὐθανίταις,
- 20 Καλχανταρέα, Καλαμιᾶ, Ὁρθεᾶ, Πασαλίταις,
Χούμερη καὶ τοῦ Κυραμέ, Λεμέρι καὶ Δαμάστα,
τοῦ Μάμα καὶ τὰ Κουρσιτοῦ ὀπίσω του νὰ βᾶστα.
Καὶ τὸ Κλεφίμιον ἔφυγε καὶ ὄλοι τοῦ Δαμαβόλου,
τοῦ Φόντελε ἐπρόδωκεν, ὄλη μαζί διόλου.
- 25 Καὶ μέσα ἔς τούτα τὰ χωριὰ πολὺ καχὸ ἐκάνα,
Ἄλεακε, Χάλκια παίρνουσι καὶ Βοῦσι καὶ Κυριάννα.
Ἐς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἔς τὴν Ἁγία Μαρίνα
ταῖς καλογράδαις ἐπιάσασι καὶ ὄλαις ταῖς ἐγδύναν·
τὰ μοναστήρια τῶς χαλοῦν τῆ εἰκόνας κατασκίζουν,
- 30 καὶ ἐκείναις νὰ καταπατοῦν, τὴν πίστιν τῶς νὰ ἴβρίζουν.

2 παίζεει. — 4 ἐπλάκωσεν. — 6 σκλαβώνει. — 7 ὀδτετε. — 11 σι-
μώνει. — 12 κούλου κιανά. — 14 παπαδες. — 15 ἐρήμαξεν - ῥήπτει. — 16
ἐτοῦτο. — 18 ὄσατοναί. — 22 ὀπίσω. — 27 αγαμαρίνα. — 29 τζι.

- Κι' ἄρχομαι γιὰ νὰ διηγηθῶ ὀγιά καὶ τὴν Ἄμνάτο,
 ἔς τοῦ Ζοῦν τὸ Λάκκο, ἴπου ἔτονε ἔς τὸ Ψῆλωρεϊτὴν κάτω.
 Ἐς τὰ Νῶγεια, τὰ Βασιλικά, ἔς τὴν Ἰδα ἀναβαίνουν,
 καὶ τὰ κοπάδια παίρνουσιν ὅλα καὶ κατεβαίνουν
- 5 κ' ἠῦραν ἐκεῖ καὶ ἐπήρασι τοῦ Φώκιου τὸ κοπάδι,
 νὰ ἴδῃτε τί ἐκάμωσιν ἐτότες εἰς τ' Ἀρχάδι.
 Κι' ὁ ἠγούμενος ἐμίσεισεν κ' οἱ καλογέροι ἐφύγαν,
 μὲ τὰ κοπάδια κ' ἤλθασιν, ἔς ταῖς Μεσσαραῖς ἐπήγαν,
 μαζὶ καὶ ἱερομόναχοι πᾶσι καὶ διακόνου,
- 10 καὶ ἔς τὸ Βροντῆσι μπαίνουσι, ἔς τὸν Ἅγιον Ἀντώνη.
 Ἐς τὸ μοναστήρι ἔστειλε, νὰ ἴδουσι πῶς τὸ ἄμα,
 κί' ἂ τὸ καταχάλασασιν οἱ Τούρκοι ἐν τῷ ἄμα.
 Κ' οἱ Τούρκοι ἐρρίζην διάστυλα καὶ τὰ ἰκόνισματά του,
 καὶ μεταθέσαν τὰ θρονιά κί' ἀνοῖξαν τὰ κελλιά του.
- 15 Δυὸ καλογέροι γέροντας ἤθελαν κεί νὰ μείνουν,
 καὶ κόπτουν τὰ κεφάλια τῶς, ζωὴν δὲν τοὺς ἀφίνουν.
 Τὸ Ρέθεμμος σὰν ἔκοψε κ' ἤθελε τὸ νίκηση,
 ἐλόγιασεν ὁ ἠγούμενος νὰ πᾶ νὰ προσκυνήση,
 καὶ φθάσει μία βραδυνὴ, ἔς τὴν χώρα μέσα μπαίνει,
- 20 εἰς τὸ παλάτι τ' ἀφεντὸς μὲ ὄλους ἀνεβαίνει·
 καὶ κλίνουν τὰ κεφάλια τοὺς ὀμπρὸς εἰς τὸν βεζύρη,
 νὰ κάμωσι καπίτωλα διὰ τὸ μοναστήρι,
 ὀπίσω νὰ γυρίσουνε τοὺς μοναχοὺς νὰ φέρη.
 καὶ λαϊκοὶ νὰ πάσινε νὰ γίνου καλογέροι.
- 25 Ἠγούμενον τὸν Συμεὼν ἔκραζαν τ' ὄνομά του,
 σὲ μνήμην καὶ Χαλκιοπούλου ἤτονε ἡ γενειὰ του.
 Θὰ ἴπῳ καὶ γιὰ τὴν Σέριφο τὴν καρποφορτωμένην,
 ἔς τὰ ἴπωρικὰ καὶ τὰ καλὰ περίσσα μυρισμένην.
 Τὸ Κέντρος, ἴπου ἔχεν ἑκατὸν βρούσαις ἔς τὰ τρίγυρά του,
- 30 καὶ ἀπαράδεισον τύχαινε νὰ λέσιν τ' ὄνομά του,

108

1 διηγηθῶ ὀ γιά. — 2 τὸ λάκκο-ψυλορητὴν. — 3 νωγία. — 6 ἴδετε.
 — 11 μοναστήρι. — 16 κεφαλιατος-τοῦς. — 19 βραδινὴ-μπένει. — 21 ὀμπρῶς. —
 22 μοναστήρι. — 27 σεριτο-καρποφορτωμένην — 28 μῆριςμένην. — 29 τρηγυρα.

- καὶ Ἀγαρηνὸς τὸ πάτησε καὶ οἱ τόποι ἴναι δικοὶ του.
 τὰ ὄρη καὶ ὄλα τὰ χωριά διὰ ξεφάντωσίν του.
 Θάνατος πλείσιος ἦτονε ὅπου ἔχε τότες φέρει
 ἔς τῆς Κρήτης ὄλο τὸ νησίν, μὲ δεῖστον μαχαίρι.
- 5 Οὐδένα δὲν ἀπέμεινε σπῆτι πού νὰ μὴν γγιῆξη,
 γυναίκαῖς, ἄνδρες καὶ παιδιὰ καὶ τὰ χωριά νὰ ρίξη.
 Ἀρρωστημένοι ἠφεύγασι, ἔς ταῖς στραταῖς ἀποθαῖναν,
 κί οὐδὲ τινὰς τοὺς ἔθαπτε, μόνον ἔτσι ἐμέναν.
 Ν' ἀρχίσωμεν ὄκ τὰ Χανιά, ἔς κάθε χωριὸ νὰ ἰδοῦμεν,
- 10 οἱ Χριστιανοὶ τί πάθασι μὰ πῶς θέλει νὰ τὸ ποῦμεν!
 Ὅπου ἴσπλαβῶσα ἄμετρος κί ἴπῆρασι παπάδες,
 καὶ πέψασι ἔς τὸ Ρέθεμνος ἔως δώδεκα χιλιάδαῖς
 Ἄν ἦτονε μελλοῦμενον τὴν Κρήτη νὰ νικήσουν,
 καὶ γιάντα νὰ κκύσουν τὰ χωριά καὶ νὰ τὴν ἀφανίσουν.
- 15 ὅπ' ὄλο: προσκυνούσασι δίχως καὶ νὰ βαστοῦνε
 ἄρματα, καὶ προδίδασιν γιάντα νὰ σπλαβωθοῦνε!
 Εἰς τόσους ὅπου ἴσφάξασι τοῦτοι νὰ σκοτωθοῦσιν,
 ὅτ' ἦταν κρῖμα οἱ φτωχοὶ ὡς τώρα νὰ μὴν ζοῦσιν,
 χαράτζι νὰ πλερώνουσι, τοὺς τόπους νὰ στολιζοῦν,
- 20 τ' ἀμπέλια, γιὰ νὰ σκάπτουσι, περβόλι καὶ ἴμορρῆζον.
 Σιμὰ ὅπου ἴτονε χωριά εἰς ἓνα κατοικοῦσαν,
 καὶ τ' ἄλλα πού ἴτονε μικρὰ τ' ἀφῆναν καὶ χαλοῦσαν.
 Τῶν γυναικῶν τὰ βάσανα ἀνθρώπου νοῦς δὲν βάνει, 109
 τὰ ἦθη τῶν Ἀγαρηνῶν καὶ τὴν κακὴν τως πλάνη,
- 25 ταῖς ὑπανδραῖς χωρίζασι οἱ ἀσεβεῖς καὶ ἴπαῖρναν,
 καὶ ἔς τὴν Τουρκιά καὶ ἔς τὰ νησιά ἠρχοῦνταν καὶ ταῖς ἴφερναν.
 Χρωμοναστήρι ἄφηκα καὶ τ' ὠμορφο Γεράνι,
 Πρινέαν κί Ἀτζιμπόπουλο, πού ἴχασιν οἱ Τυράννοι,
 καὶ τοῦ Μπαρότζη τὰ χωριά, τὸν ἴΑγιον Κωνσταντῖνον,
- 30 καὶ ταῖς Βετζίλαις τὰ νερά καὶ τὸ περβόλι ἐκεῖνο

1 τόπειται. — 2 ξεφάν τασίν. — 3 πλήσιος. — 4 μαχέρι. — 5 γγιῆξει.
 — 9 ἀρχίσωμεν. — 10 θελι. — 15 ὄλι. — 16 ἄρματα. — 18 κρῖμα - τώρα.
 — 22 ἄλα - μικρὰ - ἀφῆναν χαλλοῦσαν. — 24 πλάνη. — 26 νησσηά. — 28
 τυράννοι.

- Μόνον θὰ ἴπῳ τὰ βάσανα τοῦ κάστρου τοῦ Χανδάκου,
καὶ τὴν μανίαν Χουσεγὶν τοῦ θυμωμένου δράκου,
ποῦ φθάσασιν εἰς τὸ χωριὸ μέσα τοῦ Καμαργιώτη,
ὁ Χουσαίνης ὁ πασιάς κ' οἱ ἄρχοντες οἱ πρῶτοι.
- 5 Ἐς ταῖς τέσσαραις τοῦ Δεκεμβριοῦ κινοῦν οἱ καθαλάροι·
καὶ ἔς τὸ Φαράκι μπαίνοῦσι, ἔς τὴν Τυλισσὸ σταλάρει.
Καὶ ἀφοῦ τὸ κάστρο εἶδασιν, ἀδυνατὰ χουγιάζει,
κι' ἀκούσθη ὡς τὴν Τυλισσὸ καὶ κάτω πρὸς τοῦ Γάζι.
Ἐφεύγαν ὄλος ὁ λαός, κ' οἱ Τούρκοι τοὺς ζυγῶναν
- 10 ὀπίσω τους καὶ ἔτρεχασιν καὶ τοὺς κατασκοτόναν
Καὶ ἔς τὰ μετόχια οἱ Καστριανοὶ ἐστέκασιν ἐτότες,
νὰ φύγουν τοῦ θανατικοῦ Χανιώταις, Ρεθεμνιώταις
Ἔρχεται μέσα ἔς τὸ χωριό. ἔς τὸ Γάζι καὶ ἀποσώνει,
κι' ἐμάζωξε τὸ πρᾶγμά τους καὶ τὸν λαὸν σκλαβώνει.
- 15 Πάλ' ἀπ' τὴν χώρα βγήκασιν πολλότατοι καὶ σώνοῦν.
καὶ μετ' αὐτοὺς μαλόνασι καὶ ἐκεῖ τοὺς ἐσκοτόνοῦν
Πολλὰ κεφάλια οἱ Χριστιανοὶ ἐκέψασιν ἐμόνον,
κ' οἱ Τούρκοι ἀπὸ τὴν χαρὰν οὐδὲν ἐπῆραν πόνον.
Τὸ πρᾶγμα ὄλο ἔπῃρασι καὶ μὲ σπουδῆν κινοῦσι,
- 20 ἔς τὸ Καμαργιώτη φέρασιν τοὺς σκλάβους καὶ τὰ κούρηθ.
Πᾶσιν εἰς τὰ Σαββατενὰ λεβένταις καὶ τεντόνοῦν,
τοὺς καλογέρους πιάνουσιν ὄλους καὶ πλουκόνουν,
κι' ἀποφρασίσασι ἐκεῖ νὰ στέκουν κι' ὀρδινιάζουν,
μέσα κι' ἀπ' ὄξω ἔς τὰ χωριά, γιὰ νὰ ξεχειμωνιάζουν.
- 25 Σκλαβιαῖς καὶ φόνους ἔκαμε καὶ χωρισμοὺς τῶ ἀνθρώπους
καὶ χυλασμοὺς καὶ βάτανα ἔς τῶν Κρητικῶν τοὺς τόπους,
ἔς τοῦτο τὸ κακορρίζικον νησί, τὸ ἵνομασμένο
τῆς Κρήτης ὀποῦ τὸ ἔχασιν περίσσα σοφισμένο.

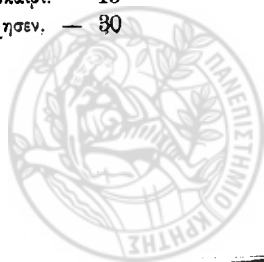
110

2 χουσεγόν - θυμωμένου. — 3 χωριό. — 7 εἶδασιν. — 8 τιλουσῶ. —
9 ζυγῶναν. — 10 ὀπίσω - κατασκοτῶναν. — 11 μετόχια. — 12 χανιώταις ρε-
θεμνιώταις. — 13 γάζει. — 14 σκλαβώνει. — 16 μαλώνουσι. — 20 καμαργιότη.
— 22 πλουκόνουν. — 25 χωρισμοὺς. — 26 κρητικῶν. — 27 κακοροίτικον
νησὴ. — 28 κρήτης.

- Τούρκοι ἔς τὸ Μυλοπόταμον ἐπῆγαν νὰ σταθοῦσιν,
καὶ δὲν ἐλογαριάζασιν, πῶς ἔχουν νὰ χαθοῦσιν.
Κι' ἀφοῦ ἡ Κρήτης τό 'μαθε, κράζουσι τὸν Γιλτάσην
κ' ἐδώκασί του κάτεργα, νὰ πάγη νὰ τοὺς πιάση.
- 5 Κ' ἔβαλε μέσα τὸν λαὸν μὲ δύναμιν μεγάλην,
νύκτα ἔς τὸν Μυλοπόταμον νὰ πάγη νὰ τοὺς βγάλλῃ
κρυφά, καὶ τοὺς ἐπλάκωσε κ' ἤθελε τοὺς νικήσῃ,
κ' ἐσκλάβωσε καὶ ἴσκότωσε πλεῖο 'κεῖ νὰ μὴν γυρίσῃ.
Τὰ κούρησ' ὄλα ἤφερε ἔς τὸ κάστρο κ' ἔδειξέ μας,
10 τρουμπέταις ὅταν ἔμπαινε τῆς νίκης ἔπαιξέ μας.
Ἔκαμε φόνους καὶ σκλαβιάς, ὅσους ἐκεῖ κι' ἂν ἦσαν,
κι' ὄλα τὰ πράμματα τῶνε ἔς τὰ κάτεργα τὰ ἔπῃραν.
Πολλότατους ἐσκότωσε πρίχου νὰ ξημερώσῃ,
πρίχου κινήσῃ ἀπ' ἄλλοῦ, λεσκέρι νὰ σιμώσῃ.
- 15 Ἐτοὺς Τούρκους, ὅπου ἴπιασαι, ἔς τὰ κάτεργά 'χε βάλῃ,
καὶ ἔς τὴν ἀρμάδα μὲ χαρὰν κινάει νὰ προβάλλῃ·
τοῦ γενεράλε τ' ἔδωκε καὶ ἔς τὸ κωπὶ τοὺς δένει
ὁ Κόμης, νὰ τῶνε κολλᾷ, γιὰ νὰ τοὺς ἀποθαινῃ.
Κι' ἀφοῦ ὁ Τούρκος τό 'μαθε, μὲ τ' ἄλογα κινούσι·
20 ὅπου τὸ Ρέθεμνος ἐκεῖ, ὄγιά ν' ἀντισταθοῦσι,
καὶ φθάνουν καὶ γυρεύουσι τοὺς Φράγκους ν' ἀμποδίσουν,
καὶ νὰ τοὺς διώξουν ἀπ' ἐκεῖ καὶ νὰ τοὺς καταλύσουν.
Τοὺς Τούρκους, ὅπου χάσασιν, ἤθελαν νὰ λυτρώσουν
ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Φραγκῶν, καὶ νὰ τοὺς ξεδικαιώσουν,
- 25 καὶ ἔτρέχασιν μὲ τ' ἄλογα ἀπάνω καθησμένοι,
κ' οἱ Τούρκοι ἐκείτουνταν διπλοῖ, κουτσοκεφαλισμένοι.
Βλέπησιν πλείσια ἔβαλε ἔς ὄλον τὸ περιγιάλι,
κι' ἀρχισεν ἀπὸ τὰ Φρασκιά κ' ἐπῆγεν ὡς τὰ Τάλη,
πλεοῦμενον νὰ μὴν πορῇ ἐκεῖ γιὰ νὰ σιμώσῃ,
- 30 χωργιάτης νὰ μὴν κατεβῇ βρῶσιν νὰ τῶνε δώσῃ.

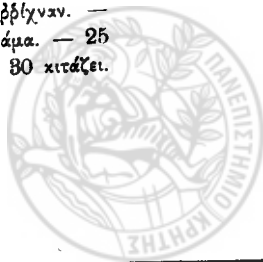
5 ἔβαλλε. — 8 ἐσκλάβωσε. — 11 ἤβραν. — 14 κινήσει - λεσκέρι. — 15
 τούρκους - βάλλει. — 17 δαίνει. — 27 πλήσια - ὄλον. — 28 ἀρχισεν. — 30
 τονεδῶσῃ.

- *Ηκουσα εἰς τὸ Τέμενος οἱ Τούρκοι ἄμαζωχθῆκαν,
καβαλιάρεοι καὶ πεζοί, κ' ἐκεῖ ἄσταελλωθῆκαν.
Ἦ ἓνα παλάτι ἤτονε ἕλοι περμαζωμένοι
μέσα μὲ τ' ἄλογά τωνε, κ' ἤτονε σφαλισμένοι.
- 5 Καὶ παίρνει τότες τοὺς Ρωμηούς. Ἦ τὸ Τέμενος ἐπῆγαν.
καὶ τοὺς ἐκαταχάλασεν ὄλους, καὶ λίγοι ἐφύγαν.
Φθάνει ὁ Γιλιάσης ἐδεκεῖ μ' ὄλην τὴν συντροφιάν του,
ταῖς πόρταις γιὰ νὰ σπάσουσιν κι' ἓνα πιντάφτο ἄπτουν.
Κ' ἐκεῖνος δὲν ἐκέντησεν οὔτε τὴν πόρτ' ἀνοίγει,
- 10 κ' ἓνας χωριάτης ἀπ' ἐκεῖ μίαν θυρίδα ξανοίγει,
κ' ἐμπαίνει μέσα Ἦ τὴν αὐλήν, τὴν πόρτα γιὰ νὰ νοίξῃ,
κ' ἐδώκασι του τουφεκιά κ' εἴχασι τον ἐρριζῆ.
Κι' ἄλλοι πολλοὶ Χριστιανοὶ τρέχουν νὰ πετακτοῦσι,
ταῖς πόρταις γιὰ νὰ νοίξουσι κ' οἱ Τούρκοι νὰ πιασθοῦσι.
- 15 Κ' οἱ Τούρκοι ἴρχιναν τουφεκαῖς ἴπου ταῖς παραθυρίδαις
καὶ μὲ κοντάρια ἴτέκασι Ἦ ταῖς πόρταις οἱ σπαχίδες,
κι' ὡς ἀνεβαῖνταν Χριστιανοί, ἀνάποδα ἴγυρίζαν,
κι' ἀπὸ ταῖς σκάλιας ταῖς ἴψηλαῖς κάτω τοὺς ἐκρεμίζαν,
κι' ἄλλοι ἀνεβῆκαν ἀπ' ἄλλοῦ καὶ μέσα δρυμωθῆκαν,
- 20 κ' οἱ Τούρκοι ἐπιασθήκασι τότες καὶ ἴσκοτωθῆκαν.
ἄλλους φονεύουν Ἦ τὴν αὐλήν κι' ἄλλους ἐκάμαν σκλάβους,
καὶ παίρνουν τ' ἄλογά τωνε καὶ τοὺς πασιάδες τ' ἄλλους.
τὸ πρᾶγμα ἴπου κουρσεύουσιν εἰς τὰ χωριά, καὶ τόσα
τὰ κλάματα τῶν Χριστιανῶν σήμερον τὰ ἴπλερωσα.
- 25 καὶ μνοιάσασινε τοῦ λαφιῶ καμμιὰ βολὰν πού τρέχει.
μὲ τῶν σκυλιῶν τὴν πείραξιν κι' οὐδὲ ποσῶς κατέχει
νὰ βρῆ βουνὸ νὰ φυλακτῆ, σὲ ποιά κρεμνὰ νὰ δώσῃ,
καὶ τὴν ζωὴν του νὰ μπορῆ ὄπ' ἔχει νὰ γλυτώσῃ
κι' ἀπῆς ἐμπῆ σὲ δάστητα καὶ φύγη καὶ μακρύνῃ,
- 30 καὶ δὲν κυττάζῃ τὰ σκυλιὰ κι' ἐλεύθερ' ἀπομείνῃ,

112

4 μεταλογάτωνε. — 5 πέρνει - βρωμιούς. — 6 λύγοι. — 15 ἴρχιναν. —
18 ψιλᾶς. — 19 ἄλλι. — 21 φονεύόν. — 22 πέρνουν. — 23 πρᾶμα. — 25
καμια. — 26 ποσός. — 27 πιά. — 29 ἀπίς - δάσιτα - μακρίνει. — 30 κιτάζει.

- κ' ἔλθῃ σὲ σπήλιον ἥσυχον, ἔς τόπον πεθυμημένο,
 κ' ἀνάπαυσιν ἔς τὴν κούρασιν νὰ πάρῃ τὸ καυμένο.
 λιγάκι γιὰ ν' ἀναπαφτῆ νὰ τοῦ περάσῃ ζάλη,
 νὰ βρῆ νερόν νὰ ποτισθῆ, τότες γρικαίει πάλι:
- 5 ἔς τ' ἄλλο του πλάγι βούκινα, κ' ἀναμιγρῆ γρικαῖται,
 σηκώνεται καὶ τρουλαφτιᾶ καὶ πλειότερον φοβάται.
 ἔς τὸ ἴδιο οἱ Τούρκοι ἐλάχασιν, ὅπου τοὺς κυνηγοῦσαν
 ἀπάνω κάτω τὰ Φρχηγιᾶ, κ' ὄλους τοὺς πολεμοῦσαν·
 κ' ἀντίς γιὰ σπήλιον, τὸ χωριὸ τοῦ Τέμενο ἐπιάσαν,
 10 μὲ δέχως φόβο τῶν Χριστιανῶ. μέσα ἐκεῖ ἔσυχάσαν,
 κ' ἐξαφαντόνασι μαζί ὄλοι γλυκειᾶν τὴν νύκταν,
 - καὶ Φράγκιον δὲν ἐλπίζασιν, μὰ τουφεκιαῖς ἐρρίκταν
 κ' ἐκείτουσαν ἀμέριμνοι μὲ δέχως νὰ φοβοῦνται·
 μὰ ξάφνου ἐγρικῆσασιν ταμποῦρλα κ' ἐλαλοῦνται,
 15 ταῖς πόρταις νὰ τζακίζουσι, νὰ ρίχνου νὰ χαλοῦσι
 τοὺς τοίλους, κ' ἄμετραῖς φωναῖς τῶν γυναικῶν γρικοῦσι.
 Κι' ὅσον ἐχαίρονταν πολλὰ κ' ἦτονε ξεγνοιασμένοι,
 τόσ' εὐκόλα οἱ ἄθλιοι ἐμείναν σκλαβωμένοι.
 Λιγάκοι ὅπ' ἐφύγασιν, σμίγουσιν ὄλ' ἀντάμη,
 20 καὶ ὁ μπασιάς ἐλόγιαζε μὲ τούτους τί νὰ κάμη.
 Τότες ἐγδύσαν τὸ χωργιὸ μὲ τὰ καμώματά τους.
 Τούρκους ὀπίσω ἔσέρνασι δεμένους ἔς τ' ἄλογά τους.
 Ἐς τὸ κάστρο ἐγυρίσανε μὲ νίκην οἱ σολδάδοι
 μὲ τὸν Γυλτάσην οἱ Ρωμοὶ καὶ μὲ τὰ κούρσ' ὀμάδι·
 25 τοὺς σκλάβους ὅπου ἔπήγανε, ὄλοι νὰ τοὺς κυττάζου,
 χαραῖς πολλαῖς ἐκάμασιν καὶ τὸν Θεὸν δοξάζου.
 Κ' οἱ Τούρκοι εἰς ταῖς Μεσσαραῖς ἐπῆγαν καὶ μακρύναν
 καὶ τὰ χωρῖα τὰ σιμὰ ἐλεύθερ' ἀπομείναν.
 Καὶ κάθα ἕμερα σκοτωμοὺς ἐκάμναν ἔς τοὺς διαβάταις,
 30 ὅπου τοὺς ἀπαντέχνασι καὶ ἔς τοὺς πτωχοὺς χωριάταις,

113

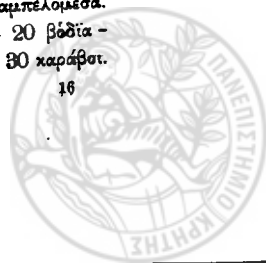
1 ἔλθει - σπήλιον ἥσυχον. — 4 γρικαίει. — 5 γρικαῖται. — 6 σικώνεται
 - πλατερον — 7 κινηγοῦσαν. — 9 σπήλιον. — 10 συχάσαν — 13 ἀμέριμνοι.
 — 14 ἐγρικῆσασιν — 17 ὅσον - ἦτονε. — 22 ὀπίσω - δεμένους. — 25 κιτά-
 ζου. — 27 μισαραῖς. — 28 ἀπομείναν. — 30 χωργίτες.

- καὶ παίρνασινε τὸ συχὸν γυναῖκαις καὶ παιδιὰ τους,
 κ' ἐπέμπασι τα 'ς τὰ Χανιά κ' ἐμέσαν μοναγά τους.
 Τὰ σπήτια ὄλα τῶν Ρωμαιῶν καὶ τὰ χωργιὰ ῥημάσαν
 κ' ἡ Κρήτης, ὡσὰν τὸ ἔμαθεν, ὄλοι τὴν ὠρδινάσαν.
- 5 Διακόσοι Τούρκοι πάσινε 'ς τὸ Μιραμπέλλο μέσα,
 κ' ὄλον τὸν τόπον πιάνουσι καὶ 'ς ἴντα πίκραν ἔπασαν.
 κ' ἐκάθονταν ἀξέγνοιστοι μὲ δίχως φόβον πλείσων,
 γιὰτ' ἦτονε πολλὰ μακρὰ εἰς τὸ νησί ἀπ' ὀπίσω,
 καὶ σκλάβοι δὲν ἐλπίζασιν πῶς ἔχουσι νὰ γενουῦσιν,
- 10 πῶς πᾶν νὰ τοὺς πλακῶτσουσι, 'ς μιὰ νύκτα νὰ χαθουῦσιν.
 Ἐς τὴν χιώραν σὰν τὸ ἔμαθε, ἔστειλε γιὰ νὰ πάσουν
 μὲ τὸν Γιλτάσην κάτεργα, νὰ πῆ νὰ τοὺς χαλάσουν.
 Κι' ἀπὸ τὸ κάστρο ἐκίνησεν 'ς τὴν Ντία πῶς περνάει,
 καὶ κεῖ νὰ ρίχθουν τ' ἄρματα 'ς τὸ Μιραμπέλλο πάγει:
- 15 κ' ἐβγάλαν ἔξω τὸν λαόν, πρίχου νὰ ξημερώσῃ,
 νὰ δώσουσιν ἀπάνω τους ξάφνου νὰ τοὺς πλακῶσῃ.
 Ὡς τὸ ἠλογιάσαν, γίνηκε, καὶ πῆγαν καὶ τοὺς πιάσαν,
 κ' ἄλλους ἐκαταλύσασιν κ' ἄλλους ἀλυσιδιάσαν,
 κ' ἐμπήκασιν 'ς τὰ κάτεργα 'ς τὴν Κρήτην νὰ γυρίσουν,
- 20 πρόβατα, βώδια ἔπῃρασι, τὴν χιώραν ν' ἀνομπλήσουν.
 Τὰ πλούτη κ' ἄλλογά τῶνε 'ς τὸ κάστρο φέρνουσιν τα,
 καὶ σκλάβους ἔξω βγάλασιν ὡς ἑκατὸν πενήντα,
 κ' ὄλοι δοξάζουσι τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἐπροσκυνοῦσιν,
 καὶ τοῦ Γιλτάση τ' ὄνομα δμάδι νὰ πινουῦσιν.
- 25 Ἐτοῦτο τρίτο γίνηκε γιὰ πλείσι καλωσύνη,
 κ' ἐγίνηκεν ἀνάκλησις εἰς τὴν χριστιανωσύνη.
 Ἐβγήκαν ἀπὸ τὰ Χανιά οἱ Τούρκοι νὰ μισεῦσουν
 μ' ὄλα τὰ κάτεργά τῶνε, χωτὰ νὰ ταξειδεῦσουν
 'ς τὴν Πόλιν νὰ γυρίσουνε, γιὰ νὰ ξεχειμωνιάσουν,
- 30 ἕνα καράβι μοναχὸ θωροῦν καὶ πᾶν γιὰ νὰ τὸ πιάσουν.

114

1 πείνασινε. — 3 ῥιμάσαν. — 4 ὡσὰν - ὠρδινάσαν. — 5 μοιραμπελομέσα.
 — 11 ἔστειλλε. — 12 πύνα. — 13 κάστρου. — 14 μιραμπέλλο. — 20 βώδια -
 νὰ νομπλήσουν. — 21 ἄλλογά τῶνε. — 22 γάλασιν. — 25 πλῆσια. — 30 καράβι.

- Και τὸ καράβι ἦτονε Τομάζος Μοροζίνη,
 και ἴς τὰ καστέλλια ἔστεκε, ὄγια νὰ μὴν ἀφήνη
 καράβι μέσα νὰ διαβῆ, οὐτ' ἔξω νὰ προβάλλη,
 με τὴν ἀρμάδα κ' ἔστεκεν ὄλοι μικροὶ μεγάλοι.
- 5 "Ἄμμ' ἡ ἀρμάδα ἴς τὸ νερὸ ἐπῆγαν νὰ γεμίσουν,
 κ' ἡ καπετάνια μὲν ἐκεῖ, διὰ νὰ πολεμήσουν
 τὰ κάτεργα τὰ Τούρκικα σαράντα ξεχωρίζουν,
 και πάσινε ἀπάνω του και λουμπαρδαῖς ἀρχίζουν,
 και τὸ καράβι φλάμπουρα βάνει ἴς τὰ τρήγυρά του,
- 10 κ' ὁ Μοροζίνης με ψυχὴν ἔδειξεν τὴν ἀνδρειὰν του.
 Τῶν σολνταδῶν και ναύκληρων λέγει νὰ μὴν ὀκνήσουν,
 λουμπάρδαις νὰ ἴμολάρουσιν ὡσὰν τοὺς τριγυρίζουν,
 κ' ἀρχίζουσι ζερβὰ δεξιὰ λουμπάρδαις με ταῖς μπάλαις,
 και τέχναις τόσαις τουφεκαῖς κ' ὄσαις ἀν εἶχεν ἄλλαις.
- 15 Πολλὰ ἀπ' ἐκεῖνα ἴβούλισεν κ' ἄλλα ἴθελεν τσακίση,
 μὰ ἴδωκεν μέσα πρῶθυμα, γιὰ νὰ τοὺς καταλύση.
 Κι' ἀπὸ τὴν πρῶμην λουμπαρδαῖς ἐπέτα, κ' ἔπαιρνε ἴτσι,
 και βρῦσαις αἵματα κορμιὰ ἐγίνοντανε ἔτσι,
 ταῖς πόρταις εἶχε σφαλικταῖς κ' ἔστέκαν ὄλοι κάτω,
- 20 κ' οἱ Τούρκοι ἦτονε νεκροὶ ἴς τὴν μέση τῶν αἱμάτων.
 Μὰ ἴδωκασι μιὰ τουφεκιὰν τ' ἀφέντη τοῦ Τομάζου
 και ἐν τῷ ἴμα ἴπέθανε, τότες τὸν ἐσκεπάζουν,
 νὰ μὴν τὸν ἐκυτάξουσι και νὰ μὴν τὸν ἴδοῦσιν,
 τὸ πῶς τὸν ἐσκοτώτασιν, ὄλοι τοὺς νὰ χαθοῦσιν,
25. μὰ τὸ καράβι ἴδέσασι και με χαρὰν ἐμπαίνει
 εἰς τὰ καστέλλια ἐκεῖ σιμά, χαίροντας πῶς τὸν παίρνει.
 Κ' οἱ Χριστιανοὶ ν' ἀκούσωσι τοὺς κτύπους νὰ βροντοῦσι,
 ὁ γενεράλες ὀρδινιὰ δίδει νὰ σηκωθοῦσι.
 Και τρέχουν τέσσερα χοντρά, και λουμπαρδαῖς τοῦ σέρνουν,
- 30 και τὸ καράβ' ἐλύσασι, και τὰ σκρινιὰ τοῦ παίρνουν,

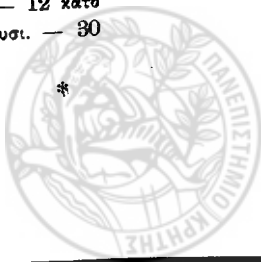
1 τωμάζος. — 2 ὄγια - ἀφήνη. — 3 προβάλλη. — 6 με νει. — 8 ἀπάνω.
 — 10 μοροζίνης. — 15 βούλησεν. — 17 πρῶμην - ἐπερνετζη. — 18 ἔτζη. —
 19 σφαλεικταῖς. — 21 τωμάζου. — 23 ἐκίτάξουσι. — 26 πέρνει. — 28 σικω-
 θοῦσι. — 30 σκρινιὰ - πέρνουν.

- καί τὸ καρὰβ' ἐγύρισε κ' εἶχεν καὶ Τούρκους μέσα,
 κ' ἔξω Φιαμέγγιοι ἐδώκασι καὶ πιάνουν καὶ τοὺς ἄεσα.
 Φθάνουσι καὶ τὰ κάτερρα, μὰ ἴσως τελειωμένους
 ὁ πόλεμος, κ' ὁ Μορεζζής ἦτονε σκοτωμένους·
- 5 Ἔς τέτοιο καρὰβι θαυμαστὸν Τούρκ' ἦτονε γεμάτο,
 νεκρὰ κορμιὰ καὶ ζωντανοὶ εἰς τὸν ἄπάνω πάτο.
 Τὰ τουρκοκάτερρα γιὰ μιὰ ἐμπήκην ἔς τὰ καστέλλια,
 κ' ἐτρέμαν οἱ Ἀγαρηνοὶ πῶς δὲν ἐπήγαν τέλεια.
 Τοῦτο ἔς τὸν κόσμον θ' ἀκουσθῆ, γιὰ νὰ τὸν ἐπαινοῦσιν,
- 10 πῶς ἔδειξε τῶν καρὰβιῶν στρατὰν νὰ πολεμοῦσιν,
 κ' ὅσα καρὰβια τύχουσι μὲ Τούρκους νὰ μαλώσουν,
 ἄς τὸν ἐμακαρίσουσι κατόπι σὰν γλυτώσουν.
 Κ' οἱ Τούρκοι εἰς ταῖς Μεσαρζὶς φθάνει καρὰβια,
 κ' ἐπήρε τὰ μετόχια τῆς κ' ὅλα τῆς τὰ χωρῖα.
- 15 Οἱ καλογέροι ἴφγασι κ' ὅλοι ἱερομονάχοι,
 ἴγουμένοι καὶ διάκονοι, οἱ Τούρκοι πρὶν τοὺς λάχη·
 τὰ μοναστήρια ἦτονε ὅλα ἐρημασμένα,
 καὶ κάθε βράδῳ ἴπηγαίνασιν οἱ Τούρκ' ἐκεῖ καὶ ἴμένα·
 φουσσάτον ἀνεμένασιν, ὄγιὰ νὰ ἴρδιναστοῦνεν
- 20 καὶ ἴτέκασι πολλὸν κειρόν, ὥστε νὰ μαζωχτοῦνεν,
 νὰ ὄριση νὰ στρατεύσουσι καὶ ποῦ θὲ νὰ κτυπήσουν,
 ἔς τὴν Στείαν κάτω νὰ ἴλθωσι, γι' ἄλλοῦ νὰ πολεμήσουν.
 Καὶ ἴχαίρονταν εἰς τὰ χωργιά, ἔς ταῖς βρύσαις καὶ περβόλια,
 τὰ σπήτια νὰ ἴρημάζουσι κ' ἄρχοντικὰ τὰ ὄδλια.
- 25 Τότες γρικοῦνται βούκινα, φωναῖς ἀνκαράδων
 καὶ φλάμπουρα πολλῶν λογιῶν κ' ἄλογα γιαχαγιαδῶν,
 κ' ὁ Χουσαγίνης ὁ πασιᾶς ἔσυρνε τὸ φουσσάτο,
 κ' ἄφίνουσι ταῖς Μεσαρζὶς καὶ πηράσινε πλεῖα κάτω
 εἰς τοῦ Χαράκου τὸ χωργιό, ἐκεῖ γιὰ νὰ ἴρδινιάσουν,
- 30 γιὰ νὰ καστελλωθοῦσινε, νὰ μὴ ἴπορᾶν τοὺς πιάσουν.

116

1 εἶχεν. — 4 μωρεζζής. — 6 ἄπανω. — 7 τουρκο κάτερρα. — 12 κατὸ πιάσιν. — 18 βράδι. — 22 στίαν. — 25 γρικοῦνται. — 28 ἀφίνουσι. — 30 καστελλωθοῦσινε.

- Καὶ τίς ἔμπορεῖ νὰ διγηθῆ οἱ Τούρκοι τὶ ἐκάμα
 τῶν δόλιων τῶν Χριστιανῶν, ποῦ φεύγασι ἀντάμα!
 ὅπου τὰ σπήτια καίγασι καὶ ἄφτασι καὶ καπνίζαν,
 καὶ μοναχὰς μὲ ταιῖς φωναῖς ἔδλους τοὺς φοβερίζαν!
- 5 Τί καταδίκην ἔκαμε καὶ τί κακὸν ἐστάθη,
 καὶ ἔδλον τῆς Κρήτης τὸ νησιὶ ἀπὸ τὸν Τούρκον πάρθη!
 ὅπου πολλοὶ Χριστιανοὶ γιὰ μιὰ σαλαβατίσαν
 καὶ τοὺς σταυροὺς ἐρρίκτανε, τὴν πίστιν ἀθετήσαν!
 Ἔνας παπᾶς στέλλει γραφὴν, ἔς τὸν Χάρακα νὰ δράμουν, 117
- 10 καὶ οἱ Τούρκοι ἔχουν λογισμὸν κατέλλι γιὰ νὰ κάμουν,
 τριγύρου λάγκους σκάπτουνε καὶ τέχναις ἐτοιμάζουν,
 νάρθουν νὰ σᾶς ἐκλείσουσι καὶ τούτα λογαριάζουν.
 Χωστὰ ἔς τὴν χώραν τὴν γραφὴν ἕνας χωργιάτης σώνει
 καὶ τοῦ πεν εἰς τὸν κόρπον του πάντα νὰ τὴν ἐχώνη!
- 15 τοῦ γενεράλε μοναχοῦ νὰ ἔμπε νὰ τὴν ἐδώση,
 μήπως τὸ μάθη ὁ πασιᾶς καὶ τότε θανατώση.
 Καὶ ὡσὰν ἐπῆγε τὴν γραφὴν, κρᾶζει τὰ ρετζιμέντα,
 διὰ νὰ δώσουν θέλημα νὰ παίξουν τὴν τρομπέτα,
 ταμποῦρλα νὰ λαλήσουσι, τὴν χώραν νὰ γυρίσουν,
- 20 γιὰ νὰ ἐτοιμαθοῦσινε αὔριο νὰ κινήσουν,
 νὰ πᾶσιν εἰς τὸν Χάρακα καὶ τὸν ἐχθρὸν νὰ βροῦσι,
 γιὰ νὰ τότε νικήσουσι, ἔλοι νὰ παινεθοῦσι.
 Τοῦ Νταλαμάρα ἔδωκε πολλοὺς καβαλαρέους,
 καὶ τοῦ Γυλδάση συντροφιά Φράγγιους καὶ τοὺς Ρωμαιοὺς,
- 25 καὶ ἄρχοντες ἔβγαλε πολλοὺς καὶ ἐκείνους καβαλάρους,
 τὸ μέτρας δὲν ἔμπορῶ νὰ πῶ ἔς ὄλοῦς τὸ ἀπομονάρους.
 Καὶ μὲ μεγάλην τους χαρὰν ἤθελαν νὰ κινήσουν,
 νὰ πᾶσιν ἔς τὸν Χάρακα, ὅγια νὰ τοὺς νικήσουν.
 Τοῦ γενεράλε τὸ παιδί ζητᾶ γιὰ νὰ τοῦ δώσουν
- 30 γιὰ νάρθη μὲ τοῦ λόγου του τάχατες νὰ ξεδώσουν.

1 ἐκάμα. — 9 στίλλει. — 14 ἐχώνει. — 16 μήπα. — 19 γυρόσουν.
 -- 21 πᾶσιν. — 26 σωλοῦς.

- "Όλοι 'ς τὸν δρόμον ἔμπαίνουσι μὲ χίλια τόσα λόγια,
 γέλοια, τραγούδια καὶ χαραῖς, ἀμμ' ἦτον μοιρολόγια.
 Νὰ φθάσωσιν ἐκάμασιν ἐκεῖ σωσταῖς δυὸ μέραις
 καὶ συντροφιαῖς ἐμπαίνασι κ' ἐπαῖζαν ταῖς παντέραις.
- 5 Καὶ φθάνουσι 'ς τὸν Χάρακα, μὰ ἔπρεπε νὰ στῆθοῦσι
 κάμποσον νὰ καθήσωσι, γιὰ νὰ ξεκουραστοῦσι.
 Νὰ ἐν τῷ ἄμα ἔραξε ὅλη καβαλαρία,
 κ' ἔρριξε τόσαις τουφεκαῖς κ' ἐφάνηκεν ἀνδρεία.
 Ὅμπρὸς ἐμπήκαν οἱ Ρωμηνοὶ 'ς τοὺς λάκκους ὅπου ἴκάναν,
- 10 κ' ἐσφάζασι κ' ἐγδύνασι κ' ἀπ' ἐδεκεῖ τ' ἐβγιάναν,
 κ' ὀπίσω τρέχουν οἱ πεζοὶ μαζὶ συντροφιασμένοι,
 κ' ἄλλοι 'κολλοῦσαν τουφεκαῖς, κ' ἄλλ' ἦτονε στεμμένοι
 εἰς ἓναν τόπον, ἔτοιμοι κ' ἐκεῖνοι νὰ μαλώσουν,
 κ' ἀντίδικα εἰς τὸν ἐχθρὸν φόνον πολὺν νὰ δώσουν.
- 15 Κι' ὅτῃν ἐφτάξασιν ἐκεῖ, ἦτονε μεσημέρι,
 κ' οἱ Τούρκοι ἔρχαν τ' ἄρματα κ' ἐλέγανε, «καρτέρει»
 κ' ἀνάμεσα νὰ πιάνοῦσι πολλοὺς καὶ νὰ σκλαβόνοῦν,
 τὴν νίκην νὰ ἔχουν στερεὰν κ' ὅλοι νὰ καμαρώνουν.
 Μία φωνὴ ἠκούσθηκεν «ζωὴ εἰς τὸν Γιλδάση»
- 20 καὶ ὁ λόγος ἦτον ἀφορμὴ τὴν νίκην τως νὰ χάσῃ.
 Μὲ τὴν καβαλαρίαν τοῦ γυρίζει καὶ πλακόνει
 Φράγκους, Ρωμηοὺς μὲ τ' ἄλογα καὶ τοὺς καταπληγόνει.
 Ἐκεῖ ποῦ ἴστέκαν μὲ γαρὰν τὴν νίκην νὰ τοῦ δώσουν,
 βάνει 'ς τὴν μέσῃν τ' ἄλογα ὅλα νὰ τοὺς πλακώσουν.
- 25 δυὸ τρεῖς φοραῖς ἐγύρισε μέσ' ἀπὸ τὸ φουσσάτον,
 καὶ τοῦ Γιλδάση ἔδειχεν ὅλος πῶς ἀπονάτον.
 Τοὺς Τούρκους δὲν ἐκύτταζε πῶς ἔτρεχαν νὰ τοὺς πιάσῃ,
 μὰ τὸν λαὸν τοῦ πρίντσιπα ἔμπαινε νὰ χαλάσῃ.
 Κι' ἀπῆτις βλέπουν τοὺς ἐχθροὺς καὶ κίττω καταβαίνουσι,
- 30 εἰς ἓνα ὄρος ἤλθασι ἀπάνω κ' ἀναβαίνουσι.

118

2 μυρολόγια. — 9 ὄμπρως. — 12 εἶτονε. — 15 ἐυτάξασιν - ἦτονε. —
 16 ἔρχαν - ἄρματα — 17 ἀναπαίνουσι. — 19 ἠκούσθηκεν. — 20 εἶτον. —
 22 βωμιούς - καταπληγόνει. — 26 ἀπονάτον. — 27 ἐκείταξε.

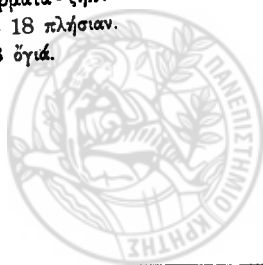
- πού 'φεύγασι μὲ τ' ἄλογα κι' ὀπίσω δὲν γυρίζουν,
 κ' οἱ Τοῦρκοι τὰ φαργιά τῶνε τότες τὰ φθερνιστίζουν
 καὶ σώνουσιν ἀπάνω τους, τοὺς σκλάβους τῶν ἐπαίρουν,
 καὶ μὲ πολλὴν ἀποκοτιὰν 'ς ὄλους τοὺς Φράγκους μπαίνουν.
- 5 Γύρου τριγύρου ἔπιασεν ὅλη καβαλαρία, 119
 καὶ ἄλλοι μοιρασθήκασι σὲ μέρη ὅλοι τρία.
 Τοῦ γενεράλε τὸ παιδί δὲν παίρνει, μὰ τ' ἀφίνει
 καὶ τ' ἄφηκε εἰς τοῦ μπασιά 'ς τὰ χέρια, νὰ τὸ κρίνη·
 κ' οἱ Τοῦρκοι ὡσὰν εἶδασι τέτοιας λογῆς πῶς κάνει
- 10 τὴν ἄρνησιν καὶ τὸ κακόν, ὅπου 'ς τὴν μέσσην βάνει,
 τρέχουν καὶ τοὺς πατούσινε 'ς τὴν ταραχὴν τὴν τόσην,
 καὶ καταθανατόνουν τους, λίγοί 'χασι γλυτώσιν·
 καὶ σφάζουσι τοὺς Χριστιανούς καὶ τσ' ἀποκεφαλίσαν,
 καὶ μὲ μεγάλην τους κομπὴν οἱ ζωντανοὶ γυρίσαν
- 15 Τοῦ Νταλαμάρα ἡ συντροφιά ἔφευγε, μὴν τὴν πιάση,
 κι' ἐκύτταζε τόσον σφαγμὸν 'ς τὸ μέρος τοῦ Γιλδάση,
 μέσα του πλείσια ἐκαίγετον μὰ οἱ Τοῦρκοι ὅλοι 'ράσουν
 ταῖς στράταις, ὅταν ἔλθουσι καὶ τοῦτοι νὰ τοὺς πιάσουν,
 'ράσουν ἀπάνω τοῦ παιδιοῦ εἰς τοῦ γενεραλάκι,
- 20 κι' ὁ Μόρος, ὅπου τό 'βλεπε, τοὺς σταματᾷ δαμάκι,
 τούρκικα τῶν ἐσύντυχε, νὰ μὴν τὸ θανατώσουν,
 μὰ νὰ τὸ φέρουν τοῦ πασιᾶ, κανήσκι νὰ τὸ δώσουν.
 'Αφήκασί το ζωντανὸν ἐκεῖνο τὸ παιδάκι,
 ὅπ' ἔδειχνε 'ς τὴν φορεσιὰν ὡσὰν ἕν ἀγγελάκι.
- 25 Μὰ οἱ ἄλλοι ἐκόρταν κεφαλαῖς καὶ ἄλλους ἐσκοτόναν,
 καὶ τοῦτο δὲν ἐστάθηκε ποτὲ εἰς τὸν αἰῶναν.
 "Ὅλοι Ρωμαῖοι 'στέκασι μὲ τὸν Γιλδάση ὁμάδι
 κ' ἐτρέμαν εἰς τόσο λαόν, πού 'πήγαιναν 'ς τὸν ἄδην.
 "Ὅσοι κι' ἂν ἐγλυτώσανε, ἐτρέχασι νὰ φιάσουν,
- 30 καὶ τὴν ζωὴν ὅπ' εἶχασιν ἐτούτοι μὴ τὴν χάσουν,

8 ἐπέρνουν. — 6 μυρασθήκασι. — 7 πέρνει — ἀφίνει. — 8 μπασῶ. —
 9 ὀίδασι. — 10 μέσιν. — 12 καταθανατόνουν — γλυτώσιν. — 16 ἐκείταζε. —
 17 πλῆσια ἐκέγετον. — 19 παιδιοῦς. — 22 κανήσκι. — 25 ἐσκοτόναν. —
 26 τοῦ τοδέν. — 28 ἄδην.

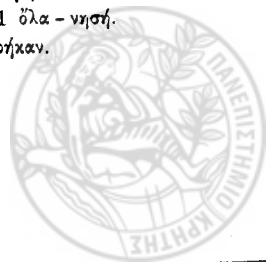
- ἕνας τὸν ἄλλον νὰ πατῆ κ' ἦτον καὶ λαβωμένοι
 'ς τὸ στῆθος καὶ 'ς τὴν κεφαλὴν καὶ καταξεσοκισμένοι,
 καὶ ἀπὸ τὴν καύσιν τὴν πολλήν, τὴν δειψὴν τὴν μεγάλην,
- 5 Τούρκοι, ποῦ τοὺς ἕζονασι καὶ ποῦ τοὺς κινηγοῦσαν,
 τ' ἄρματα ὄλα ρίξανε, ξυπόλυτοι ἔγλακῶσαν.
 Μετρήσετε τὴν συμφορὰν, ὅπου ἦ καρδιά του
 τ' ἄξου Γυλδάση τοῦ πτωχοῦ καὶ τὰ μετρήματά του.
 Ἐχοῦγιαζε, γιὰ νὰ σταθοῦν κ' ὄλοι νὰ μαζωκτοῦσιν
- 10 ἐνοὺς τοῦ ἄλλου νὰ βοηθᾶ, διὰ νὰ μὴν δὲ χαθοῦσιν,
 κ' ἐκράτειεν ἔξω τὸ σπαθί, ὄλους ὀδιά νὰ κράζῃ,
 κ' ὅσοι δὲν τὸν ἔγρικούσανε, ἔτρεχε νὰ τοὺς σφάζῃ.
 Ὁ Νταλαμάρας ἔφυγε κ' ὄλη ἡ συντροφιά του,
 καὶ τοῦτο μόνε ἰστάθηκε γιὰ τὴν περηφάνειάν του.
- 15 Ἐφτάξαν πρῶτοι ἐδεκεῖ 'ς τὴν χώραν καὶ σιμόνε:
 κ' ἔλεγε, κακορριζικαῖς ἐγένιχαν καὶ φόνοι.
 Ἐξω 'ς τὴν πόρταν ἰτέκασιν ὄλοι μικροὶ μεγάλοι,
 δικοὺς καὶ φίλους νὰ δεκτοῦν εἶχασιν πλείσιαν ζάλη
 κ' ἐκύτταζες νὰ θρήνωνται 'ς τὴν χώρα ὧχ ἐμένα!
- 20 ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ κ' ἀδέρφια ἀγαπημένα
 Ἐτοῦτοι, ὅπου ἔπρωτόλθασιν, φθάνουν κατὰ τὴν ὠραν
 καὶ τὸ μανδάτο φέρασιν, ἠθλίβηκεν ἡ χώρα.
 Κι' ἐκλαῖγαν ἄλλαις τὰ παιδιὰ κ' ἄνδρες ἠγαπημένους,
 κ' ἄλλαις ἐκλαῖγαν τοὺς δικοὺς καὶ νέους στολισμένους.
- 25 Τοῦ γενεράλε εἶπασιν, ἐπῆραν τὸ παιδί σου,
 καὶ τ' ἀφεντὸς ἐβλέπανε τὰ μάτια νὰ δακρῶσουν.
 Κ' οἱ Τούρκοι πιάσαν ζωντανοὺς Χριστιανοὺς καὶ τοὺς φορτόνουν.
 κεφάλια ἐκεῖ 'ς τὸ Ρέθεμος ὀγιά χαρὰ τὰ σώωνουν.
 Ἐτυχε ἕνας ἀρνητῆς κ' ἔμοιαζε τοῦ κοράκου,
 30 κ' ἐστάθηκεν ἀντίδικος 'ς τὸν φόνον τοῦ Χαράκου,

2 στῆθος. — 3 δειψὴν. — 5 ζιγῶνασι - κινηγοῦσαν. — 6 ἄρματα - ἐπὶ-
 λητοι. — 7 καρδιά. — 8 τάξον. — 11 ὀδιά. — 16 κακορριζικαῖς. — 18 πλείσιαν.
 — 19 κίταζες - θρήνωνται. — 26 μνάτια. — 27 φορτώνουν. — 28 ὀγιά.

- κ' ἐσκοτωθῆκαν ἄμετροι κ' ἐσπλαβωθῆκαν τόσοι,
 καὶ τὸ παιδί τ' ἀφέντη μας Ντολφῆ ἠέλε τὸ δώσει
 τότες 'ς τὰ χέρια τῶν Τουρκῶν ν' ἀφήσῃ νὰ τὸ πιάσουν.
 Ὡ Ταλαμάρᾳ γνωστικέ, ποῦ 'τον ἦ κατεχιά σου,
 5 τόσους στρατιώταις ἔσυρνες καὶ 'ς τ' ἄρματα σου ἠθάρρεις,
 καὶ πῶς δὲν ἐγυρίσετε μὲ τούτους νὰ τὸ πάρῃς
 τοῦ γενεράλε τὸ παιδί Ντουλφῆ τοῦ Νικολάου,
 νὰ βγάλῃς ἔξω στρατηγούς τῆς γῆς καὶ τοῦ πελάου,
 νὰ μὴν τ' ἀφήσῃς 'ς τῶν Τουρκῶν μὰ νὰ τὸ λευθερώσῃς,
 10 καὶ πρίκα τοῦ πατέρα του τόσῃν πολλῆν νὰ δώσῃς;
 Μὰ πῆγάν το 'ς τὸ Ρέθεμος τοῦ Χουσεγίνῃ τὸ 'φέραν,
 καὶ κάμασι πολλαῖς χαραῖς ἐκείνην τὴν ἡμέραν,
 πῶς εἶναι αἰτία τὸ παιδί ἐτοῦτο νὰ τὸ δώσουν,
 τὸ μέγα Κάστρον πλερωμῆν γιὰ νὰ τὸ ξεσπλαβώσουν.
 15 Ὡ φου! τί κρῖμα παλαιὸν ἐκείνον εἶχε φέρῃ,
 'ς τὰ χέρια τῶν Ἀγαρηῶν καὶ 'ς τῆς Τουρκίας τὰ μέρη.
 Ἄμμῃ τὸ κάστρο βόθησε κι' ἐκλαίγαν καὶ θρηνοῦντα,
 καὶ τοῦ Ρεθέμου καὶ Χανιῶν τὴν σκλάβωσι διηγοῦντα.
 Ἄλλο δὲν ἐλογιάζασιν οὔτε ἐκουβεντιάζαν,
 20 μόνον τὸ τί εἶχαν νὰ γενοῦν καὶ λύτρωσιν ἐκράζαν.
 Κ' οἱ Τοῦρκοι 'ς ἔλα τὰ χωργιά καὶ 'ς τὸ νησί σκορποῦνται,
 κ' ἐκάμασι πολὺ κακὸν κι' οὐδένα δὲν λυποῦνται.
 Τόπον, μετόχι κ' ἐκκλησιά καὶ σπῆτι δὲν ἀφῖναν,
 τὰ στάρια ἔξω ῥίχνανε, τὰ λάδια τους ἐχύναν.
 25 Ὁ γενεράλες ἔστειλε κάτεργα εἰς τὴν Στεία
 νὰ πάρουν ὄλον τὸν λαὸν νὰ τὴν χαλοῦν μὲ βία
 καὶ τὸ Ρετούρη ἐπήρασι κι' ὄλους μὲ πλείσια πρίκαν,
 κι' ἀφήκασι τὰ σπῆτια τους τὰ πλοῦσια κ' ἐδιαβῆκαν,
 'ς ταῖς βάρκαις καὶ 'ς τὰ κάτεργα τσ' ἔβαλε νὰ μισεύσῃ, 122
 30 μὰ τὴν καρδιά τῶν Χριστιανῶν τίς νὰ τὴν θεραπεύσῃ;

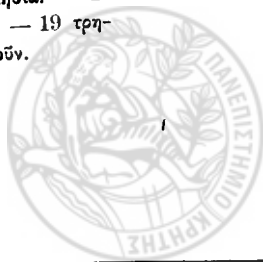
1 ἐσκοτωθῆκαν. — 4 γνωστικέ. — 5 στρατιώτες - ἄρματα - θάρης. — 10
 προίκα. — 12 κείνην. — 15 κρῖμα. — 19 ἐκουβεντιάζαν. — 21 ὄλα - νησί.
 — 23 ἀφῖναν. — 25 στία. — 26 νάτι. — 27 ρετούρι - πλείσια πρίκαν.

- εἰς τὸ κακὸν ποῦ ἴπαθασιν ὁποῦ τὰ σπήτια ἴκαϊγαν,
 ὅσοι κ' ἂν ἦτονε ἐκεῖ ἐδέρνονταν κ' ἐκλαΐγαν.
 Κι' ἐγγίκαε θρήνους ἄμετρουε, δαρμούε πολλούε νὰ κάνουν,
 τὴν γῆν τουε νὰ φιλούεσινε καὶ τὰ μαλλιὰ νὰ βγάνουν,
 5 τὴν χώραν νὰ ρημάσωεσιν καὶ τὰ περίχωρά της,
 τὰ ζῶα νὰ σκοτώνουε, νὰ κόπτουν τὰ δενδρά της.
 Ἐδέρνοντανε διχερῖε κ' ἐλέγαν τί θωροῦμεν,
 καὶ ποῦ νὰ εὔροῦμεν κατοικιαῖε ὡν τούταιε νὰ σταθοῦμεν;
 καὶ τὴν πατρίδα τὴν γλυκειὰ πῶε ν' ἀποχωρισθοῦε,
 10 καὶ πλειὸ δὲν τὴν κυττάζουε οὐδὲ τὴνε πατοῦε.
 Ἦ ὅμοιο καὶ Γεράπετροε κλαίγουε καὶ θρηνοῦνται,
 μὰ ἴκεινοὶ σταματήσανε καὶ πλείεεα τυραννοῦνται.
 Χωργιὰ μεγάλη καὶ μικρὰ ἦτονε συγχυεσμένα,
 κ' ὄγια νὰ προσκυνήσουεσιν ἦτον ἐτοιμαεσμένα.
 15 Πολλοὶ ὁποῦ ἴχασι φλωριά ἐκεῖνοὶ ἐμισεῦγαν,
 ἴε τὴν Σπιναλόγκα ἴρχονταν κ' ἐμπαίναε κ' ἐφεῦγαν,
 ἴε τὸ Κάετρο νὰ τουε πάεεε κ' ἐκεῖ νὰ κατοικηῶουε,
 κ' εἴχασι πίκραιε καὶ καῦμούε πῶε ἴχουε νὰ ζήσουε
 κ' οἱ Τούρκοὶ ἴε ὄλο τὸ νηεὶ ἐπιάεεε τριγύρου,
 20 κ' ἐλογαριάζαν τουε πτωχούε νὰ γδύεουε καὶ νὰ δεῖρουε.
 ἴε ὅποιον χωργιὸν ἐμπαίναε τουε πρώτουε νὰ ρωτοῦε,
 ἂν εἶναι Φράγκοὶ ἐδεκεῖ μέσα νὰ τουε κρατοῦε.
 Κακὸ πολὺ ἐκάμαε ἴε τὰ σπήτια τουε νὰ μπαίνουν,
 καὶ τῶν πτωχῶν τὰ πράγματα νὰ ρίκτουε καὶ νὰ παίρνουν.
 25 Κ' ἄλλα χωρία ἐθέλαε, κ' ἴθελα νὰ κινήσουε,
 μήπωε κ' εὔροῦν ἀνάπαυεε ὡν πᾶν νὰ προσκυνήσουε.
 Κ' οἱ γέροντεε ἐλέγαε ποτε νὰ μὴ δὲν πᾶε,
 ἴε τὸν Τούρκον νὰ παραδοθοῦν, γιὰτί θὰ τουε χαλάετη.

123

4 μαλιὰ - τογάνουε. — 6 δὲν δράτης. — 7 διχερῆε. — 8 τούταιε. —
 9 γλυκιὰ - ἀποχωρισθοῦε. — 10 κιτάζουε. — 12 σταματίεε - πλείεεα. — 14
 ἴτον. — 15 φλωριά. — 16 σπῖνα λόγκα - ἐμπέναεε. — 18 Καίμούε. — 19 τρη-
 γύρου. — 20 δῆρου. — 24 πέρνουν. — 25 ἴθελα. — 28 παραδωθοῦν.

- Μὰ ἀφοῦ ἐπροσκυνήσασιν, οἱ Τούρκοι ἐχαρήκαν,
 κ' ἤλθασιν μέσα ἔς τὰ χωριὰ καὶ ἤσυχους εὗρήκαν,
 κι' ἐλέγανε τσ' ἀρέντες μας, τοὺς ἄρχοντας ἐβρίζαν,
 τοὺς Φράγκους ἀτιμάζανε, ἀμυῆ ἔς τὸν ἄμμον κτίζαν
- Ἢ ἐλπίδα ναῦρουσι καλὸ ποτὲ ἀπὸ τῶν φτωχῶνε
 ἀρχόντων, γιὰ νὰ πάρουσι τὸ πρᾶγμα των, ἐμῶνε
 νὰ μὴν δὲν κάμου πιβουλιὰ, οὔτε ποτὲ νὰ δώση,
 βούλην ἐνοὺς τ' ἀλλούτωνε Τούρκον νὰ θανατώση.
 Οἱ Τούρκοι τοὺς γελάσανε καὶ μέσα σὰν ἐμπήκαν,
- 10 πιάνουν σκλαβόνουν τὰ παιδιὰ, κι' ὅσοι ἐκεῖ εὗρεθήκαν
 Ρωμαῖοι ὁποῦτον ἔς τὰ χωριὰ ἤρχόντανε κ' ἐσμίγαν,
 κι' ὁποῦ ἔτον οἱ Ἀγαρηνοὶ ἐτούτοι ὅλοι ἐπήγαν.
 Εἷς γούμενος ἦτον ἐκεῖ καὶ καπετάνιος μπαίνει,
 καὶ τοὺς χωργιάταις ἔκραξεν καὶ μετ' ἐκείνους βγαίνει,
- 15 Χριστόφορος εἰς τὴν γενειὰ κι' ὅλοι ἄς τότε μάθου,
 γούμενος Ἀθανάσιος ὁποῦ ἔτον τ' Ἀγκαράθου.
 Καὶ μίαν ἡμέρα σμίγουνε, κι' ἀρματωθῆκαν τόσοι,
 καὶ ξάφνου πάγει ἔς τὸν ἐχθρὸν κι' ἀπάνω του ἔχε δώση,
 καὶ κατασφάζαν καὶ χαλοῦν τοὺς Τούρκους ὁποῦ βρήκαν,
- 20 κι' ὁ γούμενος ὡς νικητῆς κι' ὅλοι Ρωμαῖοι ἐβγήκαν,
 τόσα κεφάλια κόψασιν, ἔς τὴν χώρα μέσα ἔμπήκαν,
 κι' ἐφέρασι τα μετ' αὐτούς, κι' ὅλοι ἐκεῖ χαρήκαν.
 Κι' ἄρχισε μὲ ταῖς κεφαλαῖς μίαν πόρτα νὰ ῥδινιάση
 εἰς σὲ καμάρα τρίγυρα γιὰ νᾶρθη νὰ περάση
- 25 ὁ γενεράλες ὁ Νδολφῆς, καὶ ἄλλοι ὅπ' ὄριζαν,
 καὶ ἄλλοι νὰ τινε θωροῦν, ὅλοι τὴν τριγυρίζαν,
 ταῖς κεφαλαῖς ἀνάμεσα ἦτονε μιὰ σφραγίδα
 τ' ἀγίου Μάρκου, τοῦ Ντοφλῆ ὅπ' ἔδωκεν ἀίδα.
 Ἀπὸ τὴν μέσην ἀπερνοῦν ἄρχοντες καὶ σολδαδοί,
- 30 τὸν γενεράλε νὰ θωροῦν ἐχαίρουνταν ὁμάδι.

2 ἤσυχους ἐβρήκαν. — 3 ἐβρίζαν. — 7 πιδουλιὰ. — 10 σκλαβόνουν.
 18 ἔχεδῶση. — 19 τοῦρκους - βρίζαν. — 21 χῶρα. — 22 χαρίζαν. — 30
 θωρηγῆν.

- Κι' ὁ γούμενος μὲ τὸ σπαθὶ ἔστοκε κ' ἐπροσκύνα
 τοῖ ἀφέντες ποῦ περνούσανε κ' ἐβλέπασι ἐκεῖνα
 κεφάλια τῶν Ἀγαρηῶν ὅπου ἴtone κομμένα,
 κι' ἐλέγαν ποῦ τὰ κόψασι τὰ καταδικασμένα!
- 5 Τὸν γούμενον παινούσινε μ' ὄλην τὴν συντροφιάν του,
 καὶ νὰ γραφτῆ ἔς τὴν Βενετιάν τοῦ ἴλέγαν τ' ὄνομάν του.
 Ἐδῶ κι' ἐκεῖ οἱ ἄρχοντες ἐπέμπαν τὰ μουλάρια
 μὲ τοὺς γραμματικούς τῶνε κ' ἐπαίρασι τὰ στάβρια.
 Ἀπὸ βραδὺς ἴπηγαίνασι καὶ τὸ πωρὸ γυρίζαν,
- 10 κι' ἐφέρνασι λάδια, κρασιά καὶ δὲν ὀληνυκτίζαν,
 μὲ φόβον πλείσιον νὰ θωροῦν, οἱ Τοῦρκοι μὴν τοὺς λάχουν,
 κι' ἀπάνω ἔς τὰ φορτώματα σακκιά γεμάτα νᾶχουν.
 Κι' ἔβλεπες τόσην σύγχυσιν μέσα νὰ κουβαλοῦσι
 ὅλα τὰ πράγματά τῶνε, ὀγιά νὰ μὴν τὰ εὔρουσι,
- 15 τὰ στρώματα νὰ φέρουσι, ὅπου ἴτον ἔς τὰ χωρία,
 ἔς τὴν χώρα νὰ τὰ μπάσωσι γιὰ τοῦ λαοῦ τὴν χρεία.
 Οἱ Τοῦρκοι νὰ μὴν εὔρουσι τὰ ὕγενικά κρεββάτια,
 εἰκόνες καὶ κασσέλαις τοὺς νὰ κάμουσι κομμάτια,
 γιὰ νὰ τ' ἀφήσουν εὐκαιρα ἀπῆτις ἐκεῖ ἐμποῦσι,
- 20 τίποτας νὰ μὴν ὀδούσινε, περίσσια νὰ θλιβοῦσι.
 Μ' ἀπῆς κλειψαῖς καὶ χαλασμούς εἰς τὰ χωρία ἐμπαῖνα,
 ἔρχεται μ' ὄλον τὸν λαὸν νὰ βλέπη χαλασμένα,
 τῆς Στείας δένδρη καὶ χωργιά τὰ σπήτια γρεμισμένα,
 καὶ μοναστήρια καὶ κελλιά ἦτονε σκορπισμένα.
- 25 Ἐνα καστέλλι μοναχὰς ἀχάλαστον ἀφήκαν,
 ὅπου ἴτον μέσα ἔς τὸ γιάλὸν κ' ἐκεῖ Ρωμαῖοι ἴμπῆκαν.
 Ἐνα γιοφύρι ἦτονε καὶ μπαίνασίνε μέσα,
 τὴν πόρτα ἐσηκώσασι καὶ μ' ἄλυσσον τὴν ἴδέσα.
 Τριγύρα ἦτον ἔς τὰ τειχιά λουμπάρδαῖς νὰ κολλοῦσιν,
- 30 ἂν τύχουν Μπαρμπαρέσικα κᾶτεργα νὰ περνοῦσι,

125

2 ἐβλέπασιν. — 3 κομμένα. — 6 γραφτεῖ - ὀνομάν. — 7 ἐπέβαν. — 8 ἐπέρνασι. — 9 βραδὺς πιγαίνασι. — 10 ὀληνυκτίζαν. — 11 πλείσιον. — 12 σακκιά. — 13 σύγχησιν. — 16 χρεία. — 17 εὔρουσι - κραιβάτια. — 22 βλεπεῖ. — 23 στίας. — 29 τοιχεῖα - κολοῦσιν.

- κ' ὤρισε νὰ τεντώσουνε νὰ μείνη τὸ λεσκέρι,
κ' οἱ Τούρκοι ἀποσώνουσι 'ς ὄλα δ' ἐκεῖ τὰ μέρη·
οὐδὲ γρικᾶ ἀναμιγῆν, πάταχον τῶν ἀνθρώπων,
μόνον κυττάζει ἔρημον ὄλον ἐκεῖ τὸν τόπον.
- 5 Καὶ βλέπει πέρα σφαλικτὸν κ' ἦτονε καστελλάκι,
κ' ἀνθρώποι ἐπροβαίνασι τρίγυρα 'ς τὸ χαντάκι.
Σιμώνει μέσα γιὰ νὰ 'μπῆ καὶ βλέπει τὸ γιοφύρι
πῶς σηκωμένον τοῦ 'χανε, κ' ἔπρεπε νὰ γιαιγύρη.
Δυὸ μέραις ἔσταμάτησε, μήπως καὶ τοῦ τὸ δῶσουν,
- 10 κ' ἀπῆς δὲν εἶδε νὰ 'βγούσιν, ὠρισε νὰ σηκώσουν,
π' Ἀσῆ Γωνιά νὰ κινούσινε νὰ 'λθουνε 'ς τ' Ἀκρωτήρι,
γιὰ νὰ γνωρίσουν τὰ χωργιά τὸν Τούρκον οἰκοκύρην,
νὰ βρούσι τοὺς Χριστιανούς, τοὺς ἄνδρες καὶ μανδάδαις,
παιδιά μεγάλη καὶ μικρά, γυναίκαὶς καὶ χηράδαις.
- 15 Κι' ὡσὰν ἐπήγασιν ἐκεῖ, ταῖς κορασαῖς ἐγδύσαν,
καὶ μὲ τὰ κούρη τῶν πτωχῶν ἀπὸ 'δεκεῖ κινήσαν.
Πάγει 'ς τὴν Ἀκρωτηριανὴν, μὲ γνώμην γιὰ νὰ βρεθοῦσι
τοὺς καλογέρους γῆ κελλιὰ ἀχάλαστα, νὰ 'μποῦσι.
'Αφανισμένα ταῦρηκε καὶ μισοχαλασμένα,
- 20 γδυμένο ἀπὸ τὰ κάτεργα τῆς Μάλτας καὶ παρμένα,
εἰκόναὶς καὶ τὰ φαγητά, καμπάναὶς καὶ τὰ πλοῦτη,
κ' ὄλα τὰ εισοδήματα τὰ 'πῆρασιν ἐτοῦτοι.
Κι' ἤρχοντανε σιγὰ σιγὰ κ' ὄλα τὰ 'κυριεύαν
χωργιά, μετόχια κ' ἐκκλησιαῖς ἐμπαῖναν καὶ 'γυρεῦαν
- 25 ἐβάνασινε τὰ φαγιὰ 'ς τὴν σιαν καὶ τὰ 'κεντούσαν,
κ' ὄλα τὰ πράγματά τῶνε χαμαὶ καὶ τὰ 'πατούσιν,
'Ὅπου κ' ἂν ἤθελεν ἐμπῆ ἢ ὅπου 'χε σταματήσει,
ἐτοῦτα εἶχαν οἱ πτωχοί· καὶ τίς 'μπορεῖ νὰ ζήση

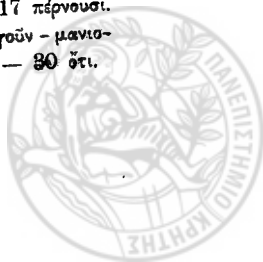
1 ὄρισε - λεσκαίρι. — 3 ἀναμιγῆν πᾶταχον. — 4 κιτάζει. — 6 ἀνθρώποι.
— 7 σιμώνει. — 8 σικωμενον. — 9 μέρες. — 10 σικώσουν. — 11 παθιγόνοια
- κροτήρι. — 12 οἰκοκύρην. — 17 ἀκρωτηριανὴν - ναβροῦσι. — 18 καλλογαίρους
- κελλιὰ. — 19 τάυρικε. — 21 φάγιτα. — 22 εισοδήματα. — 24 χωριγιὰ. —
27 ἐμπεῖ - σταματίσει. — 28 ζῶση.

- σε τόσα τυραννίσματα, ταῖς ἀβουαῖς ποῦ ἴκάνουν,
 μὲ δίκως νὰ χρεωστούσινε χρέος νὰ τῶν ἐβγάδουν;
 Καὶ ἴβάνουν τους ἴς τὴν φυλακὴν ἢ σκλάβους τοὺς κρατοῦσιν,
 καὶ ποῦ νὰ ἴθουν τὸ δίκιον τους ἢ τίνας νὰ τὸ ποῦσιν;
- 5 Ἵς τὸ Μιραμπέλλο ἄφησε Τούρκους ἐκεῖ νὰ στέκουν,
 νὰ ξανακαινουργώσουσι τὰ σπήτια καὶ νὰ πλέκουν
 καλάμια εἰς τὰς θέσσαις, καὶ τοίχους χωματένιους,
 κι ἔχι μὲ τοίχους πέτρινους, οὔτε καὶ μὲ ταβλένους.
 Καὶ ἴφεύγασιν οἱ Χριστιανοὶ νὰ πάντινε ἴς τὴν Κρήτην,
- 10 καὶ ἴκείνοι ὁποῦ τοὺς ἴπαίρνασι, τσοὶ ἴπῃγεν ἴς τὸν Ραχίτην.
 Χιλιάδες ἄνδρες καὶ παιδιὰ ἐπῃχαν ἴς τὴν Σουρίαν,
 μαζί μὲ ταῖς γυναῖκαῖς τως, κι ἴφήχαν τὰ χωρίαν.
 Οἱ Τούρκοι ἐπληθαίνασι, ἴς τὸ Κάστρο ἐσιμόναν,
 εἰς τῶν ἄρχόντων τὰ χωργιὰ ἐμπάιναν καὶ ξαπλώναν.
- 15 Ἵς τὸ μοναστήρι ἴφθάνασι, ποῦ κράζοντον Καράθουν,
 καὶ ἴκάμανε συμβούλιον, ὄλοι ἴς τὴν Κρήτην νὰ ἴλθουν.
 Κτήματα, βοῖδια παίρνουσι, πρόβατα καὶ μουλάρια,
 καὶ ζῶον δὲν ἴφήκασι μ' ὄλα τ' ἀπομονάρια.
 Ἵς τὸν Μακρὺν Τοῖχον ἴλθασι ἴς τὰ Περιβόλια μπαίνει,
- 20 γυναῖκες, κ' ἄνδρες καὶ παιδιὰ ἐφύγαν οἱ καύμένοι,
 κι ὄπίσω νὰ τοὺς κωνηγοῦν μὲ μανιωμένην ἴψιν,
 ἴς τὸ Καρυδάκι σώνουσι καὶ τὸ νερό ἴχε κῆφι
 ἴς τὴν χώρα νὰ μὴν ἴρχεται, νὰ τρέχη ἴς τὸ ἴζιγάντε,
 καὶ ἴχούγιαζε ὄγλήγορα, τὰ γάντζουλα χαλάτε.
- 25 Τὸ Κάστρο δὲν τὸ ἴγνοιάζεντον, γιατί νερά ἴχε τόσα
 ἴξω καὶ μέσα βρυσικά, κι ἄλλα πηγάδια τόσα.
 ἴΕπίνασι καὶ ἴπλύνασι καὶ δὲν ἴναζητοῦσαν,
 μὰ ἴχασι λίγη λύπησιν καὶ τὸν ἴκαρτεροῦσαν.
 Μετόχια καὶ σιμὰ χωργιὰ μέσα ἴκουβαλιστήθηκαν
- 30 κι ἴεφεῦγαν καὶ ἴγλακούσανε, μ' ὄτι κι ἴν εἴρεθῃχαν.

127

4 δίκιον. — 5 ἴφισε — 8 τήχους. — 9 κρύτην. — 10 πέρνασι — στόρα-
 χίτην. — 11 ἐπῃχαν. — 13 ἐσιμῶναν — 14 τως - ξαπλώναν. — 17 πέρνουσι.
 — 18 ζῶσον. — 19 ἴλθασι. — 20 καίμένοι. — 21 ὄπίσω - κωνηγοῦν - μανιο-
 μένην. — 22 καριδάκι. — 24 ὄγλόγορα - χαλάται. — 27 ἐπῃχασι. — 30 ὄτι.

- Οί Τούρκοι συγγνωμήσανε χωστά για νά σιμώσουν
 'ς τὸ Κάστρον, καί 'ς τὴν Γιόφυρον νά πάνε νά τεντώσουν.
 Κ' οἱ Χριστιανοὶ ἐσμίγανε τὴν νύκτα καὶ τοὺς 'φθάναν,
 'ς ταῖς στράταις ὅπ' ἐμπαίνασι πολλότατους ἐπιᾶναν.
- 5 Σὰν πρόβατα τοὺς 'φέρνασι κ' ἦτον κι' ἀρματωμένοι,
 μὰ τὸ 'χασι γιὰ θαύμασμα, πῶς ἦτονε πιασμένοι
 ἄνδρες, ὅπου 'χαν δύναμιν, νά πιάσουνε νά δέσουν
 χωργιάταις δίχως ἄρματα 'ς τὰ χέργια τους νά πέσουν!

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΔΕΙΝΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ 128

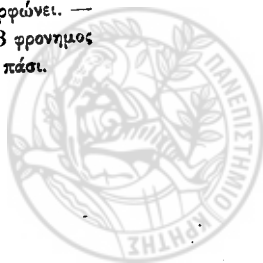
- 10 Μὰ μιὰν αὐγίτσα τὸ πωρὸ ἐρχονται κι' ἀποσώνουν,
 καὶ πᾶσι πρὸς τὴν Γιόφυρον, κι' ἀρχίζουν νά τεντώνουν.
 Λαλήματα νά παίζουν, τύμπανα νά κτυποῦσι,
 τόσο περίσσοι νά περνοῦν, τὴν χώραν νά θωροῦσι,
 κ' ἐβάλασινε 'ς ὀρδινιά ἐτότες κι' ὀρδινιάζουν
- 15 παβγιόνια καὶ μὲ τ' ἄρματα, νά στέκουν νά κυττάζουν.
 Ἄπῃς ἐφθάσαν οἱ ἐχθροὶ 'ς τὸν τόπον ἐκεῖ καὶ σώνουν,
 τὰ κρούση καὶ τὰ πράγματα φέρνουν καὶ ξεφορτόνουν.
 Τότες τριντζέραις ἄρχισαν νά κάμουν καὶ ξαμόνουν,
 καὶ μὲ τσαπιὰ νά σκάπτουσι τὴν γῆν νά ξεπατώνουν.
- 20 Λουμπάρδαις δὲν ἐφέρασιν, ὀγιά νά πολεμοῦσι,
 μόνον νά τ' ἀποκλείσουσι, νά μὴν 'μποροῦν νά βγοῦσι.
 Νὰ σκάπτουσιν ὀλημερνὶς καὶ τουφεκαῖς νά ρίχτουν,
 κ' οἱ Χριστιανοὶ νά τὸ γρικοῦν νά τρέμουν καὶ νά φρίκτουν,
 ν' ἄπτουν φωτιαῖς ὀληνυκτίς, νά στέκουν μὲ κοντάρια
- 25 καὶ νά κρατοῦν 'ς τὰ χέργια τους ταῖς κὸρδαις καὶ σκουτάργια.

1 συγνωμίσανε. — 2 πάνε. — 4 στράτες. — 8 χωργιάτες - ἄρματα. —
 9 δινού. — 12 τύμπανα. — 14 ὀρδινιάζουν. — 15 παυγόνια - κιντάζουν. — 16
 ἀπίς - ἐθροιστόν. — 18 ξαμόνουν, — 20 ὀγιά. — 22 ὀλημερνῆς - τουφεκές. —
 24 ὀληνυκτίς.

- Καί τὰ τουφέκια νὰ βροντοῦν καί νὰ τοὺς καρτεροῦσι,
 μὴ βγοῦν ἀπὸ τὸν Ἀρμυρόν, νὰ πᾶνε νὰ τοὺς βροῦσι·
 καί τὴν ἀρμάδα νὰ θωροῦν ἔς τὴν Ντίαν καὶ ταῖς φόσσαις,
 καί νὰ θωροῦν τὰ κάτεργα ταῖς λουμπαρδαῖς ταῖς τόσαις.
- 5 Ὡς τὸ Κάστρο νὰ ὀρδινιάζουσιν ἔξω καὶ μέσα τέχναις,
 νὰ δυνατεύουν τὰ φορτιὰ μὲ ταῖς μακραις ἀντέναις,
 ἔς τὸν πόλεμον τὸν ξαφνικὸν ἔς τὸν πλείσιο, ὅπου συράγα,
 εἰς ταῖς τριντζέραις καὶ φορτιὰ τὰ ἔργα τοῦ Χοντζάγα,
 ὅπ' ἓνα χρόνο θέλημα ἔδωκε νὰ χαλάσουν
- 10 τὰ σπήτια, καὶ τοῦ Μαρουλαῖ ταῖς ἐκκλησιαῖς ν' ἀδειάσουν.
 Τὸ πρᾶγμα μέσα νὰ ῥχεται, τοὺς μύλους νὰ κρημνίσουν,
 κ' ἔλοι τὰ ξύλα τῶν δενδρῶν ἐκεῖ νὰ κουβαλήσουν.
 Φορτιὰ, δριντζέραις ἔκτισε, μὲ χῶματα τὰ κάμνει,
 καὶ τράβαις πλείσαις καὶ μακραις καρφώνει καὶ τοῦ βάνει.
- 15 Μεγάλον ἔκαμε φορτί, λουμπάρδαις ἔβαλέ το,
 τοίχους μὲ χῶμα τὸ ἤδεσε κ' ἀδυνατὸ ἔκτισε το,
 ἔπεμψε Φράγκους καὶ Ρωμηούς, ἐπάνω νὰ σταθοῦσι,
 κ' ἔταν οἱ Τούρκοι πᾶν' ἐκεῖ, γιὰ νὰ τοὺς πολεμοῦσι.
 νὰ μὴ τσ' ἀφήσωσι σιμὰ νᾶλθωσι, γιὰ νὰ μποῦνε,
- 20 οὔτε τσὴ φόσσαις πέσωσι, οὔτε κ' ἄλλου ἀνεβοῦνε.
 Ἐπεψεν ἔξω ἔς τὰ χωργιὰ ἀνθρώπους νὰ διαλέξη,
 σὲ μῆνες τρεῖς ταῖς ἔκτισεν, εἰς τοὺς σαράντα ἔξη.
 Σὰν φρόνιμος τοὺς τοίμασε, γιὰ φύλαξιν τῆς Κρήτης
 ὁ κατεχάρης εὐρετής, ὁ ὕψηλὸς τεχνίτης,
- 25 τὸν ἐχθρὸν νὰ διώχνουσι, τοὺς Τούρκους νὰ λαβώνουν,
 τὸ ἐπαινος ὅσοι τοὺς ἰδοῦν, γιὰ τούταις νὰ μὴν χώνουν.
 Ὡς τὸ Κάστρο νὰ ὀρδινιάζωνται, νὰ βγοῦσι νὰ τοὺς διώξουν,
 καὶ κράζει ἔλον τὸν λαόν, νὰ πᾶσι νὰ τοῦ μνώξουν

2 πόνε. — 3 τῆνα. — 6 δυναδεύουν - φορτιὰ. — 7 ξαφνικὸν - πλήσιον. —
 11 μῆλους - κρημνήσουν. — 13 δριντζέρες ἔκτισε. — 14 πλήσαις - καρφώνει. —
 16 ἔδαισε. — 19 τζαφίσωσι. — 20 τζιφόσαις. — 22 σαραντάξι. — 23 φρονιμος
 - εὐοίμασε - κρήτης. — 24 εὐρετής - τεχνίτης. — 25 διήχνουσι. — 28 πᾶσι.

- νά μὴν δὲν κάμουν ἴπιβουλιάν, οὐδὲ κανεῖς νά φύγη,
καί τὸν Ματζόρον ὄρισε ταῖς πόρταις του ν' ἀνοίγη,
πρῶτοι Ρωμαῖοι γιὰ νά βγοῦν ἀπόξω 'ς τὸ χαντάκι,
ἀμμή νά πᾶσι παρ' ὀμπρός ἦτονε τόσοι λάκκοι.
- 5 Γιὰ τοῦτο ἴσταματήσανε ἐκεῖ καὶ ἴκαρτεροῦσαν,
γιὰ νᾶβγη ὄλος ὁ λαός, μὰ οἱ καβαλάροι ἀργοῦσαν.
Κι' ὁ κόντε Μάρκος ἦτον ἐκεῖ κι' ἄλλοι Σκλαβοῦνοι τόσοι,
καὶ σὰν λέοντας ἔστεκε ἀπάνω τους νά δώση.
Γελδάσης κι' ὄλοι στρατηγοὶ μὲ τ' ἄλογα νά πηγαίνων.
10 σιδερωμένοι καὶ πεζοὶ κ' ἔξω 'ς τοὺς κάμπους βγαίνων.
Ὁ Νταλαμάρας 'ς τ' ἄλογ· καὶ ἄρχοντες καμπόσοι,
καὶ τοῦπασι νά πάγη ὀμπρός ἐτότες νά μαλώση.
Σιμόνουσι τὰ κάτεργα κοντὰ 'ς τὰ περιγιάλια,
ὄγια νά ριξοῦσι λαὸν νά κόπτουσι κεφάλια.
- 15 Κι' ὁ γενεράλες ἔστεκεν 'ς τὴν μέσην ὁ Γριμάνης,
Ρωμαϊκὰ τῶν ἤλεγε, σήμερον ἴντα κάμνεις;
Κ' ἐβγαίνουν δίχως τήρησιν μὲ δύναμιν κι' ἐδράμαν,
νά διώξουν τοὺς Ἀγαρηνοὺς μὲ τὸ δικόν τως ἄρμα.
Ἐνάντιον μηδὲν γενῆ μὰ νᾶναι πικραμένοι,
20 γιὰτ' εἶχον τὴν ἐλπίδα τους πῶς ἦτον νικημένοι.
Καὶ 'ς τοῦ Χαράκου τὴν δουλειὰ πού ἴλίβανε τὴν πλείσια,
ὀποῦ μὲ τ' ἄλογά τινε τοὺς ἐκαταπατήσαν.
Τοῦ Νταλαμάρα φανερά τοῦ λέγει νά θυμάται,
νά μὴν γυρίση νά χαθῆ 'ς ὅ,τι κι' ἄν πολεμᾶται.
- 25 Εἰς τὰ μοράγια θὰ σταθῶ νά βλέπω καὶ νά βάνω,
πῶς ἔχετε νά δώσετε 'ς τὸν ἐχθρόν σας ἀπάνω.
Κι' ὀποιος γυρίση ζωντανός καὶ νά βαττᾶ κεφάλι,
σολδάτοι νᾶχουν φίτζια καὶ ἄρχοντες οἱ ἄλλοι.
Βραβεῖα νά ἀπολαύσωσι 'ς τὸν τράχηλον καδέναις
- 30 ὀλόχρυσαις κι' εὐγενικαῖς κι' ἄξια στολισμένας.

1 κανεῖς. — 2 ὄρισε. — 4 ὀμπρός. — 6 νάυγη. — 12 ὀμπρός. — 13
σιμώνουσι. — 14 καιφάλια. — 15 γρημάνης. — 16 ἦν τὰ κάμνης. — 19 νάνε.
— 20 γιαιτέχον. — 21 πλήσια. — 25 μορά για. — 27 γυρίσει - βαστὰ καιφάλι,
29 βραβεῖα.

- Τούτα τῶν ἐπαράγγειλε καὶ τὸν Γυλδάση πιάνει
 ὀμπρὸς εἰς ὄλον τὸν λαόν, καὶ πρῶτον τὸν ἐβάνει.
 Καλὰ καὶ πρῶτος ἦτονε, μὰ γιὰ τὸν Νταλαμάρα
 τὸ ἔκαμε, νὰ τὸν ἔχουσι σὲ φόβον καὶ τρομάρα.
- 5 Κι' οἱ Τούρκοι παίζαν μπίφερες καὶ νὰ λαλοῦν ταμπούκια,
 καὶ νὰ σαλαβατίζουε σὰν νυκτικὰ κολουύκια.
 Οἱ Φράγκοι μοιραστήκασι κι' ἐπηγαίνασι χωσμένοι,
 γιὰ νὰ φανοῦσι ἔς τὸν ἐχθρὸν ὅλοι τως ἀνδρειωμένοι.
 Μὰ οἱ Τούρκοι τὸ κατέχανε κ' ἦτονε ἑτοιμασμένοι,
- 10 ν' ἀρχίσουσι τὸν πόλεμον κ' ἦτον ἀρματωμένοι.
 Μ' ἀπῆτις ἐσιμώσανε, τρουμπέτες τοῦ πολέμου
 παίζουσι κι' ὅλοι κράξασι, βοήθειά μας, Χριστέ μου,
 ἄς εἶσαι τώρα μετὰ μᾶς κι' ὅλους δυνάμωσέ μας,
 ἔς τὸν κίνδυνον ποῦ ἴλαχκαμεν, μὲ σπλαγγουσύνη ἑδέ μας!
- 15 Καὶ δώκασιν εἰς τὸν ἐχθρὸν μέσα ἔς τὸ στράτευμά του,
 κι' ὁ κόντε Μάρκος πάγει ὀμπρὸς κ' ἐκράτειε τ' ἄρματά του,
 κι' ὁ Νταλαμάρας δεύτερος, Γελδάσης καὶ κολλούσαν,
 κι' οἱ Τούρκοι μ' ὅλα τ' ἄλογα τὴν Γιόφυρον περνοῦσαν,
 κι' ὅσοι ἂν ἦτονε ἐκεῖ ὀπίσω κι' ἀκολουθοῦσαν,
- 20 ἐρρίχνασίνε τουφεκιαῖς ὅλοι κ' ἐπολεμοῦσαν.
 Τότες ὀποῦ τὰ κάτεργα σολδάδοι ἔξω ἐβγήκαν,
 καὶ μέσα ἔς τ' ἀνακάτωμα καμπόσοι ἐκοπήκαν
 κι' ὁ κόντε Μάρκος ἔτρεχε κι' ἔδειχνε τὴν ἀνδριάν του,
 καὶ τοῦ Γελδάση ἐβλεπεσ νὰ χαίρεται ἡ καρδιά του.
- 25 Τούρκοι πολλοὶ διαβήκασιν, ὀποῦ ἔς τὴ μάχη ἐμπήκαν,
 τοῦ ἔλεγαν νὰ νικήσουνε καὶ τὴν ζωὴν ἀφήκαν.
 Ἐδῶκαν μέγαν θάνατον τὰ κάτεργα νὰ ρίχτουν
 ὀποῦ τὴν ἄμμον λουμπαρδαῖς μέσα ἔς τὴν παραγγὴν του.
 Κ' οἱ Τούρκοι τὰ κοντάρια τους νὰ παίζουνε καρβαλάρι,
- 30 καὶ νὰ κολλοῦσι ὁ εἰς τ' ἄλλου ὀρίχως γιὰ νὰ σταλάρη.

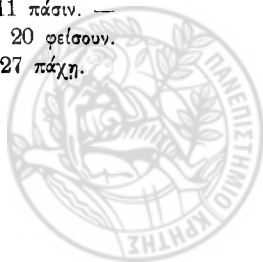
132

2 ὀμπρῶς. — 7 ἐπιγαίνασι. — 8 ἀνδρειωμένοι. — 13 τώρα. — 15 σὸν
 σοθεμάτου. — 16 ὀμπρῶς. — 30 ὁ εἰς.

- Ἦ τουφεκαῖς καὶ σαΐτιαῖς σπαθιά, καὶ σιμιτέρες
κεφάλια διὰ νὰ πέφτουνε ἐπαίζασιν αἱ χέρες.
Αἷμα πολὺ ἐχύθηκεν εἰς τῶν Τουρκῶν τὴν μέσην,
τοῦ κόντε Μάρκου τ' ὄνομα ὄλοι ἕχασι παινέση.
- 5 Οἱ καβαλέροι τρέχανε γιὰ νὰ τοὺς κυνηγοῦσι,
καὶ ἔς τὰ παβιόνια ἔρχονται σολδάτοι καὶ θωροῦσι
σκουτιά, κακάβια καὶ φαγιά, ὅσα ἐκεῖ εὔρεθῆκαν,
καὶ μὲ τὰ κούρησῃ τὰ πολλὰ ἔς τὴν χώρα μέσα μπῆκαν
μὲ νίκην καὶ γυρίζασι ὄλοι, καὶ συναχθῆκαν
- 10 μικροί, μεγάλοι κ' ἄρχοντες γιὰ τούτους ἐχαρῆκαν.
Κ' οἱ Τούρκοι ἐπιάσαν τὰ χωργιά πᾶσιν ἀπάνω κάτω,
κ' ἐκάμασινε κατοικιά πολλήν ἔς τὸ Βενεράτο.
Φράγγος ἐκεῖ δὲν ἔμεινε μὰ τὰ παβιόνια καῖσι,
ἔς τὰ κάτεργα γυρίσασι κ' οἱ Τούρκοι τότες κλαῖσι.
- 15 Τοῦτο ἔς ταῖς σαράντα ἐπτὰ ἐστάθηκεν κ' ἐγένη,
καὶ ἔς ταῖς μεργαῖς τῆς Γέφυρος ὅπου ἴθε ἔκει νὰ μείνη.
Κ' οἱ Τούρκοι μαζωχθήκασι πάλιν καὶ δυνατεῦουν,
καὶ κατεβαίνει ὁ πασιᾶς κ' οἱ ἄλλοι καὶ γυρεύουν
νὰ δεῖξουν δύναμιν κ' ἀνδριὰν ταῖς στράταις διὰ νὰ κλείσουν
- 20 λάκκους νὰ κάμωσι σιμὰ γιανίτζαρην ν' ἀφήσουν.
Καὶ τοίχους μὲ τὰ χώματα καὶ πλείσια κυβερνοῦνται
ὄγιά νὰ στέκουν νὰ κολλοῦν καὶ νὰ μὴν δὲν φοβοῦνται.
Καὶ λάκκους σὲ πολλαῖς μεργαῖς διὰ νὰ τὸ σκεπάσῃ,
ἀν πάνου ἔξω τ' ἄλογα μέσα δ' ἔκει νὰ πᾶσι.
- 25 Μία γυναῖκα λόγιασεν νὰ βγῆ νὰ παγιδεύσῃ,
νὰ πάγῃ ἔξω μοναχῆ τοὺς Τούρκους νὰ γυρεύσῃ.
Κ' ἔξω ταῖς πόρταις ἔδωκε νὰ πάγῃ νὰ μαζώνῃ
λάχανα, ἔκει ἔς τὰ τρίγυρα καὶ ἔς τὰ χωράφια σώνει.

2 καιφάλια. — 3 τουρκῶν. — 4 παινέσι. — 5 κινήγοῦσι. — 6 παβιόνια
— σουχδάτοι. — 8 κοῦρσοι. — 9 γυρίζασι. — 10 ἐχάρυκαν. — 11 πᾶσιν. —
13 παυβιόνια καῖσι. — 15 ἐπτὰ-ἐγένει. — 17 μαζωχθήκασι. — 20 φείσουν.
— 21 πλῆσια. — 24 πάσι. — 25 παγηδεύσῃ. — 26 μοναχῆ. — 27 πάγῃ.

- Εἰς ταῖς δριντζέρες νὰ περνᾶ, τῆς λέσινε ποῦ ἴπάγει,
 κ' εἶπε πῶς λάχανα πᾶ νὰ βρῆ νὰ βγάλη γιὰ νὰ φάγη.
 Τούτους ἐπαρακάλησεν δγιὰ νὰ τὴν θωροῦσι,
 κ' ἂν λάχουν Τούρκοι νάλθουσι νὰ πᾶσι νὰ τὴν ἔβροῦσι.
- 5 Κ' ἂν τύχη ἕνας μοναχὸς θέλει τοῦ σταματήθη
 μὲ κανακίσματα πολλὰ φόρησι νὰ καθήση.
 Κ' ἂν ἦν καὶ τὸ κυττάξετε χωστὰ δυὸ τρεῖς ἐλάτε,
 καὶ μὴ πατεῖτε βιαστικὰ τ' ἄρματα μὴ κτυπάτε.
 Ἄφῆκάν τὴν καὶ ἔπερασε κ' ἄρχισε νὰ μαζώνη
- 10 τὰ λάχανα, κ' ἕνας σπαχῆς ἔρχεται καὶ σιμόνει,
 γιὰ νὰ τὴν πάρη σκλάβαν τοῦ ἔδραξε νὰ τὴν πιάση,
 κ' ἐκείνη μὲ τὰ κλαῦματα τοῦ λέγει καὶ τοῦ τάσσει,
 πῶς εἶν' ἀρχόντισσα πτωχὴ κ' ἔχει καὶ πρᾶγμα λίγο,
 μὰ δὲν μπορῶ τὰ βάσανα κ' ἐλόγιασα νὰ φύγω,
- 15 κ' ἔφαξα τώρα ὡς ἐπὰ Τούρκος κανεῖς νὰ λάχη
 γιὰ νὰ μὲ πάρη ἀποδεπὰ πόθον μεγάλο νάχη
 καὶ μὲ τὰ συργουλέματα τότες τότε καθίζει,
 καὶ μὲ χαραῖς πολλῶν λογιῶν νὰ τότε κανακίζη
 κ' ἐκδέχεται, μ' ἀργούσανε νὰ φτάσουσιν οἱ Φράγκοι
- 20 μέσα νὰ τότε πάρουσι νὰ πῆ λίγο φαρμάκι.
 Ἐκεῖ ποῦ ῥαζονάρασι, πιάνει νὰ τὴν φιλήση,
 καὶ τότες τὰ κακὰ Φραγκιὰ εἶχάν τον τριγυρίση,
 καὶ βγάνουσί του τ' ἄρματα κ' ἕνας νὰ τότε δένη
 καὶ χούγιαζεν, «τὸν ἄνδρα μου σέρνετε, γιὰ νὰ πηγαίνη».
- 25 Κ' οἱ Τούρκοι τὸ γρικούσινε καὶ τρέχουν νὰ τοὺς πιάσουν, **134**
 κ' οἱ Φράγκοι μὲ τὰ μπάσματα ὄλους ἔς τοὺς λάκκους μπάσουν.
 Καὶ μὲ μεγάλην λύπησιν ὁ Τούρκος ἐπορπάτειεν,
 κ' ἐκύτταζε ἔς τὴν πολιτικὴν καὶ τὸν ἐπαρακράτειεν

1 πάγη. — 2 παναυβρη. — 4 ν' ἄλουσι - πάση. — 5 σταματίσει. — 6 καθήσει. — 7 ἂν ἦν - κιδάζετε - ἐλάδε. — 8 παδεῖτε - κτυπάδε. — 9 ἄρχησεν. — 10 λάχανα - σπαχῆς - σιμόνει. — 13 πραγμαλίγο. — 14 τάσανα. — 15 τῶρα - λάχει. — 16 πεθὸν - νάχησι. — 21 βαζωνάρασι. — 23 δένει. — 24 πηγαίνει. — 26 μπάσματα τοὺς λάκκους. — 28 ἐκίταζε.

- κ' ἤλεγε, «δὲν σὰς ἔταξα, θωρεῖτε, τὴν χαρὰν σας, γιὰτι κ' ἐγὼ τὸν ἄνδρα μου ἐβγήκα κ' ἤφερά σας!»
 Τὴν ἔπαθε σὰν τὸν Σαμφών, ποῦ εἶχε τον προδώτη ἢ Δαλιδὰ τσ' ἀλλόφυλους καὶ εἶχαν τον τυφλώση.
- 5 Καὶ πάλιν, γιὰ νὰ σὰς εἰπῶ τί 'πάθαν τὰ παιδάκια, ὁποῦ 'ς τ' ἀμπέλια 'βγήκανε νὰ φᾶσι σταφυλάκια. Καλάθια πείρουν τὰ παιδιὰ καὶ πᾶσινε γιὰ ναῦρουν σταφύλια, γιὰ νὰ φάγουσι καὶ 'πωρικὰ νὰ πάρουν. Τοῦρκοι δὲν τὰ 'μποδίσανε μὲ κόμπωμα νὰ φᾶσι,
- 10 νὰ πάρουν ὅσα θέλουσι, κι' αὔριον πλεὰ νὰ πᾶσι. 'Σ τὴν χώρα ἐγυρίσανε κι' ἐφέραν τὰ σταφύλια καὶ 'λέγαν πῶς ἐπήγασιν ἕξω, μακρὰ δυὸ μίλια· κι' αὔριον θὰ γυρίσωμεν πάλι· ἐδεκεῖ νὰ βροῦμεν, νὰ φᾶμεν καὶ νὰ πάρωμεν ὅσα κι' ἂν ἐμποροῦμεν.
- 15 Καὶ τὰ ἐπίλοιπα παιδιὰ τῆς χώρας νὰ ζηλεύουν, κι' ἐκλαῖγαν τῷ μανάδῳ τως καλάθια νὰ γυρεύουν· καὶ τὸ πωρὸν κινούσινε πολλὰ ἀπὸ σαράντα, καὶ μὲ παιγνίδια καὶ χαραῖς ἐπηγαίνασι 'ς τὴν στρατὰ. Κ' οἱ Τοῦρκοι ὡσὰν εἶδασι τόσα πολλὰ νὰ γαίνουν,
- 20 βγαίνουν ἀπὸ τὴν Γέφυρον πολλοὶ καὶ κατεβαίνουν 'ς τ' ἀμπέλια, καὶ τὰ πιάνουσι πρίχου σταφύλια φᾶσι, ἐκείναις ὅπου τὰ 'χασιν, ἐθέλασι τὰ χάσει. 'Σ τὴν χώρα σὰν ἐφέρασι γιὰ τοῦτα τὸ μαντάτο, πᾶσα μητέρα τὸ παιδί, ὁποῦ 'χεν, ἐθρηνάτο.
- 25 'Ο γενεράλες ὄρισεν ὄλα νὰ 'τοιμασθοῦσιν καράβια μὲ τὰ κάτεργα, ὀγιὰ νὰ σηκωθοῦσιν, εἰς τὰ καστέλλια ν'ἀλθουσιν ἀπ' ἕξω νὰ σταθοῦσι, τοῦ Τοῦρκου τὰ πλεοούμενα ἕξω νὰ μὴν ἐβγοῦσι. Πάρο, 'Αἰσιὸ καὶ Κάρπαθο, Τηγιό, τὴν Σαντορίνη,
- 30 'ς τὴν Μήλο καὶ τὴν Κίμωλο χαράτζι δὲν ἀφίνει.

6 φᾶσι. — 7 πέρουν. — 10 πᾶσι. — 16 τό. — 17 πορνό. — 18 παι-
 γνήδια. — 19 οἶδασι. — 22 ἐκείναις - χάσι. — 24 ἐθρηνάτο. — 25 ὄρισεν. —
 26 ὀγιὰ - σικωθοῦσιν. — 29 τινιό - σαντωρώνει. — 30 κίμοο - ἀφίνει.

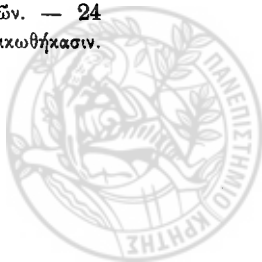
- Ἐς τὴν Σίφνο, εἰς τὴν Παρακιά ἔς τὴν Σύμια θὲ νὰ πάσι,
 Πολύκαντρο ἔς τὴν Ἀμοργό, τὴν Πάτινο, γιὰ νὰ φθάσῃ,
 καὶ ἔς ὄλον τ' Ἀρτσιπέλαγο, ἔς τὴν Μύκονο, ἔς τὴν Στεία
 κ' ἐγένηκεν ἀναμιγῆ σὲ τούτα τὰ νησιά,
- 5 ὁποῦ ἔχανε πάντα τῶν φτηνιά κ' ἦτον ἀναπαμένοι,
 καὶ Τοῦρκος δὲν τοὺς πείραζε γιὰτ' ἦτον φυλαγμένοι.
 Κι' ἐδῶκαν ὄξω τὰ Φραγκιά κι' ἐκάμασιν κομμάτια
 ταῖς πόρταις, καὶ τοὺς ἄρρωστους ὁποῦ ἔτον ἔς τὰ κρεβάτια
 ἐρρίκτασι, καὶ παίρνασιν ὡς καὶ τὰ στρώματά τους,
- 10 καὶ χάμαι τοὺς ἀφίνασι κ' ἦτονε τὰ κορμιά τους.
 Σὰν Τοῦρκους ὄλους τσ' εἶχασι καὶ σκύλους τοὺς ἔχουγιάζαν,
 κ' εἶδανε πρᾶγμα τὰ νησιά, ὁποῦ δὲν τὸ ἔλογιάζαν.
 Τῶν ἔδωκεν τὸ θέλημα σολδάτους νὰ γυρίζῃ
 εἰς ὅλα τούτα τὰ νησιά καὶ τοὺς Ρωμηοὺς νὰ ῥίξῃ,
- 15 ὅλα τὰ πράγματά τῶνε, ταῖς κορσιαῖς νὰ παίρουν,
 μὲ τὰ σφιγκαγκαλλιιάσματα ἔς ταῖς ρούγαις νὰ ταῖς σέρνουν.
 Δὲν φέρνω περισσότερο, ὅγιά νὰ μὴ πομπεύω
 τὸ ρίτο τὸ Ρωμαϊκόν, γι' αὐτὸ ἔς τὸν λόγον φεύγω.
 Μόνο σᾶς λέγω, κλαύσετε, γιὰ τὴν χριστιανωσύνη,
- 20 γιὰ ταῦτα ὅλα τὰ νησιά, ἔς τὸ κρῖμα, ὁποῦ ἔγινε.
 Ἄν στέκουν μὲ τσ' Ἀγαρηνοὺς, ἦ μὲ τοὺς Φράγκους λάχουν,
 εἰς ὅποια χέρια τύχουσι τούτα οἱ Ρωμαῖοι τὰ ἔχουν
 Τὰ κάτεργα σηκόνονται καὶ πιάνουσι τὴν Σύρν, 136
 καὶ τὰ χαράτζια ὤρισεν ἀπὸ ἄδεκεῖ καὶ ἄπῃραν,
- 25 ὡσὰν τῶν ἔδιδαν τῶν Τουρκῶν ὄχι, μὰ δυὸ καὶ τρία,
 κ' ἐπαίρνασι διπλαῖς πληγαῖς μὲ δίχως τὴν γιαιτρεία.
 Νὰ τὰ μετρήσουν τῶν Φραγκῶν ἦτονε κομπωμένοι,
 κ' οἱ μπέγηδες σὰν πάσινε, θὲ νᾶναι πλερωμένοι.

2 πάλινο. — 3 μίκονο-στία. — 7 ὄξω. — 9 ἐρρίκτασι - ἐπέρνασιν. —
 10 ἀφίνασι - ἦτονε. — 11 ἦχασι. — 12 ἔδανε. — 13 τὸν - γυρίζῃ. — 14 βρωμοὺς
 - ῥρίξῃ. — 15 πέρνουν. — 16 σφιγκαγκαλλιιάσματα. — 17 ὁ γιά. — 18 ῥῆτο
 - βρωμαῖικον. — 19 μόνσας. — 20 γίνει. — 23 σείραν — 24 ὄρισεν. — 27
 μετρίσουν. — 28 πλερωμένοι.

- Κ' ἔχουν διπλᾶ τὰ βάσανα, πτωχίαν πολλήν καὶ πείναν,
καὶ νὰ ἴμποροῦσαν οἱ πτωχοὶ τοὺς τόπους τοὺς ν' ἀφίναν,
τὰ βάρη γιὰ νὰ λυτρωθοῦν, ὅπου ἔχουν τῷ Φραγκῶνε,
καὶ ἄλλιν γιὰ νὰ καρτεροῦν νάρθουν καὶ τῶν Τουρκῶνε.
- 5 Φθάνουν ἔς τὴν Σέρφον κάτεργα, καὶ βγαίνουν πολεμάρχοι
καὶ τὰ κανδήλια τ' ἀργυρᾶ παίρνουν τοῦ Ταξιάρχου,
μὲ δίχως φόβον τοῦ Θεοῦ ταῖς ἐκκλησιαῖς ἐγδύσα,
τῶν καλογέρων ἰάμασι πάθη πολλὰ περίσσα.
Δυὸ καλογέρ' ἐπήγασι ὀμπρὸς ἔς τὸν γενεράλε,
- 10 καὶ τῷ εἶπανε γιὰ ταῖς ἐκκλησιαῖς, «εἶδησι ἀφέντη, βάλε,
νὰ μὴν δὲν γδύνουν τὸ ἐκκλησιαῖς, ἤσυχα νὰ περάσου,
κι' ὄρισε τοῦτο νὰ γενῆ, ἢ Ὑψηλότητά σου».
Κ' ἐκεῖνος, ὡς τὸ ἔγρικησεν, εἶπε ὀγιά νὰ πιάσουν
τοὺς καλογέρους τοὺς πτωχοὺς, γιὰ νὰ τὸ ἄλυσιδιάσουν.
- 15 Καὶ μῶς τοὺς ἰκαδιώσασι ἔς τὸ κάτεργό του μέσα,
ἄνεμοι, νέφαλα θολὰ ἔς τὸ πέλαγος ἐπέσα.
Ἡ Βενετιὰ τὸν ἔστειλε τοὺς Τούρκους νὰ γυρεύη,
τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανούς, γιάντα νὰ τοὺς παιδεύη;
Ἐστέκαν καὶ ἀνεμένασι καιρὸν γιὰ νὰ κινήσουν,
- 20 ἀπὸ ἄκεῖ νὰ σηκωθοῦν ὄλα καὶ ν' ἀρμενίσουν,
νὰ πᾶν νὰ δυσκολεύσωσι τοὺς Τούρκους νὰ γυρεοῦν,
τὴν Τένεδον νὰ βλέπουσι, τὰ κάτεργα μὴν ἔβγουν.
Κι' ἀπὸ τὰ κούρησι τῶν νησιῶν ἦτονε φορτωμένοι
κι' ἀπὸ τ' ἀναστενάγματα ἦτονε βαρεμένοι,
- 25 ὅπου ἔγδυνεν ὄσα ἔχε εὐρή μὲ δίχως φόβον ἄλλο,
κ' ἤλεγε καὶ τὸν Ἰσμαῆλ ἔς τὰ πόδια μου θὰ βάλλω.
Μ' ἀφοῦ ἐσηκωθήκασιν κι' ἀποδεκεῖ κινούσι,
τὰ κρίματα ποῦ ἰάμασιν ὄλα τῶν ἀκλουθοῦσι.

1 πείναν. — 4 κάρθουν. — 6 κανδήλια. — 8 καλογαίρων. — 9 καλογαίρ' ἐπήγασιν. — 10 ἔβανε. — 12 ὄρισε. — 13 γρῦκησεν. — 14 καλογαίρους. — 15 καδινώσασι - μέσας. — 16 ἐπέσας. — 20 σηκωθοῦν. — 23 νησιῶν. — 24 ἄναστενάγματα. — 25 ὀποῦγδυμεν ὀσάχι. — 26 βάλλο. — 27 ἐσηκωθήκασιν. — 28 τόν.

- Ἄνεμοι ἐφυσήσασι, τὸ πέλαγος ἀφρίζει,
 γιατί ὁ βορρῆς ἐκίνησε μ' ἐκείνους νὰ μανίτζη.
 Κι' ἀμυραλῆς ἐγύρευε λιμμένα γιὰ νὰ ἔμπουσι,
 νὰ φύγουσι τὴν ταραχὴν τ' ἀνέμου, μὴ χαθῶσι.
- 5 Κι' ὁ γενεράλης ἔλεγεν, ὅξω ἀπὸ τοῦτο π' ἐ μέω,
 κ' ἤθελε ν' ἀντισταίνεται ἔς τὴν μάχην τοῦ ἀνέμου·
 καὶ μὲ κινδύνους ἀμετρους ἕνα νησὶν ἐπιᾶσαν,
 κι' ἀπὸ τὰ κάτεργα κρουπιὰ αἱ θάλασσαις ἐσπάσαν.
 Ἐκατεβάσαν τ' ἄρμενα κι' ἐλάμνασιν νὰ πηγαίνουν,
 10 καὶ κύματα ἔς τὸ κάτεργο τοῦ γενεράλι μπαίνουν.
 Νέζαλα σκοτεινότεατα ὁ οὐρανὸς γεμίζει.
 κ' ἡ κατζίφάρα ἄρχισε λίγο νὰ ψυχάλιζει·
 καὶ τοῦ πτωχοῦ τ' ἀμυραλῆ μὲς ἡ καρδιὰ νὰ τρέμη,
 γιατί ἠύρηκεν ἀντιδικους ἔς αὐτὸν οἱ ὀκτώ ἀνέμοι.
- 15 Ἄκουεν καὶ τῆς θάλασσης περίσσα κι' ἐμουγκᾶτο
 καὶ τῶν κατέργων ὡς ἐγθρός, ἐτότες ἀπονᾶτο.
 Ἐπήγασι τὰ κάτεργα εἰς τὰ Ψαρά κι' ἀράσουν
 κ' ἡ τύχη τῶν ἐχούγιτζε, «Γριμάνη, τώρα στάσου».
 Ψηλὰ σηκώνουν κύματα κι' ὡσὰν βουνὰ φουσκόνουν
 20 κι' ἕνα καράβι παίρνουσι, καὶ πᾶνε καὶ πλακόνουν
 ἔς τὴν μέσση ἕνα κάτεργον, ὁποῦ τὸν τοῦ Γριμάνη,
 καὶ τὸ ὅσπασεν καὶ βούλισεν ποσῶς καὶ ὡς δὲν ἐφάνη·
 καὶ τ' ἄλλα, πού τ' ὀνε σιμά, ἀνοίγασι καὶ ὀπούσαν,
 κρούγοντας τότες ὁ εἶς τ' ἄλλου, σύμφυχα ἐβουλοῦσαν,
 25 καράβια, χοντρά κάτεργα, τὸ πέλαγος ἐπιᾶσαν,
 καὶ τὰ σκοινιὰ καὶ σίδερα ἀφήμασι κι' ἐγάσαν,
 μόνον γιὰ νὰ γλυτώσουσι, μόνον γιὰ νὰ μὴ σπάσουν,
 ποῦ τρέχασι τὰ κύματα ἄγρια νὰ τοὺς πιάσουν.

1 ἐφυσήσασι. — 2 βορρῆς - ἐκείνους. — 6 ἀν τιστένεται. — 7 ὄναν
 νησίν. — 8 θάλασσε. — 10 κύματα - μπένουν — 12 ψυχάλιζει. — 14 ψυρικεν.
 15 ἐμουγκᾶτο. — 16 ἀπονᾶτο. — 18 τὸν - γρημάνη τῶρα. — 19 ψιλὰ σικόνουν
 - ὡσὰν - φουσκόνουν. — 20 πέρνουσιν - πλακόνουν. — 23 σιμά. — 26 σηδερα.
 — 27 γλητώσουσι.

- Πολλότατ' ἀποθάναι τὴν νύκτα κ' ἐπνιγῆκαν,
κ' οἱ καλογέροι εἰς τὴν γῆν μὲ τὰ κανδήλια βῆγῆκαν
ὁμάδι καὶ ἔγλυτώσασιν, θαύμασμα τὸ κρατεῖτε,
πῶς τσ' ἐπνιξεν ὁ Μιχαήλ, ξεύρετε καὶ θωρεῖτε,
5 πῶς στέκουσι τὰ κρίματα εἰς τοῦ Θεοῦ τὸ ἴματι!
χιλιάδες ἀποθάνασιν ἔξῃ ἐκεῖ νομάτοι,
ἡμέρα ἦτον Κυριακή, κ' ὁ Μάρτης εἶχ' ἔννεα,
κ' ἀκόμη θὰ γρικῆσωμεν εἰς ἄλλους τόπους νέα
Μοναχὰς δεκατέσσερα κάτεργα ἐγλυτώσαν,
10 κ' ἦτο τῆ σαράντα ὀκτώ, ὅταν ἀποτελειώσαν.
Οἱ Τοῦρκοι σὰν τὸ μάθασιν, εὐχαριστήσαν ὅλοι,
κ' ἐκάμασι πολλαῖς χαραῖς πάντοθεν καὶ ἔς τὴν Πόλι.
Μαντάτο πάγει ἔς τὰ Χανιά, ἔς τῆς Κρήτης τὰ χωρία,
ἔς τὸ Ρέθεμνος καὶ ἔς τὰ νησιά καὶ ἔς ὄλην τὴν Τουρκία.
15 Ἐ τὸ δρόμον τὰ κανόνια τοὺς τὰ ἔχασι καὶ τὰ ἴερναν
ἔς τὸ Κάστρο νὰ τὰ φέρουσι, καὶ ἔς τὰ κρεμνὰ τὰ παῖρναν.
Κι' ὁ Χουσεγίνης τὸ ἴμαθε ἔς τὴν στράταν κ' οἱ σπαχίδες,
τζαλαμάδες καὶ γιαντζαροι, χοτζιάδες, σουμπασιδες
εἶπε νὰ ρίξουν τουφεκαῖς καὶ νὰ σαλαβατίσουν,
20 κ' εἰς ὅλα τὰ περίχωρα, ὄγια νὰ τὸ γρικῆσουν,
τὸ πῶς οἱ Φράγκοι ἐπνιγῆκαν μὲ τὰ πλεούμενά τοὺς,
καὶ τὰ νησιά τῆς Βενετίας ὅλα θὲ νᾶν δικά τοὺς
φόβον νὰ μὴν δὲν ἔχουσι, γιὰτὶ θὲ νὰ νικήσουν,
ἔς τὸ Μέγα Κάστρον νὰ ἴμπουσι μέσα, νὰ τ' ἀφανίσουν.
25 Ἔτσι τὸ λογαριάζασι καὶ ἴερναν ταῖς λουμπάρδαις
μικροί, μεγάλοι, χωργιανοὶ κ' ἐπιᾶναν καὶ παπάδες.
Κι' ὁ Χουσεγίνης μὲ σπουδὴν ἀπὸ ἄδεκεῖ μισεύγει,
κ' ὄλους τσ' ἀνθρώπους ἔς τὸ χωργιὸ ἐπῆγε καὶ γυρεύγει,
τοὺς τσαουσάδες ἔστειλε νὰ πᾶσι νὰ τοὺς βιάζουν,
30 ἔς τὰ ὄρη νὰ τσ' ἀμπώθουσι κ' ἄλλοῦ νὰ τσ' ἀνεβάζουν.

139

2 καλογαῖροι - γῆν - κανδῆλια. — 3 γλητωσασιν - κρατῆτε. — 4 θωρηῖτε.
— 5 στὲ κουσιτά. — 6 ἔξι. — 8 ἀκόμι. — 9 μοναχὰς - ἐγλυτώσαν. — 10 τζή.
16 κρεμνὰ - πέρναν. — 20 ὀ γιά - γρικῆσουν. — 27 χουσεγίνης. — 28 ὄλους. —
29 τράδες. — 30 τζαμπάθουσι.

- Δέκα χιλιάδες ἦτονε ἐκεῖνοι ὁποῦ ἴβοηθοῦσαν,
καὶ βόϊδια καὶ ἄραβιζανε κ' ἄνδρες κ' ἐκουβαλοῦσαν
χώματα, πέτραις καὶ κλαδιά, τὰ ρυάκια νὰ γεμίζουν,
γὰ νὰ μὴ δυσκολεύωνται, ὅταν θεὸς νὰ γυρίζουν,
5 καὶ τὰ χαράκια τὰ ἴψηλά, ὁποῦ ἄτον δασωμένα,
ὡσάν τῆς γρηᾶς τ' ἀνέβασμα, ἴπου λίγοι τ' ἀνεβαῖναν,
νὰ μὴ δὲν κουρασθοῦσινε εἰς ἄλλα δάση ἐμπαῖναν,
κ' ἀπὸ τὸν κόπον τὸν πολὺν ἀποθαμένοι ἴμεναν.
Μὲ κόπον τὸ ἴπεράσασιν ἀλλοῦ καὶ τ' ἀνεβάσαν
10 μὲ τέχναις καὶ μὲ δύναμιν ὄλα τὰ κατεβάσαν
Εἰς ἄλλα ὄρη τὰ ἴφερε καὶ δύσκολα τὰ ἴσαν,
ὁποῦ ν' ἀνέβη ἄνθρωπος πεζὸς ἀπάνω ἐφύσαν.
Σὲ σκίπατον τὰ ἴβάλασιν εἰς τὴν ἄγιαν Μαρίναν,
καὶ βρέχοντας ἀπόμεινε στανιῶς ἐκεῖ κ' ἐμείναν.
- 15 Κκὶ τὸ πουρνὸ τὸ ἴανάγκαιε νὰ σέρνου, γὰ νὰ φτάξου
καὶ πρὶν τὸ Πάσχα ἴλόγιαζε νὰ ἴμψη νὰ τοὺς ἴρπάξου.
ἴΟλους ἐκεῖ τοὺς ἴχάδεψε, δῶρά ἴχε τῶνε τάση
μέσα εἰς τὴν σαρακοστὴν ἴς τὴν Δῆλυσο νὰ φθάση.
Μίλαις ἐκάμασιν πολλαῖς νὰ ἴμψη νὰ τὰ περάση
20 τὰ ρούματα νὰ φράξουσι καὶ τὰ βουνὰ νὰ σάση.
ἴΟσοι χωργιάταις ἐδεκεῖ ἴς ταῖς στράταις ἀποθαῖναν
μὲ τὰ σκονινιά, μὲ ταῖς ραβδιαῖς τὸ ἴβάνασι κ' ἐπηγαῖναν.
Κκαὶ δὲν ἴμορῶ νὰ διηγηθῶ ἴς ὄλους τοὺς κοπιασμένους
ὁποῦ ἴχανε καὶ τὸ ἴρχονταῖς νὰ σέρνου τοὺς καῦμένους.
- 25 Μέραν καὶ νύκτα νὰ κοπιοῦν, οὔτε ἴξεκουρασθήκαν
καὶ μπαῖνου εἰς σὲ γῆν καλὴν κ' ἀπὸ τὰ ὄρη ἴβηχαν.
ἴΣ τὸν Καμαργιώτη τὰ ἴσουσε κ' ὄλ' ἀπογύρισέν τα
ὄπισω ἀπὸ τὰ βουνὰ, ἴς τὴν Τῆλυσο ἴσωσέν τα.
Καθίζου νὰ ἴξεκουραθοῦν, μαντάτο γὰ νὰ σώσου
30 εἰς τὰ παβιόνια νἄλθωσιν, ἄγιούτο γὰ νὰ δώσου,

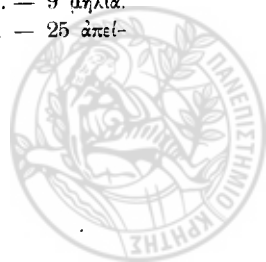
140

3 πέτρες. — 6 γρηᾶς. — 7 ἐμείναν. — 15 ἀνάγκαζε. — 16 πάτρα. —
17 χάδους. — 18 δῆλυσο. — 19 μῆνες. — 21 χαργιάταις. — 22 ἐπιγέναν. —
26 μπάνουν. — 27 καμαργιότη. — 28 ὄπισω. — 30 ἀγιούτο.

- νὰ φέρουν βοΐδια ἔδεκεῖ νὰ σέρνουν διὰ νὰ βοηθοῦνε
 ἔς τὴν Γέφυρο νὰ φθάσωσι μιὰν νύκτα ἐμποροῦνε.
 Οἱ Τούρκοι τοὺς ἑταίρους ἐκείνους ὅπου ἔσπεραν,
 ἔπειθ' ἔξοικουράζονταν, μὰ πόσον κόπον ἔπαυον.
 5 οὔτε νὰ κοιμηθῶσιν, οὔτε ν' ἀναπαυθῶσι,
 τοὺς Τούρκους ἐφοβούνταν νὰ μὴν τοὺς ἐβαροῦσι.
 Τὰ ἔπεραν καὶ τὰ ἔφερον, μὲ τὰ σκιοινὰ τὰ ἄσπρην
 ὅπου τὸ Ρέθυμνος ἔκει καὶ κόπον πλείστον ἔπαυον.
 Ἐξῆντα μίλια τὰ ἄσπρην, ποῖός τὸ θελε λογιᾶσθι,
 10 στράταις δυσκολοπέραταις νὰ σιᾶσθι νὰ περάσθι!
 Σέρνοντας πόσοι πέφτανε τότες καὶ ἀποσωθῆκαν,
 πόσ' ἀποθάναν μὲ ραβδίαῖς καὶ πόσοι ἐκοπήσαν!
 Ἐς τὴν Γέφυρον τὰ ἔφεραν καὶ ἐκείθεν τὰ περνοῦσι,
 καὶ σκεπασμένα τὰ ἔχασιν, μόνον νὰ μὴν τὰ δοῦσι,
 15 οὔτε νὰ τὰ μετρήσωσι, μονάχως ναῦρεθῶσι
 τρίγυρα ἔς τὰ καστέλλια τοῦ ν' ἀρχίσουν νὰ κτυποῦσι.
 Καὶ τὰ ἔβλεπον ἔς τοὺς τόπους τοὺς σωστὰ γιὰ νὰ θωροῦσι
 τὴν χώραν μέσα, τὰ τειχὰ ὄγιά νὰ τὰ χυλοῦσι.
 Μπάλαις νὰ ρίχνουν, σαίττιαῖς νὰ παίξῃ τὸ μουσκέτο, 141
 20 καὶ σταίνουσι καὶ ἕνα φορτὶ πέρα ἔς τὸ Λαζαρέτο,
 εἰς τὸ Μανδράκι νὰ κολλᾶ, καράβι νὰ μὴν ἔμπαινη,
 καὶ ἡ Κρήτη τότες ἔστεκε περίσσια λυπημένη.
 Εἶπε νὰ μὴν σιγῶσιν μόνον ν' ἀκούνται οἱ κτύποι
 τῶν τουφεκιῶν, τῶν λουμπαρδιῶν, ὄγιά νὰ δίδουν λύπην.
 25 Καὶ ἀπῆτις τ' ἀρδινιάσασιν καὶ ἀπάνω ἐβάλασιν τα,
 γύρωθεν λάκκους ἔσκαψεν καὶ ἐξετελειώσασιν τα,
 καὶ ἔμπαινον καὶ ἀρματόνουντα μὲ δίχως νὰ βαροῦσι,
 κρυφὰ μὲ δίχως ταραχὴν, ὄγιά νὰ καρτεροῦσιν.
 Ἐκατεβαῖναν ἄμετροι, ὅπου ἔτον τόσα πλήθη
 30 τοῖς Φράγκοις γιὰ νὰ βάλλουσι, σοῦ φαίνεται, ἔς τὰ βύθη.

1 σέρνονθι. — 4 πέραν. — 6 ἐφοβούνταν. — 8 πλείστον. — 9 μίλια.
 — 15 μοιροῦσι. — 18 τοιχεῖα. — 20 φορτὶ — 21 μανδράκι. — 25 ἀπέ-
 τῆς. — 26 γύρωθεν. — 30 βάλλουσι.

- Μὰ οἱ Χριστιανοὶ ἔς τὸν θάνατον ἔς τὸν φοβερὸν ἐρρίχταν,
καὶ δὲν ἀφήνασι ποτὲ τὴν μάχην μέραν νύκταν.
Ἡ χώρα εἶχε βόλυμπερην, μπάλαις πολλαῖς καὶ βρωῖσι
ἔς τὴν μάχην ἀντισταίνονται καὶ νὰ ἴχουσι νὰ πρῶσι.
- 5 Κ' ἐστέκασι θεόφοβοι μὲ τῆς καρδιάς τὰ θάρρη,
εἰς τὰ τειχιὰ τὸν θάνατον πᾶς ἕνας γιὰ νὰ πάρη.
Ὅλ' ἐξωμολογούντανε κ' ἐκουωνῆσαν ἅμα
κ' ἐλεημοσύνας καὶ μιστὰ εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐκάμα.
Τὰ τόσα ἀναχύματα εἰς τὰ χωράφια ἐκάναν,
- 10 ὅπου τὴν Κρήτην ἔς τ' ἄκταφα, σοῦ φαίνεται, κ' ἐβάναν.
Ἐβγήκασιν οἱ Χριστιανοὶ ἔξω νὰ τοὺς μακρύνουν,
νὰ φύγουν ἀπὸ τὰ φορτιά, μὰ οἱ Τούρκοι δὲν τ' ἀφίνουν.
Ἦλθαν λοιπὸν καὶ ἴδι' ἄξασι μάλῃ μ' ἀνδρείαά τόνη,
ποῦ ἔμπορει λύπην περισσὰ καὶ τῶν πετρῶν νὰ δώση.
- 15 Τὴν μιὰν ἐπέφταν οἱ Ρωμνοί, ὅταν ἐπολεμούντα,
τὴν ἄλλην οἱ Ἀγαρηνοὶ ἐπέφτα κ' ἐλαοῦντα.
Καθημερινῶς ἐμάχουντον κ' ἄδικα ἀποθαῖναν,
ἔπου τὸ πωρὸν ὡς τὸ βραδὺ ἔς τὸν πόλεμον ἐβγαῖναν.
Νὰ βλέπης τοὺς Ἀγαρηνοὺς εἰς τ' ἄλογα νὰ τρέχουν.
- 20 ὅαν νὰ θελέ ἦτον τοπικοὶ ταῖς στραταῖς νὰ κατέχουν.
Κι' ἀπὸ τὴν χώραν νὰ πετοῦν πόμπαις μὲ τὸ βοτάνι,
νὰ σποῦσι καὶ ἔς τὸν θάνατον πολλότατους νὰ βάνη.
Κι' ἀπὸ τὴν ἄλλην τουρεκαῖς ἀπάνω τους νὰ σῶνου,
νὰ πέμπουν ταῖς ψυχούλαις τους ἔς τὸν τόπον τοῦ δαιμόνου.
- 25 Οἱ Τούρκοι τότες μὲ βοὴν ἐτρέχαν κ' ἐπληθαῖναν,
καὶ μὲ μεγάλην ταραχὴν σοὶ λάκκους μέσα ἔμπαῖναν
ἢ λουμπαρδαῖς ἐδύνουνταν μόνον νὰ καταλύσουν
ἕλους τοὺς Τούρκους μοναχὰς ὅαν σκόνιν νὰ σοὶ λοχίσου.
Οἱ Χριστιανοὶ οἱ θαυμαστοί, ἀνδρείααν δὲν ἀλλάσσαν,
- 30 μὰ ἔπισω ἐγυρῖσασιν, ἀμμηὶ δὲν ἐξεγγιάσσαν.

142

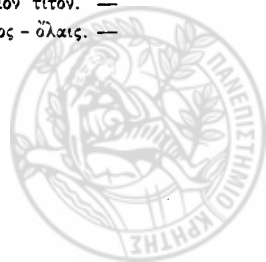
1 ἐρίχταν. — 2 ἀφήνασι. — 5 θάρρη. — 6 τοιχειά. — 7 ἐξωμολογούντανε.
— 11 μακρύνουν. — 12 φῆνουν. — 13 μαντριά. — 15 ἐπέφταν. — 28 τούρκους
— τζιλλοχόσου. — 29 ἀλάσσαν. — 30 ἐξεγγιάσσαν.

- Δὲν ἐσχολάσαν δέησαις καὶ προσευχαῖς νὰ κάμνουν
καὶ πάντα ταῖς ἐλπίδαῖς τους εἰς τὸν Θεὸν νὰ βάνουν.
Μὰ μιὰν ἡμέραν ὑστερινὴν ὁποῦτον μαζωμένοι,
τὴν Πέμπτην τῆς ἀγίας Δωρᾶς ἦτον ὠρδινιασμένοι·
- 5 καὶ τὰ κανόνια εἶχασιν τρίγυρα ξαμωσμένα
ἔσαν καιρὸν καὶ ρίχνουν τα ὅλα τ' ἀσβολωμένα,
κι' ἐγίνη μέγας βροντισμὸς ἔς τὰ βόλια ποῦ ἔπετοσαν
ἔς τὰ σπήτια ἔς τὰ καμπαναριὰ ποῦ ἴδιναν καὶ χαλοῦσαν,
ἔς τὸν ἅγιον Τίτον ἀρχωνται νὰ τοὺς καταπλακώσῃ
- 10 ποῦ τ' ἅγιον αἶμα ἔδειχασιν, κ' ἦταν ἀνθρώποι τόσοι
ἄρχοντες, τόσοι ἱερεῖς, τόσοι λαὸς νὰ στέκη,
νὰ προσκυνοῦσι τὸν Χριστὸν κι' ὀμπρὸς εἰς τούτους φέγγει.
Τόσαις λαμπάδαῖς ἄφτουσι τόσ' ἱερεῖς νὰ ψάλλουν,
ἐρρίξαν ταῖς λουμπάρδαῖς τους, σύχυσιν γιὰ νὰ βάλουν.
- 15 Γιὰ νὰ ἀνακατωθοῦσινε, νὰ καταπλακωθοῦσι,
φόβον πολὺν νὰ πάρουσι κ' ἔτσι νὰ σκοτωθοῦσι.
Ἔτσι ὁ πασιᾶς τὸ ἴδιον ἔρεξε καὶ τὸ ἔρεξε νὰ σκοτωῦσι,
ἔς τὴν ἑορτὴν ποῦ κάμνεται νὰ μὴν τὴν ἐπαινοῦσι.
Δὲν ἔλειψεν νὰ σηκωθοῦν πέτρας νὰ τοὺς πλακώσουν,
- 20 αἱ μπάλαις ὅπ' ἐρρίχασιν πολλοὺς νὰ θανατώσουν.
Θρηγὸς ἐγίνη ἀμετρος εἰς ταῖς γυναίκαῖς ὄλαις,
εἰς τὴν χαρὰν, ποῦ βλέπανε κι' ὁποῦ χάσιν αἱ δόλαις.
Ὅκτὼ φορτίνια ἔστησε καὶ τὰ ὀκτὼ κολλοῦσαν,
καὶ τουφεκαῖς καὶ σαῖτιαῖς καὶ δὲν ἐκαταλοῦσαν.
- 25 Κ' ἡ χώρα ἀρχίζει νὰ κολλᾷ κι' ἀνάπτουν τὰ μοράγια
καὶ τίς ἔμπορεῖ νὰ διηγηθῇ τὴν ἀμετρον τραβέγια,
τοὺς τόσοις κτύπους, βροντισμοὺς ποῦ ἴβγαιναν καὶ γροικούνταν
ἀπάνω κάτω ἔς τὰ φορτιὰ κι' ὅλοι τως ἐφοβοῦνταν;
Κ' οἱ Τοῦρκοι δὲν ἐσύχαζε, μὰ πέτα νὰ χαλοῦσι
- 30 τὰ σπήτια κι' ὄλαις τὸ ἐκκλησιαῖς τὴν μπόρεσιν νὰ δοῦσι,

143

1 ἐσολάσαν — 4 ὠρδινιασμένοι. — 6 σβολομένα. — 9 ἅγιον τιτον. —
12 φέγγει. — 14 σύχυσιν - βάλουν. — 17 σκοτωῦσι. — 21 Θρηγὸς - ὄλαις. —
27 γροικούνταν. — 29 ἐσύχαζε.

- ὅπου ἔχε τὸ φοσσάτον του, ποῦ ἔχεν ἡ μπόρεσις τους,
 ποῦ ἔχαν οἱ καρβαλέροι του καὶ γινῶσι ἐδική τους.
 Ὅλοι σουλδάτοι στέκασι χωρὶς νὰ φοβηθοῦσι
 εἰς τὰ μοράγια τῶν Τουρκῶν δῆξω γιὰ νὰ κολλοῦσι.
- 5 Κ' οἱ Τούρκοι ἔτ' ἄλογά τῶνε ἐτρέχασι καὶ ῥάσαν,
 καὶ τὰ κοντάρια παίζανε, μὰ οἱ Φράγχοι τῶν ἀλλάσσαν
 τὴν ὄρεξιν μὲ τουφεκαῖς, ποῦ ρίχνασι χιλιάδαις,
 κι' δῆξω καὶ μέσα ἦτανε ἄρχοντες κι' ἀφεντάδες,
 ἀῖδα γιὰ νὰ δίδωσι ἔς ἔτι κι' ἂν πολεμοῦνται,
- 10 τὸν Τούρκον νὰ μὴ σκιάζωνται οὔτε κἂν νὰ φοβοῦνται.
 Κι' ἀνάμεσα νὰ πολεμοῦν κι' Ἕλην τὴν γῆν ἐσκάπτουν,
 καὶ πλείσiais ἔς τὰ παβόνια τους φωτοφαναίαις ἄφτουν.
 Ὁ Χουσαγὶν ἐλόγιασε καὶ μὲ τὰ μάγια ἐδύθη,
 εἰς τ' ἄλογόν του ἔκθησε μηδέναν ἐφοβήθη.
- 15 Κι' ἔδραμε δίχως τήρησιν τὴν χώραν νὰ γυρίση,
 τρίγυρα ἀπ' δῆξω νὰ διαβῆ, νὰ ὀθῆ ἂν τὴν νικήση.
 Κι' ἐρρίξασιν του λουμπαρδαῖς κι' ἀρκουμπουζαῖς νὰ πέση,
 κι' ἔτρεχε δίχως τήρησιν θανάτ' ἀπὸ τὴν μέση.
 Γύρου τὴν χώραν ἔγυρισε καὶ ταῖς δρεντζέραις βλέπει,
- 20 κ' εἰς τὰ παβόνια ἄβλαβα ἐδιάβηκε καὶ πέμπει
 γιαντίσαρους νὰ κατεβοῦν νὰ πᾶσιν νὰ μαλώσουν,
 καὶ τουφεκαῖς καὶ σκίτταῖς τῶν σουλδατῶν νὰ δώσουν,
 ἂν ἐβγοῦν ἔξω νάλθουσιν γιὰ νὰ σᾶς ἐνικήσουν
 οἱ καρβαλάροι καὶ πεζοὶ ἂν σᾶς συναπαντήσουν.
- 25 Οἱ Φράγχοι ἔλο: ἄς ἔρθουσι, μὰ τοὺς Ρωμνοὺς σὺν ὀθῆτε,
 καὶ μετ' αὐτοὺς μαλώσετε καλὰ καὶ μὴν χιθῆτε.
 Ἐτρέχασι προθυμερὰ τὸν πόλεμον ἀρχίζου,
 ἔς τοὺς λάκκους μέσα ἔπέφτασι νεκροὶ καὶ θέν γυρίζου,
 ὅπου ταῖς τόσαις τουφεκαῖς καὶ μπόμπαις ἐσπύκοναν
- 30 τὴν γῆν καὶ τοὺς ἐπλάκονε καὶ ζωντανούς τοὺς χῶναν.

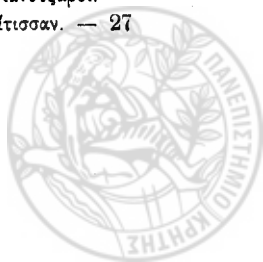
144

2 γινῶσι ἐδικοί. — 9 ὅτι. — 12 πλησιαίς - φωτοφαναίαις. — 13 ὁ χουσα-
 γῆν. — 20 ἄβμαβα. — 21 γιαντιζαρούς - πᾶσιν. — 23 σᾶς. — 24 πετοί. —
 25 ἀρ ἔρθουσι. — 29 ἐσικῶναν. — 30 ἐπλακωνε.

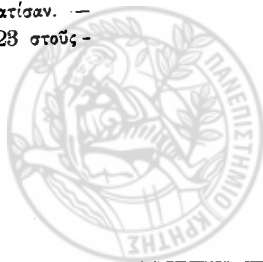
- Κι' ὁ κόντε Μάρκος ἔβγαينه ἔξω κι' ἐμάλονέν τους
καὶ τσ' ἔδιωχνε μὲ τ' ἄρματα κι' ὄλους ἐζύγονέν τους.
Ἐγίνη μέγας σκοτωμὸς εἰς τὸ φουσσάτον μέσα,
καὶ κεφαλαῖς ἀδυνατῶν Τουρκῶν τότες ἐπέσα.
- 5 Οἱ Χριστιανοὶ γυρίζουσι ἔς τοὺς τόπους τους ἐμπαίνουσι,
κι' αὐριον πάλεν τὸ πωρνὸν ἔξω ἔς τοὺς κάμπους ἴβγαίνουσι.
Κι' οἱ Τοῦρκοι κατεβαίνασι: κι' ὁ Χουσεγὶν ὁμάδι,
καὶ μὲ καπνὸν ἐδείχνασι τῇ μάχῃς τὸ σημάδι,
ποῦ ἔκανε νὰ κινήσουσι, γιὰ νὰ τοὺς τριγυρίσουσι,
- 10 σὲ πολλὰ μέρη νάρθουσι μήπως καὶ τοὺς νικήσουσι.
Μ' ὁ κόντε Μάρκος ἤξευρε τί θέλουσι νὰ κάμουν,
κι' εἶπε νὰ μοιρασθούσινε ἐδῶ κ' ἐκεῖ νὰ δράμουν.
Κι' ὡς ὤρισε, τὸ ἰκάμανε, καὶ ἰκείνος εἰς τὴ μέση,
ἔτρεχε καὶ δυνάμονε κανεῖς νὰ μὴν δὲν πέση.
- 15 Καλὰ κι' ἐρρίχναν σαῖττιαῖς, κοντάργια οἱ καβαλάρη,
τουφέκια οἱ γιανίτσαροι τὸν κόντε γιὰ νὰ πάρη.
Κ' ἡ χώρα ἰπέτα λουμπαρδαῖς καὶ τοὺς φιλοκαλλεῖ,
κι' οὐδένας ἔπ' ἐσίμωσεν ὀπίσω δὲν γυρίζει.
Καὶ δεῦτερον ἐράξανε καὶ κεφαλαῖς ἐφέρα
- 20 κ' εὐχαριστήθη ὁ Θεός, κ' ἦτον Σαββάτο μέρα,
Ἄλβιζες ἦτον ἐκεῖ ὁ μέγας καὶ γενναῖος,
ὁ Μοτσοῆγος ὁ ψηλός, ἄξιος γενεραλέος
μὲ τὴν ἀρμάδα ἔστεκεν εἰς τὸ Μανδράκι μέσα,
κ' ἐκύτταξε τσ' Ἀγαρηνοὺς τοὺς τόσους ἔπ' ἐπέσα.
- 25 Καὶ τὴν Μεσηπαντήτισσαν ὄλοι παρακαλοῦσαν
τὴν Τρίτην, ποῦ τὴν βγάνασι, μ' εὐλάβειαν ἰκλουθοῦσαν
καὶ λέγασι, «Παρθένε μου, τώρα βοήθησαί μας,
κι' ἄγωμ' ὀμπρὸς εἰς τὸν Χριστόν, συγχώρεσιν ἰπαρέ μας.»
Γυναῖκες, πλούσιας καὶ πτωχαῖς, ἀρχόντισσαις μεγάλας,
30 ξένας καὶ Φράγκαις ἦρχονταν κι' ὄσαις ἂν ἦτον ἄλλαις,

1 ἐβγαίνε-εμαλωνέν. — 2 κ' ἐτζεδιοχνε-ἄρματα-ἐζυγονέντους. — 3 σκοτωμός. — 7 ὄχουσεγὴν. — 8 τημάδι. — 9 τριγυρίσουσι. — 16 γιανιτζαροι. — 17 φιλοκαλλεῖ. — 18 γυρίζει. — 24 ἐκίταξε. — 25 μεσιπαντιτίσαν. — 27 τώρα. — 28 ἄγωμ. — 29 ἀρχόντισσαις.

- ἐμπάνησαι καθημερνὸν νὰ κουβαλοῦσι χῶμα,
πέτραις καὶ τράβαις ἔς τὰ τειχιὰ, ὅγια νὰ χτίσουν δῶμα
νᾶν ἀποκάτω ὁ λαός, ἢ μπάλα ὅπ' ἐπήδα,
ὅπου χιλιάδες ἤρχονταν καθ' ὦρα καὶ τοὺς ἴδιδα.
- 5 Λιταῖς ἐκάμναν τρίγυρα, δεήσαις κι' ἀκλοθοῦσαν
μὲ δάχρυα ὅλος ὁ λαός ἔς τὸ στήθος ἐκολλοῦσαν,
μετάνοιαν ἐκάμναισιν μὲ εὐλάβειαν περίσσιαν,
καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις τοὺς ὅλαις ἐπαρτήσαν,
καὶ μοναχὰς ἔς ταῖς ἐκκλησιαῖς νὰ μπαίνουνσι νὰ κλαῖσιν, **146**
- 10 νὰ τοὺς λυτρώσῃ ὁ Θεός, ὅλαις μαζί νὰ λέσιν,
καὶ νὰ γρικοῦν τ' Ἀγαρηνοῦ τὰ χουγιατὰ νὰ κάμνη,
εἰς τὴν καρδίαν τοὺς ἔμπαινε ὄφις νὰ τοὺς δαγκάνῃ.
Ὅταν ἐκαταβαίνασι, καμπάναις ἐλαλοῦσαν,
κ' ἐτρέχασιν οἱ Χριστιανοὶ κι' ἄλλο δὲν ἐθωροῦσαν.
- 15 Γυναῖκες ἦτον συντροφιαῖς μέσθα καὶ πολεμοῦσαν,
κι' ὅταν οἱ Τούρκοι ἤρχονταν, ἐκείναις ἐπετοῦσαν
πέτραις ἀπάνω τῶν Τουρκῶν μὲ προθυμίαν μεγάλην,
καὶ τῶν ἀνδρῶν ἐδίδοσι βοήθειαν τόσῃ ἀλλήν.
Καὶ τὰ μοράγια ἀπτοῦσιν κι' ὁ Τούρκος νὰ μουγκάται,
- 20 ἢ χώρα ὅλη κάπνιζε σὰν νά ἔθελε κεντάται.
Καὶ τὸ φορτὶ τὸ δυνατὸ τ' ἀγίου Δημητρίου
ἔριγγε τόσαις λουμπαρδαῖς, ἔς ταῖς δυὸ τοῦ Ἰουίνου
ἔς τοὺς χίλιους ἐξακόσιους, ὅπ' ἄρχησεν ἡ μάχη,
μέσθα ἔς τοὺς σαράντα ὀκτὼ καὶ ἄθειαν θέλει νᾶγγῃ.
- 25 Μέραν καὶ νύκτα σαγιττιαῖς καὶ τουφεκαῖς ἐρρίκτα
καὶ Τούρκοι ἐσιμόνασι κ' ἤρχόντανε τὴν νύκτα,
κ' ἐσκάφτανε καὶ ἰχώνουνταν, καὶ νὰ σιμώνουν κάτω,
τὴν γῆν νὰ κόπτουν μὲ τσαπιὰ νὰ βροῦσι καὶ τὸν πάτο,
φόρησιν πέσουν τὰ φορτιὰ καὶ τοὺς σολδάτους πιάσουν.
- 30 Καὶ τότες βγαίνουν οἱ Ρωμοὶ κι' ἀπάνω τῶν ἀράσουν,

2 τοιχεῖα - χτίσουν. — 5 ἐπήδα. — 6 ἐκολλοῦσαν. — 8 ἐπαρτήσαν. —
9 κλαῖσιν. — 14 ἐθωροῦσαν. — 16 ἤρχονταν. — 19 μοναχάται. — 23 στοῦς -
ἐξακόσιους. — 24 στοῦς. — 25 ἐρρήκτα. — 26 ἐσιμόνασι.

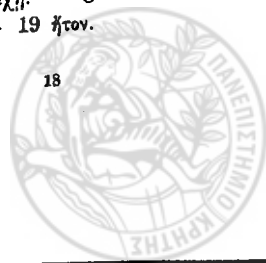
- κι' ἀρχίζουσι νὰ κολλούσινε, κι' ὁ Τούρκος τοὺς στρυμόνει
 τοὺς Χριστιανοὺς νὰ κινηγοῦν, κ' εἰς τὴν δρινητζέρη σώνει.
 Κ' ἐγίγη μέγας σκοτωμὸς ἔς ἐκείνους καὶ εἰς ἐτούτους
 εἰς τοὺς Ρωμαίους, τοὺς σαλοὺς καὶ σὲ μεγάλους Τούρκους.
- 5 Ἡ λουμπαρδαῖς ἐβράζασι κ' ἦ μπόμπαις, ὅπ' ἐσπούσαν,
 τὰ βόλια ὅπ' ἐδίδασιν ταῖς πέτραις ἐπετούσαν,
 τοὺς Τούρκους ἐσκοτώνασι, μὰ κείνοι δὲν ἐγνώθαν,
 κι' ἕνας τὸν ἄλλον ἔλεγε νὰ τρέχουσι κι' ἀμπῶθαν,
- 10 μὲ πλείσιαν τόσῃ ἀποκοτιάν, μὲ δίχως τοῦ θανάτου
 φόβους καὶ κ'ράζαν τὸν Θεόν, ἴλα ἀλλὰ τ' οὐνομά του.
 Τὸ κᾶθη ἕμερα ἔρχονταν τοὺς Χριστιανοὺς νὰ πιάνουν,
 ἀπὸ ἔξω πού ἔτον τὰ φορτιὰ καὶ τὸν Γυλδάση βγάνουν,
 μὲ καβαλάρους καὶ πεζοὺς, γιὰ νὰ τοὺς τριγυρίση,
 νὰ πιάση Τούρκους ζωντανούς κι' ἄλλους νὰ καταλύση.
- 15 Κι' ὅταν ἀποξημέρονε ἦτον κατεβασμένοι,
 κ' οἱ Χριστιανοὶ ἔς τὰ τρίγυρα πάλι ἤτυνε χωσμένοι.
 Κι' ὁ κόντε Μάρκος νὰ τοὺς ἴδῃ μὲ τ' ἄλογό του βγαίνει
 μ' ὄλους τοὺς καβαλάρους του, κ' εἰς τὰ χωράφια μπαίνει,
 κ' ἔρχεται μὲ πολλὴν ἀνδρειὰν καὶ μὲ σπουδὴν γυρίζει,
 20 κ' ἕνας ἀγᾶς τ' ἀπάντησε κ' ἐκεῖ τὸν ἐγκρεμίζει.
- Καὶ τὸ φουσσάτο τῶν Ρωμιῶν μὲ τὸν Γυλδάση βάλθη,
 καὶ δὲν ἀντηρηθήκανε τόσον σιμὰ γιὰ ἄλλῃ.
 Οἱ καβαλάρ' ἐσμίγασι κι' ὄλ' ἀνακατωθήκαν
 κι' ἀπὸ μιὰν μερὰν ἤβλεπες κι' ἀπ' ἄλλῃ κ' ἐκοπήκαν.
- 25 Καὶ τοῦ Γυλδάση συντροφιά ἔς ἄλλῃ μερὰ ἵπολέμα,
 καὶ ἴφνευγε καὶ ἴγρεμίζε εἰς τοῦ φορτιοῦ τὸ δέμα.
 Ὅπου τὴν μέσῃν οἱ πεζοὶ Ρωμαῖοι καὶ σουλδάτοι
 σμίγουν μὲ τοὺς γιανίτσαρους καὶ πολεμοῦν ὁμάδι,
 καὶ πέφτασι διπλοῖ, τριπλοῖ οἱ Τούρκοι καὶ τοὺς ἴκαν,
- 30 σπαχίδες καὶ γιανίτσαροι ἀμέτρητοι διαβήκαν.

1 στρυμόνη. — 2 κινηγοῦν. — 4 τοὺς ἀλοῦς. — 7 ἐσκοτώνασι. — 9
 πλήσιαν. — 12 γυλδάσι. — 15 κατεβασμένοι. — 17 δι. — 20 τ' ἀπάντισε. —
 21 γυλδάσι. — 22 ἀντηρηθήκανε. — 24 ἐκοπήκαν. — 29 τριπλοῖ. — 30 ἀμέ-
 τρητοι.

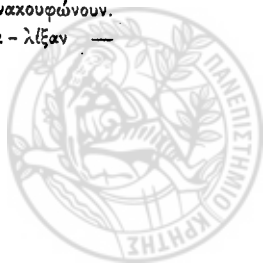
- Οί κάμποι ἐγεμίσασι κ' ἦτον ἀρματωμένοι,
ἀνάσκελα καὶ πίκουπα ἦτον ἀπεθαμένοι
Κι' ὁ Χουσιγινης ἔτρεξε, ὀγιά νὰ βοηθήση,
κι' ὄσοι ἐμείναν ζωντανοὶ ὀγιά νὰ τοὺς γυρίση.
- 5 Τρεχάτοι Τούρκοι ἤρχονταν ἀτ' ἀπὸ τὰ παβιόνια, 148
καὶ τὰ μοράγια ἐκύτταζες κι' ἄπτονε τὰ κανόνια
κι' ὁ κόντε Μάρκος συντηρᾷ τὸν Χουσεγίν πῶς τρέχει,
ὀγιά νὰ δώση ἀπάνω τως, μ' ὁ κόντες τὸν κατέχει,
πῶς ὁ Γιλδάσης ἦτον 'κεῖ μὲ κι' ἄλλους δυναμάρους,
- 10 μὲ τοὺς σουλδάτους καὶ Ρωμνοὺς κ' ἔδιωχεν τοὺς βαρβάρους,
κι' ὅποιος σιμῶση 'ς τὸν λαόν, τουφέκια τ' ἀμολέουνον'
κι' ἀπὸ τὴν χώρα λουμπαρδαῖς καὶ βλέπει καὶ τοῦ παίρνουν.
Τζαμόγλανα, ὅπ' ἔσυρνε, πολλότατα ἐπέσαν
ὀπού τὰ βόλια ποῦ ῥχονταν ἀπὸ τὰ τείχη μέσα.
- 15 Κ' οἱ Τούρκοι τρέχαν τοὺς νεκροὺς νὰ πάρουν 'πὸ τὴν μέση,
κ' οἱ Φράγκοι τοὺς σκοτόνασι κ' εἶχαν καὶ 'κεῖνοι πέση.
Λέσινε πόλεμος πολὺς σὰν 'κεῖνον δὲν ἐστάθη,
καὶ πᾶσα εἷς μὲ κεφαλή μέσα 'ς τὴν χώρα ἐβάλθη.
Οἱ Χριστιανοὶ ἦτον μοναχὰς χιλιάδες δυὸ ἐκεῖνοι,
- 20 ποῦ 'βγήκασι καὶ 'δώκασι πρίκα τοῦ Χουσεγίνη,
μὲ νίκη ἐγυρίσασι 'ς τὴν χώρα μέσα 'βῆκαν,
ὁ κόντες κι' ὄλοι στρατηγοὶ κ' οἱ ἄλλοι ποῦ ἐβγήκαν.
'Ο Τούρκος δὲν ἐσύχαζεν, μὰ 'σκάφταν καὶ 'σιμῶσαν
κ' ἤρθασι καὶ 'σταλάρασι χωσμένοι εἰς τὴν φόσσαν.
- 25 'Σ τοῦ Μαρτινέγκου τὸ φορτί, ὀπού 'τον ἀποκάτω,
εἰς τοῦ Βετούρη, τοῦ Γεζοῦ, ποῦ 'τον λαὸς γεμάτο,
ἐκεῖ καστελλωθήκασι τρίγυρα καὶ σταθῆκαν,
κι' οὐδένας δὲν ἐφαίνετον, διατὶ βαθεῖα 'χωσθῆκαν,
κ' ἐσκάπταν καὶ 'σιμόνασιν καὶ 'ς ταῖς δριντζέραις βγαίνουν
- 30 'ς τοὺς λάγκους ἐπροβάλασιν, λέγοντας κι' ἀνεβαίνουν.

3 χουσιγινης. — 6 ἐκίταζες - κανωνῖα. — 7 χουσεγίν - τρέχη. — 8
ἀπάνω. — 11 ὁ πρός. — 12 πέρνουν. — 16 σκοτονασι - πέσι. — 19 ἦτον.
— 20 χουσεμῆνι. — 29 σιμῶνασιν. — 30 ἐπροβάλλασιν.

- Κι' ἀπὸ τὴν χώρα ῥίχνασι μπόμπαις πολλαῖς, γρανάταις,
καὶ τὰ φορτίνια ἄπτανε ἀπ' ὄλαις τοὺς ταῖς μπάνταις.
Καὶ γενεράλοι κι' ἄρχοντες, Γιλδάσης κι' ὄλ' οἱ ἄλλοι 149
ἐμπάινασιν εἰς πόλεμον ἔξω νὰ τοὺς ἐβγάλη.
- 5 Κι' ὀλημερνὴς ἐσκάπτανε, τὴν γῆν ἀνακουφόνουν,
τέχναις μὲ τρύπαις κάμνουσι καὶ 'ς τὰ φορτιὰ σιμώνουν.
Εἷς ἄπιστος ἦτον ἐκεῖ κ' ἔκαμνε προδοσία,
μ' ὄλον ὄπ' εἶχε εὐλάβεια μέσα 'ς τὴν ἐκκλησία,
κ' ἔγραφε καὶ τ' Ἀγαρηνοῦ ὅτι 'χαισι νὰ κάμου,
- 10 κι' ἄς ἔρχωνται νὰ σκάπτουνε, γιατί εἶναι 'κεῖ δικά μου
σολδάτοι κ' ἔχουν ὀρδινιαῖς καὶ λόγους, ἂν σιμώσης,
ὄλοι νὰ φύγουν ἀπ' ἐκεῖ κι' ἀπάνω σὺ νὰ δώσης
εἰς τῆς Κορῶνας τὸ φορτί, δίχως νὰ πολεμήσης,
δίχως νὰ σφάξουν ἄνθρωπον, ἔλα νὰ τὸ νικήσης.
- 15 Κι' ὁ Τοῦρκος σὰν ἐγρίκησε τέτοιας λογιῆς νὰ γράφη,
ὄπου τὴν τόση του χαρά, ἐπάχυνε καὶ ἠράφη,
καὶ 'κεῖ ποῦ λίγα 'δούλευγε, ἀρχίζει νὰ προβαῖνη,
καὶ 'φύγαν οἱ σολδάτοι του κι' ὁ Τοῦρκος ἀνεβαίνει:
δίχως πολέμου ταραχή, δίχως νὰ σκοτωθοῦσιν,
- 20 δίχως νὰ βγάλουν ἄρματα, δίχως ν' ἀντισταθοῦσιν.
Κ' οἱ Τοῦρκοι ἀνεβαίνασι καὶ τὸ φορτί νικοῦσι,
τ' ἄλλα φορτίνια τουφεκαῖς ἀπάνω τοὺς κτυποῦσι.
Χώματα ἐπετούσανε μὲ τὰ τσαπιά καὶ φτυάρια,
κ' οἱ Φράγκοι τοὺς ἐδιώχνασι μόνον μὲ τὰ κοντάρια.
- 25 Μὰ ἐν τῷ ἅμα φράξανε μὲ χῶμα καὶ σφαλίξαν
καὶ μὲ τῆς Βάγιας τὸ φορτί ἐπήγασιν καὶ ἠῆξαν,
καὶ τὸ φορτί σκεπάζουνε, σὰν νὰ θελ' ἦτον σπῆτι,
κ' ἡ χώρα μπόμπαις ἀναψε καὶ κάτω τοὺς ταῖς ρίκτηι:
κι' ἀρχίζουν νὰ κολλοῦσινε κι' ὄλην τὴν γῆν νὰ σύρου
- 30 τὰ χῶματα ἠψηλότερα, ὄπ' εἶχε γύρου γύρου.

1 ῥίχνασι. — 2 ἄπτανε. — 4 ἐβγάλη. — 5 ὀλημερνὴς - ἀνακουφόνουν.
— 6 σιμώνουν. — 28 φτιάρια. — 25 σφαλίξαν. — 26 ἐπήγασιν - λῆξαν —
27 σκεπαύζουνε. — 28 ρίκτη. — 29 κολοῦσινε.

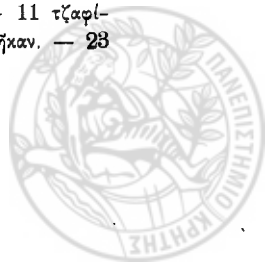
- Οὐδένας ἀπὸ τὰ τειχιὰ δὲν εἶχε πῶς προβάλλει,
 γιατί τὸν ἐλαβόνασιν ἀπάνω ἔς τὸ κεφάλι.
 Κ' ἐπέφταν κι' ἀποθαίνασι Ρωμαῖοι, τόσοι Φράγκοι,
 κ' εἶχεν ἡ χώρα βάσανα σὲ λόγου τση κι' ἀνάγκη.
- 5 Κ' ἓνας στρατιώτης ἔδειχνε ἄμετρην πιστοσύνη,
 σὰν νὰ μὴν ἤθελ' ἦτονε λίγη αἰτία 'κείνη.
 Ἐμίλειε δίχως τήρησιν τοῦ γενεράλε τότες,
 κ' ἤλεγε τοὺς σολδάτους του μὴν κράζουσι προδόταις.
 Μὰ 'κείνοι δὲν ἐφταίξασι, μὰ τί 'χασι νὰ κάμουν;
- 10 ἐτύχαινε κι' ἄλλοι 'δεκεῖ γι' αἶδα τοὺς νὰ δράμουν,
 νὰ μὴν τσ' ἀφήσουν ν' ἀνεβοῦν, μ' ἀπῆτις τοὺς 'πλακῶσαν,
 ἐφύγαν κ' ἐσιμῶσανε τσῆ πόρταις καὶ 'γλυτῶσαν.
 Ὅμορφα τὴν ἀπόσιασεν ὡσὰν καὶ τοῦ Χαράκου,
 κι' ὁ γαλασμὸς 'θελα σταθῆ ἀκόμη τοῦ Χανδάκου.
- 15 Ρωμαῖοι πλεῖσοι 'βγαίνασιν ὅπ' ἐπουλολογοῦσαν,
 καὶ τοῦ πουλιοῦ ἐδίδασιν ὄντὰ ψηλὰ 'πετοῦσαν.
 Μὲ τὸν Γυλδάση 'στέκανε κ' ἦτον ἔς τὴν συντροφιά του,
 καὶ πάντα ὅλοι 'μένασι κ' ἦτον ἔς τὸ πρόσταγμά του.
 Κ' ἐκεῖ ποῦ Τοῦρκοι 'σκάφτασι κ' ἦτον γεμάτοι λάκκοι,
- 20 βγαίνουν ἐκεῖνοι οἱ Ρωμνοὶ καὶ πάσινε καὶ Φράγκοι,
 μὴν μπόμπαν ἐβαστούσανε κι' ἄφτουν καὶ τὴν πετοῦσι
 ἔς τὸν λάκκον, κ' οἱ ἐπίλοιποι ἀρχίζουν νὰ κτυποῦσι
 τόσαις περισσiais τουφεκιαῖς, κ' οἱ Τοῦρκοι νὰ τοὺς 'δοῦσιν,
 ἐθέλαν νὰ γυρίσουσι κι' ὄχι ν' ἀντισταθοῦσιν.
- 25 Λίγοι 'γλυτῶσαν ἀπὸ κεῖ καὶ λίγοι ἐγυρίσαν,
 καὶ μὲ κορμιὰ τ' Ἀγαρηνοῦ τοὺς λάκκους ἐγεμίσαν.
 Οὐδένας τῶν Χριστιανῶν τότες δὲν ἐβαρίσθη
 κ' ἐδῶκαν δόξαν τῷ Θεῷ, τῷ ποιητῇ καὶ ρύστη.
 Χειμῶνας δὲν ἐγίνετον κ' εἶχαν τὰ νέφη στίψη,
- 30 κ' ἐκεῖ δὲν ἔπεφτεν βροχὴ εἰς ὅλους ἦτον θλίψι.

1 προβάλλει. — 2 ἐλαβόνασιν. — 4 λόγουτζι. — 5 στρατηότης ἔδειχνε -
 πιστωσύνην. — 10 ἐτύχαινε. — 11 τζαρίσουν. — 12 ἐφύγαν - τζι. — 14 ἀκόμη.
 — 15 πλήσιοι. — 17 γυλδάσι. — 28. ἐδῶκαν. — 29 ἐμίνετον.

- Καὶ πάλιν δοκιμάζουσι γιὰ νὰ ξανανεβοῦσι,
 μέσα ἔς τῆς Βάγιας τὸ φορτὶ χλωστὰ νὰ πεταχθοῦσι.
 Καὶ πόλεμον ἀσκόλαστον ὀλημερνῶς ἐδίδαν,
 κ' οἱ ἄλλοι γιὰ νὰ σκάπτουσι νὰ κάμνουσι θυρίδαν.
- 5 Ἐκεῖ τριγύρου ἔς τὸ φορτὶ τάβλαις πλατειαῖς καρφόνουν
 σ' ὄλαις ταῖς τάβλαις μὲ σουβλιὰ καὶ μέσ' τὴν γῆν ταῖς χώνουν.
 Μέσα ἔς τῆς Βάγιας τὸ φορτὶ οἱ Τοῦρκοι σὰν ἐμποῦνε,
 κ' ἀπάνω σὰν πατήσουσιν ὄλοι νὰ καρφωθοῦνε
 νὰ πέφτουν ὡσὰν λαβωθοῦν νὰ μὴν μποροῦν νὰ τρέχουν,
- 10 κ' οἱ Χριστιανοὶ γιὰ νὰ κολλοῦν νὰ ἴδουσιν, ἂν κατέχουν
 τέχναις κ' αὐλάκια κ' ὀρδιναῖς, ὄγια νὰ μὴν τσ' ἀφήσουν,
 οὔτε νὰ τοὺς πατήσουνε οὔτε νὰ τοὺς νικήσουν
 Κ' οἱ Τοῦρκοι ἀνεβήκασιν κ' ἐκροῦγαν ἔς τὰ ποδάρια,
 καὶ πέφτοντας ἀφίνασι ταῖς κόρδαις καὶ σκουτάρια.
- 15 Κ' ἡ λουμπαρδαῖς γιὰ νὰ πετοῦν τὰ τῶνε κροῦν τὰ βόλια,
 νὰ πέφτουν τὰ κεφάλια τους καὶ τὰ κορμιὰ τὰ δόλια.
 Πολλότατοι ἀποθάνασιν ὡστ' ὅπου νὰ νικήσαν,
 κ' οἱ Φράγγοι ἐγυρίσανε καὶ τὸ φορτὶ τ' ἀφήσαν.
 Κ' ἐπῆράν το οἱ Ἀγαρηνοὶ κ' ἐκεῖνο μὲ τὴν μάχην,
- 20 κ' ὁ Δαλαμάρας ἔπρεπε μέσα κ' αὐτὸς νὰ λάχην.
 Ἀπῆς ἐφύγαν οἱ Χριστιανοὶ καὶ πρὸς τὰ τεῖχην ἔμῃχαν,
 οἱ Τοῦρκοι ἀναχνοῦσι ταῖς τάβλαις τους εὐρήμαν
 ταῖς τέχναις κ' ὄλα τ' ἄρματα λουμπάρδαις φορτωμέναις,
 καὶ μὲ τὸ αἷμα τῶν Τουρκῶν ἦτον κοκκινισμέναις.
- 25 Πλεῖδ ἀπὸ τρακόσοι ἦτον νεκροὶ καὶ λαβωμένοι,
 κ' ἐκεῖ ἔς τὴν μέσην τοῦ φορτιοῦ πέφτουν ἀποθαμένοι.
 Καὶ ἀπῆς ἐπιάσαν τὸ φορτὶ κ' ἦτον ἀναπαυμένοι,
 ὁ Δαλαμάρας θαρρετὰ πὸ τὸ τεῖχιδ προβαίνει,
 γιὰ νὰ κυττάξῃ ἔς τὸν ἐχθρόν, κ' ὡς ἦτον προβαλμένος,
- 30 τοῦ ῥθ' ἕνα βόλι τουφεκιοῦ κ' ἔπεσε ξαπλωμένος·

2 βάγιας. — 5 καρφόνουν. — 8 πατήσουσιν - καρφωθοῦνε. — 11 τζαφί-
 συν. — 18 ἀφίσαν. — 20 δαλαμάρας. — 21 ἀπέλις. — 22 εὐρήχαν. — 28
 λουμπάρδες. — 28 τιχιδ. — 29 κητάξην.

- καὶ τρέχουν τὰ κοπέλλια του, ὄγιά νὰ τὸν βοηθήσουν,
 θαρρῶντας κ' εἶναι ζωντανός, κινοῦν νὰ τοῦ μιλήσουν.
 Μὰ ἄκείνος δὲν ἐσείσθηκε τίποτας τὸ κορμί του,
 οὔτε μιλιὰ δὲν ἔδωκε, μὰ ἐβγήκε ἡ ψυχὴ του·
- 5 καὶ τότες τὸν ἐπαίρουνσι καὶ πᾶν καὶ τὸν ἐθάπτου,
 καὶ τὸν ἀναζητοῦσινε γιὰ τὰ καμώματά του,
 καὶ βρίζαν τοὺς Ἀγαρηνοὺς ὅπου ἔχον τότε σκοτώση,
 καὶ τύχαινε τέτοιας λογῆς θάνατον νὰ μὴ δώση,
 ἀμμὲ νὰ μένη ζωντανός 'ς τὴν ἀμετρήν του χάρι·
- 10 καὶ νᾶρθη ἄκει 'ς τὴν Βενετιὰν τιμὴ πολλή νὰ πάρη.
 Ἄμμὲ τότε φονεύσανε κ' ἔμεινε νεκρωμένος
 καὶ λέγω, ὅπου τὸν Θεὸν νᾶναι συγχωρεμένος
 Ἐστῆλαν ἀπὸ τὴν Βενετιὰν βρώσας καὶ παξιμάδι,
 μὲ τὰ καράβια κ' ἤρχονταν ἄλογα καὶ σολδάδοι,
- 15 κ' ἄρματωμένα κάτεργα χοντρά λιγνὰ νὰ μπαίνουν,
 'ς τὴν Ζάκυνθον καὶ 'ς τοὺς Κορροὺς γιὰ βρώσας νὰ ἠημένουν,
 κρησιὰ καὶ κρᾶτα, καὶ λάον νὰ πᾶσι νὰ μαλώνουν,
 κ' ὅταν ἐπιᾶσαν τὰ φορτιὰ φτάνουν καὶ ξεφορτόνουν
 σολδάτους ἄξιους, Γερμανούς, Οὐγγαροὺς Σαβογιάννους,
- 20 καὶ τοὺς Ρωμαίους τῶν νησῶν, νὰ διώξουν τοὺς τυράννους.
 Καινούργοι ὅλ' ἐβγήκασιν κ' ἔξω 'ς ταῖς φόσσαις σῶνουν,
 μὲ τ' ἄρματα καὶ τρέχουσι μὲ πόθον καὶ μαλόνουν.
 Χοτζιάδες ἐχουγιαζάσιν κ' ἔξω σαλαβατοῦσαν,
 καὶ τουφεκαῖς ἀσκόλασταις ἐρρίχναν καὶ ἄτρηποῦσαν.
- 25 Τόσαις ἡμέραις πόλεμον ὄγιά τὴν χώρα βᾶνουν,
 κ' ἐκεῖ ποκάτω τοῦ τειχιοῦ τρύπαις βαθειαῖς νὰ κάνουν.
 Ἀπάνω σ' ὅλα τὰ τειχιὰ ἐστέκαν φυλαγμένοι,
 κ' οἱ λουμπαρδάροι νὰ κολλοῦν ἤτονε κουκλιωμένοι,

153

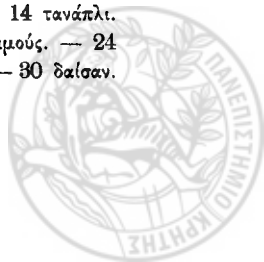
4 ἐβγήκε. — 5 ἐπέρνουσι — πᾶν — 6 καμωμάτων. — 7 σκοτώσει. —
 8 τέτοιας λογίς — μηδῶσει. — 9 μένει — χάριν. — 10 πολή. — 11 νεκρωμένος. —
 12 λέγο — νάναι. — 13 βρώσας — παξιμάδι. — 14 ἤρχονταν. — 15 ἄρματωμένα.
 — 16 βρώσας. — 17 μαλώνουν. — 18 ξεφορτώνουν. — 22 ἄρματα — μαλώνουν.
 — 24 ἐρίχναν. — 26 τοιχιού — βαθυαῖς. — 27 τοιχιὰ.

- με τάβλαις και με χώματα εΐχανε γιά νά φέρνουν,
 και ταίς λουμπάρδαις νά κολλοῦν σέ μιάν ἀγκώνη σέρνουν.
 Νάρθω νά δείξω τὸ πολὺ αἷμα και πλείσιον φόνον,
 τὰ δάκρυα τῶν μικρῶν παιδιῶν, και τῶν μανάδων πόνον,
 5 ποῦ μοιρολόγια θλιβερά ἐλέγαν και δουλεύαν,
 κι' ὄλοι μεγάλοι και μικροὶ γρικῶντάς τα ἐκλαΐγαν.
 Νά λέσι, ποῦ τὸ ἤλιπιζαν γυναῖκες τιμημέναις,
 οἱ ἄνδρες νά μᾶς ἐθωροῦν ἔτο' ἀναψηφισμέναις.
 Εἶχεν τὸ Κάστρο βάσανα 'ς τούταις ταῖς μέραις ὄλαις,
 10 οὔτε κατέχαν ἑορταῖς, οὔτε πῶς ἦτον σκόλαις.
 Κι' ἀπὸ τὴν Πόλιν προβοδοῦν Τούρκους γιά ν' ἀποσώσουν,
 με κάτεργα και 'ς τὰ Χανιά νά βγάλουν νά μαλώσουν.
 Σαράντα λόντραις ἤρχονταν και κάτεργα τὸ βράδυ,
 κι' ἀπὸ τ' Ἀνάπλι βγαίνοντας, ἐσιμίγασιν ὁμάδι,
 15 γιά νά μὴν τύχουν τῶν Φραγκῶν 'ς τὴν στράταν νά τοὺς πιάσουν,
 και τὸ λεσκέρι τὸ πολὺ ὁποῦ 'χανε νά χάσουν.
 Ποῦ πιάνασιν ἀμέτρητους 'ς τὴν στράτα και 'σπλαβόναν,
 κι' ἄλλους ἐπνίγαν 'ς τὸν γιαλὸν κι' ἄλλους ἐθανατόναν.
 Καθ' ἡμερὸν ἐγίνονταν ἐτοῦτα κι' ἄλλα τόσα,
 20 και νά τὰ φέρῃ δὲν μπορεῖ ἡ ἐδική μου γλωῦσσα.
 Μόνον θ' ἀρχίσω χαλασμούς, καῦμούς πολλοὺς και πάθη,
 αἷματα, φόνους, σκοτωμούς, λάκκους 'ς τὴν γῆν και βάθη,
 ποῦ σίμωσε γιά νά τρυπᾶ εἰς ἓνα ψηλωμένον,
 'ς τοῦ Μαρτινέγκου τὸ τειχιὸ τὸ δυνατοκτισμένον.
 25 Κι' ἦτον ὁ τόπος σκεπαστὸς κι' ἐρχίσαν νά χαλοῦσιν,
 κι' ὁ γενεράλες τῶν Ρωμνηῶν εἶπε νά μαζωχθοῦσιν
 γυναῖκες κι' ἄνδρες 'ς τὰ τειχιά, νάρθουν νά βοηθοῦσιν,
 τρίγυρα και τὰ χώματα ἀπάνω νά πετοῦσιν,
 ὀγιά νά κάμουν φύλαξαις και λάκκους ἀπὸ μέσα,
 30 και τράβαις γύρου τρίγυρα ἐβάλασι και ἴδεσαν.

154

2 ἀγκάνη. — 3 πλῆσιον. — 5 μυρολόγια. — 9 στοῦταις. — 14 τανάπλι.
 — 17 σπλαβόναν. — 18 ἐπνήγαν-ἐθανατῶναν. — 21 ἀρχήσω-καίμούς. — 24
 μαρτινέγκου-τοιχιό. — 25 ἀρχήσαν. — 27 τοιχιά. — 28 τρήγυρα. — 30 δαίσαν.

- Κ' ἐκεῖ ποῦ ἴσκάφταν τὸ τειχιὸ τὸ ἴβρανε κουφωμένο,
 μὲ θόλους ὡσὰν ἐκκλησιαῖς ἴπο παλαιὰ φραγμένο.
 Κ' ἠῦραν ταῖς πόρταις πούχασι κτισμέναις νὰ τ' ἀνοίξουν,
 κ' ἀδειάσασιν τὰ χῶματα κ' οἱ Χριστιανοὶ νὰ σμίξουν,
- 5 μῆσα νὰ ἔμπουν μὲ φωτιαῖς τὰ κτίσματα νὰ δοῦσιν,
 ἂν ἔχουσιν ἀνάπαυσιν σολδάτοι: νὰ σταθοῦσιν.
 Κ' ἀπ' ἔξω νὰ τρυπούσινε οἱ Τούρκοι καὶ νὰ σκάπτουν,
 κ' ἢ τουφεκαῖς, γιὰ νὰ βροντοῦν καὶ λουμπαρδαῖς νὰ ξάφτουν.
 Ἐτότες ἦτον ἐκεῖ εἰς ἔλους βιά καὶ κόποι,
- 10 εἰς τόσον ἄμετρον λαὸν κ' ἦτον γεμάτοι τόποι,
 νὰ κουβαλοῦσι χῶματα νὰ παίζουσι ταμποῦρλα,
 νὰ βιάζωνται νὰ σκάπτουσι τότες τὰ τεῖχη οὔλα.
 Κ' ἀπὸ τὸ σκάμμα τὸ πολὺ ἐσῆκονεν ἡ σκόνη
 τόσο ψηλὰ ἐσέβησε τὰ σπήτια καὶ κουκλόνει.
- 15 Δριντζέραις ἔκκαμε παντοῦ καὶ στραταῖς τόσαις ἄλλαις,
 καὶ τράβαις βάνει τρίγυρα καὶ καρφωμέναις τάβλαις,
 ὅγια σολδάτους νὰ σταθοῦν μέσα νὰ πολεμοῦσι,
 μὲ τ' ἄρματα ὡς τοὺς ἴδουν, ἀπάνω ν' ἀνεβοῦσιν.
 Καὶ τοὺς τεχνίταις νὰ θωρῆς νὰ κάνουν πλεῖ' ἀπὸ ἄλλους,
- 20 τοὺς ἄρχονταῖς καὶ φέουδαῖς καὶ Φράγκους τοὺς μεγάλους
 ἔς ταῖς μίναις τοὺς πηγαίναςι, μέσα βαθεῖα τοὺς βάνου,
 μὲ πόλβεραῖς νὰ πολεμοῦν λεσκέρι τοῦ Ὀτωμάνου,
 ὅταν προβάλουν οἱ ἐχθροὶ εἰς τὰ μοράγια κάτω,
 καὶ σκάπτοντας ἐβγαίναςιν ἀπὸ τῆς γῆς τὸν πάτον.
- 25 Ἄρχοντες δὲν ἐμπαίναςιν ἐκεῖ ν' ἀντισταθοῦσιν,
 ἀμὲ εἶχασιν τοὺς μαραγκοὺς, ὅγια νὰ πολεμοῦσιν.
 Οἱ ἄρχοντες ἐστέκασιν ἀπάνω νὰ ῥιμνεοῦν
 τῶν γυναικῶν, νὰ κουβαλοῦν χῶμα καὶ νὰ δουλεύουν.
 Ἐς τὰ βάθη ἦτον οἱ πτωχοὶ ἐκεῖνοι οἱ τεχνίταις
- 30 βαθεῖα ἔς τὸν ἄδην σκοτεινὰ κ' εἶχασιν ὄλο νύκταις.

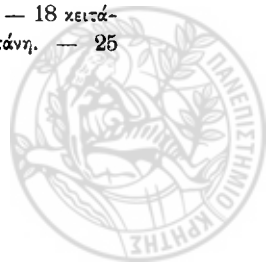
155

1 τοτοιχιά. — 2 παλά. — 3 ἴβρανε-τζανίξουν. — 4 ἀδιασασιν. — 12
 τοίχη. — 13 ἐσίκωνεν. — 16 τάυλαις. — 21 μῆνες. — 23 προβάλλουν-μω-
 ράγια. — 29 τεχνήταις — 30 ἄδην σκοτεινὰ-ἦχασιν.

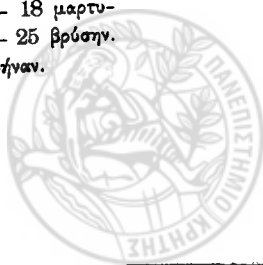
- Λίγην φωτιάν τῶν εἴχασι μέσα εἰς τὰ φανάρια,
 κ' ἔδαμινὰ ἐβλέπασιν ὅλα τὰ παλληκάρια·
 τοὶ ζωντανοὺς τοὺς ἴθάρτανε καὶ δὲν τοὺς ἴμνημενεῦαν
 οὔτε τοὺς ἴμελετούσανε οὔτε τοὺς ἐγυρεῦαν.
- 5 Ὅλοι ἀγάπην δείχνασιν ὁδία τὴν πατριάν τους
 κ' ὄγια τὸν πριντζιπέ τωνε μαζί μὲ τὰ παιδιὰ τους,
 δίχως νὰ παίρουν πλερωμὴν, μὰ παξημάδι μόνον,
 κ' εἴχασιν ὅλοι ἔς τὰ κορμιὰ λαβωματιὰ καὶ πόνον.
 Ἐτοῦτοι ἦτον οἱ Ῥωμοὶ κ' ἦτον καὶ μέρος Φράγκοι
- 10 εἰς τὰ τειχιὰ κάτω βαθειὰ, κ' ἦτον γεμάτοι λάκκοι.
 Ποιοὶ διώχασιν τὸν ἐχθρὸν, καὶ ποιοὶ ἴτον οἱ μαχηταίς,
 καὶ ποιοὶ ἴδουλεῦαν ὀλονυκτὶς μονάχας οἱ τεχνίταις.
 Μιὰν λουμπαρδιάν ἐρρίζασιν οἱ Τούρκοι κ' ἀποσώνει
 τὸ βόλι εἰς τὴν μέσην τους, καὶ μπαλιωτιαῖς σὰν χιόνι.
- 15 Μεγάλῃ ἀνακάτωσις ἐγένετο εἰς ὅλους
 κ' οἱ μαραγκοὶ ἴδουλεύασιν παβιόνια μὲ τοὺς θόλους.
 Ἐκεῖ νὰ μένουν οἱ Ῥωμοὶ νὰ βλέπουν τὰ μοράγια,
 καὶ νὰ κυττάζουν τὸν ἐχθρὸν μὲ δίχως τὰ τραβάγια.
 Κ' οἱ ἄρχοντες ἔς τ' ἀρχοντικὰ ἐπηγαῖναν καὶ κοιμῶνταν,
- 20 καὶ τῶν τεχνίτων καὶ Ῥωμηῶν ποτὲ δὲν ἐνθυμῶνταν.
 Μὰ ὁ Γυλδάσης ἔξυπνος ἦτον ἔς ταῖς κατεχαῖς του, 156
 ἔς τοὺς λάκκους καὶ ἔς τὰ κτίσματα κ' εἰς ὄλαις ταῖς δουλαῖς του.
 Κ' οἱ Τούρκοι ἐτρυπήσανε τὸ τεῖχος καὶ φορτόνουν,
 καὶ τὸ βοτάνι ἐβάλασιν καὶ ἀδυνατὰ στουμπόνουν.
- 25 Ὁ πόλεμος δὲν ἔπαυεν οὔτε καὶ ἐκατάντα,
 μὰ λουμπαρδαῖς καὶ τουφεκαῖς ἐρρίχνασίνε πάντα.
 Μέσα κ' ἀπ' ἔξω ἔς τὰ τειχιὰ πολλότατ' ἀποθαῖναν,
 κ' ἡ διήγησις δὲν ἐμπορεῖ νὰ φέρῃ ἕναν ἕναν.
 Μόνον θὰ δεῖξω τὴν φωτιάν π' ἀνάψασι καὶ πέσαν,
- 30 τὸ τεῖχος τὸ ψηλότερον, ἀμμὴ δὲν τοὺς κερδαῖσαν.

2 παλικάρια. — 6 μέσα μὲ τὰ σπανιά τους. — 10 τοιχιὰ. — 12 ὀλο-
 νυκτεῖς-τεχνήτες. — 13 ἀποσώνουν. — 14 βῶλι. — 17 μοράγια. — 18 κειτά-
 ζουν. — 19 ἄρχωντες. — 20 τεχνίτων. — 21 ἦτον. — 24 βωτάνη. — 25
 ἴπαυεν-ἐκατάντα.

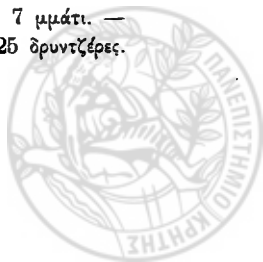
- Ἀπῆτις τὰ ποφράξανε κι' ὁ πόλεμος νὰ ξάφτη
 ὀληνυκτῆς, καὶ τὸ πωρὸν εἰς ἕξη ὥραις αὐτεὶ
 λιγάκι, κι' ἔδωκεν πολλὴ ἔγνοια τὸ τί θὰ κάμουν,
 κ' ἐπαύσασιν αἱ τουφεκαῖς, πῶ ἔπεφταν σὰν τὴν ἄμμον.
- 5 Κ' οἱ Τούρκοι δίδουσι φωτιάν ἔς τὸ τεῖχος καὶ τὸ ρίκτου,
 κ' ἡ Κρήτης ὄλ' ἐσείσθηκε κ' οἱ πύργοι ἐδικοί του.
 "Ὅλοι ν' ἀκούσουν τὴν βροντὴν κ' ἡ χώρα νὰ κουνιέται,
 τὰ τεῖχη νὰ γκρεμνίζονται κι' ὁ Τούρκος νὰ μουγκέται.
 Ἐγίνη ἀνακάτωσις πρίχου νὰ ξημερώσῃ,
- 10 κι' ὁ εἰς τὸν ἄλλον ἀπαντᾷ μὲ τ' ἄρματα νὰ σώσῃ.
 Κ' οἱ Τούρκοι ἀνεβαίνασι πλῆθος ἔπο τὴν χαλάστρα,
 καὶ τὸ λιβάδι γέμισεν σὰν οὐρανὸς μὲ τ' ἄστρα.
 Κ' ἀρχίζουσι νὰ ρίχνουσι τουφέκια καὶ σαγίτταις,
 γιαντζαροὶ καὶ Γάρταροὶ καὶ οἱ Καρταγενήταις,
- 15 τειχιὰ νὰ κάμουν μὲ σακκιά, τροχάλους νὰ σταθοῦσιν,
 καὶ νὰ μὴ δὲν γυρίσωσι, μονάχας νὰ κολλοῦσιν·
 ἀπάνω νὰ πληθαίνουσι κ' ἐκεῖ νὰ καστελλῶνουν
 ἔς τοῦ Μαρτινέγκου τὸ τειχιό, κι' ἄλλοι ἀπὸ κάτω σῶνουν.
 Μὲ τέχναις κι' ὀρδιναῖς πολλαῖς τοὺς Τούρκους νὰ θωροῦσιν, **157**
- 20 πῶς χαμηλόνουν ἔς τὰ τειχιὰ ὄλοι νὰ σκοτωθοῦσιν.
 Κ' ἡ μέρα ὡσὰν ἤρχισε λίγο νὰ ξημερώνῃ,
 ταμπούρα ἐλαλήσανε καὶ τὸν λαὸν μαζώνει,
 ἀπ' ὄξω ἀπὸ τὰ τειχιὰ λουμπάρδεις νὰ πετοῦσιν,
 νὰ διδῶσιν ἀπάνω τους, νὰ λυοῦν καὶ νὰ σκορποῦσιν.
- 25 Τὸ αἷμα βρῦσιν ἔτρεχε ἔπον τῶν Τουρκῶν τὰ μέλη,
 κι' ὁ Χουσεγίνης ἤλπισε καὶ νὰ τὴν πάρῃ θέλει·
 κι' ἀπῆτις ἐξεφώτισε, μαζώνει τὸν Γυλδάσην,
 ἄξιους Ρωμαίους, κ' ἔρχεται ἀπάνω νὰ τοὺς φθάσῃ.
 Μπόμπαις, μωρτάρια ἀνάφτουνε κ' ἀπάνω, τοὺς ἐδίαν,
- 30 κομμάτια νὰ τοὺς κάμωνε, τὸν τόπον δὲν ἀφίαν.

2 ὀληνυκτῆς-ἕξι. — 6 πύργοι. — 8 τεῖχοι-μουνκέται. — 10 ἄρματα.
 — 14 γιαντζαροὶ-καρταγενήτες. — 15 σακιά. — 16 γυρίσωσιν. — 18 μαρτυ-
 νέγκου-τοιχιό. — 20 χαμηλόνουν. — 22 μαζώνῃ. — 23 τειχιό. — 25 βρῦσιν.
 — 26 θέλη. — 27 μαζώνει. — 29 μωρτάρια. — 30 κομμάτια-ἀφίαν.

- Ούτε ποτέ γυρίσανε κάτω νὰ κατεβούσιν,
 μὰ πλειότεροι μὲ τ' ἄρματα ἐτρέχαν ν' ἀνεβούσιν.
 Κ' ἕνας παπᾶς ἐθέλησε μόνος του νὰ προβάλλη,
 νὰ δώσῃ πάνω τῶν Τουρκῶν καλὴν ἀρχὴν νὰ βάλῃ.
- 5 Καὶ τὰ ρεστελά ἤνοιξε καὶ τρέχει κι' ὄξω δίδει
 μὲ τ' ἄρματα 'ς τὸ χέρι του, τοῦρθε ἕνα σαγιττήδι
 μέσα 'ς τὸ μάτι τὸ δεξιόν, κ' εἶχε τότε τυφλώσῃ,
 μὰ 'κεῖνος διδ' ἀπάνω τους ὄγιά νὰ τοὺς ἐσκοτώσῃ.
 Κι' ἀπήτις βλέπουν τὸν παπᾶ ἀπάνω τους νὰ τρέχῃ
- 10 δίχως ἀμμάτι νὰ κολλᾷ καὶ νὰ μὴ δὲν κατέχῃ,
 πῶς ἔρχετ' ἐξωπίσω του ἀῖδα νὰ τοῦ δώσουν,
 νὰ μὴν τὸν ἀποκάμωσιν καὶ νὰ τότε σκοτώσουν,
 μὰ τότες βγαίνει ὁ λαὸς ὀπίσω τόσο: κι' ἄλλοι,
 κ' ἐγένῃ φόνος ἄμετρος καὶ συμφορὰ μεγάλῃ.
- 15 'Ο κόντε Μάρκος κι' ἄρχοντες κι' ὅλοι Ρωμᾶιοὶ τρέχουν,
 τὸ αἷμά τους νὰ χύνεται 'ς τὰ τεῖχη ὅσον ἔχουν.
 Καὶ μιά γυναῖκα ἔτυχε τ' ἀνδρός της γιὰ νὰ φέρῃ
 φωμί, κ' ἐκεῖ τῆς 'κόψανε πρώτης γιὰ μιά τὸ χέρι.
 Καὶ μέσα νὰ μαλώνουσι, νᾶν' ἀνακατωμένοι,
- 20 ἄλλοι σφαγμένοι εἰς τὴν γῆν' εἶχαν ἀμολαρμένοι:
 ἕνα κανόνι οἱ Χριστιανοὶ κ' ἔδωκεν εἰς τὴν μέσσην,
 κ' ἐπήμεν Τούρκους, Χριστιανούς, κ' αἱ πόρταις εἶχαν πέσῃ.
 Κι' ἀρχίζει πόλεμος φρικτὸς εἰς ὅλα 'κεῖ τὰ μέρη,
 καὶ μὲ ταῖς μπόμπαις ταῖς πολλαῖς ἐρρίξαν τὰ καρτέρι.
- 25 Κι' ἄλλοι νὰ στέκουν νὰ κολλοῦν μέσα ἀπὸ ταῖς ὀρνιτζέραις,
 νὰ ρίχνουσιν ἀρκομπουζαῖς καὶ τ' ἄρματα 'ς ταῖς χέραις
 ἐκεῖνοι νὰ κρατούσινε, νὰ βγοῦσι νὰ μαλώσουν,
 καὶ τὴν ζωὴν ὅπ' εἴχασιν 'ς τὸν θάνατον νὰ δώσουν.
 Οἱ Τούρκοι κατεβαίνασι καὶ σάπτοντας ἐμπαίναν,
- 30 κ' ἐκεῖνοι λάκκον εἴχασιν οἱ Χριστιανοὶ κ' ἐδέναν,

1 γυρίσανε. — 3 προβάλλῃ. — 4 βάλῃ. — 5 τρέχῃ. — 7 μάτι. —
 10 κολλᾷ. — 13 ὀπίσω. — 16 αἷμα-τεῖχοι. — 22 πόρτες. — 25 ὀρνιτζέρες.
 — 26 ἀρκομπουζές. — 29 ἐμπαίναν.

- τὸ χωρισμὸν τῆς τῶν τειχιῶν, κ' εἶχας καὶ γεφύρι
 ξύλινον, ὡς σιμῶσουσιν, ὁ Φράγκος νὰ τὸ σύρη.
 Εἶς Τούρκος μὲ ἀποκοτιὰν ἔμπαίνει νὰ τὸ πιτήση,
 κ' ἡ τύχη του τὸν ἤφερεν ἐκεῖ νὰ μὴν γυρίση.
- 5 Καὶ τουφεκιὰν τοῦ ἴδωσας κ' ἐκεῖ ἔχεν ἀπομείνη,
 καὶ σαγιτταῖς ἀμέτρηταις ἐρρίχνασιν ἐκεῖνοι,
 ἀπὸ μιὰν πάντα τῶν τειχιῶν κ' ἀπ' ἄλλην νὰ πετοῦσιν
 λουμπάρδαις νὰ τοὺς παίρνουσιν κ' ὄξω νὰ τοὺς κυλοῦσιν.
 Πασπάλη ἐσηκόνετο ἔς τὴν ταρραχὴν ἐκείνην
- 10 ὁποῦ ταῖς μπάλαις ταῖς πολλαῖς, καὶ θάνατος ἐγένη.
 Ἀνθρώπους δὲν ἐβλέπασιν γιὰτ' ἦτον σκεπασμένοι,
 κ' ἦτον ἀπάνω ἔς τὰ τειχιὰ ὄλ' ἀνακατωμένοι.
 Ἐρρίχνασίνε λουμπάρδαις ἔς τὴν μέσσην καὶ τῶν ἄρουραν,
 καὶ ποθαμῆνους ἔβλεπεσ κ' ἦτον εἰς πᾶσαν ρούγαν.
- 15 Τρέχ' ὁ Γουλδάσης μὲ σπουδὴν ἔς τοῦ γενεράλε φθάνει,
 καὶ τοῦ ἴπεν ὅ,τ' ἐγένηκεν κ' ὁ Τούρκος ὅ,τι κάνει.
 Τὸ τεῖχος ἐγκρεμνίσανε, καὶ λὲν πῶς τὸ κερδαῖσαν,
 τοῦ Μαρτινέγκου οἱ ἐχθροὶ ὄλον ἐκυριεῦσαν.
 Νὰ μπάση μέσα τὸν λαὸν νὰ πᾶν τὰ τοὺς γυρίσουν,
 20 κ' ἂν θές, ἀφέντη, νὰ γενῆ τοῦτο μὲ τὴν βουλήν σου.
 Κι' ἀφέντη μ' ὑψηλότατε, σύρε ἔς τὸ κάτεργόν σου,
 νὰ φυλακτῆς ν' ἀναπαυθῆς καὶ στείλε τὸν λαὸν σου.
 Καὶ γενεράλης μὲ φωνὴν ἔσυρε τὸ σπαθὶν του,
 καὶ ἔλεγε γιὰ τὸν Χάντακα θὰ χάσῃ τὴν ζωὴν του.
- 25 Καὶ τοὺς Ρωμαίους ἔκραξε νὰ πᾶσιν νὰ βοηθοῦσιν,
 μὲ τὸν Γουλδάση ἔς τοὺς ἐχθροὺς ὄλοι γιὰ νὰ κολλοῦσιν.
 Κ' ἔτρεξεν ὄλος ὁ λαὸς τοὺς ἄρχονταῖς νὰ φέρῃ,
 Ρωμαῖοι, Φράγκοι σώνουσιν, Σκλαβοῦνοι καβαλέροι,
 νὰ φθάσουσι γιὰ νὰ βοηθοῦν εἰς τοῦ τειχοῦ ταῖς μπρέκαις.
- 30 καὶ μὲ ταῖς πέτραις νὰ κολλοῦν ἐτρέχαν καὶ γυναῖκες.

159

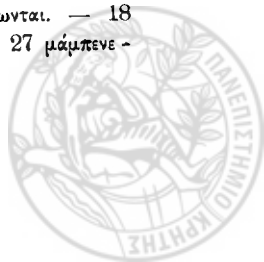
1 χωρισμὸν. — 2 σόση. — 6 ἀμέτρηταις ἐρρίχνασιν. — 8 πέρνουσιν - κει-
 λοῦσιν. — 9 ἐσικόνετον. — 10 ἐγένη. — 12 τοιχιὰ. — 14 ποθαμῆνους. —
 15 γγενεράλε φθάνη. — 17 ἐγκρεμνίσανε. — 18 μαρτυνέγκου. — 23 τό σπαθὶν.
 — 27 φέρει.

- *Ανθρωπος δὲν ἀπέμεινεν ὅπου νὰ μὴν ἐπῆγε
 ἀπάνω, γιὰ νὰ πολεμᾷ, καὶ τώρα Τούρκε φύγε.
 Καὶ τὰ μουράγια ἴνάπτουσι νὰ ρίχνουσι μορτάρια,
 νὰ παίζουν οἱ γιανίτσαροι τουφέκια καὶ δοξάρια.
- 5 Ὅ κόντε Μάρκος τὸ ἔβιαζε Γυλδάσης, γενεράλοι,
 τὰ ρετζιμέντα κι' ἄρχοντες νὰ παίρνουν τόσα κι' ἄλλοι
 Καὶ ἰσμίγαν μὲ τὸ Ἄγαρηνοῦς εἰς τὰ μουράγια μέσα,
 κι' ἐπολεμεῦσαν ἐδ' ἐκεῖ χάμαι περίσσοι ἐπέσα.
 Καὶ μέσα ἀντιμάχοντας λουμπάρδαις ἀπολοῦσαν,
- 10 καὶ παῖρναν Τούρκους, Χριστιανοῦς, κι' ἄλλο δὲν ἐθωροῦσαν.
 Ἔξω καὶ μέσα τὰ φορτιὰ ἐρρίχναν τὰ κανόνια,
 σπαθὶ νὰ κρούη μὲ σπαθὶ ἔβλεπες τὰ μπαστόνια.
 Οἱ Τούρκοι ἀρματόνουντον ἀπάνω κι' ἀνεβαῖναν,
- 15 καὶ μὲ τοὺς Φράγγους καὶ Ρωμνηοῦς ἐσμίγασι κι' ἐμπαῖναν,
 κι' αἱ λουμπαρδαῖς ἐβράζασι καὶ γίνονταν κομμάτια,
 καὶ σπούσανε ταῖς κεφαλαῖς κι' ἐχύνονταν τὰ μᾶτια
 σὲ δέκα τόπους, κι' ἔρχονται νὰ σμίγουν νὰ κολλοῦσιν,
 κι' οἱ σαρμπανίσταις ν' ἄπτουσι τοῦ μπόμπαις νὰ σκορποῦσιν
 καὶ νὰ μὴν δὲν κυττάζουσι σολδάτους ἢ Ρωμαῖους,
- 20 καὶ καβαλάρους ἢ ἄρχονταις, γέροντες οὔτε νέους,
 μόνον νὰ διώξουν τὸν ἐχθρὸν, καὶ νὰ τὸν ἐγυρῶσιν,
 καὶ νὰ τοῦ δώσουν θάνατον καὶ νὰ τὸν ἐγρεμίσουν.
 Καὶ μιὰ σαγίττα ἔκθησε ἔς τὸ χέρι τοῦ Γυλδάση,
 μὰ ἄκείνος δὲν τὴν ἴλογιασε μὰ σέρνει νὰ τὴν σπάση.
- 25 Ἐσύρονε τὸ αἷμά του, κι' ἐκεῖνος ἐπολέμη,
 πῶς τρέχει καὶ πῶς δὲν πορεῖ ν' ἀλλάξουσι τὸ βλέμμα,
 μὰ ἔμπαινε μέσα ἔς τὸν ἐχθρὸν κι' ἔτρεχε νὰ κολλᾷ
 καὶ τοὺς τροχάλους τῶ Τευρκῶν νὰ ρίχνη νὰ χαλάη.
 Ρωμαῖοι, Φράγγκοι κι' ἄρχοντες ἐπᾶσι χιλιάδες,
- 30 κι' ἐμείναν τέκνα ὀρφανὰ, γυναῖκες καὶ χηράδες

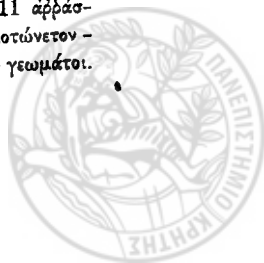
160

5 τράρκος. — 9 ἀντιμάχοντας. — 10 πέρναν τούρκους. — 11 ἐρίχναν.
 — 12 μπαστόνια. — 13 ἐματόνουντον. — 16 μᾶτια. — 17 ἔρχονται. — 18
 ἄπτουσι: τζιπόμπες. — 19 κιτάζουσι. — 26 νὰ λαξουσι-βλέμα. — 27 μᾶμπενε -
 κολλάει. — 30 γηναῖκες.

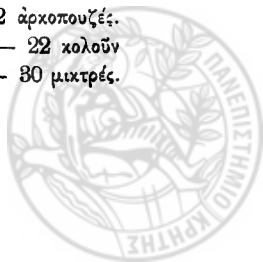
- Κεφάλια μὲ τσοῖ μυαλοὺς ἀνοῖγαν ἔς τὰ χαράκια,
 κι' ὡσὰν ταῖς βρούσαις αἵματα ἐτρέχαν ἔς τὰ χαντάκια.
 Μασσέλλαις ἀπὸ τὰ σπαθιὰ καὶ χέρι καὶ ποδάρια,
 κι' ὄλοι Ρωμαῖοι ἦτονε γίγαντες παλληχάρια.
- 5 Τὰ τείχη ἐγεμίσανε κορμιὰ ἀνθρώπων τόσων,
 ὅπου ποσῶς δὲν δύνομαι τὸν ἀριθμὸν νὰ δώσω.
 Τὰ τείχη τὰ ψηλόκτιστα μὲ τέχναις τὰ γρεμίσαν,
 καὶ τὰ χαράκια τῶν τειχιῶν ὅπου τὰ βάρη ἐγδύσαν.
 Οἱ ζωντανοί, Χριστιανοὶ ἐτότες ἐγινῆκαν,
- 10 σὰν τιμημένοι στρατηγοὶ ὄλοι τοὺς ἐφανῆκαν.
 Θάνατον δὲν ἐβλέπανε, μὰ σὰν λέοντες ἀράσαν
 ἀπάνω ἔς τοὺς Ἀγαρηνοὺς, καὶ τοὺς κατασπαράσσαν.
 Ὅλοι ὅπου ἔτονε ἐκαὶ, τότες νὰ μὴν λαγάζουν,
 μὰ νὰ κολλοῦν ἀρκομπουζαῖς καὶ νὰ μὴ δὲν σιγάζουν.
- 15 Κι' ἀπ' ἐξ' ὁ Τούρκος λουμπάρδαις, μέσσα νὰ πέμπη βόλια.
 νὰ σπαῖ τὰ σπήτια, νὰ χαλαῖ τὰ δέντρα καὶ περβόλια.
 Νὰ σμίγουν ν' ἀντιμάχωνται, νὰ πέφτουν, ν' ἀποθαίνουν,
 καὶ νὰ τοὺς κόπτουν μὲ σπαθιά, καὶ κείνοι νὰ πληθαίνουν.
 Αἱ μπόμπαις νὰ τοὺς παίρουνσιν εἰς τὰ μοράγια ἴπανου,
- 20 ὄγια κακὸν καὶ θάνατον τοῦ καθενὸς μουσουλμάνου
 Ἐτότες ἐσκοτόνετον πᾶσα καυμένη μάναν,
 ποὺ βλέπανε τὰ τέκνα τοὺς ἔς τὸν θάνατον κ' ἐβάναν.
 Οἱ Τούρκοι ὄλοι μὲ βοθὴν ἔς τὸν πόλεμον ἐδράμαν,
 κι' ὅταν ἐπαῖζεν νάκαρα, σημάδι τῶν ἐλάμαν
- 25 νὰ ἴμπάσουν κι' ἀπ' ἄλλοῦ λαόν, καὶ ν' ἀνεβοῦν ἴπο δ' ὄθεν
 μὰ θάνατον ποὺ ἴάβανε, μέσσα ἔς τὸν νοῦν σου γινῶθε
 ἐσεῖς, ἀφέντες Κρητικοί, καὶ πανενδοξοτάτοι,
 ἄρχοντες ἐντιμώτατοι, μὲ σπλάγγνος οἱ γεμάτοι,
 ποὺ τρέχαν οἱ Ἀγαρηνοὶ μὲ κτύπους τῶν ἀρμάτων,
- 30 λουμπάρδαις, τόσαις τουφεκιῖς, χύσαις πολλῶν αἱμάτων.

1 τζη. — 3 μασελες. — 4 παλικάρια. — 7 τάγρη μίσαν. — 11 ἀρβάσαν. — 18 πλυθαίνουν. — 19 μοράγια. — 20 συλμάνου. — 21 ἐσκοτώνετον — καϊμένη. — 25 ποδόθεν. — 27 πᾶν ἐνδοξωτάτοι. — 28 ἐντιμώτατοι — γεωμάτοι.

- Τ' ἁγίου Μάρκου νὰ λαλή ἐτότες ἡ καμπάναν,
 κι' ἀπὸ τσ' ἀρμάδαις στρατηγούς ἐπέμπασι κ' ἐβγάναν,
 κ' ἤρχοντα εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἴδασι καὶ παῖρναν,
 καὶ λουμπαρδαῖς καὶ τουφεκαῖς τοῦτοι καὶ κείνοι σέρναν.
- 5 Μὰ τὰ μορτάρια ἴδασι κακὸν πολὺν ἔς τὴν μέσσην,
 αἰ μπόμπαις, ὅπ' ἀνοίγασι, καὶ ποῖος νὰ τὰ συνθέσση
 τσοὶ φόνους, ὅπ' ἐπάθασιν, αἵματα καὶ θανάτους,
 τοὺς λαβωμένους, τοὺς νεκρούς, καὶ τοὺς κουτσοποδάτους,
 ποῦ τσ' εἶχασι τοὺς ἰατρούς, γιὰ νὰ τοὺς θεραπεύσουν, 162
- 10 κ' ἐκόπταν τὰ ποδάρια τους, ὀγιά νὰ τοὺς γιαιτρέουσιν!
 Κι' ὁ πόλεμος δὲν ἔπαυεν, μὰ τ' ἄρματα ἔκτυπούσαν,
 αἰ κόρδαις καὶ ἀρκομπουζαῖς νεκρούς ἔς τὴν γῆν ἔπετούσαν.
 Τὸ μεσημέρι ἔφτασε κ' ἄνεμος δὲν ἐφύσαν,
 θέρμην καὶ φλόγα ἤφερνεν ὁ ἥλιος περίσσαν.
- 15 Ἔνας μὲ δυὸ ἔμπαινε κ' ἦτο ἀνακατωμένοι,
 κ' ὄλοι μεγάλοι καὶ μικροὶ ἦτονε προκομμένοι
 κ' ἐπαίρνασιν σαγιττιαῖς ἔς τὸ στήθος, ἔς τὰ ποδάρια,
 ἔς τὰ χέργια, ἔς ὄλον τὸ κορμί, μὲ μπάλαις, μὲ λιθάρι,
 ποῦ ρίχναν οἱ Ἀγαρηνοὶ ἀπάνω ἔς τὰ χαντάκια,
- 20 καὶ οἱ Σκλαβούνοι νὰ κολλοῦν, νὰ μπαίνουνσι μὲ γλάκια.
 Καὶ μὲ σπαθιά μαλόνασι τὴν μέσσην οἱ Ρωμαῖοι,
 καὶ μὲ κοντάρια νὰ κολλοῦν ἐράσαν καὶ Ἑβραῖοι.
 Οἱ κάμποι ἐγεμίσασι κορμιὰ νεκρά, κομμένα,
 κ' ἄλλα ἔον δίχως κεφαλαῖς, κ' ἄλλα ξεκοιλιασμένα.
- 25 Τότες ἐγίνη χαλασμός καὶ φόνος εἰς τὴν μέσσην,
 δὲν ἐμετασηκόνετον ὅποιος ἐκεῖ ἔχε πέση.
 Ὄραις ἐννέα ἄμασιν ἀπάνω ἔκει σταμένοι,
 κ' ἡ γῆς ὅπ' ἐπατούσανε, ἦτον αἱματωμένη.
 Λουμπάρδαις ἀμολέρνασιν, ὅπου ἔον γεμισμένας
- 30 πέτρας μικραῖς καὶ σιδηρα, κ' ἦτον σ' αὐτοὺς φερμέναις.

3 πέρναν. — 4 λουμπαρδές - τουφεκές. — 5 μορτάρια. — 12 ἀρκομπουζές.
 15 ἦτο. — 16 προκομμένοι. — 17 ἐπερνασινε. — 21 μαλόνασι. — 22 κολοῦν
 ἐβράσαν - ββραιοι. — 26 ἐμετασηκόνετον. — 28 ἦτον ἐματωμένη. — 30 μικτρές.

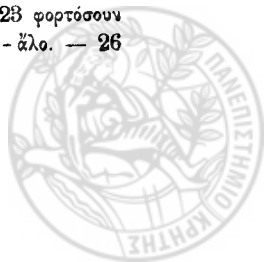
- Καὶ μέσα ἔς τὴν ἀναμιγῆν, ἔς τὴν ματωμένην μάχην,
 Χριστιανὸς εἰς πόλεμον ποτὲ σὰν ἄκρινος νὰ μὴν λάχῃ!
 πέφτον ἔς τὴ μέση τῶν Τούρκων ἢ μπόμπαις καὶ ἄσπερσι,
 καὶ ἀπῆλθον ἐσκοτόνουνταν, πίκουπα ἐγυρίσαν,
- 5 νὰ φεύγουν καὶ νὰ τρέχουσι καὶ κάτω νὰ πηδοῦσι,
 ὅπου τὰ τείχη τὰ ψηλὰ μὲ θάρρος νὰ βρεθοῦσι
 σὲ τόπον νὰ ἔχουσιν ἀδεία νὰ κλείσουν, νὰ γλυτώσουν, **163**
 καὶ εἰς τὰ παβιόνια καὶ φορτιὰ ἔς τὰ ἴδια τως νὰ σώσουν.
- Καὶ πέφτοντας ἐσπούσανε τὰ χέργια καὶ ποδάργια,
 10 καὶ οἱ Φράγκοι τὸ ἀποκάνασιν μὲ τ' ἀπὸνα κοντάργια.
 Καὶ τότες ῥάσουν οἱ Ρωμνοὶ καὶ ἔβλον τὸ φουσσάτο,
 καὶ ῥίξαν τοὺς Ἀγαρηνοὺς ἀπὸ τὰ τείχη κάτω.
 Καὶ οἱ Τούρκοι ὡσὰν εἶδαν καὶ ἔβλεπον νικημένοι,
 καὶ ἀπὸ τὰ τείχη ἔρημοι καὶ μὲ τὴν σιὰ παρμένει,
- 15 καὶ ὁ Γυλδᾶσης ἔτρεχε νὰ πάγῃ νὰ τοὺς βγάλλῃ
 μὲ προθυμίαν καὶ μάθησιν, μὲ κατεχὰ μεγάλην,
 εἰς τὴν χαλάστρα ἤλθασιν κάτω καὶ εἰς τὰ μουράγια,
 οἱ Τούρκοι ἐκεῖ ἀπομείναν, αὐτοὶ μείναν ἔς τὴ Βάγια
 καὶ τὰ ροστέλα ἐκράζανε τότες διὰ ν' ἀνοίξουν,
- 20 νὰ ράξουσιν ἀπάνω τως καὶ δύναμιν νὰ δείξουν.
 Πλείσους ἐθανάτωσαν ἔς τὴν ὑστερήν τως ὥρα,
 καὶ ἐπῆρε πλείσα τὴν χαρὰν τούτην καὶ τὴν χῶραν.
 Καὶ ἔφταξεν ὁ λαὸς ὁ λαὸς μὲ τ' ἄρματα καὶ σῶνον
 καὶ διώχοντας τὸν Ἰσμαήλ, τὰ τείχη ξελυτρώνουν.
- 25 Καὶ ὁ γενεράλης ὤρισεν ἀπάνω νὰ σταθοῦσι
 ἀκόμη νὰ φυλάγουσι, καὶ ἂν ἔρθου νὰ κολλοῦσι.

2 πωταίαν. — 3 στημίσιν - σκορπῆσαν. — 4 ἐγυρίσαν. — 5 κάτω. —
 6 τήχη - ψυλὰ - θάρρος. — 7 ἀδεία - κλήσουν - γλυτώσουν. — 8 ἔσπερσι - παυγιόνια -
 σόσουν. — 9 ἐσπούσανε. — 10 ἢ φράνγκοι - κοντάργια. — 12 ῥίξαν - ἀγαρηνοὺς
 - τήχοι κάτω. — 13 τούρκοι ὡσὰν εἶδαν - νικημένοι. — 14 τήχοι - παρμένη. —
 15 γηλτάσης. — 16 προθυμίαν - κατεχὰ. — 17 ἢ στη - κάτω. — 18 ἀτιμάναν.
 — 19 τὰρο στέλα - νήσουν. — 20 ἀπάνω τως - δείξουν. — 21 πλείσους ἐθανάτωσαν -
 ἢ στερήν τως ὥρα. — 22 πλείσα - καὶ μαίνη. — 23 σῶνον. — 24 διώχοντας -
 ἰσμαήλ - τήχη ξελυτρώνουν. — 25 ὄρισεν ἀπάνω.

- Οἱ Χριστιανοὶ μὲ τὰ τσαπιὰ ἐπῆγαν ἔς τὰ χαντάκια,
 κ' ἐκάναν λάκκους βαθυλοὺς τριγύρου τὸς ἀυλάκια.
 Καὶ τὸ φουσαάτο τῶν Τουρκῶν περίσσα ἐφοβήθη,
 κι' ἔπεσαν κι' ἀφανίστηκε καὶ τότες ἐνικλήθη.
- 5 Καὶ νὰ θεωροῦν οἱ Χριστιανοὶ τὸν ὄχουθρὸ νὰ πέση,
 ἀπὸ τὴν τόσην τως χαράν, ἐρχίσασι νὰ κλαῖσι.
 Ἐπῆτις τοσοὶ ἐκρεμνίσανε, ὁ Χουσαίμ ἐγρίκα
 ἔς τὰ σωθικά του παιδιωμαῖς, κ' εἰς τὴν καρδιάν του πρίκα.
 Οἱ κατεργάροι μὲ σακκιά χώματ' ἀναβαστοῦσι,
- 10 γιὰ νὰ στουμπώσουν τὰ τειχιὰ, κ' ἄλλοι βουτὰ κυλιοῦσι.
 Κι' ὁ κόντε Μάρκος φτάνει ἐκεῖ καὶ μετὰ κεῖνο τότο,
 ὀγιά νὰ φράση τρίγυρα καὶ τοὺς νεκροὺς νὰ χώση.
 Τὸν Ἀλωνάρη ἤθελε τόσον κακὸ νὰ φέρη,
 ταῖς εἰκοσπέντε τοῦ μηνός, μέσα ἔς τὸ κλοκαίρι
- 15 μίαν ἡμέρα ἔπαψε ὁ πόλεμος, καὶ πάλι:
 τὴν ἄλλη μίνα νάψουσι τὴν ταχυνὴ τὴν ἄλλη
 Ὡς πότες, τύχη, νὰ ἔχωμε καὶ τοῦτα νὰ θεωροῦμε
 καὶ τοσοὶ πολέμους καὶ κακὰ πότες κι' ἄλυτρωθοῦμε;
 Ὅφου! πολλὴ σκληρότητα, ὄφου! θανάτου κρίσις
- 20 ὅπου ὄσωσε ἔς τοὺς Κρητικούς, γιὰ νὰ τοὺς καταλύσης
 Ὡς τὸ χάλασμα ἐμείνασι Τούρκοι καὶ ἄκαρτεροῦσαν,
 κ' εἰς τὸ Γεζοῦ νὰ ὀσάπτουσι, τὸ τεῖχος θεὸ τρυπούσαν,
 νὰ τὸ φορτώσουν μπόλμπερη, ἄφτοντας νὰ τὸ ρίξουν,
 καὶ πάλι νὰ ξανάρθουσι μὲ τὰ Φραγκιά νὰ σμιῶσουν.
- 25 Ὡς τὸ Μαρτινέγκο ἐκάμασι ἄλλο φουρνέλο τότες,
 νὰ δώσουν καὶ ἄλλαις παιδεμαῖς πλειάτερα ἀπὸ τῆ πρώταις.

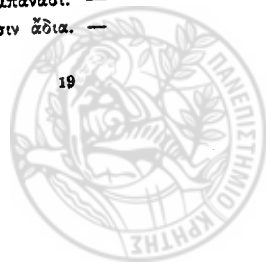
2 λάκκους βαθυλοὺς τριγύρου - βιάκια. — 3 περίσα. — 4 ἀφανίστικαι - ἐνικλήθη. — 5 θεωροῦν - πέσι. — 6 τὸ σήντος - ἐρχίσασι - κλαῖσι. — 13 ἀλωνάρη. — 14 ἤκοςπέτε - κλοκαίρι. — 16 ἄλλη μὴνα - ταχυνὴ - ἄλλη. — 17 τύχη νάχομε - θεωροῦμε. — 18 τῆ - κ' ἄλυτρωθοῦμε. — 19 κρήσις. — 20 ὅπουσσε - κρητικούς - καταλήσις. — 21 ἐμείνασι — 22 τόγεζου - τῆχος τοπητούσαν. — 23 φορτώσουν - τὸρῆσουν. — 24 πάλι - φραγκιά - σκίξουν. — 25 μαρτινέγκο γκὸ - ἄλο. — 26 δόσουν - ἄλαις πεδεμαῖς πλειάτερα ἀπὸ τῆ πρώταις.

- Καὶ πρῶτας βάνου ἔς τὸ Γεζοῦ φωτιὰ καὶ τὸ κρημνίσαν,
καὶ τρέχουν οἱ Ἀγαρηνοὶ ὄλοι καὶ τοὺς πατήσαν,
κι' ἀρχίσανε τὰ βούκινα καὶ χούγια τὰ περίσσαν,
μὲ τ' ἄρματα νὰ τρέχουσι, μὰ πάλι τοὺς ἔγυρισαν,
5 ὅπου ἔρθαν μπόμπαις, τουφεκαῖς ἀπάνω τως περίσαις,
καὶ τρέχασι τὰ αἵματα, ὡς εἶδετε ταῖς βρούσαις·
καὶ δίδουσι ἀπάνω τως ἀπὸ μιὰ μπάντα κι' ἄλλη,
κ' ἐγένην τόσος σκοτωμὸς καὶ συμφορὰ μεγάλη.
Οἱ Τούρκοι ἐξωδεύγασι μ' ὀλπίδα νὰ νικήσου,
10 κ' οἱ Φράγκοι ἐκολλοῦσαι, ὄγια νὰ τοὺς γυρίσου.
Σκλαβῶνοι νὰ τῶνε κολλοῦ, Ρωμαῖοι γιὰ νὰ ράσου
ὄγια νὰ τριγυρίσουσι καὶ σκλάβους νὰ τοὺς πιάσου
Καὶ σμίγαν καὶ φονεύγονταν μὲ τὰ σπαθιὰ καὶ κόρδαις,
νὰ βγάνου σπίθαις τ' ἄρματα καὶ νᾶρχουνται πλειὰ πόδες,
15 κ' ἢ λουμπαρδαῖς γιὰ νὰ βροντοῦν, κημπάναις νὰ λαλοῦσι
γιὰ νᾶρθουν ὄλοι οἱ Χριστιανοὶ ἀπάνω νὰ βουθοῦσι,
γυβερναδόροι, στρατηγοὶ νὰ πᾶσι κολονέλλοι,
καπετανέοι νὰ κολλοῦν καὶ ὅπου ἔτονε κοπέλλι.
Κι' ἀπ' ὄξω κάτω ἔς τὰ φορτιὰ πλειότερα ἔπολεμοῦσαν,
20 ποῦ νὰ τὴ πάρου ἐμπκίναςι, ἀμμέ δὲν ἐμποροῦσαν.
Καὶ λουμπαρδαῖς ἐρρίκτασι ἔς τὴ χώρα, νὰ χαλοῦσι
τὰ σπήτια, τὰ καμπαναριά, ὄγια νὰ φοβηθοῦσι,
μήπως καὶ βροῦσιν ἄδεια καὶ τόπον, γιὰ νὰμποῦσι
ἔς τὴ χώρα, νὰ τοὺς κόψουσι ὅσοι ἔδεκεῖ βρεθοῦσι.
25 Κ' ἤθελε τοὺς Ἀγαρηνοὺς ὄλους ἐκεῖ ν' ἀφήσῃ
νεκροῦς, καὶ δὲν τοὺς ἔλογιαζε, μονάχας νὰ νικήσῃ.

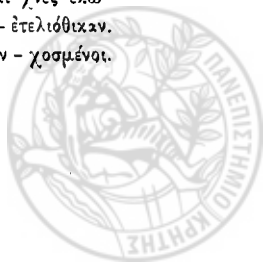
165

1 πρῶτας - κρημνήσαν. — 2 ἢ ἀγάρηνι. — 3 ἀρχίσανε - βούκινα - χούγια
- περίσαν. — 4 πάλι - γυρίσαν. — 5 ἀπάνω. — 6 ἔματα ὅς ἔδετε - βρούσαις
— 7 ὄγιδουσι ἀπάνω - κιάλι. — 8 σκοτωμὸς. — 9 νάνηκίσου. — 10 ἐκολοῦσαι
- γυρίσου. — 11 σκλαβῶνοι - κολοῦ - ροῖσου. — 12 τρήγυρῆσουσι. — 13 σμή-
γαν. — 14 νᾶρχουντε πλιά. — 15 ναλαχοῦσι. — 16 ἀπάνω. — 17 στρατιγοί.
— 18 νακόλου - κοπέλοι. — 19 ἀπόξω κάτω - πλιάτερα. — 20 ἐμπάναισι. —
21 ἐρίκτασι - χαλοῦσι. — 22 σπήτια - φοβηθοῦσι. — 23 μήπως - βροῦσιν ἄδια. —
24 ὅσι δεχί. — 25 ἐκί - φήσι. — 26 νηκίσι.

- Μὰ οἱ Χριστιανοὶ ἐκάμασι ὅ,τι κι' ἂν ἐμπορέσαν,
καὶ λουμπραδαῖς καὶ τουφεκαῖς ἐρρίκταν ἀπὸ μέσαν.
Φλάμπουρ' ἀπάνω εἴχασι ἔς τὰ τεῖχη καθισμένα,
λογιάζοντας ὀδικά τῶνε νὰ ἔτο καὶ κερδισμένα.
- 5 Μὰ οἱ Φράγκοι μὲ τὸν πόλεμον αἷμα πολὺν ἐχύσαν,
κι' ὅσοι κι' ἂν ἀνεβαίνασιν, κάτω δὲν ἐγυρίσαν.
Ἡ γῆς ποῦ τόσον ἄνθρωπον νεκρό ἔθελε γεμίση,
καὶ τὰ λιβάδια, τὸ τεῖχιό ἔθελαν κοκκινίση.
Ὁ Σὰν μπασᾶς κι' ὁ Χουσαῖν κ' οἱ δυὸ νὰ πεθυμοῦσι
- 10 τσοὶ Τούρκους γιὰ νὰ βιάζουσι ἀπάνω ν' ἀνεβούσι.
Μὰ τὰ παβιονία ὄρισε καὶ ἄλλοι πολλοὶ κ' εὐγῆκα
καὶ ἔρέξαν γιὰ νὰ πολεμοῦν ἀπάνω καὶ ἔκοπήκαν.
Πᾶσα σολτάδος ἔδειχνε ἐτότες τὴν ἀνδρειάν του,
κ' ἐχύνετον τὸ αἷμά του, ὅπου ἔχε ἔς τὴ καρδιά του.
- 15 Τὰ παλληκάργια τῶν Τουρκῶν, ποῦ ἔτον ἀρματοῦμενοι,
ἐμείνασι εἰς τὰ τεῖχιὰ πῆκουπα ποθαμένοι.
Καὶ τότες ὁ Ἀγρηγὸς ὠλιπιζε πῶς ἐνίκα,
μὰ ἐκεῖνοι μὲ τῶ σολταδῶν τῆ τέχναις ἐκοπήκα.
Τότες γρανάταις ἀμετραις ἀπάνω τῶς ἐπέσαν,
- 20 καὶ ἔκείναις μόνο οἱ ἄθλιοι ἐτότες ἐκερδέσαν
Νὰ γράψω ὅλα τὰ κακὰ καὶ νὰ τὰ πῶ, τρομάσω,
καὶ τρέχουσι τὰ μάτια μου, μόνο νὰ τὰ λογιᾶσω,
ποῦ τόσοι Φράγκοι καὶ Ρωμνοὶ ἐτότες ἐχαθῆκαν,
σπάχιδες καὶ γιαντίσαροι ἐκεῖ ἐτελειωθῆκαν.
- 25 Κι' ὥσᾶν δὲν ἐνικήσανε, κάτω ξαναγυρίζουν
καὶ τοῦ θανάτου τὸ καῦμό, ὅπου ἔδανε, γνωρίζουν.
Ἔσταματῆσαν ἔς τὰ φορτιά, κ' ἦτανε ἔκεῖ χωσμένοι
καὶ πρικαμένοι βρίσκουντα, γιὰτ' ἦτον νικημένοι.

1 ἐκάμασι. — 2 ἐρρίκταν. — 3 πάνω ἤχασι - τήχη. — 5 αἷμα - ἐχίσαν.
— 6 ὅσι κι' ἀνέβε βένασιν κάτω - ἐγυρίσαν. — 7 γεμίσι. — 8 τάληβόδια - τεῖχιό
- κοκκινίσι. — 14 χένητον. — 15 πάλη κάργια - ἀρματομένη. — 16 ἐμήνασι -
τεχηά. — 17 ὠλιπιζε πῶς ἐνίκα. — 18 ἐκοίνημε τοσολταδῶν τζῦ ται γνές ἐνω-
πίκα. — 19 ἀπάνω. — 21 ὄλλα. — 23 ἐχαθῆκαν. — 24 σπαχῆδες - ἐτελειώθικαν.
— 25 ἐνικήσανε κάτω ξαναγυρίζουν. — 26 καῖμῶ. — 27 ἐσταματίσαν - χωσμένοι.

- Τὰ τείχη ἐτροπούσανε ἔς τὴ χώρα νὰ περνοῦσι,
 κ' εἰς ἓνα μνήμα ἔμπαίνουσι καὶ τότες τοὺς γρικουῦσι,
 καὶ ράσουσι καὶ ρίκτουσι γρκανάταις καὶ τοὺς καίει
 κι' ὀπίσω τοὺς ἔγυρίσανε, καὶ πᾶσα Τούρκος κλαίει.
- 5 Καὶ πάλε ξαναρχίζουσι πλειὰ ἔκειθες νὰ τρυπούσι
 τοὺς θόλους κάτω τοῦ τειχιού, χωσμένοι νὰ σταθοῦσι.
 Τριντζέραις μέσ' ἀρχίσανε νὰ κάμου νὰ κολλοῦσι,
 καὶ τότες ἔμπαίνου Χριστιανοὶ μέσα καὶ τοὺς θωροῦσι.
 Ἄρκομπουζαῖς ἐρρίκτανε οἱ Φράγκοι μετὰ ἔκείνους,
- 10 ἐκεῖ ἔποκάτω τοῦ τειχιού εἶχασι παπαλίνους.
 Ἦτονε οἱ Ἀγαρηνοὶ μιὰ δεκαρὰ νομάτοι,
 ποῦ ἐπέρασαν κ' ἔθρθανε ἔς τὸ σκοτεινὸ παλάτι,
 καὶ μέσαν νὰ κολλοῦσινε καὶ μέσαν νὰ μαλῶνουσι,
 ἄφτου τὴ μίνα καὶ χαλοῦ, τὴ σφυρίδα χώνου,
- 15 κ' ἐμείναν μέσα ἔς τὸ τειχιδὸ κ' ἔπρεπε νὰ σταθοῦσι
 ὅλοι νὰ προσκυνήσουσι, ὄχι νὰ πολεμοῦσι.
 Μὰ ἔκεινοι δὲν ἠθέλασι γιὰ νὰ παραδοθοῦσι,
 μὰ πόλμπερη ὄστ' ἀποῦ ἔχασι καὶ μπάλαις νὰ πετοῦσι.
 Καὶ τότες ἔμπαίνου οἱ Ρωμνοὶ μέσα καὶ τοὺς γυρίζου,
- 20 καὶ ράσει καὶ τοὺς πιάνουσι κι' ἀπ' ὄξω τοὺς τραβίζου.
 Κι' ὁ γενεράλες ὄρισεν κι' ὅλους τοὺς ἄκαταλίσαν,
 ὀμπρὸς εἰς ὄλο τὸ λαὸ τοὺς ἀποκεφαλίσαν.
 Καὶ τί νὰ πῶ, νὰ διγηθῶ, πάλι καινούργια ἐβάλλθη
 τὸ Μαρτινέγκο δεῦτερο ρίκτει κι' ἀπάνω νάλλθη.

167

1 τύχι - ἐτροπούσανε - περνοῦσι. — 2 μνήμα - μπένουσι - γρικουῦσι. — 3 ρύκτουσι - κέει. — 4 γυρίσανε - τούρκος κλαίει. — 5 πάλε - τρυπούσι. — 6 κάτω - τυχιοῦ χωσμένοι - σταθοῦσι. — 7 κολλοῦσι. — 8 μπένου - θωροῦσι. — 9 ἐρρίκτανε - μετακύνουσι. — 10 ἐκείποκάτω - τυχιοῦ - παπαλίνους. — 11 εἶτονε. — 12 κείθρθανε - σκοτεινὸ. — 13 κολλοῦσινε - μαλῶνουσι. — 14 αὐτοῦ - μίνα - χαλοῦ - τῆς σφυρίδα χώνου. — 15 μείναν - τυχιοῦ. — 16 ὅλοι - προσκυνήσουσι ὄχει - πολεμοῦσι. — 17 κύνη - εἰθέλασι - παραδοθοῦσι. — 18 πετοῦσι. — 19 μπένου - ρωμνοὶ - γυρίζου. — 20 ὄρισε κι' ὅλους. — 22 ὄλο - λαὸ - ἀποκεφαλίσαν. — 23 διγηθῶ πάλι καινούργια ἐβάλλθη. — 24 μαρτινέγκω - ρυκτι - ἀπάνω νάλλθη.

*

- κι' ἀπῆτις τὸν ἐχρέμνισε μὲ τῇ φωτιάς τῇ λάμψι,
 μὲ κτύπο καὶ πολὺ σεισμὸ τὸς Χριστιανοὺς νὰ βλάψῃ.
 Ἄπάνω ν' ἀνεβούσινε ὁποῦ τὴν χώρα ἐβγῆκαν
 ὄλο τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ κι' ἀπάνω ἔκει τὸς βρῆκαν.
- 5 καὶ τρέχασι μὲ πόλεμον τότες νὰ μπουῖνε μέσαν
 κι' ἀποὺ ταῖς τόσαις τουφεκιάς πάλε τὸς ἀπωλέσαν.
 Νὰ παίζου κόρδαις καὶ σπαθιά, δοξάργια καὶ μοσκέτα,
 λουμπάρδαις, μπόμπαις ν' ἄπτουσι κάτωθε τὸς ἐπέτα.
 Τὰ αἵματα νὰ τρέχουσι, κορμινὰ νεκρὰ ἐθώργιες,
- 10 νὰ κλαίῃς μὲ τὰ μάτια σου ἐτότες μόνο ἐμπόργιες·
 νὰ μὴ δὲν τρέμῃ τὸ κορμὶ καὶ νὰ κτυπᾷ καρδιά του,
 νὰ βλέπῃ τόσον ἄνθρωπον ἔς τὸ κροῦσος τοῦ θανάτου,
 φωναῖς Τουρκῶν καὶ βροντισμούς, καπνοὺς ἔπου τῇ λουμπάρδαις,
 καὶ νὰ σαλαβατίζουσι ἀπ' ὄξω ἔκει χοτζάδες.
- 15 Γιὰ ν' ἀνεβῆ ὁ Ἰσμαῆλ τὸς Χριστιανοὺς νὰ κόψῃ, 168
 ἐθώργιες πᾶσαν ἄνθρωπον μὲ θλιβωμένη ὄψιν.
 Ὡρίζαν οἱ ἀφένταις μας, ὄγια νὰ τὸς γυρίσουν,
 μὲ τουφεκαῖς καὶ λουμπαρδιαῖς γιὰ τὰ τὸς καταλύσουν,
 νὰ τὸς κρεμίσουν ἀποκεῖ καὶ νὰ τὸς ρίζουν κάτω,
- 20 γιὰ τὸς Τούρκους τότες δὲ κανεῖς δὲν τὸς ἵτηράτο.
 Ὅλο κορμινὰ ἐπατούσανε ἔς τὰ αἵματα ἐκαρφόναν,
 ποὺ κείτουντα διπλοῖ τριπλοῖ κορμινὰ ἀπάνω ἔς τὸ ἵνα
 Κ' ἔνας τὸν ἄλλον ἔπαιρνε μπαίνοντας νὰ μαλώνουν,
 καὶ τότες φτάνου κ' οἱ Ρωμοὶ ἀπάνω τως καὶ σώνουν,
- 25 καὶ δίδουν τόσον πόλεμον καὶ κατακόπτουσί τσοι,
 καὶ δὲν ἐντηρηθῆκασι πᾶσα λοῆς κορίτσι!

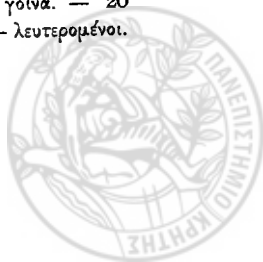
1 ἐχρέμνισε - τζι φωτιάς. — 2 πολήσεις μὲ. — 3 ἀπάνω - ἐυγίκαν. — 4 ὄλλο - λαοῦ ἀπάνοκει - βρῆκαν. — 5 μπουῖνε. — 6 ἀπολέσαν. — 7 πεζοῦ - μὸς κέτα. — 8 κάτωθε. — 9 αἵματα - ἐθόργες. — 10 κλαίεις. — 11 τρέμει - κορμὶ - κτυπά. — 12 βλέπει. — 13 φωνές - τζι. — 15 γιανάνε βιός ἡσμαῆλ - κόψη. — 16 ἐθόργιες πᾶσαν - θληβομνην ὄψην. — 17 ὀρίζαν - γυρίσουν. — 18 καταλήσουν. — 19 κάτω. — 20 κανεῖς - ντηράτο. — 21 ὄλο - ἔματα. — 22 διπλοῖ τριπλοῖ κορμὶ ἀπάνω. — 23 μπένοντας - μαλόνουν. — 24 ρομοὶ - ἀπάνω - σώνουν. — 25 τζει. — 26 ἐντηρεθι κασί πᾶσαλοεις κηρετζει.

- Κι' ὁ γενεράλες ἤλεγε ὄλοι δ' ἐκεῖ νὰ μποῦνε,
καὶ τῶν Τουργῶν ἀρκομπουζαῖς νὰ δίδουν νὰ κτυποῦνε.
Κι' οἱ Τούρκοι μὲ πολὺ θυμὸν τοὺς Χριστιανοὺς δοξεύγουν,
κι' ἀπὸ τὰ τείχη τὰ ψηλὰ κρεμνίζονται καὶ φεύγουν.
- 5 Καὶ τότες τοὺς Ἀγαρηνοὺς κάτωθεν τοὺς κρεμνίζουν,
καὶ παιδωμαῖς καὶ θάνατον μὲ ταῖς πληγαῖς γνωρίζουν.
Τόσο φουστάτο νὰ θωροῦν οἱ Χριστιανοὶ νὰ πάη
καὶ νὰ μὴν τοὺς νικήσουσι, τότες ἐθαραπάη.
Ἐτρέχην γιὰ νὰ φτάξουσι μὲ προθυμιά νὰ γένη,
- 10 γιὰ ν' ἀκουστῆ τὸ νίκημα σ' ὄλην τὴν οἰκουμένην.
Καὶ μὲ βουτζὰ μὲ χῶματα ἀρχίζουν νὰ γεμίζουν,
κι' οἱ Τούρκοι τοὺς κυττάξουσι καὶ πάραυτας γυρίζουν,
ἀπάνω νάρθουν ν' ἀνεβοῦν καὶ ὄχι νὰ κομπωθοῦσι,
νὰ διαφεντεύγουν τὸ τειχιὸ καὶ νὰ μὴν δὲν ἐβγοῦσι.
- 15 Τοὺς Τούρκους ἀπ' ἀφήκασι ἐράσασι νὰ 'δοῦσι,
νὰ μποῦσι νὰ τοὺς πᾶρουσι τότες ἂν ἐμποροῦσι,
τοὺς λαβωμένους καὶ νεκροὺς ὁποῦ 'χασιν ἀφήση,
καὶ ρίκτασινε τουφεκαῖς διὰ νὰ τοὺς ἀμποδίση.
Κ' οἱ Χριστιανοὶ τοὺς κόπτανε κομμάτια καὶ τοὺς 'γδύνα,
- 20 κ' ἐπαίρνα ταῖς καζάκαις τως κι' ὀλόγδυμους τσ' ἀφίνα.
Καὶ τότες μὲ τὰ χῶματα οἱ κατεργάροι ἀρχίζου
νὰ σκάπτου, καὶ τσ' Ἀγαρηνοὺς ἀπὸ δεκεῖ κρεμνίζου.
Χαρὰ μεγάλη ἐκάμασι πῶς εἶν ἑυτερωμένοι,
καλὰ κ' ἡ χῶρα ἡ πτωχὴ εὐρίσκετο κλεισιμένη.
- 25 Ὅλοι μεγάλοι καὶ μικροὶ ἤτونه κοπιασμένοι,
κι' ἄλλοι ἑβαστοῦσα τ' ἔρματα, κι' ἄλλοι σίδερωμένοι.

196

1 ὄλλοι - μποῦνε. — 2 κτηπούνε. — 3 πόλλει. — 4 τόχη - φιλὰ κρεμνή-
ζουντε. — 5 κάτωθεν - κρεμνίζου. — 6 πεδομῆς - πλιγῆς. — 7 θωροῦν - πάει.
— 9 γιαναφτὰ ξοῦσι - προθυμιά - γένει. — 10 γιανακουστῆ - οἰκουμένην. — 11
χῶματα - γεμίζου. — 12 κητάξουσι - γυρίζου. — 13 ἀπάνο - νεβοῦν - ὄχει. —
15 τούρκος ἀποφρίκασει - δοῦσι. — 16 μποῦσι - ἀνεμποροῦσι. — 17 λαβομένους
- ἀφίσει. — 18 ρίκτασινε τουφεκες - ἀμποδίσει. — 19 κομάτια - γδύνα. — 20
πέρνα - καζάκεστος κ' ιολόγδυμους. — 21 χῶματα. — 23 ἐκάμασι - λευτερωμένοι.
— 24 ἐβρίσκετο κλησιμένη. — 25 ὄλλοι - εἶτونه.

- κι' ἄλλοι 'ς τὴ γῆ νὰ κείτουνται κόκκινοι 'ματωμένοι,
 κι' ἄλλοι καῦμένοι πιστικοὶ σολτάδοι λαβωμένοι,
 κι' ἄλλοι νὰ κείτωνται διπλοὶ ἀίδα νὰ χουχιάζουν,
 ὄγια νὰ τοὺς γιατρεύσουσι τοὺς ἱατροὺς νὰ κρᾶζουν.
- 5 Ἄλλοι νὰ θάπτου τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς κομματιασμένους,
 τοὺς ἄρχονταίς καὶ τοὺς Ρωμμηοὺς ὅλους τοὺς φονευμένους,
 νὰ κλαῖσι καὶ νὰ δέρνουνται τοὺς πολυαγαπημένους
 ἄνδραίς, ὅπου ἔχανε ὁμορφιὰ κι' ἕμορφα στολισμένους.
 Κάθα γυναῖκα ἔκλαιγε κ' ἦτον κι' ἀναίλεμμένη,
- 10 κ' ἐδέρνετον γιὰ τοὺς δικούς, κ' ἦτον καὶ λυπημένη.
 Τοὺς λαβωμένους ἴσασιν εἰς τὸ πανταδοχεῖον,
 ποῦ ἔξωδιαζεν ὁ πρίντσιπες καθημερινῶ τὸν βίον,
 νὰ τρέγουν οἱ τζερδῆκοι νὰ πιάνουν τὰ βοτάνια,
 νὰ κόπτουσι ποκάμισα τὰ ἕμορφα φουστάνια,
- 15 ὄγια νὰ κάνουσι ξαντὰ εἰς ταῖς πληγαῖς νὰ βάνου,
 καὶ νὰ τοὺς κυβερνοῦσιν ἐπιτήδεα γιὰ νὰ γιάνου.
 Κι' ἄλλοι τοὺς Ἄγαρηνοὺς κάτω νὰ τοὺς πετοῦσι
 τετάρτια, καὶ ταῖς κεφαλαῖς ὄγια νὰ τὰ θωροῦσι,
 κι' οἱ Χριστιανοὶ ἐχαίροντα 'ς τὴν ἄμετρή τως πρίκαν,
- 20 θωρώντας τοῦτα 'ς τὸν ἐχθρὸν πῶς γίνονται, ἄραῖκα
 Ὅχι ἡ χώρα μοναχάς, ἀμμὲ κ' εἰς τὴν ἀρμάδα,
 κ' ὅπου κι' ἂν τὸ γρικῆσανε, ἐγίνοντα ἀράδα.
 Κι' ὁ Γιουλντάσης μὲ σπουδὴ ἐκεῖ 'ς τοὺς κάμπους τρέχει,
 ὄγια νὰ βάνη 'ς ὄρδινιὰ τοσὶ λάκκους σὰν κατέχη,
- 25 γυναῖκαις, ἄνδραίς ἔκραζε ὄλοι νὰ μαζωχθοῦσι,
 μὲ τὰ κοφίνια ν' ἄλθοσι χῶμα νὰ κουβαλοῦσι.

170

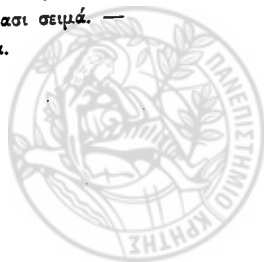
1 γῆ - κητούτε. — 3 διπλοὶ. — 4 ἡάτρος. — 5 κομματιασμένους. — 6 ὄλοῦς - φονεζμένους. — 7 κλέσι - τοὺς πολλὴ ἀγαπιμένους. — 8 στολισμένους. — 9 καθὰ γύνεκα ἔλεγε - εἶτον. — 10 κ' ἴτόν. — 11 λαβομένους πασόνε - πάντα δοχιό. — 12 καθήμερο. — 14 ποκάμισα. — 15 πλιγές - βανού. — 16 πιτίδια. — 17 κάτω - πετούσι. — 18 θωρούσι. — 19 ἐχέροντα - ἄμετριτος. — 20 θωρώντας τοῦτα - γίνουταίς χαρίκαν. — 21 ὄχει - κείς. — 22 ἐγίνοντα. — 23 γιουλντάσειν. — 24 λάκους. — 25 γυνέκες ὄλλαις - μαζωχθοῦσι. — 26 χῶμα.

- Κ' ἐσκάπτανε καὶ τοὺς νεκροὺς ἀρχίζανε νὰ χώνου,
 κ' ἐκλαΐγαν καὶ ἔθρηνούντανε τὰ βάσανα ἵους χρόνου.
 Καὶ νὰ τοὺς μνημονεύουσι Φράγχοι, Ρωμνοὶ παπαδες,
 καὶ νὰ βαστούσι καὶ σταυροὺς ν' ἄπτου πολλαῖς λαμπάδαϊς.
- 5 Κ' οἱ Τούρκοι ρίκτουν λουμπάρδαϊς, κ' ἐκεῖ ἔς τὴ μέση φτάνει
 καὶ φόνο καὶ πολὺ κακὸν τότες σὲ μέρος κάνει.
 Κ' ἡ τουφεκαῖς ἀσκόλασταῖς σαῖταις νὰ συρίζουν,
 νὰ τοὺς λαβώνουν τοὺς πτωχοὺς καὶ νὰ τοὺς φοβερίζουν.
 Καὶ κορασιδαῖς κ' ὑπανδραῖς ἔλαις νὰ κουβαλοῦσι
- 10 δίχως θανάτου ντήρησι, δίχως νὰ φοβηθοῦσι.
 Πόσαις ἐσκοτωθήκασι πόσαις ἐζουγλαθήκαν,
 πόσαις ὀγιά τὸν πόλεμον ἐκαταφρονεθήκαν!
 Κ' οἱ Τούρκοι νὰ κολλήσουνε δὲν ἔπαυτε νὰ ρίκτη
 λουμπάρδαῖς ἔς τὰ καμπαναργιὰ κ' εἰς πᾶσαν πλοῦσιον σπῆτι,
- 15 ἔς τ' ἁγίου Μάρκο τὸν ναὸν καὶ ἔς τὸ καμπαναργιὸν του
 νὰ σπᾶσου τὴν καμπάνα του ποῦ ἔτον ὁ θάνατός του
 Ὅταν ἐδίδαν πόλεμον ἐλάλει καὶ ἔγρικούσαν,
 πῶς κατεβαίνουν οἱ ἐχθροὶ κι' ἔλοι μαζῆ ἐγλακούσαν.
 Καὶ τοὺς Ρωμαίους ἔβαλε ὄλους μικροὺς μεγάλους,
 20 νὰ βάλουσι ἔς τὸ χάλασμα χῶμα, βουτζιὰ καὶ πάλους.
 Ἐδέττανε τὸ χάλασμα καλὰ καὶ τ' ὠρδινιάσαν,
 καὶ οἱ σολτάδοι ἐστέκανε πολλοὶ καὶ τὸ φυλάσσαν.
 Κ' οἱ Τούρκοι ἀνεβένανσι σιμὰ καὶ πολεμοῦσαν,
 καὶ σαῖτταῖς ἐσύρνασι κάθ' ὄρα κ' ἐκολλοῦσαν.
- 25 Οἱ Τούρκοι ἀπ' ἔξω ἐστέκανε κ' οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ μέσαν,
 καὶ μὲ σακκιά καὶ χῶματα τὸ χῶρισμα ἐδέσαν.

171

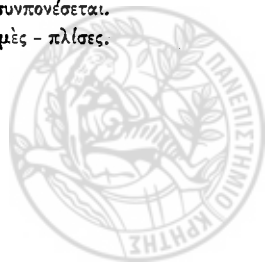
1 χώνου. — 2 κλέγαν. — 4 βαστούσι. — 5 τούρκοι ρύκτου. — 6 πολλή.
 — 7 τουφεκὲς — σιρίζουν. — 8 λαβόνουν. — 9 κεῖ παντρὲς ὄλαις — κουβαλοῦσι.
 — 10 δίχως — ντήρησι — φοβηθοῦσι. — 11 ἐσκοτωθήκασι — ἐζουγλαθήκα. — 12 ἐκα-
 ταφρονεθήκαν. — 13 τούρκοι — ἐπαυτε — ρυκτη. — 14 σπῆτι. — 15 κεῖς. —
 17 γρικούσαν. — 18 κατεβένουν — ὄλλοι μάζει. — 19 βρωμέους — ὄλους. — 20
 χῶμα. — 21 καλλὰ — τορδινιάσαν. — 22 φιλάσαι. — 23 ἀνεβένανσι σιμὰ. —
 24 ὄρα — κολούσαν. — 25 τούρκοι ἀπόξω. — 26 μεσακιά — χόφεισμα.

- Κ' ἐκύτταζες τὸ Χουσαῖν μέσα εἰς ἓνα λάκκο
 νὰ χύνη τὸ φαρμάκιν του σ' ἀγριωμένο δράκο,
 νὰ λέη ν' ἀνεβούσινε, νὰ λέη νὰ τὴν πάρουν
 γῆ ὄλη νὰ τὴν χαλάσουνε ἐτότες μονητάρου.
- 5 Καὶ τὸ φουσσάτο ἦτονε εἰς τόπον φυλαμμένοι,
 μήπως καὶ τύχη ἐνάντιον ἔστεκε κι' ἀνημένει,
 ἀπάνω νὰ πηδήσουνε καὶ τότες νάχη χάρι,
 μὲ χουγιατὰ καὶ μ' ἄρματα τῆ χώρα νὰ τοῦ πάρη.
 Καὶ 'ς τοῦ Βιττούρη τὸ τειχὶ φωτιὰ ἐτότες βάνει
- 10 'ς τῆ μίνα, μὰ δὲν ἀναψε κι' ἔχασε τὸ βοτάνι.
 Κ' ἐστέκασι μὲ τ' ἄρματα ἀπάνω ν' ἀνεβούσι,
 νὰ δώσουν κι' ἄλλον θάνατον καὶ νὰ καταλυθοῦσι.
 Ἀνάποδα τῶν ἔτυχε καὶ τὴν ὀλπίδα χάνουν,
 κι' ἀλλάξανε τοὺς λογισμοὺς κι' ἄλλο 'ς τὸν νοῦν τως βάνουν,
- 15 νὰ στέκου κάτω 'ς τὰ φορτιὰ κ' ἐκεῖ νὰ πολεμοῦσι,
 εἴ πως καὶ κλέψουσι καιρὸ γιὰ νὰ ξανανεβούσι.
 Τὸ μπόλεμο καταλεπτῶς ποῖος ἤμπορεῖ νὰ βάνη,
 τῶν χωρὰς ὄλο τὸ χαρτὶ δὲν φτάνει καὶ μελάني.
 Μονάχας σὲ κοντολογία λίγο σὰς φανερώνω,
- 20 γιὰ νὰ τοὺς συμπονήσετε μὲ τῆς καρδιάς τὸν πόνο.
 Καὶ μὲ τὰ τούτα δὲν ἔμπορῶ τὸ λόγο νὰ σφραγίσω,
 οὔτε νὰ πάγω πάρα ἔμπρός, οὔτε νὰ παρατήσω,
 ἀμμὲ νὰ δεῖξω τὰ κακὰ ἀκόμη καὶ ταῖς πρίκαις,
 τοὺς χαλασμοὺς καὶ παιδιωμαῖς καὶ πλείσαις καταδικαῖς.
- 25 Ἐνα βασταγαρόπουλο εἰς τὰ μουράγια ἦτον
 'ς τὸ χάλασμα σὲ μιὰ μερὰ, καὶ τοῦτ' ἐγίνη τρίτο

172

1 κείταζες - χουσαῖν - λάκκο. — 2 χύνει - σαναγριωμένο. — 3 ναλεεὶ νὰ νεβουσύνη - λέει. — 4 ὄλλη, — 5 εἶτονε - φιλαμένοι. — 6 μήπος. — 7 ἀπάνω - πιδείσουνε - νάχει χάρι. — 8 πάρει. — 9 βητούρη - τυχιό. — 10 μίνα - βοτάνη. — 11 νεβούσι. — 12 δότουν - καταλιθούσι. — 14 ἀλάξανε - νούντος. — 15 κάτω - πολεμοῦσι. — 16 εἶπος - κερῶ - ξανανεβούσι. — 17 καταλεπτῶς ποῖος ἔμπορεῖ - βάνει. — 18 τζι - ὄλλο - δευτάνει. — 19 λήγσας φανερώνω. — 20 συμπονήσεται. — 21 τούτα - λόγω. — 22 πάγο - παρατίσω. — 23 δέξο. — 24 πεδομέες - πλίσεις. — 25 εἶτον. — 26 ἐγόνη.

- τὸ μεσημέρι, κ' ἔπαιζε μόνο καὶ μοναχόν του,
 κ' ἡ τύχην του τὸ ἴπῃ ἐκεῖ ὄγιά καλὸν δικόν του.
 Μέσα ἴtone πολλότατοι κ' ἤτonte ἀναπαύμενοι,
 ὄλοι σολδάδοι οἱ πτωχοὶ κ' οἱ πολυκοπιασμένοι
- 5 κ' οἱ Τούρκοι ὡσὰν εἶδανε ἤσυχα τὰ μουράγια,
 μὲ δίχως κτύπο τουφεκιῶ βγαίνου ἀπὸ τὴν Βάγια.
 Κινοῦσιν κ' ἀνεβαίνασιν μέσα ὄγιά νὰ δώσουν,
 νὰ κόψουν ὄλους ἐδ' ἐκεῖ καὶ νὰ τοὺς θανατώσουν.
 Ἄσφαλτα τοῦτο ἐγένετο γιὰτ' ὄλοι ἐκοιμούντα,
- 10 γιὰτὶ ἐγενήκασιν κ' ἄλλου σὲ πόλεμον ἐτοῦτα.
 Καὶ τὸ παιδάκι νὰ τοὺς ὄῃ χωσμένους ν' ἀνεβαίνουν,
 κ' ἐκεῖ σιμά, ὄπου ἴπαιζεν, σιμόνουσι καὶ μπαίνουν,
 ἔρριξε πέτρα τὸ παιδί εἰς τῶν Τουρκῶν τὴ μέση,
 κ' ἐκεῖνο τοὺς ἴσταμάτησεν κ' ὄλίγον τσ' εἴχε σταῖση.
- 15 Κι' ἐχούγιαζεν τῶν σολδαδῶν ὄγλήγορα νὰ πᾶσι
 ἐκεῖ νὰ τσ' ἀμποδίσουσι, κ' ὄ Τούρκος θὰ τσοῖ πιάση.
 Τότες ἔξυπνοῦν καὶ τρέχουσι κ' εἶδα τσοῖ κ' ἀνεβαίναν,
 καὶ ρίκτου μπόμπαις, λουμπαρδιαῖς κ' ἀπάνω τως ἐμπαῖναν.
 Καὶ τὸ παιδάκι νὰ κολλᾷ καὶ νὰ μὴν δὲ λαγάζει,
- 20 καὶ πάντα μὲ τὰ χουγιατὰ τοὺς Φράγκους γιὰ νὰ κράζη
 νὰ βοηθοῦσι νὰ κολλοῦ, κ' οἱ Τούρκοι ἀμολέρνα
 ἀρκομπουζαῖς καὶ σαῖττιαῖς κ' ἀνάποδα γιὰγέρνα.
 Πολλοὶ ἀπομείνασιν ἐκεῖ νεκροὶ καὶ λαβωμένοι,
 καὶ ἴφύγαν καὶ κρουβίζουντα οἱ καταφρονεμένοι.
- 25 Ἔνα παιδί τσοῖ ἴγύρισε μὲ τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν,
 καὶ τοῦ παιδιοῦ τοῦ ἴκάμασι τιμὴ πολλὴ νὰ πάρη

173

1 μεσημέρη - πεζέ. — 3 πολλότατη χειτότε. — 4 ὄλοι - κεῖ πόλη κοπτίας μένοι. — 5 τούρκοι ὡσὰν εἶδανε ἤσυχα. — 6 δίχος - βγένου ἀπουτηβάγια. — 7 κυνοῦσι χίαναβενάσιν. — 8 ὄλους ἐδεκεῖ - θανατόσουν. — 9 ἄς φαλτὰ τοῦτο ἐγένετο - ὄλοι ἐκοιμούντα. — 10 ἄλλου - ἐτοῦτα. — 11 πεδάχη - δεῖ χοσμένους - νεβένουν. — 12 σύμα — 17 ξυπνοῦν - κείδα τζοῖ - ἀνεβέναν. — 18 ρόκτου - ἀπάντος ἐμπέναν. — 19 πεδάκι - κολᾷ - μείν - λαγάζει. — 20 γιανακράζει. — 21 βιθοῦσι - κολοῦ - τούρκοι. — 23 λαβωμένοι. — 25 πέδι τζιγίφρειςε - τοῦ Θεοῦ - χάργη. — 26 πεδιοῦ - τιμὴ πολλὴ - πάρει.

- καπετανέο τό 'καμε εἰς σέ ράλια τόσαν
 νὰ τὰ ὀρίζῃ ὥστε νὰ ζῆ, μὰ 'στερα τὸ 'σκοτώσαν.
 Οἱ Τούρκοι ἀνεβαίνασι μὲ δύναμιν νὰ 'μπούσι,
 κ' ὁ γενεράλες ἤλεγε ὄλοι ν' ἀντισταθοῦσι,
 5 μὲ πεθυμιαν ἀμέτρητη πᾶς ἕνας ὀγιά νᾶχη,
 καὶ νᾶναι πάντα ἔξυπνοι νὰ στέκεται 'ς τὴ μάχη,
 κλὲ μέσα 'πὺ τῆ φύλαξαις νὰ στέκου μαζωμένοι,
 καὶ νὰ μὴ δὲν ὀκνήσουσι, μὰ νᾶναι ξυπνημένοι.
 'Ο πόλεμος δὲν ἔπαυτε εἰς ὄλους νὰ μαλώνουν,
 10 καὶ τοὺς σολτάδους ἐδεκεῖ μέσα νὰ θανστώνουν.
 Κ' ἐκεῖ πού ἡ χώρα ἐλόγιαζε νὰ μείνῃ σκλαβωμένη,
 κ' ὄλοι Χριστιανοὶ ἀπὸ σπαθὶ νὰ μείνου σκοτωμένοι,
 ὁ Θεὸς τοὺς ἐλυπήθηκε, κ' ἄλλαξε τὴν βουλὴν τους
 τοῦ Χουσαῖνη, κ' ὤρισε νὰ φύγουν μοναχοὶ τους,
 15 δίχως νὰ τοὺς ζυγώνουσι μιὰν καὶ ἐσηκωθῆκαν
 ἀπὸ τοὺς λάκκους καὶ φορτιὰ ἀδειάσανε καὶ 'βγήκαν,
 μὲ δίχως ἀνακάτωσι, μὲ πλείσια σιγανάδα,
 μὲ δίχως λάμψι φεγγαριοῦ, κ' ἦτονε σκοτεινάδα.
 Καὶ τὸ πουρνὸ π' ἀνήμενε πόλεμον νὰ τοῦ δώσει,
 20 ἀκόμη κ' ἄλλους ἐδεκεῖ σολτάδους νὰ σκοτώσῃ,
 προβαίνουσι καὶ συντηροῦ τοὺς κάμπους ἀδειασμένους,
 καὶ τὰ παβγιόνια κ' ἄρματα ἦτανε σηκωμένους.
 Ποτὲ δὲν τὸ 'λογιαζανε νὰ 'δοῦνε ἐλευθερίαν,
 ἀμμ' ὁ Θεὸς ἐγνοιάζεται 'ς τῶν Χριστιανῶν τὴν χρείαν.
 25 'Σ τοῦ γενεράλε τρέχουσι γιὰ μιὰν καὶ λέσιν τοῦ το,
 κ' ἐκεῖνος ἀπεκρίθηκε κ' εἶπε, ἔντανε τούτο;

2 τὴν ὀρίζει ὅστεναζει - σκοτόσαν. — 3 τούρκοι ἀνεβάναι - μπούσι. — 4 ὄλοι. — 5 πεθυμιαν ἀμέτρητη πᾶς ἕνας ὁ γιανάχει. — 6 νάνε. — 7 τζι - μαζο-
 μένοι. — 8 μεῖδεν ὀκνήσουσι - ξυπνημένοι. — 9 ὄλους - μαλώνουν. — 10 θανα-
 τόνουν. — 11 σκλαβωμένη. — 12 ὄλοι - μῆγου σκοτομένοι. — 17 δίχος ἀνακά-
 τωση - πλείσια σιγανάδα. — 18 δίχος λάμψι φεγγαριοῦ κείτονε σκοτινάδα. —
 19 πουρνῶ - δώσει. — 20 σκοτόσει. — 21 πρόβενουσι - συντηροῦ - ἀδισμένους.
 — 22 ἄρματα εἶτανε σηκωμένους. — 23 δούνε. — 24 ἐγνοιάζετε - χριάν. — 26
 κόνος ἀπεκρίθηκε - ἔντανε τούτο.

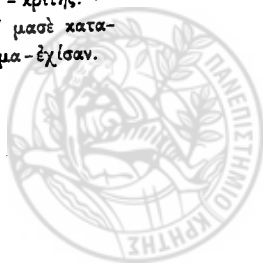

- Τότες σηκώνετ' ὁ λαὸς τρίγυρα ἔς τὰ χαντάκια
καὶ βλέπει τ' ἀναχύματα, ὅπου ἔγανε κι' αὐλάκια·
καὶ δίδει ἔξω ὁ λαὸς καὶ πᾶνε καὶ θωρούσι,
ταῖς τρύπαις καὶ χαλάσματα ποῦ ἔκανασι νὰ μπουσί.
- 5 Καὶ δίδουν δόξαν τοῦ Θεοῦ τότες πῶς δὲν τοὺς ἔπῃραν,
τὸ πῶς δὲν τοὺς νικήσανε μόνον καλὰ τοὺς ἔδειραν.

ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΣΗ ΚΡΗΤΗΣ

- Χάντακας τώρα κρᾶζομαι καὶ Κρήτης τιμημένη,
γιατ' εἶμαι ἀπὸ τσ' Ἀγαρηνοὺς πλείσα πολεμημένη,
10 ὅπου μοῦ ἔδωκαν πόλεμον καὶ τὰ τειχιὰ μοῦ ῥίξαν
τοῦ Μαρτινέγκου, τοῦ Γεζοῦ, μὰ ἡ πόρταις δὲν ἀνοῖξαν.
Κι' ἀπάνω ἀνεβήκασι γιὰ νὰ μὲ κυριεύσουν,
κι' ὄλοι νὰ μὲ σκλαβώσουσι καὶ νὰ μὴ δὲ μισεύσουν,
κι' ἄδυνατὰ ἔχουγιάζασι, ὀγιά νὰ φοβηθοῦνε,
15 νὰ μπουσίνε ἔς τὰ κάτεργα γῆ νὰ παραδοθοῦνε.
Κι' ὄλους νὰ τσοῦ φονεύσουσι ἔτσι ἔλογιάζαν τότες,
νὰ μᾶς ἐκαταλύσουνε σὰν καὶ τοὺς Ρεθεμνιώταις.
Μὰ οἱ στρατηγοὶ μου ἐτρέξανε καὶ κάτω τοὺς κρεμίσαν
μὲ πόλεμον ἀμέτρητον, κ' αἶμα πολὺ ἐχύσαν.

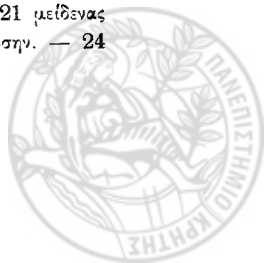
1 σηκονετὸ - τρίγυρα. — 2 ταναχίματα ὀπούχανε. — 3 δειδὶ ἔξω - θωρούσι.
— 4 τρίπες - μπουσί. — 5 πύραν. — 6 πος - δέραν. — 8 κρᾶζωμε - κρήτης. —
9 πλίσα. — 10 ὅπου - δόκαν - τοιχιὰ. — 16 ὄλλους - ἔτζει. — 17 μασὲ κατα-
λήσουνε - ρεθεμνιώτες. — 18 ἡ στρατυγὶ - κάτο. — 19 ἀμέτρητον κίεμα - ἐχύσαν.

- Μὰ πῆτις μοῦ ἔμακρύνανε, θὰ κτίσω τὰ τειχιά μου,
 κι' εἰς Δύσιν κι' εἰς Ἀνατολήν θὲ ν' ἀκουστῆ ἡ χαρὰ μου.
 Ἐς τῶν σολταδῶν μου τὴ καρδιά τόσα περρίσσα ἔμπαίνει
 χαρὰ, καὶ πλειὰ παρὰ ποτὲ εἶναι ἀναγαλλιασμένοι.
- 5 Κάτεργα δὲν συγχαίρεστε εἰς τὴν χαρὰν μου ἐμένα,
 καὶ λουμπαρδιαῖς νὰ ρίξετε περίσσαις ἕνα ἕνα,
 ἔς τὴ λύτρωσιν τῶν Χριστιανῶν τὴ σημερινὴ ἡμέρα;
 καὶ φαίνεται μοι τὸ ὄρανοῦς πετῶ κ' εἰς τὸν ἀέρα.
 Χαίρεστε, ἄρχοντες πτωχοί, γυναϊκές μου, χαρῆτε,
 10 χαίρεστε τὸ ἀναγάλλιασαις, ὅπου σὲ μὲ θωρεῖτε.
 Τὴν τόση ἀμετρη χαρὰ, κρίνω, δὲν ἔχου ἐκεῖνοι
 σκλάβοι ἀπὸ τὴν Μπαρμπαργιά λεύτερος ν' ἀπομείνη,
 οὔτε τὸ ψάρι ἔς τὸ γιάλο τόση χαρὰ μεγάλη
 δὲ γνώθει, μήτε τὸ πουλὶ σὲ μιὰ μερὰ κ' εἰς ἄλλη
- 15 δὲν πέτεται μὲ πλειότερη χαρὰ οὔτε καλωσύνη,
 ὅταν θωρῆ τὸν κυνηγὸ πῶς θέλει ἀπομακρύνη.
 Μήτε κ' οἱ ναύταις, ὅταν ἰδοῦ τοὺς κλέπταις τῆς θαλάσσου
 πῶς δὲ ἔμπορὰ τοὺς φτάξουσι, πῶς δὲ ἔμπορὰ τοὺς πιάστου
 ὅταν ἔπολύκουν τὸ ἄρνι, σὰ φύγη τὸ πουλάκι,
- 20 ὅταν γλυτώσῃ ἀπὸ κακὸ κι' ἀδυνατὸν γεράκι,
 μηδέναις ὅπου πνίγεται κι' ἄλλος τότε γλυτώσῃ
 ἐκ τὸν θυμὸν τῆς θάλασσας, χαρὰν δὲν παίρνει τόση,
 σὰν τούτῃ τὴν ἀμέτρητην λύτρωσιν τὴ ἴδικήν μου
 καὶ τὴν ἀμέτρητη χαρὰν, ὅπου ἴρθε ἔς τὸ κορμί μου,
- 25 ποῦ ὁ Χοσαίνης σήμερο, ποῦ ἡ καρδιά του ἐθάξει
 νὰ ἔμβῃ μὲ τὰ φουσσάτα του τὰ σπῆτια μου νὰ πάρῃ.

175

1 κτίσω - τυχιά. — 2 κείς δύσιν - θενακουσι. — 3 τηχαρδιά - ἐμπένει. —
 4 πλιὰ - ἀναγαλλιασμένοι. — 5 συγχέρεστε. — 6 ρύξ τε - ἕνα ἕνα — 7 λύτρω-
 σιν - σημερινή. — 8 φενετέ - πετό. — 9 γυνέκες - χαρίτε. — 10 χαίρεστε τζανα-
 γαλιασες ὅπου - θωρίτε. — 11 κρίνω - ἐκάνοι. — 12 σκλάβη. — 13 οὔτε. —
 14 πουλή. — 15 πλιατερη. — 16 θύρει - κυνηγῶ - ἀπομακρύνει. — 17 εἰδοῦ. —
 19 πολέκουν - ἄρνη σαφίγι γιου πολάκει. — 20 γλητόσει - γεράκη. — 21 μείδεναις
 - πνίγεται - γλητόση. — 22 θαλάσας - μπερνη. — 23 ἀμετριτήν λητρώσιν. — 24
 κορμή. — 25 χοσαίνεις.

- Τούρκοι ἐχθροί, τῇ χώρᾳ μου τοὶ λάκκους τώρα στάσου,
 γιὰ νὰ ἴβγυ εἴσω νὰ σὲ βροῦ, νὰ πάψη ἡ μάνητά σου.
 Καὶ τὰ τειχιά μου συντηρῶ τρίγυρα χαλασμένα,
 καὶ τ' ἄρματα σου ὡς ἐπὰ βρῖσκονται κομπομένα,
 5 κι' ὄτ' ἤλπιζες κι' ἀνάμενες ἔς τὴ χώρα μου νὰ σώσης,
 θάνατον μὲ τ' ἀλύπητο σπαθὶ σου νὰ μοῦ δώσης,
 ἐμάχρυνες ἀπὸ ἄεπὰ κι' ἄλλαξεν ἡ βουλή σου
 κι' ἔπεσαν κ' ἐπεθυμιάς, ποῦ ἔχεν ἡ κεφαλὴ σου.
 Χάνδακα, χαίρου σήμερο, κ' οἱ ἀναστεναμμοὶ σου
 10 ἀλάφρωσι σοῦ δώκανε κ' ἐπέσαν οἱ καῦμοί σου.
 Μὰ ἔπην κ' ἤρε κατοικιὰν πέρα ἔς τὸ Μαραθίτην,
 κ' εἰς τ' ὄνομά μου ἄρχισεν νὰ κτίσῃ νέαν Κρήτην,
 καὶ τὰ φορτιά του ἄφηκε μόνο γιὰ νὰ λογαριάζουν
 τὸ πῶς δὲ φεύγουν ἀπὸ ἰδῶ, μονάχας λογαριάζουν
 15 νὰ βγοῦν νὰ τοὺς ἐπάρουσι ἀνθρώπους καὶ παβγόνια,
 καὶ ἔστέκανε μὲ τ' ἄλογα καὶ ἔβλεπαν τὰ κανόνια.
 Κι' ὄλημερνὶς νὰ τοὺς θωρῶ κάτω νὰ κατεβαίνου,
 ἔς τὴ Γιόφυρο νὰ παίζουσι, νὰ στέκου ν' ἀναμένου,
 εἰς ἕνα χρόνον ἢ σὲ δυό, ἂν εἶναι καὶ περάσουν,
 20 ἔς τὰ χέργια τως θεὸς νὰ δοθῶ, ὅγια νὰ μὲ μοιράσουν.
 Κ' ἤτονε πάντα ἔξυπνοι κ' ἤτονε τοιμασμένοι,
 κι' ὄγια νὰ μὴν τοὺς πάρουσιν, παντὰ ἔτονε ἔνοιασμένοι
 Κ' ἔνοῦς τ' ἄλλοῦ ἐκόπτανε κεφάλια καὶ ἔτυπούσαν,
 οἱ Τούρκοι μὲ τοὺς Χριστιανούς, ὅταν ἐπολεμοῦσαν,
 25 καλὰ καὶ φόβο εἶχασι ἔς τούτη τὴ χώρα πάντα,
 γιὰτ' εἶχα μετὰ λόγου μου τὴ Φράγκικη ἀρμάτα.

1 τουρκοὶ - λάκκους τορὰ. — 2 ἔσω - σευρού. — 3 τυχιά - συντηρῶ τρίγυρα.
 — 4 ὄεπὰ - κομπομένα. — 5 σώσεις. — 6 μεταλάπιτο - δώσεις. — 7 ἄλαξεν -
 βουλή. — 8 ἐπεθυμιάς. — 9 χαίρου. — 10 καίμεις. — 11 πιέν - στομαραθίτην -
 — 12 κείς - κτυσι. — 14 πὸς - φρουγουν. — 15 ναυγούν - παυγόνια. — 17 ὄλη-
 μερνίς - θυρὸ κάτω - κατεβενου. — 18 γιόφυρο - πέζουσι. — 19 διὸ ἀνείνε. — 20
 τος - μηρασούν. — 21 εἶτονε - ἔξηπνοι κείτονε τομασμένοι. — 22 μείν - παρούσιν -
 γνιασμένοι. — 23 ταλλοῦ - κτυπούσαν. — 24 τούρκοι. — 25 εἶχασει. — 26 τὴ
 φραγκηκεῖ.

Νὰ μὲ φονεύσῃ ἐλόγιαζεν καὶ νὰ μὲ ρίξουν κάτω,
καὶ τοῦτος ἐκομπώθηκε μ' ὄλον του τὸ φουτσάτο.
Καλὰ καὶ νὰ τεχνεύγουν τὰ χέργια τὰ δικά του,
μὰ ὡς τώρα μετὰ λόγου μου δὲ 'ξίζου τ' ἄρματά του.

5

ΠΩΣ ΘΕΝ ΝΑ ΚΤΙΣΟΥΝ ΤΑ ΤΕΙΧΙΑ

177

- Τότες ἐδώκασι βουλή νὰ πᾶσι νὰ ῥδινιάσουν
'ς τὴν Τίαν, γιὰ νὰ κάμουνι καμίניה καὶ νὰ καύσουν,
ἀσβέσταις νὰ τοιμάσουνε, νὰ ἔβρουνε δουλευτάδαις,
νὰ πέψουνι 'πού τὰ νησιὰ νὰ φέρουνι κτιστάδαις,
10 κλαδιὰ καὶ ξύλα νὰ ῥχουνται, πέτραις νὰ πελεκοῦσι,
τσοὶ λάκκουσ ν' ἀναχνύουνι κ' ἤ πέτραις νὰ φανοῦσι,
νὰ τσῆ σηκώνουν ἀπὸ 'κεῖ κοντὰ νὰ τσῆ σιμώνουν,
νὰ κάνουσινε σκαλωσαῖς μὲ χῶμα νὰ στομπώνουν.
Νὰ μὴν τηροῦνται λουμπαρδιαῖς, οὔτε νὰ τοὺς σκοτώσῃ,
15 οὔτε καὶ βόλι τουφεκιοῦ νὰ πᾶ νὰ τοῖν ἐδώσῃ.
'Ασκόλαστα ἔδουλεύγασι ἡλημερνίς καὶ νύκτα,
καὶ τὰ θεμέλια ἔσκάπτανε κ' ὄλοι τσῆ πέτραις ρίκτα.
'Εβγιάζοντα καὶ ἔτιζανε τὰ τεῖχη νὰ σηκώσουν
σὰ πρῶτας νὰ τὰ κάμουνι, σὰν τ' ἄλλα νὰ τὰ σώσουν,

2 ἐκομποθίκε. — 4 ὄς. — 5 κτύσουν. — 6 ἐδώκασι. — 8 τημάσουνε. —
9 ποῦ - νισιὰ - κτιστάδες. — 11 τζοὶ λάκκουσ - κειπέτρες - φανοῦσι. — 12 τζοι-
σηκόνουν ἀποκεῖ - σημόνουν. — 13 σκαλωσῆς - χῶμα. — 14 μείν τυρούνται -
οὔτε - σκοτόσει. — 15 βόλι τουφεκιοῦ - πᾶ - δώσει. — 16 ἡλημέρνεις. — 17
ὄλλοι τζοι - ρίκτα. — 18 ἐβγιάζοντα - κτύζανε - τύχη - σηκόσουν. — 19 πρῶτας -
σώσουν.

- κάθα τακτέρου νὰ κτυποῦ ταμποῦρλα, νὰ μαζώνουν
 ὄλο τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ νὰ ἔρχονται νὰ σηκώνουν
 πέτραις, ἀμμ' ὄχι μοναχοί, ἀμμέ κ' οἱ γεῖνέραλοι,
 γέροντες, νέοι καὶ παιδιὰ καὶ ἄρχοντες μεγάλοι,
 5 δυ' ὥραις γιὰ νὰ δουλεύουσι κι' ἀπόκει νὰ σκολάζουν,
 κ' οἱ κτίσταις γιὰ νὰ βιάζονται τὰ τείχη, γιὰ νὰ σάζουν.
 Καὶ ὡσάν τα προθυμερὰ ὄλα καὶ τὰ τελειῶσαν
 κάλλιο ἀπὸ τὰ παλαιά, ἤλεγε πᾶσα γλώσσα.
 Ἔνα σταυρὸ ἐκάμασι ἔς τὸ Μαρτινέγκο ἀπάνου,
 10 νὰ τὰ θωροῦν οἱ ὄχουθροί, καὶ τῇ λουμπάρδαις βάνου
 τρίγυρα, κ' ἐκολλούσανε εἰς τὰ φορτιά του μέσαν,
 καὶ τὰ φορτίνια τρίγυρα καινούργια τὰ συνθέσαν
 κι' ἀδειάζουν τάβλαις καὶ βουτσά κι' ὄλη τῇ γῆ ἐσιάσαν,
 καὶ μὲ τὰ παραχάντακα τρίγυρα τὰ ῥδινιάσαν.
 15 Τ' ὄμοιο κ' οἱ Ἀγαρηνοὶ ἐκτίσαν τὸ καστέλλι
 ἔς τὸ Μαραθίτη τό ἔφτιασε, γιὰτὶ νὰ πάη θέλει
 λουμπάρδαις νὰ φυλάσσετε νὰ βλέπη τὸ λαόν του,
 νὰ σταίση τὸ παβγιόνι του, νὰ σώση τὸ καιρόν του.
 Ὅλημερνίς νὰ μπαίνουσι οἱ Τούρκοι νὰ προδίδου,
 20 ἔς τῇ χώρα μέσα νὰ ἔρχονται, μαντάτα γιὰ νὰ δίδου
 νὰ λέσι ὅ,τι κάνουνσι, οἱ Τούρκοι νὰ κατέχου,
 πῶς εἶν' προδόταις μερικοὶ καὶ πρέπει νὰ τ' ἀπέχου.
 Ὅλους νὰ τοὺς ἔξορίσετε κι' ἀπὸ τῇ χώρα νὰ ἔβγου,
 νὰ μὴν δὲ γράφουσι γραφαῖς τοῦ Χοσαὶ τοῦ μάγου.
 25 Καὶ μείς θε νὰ μισεύσωμεν, τοσὶ τόπους μας νὰ μποῦμε
 νὰ μᾶς ἐρρίξου ἔς τὰ νησά, γιὰ νὰ ἔξελυτρωθοῦμε.

178

1 νακτυποῦ τάμπουρλα - μαζώνου — 2 ὄλλο - πλῆθος - λαοῦ - σικόνουν.
 — 3 ἀμόχει - ἀμὲ κοί. — 4 παιδιὰ. — 5 διόρες. — 6 κτύστες - τύχη. — 7 σό-
 σητα προθυμερὰ ὄλλα - τατεγλόσαν. — 8 κάλλιο - παλεὰ εἴλεγε πασαγλώσα. —
 9 ἔνα σταυρῶ - μαρτινέγκο. — 10 θωροῦν. — 11 τρίγυρα - κολούσανε. — 12
 κενουργιά. — 15 τόμιο - ἐκτύσαν - καστέλη. — 16 παεῖ. — 17 ναυλεπεῖ. — 18
 στέσι - σωσεῖ - κερόν. — 19 μπένουσοι - τούρκοι. — 21 λέσει. — 23 ἔξορίσεται. — 24
 μείν - γράφουσι. — 25 μείς - μισεύσωμεν - μπούμε. — 26 μασερξου - νισά -
 ἔξελυτρώθουμε.

- Τὸ θάνατο, ποῦ δίδετε τσ' Ἀγαρηνοὺς καὶ φόβους
 κ' ἔχουσι τόσαις παιδιωμακῖς καθημερνὸ καὶ τρώμους.
 Νὰ φέρω καὶ τὸν μίσημα ποῦ βάλθη νὰ χωρίσου,
 δυὸ ἄρχοντες ἐξαίρετοι, ὅπου 'το γιὰ νὰ ὀρίσου
- 5 Φράγκους, Ρωμαιοὺς, κάτεργα, διγὰ νὰ πολεμοῦσι,
 καὶ 'ς τὴ στεργιὰ τοὺς ὠρίζεν 'ς τὸ θάνατον νὰ βγοῦσι.
 Καὶ τὸ καιρὸ του ἔσωσε Γυλντάσης καὶ δὲ πηγαίνει,
 κ' ὄλης τσῆ χώρας ὁ λαὸς ἔμεινα πικραμένο.
- 10 Λύπησιν πλείσια ἔδωκε 'ς ὄλους ὁ μισेमὸς του,
 γιὰτι κ' ὁ κληρὸς ὠλπίζεν νᾶν' ὁ λευτερωμὸς του.
 Τοῦ Κάστρου εὐχαρίστησε καὶ τῶν ἀρχόντων ἐμίλειε,
 ὄλους ἀποχαιρέτησεν καὶ τοὺς Ρωμηνούς ἐφίλειε.
 Τότε ὁ Γυλντάσης μὲ χαρὰ ἐπῆε εἰς τὴν Τία
 κ' εἰς σὲ καράβια ἀνέβηκε διὰ τὴν Βενετία.
- 15 Κι' ὄλ' ἡ ἀρμάδα νὰ κλουθᾶ, γιὰ νᾶλθη 'ς τὸ Τσιρίγο
 καὶ τὸ φανάρι ἦτον 'μπρὸς τ' ἀφέντη Μοντσενίγο·
 κ' ἀπῆς ἐβγήκαν 'ς τὰ Φρασκιά, ἀρμάταις θεωροῦσι,
 καὶ ὠρίσεν νὰ ὀρδινιαστοῦν, νὰ πᾶσι νὰ τοὺς βροῦσι.
 Κι' ἀπῆτις φθάνουσι ἐκεῖ καὶ βλέπουνε τὰ Τάλη,
- 20 καὶ τὸ Γυλντάση ὠρίσε 'ς τὸν τόπον του νὰ βάλη.
 Κι' ὡσὰν τοῦ 'δωκα θέλημα, 'ς τὴ πρῶμη ἀνεβρίνει
 μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὸ χέριν του μὲ τὸ καράβι 'βγαίνει.
 Καὶ τὸ Γυλντάση εἶδασι πῶς εἶναι προβαλμένο,
 ὅπου γιὰ λόγου του ὁ λαὸς ἦτονε πρικαμένο.
- 25 Καὶ τὰ καράβια τρέγουνε καὶ λουμπαρδιαῖς ἀρχίζουν.
 ἀρμάταις τὸν Ἀγαρηνὸν κτυπώντας νὰ τσακίζουν.

179

1 πουδίδεται τζαγαρινούς. — 2 πεδομές. — 3 φέρο - μήσημοι. — 4 ἔξε-
 ρέτη - ὠρήσου. — 5 βρωμούς. — 6 κη - στεργά - ὠρίζεν. — 7 κέρο - ἔσωσε
 γιλνταναις. — 8 ὄλεις τζι - λάως. — 9 λύπησιν - ολλοῦς. — 10 γιὰ τὴ τὸ κλη-
 ρος ὠλπίζεν. — 11 ἐμηλλοίε. — 12 ἀπό χερέτησεν - τοῦς βρομηνούς ἐφήγηπε. —
 13 ἐπέτε ἦ. — 14 κησέ - ἐνέβυ 'ε. — 15 'κλουθᾶ - νάλθη - τζιρίγο. — 16 ἦτον -
 ἀφέντι. — 17 ἀπῆς ευγίκαν - θεωροῦσι. — 18 ὠρδινιαστοῦν - βροῦσι. — 20 ὀρίσε.
 — 21 κίωσαν τουδόκα - στημπρίμη ἀνεαένη. — 22 χέριν - καράβι βγένη. — 23
 γιλντάσι ἴδασει. — 24 ὅπου. — 26 κτηπόντας - τζακίζούν.

- Ἔνα ἔς τὰ Τάλη ἐκάψανε καὶ φύγασινε τ' ἄλλα
 καρὰβια, κάτεργα λιγνὰ καὶ κάτεργα μεγάλα.
 Ἐτοῦτο ὕστερά ἔκαμε Γελντάσης δ' καυμένος,
 ὁ στερεὸς ἔς τὸ μπόλεμο καὶ ἄξια ἴκαινεμένος,
 5 ἔς τὴ Βενετιά τὸν ἔστειλε μὲ γράμμα νὰ τὸν πᾶσι,
 καὶ ἔς τὸ Κολλέγιο, σὺν ἐδοῦ, θέλουν τόνε δοξάση.
 Ἐρταξε εἰς τὴν Βενετιὰν καὶ μπήκε ἔς τὸ Σενάτο,
 καὶ πάλι τὸν ἐκάμανε ἀφέντη τῶν Ταλμάτων.
 Κ' οἱ Τοῦρκοι σὺν τὸ μάθανε, χαρτῆς πολλὰς ἀρχίζου,
 10 κ' ἀπὸ τῆ τόσαις τουφεκιάς τὴ Κρήτη ἀναμιγίζου,
 πῶς ὁ Γελντάσης ἔφυγε καὶ πλειὸ δὲ μπολεμαί,
 καὶ πέ του το ἔς τὴ Βενετιά εἰς σὲ καλὸ νὰ πάη.
 Ἐπαίζαν καὶ ἴηδούσανε, πῶς ἐξελυτρωθῆκαν,
 γὴ πῶς κανένα ἀμαθὴ γιὰ πόλεμον ἀφήκαν.

180

15 ΠΑΝΤΟΥΕΡΗΣ ΚΑΙ ΜΠΑΡΜΠΑΡΟΣ

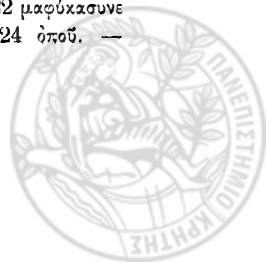
- Ἀπῆτις οἱ Ἀγαρηνοὶ ἦτονε παωμένοι
 ἔς τὴ Στείαν, ἔς τὴ Γεράπετρο, κ' ἦτονε ξεγνοιασμένοι,
 ἔς τὸ Κάστρο νὰ τ' ἀκούσουνε πάραυτας ὀρδινιάζου
 κάτεργα, καὶ τὸν Μπάρμπαρο καὶ Μπαντουέρη μπάζου.
 20 Ἀφέντις γιὰ τὸν πόλεμον ἐτούτους εἶχαν κάμη,
 καὶ τὸ φουσσάτο ἔμπασε ὀγλήγορα νὰ δράμη
 νὰ πᾶσι, ἐποῦ βρίσκονται, γιὰ νὰ τοὺς πολεμήσουν,
 κ' οὐδένα ἀπὸ τὸν Ἰσμαήλ ἐκεῖ νὰ μὴν ἀφήσουν.
 Καὶ βάλασινε ἔς ὀρδινιά τὸ βράδου νὰ κινήσουν,
 25 νὰ πᾶν νὰ τοὺς πλακώσουνε καὶ νὰ τοὺς πολεμήσουν.

1 ἔνα - τάλι. — 2 λιγνὰ. — 3 ἕστερα. — 4 στερεὸς - πενεμένος. — 5 ἔστηλε - γράμα - πᾶσι. — 6 κειστοκονλέγιο - ἐδοῦ - ἐδώξασι. — 7 ἔρταξε ἡ - πῆκε. — 10 τὴ κρήτη ἀναμιγίζου. — 11 πὸς - γελντάνσις - πλιὸ - μπολεμαί. — 12 πᾶσι. — 13 ἐπαίζαν - ἐξελυτρωθῆκαν. — 14 ἀμαθὴ - ἀφίκαν. — 16 εἶτονε. — 17 στήαν - γέρα πέτρο - εἶτονε ξεγνοιασμένοι. — 18 κάστρω. — 20 ἦγαν. — 21 δράμει. — 22 πᾶσι ὁποῦ βρίσκοντε - πολεμάσου. — 23 ἡσμαήλ — 24 βράδου - κεινή-σούν. — 25 πᾶν - πλακώσουνε - πολεμάσου.

- Καὶ ἴπηγασινε κι' ἄρχοντες μὲ τὴν καβαλαρία,
 νὰ ἴμποῦν νὰ ξελυτρώσουνε μετόχια καὶ χωρία.
 Καὶ κάποιοι ὁποῦ ἴτονε ἔδεκεῖ εἶχανε τὸ μηνύση
 τοῦ Χοσαῖνη τῶν Τουρκῶν, πῶς πᾶ τοὺς πολεμῆση.
- 5 Οἱ Τούρκοι νὰ κινήσουνε ὀγλήγορα νὰ πᾶσι,
 νὰ μὴν ἀφήσουνε ποτε ἐκείνους νὰ χαλάση.
 Δυὸ τρεῖς χιλιάδαις ἔστειλε, ὡς εἶδε τὸ μαντάτο,
 καὶ μὲ τοὺς ἄλλους σμίγουσι 'ς ἓνα ποτάμι κάτω
 χωσμένοι κι' ἀνημέναισι, γιὰ νὰ τοὺς ξεβαρκάρη,
- 10 καὶ ἴβγαίνου ἴπου τὰ κότεργα διχωστάς νὰ σταλάρη.
 Τσοὶ ἴβάλασινε 'ς τὰ βούνια κ' ἐκαῖ ἴτονε χωσμένοι,
 κι' ἀπῆτις ἐσειμώσανε, ἴΑγαρηνὸς προβαίνει
 καὶ τρέχουσιν ἀπάνω τως, ὁποῦ δὲν τὸ ἴλογιάζαν
 οὔτε ποτὲ τ' ἴωλπίζανε, οὔτε τὸ ἴλογαργιάζαν.
- 15 Τὸν Μπαντουέρη ἐκόψανε, τὸν Μπάρμπαρον ἐσφάζαν, 181
 καὶ τοῦ πολέμου ταῖς χαραῖς, ὁποῦ ἴχασιν, ἀλλάζαν.
 Σολτάδοι ὅσοι ἐβγήκανε, εἶχαν μεγάλην πρίκαν,
 καὶ κατασφάζαν ἄμετρος τότες καὶ ἴσλαβωθήκαν.
 Μιὰ δεκαρὰ ἐτρέχανε καὶ πρὸς τὴ Στεία ἐπῆγαν,
- 20 καὶ τοῦτοι ἐγλυτώσανε μονάχας, ὁποῦ ἴφύγαν.
 Κι' ἐμπῆκα κ' εἰς τὰ κότεργα καμπόσοι λαβωμένοι,
 μ' ἀφήμασινε τ' ἄριματα, ὁποῦ ἴτον φορτωμένοι.
 Οἱ Τούρκοι πᾶ καὶ γδύνου τσοι καὶ τὰ κεφάλια ἴπαῖρνα,
 τωρονέσα ὁποῦ ἴβαστούσανε καὶ τ' ἄλογα, πού ἐσέρνα.
- 25 Μόνον Κορνάρου ἴφυγε μὲ κι' ἄλλους καβαλάρους
 καὶ τὸ ἄλλους ἐφονεύσανε ὅλους τὸ ἄπομονάρους.

1 πῆγασινε. — 3 καπγυῖ-εἶχανε-μυνεῖσι. — 4 πὰ πολεμῆσι. — 5 κυ-
 νήσουνε. — 6 ἐκύνους. — 7 τρεῖς χιλιεῖδες ἔστειλε. — 8 σμῆγουσι-ποτάμη. —
 9 χωσμένοι-ξεβαρκάρι. — 10 βιένου ποῦ-σταλάρι. — 11 κείτονε χωσμένοι. —
 12 ἐσειμώσανε ἀγαρηνὸς προβένει. — 13 ἀπάνωτος. — 14 τολπίζανε. — 16
 ὁπούχασιν ἀλάξαν. — 17 ὅσοι εὐγίκανε. — 18 σλαβωθήκαν. — 19 στιγστία
 ἐπῆγαν. — 20 τοῦτοι ἐγληγώσανε-ὁποῦ. — 21 μπέκα κηστά. — 22 μαφύκασινε
 -ὁποῦτων φορτωμένοι. — 23 τούρκοι πὰ κεγδύνουτζοι-πέρνα. — 24 ὁποῦ. —
 26 ὅλους.

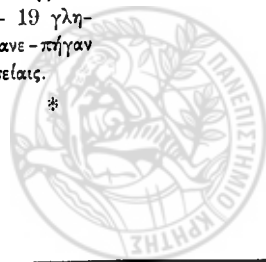

- Τσῆ γῆς ἔς τὸ Κάστρο ἤλθασι ὁποῦ τῆ Στεία μέσα
 κ' εἶπαν, οἱ Τοῦρκοι τοὺς Χριστιανοὺς ὄλους τοὺς ἀπώλεσαν.
 Κ' ἔρχονται καὶ τὰ κάτεργα καὶ τὸ μαντάτο λέσι,
 τὸ Κάστρο ὄλο ἐσείστηκε καὶ τοὺς σολτάδους κλαῖσι.
- 5 Κ' οἱ Τοῦρκοι ἐκάμανε χαραῖς, ξεφάντωσαις καὶ σκόλη,
 τοὶ σκλάβους ὁποῦ ἐπιάσανε νὰ στείλουσι ἔς τὴν Πόλι.
 Ἡ χώρα ὄλη ἐθλίβετο, γιὰ τὸν λαὸν ἴπου ἴχασε,
 καὶ σύ, Γελντάση εὐγενικέ, τότες ἀναζητᾶσαι.
 Δέτε, τί κάνουν οἱ κακοὶ ἀνθρώποι, καὶ κομπόου,
- 10 καὶ μὲ τ' ἀφέντες στέκοντι καὶ τῆ καρδιά τως χώνουν,
 νὰ δείχνουσι ἔς τὸ πρόσωπον μεγάλη ἐμπιστοσύνην,
 καὶ ἴπιβουλιὰ ἐκάμασι καὶ προδοσιὰ ἐγένη
 καὶ ἴγραψασίν το τοῦ μπασιᾶ κ' ἐπῆε ὁ λαὸς του,
 καὶ νὰ τὸ χώνη ἔπρεπε ἀφέντης μοναχός του,
- 15 νὰ μὴν τὸ φανερώσουνε, μονάχας νὰ κινήσουν,
 γιὰ νὰ τοὺς βροῦσι μοναχοὺς τότες νὰ τοὺς νικήσουν.
 Ὡς χίλοι, λέσι, Χριστιανοὶ ἐτότες ἀπομείνα
 νεκροὶ καὶ σκλάβοι: ἔδεκεῖ, τὸν Ἀλωνάρη μῆνα.
 Κι' ὅσοι ἴγλυτώσαν ἀπὸ ἑκεῖ, τυχαίνει νὰ καυχῶνται,
- 20 καὶ τῆ σκληρότη τῶν Τουρκῶν, ἴπου ἴδασι, νὰ θυμοῦνται.
 Πολλοὶ ἐμαρτυρηθήκανε καὶ ἴπήγαν καὶ τοὺς ἴπιασαν,
 κ' ἄλλους ἐπνίξαν ἔς τὸ γιαλὸν κ' ἄλλους ἐκεῖ ἐκρεμάσαν.
 Γιὰ δέτε ἔργα μιὰρά, γιὰ δέτε προδοσίαις,
 ἀκόμη θὰ γρικῆσετε πλείσαις ἴματοχυσίαις.

182

1 εἴλθασι-τῆ στιά. — 2 κύπαν-ὄλους-ἀπολέσαν. — 3 ἴ λέσει. — 4 ἐσείστηκε-κλαῖσι. — 5 ξεφάντωσαις. — 6 στιλούσει. — 7 ἐθλίβετο. — 8 εὐγενικέ-ἀναζητᾶσε. — 10 στέκοντε-τῆ-τος χώνουν. — 11 δύχνουσι. — 12 ἐγένη. — 13 γραψασύντο-πέ. — 15 μείν-φανερόσουνε-κινίσουν. — 16 βροῦσι-νηκίσουν. — 17 ὅς-λέσει-ἀπομῆνα. — 18 ἔδεκε-ἀλωνάρη μῆνα. — 19 γλητοκαν ἀποκὺ τυχένη-καυχῶντε. — 20 θυμοῦνται. — 21 ἐμαρτυρηθήκανε-πήγαν-πιάσαν. — 22 ἄλους-ἄλους ἔκι. — 24 γρικύσεται πλείσαις ματοχυσίαις.

*

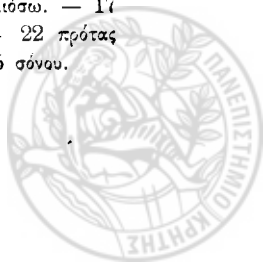

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΡΜΥΡΟΝ

- Καὶ τὸν Καλέργη ἐστείλασι ἔς τὸν Ἀρμυρὸν καὶ σώνει
 μὲ μπεργαντιά, κι' ὄξω ὄδακε κ' εἰς τὰ Σφακιὰ ἴποσώνει.
 Τὸ Μαχαιργιώτη καὶ Πασκῆ εἶχε ἔς τὴ συντροφιάν του,
 5 κι' ἄλλους Ρωμνηοὺς ἀδυνατοὺς νὰ στέκουσι σιμά του,
 Καὶ τοὺς Σφακιώταις ὄρισε τοὺς πρώτους γιὰ νὰ κρᾶξουν,
 ὄγιὰ νὰ βοηθήσουσι καὶ ἔς τὸ φορτί νὰ φτάξουν,
 νὰ κάμωσι ὁμόνοια, νὰ μαζωκτοῦσι νῆλθου,
 ἔς τὸν Ἀρμυρὸ νὰ κατεβοῦ, κ' ἴντα κακῶ θὰ πάθου,
 10 τοὺς Τούρκους νὰ μαλώσωνε κι' ἀπῆτις τοὺς νικήσουν,
 τιμὴ ἀποῦ τὸν Πρίντσιπο θὲ νὰ κληρονομήσου
 ἄρχονταις νὰ τοὺς κάμωνε, χωργιὰ νὰ τοὺς χαρίση,
 καὶ νᾶναι καλορρίζικος κατόπι ὅποιος ζήση.
 Ἐγὼ τουφέκια καὶ σπαθιὰ ἔς τὰ χέργια σας νὰ δώσω,
 15 καὶ τὰ κακὰ ποῦ ἴλαβετε, τῶρα νὰ ξεγδικηώσω.
 Κ' ἐλάτε γιὰ νὰ πάμενε ἐκεῖ γιὰ νὰ σταθούμε,
 καὶ τὸ φορτί νὰ πιάσωμε τοὺς Τούρκους νὰ χλωούμε.
 Ἐκεῖ ἴχω καὶ τὰ μπεργατιά κι' ὄλα ἴναι φορτωμένα
 μονετζιό, καὶ καρτεροῦ κ' εἶναι ὄκεῖ ἴραμένα.
 20 Ἐπλάνεσε τοὺς Σφακιανούς τότες καὶ ἴμάζωξέ τσοι,
 καὶ ἴπῆγαν νὰ μαλώτωσι ἄμυ' ἐξωλόθρεφέ τσοι.
 Πρώτας ἐπῆραν τὸ φορτί κι' ὄλο ἴχλάσασίν το,
 τοὺς Τούρκους ἐσκοτώσανε, κι' ἀπόκει ἀγῆγκσίν το
 ἔρημον, καὶ κινούσινε ἄλλου καὶ καστελλόνου,
 25 καὶ τὸ μαντάτο ἔς τ' ἀφεντὸς εἰς τοῦ Ρεθέμνου σώνωου

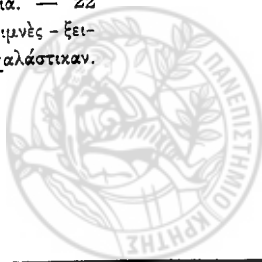
183

2 καλέργη αἰ στίλασει - σόνη. — 3 ὄξόδοκε - ποσόνη. — 4 μαχαιργιότι - πασκή. — 5 ῥομνιούς. — 6 σφακιότες ὄρισε - πρώτους. — 7 βοίθησουσι - φορτή. — 8 ὁμόνια. — 9 ναρμυρῶ - κήντα κακῶ. — 11 τιμὴ ἀποῦ. — 12 χοργιὰ - χαρίσι. — 13 καλορρίζικος. — 14 ἔχο. — 15 πούλαβεται - ξεγδικιόσω. — 17 φορτή. — 18 φορτωμένκ. — 19 κύνεδεκει. — 20 μαζωξέτσοι. — 22 πρώτας ἐπῆραν - φορτού. — 23 ἐσκοτώσανε. — 24 ἄλλου - καστελόνου. — 25 σόνου.

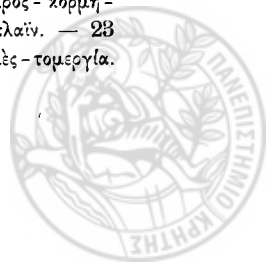
- καὶ μάθῃν το κ' εἰς τὰ Χανιά καὶ ἐν τῷ ἄμα βγαίνου
 κηβαλαρέοι καὶ πεζοί, κ' ὅλοι ταῖς στράταις ἐμπαίνου.
 Καὶ πάλι ἀπὸ τὸ Ρέθεμνος πολλότατοι ἐκινήσαν,
 καὶ φθάνουσιν ἔς τὸν Ἄρμυρόν, σιμὰ τοὺς τριγυρίσαν.
- 5 Καὶ κείνοι εἶχαν τρόχαλον καὶ ἰστέκαν φυλαμμένοι,
 κ' ἄρκομπουζαῖς καὶ σαίττιαῖς, κ' ὁ Τούρκος μέσα μπαίνει.
 Τὰ βόλια τοὺς ἰσοτόνκσι καὶ πέφτα κ' ἀποθαῖνα,
 κ' οἱ ζωντανοὶ ἐμαλόνκσι κ' ἄλλοι σιμὰ ἐμπαῖνα.
 "Ὅλοι καλὰ ἐμαλόνκσι, μὰ μπόλμπερ' εἶχαν λίγη,
- 10 κ' ὁ Χριστιανὸς ἐτύχαινε ἀποδ' ἐκεῖ νὰ φύγη.
 "Ἐρρίξαν ταῖς σαίττιας τως, δὲν εἶχασι πλεῖθ μπάλαις,
 κ' ἄρχίσασι γιὰ νὰ πετοῦ ταῖς πέτρας ταῖς μεγάλαις.
 "Ὅλοι νὰ φύγουν ἀπὸ κεί, κ' οἱ Τούρκοι νὰ τοὺς ἴδουσι,
 ἐτρέξασινε οἱ πεζοὶ τὸ μπόρο καὶ πατοῦσι.
- 15 Κιανένα δὲν ἐσώσανε γιὰτ' ἦτονε φευγάτοι,
 κ' ἀπὸ τὸ τόσον τρέξιμον ἕνας τὸν ἄλλον ἐπάτει.
 Ἐπιάσασινε τὰ βουνιά ἔς τὰ δάση ἐχωστῆκαν,
 μὰ ταῖς πτωχιαῖς χωργιάτισσας ἐπήγασι καὶ βροῆκαν
 καὶ ἴηρασι τὸ πρᾶμμά τως, τὰ σπήτιά τωνε κ' ἀψαν,
- 20 κ' ἐπιάσασινε ταῖς Ρωμνηαῖς καὶ τὴν τιμὴν ἐβλάψαν.
 Σκλάβαις ὄλαις ταῖς ἴηρασι καὶ τὰ παιδιὰ ἐφονεῦγαν,
 καὶ τοὺς χωργιάταις ἔς τὰ βουνιά ἐπήγαν καὶ ἴγυρεῦγαν.
 Εἰς τὰ Χανιά τσῆ φέρασι καὶ κλαίγασι ἢ δόλιας,
 γδυμναῖς καὶ ἀξυπόλυταις κ' ἦτονε δίχως μπόλιας,
- 25 Καὶ ὁ Καλέργης ἔφυγε ἔς τὴ Σούδα μέσα μπαίνει,
 καὶ τοὺς χωργιάταις ἄζηκε καὶ ἠγαλαστῆκαν οἱ ξένοι.

1 ἐντὸ ἄμα βγένου. — 2 ἐμπένου. — 3 παλὴ ἀποῦ - πολύτατοι ἐκύνισαν.
 — 4 ἄρμυρόν σύμα - τριγυρίσαν. — 5 κύνοι. — 6 τούρκος μεσαμπένη. — 7
 σοκτόνασαι - κ' αποθένε. — 8 ζωντανοὶ - ἄλλοι σύμαν ἐμπένα. — 9 ὅλοι καλλὰ -
 μπόλμπερι - λίγη. — 10 ἐτίχαινε ἀποδεκί. — 11 ἐρρίξαν - τος - εἶχασι πλεῖθ. —
 12 ἀρχίσασι. — 13 ὄλη - φήγουν - τούρκοι - δούσι. — 15 δνεσώσανε. — 16
 τρέξιμον ἕνας - ἐπάτει. — 17 δασεῖ ἐχοστῆκαν. — 18 χοργιάτισσε ἐπήγασι - βροῖκαν.
 — 19 πῆρασι. — 20 πιασασύνε - βομνιές. — 21 ὄλαις - πῆρασι - πεδιά. — 22
 χοργιάτες - ἐπήγαν - γυρεῦγαν — 23 τζι - κλέγασι ἢ δόλιας. — 24 γδυμνές - ξει-
 πόλιτες κείτονε δίχως. — 25 ἔφυγε - μπένη. — 26 χοργιάτες ἄφεικε - χαλάστεικαν.

- Τὰ μπεργαντιά 'τονε δεκεῖ, καὶ μπαίνει καὶ γυρίζεῖ,
 'ς τὴν Κρήτην δίχως νίκησιν καὶ τίποτας δὲν χρῆζει.
 'Ετούτα ἄλλα 'πάθανε οἱ κακοτυχισμένοι
 οἱ Σφακιανοί, ὁποῦ 'τονε λιγάκι ἀναπαύμενοι.
- 5 Κι' ὁ πόλεμος δὲν ἔπαυτε 'ς τὸ Κάστρο νὰ μαλώνου,
 κι' ἀπῆτις τσοὶ 'νίκησανε ἐκεῖ μαντάτα σῶνου,
 'Επῆραν θάρρος περισσὸν τότες οἱ ὠχθρεμμένοι
 οἱ Τούρκοι, καὶ κινούσινε τῆ φόσσας κατεβαίνει.
- 10 Κι' ἔδειξεν μπόρσιν πολλὴν μὲ δύναμιν περισσαν,
 καὶ τότες οἱ ἀφέντικς μας γιὰ νὰ κολλοῦν ὠρίσαν
 ἀπάνω τῶν 'Αγαρηῶν, λουμπάρδαις νὰ πετοῦσι,
 σάρπανα νὰ τοὺς παίρνοσι 'ς ὄλους, ποῦ κατεβοῦσι.
 Καὶ τὰ κανόνια ἐσπούσανε κι' ἀνοίγασι τὰ μάτια,
 κ' ἦ ρόδαις ἐχαλούσανε καὶ γίνοντα κομμάτια:
- 15 ὦ! πάντοτε καθημερνῶ, καθ' ὄρχ τ' ἀμολέρνα,
 κ' οἱ μπουμπαρδάροι ἄνεσι καθόλου δὲν ἐπαίρναν.
 Εἷς καπετάνιος ἦτονε, Πασκῆ τὸν ὠνομάζαν,
 κ' ἦτο μικρὸς εἰς τὸ κορμὶ κι' ὄλοι τὸν ἐτρομάζαν,
 ἀντραγαθίαις ἔκανε, πάντα τὸν ἐπαινοῦσαν,
- 20 γιὰτὶ τοὺς Τούρκους ἔπιανε 'ς τὴ στράτα ὁποῦ περνοῦσαν,
 ποῦ 'τονε 'ς τὸ Παληόκαστρο καὶ 'βγαίνασι τὸ βράδυ
 κ' ἦτονε κεῖ 'ς τὸ πλαῖν του δύο καλοὶ σολτάδοι,
 'ς τὴν στράτα ὅπου 'θέλασι οἱ Τούρκοι νὰ διαβοῦσι,
 ἐτούτοι ἐμπαίνασι ἐκεῖ γιὰ νὰ τοὺς καρτεροῦσι
- 25 'ς τὸν τόπο, κι' ἀνημένασι τὰ Τούρρικα μουλάργια
 ποῦ 'ς τὰ παβιόνια πραιμματιαῖς ἐφέρναν καὶ τομάργια.

1 μπένη - γυρίζεῖ. — 2 κρήτην δίχως νηκησὴν - χρίζει. — 3 ἐτούτα ἄλλα - κακὸ τυχεῖς μένοι. — 4 ὁπούτανε ληγαχῆ. — 5 μαλόνου. — 6 τζινηκήσανε - σόνου. — 7 ἐπῆραν θάρρος. — 8 τούρκοι - κινούσινε - κατεβένη. — 9 δέξεν - πολλὴν δυνάμην. — 10 κολοῦν ὠρίσαν. — 11 ἀπάνω - πετοῦσι. — 12 πέρνοσι - κατεβοῦσι. — 13 ἀνήγασι. — 14 ἠρόδες - γινούντα καμάτια. — 15 καθημερνῶ. — 16 ἄνεση - ἐπέρναν. — 17 εἰς - εἶτονε - ὠνομάζαν. — 18 κῆ τὸ μικρὸς - κορμῆ - ὄλλοι. — 21 παλιὸ κάστρο - εὐγενάσι - βράδι. — 22 εἶτονε κεῖς - πλαῖν. — 23 τούρκοι - διαβοῦσι. — 24 ἐτούτοι ἐμπένασι. — 26 παυιόνια πραιματιῆς - τομεργία.

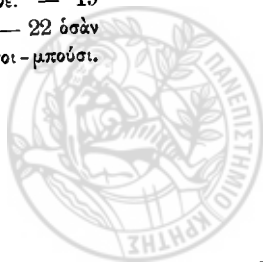

- ἐτούτοι ἐμένασιν ἐκεῖ κι' ἄφινά καὶ ἔπερνούσαν,
καὶ μὲ πολλὴν ἀποκοτιὰν ἐτρέχαν καὶ τὸ ἄρπουσαν
καὶ ἔπαίρναν τὰ μουλάργια τως μ' ὅ,τι κι' ἂν ἐβαστοῦσαν
τοὺς Τούρκους ἐσκοτόνασι καὶ τοὺς καταχαλοῦσαν,
5 ἔς τὸ Κάστρο ἐγυρίζασι καὶ φέρνασιν τα μέσα,
κ' ἐγὼ νὰ γράφω δὲν ἔμπορῶ βίον ὁποῦ ἔκερδέσαν
Πάντα ἔς ταῖς χρεῖαις ἔτοιμος ἦτονε νὰ ἔποθάνη,
κι' ὁ γενεράλης ὤρεξε πρῶτον νὰ τὸν ἐβάνη
εἰς τὰ μουράγια ὕστερα μίαν σαῖττιὰν τοῦ ἴσαν,
10 ἔς τ' αὐτὴν του μέσα ἔκθησε καὶ τὴν ζωὴν του ἐπῆραν.

ΔΕΥΤΕΡΟ Σ ΤΟ ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟ.

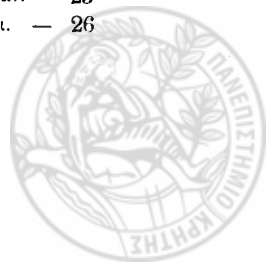
- Ἦτονε τὰ Μαλτέζικα ἔς τὴν Κρήτην καὶ μαθαίνου,
πῶς εἰς τὸ Μυλοπόταμον Τούρκοι καὶ τὸ ἄνημένου,
ὅταν περάσου ἀπὸ ἑκεῖ, ἔξω νὰ θὲν νὰ βγοῦσι,
15 νὰ μὴν ἀφήσουνε ἔς τὴν γῆν ταῖς σκάλαις τως, νὰ ἔμποῦσι,
Καὶ τοῦ γενεραλήσιμου λέσι νὰ τῶνε δώση
θέλημα καὶ τὰ μπεργαντιὰ νὰ μποῦν Ρωμαῖοι τόσοι.
Τὰ μπεργαντιὰ ἐσιμώσανε καὶ τὸν λαὸν φορτόνου,
τὴ νύκτα καὶ κινούσινε καὶ πρὸς ἐκεῖνα σώνου.
20 Ἐς τὰ Τάλη ἔσταματήσανε, ὄγια νὰ καρτεροῦσι
νὰ φτάξου τὰ Μαλτέζικα, ἔς τὸ μπόλεμον νὰ ἔμποῦσι.
Κι' ὡσὰν ἐσμίζανε ἐκεῖ, ἔξαφνα τοὺς ἔπλακῶσαν
τότες ἔς τὸ Μυλοπόταμον καὶ πόλεμον ἐδῶσαν
λουμπάρδαις ἀμολάρασι, κι' οἱ Τούρκοι νὰ τοὺς ἔδοῦσι,
25 εἰς τὸ Καστέλλι ἐτρέξανε πολλότατοι νὰ μποῦσι,

1 ἐτούτοι ἐμένασιν - περνούσαν. — 2 πολὴν. — 3 πέρναν - τος μ' ὅτι. —
5 κάστρω ἐγυρίζασι. — 6 μπορό. — 7 χρεῖαις ἔτοιμος ἔτονε - ποθάνει. — 8
ὄρεξε πρῶτον - βάνει. — 9 ὕστερε - σῆραν. — 10 σταφτήν - ἐκάθισεν - ἐπύραν. —
12 μαλτέζικα - κρήτην - μαθένου. — 13 πὸς - μῆλο πόταμον. — 14 ναυγούσι —
15 μείν - γῆν - μποῦσι. — 16 λέσει. — 17 ρωμέοι. — 18 ἐσιμώσανε. — 19
τῆ - κηνούσινε - ἐκῆνα σόνου. — 21 ναυτάξου - μαλτέζικα - ναμποῦσι — 22 ὡσὰν
ἐσμίζανε - πλακῶσαν — 23 ἐδόσαν. — 24 δοῦσι. — 25 καστέλλι - πολότατοι - μποῦσι.

- ὄπου ἔχαν ταῖς λουμπάρδαις τως, γιά νά τῶνε κολλοῦσι,
 ὄγια νά μὴν ἀφήσουνε ἕξω ἀπὸ ἑκεῖ νά ἔβγουνσι.
 Ἐξεβαρκάρα τὸ λαό, καὶ τὸ χωργιὸ ἀρχίζου
 ὄλο νά τὸ κρουσεύγουσι, τὰ σπήτια νά κρεμνίζου.
- 5 Σκάλαις ἐβάλαν ν' ἀνεβοῦν καὶ τὸ Καστέλλι: πιάσουν,
 τὴν νίκην εἶχαν στερεὰν ἐτούτη νά μὴν χάσουν,
 τὸ ἴδιον γιά νά κάμουσι σὰν καὶ τὸ Γελντάση πάλι,
 νά πάρουν σκλάβους ἀποκεῖ νά ἔχουν χαρὰν μεγάλην.
 Καὶ τὸ Καστέλλι σφαλικτό, κ' οἱ Τοῦρκοι μέσα ἐστέκα
- 10 κ' ἀπ' ἕξω ἐσκληβόνασι πᾶσα λοῆς γυναικα
 κ' ἀπῆς ταῖς σκάλαις εἶχασι τρίγυρα ν' ἀνεβοῦσι,
 τότες οἱ Τοῦρκοι σαῖττιαῖς καὶ τουφεκιαῖς κινούσι,
 καὶ κατακροῦσι τῶν Χριστιανῶν καὶ κάτω τοὺς ἔκρεμνισαν.
 Καὶ μέσαν ἴπου τὸ Ρέθειμος οἱ Τοῦρκοι τὸ ἔγρικῆσαν,
- 15 τότες καθαλικεύγουσι τρεχάτοι, γιά νά φτάξου
 ὄλοι ἔς τὸ Μυλοπόταμον, τοὺς Φράγκους γιά νά σφάξου.
 Εἰς σὲ μιὰν ὄραν ἐφτάξανε, κ' οἱ Φράγκοι νά τοὺς ἔδουσι,
 γυρίζου γιά νά φεύγουσι, κ' οἱ Τοῦρκοι τοὺς κινούσι
 γαβαρινιαῖς τῶν σολνταδῶν μὲ τὸ ἴδικόν τως χέρι,
- 20 καὶ ἔχασαν τὴν ὀλπίδα τως τότες οἱ καθαλιέροι.
 Ἐ τὰ κάτεργα ἐμπήκανε καὶ τὸν λαὸν ἀφῆκα,
 κ' ὁ Τοῦρκος τοὺς ἔκομμάτιασε τοὺς δόλιους καὶ ἔχαθῆκαν.
 Πολλοὶ ἐδάωκαν ἔς τὸ γιάλό, μόνο γιά νά γλυτώσουν,
 κ' εἶχασι κάλλιο νά πνιγοῦν παρὰ νά τοὺς σκοτώσουν
- 25 Τὰ μπεργαδιά ἐμακρύνασι, γιά νά μὴ δὲ χαθοῦσι,
 κ' ἀφῆκαν τοὺς συντρόφους τως ἕξω, γιά νά κοποῦσι.

1 ἐκολοῦσι. — 2 μειν ἀφεισοῦνε. — 3 χωργὸ ἀρχερίζου. — 4 κρέμνει-
 ζου. — 5 καστέλει. — 6 νήκην ἔχαν. — 7 κάμουσι. — 9 καστέλει σφαλη-
 κτώ. — 10 πᾶσα λόεις. — 11 ἀπεῖς-ἔχασι τρίγυρα. — 12 κινούσι. — 14
 γρικεῖσαν. — 16 μηλοπόταμον — 17 ὄραν ἐφτάξανε-δούσι. — 18 γρίζου-κυ-
 νοῦσι. — 19 χέρη. — 21 ἐμπήκανε-ἀφείκα. — 22 κομάτιασε-χαθῆκαν. — 23
 πολοί. — 24 κάλιο-πνιγοῦν-σκοτώσουν. — 25 ἐμακρῆνασι-χαθοῦσι. — 26
 ἀφύωκαν-τος-κοπούσι.

Καὶ καρβαλιέρους περισσοὺς τότες ἐκομματιάσαν,
καὶ τὰ μαντάτα τὰ κακὰ ἔς τὸ Κάστρο ἔλα ἐφτάσαν.

Καὶ γιὰ τοὺς Τούρκους ἐπ' ὤλιπιζαν νὰ πιάση καὶ νὰ φέρη **187**
σκλάβους, μὲ λύπη πάσινε εἰς τὰ δικά τως μέρη

5 Ὅ,τι κι' ἂν ἐκερδέσανε κ' ἦτονε φορτωμένοι,
θάνατον μόνο ἐλάβασι κι' ὀργὴ καταραμένη.

Ἄπῃς ἔς τὸ Κάστρο φτάνουσι καὶ ἔμπαίνου ἔς τὸ Μαντράκι,
εἶπασι ὅ,τι ἐκάμασι οἱ καρβαλιέροι οἱ Φράγκοι

10 ποῦ ὁ Γυλντάσης, ποῦ ἔκαμε τόσαις ἀνδραγαθίαις
καὶ νὰ μὴν ἦτον τώρα ἐδῶ γιὰ τούταις μας ταῖς χρεῖαις!
Ποῦ ἔσαι, Γελντάση εὐγενικέ, καὶ ποῦ ἔνε ἡ κατεχιά σου,
ἔς τούτη τὴν μάχη νὰ σταθῆς νὰ παίξουν τ' ἄρματά σου;
καὶ νὰ φανῆς ἔς τὸν ὀχυροῦν σὰν πάντα σου ἀνδρειωμένος,
νήκιαις νὰ πάρῃς καὶ τιμαῖς σὰν ἦσουν μαθημένος!

ΟΠΕΡΑ ΜΟΤΖΕΝΙΓΑ

15 Τότες καράβια ἤλθανε ἀπὸ τὴν Μπαρμπαρίαν,
καὶ φορτωμένα ἦσανε Τούρκους πολλοὺς γιὰ χρεῖα.
Καὶ πᾶν καὶ ξεβαρκάρουνται ὀπίσω ὀποῦ τὸ Κλήμα,
τοῦ Μεσραῖς νὰ βγούσινε, νὰ κάμουν πολὺ κρῖμα
μὲ πόθο καὶ μὲ δύναμι καὶ ἔπιθυμιά μεγάλη,

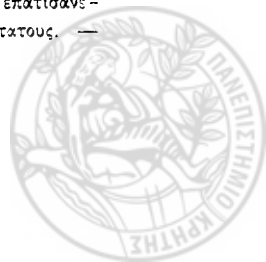
20 καὶ δὲν ἐλογαργιάζανε τί ἔπαθαι καὶ οἱ ἄλλοι.
Ἐς τοῦ Χουσαῖν ἐφτάζανε ἐκεῖνοι οἱ Μπαρμπαρέσοι,
τὸ Κάστρο ὡσὰν εἶδασι, μ' ἀποκοτιὰ τοῦ λέσι.
πῶς τέτοιο κάστρο δὲν ἔμπορὸ νὰ ἔμποῦ νὰ τὸ χαλάσουν,
νὰ κόψουν τοὺς Χριστιανοὺς καὶ τὰ φορτιὰ τως πιάσουν.

1 ἐκομματιάσαν. — 2 κάστρο ὄλα. — 3 πιάσι - φέρει. — 4 λήπη - μέρει.
— 5 κίτονε φορτομένοι. — 7 ἀπῆς - καστρω μπένου - μαντράκη. — 9 γιοελντά-
σις. — 10 ἦτον - χρεῖς. — 11 πούσε γελντάσι εὐγενικέ. — 12 σταθεῖς - πέζου.
— 13 φανεῖς - ἀνδριομένος. — 14 νήκιαις - εἶσουν μαθημένος. — 15 ἀποῦ. —
16 φορτωμένα εἶσανε τούρκους πολλοὺς - χρεῖα — 17 πᾶν - ξεβαρκάρουντε - ὀποῦ -
κλήμα. — 18 τζι - ποληκρῖμα — 19 δύναμη - ἐπιθυμιά. — 21 ἐφτάζανε ἐκεῖνοι.
— 22 ὡσὰν. — 23 κάστρω - μποροῦ. — 24. τος.

- Καὶ λέσιν του πῶς θέλουσι κάτω νὰ κατεβούσι,
καὶ τότες κ' οἱ ἐπίλοιποι ὀπίσω νὰ κλουθούσι,
ὄγιά νὰ 'δοῦν οἱ Χριστιανοὶ ἐτούτους πῶς μαλόνου,
γιὰ ν' ἀτιμέψουν μὲ κακὸν τὸ πιάσμα τοῦ Αὐλώνου.
- 5 Κι' ὀρδινιαστήκασι λοιπόν, καὶ σμίγουσι καὶ πᾶσι
τρεχάτοι, καὶ γαυγίζασι σὰν σκύλοι νὰ τοὺς φᾶσι.
Μ' ἀπῆτις ἐσιμώσανε μὲ τ' ἄρματα νὰ τρέχουν,
ἀρχίστανε ἢ λουμπαρδιαῖς κ' ἢ τουφεκιάς νὰ βρέχουν
ἔς ἓνα φορτί, ὅπου κ' ἀράζουνε "Ὀπερα Μοτζενίγα,
- 10 ὅπου κι' ἐκεῖνο ἀμετρα τοὺς Τούρκους ἐκυνῆγα,
γιὰ νὰ τὸ ρίξουν ἀπὸ κ'εῖ κι' ὄλο νὰ τὸ χαλάσουν,
καὶ μαζωκτῆκανε ἐκεῖ νὰ μπουσι νὰ τὸ πιάσουν.
Οἱ κατεργάροι ἐσκάρτανε τοὺς λάκκους καὶ βαθαῖνα,
καὶ ξάφνου βλέπουν τοὺς ὀκτροὺς μέσα δεκεῖ καὶ μπαῖνα.
- 15 Κ' ἢ λουμπαρδιαῖς τσοὶ σκότونه κ' οἱ ἄλλοι νὰ σιμώνου,
καὶ μὲ πολλῆ ἀποκοτιὰ μέσα ἔς τοὺς λάκκους σώνου
κ' ἐσιμῆξαν μὲ τοὺς Χριστιανούς καὶ δίδασι καὶ παῖρνα,
καὶ σαῖττιαῖς καὶ ἀρκομπουζαῖς κ' ἢ δυὸ φυλαῖς ἐσέρνα.
Τὴν "Ὀπερα ἐπατήσανε, ἀμμὲ δὲν τὴν νικῆσαν,
- 20 καὶ μὲ τὸ αἶμα ὅπου τρεχε ὀπίσω τοὺς γυρίσαν,
τοὺς κατεργάρους, τρέχουσι κι' ἀπάνω τως ἐράξαν
γιὰ νὰ τοὺς κόπτου, μὰ οἱ Χριστιανοὶ πολλότατους ἐσφάξαν
Καὶ μπαίνουσι ἔς τὴν "Ὀπερα μέσα καὶ τοὺς κρεμνίζουν,
κ' οἱ Μπαρμπαρέσοι οἱ ἄτυχοι τὸν πόλεμον γνωρίζουν
- 25 Ἐδίδασι μὲ τὸ σπαθὶ πὸ μινὰ μερὰ κι' ἀπ' ἄλλη,
καὶ πέσαν Τούρκοι ἀμετροὶ μὲ ταραχὴ μεγάλη.

1 λέσιν - κάτω - κατεβούσι. — 2 ἐπίλοιποι - κλουθούσι. — 3 δοῦν. — 4
γιανατιμέψουν. — 5 ὀρδινιαστήκασι λυπὸν - σμῆγουσι. — 6 γαυγίζασι - σκεῖλοι.
— 7 ἐσιμώσανε. — 10 κεκάνο - τοῦκοι. — 12 μαζωκτῆκανε - μπουσι. — 13
τοὺς λαγκοὺς - βαθένα. — 14 ὀκτροὺς - κερπένα. — 15 οἱ - σημόνου. — 16 πολλή
- λάκους σόνου. — 17 κερμῆξαν - δίδασει - πέρνα. — 18 διὸ. — 19 ἐπατάσανε -
νικήσαν. — 20 ἔμα - γυρίσαν — 21 τρέχουσι - ἀπάνο. — 22 πολότατους. —
23 μπένουσι. — 24 ἄτιχοι. — 25 εἰδασει - ἀπαλη.

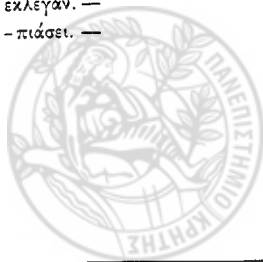

Λίγοι ἐγυρίσαν ἀπὸ 'κεῖ οἱ καταφρονημένοι,
καὶ μέρος ἦτονε νεκροὶ καὶ μέρος λαβωμένοι.
Μὰ τίς ἔμπορεῖ νὰ διγηθῆ τῇ μάχῃ, ὅπου ἐστάθη,
καὶ πόσος Τοῦρκος καὶ Χριστιανὸς ἔπεσε 'κεῖ καὶ χάθη!

- 5 Κ' οἱ ὄξω ὡσάν εἶδασι πῶς δὲν πορᾶ νικήσουν,
ἔκανε χρεῖα στανικῶς ὀπίσων νὰ γυρίσουν
εἰς τὰ φορτιὰ νὰ πάσινε τοῦ Τοῦρκο νὰ σταθοῦσι,
μὴ μπάθουσι τὰ ὅμοια καὶ 'κεῖνοι νὰ χαθοῦσι.
Κ' οἱ Χριστιανοὶ τοὺς διώχνουσι κ' ὅλους τοὺς 'κυνηγοῦσαν,
10 κ' οἱ Μπαρμπάρεσοὶ ἐπέφτανε καὶ τοὺς 'καταχαλοῦσαν,
δὲ γράφω τόσαις κανονιαῖς, ποῦ 'πῆρε τὸ κορμὴν τως
ὄγιὰ τὸν πόθο τὸν πολὺ καὶ γιὰ τὴ πλερωμὴν τως.
Καὶ 'κεῖνοι ὅπου 'το 'ς τ' ἄλογα, ἐτότες ἐπεξεῦσαν,
ὅπου μὲ τὴ χαρὰν τωνε ὅλοι ἐκαβαλικεῦσαν,
15 ὅπου ταμπούκια, βούκινα ἐπάζαν καὶ 'λαλοῦσαν
κ' ὡσάν δὲν ἐνικήσανε τὰ 'ρικτα καὶ χαλοῦσαν.
Κ' οἱ ἄλλοι, ὅπου 'πήγανε μὲ τὴν χαρὰν περίσαν,
τ' ἄρματα καὶ καζάκαις τως τῶν σολντάδων ἐχαρίσαν.
Κι' ὁ Χοσαίνης νὰ θωρῆ τόσον κακὸν νὰ γένη,
20 οἱ ἄλλοι Τοῦρκοι ἐλέγασιν ἔξω τοῦ νοῦ πῶς βιάινει.
'Απῆτις ἐγυρίσανε ἐκεῖνοι ὅπου 'γλυτώσαν,
ἔκλαιγαν καὶ 'θρηγούντανε 'ς τὰ βάσανα τὰ τόσα
εἰς τὰ παβγιόνια ἤλθανε, 'ς τὴν Γκάντιαν ἀποκάτω,
τὸ Κάστρο ἔκανε χαραις, καὶ ὁ Τοῦρκος ἐθρηνάτο.
25 Κι' ὁ Χοσαίνης ὠλπίζεν μ' ἐκείνους νὰ τὴν πιάσῃ,
εἶπε γιὰ νὰ πάουσινε κ' ἡ μάχῃ νὰ σκολάσῃ.

189

1 λίγοι ἐγυρίσαν. — 2 εἶτονε-λαβωμένοι. — 3 τεὶς μπορεῖ-διγηθεῖ. —
5 ὄξω ὡσάν εἶδασει πός. — 6 χρεῖα στανικὸς ὀπίσων-γυρίσουν. — 7 σταθοῦσι.
— 8 ὅμοια-κύνιοι. — 9 διώχνουσι-κυνηγοῦσαν. — 11 γράφο-πέιρε-κορμείντος.
— 12 πόθο-πολή. — 13 κόνιοι. — 15 βούκινα ἐπάζαν. — 16 ὡσαν-ἐνική-
σανε-ρεικτά. — 17 ὅπου πήγανε-περίσαν. — 18 καζάκεστος. — 19 θωρεῖ-γένει.
— 20 βιάνει. — 21 ἀπειτὴς ἐγυρίσανε ἐκύνιοι ὅπου γλιτόσαν. — 22 ἐκλεγάν. —
23 στυνγκατιὰν ἀπόκατο. — 24 κάστρον-ἐθρυνάτο. — 25 ὁ-ὄληξεν-πιάσει. —
26 ἐπιγία-παούσινε-σκολάσει.

Οί πρώτοι Τούρκοι ἐλέγασιν τὸ πῶς μὲ δίχως γινῶσιν
ἐπήγασιν ἔς τὸν πόλεμον, καὶ πέσασινε τόσοι.

Γιατ' εἶχαν τὰ φουρνιέλα τως κ' ἀνάψαν ὄλα ἑκεῖνα,
κ' ὅσοι κ' ἂν ἀνεβήκανε, ὄλοι νεκροὶ ἀπομείνα.

5 Κ' οἱ ἄλλοι, ὅπου ἐγλυτώσανε μὲ πρίκα τως γυρίζουν,
κ' οἱ Μπαρμπαρέσοι τὸ κακό, ποῦ πάθανε, γνωρίζουν.

Κ' οἱ Φράγχοι πᾶν καὶ βλέπουνε κ' ἦτονε γεμισμένοι
τσοὶ λάκκους μέσα ἔς τὸ φορτί οἱ Τούρκοι ἴποθαμένοι.

Καὶ ἴγνη κρούσος περισσός, ἐπῆραν τ' ἄρματά τως,
καὶ ἔκόπταν τὰ κεφάλια τως καὶ ἴπεσε ἡ χαρά τως.

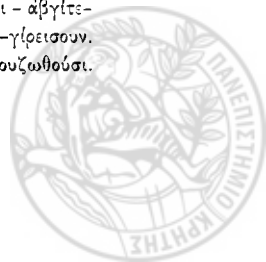
10 Νά! Μπαρμπαρέση ἀδύνατε, νά! πόλεμο δικό σου,
ποῦ κάμετε ἔς τὰ λόγου σας, ὀγιά τὸ θάνατό σου,
γυρίζετε ἔς τὴν Μπαρπαριά ὅσοι καὶ ἂν ἀπομείνα,
καὶ ὀγιά τῆ Κρήτη λέγετε πόσοι νεκροὶ ἀπομείνα!

15 Τοὺς σκλάβους πιᾶστε, δείρετε, τὸ φόνο νὰ πλερώσουν,
κ' ἀκόμη ἀναθεματισμοὺς ἀπάνω σας νὰ δώσουν.
"Ὅσοι κ' ἂ βγῆτε ζωντανοὶ τὴν Μπαρμπαργιά νὰ ὀῆτε,
τῆ Κρήτη πῶς ἐπήρετε μὲ τὸ ἄλλους σας χαρῆτε
καὶ ἴπέτε τῶν ἐπὶλοιπων καὶ ἑκεῖνοι νὰ γυρίσουν,

20 νᾶρθουν σὲ τοῦτο τὸ νησι ἔξω νὰ πολεμήσουν,
νὰ πάθουσι τὰ ὅμοια νὰ κατασκοτωθοῦσι,
κ' ὅσοι ἀπομείνουν ζωντανοί, νὰ καταμουζωθοῦσι.

190

1 πρότοι - πὸς μέδιχος γινῶσιν. — 2 ἐπέγασιν. — 3 ὄλλα κίνα, — 4 ἀνανεβήκανε ὄλλοι - ἀπομήνα. — 5 ἐγλητόσανε - τος γυρίζουν. — 7 πᾶν κευέ-
πουνε - ὄττονε γεμεις μένοι. — 8 λάκους - φορτή. — 9 γύνει κρούσος - ἐπῆραν -
τος. — 10 τος - τος. — 13 γήρεισατε - μπαρμπαριά - πομήνα. — 14 τῆ κρήτη -
πῶσοι - ἀπομήνα. — 15 δείρετε. — 16 ἀπονοσαι - δόσουν. — 17 ὅσοι - ἀβγίτε-
τῆ - ὀῆτε. — 18 τῆ κρήτη - ἐπειρέτε - χαρῆτε. — 19 ἐπὶλειπων - κύνει - γίρεισουν.
— 20 τοῦτο - νῆσει ἔξω. — 21 ὅμοια - κατασκοτωθοῦσι. — 22 καταμουζωθοῦσι.

ΟΓΙΑ ΤΑΙΣ ΦΩΚΑΙΣ

- Ἀρχίσαν φόνους ἀμετρούς καὶ τζακισμοὺς τὸ ἀρμάδαις
 γιὰ μοιρολόγια, γιὰ παιδιὰ πού ἄκανν αἰ μανάδαις
 γιὰ σκλάβους ὅπου ἑπιάνασιν κι' ἔχου τσοὶ καὶ δουλεύουον,
 5 καὶ ἑυτεργιὰ τ' Ἀγαρηνοῦ νὰ λάβουσι γυρεύουον
 καὶ πᾶν' καὶ τοὺς χαδεύουσι γιὰ νὰ σπλαβιτίσουον,
 καὶ πέμπου τζοὶ τζαλμάδαις τως νὰ τοὺς περιτομήσουον.
 Μ' ἄς ἔρθω γιὰ νὰ διγηθῶ τί κάμα τὰ κάράβια,
 πού τζάκισε τὰ κάτεργα κι' ὄλα τὰ πομονάργια,
 10 μαούναις καὶ τὰ κάτεργα ὅπου ἔτονε ῥαμένα,
 τζῆ Φώκαις καὶ ξεφάντονε κ' ἦτονε ξεγνοιασμένα.
 Κ' εἰς τὰ καστέλλια πηαίνοντας ἔς τὴ Σέρφο πᾶν ὀπίσουον,
 ἀνθρῶποι γιὰ νὰ κατεβῶ, νᾶλθουον νὰ τοὺς ῥωτήσουον,
 ἄν εἶδασι τὰ κάτεργα τοῦ Τούρκο πού νὰ μπιήκον,
 15 καὶ τοῦ ἴκασι, ἔχθες ἀργὰ ἀπὸ ὀδετὰ ἐδιαβήκον,
 καὶ πρὸς τζῆ Φώκαις ἔλαμνον μέσαν ἐκεῖ νὰ ἴμποῦσι,
 εἰς τὸν λιμνῶνα βέβαια μέσα νὰ φυλακτοῦσι.
 Καράβια ἦτον τῶν Χριστιανῶν κι' ὁ Ρίβας κι' ὠριζέν τα
 εἰκοσιδύ, γιὰ πόλεμον τότες κ' ἐτοίμασέν τα.
 20 Μέσαν ταῖς Φώκαις ἦτονε ἡ Τούρκικη ἀρμάτα,
 κι' ὁ Ρίβας φτάνει εἰδεκεῖ ἀπ' ὄξων καὶ τ' ἀπάντα
 ὀληνηκτίς νὰ μὴν ἐβγή οὐδένα νὰ μὴν φύγη,
 καὶ τὴν αὐγίτζα ἄρχισεν ἡμέρα καὶ ξανοίγει.
 Καὶ κάουσιον συμβούλιον νὰ ἴμποῦσι ἔς τὸν λιμνῶνα,
 25 νὰ πάρουσι τὰ κάτεργα ὡσὰν κ' εἰς τὸν Αὐλῶνα

191

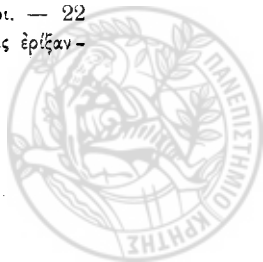
1 ὁ γιὰ - φάκαις. — 2 τζακισμοὺς. — 3 μοιρολόγια - πεδιά. — 5 γυρεύουον. — 6 πᾶν. — 7 τος. — 8 διγηθῶ. — 9 τζάκισε. — 10 μαούνας. — 11 τζιφόνες - κίτονε ξεγνοιασμένα. — 12 πιένωντας. — 13 ροτίσουον. — 14 μπίκαν. — 15 ἐδιαβήκον. — 16 τζηφοκες - μποῦσι. — 17 λιμνῶνα βαίβια - φυλακτοῦσι. — 18 ὀρήβας. — 19 εἰκοσιδιῶ - τιμασέντα. — 20 φόνες εἶτονε. — 21 ὀρίβας. — 22 ὀληνηκτής - ἔουγι οὐδένα - φύγι. — 23 ἡμέρα - ξανίγη. — 24 συμβούλιον - μποῦσι. — 25 ὡσὰν κεί - ναυλόνα.

- νὰ ἴμποῦσι νὰ μαλώσουσι κι' ἄλλον νὰ μὴν ρωτήξουν,
 πρίχουν μᾶς φύγουν ἀπὸ δὼ κι' ἄλλοῦ μᾶς ἀπαντήξουν.
 Ἐκεῖ ἔς τὸ μπόρο ἐστέκανε, καὶ πέντε ξεχωρίζουν,
 μέσα τῇ Φώκαις ἴπαινουσι καὶ τὸν ἐχθρὸν γνωρίζουν,
- 5 καὶ ἐν τῷ ἄμα ἀρχίζουσι λουμπάρδαις ν' ἀμολέρνουν,
 καὶ τὰ ἐπίλοιπά ῥθασι ἔς τὸν μπόρο καὶ σταλέρνουν.
 Κ' οἱ Τοῦρκοι τότες ξαφνικὰ τὸν πόλεμον νὰ δούσι,
 καὶ πάλι ἀπὸ τὰ κότεργα ἀρχίζαν νὰ κολλοῦσι
 τὸ κάθα ἓνα λουμπαρδιαῖς, καὶ τὰ καράβγια ἴπαινου,
- 10 καὶ μιὰ μαοῦνα δένουσι τὰ κόπανα καὶ σέρνου.
 Κ' οἱ Τοῦρκοι νὰ κυττάζουσι τῇ μπάλαις ὅπου ἐπηγαῖν,
 κινῶ ἀπὸ τὰ κότεργα κι' ἔξω ἔς τὴ γῆ ἐβγαῖν,
 τοὺς σκλάβους νὰ γλυτώσουσι καὶ ἄεινους νὰ τοὺς βγάνουν,
 ὄγια νὰ μὴν τοὺς πάρουνε γῆ πούρη νὰ ποθάνουν.
- 15 Ἐγίνη πλεῖσα ἀναμιγῆ ἔς τὰ κότεργά τως μέσαν,
 καὶ τρέχουν μ' ἄλλαις γοῦμεναις καὶ τὴ μαοῦνα ἐδέσαν.
 Καὶ Τοῦρκοι νὰ κυττάζουε τόσα περίσσα πάθη,
 νὰ φύγουσι ἐπνίγουνταν ὡσὰν τυφλοὶ ἔς τὰ βάθη.
 Κι' ὅπου σπιρούνια καὶ κουπιὰ, κατάρτια καὶ ταῖς πρύμαις,
- 20 καὶ νὰ τὰ γράψω δὲν ἴπορῶ οὔτε νὰ ἴπω σὲ ρήμαις.
 Καὶ φεύγουσιν οἱ ἄνομοι κι' ὅλ' οἱ τυράννοι ἄεινοι,
 καὶ θάνατος ἀμέτρητος ἔς τὰ κότεργά του ἐγίνη
 ἀμμὲ δὲν ἐμπορούσανε νὰ ἴβγούσι νὰ τοὺς πιάσουν,
 μὰ τῶν κατέργων ἐδίδανε μπάλαις νὰ τὰ χαλάσουν.
- 25 Καὶ τὴν μαοῦνα παίρνουσι ἀποδεκεῖ κι' ἐβγήκαν,
 καὶ λουμπαρδιαῖς ἐρρίζανε ὅλα τως καὶ ἄχαρήκαν,

192

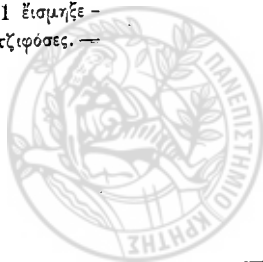
1 ἴμποῦσι - μαλώσουσι - ρωτήξουν. — 2 ἀποδὸ - ἀλλοῦ μᾶς. — 3 ξεχωρίζουν.
 — 4 τζιφόμες μπένουσι. — 5 τὸ ἄμα. — 6 ἐπίλειε πάρθασι. — 7 δούσι. —
 8 πάλι - κολοῦσι. — 9 μπένου. — 11 κιτάζουσι τζι - ἐπιένα. — 12 κυνοῦ - ὄξο
 στηγῆ ἐυγένε. — 13 γλητόσουσι - ἰόνους. — 14 ὀγιαναιμεῖν. — 15 ἐγύνει - ἀνα-
 μιγῆ - τος. — 16 τῆ. — 17 κητάζουε - πᾶθει. — 18 ὅσων - σταφάθη. — 19
 πρίμες. — 20 γράψω - πορὸ - μπό - ρήμες. — 21 ἀνεβρη - τυράνοι ἐκύνου. — 22
 ἀμέτρητος - ἐγύνει. — 23 ναυγούσι. — 25 πέρνουσι — 26 λουμπαρδοῦς ἐρίζαν-
 τος - χαρήκαν.

- τὸ πῶς καράβγια ἴπηρενε, κάτεργο τέτοιο μέγα·
 κι' οἱ Τούρκοι νὰ τὸ βλέπουνε ἐδέρουντα καὶ ἔκλαιγα.
 Σκλάβοι καὶ Τούρκοι ἐμείνασι μέσα καὶ πιάσασι τσοι,
 εἰς τὰ καράβια τσ' ἔμπασαν ὄλους καὶ ἔδεσασι τσοι.
- 5 Ἐνα καράβι ἦτονε περίσσα τρυπημένο,
 κ' ἦτο γεμάτο θάλασσα καὶ ξεμαδερωμένο.
 Βγάνου λουμπάρδαις καὶ σκοινιά, τ' ἄρμενα καὶ κατάρτια,
 κι' ἀφῆκαν το καὶ βούλησε γιατί ἔτονε κομμάτια.
 Καὶ πηαίνοντας πρὸς τὰ νησιά, σμίγουν μὲ τὴν ἀρμάδα,
- 10 καὶ κάμασι πολλαῖς χαραῖς ὄλην τὴν ἐβδομάδα
 Τοῦτο ἐγίνη Κυριακὴ τσοι ἕξη τοῦ Μαΐου,
 μνήμη δικαίου τοῦ Ἰώβ, τοῦ θαυμαστοῦ ἀγίου·
 ἔς τὸ σκοτωμὸ ποῦ ἴπῆθενε ἀν ἦν καὶ θυμηθοῦσι,
 σὲ καταφρόνεσι ἤρθανε, ὄχι νὰ παινέθοῦσι.
- 15 Ἰσραηλίταις ἄπονοι, ποῦ ἔτονε ἡ δύναμί σας,
 καὶ ποῦ ἔτον τὰ τουφέκια σας, ποῦ ἔτον ἡ κεφαλὴ σας;
 τοὺς Φράγκους νὰ φονεύσετε, ἐβγήκετε νὰ βοήτε,
 πέντε καράβια εἶδετε καὶ γιάντα νὰ χαθῆτε,
 νὰ σᾶς ἐκατσπάσουνε, μχοῦνα ἴπῆρασι σας,
- 20 καὶ ἔπεσαν αἱ ὀλπίδαις σας τότες κ' ἡ δύναμί σας;
 Κι' ὄλη ἡ ἀρμάδα ἔσμιξε καὶ ρίχτου τ' ἄρμενά τως·
 καὶ τίς ἔμπορεῖ νὰ διγῆθῃ, νὰ δεῖξη τὴ χαρὰν τως;
 ἔς τὴν Τίαν ἔξω φτάνουσι καὶ δένουν το τσῆ φόσσασι,
 καὶ λουμπαρδαῖς καὶ τὶ χαραῖς ἐκάμασινε τόσαις!
- 25 Κι' ὁ Χοσαίνης τὸ ἔμαθεν, καὶ τὴ μαοῦνα βλέπει
 τὸ πῶς τὴ φέρασι δεκεῖ, τότες τοὺς Τούρκους πέμπει

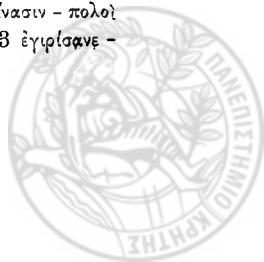
193

1 ἐπῆρανε - τετιο. — 2 κλέγα. — 3 ἐμήνασι. — 4 ὄλους. — 5 ἓνα κα-
 ράβι εἶτονε - τριπειμένο. — 6 κὶ τὸ - θάλασσα - ξεμαδερωμένο. — 7 σκηνιά. — 8
 ἀφῆκαν - κομμάτια. — 9 πῆνοντας - σμῆγουν. — 10 ὄλην - δυδομάδα. — 11 τσοὶ
 ἕξη. — 12 δικέου - Ἰώβ. — 13 σκοτωμὸ - ἀνεί. — 14 ὄχαινα πενεθοῦσι. — 15
 Οἰσραηλίτες - δυναμεί. — 17 ἐυγηκέτε ναυρήτε. — 18 χαθίτε. — 21 εἰσμαξε -
 ῥύχτου τάρμενατος. — 22 διγίθει - δύξει τῆ. — 23 στήνηαν ἕξον - τζιφῶσε. —
 25 τῆ. — 26 τηφέραση.

- κάτω νὰ χαμηλώσουσι, μὲ Χριστιανοὺς νὰ σμίξουν,
καὶ τουφεκιάς νὰ σύρουνε πῶς δὲν ψηφοῦ νὰ δείξουν.
Κ' ἡ χώρα νάχη τὴ χαρὰ καὶ τοὺς ἐχθροὺς νὰ ἴδουσι,
πῶς κατεβαίνουν κ' ἔρχονται τοὶ λάκκουσ γιὰ νὰ μπουσί.
- 5 Ὁ κόντες Μάρκος ὀρδινιά δίδει νὰ μαζωκτοῦσι,
καὶ νὰ καβαλικεύσουσι κ' ὄξω γιὰ μιὰν νὰ βγοῦσι,
λουμπάρδαις νὰ μολέρουσι σὰν ἔλθουν νὰ σιμώσουν,
καὶ μπάλαις ἀνερίφνηταις ἰπάνω τως νὰ δώσουν.
Καὶ κείνος ἔξω ἔδωκε νὰ πᾶ νὰ τοὺς μαλώση,
- 10 μαζί μὲ τοὺς στρατιώταις του, ἀπού ἴτονε διακοσοί.
Τότες Ρωμαῖοι βγαίνουσι, σολντάδοι κ' ἀκλουθοῦσαν
εἰς τὴν χαρὰν τῶν κραβιῶν, τὸν Τοῦρκον ἐπολεμοῦσαν.
Ἐγίνη πόλεμος πολὺς, ὡσὰν ὀμάδι ἐσμίξαν,
καὶ τότες τῶν Ἀγαρηνῶν τὴν δύναμιν ἐδείξαν.
- 15 Κεφάλια ἐπήρανε πολλὰ, καζάκαις κ' ἄρματά τως,
τότεσ καὶ παινεθήκανε μὲ τὰ καμώματά τως,
κ' ἡ λουμπαρδικίς ἐρρίκτανε κ' ἡ τουφεκιάς ἐβρουάζαν,
κ' εἶδανε πράγμα ξαφνικὸ πού δὲν ἐλογαργιάζαν.
Κι' ὅσον ἐκατεβαίνασιν, τόσο πολλοὶ ἀποθαῖνα,
- 20 καὶ τρεῖς ἐπέφτανε ἴδεκεὶ καὶ ἴπλίκονε τὸν ἕνα.
Καὶ πρὸς τὴ χώρα ἤλθασι, περνούσινε τὸ λάκκω,
κ' ἡ δύναμις ἐφάνηκε πλείσια τοῦ κόντε Μάρκο.
Οἱ Τοῦρκοι ἐγυρίσανε καὶ τοῦτοι μέσα ἐμπήκα,
καὶ κείνος, πού ἴγυρεύασι, οἱ πελελοὶ τὸ ἴβρηκα
- 25 Κ' οἱ Τοῦρκοι ἴς τὰ παβγιόνια τως, κ' ὁ Χοσαῖν τὸ βράδω,
φωτιαῖς ἀνάψασιν ἐκεῖ καὶ ἴστέκαν ὄλοι ὀμάδι,

1 κάτω - χαμηλώσουσι - χριστιανοὺς - σμίξουν. — 2 τουφεκιάς - σιρούνε
πὸς - δείξουν. — 3 νάχει τῆ - δούσι. — 4 κατεβένουν - ἐρχοῦντε - λακουσ - μπουσί.
— 5 ὀρδινιά - μαζωκτούσι. — 6 ὄξω - ναυγοῦσι. — 7 σημόσουν. — 8 ἀνερή-
φνητες ἀπάνω τως - δόσουν. — 9 κύνος ἔξω ἔδωκε - πᾶ - μαλώση — 10 μαζει-
στρατιότες. — 11 βωμείοι βγένουσι. — 13 ἐγύνη - πολεὶς ὡσὰν - ἐσμίξαν. — 14
ἀγαρινῶν - δύναμην. — 15 ἐπήρανε. — 16 πενεθικανε - καμοματά τως. — 17 ἐρι-
κτάνε - οἱ - ἐβριάζαν. — 18 κείδανε πράγμα. — 19 ὅσον ἐκατεβένασιν - πολλοὶ
ἀποθόνα. — 20 ἕνα. — 21 λάκω. — 22 ἴδύναμησ - μάρκω. — 23 ἐγυρίσανε -
τοῦτοι - ἐμπήκα.

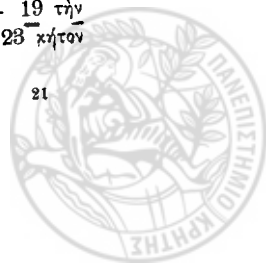
- ἐστέκανε ὀληνηκτίς καὶ 'κεῖνοι καὶ 'λαλοῦσαν
 λουμπάρδαις καὶ τὰ νιάκκρα καὶ μπάλαις ἐπετοῦσαν.
 Πολλοὶ 'ς τὴ χώρα νάρχουνται κ' εἰς ταῖς τριντζέραις μέσαν
 τὸ πῶς δὲν τοὺς λογιάζουσι μ' ὅ,τι κι' ἄν ἐκερδέσα.
 5 "Ὀλ' ἡ ἀρμάδα ἦτον ἐκεῖ κ' ἦρθα κ' οἱ Πονεντῖνοι,
 καὶ 'κάμασι πολλαῖς χαραῖς τὴν ἄλλη 'μέρα 'κεῖνοι.
 "Ἢζῶ 'ς ταῖς πόρταις νάρχουνται κ' οἱ Τούρκοι ἐκατεβαῖναν,
 καὶ 'ρίκτασιν τ' ἄρμυτα κι' ἔτζι 'ς τὴ χώρα 'μπαῖναν
 οἱ Τούρκοι, καὶ προδίδανε μὲ τί χαρὰ μεγάλη!
 10 κι' ἐκεῖνοι τζ' ἀποδέχοντα ὀγιά νὰ 'μποῦσι κι' ἄλλοι.
 Κι' ἄλλοι ἐβαπτίζοντα γιὰ μιὰ κι' ἄλλοι ἀποκεῖ 'μισεῦγα,
 κι' ἄλλοι 'ς τὴν Τίαν νάλθουσι ὀπου τὴν ἄμμον ἐφεῦγα
 κ' εἰς τὰ παβγιόνια ἐμπαῖνασι κ' ἐλέγασιν ὅ,τι εἶδαν
 κι' ὄλον τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ κι' ὁ Χοσαῖν ἐπήδα.
 15 Καὶ 'λέγαν νὰ μὴ φοβηθοῦ, ἄμμε νὰ πολεμήσῃν,
 κι' ἄς ἔβγουν ἔζων νάλθουσιν ὄλοι τους νὰ μὲ βρίσῃν
 νὰ βλέπουν τὰ καστέλλικα τως μὲ προθυμιά μεγάλη,
 καὶ 'στέκασιν φυλακτοὶ κάτω 'ς τὸ περιγιάλι,
 τὴν νύκτα νὰ μὴν πάσινε ἀπὸ ποθὲς νὰ βγοῦσι,
 20 κι' ἦτον πάντα ἔξυπνοι μονάχας νὰ κολλοῦσι

ΣΤΟ ΠΑΛΗΟΚΑΣΤΡΟ

195

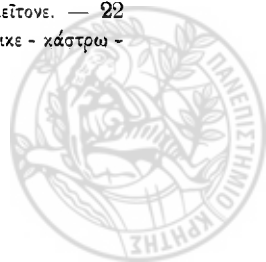
- 'Ὁ Μοτζενῆγος ἔλειπε μ' ὄλα τὰ κάτεργά του,
 κ' ἦτον ἀπόζω 'ς τὰ Χανιά κ' ἤβλεπε τὰ νερά του
 καὶ τὴν ἀρμάδα ἐγδέχετο τοῦ Τούρκο νὰ προβάλη,
 25 ὀγιά νὰ πολεμήσουνε, 'ς τὸ βάθος νὰ τὴ βάλῃ.

1 ὄλην κητεῖς - κύνου. — 3 πολλοὶ - νάρχουντε καῖς. — 5 εἰτόν - οἶρθα. —
 6 κ' ἄνη. — 7 ἔξοστες - νάρχουντε - ἐκατεβεναν. — 8 ῥήκτασιν - ἐμπένε. — 9
 μεγάλι. — 10 κύνου - ὀ γιά. — 11 ἐβεπτύζωντα - μισεῦγα. — 13 καῖς - ἐμπέ-
 νασι - ὅτι ἦδαν. — 14 λαοῦ - ὀ χοσαῖν ἐπίδα. — 15 φοβηθοῦ - πολεμήσῃν. —
 16 ἔξον - ὄλητος. — 17 τος - προθυμιά. — 18 ἀτό - περιγιάλι. — 19 τὴν
 ἦκτα - ναυγοῦσι. — 20 ἦτον - κολοῦσι — 22 Μοτζενῆγος ἔληπε. — 23 κήτον
 ἀπόζο. — 25 βαθως.

- Κ' οἱ Τούρκοι βρίσκουσι ἀδειὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη πάντα,
 κι' ἔφερε μέσα ἔς τὰ Φρασκιά ὅλην του τὴν ἀρμάτα.
 Σιμόνει ἔς τὸ Παληόκαστρο καὶ τὴν ἀρμάδα φέρνει,
 γιὰτ' εἶχε τὴν ὀλπίδαν του, σὰ πάη 'κει, τὰ παίρνει.
- 5 Καὶ οἱ σολντάδοι ὅπου 'τὸν 'κεῖ ἀπάνω νὰ τὴν 'δοῦσι,
 ἐμπήκασινε σ' ὄρδινὰ ὅλοι νὰ πολεμοῦσι.
 Βοτάνι πάλιν τοῦ 'χανε, μία μίνα σὰν σιμώση,
 κι' ἄ βάλου σκάλαις ν' ἀνεβοῦ, κανεῖς νὰ μὴν γλετώση.
 Καὶ βλέποντας τὰ κάτεργα, ἤλεγαν τὰ δικά τως,
- 10 πῶς νᾶναι, καὶ τὰ φλάμπουρα θαροῦ ἔς τὰ κάτεργά τως
 Τὸν ἅγιο Μάρκο δὲ θαροῦ, μὰ βλέπουν τὸ φεγγάρι,
 πῶς ἔρχονται μ' ἀποκοτιὰ τὸ Κάστρο γιὰ νὰ πάρη.
 Δαμάκια ἐξεχωρίσανε καὶ πρὸς τὴ χώρα 'μπαίνου,
 εἰς τ' ἁγίου Πέτρου τὸ τειχιὸ λουμπάρδαις ἀμολέρονου.
- 15 Καὶ τ' ἄλλα ἔς τὸ Παληόκαστρο ἐπῆγα καὶ βαστοῦσι
 σκάλαις, γιὰ νὰ τζῆ βάλουσι κι' ἀπάνω ν' ἀνεβοῦσι.
 Καὶ ἄλλοι Τούρκοι ἤλθανε 'ποὺ τὰ παβιόνια πλείσοι
 καὶ 'πεψε πλείσους ἐδεκεῖ γιὰ νὰ τοὺς φοβερῖση,
 καὶ λουμπαρδαῖς ἀσκόλασταις ἔρριχνε ἔς τὸ Καστέλλι
- 20 κι' ὅλ' οἱ σολντάδοι τουφεκιάς, μὰ ἡ τύχης τοτες θέλει,
 κι' ἐλείπασιν οἱ προεστοὶ κ' ἦτονε παωμένοι,
 ἔς τὸ Κάστρο, κ' ἦτον μοναχοὶ οἱ Φράγκοι πρικαιμένοι.
 Καὶ σὰν τὴν ἐγυρίσανε τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσου **196**
 καὶ 'τρέχαν καὶ 'βαστούσανε τῶν σκάλαις νὰ τῶν μπάσου,
- 25 τότες ἐπαραδόθηκε τὸ Κάστρο νὰ τοῦ δώσουν,
 γιὰ νὰ μὴν τοὺς φονεύσουσι μονάχας νὰ γλυτώσουν.

1 ἀδιά. — 3 σημόνη-παλιόκαστρο-φέρνη. — 4 πέρνει. — 5 ἀπάνω-
 δοῦσι. — 6 ἐμπήκασινε-ἄλλοι-πολεμοῦσι. — 7 μίνα σασειμώσει. — 8 νεβοῦ
 κινεῖς-γλυτόσι. — 9 εἶλεγον. — 10 πὸς νάνε. — 11 φεκάρη. — 12 ἔρχουντε
 -κάστρο-πάρι. — 13 ἐξεχορίσανε-τῆ-μπένου. — 14 τυχιό. — 15 πολὶο κά-
 στρο ἐπίγα-βαστοῦσι. — 16 ἀπάνω νανεβοῦσι. — 17 πλίσσι. — 18 φοβερῖσι. —
 19 ἔριχνε-καστέλι. — 20 ὄλλοι-ἤτηχης-θέλη. — 21 λύπασιν-κεῖτονε. — 22
 στωκάστρω-εἶτον. — 23 τνηγερίσανε-θαλάσου. — 25 ἐπαραδόθηκε-κάστρο-
 τουδώσουν. — 26 μείν.

Τὴ μπόρτα σὰν ἀνοίξανε κ' ἤρθανε ὀγιά νὰ ἔμποῦσι,
φόβω οἱ Φράγχοι εἶχασι ὄλοι τως μὴν κοποῦσι.

Κι' ὁ Τούρκος μπαίνει μὲ χαρὰ καὶ τὸ Καστέλλι παίρνει,
καὶ λουμπαρδιαῖς καὶ τουφεκιάς ὅλη ἀρμάδα σέρνει.

5 Κ' οἱ Τούρκοι σὰν ἐμπήκανε κ' εἶχάν το νικημένο,
ἓνα βαρέλι ἦτον ἔκει βοτάνι γεμισμένο.

Εἷς Τούρκος τοῦ ἔβαλε φωτιά καὶ ἔκτύπησε γιὰ ν' ἄψη,
κ' οἱ Τούρκοι ἐλογιάσανε πῶς θέλει νὰ τοὺς βλάψη,
καὶ πῶς τὴν μίνα ἔνάψανε ὄλοι τως νὰ κινούσι,

10 ὄρισε τότε ὁ μπασᾶς ὄλοι νὰ σκλαβωθοῦσι.

Ἐκεῖνο ἦτον ἀφορμὴ ὄλους νὰ τοὺς σκλαβώσουν,
κ' εἰς τὸ καλὸ τοῦ ἄμασιν, κακὸν νὰ τῶς ἐδώσουν.

Ἐτρέξασιν ἀπάνω τως, ὡσὰν τὸ κτύπον ἀκούσαν,
καὶ ἔδερναν καὶ τοὺς ἔσέρνασιν καὶ ὄλοι τῶν ἐκολλοῦσαν.

15 Ὅλους τοσοὶ κατεβάσανε ἔς τὰ κάτεργα τοσοὶ βάλλα,
Ρωμαίους, Φράγκους ποῦ ἔτο ἔκει, κ' εἰς βάσανά ἔρθαν ἄλλα
καὶ τὸ Καστέλλι ἔπιάσανε καὶ τὸ ἔκλερονομῆσαν,
κι' ἀπήτισ τὸ νικήσανε, ἀποδεκεῖ ἔκινῆσαν

20 καὶ ῥιχτάσινε λουμπαρδιαῖς, λέγοντας πῶς τοσοὶ παίρνοῦ.
Κ' οἱ μπουμπαρδάροι τρέχουσι λουμπάρδαις νὰ κινήσουν,

τὰ κάτεργα τ' Ἀγαρηνοῦ νὰ σπάσουν νὰ βουλήσουν,
καὶ λουμπαρδιαῖς νὰ σέρνουσι μὲ μπάλαις νὰ βροντοῦσι,
καὶ ἔς τὴν ἀρμάδα τῶν Φραγκῶν ἐτότες τὸ γρικοῦσι.

25 Ἐξῶ δὲν εὔρεθῆκανε καράβια νὰ τὰ πιάσουν
καὶ πρὸς τὴν Τία πάσινε ἀν εὔρουσι νὰ καύσουν.

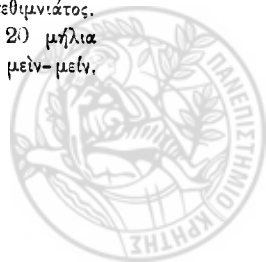
197

1 ἀνήξανε κείθθανε-μποῦσι. — 2 ὀλητός μείν κοποῦσι. — 3 τούρκος μπένη-καστέλη πέρνη. — 5 ἐμπήκανε κί χαντο νικήμένο. — 6 βαρέλη ἦτον-γεμισμένο. — 7 φωτιά-κτύπησε γιανάψι. — 8 θέλη-βλάψι. — 9 τῆ μήνα-κούσι. — 10 ὄρισε-σκαβουθοῦσι. — 11 ἐκύνο εἶτον-σκλαβόσουν. — 14 ὄλοι-ἐκολούσαν. — 15 βάλλα. — 16 ῥομεους-κέις βάσαναρθανάλα. — 17 καστέλη. — 18 νικήσανε-ἐκυνίσαν. — 19 κήρθανε. — 20 ῥιχτάσουν. — 24 γρικοῦσι. — 25 ἔξο ἐβρεθῆκανε.

- Δυὸ Μαρτζιλιάναϊς ἦτον 'κεῖ κι' ὄλοι συντρόφοι πάσι
 ἔξω 'ς τὴ γῆ καὶ 'φύγανε, ὀγιά νὰ μὴν τοὺς πιάσῃ.
 Καὶ τότες σὰν τοὺς βρήκανε δίχως ἀνθρώπους νᾶναι,
 βάνου φωτιά γιὰ νὰ καοῦ καὶ 'κεῖ 'ς τὴν ἄκρα πάνε·
- 5 ἐκάμκριν πολλαῖς χαραῖς εἰς τὰ παβιόνια πάνω,
 πῶς εἶναι τὸ Παληόκαστρο Τούρκικο 'ς τοῦ Τωμάνο
 'ς τὰ χέργια, καὶ δὲν ἔχουσι φόβο ἀποκεῖ νὰ πηγαῖν
 οἱ Φράγκοι νὰ τοὺς πιάνουσι 'ς τὸ Κάστρο νὰ τοὺς φέρουσι.
 Τότες λουμπάρδαις ἀκούσανε κι' ὄλοι ἀνακατωθῆκαν,
- 10 κι' ὁ γενεράλες ὀρδινιὰ δίδει καὶ 'σκιωθῆκαν,
 καὶ ρίχτουσινε τ' ἄρμενα καὶ ἀποὺ τὸν τόπον βγαίνει
 μ' ὄλα τὰ Πονεντίνικα καὶ πρὸς τὴν Ντία πηγαίνει
 κ' ἤλεγε τοῦ Ἀμυργιαλῆ νὰ λάμνη ὄλη νύκτα,
 'ς τὴν Ντία ἔξω νὰ σταθοῦ καὶ κτύπο δὲν ἐγρίκα.
- 15 Ὀληνηκτῆς ἐλάμνασι κ' εἶχαν καὶ τ' ἄρμενά τως
 ριμμένα, γιὰ νὰ σώσουσι ἦτον ἡ πεθυμιὰ τως
 κι' ὁ γενεράλες ἤλεγε, δὲ φτάνομε ἀκόμη,
 μὲ τὸ Μπαροῦ ἐμάνιζε καὶ 'φώνιαζε τοῦ Κόμη.
 Κι' ὅσον ἀποξημέρονα, θωρούσινε τὴ Στείαν
- 20 διακόσια μίλια ἀφήκανε ὀπίσω τοὺς τὴν Ντίαν.
 Ὁ γενεράλες ἄφρυσεν κ' εἶπεν ὀγιά νὰ πιάσουν
 τὸν ἄπιστον Ἀμυργιαλῆ, γιὰ νὰ τότε κρεμάσουν.
 Καὶ 'ς τὴν ἀντένα τὰ σκοινιὰ ἐβάλανε καὶ 'δέσαν,
 κ' οἱ καβαλιέροι κι' ἄρχοντες σὲ παρακάλιο 'πέσαν,
- 25 νὰ μὴν τοῦ πάρη τὴν ζωὴν, νὰ μὴν τὸν καταλύσῃ
 ἀμιμέ γιὰ κστεργάρη του ἔνα νὰ τὸν ἀφήσῃ.

1 ὀλο-ἦτον. — 2 ἔξω στηγῆ-πιάσι. — 3 βρήκανε δίχως ἀνθρώπους. —
 4 φωτιά-καοῦ. — 5 πολὲς-πάνο. — 6 παλιόκαστρο τούρκικο. — 7 χεργιά.
 — 8 κάστρο. — 9 ἀνακατωθῆκαν. — 10 ὀρδινιὰ δεῖδη-σκιωθῆκαν. — 11 ρύ-
 κτουσινε-βιένη. — 12 τρητῖα πένη. — 13 εἶλεγε-ὄλη. — 14 στηντῖα ἔξο-
 σταθοῦ-κτύπου. — 15 ὀληνηκτῆς-τος. — 16 βῆμένα-σώσουσι εἴτων-πεθυμιὰτος.
 — 18 ἐμάνιζε-φώνιαζε. — 19 ἀποξημέρονα θωρούσινε τὴ στίαν. — 20 μῆλια
 ἐφύκανε ὀπίσω-τηντῖα. — 21 ἄφρυσεν-ὀ γιά. — 23 σκηνιά. — 25 μείν-μείν.

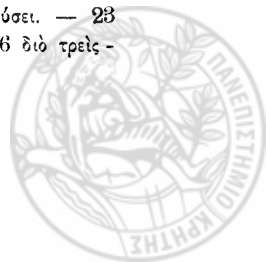
- Τῇ χάρι ἐτοῦτη εἶχανε γιὰτ' εἶχε καλωσύνη,
καὶ τ' ἀφεντὸς ὄτ' εἶπανε νὰ πάθῃ τὸν ἀφίνει.
Κ' ἐλάμνα κι' ἀρμενίζανε 'ς τὴν Ντίαν νὰ γυρίσουν,
μὰ τὸν καιρὸν δὲν εἶχανε κ' ἐτύχαινε ν' ἀργήσουν.
- 5 Κι' ὁ Τοῦρκος τ' ἀφωρέθηκε, πῶς πᾶν νὰ τὸν εὐρούσιν,
καὶ τὸ βραδὺ σιγώνουνται πρὸς τὰ Χανιά νὰρθοῦσιν.
Κ' εἰς τὴν Ἁγίαν Πελαγίαν ἐσῶσαν τὰ καράβια,
μὲ τὰ χοντρά τὰ κάτεργα κι' ὅλα τὰ παλληκάργια,
γιὰ νὰρθοῦσι πρὸς τὰ Φρασκιά, τὸν μπόρο νὰ κρατοῦσι,
- 10 κι' ἂ θέν νὰ φύγουν ἀπ' ἐκεῖ, νὰ μὴν ἔμπορὸν νὰ βγούσι·
καὶ τὰ χοντρά τὰ κάτεργα εἰς τὰ Φρασκιά τὰ σόνου,
καὶ ρίχτουσινε λουμπαρδιαῖς καὶ σποῦν καὶ θανατόνουν
μέρος ἀποῦ τὰ κάτεργα, μ' οἱ Τοῦρκοι τῶν ἐφύγαν,
καὶ τὰ καράβια τρέχουσι κι' ἀπάνω τως ἐπῆγαν,
- 15 καὶ ἴδωκάν τωνε λουμπαρδιαῖς καὶ κατασπάσασίν τα
κι' ὅσα δεμένα νὰ ἴτονε ὀπίσω ἐσέρνασίν τα.
Καὶ ἴλαμναν οἱ Ἀγαρηνοὶ καὶ φτάνουν 'ς τὸ Μαράθι,
καὶ φύγασινε τῶν Φραγκῶν ταῖς λουμπαρδιαῖς καὶ πάθη
καὶ τρέχαν ἀποῦ τὰ φορτιά, χαραῖς γιὰ νὰ τοῦ κάμου,
- 20 μὰ ἴδετε τὰ χαρίσματα καὶ τὰ προυκιά τοῦ γάμου.
ἐκεῖ 'ς μίαν ἄκραν κόπανα 'ς τὴ Σούδα μέσα ῥάσουν,
κι' ἀντίπερα πρὸς τὸ νησι βγαίνουσι νὰ ῥδινιασούν
τριντζέραις, ὄγιὰ νὰ κολλοῦν, κανεῖς νὰ μὴν προβάλλῃ,
καὶ πάλι μὲ τὰ κόπανα βγαίνου πλειὰ πόδες κι' ἄλλοι.
- 25 Καὶ τὰ φορτιά ἐρρίχτανε τοῦ Κάστρου βόλγια πλείσια,
ὄγιὰ νὰ ῥδινιαστοῦσινε νὰ πᾶσιν ὅλα ἴσια,

1 τῇ χαρη. — 2 ὁ τίπανε - ἀφύνη. — 3 ἀρμενίζανε σιγητλαν - γυρίσουν.
— 4 κερὸν - τήχενε ναργίσουν. — 5 φορεθικε - πᾶν - εὐρούσιν. — 6 βραδεὶ σή-
κουνουτε. — 7 ἐσῶσαν. — 8 παλληκάργια. — 10 βγούσι. — 11 σόνου. — 12
βύχτουσινε. — 13 τόν. — 14 καράβια - ἀπάνωτος ἐπέγαν. — 15 δόκωντανε. —
16 ὄσαδεμένα - ἐσερνασύντα. — 17 στομαράθη. — 18 πάθι. — 20 χαρήσματα.
— 22 νησή. — 23 κολοῦν κανεῖς - προβάλλει. — 24 πάλι - βγένου - κηάλη. —
25 ἐρήγανε - πλείσια. — 26 γιαναρδίνια στουσινε,

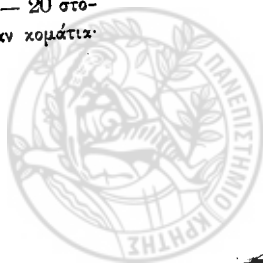
- ταῖς σκάλαις γιὰ νὰ φέρουσιν, νὰρθοῦσιν νὰ τοὺς ρίξουν,
καὶ τέχναις νὰ μπορούσινε ταῖς πόρταις γιὰ ν' ἀνοίξουν.
"Ὀλοὶ σολταῖδοι ἔστέκανε τρίγυρα ἔς τὰ μουράγια,
καὶ κάτω ἦτον ἄμετρη καὶ φοβερὴ τραβάνια.
- 5 Καὶ μὲ ταῖς βάρκαις ἔρχονται ἀπόξω κ'εὶ καὶ μπαίνουν.
ὅπου ἔτονε λιγάκι γῆς κ' ὄξω ταῖς σκάλαις σέρνου.
Σὲ τόσον λίγον διάστημα τόσοι Τούρκοι ἐμπῆκαν,
ὅπου θαυμάζομε πολλὰ εἰς τὸ τόπον ἐσταθῆκαν.
"Ὀλος ὁ τόπος ἦτονε Τούρκοι πολλοὶ περίσοι
- 10 καὶ τότες βάρκαις, κόπανα, εἶχάν την τριγυρίση.
Τούρκοι γεμάτοι μὲ σπαθιά, μὲ τάργαις, μὲ κοντάργια,
μὲ τὰ τουφέκια νὰ κολλοῦ κ' ἄλλοι μὲ τὰ δοξάργια.
Καὶ τὰ κανόνια νὰ βροντοῦ ἔπο μία μερὰ κ' ἀπ' ἄλλη,
κ' οἱ Φράγκοι νὰ μὴ δὲ θωροῦ, πρίκα ἔχανε μεγάλη.
- 15 Καὶ Τούρκοι ρίγνουν τρεῖς βολαῖς τῆς σκάλαις γιὰ νὰ πιάσουν.
καὶ ἐβρεθῆκαν κούντουραις καὶ τρέχουν νὰ ταῖς φτιάσουν.
Μ' ἕνας σολταῖδος πήκουπα προβάνει καὶ θωρεῖ τσοὶ
τὸ πῶς ἐσιδρυσμένοντα καὶ κάνασινε ἤτζι.
Πιάνει μιά μπόμπα κ' ἄφτει τη καὶ κάτω τὴν ἀμπώθει
- 20 καὶ τὶ κακὸν ὅπου ἔκαμε καὶ πόσος ἐσκοτώθη!
Κ' ὥστε νὰ ὄης καὶ πέσσασι ἄλλοι γιὰ μνιὰ καὶ τοῦσοι,
καὶ πάλι εἰς τὴ μέσην τως τότες τὴν ἐπετοῦσι.
"Ὅσοι κ' ἂν ἦτονε δεκεῖ, κομμάτια ἐγενῆκα,
ἀκόμη κ' εἰς τὴ θάλασσα πολλότατοι ἔβνιγῆκα.
- 25 Σούδα ἔστεχε χαιράμενη ἔς τὸ φόνο τὸ μεγάλο,
δὺδ τρεῖς χιλιάδαις ἔβλεπεσ ἀπάνω ἔς ἕναν ἄλλο.

1 ναρθοῦσιν - ρίξουν. — 2 μπορούσύνετες - νήξουν. — 3 τρήγρια. — 4 κάτο εἶτον. — 5 βάρικες ἔρχουτε ἀπόξω - μπένου. — 6 ληγάκι - ὄξω. — 7 λήγον - ἐμπῆκαν. — 8 θαυμάζωμε - τῆ - ἐσταθῆκαν. — 9 εἶτονε - πολοί. — 10 ἤχαν - τριγυρήση. — 12 κολοῦ - ἄλοι. — 13 βροντοῦ — 14 μειδεθωροῦ. — 15 ῥόχουν τρῆς - τῆς. — 17 πρόβενει - θωρητῆς. — 18 πός. — 19 κάτο. — 20 τῆ - ἐσκοτόθει. — 21 ὄστε νάδεις - πέσσασι. — 22 πάλη εἶστη - τος - ἐπετοῦσει. — 23 ἔβνιετονε - κομάτια. — 24 κηστη - ἐβνιγῆκα. — 25 χεράμενη. — 26 διὸ τρεῖς - ἀπάνω.

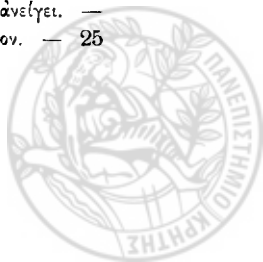
- Κι' ἀρχίζει ἡ Σούδα νὰ κολλᾶ, νὰ δείκτη τὴν ἀνδρειάν τση
 τση βάρκαις ρίκτηι λουμπαρδαίς ἐκεῖ καὶ κατασπά τση
 μέσα τση βάρκαις καὶ 'ς τὴ γῆ καὶ τῶν φορτιῶν ἐκόλλα,
 κι' ἀπὸ τὰ βόλια τὰ πολλὰ ἐλαβωθῆκαν ὄλα.
- 5 Πάει κι' ὁ καπετὰν μπασιᾶς εἰς τὸ φορτί καὶ σώνει,
 καὶ 'κὺτταζαν τόσους νεκροὺς τὸ πέλος νὰ χώνη.
 "Ἔδοκεν ἔξω 'ς τὸ βουνὸ κι' ὀλόρθος ἐκεῖ ἐστάθη,
 κ' ἤρθε ἓνα βόλι ἀπάνω του καὶ παίρνει τον κ' ἐχάθη
 Χαίρου γδικήτρα κανονιά ποῦ 'πῆς καὶ 'δωκῆς του,
- 10 κι' ὄλαις τση νίκαις, ποῦ 'καμεν, σήμερον πλέρωσῆς του.
 'Ἐκεῖνος μὸς κι' ἀπόθανε οἱ Τούρκοι ὄλοι ἐτρέχαν,
 τῆς Σούδας ἐνικήσανε τὸ κάστρο, ἀπὸ 'παντέχαν.
 Λιγάκι ποῦ ἐγλυτώσανε 'ς τὰ κόπανα ἐγυρίσαν,
 καὶ τοῦ μπασιᾶ τὸ θάνατο σ' ὄλους ἐμολογῆσαν.
- 15 Καὶ πάει ὁ λόγος 'ς τὰ Χανιά πῶς δὲν τὴν ἐνικήσαν,
 κι' ἀποδεκεῖ τὰ κάτεργα τὰ Τούρκικα κινῆσαν,
 σηκόνονται ἀπὸ τὰ Χανιά κι' ἀρμενακοῦπι ἐπηγαῖνα
 μὲ δίχως νᾶχουσι μπασιᾶ καὶ πηαῖνασι θλιμμένα
 καὶ παίρνοσι πρὸς τὰ Σφακιά κι' ὀληνηκτῆς ἐλάμναν,
- 20 'ς τὸ φόνο ὀποῦ 'πάθανε, ὄλοι 'ς τὸ νοῦν ἐβάναν,
 πῶς ἡ ἀρμάδα τῶν Φραγκῶν θέλει τῶν ἀπαντήση,
 κ' εἶχανε λίγο τὸ λαὸ καὶ θέλουσιν τζ' ἀφανίση
 καὶ λάμνασιν καὶ φεύγασιν, κάτω 'χαν τὰ κατάρτια,
 κ' ἡ βάρκαις καὶ τὰ κόπανα ἐγίνηκαν κομμάτια.
- 25 ἐπηγαῖνασινε βγιαστικὰ ποθῆς δὲν ἐσταθῆκαν,
 μὰ βγαίνουσιν ἀπὸ τὸ νησί καὶ πρὸς τὴ Ρόδον 'μπῆκαν.

1 κιαρχίζει - κολά. — 2 τζι - ρήκτη. — 3 τζι - στηγή - ἐκόλα. — 4 ἐλαβωθῆκαν. — 5 παῖ - φορτή - σώνει. — 6 κῆταζαν - χώνει. — 7 ἔδοκεν ἔξω - ἐστάθει. — 8 κείρθε ἓνα βόλι ἀπάνω - πέρνη - χάθει. — 9 πῆς κεδοκέστου. — 10 τζινῆμες - πλερῶσῆστου. — 11 ἐκύνος μὸς. — 12 κάστρο. — 13 λιγάκι ἐγλυτώσανε - ἐγυρίσαν. — 15 παῖ - πός. — 16 ἐκυνῆσαν. — 17 συκόνουτε. — 18 δίχος - πῆνασι θλιμμένα. — 19 πέ νοῦσι - τάσφ' ἀσιὰ - ὀληνηκτῆς. — 20 στο- νούν. — 21 πός - ἀπαντίση. — 22 λίγο - τζαφανῆσει. — 24 ἐγύνισαν κομμάτια. — 25 βιαστικὰ.

- Τότες ἡ ἀρμάδα τῶν Φραγκῶν ἔς τὸ Δράπανο προβαίνει,
καὶ μιὰ στροπάδα ἔδωκε κ' εἰς τὸ λιμνιῶνα μπαίνει.
Ἐτρέξαν μὲ πολλὴν χαράν, μὲ πεθυμιὰ γεμάτος
νὰ πολεμήσῃ τὸν ἐχθρόν, ἀμμ' ἤτονε φευγάτος.
- 5 Λουμπάρδαις ρίχτου τῶν φορτιῶν διὰ χαραῖς νὰ κάνουν,
τρίγυρα τοῦ σταντάρδου τῆς ἔλοι σολδάδοι βάνουν,
τὸ πῶς τῆ νίκην ἔλαβα, τὸ πῶς δὲν τῆ νίκησαν,
μὰ ὅσοι Τούρκοι ἐπήγασι τὸ αἷμά των ἐχύσαν.
Τῆ μπόρτα πᾶν ν' ἀνοίξουσι, ἀμμέ τονε φραμένη
- 10 ἀπὸ τοὺς Τούρκους τῆ ἀμετρούς, ὅπου ἔταν ἑεῖ κοιμένοι.
Ἀρχίζουσι νὰ τοὺς γδύνουσι, νὰ βγάνουν ταῖς καζάκιας,
καὶ ξύλα νὰ μαζώνουσι. Ἐποὺ ταῖς σπασμέναις βάρκαις,
νὰ κόπτου τὰ κεφάλια τως, νὰ ρίπτου τὰ κορμινιά τως
γιὰ νὰ τὰ βάνου τρίγυρα, ἀπάνω ἔς τὰ τειχιά τως,
- 15 καὶ βλέπου ἀπὸ τὰ κάτεργα Τούρκους πολλοὺς κοιμένους,
κ' ἄλλους μὲ δίχως κεφαλαῖς κ' ἄλλους κομματιασμένους.
Ἐνα στεφάνι δλόχρυσο ἢ Σούδα εἶχε βάλῃ,
πῶς νίκη ἔπῃρε μοναχῆ ἔς τῆ μάχῃ τῆ μεγάλη.
Μπαίνει ὁ γενεραλήσιμος ἔς τὸ Κάστρο καὶ ξανείγει,
- 20 τρίγυρα τόσαις κεφαλαῖς καὶ τὸ μπουκίν του ἀνοίγει,
καὶ τῶν σολτάδων ἔδωκε διπλά καὶ τοὺς πλερόνει,
καὶ μὲ μεγάλαις φκαρισιαῖς εἰς τὸ παλάτι σώνει,
τὸν προβεδόρον νὰ τιμᾷ πλείσια καὶ τότε πιάνῃ
καὶ μίαν καδένα δλόχρυση ἔς τὸν τράχηλον τοῦ βάνει,
- 25 νὰ τὴν βαστᾷ γιὰ θύμησι, καὶ τοῦ γουβερναδόρος,
τῶν καπετάνιων ἔχαρισε πλοῦτη καὶ τοῦ ματζόρο.

1 προβένη. — 2 ἔδωκε κείς - λυμνιῶνα μπέντ. — 3 πολλήν - πεθυμιὰ. —
4 πολεμήσει - ἀμειτόνε. — 5 ρίχτου. — 6 τρίγυρα - ὄλοι. — 7 πὸς - νίκην - πὸς.
— 8 ἐπήγασι - ἔματον ἐχισαν. — 9 τῆ - πᾶν - νύξουσι. — 10 κοιμένοι. — 12
μαζώνουσι. — 13 τος - ρύπτου - τος. — 14 τρίγυρα ἀπάνω - τυχιάτος. — 15 πο-
λοὺς κοιμένους. — 16 δίχως - ἄλους κομματιασμένους. — 17 στεφάνου δλόχρυσου. —
18 νίκη ἐπῆρε - τῆ. — 19 μπένει - ξανείγει. — 20 τρίγυρα - μπουκίν - ἀνείγει. —
21 ἔδωκε διπλά. — 22 σώνει. — 23 τιμάν. — 24 δλόχρυση - τράχilion. — 25
βαστᾷ - θίμηση. — 26 ἐχάρησε πλοῦτι.

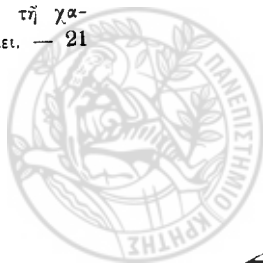
- Ἐκάμανε πολλαῖς χαραῖς κί ἀρχομποζαῖς νά ρίχτου,
καί λουμπαρδιαῖς τὰ κάτεργα χτυποῦσι γιά τιμὴ του.
Εἰς ταῖς λουμπάρδαις κεφαλαῖς νά βάλου γιά νά φέρου,
νά τῶ ἀμολάρου ἔς τὰ φορτιά, πέρα ἔς τοῦ Καλογέρου
- 5 Ἐμπήκνε ἔς τὰ κάτεργα καί ἴλάνκσι καί φεύγου,
καί πᾶσι ἔς τ' Ἀρτζιπέλαγος τὰ Τούρκικα γυρεύγου.
Πέντε καστέλλια τρίγυρα ἔστεισε νά κολλοῦσι
μέσα ἔς τὴ Σούδα κανονιαῖς, καί νά μὴ δὲ σιγοῦσι:
τοῦ στέρνας νά τρυπήσουνε καί τὰ νερά χυθοῦσι,
- 10 κ' ὥσάν δὲν ἔγρουσι νά πιοῦ, θέλουσι παραδοθοῦσι.
Καί ρίχτουσινε λουμπαρδιαῖς μ' ἓνα μεγάλο βόλι
ἔς τὸ Κάστρο, καί βγήκε νερὸ νά ποτισθοῦσιν ὄλοι.
Ἐτοῦτο ἦλθε ἀπὸ Θειοῦ τοῦ λευτεργιάς σημάδι,
τὸ βόλι σάν ἐβγάλασιν ἔμεινε ἓνα πηγάδι,
- 15 καί περισεύγει τὸ νερὸ κ' ἦ στέρνας ἄς χυθοῦσι,
κ' οἱ Τούρκοι ταῖς λουμπάρδαις τως ἄς ρίχτου κ' ἄς κολλοῦσι.
Ἄς τὴν χαλοῦσι τρίγυρα, μ' ἄς ἔρθουσι νά μπουσι,
μὰ ὅτι κ' ἂν τὴ χαλοῦσινε, ποτὲ δὲν τὴν νικοῦσι.

202

Εἰς τὰ Θοδώρου

- 20 Ὁ Μοτζενήγος ἔδωκε θέλημα γιά νά δράμη
ὁ προβεδόρος ἔς τὰ Χανιά, πόλεμον ἔκεῖ νά κάμη.
Μὰ κάτεργα λιγνά, χοντρά, ἐπῆε νά γυρίση
τὰ Θοδώρου, μ' ἀπόφασι διὰ νά τὰ πολεμήση.
Καί ἔδωκαν μέγαν πόλεμον κ' οἱ Τούρκοι φοβηθῆκαν,
- 25 καί ρίξασινε τ' ἄρματα κ' ὄλοι ἐπαραδοθῆκαν.

1 πολὲς - ρήκτου. — 2 κτηποῦσι - τημή. — 3 καί φαλές. — 5 ἐμπήκνε.
— 6 γυρεύγου — 7 τρίγυρα - κολοῦσι. — 8 μεῖδε σιγοῦσι. — 9 τζι - τριπίτσουνε
- χυθοῦσι. — 10 πιοῦ - παραδοθοῦσι. — 11 ρύχτουσινε - βόλη. — 12 ποτιστοῦσιν
ὄλοι. — 13 ετοῦτο ἦλθε ἀποθιοῦ - λευτεργιάς σημάδι. — 14 βόλη σαί - ἔμεινε -
πιγάδι. — 15 περισεύγει - χαθοῦσι. — 16 ρηκτου - ἄς κολοῦσι. — 17 τὴ χα-
λοῦσι τρήγυρα - μπουσι. — 18 νηκούσι. — 20 Μοτζενήγος ἔδωκε - δράμει. — 21
κάμει. — 22 ληγνά - ἐπίε - γυρσει. — 23 ἀποφαση - πολέμεισι.

- Και Τούρκοι ἀπὸ τὰ τειχιὰ ἔς τὸ πέλαος ἐδίδαν,
 γιὰτὶ δὲν εἶχασιν ἐκεῖ ἀπὸ ποθὲς αἶδα
 Καὶ νίκησεν καὶ ἔχλασεν τὰ κάστρη κ' ἔρριξέν τα
 τὰ τείχη ὅλα τρίγυρα καὶ σπήτια ἀράνισέν τα,
 5 σὰ νὰ μὴν ἤθελές ἴτονε ἐκεῖ ποτὲ κτισμένα,
 καὶ τὰ κανόνια ἔδετασι οἱ Φράγχοι καὶ τὰ ἴέρνα.
 Κι' ὅ,τι κι' ἂν ἠύρηκασι ἐκεῖ ἔς τὰ κάτεργα τὰ βάλαι,
 καὶ τὰ κανόνια τὰ χονδρὰ καὶ χαίροντα μεγάλα.
 Τοὺς Τούρκους ἐσπλαβώσανε κι' ἄλλους ἐκατασφάξαν,
 10 κι' ὡσὰν λιοντάργια τὰ Φραγκιὰ ἀπάνω τους ἀράξαν
 ἔς τὰ κάτεργα τῶν ἑφέρανε καὶ μετὰ βάλαισ' ἴτσι
 203 ἴτσι μπάρχοι καὶ μὲ τὸ ἄλυσσις κάτω ἠαρφύσασι ἴτσι.
 Ἀπὸ τῆ χώρα τῶν Χανιῶν, τὰ Θεωδοροῦ κυττάξαν,
 καὶ πῶς θὲ νὰ παραδοθεῖ ποτὲ δὲν τὸ λογιάζαν.
 15 Τὰ κρούση σὰν ἐπύρανε καὶ τὸ νησί χαλοῦσι,
 σηκόνουνται τὰ κάτεργα κι' ἀποδεκεῖ κινούσι
 καὶ πάσινε πρὸς τὰ Χανιά καὶ λουμπαρδαῖς ἐσύρα,
 τὸ πῶς ἐπιάσα βέβαια τὰ Θεωδοροῦ καὶ πῆρα.
 Καὶ τότες ἐγυρίσανε καὶ λάμνοντας ἐβγήκαν
 20 καὶ μὲ χαραῖς πολλῶν λογιῶν ἔς τὴν Κρήτην μετὰ ἐμπῆχαν.

ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ

- Ἐγίνηκε πολλὰς χαραῖς ἔς τὴν νίκη ὅπου ἐγίνη
 κι' ὁ γενεράλες κι' ὁ λαὸς δέησι ἐκάνα κείνοι.
 Λογιάσετε τί πῆρασι καὶ τί ἔχασι κερδέση,
 25 ποῦ βγάλασι τὰ Θεωδοροῦ τότες ἀπὸ τὴ μέση!

1 τούρκοι-τειχιά. — 2 ἦχασιν. — 3 νίκησεν. — 4 τειχί ὅλα τριγυρα-
 σπῖτια ἀρανεισέντα. — 5 σὰν ἀμείν ἦθε λέστονε-ττισημένα. — 7 ὅτι-ἀνηβρί-
 κασι. — 8 χέροντα. — 9 ἐσπλαβώσανε. — 10 ὡσὰν-ἀπάνω. — 12 μετζάλη-
 σις κάτο καρφουσασί. — 13 τῆ-ἐκειτάξαν. — 15 κρούσι-ἐπύρανε-νεισὴ χαλοῦσι.
 — 16 σηκόνουντε-κανούσι. — 17 πάσινε-ἐσύρα. — 18 βέβεια. — 19 ἐγυρί-
 σανε-ἐβγήκαν. — 20 πολῶν λογιῶν-ἐμπῆχαν. — 22 πολλὲς χαραῖς. — 23 δέηση.
 — 24 λογιάζεται-πῆρασι-τέχαση κερδέσι. — 25 Θεωδοροῦ.

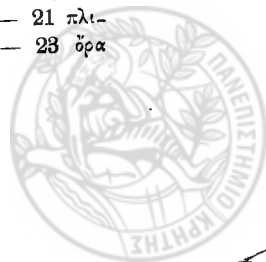

καὶ πλεῖο δὲν τ' ἀνασταίσανε, μὰ στέκου ρημασμένα,
καὶ ἄνθρωπος δὲν κατοικᾷ γιὰτ' εἶναι χαλασμένα.

ΚΡΗΤΗΣ

- Ἀπῆς σὲ τούταις τῇ χαραῖς θάρρος ἐπῆραν τότες
 5 οἱ Χριστιανοί, καὶ βγαίνασι μὲ τ' ἄρματα τῇ πόρταις,
 καὶ μὲ τὸν Τούρκον ἰσμίγανε καὶ πόλεμον ἐδίδα,
 ἄνδρες μεγάλου καὶ μικροὶ ἐπαίρνασι: αἶδα.
 Ἐσέρναν τέχγαις κ' ὀρδινιαῖς κ' ἤτονε σὰν κανόνι,
 γεμάτο μπόμπαις καὶ καρφιά καὶ πᾶν καὶ τ' ἀποσώναι
 10 ἔς τὸν κάμπο, γιὰ νὰ κατεβοῦ οἱ Τούρκοι νὰ τὸ πάρου,
 καὶ τότες ν' ἄψη μοναχὸ νὰ διάβου μονητάρου,
 καὶ ἴστέσαν το ἔς τὸν τόπον του καὶ ἴδεινε πῶς θ' ἀρχίσῃ
 νὰ πολεμᾷ, καὶ τὰ κολλᾷ τοὺς Τούρκους ν' ἀρανίσῃ
 κ' οἱ Τούρκοι τρέχουσιν ἐκεῖ κ' οἱ Χριστιανοὶ γυρίζουν,
 15 καὶ ἔς τὴ λουμπάρδα ἴράσουνε κ' ὄλα τὸ τριγυρίζουν,
 θαρροῦντες νᾶναι σίδερο καὶ σέρνου τὸ σκοινί του,
 καὶ ἴκεινο ἀναψε γιὰ μινὰ κ' ἔδειξε τὴν τιμὴν του,
 καὶ ἴσκόρπισεν τὸ ἴγαρηνοὺς, ὅσοι ἐκεῖ ἐσιμῶσαν,
 καὶ κάθα ἴμέρα ἐγίνουντα ἐτούτα κ' ἄλλα τόσα.
 20 Κι' ἀπῆτις τοὺς κατᾶλυσε οἱ ζωντανοὶ γυρίζουν
 μὲ φόβον καὶ μὲ πληρωμόν, κ' εἰς τὰ παβιόνια ἴγγίζουν.
 Λογιάσετε τὸν πόλεμον καὶ σκοτωμόν ποῦ ἴγινη,
 κ' ὁ Χουσαῖνης ἔσκούζεν ἐκεῖ τὴν ὄρα ἴκεινη.
 Ὁ κόντε Μάρκος τὸ ἔσπερνε καὶ πόλεμον ἐκάμαν,
 25 καὶ λάκκους γιὰ νὰ σκάπτουσι καὶ μπόλμπερη ἐβάναν
 μὲ τέχγαις, ἄ σιμῶσουνε καὶ κατεβοῦσιν νᾶλθουν,
 δεῦτερο νὰ νοὺς καύσουνε, χειρότερον νὰ πάθουν.

1 πλιὸ - νὰ στέσανε. — 2 κατικὰ. — 4 ἀπεις - θάρρος ἐπίραν. — 5 βιέ-
 ναι - τζι. — 6 τούρκιον. — 7 μικροὶ ἐπερνάσιν. — 8 κείτονε - κανόνη. — 9
 ποσόνη. — 10 κατεβοῦ - τούρκοι. — 12 κεδηγνε - θαρχίσι. — 13 πολεμὰ - κολά-
 φανίσι. — 14 τούρκοι - γυρίζουν. — 15 ὄλοι - τριγυρίζουν. — 17 κῶο - δῖξε. —
 18 ἐσημόσαν. — 19 ἐγίνουντα ἐτούτα. — 20 κατᾶλῃσε - γυρίζουν. — 21 πλι-
 γομόν κείς - παυγιονιαγγίζουν. — 22 λογιάσεται - σκοτομόν - γύνη. — 23 ὄρα
 ἐκύνη. — 25 λάκκους - μπόλμπερι. — 26 ἀσημόσουνε - κατεβοῦσιν.

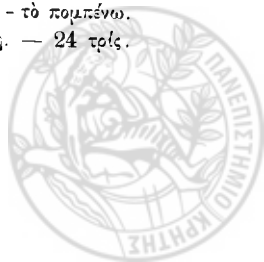

- Τούτα ὁ Μαρούδης ἔκανε μὲ γνῶσιν τέχνης τόση,
μὲ θέλημα τῶν ἀφεντῶν, τῇ χώρᾳ νὰ γλυτώσῃ.
Καθημερινῶ ἐβγαίνασι, κάθῃ ὦρα ἐμαλῶνα,
καθημερινῶ ἐπέφτασι οἱ Τούρκοι καὶ ξαπλῶνα.
- 5 λουμπάρδαις νὰ βροντούσινε ποτὲ δὲν ἐσκολάζαι,
κ' ἄρκομπουζαῖς ἀπάνω τους ἐπέφτανε καὶ βριάζαν,
καὶ τὰ χωράφια ἦτονε χορτάργια γεμισμένους
καὶ μέσαν ἐκεῖ εὐρίσκοντο ὁ Τούρκος φυλαμένους.
Ἐβγαίνασι οἱ Χριστιανοὶ ἔς τὰ χόρτα καὶ ἴμαζῶνα,
- 10 κ' οἱ Τούρκοι τοὺς ἐπιάνασι πολλοὺς καὶ τοὺς ἴσκοτόνα
Ἦ καταδίκη ἄμετρη, κ' ἴντα κακὸ θωροῦσι, 205
ὅπου τοσοὶ λάκκους κ' ὀμπροστάς νὰ μὴν ἴμποροῦν νὰ βγοῦσι!
Ἦ ὄξω νὰ βγαίνουσι πολλοὶ νὰ βλέπουσι τοὺς τόπους,
νὰ μὴν σιμώνουσιν ἐχθροὶ νὰ κόπτουσι τσ' ἀθρώπους.
- 15 Κ' οἱ πουλολόγοι ἐβγαίνασι, πουλάκια νὰ σκοτώνου,
εἰς ταῖς τριντζέραις τρίγυρα, ὅπου ἴμποροῦ νὰ σώνου
Ἦταν ἐβλέπα τὸ πουλί κ' ἤθελα τοῦ ξαμώνη
ὁ Τούρκος ἦτον κρουβιστὸς κ' ἤθελε τοὺς σκοτώνη.
Πόστα ἴπο τούτα θέν νὰ ἴπῳ, ἀμμή νὰ μὴν μακραίνω,
- 20 γυρίζω τώρα ἀπὸ ἴδῳ κ' εἰς ἄλλον τόπο ἴμπαίνω.

Η ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΑΝΤΟΡΙΝΗΣ

- Νὰ διγηθῶ γιὰ τὰ νησιά, Μήλο καὶ Σαντορίνη
εἰς τοσοὶ πενήντα, τὰ κακὰ ὅπου σὲ τούτα ἐγίνη.
Σὲ τρεῖς ἡμέραις παραμπρὸς εἶδασιν νὰ φεράξῃ
25 ἢ θάλασσα τσ' ἀχρογιαλιαῖς, κ' ἡ φύσι τση ν' ἀλλάξῃ,

1 τούτα - ἐκάνε. — 2 ἀφεντῶν τῇ - γλητόση. — 3 ἐβγέναση - ὦρα. — 4 ἐπέυταση - τούρκοι. — 6 ἀπανοτος. — 7 χοράφια εἶτονε - γεμισμένους. — 8 τούρκοι. — 9 εὐγέναση. — 10 τούρκοι - ἐπιάναση πολλούς. — 11 Ἦ - κύντα - θωροῦσι. — 12 λάκους - μεινμποροῦν καυγούσι, — 13 ὄξω ναυγένουσι. — 14 μείν σημόνουσιν - κοπτούσι. — 15 σκοτόνου. — 16 τρηντζερες τρίγυρα ὅπου. — 17 ὅταν - τοπουλή. — 18 τούρκος εἶτον. — 19 ἀμει - μακρένω. — 20 γυρίζω - τὸ πομπένω. — 22 νισιά μήλο - σαντιωρήνη. — 23 πενόντα - ὅπου - τούτα ἐγίνη. — 24 τρεῖς. — 25 θάλασσα - νὰ λάξῃ.

- κ' εἰς τὸ νησὶν τοῦ Κυθηργίου, σὰ κάστρο ἐκεῖ ἐγένη,
 ὡσὰν κτισμένο ἔδειχνε κ' ἦτο γεμάτο πλάνη·
 ἔς τὴ Μῆλο ἄλλο ὅμοιο ἐγένη ἄλλον ἕνα,
 κ' οἱ Χριστιανοὶ θωρῶντάς τα, σὲ λογισμὸν ἐμπαίνα.
- 5 Καὶ μία ἡμέρα Κυριακή, κυττάζουν τοῦ ἐλίου,
 κ' ἦτονε τζῆ εἴκοσι ἐννιά, μηνὸς τοῦ Σεπτεβρίου.
 τσ' ἀκτίνας καὶ μαυρίζουσι σὰ νὰ μὴν εἶχε λάμψη,
 ἔς τὴ Μῆλο πέφτει ἀστραπὴ κ' εἶχε τὸ δειὰρι ἄψη·
 κ' ὅλοι οἱ ἀνθρώποι ἐκλαίγασι εἰς ταῖς καταστασίαις,
- 10 καὶ τῶν δαιμόνων ἦτονε ἐκεῖνα φαντασίαις.
 Τότες τὰ κάστρον ἀρχίζουσι πόλεμον μοναχὰ τως,
 καὶ χάνεντον ἢ θάλασσαν καὶ φαινεντον ὁ πάτος.
 Κι' ἀπὸ τὴ Μῆλο ἤρχοντα φωτιαῖς ἔς τὴ Σαντορίνη
 καὶ πάλε ἐρρίκταν ἀστραπαῖς ποῦ τὸ Κυσῆρι ἐκεῖνοι.
- 15 Ν' ἀστράπη ὁ κόσμος μὲ βρονταῖς καὶ νὰ παρχκουνίεται,
 ἢ Κρήτης καὶ τὸ πέλαος δίχως ἀρρούς νὰ σειέται,
 κ' ὦραις ἐφύρα μοναχὴ, κ' εἰς ὦραις νὰ πληθαίνη,
 κ' ἀπὸ τὰ τεῖχη ἤρασε σὺν ὁ ἐχθρὸς νὰ μπαίνη.
 Ἐπλήθαινε καὶ γιὰ γερνε δίχως ἀνέμου χάρι,
- 20 καὶ τὰ κερᾶβγια ἔσερνε ἔς τὰ βάθη τῆς νὰ πάρη.
 Καράβγια, κάτεργα γιὰ μιὰ ἐφύγασι μὲ βίαν,
 καὶ πῆγαν καὶ ὀσταλάρνε ἀντίπερα ἔς τὴν Ντίαν.
 Βάρκαις πολλαῖς ἐπνίγησαν μπαίνοντας ἔς τὸ Μαντράκι,
 πληθαίνοντας τὸ πέλαγος, καὶ λίγαινε δαμάκι.
- 25 Κάτεργο ἕνα ἦτο κεῖ καὶ ὀστάθη νὰ τὸ σπάση,
 καὶ τοῦ ὄσπασε ταῖς γούμεναις κ' ἤθελε τὸ πλαγιάση.

206

1 κεί - νησὶν - κυστιργίου - ἐφάνει. — 2 ὡσὰν κτισμένο ἔδειχνε κείτο. —
 3 μῆλο - ὅμοιο ἐγένη. — 4 θωρώντας - ἐμπένα. — 5 κηροῖα κειταζου - ἐληνο.
 — 6 κείτονε. — 7 τζακτῆνες - μαυρίζουσι. — 8 μῆλο πεύτη - κίγχε - διάφω ἄψη.
 — 9 ὅλοι - ἐκλέγασι. — 10 εἶτονε ἰκῦνα. — 11 τως. — 12 θάλασσαν - φενετον.
 — 13 μῆλο εἰρχοντα φωτιᾶς - σαντωρήνη. — 14 ἐρρίκταν - κεισῆρι: ἐκῆνη. — 15
 στράπτει - παρακουνιέτε. — 16 δίχος - σιέται. — 17 κίόρες - κησόρες - πληθύνη.
 — 18 τόχει - μπένει. — 19 ἐπλήθηνε - δίχος - χάρη. — 20 πάρι. — 22 πῆγαν.
 — 23 πολὲς ἐπνίγησαν. — 24 πληθύνοντας - λύγενε.

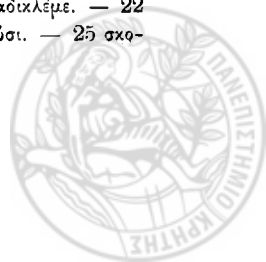

- Καὶ κάτεργα δαιμονικά εἶδασι καὶ προβαίνου,
 σὰν νὰ θελές ἔτον ἀπαρθανά, ἐκεῖ λουμπάρδικι σέρνου,
 κ' εἰς τὸ καστέλλι ἴσιμωσαν, γιὰ νὰ τὸ πολεμήσουν,
 καὶ λουμπαρδιαῖς τοῦ ἴσρησι ὀγιά νὰ τὸ βουλήσουν,
 5 Κι' ἀπήτις τὸ νικήσανε κι' ἀπῆς ἐπαρὰδόθη,
 ἀπὸ τὸ μπάτο τοῦ γιாலὺ ὄλο ἐξεριζώθη.
 Τὰ κάτεργα ἔχθησαν σὰν ἐξεθεμελιώθη,
 τὸ πέλαος ἐτάραξε περίσσα καὶ ἠολώθη,
 καὶ τὰ κισήρικα σὰ βουνιὰ τὸ πέλαος γεμίζει,
 10 καὶ πάφτουσιν ἢ ἀστραπαῖς κι' ὁ ἥλιος ξεφωτίζει.
 Ἦτονε ὄρσις εἰκοσιτρεῖς ὅπου ἔβυσσε τὸ δειάφι,
 καὶ τὸ κακὸ ποῦ ἔσάθηκε, ποῖος ἤμπορεῖ νὰ γράφῃ;

ΟΤΑΝ ΕΜΑΛΩΣΕΝ Η ΑΡΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΞΙΑΝ 207

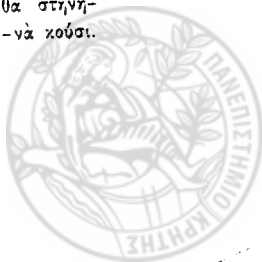
- Τωρὰ ἔρχομαι νὰ διγηθῶ καὶ πάθη νὰ κινήσω,
 15 ἔρονους, θανάτους καὶ πνιμούς, νὰ γράψω καὶ ν' ἀρχίσω
 ἔς τοῦ κόσμου τούτη τῆ ζωῆ ὅπου τῆ μπορπατοῦμε,
 ὅπου θωρούμενε χαραῖς πλείσις καὶ τραγουδοῦμε,
 εἰς σὲ πρεβόλια μὲ δεντρά κ' εἰς ὠργιωμένα δάση
 ἐβάλληκε ὁ λογισμὸς σήμερο νὰ περάση,
 20 σὲ τούτη ὅπου ζοῦμενε καὶ χίλια λόγια ἔλεμε,
 καὶ τὸ πουρνὸ γελοῦμενε καὶ πρὶν τὸ βράδυ κλαῖμε
 Πόσοι ἀπὸ ἑσπέρας ἔς τοῦ γιாலὺ τὴν ὄψιν τραγουδοῦσι,
 κι' αὔριο κιντυνεύγουςι καὶ στέκουν νὰ πνιγούσι;
 τὰ νέφαλα ν' ἀστράπτουσι καὶ νὰ συχνοβροντοῦσι,
 25 καὶ νὰ σκοτεινιστοῦσινε κι' ὄλα νὰ θολωθοῦσι

1 δαιμονικά εἶδασι - προβένου. — 3 κιστὸ καστέλι ἐσήμωσαν - πολεμίσουν.
 — 4 ἴσρησι. — 5 τὸν ἴσρησανε - ἀπῆς ἐπαρὰδόθη. — 6 ἐξεριζώθη. — 7 ἐχθη-
 σανε - ἐξεθεμελιώθη. — 8 ἠολώθη. — 9 κισήρικα - γεμίσει. — 10 ἥλιος ξεφο-
 τίζει. — 11 εἰτόνε ὄρσις εἰκοσιτρεῖς - δειάφι. — 12 σὰν οὐκεπὶος ἤμπορεῖ - γράφῃ.
 — 14 τωρὰ ἔρχομε - διγηθῶ - κινήσω. — 16 τῆ - τῆ μπορπατοῦμε. — 17 τρα-
 γουδοῦμε. — 18 εἶσαι - δάσει. — 19 περάσι. — 21 πουρνὸ - βραδὶ κλάμε. — 22
 ὄψιν τραγουδοῦσι. — 23 αὔριο - πνήγουςι. — 24 συχνοῦ βροντοῦσι. — 25 σκο-
 τινιὰ στοῦσινε - ὄλα - θολωθοῦσι.

- κι' ἀέρα νὰ σηκώσουνε καὶ ταραχὴν νὰ δείξουν,
καὶ τ' ἄρμενα τοῦ καρβυγιοῦ νὰ σκίσουν καὶ νὰ ρίξουν,
κατάρτια κι' ὄλα τὰ σκοινιά ὅπου βαστά, νὰ λύση,
καὶ νὰ τ' ἀμπώση εἰς τὴν γῆν νὰ δώση νὰ σκορπίση.
- 5 Ὅπου ἡ ἀρμάτα τῶν Φραγκῶν μὲ τῶν Τούρκων θὰ σμίξη
ὁμάδι νὰ μαλώσουνε καὶ πόσους θέν νὰ πνίξη!
Ὅλη ἡ ἀρμάτα τῶν Φραγκῶν εἰς τὸ Τζιρίγο ἐμένα,
γιὰ νάλλθουν τὰ Μαλτέζικα ἐστέκαν κι' ἀνημένα.
Τοὺς Τούρκους ἀνημένασι κ' ἐκεῖ τοὺς ἄκρητοῦσαν,
- 10 μὰ οἱ Πονεντῖνοι νάλλθουνε πολὺ καιρὸν ἀργοῦσαν
κι' ἕνα βαρκάκι φτάνει ἐκεῖ κ' εἶχε τὸν κύρ Βασίλη,
τὸν γενεράλε γιὰ νὰ βρῆ μὲ τὰ καυμένα χεῖλη,
γιὰ τὴν ἀρμάτα λέγει του 'ς τὴ Μπάτηνο πῶς καίσι, 208
κ' οἱ Χριστιανοὶ 'ς τὴν Σίφουνο πῶς νὰ τοὺς κόψη κλαῖσι.
- 15 Καὶ ρώτηξε ἀν ἦν πολλοί, κ' εἶπε νὰ μετρηθοῦσι,
μετροῦσι τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ, μὰ κείνοι δὲν μποροῦσι.
Τόσα καρβύγια, κάτεργα καὶ Τούρκους φορτωμένα,
καὶ μνώξανε πῶς τὰ νησιὰ θὰ καίγουν ἕναν ἕναν.
Κ' ἤρθα 'ς τὴν Ὑψηλότη σου, ὀγιά νὰ βοηθήσης,
- 20 κι' ἂ θέν νὰ κόψουν τὰ νησιά, ποτὲ νὰ μὴ τς' ἀφήσης.
Το' ἄρχονταὶς 'πού τὰ κάτεργα ἔκραξε γιὰ νὰ πούσι,
'ς τὸ κάτεργόν του νάλλθουσι τὴ χρεῖα γιὰ ν' ἀκούση,
νὰ κάμουνε συμβούλιον πῶς ἔχουνε νὰ διάξουν,
κι' ὅπου γρικᾶται ἓ μπασιᾶς νὰ πᾶν νὰ τότε φτάξουν.
- 25 καὶ νὰ τοὺς πολεμήσωμε ἀν ἦναι τόσοι κι' ἄλλοι,
κ' οἱ ἄρχοντες τοῦ ἴλέγασι πῶς εἶν' πολλὰ μεγάλου,

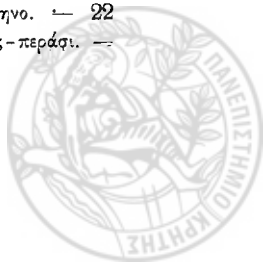
1 σηκώσουνε-δείξουν. — 2 καρβυγιοῦ-σηκῆσουν. — 3 ὄλλα-σκυνιά-βαστά-λέισι. — 4 ἀμπώσει-γῆν-δώσει-σκορπίσι. — 5 θασμήξι. — 6 ὁμάδι-πνίξει. — 7 τζιρίγο. — 8 μαλτεζικα. — 10 πόλει κερύν. — 11 βαρκάκει φτάνη-κόρβασηλη. — 12 βρεῖ-καῖμένα. — 13 στημπάτηνο-κέσει. — 14 στησιφουνο-κλέσει. — 15 ρώτιξε ἀνειμπολοὶ-μετρηθοῦσι. — 16 μετροῦσι τὰ στρά τούρανο μάκωνοι. — 17 φορτωμένα. — 18 νισιὰ-κέγουν ἕναν ἕνα. — 19 κήρθα στινη-ψυλότι-βοιθισεις. — 20 μείν τζαφύσις. — 21 πούσι. — 22 τὴ χρεῖα-νὰ κούσι. — 24 γρικᾶτε.

- Κι' ἄ λάχῃ τὸ ἐναντίον ἰντὰ ἴχομεν νὰ δούμεν,
ἀφανισμόν ἔς τὰ κότεργα, γι' αὐτως δὲν τὸ γρικοῦμεν.
Τὸ σεκρετάριό κραξε, καὶ τὸ βιβλίον ν' ἀνοίξῃ,
τὴν ἐξουσίαν νὰ δούσινε ὅπου ἴχει καὶ νὰ δεῖξῃ,
- 5 ὅπου τοῦ δῶκαν θέλημα μόνος αὐτὸς νὰ ὀρίξῃ,
κι' ὅπου κι' ἄ λάχῃ τὸν ἐχθρὸν γιὰ νὰ τὸν ἀφανίξῃ.
Κι' ἔγραφεν ἡ ἐπιστολή, ἀπῆτις τὴν ἐδοῦσιν,
ὅ,τι θελήτῃ κι' ὅ,τι πῆ, ὅλοι νὰ προσκυνούσιν.
Καὶ τότες ὅλοι οἱ ἄρχοντες, ὅπου τὸν ὀμπροστὰς του
- 10 εἶπαν νὰ κάμουνε γιὰ μιὰ κατὰ τὴν ὀρδινιά του
ἔς τὰ κότεργα ἐγυρίσανε, οἱ ἄρχοντες καὶ πᾶσι,
καὶ τότες τοῦ Ἀμυργιαλῆ ὁ γενεράλες τάσει
πῶς θέλει νὰ ἴβρῃ τὸν ἐχθρὸν, καὶ τότες νὰ λογιάσῃ,
τὰν καὶ τὸν ἄλλον, Ἀμυργιαλῆ, νὰ μὴν τότε γελάσῃ
- 15 γικτί, ἂν σφάλλῃ τίποτας γιὰ φόβο τῆς ζωῆς του,
θὰ κόψῃ τὸ κεφάλιν του τότες μὲ τὸ σπαθίν του.
Λέει τ' ἂν ἦτονε κειρὸς καλὸς γιὰ νὰ κινήσουν,
νὰ ρίξουσίνε τ' ἄρμενα καὶ νὰ μὴ δὲν δακνήσουν,
Καὶ τότες ὅλοι σ' ὀρδινιά βάνου νὰ σηκωθοῦσι,
- 20 κι' ὁ γενεράλες λουμπάρδι: ἄ ρίχτει κι' ὅλοι κινούσι
νὰ πᾶνε πρὸς τὴν Πάτῃνο, ποῦ τὸνε οἱ ἐχθροὶ του.
καὶ τότες ὅλοι ἐπηρίανσι κατὰ τὴ προσταγήν του,
καὶ τὰ καράβια ἐσέρνασι: γικτ' ἦτονε γαλήνη,
κ' εἰς τρεῖς ἡμέραις φτάνουσι ἔξω ἔς τὴ Σαντορίνη
- 25 Καὶ τοὺς νησώταις νὰ ρωτοῦ, ἂν εἶδαν νὰ περάσῃ
καὶ λέγουν του, ἔς τὴ Πάτῃνο βρίσκεται καὶ νὰ πᾶσι.

209

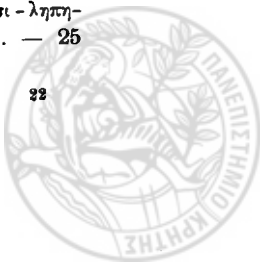
1 ἀλάχει-δούμεν. — 2 ἀφανισμόν-γιάυτος-γρικοῦμεν. — 3 βιβλίον νὰ νῆξῃ. — 4 δῶκαν-ὠρήξει. — 5 ἀλάχει-ἀφανίξει. — 6 ἐδοῦσιν. — 7 ὅτι θε-
λείσει-ὄτιπει-προσκυνούσιν. — 8 ὅπουτὸν ὁ προστας. — 9 ἐγυρίσανε. — 10
ἀμυργιαλή. — 11 ναύβρει-λογιάσει. — 12 ἀμυργιαλή-μειν-ἐγελάσει. — 13
ζωῆς. — 14 κόψειν-κεφάλῃ. — 15 λέει-κερὸς. — 16 ρίξουσινε-μειδὲ νοκνί-
σουν. — 17 σικοθοῦσι. — 18 ρίχτει-ὅλοι κινούσι. — 19 τὴ μπάτῃνο. — 20
ὅλοι-τῆ. — 21 κείς τῆς ἡ μέρες-ἔξω-σαντωρήνη. — 22 νησώταις-περάσι. —
23 βρήσκεται-πᾶσι.

- Κι' ὁ Τούρκος εἶχε θέλημα καὶ 'κεῖνος νὰ κινήσῃ,
καὶ μὲ τοὺς Φράγκους τοῦ ἔλεγε διὰ νὰ πολεμήσῃ.
Εἶχε καίτια ἔς τὸ γιάλῳ, ἀν εἶναι καὶ τοὺς ἄουσι
πῶς ἔρχονται, ἀγλήγορα νὰ πᾶ νὰ τοῦ τὸ 'πούσι.
- 5 Εἰς τὸ νησί ἐσώσανε, κοντὰ ἔς τὴ Σαντορίνη
καὶ πᾶν νὰ κάμουμε νερὸ καὶ 'κεῖ νὰ ἔβγου το' ἀφίνει,
κ' εἰς τὸ νησί ἐβάλανε ἓνα γιὰ νὰ βιγλίτζῃ,
κ' ἔξω θωρεῖ ἓν ἄρμενο, καὶ πάραυτας ἀρχίζει
καὶ χούγιαξε, πῶς ἄρμενο βλέπει, καὶ βγαίνου κ' ἄλλα,
- 10 καὶ πάλε ἐξανάλεγε πῶς εἶναι καὶ μεγάλη.
Κι' ὁ γενεράλες τὸ γρικᾶ καὶ ὄρισε νὰ ἐμποῦσι
ἔς τὰ κάτεργα τὰ τσούρματα, κ' ὄλοι νὰ ἴρδινιαστοῦσι.
Ἐὐλᾶ ἀρμάδα τῶν Τουρκῶν ἔς τὸ πέλαος ἐφάνῃ,
κ' ὁ γενεράλες ὄρισε καὶ τὸν σταντάρδο βάνει.
- 15 Ἐτοῦτοι ἀνεβαίνασι καὶ 'κεῖνοι ἔκατεβαῖναν,
τότεσ καρβοκάτεργα ἔς τὴν τάξιν τως ἐμπαῖναν.
Κι' ἀπῆτις ἦτονε σιμὰ κ' ἔμελλεν γιὰ νὰ σμιέξουν,
καὶ τὸν σταντάρδο ὄρισε ἐτότεσ γιὰ ν' ἀνοίξουν,
τὰ τσούρματα τὸν εἶδασιν ἐτότεσ καὶ ἄτρομάξαν,
- 20 καὶ τὸν Θεὸν βοήθειε, οἱ Χριστιανοὶ ἐκράξαν.
Καὶ τὸν ἐχαιρετίσανε τρεῖς λουμπαρδιαῖς καθένα,
κ' ἀπόκει ὄλοι ἐμείνασι περίσσα λυπημένα.
Ἐμπῆχαν ὄλα ἔς ὄρδινιὰ καὶ λάμνασιν νὰ φτάξουν,
κ' ἔλεγε γιὰ νὰ στέκονται σιμὰ νὰ μὴν ἀλλάξουν.
- 25 Ἐἴτσι κ' ὁ καπετὰν μπασᾶς ἔρριξε τὴν παντέρα,
τὸ μεσημέρι ἦτονε τοῦτο Σαββάτο ἄμερα.

210

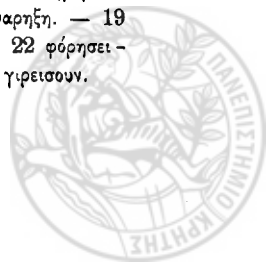
1 ὁ τούρκος - κεχόνος - κινήσει. — 2 πολεμήσει. — 3 γιάλῳ - δούσι. —
4 ἔρχονται - πᾶ - πούσι. — 7 νυσῆ - ἓνα - βηγλίτζῃ. — 8 ξῶ θωρεῖ ἐνάρμενο -
ἀρχίζει. — 9 βγένου. — 11 γρικᾶ - ὄρεισε - ἐμποῦσι. — 12 ὄλοι ναρδινιαστοῦσι.
— 13 ἐφάνει. — 14 ὄρισε - σταντάρδω. — 15 ἐτοῦτοι ἀνεβέναισι - κόνου ἔκατεβε-
ναν. — 16 τάξιντος ἐμπέναι. — 17 εἴτονε σημὰ κέμελεν - σμιέξουν. — 18 ὄρεισε -
νὰ νήξουν. — 20 βοήθεια. — 21 ἐχερετήσανε τρῆς. — 22 ὄλοι ἐμείνασι - ληπη-
μένα. — 23 ἐμπῆκαν ὄλλα - ναυτάξουν — 24 στέ κοντέ σημὰ - μείν. — 25
ἔτση - ἔρηξε. — 26 μεσημέρι - τοῦτο - σαβᾶτο.

- Ἐλάμνασι ἔς τὴν τάξιν τῶς, καράβγια τότες σμίγουν,
καὶ τ' ἄρμενα σφαλίζουσι καὶ τὰ πορτέλλα ἴνοιγουν
κι' ἀρχίζουσινε λουμπαρδιαῖς ἐνοῦς τ' ἄλλου νὰ δίδῃ,
μ' ἀρχίζε νὰ βραδιάζονται καὶ ἔμπαινε τὸ σκοτεῖδι.
- 5 Τότες ἐνουκτιαστήκανε, τὸν πόλεμον ἐπάψαν,
καὶ τὰ φανάργια ὀπού ἴτονε ἔς τὰ κάτεργα ἀνάψαν.
Κι' οἱ Τούρκοι ἐγυρίσανε νὰ πᾶν νὰ φυλακτοῦσι,
κι' αὔριο νὰ μαλώσουνε μὲ ἴκείνους ἂ ἔμποροῦσι.
Ἄ γενεράλες ἔλεγε, μὴν ἔρθῃ νὰ πλακώσῃ,
10 καὶ πόλεμον ἀξαφνικὸν ἔς τὰ κάτεργα νὰ δώσῃ.
Τότες εἶπε ἀμυργιαλῆς, ποτὲ δὲν ἀκουστήκαν
τὴν νύκτα νὰ μαλώσουνε, οὔτε ποτὲ ἐγενῆκαν.
Ἄπῆτις ἐξημέρωσεν ἔφυγαν καὶ τοὺς ἴχασαν,
καὶ νὰ μὴ δὲν ἠξέουρουσι τὴ στράτα ὀπού πιᾶσαν.
- 15 Κι' ὁ γενεράλες νὰ ρωτᾷ κι' εἰς τὸ κἀτάρτι βάνει
ἄνθρωπον, ἄρμενο νὰ ἴδῃ καὶ κανὲν δὲν ἐφάνῃ.
Ἐκραξεν τὸν ἀμυργιαλῆ κ' εἶπεν γιὰ νὰ ξανοίξῃ,
νὰ δοῦνε ποῦ νὰ ἴπῃγασι, γῆ πούρη θὲ νὰ ρίξῃ
τὴ κεφαλὴν του τ' ἄθλιου, καὶ τοῦ ἴβαλε καδένας,
20 καὶ ἴκείνος τοῦ ἴπε μὲ χαραῖς, θὰ λάβω χρυσομέναις.
Ἐλάμνασιν ἐδῶ κι' ἐκεῖ τρίγυρα νὰ τὴ ἴδουσι,
καὶ ἴπῃνασιν εἰς τὰ νησὰ φόρησι νὰ τὴ βροῦσι.
Κι' ἀπῆτις δὲν τὴν ἴβρασιν, νερὸ πᾶει νὰ κάμῃ,
καὶ ἴμπαίνασι ἔς τὸ Κέφαλο νὰβρωσι τὸ ποτάμι.
- 25 Καὶ ἴμπαίνασι τὰ κάτεργα ἐκεῖ γιὰ νὰ γεμίσουν,
τότες ἀκούουν λουμπαρδιά κι' ἀρχίζουσι νὰ γυρίσουν.

211

1 τὰ εἶν τος - σμίγουν. — 2 σφαλίζουσι - ἀνείγουν. — 3 ἄλλου - δίδει.
— 4 μάρχηζε - βραδιάζοντε - μπένε - σκοτίζει. — 6 ὀπούτονε. — 7 τούρκοι
ἐγερῆσανε - πᾶν. — 8 ἄβριο - μαλώσουνε - ἔμποροῦσι. — 9 μὲν ἔρθει - πλακώσει.
— 10 ἀξανηκὸν - δώσει. — 11 ἀκουστήκαν. — 12 μαλώσουνε. — 13 ἐξημέρωσε.
— 14 ὀπού. — 15 ρωτᾷ - κἀταρτη. — 16 δεῖ - ἐφάνει. — 18 θεναρῆτῃ. — 19
τῇ. — 20 κίνος - λάβο χρυσομένες. — 21 τρίγειρα - τὴ δούσει. — 22 φόρησι -
βροῦσει. — 23 ἴβρασιν - κάμει. — 25 μπάνασι - γεμίσουν. — 26 γυρίσουν.

- Σημάδι κάνει τῶν ἀλλῶν κατέργων νὰ σιμώσουν,
 ἔς τὸ μπόρον ὅπου θὲ νὰ βγοῦν πόλεμον νὰ τοῦ δώσουν.
 Νὰ λάμνουνσι ἔς τὸ Κέφαλο ἐτρέχανε νὰ μπουσί,
 καὶ τὰ βαρέλια ἐφήκανε οἱ Τούρκοι καὶ κινουσί.
- 5 Ὅλη ἡ ἀρμάδα ἐδεκεῖ δὲν ἦτον μαζωμένη,
 μ' ἀρμένιζε ἔς τὸ πέλαος κ' ἦτονε μακρεμένη.
 Κι' ὥστε νὰ δώση ὀρδινιά, οἱ Τούρκοι ἔξω ἐβγαῖνα,
 καὶ τρέχειν ὁ Ἀραουζής καὶ λεῖ του τὴ καδένα.
 Καὶ μπαίνουσι ἔς τὸ μπόλεμον κι' ὄλα τὰ τριγυρίσαν,
- 10 καὶ σαῖττιαῖς καὶ τουφεκαῖς χιλιάδες ἐκινῆσαν.
 Ὅ γενεράλες ἔσμιξεν μὲ τὸ μπασαῖ, καὶ ἄλλα
 σολτάναις μὲ τὰ κάτεργα χοντρά, καὶ τ' ἄλλα ὄλα
 τὰ κάτεργα ἐσμίξασι, καὶ μουγκισμὸς ἐβγαίνει,
 κι' ὥσαν λεοντάρι Ἀγαρηνὸς ἐλόγιαζεν νὰ μπαῖνη.
- 15 Ἀρχίσανε ἡ λουμπαρδιαῖς τὰ Τούρκικα σιμόνου,
 κ' εἰς ἕνα κάτεργο χοντρὸ τὸ μπεῖλῆχια σώνου,
 ἐδώκαν μέσα σὰ θεργιά, νὰ κόπτουσιν ἀρχίζου,
 καὶ τὰ ἐπίλοιπά ῥθανε σιμὰ καὶ τὸ γυρῆζου.
 Καὶ κείνο ρίκτηι λουμπαρδιαῖς μέσαν καὶ τὰ τζακίζει,
- 20 κι' ἀρχίσανε γιὰ νὰ βουλοῦ, κι' ἄλλο χοντρὸ ἐγγίζει
 κάτεργο, καὶ πλαγιάζει το καὶ ταῖς λουμπάρδαις ρίκτηι, **212**
 καὶ μείνασι τριπλοῖ διπλοῖ σὰ ψάρι εἰς τὸ δίκτυ.
 Ὅ γενεράλες κι' ὁ μπασαῖς ἐσμίξαν καὶ κολλοῦσαν,
 καὶ λουμπαρδιαῖς ἀμέτρηταις ἄκουες καὶ βροντοῦσαν.
- 25 Καὶ τότες ἄλλο κάτεργο χοντρὸ ἐκεῖ σιμόνει
 καὶ ρίκτηι μέσα λουμπαρδιαῖς, τὸ τσοῦρμα θανατόνει.

1 σημάδει - σιμώσουν. — 2 ναυγούν. — 3 μπουσί. — 4 ἐφίκανε - τούρκοι - κινουσί. — 5 εἶτον. — 6 μαρμένιζε - εἶτονε. — 7 ὄστεναδόσει - τούρκοι ἔξω εὐγένεα. — 8 τρέχην - ἄραουζεις - λή. — 9 μπένουσι - ὄλα - τριγυρίσαν. — 10 ἐκινῆσαν. — 11 ἔσμηξεν - μπασαῖ - κόλα. — 12 χοντρά - ὄλα. — 13 ἐσμήξαν - μουγκησμός εὐγένει. — 14 λεοντάρη - μπένη. — 15 ἀρχίσανε - τούρκικα σιμόνου. — 16 κάτεργω - σόνου. — 17 ἐδώκαν. — 18 ἐπιλητάρθανε σιμὰ - γυρῆζου. — 19 κύνο ρήκτη. — 20 ἄρχισανε - ἐγγίζει. — 21 κάτεργω - πλαγιάζητο - ρήκτη. — 22 μείνασι τριπλοῖ διπλοῖ - ψάρη - δύκτη. — 23 ἐσμήξαν - κολοῦσαν. — 24 ἀμέτρητες. — 25 σιμόνη. — 26 τζοῦμμα.

- Ἐσκότωσέν του τὸ λαὸ καὶ ἑκείνος ἐφοβήθη,
καὶ κάτω ὅπου τῆ μπρόμην του ἐπῆε καὶ ἔκρουβήθη.
Καὶ κάνει νεῦμα ὁ μπασιᾶς, ὅποιος μπορεῖ νὰ φύγη
ὀγιά νὰ γλύσῃ τῆ ζωὴ καὶ τ' ἄρμενά του ἀνοίγει,
5 πού ἴγινη μέγας τζακισμὸς εἰς τῶν Τουρκῶν τῆ μέσῃ,
καὶ κύτταξες τὸ πέλαος ἀνθρώποι γιὰ νὰ πλέσι.
Κεφάλια ἐπέφτα ἔς τὸ γυαλὸ καὶ χέργια νὰ βουλοῦσι,
κ' οἱ Παργιανοὶ ἐτρέμανε τόσα γιὰ νὰ θωροῦσι,
ὅπου ἔτονε εἰς τὰ βουνιά ἀπάνω καὶ κυττάζαν,
10 καὶ ἔλεγαν, «Κύριε ἔλῃσον» καὶ τὸν Θεὸν ἐκράζαν,
ἔς τὸ φόνον τὸν ἀμέτρητον κ' εἰς τὴν ἑματοχυσίαν,
ἔπου ἔθελαν νὰ πᾶ καύσουνε κατόπι τὰ νησιά·
ἔς τὰ κόπανα ἐμπαίνασι, νὰ φύγουν ἐκινουῦσαν,
καὶ ἑκείνοι ἐπαίρναν λουμπαρδιαῖς καὶ σποῦσαν καὶ βουλοῦσαν.
15 Τὰ κάτεργα ἐμαλθόνασι μὲ κάτεργα ἐδικά τως,
καὶ τὰ καράβγια ἐσίμγανε κ' ἐγγίζαν τ' ἄρμενά τως.
Καὶ λουμπαρδιαῖς ἐνούς τ' ἀλλοῦ ἐδίδα καὶ τρυπούτα·
καὶ τίς ἔμπορεῖ νὰ διγῆθῃ ἔς ἔλα τὰ πάθη ἐτούτα;
Τότες ὁ καπετὰν μπασιᾶς ἔφυγε κ' ἔλα τ' ἄλλα,
20 κ' οἱ Χριστιανοὶ τὰ διώχνασι κ' ἀφήκαν τὰ μεγάλα
καράβγια καὶ σουλτάναις του ἀφήκανε καὶ φύγαν,
κ' ἔλα στὴ ξέρα ἤλθανε καὶ τὰ μαδέργια ἀνοίγαν.
Κ' οἱ Τούρκοι ἐδίδαν ἔς τὸ γυαλὸ γῆς πνίγουντα, γῆ ἐβγαῖναν **213**
ἔς τὴ γῆ, γιὰ νὰ γλυτώσουνε καὶ πρὸς τὴ χώρα ἐμπαίταν.
25 Οἱ Χριστιανοὶ τσοὶ σφάζανε κ' ἔλους τσ' ἀπογλακοῦσαν,
κ' εἰς τὸ γυαλὸ τσοὶ πνίγανε μ' ἔλον ἔπου προσκυνούσαν.

1 ἐσκοτωσέν - κύνος - ἐφοβήθει. — 2 κάτω - τῆ μπρόμην - ἐπέε. — 3 νέυμα
ὅποιος - φήγει. — 4 κλήσει τῆ - ἀνείγη. — 5 γύνη - τζακισμὸς - μέσει. — 6 κη-
τάξες - πλέσει. — 7 βουλοῦσει. — 8 θωροῦσει. — 9 ἀπάνω - κειτάζαν. — 11
ἀμέτρητον κείς τῆν ἑματοχυσίαν. — 12 κατόπει. — 13 ἐμπένασι. — 14 κύνος
ἐπέρναν. — 15 τως. — 16 ἐς μήγανε - γγίζαν τὰρ μενάτος. — 17 τρυπούτα. —
18 ἔμπορεῖ - διγῆθῃ - πάθει ἐτούτα. — 20 διώχνασι - ἀφήκαν. — 21 ἀφίκανε. —
22 εἰλθανε - ἐνέγαν. — 23 τούρκοι - γυαλὸ - γιεβγέναν. — 24 γῆ - γλητόσουνε -
ἐμπένα. — 25 ἄλλους. — 26 προσκυνούσαν.

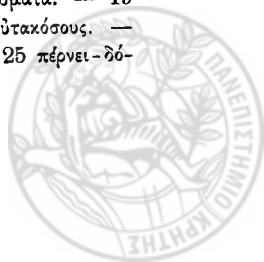
- Ὅλα ἐδώκαν ἔς τὸ νησί ὀγιά νὰ τζακιστούσιν,
 καὶ τὰ λιγνὰ τὰ κάτεργα ἀποδεκεῖ κινούσιν,
 κ' οἱ Χριστιανοὶ τὰ ἰδιώχασιν καὶ τὰ καράβια ἀφήκαν,
 καὶ πρὸς τῇ Ρόδῳ τὸ νησὶν ἐλάμνασιν καὶ ἔμπηκαν.
- 5 Τὰ κάτεργα ἐφύγαν τὰ κατατζακισμένα,
 καὶ τὰ καράβια ἔς τὴν Ἀξίαν εἰς τὸ νησὶ ἀπομένα.
 Ἡθέλαν ὅλοι τὸ μπασιᾶ τὸ πῶς τὸν ἐσκοτώσαν.
 καὶ ποῦ νὰ γράψω τὰ κακὰ ποῦ ἔγένθησαν τὰ τόσα;
 Ὡσάν ἐφύγαν οἱ ἐχθροὶ καὶ δὲν μπορὰ τοὺς σώσουν,
 10 εἰς τὴν Ἀξίαν ἐγυρίσανε εὐχαριστιὰν νὰ δώσουν.
 Καὶ τὰ καράβια ἔς τὸ νησὶν πῶς ἦτονε θωρούσιν,
 ριμμένα ἔς ταῖς ἀκρογιαλιᾶς καὶ πλειὸ δὲν πολεμοῦσιν.
 Καὶ γαληάτζαις ἦτον ἐκεῖ μὲ κάθα ἓνα ὀμάδι,
 καὶ νὰ κολλοῦ ἀρκομπουζαῖς οἱ Τούρκοι κ' οἱ σολτάδοι.
- 15 Ἐνύκτιασεν κ' ἀνήμενε γιὰ νὰ παραδοθοῦσι,
 κ' ὄξω ἔς τὴ γῆ ἐδώκανε νὰ πᾶν νὰ κρουβιστοῦσι.
 Μία σουλτάνα ἦτονε εἰς τὴν Ἀξίαν ἱραμένη
 ἔς τὴ ξέρα, κ' ἦτονε διπλῆ ἀλεύρια φορτωμένη.
 Καὶ πῆγαν καὶ τὴ βγάλασι μὲ τὴ χαρὰ τὴν τόση,
 20 κ' οἱ Τούρκοι ὄξω εἰς τὴ γῆ ἐβγήκαν τετρακόσι·
 ἔς τὸ μοναστήρι ἐπήγασιν ὁποῦ ἔτονε ἔς τὰ ὄρη,
 καὶ φόβον καὶ πολὺ καῦμὸ Ἀγαρηνὸς ἐθώρει.
 Εἰς τὸ βουνὸ ἐπήγαν ἔς τὴν ἐκκλησίαν ἐμπῆκαν
 τοῦτοι καὶ καστελλόνονται μὲ τὴ περίσσα πρίκαν,
- 25 τρίγυρα ἐσταλάρανε κ' ἦτονε μαζωμένοι,
- 214
- γιὰ νὰ μαλώσουν τοὺς Χριστιανούς, ἦτον ὠρδινιασμένοι,

1 ὅλα ἐδώκαν - νησὶ ὀ γιά - τζακιστούσιν. — 2 λιγνὰ - κινούσιν. — 3
 ἰδιώχασιν - καράβια ἀφήκαν. — 4 τζηρόδος - νησὶν ἐλάμνασιν - ἔμπηκαν. — 5
 κατὰ τζακισμένα. — 6 ἀξίαν - νησὶ - ἀπομένα. — 7 ὅλοι - πὸς - ἐσκοτώσαν. —
 8 γόνισαν. — 9 ὄσαν - τοὺς σώσουν. — 10 ἐγυρίσανε. — 11 στονησεῖν - εἶτονε
 θωρούσιν. — 12 ρημένα - πολεμοῦσι. — 13 εἶτον - ἓνα ὀμάδι. — 14 κολοῦ -
 τούρκοι. — 15 ἐνήκτιασεν - παραδοθοῦσι. — 16 ὄξω - γῆ ἐδώκανε - πᾶν. — 17 εἶ-
 τονε. — 18 κείτονε δηλῆ - φορτωμένη. — 19 πῆγαν - βγάλασι - τῆ - τώση. —
 20 τούρκοι - γῆ ἐβγήκαν ταῖ τρακόσι. — 21 μοναστήρη ἐπήγασιν. — 22 πολε-
 καίμω. — 23 ἐμπῆκαν.

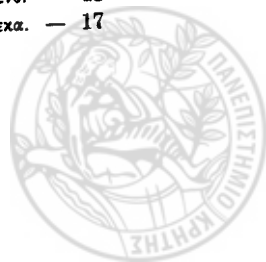
- Τὸν κύρ Βασίλη ἔστειλε νὰ πᾶ τῶς ἐμιλήση,
 κι' ὁ καπετάνιος τῶν Τουρκῶν νᾶλθη νὰ προσκυνήση
 μὰ 'κεῖνοι δὲν ἠθέλασι, μὰ ἔλεγαν νὰ 'ποθάνου,
 κι' ὁ γενεράλες ὄρισε καὶ τὰ καράβγια βγάνου.
- 5 Καὶ σέρνει τα 'ς τὸ πέλαος κι' ἀπόκεις κράζει κι' ἄλλους,
 κατεργοκύρους κι' ἄρχονταις καὶ νόμπελους μεγάλους,
 καὶ πέμπει πάλι δεύτερο εἰς τὸ βουνὸ τοὺς βγάνει,
 τὴν φέδεν του τῶν ἔδωκε καὶ μίαν παντιέρα βάνει,
 γιὰ νᾶρθοῦσι εἰς τ' ἄφεντὸς ὀμπρὸς νὰ τοὺς κυττάξῃ,
- 10 καὶ ὡσάν Χριστιανὸς καλὸς, ταῖς βάρκαις εἶχε κράξῃ
 κι' ὅ,τι βαστοῦν ἀπάνω τως, νὰ μὴν τσ' ἀζιγανέψουν,
 μὰ τ' ἄρματα ν' ἀφήσουνε νὰ πᾶσι νὰ μισέψουν.
 Οἱ Τούρκοι ἐκατεβήκανε καθὼς τῶς εἶχεν τάξῃ
 κι' ἀποδεκεῖ τσ' ἀπόβγαλε χωρὶς νὰ τοὺς πειράξῃ.
- 15 Τὸ πέλαος ἐσκέπαζεν πνιμένους σκοτωμένους,
 'ς τὰ περιγιάλια νᾶρχονταις κουτσοκεφαλισμένους,
 κουπιὰ, κατάρτια καὶ σκιοινὰ καὶ πρύμαις τῶν κατέργων,
 τζακίσματα τῶν караβγιῶν ἐκάμασιν μὲ ἔργον.
 Ἀπάνω τοῦ Ἀγαρηνοῦ τὰ κότεργα ἐπνιγῆκαν,
- 20 καὶ τὰ καράβγια ἐπήρανε, Τούρκοι ἐπαραδοθήκαν
 πέντε χιλιάδες ζωντανοὺς Τούρκους καὶ ἐφτακόσους
 σκλάβους ἐκάμανε ἐκεῖ, καὶ 'πνίξαν ἄλλους τόσους.
 Ἐννέα κότεργα λιγνὰ καὶ μιὰ μαοῦνα 'πήρα,
 κι' ἀπὸ τὸ φόβο τὸ μπολὺ πᾶσα νησι' ἐφύρα,
- 25 Σουλτάναις παίρνει τέσσερες καὶ δώδεκα καράβγια,
 καὶ τοῦ μπασᾶ ἐκόψανε τ' ἀκάθαρτά του μάγια.

1 βασίλει ἔστειλε-ἐμιλήσι. — 2 νᾶλθει-προσκυνήσι. — 3 ἐκύνου. — 4 ὄρησε. — 5 σέρνιτα. — 6 ἄρχωντες. — 7 πάλει-βουνῶ. — 8 τῆ-τῶν ἔδοκε. — 9 κειτάξει. — 11 βαστοῦν ἀπάνω-μειν τζαζιγανέψουν. — 12 φύσουνε-μισέψουν. — 13 τούρκοι-καθὼς. — 14 χωρὴς-πιδάξει. — 15 πνιμένους σκοτωμένους. — 16 κουτσοκεφαλισμένους. — 17 σκιοινὰ-πρίμες τῶ. — 18 τζακισμάτα. — 19 ἀπάνω-ἐπνιγῆκαν. — 20 ἐπύρανε τούρκοι ἐπαραδοθήκαν. — 21 εὑτακόσους. — 22 πνίξαν. — 23 ἐνέα-λιγνὰ-ἐπύραν. — 24 μπολὺ-νύσει. — 25 πέρνει-δὲ-δεκα.

- Ἔνα καράβι ἀναφεν κ' οἱ Τούρκοι ἐκαῆκαν,
 ὅπου ἔχε βίον καὶ φλουργιά καὶ ἴπηγαν καὶ χαθῆκαν.
 Λογιάσετε ὅλοι ταῖς χαραῖς, ταῖς λουμπαρδιαῖς νὰ κροῦσι,
 τὰ φαγητὰ καὶ τὰ καλὰ ποῦ πιᾶσαν νὰ τὰ ἴδουσι!
- 5 καὶ παίρνασι ἀμέτρητα δίχως νὰ τὰ λογαριάζουν,
 οὔτε κ' ἀνθρώπους εἶχανε γιὰ νὰ τοὺς λογαριάζουν.
 Κι' ὄγια χαρὰ τ' ἀμυργιαλῆ ἔς τὴν πύρμην τότε κράζει,
 καὶ μιὰν καδένα χρουσωτῆ εἰς τὸ λαιμὸ τοῦ μπάζει·
 κ' ἀπῆτις τοῦ τὴν ἔδωκε ὅλοι τὸν ἐπαινέσσα,
 10 πῶς νίκη ἔκαμε πολλὴ εἰς τὴν ἀρμάτα μέσα.
 Ἔνα καράβι τοῦ ἔδωκε μ' ἔ,τ' ἦτο φορτωμένο,
 κ' ἐγὼ ἔς τοῦτα τὰ διάφορα ἐτύχαινε νὰ μένω·
 κάτεργα εἴκοσι ἐννιά, καράβγρια τρηνατρία,
 ἔξη χοντρά καὶ μπεργαντιά ἔς τὴ Χριστιανικὴ μερία.
- 15 Κ' ἐξῆντα ἦσαν τῶν Τουρκῶν κ' ὡς ἑκατὸ καράβγρια,
 μαούναϊς εἶχε δώδεκα κ' ὅλα τὰ ἴπομονάργρια.
 Φόνος μεγάλος ἦτονε μὰ ἴπηρενε τὴν νίκη,
 καὶ ἄμανε τ' Ἀγαρηνοῦ μεγάλη καταδίκη.
 Κ' οἱ Τούρκοι ὅπου ἴμεινασι ἀν ἦ καὶ μετρηθοῦσι,
 20 τὴν τύχην τως καὶ τὸ μπασιά θέλουν νὰ βλαστημοῦσι.
 Ὁ γενεράλες περγαδιὰ πέμπει γιὰ νὰ τὸ ποῦσι
 ἔς τὸ Κάστρο, νὰ τὸ μάθουσι περίσσα νὰ χαροῦσι.
 Ἀπῆς ἐφτάξασιν ἐκεῖ καὶ τὸ μαντάτο ἐφέρα,
 ἐκάμανε ξεφάντωσαις ἐκείνην τὴν ἡμέρα.
- 25 Ἐβάνασινε ἔς ὄρδινιὰ τὴ χώρα νὰ στολίσουν,
 τὸν γενεράλε, τὸ ἄρχονταῖς σὰν ἔλθουν, νὰ τιμήσουν.
 Κ' εἰς δύο ἡμέραις ὕστερα ὁ γενεράλες φτάνει,
 κ' ὅλ' ἡ ἀρμάδα ἔρχεται κ' ὀμπρὸς τὰ ξένα βάνει

1 ἔνα καράβι - τούρκοι. — 2 πῆγαν - χαθῆκαν. — 3 λογιάζεται - κροῦσι.
 — 4 φαγητὰ - δοῦσι. — 5 πέρνασι ἀμέτρητα δίχος. — 6 εἶχανε. — 7 τὰ μυρ-
 γιαλῆ - πρῆμην. — 8 χρουσωτῆ - τολέμο. — 9 ἐπενέσαν. — 10 νίκη - πολὴ —
 11 ἔνα - τούδοκε - μοτίτο φορτωμένο. — 12 γὸ στοῦτα - ἐτύχενε - μένο. — 18
 εἴκοσι. — 14 ἔξει - χριστιανική. — 15 ἔξιντα - ὀσεκατό. — 16 δώδεκα. — 17
 εἶτονε - νίκη. — 18 καταδίκη.

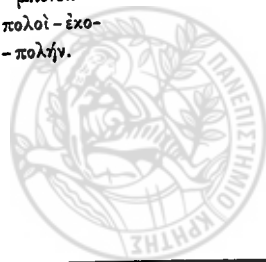
- τὰ κάτεργα ὅπου πιάσανε, σολτάναις κι' ὄλα ράσου
καὶ τώρα τίς νὰ διγηθῆ, Χάνδακα, τὴ χαρὰ σου;
'ς τὸ πέλαος νῆναι χαραῖς καὶ λουμπαρδιαῖς ἐσύραν,
τὸ πῶς τὸν ἀφανίσανε καὶ τόσα ξύλα 'πῆραν.
- 5 Τότες τὰ Πονεντίνικα 'ς τὸ Κάστρο ὄλα ἐφτάξαν,
καὶ ταῖς σολτάναις εἶδασι καὶ τ' ἄλλα καὶ 'τρομάξαν.
Δὲ γράφω τὸ ἀνεγάλλιασις τῆς χώρας ὅπου 'κάναν
ὅπου 'στολίσαν τρίγυρα καὶ πεύκια χάμαι 'βάναν,
ὁ γενεράλες νὰ πατῆ, ἀρκομπουζαῖς νὰ σύρνουν,
10 τρουμπέτταις κι' ἀναγάλλιασις, κι' ὄλοι μαζί νὰ μπαίνουν.
Κ' οἱ Τούρκοι, νὰ τὸ γρικοῦσα ἀπόξω, πῶς ἐσκοῦσαν,
καὶ 'κεῖνοι τότες λουμπαρδιαῖς 'ς τὴ χώρα ἐπετοῦσαν.
Χαρὰν περίσσα ἐγίνηκε, τὰ κρούση ἔξω βγάνου,
τὴ χώρα ἐγεμίσανε 'ς τὰ μαγατζὰ τὰ βάνου.
- 15 Τότες ἐπήρανε χαρὰ πῶς θὰ λευθερωθοῦσι,
κι' ὁ γενεράλες ὤρισε νὰ μὴν τὸν ἐπαινοῦσι,
μὰ νὰ δοξάζουν τὸ Θεὸ ποῦ τοῦτο εἶχε δώση,
νὰ τὸν παρακαλοῦσινε γιὰ νὰ τοὺς ξελυτρώση.
Δυὸ τρὰ καράβια ἦτονε 'ς τὸ Ρέθεμνος 'ραμένα,
20 λάδια, μετάξα καὶ κεργιὰ ἦτονε φορτωμένα,
κι' ὁ γενεράλες τὸ 'μαθε πῶς εἶναι παωμένα,
καὶ 'χουνε τόσαις πραιμματιαῖς καὶ Τούρκους γεμισμένα,
καὶ παίρνει τρία κάτεργα μιὰ ταχυνὴ καὶ σέρνει,
λουμπάρδαις εἰς τὸ Ρέθεμνος καὶ τὰ καράβγια παίρνει.
- 25 Τὸ κάστρο ρίκτηι λουμπαρδιαῖς 'ς τὰ κάτεργα νὰ δώσουν,
καὶ τὰ καράβγια ἐδέσανε 'ς τὴν Ντία νὰ τὰ σώσουν.
Κι' ἀπῆς τὰ 'πήγασιν ἐκεῖ χαραῖς ἦτον μεγάλαις,
καὶ τότες ἦλθ' ὁ Φώσκολος, ὁ ἄλλος γενεράλες,

2 διγθῆ. — 3 ἐσῆρα — 4 πὸς - ἀφανίσανε - πείραν. 5 ὄλα ἐφτάξαν. —
6 εἶδασι. — 7 τζανεγάλλιασις τῆς χωρᾶς. — 8 ὅπου στολίσαν τρίγυρα - χάμαι.
— 9 πάτει - σῆρνουν. — 10 ἀναγάλλιασις - μαζιναμπένου. — 11 τούρκοι - τὸ
γρικοῦσα ἀπόξω. — 12 κύνου — 13 ἐγίνηκε - κρούσι ἔξω. — 14 ἐγεμίσανε -
μαγὰ τζά. — 15 ἐπήρανε - πὸς - λευθερωθοῦσι. — 16 ὄρησε - μείν - πενοῦσι. —
17 δόσει. — 18 ἐξλειτρώσει. — 19 εἶτονε. — 20 μὲ τάξα - εἶτονε φορτωμένα. —
21 ὁ. — 22 γεμισμένα.

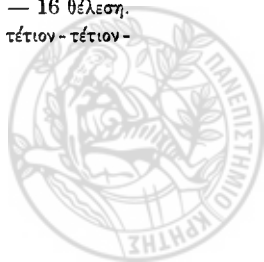
- ἕνας Στρατιώτης δυνατὸς ὁποῦ ἔχε ἀνδρεία καὶ χάριν, 217
 ἐπῆε μὲ τσ' Ἀγαρηνοὺς ἔξω νὰ ραζονάρη.
 Κι' ἀρχίσαν καὶ διγούντανε γιὰ παλληκαρωσύνη,
 κι' ὁ Τούρκος τὸν κατηγοροῦν τότες τὴν ὥρα ἔκείνη,
 5 καὶ λέει τοῦ Χριστιανοῦ πῶς δὲ ἴμπορεὶ νὰ δώσῃ,
 μ' ἕνα μικρὸ Ἀγαρηνὸ δύναμιν νὰ μαλώσῃ.
 Καὶ ἔκείνος ἀπεκρίθηκε, ἐπὶ ἔμαι γὼ νὰ δώσω
 τὸ χέρι μου ἔς τὸ χέρι σου, νὰ ἔβγω νὰ μαλώσω.
 Εἶπεν ὁ Τούρκος νὰ ἔβγουςι μ' ὄλην του τὴν καρδίαν,
 10 ὅγια νὰ ὀθῆ τὴν καυχισιὰν καὶ τὴν πολλὴν ἀνδρεία.
 Τότες ὁ Τούρκος ἔφυγε κι' ὁ Φράγκος μέσα μπαίνει,
 καὶ τὸ μαντάτο ἔστεκε τοῦ Τούρκο ν' ἀνημένη.
 Ὁ γενεράλες τό ἔμαθεν γιὰ μιὰ καὶ τότε κράζει,
 κι' εἶπέν του τί θεὸς νὰ γενῆ, σολντάδους ὀρδινιάζει
 15 Καὶ τὰ κανόνια ἐτοίμασαν, ἀν ἦ καὶ κατεβούσι
 Τούρκοι πολλοὶ ἐνάντιοι, γιὰ νὰ τῶνε κολλοῦσι.
 Καὶ τρεῖς ἡμέραις ὕστερα, ὁ Τούρκος τοῦ μηνάει,
 νὰ ἔβγῃ κατὰ τὸ κάλεσμα μὲ τ' ἄρματα νὰ πάη,
 γὴ καβαλάρης, γὴ πεζός, γὴ ὡς θέλει νὰ μαλώσῃ,
 20 κι' ἄς ἔβγῃ μὲ πολλὴν ἀντρεία ἀπάνω του νὰ δώσῃ,
 Κι' ὁ Τούρκος μὲ τὸ κόμπωμα τό ἔκανε, γιὰ νὰ βγοῦσι,
 τότες ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς ἐκεῖ νὰ σκοτωθοῦσι.
 Δυὸ τρεῖς χιλιάδες ἦτονε Ἀγαρηνοὶ χωσμένοι,
 ἀπὸ τὴν νύκτα ἦλθανε κ' ἦτον κατεβασμένοι.
 25 Τὸν κόντε Μάρκο ἐγδέχοντα νὰ ἔβγῃ νὰ τότε πιάσουν,
 νὰ τότε πάρουν ζωντανὸ γὴ νὰ τὸν κομματιάσουν.
 Ἦτονε πλείσια ἀναμιγῆ ὄντενε ἔκατεβαῖναν,
 καὶ ἔκει τῷ στράταις τῷ βαθειαῖς μὲ τὰ τουφέκια ἔμπαιναν.

1 ἕνας - ἀνδρὶς - χάριν. — 2 ἐπιέ - ραζονάρει. — 3 παλληκαρωσύνη. —
 4 ὁ τούρκος - κατηγοροῦν - ὅρα κήνη. — 5 χριστιανοῦ - δώσει. — 6 δύναμιν -
 μαλώσει. — 7 κύνος ἀπεκρίθεικε - δόσω. — 8 χέρη - χέρη - ἔυγο - μαλώσω. —
 9 ἔπεν - τούρκος. — 10 ὁ γιὰ νάθει - καυχισιὰν - πολλήν — 11 τούρκος - μπένει. —
 14 τὴ θενάγει. — 15 ἐτήμασαν ἀνει - κατεβούσι. — 16 τούρκοι πολλοὶ - ἐκο-
 λούσι. — 17 κείς τρεῖς - εἴστερα. — 18 ναύγει - πάει. — 20 ἄς ἔυγει - πολλήν.

- Ἄποῦ τῆ χώρα νὰ θωροῦ τόσο νὰ κατεβαίνου,
καὶ ἔς ὄρδινιά μὲ τ' ἄρματα οἱ Χριστιανοὶ νὰ μπαίνου,
τοῦ γενεράλε τό ἴπανε πῶς τόσο ἐκατεβήκα,
καὶ ἴμοιραστήκαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ τῆ στραταῖς καὶ ἐχωστήκα,
- 5 κ' οἱ καβαλάροι τῶν Τουρκῶν κ' ὁ Χοσαῖν ἔς τῆ μέση,
βγαίνοντας ἔξω ὁ λαὸς τῆ στραταῖς γιὰ νὰ δέση.
Κι' ὁ γενεράλες ὤρισε ἔξω νὰ μὴν ἐβγοῦσι,
μ' οἱ μπομπαρδάροι ἀφτούμενα τὰ φτύλια νὰ κρατοῦσι,
κι' ἀπήτις τοὺς Ἄγαρηνοὺς δούσινε νὰ προβάλου,
- 10 εἰς ταῖς λουμπάρδαις τῆ φωτιά ἔλοι μαζί νὰ βάλου,
Μὰ οἱ Τοῦρκοι ὡσάν εἶδανε ἔξω πῶς δὲν ἐβγαίνου,
εἰς τὰ χωράφια ὁ μπασιὰς μ' ὄλους τοὺς Τοῦρκους μπαίνου.
Κ' ἡ λουμπαρδαῖς ἀρχίσανε δεξιά, ζερβὰ νὰ κρούσι,
γιατ' ἔτσι τὰ στοιχήματα θέλουσι νὰ γενοῦσι.
- 15 Οἱ δυὸ ἐκαλεστήκανε νὰ βγοῦσιν νὰ μαλώσου,
κ' οἱ Τοῦρκοι τόσο ν' ἀλθουσι τῆ θέλησι νὰ δώσου
παρὰ κακὸ τῶν Χριστιανῶν, ἀμμ' ἕνα βόλι σώνει,
καὶ τ' ἄλογο τοῦ Χοσαῖν ἐδῶκαν καὶ σκοτόνει.
Κι' ὁ Χοσαῖνης τίποτας, μόνο πεζὸς ἐστάθη,
- 20 σάν εἶδε τέτοιον ἄλογο, τέτοιον κακὸν νὰ πάθη.
Ὁ Σὰν πασὰς τρέχει δεκεῖ κ' ὄλος ἐφανερώθη,
καὶ λουμπαρδιά δεύ-ερη παίρνει καὶ ἴθανιώθη,
τόσοι πολλοὶ ἐποθάναι τρέχοντας νὰ γυρίσου,
νὰ φύγουσιν ἀποδεκεῖ πού ἴπῃαν νὰ ἴποδίσου.
- 25 Σὰν ἔπεσαν ὁ Σὰν μπασὰς, ἐκεῖνος ἀξιωμένος,
ὁ Χοσαῖν ἴπόμενε περίσσα λυπημένος.
Ἐνα μνημοῦρι ξύλινον κάνοῦν καὶ βάνουσιν τον,
καὶ σηκωτὸν ἔς τὸ Ρέθεμνος οἱ σκλάβοι φέρνοῦσιν τον

1 θωροῦ - κατεβένου. — 2 σαρδυνιά - μπένου. — 4 μπραστήκαν - τζι - ἐχο-
στίκα. — 6 βγένοντας ἔξω - τζι - δέει. — 7 ὄρησε ἔξω - ἐυγοῦσι. — 8 ταφτήλια - κρατοῦσι.
— 10 ὄλοι μίαζει. — 11 ἐυγένου. — 12 χωράφια - πενοῦν. — 13 οἱ - κρούσι.
— 14 γιαιτή - στηχίματα - γενοῦσι. — 15 διὸ - ναυγοῦσιν - μαλώσου. — 16 θέλεση.
— 17 ἀμένα βολησόνου. — 19 τίποτας - ἐστάθει. — 20 εἶδε τέτιον - τέτιον -
πάθει. — 21 ἐφανερώθει.

- Ὁ Σὺν μπασιᾶς ἐλόγιαζεν τότες πῶς νίκη κάνει,
 ἀμμέ 'ς τὸ νοῦ δὲν ἔβανε πῶς ἔχει νὰ 'ποθάνη.
 Κι' οἱ σκλάβοι κ' οἱ ἀνθρώποι του ἐπήγασινε μόνο
 τὸ λείψανον 'ς τὸ Ρέθεμον μ' ἔντα καιῦμό και πόνο!
- 5 Κι' εἰς τὴ μοσκέα κάνουνσι μνήμα και τὸν ἐθάψαν,
 και λύπησιν ἐπήρανε ὄλοι και τὸν ἐκλάψαν,
 και λέγαν πῶς ἐγδέχοντα σκλάβους ἐκεῖ νὰ φέρη,
 γιὰ νὰ σοὶ στείλῃ ἀποδεκεῖ εἰς τὰ δικὰ του μέρη.
 και 'κεῖνο ἐφέρανε νεκρὸν τότες τὸν ἀπατόν του,
- 10 ποῦ οἱ Τούρκοι δὲν ὠλπίζανε νὰ 'δοῦν τὸν θάνατόν του.
 Ἡ συντροφιά του ἐθλίβηκε ὁποῦ 'τον στολισμένη,
 και 'στέκανε πολὺν καιρὸν γιὰ τοῦτο πρικαμένοι.
 Ἐς τὴ Λέρω πρωτοπήγασι γιὰ νὰ τὴν πολεμήσουν,
 ὁ Φώσκολος μ' ἀπόφασιν ὀγιά νὰ τὴν νικήσουν,
- 15 ὀγιά νὰ πάρουν και τὴν Γκῶ και 'κεῖ νὰ πολεμήσῃ,
 και τὸν Καλέργη ἔστειλε ἐκεῖ νὰ σταματήσῃ,
 και τοῦ 'δωκε τὰ μπεργαντιὰ μὲ παλληκάργια πλεῖσα,
 και 'πήγασι μ' ἀποκοτιὰν ἐκεῖ και τὴν 'πατήσα.
 Καὶ βγάει ὄξω τὸ λαὸ και νὰ κρουσεύγῃ ἀρχίζει,
- 20 τὰ σπήτια νὰ ρημάσουνε, τὸν τόπον ν' ἀφανίξῃ.
 Τὰ μπεργαντιὰ τῆ Τζάκυνθος και τῆ Κεφαλλονίας,
 ποῦ 'τον ἐκεῖ κινήσανε ἐτοῦτα ἀπ' εὐθείας,
 'ς τὴν Γκῶ νὰ πᾶ κτυπήσουνε, νὰ πάρουν τὸ λαὸν του,
 Τούρκους ὁποῦ 'τονε δεκεῖ, μὰ 'τον ὁ χαλασμός του.
- 25 Ἦτονε τὰ Λαμπρόσκολα ὅταν 'ς τὸν τόπο φτάνου,
 και 'ράξαν ὄλα τρίγυρα κι' ὄξω λαὸν ἐβγάνου
 τὴν νύκτα, και γυρίζου σοὶ κι' ὄλοι 'ς τὴ χώρα μπαίνου,
 και σκάλαις βάνουσιν ἐκεῖ 'ς τὸ κάστρο ἀνεβαίνου.

2 ἀμεστονοῦ - ποθάνει. — 3 ἐπίγασινε. — 4 λήψανον στορέθεμον - και
 μό. — 5 κηστημοσκέα - μνήμα. — 6 λύπησιν ἐπίρανε. — 7 φέρει. — 8 τζι-
 στηλει - δηκά - μέρει. — 9 κύνο. — 10 δοῦν. — 11 ἐθλίβηκε ὁποῦτον στολημέ-
 νη. — 12 πόλυν κερὸν - τοῦτο. — 13 λέρω πρωτοπήγασι. — 14 φώσκολος μὰ
 πόφασιν. — 15 ὀ γιά - τηγῶν - πολεμήσει. — 16 καλέργη - σταματήσει. — 17 τοῦδοκε
 - παλληκάργια πλεῖσια. — 18 μπατίσαν. — 19 ὄξω κρουσεύγει. — 22 ποῦτον σὴ
 ἐκινήσανε - πουτιὰς.

- Ἄρχισαν νὰ κρουσεύγουσι τοὺς Τούρκους νὰ φονεύγου,
 κι' ἀπ' ἄλλη. πόρτα βγαίνουνσι Τούρκοι πολλοὶ καὶ φεύγου.
 Τότες ἔκλαβόνου κορασαῖς κι' ὑπαντρῆαις, καὶ κινούσιν
 κι' ὅπου τὸ κάστρο μὲ χαραῖς ψάλλουσι καὶ τραγουδοῦσιν,
- 5 ἐσέρνχσι ταῖς κορασαῖς δύο δύο καλὰ δεμέναις
 μὲ τὰ ζωνάργια τὰ χρυσὰ σὰν καταδικασμέναις,
 καὶ κατασέρνα τσ' ὑπανδρῆαις, κι' ἄλλοι παιδιὰ νὰ σέρνουσι,
 κι' ἄλλοι σκουτιὰ πολύτιμα κι' ὄλο τὸ πρᾶμμα παίρνουσι.
 Ἦρθανε ἔς τὴν ἀκρογιαλιὰ ἔς τὰ μπεργαντιὰ νὰ μπουῖνε,
- 10 μὰ ἔκεινα ἐμισεύσανε καὶ δὲν τοὺς καρτεροῦνε,
 καὶ πᾶνε ὀπίσω ἔς τὸ νησι πρόβατα γιὰ νὰ κλέψουσι,
 τὰ βόδια νὰ σκοτώσουνε, τὸν κόσμον ν' ἀδικέψουσι.
 Κ' οἱ Τούρκοι ὅπου ἔφυγαν εἰς ἄλλον τόπον φτάνουσι,
 καὶ δίδουσι λόγον πάραυτας καὶ πλείστους Τούρκους βγάνουσι,
- 15 καὶ μὲ σπουδὴ κινούσιν ἔς τὰ περιγιάλια σώνουσι,
 τὰ περγαντιὰ δὲ βλέπουσι ἔκει καὶ μὲ καρδιὰ σιμώνουσι.
 Κ' οἱ Χριστιανοὶ ἀρκομπουζαῖς ἐρρίκτα καὶ ἔκτυπούσαν,
 γιὰ ν' ἄρθουσι τὰ περγαντιὰ, ἀμμὲ δὲν τὸ γρικουῦσαν.
 Σιμώνουσι οἱ Ἀγαρηνοὶ κι' ἀρχίζουσι νὰ κολοῦσι,
- 20 ταῖς σκλάβαις λυοῦσι οἱ Χριστιανοὶ ὄλαις καὶ τσ' ἀπολοῦσι.
 Ἄρκομπουζαῖς ἐρρίκτανε τσοὶ Τούρκους νὰ σκοτώνουσι,
 μὰ ἔκεινοι τρέχουσι ἄφοβα κι' ὄλους ἐκεῖ τοὺς σώνουσι,
 καὶ μπαίνουνσι μὲ τὰ σπαθιὰ καὶ κατακόπτουσι τσοὶ
 κ' ἢ σκλάβαις ἀπὸ τὰ βουνιὰ μὲ πέτρας ἐρρίκτασι τσοὶ.
- 25 Πολλοὶ σολντάδοι ἐφεύγανε κ' οἱ Τούρκοι ἐκεῖ τσοὶ σώνουσι,
 ἔς τὸ πέλαος ἐπέσανε καὶ ἔκει τοὺς θανατόνουσι,
 καὶ τὸ Καλέργη ἐσφάξανε κ' οἱ ἄρχοντες ἐκοπήσαν,
 καὶ πόσοι ἐδώκα ἔς τὸ γιὰλὸ γιὰ φόβο καὶ πνιγήσαν.

2 ἄκαλη-βγένουσι τούρκοι πολλοί. — 3 κείπαντρες-κυνούσιν. — 4 κά-
 στρω-τραγουδοῦσιν. — 5 δύο δύο καλλὰ. — 6 ζωνάργια-χουσαῖ. — 7 τζιπαντρες
 -ἄλλοι πεδιά. — 8 πολήτιμα-πέρνουσι. — 9 οἶρθανε-ἀκρογιαλιὰ-ναμπουῖνε. —
 10 κύνια-καρτεροῦνε. — 11 στόνισει. — 12 βόδια-σκοτώσουνε. — 13 ὅπου φέ-
 γανε. — 15 κινούσιν-περὶ γιὰ λιασόνουσι. — 16 σιμώνουσι. — 17 ἐρρίκτα-
 πτηπούσαν. — 18 γρικουῦσαν. — 19 κολούσι. — 20 λιού-ὄλαις-τζαπολούσι. —
 21 ἐρρίκτανε-σκοτόνουσι. — 22 κύνιοι.

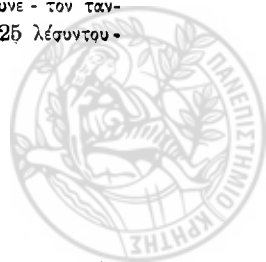
- Οί Τούρκοι τσοί ζυγόνασι και φτάνουσι τσοι όπίσω,
 τὸ φόνο όπού 'πάθανε πρέπει νὰ τὸν ἀφήσω.
 Φόνο πολὺ και ἀμέτρητο ἐκάμανε και 'δείξαν,
 όπού τὰ ὄρη και δεντρά τὸν εἶδανε και 'φρίξαν.
- 5 Κι' ἀπῆτις τσοί ζυγώξανε τὰ κρούση τῶν ἐπαίρνου,
 και τὰ κεφάλια τῶν Χριστιανῶν 'ς τὸ κάστρο ἀπάνω φέρνου.
 Πολλοί 'τονε 'ς τὴ θάλασσα μακρὰ και 'πλέγαν μέσα,
 και φορτωμένοι ἤτονε χρουσάφια και τορνέσα.
 Και όπού τὸ βάρως τὸ πολὺ όπού 'χε τὸ κορμίν τως
 10 ἐπνίγουνταν οἱ ἄθλιοι κ' ἐχάναν τὴν ζωὴν τως.
 Τούτους τούς κατακόπτανε ἐκεῖ και τούς 'σκοτόνα,
 τὰ περγαντία ὠλπίζανε τὸ πῶς ἐξεφαντόνα.
 Και βγαίνου από τὴν κλεισιὰν κ' ἔρχονται νὰ τούς βροῦσι
 ἐκεῖ, και πλείσιο μακελλιὸ σιμόνου και θωρούσι
 15 τῶν μπεργατιῶν τὴ συντροφιά και 'κεῖνοι ποῦ τὰ 'ρίζαν
 τσ' ἀφένταις κευτζοκέφαλους όπού δὲν τούς γνωρίζαν.
 Ἐγίνηκε ἀναμιγῆ 'ς τῶν περγατιῶν τὴ μέση,
 τὸ πῶς, ἂν ἦτον ἐδεκεῖ, κιανεις δὲν εἶχε πέση.
 Οἱ δούλοι τως τούς κλαίγανε, Κεφαλλονιώταις τόσοι
 20 και 'λέγα 'ς τὴ Κεφαλλονιά μαντάτο θέλου δῶση.
 Σὰ φτάξου εἰς τὴ Τζάκυνθο ἴντ' ἀφορμὴ θὰ βρῆτε,
 πῶς ἔχετε νὰ διάξετε, κ' ἴντα γι' αὐτούς θὰ 'πῆτε;
 Τὸ πῶς τσ' ἀπαρηθήκασι και 'φύγα και τσ' ἀφήκα,
 τόσους ἀφένταις κ' ἄρχονταις κ' ἄδικα 'σιοτωθήκα.
 25 Ὡστ' από μπάλαις εἶχανε και πόλβερη ἐκολούσαν,
 και βγάλανε και τὰ σπαθιά ὄλι και 'καρτερούσαν.

1 τούρκοι - ζηγόνασι. — 2 ἀφείσω. — 3 πολλή - ἀμέτρητο - δίδαν. — 4
 ὄρει - ἴδανε. — 5 τζοιζηγόχανε - κρούσι - ἐπέρνου. — 6 κάστρω. — 7 πολόιτονε.
 — 8 φορτομένοι εἶτονε. — 9 βάρως - πολλή όπούχε - κορμίντος. — 10 ἐπνιγούντα -
 ἄθλιοι. — 13 βγένου - κερχούτε - βρούσι. — 14 θωρούσι. — 15 τῆ συντροφιά -
 τάρειζαν. — 16 όπού. — 17 ἐγύνηκε - τῆ. — 18 ἀνείτονε - ἤχε πέσι. — 19
 δούλοι τος κλεγάνε κεφαλονιώτες. — 20 κεφαλονιά - δῶσι. — 21 τζάκυνθο εἴντα -
 βρῆτε. — 22 κειντα - πίτε. — 23 τζαπαρηθήκαση - τζαφρῖκα. — 24 ἄρχωντες -
 σκοτοθίκα. — 25 ὄστε - ἐκολούσαν. — 26 ὄλλοι.

- Νὰ φτάξουνε τὰ μπεργατιά, νά'λθουν νὰ τοὺς σηκώσουν
 τοὺς λίγους ὅπ' ἀφήκανε, κἀνε νὰ τοὺς γλυτώσουν.
- Κι' ὁ γενεράλης ὠλπίζεν ἐκεῖ πῶς ἐκινήσαν, 222
 καὶ πῶς ἐπιάσαν τὸ νησὶν ὄλον καὶ τ' ἀφανίσαν.
- 5 Τότες 'ς τὴ Λέρο εἶπανε ἡ Γκῶς ἐπαραδόθη,
 κι' ὡς ἐδεπὰ ἡ δύναμις τ' Ἀγαρηνοῦ ἐσώθη.
 Ἐπῆρε φόβο ἄμετρο ἡ Λέρος καὶ 'φοβήθη,
 καὶ νὰ μὴ δώση πόλεμον μὲ 'κείνους ἐμετρήθη.
- Μ' ἂν εἶχαν ξεύρη τὴ χαρὰ τζῆ Γκῶς ὅπου 'χε λάβη,
 10 ἡ Λέρος δὲν ἐπρόδιδε οὔτ' εἶχε τόση βλάβη.
 Ἀπῆς τοὺς Φράγκους εἶδανε κ' εἰς τὸ νησὶ ἐβγήκαν,
 εἰς τὸ καστέλλι ὁ ἀγᾶς κι' οἱ ἄλλοι Τούρκοι ἐμπῆξαν
 καὶ 'κάμασι ὁμόνοια, ὀγιά νὰ πολεμήσουν,
 τὸ κάστρο νὰ μὴ δώσουνε οὔτε νὰ τὸ χαρίσουν,
- 15 ὅπου τὰ κότεργα κινού καὶ βγαίνει τὸ φουσσάτο
 κ' οἱ Τούρκοι ἦτον σφαλικτοὶ καὶ τοὺς 'θωροῦσαν κάτω.
 Κι' ὁ γενεράλης ἔστειλε δυὸ ἀνθρώπους γιὰ νὰ πᾶσι
 ἀπάνω, γιὰ νὰ τῶς ἐποῦν πῶς μπαίνει νὰ τοὺς πιάση.
 Τὸ κάστρο νὰ τοῦ δώσουνε καὶ νὰ παραδοθοῦσι,
- 20 νὰ πάρουνε τὸ πρᾶμμάν τως κι' ἄλλο νὰ μὴ δὲ 'δοῦσι,
 γῆ θέλει 'μπῆ μὲ τὸ σπαθὶ μέσα νὰ τοὺς φονεύση,
 μὰ πάλι ἂ μού τὸ δώσουνε, θέλω τῶν τ' ἀντιμεύση.
 Ἀπῆς οἱ Τούρκοι τὸ γρικου ἀρχίζου νὰ μιλοῦσι,
 τ' ἀγᾶ γιὰ νὰ παραδοθῶ γιὰ νὰ λευθερωθοῦσι.
- 25 Λέσιν του, δὲ μαλόνουμε, κι' ἂ θέλῃς μοναχός σου,
 μπαίνουνσι μὲ τὸν πόλεμο νὰ κόψου τὸ λαιμό σου.

1 σηκῶσουν. — 2 λήγους - γλητόσουν. — 3 ἐκινήσαν. — 4 νησὶν ὄλον.
 — 5 στηλέρω - γγὸς ἐπαραδοθεῖ. — 6 ὄσδε πὰ - δύναμης - ἐσώθει. — 7 ἐπειρὲ -
 φοβήθει. — 8 δώσει - μεκύνους ἐμετρήθει. — 9 τῆ - τζιγγὸς ὀποῦχε. — 10 οὔ
 τέχε. — 11 κείσ - ευγήκαν. — 12 καστέλη - ἄλοι - ἐμπήκαν. — 13 ὁμόνια ὀγιά -
 πολεμήσουν. — 14 κάστρω - μειδόσουνε. — 15 κινού - βγένει. — 16 εἶτον - κάτω.
 — 17 διό. — 18 πούν - μπένει - πιάσι. — 19 κάστρω - παραδωθοῦσι. — 20 πρᾶ -
 μαν τος - ἄλλω - μειδὲ δοῦσι. — 21 μπὶ - φονεῦσι. — 22 πάλη - δόσουνε - τὸν ταν -
 τημένσι. — 23 ἀπίς - γρικου. — 24 παραδοθῶ - λευθεροθοῦσι. — 25 λέσουντρω -
 ἀθέλεις.

- Κι' ἀγάς βάνει τὸ χέριν του ἔς τὴ σιμητέρα ἀπάνω,
καὶ τοῦτο σὲ κοντολογία ἔρχομαι καὶ τὸ βάνω,
νὰ κόψη ἐβουλήθηκε τοῦ Φράγκου τὸ κεφάλι,
κ' οἱ Τοῦρκοι τὸν ἐπιάσανε τ' ἄρμα νὰ μὴ δὲ βγάλη.
- 5 Καὶ ἄκτινος ἤθελε γιὰ μιὰ νὰ πάρη τὴ ζώην του
γιατὶ κ' οἱ Φράγκοι ὄρπιζε παίρνουν τὴν ἐδικὴν του.
Κι' ὁ κολονέλλος ὁ πτωχὸς ἐτρόμαξε καὶ ἔχάθη,
καὶ ἔγυρισε σὲ μιὰ μερὰ τοῦ παλατιοῦ καὶ ἔσάθη.
- 10 Κ' οἱ Τοῦρκοι ἐμιλούσανε τ' ἀγά νὰ μὴν τὸ κάμη,
καὶ ἔκίταζες τὸν Χριστιανὸν νὰ τρέμη σὰν καλάμι.
ὅπου τὸ φόβο τὸν πολὺ, κ' οἱ Τοῦρκοι δὲν ἤθελαν,
μὰ νὰ γυρίση τοῦ ἴπανε ἔς τὸν τόπον τὴν κευρτέλα,
ἔς τὸ λογισμὸν νὰ μετρηθοῦν ἂν ἦναι καὶ ἴμποροῦσι,
μὲ ἄκτινους νὰ μαλώσουνε γῆ νὰ παραδοθοῦσι.
- 15 Κι' ἀγάς λιγάκι ἐστάθηκε κι' εἶπε πῶς θὲν νὰ δώση,
τὸν τόπον του· κι' ὁ βασιληᾶς τί θέλει τ' ἀποδώση;
Ἐμένα κόπτει καὶ παιδιὰ, δικούς μου, καὶ σεῖς πᾶτε
εἰς ἄλλον τόπον ἐλεύθεροι· κι' οὐδένας δὲν φοβάται.
Ἐτοῦτα σὰν ἐσύνηχε, τοῦ ἴπανε, ἔς τὴ βουλή σου,
- 20 τὰ παλληκάρια ναῦγουσι γιὰ μιὰ νὰ πολεμήσου.
Κι' ὁ κολονέλλος ἔστεκε ἀπόκρισι νὰ πάρη,
κ' οἱ Τοῦρκοι τοῦ συντύχανε κι' εἶπᾶν του νὰ σταλάρη.
Κι' ἀγάς σὰν εἶδε τὸν λαὸν πῶς ὅλοι ἐσυγγνωμῆσαν,
κ' οἱ Φράγκοι ὅλον τὸ νησὶν ἐπήρανε καὶ ἔγδυσαν,
- 25 εἶπε νὰ τοῦ τὸ δώσουνε μὲ δίχως τὴ βουλήν του,
γιὰ νὰ μὴν ἔχη ἀπολογία νὰ πῆ τοῦ βασιληοῦ του.

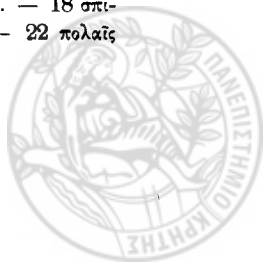
1 χέριν - ἀπάνω. — 2 τοῦτο - ἐρχομο - βάνω. — 3 κόψει ἐβουλήθηκε - καιφάλη. — 5 κύνος εἶθελε — 6 γιατὶ - πέρνουν. — 7 πτοχὸς - χάθει. — 8 γυρισέσε - παλατιοῦ - στάθει. — 9 ἐμιλούσανε. — 10 κίταζες - τρέμισαν καλάμει. — 11 φόβο - πολλή. — 12 μανάγεισι. — 13 μετρηθοῦν - μποροῦσι. — 14 κύνους - μαλώσουνε - παραδοθοῦσι. — 15 ληγάκι ἐστάθηκε - πὸς - δώσει. — 16 βασιλιάς τή. — 17 πεδιά. — 18 φοβάτε. — 19 ἐτοῦτα - ἐσύνηχε. — 20 παλληκάρια. — 21 κολονέλος - ἀπόκριση - πάρει. — 22 συντήχανε. — 23 ἴδε - ὅλοι. — 24 ὅλον - νήσιν.

- Τοῦ κολονέλλο εἶπανε ὀγιά νὰ πάη κάτω,
 τοῦ γενεράλε ὀγιά νὰ ἴπῃ χαροῦμενο μαντάτο,
 τὸ πῶς τὸ κάστρο δίδουν του, μὰ νὰ μὴ τσ' ἀμποδίση,
 κ' οἱ Τούρκοι νὰ μισεύσουσι, κ' οὐδένα νὰ μὴ γδύση,
- 5 εἰς ὅτι πρᾶμμα κί' ἄ βαστοῦ γυναικίαις καὶ παιδιὰ τως,
 κί' ἀφίνουσι κί' εἰς τὸ νησί ὅλα τὰ πρᾶμματά τως,
 καὶ τὰ κλειδιὰ τοῦ καστελλιοῦ ἔχουν ὠρδινιασμένα,
 ἀπῆτις τὴν ἀπόφασιν πάρωμεν ἀπὸ 'σένα.
- Ἄ γενεράλες ὤρισε νὰ ἴβγουν νὰ κατεβοῦσι,
 10 ἀγᾶς κ' οἱ Τούρκοι μετ' αὐτὸν γιὰ νὰ μπαρκαριστοῦσι.
 Τότες ἔκατεβήκασι 'ς τοῦ γενεράλε πᾶσι,
 κί' ἀγᾶς τὸν ἐπροσκύνησε κ' εἶπέν του, πῶς τοῦ τάσει
 πῶς θὲν νὰ πάη μετ' αὐτόν, καὶ Χριστιανὸς νὰ γένη,
 κ' οἱ Τούρκοι οἱ ἐπιλοιποὶ μὲ τὸ λαὸ ἄς πηαῖνη.
- 15 Τότες τὸ Κάστρο παίρνουσι κί' ἀπάνω ἀνεβαίνου,
 καὶ φορτωθήκανε σκουτιὰ καὶ κάτω κατεβαίνου.
 Ἄ γενεράλες ὤρισε νὰ μινὰ νὰ τὸ χαλάσουν,
 σπῆτια, τειχιὰ νὰ ρίξουσι καὶ πλεῖδ νὰ μὴν τὰ φτιάσουν.
 Κί' ἀπῆτις τὸ χαλάσανε τοὺς Τούρκους ἀποβγάνει,
 20 καὶ τὸν ἀγᾶ 'ς τὰ κάτεργα ὡσὰν ἀφέντη βάνει.
 Κί' ἀποδεκεῖ ὁρκίζονται, 'ς τὸ Κάστρο γιὰ νὰ μποῦσιν,
 καὶ κάνασι πολλαῖς χαραῖς πῶς τὰ νησιὰν νικοῦσι.
 Ἐς τὸ Κάστρο σὰν ἐβγήκασι, εἶχαν τότε βαπτίση
 καὶ ἴστεῖλάν τονε 'ς τοὺς Κορφοὺς ὀγιά νὰ κατοικήση.
- 25 Ἐς τὸ πέλαγος τὰ περγαντιὰ τοὺς Τούρκους νὰ κρουσεύγου,
 νὰ μπαίνου σ' ὅλα τὰ νησιὰ, φαγιὰ γιὰ νὰ γυρεύγου.
 Τριγύρου γιὰ νὰ πηαῖνουσι, νᾶρχονται 'ς τὰ Σφακίαι,
 'ς τὴ Στεία 'ς τὴ Γεράπετρο καὶ σ' ὅλη τὴν Τουρκία.

224

1 κολονελο - πᾶί κάτω. — 2 πει. — 3 κάστρω - μανάμη τζαμποδίσι. —
 4 μισεύσουσι - γδίσι. — 5 ὅτι πρᾶμα - ἄβαστοῦ γυνέκες - πεδιὰ τως. — 6 ἀφύ-
 νοουσι κείς - νισή ὅλλα - πρματάτος. — 7 κληδιὰ - ὀρδινιασμένα. — 9 ὤρισε - κα-
 τέβουσι. — 11 ἔκατεβεικασι. — 12 εἶπεν. — 13 πάημε. — 14 ἐπιλοιποὶ - πιένει.
 — 15 πέρνουσι - ἀπάνω ἀνεβένου. — 16 φορτωθηκανε. — 17 ἄρισε. — 18 σπι-
 τιὰ τυχιὰ - βεῖξουσι - πλιό. — 21 ση κώνουσονται - κάστρω - πούσην. — 22 πολλαῖς
 χάρας - τανησιὰν ἡκούσει. — 23 εὐγίκανε - τονεβαπτίησει.

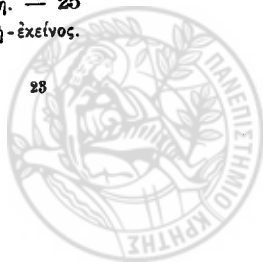

Νὰ βγαίνουν νὰ μαλώνουσι, σὲ μέρος νὰ κολλοῦσι,
 τοὺς Τούρκους νὰ σκλαβώνουσι καὶ νὰ τοὺς κυνηγοῦσι.
 Ταῖς βάρκας νὰ φορτώνουσι τόσα φαγιά καὶ Τούρκους
 σκλάβους, ἔς τὸ Κάστρο ν᾿ἔρχονται ὁμάδι μετὰ τούτους.

- 5 Πέμπουν ἀπὸ τὴν Βενετιὰν καπετανέον μέγαν,
 Ἔμουν τὸν ἄρχαν ἔς τὴ γενειὰ καὶ ἔτζι τὸν ἐλέγαν.
 Ἀπῆς ἔς τὸ Κάστρον ἔφταξεν, ἤθελε γιὰ νὰ δείξῃ,
 ὄγιὰ νὰ ἔμπῃ ἔς τὸν ὀχεθρὸ καὶ μετὰ ἔκεινο σμίξῃ.
 Εἶχε καρδιά γιὰ πόλεμον, ἀμμέ δὲν εἶχε χάρι,
 10 καὶ μὲ τοὺς Τούρκους ἤθελε νὰ βγῆ νὰ παργοτάρῃ
 ἔς τὴ χώρα ἐδιאלάησε ν' ἀρδινιαστοῦν νὰ βγοῦσι,
 καὶ τὰ τουφέκια νὰ βαστοῦ ὄλοι νὰ πολεμοῦσι.
 Καὶ τὸ πουργὸ νὰ μαζωκτοῦ νὰ βγοῦ κατὰ τὴν ὥρα,
 καὶ ἔκεινος βγαίνει μοναχὸς ἔξω ἀπὸ τὴ χώρα
 15 καὶ ν᾿ἄρθουν δὲν ἀνήμενε σολντάδοι καὶ στρατιώταις
 ὀμπρὸς ἐκεῖνοι ν᾿ἄρθουσι νὰ βγοῦν ἀπὸ ταῖς πόρταις,
 μὰ ἔπῃρε τὰ κοπέλλια του κ' εἰς τὰ χωράρια βγαίνει,
 καὶ τοὺς σολντάδους ν᾿ἄλθουσι ἔστεκε ν' ἀνημένῃ
 ὥστε νὰ βγοῦν νὰ σώσουνε, οἱ Τούρκοι ἐκατεβήκαν,
 20 καὶ τὸν ἀφέντη μοναχὸ ἐκεῖ ἔξω τὸν εὗρηκαν
 καὶ τρέχουσι ἀπάνω του κ' ὁ ἄρχως γιὰ νὰ ζήσῃ,
 νὰ φύγῃ ἀπὸ τὰ χέργια τως, ἔπρεπε νὰ γυρίσῃ.
 Τότες τὸν ἔκυνηγούσανε, γαῖς μὸρος τότε φτάνει,
 μὲ τὸ κοντάρι τοῦ ἔδωκε τὴν σιμητέρα βγάνει
 25 καὶ κόπτει τὸ κεφάλιν του καὶ παίρνει το καὶ φεύγει,
 κ' οὐδὲ κορμὶ καὶ δούλους του ἐκεῖνος δὲν γυρεύει
 Εὐγῆκανε οἱ Χριστιανοὶ γι' αἶδα ἐδικὴν του,
 καὶ βρήσκου κουτσοκέφαλο ἔς τὸ κάμπο τὸ κορμὶν του.

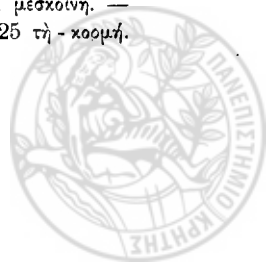
225

1 ναυγένου - κολοῦσι. — 2 σκλαβώνουσι - κυνηγοῦσι — 4 κάστρω - ὁμάδει.
 — 6 στὴ γενειά. — 7 ἀπῆς - κάστρων ἔφταξεν εἶθελε. — 8 ὄγε θρὸ - σμῆση. — 9
 χάρη. — 10 εἶθελε. — 11 χώρα - ναρδινιά στοῦν. — 12 τοῦ φέκια. — 13 ὄρα.
 — 14 βγένει. — 15 στρατιώτες. — 16 ὀμπρὸς ἐκεῖνοι - πορταῖς. — 17 πῆρε -
 κείτς - βγένει. — 19 ἔστε. — 20 ὄξο - εὐρήκαν. — 22 φίγη - τος - γυρεύει. — 23
 κληγούσατε. — 24 κοντάρη τούδοκε. — 25 κόπτει - περνέτο. — 26 κορμῆ - ἐκεῖνος.
 — 27 εὐγῆκανε - γιὰ τὰ ἐδικύν. — 28 βρήσκου - κορμῆν.

- καὶ παίρνουν το καὶ φέρνουν το ἔς τὴ χώρα νὰ τὸ ἴδουσι,
 κ' οἱ ἄλλοι ὅπου βγαίνουνσι νὰ μὴ δὲ κομποθοῦσι·
 ἀπῆτις τὸν ἐθάψανε ἔς τὸ μνήμα τὸν ἐχῶσαν·
 βάσανα ἀκόμη τῶν Χριστιανῶν οἱ Τούρκοι τῶν ἐδῶσαν.
- 5 Ὅσαν τὸ πῆγε τῶν Τουρκῶν, χαραῖς κινουσι πάλι,
 τοῦ κόντε Μάρκο ἐλέγανε πῶς εἶναι τὸ κεφάλι.
 Κι' ὁ κόντε Μάρκος ζωντανὸς στέκει νὰ τοὺς παιδεύῃ, 226
 νὰ βγαίνῃ νὰ τοὺς πολεμᾷ συχὰ νὰ τοὺς γυρεύῃ.
 Ὡς δέκα χρόνοι πάσινε ποῦ μ' ἔχου σφαλισμένη,
- 10 κι' ὀλημερνὶς μὲ πολεμοῦ Τούρκοι καταραμένοι.
 Μιὰ μάχη δὲν ἀκούστηκε ὡσαν τὴν ἐδικὴ μου,
 καὶ πόσαις πλείσαις λουμπαρδιαῖς ἐπήρε τὸ κορμί μου!
 Γιατὶ σὲ μόνχο μὲ ἔχουε ἀπάνω καθισμένη,
 κι' ὁ ἅγιος Μάρκος μὲ κρατεῖ κι' ἔχει με ἀγκυλασμένη
- 15 καὶ βρίσκεται ἔς ταῖς πόρταις μου καὶ βλέπει τὴν αὐλὴν μου,
 νὰ μὴν δὲν ἔμπου οἱ ἐχθροὶ νὰ πάρου τὴν τιμὴν μου.
 Κι' ὀλημερνὶς μὲ πολεμοῦ κι' ὀληνυκτὶς μὲ δέρνου,
 μὰ γοὶ ἄρχοντες τῆς Βενετιᾶς κ' ἔρχονται καὶ μὲ παίρνου.
 Καλὰ κι' ἂν θ' ἀποθάνουσι, πάσινε τιμημένα,
- 20 καὶ χύνουσι τὸ αἷμάν τως γιὰ ὄνομά μου ἐμένα.
 Κόφεται ἡ πέτρα μὲ σκοινὶ τὸ σίδερο σηπιέται,
 καὶ χαρακόνει τὸ νερὸ κι' ἄνθρωπος καταλυέται,
 ζῶα, πουλιὰ σκοτόνουνται, τὰ ψάργια κυνηγοῦσι,
 λιοντάργια κι' ἄγρια θεργιά. μὲ τέχναις τὰ νικοῦσι.
- 25 Μὰ τέχναις, τὶ νὰ διγρηθῶ ἔς ὄ,τ' ἔχει τὸ κορμί μου,
 ἔς ὅτι ἔχουσι οἱ σολντάδοι μου, ἀκόμη κ' οἱ ἐχθροὶ μου.
 Τὰ δένδρη, ξερριζόνουσι, τοὺς τόπους μου πουλοῦσι,

1 περνούντο - δούση. — 2 βγένουσι - κομποθοῦσι. — 4 τούρκοι τὸν ἐδῶσαν. — 5 ὡσαν - πείγε - κιν οὔσι πάλι. — 6 κεφάλι. — 7 μάρκω - πεδύεγη — 8 ναυγένη - συχὰ - γιρεύγη. — 9 ὡς - σφαλισμένη. — 10 ὀλημερνὶς. — 11 ἀκούστηκε. — 12 ἔπυρε - κορμή. — 13 γιατί σιμός χο. — 14 μάρκως - ἔχημε ἀγγαλιασμένη. — 15 βρίσκετε - πόρταις. — 16 τημὴν. — 17 ὀλημερνὶς - ὀληνυκτὶς. — 18 βενετιᾶς - ἔρχουτε. — 20 κρῆ - αἷμαν τος. — 21 μεσκοίνη. — 22 καταλλέται. — 23 ζῶα - κνιγοῦσι. — 24 ἄργια - νηκοῦσι. — 25 τῆ - κορμή. — 27 ξεριζώνουσι - πουλοῦσι.

- κ' οἱ Τούρκοι ἔς τὰ περβόλια μου μένου καὶ κατοικοῦσι
 καὶ τὴν μεγάλην τως χαρά, ὅπου ἔχουσι παρμένα,
 πῶς τῶν ἀρχόντων τὰ χωρῆγιά ἔχουσι κερδεμένα.
 Τῆ θάλασσα πολλαῖς βολαῖς ἄνεμος τὴν ταράσσει,
 5 καὶ βρογισμοὺς μὲ κύματα κ' εἰς ὦρα λίγη ἀλλάσει.
 Κι' ἐγὼ ἔγω πλείσαις λουμπαρδιαῖς, καθημερνῶ πολέμους,
 βροχὴ τῆ μπάλαις, σαῖττιαῖς καὶ θάνατο τσοὶ ἀνέμους·
 καὶ τῆ φωτιά εἰς σέ καιρούς, σέ τόπους νὰ κεντήση
 ν' ἄφτη, νὰ καίη καὶ νερὸ ἴλιγο νὰ τὴν ἐσβύση.
 10 Μὰ μιὰν φωτιὰν ἔς τοῦ λόγου μου ἔχω καὶ τριγυρίζει,
 καὶ τῶν Τουρκῶν τοὺς λογιμοὺς τινὰς δὲν τοὺς γυρίζει.
 Κι' ἀέρας μὲ τὰ νέφαλα ἀστράπτου καὶ βροντοῦσι,
 μὰ τὴν βροχὴν σὰ ρίξουνε λιούσινε καὶ σκορποῦσι.
 Κ' οἱ Χριστιανοὶ ἀνάπαυσιν δὲν ἔχουν νύκτα ἴμερα,
 15 γιὰτὶ κρατοῦσι τ' ἄρματα ἀδυνατὰ ἔς τὴ χέρα.
 Τὸν ἄνθρωπον καμμιάν φορὰν, κόσμε, τὸν ἐμπερδεύει
 ἔς τὰ βρόχια σου, καὶ μὲ σπαθὶ δίστομο τόνε δέρνει·
 ἔς τὸ ἴδιο τοῦτο βρίσκονται, ἔς τὰ βάσανα κοιμοῦνται,
 ἔς τὰ λόγουσου τσοὶ μπέρδευσε πλείσια καὶ πολεμοῦνται.
 20 Καὶ δίδεις του πολλαῖς τιμαῖς καὶ βασιλιῶ τὸν κάνεις,
 μὰ παίρνεις τὸ χαράτζιν πλείσιο καὶ δὲν τὸ χάνεις.
 Καὶ τώρα γιάντα ἐβάλληκες νέα νὰ μοῦ χαρίσης,
 καὶ νὰ μοῦ δώσης παιδωμαῖς καὶ νὰ μὲ βασανίσης;
 Ἐς τὴ Σκέρο φτάνει ὁ Φώσκολος, ὄγια νὰ τὴν ἐπιάση,
 25 τοὺς Τούρκους νὰ σκλαβώσουνε κ' ὅλη νὰ τὴ χαλάση.
 Κι' ἀπῆς ἐβγήκαν ἐδεκεῖ τὰ σπήτια ἐκρουσεῦσαν,
 καὶ ἴπῆρανε τὸ πρᾶμιμά τως, ὅσα ἴβραν ἐκεῖ μέσαν.

227

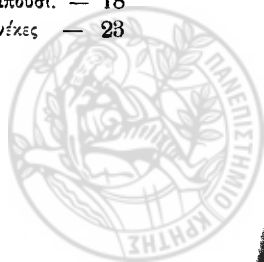
1 κατοικοῦσι — 4 τῆ - ταράσει. — 5 βρογισμοὺς - ὀλήγη ἀλλάσει. — 8
 εἶσε καρούς. — 9 ν' αὐτὴ - κέη - λύγω. — 10 τριγυρίζει. — 11 τινὰς - γιφῆζει.
 — 12 βροντοῦσει. — 13 σαρήξουνε λιούσινε. — 14 ἔρα. — 15 γιὰ τὴ - ἄρ-
 ματα. — 16 καμιάν. — 17 σπαθί. — 18 ἴδιο - βρίσκοντε - χιμοῦντε. — 19
 μπέρδεσαις - πολεμοῦντε. — 20 βασιλιό. — 21 πέρνης - χαρὰ τζίνους. — 22
 ἐβάλλοιες. — 23 δόσης πεδομαῖς - βασανήσης. — 24 φώσκολος - ὁ γιά. — 25
 σκλαβώσουνε - ὅλη. — 26 ἐυγίκαν ἐδεκεῖ - σπῖτια. — 27 πείρανε - πρᾶμαν.

Ἦσαν τὸ πρᾶμμα τῷ Ρωμηῶν καὶ ὄξων γιὰ μιᾶς τὸ βγάουν,
 κι' ἄλλα τὰ σπήτιαν τοῦ νησοῦ φωτιά ἐτότες βάνουν,
 ἔς τὸ Κάστρο Τοῦρκοι καὶ Ρωμνοί, γυναῖκες ἀνεβῆχα,
 καὶ μὲ σπουδῇ ἐτρέχανε ὄλοι καὶ σφαλικτῆχα.

- 5 Μαντατοφόρους ἔστειλε ἔς τὸ Κάστρο γιὰ νὰ σώσου,
 ἂ θέλου νὰ γλυτώσουνε, τὸ Κάστρο νὰ τοῦ δώσου.
 Ὁ ἓνας ἦτον ἴπιβουλος καὶ ἴναντιον τοῦ βάνει,
 καὶ θάνατον σκληρότατον τοῦ ἴμελλε νὰ ἴποθάνη.
 Καὶ μετὰ ἴκεινος ἔμεινε ἔς τὴν ἴπιβουλιὰ τὴν τόση. 228
- 10 καὶ ἴκεινος ἦτον ἀφορμῇ τῶ ἄλλους νὰ θανατώση.
 Κι' ὁ σύντροφος ὁποῦ ἴσυνε ὀγιά καλὸ σημάδι,
 τ' ἄφτια τῶ κόφτουν ἔδεκεῖ κι' ὄλη τὴ μύτη ὀμάδι.
 Κι' ἔττι τὸν ἀποβγάλανε, μὰ ὁ Κακλαμάνης ἴέει,
 ἄμε νὰ ἴπῆς τ' ἀφέντη σου πῶς εἶσαι νὰ σὲ κλαίγη
- 15 Εἰς τὸ φουσσάτο ἔφταξε κι' ὄλοι νὰ τὸν ἴδοῦσι,
 τὰ αἴμετα νὰ τρέχουσι, εἶπε νὰ ὀρδινιαστοῦσι,
 σάρπανα νὰ φορτώσουνε, λουμπάρδαις νὰ κτυποῦσι,
 ἔς τὸ Κάστρο γιὰ νὰ δίδουσι, τὰ τείχη νὰ χαλοῦσι.
 Κι' ἀρχίζουνε τὰ κάτεργα βόλια γιὰ νὰ πετοῦσι,
- 20 κ' οἱ μπουρμπαρδάροι εἰς τὴν γῆ ὄσοι ἴμοροῦ νὰ βγοῦσι
 μπόμπαις ἀπάνω νὰ πετοῦ, νὰ σποῦσι νὰ σκοτόνουν,
 ἄνδραις, γυναῖκαις καὶ παιδιὰ ἴ ἀπονιά τοῦ φόνου!
 Κ' οἱ Χριστιανοὶ ἔβγαίνασι τρίγυρα καὶ τοὺς κρᾶζα,
 ἔλεημοσύνη γιὰ Θεὸ νὰ κάμουν, ἔχουγιᾶζα.
- 25 Κ' εἰς τὰ τειχιὰ σιμόνουσι οἱ Φράγκοι καὶ τρυποῦν το
 βοτάνι τὸ ἴγεμίσανε καὶ καῖν το καὶ χαλοῦν το
 Καὶ ἴκεινος ποῦ τῶν ἴηλεγε νὰ μὴ τοὺς φοβηθοῦσι,
 κοιμάτια τὸν ἔκάμανε καὶ κάτω τὸν πετοῦσι.

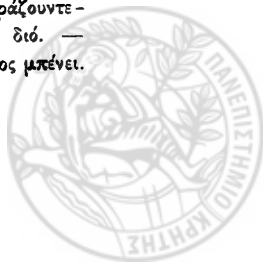
1 εἴβραν - φομηῶν. — 2 ὄλλα - σπῆτιαν. — 3 κάστρω - γυνέκες. — 4 ὄλλοι. — 5 ἔστειλε - κάστρω. — 6 γλητόσουνε - κάστρω - δόσου. — 7 εἶτον. — 8 τούμελε - ποθάνει. — 9 κήνους ἔμηνε - πηβουλιὰ. — 10 εἶτον - θανατόση. — 11 σημῆδη. — 12 ὄλη - μῆτη ὀμάδει. — 14 πῆς - πὸς - σεκλαιγει. — 15 ἔταξε - ἴδοῦσι. — 16 αἴματα - εἶπε - ὀρδινιαστοῦση — 17 φορτώσουνε - κτυποῦσι. — 18 κάστρω - τήχη. — 20 γῆ - ἀυγοῦσι. — 21 σκοτόνουν. — 22 γυνέκες — 23 εὐγένεσι. — 24 ἔλεῆμοσύνη. — 25 τυχιὰ σημόνουσι - τρίποῦντο.

- Ἄσπρη παντιέρα βάνουσι γιά νά παραδοθοῦσι,
 κι' ὁ γενεράλης ὄριζε ἀκόμη νά κολλοῦσι
 Καί τὸ τειχιὸ σὰν ἔπεσε, ὅλοι ἀνεβῆκαν ἀπάνω
 καί τὸ κακὸ τῶν Χριστιανῶν τὸ γράφω καί τὸ βάνω.
- 5 Τσ' Ἀγαρηνοὺς ἐκόψανε καὶ τοὺς Ρωμνηοὺς ἐπιᾶσαν,
 καὶ μὲ μεγάλαις παιδωμαῖς κάτω τοὺς κατεβάσαν.
 Ταῖς κορασίδαις καὶ παιδιὰ οἱ ἄρχοντες ἐπῆρα
 καὶ 'κάμασί τση ταῖς πτωχαῖς ὡς ἤθελε ἡ μοῖρα.
 Τὸ Κάστρο ἐχαλάσανε καὶ τὸ νησι ρημάσου,
- 10 καὶ 'λογαργιάζασι καὶ ἀλλοῦ τόπους νά πᾶ νά πιάσουν.
 Ὡ πλείσιοι σκληροκάρδια νά μὴν παραδοθῆτε
 μὰ 'νοὺς ἀδιάκριτου Ρωμνηοῦ γιάντα νά φουκραστήτε;
 Ὡ τὰ κάτεργα τοὺς 'φέρανε καὶ μέσα 'κεῖ τοὺς δένου,
 'ς τὴ σκλάβωσι νά λάμνουσι πάντα καὶ ν' ἀποθαίνου.
- 15 καὶ κατεργάροι νά γενοῦ ὄχι γιά νά πουληθοῦνται,
 ὄχι νά ξαγοράζονται, ἀμμὲ νά τυραννοῦνται.
 Εἰς τοὺς Κορφοὺς τοὺς βγάνουσι τση πόρταις ἐγυρίζαν,
 ζέρκοι καὶ διακονίζοντα καὶ 'λέγαν δὲν τ' ὠρπίζα
 εἰς τὴν σκλαβιὰν νά στέκουνε, τῶν Χριστιανῶν τὸ χέρι,
- 20 δέτε τὰ κρίματά τωνε ἴντα τῶν εἶχε φέρη.
 Ὅπου τὴ χώρα βγάνουσι λαοὶ μίαν ἡμέρα,
 ὁ κόντε Μάρκος τσ' ἔσυρνε καὶ μπαίνουσινε πέρα
 πρὸς τὴν μερὰ τῆς Γιόφυρος μὲ τάξι καὶ σταλάρου,
 καὶ δυὸ λουμπάρδαις ἔσυρνε 'ς τὴ μέση νά σπαράρου.
- 25 Χωσμένα μέσα 'ς τὸ λαὸ ἀπῆτις κατεβοῦσι,
 οἱ Τοῦρκοι νά μαλώσουσι, ἐκεῖνα νά κολλοῦσι.
 Κ' οἱ Τοῦρκοι ὡσὰν εἶδανε καὶ 'κεῖ 'τονε στεμένοι,
 καβαλικεύγει ὁ Χουσαῖμ κι' ὄμπρὸς ἐκεῖνος μπαίνει.

229

1 παραδωθοῦσι. — 2 ὄριζε-κολοῦσι. — 3 τυχιό. — 6 πεδομαῖς. —
 8 πτωχαῖς - εἶθελα. — 9 νησι βρεμάσου. — 10 λογαργιάζαση. — 12 φουκρα-
 στήτε. — 14 σκλάβωση-ἀποθένου. — πουλιοῦντε. — 16 ὄχει-ξαγοράζοντε-
 τυβράνοῦντε. — 19 χέρει. — 22 μάρκως-ἔσηρνε-μπένουσινε. — 24 διό. —
 25 χωσμένα. — 26 μαλόνουσι-κολοῦσι. — 28 καβαλικεύγει-ὄμπρὸς ἐκεῖνος μπένει.

- Καὶ τὸ φουσσάτο ἴπισω του καὶ γιανιτζάροι τόσο
 νὰ δώσουσιν ἀπάνω τως, ἔλους νὰ τοὺς σκοτώσῃ.
 Κι' ἀπήτις φτάνουσι σιμά, τὸν πόλεμον κινουῖσι,
 κ' οἱ Χριστιανοὶ κάνουν ἀδεία, καὶ ἡ λουμπαρδιαῖς τυποῦσι,
- 5 καὶ δίδουσι ἔς τὸν δικουθρὸ τότες καὶ τοὺς σκορποῦσι,
 καὶ ἴπεφτανε διπλοῖ τριπλοῖ κ' ἡ τουφεκαῖς κινουῖσι.
 Κ' οἱ ζωντανοὶ ἐτρέχανε ἔλοι νὰ τοὺς πλακώσου,
 νὰ τῶνε δώσουν κονταργιαῖς γιὰ νὰ τοὺς θανατώσου
- Μὰ πάλι δευτερόνουσιν κ' ἡ λουμπαρδιαῖς κεντοῦσι, 230
- 10 κι' ἀπάνω τῶνε δίδουσι καὶ τ' ἄλογα χαλοῦσι.
 Κ' οἱ Τούρκοι ἴπεφτανε νεκροὶ καὶ χάμαι ξαπλωμένοι,
 κ' οἱ ἄλλοι πάλι ἐράσανε κ' ἦτο ξαγριεμένοι.
 Καὶ πάλι ξεχωρίζουνε κι' ἄφτουνε τὰ κανόνια,
 κ' οἱ Τούρκοι ἐμουγκούντανε σὰν νάτονε τελώνια.
- 15 Ἐγὶνη μέγας πόλεμος κι' αἷμα πολὺ ἐχύσαν
 κι' οὐδένας ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς δὲν τοὺς ἐκαταλύσαν.
 Κ' οἱ Τούρκοι ὡσὰν εἶδανε πῶς μπάλαις ἐπετοῦσαν,
 ἐγύρισε ὁ Κουσαῖν κι' οἱ Τούρκοι τ' ἀκλουθοῦσα,
 καὶ παίρνασινε τοὺς νεκροὺς μὲ βγιά νὰ μὴ τσ' ἀφήσουν
- 20 νὰ πάρουν τὰ κεφάλιά τους οἱ Φράγχοι νὰ τοὺς γδώσου.
 Ὁ κόντε Μάρκος μὲ χαρὰ γυρίζει ἀγάλη ἀγάλη,
 κι' ὁ Κουσαῖνης ἐσκουζε ἔς τὴν πρίκα τὴν μεγάλη.
 Καὶ φτάνου ἔξω ἔς τὰ τειχιά κι' ἔλοι ἔς τὴ χώρα μπαίνου,
 κ' οἱ Τούρκοι νὰ τοὺς γδέχουνται ἔστεκαν κι' ἀνημένου,
- 25 μὴ πᾶν' νὰ τοὺς πλακώσουνε, κι' ἀπ' ἄλλο τόπο νάλθουν
 νὰ τῶν ἐδώσου πόλεμον, χειρότερα νὰ πάθουν.

1 πίσω. — 2 ἄλλους-σκοτόση. — 3 σημά-κινουῖσι. — 6 διπλοῖ τριπλοῖ
 -κεινοῦσι. — 7 ἄλλοι-πλακώσου. — 8 ἐδώσου-θανατώσου. — 9 πάλι δευτερό-
 νουσην. — 10 ἀπάνω δίδουση. — 11 τούρκοι. — 12 πάλι-ιτό. — 13 πάλι
 ξεχωρίζουνε-ἄφτουνε. — 14 τούρκοι ἐμουγγούντανε. — 15 ἐγὺνη-ἐγήςαν. —
 16 ἐκαταλήσαν. — 17 τούρκοι ὡσὰν. — 18 ἐγύριεσην-τούρκοι. — 19 πέρνασινε
 -τζάφεισου. — 20 γδώσου. — 21 γυρίζη ἀγάλη ἀγάλη. — 23 τυχιά-χῶρα
 μπένου.

Καὶ ἴστέκανε ὀληνηκτὶς μ' ἔγνοια πολλή καὶ πόνο,
καὶ τρέμα καὶ ἴδιγούντανε εἰς τὸ περίσσο φόνο.
Κι' ὁ κόντες Μάρκος ἤλεγε ὄλοι ν' ἀναπαγοῦσι,
νὰ βάλου κάτω τ' ἄρματα καὶ νὰ ξεκουραστοῦσι.

- 5 Σώνουν εἰς τὴν Μονοβασιὰ τότες γιὰ νὰ χαλάση
φορτιά, ὅπου ἴτον ἔδεκεῖ καὶ ταῖς λουμπάρδαις πιάση,
ὅπου ἴχανε γιὰ νὰ κολλοῦν, ἔταν οἱ Φράγκοι πάσι·
κι' ὁ Φιώσκολος φτάνει ἔδεκεῖ κι' ὄλοι ἴχασινε φθάση,
κι' εἴχασι Τούρκους τρίγυρα ὡς φτάξουν νὰ κολλοῦσι·
- 10 καὶ ἴκείνοι μπαινοῦσι δεκεῖ κι' ὄπρός τως τοὺς θωροῦσι,
καὶ τότες πᾶ τὰ κάτεργα, καράβια καὶ τιμόνου,
καὶ τὰ χοντρά τὰ κάτεργα σολντάδους ξεφορτόνου.
Κι' ἀπόκεις ἄρτουσι γιὰ μινὰ λουμπάρδαις ἴς τὰ φορτίνια,
κι' ὁ κορνιακτὸς ἐκάπνιζε σὰν ἄρτανε καμίνια.
- 15 Σὰν νᾴχε πέση ἔδεκεῖ νέφη νὰ τοὺς σκεπάση,
καὶ ξεγινήκα τὰ φορτιά· τότες οἱ Φράγκοι πάσι
τρεχάτοι εἰς τ᾽ Ἀγαρηνοὺς, καὶ ἴράσουν νὰ τοὺς σώσουν,
νὰ τοὺς καταχαλάσουνε κι' ὄλους νὰ τοὺς σκοτώσουν.
Πολλοὺς ἐπιᾶσαν ζωντανούς, πολλοὺς ἐθανάτωσα,
- 20 καὶ τὰ κανόνια ἐπήρανε ὅπου ἴτον ἴκει τὰ τόσα.
Τὰ σπήτια ὅπου ἴτον ἔδεκεῖ ἐγδύσαν καὶ χαλάσαν,
κι' ὕστερα βάλανε φωτὶν καὶ ἀπὸ τὴ γῆ τὰ ἴκασαν.
Κι' ἀπῆς ἐπιᾶσαν τὰ φορτιὰν ὅπου ἴχανε τρίγυρο,
ἀρχίζει κι' ἡ Μονοβασιὰ κανόνια γιὰ νὰ σύρου
- 25 πολλαῖς, ὄγια νὰ φοβηθοῦ καὶ ὄλοι γιὰ νὰ τρομάξουν.
καὶ ἴκει νὰ μὴ σιμώσουνε κι' ἄλλην ὁδὸν ν' ἀλλάξουν.
Καὶ ἴφοβηθήκανε νὰ ἴδοῦ τὴ Φράγκικην ἀρμάδα,
τόσα καράβια, κάτεργα καὶ μπεργαντιὰ τζουρμιᾶδα.

231

1 ὀληνή κτεῖς - αἴγνια πολή. — 2 δειγούντανε. — 3 μάρκως - ὄλοι. —
4 ἄρματα. — 6 φορτιά. — 7 κολοῦν. — 8 ὄδεκεῖ κι' ὄδασι ἀρμάσασι. — 9
τρίγυρα ὄς. — 10 κείνοι μένουσι - ὄπρόστω. — 11 πᾶ. — 13 αὐτοσι -
φορτίνια. — 14 σὰν αὐτατε. — 16 ξεγινείκα - πάση. — 17 ὄσσουν. — 18 σκο-
τόσουν. — 19 πολοὺς - πολοὺς ἐθανάτωσαν. — 20 ἐπέιρανε - κή. — 21 σπήτια
ὄπουτον - ἐγδύσαν. — 22 εἴστερα. — 23 ἀπὶς - ὄπούχανε. — 24 ἀρχίζει. — 25
πολαῖς - φοβειθοῦ. — 26 σιμώσουνε.

- Τότες μισεύγου ἀπὸ 'κει ἔλα μικρὰ μεγᾶλα,
καὶ 'ς τοῦ Μωρέα τῆ μερὰ φόβο πολὺ ἐβάλα
'Επήγε καὶ προτήτερας καὶ τὸ 'Ολοξοῦρι 'πιᾶσαν
καὶ 'καῦσαν κι' ἀφανίσανε τὸν τόπον καὶ 'χαλάσαν.
- 5 Καὶ δὲν 'μπορῶ τῆ δίγησιν νὰ 'πῶ σὲ τοῦτο ἔλο,
μὰ φέρνω τὸ πολὺ κακὸν ποῦ γίνηκε 'ς τὸ Βόλο,
'ποῦ πήγανε τὰ κάτεργα ἐκεῖ κι' ὁ προβεδόρος,
καὶ 'πιᾶσανε τὸ πέλαγος μέσα 'πὸ τ' "Ἄγιον "Όρος.
Κι' ἔλα 'ς τὸ Βόλο μπαίνουσι κ' οἱ Τούρκοι ἔλοι 'φύγαν,
- 10 καὶ πιᾶσασιε τὰ βουνιὰ κ' οἱ Χριστιανοὶ ἀνοῖγαν
τὰ σπήτια καὶ τὰ μαγατζιά, ὁποῦ 'χασιν τὰ στάρια, 232
καὶ τότες ἐπλουτίνασι ἔλα τὰ παλληκάρια.
Βίον ἐπήραν, πράμματα, πλεούμενα φορτόνου,
στάρια, κρασιά, κ' 'Αγαρηνοὺς οἱ Φράγκοι 'θανατόνου.
- 15 Χαλοῦσι σπήτια τῶν Ρωμηῶν κι' ἔξω τὰ στάρια βγάνουν,
παιδιά, γυναίκαις, γέρονταις 'ς τὰ κάτεργα τοὺς βάνουν.
Τοὺς τόπους ἀφανίσανε ποῦ 'τονε τόσα πλούτη,
σωροὺς μὲ τὰ γεννήματα γεμάτοι τόποι τοῦτοι.
"Ἄλλοι ἐκόπταν τὰ δενδρά, ἄλλοι τὰ σπήτια ἐρρίκτα,
- 20 ἄλλοι φωτιαῖς ἀνάφτανε καὶ 'λάμπρυνεν ἡ νύκτα.
'Επήραν πρόβατα πολλὰ, ὁσὰ 'βρανε καὶ βῶδια,
καὶ μαγερέματα, κρασιὰ καὶ στάρια τόσα μῶδια.
Αὐὸ τρεῖς ἡμέραις ἦτον 'κει τρίγυρα καὶ 'χρουμεῦγαν
τοὺς τόπους, κι' ὅπου ἐπηαίνασι, ἔλοι ἀνθρώποι 'φεῦγαν.
- 25 Δὲν ἤμπορῶ νὰ διγηθῶ, γιατί ἐκεῖ δὲν ἤμου
νὰ γράψω ὅ,τι ἐγίνηκε ἡ χέρα ἡ δική μου.
Μόνο ἀποκεῖ 'σηκόνονται καὶ πρὸς τὴν Κρήτη πάνε.

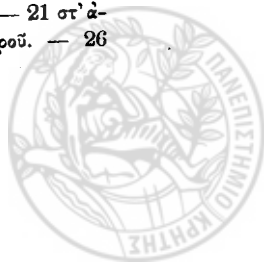
1 μισεύγου - μικρά. — 2 μορέα - πολή. — 3 ἐπέιγε - ὀλοξοῦρι. — 5 τῆ δίγησιν - τούτο. — 6 πολή - γόνηκε - βόλο. — 7 πήγανε - προβεδῶρος. — 8 τάγιον ὄρος. — 9 ὄλλῃ - βόλο μπένουσι - τούρκοι ὄλοι. — 11 σπήτια. — 12 ἐπλουτίνασι ὄλλα - παλληκάρια. — 13 ἐπήραν. — 15 σπήτια - ῥομητιῶν - ἔξω. — 16 γυνέκες. — 18 σωροὺς - γεννήματα - τούτοι. — 19 ἐκόπταν - σπήτια ἐρίκταν. — 20 ἀνάφτανε. — 21 ἐπήραν - βῶδια. — 22 τὸ σαμῶδια. — 24 ὄλλοι ἀνθρώπι. — 25 γιατί εἶμου. — 26 ἐγόνηκε.

- τὸ Κάστρο ἐγεμίσανε στάρια πολλὰ νὰ φᾶνε
κρέτα καὶ ἄλλα φαγητὰ ἐβγάλα νὰ πουλοῦσι,
καὶ τοὺς σολντάδους τοὺς πτωχοὺς θέλοντας νὰ γελοῦσι.
Ἐθέλωνε πολλὰ σολντιὰ σὰν νᾶχαν τ' ἀγοράση,
- 5 σὰν νᾶχαν φόβον τῶν Τουρκῶν ἔς τὴ στράτα νὰ τοὺς πιάσι.
Τὰ στάρια εἰς τὰ μαγατζιά ἐβαλαν ἐν τῷ ἄμα,
κι' ἀλέθαν καὶ ἕζυμόνασι καὶ παξιμαῖδια ἰάμα,
γιὰ νὰ ἵνομπλήση τὸ λαό, καὶ πλειότερα νὰ φᾶσι,
κι' εἰς ἄλλους τόπους ἔς ὀρδινιὰ βάνουσι γιὰ νὰ πᾶσι.
- 10 Τοῦ Μορεζῆν τὰ κάτεργα καὶ τὰ καράβια ἴμιξαν
κι' εἰς τὰ καστέλλια ἤλθανε, τὸ μπόρο ἐσφαλίζαν.
Κι' ὁ Μοτζενίγος Λάζαρος, ἦτονε νὰ ὀρίζη
εἰς τὰ καράβια προσεστῶς, τοὺς τόπους νὰ γυρίζη.
Ἐκεῖ ἔς τὸν τόπον ἔφταξε, εἰς τὰ καστέλλια ῥάσει,
- 15 μιὰ πάντα κι' ἄλλη ἔδεσε, ξύλο νὰ μὴν περάση
κι' ἔστεκε μὲ καλὴ καρδιὰ τὸν τόπο νὰ φυλάση,
βάρκα, καράβια, ἀν ἐδῆ, νὰ σώση νὰ τὸ πιάση.
Νὰ ἴποσφαλίζη νὰ νερὰ ἔς τὴ μπόλι νὰ μὴν μπαῖνου
βρώσαις, καὶ ἴλογηριάζανε τοὺς Τούρκους νὰ ἴποθαῖνου.
- 20 Κι' ὁ Μορεζῆς ἐμίσεισε κι' εἰς τὸ Μωρέα φτάνει,
καὶ ἔκει ἔς τ' Ἀνάπλι τὴ μεργιὰ ἕνα βαρκάκι πιάνει,,
γιατὶ ἡ ἀρμάτα τῶν Τουρκῶν ὄξω ἴτονε βγαλμένη,
κι' εἰς τὸν Μωρέα ἔστεκε καιρὸ γιὰ ν' ἀνημένη,
κι' εἶπε πῶς εἶναι κάτεργα τοῦ Τούρκου νὰ κινήσου,
- 25 τὰ Φράγκικα γιὰ νὰ εὔρου, διὰ νὰ τὰ πολεμήσου.
Ἵ Μοροζίνης τὸ γρικᾶ κι' εἶπε νὰ σηκωθοῦσι,
κι' ὀποῦνε Τούρκου κάτεργα νὰ πᾶσι νὰ τὰ βροῦσι.

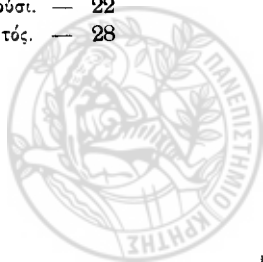
233

1 κάστρο. — 2 φαγητὰ-πουλοῦση. — 3 πτωχοὺς-γελοῦσι. — 5 πιάσι.
— 6 τὸ ἄμα. — 7 ζυμόνασι-παξιμαῖδια. — 8 πλειότερα. — 11 εἴλθανε-ἐσφα-
λίξαν. — 12 εἶτονε-ὀρίζη. — 13 γυρίζει. — 16 φυλάση. — 17 ἀνεδή. — 18
ἀποσφαλίζη-μπόλι-μπένου. — 19 βρώσαις-ποθένου. — 20 μορέα. — 21 στ' ἀ-
νάπλι τῆ-ἕνα. — 22 ὄξω τоне. — 23 μορέα. — 25 φράγκικα-εὔρου. — 26
μορεζίνης-γρικὰ-συκοθοῦσι.

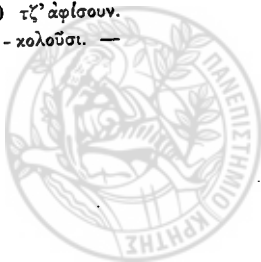
- Καί ὁ μπασιάς τότες νά ἴδῃ πῶς πάει νά πολεμήσῃ,
 ἐχοῦγιαξε τ' Ἀμυργιαλῆ νά λύσῃ νά κινήσῃ.
 Ὅλα νά ῥδνιαστούσινε νά σώσου νά μαλώσου,
 κ' εἰς τῶν Φραγκῶν τὰ κάτεργα μέ τ' ἄρματα νά δώσου.
- 5 Καί τὰ καράβια ἐσύρνασι καί ἴστέκανε σιμά τως,
 κ' οἱ Τούρκοι ὄλοι μέ βοή ἐπιᾶνα τ' ἄρματά τως,
 νά δώσουνε ἔς τὰ κάτεργα, τοὺς Φράγκους νά σκοτώσου,
 καί τὴν ἀρμάδα πάρουσινε, τοὺς Τούρκους νά γδικηώσου.
 Ἐτότες ἐπλανέθησαν σὰν νᾶτον μαθημένοι,
- 10 καί ἴλαμνα κ' ἀρμενίζανε καί μέ τοὺς Φράγκους μπαίνει.
 Κ' οἱ Φράγκοι τοὺς γυρίζουσι κ' ἀπάνω τως ἐδράμην,
 καί ρίχτου τόσαις λουμπαρδιαῖς καί τὶ κακὸν ἐκάμην.
 Καί φεύγουσι τὰ κάτεργα καί τὰ καράβια ἔζηκαν,
 ἐννιά ἔς τὴ μέση τῶν Φραγκῶν ἐπέσαν καί ἴβρεθήκαν.
- 15 Φεύγουν οἱ Τούρκοι κ' ὁ μπασιάς καί τὰ καράβια ἴφηκαν,
 τὰ πλοῦτη καί τὰ πράμματα, ὅπου ἴχαν καί ἴχαθήκαν,
- Καί πάφτει ὄλλος ὁ καπνὸς καί ἴγίνη ξεκαθάρα,
 καί πλειὸ δὲν ἐκολλούσανε καί ἴπάσανε τὰ συμπάρα.
 Ὅπισω τοὺς ζυγόνανε θέλοντας νά τοὺς πιάσουν,
- 20 τὰ κάτεργα μέ τὸν μπασιᾶ καί τὰ καράβια σπάτσου.
 Γυρίζου μέρος κάτεργα ἐτότε καί θωροῦσι,
 ἐννιά καράβια Τούρκικα καί ἴκεῖνα πεθυμοῦσι.
 Κ' εἰς τὰ καράβια σώνουσι καί πόλεμο ἀρχίζου
 καί τὰ κατάρτια κ' ἴρμενα ρίχτουσι καί ξεσχίζου.
- 25 Καί τότες γιὰ τὸ θάνατο τοῦτα παραδοθήκαν,
 κ' ἀποῦ τὰ κάτεργα λαὸς μέσα σὲ τοῦτα ἴμπηκαν.
 Τρύπαις ὅπου τῶς ἴκάμανε κινούσι γιὰ νά φτιάσου,
 κ' ὄλη ἴρματα ἴμεινε ἔς τὴ μέση τῆς θαλάσσου.

1 μπασιά - πολεμιστή. — 2 τὰ μυργιαλῆ - κινήση. — 3 ὄλλα - μαλώσου.
 — 4 ἄρματα. — 6 τούρκοι. — 7 δώσουνε - σκοτώσου. — 8 γδικιόσου. — 9
 ἐπλανέθησαν σὰν ἄτον μαθημένοι. — 10 ἀρμενίζανε - μπένη. — 12 ρύχτου. —
 13 φύκαν. — 14 ἐννιά - βρεθήκαν. — 15 τούρκοι. — 17 ὄλλος - γύνει. — 18
 πλιὸ - ἐκολλούσανε. — 19 ζυγόνανε θέλοντας. — 21 γυρίζου - θωροῦσι. — 22
 ἐννιά - πεθυμοῦσι. — 23 σώνουσι. — 25 παραδωθήκαν. — 27 ὅπου τός. — 28
 ὄλλη - θαλάσου.

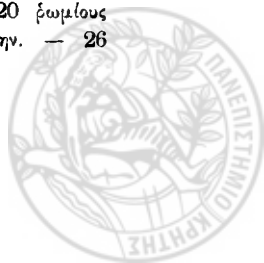
- Ὁ προβεδόρος πάει κ'εἰ τὰ ξύλα γιὰ νὰ 'δοῦσι.
 κ'οἱ ἄλλοι οἱ ἐπίλοιποι νὰ πάρου ὅ,τι ἐβροῦσι.
 Κ'ὕστερα πάλι ἐκίνησε τὴ στρατὸν του κ'ἄλλάσσει,
 ναῦρη τὸν καπετὰν μπασιᾶ ποθὲς νὰ τόνε πιάση.
- 5 Ἐς τὴν Ἑγριπον ἐπήγαγε καὶ ἴλημονῆσαν ἐκεῖνους
 τοὺς Τούρκους, ὅπου ἔφικνε καὶ ἴλεγα τοὺς κιτρίνους.
 Ἐτότες δὲν ἐφέλεσε σπαθὶ κ'ἦ δύναμαίς τως,
 κ'οὐδὲ δοξάργια νὰ κολλοῦ καὶ παῦσαν κ'αἱ φωναῖς τως
 ἐρήκτα κύτους, βροντισμούς ἀπὸ τὰ κάτεργά τως.
- 10 καράβια ἐννιά νὰ πάρουνε μετράτε τὴ χαρά τως!
 Ὁ προβεδόρος ἔρχεται τῶ Ντίλαις νὰ ξεδράμη
 νὰ πάη 'ς τὴ Μονοβασιά καιρὸ δεκεῖ νὰ κάμη.
 Κι'ὁ πόλεμος καθημερνῶ κ'οἱ Τούρκοι νὰ μαλῶνου, 235
 καὶ τὰ καράβια τῶν Τουρκῶν 'ς τὸ Κάστρο ν'ἀποσώνου
- 15 ἀπόξω, καὶ τὰ βλέπανε οἱ Τούρκοι πῶς τὰ ἴχασαν,
 καὶ ἴλεγα καὶ τὰ κάτεργα μὲ τὸ μπασιᾶ ἐπιάσαν.
 Κ'εἶχανε λύπη 'ς τὸ μπασιᾶ κ'εἰς τὴν ἀρμάδα ὄλη,
 κ'ὥσάν ἐτοῦτα γίνονται, μπαίνουσι κ'εἰς τὴ μπόλι.
 Κι'ὁ Χοσαίνης ὤρισεν πλεῖσα νὰ πολεμήσου,
- 20 νὰ μὴ φανῆ 'ς τοὺς Χριστιανούς πῶς φεύγουν νὰ τ'ἀφήσουν,
 νὰ δώσουν πόλεμον πολὺν μὲ λουμπαρδαῖς καὶ βόλια,
 'ς τὰ σπήτια καὶ 'ς ταῖς ἐκκλησιαῖς καὶ 'ς τὰ τερχιά τὰ δόλια.
 Ἀρκομπουζαῖς καὶ σαῖττιαῖς, κοντάρια οἱ καβάλαιοι,
 κ'ὄλημερνῆς ὁ πόλεμος ἤλεγεν μὴ σταλάρη.
- 25 Κι'ἀπὸ τὴ χώρα τ'ὄμοιο πλειότερα νὰ κολλοῦσι,
 κ'ἔξω νὰ βγαίνου οἱ Χριστιανοὶ κουρφὰ νὰ πολεμοῦσι.
 Κ'εἰς τὰ καράβια ὁ λαὸς ἐπήαινε ἀπάνω,
 καὶ ἴκανε ἀμετραῖς χαραῖς, ποῦ δὲ ἴμορῶ νὰ βάνω

1 προβεδώρος πάκει-δοῦσι. — 2 ἐπιληποι-ὄτι ἐυροῦσι. — 3 εἰς τέρα
 πάλη-ἀλάσει. — 5 λειζιμόνησαν. — 6 φικνε. — 7 τως. — 8 κολοῦ-ἐφονέ-
 στος. — 9 ἐρήκτα. — 10 μετράτε τῆ. — 11 προβεδώρος. — 12 μονοβασιά.
 — 13 τούρκοι-μαλῶνου. — 14 τὰ ποσόνου. — 15 ἀπόξω-τούρκοι. — 17
 ὄλλη. — 18 γόνονται μένουσι-μπόλη. — 19 χοσαείνης. — 20 τ'ἄφισουν.
 — 22 σπῖτια-μαχῶλια. — 24 ὄλη μερνῆς. — 25 τόμοιο πλιότερα-κολοῦσι.
 26 ναγένου.

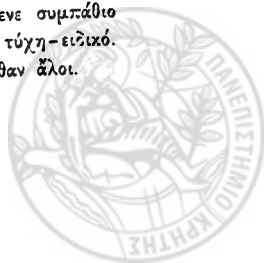
- σὲ πλάτος, ὄγιατι καιρὸς βρίσκονται περασμένοι,
 νὰ πάλε μὲ τοὺς σίγους μου θελ' εἶστε θυμησμένοι
 Μὰ ἔσον οἱ χρόνοι ἔρχονται τὰ βάσανα πληθαίνουν,
 καὶ πᾶν Ῥωμαίων τὰ παιδιὰ ἔς τὸν πόλεμον διαβαίνουν,
- 5 πού κόπτονται καθημερινῶ τῇ χώρᾳ νὰ φελέσου,
 μὰ βλέπω κ' ἡ ὀλπίδαις τως καμμιά φορὰ θὰ πέσου,
 γιὰτὶ σὰν ἀποθάνουσι ποιοὶ θε' νὰ πολεμοῦσι,
 κι' ὅσα δὲν ἔχουν πλεῖο λαό, τί θέλουν νὰ γενοῦσι;
 Καλὰ κ' οἱ Φράγκοι νᾶρχονται πολλοὶ ἀπὸ τὴν δύσι,
- 10 μ' ἡ στρατά τως εἶναι μακρὰ καὶ θέλου τ' ἀμποδίση
 τότες ἀνέμοι ἐνάντιοι, γῆ κύματα κινδύνων,
 γῆ Τούρκικα πλεούμενα εἰς τὸν καιρὸν ἐκεῖνον.
 Γιὰ ταύτως φεύγω ἀπὸ 'δὼ κι' ἀπὸ τὴν Κρήτην βγαίνω, **236**
 κι' ἔρχομαι ἔς τ' Ἀρτζιπέλαγος κι' εἰς τὴν ἀρμάδα μπαίνω.
- 15 Τσῆ Τίλαις ὡσὰν ἤρθ.νε κ' εἰς τ' ἄλλα τὰ νησιά,
 πᾶσι νὰ πολεμήσουνε καὶ τὴν Μονοβασία.
 Κ' ἡ τύχη τότες ἤθελε κ' οἱ Τούρκοι ἔξω 'βγήκαν
 μὲ τὸν μπασιᾶ εἰς τὴ στεργιά κ' εἰς σὲ περβόλια 'μπήκαν.
 Καὶ Τούρκος δὲν ἀπόμεινε ἔς τὴ χώρᾳ, ἔς τὸ καστέλλι,
- 20 γιὰτὶ ἡ νίκη κ' ἡ τιμὴ εἰς τοὺς Ῥωμαίους μέλλει.
 Καὶ 'φτάξασι τὰ κάτεργα κ' εἰς τὸ γιοφύρι 'γγίζου,
 καὶ ρίκτουσίν του λουμπαρδιαῖς καὶ κάτω τὸ κρεμνίζου.
 Κ' οἱ Τούρκοι ἐγυρίσανε νὰ μπουνε καὶ 'θωροῦντο,
 κ' εἰς τοῦ μπασιᾶ ἐστρέψανε ἐκεῖ ἔς τὸν τόπο πού 'τον.
- 25 Εἶπᾶν του, ὁ Φράγκος ἔφταξε μ' ὄλλην του τὴν ἀρμάδα,
 καὶ 'σταματήσαν ἔς τὸ νησί τρίγυρα ὄλα ἀράδα
 κι' ἔχουν νὰ πολεμήσουνε κι' ἔχουν νὰ τὸ νικήσουν,
 καὶ πές μας τὸ θὰ κάμωμε, δεῖξε τὴν δρεξί σου.

2 τοὺς τηχομοὺς θελεῖς στέ θυμησμένη. — 3 πληθένου. — 4 βωμνένων - διαβένου. — 5 τῆ. — 6 βλέπο κ' εἰ ὀλπιθεστωσ καμμιά. — 7 ἀποθάνουσι: πλοῖ. — 9 πολοὶ - δίστ. — 10 τος - τζ' ἀμπνδίσει. — 11 κινδύνων. — 13 τάυτος - βγένω. — 14 ἔρχομε - ἄρτζι πέλαγος - μπένο. — 15 εἶθανε. — 16 μόνο βασία. — 17 τούρκοι. — 18 τῆ. — 19 τούρκος - ἀπόμεινε - καστέλη. — 20 βωμλοὺς μέλει. — 21 γιοφύρι. — 22 ρίκτου σύν. — 25 εἶπαν - ζυταξε - ὄλλην. — 26 σταματίσαν. — 28 κάμομε δίζαι.

- Τὸ μπόρο ἐτζακίσανε, πῶς ἔχομε νὰ μποῦμε,
καὶ τὰ παιδιά μας εἶν' ἐκεῖ, καὶ μείς τί θὰ γενοῦμε ;
Εἶν' οἱ Ῥωμαῖοι μοναχοὶ καὶ θὰ παραδοθοῦσι,
κι' ἂ θὰ μαλώσου μετ' αὐτοὺς ὀρπίζω δὲν μποροῦσι
- 5 Μὰ ὁ προβεδῶρος ἔκραξε πρωτόγερους γιὰ νάρθουν,
γῆ ἂ θὲ νὰ πολεμήσουνε, πολὺ κακὸ θὰ πάθουν.
Τὸ πῶς οἱ Τούρκοι λείπουνε καὶ μοναχοὶ τως εἶναι,
καὶ ἔχουνε τὴν ἐξουσιὰν κι' ἄς μετρηθοῦν ὅσ' εἶναι,
νὰ κάμουνε συμβούλιον ὄλοι, νὰ μοῦ τὴ δώσουν;
- 10 οὔτε νὰ κίμουνε ἀλλοιῶς οὔτε γιὰ νὰ μαλώσουν.
Δυὸ τρεῖς ἑκατεβήκανε τοῦ προβεδῶρου λέσει,
«ἐτούτη χώρα δὲ ἔμπορεῖ ἔτσι εὐκολὰ νὰ πέστη.
Καὶ μείς νὰ τὴν ἐδώσωμε δὲν εἶν' ἔς τὴν ἐξουσιὰν μας, 237
καλὰ κ' οἱ Τούρκοι λείπουνε ἔξω ἔς τὰ πράμματα μας.
- 15 Καὶ ἔπιβουλιὰ δὲν κάνομε οὐδὲ καὶ τὸ γρικοῦμε,
μόνο σὲ προσκυνούμενε, συμπάθιο σοῦ ζητοῦμε.»
Κι' ὁ προβεδῶρος λέει τως γιὰ νὰ παραδοθοῦσι,
τὸ Κάστρο νὰ τοῦ δώσουνε κι' ἄς κάμου ὅ,τι μποροῦσι,
Τὸν Ἅγιον Μάρκον βλέπω ἔδῶ ἔς τὸ τεῖχος τὸ δικό μας
- 20 κι' ἀκρόασιν οἱ γέροντες τοῦ λέν', ἀφέντη, δὸς μας.
Ἐπόκρισι τοῦ ἔδωκανε φρόνημη μὲ τὴ γνῶσι
τὸ πῶς δὲν τοῦ τὴ δίδουνε ἀν ἤλθαν ἄλλοι τόσοι.
Τόπους πολλοὺς κι' ἀμέτρητους ὀρίζει ἡ ἀφεντιά σας,
καὶ μέσα ἐκεῖ δὲ βρίσκειται μόνο τὸ πρόσταγμα σας.
- 25 Γίνεται ὀγιά νὰ φανοῦ πιστοί, νὰ ἔπινεθοῦσι,
καὶ μβαίνουσι ἔς τὸ μπόλεμον ὄλοι νὰ σκοτωθοῦσι.

1 ἐτζακίσανε. — 3 Ῥωμαῖοι - παραδοθοῦσι. — 4 μαλώσου. — 5 προβεδῶρος. — 6 ν' ἀπολεμήσουνε πολὴ. — 7 τούρκοι. — 8 μετρηθοῦν ὄσονται. — 9 ὄσουν. — 10 ἄλιος - μαλώσουν. — 11 τρεῖς - προβεδῶρου λέσει. — 13 ἐδώσωμε. — 14 τούρκοι λήπουνε. — 15 γρικοῦμε. — 16 προσκυνούμενε συμπάθιο - ζητοῦμε. — 17 προβεδῶρος λεί - παραδοθοῦσι. — 18 ὅτι — 19 τύχη - εἰδικό. — 20 ἀκρόασην. — 21 ἀπόκριση - φρόνημη - ταγνώση. — 22 ἀνήλθαν ἄλλοι.

- Τὸ ὅμοιο κάνομε καὶ ἡμεῖς ὄγια τὸ βασιληῷ μας,
 γιατί τὸ ἐγνωρίζομε πάντα πιστὸ βοηθὸ μας.
 Ὅταν τῆ ἡπῆρε ὁ βασιληῆς σφερέι εἶχε φέρη
 Τούρκους, καὶ ἠπολεμήσανε μὲ τὸ σπαθὶ ἔς τὸ χέρι.
- 5 καὶ πλείσιους τοῦ ἠσκοτώσανε καὶ ἠπέσασινε χάμαι,
 κ' ἠ ἠψηλότης σου καὶ σὲ σήμερο τοῦτο κάμε,
 γιὰ νὰ φανῆ μὲ πόλεμο πῶς εἶχες το νικήση,
 ἠχι πῶς σοῦ τῆ ἠδώκαμε χωρὶς νὰ πολεμήση.
 Ἐτούτη τὴν ἠπολογία δίδουν οἱ Μονοβασιώταις,
- 10 κ' ὁ πρεβεδῶρος ἠρῖσε λαὸ καὶ βγάνου τότες
 εἰς τῆ στεριά, κ' ἠρχίζουνε ὄγια νὰ πολεμοῦσι,
 καὶ λουμπαρδιαῖς τὰ κάτεργα ρίπτουσι νὰ χαλοῦσι
 τὰ τείχη, μὰ ἠτον δυνατὰ κ' ἠτونه καὶ χαράκια,
 κ' ἠξω ἔς τῆ γῆ ἠκάνασι τριντζέραις μὲ τ' αὐλάκια.
- 15 Κ' ἠ χώρα ἠρχίζει λουμπαρδιαῖς κ' ἠρκομπουζιά τῶση
 ἔς τὰ κάτεργα νὰ δίδουνε, ὄγια νὰ τοῦς σκοτώση.
 Κ' οἱ ἠξω νὰ κολλοῦσινε ἠρκομπουζιαῖς ἔς τῆ χώρα,
 καὶ νὰ μὴ δὲ λαγάζουνε νὰ φοβηθοῦν μιὰν ἠρα,
 γιὰ νὰ παραδοθοῦσινε τῆ χώρα νὰ τοῦ δώσου,
- 20 γῆ ἠλους ὀποῦ ἠτον ἠδεκεῖ ἠθελε νὰ σκοτώσου.
 Τούρκοι δὲν ἠτον ἠδεκεῖ μόνο ἠτον πατριώταις
 καὶ ἠδῶκαν πόλεμον πολὺ τοῦτοι Ρωμαῖοι τότες.
 Σαράντα μέραις ἠστεκαν τὰ κάτεργα τριγύρου,
 καὶ ἠλέγαν πῶς πεινούσινε, κ' ἠντα καιρόν νὰ σύρου.
- 25 Κ' ἠπόκεις θὰ παραδοθοῦ νὰμποῦσι: νὰ τοῦς πιάσουν,
 νὰ πάρουν ταῖς γυναίκαῖς τῶς κ' ἠλους νὰ τοῦς χαλάσουν.

238

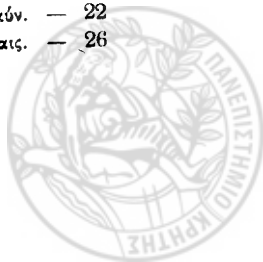
1 ὅμοιο ὁ για - βασιλιῷ. — 2 βοηθῷ — 3 ἡπῆρε - βασιλικῆς σφερέι. — 5 σκοτώσανε - χάμε. — 6 ψηλότη. — 7 νικήση. — 8 ἠχι - δέχαμε. — 9 μόνο βασιῶτες. — 10 πρεβεδῶρος ἠρῖσε. — 11 ὁ για. — 12 χαλοῦσι. — 13 τῶγη - δυνατὰ. — 14 γῆ. — 15 τῶση. — 16 ὁ για - τοῦς σκοτώση. — 17 κολλοῦσινε ἠρκοῦ ποῦ ζες. — 18 ἠρα. — 20 σκοτώσου. — 21 τούρκοι - εἶ - ὁ - πατριῶτες. — 22 δῶκαν - τοῦτοι ἠρωμαῖοι. — 23 τριγύρου. — 24 πινούσινε. — 25 παραδοθῶν - μποῦσι. — 26 γυνέκες τῶς.

- Κ' οί Χριστιανοί ἔχανε κρασιάν, κρέτα, φαγιά καὶ στάρι,
 κ' ἔθελαν καὶ τὸ μπόλεμον ἀκόμη νὰ σταλάρη
 ταῖς λουμπαρδιαῖς κι ἄς ἄφτουνε κ' ἡ μπόμπαις ἄς σκοροπούσι,
 μὰ πηαῖνα δλαις ἔς τὸ γιαλό, χωρὶς νὰ βαριστούσι.
- 5 μονάχας μιὰν γερόντισσα ἔς τὸ σπῆτι ἐσκοτώσαν,
 μόνο ἔπου δίδα τουφεκιάς καὶ βόλια ἔπερτα τόσα.
 Μὰ ἔπου τὰ κάτεργα ὁ λαὸς ἄρχιζε νὰ λιγαίνη
 καὶ τὸ ἔβαλε ἔς τὰ κάτεργα μιὰ νύκτα κι' ἔξω βγαίνει
 καὶ μίσευσε ἀπὸ δεκεῖ π' ὤλπιζε νὰ τῆ πιάση,
- 10 κ' ἔτونه κρῖμα ὁ λαὸς ὅπου πεσε νὰ χάση.
 Καὶ τότες ἡ Μονοβασιὰ κυττάζει πῶς μισεύγου,
 καὶ πῶς ἀποχουθήκανε καὶ πλειὸ δὲν τοὺς γυρεύγου.
 Ἡ πόρταις ἀνοικτήκανε καὶ τὸ γεφύρι φτιάδου,
 καὶ παλληκάρι μὲ γραφὴ ἔξω ἔς τῆ γῆ ἐβγάδου,
- 15 ὅπου κι' ἀν ἦτον ὁ μπασᾶς, νὰ πᾶ νὰ τοῦ τῆ δώση,
 ὄγια νὰ δώση εὐχαριστιὰ ἔς τῆ λύτρωσι τὴν τόση.
 Κι' ἀπῆτις φτάνει ἔς τοῦ πασᾶ καὶ τῆ γραφὴ κυττάζει,
 ἐχάρη ἀπὸ τὴν καρδιὰν καὶ τὸν Θεὸν δοξάζει.
 Τοὺς Τούρκους ἀναμάζωξε κι' ἔρχεται καὶ σημόνει,
- 20 καὶ βλέπει τ' ἀναχύματα κι' εἰς τὸ γιοφύρι σώνει.
 Καὶ λουμπαρδιαῖς ἐρρίξανε ὄγια χαρὰ δικὴν τως,
 πῶς οἱ Ρωμαῖοι ἐκάμανε τὴν νίκην μοναχοῖν τως.
 Ξεφάντωσαις, πολλαῖς χαραῖς ὄλοι τως τότες κάνουν,
 καὶ τὰ μουράγια ἔς ὀρδινιὰ ὄγια νὰ φτιάσουν βάνουν.
- 25 Καὶ φχαριστιαῖς ἀμέτρηταις ἐτότες τῶν ἐκάνει,
 πῶς ἐφανῆκαν πιστικοὶ κ' εἰς ἄλλους δὲν ἐφάνη
 νὰ κάμουν τόσον πόλεμον ὄγια τὸν βασιλεῖαν τως,

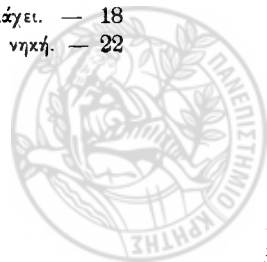
239

1 γανεκρασιαν-στάρη. — 3 κρουπουσι. — 4 χωρὶς. — 5 γερόντισσα-
 σπῆτι ἐσκοτώσαν. — 7 ληγένη. — 8 βγένη. — 9 μῆσευσε. — 10 κείτونه κρῖμα.
 — 11 ἡ- κητάζει- μῆσεύγου. — 12 πὸς ἀποχουθήκανε. — 13 ἀνοικτήκανε. —
 14 παλληκάρι γῆ-εὐγάδου — 15 ὅπου-ἀνειτον-πά. — 16 ὁ για. — 17 κει-
 τάζει. — 19 σημόνει. — 20 ταναχίματα. — 21 ἐρίξανε ὁ για-δικόν. — 22
 ν' ἔκην μοναχόν. — 23 ξεφάντωσαις. — 24 φτηάσου. — 25 ἀμέτρηταις. — 26
 ἐφάνει.

- καὶ τότες τοῖ συμμάχῳξε καὶ γράφειν τ' ὄνομίν τως
καὶ στέλνει τα τοῦ βασιλεῖου νὰ ᾄῃ τῇ πιστοσύνη,
ποῦ κάμανε οἱ Χριστιανοὶ μέσα ἔς τῇ χώρα ᾄεινη.
Πρίχου νὰ λάβω θάνατο, γῆ πρίχου νὰ τελειώσου,
5 γῆ πρίχου μὲ τὰ χῶματα ὄλη νὰ μὲ κουκλώσου,
ἄς ἔρθου κι' ἀπ' ἄλλου γιαιτροί, βότανα νὰ βαστοῦσι,
καὶ τὸ κακὸ τὸ τρομερό, ὅπου ἴχω, νὰ μοῦ βροῦσι.
Κι' ἂν ἦμαι ὄγια θάνατο καὶ δὲ βολῆ νὰ γιάνω,
νὰ μοῦ τὸ ἴπου νὰ ῥδινιαστῶ σὰ θέλω νὰ ἀποθάνω.
- 10 Πάλι καὶ ἄ βρούσινε γιαιτρεῖα καὶ τρόπο νὰ βοηθήσου,
ἔς τί κόπον ὅπου κάμουμε θεὸ νὰ τοὺς φχαριστήσου.
Γι' αὐτως, κυρία Βενετιά, κάμ' ἄρχω νὰ κινήση,
ν᾿ῤῥθη μὲ πόθο καὶ καρδίᾳ ὄγια νὰ βοηθήση,
καὶ νὰ φανῆ ἔς τὸ πέλαος ἄξιος καὶ πινειμένος,
- 15 κι' ἀπάνω εἰς τοὺς Ἄγαρηνούς μεγᾶλος ἀνδρειωμένος,
Νὰ τριγυρίση τὸ γιαλὸ καὶ ἔς ὅποιον τόπο λάχη,
τὰ Τούρκικα πλεούμενα καὶ ἴμπούσινε ἔς τῇ μάχη.
Κάνου γενεραλῆσιμο ἄξιον καὶ στέλνουσίν τον,
Μαρτζέλλον τὸν Λορέντζιον, κι' ὄλον στολίζουσίν τον,
- 20 γιὰ ν᾿ῤῥθη μὲ καλῇ καρδίᾳ ἔς τὸν ὄχουθρον νὰ ἔραμη,
γιατὶ τὸν ἐγνωρίζανε πῶς νίκη θὲν νὰ κάμη.
Καὶ γενεράλε ἐκάμανε ἔς τὸ Κάστρο, γιὰ νὰ κρίνη,
ἀφέντη Ἰψηλότατον, Φραντζέσκο Μορεζίνη.
Εἰς τὴν ἀρμάδα νᾶν ὁ γεῖς, τὸν ἄλλον εἶχαν φέρη,
- 25 καὶ πρεβεδόρο ἴκάμανε, Μπάρπαρο Παντουέρη.
Ἦ τὸ Κάστρο σὰν ἐσώσανε κι' ἔξω ἔς τῇ χώρα βγαίνου,
ἡ χώρα καὶ τὰ κάτεργα λουμπάρδαις τῶς ἐσέρνου.

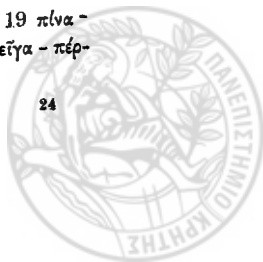
2 στίλιετα - δειτή. — 3 κῶρα. — 4 τελιώσου. — 5 κουκλώσου. — 6
βαστοῦσι. — 8 εἶμαι. — 12 καμάρχο - κινήση. — 13 ὁ γιὰ - βοιθέση. — 14
φανῆ - πέλαιος ἄξιως. — 15 ἀνδρειωμένος. — 16 κισόπιον τὸ πολάχει. — 18
κάνου - στίλουσινί. — 19 μαρτζέλον - ὄλλον στολίζουσίν. — 21 νηχή. — 22
κάστρω. — 23 μωρεζίνη. — 24 ναν'. — 25 πρεβεδόρο.

Χαραῖς πολλαῖς ἐγίνοντα, οἱ Τούρκοι νὰ γρικῆσουν,
 πῶς ἤλθαν ἄγρια θεργιὰ γιὰ νὰ τοὺς καταλύσουν,
 ἔς τὸν νοῦν τως νὰ μετρήσουνε ἔς αὐτὸν τὸν ἴδιον χρόνον
 θὰ δώσουνε τοῦ Ἰσμαήλ πόνου πολὺ καὶ φόνου.

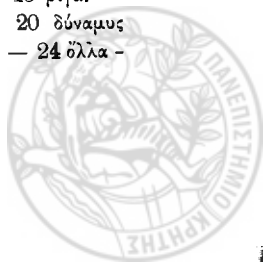
- 5 Ἐκεῖ δ' γενεραλήσιμος ἔμεινε κι' ὀρδινιάζει
 ὅλα τὰ χρειαζόμενα, καὶ τοὺς σολτάδους κράζει,
 καὶ τοὺς πλερώνει πάραυτας, καὶ μέρος τότες βγάνει,
 ἀνθρώπους γιὰ τὸν πόλεμον, κ' εἰς τὰ κράβια βάνει,
 καὶ γέμισε τὰ κάτεργα δύναμι νὰ νικήση,
- 10 καὶ τὴν ἀρμάδα τῶν Τουρκῶν νὰ βῆρη νὰ πολεμήση.
 Κι' ὁ Μορεζίνης μὲ καρδιὰ ἔς τὸ Κάστρο ἀπομένει,
 νὰ πολεμᾷ τὸν ὄχουθρὸ κι' ἀπάνω τως νὰ μπαίνει
 ἔς τὴ μάχη τὴν ἀσκόλαστη, ἔς τὴ φοβερὴ καὶ πλεῖστα,
 ποῦ οἱ Χριστιανοὶ ἐτύχανε ἐκεῖ καὶ καταντῆσαν.
- 15 Ὅπου θὰ πῶ, πολλοὺς βολαῖς δὲν εἶχανε νὰ φᾶσι,
 κι' ἀργιοῦσαν ἀπὸ τὰ νησὰ ἢ βάρκαις γιὰ νὰ πᾶσι
 νὰ τῶνε πᾶσι φαγητά, ἔς τὴ χώρα νὰ γοράσουν,
 καὶ τὴ ζωὴ ἐστέκανε μέσα ἔδεκεῖ νὰ χάσουν
 ὅπου τὴν πείνα τὴν πολλή, καὶ ἔκει τον βαπτισμένους **241**
- 20 Τούρκοι καλοὶ καὶ πιστικοί, κ' ἦτον καὶ πανδρεμένοι,
 καὶ ξεῦραν ποῦ ἔτον τὰ ὠζὰ κ' εἰς ποιά μαντριὰ τὰ βάναν,
 καὶ μὲ τῆ βάρκαις ἔρχοντα καὶ ἔκει λαὸν ἐβγάναν
 καὶ ἔστέκαν ἔς τὴν ἀκρογιαλιὰ ἐκεῖ καὶ καρτεροῦσαν
 τὴν νύκτα κι' οἱ Τούρκοι οἱ Χριστιανοί, ἐμπαῖνα καὶ θωροῦσαν
- 25 ποῦ ἔχανε τὰ ζευγάργια τως, κι' ἀνοῖγα καὶ τὰ παίρναν
 καὶ τὰ λαλοῦσαν σιγανὰ τῆ βάρκαις, καὶ τὰ φέρναν
 ἔς τὸ Κάστρο, καὶ τὰ σφάζανε καὶ τρώγαν καὶ μαλόναν,

1 χαρεῖς προλεῖς ἐγίνοντα - τούρκοι - γρικίσουν. — 2 καταλίσουν. — 3
 νούντος - μετρήσουνε. — 4 ἰσμαήλ - πολλή. — 5 ἔμηνε. — 6 χριαζόμενα. — 7
 πλερώνη. — 9 γέμισε - κήση. — 10 πολεμίση. — 11 μορεζίνης. — 12 πο-
 λαμᾷ - μπένη. — 14 καταντίσαν. — 17 φαγητά. — 18 τηζω ἦ. — 19 πῖνα -
 πολὴ κεῖτον. — 20 τούρκοι - πιστηκοὶ εἶτον. — 24 ἐμπέναν. — 25 ἀνεῖγα - πέρ-
 ναν. — 26 σιγανὰ. — 27 τρώγαν.

- κ' οί Τούρκοι νά τ' ἀναζητοῦ ἤρχουντα καί ἰσιμόναν
 ἔς τὰ τρίγυρα, μήπως τὰ βροῦ γῆ ἀπὸ κιανένα μάθουν,
 ὀγιὰ νὰ βάλουν βλέπησι νὰ μὴν τῖς ἀφήσουν ν' ἀλθουν,
 γῆ νὰ τοὺς πιάσουν ζωντανούς γῆ πούρη τοὺς σκοτώσουν,
- 5 γῆ πούρη νὰ τοὺς κυνηγοῦ, ὥστε ποῦ νὰ τοὺς σώσουν.
 Τοῦτα συχινὰ ἐγίνοντα ἀνάμεσα ἔς τὰ Ἰζά τως,
 καὶ πόσους ἐφονεύγανε καὶ παῖρνα τὰ παιδιὰ τως!
 Κ' οί Τούρκοι σὲ κιαμμιά βολὰ ἤθέλανε τοὺς πιάση
 ἐκόπτα τὰ κεφάλια τως, πλειὸ βώδια νὰ μὴ φᾶσι.
- 10 Τὸν πόλεμον νὰ βλέπουνε τόσους πολλοὺς θανάτους
 ἔξω καὶ μέσα ἔς τὸ λαό, καὶ λυόνα τ' ἔνομάν τους.
 Ἦμπορετὸ κιαμμιά φορὰ καὶ ἰμένα νὰ μὴ βροῦσι
 ἀνθρωποὶ μαθηματικοί, ν' ἄρθουσι νὰ μὲ ἴδουσι.
 Μ' ἀφέντης μου ὁ μοναχὸς δύναμιν ἔχει τόση,
- 15 καὶ μ' ἓνα ρήγα τῶν Τουρκῶν δύναται νὰ μιλῶση,
 ποῦ τόσους χρόνους πολεμᾷ καὶ πόθο τόσο βάνει,
 ἀμμὲ τὸ Κάστρο δὲν νικᾷ ἔς ὅ,τι κακὰ κι' ἀν κἀνή
 κι' ἄς βγαίνη πούρη κι' ἄς κολλᾷ κι' ἔτσι μπορεῖ νὰ δώση
 κιαμμινὰ βολὰ ἔς τὰ χέργια τως νὰ τότε θανατώση
- 20 "ὦ! δύναμις Θεωτική, ὅπου σὲ προσκαλοῦσι
 εἰς σὲ βοήθεια τῶν πιστῶν, ὅταν παρακαλοῦσι
 εἰς πᾶσαν ἀνάγκη γιὰ βουθό, κι' ἔτσι σ' ἀναζητοῦσι,
 καὶ θάρρος μετὰ λόγου τω σ' ἔχουσι νὰ σὲ βροῦσι,
 ὅλα τὰ κάνεις σὰν Ἀρχὴ κι' ὡς Πλάστης κυβερνᾶσαι,
- 25 καὶ τοὺς ἀπίστους θεωρεῖς, τοὺς εὐσεβεῖς λυπάσαι·
 ἔς ποιαῖς χρεῖαις νὰ ἴλειψες ποτὲ γιὰ τὴ χριστιανωσύνην,
 καὶ νὰ μὴ δώσης δύναμι νάχουν τὴν ὄραν κείνην;

1 τούρκοι - ἔρχουντα - σημόναν. — 2 τ' αὐροῦ. — 3 ὁ για - βλέπισε -
 τῖς ἀφίσουν. — 4 σκοτώσουν. — 5 κυνηγοῦ ὅστε. — 7 πεδιά. — 8 τούρκοι. —
 9 πλιὸ βώδια. — 11 λιώνα. — 12 εἰ μπορετὸ-μει — 13 δούσι. — 15 ρίγα. —
 17 δὲν ἠκᾶ - ἀκάννει. — 18 βίενει - κολά. — 19 ἰθανατώση. — 20 δύναμις
 θεωτικῆ - προσκαλοῦσι. — 22 πᾶσαν ἀνάγκη. — 23 θάρρος - εὐροῦσι. — 24 ὅλλα -
 κυβερνᾶσε. — 25 λυπάσε. — 26 χρεῖταις. — 27 δύναμει.

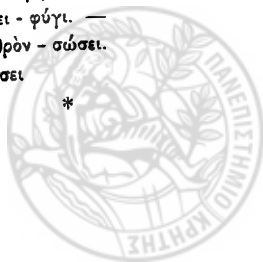

- μὰ σὰν ἐτούτῃ τὴν λαμπρὰ καὶ ξακουστὴν ἡμέραν,
 ποῦ ἔδωκες τοὺς Ἀγαρηνοὺς τῶν Χριστιανῶν τὴν χέρα,
 καὶ ἔλεησάν σου ἡμεῖς ἢ ἀγαθότητά σου,
 καὶ νίκησαν τὸν Ἰσμαήλ, καὶ δόξαις τ' ὄνομά σου,
- 5 Τὰ κάτεργα μὲ τὸν παῖδα ἀπὸ τὴν Πόλι ἐβγήκα,
 κ' εἰς τὰ καστέλλια ἦρθαν ἀπ' ὄξω καὶ ἑσταθῆκαν
 εἰς τόπον ὅπου ἤραζαν Κουαζί, κὶ ὄλα ἐτότες ἔρασαν,
 κὶ ἀπὸ τὴν μέσην τῶν Φραγκῶν ἄφροβα νὰ περάσουν.
 Κὶ ὄλη ἀρμάδα ἡ Φράγκικη ἦτονε κεῖ ὠρθωμένη,
- 10 μὲ τοὺς Μαλτέζους κὶ ἔστεκαν τοὺς Τούρκους ν' ἀνημένην,
 ὅταν τὴν ἴδουσι νᾶρχεται νὰ τὴν ἐπολεμήσουν,
 καὶ νὰ τὴν ἐτζακίσουν κὶ ὄλη νὰ τὴν νικήσουν.
 Οἱ Χριστιανοὶ ἐστέκαν ὄγια νὰ πολεμήσουν,
 κ' οἱ Τούρκοι ἐκαρτερούσαν ἀέρα νὰ κινήσουν.
- 15 Καὶ λουμπαρδιαῖς ἐρρίκταν ἀπὸ μιὰ μερὰ κὶ ἀπ' ἄλλη,
 καὶ σύγχυσι ἔς τὰ κάτεργα ἐγένετο μεγάλη.
 Ἐκεῖ δὲν ἐμπορούσαν νὰ ἴδουσι νὰ τὴν πιάσουν,
 κ' εἶχαν βλέψει πολλὴ μὴ φύγη καὶ τὴν χάσουν
 καὶ τὰ καράβια ἐστέκαν τρίγυρα καὶ ἑκρατοῦσα,
- 20 τοὺς πόρους εἰς τὸ πέλαος, καὶ τὸν ἐκαρτερούσα.
 Τότες ἀφέντης ὁ ψηλὸς κ' εὐγενικὸς ἔς τὴν γνῶσι,
 ὅπουχε πεθυμιὰ πολλὴ ἔς τῶν ὄχουθρῶν νὰ σώσει.
 Ἐτούτος εἶν' ὁ Λάζαρος ὁ Μοτζενίγος τότες
 ὁ Ἀχιλλεὺς ὁ θαυμαστός, ὅπου ἔτονε ἀλλότες.
- 25 Καὶ μιὰ σολτάνα τῶν Τουρκῶν, ὅπου ἔχανε παρμένην,
 σὲ χρόνους περαζόμενους κ' ἦτονε ἀρματωμένη
 κὶ ἀπῆτις τὸν ἀλλάξαν κ' ἤθελε νὰ μισεῖσι

243

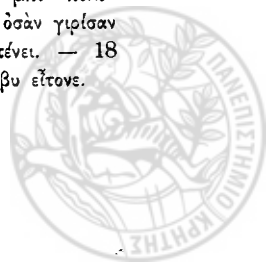
3 ἀγαθότη τήσου. — 4 εἰσμαήλ - δώξες. — 5 ἐβγήκα. — 7 ὄλα. — 9
 φράγκικη εἶτονε. — 11 τὴ δούση. — 12 ὄλλη - νίκησουν. — 15 ἐρήκταν -
 ἀπάλη. — 16 σύνχηση. — 17 μπουέ - τῆ. — 18 κεῖχανε βλέπεισι - φύγι. —
 19 τρίγυρα. — 21 βγενικὸς - γνῶση. — 22 ὅπουχε πεθυμιὰ - ὄχουθρὸν - σώσει.
 — 23 ἐτούτος - ὁ μοτζενίγος. — 24 ἀχιλλεύς. — 27 κείθελε - μητέυσει

*

- τοῦτο τὸ ξύλο ἔλαβε, ὄγιά νὰ ταξειδεύσῃ.
 Κ' εἰς τὰ καστέλλια ἦτονε τὰ κάτεργα ῥαμμένα
 τοῦ Τούρκου, κ' εἰς ἄλλη μερὰ ἦτονε τ' ἀντρωμένα
 τὰ Χριστιανικὰ πλεούμενα, κ' ἦτονε ὠρδινιασμένα
- 5 νὰ δώσουσιν ἀπάνω τως, ἦτον πεθυμησμένα.
 Κι' ὁ Μοτζενίγος Λάζαρος, θέλημα εἶχε πάρη
 νὰ πάη εἰς τὴ Βενετιά, καὶ 'κεῖ δὲ θὰ σταλάρη
 μὲ κόμπωμα γιὰ νὰ ἔμπορῇ ἀπῆτις θὰ κινήσῃ
 νὰ μπῆ 'ς τὴ μέση τῶν Τουρκῶν, ὄγιά νὰ πολεμήσῃ
- 10 Κ' εἰς τὴ σολτὰνα ἔβαλε τ' ἀνθρώπους τοὺς δικούς του,
 ποὺ ἔστυρε μετὰ λόγου του καὶ ἔστεκα τ' ὄρισμούς του,
 καὶ τὸν γενεραλήσιμο πάει καὶ προσκυνάει,
 καὶ ταῖς γραφαῖς τοῦ ἔδωκεν 'ς τὴ Βενετιά νὰ πάη
 κι' ὡσὰν ἔγυρισαν ἀπὸ 'κεῖ κ' εἰς τὸ καράβι ἐμπῆκαν,
- 15 κάθα καράβι λουμπαρδιαῖς θγιά χαρά του ἐγρίκαν.
 Καὶ τ' ἄρμενά του ἄνοιξε κι' ὅπου τὸν τόπον βγαίνει,
 καὶ μὲ τὸ γύρο ἔρχεται κ' εἰς τὰ καστέλλια μπαίνει,
 καὶ ῥάξε μὲ ἀποκοτιά κ' εἰς τὴν ἀρμάτα ῥάσει,
 'ς τὰ κάτεργα τὰ Τούρκικα, θέλωντας νὰ τὰ σπάτη.
- 20 Καὶ τὰ καστέλλια ἀρχίζουνε νὰ κρούνε 'ς τὸ καράβι,
 κ' εἰς τὸ καράβι ἦτονε μέσα σολτάδοι μπράβοι.
 Τότε ὁ καπετὰν μπασαῖς ἀρχίζεν νὰ χουγιάζη,
 'ς τὴν ἐξουσιὰν τοῦ καραβγιοῦ τοὺς μπέηδαις νὰ κράξη
 Καὶ 'κεῖνο νὰ μὴ δὲ σιγᾶ ἀμμὲ νὰ τριγυρίζη,
- 25 καὶ τῶν κατέργων νὰ κολλάξ, ὄγιά νὰ τὰ τζακίξῃ.
 Καὶ τὰ καστέλλια ν' ἄπτουνε, τὰ κάτεργα νὰ κρούσι
 λουμπάρδαις, νὰ τοῦ δίδουνε ὄγιά νὰ τὸ τρυπούσι,

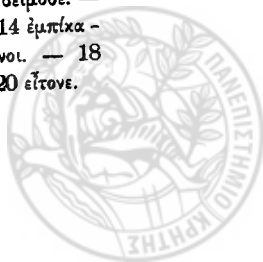
1 τοῦτο-ὀ γιά - ταξειδεύσει. — 2 εἶτονε. — 3 εἶτονε ταντρωμένα. — 4
 χριστιανίκα - κείτονε ὀρδινιασμένα. — 5 δώσουσιν ἀπάνωτος εἶτον πεθυμεις μένα.
 — 6 ἔχε. — 7 πάει ἦστη - σταλάρει. — 8 μπορεῖ - κυνίσει. — 9 μπῆ - πολε-
 μήσει. — 11 τζ' ὄρισμούς. — 12 παί. — 13 δόκανε - πάει. — 14 ὅσὰν γυρίσαν
 ἀποκεί. — 15 καράβη. — 16 ἄλυξε - βγένει. — 17 μετογύρω - μπένει. — 18
 κείς. — 19 θέλωντας - σπάσει. — 20 κρούνε - καράβει. — 21 καράβη εἶτονε.

- Κι' ὅπου τῆ βιάσι τῆ μπολλῆ ἔδωκε εἰς τῆ ξέρα,
 ἔς τὰς εἰκοσέξη τοῦ μηνὸς κ' ἦτο Δευτέρα ἡμέρα.
 Τοῦ Θεριστῆ, ποῦ ἐστάθηκε ἡ κακῆ ἔκειν' ἀνδρεία,
 ποῦ κάμανε οἱ Χριστιανοὶ σὰν νάτονε θηρία,
- 5 κι' ὁ γενεράλες νὰ θωρῆ τοῦ κραβγιου τῆ χάρι,
 πῶς μοναχόν του ἤθελε τέτοια τιμῆ νὰ πάρη,
 ἀπὸ δεκεῖ σηκώνονται κάτεργα καὶ καράβγια,
 κι' ἔρχονται ἀπάνω ἔς τὸν ἐχθρὸ μὲ κτύπους καὶ τραβάγια.
 Ἦτον γενεραλήσιμος Λορέντζος ὁ Μαρτζέλλος
- 10 ἐτότες, καὶ σηκώθηκε καὶ ἴμιωσε μὲ τέλος,
 γῆ ὅλη ἀρμάτα ἡ Φράγκικη νὰ σπάση νὰ βουλήση,
 γῆ πόρη τοὺς Ἀγαρηνοὺς ὅλους νὰ καταλύση.
 Καράβγια, κάτεργα χοντρά τότες ἐσηκωθῆκα,
 κι' ὀμπρὸς ἐμπῆκα τὰ λιγνὰ τότες καὶ ἔκτυπηθῆκα.
- 15 Μπαίνουν τὰ Πονεντήνικα μέσα καὶ τῶν ἔκολλούσαν
 τῶν κραβγιῶν τῶν Τούρκικων, καὶ τὰ καταχαλοῦσαν.
 Κι' ἀρχίστηκεν ὁ πόλεμος κ' ἦτονε ἔκει ἱραμένοι,
 νὰ μὴν ἔμπορῶν νὰ φύγουνε, ἦτονε νικημένοι.
 Καὶ τῆ σολτάνα νὰ θωροῦν πῶς εἶναι καθισμένη,
- 20 κι' ὅπου ταῖς τόσαις λουμαρδιαῖς ἦτονε χαλασμένη,
 τὸ πρᾶμμα πᾶν καὶ βγάνουσι μ' ἀφέντης ἐβαρίστη
 ἔς τὸ ἴμάτι του τὸ δεξιό, ὅπουχε πάντα πίστι.
 Μέσα νὰ τοῦ κολλούσινε, τὸ βόλι τοῦχε δῶση
 μέσα ἔς τὸ ἴμάτι τὸ δεξιό, κ' εἶχε τονε τυφλώση.
- 25 Εἰς ἓνα νῶμον ἀκούμπησε τότες τῆ κεφαλῆν του,
 ἔς τοῦ δούλου του τοῦ μπιστικῶ καὶ ἔκράτει τὸ σπαθίν του.
 Κ' οἱ ἄλλοι δὲν τὸν εἶδανε πῶς ἦτον βαρισμένος,

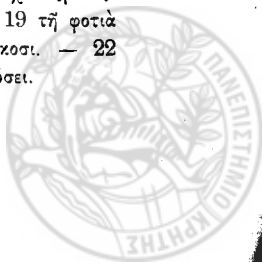
245

1 τῆ βιάση τῆ - ἔδωκε ἡ. — 2 κειτό. — 3 θερῆς τὴν - ἐστάθηκε - κῆχη κηαντρία. — 4 θυρία. — 5 κραβγιου τῆ χάρη. — 6 τέτια τημῆ - πάρει. — 7 συκόνουσε. — 8 ἀπάνω. — 9 εἶτον Γενεραλήσιμος. — 10 συγκόθεισε - σειμοσέ. — 11 σπάσει - βουλήσι. — 12 ὅλλους - καταλύσει. — 13 ἐσηκωθῆκα. — 14 ἐμπῆκα - λειγνὰ - κτυπηθῆκα. — 15 μπένου - κολούσαν. — 17 κειτῶνε χειραμένοι. — 18 μ:ιν μποροῦν - εἶτονε νη κιμένοι. — 19 τῆ - θωροῦν - καθεισμένη. — 20 εἶτονε.

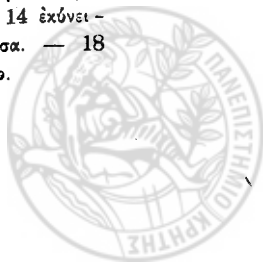
- μὰ ἴέγανε κι' ἀκούμπησε γιὰτ' ἦτον κουρασμένος.
 Μ' ἀπῆς τὸ αἶμα εἶδανε ἐτρέξαν δυὸ νομάτοι,
 καὶ βλέπουν τὸν ἀφέντη τως, κ' ἦτον χωρὶς ἀμμάτι,
 ἴς τὸ κόπανο τὸν ἴπήρανε ὀγλήγορα νὰ στρέψουν,
 5 νὰ βρούσινε τοὺς ἱατροὺς γιὰ νὰ τὸν ἐγιατρέψουν.
 Καὶ τὸ καράβι ἀδειάσανε καὶ τὸ γομάρι παίρνον
 μὲ βάρκαις νὰ μὴ δὲ χαθῆ ἴς ἄλλο καράβι φέρνου.
 Κι' ἀπῆτις τ' ἀπαδειάσανε κι' ὄλο τὸ πρᾶμμα βγάνου,
 κ' οἱ Τούρκοι νὰ μὴν τό ἴχουνε, τότες φωτιά τοῦ βάνου.
 10 Κι' ὁ γενεράλες ἔφταξε καὶ λουμπαρδιαῖς ἀρχίζει,
 καράβγια, κάτεργα χοντρά, ἐκεῖ νὰ τὸ ἀφανίζη.
 Κ' οἱ Τούρκοι ἴπέφτου ἴς τὸ γιαλῶ, ἔξω ἴς τῆ γῆ νὰ δώσουν,
 κι' ἀφήκανε τὰ κάτεργα μόνον γιὰ νὰ γλυτώσουν.
 Σὰν εἶδε τότες ὁ μπασᾶς πῶς εἶνε ἀφανισμένος,
 15 καὶ τὴν ἀρμάδα ἔχασε κ' ἔμεινε χαλασμένος,
 ὁποῦ τῆ μέση ἔφυγε μὲ ἔξη μπείλικια,
 κ' εἰς τὰ καστέλλια ἴσίμωσε ὁ ἄπνος καὶ κτίκια,
 κ' οἱ Χριστιανοὶ ἐμπήκανε ἴς τῆ Τούρκικη ἀρμάτα,
 καὶ τῆ φωτιά ἐρρίξανε εἰς τῶν Τουρκῶν τῆ μπάτα.
 20 ἴΕγέμισε τὸ πέλαος ἀνθρώπους τοῦ πολέμου,
 ποῦ καίοντα τὰ κάτεργα ἴς τῆ φούσκωσι τ' ἀνέμου,
 κ' εἰς τ' ἄλλα τὰ ἐπίλοιπα ἐμπήκαν καὶ τὰ πιᾶσαν,
 καὶ μέρος ἐκαθήκανε καὶ μέρος ἐχαλάσαν.
 ἴΕβλεπες εἰς τὸ πέλαος νὰ πλένε τόσοι κι' ἄλλοι,
 25 κ' οἱ Χριστιανοὶ ἴς τὰ κόπανα μὲ μάνητα μεγάλη,
 κ' οἱ Τούρκοι νὰ γλυτώσουνε ἐπλέγασι νὰ ἴμποῦσι,
 τῆ βάρκαις νὰ μὴ δὲ πνιγοῦ κι' ὄλοι νὰ σκαβιθοῦσι.

1 ἀκούμπισε. — 2 ἔμα - διο. — 3 ἀφέντιτος κείτον χωρεῖς. — 4 πύ-
 ρανε. — 6 καράβη - γομάρη φέρνου. — 7 χαθει - καράβη. — 8 τὰ παδιάσανε -
 ὄλλο. — 9 τούρκοι - μείν - φωτιά. — 11 τζαφανείζει. — 12 τούρκοι πεύτου -
 γιαλῶ ἔξω - γῆ. — 13 γλητόσουν. — 14 ἀφανειζλένος. — 15 μυνεχαλασμένος.
 — 16 τῆ - ἔξω. — — 17 σίμοσε. — 18 ἐμπήκανε - τούρκικη. — 19 τῆ φωτιά
 ἐρρίξανε εἰςτων. — 20 ἐγέμησε - ἀνθρώπους. — 21 κέοντα - φούσκοσι. — 22
 ἐπίλοιπα ἐμπήκαν. — 23 ἐκαίκανε. — 26 τούρκοι - γλυτόσουνε - μποῦσι.

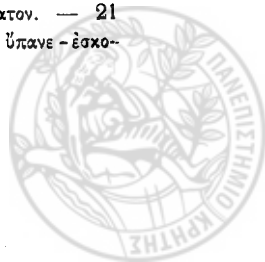
- Κι' ἀπῆς ἐπαινᾶσαι σιμὰ νὰ ἔμποῦν τῇ βάρκαις μέσα,
ἐκόπτα τὰ κεφάλια τως κ' εἰς τὸ γιालὸ ἐπέσαν.
κι' ὅπου δὲν ἄφτε ἡ φωτιά τὰ δέναν καὶ τὰ σέρναν,
κ' οἱ Τούρκοι νὰ γλυτώσουνε, ἔξω ἔς τὴ γῆ ἐβγαῖναν,
- 5 κ' οἱ σκλάβοι ἅμα ἔτρέξανε πεζοὶ καὶ καβαλάροι,
κ' ἤτονε ἔς τὴν ἀχρογιαλὰ κανεῖς νὰ μὴ σταλάρη,
ἀμμέ εὐθὺς τὰ κάτεργα ὅλοι τως νὰ γυρίσου,
νὰ μὴν ἀφίσουν Χριστιανοὺς ποτὲ νὰ τοὺς νικήσουν.
Καὶ ρίχτασιν τως κονταραῖς καὶ νὰ τοὺς κυνηγοῦσι,
- 10 κ' εἰς τὸ γιालὸ τοὺς ρίχτανε, ὅλοι γιὰ νὰ πινηγοῦσι.
Ἡ ἀστραπαῖς κ' ἡ κανονιαῖς κ' ἡ μπάλαις νὰ μουγκοῦνται,
κι' ἀπὸ μακρὰ οἱ βροντισμοὶ κ' οἱ κτύποι νὰ γρικοῦνται,
λόγιασε πόνον ἀμετρον ὁποῦ ἔχασινε πάρη
ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἔτονε ἔς τὴ γῆ, νὰ μὴ δὲν ἔχουν χάρι
- 15 νὰ σώσουνε μὲ τ' ἄρματα νὰ ἔμποῦ νὰ πολεμήσουν,
τὸ Φράγκο νὰ ἔμποδίσουνε, τοῦ Τούρκο νὰ βοηθήσουν
Καὶ νὰ γεμίση ἡ θάλασσα τόσους νεκροὺς νὰ πλένε,
καὶ ἔκεινοι ποῦ τοὺς ἔβλέπανε ἐτύχαινε νὰ κλαῖνε.
Κάτεργα παίρνει ὁ πασαῖς ἑφτά καὶ φεύγει μόνον,
- 20 καὶ τᾶλλα ἀπομείνανε μὲ ματωμένο πόνον.
Ὅλα τὰ πλούτη ἐπήρανε, ἀσῆμι καὶ βαράκι,
καράβια μὲ ταῖςπραμματιαῖς ἐπήρασιν οἱ Φράγκοι.
Κι' ἀπῆτις βλέπου τὸ μπασά νὰ λάμνη νὰ σιμώνη,
ὁ γενεράλες ἔτρεξε κ' εἰς τὰ καστέλλια σώνει.
- 25 Καὶ τὰ καστέλλια ἔριζουσε λουμπάρδαις νὰ κολλοῦσι, 247
κ' οἱ κατεργάροι ἐλάμνασι δίχως νὰ φοβηθοῦσι.
Ἀπῆς τὴ νίκη ἔκαμε καὶ τὴν ἄρματα ἐπήρα,
ἕνα κανόνι ἄπονο ἀποῦ τὰ καστέλλια ἐσύρα

1 ἐπιένασαι σημὰ ναμποῦν τζι. — 2 τος - γιαιῶ. — 3 ὅπου - ἄυτε-φοτιά.
— 4 τούρκοι-γλητόσουνε. — 6 κείτονε-κανεῖς. — 7 εὐθεῖς-ὄλλοι τος-γυρίσου.
— 8 μείν ἀφίσουν-νηκείσουν. — 9 ριχτασύντος-κυνηγοῦσι. — 10 γιαιῶ-ρυ-
κτανὲ ὄλλοι-πινηγοῦσι. — 11 εἰ-μουγκοῦνται. — 12 γρικοῦνται. — 14 ἐκύνει-
γῆ-χάρην. — 15 σώσουνε. — 16 βοίθεισου. — 17 γεμίση-θάλασα. — 18
κύνει-ἐτύχενε-κλένε. — 19 πέρνει-εὐτά. — 20 ἀπομήνανε-ματωμένο.

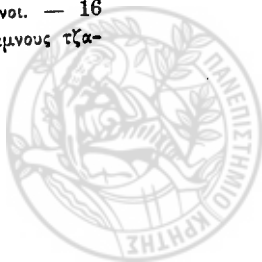
- 'ς τὸ κάτεργο τοῦ ὑψηλοῦ Μαρτζέλλου κι' εἶχε δῶση,
 'ς τὴ πρῆμη του, ὅπου 'στεκε καὶ εἶχέν τον σκοτώση
 μὲ κι' ἄλλους ἄρχοντας μαζί, καὶ 'κεῖνοι κι' ἀποθάναν,
 κ' οἱ ἄλλοι ὀγιά τὴ νίκην τως χαραῖς πολλαῖς ἐκάναν,
- 5 Ἐπήραν τὰ Μαλτέζικα κάτεργα καὶ μαούναις,
 καὶ πόσο φόνο ἐκάμανε ἢ βάρκαϊς ἢ σκλαβούναις!
 νὰ μπαίνουσι 'ς τὰ κάτεργα μέσα γιὰ νὰ τοὺς γδύνου,
 τζαούσιδαις νὰ δένουσι καὶ 'κεῖ νὰ μὴ τσ' ἀφίνου.
 Κι' ἀπῆς τὴν νίκη ἐπήρανε, ἐμπήκασι κι' ἀρχίζου
- 10 τοὺς σκλάβους γιὰ νὰ παίρνοσι, τοὺς μπάγκους νὰ τζακίζου
 τοὺς Τούρκους γιὰ νὰ δένουσι τότες γιὰ νὰ γδικηώσου,
 καὶ τὸ κακὸ τῶν Χριστιανῶν ἐτότες νὰ πλερώσου.
 Που τὰ κιστέλλια ὁ μπασᾶς μπαίνει γιὰ νὰ περάση,
 τὰ κάτεργα ποῦ ἔγλύτωσε, κάνε νὰ μὴν τὰ χάση.
- 15 Ἐδέσανε τὰ κάτεργα, 'ς τὸ πέλαος τὰ παίρνου,
 μαούναις τὰ καράβγια τως ἀποδεκεῖ τὰ σέρνου
 'ς τὸν Ἅγιον Μάρκον, φλάμπουρα 'ς ταῖς πρῆμαις, ἐσηκῶσαν
 τὰ χέργια τως 'ς τὸν οὐρανὸ προσκύνησιν ἐδῶσαν
 'ς τὸν τρισυπόστατον Θεόν, ὅπουνε ἢ ἴλευθερίαν
- 20 'ς τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν, 'ς τὴν ἄσπιλον Μαρίαν.
 Καὶ τὸ φανάρι ἐσίμωσε κι' ὅλοι ἐκεῖ ἐσυρθῆκαν,
 θαρῶντας κ' ἦτον ζωντανός, 'ς τὸ κάτεργόν του ἔμπηκαν.
 Τὸ θάνατον τοῦ εἶπανε, τὸ πῶς τὸν ἐσκοτώσαν
 τὸ γενεράλε κ' ἔπεσεν, τὸ Λάζαρον ἐτυφλῶσα.
- 25 Κι' ὁ πρεβεδόρος Μπάρμπαρας κι' ἀφέντης Παντουβέρης 248
 φελούκα ἔστειλε γιαμνιά ἐκεῖ νὰ τὸν ἐφέρη.
 Καὶ κράζουσι τοὺς λατρούς, κ' οἱ ἄρχοντες κινουσι
 νὰ τὸν ἐπροσκυνήσουνε ὅλοι, σὰν τὸν ἐδοῦσι.

1 ὑψηλοῦ - δῶσι. — 2 πρῆμη - ὀπούστεκε - ἐσκοτόσι. — 3 μαζεῖ - πήνοι.
 — 4 τὴν ἰκνυτός. — 5 ἐπῆραν - μαλτέζικα. — 7 μπένουσι — 9 ἀπῆς - νίκη ἐπῆ-
 ρανε ἐμπήκασι. — 10 πέρνουσι. — 11 δέγνουσι - γδικιήσου. — 12 τοκατιό - πλε-
 ρώσου. — 13 μπένει - περάσει. — 14 γλίτωσε - μείν - χάσι. — 15 πέρνου. —
 16 τος. — 17 τὲς πρῆμες ἐσικῶσαν. — 18 τος. — 19 τρισυπόστατον. — 21
 φανάρι ἐσίμωσι - ὅλλοι - ἐσυρθῆκαν. — 22 κεῖτον - ἐμπήκαν. — 23 ὕπανε - ἐσκο-
 τώσαν. — 25 παντουβέρης. — 26 ἔστηλε - νεφέρει.

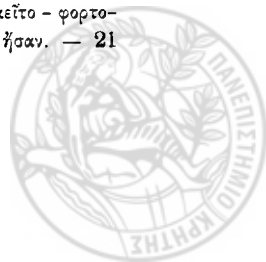
- Μ' ἀπῆτις ἐκεῖ ἐσίμωσε τὸ δουλευτὴν τοῦ ἐκράτει,
 τὸν εἶδανε τὰ κάτεργα τυφλὸς πῶς ἐπορπάτει.
 Ὅπου τῆ μπρῦμη ἀνέβηκε καὶ κεῖ νὰ τὸν ἐδοῦσι,
 ὁ πρεβεδῶρος ἤλεγε, ὅλοι γιὰ νὰ χαροῦσι,
- 5 Λουμπάρδαις νὰ μολάρουσι 'ς τὸν ἄξιον πολεμάρχη,
 μὲ χουγιατὰ νὰ λέσινε, πάντα ζωὴ γιὰ νᾶχη,
 πῶς ἔπνιξε τὸν Ἰσμαήλ μ' ὅλα τὰ κάτεργά του,
 καὶ ν' ἀκουστῆ 'ς ὅλη τῆ γῆ νὰ μείνη τ' ὄνομά του.
 Κι' ἓνα καράβι Τούρκικο δύναμι νᾶχη τόση,
- 10 οἱ Φράγκοι σὰν τὸ πῆρανε τοὺς Τούρκους νὰ τροπώση,
 Ἀρχίσασινε μοιρασιά νὰ γένη 'ς τὴν ἀρμάδα,
 εἰς τὰ καράβια τ' ἀδειανὰ κ' εἰς τᾶλλα τὰ τζουρμάδα.
 Τὰ παλληκάργια ἐπῆρανε τ' ἄξια τὰ παινεμένα,
 Κ' εἰς τὰ ποδάργια εἶχανε τῆς σκλάβωσης καδένα.
- 15 Ἀφέντες ποὺ ἔχασι τιμὴ, 'ς τ' ἄρματχ παινεμένοι,
 ἀξακουστοὶ 'ς τὴ δύναμι, νᾶχναι καδενωμένοι.
 Ἐτότες ἀνεψήφιστοι τοὺς φέρνου καὶ σιμόνου,
 κι' ὀλόγδυμους τὸ ἀφήκανε καὶ κάτω τοὺς καρφόνου.
 Τζαουσίδες τέτοιας λογῆς νὰ στέκουε θλιμμένοι,
- 20 ποὺ ἔστεκα μὲ τὸ βασιλῆδ κ' ἦτονε δουλεμένοι.
 Καὶ τώρα νὰ δουλεύουσι 'ς τὸν ὀχουθρὸ τυχαίνει,
 νᾶχουνε μέσα τῆ καρδιά κάμινω ἀφοτμένη,
 μὰ 'ς τοῦ Μαλτέζου θὰ γενοῦ σκλάβοι τοῦ κρατημένοι,
 κι' ὅπου τοὺς δουλευτάδαις τως νὰ στέκου γογγυσμένοι.
- 25 Παίρνουσι τὰ Μαλτέζικχ μαούναις τρεῖς τζουρμάδαις,
 ἀγάδαις καὶ τζαμόγλανχ εἶχανε καὶ χοτζάδαις,

1 ἐσίμωσε. — 2 εἶδανε - ἐπορπάτι. — 3 μπρῦμη - νεδοῦσι. — 4 ὅλοι-
 χαροῦσι. — 5 πολεμάρχει, — 6 γιανάχει. — 7 πὸς ἔπνιξε - ὕσμαήλ μὸλλα. —
 8 νὰ κουστῆ σὸλλη - γῆ. — 9 καράβη τούρκεικο δύναμη νὰ χεϊτόση. — 10
 σαντοπῆρανε - τροπόσει. — 11 μηρασιά - γένει. — 12 τὰ διανὰ κείς. — 13 πα-
 ληκάργια ἐπῆρανε - πενεμένα. — 14 σκλαβόσεις. — 15 τμη - πενεμένοι. — 16
 ἀξανκουστῆ - καδενωμένοι. — 17 ἀνεψήφιστοι - σιμόνου. — 18 ὀλλόγδυμους τζα-
 φῆκανε - κάτω. — 19 τέτιας λογῆς - θλημένοι.

- καὶ κάτερρα ὀκτὼ λιγνὰ ὡς ἦτον γεμισμένα,
 κ' οἱ σκληροὶ ἐκάνασι χαραῖς κείνοι ποῦ μέσα ἐμένα,
 ποὺ ἐβγάλα ταῖς καδένας τως καὶ τῶν Τουρκῶν ταῖς βάλα,
 κι' ἀκόμη θεὸς νὰ τύχουνε σὲ κίνδυνα μεγάλα.
- 5 Ἐπῆρανε τὸ θέλημα ἐτότες νὰ κινήσουν,
 τὴν νίκην 'ς ὅλη τὴν Φραγκιά νὰ πᾶν νὰ μοιολήσουν
 Κι' ἀρχίσανε ἡ λουμπαρδαῖς ποὺ τὰ καράβια πάντα,
 νὰ ποχαιρετηκτούσινε, κι' ἄλλο σὲ πὰ δὲ βάνω,
 μονάχας ποὺ 'σηκώθησαν καὶ πῆγαν 'ς τὴν ὁδὸν τως,
- 10 καὶ πῆρανε καὶ κάτερρα τῶν ἀνόμων ἐχθρῶν τως.
 Καὶ τ' ἄλλα τὰ ἐπιλοιπα παίρνου οἱ Βενεζάνοι,
 καὶ πᾶσαν ἄρχως 'ς τὸ κουπί Τουρκο μεγάλο βάνει.
 Δώδεκα κάτερρα λιγνὰ ἐπῆρα καὶ σουλτάναις,
 ἐννέα κ' ἕξι ἐμείνασιν 'ς τὴν γῆ καραβάναις.
- 15 Καὶ τῶν ἐβάλανε φωτιά κι' ἀνάψαν καὶ καῖχαν,
 καὶ τῶν Τουρκῶν τὰ κάτερρα ἐπῆγαν καὶ χαθῆκαν.
 Ἐξὴ μαούναις σύφυχαις κ' ἦτο καὶ φορτωμέναις,
 καὶ μὲ τὴν τέχνη τὴν πολλὴ ταῖς εἶχα καμωμέναις.
 Τῆς Βενετιάς τὰ κάτερρα εἴκοσι ἕξι ἦσαν,
- 20 ἐπτὰ χοντρά καὶ μπεργαντιά καὶ στέκαν ὅλα ἴσαν.
 Κι' ἐπτὰ Μαλτέζικὰ 'σανε κάτερρα σὲ μιὰ πάντα,
 καὶ τὰ καράβια ἦσανε τέσσερα καὶ σαράντα.
 Ἦτονε τῶν Χριστιανῶν ἄρμενα ἐβδομηῆντα,
 καὶ κάμανε σὰν νὰ 'τονε χίλια διακόσα ἐξῆντα.
- 25 Ὁ Μοτζενίγος κάτεργο παίρνει 'ς τὸ μερτικόν του
 τζουρμάδο γιὰ τὴ Βενετιά νὰ κάμη τὴν ὁδὸν του.

1 ὀκτὼ λιγνὰ ὀκτὼ γεμισμένα. — 2 κύνιοι. — 3 καδέναςτος. — 4 θε-
 νατήχουνε - κύνδινα. — 5 ἐπῆρανε - κινήσουν. — 6 τὴν ἤκην σόλλη - πὰ ναμολο-
 γίσου. — 7 ἀρχίσανε - πάνο. — 8 νὰ ποχερετικτούσινε - βάνο. — 9 πουσικὸθι-
 σαν - πῆγαν - ὁδόν. — 10 πῆρανε - ἐχθρόντος. — 11 ἐπιλοιπα πέρνου. — 12 πᾶσαν
 ἄρχος - τούρκο. — 13 δώδεκα - λιγνὰ ἐπῆρα. — 14 ἐνέαν - ξῆν - ἐμηνάσιν. — 15
 τὸν - φωτιά - κείκαν. — 16 ἐπῆγαν - χαθῆκαν. — 17 ἕξει - σείφυχες κείτο - φορτο-
 μένες. — 18 ἦχα. — 19 βενετιάς - ἕξο εἶσαν. — 20 ἐπτὰ - ὅλλα ἦσαν. — 21
 μαλτεζικὰ.

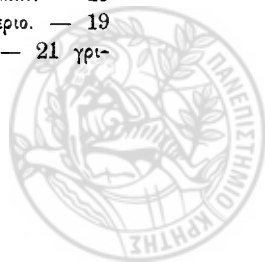
- "Ο,τι ὄρισε τοῦ ἴδωκανε καὶ μπῆκε νὰ κινήση,
 καὶ ἴσρασίε λουμπαρδιαῖς σὰν νὰ ἔχαν πολεμήση.
 Κι' ἀποδεκεῖ ἐσηκώθηκε καὶ τ' ἄρμενά του βάνει,
 κι' ἓνα καράβι Τούρκικο τοῦ ἴτυχε καὶ τὸ πιάνει
 5 ἔς τὴ στράτα, κ' εἶχεπραμματιαῖς καὶ Τούρκους φορτωμένο,
 νὰ πάη πρὸς τὴν Μπαρμπαργιά ἦτονε ναυλωμένο.
 Μὰ ἴπα πολλὰ ὡς ἐδεπά, καὶ πάλι θεὸ ν' ἀρχίσω,
 ἔς τὴν Πόλι σὰν τὸ ἴμάθανε, τυχαίνει νὰ κινήσω.
 Ὅσὰν ἐμπῆκεν ὁ μπασᾶς κ' οἱ Τούρκοι ἐσυγχυσθήκαν,
 10 τὸ πῶς ἀφανιστήκανε ὅλοι τ' ἀφωρεθῆκα.
 Καὶ κεῖνος μὲ τὰ κλάμματα ἤλεγε λόγια τόσα,
 μονάχας κάτεργα ἐπτά ἐφύγα καὶ ἴγλυτώσα.
 Οἱ Τούρκοι σὰν τ' ἀκούσανε, κλειούσι τὰ μαχατζά τως·
 καὶ τίς μπορεῖ νὰ διγηθῆ τὰ τόσα χουγιατά τως;
 15 Τότες μπασᾶδες ἄρχισαν κ' οἱ ἄρχοντες καὶ ἴκλαῖγαν,
 κ' εἰς τὸ κκὸ ποῦ τσ' ἠύρηκε τὸ ξαφνικὸ ἐλέγαν.
 Ἢ Τούρκισσαις ἐδέρνοντα καὶ ἴμαυροφορεθῆκαν,
 ἔς ὅλαις ταῖς ρούγαις χουγιατά γιὰ τὴν ἀμάτα ἐγρίκαν.
 Ἐκλαῖγα τοὺς γιανίτζαρους, ἐκλαῖγαν τοὺς μπασᾶδαις,
 20 τὸ στήθος ἐκτυπούσανε ὅπου ἴσανε τζαλαμάδες.
 Ἐκλαῖγα τοὺς τζαούσιδαις ἐκλαῖγα τοὺς σπαχίδαις,
 ὅπου σὲ κείνους εἶχανε ὅλοι μαζὶ τσ' ὀλπιδαις.
 Τοὺς Φράγκους νὰ νικήσουνε καὶ τώρα τοὺς ἴφονεῦσαν
 κι' ὅπου τοῦ Φράγκου τὸ σπαθὶ εἰς τὸ γιालὸν ἐπέσαν.
 25 Τσ' ἀγάδαις ἐλυπούντανε καὶ ἴκλαῖγαν πῶς τοὺς ἴχάσαν,
 καὶ πῶς ἂν ἦναι ζωντανόι, οἱ Φράγκοι τοὺς ἐπιασαν.

1 ὄρισε - ὀρίκα - μπῆκε - κυνίσι. — 2 ἴσρασίε - πολεμίσι. — 3 ἐσυκώθηκε.
 — 4 καράβη - τούρκοιο τούτιχε. — 5 φορτωμένο. — 6 παει - εἶτονε ναυλωμένο. —
 7 μάπα - πάλη. — 8 μπόλησαν - τυχήνη - κυνίσι. — 9 ὅσὰν ἐμπῆκεν - τούρκοι
 ἐσυνγιστήκαν. — 10 πὸς ἀφανει στικανε ὅλλοι ταφορεθῆκα. — 11 κύνος - κλάμματα.
 — 12 ἐπτά - γλητόσα. — 13 τούρκοι - κλειούσι - τος. — 14 τῆς - διγηθεῖ - τος.
 — 15 ἄρχωντες - κλέγαν. — 16 τζοῖβρικε. — 17 οἱ τούρκισσε - μαυροφορεθῆκαν.
 — 20 στήθος ἐκτυπούσανε. — 21 ἐκλέγα - ἐκλέγα.

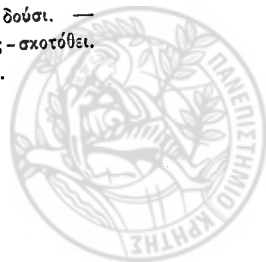
- Καὶ βγάνασινε τὰ μαλλιά καὶ ἴπεφταν λιγωμέναις,
 κ' ἢ σκλάβαις ἐχουγιάζανε αἱ κακομοιργιασμέναις.
 Ἡ Πόλις καὶ τοῦ Γαλατᾶ ἐστέκετο θλιμμένη,
 καὶ μὲ σκουτῖα δλόμαυρα ἦτονε κουκλωμένη.
- 5 Ἄμμ' ὁ βηζύρης ἔπεισε κ' εἶπᾶν τως νὰ μὴ κλαίγῃ,
 μὰ νᾶρθουνε ἔς τὸν ἄρσανά οἱ γιάντρες νὰ δουλεύῃ
 νὰ κτίσου ἄλλα κάτεργα γιὰ μνιὰ νὰ τ' ἄρματώσου,
 Ἐούρκους πολλοὺς νὰ βάλουνε κ' εἰς τὰ Χανιά νὰ σώσου.
 νὰ μὴ φανῆ ἔς τὸν ὄχουθρὸ πῶς εἶν' ἀφανισμένοις,
- 10 ἀμμὲ νὰ ἴπου τὸ βασιλιῆ πῶς εἶναι μορσιμένοις.
 Καὶ πάλι γιὰ τὴ Βενετιὰ ἔστεκα καὶ ξανείγω
 τὸ κάτεργο σὰν ἔφταξε ἐκεῖ τοῦ Μοτζενίγο.
 Ἐς τὸ Ἰζάντε πρώτας ἔγγιξε καὶ ἔς τοὺς Κορφοὺς ἐμπῆκαν,
 κ' ὄλη τὴν νίκη εἶπανε σὲ ἰκείνους καὶ ἠαρῆκαν
- 15 Κ' ἀπὸ δεκεῖ μισούγουσι ἔς τὴ Σκλαβουνιά παγαίνει,
 τὰ φλάμπουρα τὰ Τούρκικα ἀνάποδα τὰ σέρνου.
 Ἐπήασιν εἰς τὴν Ἰστρία καὶ τὸ μαντάτο ἐφέρα,
 ἠκούστη ἔς τὸ ἰμπέριο, ἔς τὴν Οὐγγαρία πέρα.
 Ἐς τὸ Μαλαμόκο ἐκτύπησε περνώντας μέσα νᾶρθη,
- 20 κ' ἔδειξε πῶς τ' Ἀγαρηνοῦ ὄλ' ἢ ἀρμάδα ἠγάθη.
 Κτύπους, λουμπάρδαις ἔς τὸ Λίδο ἔξαφνα καὶ γρικούνται,
 μέσα λοιπὸν ἔς τὴ Βενετιὰ ὄλοι δεκεῖ ξιππούνται.
 Πῶς ἢ ἀρμάδα ἐπάρθηκε καὶ ἴδῳ τὴ μαρτυργιά τση,
 κάτω πῶς κατασέρνουνται δέτε τὰ φλάμπουρά τση.
- 25 Ὅλοι τότες ἐτρέξανε ν' ἀκούσου τὸ μαντάτο,
 κ' ἢ μαρτζαρία ἐσφάλιξε ὡς μέσα τὸ Ρεάλτο.

1 μαλλιά - ληγομένες. — 2 κείς - ἐκακομοιργιασμένες. — 3 πόλις - θλη-
 μένη. — 4 ὄλλόμαυρα εἶτονε κουκλωμένη. — 5 βήζειφεις - κείπαντος - μεικλέ-
 γου. — 7 κτύσου - ταρματώσου. — 8 κείς - χανιά - σώσου. — 9 μηφανεί - ὄχου-
 θρῶ - ἀφανεισμένοις. — 10 βασιλιό. — 11 πάλι γιαιτῆ - ξανείγω. — 12 μοτζενίγο.
 — 13 πρώτας ἔγγυξε - ἐμπῆκαν. — 14 ὄλλη τὴν ἠκη - κύνους - χαρῆκαν. — 15
 παγιένη. — 16 τούρκικα. — 17 ἠστηνίστρια. — 18 ἐκούστη - ὑμπεριο. — 19
 ἐκτυπίσε περνώντας - νάρθη. — 20 διξε - ταγαρηνοῦ ὄλλη - ἐγάθει. — 21 γρι-
 κούντε. — 22 μεσαλειπὸν.

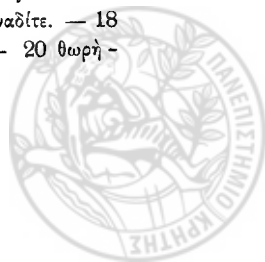
- Ἵ τῆ πιὰτζα τοῦτο ἔραξεν κ' εἶπε ὅσα γενῆχαν,
 τὸ πῶς τὸν Τούρκον ἔπνιξαν, τὰ κότεργα ἐκῆχαν.
 Καὶ τὸν ἀφέντη βλέπουνε πῶς ἦτον τυφλωμένος
 τὸ ἴαν τ' ἀμμάτι τὸ δεξιό, κ' ἦτονε σκεπασμένος.
- 5 Ὅλοι μαζί ἔς τὴ Βενετιά χαραῖς πολλαῖς ἐκάμνα,
 λιταῖς εἰς ὄλαις τσ' ἐκκλησιαῖς καὶ τὸν Χριστὸν ἐβγάνα,
 ταῖς ρούγαις νὰ στολίζουε, καὶ τρεῖς ἡμέραις σκόλη,
 γιὰ νὰ χαροῦ ἔς τὴν νίκην τως, νὰ προσκυνούσιν ὄλοι.
 Συμβούλιο οἱ ἄρχοντες ἐσμίξασιν ἀντάμα,
- 10 κ' ὄλοι γενεραλῆσιμο τὸ Λάζαρο ἐκάμα,
 ὅπου τὴν νίκην ἔκαμε κ' ὅπου ἔχε τήνε δώση,
 κ' ἀκόμα τοὺς Ἀγαρηνοὺς θέλει ν' ἀποτελειώση
 Ἵ τὸ Κάστρο πᾶ τὰ κότεργα κ' ἔξω δεκεῖ τὰ σῶνου,
 καράβγια καὶ μαούναις τως σμίγου νὰ ξεφαντώνου,
- 15 νὰ ρίχτου τόσαις λουμπαρδιαῖς, κ' ἡ χώρα νὰ τοὺς ἴδουσι
 νὰ σύρνουσι τὰ Τούρκικα ἄρμενα, τραγουδοῦσι
 ὕμνους πολλοὺς εἰς τὸ Θεό, καὶ λειτρουγαῖς νὰ λέσι,
 συγχώρεσι τοῦ εὐσεβεῖ πού ἔχε τον ἀπολέση
 Κ' εἰς τὸ γενεραλῆσιμο Μάρτζελλο πού ἴσκοτώθη,
- 20 κ' ὠρπίζαν ὄλοι ἔς τὸ Χριστὸ τὸ πῶς ἐξελυτρώθη.
 Ἡ Κρήτης ἡ κακώτυχη, ὅπου ἴνε σκλαβωμένη,
 σὰν ἐνικήθη ὁ ἐχθρὸς νὰ ἴνε λευθερωμένη.
 Καὶ ἴμνημονεῦσαν τὸν λαὸν ὅπου ἴχανε τελειώση
 κ' ὅπου τοῦ Τούρκου τὸ θυμὸ εἴχανε τους σκοτώση.
- 25 Κ' οἱ Τούρκοι ὡσὰν εἶδανε τὸ χαλασμὸ πού ἴπάθα,
 εἴχασιν ὄλοι ἔς τὴν καρδιὰν φαρμακερὴ ἀγκάθα.

1 ὅσα γενεῖχαν. — 2 πὸς - τούρκον ἔπνιξαν - ἐκάμνα. — 3 πὸς εἶτον τυφλωμένος. — 4 τὸν ἀνταμάτι - κεῖτονε. — 5 ὄλοι. — 6 λιταῖς - τζεκλησές. — 7 στολίζουε - τρίς. — 8 χαροῦσιν - προσκυνούσιν ὄλοι. — 9 ἔσμηξα συνάντάμα. — 11 ὅπου - νίκην ἔκαμα - ἐδώσι. — 12 νὰ ποτελλοσι. — 13 κάστρο πᾶ - ὄξο - σου. — 14 μαούνεστος σμίγου - ξεφαντόνου. — 15 ναρούκτου - κεῖ - δούσι. — 16 σπρνοουσι. — 17 λητρουγές. — 18 εὐσεβει - ἀπολέσι. — 19 κεί - σκοτόθει. — 20 ὄλοι - τοπὸς ἐξελυτρώθει. — 21 κρήτης - κακώτυχη - σκλαβωμένη.

- Τὸν μπόλεμον ἐπαύσανε κι' ὁ Χρσαῖν δακρύζει,
καὶ μέσα ἔς τὸ παβγίονι του ἔκλαιγε καὶ καθίζει.
Κ' οἱ Τούρκοι οἱ ἐπίλοιποι, οἱ πρῶτοι τοῦ φουσσάτου,
ἐλέγαν τοῦ Ἀγαρηνοῦ ἐπέσαν τ' ἄρματά του.
- 5 Δυὸ τρεῖς ἡμέρις ἔκαμε νὰ βγῆ νὰ πολεμήσῃ,
κι' ἤθελα πῶς τὸ μπόλεμο ὀγλήγορα θ' ἀφήσῃ.
Γιὰ νὰ μισεύσῃ ἴποδεκεῖ τὸ Κάστρο νὰ χαλάσῃ,
νὰ πάρῃ ταῖς λουμπάρδαις του, ἔς τὸ Ρέθεμνος νὰ πᾶσι.
- Κ' ἡ χώρα ἦκανε χαραῖς ἄφτε φωτοφάναις,
10 νὰ φαίνεται πῶς ἔλαβε ὁ Τούρκος ἐζημίαις.
Καμπάναις νὰ σημαίνουσι, ταῖς ρούγαις νὰ στολίζου,
οἱ Τούρκοι γιὰ νὰ τὸ γρικοῦ, νὰ σκούνε νὰ ρανίζου·
Μὰ οἱ Χριστιανοὶ ὅπου ἴτονε μέσα μαζί ἔς τὴ χώρα,
ὅλοι μεγάλοι καὶ μικροὶ τὸ Λάζαρο ἴσυχώρα.
- 15 Καὶ τοῦ Μαρτζέλλου ἀνάπαυσι ὁ Θεὸς νὰ τοῦ χαρίσῃ,
συγχώρεσι εἰς τὴ ψυχὴ νὰ τόνε μακαρίσῃ.
Καὶ γράφω καὶ τὸν πόλεμον τοῦ Γένεδος νὰ δῆτε,
τὸ πῶς τὴν ἴπῃραν τῶν Τουρκῶν, ὅλοι νὰ συγχαρῆτε.
Ἵπου ἡ ἀρμάδ' ἡ Φράγκικη ἐπῆε κεί καὶ βγαίνει,
- 20 ἕνας ἀφέντης καὶ θωρεῖ τὸν τόπον κι' ἀνεβάνει
ἔς ἕνα βουνὸ καὶ βλέποντας τὸ Κάστρο καὶ ἴμετράτο,
πῶς ἂν τοῦ δώσῃ πόλεμον, ἐλπίζει καὶ ἴνικᾶτο.
Τοῦ πρεβεδόρο ἐσύντεχε πῶς θὰ τὸ πάρῃ ἐκεῖνος,
τοῦτος ἀφέντης ἦτονε, Μπορῆς ὁ Φιορεντίνος.
- 25 Ἐβγαλε ἔξω τὸ λαὸ κ' εἰς τὸ νησί σταλάρει,
καὶ ταῖς λουμπάρδαις ἔσυρε νὰ πάῃ νὰ τὸ πάρῃ.

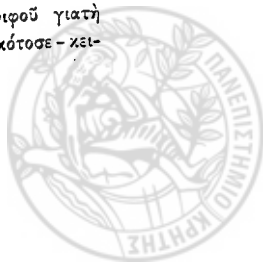
1 δακρῆζει. — 2 ἔκλεγε. — 3 τούρκοι-ἐπιλήπει-πρότοι. — 5 διὸ τρεῖς-
ναυγεῖ. — 6 ὀγλήγορα θαφραῖσι — 7 κάστρο-χαλάσει. — 8 πάρει-πάσει. —
9 ἴκανε-νάυτε. — 10 φάνετε-τούρκος ἐζημίαις. — 11 σημένουσι-στολήζου. —
12 τούρκοι-σκούνε. — 13 μαζει. — 14 ὅλλοι-μικροί. — 15 μαρτζέλου ἀνά-
παυση-χαρίσει. — 16 συγχώρηση ἦστη-ἐμακαρίσι. — 17 γράφο-ναδίτε. — 18
τοπὸς-πίραν-ὅλλοι-συγχαρῆτε. — 19 φράγκικοὶ ἐπτεκει-βγένει. — 20 θωρῆ-
ἀνεβένει. — 21 κάστρο-μετράτο.

- Ἐντίπερα ἐσίμωσε καὶ τὰ καστέλλια σταίνει,
 μὲ δίχως ἀνακάτωσι ἐκεῖ τριγύρου μπαίνει.
 Μὰ οἱ Τούρκοι τοὺς ἔκτυπάζανε καὶ περιπαζάσι τσοι,
 πῶς τέτοιο κάστρο δυνατό θέλουν νὰ πάρουσι τσοι.
- 5 Καὶ μὲ πολλὴ ἀπομονὴ ἔμπαινει καὶ τ' ἄρματόνει.
 μὲ λάκκους καὶ μὲ φύλαξαις καὶ τὸ λαὸ σιμόνει.
 Καὶ μιὰν ἀγίτζα τὸ πουρνὸ τὰ ἔχανε ἀποφτιασμένα,
 κι' ἀρχίζου ἀκτυπούσανε τοῦ Κάστρου ἓνα ἓνα.
- Ἡῦρασι πρόβατα πολλὰ κ' ἤτονε μιλιόνια
- 10 τὰ κάτεργα φορτόνουσι, καράβγρια καὶ γαλιόνια.
 Ταῖς μπόμπαις νὰ πετούσινε τὰ τείχη νὰ χαλοῦσι,
 μέγα χαλάστρα νὰ γενῆ κ' οἱ Χριστιανοὶ νὰ μποῦσι.
 Οἱ Φράγκοι νὰ μὴ δὲ σιγοῦ τὰ σάρπανα νὰ ξάφτου,
 τοὺς Τούρκους γιὰ νὰ βάνουσι ἔς τὰ χέργια τοῦ θανάτου,
- 15 Κ' οἱ Τούρκοι ρίχτου λουμπαρδιαῖς ἀνάμεσα ἔς τοὺς Φράγκους,
 μὰ φυλαμμένοι ἤτονε μέσα βαθεῖα ἔς τοὺς λάκκους.
 Δίδει τριγύρου πόλεμον δυὸ τρεῖς ἡμέραις μόνο,
 κ' οἱ Τούρκοι νὰ μὴν τοὺς ψηφοῦ, γιατί δὲν εἶχαν φόνο.
 Μὰ μιὰν ἡμέραν ἀνάφτουσι μία μπόμπα καὶ πετοῦν τη
- 20 μέσα ἔς τὸ Κάστρο καὶ ἔκαμε πολὺ κακὸ ἐτότη.
 Ἐσκότωσε πολλότατους κ' ἦ στέρναις ἀνωκτῆκα
 καὶ τὰ νερά ἐδώκανε ἔξω καὶ ἔσκορπιστήκα.
 Καὶ πλεῖο δὲν εἶχανε νερά μέσα, ὀγιά νὰ πιοῦσι,
 καὶ στανικῶς ἐτύχαινε γιὰ νὰ παραδοθοῦσι.
- 25 Ἐρριξασινε λουμπαρδιά καὶ κείνη ἀπάνω μπαίνει,
 κι' ὁ βροντισμὸς καὶ χαλασμὸς ἄμπρὸς εἰς ὄλους βγαίνει.

254

1 ἐσίμωσι - στένει. — 2 δίχως ἀνακάτωσι - τριγύρου μπένει. — 3 τούρκοι-
 κεταζανέ - περιπεζασιτζοι. — 4 τέτοιο κάστρο. — 5 πολὴ μπενεῖ. — 6 μελά-
 κους - σιμόνει. — 7 νὰ βγιτζα - πουρνῶ. — 8 ἓνα ἓνα. — 9 οἴβρασι - κείτονε.
 — 11 τύχει - χαλοῦσι. — 12 γαλάστρα - γένει - οἱ - ναμποῦσι. — 13 μειδεσιγού-
 σάρπαγα - ξάτου. — 14 βάνουσι. — 15 τούρκοι ῥόχτου — 16 εἶτονε - βαθιά-
 λάκους. — 17 δίδει τριγύρου - δίοτρες ἡμέρες. — 18 τούρκοι - μὺν - ψηφοῦ γιατί
 — εἶχαν. — 19 ἀνάτουσ - πετούντη. — 20 κάστρο - πόλη. — 21 ἐσκοτόσε - κει-
 στέρνες ἀνωκτῆκα. — 22 ἐδώκανε ὄξο.

- Οἱ Τούρκοι ἐδίδαν πόλεμον δίχως νὰ κρουβιστούσι,
καὶ ἴστέκανε μὲ τ' ἄρματα γιὰ νὰ τοὺς καρτερούσι.
Σαίτταις ν' ἀπολούσινε, τουφέκια νὰ κτυποῦσι,
κ' εἰς τὰ φορτίνια νᾶρχουνται, ἔς τὸ χῶμα νὰ κολλοῦσι.
- 5 Μὰ οἱ Φράγκοι εἶχανε χαραῖς καὶ τρώγανε καὶ ἴπιναν,
κ' ὅλα τὰ ζωὰ ἐσφάζανε καὶ τὰ χρυσὰ ἐχύνα.
Ὁ πόλεμος δὲν ἔπαρτε πὺ μίᾳ μερᾷ κ' ἀπ' ἄλλη,
καὶ ταῖς γυναῖκας ἠύρηκε κακὸ πολὺ καὶ ζάλη
κλαίγοντας ὄλλας δέροντας ἔς τὴν παιδιωμὴ τὴν τόση,
- 10 καὶ λέγα νὰ παραδοθῶ ὄγια νὰ ταῖς γλυτώσῃ.
Ἐσκοτωθῆκανε παιδιὰ, γυναῖκες παντρεμμέναις,
κ' ἄλλαις, ὅπου ἴσαν ζωνταναῖς, ἦτανε διψασμέναις.
Μὰ οἱ Τούρκοι ἐμαλόνασι δίχως νὰ φοβηθοῦσι,
μόνο νερὸ δὲν εἶχανε ὄγια νὰ ποτισθοῦσι.
- 15 Νὰ πιοῦ νερὸ δὲν ἦτονε καὶ ἴστέκαν νὰ ποθαίνου,
μὲ δύο θανάτους ἄτυχα οἱ πρῶτοι Τούρκοι μπαίνου
ἔς τ' ἀγὰ ὅπ' ὤριζε ἐκεῖ ὄγια νὰ σβαστοῦσι,
ἔς τὰ ἴφνιδιο, ὅπου τοὺς ἠύρηκε τὸ τί ἴχου νὰ γενοῦσι.
Ἄπηλογήθηκε ἀγᾶς, τί μέλλεται νὰ κάμω,
- 20 ὅπου τὰ βόλια τρέχουνε ἀπάνω μας σὺν ἄμμο;
Καὶ νὰ τὴν παραδῶσωμε, δὲν εἶναι τὸ πρεπὸ μας
κ' εἶναι κάλλιο νὰ πάρωμε τώρα τὸ θάνατό μας.
Μ' ἀκόμη ἄς καρτερήσωμεν εἴπως καὶ βαρεθοῦσιν,
καὶ τὰ κανόνια παύσουνε σὰ ἴδου πῶς δὲ μποροῦσιν
- 25 ποτὲ νὰ μᾶς νικήσουνε· κ' οἱ Τούρκοι τότες λέσι
«γιὰ δὲ γυναῖκες καὶ παιδιὰ τὸ πῶς διψοῦν καὶ κλαῖσι.

1 τούρκοι - δίχος - κρουβιστούσι. — 2 καρτερούσι. — 3 τοῦ φέκια - κτυ-
πούσι. — 4 κῆς - νᾶρχουντε - χῶμα - κολοῦσι. — 6 ὅλα - ζωὰ. — 8 γυνέκες
εἴβρικε - πολή. — 9 κλέγοντας ὄλλες - στημπεδομή. — 10 ὄγια - γλητώσῃ. —
11 ἐσκοτωθῆκανε πεδιὰ γυνέκες. — 12 ἄλλες ὀπούσαν - εἶτανε διψας μένες. — 13
τούρκοι - βοβιθοῦσι. — 14 ποτιστοῦσι. — 15 πιοῦ - εἶτανε - ποθένου. — 16 ὄλο-
πρότοι τούρκοι μπένου. — 17 ὀπόριζε - σηβαστοῦσι. — 18 ὕβρικε - γενοῦσι. —
19 ἀπιλογήθηκε - τὴ μέλετε - κάμο. — 20 ὅπου - ἀπάνω - ἄμο. — 21 παραδῶσωμε.
— 22 κάλλιο. — 23 μὰ κόμη - βαρεθοῦσιν. — 24 κανονιά.

Λυπήσου ὄλο τὸ λαὸ καὶ δὸς τὸ θέλημά σου,
καὶ φρόνιμα νὰ πορευθῆς εἰς τὰ καμώματά σου.
Σύβχασαι νὰ μᾶς κάμουμε, καράβγια νὰ μᾶς δώσου,
τὸ πρᾶμμά μας νὰ πάρουμε καὶ πλειὸ νὰ μὴ μαλώσου.

- 5 Ἀγᾶς θωρεῖ τὸν πόλεμον τὴν τόση τῶν ἀρμάτων
καὶ τὰ καστέλλια ν' ἄπτουε κι' ὄλοι σολντάδοι κάτω,
ποῦ ἔτονε χάμαι ἄβλαφοι κ' εἰς τὸ γιαλὸ ἢ ἀρμάδαις,
γῆ ὤραις ἀν περάσουε, γῆ μέραις γῆ ἐβδομάδαις,
ἐμπαινουν νὰ μᾶς ἐκόψουε ἐκείνους ὁποῦ ζήσου
- 10 καὶ ἴδωσε τὴν ἀπόφασιν νὰ ζήσῃ ἢ κεφαλή σου.»
Τότες ὀρίζει ὁ ἀγᾶς, νὰ κάμου ὄ,τι μπορούσι,
καὶ πόλεμον νὰ ἴδου πολὺ γιὰ νὰ παραδοθοῦσι.
Κι' ὄστε νὰ πῆ τὸ θέλημα ἐκτύπησε ἕνα βόλι,
τὸ σπῆτι ἐταράκτικε καὶ φοβηθῆκαν ὄλοι.
- 15 Φλάμπουρα ἄσπρα βάνουσι, κ' οἱ Φράγκοι νὰ τὰ ἴδουσι,
ὀρίζει μπάλαις, τουφεκαῖς, ὄλαις καὶ κατανοῦσι.
Δυὸ Τούρκοι ἐκατεβήκανε καὶ πᾶν καὶ προσκυνοῦσι,
ἔς τὸ πρεβεδρό κ' εἶπᾶν του, σύβασαις πῶς ζητοῦσι.
Τὸ Κάστρο νὰ τοῦ δώσουε κι' ἀγάπη γιὰ νὰ δείξῃ,
- 20 σὲ βάρκαις μέσα γιὰ νὰμποῦ οἱ Τούρκοι νὰ τοὺς ρίξῃ
εἰς τὴ στεργιά, μ' ὄ,τι βαστοῦ κι' ἀπῆτις κατεβοῦσι,
ἢ πόρταις μένουι ἀνοικταῖς κι' ἄλλο δὲ σὲ ρωτοῦσι.
Ἐκάμανε ταῖς σύβασαις κ' εἰς τὸ χαρτί ἐγραφετῆκα,
τὰ κάτεργα τοῦ πρίντζιπε εἰς τὸ μαντρί ἐμπῆκα.
- 25 Τοῦ πρεβεδρό μ'παίνει ὀμπρὸς λουμπάρδαις ἀμολέρνου,
καὶ τὰ ἐπίλοιπά ἴθανε ὀμπρὸς ἐκεῖ καὶ μπαίνου.

256

1 λυπίσου ὄλλο - λαῶ. — 2 φρόνημα - πορέυδεις - καμοματά. — 3 σή-
βασες - δόσου. — 4 πράμα - παρόμε - πλῖονα μειμαλύσου. — 5 θωρη - ἀρμάτων.
— 6 νὰ πτοῦνε - ὄλλοι - κάτο. — 7 χάμε ἀυλακτοὶ κείς - γιαλῶ. — 8 ὄρες - ἐβδο-
μάδες. — 9 ἐμπένουν - ἐκύνους - ζήσου. — 10 ἀπόφασιν - ζήσει. — 11 ὀρειξη - ὄτι
μποροῦσι. — 12 οῦδὸ πολλή - παραδοθοῦσι. — 13 ὄστεναπεῖ - ἐκτύπισε ἕνα βόλη.
— 14 σπῆτι ἐταράκτικε - φοβηθῆκαν ὄλλοι. — 15 δούσι. — 16 ὀρῆζει - ὄλλες
- κατατοῦσι. — 17 διὸ τούρκοι ἐκατεβήκανε - πᾶν - προσκυνοῦσι. — 18 σηβασες -
ζητοῦσι. — 19 κάστρω.

- Κ' οί Τούρκοι ἐκατεβήκανε, νὰ πᾶ μπαρκαριστούσι,
 παιδιά, γυναίκαις ἔβλεπες κλαίοντας νὰ βαστούσι
 πρᾶμμα λιγάκι 'ς τὰ σακκιά κ' ἤρχοντα νὰ περάσου,
 καὶ τρέμα καὶ 'ροβούτανε, οἱ Φράγγκοι μὴν τοὺς πιάσου
- 5 Ὡς τὸ πρεβεδόρο δ' ἀγᾶς σκύπτει καὶ μετανίξει,
 καὶ λεῖ τὴ σιμητέρα του καὶ τοῦ τὴν ἐχαρίζει
 καὶ λέγει, «ἀφέντη, προσκυνῶ τὴν ὑψηλότητά σου,
 μικροὺς μεγάλους χαιρετῶ, ποῦ 'ναι 'ς τὴ συντροφιά σου.»
- 10 Νὰ μπαίνουσι ἀρχίσανε τῶν βάρκαις νὰ κινήσου,
 τὸν τόπον ἀποχαιρετοῦ, τὴν Τένεδο ν' ἀφίσουν.
 Ἀρχίσανε τὰ κλαῦματτα καὶ μοιρολόγια λέσι,
 πᾶσα κίανεις νὰ λυπηθῆ καὶ νὰ τοὺς συμπονέση.
 Κι' ὄλοι σολιντάδοι ἤλθανε τῶν ἰόρταις κι' ἀνεβίνα,
 'ς τὴν Τένεδο καὶ βλέπουνε τὰ σπήτια χαλασμένα.
- 15 Συντροφιστοὶ καὶ χαίρουντα 'ς τὴ νίκη, ποῦ 'χα κάμη,
 τὸ πῶς θὰ προσκυνήσουσι εἰς ὅποιο τόπο δράμη.
 Τὸ Κάστρο σὰν ἐγτιάσανε κι' ὄλο τὸ τελειόνου,
 λουμπάρδαις βάνου, σάρπανα κι' ὄμορφα τ' ἀρματόνου.
 Κ' οἱ Τούρκοι σὰν ἐφύγανε κ' εἰς ἄλλον τόπον πῆγαν
- 20 ἐλέγαν πῶς ἐπήρανε τὴν Τένεδον καὶ λίγαν
 νησιά, κι' ὅπου πατήσουνε θὲ νᾶναι νικημένα,
 καὶ 'κλαῖγα καὶ ὀρηγούντανε καὶ λέγα τ' ὄχ ὠϊμένα!
 Ὡς τὴ Μπόλι σὰν τὸ ἔμαθαν, εἶπε γιὰ ὄνομά σου,
 κι' εἶνε ἀφορμὴ ἢ Τένεδος τὴ Κρήτη γιὰ νὰ χάσου.
- 25 Γιατὶ ἢ ἀρμάττα θὰ σταθῆ ἢ Φράγγικη νὰ μὲνη
 καράβι νὰ μὴν ἔρχεται οὔτ' ἀπὸ πᾶ νὰ βγάινη,

1 τούρκοι - πᾶ μπαρκαριστούσι. — 2 παιδιὰ γυνέκες - κλαίοντας - βαστούσι.
 — 3 πρᾶμα ληγάκι στασακιά κὺρχοντα. — 4 φράγγκοι. — 5 σκύπτει - μετα-
 νίξει. — 6 λειτήσιμει τερω. — 7 προσκυνῶ - ὑψηλότητά. — 8 χερετό. — 9
 μπένουσι - τζι - κυνίσου. — 10 ἀφίσουν. — 11 μοιρολόγια. — 12 ληπῖθι - συμ-
 πονέσι. — 13 ὄλοι - τζι - ἀνεβένα. — 14 σπήτια. — 15 χέροντα τρηγή. —
 16 πὸς - πρόσκυνησουσι εἰσόπιο. — 17 κάστρω - εὐτιάσανε - ὄλλο τοτελιόνου. —
 19 τούρκοι - ἐφύγανε - πῆγαν. — 20 ἐπέρανε - τενεδων - λύγαν. — 21 νυσιά - ὄπου
 πατίσουνε.

- νὰ μὴ δὲν τὸ σκλαβώνουσι νὰ ρημαστοῦν οἱ τόποι.
καὶ θεὸς νὰ προσκυνούσινε τοὺς Φράγκους οἱ ἀνθρώποι.
Ἐγγὴν ἀνακίτως ἐς τὴ Μπόλι νὰ τὸ λέσι,
πῶς τὸ θρονὶ τ' Ἀγαρηνοῦ ὀγλήγορα θὰ πέση.
- 5 Τὴν Τένεδω σὰν ἔφτιασε, πάλι ὀμπρὸς κινάει,
μὲ τὴν ἀρμάδα, ἐς τὸ νησί τῆ Ἀἴμνος γιὰ νὰ πάη.
Οἱ Τούρκοι ἀπὸ τὴν Τένεδω ἦτονε ἐκεῖ φτασμένοι,
κ' ἡ Ἀἴμνος ὡσὰν τ' ἄκουσε, ἦτον φοβερισμένη.
Κι' ἀπήτις ἴσῶσαν ἐς τὸ νησὶν καὶ τὸ λαὸ ἐβγάλα,
- 10 οἱ Τούρκοι κ' οἱ Χριστιανοὶ ἐκλάσανε μεγάλα,
τὸ πῶς θὰ τοὺς κρουσεύσουνε καὶ θεὸς ν' ἀφανιστοῦσι,
κ' ὕστερα σὰν τοὺς γδύσωνε, θεὸς νὰ παραδοθοῦσι.
Καὶ τότες βγαίνει ὁ Μπορῆς καὶ σέρνου τὰ κανόνια.
καὶ σταίνει τὰ καστέλλια του τριγύρου καὶ παβγιόνια.
- 15 Κ' οἱ Τούρκοι νὰ κυττάζουνε πῶς θὰ πολεμηθοῦσι,
ἐλέγασινε τοῦ ἀγᾶ δυὸ τρεῖς νὰ κατεβοῦσι,
νὰ πᾶνε νὰ βιγλίσουνε, ἀν ἦν πολλοὶ ἀπὸ ἴππηα,
κι' ἄλλοι, ὅπου ἴφοβούντανε, χωστὰ τὴν νύκτα ἐφύγα.
Κ' οἱ Φράγκοι πιάνουν τὸ νησί καὶ βρίσκουνε τὰ ἴζα τως,
- 20 κι' ὄλοι σολντάδοι νὰ τὰ ἴδοῦ, ἐχάρη ἡ καρδιά τως.
Βιόδια ὅπου ἴτον ἄμετρα νὰ σφάξουν καὶ κοπάδια,
κ' οἱ Φράγκοι τὰ ἴφονεύγανε κ' εἴχανε τόση ἄδεια
ἐς τὰ δάση ποῦ ἴτονε πολλὰ καὶ μπάινου καὶ γυρεύγου
κακᾶβγια καὶ τὰ ἴσταίνασι ἐκεῖ καὶ μαγερεύγου.
- 25 Κι' ἄλλοι ἐπήγανε σιμὰ καὶ σταίνου τὰ καστέλλια
καὶ ἴξερριζώσασι δεντρὰ καὶ ἴβγάλασι ἀμπέλια.

258

1 σκλαβώνουσι-ῤημαστοῦν. — 2 προσκυνούσουνε. — 3 ἐγγύει ἀνακίτωσης-μπόλη. — 4 θρονή-ὀγλήγορα. — 5 τένεδω-ἔφτιασε πάλι ὀμπροσθὸς κινάη. — 6 τζὶ λύμνος. — 7 τούρκοι-τένεδω εἶτονε. — 8 κηλύμνος ὁ σὰν-εἶτον φοβερησμένη. — 9 νήσιν-τὸ λαὸ. — 10 τούρκοι. — 11 θεαφανηστοῦσι. — 12 κείστερα-γδίσωνε-παραδοθοῦσι. — 13 βγίνει. — 14 στενη-τριγύρου-παυγιόνια. — 15 τούρκοι-κητάζουνε-πολεμηθοῦσι. — 16 διὸ-κατεβοῦσι. — 17 ἀνεπιτολοῖ-ἴππηα. — 18 χωστὰ. — 19 νησὶ-βρύσκουνε-τος. — 20 ὄλλοι-ἐχάρη-τος.

- Λουμπάρδαις νὰ φορτώνουσι, ν' ἀρχίζου νὰ κτυποῦσι,
τὰ βόλια νὰ πετάξουσι, οἱ Τούρκοι νὰ τὰ δοῦσι,
ἀρχίζουσι ἔς ἓνα καιρὸ ἔς τὰ κάστρον νὰ κολλοῦσι,
καὶ τὰ λαγαδάδια καὶ βουινὰ ἐτότες νὰ βροντοῦσι.
- 5 Κ' οἱ Τούρκοι τρέχου ἔς τοῦ ἀγᾶ καὶ μὲ φωνὴ τοῦ λέσι,
νὰ πᾶ νὰ πολεμήσουνε πρίχου τὸ τεῖχος πέσει.
Ἐπιᾶσαν ὅλοι τ' ἄρματα κ' ἦτον ὠρδινισμένοι,
πρόθυμοι νὰ μαλώσουνε κ' ἦτον καὶ ἴμορεμένοι,
τοὺς Φράγκους νὰ φονεύσουνε καὶ βέβαια τὸ ἄναν.
- 10 μὰ ἔς τὸ στερνὸ τοὺς παίρνουσι καὶ τῆ ζωῆ ἐχάνα.
Μὰ πάλι γιὰ τὰ κάστρον τως ἐθέλαν ν' ἀποθάνου,
καὶ τότες ταῖς λουμπάρδαις τως φορτόνουσι καὶ βάνου
οἱ λουμπαρδάροι ἔς ὀρδινιά, ὄγια νὰ τὰ μολάρου
κ' οἱ Φράγκοι σὰν τ' ἀκούσουνε φόρησι νὰ σταλάρου.
- 15 Καὶ ρίκτουσινε λουμπαρδιαῖς τοῦ Φράγκου νὰ κτυποῦνε,
τῆ δύναμι τῶν καστελλιῶ, ὅπου ἴχασι, νὰ δοῦνε,
πῶς ἔχουσι πολλὴν ἀντρεϊάν καὶ πῶς δὲν τοὺς θωροῦσι,
οὔτε καὶ φόβο ἔχουσι, γιὰτὶ κ' αὐτοὶ μπορούσι.
Καὶ πάλι οἱ Χριστιανοὶ ἀρχίζουσι νὰ πετοῦσι
- 20 μπάλαις καὶ μπόμπαις ἔς τὰ τειχιά ν' ἀνοίγου νὰ χαλοῦσι.
Ἐβριάζουσι ἢ τουφεκιαῖς καὶ παῖζα τὰ δοξάργια,
καὶ κεὶ σάϊτταις ἤρχοντα μὲ δίστομα ξιφάργια.
Τὰ σάρπανα νὰ καίουνται, ἢ μπόμπαις νὰ πετοῦνται,
οἱ Τούρκοι νὰ σκοτώνονται, τὰ σπήτια νὰ χαλοῦνται.
- 25 Γι' αὐτως ἐσυβαστήκανε γιὰ νὰ τοῦ τὴν ἐδώσου,
κ' ὅπου τὸν τόσο θάνατον ὅλοι τως νὰ γλυτώσουν.

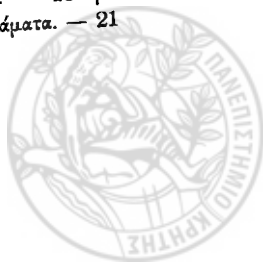
259

1 φορτόνουσι-κτυποῦσι. — 2 τούρκοι-δοῦσι. — 3 κερῶ-κολοῦσι. — 4 λαγαδάδια-βροντοῦσι. — 5 τούρκοι-φωνῆ. — 6 πᾶ-πολεμήσουνε-τύχος πέσει. — 7 ὅλοι-κεῖτον. — 8 πρόθυμοι-μαλώσουνε κείτον. — 10 στερνῶ-πέρνασι-ζωῆ. — 11 πάλι-τος. — 14 φόρησι. — 15 ρίκτουσινε-κτυποῦνε. — 16 τῆ δύναμη-καστελιῶ-δοῦνε. — 17 πολλὴν-θωροῦσι. — 18 οὔτε-γιὰ τῆ-μπορούσι. — 19 πετοῦσι. — 20 τυχιὰ νανήγου. — 21 ἐβριάζουσι οἱ τουφεκῆς-πέζα. — 22 ξιφάργια. — 23 κέουτε-πετοῦντε. — 24 τούρκοι-σκοτόνουντε-σπίτια-χαλοῦντε.

- Κι' ἀίδα ἀπ' ἀλλοῦ ποθὲς δὲν ἤμπορὰ γυρέψη,
 νάρθη εἰς σὲ βοήθεια οὐδὲ κανεῖς νὰ πέψη.
 Τότες ὅσοι ἔχαν τὴν ἀντρεία, ὄρεξιν βάνου λίγη,
 καὶ πᾶσα εἰς ἐγύρευε ὅπου μπορεῖ νὰ φύγη.
- 5 Οἱ Τενεδιώταις εἶπανε ἐκεῖνο, ὅπου ἔγινε,
 τὸ χλασμὸ καὶ τὸ κακό, ποῦ πάθασι ἐκεῖνοι.
 Κ' οἱ Τούρκοι νὰ τ' ἀκούσουνε, εἶπανε πῶς γρικοῦνε,
 πρίχου νὰ λάβου θάνατον, γιὰ νὰ παραδοθῶνε.
 Ἄγᾶς δίδει τὸ θέλημα γιὰ νὰ παραδοθοῦσι,
 10 τὰ κάστρη νὰ τοῦ δώσουνε, ὀγιά νὰ ναπαυτοῦσι.
 Δυὸ Τούρκους πέμπουν τ' ἀφεντός, κι' οἱ Φράγκοι νὰ τοὺς δοῦσι,
 φλάμπουρο ἄσπρο νὰ βαστοῦ κλιτὰ νὰ πορπατοῦσι,
 εἰς τὸ φουσσάτο νὰ ἔμπουσι κ' εἰς τὴν ἀρμάδα κάττω,
 καὶ μὲ τοὺς ἀναστεναγμοὺς ἐδῶκαν τὸ μαντάτο.
- 15 Τὸν πρεβεδόρο προσκυνῶ, γιὰτ' ἦτο πρόσταγματῶς
 τὰ κάστρη νὰ τοῦ δώσουνε, καὶ ρίχτου τ' ἄρματατῶς
 Μὰ θέλουσινε σύβασαις, γιὰ νᾶνε ἀναπαυμένοι
 κ' ἀκόμη νὰ γυρίσουνε ὅσοι νε μισεμένοι
 νὰ ἔχουσινε τὸ πρᾶμμάν τως ἐμεῖς καὶ τὰ παιδιὰ μας,
 20 ἔς τὰ γράμματά σας νὰ γραφτῆ κ' εἰς γράμματα δικὰ μας.
 Ἐγράφτηκε εἰς τὸ χαρτὶ καὶ πᾶ τὴν ἀπογράφη, 260
 ἄρχισεν ὁ Ἄγαρηνὸς ἀπὸ καρδιάς νὰ κλάψη.
 Καὶ δῶκε θέλημα ὁ ἀγᾶς γιὰ νὰ τὸ ἀποδεκτοῦσι,
 νὰ προσκυνήσουν τὸ ἄρχονταῖς ὄλους, σὰν ἀνεβοῦσι.
- 25 Ἀπῆτις ἀνεβήκανε κ' εἶδαν πῶς ἐνικῆσαν,
 καὶ δυὸ καστέλλια σὰν αὐτὰ ἐμπήκαν καὶ πατήσαν,

1 ἀπαλοῦ - ἄμπορὰ γυρέψει. — 2 νάρθει ἔισαι βοήθεια - κανεῖς - πέψει. —
 3 ὄρεξιν - λήγη. — 4 πάσαις - μπορῆ - φέγει. — 5 τενεδιώταις - ἐκίνο ὀπουγύνει.
 — 6 ἐκίνοι. — 7 τούρκοι - γρικοῦνε. — 8 παραδοθῶνε. — 9 παραδοθοῦσι.
 10 ὁ γιάναν ἀπαυτοῦσι. — 11 διὸ - πέμπουν - δοῦσι. — 12 φλάμπουρο ἄσπρο -
 πορπατοῦσι. — 13 κείς - κάτο. — 14 ἐδόκαν. — 15 πρεβεδώσο - γιὰ τήτο - τος.
 — 16 κάστρη - δόσουνε - βύχτου - τος. — 17 σήβασεις - ἀναπαυμένοι. — 18 γι-
 ρήσουνε — 19 πρᾶμματος - πεδιά. — 20 γραμὰτᾶ - γραυτῆ κείς γράματα. — 21
 ἐγράυτικε - χαρτῆ. — 22 ἀποκαρδιάς. — 23 δόκε - ποδεκτοῦσι.

- ἀρχίσασινε τουφεκιαῖς καὶ λουμπαρδιαῖς νὰ ρίκτου
τὰ κάτεργα γιὰ τὸ Μπορὴ εἰς σὲ τιμὴ δικήν του.
Τούτῃ τῇ νίκῃν ἐπήρασιν οἱ Χριστιανοὶ καὶ ἴπιασαν,
τὰ δύο τοῦτα τὰ νησὰ τὴν νίκῃν δὲν ἔχασαν.
- 5 Καὶ πάλε τοῦτο δεύτερο ἔς τὴν Πόλιν σὰν τὸ ἴμαθα,
ὅλοι τως ἕλυπηθήκανε ἔς τὴ σκλάβωσι ποῦ ἴπαθα.
Δὲ γράρω τί ἕκερῶσανε καὶ τί κακὸ ἐκάναν,
ποῦ τῶν Ρωμηῶν τὰ πράμματα εἰς τὴν ἀράματα ἐβάνα.
Χιλιάδαις βῶδια ἐπήρανε ἢ συντροφιά τοῦ Μπορῃ,
10 καὶ ἀποῦ τὰ τόσα πρόβατα ἀσπρίζανε τὰ ὄρη.
Κ' οἱ κατεργάροι νὰ θεωροῦν τὴ Φράγκικη αἶδα,
ἔπεσεν ἔς τοῦτα τὰ νησὰν ἀφανισμὸς καὶ ἀκριδα.
Σὰν πέφτου ἔς τὰ γεννήματα ἀμέτρηταις ἀπάνω,
καὶ τέλος κάνω σιωπὴ καὶ λόγο ἄλλο πιάνω.
- 15 Ἄφέντης ὁποῦ ὄριζεν, ἀν ἤθελε θελήση,
ἔβανε τὴν ἀνατολὴν νὰ σμίζῃ μὲ τὴ δύσι.
Χώραις νὰ πάρῃ καὶ νησιὰ ἔς τὰ χέργια του νὰ πιάση,
νὰ τὸ ἔγῃ τώρα ἢ Βενετιὰ καὶ πλείο νὰ μὴν ταῖς χάση.
Ἦ Βενετιὰ πλουσιώτατη, καὶ ὄμορφα στολισμένη,
20 ποῦ βρίσκεσαι ἔς τοὺς βασιλεῖς περίσσα ζηλεμένη,
ἔνδεκα χρόνους φαίνεται: δύναμι ἢ δική σου,
καὶ πολεμᾶς μ' ἕνα θεργιὸ μόν α καὶ μοναχὴ σου
ἔς τὸ ἴδιο στέκε Βενετιὰ, ὄγια νὰ σὲ δοξάσουν,
τώρα ποῦ βάλῃ τὴν ἀρχὴν τοὺς Τούρκους νὰ χαλάσουν,
25 νὰ μὴν ἀφήσης νὰ χαθῶ γῆ νὰ μὲ παραδώσης,
καὶ εἰς ταῖς καρδαῖς τῶν ὄχουθρῶν θαράπαυσιν νὰ δώσης,

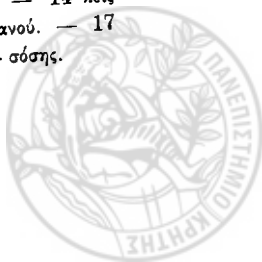
261

1 τοῦ φεκές - βύκτου. — 2 μπορὴ - τρημὶ δικύν. — 3 τὴν νίκῃν ἐπύρασιν.
— 4 διὸ τοῦτα - νήκειν. — 5 τοῦτο - πόλιν. — 6 ὄλλοιτος λυπηθήκανε - σκλάβω-
ση. — 7 δεγράφω τῇ - τῇ. — 8 βομηῶν. — 9 ἐπύρανε - μπόρει. — 10 ἀσ-
πρίζανε. — 11 θεωροῦν. — 12 στοῦτα - νησὰν ἀφανίεις μός. — 13 ἀμέτρητες
ἀπάνω. — 14 κάνω σιωπὴ - ἄλλω πιάνο. — 15 ὄριζεν ἀνεῖθελε. — 16 σμίζῃ -
τῇ δύση. — 17 νησιὰ. — 18 τζέχει τώρα - χάσι. — 19 πλουσιώτατη - ὄμορφα
στολισμένη. — 20 βρούσκεσε - βασιλῆς. — 21 ἔντεκα - φένετε δύναμη.

- μή πούνε πῶς ἐπήρκανε τὴν Κρήτην τὴ δική σου,
 ὅπου δειχνες τόσον καιρὸν ἔς αὐτοὺς τὴν πόρεσή σου.
 Μὴ δὲ σταθῶ σὲ βάσανα κ' εἰς τῶν Τουρκῶν τὸ χέρι,
 μὰ δὲ κατέχω ἢ τύχη μου ἔς ἴντα μὲ θέλει φέρη.
- 5 Μὴ δώσης ταῖς λουμπάρδαῖς μου, γιὰ νὰ σὲ πολεμοῦσι,
 κί' ἄ θές νὰ μπῆς ἔς τὴ χώρα μου, ἔλαις νὰ σοῦ κολλοῦσι,
 νὰ δέσουν τὸ μαντράκι σου κί' ἔξω νὰ σὲ σφαλίζου
 κί' ὅπου τὸ κάβο τῶν Φρασκιδῶν μακρὰν νὰ σὲ ξορίσουν.
 Οὐδὲ μὴ δώσης, Βενετιά, θέλημα νὰ μ' ἀφήσης,
- 10 μὰ πέφε μαθηματικούς ἄνδρας νὰ μοῦ βουθήσης.
 Τ' Ἀνάπλι, τὴ Μονοβασιά καὶ τοὺς Βυζαντιναίους,
 κ' εἰς τὸ Μωρέα ἤσουν ἀρέντης ἔς τοὺς Ρωμαιοὺς.
 Τὴν Σαλωνικήν ὄριζες, τὴν Κύπρο ἐκυβέρνηας.
 κ' εἰς ὄλο τ' Ἀρτσιπέλαγος ἤσουν ἀρέντης ἕνας.
- 15 Μὰ τώρα τσ' ἔχου σοὶ πτωχοὺς οἱ Τούρκοι καὶ κρατοῦ σοὶ
 τσῆ χωραὶς τοὺς Χριστιανοὺς καὶ πλείσια τυραννοῦ σοὶ.
 Ἐκεῖναῖς δὲν ἐκάμανε πόλεμον σὰν ἐμένα
 καὶ θὲν νὰ κόψουν τὸν λαὸν νὰ μὴν ἀφήσουν ἕναν.
 Γι' αὐτῶς σοῦ λέω, Βενετιά, ποτὲ νὰ μὴ μὲ δώσης,
- 20 οὔτε ποτὲ μὴ μ' ἀρνηθῆς, μὰ κράτει ἐμέ, νὰ σώσης
 τὴ φήμη, ὅπου σοῦ ἔχανε ἔς τὸ κόσμον καὶ γρικᾶται
 κί' Ἀγαρηνὸς σὲ σκιαῖζεται καὶ πλείσια σὲ φοβάται.
 Σταμάτησε κί' ὀγλήγορα γιὰ μένα θέλει πέση,
 ὁ Χοσαίνης ὁ μπασᾶς, καθὼς γρικῶ καὶ λέσι.
- 25 Κί' ὅσο περίσσα πολεμᾶ, εἶναι γιὰ χαλασμός του,
 καὶ τὸ σπαθὶ τοῦ βασιλεῖοῦ θὰ κόψη τὸ λαιμόν του.

1 πούνε - ἐπίρανε - κρίτην - δίκει. — 2 διχνες - κερὸν. — 3 κείς - χέρει. —
 5 δώσεις - πολεμοῦσι. — 6 μπεις - ὄλλες - κολλοῦσι. — 7 μαντράκη - ὄξο - σφαλίζου-
 ξουν. — 9 μηδόσεις - μαφίσεις. — 10 μαθηματικούς - βουθήσεις. — 11 τανάπλη.
 — 12 κείς - μορέα εἴσουν - βρωμέους. — 13 τῆ σαλωνήκην ὄριζες. — 14 κείς
 ὄλλο ταρτζιπέλαγος εἴσουν - ἕνας. — 15 τούρκοι. — 16 τζοι - τυραννοῦ. — 17
 ἐκόνες. — 18 ἀφίσουν. — 19 γιάτους σουλέο. — 20 μηἀρνηθεις - σόσης.

- Τώρα χαραῖς κι' ὄλο τιμαῖς ὁ κόσμος θὰ γεμίσει,
 ὅπου μὲ βγιάσι ὁ Ἡρακλῆς μπαίνει καὶ θὰ νικήσῃ·
 γιὰτὶ ὁ Θεὸς τοῦ χάρισε πλεούμενα ὅπου λάχῃ
 κι' ὅπου μαλώσῃ τὸν ἐχθρό, πάντα τὴν νίκη νάχῃ.
- 5 Σὰν ἔχῃ πεθυμιὰ πολλή 'ς ὅποιον νησί πατήσῃ,
 νὰ προσκυνᾷ ὁ Ἰσμαὴλ πρίχου τὸν ἀφανίσῃ.
 Καὶ δώκασιν τοῦ θέλημα ἐτότες νὰ κινήσῃ,
 καὶ τ' ὄνομα τοῦ ὕψηλοῦ πᾶς ἕνας ἄς γρικῆσῃ.
 Ὁ Μοτζενήγος Λάζαρος, εἰς σὲ καράβι μπαίνει,
- 10 ὅπου τὴν ἄξιαν Βενετιὰν 'ς τὸ Μαλαμόκον βγαίνει,
 νὰ κάμῃ τὸ ταξεῖδιν του, εἰς τοὺς Κορρούς νὰ σώσῃ,
 'ς τὴ στρατά τὸν δικαλαημὸν ἔγραψε γιὰ νὰ δώσῃ.
 Ναυγοῦ χωργιάταις τοῦ σπαθιοῦ νᾶρθου κ' οἱ ξωρισμένοι,
 κι' ἀπὸ τὴν ἐξορίαν τως νᾶναι λευθερωμένοι.
- 15 Ἔτζι κ' εἰς τὴν Κεφαλλονιά ἔγραψε νὰ κινήσουν,
 ὅλοι νὰ ἔχου 'λευθεργιά νὰ πᾶν νὰ τ' ἀκλουθήσουν.
 Ἄπο δεκεῖ σηκόνεται, τὴ Τζάκυνθο νὰ πιάσῃ
 καὶ πῆρε κι' ἀπὸ 'κεῖ λαὸ τότες μαζί νὰ πᾶσι.
 Κ' εἰς σὲ καράβια τσ' ἤβαλε κι' ἀπὸ 'δεκεῖ μισεύγει,
- 20 καὶ πᾶει 'ς τ' Ἀρτζιπέλαο, τὰ κάτεργα γυρεύγει,
 νὰ σμίξου κ' εἰς τὸ κάτεργο νὰ μπῆ τὸ ἐδικόν του,
 νὰ πᾶν ξετρέξουσι γιὰ μινιά, ναῦρου τὸν ὀκουθρόν του.
 Ἄπῃς ἐφτάξασι μαζί, χαραῖς ἐκεῖ ἐγινῆκα,
 καὶ ἐν τῷ ἅμα ὠρίσε ὅλα καὶ 'σηκωθῆκα,
- 25 νὰ πᾶσι νὰ μποδίσουνε τοὺς Τούρκους νὰ μὴν ἔβγουν,
 καὶ πρὸς τὴ Σάμο μπαίνουσι κι' ὅλα τοὺς ἐγυρεύουν.

1 τόρα-ὄλλο τημές-γεμίσει. — 2 Ἡρακλῆς μπένει-κυνίσι. — 3 γιὰτὶ-ὅπου λαχεῖ. — 4 μαλώσῃ-νίκη ναχεῖ. — 5 πεθυμιὰ πολὴ σοπιον νυσὴ πατήσει. — 6 προσκυνᾷ-ἡσμὴλ-ἀφανίσει. — 7 δωκασύντου-κυνήσι. — 8 τὸ νόμα-ὕψηλοῦ πᾶς ἕνας ἄς γρικίσει. — 9 μοτζενήγος-εἶσαι καραβὴ μπένει. — 10 βγένῃ. — 11 κάμει-ταξίδειν-Κορριφούς-σώσει. — 12 δώσει. — 13 χοργιάτες-σπαθιοῦ-ξωρισμένοι. — 14 λευθερωμένοι. — 15 κεί-κεφαλονιά-κυνίσου. — 16 ὄλλοι-πᾶν-κλουθίσου.

- 'Σ τὴ Λῆμνο κ' εἰς τὴν Τένεδο βγαίνει: 'ς τὰ κερδεμένα, **263**
 καὶ τ' ἄρεσε πῶς τὰ 'χανε ἄμωρρ' ἀρματωμένα.
 Πάει μαντάτο βιαστικό, πῶς κάτεργα 'κινήσα
 σαράντα, κ' ἔξω 'βγήκανε κ' οἱ Τούρκοι ἀποφασίσα
 5 'ς τὴν Τένεδο νὰ δώσουνε, νὰ τὴν ἐπάρου ὀπίσω,
 καὶ τὸ νησί ποῦ 'χάσανε, τὸ Φράγκο νὰ νικήσουν.
 'Ὅσάν τὸ μάθανε, γιὰ μνιὰ σηκόνονται μὲ βιάσι
 καὶ πρὸς τῆς Χίδς τῆ θάλασσας σιμόνουσι καὶ πᾶσι
 κ' εἰς τὸ κατάρτι ἐβάλανε βίγλα, γιὰ νὰ κυττάξῃ,
 10 ἂ φαίνονται πλεούμενα, τοῦ κόμη νὰ χουγιάξῃ.
 Σιμὰ τῆς Χίος τὸ νησὶν κυττάζει κ' ἀρμειλίζει,
 κ' Ἄμυργιαλῆς τὰ γνώρισε καὶ πάραυτας ἀρχίζει
 νὰ μποῦνε ὄλοι: 'ς ὄρδινιά καὶ τ' ἄρματα νὰ πιάσου,
 καὶ τὴν ἀρέντη μου, θὰ ἴδῃς τὸ πεθυμᾶ ἢ καρδιά σου.
 15 Καὶ ἴλάμνα κ' ὠρδιναίξουντα, τὸν πόλεμον κινούσι,
 κάτεργα ὀπάσανε δεκεῖ καὶ τὰ καταχαλοῦσι.
 Τούρκοι πολλοὶ εἰς τὸ γιὰλὸ ἔπεσα καὶ 'πνιγῆκα,
 κ' ἓνα καράβι, ποῦχανε πιασμένο, τῶν ἀφήκα.
 Φεύγει μὲ βιάσι ὁ μπασᾶς καὶ τὰ μπερτόνια 'φίνει,
 20 κ' ὄλ' ἡ ἀρμάτα εἰς τὴ Χιδὲ ἐμπήκε γιὰ νὰ μείνη.
 Κεῖς τὰ μπερτόνια τρέχουνε κ' ὄλα τὰ πολεμοῦσι
 ὀπού 'τον Μπαρμπαρᾶξικα, καὶ τὰ κατάρτια σπούσι.
 Μέρος ἐκεῖ ἐνικήσανε μὲ αἷμα τοῦ θανάτου,
 καὶ Τούρκους πιάνου ζωντανούς ἀπὸ τὸ στράτευμά του.
 25 Ὀπού τὴ βιάσι κάτεργα δυὸ δώκανε 'ς τὴ ξέρα,
 ὀπού 'τανε τοῦ πρέντζιπε κ' εἶχαν πολὺ ἀέρα.

2 ἄρματομένα. — 3 πάι-βιαστικό-κυνίσα. — 4 ἔξω βγήκανε-τούρκοι.
 — 5 τένεδο. — 6 νησὶ-νηκῆσουν. — 7 ὄσάν-σικόνουντε-βιάση. — 8 τῆς
 θάλασσε. — 9 κεῖς-βήγλα-κιτάζει. — 10 ἀφένουτε-να χουγιάζει. — 11 του-
 σὶν κητάζει. — 12 ἀμυργιαλεῖς-γνώρισε. — 13 μποῦνε ὄλοι. — 14 τορα-θα-
 δεῖς-πεθυμᾶ. — 15 κινούσι. — 16 καταχαλοῦσι. — 17 τούρκοι-γιαλῶ-πνιγῆκα
 — 18 ἀφίκα. — 19 βιάση-ἀφήνη. — 20 ὄλλη-τῆ χιο.

- Ἐπιᾶσαν τὰ τουφεκία τως οἱ Τούρκοι καὶ κινουσι,
καὶ σόνου πρὸς τὰ κάτεργα καὶ τουφεκίς πετούσι.
Ἐλαβῶθησαν ἄρχοντες, σολντάδοι, κατεργάροι,
κ' ἠθέλασιν νὰ μπούσινε μέσα νὰ τοὺς ἐπάρη.
- 5 Πολλοὶ ἔς τὴ πλῶρη ἐμπήκανε μέσα καὶ τὴ πατήσα,
μὰ ἐράζανε μὲ τ' ἄρματα καὶ κάτω τοὺς ἄρεμνισα.
Ἐπήγαν ἄλλα κάτεργα ὄγιὰ νὰ βοηθήσουν,
ὄγιὰ νὰ ρίξουν λουμπαρδιαῖς, ὄλους νὰ τοὺς γυρίσου.
Ἐδέσανε τὰ κάτεργα γιὰ μνιὰ καὶ σέρνουσίν τα
- 10 κ' ὀπού τὴ ξέρα καὶ τὰ δυὸ τότες ἐβγάλασιν τα
Μὰ οἱ Μπαρμπάρεσοι ἐμπαίνουσι ὄλοι καὶ πολεμουσαν,
μ' ὄλον ποῦ τὰ καράβγια τως ἐβλέπαν καὶ βουλοῦσαν.
Κι' ἀπήτις ἐμαλώσανε, τοῦτα παραδοθῆκαν,
κ' οἱ Φράγκοι ἐσιμώσανε καὶ μέσα ἐπετακτῆκαν.
- 15 Τοὺς Τούρκους κάτω ρίξανε ἔς τὸ μπάτο, σὰ τοὺς πιᾶσα,
κ' ἀπὸ δεκεῖ τοὺς πήρανε ἔς τὰ κάτεργα τοὺς μπάσα,
Ἐκίνησε ἀπὸ δεκεῖ, νὰ πᾶν ἀλλοῦ νὰ δώση
πόλεμον, κ' ἂν τοῦ τύχουε κ' ἄλλα, νὰ τὰ σκλαβώση
Μὰ ὁ μπασᾶς ἐκίνησε χωστὰ καὶ δὲ σταλάρει,
- 20 νὰ πάη πρὸς τοῦ Χουγιατζῆ, τῆς σαίικις νὰ πάρη,
ὀπού 'το ἔς τὸ λιμιώνων του μὲ ρίζα φορτωμέναις
κ' ἤρθαν ὀπού τὸ Κάερος κ' ἤτον ἐκεῖ ραμέναις.
Κι' ὁ γενεράλες τὸ γρικᾶ κ' ὁ λόγος ἔς ὄλους βγαίνει,
κ' ὀπού τη Χιὸ ἐκίνησε, νὰ πᾶ τὸν ἀνημένη.
- 25 Δυὸ μέρη τὴν ἐμοίρασε, τὸν πρεβεδόρο βάνει
καὶ τ' ἄρμενὰ του ἔρριξε καὶ τὸν ἀέρα πιάνει
ἔς τὸν τόπον ὀπού θεὸ νὰ μπῆ γιὰ νὰ τὸν ἀμποδίση,
κ' ὀπού ταῖς σαίικις καμμιά ἄ βγῆ, νὰ μὴν ἀφήση.

2 σόνου-πετούσι. — 3 ἐλαβῶθησαν. — 4 ἐπάρει. — 5 πλῶρη ἐμπήκανε-
πατίσα. — 6 κάτω-κρεμνήση. — 7 ἐπήγαν-βοιθίσουν. — 8 ὄλους-γυρίσου. —
10 διὸ-εὐγαλασύν. — 11 ἐμπένουσι ὄλλοι. — 12 μὸλλον-τος ἐυλέπαν. — 13
ἐμαλώσανε τοῦτα παραδοθῆκαν. — 14 ἐπετακτούκαν. — 15 κάτω. — 16 πήρανε.
— 17 κύνεισε-πᾶν ἀλλοῦ. — 19 ἐκύνεισε χωστὰ. — 20 πᾶει-στούχογια τζι'κ'.
— 21 λυμιόνων-φορτωμένες. — 22 κείρθαν-κῆνον ἐκπραμένες. — 23 γρικᾶ-σὸλλους
βγαίνει. — 24 τηχιὸ ἐκύνεισε-πά. — 25 διὸ μέρει-ἐμοίρασε. — 26 ἔριξε.

- Μὰ ὁ μπασιᾶς ἀπὸ μακρὰ τὰ κάτεργα ξενεῖγει
 κι' ἀρχίσανε καὶ ἴλαμνε, ἀν' ἐμπορῇ νὰ φύγει.
 Ὅπισω τὸν ἐδιώχανε, μὰ ἴφρευγε μὲ τῆ βιάσι
 μ' ἄρχισε νὰ νυκτιάζονται κι' ἔπρεπε νὰ σκολάση
- 5 καὶ τὸ πουρνὸ νὰ μαζωγοῦ κι' ὅλα νὰ σηκωθοῦσι,
 νὰ πάσινε ἔς τοῦ Χουγιατζῆ ταῖς σάϊκαις νὰ βροῦσι.
 Ὁ γενεράλες φτάνει ὀμπρὸς ἐκεῖ σιμὰ νὰ ἴρᾶξη,
 καὶ βλέπει τόσο ξύλο ἐκεῖ καὶ ἴμπῆκε νὰ τ' ἀρπάξη.
 Μ' εἰ Τούρκοι εἶχανε φορτιὰ ἔς τὸ μπόρο ἀρματομένα,
- 10 καὶ τοῦ κατέργου κομματιὰ ἔσυρε μόνο ἓνα.
 Κι' ὁ γενεράλες βλέποντας τῆ μπάλα νὰ σιμώση
 ἔς τὸ κάτεργο, κι' ἀποκοτιὰ ἐκεῖνο εἶχε τόση,
 κραῖζει τὰ χοντρά κάτεργα νὰ πᾶν νὰ τὰ κρεμνίσουν,
 καὶ τὰ φορτιὰ καὶ σάϊκαις νὰ μποῦνε νὰ νικήσουν.
- 15 Ἀρχίσανε ἡ λουμπαρδιαῖς καὶ τὰ φορτιὰ ρημάσουν,
 καὶ μέσα μπκίνου κάτεργα, ταῖς σάϊκαις νὰ πιάσουν.
 Ἐνα μπερτόνι ἔπιασαν, ταῖς σάϊκαις ἐσύραν,
 καὶ τότες πάλι ὄλλοι τως χαρὰ πολλὴ ἐπῆραν.
 Συμφόρτωταις τῇ πῆρανε μ' ὄλο τως τὸ γομάρι,
- 20 ἦτονε δεκατέσσερες, δέτε τὸν κατεχάρη.
 Ταῖς σάϊκαις ἐπῆρανε καὶ τὰ καραμουσάλια
 ποῦ τὸ σαράντα τέσσερα καὶ πῆραν καὶ σαντάλια.
 Ἐβγαλε δῆω καὶ λαό, ὄγια νὰ πολεμήση
 τὸ Κᾶστρο, καὶ τὰ δυὸ φορτιὰ νὰ κἀψη ν' ἀφανίση.
- 25 Τὰ περγαντιὰ ἐσιμώσανε ἔς τῆ γῆ νὰ τὸν ἐβγάλη,
 καὶ πάλι μὲ τὰ κόπανα ἐβγαῖνα τόσοι κι' ἄλλοι.
 Τοῦ Μαχαιργιώτη τ' ὄνομα παντόθες ἐγρικᾶτο,

1 ξενεῖγει. — 2 ἀνεμπορεῖ - φύγι. — 3 ἐδιώχανε - τῆ βιάση. — 4 πουρνῶ -
 μαζωγοῦ - ὄλλα - σικοθοῦσι. — 5 ναυροῦσι. — 6 σημά. — 7 μπίκε - ταρπάξι.
 — 8 τούρκοι εἶχανε - ἀρματομένα. — 9 ἔσυρε - ἓνα. — 10 τῆ - σημῶσει. — 12
 ἐκύνο. — 13 πᾶν. — 14 μποῦνε - νηχῆσουν. — 15 ἡ - ριμάσουν. — 16 μπένου.
 — 17 ἓνα μπερτόνι - ἐσύραν. — 18 πᾶλη ὄλλοιτος - ἐπῆραν. — 19 συμφόρτωταις
 τζιπῆρανε μόλοτος - γομάρι. — 20 ἔτονε. — 21 ἐπῆρανε. — 22 τέσσερα - πῆραν.
 — 23 εἴγαλε - πολεμήσει. — 24 κἀψι - φανίσι.

- καὶ τ' ἄκουε Ἀγαρηνὸς κι' ἔτρεμε καὶ φοβᾶτο.
 Ὅπου ἴονε ἔς τὰ μπεργαντιὰ πρῶτος καὶ σκλάβονέ τσοι,
 καὶ τότες βάνει τὴν ἀρχὴ ἔξω καὶ ζύγονέ τσοι.
 Μὰ τότες βλέπουν οἱ ἔχθροὶ τὸ στράτευμα νὰ σώση,
 5 καὶ κρούσος καὶ πολλὴ σκλαβιγιά ἀπάνω τως νὰ δώση,
 ὁπού τὸ κάστρο ἔφυγαν καὶ μοναχὸ τ' ἀφῆκαν,
 κ' ἴντα καλὰ κ' ἴντα φραγιὰ μέσα ἔς τὰ σπήτια βρῆκα.
 Κι' ἀπήτις τ' ἀπαδειάσανε, τοὺς τοίχους ἐκρεμνίσα
 καὶ τὰ φορτιὰ ἐρρίζανε κι' ὀλόγδυμο τ' ἀφῆσαν.
 10 Ἐπῆραν ἀνδραῖς καὶ παιδιὰ, γυναίκαῖς ἐσκλαβώσαν,
 καὶ γίνοντανε χουγιατὰ καὶ μοιρολόγια τόσα.
 Μὰ ῥχομαι κ' εἰς τὴν Μπαρμπαργιά, πῶς τὸ μαντάτο ἐμάθα,
 ἐδέρνασι τὸ στῆθός τως εἰς τὸ κακὸ ποῦ πάθα.
 Εἰς τὰ Πισέρτα, Τρίπολι ἔς τοῦ Τούνεζι βοοῦσι,
 15 ἔς τὴν Ἀλητζέρη δέροντανι οἱ Τούρκοι καὶ ρωτοῦσι
 ποιὰ κάτεργα ἐγλυτώσανε, καὶ ποιὰ καράβια ἐχάσα,
 ποιοὶ ἀφέντες ἐτελειώσανε γῆ ζωντανούς τοὺς πιάσαν.
 Ἡ σκλάβαις ξόδια ἐκάνασι καὶ κλαίγασιν ἢ μαύραις
 καὶ τύμπανο ἐπαίζανε καὶ νὰ ἔχουσι τρομάραις,
 20 εἰς τὰ παλάτια τ' ἀφεντός, κ' ἤρχοντα γύρου γύρου,
 καὶ λέγασιν τως τῶν πτωχῶν τὴν κεφαλὴν νὰ δειροῦ.
 Φόβο πολὺ ἐπῆρνε ἐκεῖν' οἱ Μπαρμπαρέσοι,
 καὶ ἔλεγον πῶς ἡ Μπαρπαργιά ὀγλήγορα θὰ πέση.
 Ζημιὰ μεγάλην καὶ πολλὴν ἤρθε εἰς τὴν καρδιάν τως
 25 νὰ χάσουν τόσον ἄνθρωπον καὶ τὰ πλεούμενά τως.
 Ἄμιμ' ἢ γιαρμάδα ποδεκεῖ κινᾶ γιὰ νὰ περάση,
 νὰμποῦσι ἔς τ' Ἀρτζιπέλαος γιὰ νὰ ξεχειμωνιάση.

1 φοβᾶτο. — 3 ζηγονέ. — 4 σώσει. — 5 ἄπαντος - δόση. — 6 μονα-
 χῶ τὰ φέκαν. — 7 στασπιτία βρῖκα. — 8 παδιάσανε - τύχους. — 9 ἐρίζανε -
 ολλόγδυμο τὰ φέσαν. — 10 ἐπῆραν - παιδιὰ γυνέκες ἐσκλαβώσαν. — 11 γίνου-
 ντανε - μηρολόγια. — 12 μάρχωμε. — 13 ἐδέρνασει - στηθοστος. — 14 τρίπολη -
 βοοῦσι. — 15 τούρκοι - ρότουσι. — 16 πῶς - ἐγλητόσανε. — 18 εἰσκλάβες - κλε-
 γᾶσιν εἰμάρες. — 19 ἐπέζανε - νάχουσι. — 20 γύρου γύρου. — 21 λεγασύντος -
 πτωχῶν - δέρου. — 22 πολλεῖ - ἐκύνου. — 23 ὀγλήγορα - πέσει.

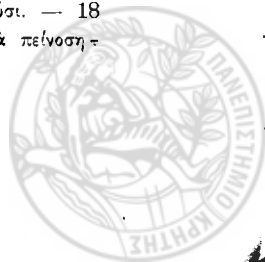
- Μὰ ἐβγαίνασι καθημερνῶ κ' εἰς τὰ νησὰ νὰ ῥάσουν,
 καράβια, κάτεργα Τουρκῶν, νὰ πᾶσι νὰ τὰ πιάσουν,
 κ' ἀπήτις ἐπερνούσανε, οἱ τόποι τοὺς ῥοβοῦντα,
 κ' οἱ Τοῦρκοι ἐροβοῦντανε κ' ὄλα λοιπὸν γρικούντα
- 5 Ἔς τὴ Μπόλι, κ' ἦτον ὁ μπατσᾶς ἐκεῖ φτασμένους πάλι 267
 μὲ τὰ σαράντα κάτεργα, καὶ ἔπῃε νὰ τὰ βγάλῃ.
 Τὸ πῶς ὁ Φράγκος τὰ νησὰ καὶ τὰ νησὰ ρημάτσει
 καὶ τὴν ἀρμάδα μελετᾷ ἀκόμη γιὰ νὰ σπάσῃ.
 Τὴ νίκη νὰ εἰς τὴ Βενετιὰν τοῦ Μοτζενίγο πᾶσι
- 10 ὄγια τὰ Μπαρμπαρῆσικα, πῶς ἤθελε τὰ πιάσῃ.
 Καὶ τότες τὸν ἐκάμασι ἄξιον προκουρατόρον·
 καὶ κείνος πάλι ἐκίνησε κ' ἀπόκλεισε τὸν μπόρον
 τῶν καστέλλων, νὰ μὴν ἔμπορουν οἱ Τοῦρκοι νὰ περάσουν,
 κ' ἂ φέρουν τὴν ἀρμάδα τως, ὄλη νὰ τὴν ἐχάσουν.
- 15 Μὰ πάλι βγαίνει ὁ μπατσᾶς ἔξω κ' ἀπογυρίζει,
 σιμὰ πρὸς τὴν Καλλιπόλι καὶ ἔς τὰ καστέλλια ἐγγίζει
 καὶ ἔγυρευε καλὸν καιρὸν νὰ βγῆ καὶ νὰ κινήσῃ,
 καὶ τὴν ἀρμάδα τῶν Φραγκῶν ὀπίσω του ν' ἀφήσῃ.
 Μὰ ὁ Μοτζενίγος ἔστεκε ὄγια νὰ τὸν ἐπιάσῃ,
- 20 καράβια, κάτεργα χοντρά νὰ μὴ μπορὰ περάσῃ.
 Μέραις ἐκάμασιν ἐκεῖ καὶ τὸν ἐκαρτερούσαν,
 καὶ λουμπαρδιαῖς πολλόταταις ἐρρίκτα καὶ ἔβροντούσα,
 νὰ δίδου φόβον τῶν Τουρκῶν μ' ἄλλον δὲν ἔμπορούσα,
 καὶ τὰ καστέλλια ἐσέρνασι βόλις καὶ τὰ ἔτριπούσα.
- 25 Καὶ τὸ φανάρι τὸ συχνὸ ἐπῆλαινε σιμὰ τως
 καὶ δὲν ἐψήφα λουμπαρδιαῖς οὐδὲ καὶ τ' ἀρμάτα τως,
 Μὰ ὁ Μοτζενίγος τὸν καιρὸν ἐθώργιε πῶς μακραίνει,

1 ἐβγένασιν - νυσά. — 4 τούρκοι - ὄλλα λυπὸν γρικούντα. — 5 μπόλι κή-
 τον - πάλι. — 6 πῆε - ταυγάλη. — 7 νησὰ - νυσά ριμάσι. — 8 σπάσει. — 9
 νίκη. — 10 εἰθέλε - πιάσι. — 12 κύνος πάλι ἐκύνεισε - ἀπόκλησε. — 13 μείν
 μπορουν - τούρκοι. — 14 τως ὄλλη. — 15 πάλι βγένει - ἀπογυρίζει. — 16 κα-
 λήπολη - αἰγγίζει. — 17 γίρευε - κερὸν ναυγῆ - κυνίσι. — 18 ὀπίσω - φίσσῃ. —
 19 μωτζενίγος - μιάσι. — 20 περάσι. — 22 ἔρικτα. — 24 τριπούσα. — 25
 φανάρη - τως. — 26 ἐψίφα - τως. — 27 κερὸν.

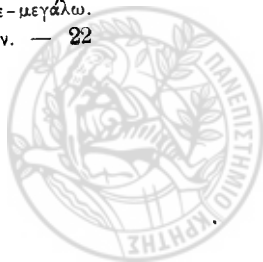
- κ' ἤλεγε τοῦ ἀμυργιαλῆ μόνο ἐκεῖ νὰ πηκίνη,
 γιὰ νὰ τὴν πιάσῃ μοναχός, μὰ ἔπρεπε νὰ κυττάξῃ,
 τῶν καστελλιῶν τὴν δύναμιν, τὴ γνώμην του ν' ἀλλάξῃ.
 Μὰ ἔφαινε ἐκεῖ σιμὰ ὅπου ἴtone στεμένα,
- 5 καὶ βόλι ἓνα φτάνει ἐκεῖ καὶ σπᾶ του τὴν ἀντένα,
 καὶ πέφτει ἀπάνω ἔς τὴ κρουσιά, ποῦ ἴτον ἀνθρώποι τόσοι, **268**
 κι' ὁ γενεράλες ἔστεκε κ' εἶχε τόνε πλακώση
 μὲ κι' ἄλλους κι' ἀποθάνασι, καὶ πῆγασι ὁμάδι,
 Ῥωμαῖοι ἀποῦ τὰ νησιὰ κι' ἄλλοι πολλοὶ στολάδοι.
- 10 Πολὺ κακῶ ἐγίνεκε μέσα ἴπου τὸ φανάρι
 καὶ τὴ ζωὴ τοῦ ὑψηλοῦ Λαζάρου εἶχε πάρη.
 Μέσα ἔς τὴν ἀνακάτωσι, ἔς τὸ θάνατον ποῦ γίνη,
 ἀνάψε καὶ τὸ κάτεργο γιὰ μινὰ τὴν ὥρα ἐκεῖνη,
 ὅπου ἴχε τόσον ἀνθρωπον κ' ἦτον ἀρματωμένον,
- 15 καὶ στολισμένον τρίγυρα καὶ πλεῖσα χρυσιμένον.
 Τὰ κάτεργα ἴσιμώσανε τότες γιὰ νὰ μποροῦσι,
 καὶ τὸ λαὸ νὰ πάρουσι ὄλους νὰ μὴν καοῦσι.
 Ἄμμη γῆ ἀρμάτα ἠ χοντρή τὸν Τοῦρκον ἀνημένει,
 τσοὶ πόρους ἐκρατούσανε κ' ἦτον ἐκεῖ δεμένη.
- 20 Ὡς τώρα ἔγραψα πολλὰ ὀγιά τὸ Μοτσηνῆγο,
 μὰ πάλι μὲ ταπεινώσι τούτους τοὺς στίχους σμίγω.
 Πολλόττιους μακαρισμοὺς νὰ λέμε ἔς τὴ ψυχῆν του,
 ὅπου γιὰ λόγου τῶν Χριστιανῶν ἔχασε τὴν ζωὴν του,
 Ὅπου ἴtone πολλὰ κριβῶ ὄλον τὸ στράτευμάν του
- 25 κι' ἀκόμη μένει ἔς τὴν Τουρκιάν καὶ τρέμουν τ' ὄνομάν του.
 Ἡ γλώσσα στίχους νὰ μιλήῃ κι' ὁ νοῦς νὰ κατεβάξῃ,
 νὰ γράφῃ χέρα ἔς τὸ χαρτὶ καὶ νὰ μὴ δὲ σκολλάξῃ.

1 ἀμυργιαλῆ - πλένει. — 2 κίταξει. — 3 δυναμην - νὰ λάξει. — 4 σημά.
 — 5 βόλη ἓνα. — 6 πύτη ἀπάνο. — 7 πλακόσι. — 8 πῆγασι ὁμάδει. — 9
 ρομέοι - νυσιά. — 10 πόλλει κακῶ ἐγόνεκε - φανάρη. — 11 τὴ ζωῆ. — 12 ἀνα-
 κατοση. — 13 ὄρα ἐκίνηει. — 14 κείτον ἀρματομένον. — 15 στολησμένον τρί-
 γειρα. — 16 σιμώσανε - μποροῦσι. — 17 τῷ λαῷ - ὄλλους - μὲιν καοῦσι. — 18
 χοντρή - τοῦρκον. — 19 κείτον. — 20 μοτσηνήγω. — 21 πάλι - τὰ πείνοση -
 στειχουσιμήγο. — 22 ὅπου. — 24 κριβῶ ὄλλον. — 25 τὸ νομάν.

- Ἵμνους πολλούς, ἴκινέματα καὶ νίκαις τόσαις κ' ἄλλαις,
 ποῦ Μοτσηνίγος Λάζαρος ἔκαμε ὁ γενεράλης.
 Ὅπου τὸν ἐψηφίσανε, γιὰ τ' ἦτον ἀντρωμένος,
 καὶ τὴν ζωὴν του ἔχασε κ' ἄς ἦν μακαρισμένος.
- 5 Ὅσάν τὰ νέφη τὰ θολὰ τὸν ἥλιον ἐσκεπάσαν,
 εἰς σέ κασσέλλα ξύλινη τὸν Λάζαρον ἐμπάσαν·
 ἔς τὴν Βενετίαν τὸν ἔστειλανε, νὰ πᾶν νὰ τόνε θάψουν
 κ' οἱ ἐδικοὶ καὶ φίλοι του ὀγιά νὰ τόνε κλάψουν.
 Καὶ ἔγραψανε τοῦ πρίντζιπε ἕλον τὸν θάνατόν του.
- 10 ὀγιά νὰ δώσουνε τιμαῖς πλείσαις τῶν ἀδερφῶν του.
 Φραντζέσκου τοῦ ἡγαπητοῦ, ὅπου ἔτονε ἀπάνω,
 καὶ ὄρηξεν ἕνα κότεργον, ἐχθρὸς τοῦ Ὀτωμάνο.
 Μ' ἀπῆς ἐσῶσαν ἡ γραφαῖς κ' εἶδασι τὴν αἰτίαν,
 τὸ μπρόγιο ἐσυχύστηκε τότες κ' ἡ Βενετία·
- 15 καὶ μ' αἰσώθηκενε γιὰ μιὰ πρίντζιπε καὶ Κολλέγιο,
 προκουρατόροι κ' ἄρχοντες καὶ κάμανε κονσέγιο,
 ἄλλο γενεραλήσιμο νὰ κάμουνε ἐκεῖνοι,
 καὶ τότες ἐψηφίσανε Φραντζέσκο Μοραζίνη,
 ποῦ γενεράλης ἦτονε ἔς τὸ Κάστρο τὸ Μεγάλο·
- 20 καὶ πάλι φεύγω κ' ἔρχομαι τὴ Τένεδο νὰ βάλλω.
 Ὅσάν ἐδιάβη ὁ ὑψηλὸς ὁ Λάζαρος, ἐξεγνοιάσαν,
 ὄλ' ἡ ἀρμάτα τότες σὰ κ' ἄλλην ὁδὸν ἐπιάσαν.
 καὶ ἔστέκανε δίχως ποιμὴν κ' ἦτον ἀπελπισμένοι,
 κ' ὁ Τούρκος ἠῶρηκε ἀδειὰ καὶ τότες ἔξω βγαίνει
- 25 κ' ἔρχεται ὀπίσω ἔς τὸ νησί τῆ Τένεδος καὶ φτάνει,
 καὶ ἐν τῷ ἔμα εἰς τὴν γῆν Τούρκους περισσοὺς βάνει
 μὲ τ' ἄρματα, γιὰ νὰ μποροῦ τὸ Κάστρο νὰ νικήσουν,

1 Ἵμνους-πενέματα-νύκες. — 2 μοτζινίγος. — 3 ἐψηφίσανε-ἀντρωμέ-
 νος. — 4 κ' ἄσὺν μακαρισμένος. — 5 τὰ νεφετὰ θολὰ-ἥλιον. — 6 κασσέλα
 ξύλινη. — 7 πᾶν. — 8 δεδηκοὶ-φύλοι του νὰ μεις τόνε βάψουν. — 9 πρίντζιπε
 ὄλλον. — 12 ὄρηξεν ἕναν. — 13 κείδασσι-ἐτίαν. — 14 ἐσύχηστικε-κηβενετιά.
 — 15 κολέγιο. — 17 ἐκόνου. — 18 ἐψήσανε-μορασῶνη. — 19 εἶτονε-μεγάλο.
 — 20 πάλι φεύγω-ἔρχομαι. — 21 ὄσάν ἐδιάβει-ὑψηλὸς-ἐξεγνοιάσαν. — 22
 ὄλλη. — 23 δίχως ποιμὴν. — 24 τούρκος εἰβρίκε ἀδειὰ.

- καὶ ἔτρεχανε προθυμερὰ διὰ νὰ πολεμήσουν.
 Κι' ἂν ἔρθουσι τὰ Φράγκικα κάτεργα, γιὰ νὰ δώσουν
 ἀνθρώπους γιὰ νὰ βοηθοῦ, θέλουν νὰ τοὺς σκοτώσου.
 Τοῦτο μπασᾶς ἐλόγιαζεν κι' οἱ Τούρκοι τὸ ἔμετροῦσαν,
 5 κι' οἱ Φράγκοι τοὺς ἔθωρούσανε καὶ πάντα ἔκαρτερούσαν
 νὰ φτάξῃ ἡ ἀρμάδα τως ἤπως καὶ φοβηθούμεν,
 κι' ἂ θέλου νὰ παραδοθῶ, μέσα ἔδεκεῖ νὰ μοῦνε.
 Μὰ τὰ καράβια ἦτανε ψηλὰ καὶ ἀρμενίζαν, 270
 καὶ τὰ χοντρά τὰ κάτεργα ποτέ τως δὲν ὠλπίζαν,
 10 πῶς ἦτονε τὰ Τούρκικα καὶ τὸ λαὸ ἐβγάλα,
 καὶ τὰ λιγνὰ ἐλείπανε κι' ὅλα τὰ ξύλα τ' ἄλλα.
 Μονάχας ἦτον περγαντιὰ μέσα δεκεῖ ῥαμένια,
 καὶ τὰ πορτέλλα εἶχανε τρίγυρα σφαλισμένα.
 Ὁ πρεβεδῶρος νὰ θωρῇ τόσο πολὺ φουσσάτο,
 15 ἓνα πορτέλλο ἀνοιξε καὶ μόνος πάει κάτω,
 δίχως νὰ δώσῃ πόλεμον τοῦ Τούρκου γῆ νὰ βάλῃ,
 ὅλοι σολτάδοι ἐφύγανε, κάποι μικροὶ μεγάλοι
 κι' ἀφίνουσι τὴν Τένεδο εἰς τῶν Τουρκῶν τὸ χέρι
 γιὰ δέτε μιὰ λιγοφυχιά ἴντα τῶν εἶχε φέρῃ
 20 Τουφέκι δὲν ἀμόλαραν, λουμπάρδα δὲν ἐσύραν,
 καὶ σὰν γυναῖκες νᾶτονε, τ' ἀφῆκαν καὶ τὸ ἔπῃραν.
 Καὶ πάει ἀπάνω ὁ μπασᾶς καὶ τὰ φουσσάτα ἐμπήκα,
 λουμπάρδαις καὶ τὰ σάρπανα, ὅπου ἔχασι, εὐρῆκαν.
 Μὰ ὁ πρεβεδῶρος κι' ὁ λαὸς ἔς τὰ μπεργαντινία μπαίνει,
 25 κι' ὅπου τὸν τόπον μὲ σπουδὴ ἐλάμνασι καὶ βγαίνει.
 Κι' ἀπῆς πιάνου τὴν Τένεδο, ἀπὸ ἔδεκεῖ κινουσι,
 καὶ πρὸς τῇ Λήμνος τὸ νησιάειν γιὰ νὰ μοῦσι.

1 προθυμερὰ ὁ γιά. — 3 βωήθου-σκοτόσου. — 4 τούρκοι. — 6 ναυ-
 τάξῃ-ἠπὸς-φοβηθούμεν. — 7 μοῦνε. — 8 εἶτανε-ἀρμενίζαν. — 9 τως. — 10
 εἶτονε-τούρκικα-λαῶ. — 11 λιγνὰ ἐλήπανε-ὄλλα. — 12 εἶτον. — 13 εἶχανε
 τρίγυρα σφαλισμένα. — 14 θωρεῖ-πόλλει. — 15 ἀνειξε-κατο. — 16 βάλει. —
 17 ὄλλοι-ἐφύγανε-μικροί. — 18 ἀφίνουσι-τένεδο. — 19 δέται μιάληγο φυχιά
 -ἤχε. — 20 ἐσήραν. — 21 γυνέκαις-τσαφρικαν-πίραν. — 22 πάει-ἐμπήκα. —
 23 ὀπούχασι ἔουρίκαν.

- Οὐδὲ καὶ ἔκει δὲν ἦτονε κάτερρα νὰ μαλώσουν,
καὶ μὴνυσέν τως ὁ μπασᾶς νὰ βγοῦ νὰ τοῦ τὸ δώσουν.
Τότες ἐπροσκυνήσανε καὶ κάτω κατεβαίνου,
μὲ φόβο πλείσιο καὶ πολὺ καὶ σὲ καράβι μπαίνου.
- 5 Κ' εἰς τὴν ἀρμάτα τῶν Φραγκῶν φτάνου νὰ ἴμοῦ καὶ ἔκεινοι,
καὶ τῶν κατέρρων ἤλεγε «ποῦ ἴστε τὴν ὄρα ἔκεινη,
ὁποῦρθε ὁ Ἄγαρηγὸς καὶ μόνους ἠύρηκέ μας
κι' αἶδα νὰ μὴν ἔχωμεν ὄλους ἐνηκισέ μας;»
Ἐμπήκανε ἔς τὰ κάτερρα ὄλοι τως καὶ ἴμισέφαν, 271
- 10 καὶ πρὸς τὴν Κρήτην ἴμπαίνουσι κι' ἄλλο δὲν ἐγυρέψαν.
Δὲ γράφω περισσότερο οὔτε κι' ἀναθιβάνω
τοῦ πρεβεδῶρο τὴ γενεὰ ἐκράζανε Λορεντάνο
ἔς τὴ Λήμνο κ' εἰς τὴν Τένεδο τότες σταντάρδους βάνου,
πῶς εἶδανε τὰ σάρπανα νὰ μάθου νὰ τὰ κάνου.
- 15 Μπόρη, χαῦμός ἔς τοὺς κόπους σου, καὶ κρίμας τῆ χαραῖς σου,
κρίμας τὴ νίκη τοῦ Ἰλαβες, χαῦμός ἔς τῆ λουμπαρδαῖς σου.
Μὰ τώρα σοῦ τοσοὶ πήρανε τοσοὶ τόπους, ὁποῦ πιάσες,
ἴ,τι κι' ἂν ἐπολέμησες, τὴν σήμερο τὰ ἔχασες.
Κάθε καράβι ἀδύνατο κ' οἱ ναύταις νὰ φοβοῦνται
- 20 μὲ λίγη κακοθαλασσιὰ χάνονται κι' ἀπολοῦνται.
Κι' ὡσὰν φυσήξῃ ἄνεμος, ἀφίνουν τὸ τιμόνι
καὶ χαμηλόνου τ' ἄρμενα καὶ φόβος τοὺς πλακόνει.
Ἔτσι καὶ τοῦτοι ἔκλιμανε διχιστάς νὰ μαλώσου,
δίχως νὰ σύρου τουφεκιὰ ἤθελαν τὴν ἐδώσου.
- 25 Τὸ Κάστρο ὡσὰ τὸ ἴμαθε, εἶχε πολλὰ πονέση,
κ' εἰς τοὺς σολτάρδους ἤκουες βρυσαῖς πολλαῖς νὰ λέσι,
πῶς ἐπαρδοθήκανε, τὴ Λήμνο πῶς ἐπῆραν,

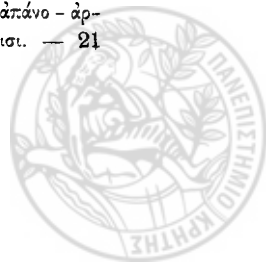
1 εἶτονε - μαλώσουν. — 2 μνησέντος - ναυγοῦ - δόσουν. — 3 ἐπροσκυνή-
σανε - κατο κατεβενου. — 4 πολλή - σέκαραβη μπένου. — 5 κύνου. — 6 ὄρα
κύνη. — 7 ὕβρικέμας. — 8 ὄλους ἐνηκισέ. — 9 ἐμπήκανε - ὄλοι τως - μῆσέ-
ψαν. — 10 κρήτην μπένουσι - ἄλο. — 11 δεγράφο περισώτερο. — 12 γενεὰ. —
13 τῆ λύμνο - τένεδου. — 14 εἶδανε. — 15 χαῦμός. — 17 πήρανε - ὄποῦ. —
18 ὅτι κλιμανε πολέμιες. — 19 καράβι - κειναῦτες - φοβοῦνται. — 20 χάνουτε -
ἀπολοῦνται. — 21 ὡσὰν φυσήξει.

- ὀπίσω καὶ τὴν Τένεδο καὶ βόλι δὲν ἐσύραν,
 γῆ λουμπαρδιά τ' Ἀγαρηνοῦ, ἀμμὲ ἴ παραδοθήκαν,
 καὶ τ' ἄρματα, ποῦ ἴ πήγανε, μέσα ἐκεῖ ἴχαθήκα.
 *Ἐξω μπασᾶς κάνει χαραιῖς καὶ τουφεκιαῖς ἴκτυπούσα,
- 5 ὀγιά χαρὰ τσῆ Τένεδος, ὀπού τῆ ἴπεθυμούσα.
 Ὁ πόλεμος δὲν ἔπαυτε μ' ὄχι. πολλὰ περίσσος
 καὶ λουμπαρδιαῖς δὲν ἔρρικτε καὶ ἴλέγα ὄλοι, ἴσως
 καὶ θὰ μισεύσουν ἀποκεῖ, μὰ πῶς μπορεῖ νὰ χάση
 τὸν πόλεμον τόσου καιροῦ καὶ ποῦ θέλουν νὰ πᾶσι;
- 10 Ἡ χῶρα ἔτσι ἐλόγιαζε, γιατί δὲν ἐπετοῦσαν
 βόλια ἴς τῆ χῶρα τὸ συχνιό, ἀμμ' ἔτσι τὰ ἴκρατούσα.
 Μὰ οἱ καβαλάροι ἴρχοντα σιμὰ νὰ τοὺς θωρούσι,
 καὶ ἴρέχανε καὶ ἴδείχνανε πῶς μέσα θὲ νὰ ἴμποῦσι.
 ἴΑμμ' εἴχανε τὸ λογισμὸν πῶς ἔχει νὰ μισέψη
- 15 ὀ Χοσαῖν κι' ἄλλο μπασᾶ ὀ βασιληῶς νὰ πέψη.
 Ποῦ ὀ βασιληῶς ἐμύνησε τοῦ Χοσαῖν νὰ δράμη,
 κι' ὀγιά μπασᾶ τῆς θάλασσας θέλει νὰ τότε κάμη.
 ἴΑπάνω ἴς τὴν ἀρμάδα του τὰ κάτεργα νὰ βγάλη,
 κ' εἰς τὸ λιμνίωνα τῶ Χανιῶ νὰ πάη νὰ τὰ βάλη.
- 20 Νὰ ρίξη ὄξω τὸ λαὸ κι' ἀπόκει σὰ γυρίση,
 νὰ πάη ὀμπρὸς τοῦ βασιληῶ, γιὰ νὰ τότε τιμήση.
 Καὶ ἴμισεψε ὀ Χοσαῖμ κι' ἄλλο μπασᾶ ἔστειλαν,
 ὀγιά νὰ κατῆ τὸ νησί ὠσὰν ἴ σιὰ τὰ ξύλα.
 Καὶ ἴκίνησε προθυμερὰ κατὰ τὸ πρόσταγμαῦ του,
- 25 γιὰ νὰ φανῆ ἴς τὸ πέλαος ἀκόμη ἴκει γι' ἀντρεῖά του.
 Κ' εἰς τοῦ βηζύρη πᾶει ὀμπρὸς νὰ τότε προσκυνήση,
 κ' εἴπεν του νὰ ἴμπῆ ἴς ὀρδινιὰ γιὰ μινὰ γιὰ νὰ κινήση.

272

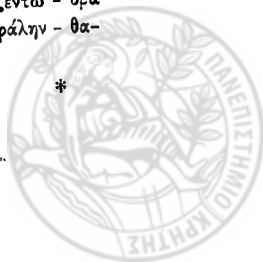
1 τενεδω - ἐσήραν. — 2 παραδοθήκαν. — 3 πήγανε - χαθίκα. — 4 ἔξο-
 τουφεκες. — 5 τζῆ τενεδως ὀπού τῆ πεθυμούσα. — 6 ἔπαυτε - ὄχει - περίσσος. —
 7 ἔρρικτε - ὄλλοι εἰσος. — 8 μισεουσουν — 9 κερού. — 10 χῶρα ἔτσει. — 12
 εἴρχοντα σιμὰ - θωρούσι. — 13 ὀυχνανε - μπούσι. — 14 ἀμήχανε - μὴ σέψη. —
 15 ὀ βασιλιός. — 16 ἐμύνησε. — 17 θάλασσας - τονεκάμει. — 18 ἀπάνω - ἀρ-
 μάδα. — 19 λυμνίωνα τὸ χανιὸ - πᾶι. — 20 ρίξη ὄξω - λαῶ - γίρεισι. — 21
 πᾶι - τιμήσει. — 22 ἐστειλαν. — 23 κέει - νυσι ὀσάν.

- Τοῦ ὄωκε καὶ χρυσόβουλλο κ' εἶχέ τονε τιμήση,
 κ' ὄγια τὸ βασιλέαν του αἶμα πολὺ νὰ χύση.
 Παίρνει σαράντα κάτεργα καὶ βγαίνει ν' ἀρμενίση,
 σπαχίδαις καὶ γιαντίτζαρους παίρνει νὰ πολεμήση.
- 5 Οὐδένας δὲν τὰ ἔμπόδισε, μὰ ἔς τὰ Χανιά τὰ βάνει,
 καὶ ἐν τῷ ἄμα γύρισε καὶ τὸν καιρὸ δὲ χάνει.
 Ἐπὶ τῇ Μπόλι μέσα τὰ ἔμπασε κ' ὄλα δεκεῖ τὰ βγάνει,
 κ' ἤλεγε πῶς ὁ βασιλιῆς βηζύρη τότε κάνει.
- Μὰ κούσετέ μου τὸ λοιπὸν σὲ τοῦτο ὅπου ἴγινε,
 10 ποῦ ἔπῃ εἰς τοῦ βασιλιῆου γιὰ μιὰ τὴν ὄρα ἐκείνη.
 Ἦ συνήθει ἔς τὸν βασιλιῆς, ὅποιος θὰ τοῦ μιλήση,
 μιὰν ὄρα ἔχει ἄδεια κ' ἀπόκει νὰ γυρίση,
 ἀποδεκεῖ μὴ πλειότερη εἶχέ του παραγγελίη,
 ἔτο ὁ βηζύρης τοῦ ἔχε πῆ κ' ἄλλοι ἐδικοὶ του φίλοι,
- 15 κ' ἂν ἔγη λόγια περισσὰ νὰ μὴν πολυλογήση,
 ἀμμε νὰ μπῆ ἔς τοῦ βασιλιῆου κλιτὰ νὰ προσκυνήση.
 Ὁ βασιλιῆς νὰ τὸν ἐδῆ, κινᾷ καὶ τὸν ἐρώτα
 ὅσα ἔγενῆκαν ἔς τὸ νησί, ἐτούτα τῷ ἔπε πρώτα.
 Μὰ μέσα ἔς τὸ κουβέντισμα τρεῖς ὄρας εἶχε μείνη,
- 20 καὶ τοῦ βηζύρη ἡ καρδιά ἄφτε σὰν τὸ καμίνι·
 κ' ἔστρεκε καὶ θαυμάζεντο τὴν ὄρα ὅπου κάνει,
 καὶ ὁ βηζύρης μέσα του ζηλειὰ περισσὰ βάνει,
 καὶ συμπαρίδαις ἔκραξε ὄξω δεκεῖ σὰ σώση,
 νὰ κόψουν τὸ κεφάλιν του, νὰ τότε θανατώση.
- 25 Μ' ὁ Χοσαίνης προσκυνᾷ τὸ βασιλιῆ καὶ βγαίνει,
 κ' εἰς τοῦ βηζύρη μὲ χαρὰ ἔρχετ' ὀμπρὸς καὶ ἔμπαίνει

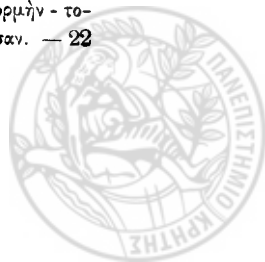
273

1 ὄκε - χρυσόβουλο. — 2 αἶμα πολλή - χεισί. — 3 πέρνει - βγένη ναρ-
 μενήσει. — 4 σπαχίδες - πέρνη. — 5 βάνη. — 6 τὸ ἄμα ἐγίρεισε - κερό. — 7
 μπόλη - ὄλλα. — 8 βασιλιῆς βηζίρει. — 9 τοληπὸν - τοῦτο ὅπουγόνει. — 10
 πτε - ὄρα ἐκύνη. — 11 εἴ συνήθει - μηλήσει. — 12 ὄρα - ἄδια - γιρήση. — 13
 μεῖ πλιότερη - παραγγήλη. — 14 ἔτζει - βηζίρεις - πεῖ - φύλοι. — 15 περισσὰ -
 μεῖν ποληλογήσει. — 16 μπει - βασιλιού. — 17 κινᾷ. — 18 ὄσα - νησι ἐτούτα -
 πρότα. — 19 τρεῖς ὄρες - μύνει. — 20 ἄυτε - καμύνει. — 21 θαυμάζεντω - ὄρα
 ὀπου. — 22 βηζίρεις - ζηλιὰ περισσὰ. — 23 ὄξω - σασώσει. — 24 κεφάλην - θα-
 νατόση.

- Τότες ὁ βηζύρης λέγει του τί 'τον ἢ ἀργητά του,
καὶ νὰ μὴν κάμη τοῦ 'λεγε κατὰ τὴν ὀρδινιά του.
Μὰ 'κεῖνος τ' ἀποκρίθηκε δίχως νὰ τὸν λογιᾶζῃ,
κ' εἶπεν του μὲ τὸ βασιλῆδ' ἤθελα κουβεντιᾶζῃ.
- 5 Καὶ σὺ βηζύρης κάθεσαι κι' ὁ λογισμός σου βάνει,
καὶ φόρησι ὁ βασιλῆδ', ἂ θέλῃ, ἐμένα κάνει.
'Ετοῦτο τ' ἀποκρίθηκε κι' ἔγγιξε 'ς τὴν τιμὴν του,
κι' ἔκαμε νὴν ἀπόφασι νὰ πέσῃ κεφαλὴ του.
Κι' ὥστε νὰ πῆ τὸ λόγον του, εἶχάν του τὴν ἐκόψη,
- 10 καὶ τὸ παιδὶν του ἔτρεξε μὲ θλιβομένην ἕψι.
Μπαίνει ὀπροστάς στοῦ βασιλῆου κ' εἶπε τὸ θανάτον του,
καὶ τὸ βηζύρη ὁ βασιλῆδ' κράζει τὸν ἀπατόν του
καὶ τὸν ἐρώτησε, γιατί τὸν εἶχε θανατώσῃ·
- 274
- εἶπέν του, «βασιλέα μου ἀποκοτιά 'χε τόση
15 νὰ 'πῆ μεγάλη ὕβρισά ἢ γλώσσά του γιὰ σένα,
κι' ἔχω καὶ μάρτυραις ἐδῶ νὰ σοῦ το 'ποῦν γιὰ μένα.»
'Εκραξε καὶ τοὺς μάρτυραις ὀμπρὸς 'ς τοῦ βασιλῆου του
καὶ 'παν του καὶ τὸ θάνατο τυχαίνει τοῦ παιδιοῦ του
Τότες ἐπῆραν τ' ἄνομον κορμὶν του καὶ τὸ ρίξαν,
20 κ' ἢ ἀμαρτίαις ἢ πολλαῖς, ὅπου 'καμεν, ἐσμίξαν.
'Σ ὄλη τὴ Μπόλι ἀκούστηκε τὸ πῶς τὸν ἐφονεύσαν,
πῶς καὶ τὰ πάθη τῶν Ρωμηνῶν σήμερον εἰρηνεύσαν.
Τὰ κρίματα, ποῦ ἔκαμε, 'ς τὴ Κρήτη τώρα δέτε,
ὁ Χοσαίμ, μὰ κόπηκε κι' ἀνάθεμα ὄλοι πέτε.
- 25 Χίλιας βολαῖς θέλω νὰ πῶ, χίλιας ἀνάθεμά σε,
ὅ,τι καμες τῶν Κρητικῶν, ὄλα δὲν τὰ θυμᾶσαι,
μὰ 'κόπησ τῶρα, μυαρέ, ἀπόθανες καὶ χάθης,

1 βιζήρεις λέγι - ἀργητά. — 2 μὲν - ὀρδινιά. — 3 κύνος - ἀποκρίθηκε δίχος.
— 4 κεί πέν - βασιλῆδ' εἶθελα. — 5 βηζυρεις - ὀλογισμός. — 6 ἀθέλει. — 7
ἐτοῦτο - ποκρίθηκε κέγγιξε. — 8 ἀπόφαση - πέσει. — 9 ὄστεναπει. — 10 πεδὺν -
θλιβομένην ὄψι. — 11 μπένει - βασιλουό. — 12 βηζερε. — 13 ἐρώτισε - θανα-
τόση. — 15 πεί - ἢ γλώσσα. — 18 τυχέει - πεδιοῦ — 19 ἐπῆραν - κορμῆν - το-
ρῶξαν. — 20 ἀμαρτίαις. — 21 ὄλλη τμηπόλη ἐκούστηκε - τονέρον εὔσαν. — 22
πάθει - ρομινῶν - ἤρηνεύσαν. — 24 κόπηκε - ὄλλοι πέται.

- καὶ πλειὸ ἔς τῆς Κρήτης τὸ νησί δὲν ἠμπορεῖς γιὰ νᾶλθης
 ἔς τὴ κόλασι θὰ κρίνεσαι γιὰ τὴ κακὴ σου γνώμη,
 καὶ παιδωμαῖς εἰς τὴ ψυχὴ θέλεις νὰ δῆς ἀκόμη,
 δαίμονες θὰ σὲ δέρνουσι νὰ φθείρου τὴ ψυχὴ σου,
 5 καὶ νὰ μὴ δείκτης ἐδεκεῖ ποτὲ τὴ δυνάμει σου
 οὔτε νὰ ῥίξῃς ἄρχονταις οὐδὲ νὰ πολεμάῃς,
 γιὰτὶ ἔς τὸ χάος σύρνεσαι, τρεχάτος γιὰ νὰ πάῃς.
 Οὔτε καὶ πλούτη σὲ φελοῦ οὔτε καὶ τ' ἄρματά σου,
 μόνο πλερόνεις ἐδεκεῖ ἔλα τὰ κρίματά σου.
- 10 Οὐδὲ θυμᾶσαι ἔς τὴ ζωὴ ἵντα ἕχεις καμωμένα,
 μὰ καίγεσαι καθημερνῶ καὶ λέγεις τ' ὄχ ὠϊμένα.
 Θωρεῖς ἔσους ἐσκότωσης Τούρκους, Χριστιανοὺς νὰ λέσι,
 νὰ τοὺς γδικηώσῃ ὁ Θεός, καὶ κάρβουνα σὲ καῖσι.
 Ἔχεις μεγάλη συντροφιά δαιμόνους γιὰ νὰ μένης,
- 15 κ' ἵντα καλὸ ἐκέρδεις, τί στέκεις κ' ἀνημένεις ;
 Ἄν ἦσου καὶ Χριστιανὸς γιὰ τὰ πολλὰ κακά σου,
 ὅπου ἔς τὸν κόσμον ἔκαμαν ἀπάνω ἔς τ' ἄρματά σου,
 ἤθελες μπῆ ἔς τὴν κόλασι σὰν εἶσαι νὰ σὲ δέρνουν,
 κ' ἀπ' ὅλους πλειὰ χειρότερος ἔς τὸ σκότος νὰ σὲ σέρνουν.
- 20 Τὸ Ρέθειμος ἐνίκησες καὶ τὰ χωργιὰ ἐπιάσες,
 χειρότερα καὶ τὴ ψυχὴ τὴν ἐδικὴ σου ἐχάσες.
 Καλὰ κ' ἂν ἦσουν ἄτυχος καὶ νᾶχῃς καλωσύνη,
 ἤθελες βρῆς ἔς τὴν κόλασι λήγῃ ἐλεημοσύνην.
 Οὐδένας μὴ βαρυγομᾶ πῶς ἀναθεματίζω,
- 25 γιὰτὶ κ' ἐγὼ ἔς τὴ ξενητεῖα μὲ τὴ φτωχιά γυρίζω
 καὶ πῆρε μου τὸ σπῆτί μου κ' ἄλλος σὲ ἔκεινο μένει,
 καὶ τὴ πατρίδα δὲ θωρῶ τὴν μπουλαγαπημένην.

275

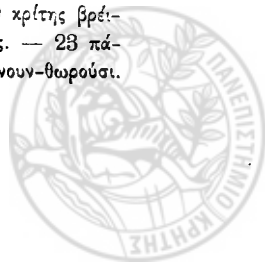
1 πλιὸ - κρήτης - νουσι - ὑμπώρεις. — 2 στῆ κόλαση - κρίνεσε γιὰτὴ. — 3 παιδωμαῖς - τῆ ψυχῆ - ναδεῖς. — 4 δέμονες - φθῆρου τῆ. — 5 δύκτεις - τῆ δυναμῆ. — 6 ναρῆξεις - πολεμαῖς. — 7 χάως σήρνεσε - πάεις. — 8 πλούτι - οὔτε. — 9 πλερὸν εἰς - ἄλλα. — 10 οὔδε θυμάσε τῆ ζωῆ - καμωμένα. — 11 κέγεσε - χοῖμένα. — 12 ἐσκότωσης. — 13 γδικιώσει - σεκέσι. — 14 συντροφία δαιμόνους. — 15 κύντα καλῶ. — 17 ὅπου. — 18 εἴθελες μπῆ - κόλαση. — 19 ἀπόλους πλιὰ χειρότερος. — 21 τῆ - ἐνδικῆ. — 22 ἀνεισους ἀτήχος - νάχεις. — 23 βρεῖς - κόλαση λήγῃ.

- Και Τούρκο κι' ἄλλο πέμπουσι κατόπι ἀπὸ τὴν Μπόλι,
 κι' ὅλοι τὸν ὠνομάζανε ἐκεῖνο Κατριτζόγλη.
 Ἦτονε 'ς τ' ἄλογο καλὸς καὶ 'κράτει τ' ἄρματά του,
 καὶ φόβο οὔτε ντήρησι δὲν εἶχε ἢ καρδιά του.
- 5 κ' εἰς τὸ φουσσάτο τῶν Τουρκῶν τότες δὲν ἦτον ἄλλος,
 καὶ μέσα 'ς τὴν ἀνατολὴ ἦτον αὐτὸς μεγάλος.
 Ὁ βασιλιὸς τὸν ἔστειλε καὶ πρώτο τότε κάνει,
 νάρθη 'ς τὴν Κρήτην νὰ σταθῆ, 'ς τὴ μάχη νὰ ποθάνη.
 Ὅσους τοὺς καβαλάρους του τοῦτον δμπρὸς ἐβάναν,
- 10 κ' ὅπου κι' ἂν ἤθελε σταθῆ, τὴ μάχη δὲν ἐχάναν.
 Σὰν τὸ λιοντάρι ἔτρεχε κι' ἔμπαινε τὸ κορμὶν του,
 κι' ἔκοπτε καὶ πολλότατους Φράγκους μὲ τὸ σπαθὶν του.
 Θάνατον δὲν ἐκύτταζε οὔτε τὸν Φράγκον ἐδείλια,
 μὰ ἔτρεχε ἔξω τῶν τειχιῶν ποῦ 'τον τουφέκια χίλια.
- 15 Ὁ βασιλέας τοῦ μπασᾶ γράφει νὰ τότε βάλῃ,
 κ' ἢ πῖβουλιὰ νὰ πλερωθῆ, ποῦ 'καμε ἢ μεγάλη.
 Πολλαῖς βολαῖς 'ς τὸν πόλεμον ἐκείνον ἐλαβῶσα
 κι' ἔγιναν γιὰ τοὺς Χριστιανοὺς νὰ δίδῃ πάθη τόσα.
 Σὲ πόσα πλείσια βάσανα τὸ πολυπικραμένο
- 20 Κάστρος τῆς Κρήτης βρίσκεται καὶ στέκει σφαλισμένο!
 Πόσαις περισσiais παιδιωμαῖς οἱ στρατηγοὶ τοῦ βάνου,
 βγαίνοντας εἰς τὸν πόλεμον πῶς ἔχου νὰ ποθάνου.
 Καὶ πόσα πάθη 'ς τὴ καρδιά μπαίνει 'ς τὴ πρικαιμένη,
 ὅταν θωροῦ τὸν ὄχουθρὸ ἀπάνω τως νὰ μπαίνει.
- 25 Μὰ πόση ἀναγάλλιασι παίρνουν ὅταν θωροῦσι,
 τσ' Ἀγαρηνοὺς νὰ κόπτουνται καὶ νὰ μὴ δὲν νικοῦσι.
 Πόση χαρὰ ἀμέτρητη ἔχει ἢ καρδιά τως μέσα,

276

1 τούρκο - κατόπει - μπόλη. — 2 ὅλλοι - ἐκύνο κατριτζόγλη. — 3 εἶτονε -
 κράτιε. — 4 οὔτε ντήρηση. — 5 εἶτον. — 6 εἶτον. — 7 βασιλιὸς - ἔστειλε - πρότο.
 — 8 νάρθει - κρήτην - στάθει στῆ - ποθάνει. — 9 σῶλλους. — 10 ὅπου - ἀνεθελε
 σταθει τῆ. — 11 λιοντάρη - μπενέ - κορμείν. — 12 σπαθῆν. — 13 ἐκίταζε οὔτε-
 ἐδέλια. — 14 τυχιῶν τοῦ φέκια. — 15 γράφι - ἐβάλει. — 16 πλερωθείε. — 17
 ἐκύνου ἐλαβῶσα. — 18 δίδει πάθει. — 19 πολὴ πρὸ καίμενο. — 20 κρήτης βρέ-
 σκετε - σφαλισμένο. — 21 πεδομὸς - στρατιγοί. — 22 βγένοντας εἰς. — 23 πά-
 θοι - μπένει στῆ. — 24 ὅταν - ἀπάνοτος - μπένει. — 25 ἀναγάλλιαση πέρνουν - θωρούσι.

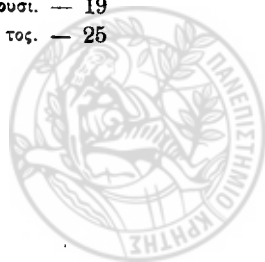
- πῶς τὸν ἐχθρὸν ἐδιώξανε, τῇ μάχῃ ἐκερδέσα.
 Μὰ ὅταν τῶς λάχῃ δυσκολιά γιὰ μπόδιτρο κανένα,
 πόση φωτιὰ ἔς τὰ σωθικὰ πείρνονε ἔς τὰ πληγωμένα!
 Τάχα νὰ μὴ δὲ δύναται δύναμη ἄλλου νὰ σώσῃ,
 5 ἔς τοῦτον τὸν δύσκολο ἐχθρὸν, νὰ τόνε θανατώσῃ;
 Γιατ' ἔχει ἓνα μοναχὸ ἀρέντη καὶ θωρεῖ το,
 καὶ δὲ κυττάζει ἐξοδιαῖς, μόνο ἀκριβὰ κρατεῖ το.
 Ἀπῆτις ἐπεράσανε τοῦ Χουσαίμ. τὰ τόσα,
 ὅπου ἴγραψα ὡς ἐδεπὰ γιὰ κείνο καὶ τελειῶσα,
 10 φέρνω τὸν Ἵψηλότατον ἔς τὴ μεγαλότητά του,
 γιὰ νὰ τρομάξου τὰ νησιὰ ὅλα τὸ σάλεμάν του.
 Τὸ Μορεζίνη θε νὰ πῶ μὲ πόθο καὶ θ' ἀνοίξω,
 τὸν νοῦν, τὸ χέρι, τὴ καρδιά, τὸ στόμα γιὰ νὰ δείξω.
 Ἀπῆς τὸν ἐψήφισανε, κάτεργο τοῦ ῥδινιάζου
 15 ὀλόχρυσο, τὴν πρῦμην του καὶ τὸ φανάρι μπάζου.
 Ἄρχοντα μέσα πρόθυμο ἔβαλαν νὰ τ' ὀρίξῃ,
 γιὰ νὰ τὸ πάη τ' ἀφεντὸς νὰ μπῆ νὰ τριγυρίζῃ.
 Ξετρέχοντες τὸν ὄχουθρὸ νὰ τόνε ξοστραχίση,
 καὶ νὰ τοῦ δώσῃ πόλεμο κι' ὀπίσω νὰ γυρίση.
 20 Ἐβγήκε ἀπὸ τὴ Βενετιά ὄλο ἀρματωμένο,
 ἔς τὴν Κρήτην νὰ τὸ σώσουνε ἔς τὸ πλείσιο ἀντρωμένο
 εἰς τὸ γενεραλήσιμο Φραντζέσκο Μορεζίνη,
 ὅπου ἔχε δυνατὴ καρδιά καὶ πλείσια καλωσύνη.
 Κι' ἀπῆς ἔς τὴν Κρήτην ἔφταξε καὶ τὸ βιβλίον του πιάνει,
 25 τὸ κάτεργόν του νὰ θωρῆ, χαρὰ περίσσα κάνει.
 Ὅλ' ἠ ἀρμάτα ἔρριξε κανόνια καὶ λουμπάρδαις,
 κ' ἤρθασι καὶ μὲ ταῖς λιταῖς ἔς τὸ φόρος οἱ παπάδες.

1 ἐδιώξανε - τῇ. — 2 δυσκολιά. — 3 φωτιὰ - σωθικὰ πείρνονε - πληγωμένα.
 — 4 δύνατε δύναμη - πόση. — 5 στοῦτον - τονεθανατώσει. — 6 ἓνα μοναχὸ -
 θωρητό. — 7 κυττάζει - κρατεῖτο. — 8 ὅπου - ὅσεδεπὰ - κύνο - τελειῶσα. — 11 νησιὰ
 ὄλλα. — 12 μορεζίνη - πόθω - θανεῖξω. — 13 τῇ - δίξω. — 14 ἐψήφισανε. — 15
 ὀλόχρυσο τῇ πρῦμην - φανάρι. — 16 πρόθυμο - ρήξει. — 17 πάει - τριγυρίζει. —
 18 ὄχουθρῶ - τόνεξω στραχίσει. — 19 γυρίσει. — 20 ἐυγικὲ - βενετιά ὄλλο ἀρ-
 ματωμένο — 21 κρήτην - σώσουνε - ἀντρωμένο. — 22 μορεζίνη. — 24 κρήτην
 εὔταξε.

- Τὸ βράδυ ἀνάψασι φωτιαῖς ἔς τὰ τεῖχη νὰ θωροῦσι,
οἱ Τούρκοι νὰ τὸ μάθουσι, νὰ τόνε καρτεροῦσι
εἰς τὸ Μωρέα, ἔς τὰ νησιά, ἔς τ' Ἀνάπλι γιὰ νὰ φτάξῃ,
καὶ Τούρκο ὅπου κι' ἂν εὐρῆ νὰ τόνε κατασφάξῃ.
- 5 Ἀπῆς ἐκάμανε χαραις, ἔς τὰ κάτεργά τως μπαίνου,
κι' ἀπὸ ἄκεῖ σηκνούνται καὶ πρὸς τὴ Μῆλο πηγαίνουν.
Ἄμμ' ἔκαμε συμβούλιον μ' ὄλη τὴ συντροφιά του,
νὰ δείξῃ κ' εἰς τοὺς ἄρχοντας ὄλη τὴ κατεχιά του.
Κι' ἀπῆς ἐποφασίσανε, σηκνέται ἡ ἀρμάτα
- 10 κι' εἰς τὸ Μωρέα ἔφτασε, βγαίνου ἔς τὴν Καλομάτα.
Τὸν τόπον βγαίνουν καὶ θωροῦ, ὄλα τὰ σύνορά του,
κ' ἔκραξε κι' ὄλους τοὺς Ρωμνηοὺς νάρθου ἔς τὸ πρόσταγμαί του.
Καὶ ἔλεγάσιν του οἱ Ρωμνοί, κάμε νὰ μᾶς ἐφέρου
ἄρματα, γιὰ νὰ σώσωμε εἰς τὰ τευχιά τακτέρου.
- 15 Μὰ πᾶσα Τούρκος τοῦ χωργιού ἀπὸ μακρὰ ξανείγει,
πῶς βγάνει ἔξω τ' ἄλογα κ' ἔπρεπε γιὰ νὰ φύγῃ.
Κ' οἱ Τούρκοι τότες κι' ὁ ἀγᾶς κι' ὄλοι καβαλικοῦγου, 278
τὴ Καλομάτα ὄφκαιρη ἀφίνουσι καὶ φεύγου.
Καλὰ κ' ἡ χώρα νὰ κολλᾷ μὲ τὴ μοσκεταρία,
- 20 ἀμμέ δὲν ἔκανε κακὸ ἐκεῖ οὐδὲ ζημία.
Τότες ἀναπλωρίζουε τὰ κάτεργα καὶ ρίκτου
λουμπάρδαις, βόλια τῶν σπητιῶν, νὰ ἴδου τὴν δύναμίν του.
Ἄποῦ τὰ βόλια ἔγινεκε μεγάλη ἐζημίαν,
καὶ βλέπαν καὶ τριγύρουν τως τόση πολλὴν μανίαν.
- 25 Ζημίαν κι' ἂν ἐγίνετον ἔς τὰ σπήτια, δὲν τὸ χρῆζαν,
γιατὶ σὰν ἐμισεύγανε, πάλε τὰ μετακτίζαν.
Ὁ γενεράλης ἔλεγε, «τρίγυρα μαζωκτῆτε,

1 βράδι ἀνάψασι - θωροῦσι. — 2 τούρκοι. — 3 μορεά - νησιά στανάπλη.
— 4 τούρκο ὅπου. — 5 τος μπένου. — 6 τῆ μιλω πένου. — 8 δίζει κεί -
ὄλη τῆ. — 9 ἐποφασήσανε σηκνέτε. — 10 μορεά ἔυτασε βγένου. — 11 θωροῦ
ὄλλα - σιγορά. — 13 λεγασύν. — 14 σωσόμε - τυχιά. — 15 χωργιού. — 16
φίγει. — 17 τούρκοι - ὄλοι καβαλικοῦγου. — 18 τῆ - ὄφκερη ἀφίνουσι. — 19
κολά. — 20 κακῶ. — 22 δυναμίν. — 23 γόνηκε. — 24 τριγύρου τος. — 25
χρῆζαν. — 26 μετακτίζαν.

- γιατί τή χώρα παίρνομε τώρα και καρτερεΐτε.»
 *Ανθρωπον μέσα ἔστειλε νά ἔμπῃ μὲ τή γραφήν του,
 γιά ν᾿ῤῥθῃ ὄλος ὁ λαὸς εἰς τὴν ὑποταγήν του
 νὰ μὴν δὲ σκοτωθούσινε, ἀμμὲ νὰ προσκυνήσουν,
 5 μὰ ἑκεῖνοι δὲν ἐλπίζανε πῶς ἔχουν νὰ τσ' ἀφήσουν.
 Ὡσάν παραδοθούσινε, τὴ χώρα θὲν νὰ δειάσουν
 καὶ τοὺς Ῥωμαίους τοὺς φτωχοὺς οἱ Τοῦρκοι θὰ χαλάσουν.
 Τότες ἐπαραδόθησαν ἔς τὴ Καλαμάτα μέσαν
 κ' οἱ Τοῦρκοι ὄλοι ἐφύγανε κ' εἰς ἄλλη χώρα ἐπέσαν.
- 10 Οἱ πόροι ἀνοικτήκανε κ' οἱ Φράγκοι μέσα ἔμπῃκαν
 κι' ἀνοίξανε τὰ μαγατζὰ καὶ τὰ κρασὰ εὐρῆκαν
 κ' ἤπιανε ὅσοι θέλασι καὶ χύνα καὶ τσακίσαν
 ταῖς πόρταις ὄλων τῶν σπητιῶν κι' ὄλα ἔδεκεῖ τὰ γδύσαν.
 Οἱ κατεργάροι ἐμπαίνασι προθυμερὰ νὰ σώσου,
 15 μὲ τὰ βαρέλια νὰ βαστοῦ, κρασιὰ νὰ τὰ γεμώσου.
 Κ' οἱ Καλομάταις ὠλιπιζαν νὰ ἔμπουν καὶ νὰ ποδίσουν,
 κι' ἔχι νὰ γδύνου τοὺς πτωχοὺς καὶ ζόρκους νὰ τσ' ἀφήσουν,
 ἵπου ἔχανε τὴν ἐπεθυμιὰ μὲ Χριστιανοὺς νὰ σώσουν,
 20 τσοὶ Τοῦρκους νὰ ἔξορῆσουνε καὶ νὰ τοὺς ἑλευθερώσουν·
 Ὡς τὸ πρόσταγμα τοῦ ἀφεντὸς ἦσανε ξεχωρίταις
 πλεῖσοι Μανιάταις ἦτον ἑκεῖ καὶ μέρος Ἀρβανίταις.
 Καὶ ἑκεῖνοι ἐκάμα τὸ κακὸ ὅπου τὴ χώρα ἐκλέψαν,
 ποὺ ἔπῃρανε τὰ πράμματα σὰ κλέπτταις καὶ μισέψαν.
 Μ' ἀπῆτις τὴν ἐπῆρανε, ὄλη τὴν ἐκρουσεύγουν,
 25 τὰ τζούρματα ἐγυρίσανε κι' ἀπὸ ἔδεκεῖ μισεύγουν.
 Μὰ ἔπομεινε ἔξω ὁ λαὸς κ' ἦτον ἀρματωμένοι
 καὶ ἔπεσαν νὰ κοιμηθῶ, γιὰτ' ἦτον μεθυσμένοι.

1 τῆ - πέρνωμε. — 2 μπείν. — 3 γιανάρθει. — 4 μείν - σκοτοθούσινε. —
 5 κύνιοι - τζαφίσουν. — 6 ὡσάν - τῆ χώρα - δειάσουν. — 7 ρωμέους - τοῦρκοι. —
 8 ἐπαραδόθεισαν στή. — 9 ὄλοιοι - χώρα. — 10 ἀνοικτήκανε - πίκαν. — 11 ἀνει-
 ξανε - ἐβρίκταν. — 12 κειπιάνε ὅσοι - χύνα - τζακείσαν. — 13 ὄλων - ὄλλα. — 14
 ἐμπένασι προθυμερὰ. — 16 μπούν. — 17 ὄχει - ποχοῦς. — 18 ἐπεθυμιὰ - σό-
 σουν. — 19 ξορῆσουνε. — 20 εἶσανε ξεχωρήτες. — 21 πλῆσοι μανιάτες εἶτον -
 ἀρβανήτες. — 22 κύνιοι - ὅπου τῆ. — 23 πῃρανε - μισέψαν.

- Καὶ πάει ἔς τοὺς Ἀγαρηνοὺς μαντάτο νὰ γλακοῦσι
 ἔς τὴν χώρα, κ' οἱ σολτάδοι τως κοιμούνται καὶ μεθοῦσι,
 κ' ὄλ' ἡ ἀρμάτα ἐμίσεψε καὶ ἄκειους εἶχαν ἀφήση,
 ὄχι γιὰ νὰ μαλώσουνε, μὰ ἔχε τοὺς λησμονήση.
- 5 Τότες κινούσι βιαστικὰν οἱ Τοῦρκοι, γιὰ νὰ ἴμπονε,
 καὶ τὴν ἀλήθεια βλέπουνε κ' ἄλλο δὲν καρτεροῦνε,
 μὰ ὄσ' ἔσαν μέρος ἐδεκεῖ καὶ μέρος τότες δένουν,
 κ' ἀπὸ δεκεῖ μισεύουνε κ' εἰς ἄλλη χώρα μπαίνουν.
- 10 Ἐπῆραν καὶ ταῖς κεφαλαῖς νᾶναι γιὰ μαρτυργιά τως,
 καὶ βάλανε τοὺς ζωντανούς σκλάβους ἔς τὰ κάτεργά τως.
 Ἀπὸ τὴν Πόλιν ἐβγάλανε τότες τὸν πατριάρχη
 καὶ ἴμισευεν ἀπὸ ὄδεκεῖ, σὲ θάνατον μὴ λάχη,
 νὰ ἴβρη ποθὲς ἀνάπασιν, μετάνοιαν νὰ δειῖξη,
 καὶ μὲ τοὺς Φράγκους ἔτυχε εἰς τὰ νησιὰ νὰ σμιῖξη
- 15 τὸ γενεράλε προσκυνᾷ κ' εἰς τὴν ἀρμάτα ἴμπαίνει,
 ἔς τοῦ Μορεζῆν τὸ κάτεργο καὶ μετὰ κείνο μένει.
 Ἐτὸ Κάστρο τὸν ἐφέρανε μ' εὐλάβεια μεγάλη,
 γιὰ νὰ ποιμαῖνη τοὺς Ρωμνηούς, τοὺς ἱερεῖς νὰ βάλη
 ὄλους, νὰ ξαγορεύουνε κ' ὄλους νὰ πολεμοῦσι
- 20 κ' ὄσ' εἶχανε κρήματα, νὰ τῶνε συχωροῦσι.
 Κ' ὡσὰν τὸν ἐκυττάξανε, πλείσοι ἐμετανῆσαν
 καὶ τότες τὸ ἄμαρτίαις τως μὲ τὰ καλὰ ἐπατήσαν
 κ' εἰς τὴν ἐξομολόγησιν ὀλημερνῆς νὰ ἴμπαίνουν,
 ν' ἀφίουν ὄλα τὰ κακὰ καὶ νὰ μεταλαβαίνουν.
- 25 Τίς τ' ὄριπτεν ἔς τὸν πόλεμον, ὃ Χάντακας, νὰ λάχης
 σὲ τόση καλορριζικιά καὶ πατριάρχη νᾶχης;
 Ταῖς ἄμαρτίαις τοῦ λαοῦ ἔλυσε καὶ ξεπλύνει,

280

1 γλακοῦσι. — 2 κεῖ - τος κημόντε. — 3 ἐμίσεψε - κύνους. — 4 ὄχει -
 λυσμονήση. — 5 κινούσι - τούρκοι - μπόνε. — 6 ἀληθια. — 8 μισεύουνε κη-
 σάλλη. — 9 ἐπῆραν - νᾶναι - τος. — 11 πόλην - πατριάρχει. — 12 μιλᾶχει. —
 13 νᾶβρει - μὲ τάνηαν. — 14 νυσιὰ - σμῆξει. — 15 προσκυνᾶ - κεῖς - μπένει. —
 16 στοῦ μορεζέιν. — 17 βλάβια. — 18 πιμένει - εἰτέρης - βάλει. — 19 ὄλους -
 πολεμοῦσι. — 20 ὄσοι. — 21 ἐμετενάσαν. — 22 τζαμαρτίης τος - ἐπατίσαν. —
 23 ὄλλημερνῆς - μπένουν.

- καὶ τότες ἢ Τριμάρτυρος Πατριαρχεῖο ἐγίνη.
 Ἐνάγκαζεν τοὺς Χριστιανοὺς νὰ βγαίνουν νὰ κολλοῦσι,
 τοὺς Τούρκους νὰ φονεύουσι, γιὰ νὰ συχωρευθοῦσι.
 Μ' ἀπῆς ἐκοινωνοῦσανε ὀλπίδα ἀποκτιζαν,
 5 καὶ μὲ τῆ χάρι τοῦ Θεοῦ, μὲ νίκη ἐγυρίζαν.
 Τοῦ πατριάρχου τ' ὄνομα τουνοῦ τοῦ παναγίου
 ἐκράζανε καὶ ἴλέγανε, ξεῦρε, Ἰωαννικίου.
 Ὅσο καιρό ἔκαμε δεκεῖ, πολὺ καλὸ ἐστάθη,
 κ' ἡ ἀμαρτίαις τοῦ λαοῦ. ἡ ἀμετριάς, ἐχάθη.
 10 Μέσα ἔς τὴ χώρα ἤρχοντα κ' ἤτονε νικημένοι,
 κ' ἀπὸ τὸν πατριάρχη τως ἦτον εὐλογημένοι.
 Σὲ τοῦτο ἢ Κρήτης ἔτυχε μέσα νὰ πολεμᾶται,
 καὶ τούτα σὲ κιαμνιά βολὰ θέλει νὰ τὰ θυμᾶται.
 Γι' αὐτὼς γιὰ τοῦτο εὐχαριστιὰ πρεπὸ ἴναι νὰ σοῦ δώσῃ
 15 χαρίσματα, ποῦ πεθυμοῦ ἀφέντες νὰ ἔχουν τόσοι.
 Καὶ τί λογῆς χαρίσματα νὰ δώσουν εἰς ἐσένα;
 ἀνθρώπου χέρι δὲ ἔμπορεῖ νὰ γράψῃ μὲ ἕνα, ἕνα,
 γιὰ νὰ σοῦ πῆ κ' ἀξιώθηκες τιμαῖς ἔς τὰ ὑστερά σου,
 καὶ θρόνος πατριαρχικὸς ἦλθε ἔς τὴν ἐκκλησιά σου.
 20 Χαίρου, γιατί σ' εὐλόγησε, δτάνε ἔπολεμούσου,
 κ' εὐκῆστηκε τοῦ πρίντζιπου, τ' ἀφέντη τοῦ δικοῦ σου.
 Χαίρου, πῶς ἀποκλείσθηκε καὶ στέκει μετὰ σένα
 κ' ἀφῆκε τὰ βασίλεια καὶ βρίσκεται ἔς τὰ ξένα.
 Χαίρου, καυχοῦ καὶ ἴλέγετο εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου,
 25 ὡς ἂν πέσουν οἱ πολέμοι σου κ' οἱ ἀναστεναγμοὶ σου,
 ὡς ἂν νικήσουν τὸν ὄχθρον γῆ ἀγάπη θέλου κάμη
 ὡς ἂν πᾶ ἢ ἀρμάτα τῶν Τουρκῶν καὶ σμίξουσιν ἀντάμει,

281

1 πατριαρχεῖο ἐγίνη. — 2 ἀνάγκαζεν - ναυγένουν. — 3 φονεύουσι. — 4 ἐκωνοοῦσανε. — 5 μετῆ χάρι - νείκη ἐγυρίζαν. — 7 Ἰωαννικίου. — 8 κερῶ - πολλεῖ καλῶ ἐστάθει. — 9 λαοῦ - ἐχαθει. — 10 εἰρχοντα κείτονε. — 11 πατριάρχης εἰτων εὐλογημένοι. — 13 τούτα - θέλη - θυμάτε. — 14 τούτο - δώσει. — 15 χαρεῖσματα - πεθυμοῦ. — 16 τείς λογίς. — 17 χέρι δὲ ἔμπορεῖ - γράψῃ - ἕνα ἕνα. — 18 ἀξιώθηκες - εἰστερά. — 22 ἀποκλύθηκε. — 26 ὡς ἂν νικήσουσι - γι - θούλου κάμει. — 27 πάνσην ἀρμάτα - σμιξουσιν ἀντάμει.

- νὰ μὴ δοθῆς σὲ βάσανα οὔτε καὶ νὰ σὲ πιάσουν,
 θέλει ἀκουστῆ τὸ παίνεμα καὶ ἴσένα νὰ δοξάσουν,
 πῶς ἔλαβες πολλαῖς τιμαῖς μέσα ἔς τὸ μπόλεμό σου,
 νὰ ἴχαριστοῦ τοῦ Κάστρου σου κι' ὄχι τὸν ἐπαρμό σου.
- 5 Ὅλα τὰ κάτεργα κινουῦ κ' εἰς τὰ νησιά γυρίζου,
 ἔς τὴν Πάτηνο ἐπήγανε, ἐκεῖ καὶ σταματίζου,
 δουμάκια γιὰ νὰ ῥδινιαστοῦ νὰ παλαμίσου πάσι,
 κ' οἱ Πατηνιώταις τοῦ μπασᾶ γράφουσι, γιὰ νὰ φτάσῃ
 εἰς τῶν Φραγκῶν τὰ κάτεργα, κι' ἄλλο νὰ μὴ λογιάσῃ,
- 10 καὶ ἴλιγα βρίσκονται ἐκεῖ, ὄγια νὰ τὰ χαλάσῃ.
 Ἐτούτα ἐγράψαν τοῦ μπασᾶ, γιὰτ' ἦτον μισεμένοι
 τὰ κάτεργα κι' ὁ Μορεζῆς. κ' ἦτον ἀλλοῦ φτασμένοι.
 καὶ δὲν ἐλογαργιάζανε τῇ πιστολαῖς ἂν πιάσῃ,
 θέλει γυρίσῃ ἔς τὸ νησι ὅλους νὰ τοὺς χαλάσῃ·
- 15 καὶ θέλει κάψῃ τὸ νησι κι' ὄλο τ' ἀφανίσῃ
 καὶ Πατηνιώτης οὐδὲ γεῖς καλὰ νὰ μὴ δὲ ζήσῃ.
 Ἐγράψαν ἔτσι ἢ γραφαῖς, πολλὰ νὰ μὴν ἀργήσουν
 καὶ τῶν Φραγκῶν τὰ κάτεργα ἐκεῖ θὰ παλαμίσουν.
 Καὶ βγάλαν ἔξω τὸ λαὸ καὶ ἔχουν τα γυρισμένα
- 20 κι' ἂν ἔρθῃς νύκτα νὰ τὰ βρῆς, τὰ ἔχεις κερδεμένα,
 Ἀνθρώπων δίδουν ταῖς γραφαῖς καὶ παίρνουν καὶ κινουσι **282**
 μὲ βάρκα καὶ μισεύγουνε, τῶν Τούρκων γιὰ νὰ ποῦσι.
 Μὰ πηαίνοντας ἔς τὸ πέλαγος, ἔς τὴ Ρόδο γιὰ νὰ μπουνε,
 ἐτύχανε τὰ περγατιὰ ἔς τὴ στράτα καὶ τ' ἀρπούνε,
- 25 καὶ τοὺς ρωτοῦν ποῦ πάσινε κ' ἴντα γραφαῖς βαστοῦσι·
 καὶ τῶς ἐμολογήσανε, πῶς πάσινε νὰ βροῦσι
 τὸν Τούρκον κ' εἰς τὴν Πάτηνο νὰ σώσῃ, καὶ νὰ πιάσῃ,

1 μειδύθεις - οὔτε. — 2 ἀκούσται - πένεμα. — 3 τημαῖς. — 4 ναυχαριστοῦ - ὄχει. — 5 ὄλλα - κεῖς - γυρίζου. — 6 ἐπήγανε. — 8 πατινιώτες. — 9 λογιάσει. — 10 λίγα βρούσκουντε. — 11 ἐτούτα - μισημένοι. — 12 ὄμορεζεις. — 13 ν' ἀμπιάσῃ. — 14 γίρεισι - νησὶ ὄλλους. — 15 κάψῃ - νυσῃ - τὰ φινῆσι. — 16 οὐδέγεις - ζήσει. — 17 ἔτζει - ἀργήσουν. — 18 φραγγῶν. — 19 ἔξο τώλαω - γι- ρεισμένα. — 20 ἀνέρθεις - τάυρεις. — 21 ἀνθρώπων - πέρνουν. — 22 μισεύγουνε. — 23 πένοντας. — 26 πάσινε ναυρούσι. — 27 σόσῃ - πιάσει.

- καὶ κάτεργα λιγνά ἔναι κεί καὶ νὰ μὴ δὲν τὰ χάση
 Καὶ δίδου τως καὶ ταῖς γραφαῖς, ὅπου ἔτονε κλεισμέναις,
 καὶ μὲ σφραγίδα Τούρκικη ἦτονε σφραγισμέναις
 Τότες τῆ βάρκα καὶ γραφαῖς παίρνοσαι καὶ κινούσαι,
 5 τὸ ἀνθρώπους κ' εἰς τῆ Μπάτηνο ἔρχονται νὰ τὸ πούσαι.
 Τοῦ γενεράλε τὸ ἔφερε καὶ ταῖς γραφαῖς τοῦ δίδει,
 καὶ ἀνοίγοντας, ἐπλάκωσε τῆ Μπάτηνο σκοτεῖδι.
 Ὁ γενεράλες τὸ ἀνοῖξε καὶ νὰ ταῖς ἴδῃ, μανίξει
 καὶ μὲ μεγάλη σύγχυσιν τότες ἀπορασίξει:
 10 νὰ βγάλουσι τὰ τζαζυμπτα, τῆ χώρα γιὰ νὰ γδύσουν,
 τὸ πρᾶμμάν τως νὰ πάρουνε ὅλον νὰ μὴν ἀφήσουν.
 Τοὺς Πατηνώταϊς πιάνουσι καὶ ἀπ' ὄξω κεί τοὺς βγάνου
 καὶ ὅ,τι καὶ ἂν εἶχαν πρᾶμματα ἔς τὰ σπήτια τως, τὰ χάνου.
 Ἐτρεξαν οἱ πρωτόγεροι, τοῦ γενεράλε λένε
 15 νὰ μάθουσι τί ἔφταιξανε, ἀφέντη εὐλογημένε,
 καὶ ἐγίνη τόσον ἄδικον καὶ κρούσος ἔς τὰ δικὰ μας
 σπήτια, καὶ τῆ γυναίκαϊς μας καὶ κλαῖσι τὰ παιδιὰ μας;
 Τὸ πρᾶμμά μάς ἐπήρανε καὶ ὀλόγδυμναϊς ἐμείναν,
 καὶ ἡ κορασαῖς ἐδέρουντα καὶ δάκρυο πλεῖσο ἐκίνα.
 20 Κι' ὁ γενεράλες νὰ θωρῆ, μέσα ἡ καρδιά του ἐγέλα,
 καὶ ἀπόκρισι δὲν ἔδιδε καὶ ἕλημοσύνη ἠθέλαν
 νὰ κάμη πρὸς τὰ λόγου τως σὰν νὰ θελές τον ἄλλοι,
 καὶ νὰ μὴ δὲν ἐφταίξανε ἔς τέτοια δουλειὰ μεγάλη.
 Τοῦ Ἰωάννου τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου δὲν ἐγδύσαν,
 25 καὶ ἀπόκει τὰ ἐπίλοιπα ἐμπῆχαν καὶ ἀφανίσαν.
 Μὰ πάλε ἐκλαῖγαν ὀπροστάς ἔς τοῦ γενεράλε ὄλοι,
 καὶ ὁ γενεράλες μὲ βοή τῶν εἶπε, «διαβόλοι,

283

1 λυγνά. — 2 ὁπότενε κλυσμένες. — 3 τούρκικη εἶτονε. — 4 πέρνοσαι.
 — 5 τζαθρούπους πούσαι. — 6 δεῖδι. — 7 ἀνήγοντας ἐπλάκωσε - σκοτεῖδι. — 8
 δειμανήξει. — 9 σύγχησην - ἀπόρασειξη. — 10 ναυγάλουση - γείσουν. — 11
 πρᾶμαντος - μεῖν ἀφίσουν. — 13 ὅτι - σπείτιας. — 14 πρωτόγεροι. — 15 τῆ
 φτέξανε. — 16 γύνει - κρούσος. — 17 γυνέκες - κλέσει. — 18 πρᾶμα - ἐπήρανε -
 ἐμήναν. — 19 κεικορασές - δακρυο πλεῖσο ἐκίνα. — 21 λεημοσύνη.

- τί γδέχεστε, γιά νά γενῆ σήμερα ἔς τὰ κορμιά σας;
 πρέπει νά δῆτε θάνατον ἐσεῖς καί τὰ παιδιά σας,
 ἔς τὴν ἀτυχή ἐπιβουλιὰ ποῦ κάμετε σέ ἴμένα,
 τυχαίνει νά σᾶς κόψουε, νά μὴν ἀφήσουν ἕναν
- 5 ποῦ γράψετε τ' Ἀγαρηνοῦ νάρθη νά μᾶς ἐπίαση,
 νά πάρη τὴν ἀρμάτα μας καὶ νά μᾶς ἐχαλάση.
 Ἔχετε χάρι: ὅλοι σας πῶς κἀνω ἄσημοσύνην,
 καὶ δὲ θὰ σᾶς ἐχαλάσανε, μὰ ἴγινη ὅ,τι ἐγίνη.
 Κι' ἄλλοι, ὅπου ἐφυλάκτησαν ἔς τὸ μοναστήρι μέσαν,
- 10 χάριν ἄς ἔχουν πῶς κι' αὐτοὶ ἔς τὰ ἴδια δὲν ἐπέσαν.
 Κι' ἀκόμη θέλω νά μιλῶ κι' ἔρχομαι, γιά νά δῶσω,
 νά διγρηθῶ τὰ βάσανα ἔλα, νά μὴν τὰ χῶσω
 ὀγιά τὸ Καστελλόρριζο τί πάθαν καὶ τί ἴγινη,
 κι' ὅλοι Ρωμνοὶ τί πάθασι δὲ γράφονται, μ' ἀφίνει
- 15 ἡ θύμησις, γιὰ τὸ καιρὸς κι' ὁ τόπος μακραιμένος,
 ποῦ στάθη σκλάβωσις πολλή καὶ στέκει πρικαιμένος
 ἡ χώρα κι' ὅλοι ὁ λαός, μὰ οἱ Τοῦρκοι ἦσαν ἴγιοι,
 μονάχας μιὰ τριανταρά, κι' ὅλ' ἡ ἀρμάτα σμίγει
 κ' ἔρχεται πρὸς τὰ Πάταρα κάτεργα καὶ σταλάρου
- 20 ἀπὸ βραδὺς καὶ μένουσι, νά ἴμπουσι νά τὰ πάρου.
 Καὶ τὴν αὐγίττα ἔρχονται ἐκεῖ ἔς τὸν τόπον κι' ἄλλα,
 καράβγια, κάτεργα χοντρά καὶ ἔσρδινιὰ ἐβάλλα,
 εἰς τὸ λιμνιῶνα νά ἴμπουε, μὰ τὸ Καστέλλι ἀρχίζει
 κι' ἄφτει λουμπάρδαις καὶ πετὰ βόλια, γιά νά τσακίξῃ
- 25 ἔς τὰ κάτεργα, ποῦ ἴλάμνανε, μέσα ἴδεκεὶ νά σώσου,
 νά ἴπου νά τοὺς πατήσουε, νά τοὺς κατασκοτώσου
 καὶ νά τοὺς ἀφανίσουε, τὴ χώρα νά χαλάσου,

1 γένει - κι ὀρμιά. — 2 δεῖτε - ἐσὺς - πεδία — 3 στή νά τόγει. — 4 τυχένει - σᾶς - ἕναν. — 5 νάρθει. — 6 πάρει - χαλάσει. — 7 χάρη ὅλοι - κἀνο. — 8 ὅτι ἐγόνει. — 10 εἶδια. — 11 θελο - μήλο - ἔρχομε - δῶσο. — 12 διγίθου. — 13 καστελόριζο - τῆ γύνει. — 15 θίμησις γιά τῆ κερός. — 16 στάθει σκλάβωσις. — 17 ὅλλοι - ἔισαν λῦγοι. — 18 ὅλλοι ἀρμάτα σμείγη. — 20 ἀποβραδεῖς. — 21 ἔρχοντε. — 22 ἐβάλλα. — 23 λιμνιῶνα - καστέλει. — 24 κίωτη - πετὰ - τζακίξει. — 25 σόσου.

- κι' ὅλα τὰ πράμματα τῶνε κάτω νὰ κατεβάσουν.
 Μὰ λουμπαρδαῖς ἀσκόλασταῖς ἔρριχνε τὸ Καστέλλι:
 κ' οἱ Τούρκοι τόσαις τουφεκαῖς, μ' ὄλ' ἡ ἀριμάτα θέλει
 νὰ μπου νὰ τὴν νικήσουνε γῆ ὅλη νὰ τὴ βουλήσουν,
 5 γῆ ὅλοι τῶς ν' ἀποθάνουσι γῆ πούρη νὰ νικήτσον.
 Καὶ μία τροπάδα δίδουε καὶ λουμπαρδαῖς κτυπούσι.
 κ' εἰς τὸ Καστέλλι δίδουε καὶ τὸ τειχιὸ χυλοῦσι.
 Οἱ Τούρκοι ἐτρομάζανε κι' ὅλοι Ρωμαῖοι τότες,
 κ' οἱ Φράγκοι ἔξω ἐδώκανε ν' ἀνοίξουε ταῖς πόρταις,
 10 κ' εἰς τὸ λιμνιὸνα μὲ βοή τὰ κάτεργα ἐμπαίνου,
 κι' ὅλα τὰ σπήτια πιάνουσι καὶ τότες ἀνεβαίνου
 κ' εἰς τὸ Καστέλλι βιαστικά, τοὺς Τούρκους γιὰ νὰ πιάσου
 κι' ἀρχίζου νὰ τῶς ἐκολλοῦ, ἐκεῖ νὰ τοὺς χαλάσου.
 Ἐπιάσαν ὅλους τοὺς Ρωμνηοὺς σὰν Τούρκους καὶ τοὺς δένου,
 15 κι' ὅλα τὰ πράμματα τῶνε καὶ κείνους καὶ τοὺς σέρνου.
 "Ὅσοι κι' ἂν ἐγλυτώσανε, ἀπῆτις τοὺς νικήσαν,
 τοὺς πῆρανε γιὰ τὸ κουπί γιὰ μινὰ καὶ δὲν ἀργῆσαν.
 Ἐρρίζασινε τὰ τειχιὰ καὶ τὸ λαὸ ἐπῆραν,
 ταῖς κορσαῖς ἐδέσανε κι' ὅλαις μαζί ταῖς ὕραν.
 20 Παιδιὰ μικρὰ Χριστιανῶν, γυναίκαῖς τιμημέναις
 καὶ σύρνα τση σὰν πολιτικαῖς καὶ καταδικασμέναις.
 Χρυσάφι ἐπῆρανε πολὺ, ἀσῆμι κι' ὅ,τι εὐρήχαν
 κ' ἤρθασι εἰς τὰ κάτεργα καὶ μέσα ὅλοι ἐμπῆκα.
 Εἰς ἔξη ὥραις πόλεμον ἐδώκαν καὶ νικήσαν,
 25 καὶ πῆραν ὅλον τὸν λαὸν κι' ἀπὸ δεκαεῖ ἐκινήσαν
 κι' ἔρχονται καὶ γυρίζουε νὰ πᾶν κ' εἰς ἄλλους τόπους,
 καὶ δυὸ καστέλλια ἐπῆρανε ποῦ ἔχαν πολλοὺς ἀνθρώπους.

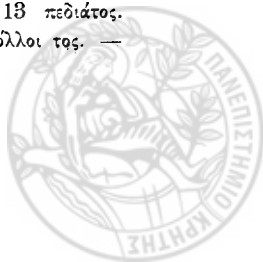
285

1 ὅλα - κάτο — 2 ἔρριχνε - καστέλι: — 3 τούρκοι - ὅλη - θελι. — 4
 μπου - ὅλη. — 5 νικήσουν. — 6 μεία - κτυπούσι. — 7 τυχὶο χαλοῦσι. — 8
 ὅλλοι ρωμέοι. — 9 ἔξω ἐδώκανε - νύξουε. — 10 κείς - λυμνιονα - ἐμπένου. — 11
 ἀνεβένου. — 13 κολοῦ. — 14 βρωμιούς. — 15 ὅλα - κυνοῦς. — 16 ὅσοι - ἀνε-
 γλητόσανε. — 17 ἀργίσαν. — 18 ἐρῖα συνετὸ τηχιὰ - ἐπῆραν. — 19 τῆς κορα-
 σῆς - μάζει. — 20 παιδιὰ μικρὰ - γύνεκες. — 21 τζοι - πολιτικῆς - καταδικασμένῆς.
 — 22 χρεισαφί ἐπῆρανε πολλὴ ἀσύμη - ἐβρίκαν.

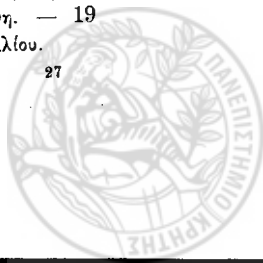
- Ἐπῆρε βίον ἄπειρον καὶ σκλάβωσις ἐγένη,
καὶ βάλῃα τοὺς ἔς τὰ κἀτέργα τότες τὴν ὄρα ἐκείνη.
Ἐπήγασιε κ' εἰς τὴ Χιό, ὄγια νὰ τὴν ἐπάρουν
κ' οἱ Χιώταις τῶν ἐλέγανε, ἃ θέλουν νὰ σταλάρουν
- 5 ἐκεὶ νὰ διαφεντεύουσι, οἱ Τοῦρκοι νὰ μὴν πᾶσι
μὲ τὴν ἀρμάτα, ὁ μπασᾶς καὶ θέλει τοὺς χαλάση·
γιατ' εἶχασιν ἐλευθεργιὰ κ' ἦτον ἀναπαυμένοι
πλειά π' ἄλλον τόπον καὶ νησίν ἔς ὄλη τὴ οἰκουμένην.
Κ' εἶπανε σὰ θελήσουνε, γιὰ νὰ παραδοθοῦνε,
- 10 ἐκόψασι ταῖς σύβασαις καὶ πλεῖο τως δὲν ἔμπορουνε
νὰ ἔχουσι τὴν ἐλευθεργιὰ, μὰ θέλουσι τοὺς πιάση
ὄλους, νὰ τοὺς χαλάσουνε καὶ ὄλους νὰ τοὺς πᾶσι
ἔς τὰ κἀτέργα νὰ λάμνουνε, νὰ πάρουν τὰ παιδιὰ τως
κ' ὅπου τὴ Χιό νὰ λυώσουνε ὄλα τὰ νόματὰ τως.
- 15 Φράγκοι, Ρωμαῖοι στέκουνε σὰ νὰ ἔτον χριστιανωσύνη,
σὰ νὰ μὴν ἦτονε Τουρκιὰ, ἔχουσι καλωσύνη.
Γιὰ ταύτως λέσιν ὄλοι τως τῆς ὑψηλότητᾶ σου,
νὰ μὴν δὲ δώση πόλεμον, νὰ ζήση τ' ὄνομά σου,
ἔς τὴ Μπόλι μὴδὲ γρικηθῆ, πῶς θὰ παραδοθοῦνε
- 20 καὶ κόψουνε ταῖς σύβασαις κ' ὄλοι νὰ χαλαστοῦνε.
Τοῦτο ἀπηλογήθησαν ὀμπρὸς τοῦ γενεράλε
καὶ τοῦ ἴπανε, «ἔς τὸ κόρφο σου τὸ χέρι, ἀφέντη, βάλει.»
Τὸ δίκιον τως ἐγρίκησε καὶ ἐλυπήθηκέ τσοι.
καὶ ἴμισεψε καὶ ἴλευθερους ἐτότες ἀφηκέ τσοι.
- 25 ἴΣ τὴ Μπόλι σὰν τὸ ἴμάθανε, ὄλοι ἴφχαριστηθῆκαν
κ' ὄλοι τσῆ Χίος ὁ λαὸς μ' ἀγάπη ἐπαινεθῆκαν.
Κι' ἀκόμη θέλω νὰ ἴρωτῶ γιὰ τοῦτο καὶ θὰ μάθω,
γιὰ νὰ μοῦ ἴποῦνε τὴ σκλαβιά, ἴπού ἴκάμανε ἔς τὴ Σκιάθο,

1 ἐπεῖρε - ἄπειρον - ἐγένει. — 2 ὄρα ἐκύνη. — 3 κείς τηχίό. — 4 χίοτες.
— 5 ἐκείνα διαφεντεύουσι. — 6 χαλάσι. — 7 κείτον ἀναπαυμένοι — 8 νησύν-
ἴκουμένην. — 10 ἐκόψασειτες σῆβασες. — 12 ὄλους - πᾶσει. — 13 πεδιάτος.
— 14 ὀπουτηχίό. — 15 ἴρωμέοι. — 16 σῶναμειν. — 17 λέσειν ὄλλοι τος. —
18 ζείση. — 19 στῆ μπόλη - γρικίθει. — 20 σῆβασες.

- όπου τῆς ἄδικαν πόλεμον κι' εἶχε τὴν ἐνίκησιν
 κι' ἀπῆλθις τὴν ἐνίκησεν, εἶχε ἀπὸ κεῖ κινήσιν.
 Μὰ πάγω ἄλλου νὰ διγῆθῶ κι' ἀπὸ δεπὰ νὰ φύγω,
 τοῦ Ἀξιάς νὰ φτάξω τὸ νησί, νὰ βρω τὸν Ἀρμερῆγο.
- 5 Κι' ὁ Μορεζῆς ἐκίνησε, γιατί εἶχε γρικίση,
 πῶς οἱ Φραντσέζοι ἔρχονται, νὰ τοὺς συναπαντήσῃ,
 γιὰ νὰ τοὺς πάη 'ς τὰ νησιὰ γῆ ὅπου κι' ἄλλου θελήσῃ,
 κι' ὄλ' ἡ ἀρμάτα ν' ἀκλουθᾷ, ὅντι θὰ πολεμήσῃ.
 Χαρὰ περίσση κι' ἄμετρη ἔρχομαι νὰ κινήσω,
- 10 μὰ 'ς τὸ ἄστερο πολλή ζημνιά καὶ λύπη θὲ ν' ἀρῆσω,
 γιατί δὲν εἶναι στερεά, οὔτε καὶ μαθημένοι
 κι' ἀλλήλωσ τως ἄ φαίνονται πῶς στέκου ἀνθρωμένοι.
 Μ' ὄλον ἐτούτον δὲ ἔμπορεῖ οὐδένας νὰ καυκάται,
 ἄ δὲ γλυτώσῃ τὴν ζωὴν ὄλην, ὅταν πολεμάται
- 15 γιατί ὅποιος λέει: πῶς ἔμπορεῖ καὶ θέλει νὰ τιμάται.
 τυχαίνει κ' εἰς τὸ λογισμὸν λιγάκι νὰ θυμάται
 νὰ μὴ κρατῆ 'ς τὰ λόγου του πῶς ἔχει πλεῖσθα χάρι,
 νὰ λέγῃ μ' ἄγρια θεργιὰ πῶς ἔμπαινει νὰ τὰ πάη
 Ὅπου τὴ Φράντσα ἔστειλε Φραντσέζους ὀγιά νάλλου
- 20 'ς τὴν Κρήτην, νὰ μαλώσουνε, πολὺ καλὸν νὰ πάθου.
 Σολντάδους πέμπει τέσσερεις χιλιάδαις, νὰ μαλώσῃ
 καὶ τοῦτοι νίκη καὶ τιμὴ τοῦ βασιλεῦς νὰ δώσῃ.
 Κι' ὁ Ἀρμερῆγος πρίντσιπος καὶ στρατηγὸς ἐγίνῃ,
 νάλλῃ μὲ τούτους 'ς τὸ νησί, ἡ φήμη του νὰ μείνῃ
- 25 ἀπάνω 'ς ὄλη τὴν Φραγκιά, πῶς οἱ Φραντσέζοι ἐπήγαν **287**
 κι' ἀρχίζοντας τὸν πόλεμον, οἱ Τούρκοι ὄλοι ἐφύγαν.
 Ὅ γαρδενάλες τοσὶ πέψε ὁ μέγας Ματζαρίνης.

1 ὄδικαν - ἐνίκησιν. — 2 κινήσει. — 3 πάγω ἄλλου. — 4 ἀξιάς ναυτάξο
 - νησιὰ ναύρο. — 5 ὄμορεζεις ἐκίνησε γιὰ τίλε γρικίση. — 6 συναπαντίσι. — 7
 παί-νισιὰ-ἄλου. — 8 ὄλλη. — 9 ἄμετρι ἔρχομαι-κινήσω. — 10 λίπη θένα-
 φισο. — 11 μαθημένοι. — 12 ἀλλήλοστος ἀφενουντε-ἀνθρωμένοι. — 13 ὄλλον
 ἐτούτον - καυκάτε. — 14 ἀδεγλητόσει-πολεμάτε. — 15 γιὰ τὴ ὄπιος λή-τημάτε.
 — 16 τηχένει κείς-ληγάκη-θυμάτε. — 17 κρατέι. — 18 λέγει-μπένη. — 19
 ὄποῦ-ἔστειλε. — 20 πολλή. — 21 μαλώσει. — 22 νίκη-τη μί-βασιλίου.

- εἰς τὴν ἀρμάδα νᾶρθουνε ἴπου ὁ Μορεζίνης,
 κι' ἀπῆς ἐφτάζανε ἄδεκεῖ, εἰς τὴν Ἀξιὰν τοὺς βγάνει,
 νὰ σταματήσουν ἔς τὸ νησι κι' ὄλη τὴ χώρα πιάνει.
- Μὰ ἴγνη ἀνακάτωσις εἰς τὸ νησὶν ἀπάνω
 5 πού ἴφχαν ἔλα τὰ ὄζιά, μὰ δὲν ἀναθιβανω.
 Μιὰ λίτρα ἐπήγαινε τ' αὐτό, ὅπου τὰ ἴνιθα ἐφάγαν,
 γιατί ἴχανε πολλὰ σολντιὰ καὶ ἴσέρνα πολλὴν πάγαν.
 Ὅλους ἀπὸ τὰ σῆγτια τως τοὺς ἴβγάνασι καὶ ἴμπαῖναν
 κ' οἱ Χριστιανοὶ ἐπηγαῖνασι εἰς τὰ βουνιά καὶ ἴμέναν.
- 10 Νὰ ἴρδιναστοῦ ἐκάμανε μῆναις νὰ τὰ συβάσουν
 καὶ σὰ συβουλευτούσινε πῶς τὰ φορτιὰ νὰ πιάσουν.
 Ὁ γενεράλες Μορεζίνης μὲ τὴν ἀρμάδα βράδου
 φτάνει ἄδεκεῖ εἰς τὴν Ἀξιὰν, νὰ σμιζοῦσιν ὀμάδι,
 κ' εἴχε καρᾶβγια μετ' αὐτὸν Φραντσέζους νὰ γεμίση,
- 15 νὰ βάλῃ κι' ἀπὸ τὰ νησιὰ ἄντραις γιὰ νὰ κινήση.
 Ἐβγάλε ἄρμενα πολλὰ, ἀρμάτα γιὰ νὰ κάμη,
 μπερτόνια, κᾶτεργα χοντρά ἐσμιζασιν ἀντάμη
 νὰ πᾶνε, γιὰ νὰ πάρουνε τρίγυρα τὰ φορτιὰ του,
 καὶ τ' Ἀρμερίγω ν' ἀκουστή ἔς τοὺς Τούρκους τ' ὄνομᾶν του.
- 20 Μ' ἀπῆς ὠρδιναστήκανε καὶ τὸ λαὸ φορτόνει,
 ὀληνυκτις ἐλάμνασι, μέσα ἔς τὴ Σούδα σώνει.
 Κ' οἱ Τούρκοι τοὺς θωρούσινε τότες νὰ κατεβᾶνουν
 καὶ κᾶτεργα λιγνά, χοντρά μὲ λουμπαρδιαῖς νὰ ἴμπαῖνουν.
 Ἐπαρᾶτῆσαν τὰ φορτιὰ καὶ ἴτρέγανε νὰ φύγου
- 25 καὶ πλείσια ὑπερηφανιὰ δίδουν τοῦ Ἀρμερίγω,
 ὅπου ἡ ἀρμάτα ἔστεκε εἰς τὴν ὑποταγὴν του,
 ὀγιά νὰ ἴδοῦ τὴν τέχνην του κι' ὄλη τὴν δύναμίν του.

1 ναρθούνε - ὁ μορεζίνης. — 2 ἐφτάζανε. — 3 σταματῶσιν - νησι - ὄλη.
 — 4 γόνει ἀνακάτωσις - ἀπάνω. — 5 ὄζιά. — 6 μαλυτρα ἐπήγαινε - ὅπου ταρνή-
 θια. — 7 πλῆην. — 8 ὄλους. — 9 ἐπινασι. — 10 σιβάσουν. — 11 σασει-
 βουλευτούσινε. — 12 μωρέζεις - βράδει. — 13 φτάνη - ἀξιὰν - ὀμάδη. — 14 γε-
 μήση. — 15 βάλει - νισία - κυνέσι. — 16 κάμη. — 17 ἐσμίζασιν. — 18 τρί-
 γυρα. — 19 ταρμερίγω - νὰ κουστή. — 20 μα πεις - λαὸς. — 21 ὀληνυκτις -
 σώνει. — 22 κατεβένουν. — 23 λιγνά — 24 ἐπαρᾶσαν. — 25 ὑπερηφανιά.

Ἡ Σούδα ἀμολάρησε λουμπάρδαις, γιὰ νὰ φέρουν
τὸν Ἀλμερῖγο εἰς τὴ γῆ κάτω ἔς τοῦ Καλογέρου.
Μὰ ὁ Μορεζίνης φτάνει ὀμπρὸς καὶ τὸ λαὸ του βγάνει
καὶ τρέχουμε εἰς τὸ βουνὸ καὶ τὸ φορτί τοῦ πιάνει.

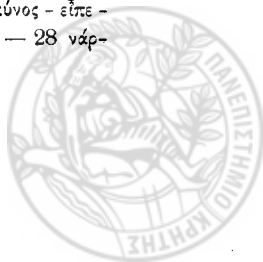
- 5 Μὲ λουμπαρδιαῖς καὶ μὲ βοή καὶ σύγχυσι μεγάλη
μπαίνου ἔς τὸν Ἀποκόρωνα Φραντσέζοι τόσοι κι' ἄλλοι.
Ρωμαῖοι, καὶ μαλόνουσι μέτα καὶ τοὺς νικοῦνε.
ταῖς πόρταις ἐτακίσανε, τὸ Ἀγαρηνοὺς ἀρποῦνε,
ρονεύγου καὶ σκληρόνουσι, κρουσεύγου καὶ χαλοῦσι
10 ὀμπρὸς τὸν Ἀποκόρωνα κι' ἀπὸ ἄκεϊ περνοῦσι
καὶ πᾶσι ἔς ὅλα τὰ φορτιά, ὅπου ἴtone τριγύρου,
κι' οἱ Τούρκοι δὲν ἐμείνανσι: μιὰ τουφεκιά νὰ σύρου.
Μὰ τρέγου οἱ Ἀγαρηνοὶ εἰς τὰ Χανιά καὶ μπαίνου,
κι' οἱ ξωχωρίταις χαίροντας μὲ βιάσι κατεβαίνου.
15 Ζυγόνουσι Τούρκους πού ἔχανε καὶ πιάνουσι καὶ χαλοῦνε
κι' εἰς τὴν ἀρμάτα ἤλθανε καὶ κείνοι νὰ βοηθοῦνε.
Ὡς τὴ Κολάτα ἔφταξε καὶ ἵσταματῆσαν τόσοι
καὶ μπαίνει ἔς τὰ Τσικαλουργιά κι' ἄρχισε νὰ τεντώση.
Καὶ λουμπαρδιαῖς πού τὰ Χανιά ἀρχίζουσι νὰ πετοῦσι,
20 γιὰ νὰ σκοτώνουσι τὸ λαὸ, μήπως καὶ φοβηθοῦσι.
Ἐβγαίνασι οἱ βροντισμοὶ κι' οἱ Τούρκοι τὸ γρικοῦνε
ὀμπρὸς ἀπὸ τὴ Κάντιαν κι' ἀπὸ ἄκεϊ κινοῦνε
καὶ φτάνουσι ἔς τὸ Ρέθεμνος ν' ἀνταμωθοῦνε ἔλοι
κι' ὄγια μπασιὰ τως εἶχανε ἔς ὅλους τὸ Κατριτζόγλη.
25 Ἐφταξε ὡς τὸν Ἀρμυρὸ ἀρίφνητον ζουστατό
καὶ τ' Ἀλμερῖγο τ' ὄνομα τῆ στραταῖς ἐγρικατό.

2 ἀλμερῖγο - γή. — 3 μορεζίνης φτάνει. — 4 φορτιά. — 5 σύγχυσι. —
6 στονὰ ποκυρόνα. — 7 ῥομέοι - νηκοῦνε. — 10 ἀποκόρονα. — 11 σόλλα - τρι-
γύρου. — 12 τούρκοι δενεμηνάσι μὰ - ἀτήρου. — 13 μπένου. — 14 ξοχορῆτες -
κατεβένου. — 15 ζηγόνουσι. — 16 κείς - κύνου - βοῖθοῦνε. — 17 ὀστηκολάτα
ἔφταξε - σταματίσαν. — 18 μπένει - τεντώση. — 20 σκοτόνου - λαὸ μάλπως - φο-
βηθοῦσι. — 21 ἐυγένασι - τούρκοι. — 22 ὀμπρὸς - κυνοῦνε. — 23 νανταμωθοῦνε
ἄλλοι. — 24 τος εἶχανε σόλλους. — 25 ἀρμυρὸ ἀρίφνητον. — 26 τζὶ στρατές
ἐγρικατό.

- Κ' οί Φράγκοι κάνουσι φορτί ἐκεῖ καὶ μεταλλάξαν
 μὲ τὰ βλάκας καὶ μὲ χώματα κάτωθε 'ς τὴ Μιλλάξαν
 Κ' οί Τοῦρκοι σώνουσι σιμά καὶ τὸ φορτί θωροῦσι
 κ' ἔρχονται καὶ σιμόνουσι καὶ τουφεκαῖς πετοῦσι.
- 5 Μὰ οί Φράγκοι κάτω τοῦ φορτιοῦ ἦτονε φυλαμένοι
 κ' οί Τοῦρκοι, ὅπου 'σιμόνασι, ἦτονε σκοτωμένοι.
 Ἔτρεχαν νὰ τὸ πιάσουνε κ' ἀπάνω ν' ἀνεβούνε
 κ' ἀνθρώπους εἶχαν ξύλινους τρίγυρα νὰ τσοὶ ἴδουνε.
 Καὶ ῥίκτανσιν τως τουφεκιαῖς, ὡσὰν ἀνθρώποι νὰ τὸν
- 10 κ' οί Φράγκοι τοὺς 'σκοτόνασι ἀπὸ τὴ γῆ ἀποκάτω.
 Μὰ ὁ Κατροτζόγλης νὰ θωρῆ πῶς δὲν ἔμπορὰ τὸ πιάση,
 ὀπίσω στρέφει τὸ λαὸ ἕλω, νὰ μὴν τοὺς ἐχάση
 καὶ μοναχὸς του ἐκίνησε κ' εἰς τὰ βουνιά ν'εβαίνει
 μὲ τ' ἄλογό του κ' ἔτρεχε τσῆ φόσσας κατεβαίνει
- 15 καὶ δίδει λόγο 'ς τὰ Χανιά νὰ μὴν παραδοθούνε
 καὶ Τοῦρκους ἔχει κ' ἔρχονται, γιὰ νὰ τῶνε βοηθοῦνε.
 Ἐκεῖ ὅπου ἴστεκα τὰ Χανιά σὲ πρίκα γιὰ νὰ δώσου,
 σὲ λίγη ὥρα τὰ Χανιά καὶ νὰ τὰ παραδώσου,
 ὁ Κατροτζόγλης φτάνοντας ἀνοῖξανε καὶ ἔμπηκε
- 20 καὶ σὲ μεγάλη λύπησιν καὶ κλαίοντας τοὺς ἔβρηκε.
 Καὶ κείνος μὲ παρηγορηαῖς τῶν εἶπε νὰ σταθοῦνε,
 γιὰτὶ αὔριον μισεύγουμε κ' ἄλλοῦ πᾶ νὰ χαθοῦνε.
 Ὁ Ἀρμερίγος ἔστεχε 'ς τὴ μέση καὶ ἔκαρτέρα
 ἄσπρη νὰ βγάλου 'ς τὰ Χανιά νὰ δεῖζουνε μπαντέρρα,
- 25 γιὰ νὰ παραδοθούσινε τὴ χώρα νὰ τοῦ δώσου
 καὶ λογαριάζαν γιὰ νὰ ἔμποῦ μέσα, νὰ τοὺς σκοτώσου.
 Ἐτύχινε νὰ πάη ἐκεῖ λουμπάρδαῖς νὰ κολλοῦσι
 'ς τὴ χώρα βόλια ν'ἔρχονται, γιὰ νὰ παραδοθοῦσι.
 Μὰ ἔτσι ἐπῆε τὸ λαὸ μονάχας νὰ κτυποῦνε

1 μεταλλάξαν. — 2 τάυλες - χώματα κάτωθε. — 3 σώνουσι σιμά. — 4 σιμόνουσι - πετοῦσι. — 5 εἶτονε. — 7 κανεβούνε. — 8 ἀνθρώπους - ξύλινους τρίγυρα. — 9 ρίκτανσύντας - ὡσὰν ἀνθρώποι. — 11 θώρει. — 12 λαὸ ἕλλω. — 13 ἐκίνησε - νεβένη. — 18 σελήγη ὦρα. — 20 λήπισιν. — 21 κύνος - εἶπε - σταθοῦνε. — 22 μησεύγουμε. — 26 σκοτώσου. — 27 ἐτήχενε - πάει. — 28 νάρχουντε - παραδωθοῦσι.

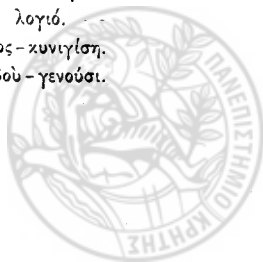
- ἀρχομπουζιαῖς εἰς τὰ Χανιά, οἱ Τοῦρκοι νὰ γελῶνε.
 Ἄμμ' οἱ χωργιάταις οἱ πτωχοὶ τόσο λαὸ θωροῦνε
 καὶ κείνοι ἐκατεβήκανε ἔς τὴ Σούδα γιὰ νὰ μπουῦνε
 μὲ ταῖς γυναίκαῖς καὶ παιδιὰ νὰ δεῖξουν ἴμιστοσύνην,
- 5 ἄμμ' ὄξω ἐκεῖ τσ' ἀφήκανε· καὶ τί κακὸ ἐγίνη!
 Κι' ὁ Ἀλμερῖγος τὰ Χανιά δὲν ἤμπορεῖ νὰ πιάση
 καὶ τὸ λαὸ, ποῦ ἔπῃε κεί, ἔστειλε γιὰ νὰ χάση
 ὁποῦ ταῖς τόσαις λουμπαρδαῖς ποῦ ῥίχτασιν ἐκεῖνοι,
 ἐγύρισε μὲ τὸ λαὸ καὶ τὸ χωργιὸ ἀφίνει.
- 10 Ἐφερε ὀπίσω τὸ λαὸ ὄγιά νὰ μὴν τοὺς χάση
 κ' εἰς τὰ καράβγια τσοὶ βάλει, ἔς τὴ Κρήτη γιὰ νὰ πᾶσι,
 τὴν Κάντιαν νὰ πάρουνε, γιὰτ' ἦτον φαιρεσμένη
 κ' οἱ Τοῦσκοι ἐπῆγαν ἔς τὰ Χανιά κ' ἦτον ἐκεῖ κλεισμένοι.
 Ὁ γενεράλης ἔβαλε ἀνθρώπους καὶ τοὺς βιάζει
- 15 καὶ σέρνει ταῖς λουμπάρδαῖς τως κι' ὄλαις ταῖς καταβιάζει.
 Εἰς τὰ καράβγια τσ' ἔβαλε καὶ τὸ λαὸ φορτόνου
 καὶ τοὺς χωργιάταις ἄφηκε ἐκεῖ, ὄξω νὰ μαλῶνουν.
 Πολλοὺς ἐπῆρε μετ' αὐτοὺς ἔς τὰ κάτεργά του μέσα
 κ' οἱ ἄλλοι ἔς τῶν Ἀγαρηῶν τὰ χέργια ὄλοι πῆσα.
- 20 Μὰ τὸ πουρνὸ ἀπ' ἔδεκεῖ βγαίνουσι καὶ κινουσι
 καὶ τῶν πτωχῶν τῶν χωργιανῶν τίποτας δὲν ἴμιλουσι.
 Τοὺς χωργιανοὺς ἀφήκανε ἐκεῖ, γιὰ νὰ τοὺς πιάση
 καὶ πῶς ἐπολεμούσανε, ὄλους νὰ τοὺς χαλάση
 καὶ νὰ σκλαβώση τὰ παιδιὰ καὶ τσ' ἀντραῖς νὰ σκοτώση
- 25 καὶ τὴ χαρά, ὁποῦ ἔχανε, σὲ θλίψι νὰ τὴ δώση.
 Ἄμμὲ σὰν ἐμισέψανε, οἱ Τοῦρκοι ἐπεράσαν
 κ' ἦρθαν ἔς τὸν Ἀποκόρωνα, τοὺς Χριστιανοὺς ἐπιάσαν.
 Τοὺς πύργους χάματ νὰ θωροῦν, ὁποῦ ἴτονε ῥιμμένει
 κ' οἱ Τοῦρκοι ἦτονε ἔς τὴ γῆ κοιμᾶτια καμωμένοι.
- 30 Τότες ὄγιά νὰ πλερωθοῦν, τοὺς χωργιανοὺς εὐρῆξαν

1 τούρκοι - γελῶνε. — 2 χοργιάτες. — 3 κύνιοι ἐκατεβήκανε. — 4 παιδιὰ -
 δόξουν. — 5 ἐγόνη. — 8 εκείνοι. — 9 ἐγίρισε - λαῶ. — 10 χάσι. — 12 γιὰ
 τίτον. — 13 ἐπῆγαν - κειτόν. — 17 χοργιάτες. — 18 ἐπῆρε. — 20 πουρνῶ. —
 22 πιάσει. — 23 χαλάσει. — 24 σκλαβόσει. — 25 θλίψη. — 27 κῆρθαν -
 ἀποκόρονα. — 28 θωροῦν. — 29 τούρκοι εἶτονε. — 30 πλεροθοῦν.

- καὶ ἑκεῖ νὰ τοὺς κυττάξουνε, ὅλοι τως ἐχαρῆχαν
 Κι' ὅλους ἔς τὰ καταλύματα τοὺς ἔδεσαν καὶ τοὺς πιάσαν
 καὶ φέρασι ξύλα, κλαδιά καὶ βάλαν καὶ σκεπάσαν.
 Ἄναψε καὶ καήκανε ὅλοι τως ἐκεῖ μέσα
- 5 καὶ δείχνω σας τὶ πάθανε κ' εἰς ἔντα ὦρα πέσα.
 Κι' ἀπόκεις σὰν τοὺς καύσανε, εἰς τὰ Χανιά ἐμπήκαν
 καὶ κάμανε πολλαῖς χαραῖς, γιατί δὲν ἐπαρθῆχαν.
 Κι' ὁ Κατριτζόγλης ἔλεγε, ὅλοι νὰ πολεμοῦσι
 πούρη κανόνια δὲν βαστοῦν ὀγιά νὰ μᾶς κολλοῦσι.
- 10 Μ' ἂν εἶναι καὶ γυρίσουνε, κολλᾶτε γιὰ νὰ σώνουν
 νὰ τοὺς σκοτώνετε συχνὰ κι' ἄρες τσοι κι' ἄς μαλώνουν.
 Ἐτύχαινε νὰ πάη ἑκεῖ καὶ λουμπαρδιαῖς πετοῦσι
 καὶ μπόμπαις νὰ μολέρονε μέσα, νὰ σκοτωθοῦσι.
 Τριντζέρακις γιὰ νὰ κάμουνε, τοὺς πόρους νὰ κρατοῦνε
- 15 κι' ἂν ἔρθουν Τούρκοι νὰ βουθοῦν, νὰ μὴ μποροῦν νὰ ἴμποῦνε.
 Μὰ θάρειφε πῶς νᾶναι Ἰζά, νὰ ῥάξῃ νὰ τὰ πιάση,
 καὶ κεῖνος εὔρηκε θεργιά, ὀγιά νὰ τότε φᾶσι.
 Γιὰ τοὺς χωργιάταις ἔτυχε καὶ γίνηκε καὶ στάθη
 ἐκεῖν' ἢ κακορριζικιά νὰ πέσουνε σὲ πάθη,
- 20 σὲ βάσανα πολλῶν λογιῶν κ' εἰς σὲ πολλοὺς θανάτους
 καὶ χάσανε καὶ τὰ χωργιά, τόσους παλλοὺς νομάτους.
 Ἦτο τ' Αὐγούστου τσ' ὕστεραις, τσοὶ χίλιους ἐξακόσους
 ἐξήντα, ὅταν ἤλθανε καὶ δῶκαν φόνους τόσους.
 Σὰ γίγαντας ἐκίνησε, νὰ πάη νὰ τοὺς πιάση
- 25 καὶ νὰ νικήσῃ τὰ πουλιά, ποῦ κατοικοῦν ἔς τὰ δάση.
 Κι' ὅποιοι κι' ἂν μπηῖ ἔς τὰ δάσητα καὶ θε νὰ κυνηγήσῃ, **292**
 τὰ ροῦχα ὅλα ποῦ φορεῖ ἔς τὰ κλάδερά θ' ἀφήσῃ
 καὶ νὰ βαροῦσι ἔς τὰ κορμιά, σὰν ἐβγουν νὰ πονοῦσι,
 καὶ τοῦτα ἔπρεπε ὀμπρὸς νὰ ἴδουν νὰ μὴ γενοῦσι.

1 κυττάξουνε ὄλλοι τος. — 4 ἀνεψε-καεικάνε ὄλλοι τος. — 5 δέγχο-τή.
 — 7 ἐπαρθίκαν. — 9 μασεκολοῦσι. — 12 παεῖ. — 13 σκοτοθοῦσι. — 15 βοι-
 θοῦ. — 16 πιάσι. — 17 κύνος. — 18 ἔτηχε-γόνικε. — 20 πολλὰ λογιό.
 23 ἐξόντα-δόκαν. — 24 ἐκύνησεν-πάει. — 25 νηκῆσι. — 26 ὄπιος-κυνιγίση.
 — 27 πουφορή. — 28 βαροῦσι-σανεύγου-πονοῦσι. — 29 τοῦτα-δοῦ-γενοῦσι.

- Ἦρθανε μὲ τὰ κάτεργα ἔς τὸ Κάστρο κι' ἔξω βγαίνου
 κι' ἐν τῷ ἄμα μὲ σπουδὴ εἰς τὰ τειχιὰ ἀναβάνου,
 τὴν Κάντιαν ὄγιὰ νὰ δούν καὶ τὰ παβίονια ποῦνε,
 γιὰτὶ ὄλ' οἱ Τούρκοι αὐριο ἔχουσι νὰ κοπούνε,
 5 ὅπου θὰ βγοῦ νὰ πάσινε ταυτέρου νὰ τοὺς πιάσουν,
 ἔς τὴν Κάντιαν νὰ μπούσινε, γιὰ νὰ τὴν ἐχαλάσουν.
 Καὶ ἔς ὄρδινιὰ ἐβάναισι ἐτότες γιὰ νὰ βγοῦνε
 καὶ ἴλογαργιζανε χαρὰς κι' ὡσὰν γαμπροὶ νὰ μπούνε.
 Κ' ἠλέγαν, ὅλοι σὰν ἐβγοῦν τὴν πόρτα των ν' ἀνοίγουν,
 10 τὴν Κάντιαν νὰ πάρουνε κι' οἱ Τούρκοι θὲν νὰ φύγουν·
 ὁ Ἀλμερῆγος βιαστικός νὰ βγῆ νὰ τὴν ἐπάρῃ,
 ὄγιὰ νὰ δείξῃ πῶς ἴμορεϊ κι' ἔδειχνε ὡσὰν λεοντάρι.
 Ἄπο βραδὺς σὲ μιὰ μερὰν ἐπῆγαν οἱ Φραντσέζοι
 καὶ μίαν τρουμπέταν εἶχανε ἔς τὴ μέσην τως νὰ παίζῃ.
- 15 Γεῖς καπετάνιος ἦτον ἰκεὶ Νικόλαος ὁ Μότας
 κ' εἶχε Σκλαβούρους συντροφιὰ κ' ἐκεῖνος βγαίνει πρώτας.
 Κι' ὁ κόντας Μάρκος κ' οἱ Ρωμνοὶ μὲ τοῦτο ἐθαρροῦσαν
 καὶ ἄξιμαν τότε προεστὸ κι' ὀπίσω τ' ἀκλουθοῦσα
 ὅλοι σελντάδοι συντροφιαῖς, βγαίνου καπετανέοι,
 20 νὰ πᾶ νὰ πολεμήσουνε χαριτωμένοι νέοι.
 Καὶ τὴν αὐγίτσα ὁ λαὸς ἐβγαίνει κι' Ἀλμερῆγος,
 μὰ τοὺς Φραντσέζους ἔπιασε ὄλλους περίσσοις ρίγος,
 Ἐξῆ χιλιάδες ἦτονε ἐκεῖνοι, ὅπου κινῆσαν
 κι' ἀποὺ τὰ τόσα πάταχα οἱ Τούρκοι τὸ ἴγρικῆσαν.
- 25 Ἐς τὴν Κάντιαν ἐμπήκανε μέσαν νὰ μὴν τοὺς πάρουν
 καὶ ταῖς λουμπάρδαις πάραυτας ἀρχίζου νὰ ἴμολάρουν.

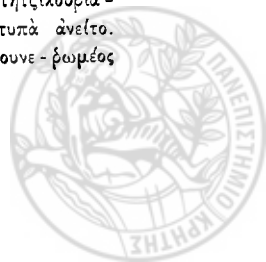
293

1 ἔρθανε - κάστρω - ὄξω βγένου. — 2 τὸ ἄμα - τυχιὰ ἀνεβάνου. — 3 δούν - ποῦνε. — 4 ὄλλοι τούρκοι - κοπούνε. — 5 ναυγοῦν - πάσουνε. — 6 μπούσουνε. — 7 ναυγοῦνε. — 8 ὡσὰν - μπούνε. — 9 ὄλλοισαν εὐγούν - νήγουν. — 10 ναφίγουν. — 11 βιαστικός ναύγι. — 12 δίζει - κεῖδουχνε. — 13 βράδεις - ἐπίγαν. — 14 στικμεσυντος - πέζει. — 16 κύνος - πρότας. — 17 χειρομνοί. — 19 ὄλλοι. — 20 χαριτωμένοι. — 22 ὄλλους - ρίγος. — 23 εἶτονε ἐκύνου. — 24 γρικίεσαν. — 25 ἐμπήκανε — 26 πάραντας.

- Ἄμμ' οἱ Φραντζέζοι βικητικά ἀρκουμπουζαῖς ἀρχίζου,
οἱ Τούρκοι γιὰ νὰ φύγουνε, τὸ Κάστρο ν' ἀφανίζου·
κ' ἐσώσανε ἐκεῖ σιμὰ ἔς τοὺς λάκκους τοὺς σιμόνου
καὶ εἰς τὰ παβιονία ἐμπαίνουνε πολλοὶ καὶ ξεφαντόνου.
- 5 Ἐφύγαν Τούρκοι κι' ὁ μπασᾶς ἔς τὸ Καμαργιώτη φτάνου
καὶ Τούρκοι ἐτύχανε ἐκεῖ καὶ ἔς ὀρδινὰ τοὺς βάνου,
γιὰ νὰ γυρίσουνε νὰ ἰδοῦν εἴπως καὶ δὲν νικήσουν
γῆ δὲ μπορὰ τὴν μπάρουνε, γιάντα νὰ τὴν ἀφήσουν
τὴν Κάντια, γιὰτ' ἦτονε Τούρκοι περίσσα ἴλιγο
- 10 καὶ κάθου ἀπάνω ἔς τ' ἄλογο κι' ἂν εἶναι, θέλεις φύγη.
Ἄμμ' οἱ Σκλαβούνοι ἔρχοντα ἀμάδι μὲ τὸν Μότα,
τὴν Κάντιαν ἐγυρίσανε καὶ φτάνου ὡς τὴν πόρτα.
Κι' ὁ κόντε Μάρκος κ' οἱ Ρωμοὶ ἕνα φορτὶ πατούσι
καὶ ταῖς λουμπάρδαις ποῦ βρηκε γυρίζου καὶ κινούσι
- 15 νὰ ρίκτου εἰς τὴν Κάντιαν, τὰ βόλια νὰ κτυποῦνε
ἔς ὄλα τὰ παραχάντακα, ὄγια νὰ τὰ χαλοῦνε.
Πέντε βολαῖς τὰ φόρτωσε καὶ σιὰ τῶν εἶχε βάλῃ
καὶ ἄμαν εἰς τὴν Κάντιαν ζημιὰ πολλὰ μεγάλη
Μά ἴνας παπᾶς κι' ἄλλοι Ρωμοὶ τὴ μπόρτα ἔξω πιάνου
- 20 μὲ τὰ τσεκούρι ἀρχίζουνε κομμάτια νὰ τὴ κάνουν.
Κι' ἀπῆτις τὴν ἀνοίξανε, μέσα ὁ παπᾶς πετάται
ἔς τὸ Κάστρο, ὄγια νὰ κολλᾷ καὶ Τούρκο δὲ φοβάται·
ἔς ὄλους τοὺς Τούρκους νὰ κτυπᾷ, ἂν ἦτο κι' ἄλλοι τόσο
καλὰ κι' οἱ Τούρκοι νὰ ἴτονε μονάχας ἐφτακόσι.
- 25 Καὶ δώκανε λαβοματιαῖς τοῦ νοῦ τοῦ ἱερέως
κι' ὄλοι ἄς του συγχωρήσουνε, γιὰτ' ἦτονε Ρωμαῖος.

1 ἄμοι. — 2 φηγουνε - κάστρω. — 3 σῶσανε - σήμα. — 4 ἐμπένουνε. —
5 ἐφύγαν τούρκοι - καμαργιώτι. — 6 ἐτύχανε. — 7 ἰδοῦ εἴπως - νηχίσουν. — 8
ἀφίσουν. — 9 λείγοι. — 10 ἀπάνω - φέγει. — 11 Ἄμοι σκλαβούνοι - ἀμάδι - μότα.
— 12 ἐγυρίσανε. — 13 ἕνα - πατούσι. — 14 πούβρικε - νουούσι. — 15 ρύκτου -
κτυποῦνε. — 16 σόλλα - χαλοῦνε. — 17 φόρτωσε. — 20 κους γιὰ τητζικούρια -
κομάτια. — 22 κάστρω - κολλὰ - τούρκο - φοβάτε. — 23 σόλλους - κτυπὰ ἀνέιτο.
— 24 εὐτακόσι. — 25 λαβοματιᾶς - ἱερέως. — 26 ὄλλοι - συγχωρήσουνε - βρωμέος

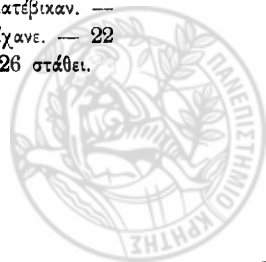
- Ἐκεῖ τὸν σκοτώσανε, νεκρὸς ἔς τὴ μπόρτα μένει
καὶ μέσα ὁ Ἀγαρηνὸς ἔστεκε ν' ἀνημένη
μὲ τ' ἄρματα νὰ στέκουνε, τ' ἄρματα νὰ κρατοῦνε,
ὄγιά νὰ διώχνουν τὸν ἐχθρό, νὰ μὴ δὲ σκλαβωθοῦνε.
- 5 Καὶ τουφεκιᾶς νὰ ρίκτουνε, σιτίτταις νὰ πετοῦσι
καὶ τ' Ἀλμερῆγο ὁ λαός, γιὰ νὰ καταλυθοῦσι.
Ἄμμ' οἱ Φραντσέζοι εὐρήκανε εἰς τὰ παβγιόνια τόσαις
πραγματευτάδων πραγματιᾶς καὶ τῶν Τούρκων ταῖς βρώσαις.
Μ' ἀπῆς εὐρήκαν τὰ καλὰ, τὴν νίκην τως ἀφῆκαν
- 10 καὶ τ' ἀρκομπουζα ρίκτουνε καὶ ρούχ' ἄφορτωθήκαν
κι' ἀντίς γιὰ κάργαις βάνουσι τ' ἀρνίθια καὶ κρεμνοῦσι,
κ' οἱ Τούρκοι νὰ τοὺς βλέπουνε, ἀρχίζουσι νὰ γελοῦσι.
Κι' ὁ Μοροζίνης μὲ λαὸ ἐθέλησε νὰ σώσουν,
ἄ λάχη τὸ ἐνάντιον, νὰ μὴ δὲ τοὺς σκοτώσουν.
- 15 Κι' ὁ Ἀλμερῆγος ἤθελε νὰ ἴμπῃ νὰ τὴν ἐπιάση
γῆ πούρη μὲ τ' ἀρκομπουζαῖς ὅλη νὰ τὴ χαλάση.
Ἐγύρισε καὶ συντηρᾷ λαὸ μακρὰ πῶς βιάνει,
κι' ὁ γενεράλης ἦτονε κ' ἔστεκε ν' ἀνημένη
πράμμα, ὅπ' ὀφωράτονε καὶ πῶς θὲ νὰ γυρίσουν,
- 20 γιὰ ταύτως ἔβγαλε λαὸ, γιὰ νὰ τῶνε βοηθήσου.
Καὶ τ' Ἀλμερῆγο εἶπανε, γιὰ ἴδὲ τὸ Μορεζίνη
μὲ τὸ λαόν του κι' ἔφταξε, νὰ ποῦ πῶς εἶν' καὶ 'κεῖνοι
ἔς τὴ μέση καὶ βοηθοῦσανε, γιὰτὶ δὲν ἐμποροῦμα
κ' οἱ Τούρκοι τότες κι' ὁ πασᾶς μπαίνουσι σ' ἓνα ρούμα.
- 25 Κι' ὁ Ἀλμερῆγος ἔδωκε λόγο γιὰ νὰ κινήσουν,
ν' ἀφήσουνε τὸν πόλεμον κι' ὀπίσω νὰ γυρίσουν.

1 σκοτώσανε. — 2 νημένει. — 4 διώχνου. — 5 πετοῦσι. — 6 καταλη-
θουσι. — 7 ἐβρίκανε. — 8 βρώσαις. — 9 ἀφῆκαν. — 10 ρίκτουνε - ρούχα φορ-
τωθήκαν. — 11 ταρνίθια - κρεμνοῦσι. — 12 τούρκοι - γελοῦσι. — 13 μοροζίνης -
λαὸ - σώσουν. — 14 ἀλάχει - σκότουν. — 15 μπεῖ. — 16 ὅλλη. — 17 ἐγί-
ρησε - συντηρᾷ - λαὸ - βιάνει. — 18 εἶτονε - νάνημένει. — 19 πράμα ὀποφωράτονε -
θυναγίρουν. — 20 ἐβοιθήσου. — 21 εἶπανε - μορεζίνη. — 26 νὰ φύσουνε -
ὀπίσω - γιρήσουν.

- Κ' ἐκεῖ ποῦ ἴστέκων ἄφροβα κ' ἤτονε κερδεμένοι,
 γυρίζοντας ἀπὸ ἴδεκεῖ, ἤτονε σκλαβωμένοι.
 Οἱ ἄρχοντες ἐβγήκανε κ' ἤτονε παωμένοι
 εἰς τὰ παβγιόνια τῶν Τουρκῶν ἤτονε καθησμένοι
- 5 καὶ δίχως ἔγνοια νάχουνε ἔπεσαν καὶ ἴλοξῶσαν
 καὶ μελλε γιὰ νὰ πέσουνε ἔς τὰ βάσανα τὰ τῶσαν.
 Κι' οἱ Τούρκοι ἀπὸ τὴν Κάντιαν, ποῦ βρίζουντα, ἐλέγαν
 τὸ Κάστρο πῶς νὰ δώσουνε καὶ βγάινασι καὶ ἴλαϊγαν.
 Τοὺς βλέπου πῶς γυρίζουνε καὶ τρέχοντας νὰ φεύγουν
- 10 καμπόσοι ἀπάνω ἔς τ' ἄλογα τότες καβαλικεύουν
 καὶ τρέχουσι ἀπάνω τως καὶ σῶνου καὶ πατοῦσι
 καὶ τοὺς Φραντσέζους βρίζουνε τ' ἀρνίθια νὰ κρατοῦσι.
 Οἱ Φράγκοι οἱ ἐπίλοιποι σὰν εἶδαν πῶς γυρίζει
 κι' ὁ Ἀλμερῖγος μὲ φωναῖς ἔδειχνε πῶς μανίζει.
- 15 Ὁ κόντες Μάρκος κ' οἱ Ρωμνοὶ σὰν εἶδασι κ' ἐκεῖνοι,
 γυρίζουσι κι' ἀφίνουσι τοῦ Τούρκο τὸ φορτίνι.
 Κι' οἱ καβαλιέροι τῶν Τουρκῶν ἐξήντα ἑκατεβήκαν
 κ' εἰς τὰ παβγιόνια σῶνουσι καὶ μέσα ἐκεῖ τοὺς βόηκαν.
 Ἐκεῖνους ἐσκοτώσανε καὶ τὸ ἄρχονταῖς ἐπιᾶσαν
- 20 καὶ τοὺς Φραντσέζους δένουσι καὶ τὴν τιμὴν ἐχάσαν.
 Καὶ πείρου ταῖς μπαντιέραις τως, ποῦ τσῆ ἴχανε στεμέναις
 εἰς ταῖς κορφαῖς τῶν παβγιονιῶν καὶ δειγναν κερδεμέναις.
 Ὁ Μορεζῆς ἐγύρισε μ' ὄλη τὴ συντροφιὰ του
 ἔς τὴ χώρα κι' ἀναστέναζε νὰ δῆ τὴν ἀπονιά του.
- 25 Εἰς τσῆ τριντζέραις μὲ σπουδὴ ὁ Ἀλμερῖγος ἴμπαίνει
 καὶ ἴσάθη, τοὺς συντρόφους του, ποῦ βγαλε νὰ ἴνημένη.

1 ἄυκει - κη τόν. — 2 γυρίζοντας - εἶτονε σκλαβωμένοι. — 3 ἄρχοντες
 εὐγίκανε. — 4 εἶτονε. — 5 δίχως ἔγνοια - λοξῶσαν. — 6 μελλε. — 7 τούρκοι -
 κάντιαν. — 8 κάστρωπος - βγένασι - κλέγαν. — 9 γυρίζουνε. — 10 ἀπάνω. —
 11 σόνου - πατούσι. — 12 ταρνήθια. — 13 ἐπίλοιποι - ἤσαν - γυρίζει. — 15
 ῥωμνοὶ - εἶδασι - κύνου. — 16 ἀφίνουσι - φορτήγη. — 17 ἐξόντα ἑκατεβήκαν. —
 18 κείς - σόνουσι - βρίζαν. — 19 ἐσκοτώσανε. — 21 πέρνου - πουτζίχανε. — 22
 εἰς τεσ. — 23 μορεζῆς - ὄλλη. — 24 χώρα - δῆ. — 25 μῆνει. — 26 σάθει.

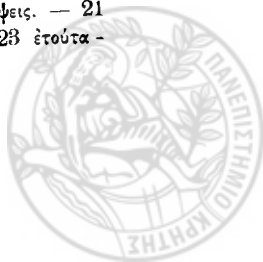

Μὰ οἱ Τοῦρκοι τοὺς ἐσφάζανε καὶ τ' ἄρματά τως βγάνου
καὶ παίρνου τσοὶ ἔς τὴν Κάντιαν καὶ τῆ φλακαῖς τοὺς βάνου.

Οἱ Φράγχοι ἐγλυτώσανε καὶ ἄλλοι Ρωμαιοὶ τόσοι,
Φραντσέζοι ἐγυρίσανε μονάχως ἐξακόσοι

- 5 καὶ ὄλη τοῦ Μότα ἢ συντροφιά καὶ ὄχι κανεὶς νὰ διαβῆ **296**
καὶ ὁ κόντε Μάρκος κ' οἱ Ρωμνοὶ ἔμπαινουσι δίχως βλάβη
μὰ μέσθ νὰ μαλώνουσιν οἱ ἄλλοι Τοῦρκοι φτάνου
ὅπου ῥθανε ἀπὸ τὰ Χανιά καὶ ἀρχίζουσε νὰ κάνου
χαραῖς πολλαῖς, πῶς ἔπεσεν ἡ δύναμις καὶ ἄθθη
- 10 καὶ ἔχου καὶ σκλάβους ζωντανούς ὁ ρήγας νὰ τὸ μᾶθη.
Γεῖς φλαμπουράρης ἄφηκε ἐκεῖ τὸ φλάμπουρόν του
καὶ δυὸ σακκιά ἐφόρτωσε ἀπάνω ἔς τ' ἄλογόν του
καὶ ἔτρεχε μὲ τὰ κρούση του ἔς ταῖς φόσσαις γιὰ νὰ σώσῃ
καὶ ὁ κόντε Μάρκος τοῦ ἔτυχε κ' εἶχε τὸν ἀνταμώση
- 15 κ' εἶπέν του, «φλαμπουράρη μου, ποῦ ἔχεις τὴν ἐδική σου
καὶ δὲ βιστάς τὸ φλάμπουρο ὅπου ἔτον ἡ τιμὴ σου;»
Καὶ ἑκείνος τοῦ ἔπε, «ἀφέντη μου, οἱ Τοῦρκοι μοῦ τὸ πῆραν
καὶ ὀπίσω μὲ ζυγόνασι καὶ κονταργιαῖς μοῦ ἔσφραν.»
Λέει του, «αὐτάνα τὰ σακκιά ἠθέλησες νὰ κλέψῃς
- 20 καὶ τ' ἀφέντος τὸ φλάμπουρο ἀφήκες νὰ μισέψῃς!»
Μὲ τὴ πιστόλα τοῦ ἔσφρε κ' εἶχε τότε σκοτώση
καὶ ὄλοι τὸν ἐπαινέσανε ἔς τὴ γδίκησι τὴν τῶσην.
Ἐτοῦτα ὄλα ἐστάθησαν ὄγια τὸ Μορεζίνη
ποῦ Ἄλμερτίγος ἔφυγε καὶ θάνατος ἐγίνη.
- 25 Ἔστεκε καὶ νὰ μὴ θωρῆ νὰ μπαίνη ἢ συντροφιά του,
τὸ πρόσωπόν του ἐχλώμιανε καὶ ἔκλαιγε ἡ καρδιά του.

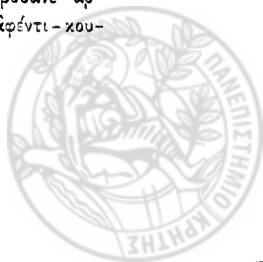
1 τοῦρκοι - ταρμάτατος. — 2 πέρνου - κάντιαν - τζὶ φλακαῖς. — 3 ἐγλη-
τόσανε. — 4 ἐξακόσοι. — 5 ὄλλοι - μότα - ὄχει. — 6 μπένουσι - δίχος. — 7
μαλόνουσιν. — 9 δύναμις - γάθει. — 10 ρήγας. — 11 φλαμπουράρης ἄφικε. —
12 διὸ σακιά ἐφόρτωσε. — 13 κρούσι. — 14 μάρκως - τοῦτηγε - ἀνταμωση. —
15 κύνεν - φλαμπουράρι. — 16 δεβαστάς. — 17 κύνος τούπε ἀφέντι - μοῦ πῆραν.
— 18 ὀπίσω - ζηγώμαση - σφραν. — 19 λέιτου. — 20 ἀφίκες - μισέψεις. — 21
πιστόλα - σφρε - ἐσκοτόση. — 22 ὄλλοι - ἐπενέσανε - γδίκηση. — 23 ἐτοῦτα -
ἐστάθικαν - μορεζίνη. — 24 ἔφιγε - ἐγίνει. — 25 θώρει.

- Γιὰ τ' Ἀλμερίγος τοὺς καπνοὺς καὶ τὴν ζηλοφθοσίαν
εἰς τοὺς Φραντσέζους ἔμεινε μεγάλην ἐζημίαν.
Καὶ πέσανε ἡ καυχῆσαίς, ὅπου ἔλεγε νὰ κάμη
νὰ βγῆ τὸ αἷμα τῶν Τουρκῶν νὰ τρέξῃ σὰν ποτάμι.
- 5 Ὅλοι οἱ Φραντσέζοι ἐστέκανε μὲ χεῖλη πρικαμένα,
γιατ' εἶχαν τοὺς συντρόφους τους μὲ τ' ἄρματα πιασμένα.
Οἱ Φράγκοι ὅπου ἔγυρσανε κ' οἱ καπετάνοι ἐμπῆκα
καὶ νὰ τοὺς βλέπουν ζωντανούς, εἶχαν μεγάλην πρίκαν.
Ὁ Ἀλμερίγος ἔκει ἔλεγε ἔρχονται ὀπίσω κ' ἄλλοι
- 10 κ' εἶχε μεγάλη σκότισι γιὰ κείνους ἔς τὸ κεφάλι.
Μὰ ὁ γενεράλης φτάνει ἔκει νὰ τότε συμπονέσῃ,
νὰ τοῦ πῆν παρηγοργαῖς, εἰς ἀρρωσιὰ μὴν πέσῃ.
Ἐτοῦτο ἐσιγύρισε σὲ χρόνους περασμένους
καὶ πιάσαν καὶ σκλάβώσανε ἄρχοντις ἀξιωμένους.
- 15 Ἦλθε μαντάτο κ' εἶπέ μου τὸ σκλαβωμῷ ἐκεῖνο
ἄρχου τοῦ Πολοκάπουλου, ἀφέντη τοῦ Κουρίνο·
κ' Ἀντώνη Σεμιτέκολο καὶ Βέκια κολονέλλο
καὶ νὰ τοὺς ξαγοράσωμε, πολλὰ σολντία θέλω.
Ἐτοῦτοι δύο ἄρχοντες δυὸ κάτεργα ὀρίζου
- 20 καὶ τῶν Τουρκῶν θέλου τὸ πῆ πολλοὶ ποῦ τοὺς γνωρίζου·
ὅπου καὶ τοῦτοι ἐβγήκανε, νὰ δού τὴν νήκησῃ σας
καὶ κείνοι ἐπιαστήκανε καὶ πῆγα κ' οἱ δικοὶ σας.
Τίς ξεύρει ἂν ἐζούσινε, γῆ ποῦ νὰ τοὺς φυλάξαν,
γῆ πούρῃ τοὺς ἔγνωρίσανε καὶ πιάσαν καὶ τοὺς σφάξαν;
- 25 Κ' ἄλλους πολλοὺς ἐπιάσανε καὶ τώρα θὰ ποθοῦνε
κ' ὡσὰν μετρήσουν τὸν λαόν, θὲ ν' ἀναζητηκτοῦνε.

297

2 ἔμεινε. — 3 ἡ καυχισές. — 4 ναυγεῖ-ἔμα-τρέξει-ποτάμι. — 5 ὄλ-
λοι-μέχλη. — 6 γιατίχαν. — 7 ὅπου-ἐμπκα. — 8 ἦχαν. — 10 σκότηση-
κύνους-κεφάλη. — 11 οἱ γενεράλεις φτάνν-τόνεσνπονεσει. — 12 πῆν παρι-
γοργῆς εἰς ἀρρωσιὰ μείν πέσει. — 13 ἐτοῦτο ἐσηγίρισε. — 14 σκλαβώσανε ἄρ-
χωντες ἀξιωμένους. — 15 ἦλθε-κύπε-τὰ σκλαβομῷ ἐκάνο. — 16 ἀφέντι-κου-
ρίνο — 17 σεμητέκολο. — 26 ὡσὰν μὲ τρίσουν-θνανάζυτικτοῦνε.

Μ' ὄλον ἐτοῦτο ἢ φρόνεψις τυχαίνει νὰ μετραῖται
καὶ τὸ κακὸ ὡσὰ γενῆ, γιὰ νὰ παρηγοράται.
Ἔτσι καὶ ὑψηλότῃ σου πρεπὸ ναι νὰ πομένη,
γιατὶ ἔτσι τὸ ἔχει ὁ πόλεμος καὶ πάνε οἱ ἀνθρωμένοι.

5 Πόσοι στρατιώταις ἔραουστοὶ ἐδῶ ἔς τὴ χώρα μέσαν
τὸ βόλι ἤρθε ξαφνικά καὶ ἐν τῷ ἅμα ἐπέσαν!
Μὰ τὸ φουσαάτο ὅπου ἔφερε ἔς τοῦ Χάνδακος τὴν χρεῖαν
ἐκεῖνοι, ὅπου ἐγλυτώσανε, εἶχαν λισοντερίαν.

Καὶ ἐγένῃ τὴσ ἀρρωστιά κ' εἰς τὸ σπητάλε ἐπηγαῖνα 298
10 καὶ ὄλοι οἱ Φραντσέζοι ὀλημερνὶς ἔς τὴν χώρα ἀποθαῖνα.
Ὁ Ἄλμερῆγος ἤθελε καὶ ἤλεγε νὰ γυρίσῃ
νὰ τόνε πάνε ἔς τὴν Ἀξιά ἴλιγο νὰ σταματήσῃ
καὶ εἰς τὴν ἀρμάδα τ' ἔβαλε καὶ εἰς τὸ νησί τοὺς βγάνε
καὶ ἀπὸ τὴν πίκραν ἀρρώστησε καὶ ἐκεῖ ἔχε ἀποθάνῃ.

15 Κ' οἱ ἄλλοι ἐμισεύσανε ἔς τὴν Φράντσα γιὰ νὰ πάσι,
τοῦ Μαζαρήνη γιὰ νὰ πούν καὶ ἄλλους γιὰ ν' ἀρδινιάσῃ,
Μὰ ἄκείνους, ὅπου ἔστειλε νὰ πάν νὰ πολεμήσουν,
νὰ μὴν δὲν πάνε ἔπρεπε, μὰ κεί νὰ τοὺς ἀφήσουν.

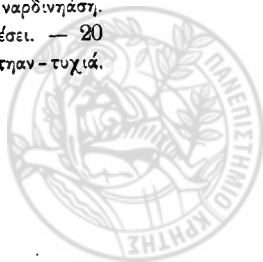
Τοῦτο εὐθύς ἀνέφεραν, τοῦ γαρδινάλη λέσι,
20 καὶ ὄσοι καὶ ἄν εἶχαν ἐδικούς ἔς τὴν Φράντσα, τότες κλαῖσι.

Ὅγια ὑπερηφάνειαν ἐκαῖνος ἐνικήθη
καὶ ἐκόψαν τὸ φουσαάτο του, καὶ ἔτσι δὲν ἐτιμήθη.

Τοὺς ἄρχονταῖς θὰ σὰς ἐπῶ, ποῦ πῆραν καὶ πῆγαν
ἔς τὴν Κάντια καὶ τὰ τειγιά ἐτρύπησαν καὶ φύγαν.

25 καὶ Ἀντώνη Σημιτέκολο εἰς τὰ Λανιά τὸν πάσι
δεμένο μὲ τὴν ἄλυσον, γιὰ νὰ τόνε χαλάσῃ.

1 μόλλον ἐτοῦτο - τηγένῃ. — 2 ὡσὰ γένει. — 3 ἔτζει - ὑψηλότι. — 4
ἔτζει - γιατρομένοι. — 5 στρατιώτες. — 6 βόλι ἤρθε ξαφνικά - ἐντόαμα. — 7
χαδάκως. — 8 ἐγλυτώσαναι ἔχαν. — 9 ἐγένει - ἀρρωστήα. — 10 ὄλλοι - ὀλη-
μερναῖς. — 11 ἀλμερῆγος - γηρήσει. — 12 πάναι - ἄξιας λήγο - στα ματήσει. —
13 βαλαῖ - νησὶ τοῦς. — 14 ἀρρώστησε. — 15 ἄλη. — 16 μαζαρήνη - γαρδινιάση.
— 17 ἔσπηλε - πάν. — 18 μάχη - τοῦς. — 19 τοῦτω ἀνέφεραν - λέσει. — 20
ἐδικούς. — 21 ἐνικήθει. — 22 δενετιμίθει. — 23 πηράναι. — 24 κάτηαν - τυχιά.

- Μ' ἀπῆς ἐφτάξασι ἐκεῖ, τὸν ἐρωτοῦν ἂν ἔχῃ
 ριάλιαν, νὰ ξαγοραστῇ ἔς τὴ Σούδα γῆ ἃ κατέχῃ
 νὰ τότε φέρουσιν ἐκεῖ, ὄγια νὰ τοὺς μηνύσῃ
 νὰ βῆγῃ μὲ βάρκα, νὰ βαστᾶ σολδιά, νὰ τοῦ βοθήσῃ
- 5 μὰ νὰ κατέχου κι' ἄρχοντας πῶς ἦτον δὲν ἠξεύραν
 δυὸ Τούρκοι τὸν ἐπήρανε τότες καὶ τὸν ἐφέραν
 εἰς τὴν Κολάτα καὶ ἀναψαν φωτιά, ὄγια νὰ δοῦσι
 καὶ ὡσὰν τὴν ἐκυττάξουνε, τ' ἀφέντη πᾶ τὸ ποῦσι.
 Καὶ ἀπῆς κυττάζου τὸ καπνὸ, ὅπου τὴ Σούδα μπαίνου
- 10 ἔς τὴ βάρκα ἀνθρώποι καὶ ἔρχονται κ' οἱ Τούρκοι κατεβαίνου
 καὶ εἶχασιν γράμμα, τὸ ὄνομα τοῦ σκλάβου γιὰ νὰ πέψουν **299**
 γνώριμο ἂν ἔχῃ γῆ δικό, γιὰ νὰ τότε γυρέψουν.
 Ἐδῶκά το τῷ σολτάδῳ κ' ἐκεῖνοι τὸ διαβάζου,
 ἐπροσκυνήσαν μέσα τως καὶ τὸ Θεὸ δοξάζου.
- 15 Ὡς τὴ Σούδα ἐγυρίσανε καὶ ὄξω ἔς τὴ γῆν ἐβγήκαν,
 ἔς τὸ Κάστρο ἀνεβήκανε καὶ περγατὴν εὐρήκαν,
 ποῦ ὁ προβεδόςος ἦτονε γνώριμος καὶ δικός του
 καὶ ἐν τῷ ἄμα ἔδραμε καὶ ἔπηγε ἀπατός του
 ἔς τὸ τόπον καὶ τοὺς ἔκραξε νὰ τὸν ἐξαγοράσῃ
- 20 κ' οἱ Τούρκοι τοῦ ἔπανε γιὰ μιά, ἃ θὰ τὸν ἀγοράσῃ.
 Καὶ ἔλάμνανε τὴ σύμβασι κι' εἶχε τοὺς ἐπλερώσῃ,
 ἔς τὴ βάρκα τὸν ἐβάλανε καὶ ἐλάμνανε νὰ σώσῃ
 ἔς τὴ Σούδα νὰ ξεκουραστῇ ἀπὸ τὰ βάσανά του
 καὶ ἐκάμασι ξεφάτωσαις ὄλοι γιὰ ὄνομά του.
- 25 Ὡς τὴ Σπιναλόγγα ἐπήγαγε, Φραντσέζους νὰ πουλήσου
 καὶ ἃ δὲν τοὺς ξαγοράσουνε, θὲ νὰ τοὺς καταλύσουν.

1 μαπεῖς - ἐροτοῦν. — 2 ρεάληαν - σουδα. — 3 μηνύσει. — 4 βῆγε - βα-
 στα - βοθίσει. — 5 εἶπον. — 6 διὸ τούρκοι - ἐπῆρανοι. — 7 ἡ στὴν κολάτα -
 φωτιά. — 8 ὡσαν - ἐκητάξουνε - τὰ φέντι πᾶ τόπουσι. — 9 ἀπὶς κητάζου - σουδα
 μπένου. — 10 κατέβενου. — 11 ὄνομα. — 12 γνώριμο - τον ἐγυρέψουν. — 13
 ἔδοκατο - κείνοι. — 14 ἐπροσκυνήσαν - τος - τότε ὁ. — 15 σουδα ἐγυρησαναῖ - εὐγι-
 καν. — 16 ἐβρίκαν. — 17 εἰτόνε γυρορήμος. — 18 τὸ ἄμα - ἐπέιγε. — 20 γο-
 ράσει. — 21 κάμαναι - σήβαση. — 22 ἐβάλαναι - ἐλαμναναι - σόσει.

- Τούτα γιὰ τούτους ἔγραψα μὲ λογισμό μεγάλο,
 μὰ πρέπει περισσότερο ὄγιά ν' ἀναθιβάλλω
 κ' ἔτσι συμπάθειο νὰ ζητῶ, ἀν εἶχα λησμονήση
 γῆ ὁ λογισμός μου ἔξέχασε κιανένα καὶ εἶχε ἀφήση.
- 5 Ὡ! κόσμε, πῶς ξανάστροφα σὲ βλέπω γυρισμένο
 καὶ πᾶσα δίκηον καὶ πρεπὸν ἔβρισκεται κουκλωμένο
 Μοῦ φαίνεται ἔς τὸ λογισμό τώρα πῶς εὐρεθῆκα
 ἐδῶ ἔς τὴν Κρήτην βάσανα καὶ παιδωμαῖς ἀφῆκα.
 Καὶ ἄδικα ἐθεμέλιωσεν, καὶ ἡ δικαιοσύνη φεύγει:
- 10 καὶ ἡ τύχη χωρὶς σκόταμα τὸ Κάστρο βασιλεύγει
 καὶ ἀντίς γιὰ δίκηο ἄδικο παίρνει ὅποιος δικαιοσύνη
 γυρεύει ἀπὸ τὰ λόγου τση καὶ ἀνθρωπον δὲν ἀφίνει
 οὐδένα νάχη ἀνάπαυσιν, καὶ ὅπου χαρὰ προβλέψη,
 τρέχοντας μὲ ὄργητα πολλή, γιὰ νὰ τότε παιδέψη.
- 15 Γι' αὐτὸς μετανοήσετε καὶ ἀφήτε τ' ἁμαρτίαις
 καὶ πάψετε ὅλα τὰ κακά, τὰς πλείσταις ἀσωταίαις,
 νὰ ῥθῆ ὁ Θεὸς ἔς τοῦ λόγου μας, νὰ μᾶς ἐβοηθήση
 καὶ τότες ὁ Ἄγαρινὸς νὰ μὴ μᾶς ἐνικήση.
 Κλάψετε ἴλιγο, κλάψετε, γιὰ τ' ἁμαρτήματά σας,
- 20 μὴ δὲ χαθοῦ τὰ σπήτια σας καὶ πάρου τὰ παιδιὰ σας.
 Κάλλιο ὀμπρὸς νὰ κλάψετε καὶ ὅλοι νὰ θρηνησῆτε,
 πρήχου νὰ τύχη σκοτωμός γῆ σκλάβωση νὰ δῆτε
 νὰ φύγετε ἀπ' τὴν ὄργην ὄχι τοῦ ὠχθρεμένου,
 ἀμμή τοῦ δίκαιου κριτοῦ Χριστοῦ Ἐσταυρωμένου.
- 25 Νὰ πᾶ νὰ βασανίζεστε καὶ ὅλοι νὰ τυραννᾶστε
 μά, τάσω σας, κιαιμιὰ βολὰ πῶς θὲ νὰ τὰ θυμάστε,
 νὰ λέτε πῶς τὰ κρίματα ἔς ἐκείνους εἶχε σῶση
 καὶ τότες τίς νὰ δυνηθῆ νὰ σᾶς ἐλευθερώση;

300

1 ἔγραψαν. — 2 περηστοτερά. — 3 συμπαθῆω - ζητῶ ἀνεῖ χαλις μονήσει.
 — 4 εἶχε. — 5 κουκλωμένο. — 6 λογιζμό. — 7 δικαιοσύνη φεύγει. — 8 τῆς
 χωρὶς. — 9 δικίο - πέρνει ὀπίος. — 10 γυρεύει - ἀφῆνει. — 11 νάχει. — 12
 ὠργιτᾶ πολῆ - πεδεύφει. — 13 γιὰ φτὸς μετανοήσεται - ἀφῆται τζὰ μαρτίαις. —
 14 ἀσωταίαις. — 15 ἐβοηθήσει. — 16 ἀγαρινὸς - ἐνικήσει. — 17 κλάψεται. —
 21 καλιὸ - θρηνησῆται. — 22 πρήχου - σκοτόμος.

- "Ω! οὐρανέ, πῶς δύνῃσαι τὸν κόσμον νὰ κυττάξης
 σὲ τόσα πλείσια βάσανα καὶ δὲν ἀναστενάξεις!
 ὁποῦ ῥχονται καθήμερονδ καὶ βροῖσκουσι ἐμένα
 τάχατες ἀπὸ τὸ Θεὸ εἶνε ἀποφασισμένα;
- 5 νὰ σκύψων μὲ τὴν κεφαλὴν, γιὰ νὰ τοῦ φαριστήσων
 καὶ ἂν ἔλθου καὶ ἄλλα βάσανα νὰ μὴν ἀδημονήσων;
 Ζημιαῖς ἀκόμη τρέχουσι ἔς τοὺς Χριστιανοὺς ἀπάνω
 καὶ τώρα σὲ κοτολογιὰ τοῦτα τὰ λόγια βάνω,
 πῶς Ἄλμερῆγος ἔλεγεν, πῶς ἔχει νὰ νικήσῃ
- 10 καὶ ἔβγηκεν προθυμεροὶ τὸν Τούρκον νὰ κτυπήσῃ.
 Ἄμμη γιὰ ἑρηφάνεια ἐγύρισε καὶ ἔαθη
 καὶ πέσαν ἢ ἐλπίδες του ἔς τοῦ νεροῦ τὰ βάθη.
 Τώρα γνωρίζων βέβαια ξάπτου τὰ κρίματά μου
 καὶ ὅλα μὲ πολεμοῦσινε καὶ κόπτουν τὰ παιδιὰ μου.
- 15 Ὅπου σὲ λίγο ἔστεκε νὰ μῆ καὶ νὰ νικήσῃ,
 νὰ φύγῃ καὶ εἰς τὸ Ἄγαρηνοὺς τὰ χεῖρα νὰ τὸ ἀφήσῃ.
 Νὰ πάθουνε τὰ κρίματα, θωρῶ τὴ ἑυτεργιὰ μου,
 μ' ἂν εἶνε καὶ πληθύνουνε, θὰ ρίξου τὰ τειχιά μου,
 νὰ μπουῖσινε ἔς τὴ χώρα μου, σκάπτοντας νὰ μὲ πιᾶσου
- 20 καὶ ἔκείνοι, ὁποῦ μὲ βλέπουνε, θέλουσι νὰ μὲ χᾶσου.
 Ὡς πότε, τύχη, ἄπονη, ἐμένα νὰ γυρεύγῃς
 καὶ νὰ μοῦ δίδῃς χαλασμοὺς καὶ ὅλο νὰ μὲ παιδεύγῃς;
 Ὡς πότε, τύχη, βούλεσαι, ὡς πότε, τύχη, νὰ ἔχῃς
 νὰ δίδῃς τέλος τούτης δὲ τὸ ἀσβολωμένης μάχης;
- 25 νὰ βλέπουνε τὰ μάτια μου νᾶναι ἀνακατωμένα
 τὰ δυὸ φουσσάτα νὰ κολλοῦ, εὐρίσκουνταν κλαθμένα.

301

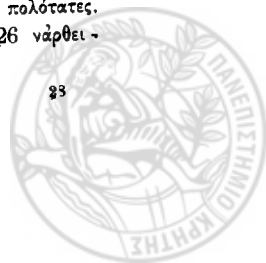
1 ὁ οὐρανέ - δηνεῖσαι - κητάξεις. — 2 σαιτώσα. — 3 βροῖσκουσι. — 4
 τάχαταις - εἶνε. — 5 φαριστήσων. — 6 ἀδημονήσων. — 7 ζημιαῖς - τρεχούναι -
 ἀπάνω — 8 σεκοτολογιὰ — 9 ἀλμερῆγος - νικεῖσαι. — 10 βγήκεν προθυμερη - τούρ-
 κον - κτείπησει. — 11 περηφάνεια ἐγήρισε - χᾶθει. — 12 γνωρίζων - κρηματά. —
 13 ὅλα - πολεμοῦσιναι. — 14 σελήγω - μπεῖ - νικήσει. — 15 φήγει. — 17 πα-
 θούναι - κρηματα. — 18 πληθύνουνε - τυχειά. — 19 μπουῖσινε. — 20 βλεπουναι
 θελοῦσι. — 21 ὁσπῶται - γυρεύγεις. — 22 δίδεις χαλάς μουσ - πεδέυγεις. — 23
 ὅς - τύχει - νὰ χεῖς. — 24 δίδεις - εἰς τοῦ ἐν τῷ ἀσβολόμενης μάχης. — 25 ἀνα-
 κατόμενα. — 26 κολοῦ.

- Εἰς τοὺς Φραγκοσέζους ὡς ἐπὰ ἔστεκε ἡ χαρὰ μου
 νᾶλλθουν νὰ πολεμήσουε ὄγια βοήθειά μου
 "ὦ! κακομοῖρά μου καρδιά, ἴντα φωτιά σ' ἐπιάσε
 καὶ δὲν ἔμπορεῖς νὰ γιαιτρεφτῆς, μὰ ὀλημερνὶς χαλαῶσαι
- 5 μὲ τόση μάνητα Τουρκῶν τόσον κακὸν νὰ βάλῃ,
 νὰ τύχουε ἔς τὰ χέργια τως νὰ φύγουν οἱ μεγάλοι·
 γιαιτὶ μὲ δίχως μέτρησι, ὅπου ἔπρεπε νὰ γνώσῃ,
 ἐπῆγε τοὺς σολτάδους του τοῦ Τούρκου νὰ τοὺς δώσῃ.
 Τότες γενεραλῆσιμον ἔς τὴν Βενετία κάνουν,
- 10 τὸ Μορεζίνη βγάνουσι καὶ Μορεζίνη βάνουσι
 τὸν Τζώρτζη, ἔπου ἔτον ἄξιος διὰ νὰ πολεμήσῃ
 καὶ ἔδωκάσι του καὶ σολδιά ἐτότεσ νὰ κινήσῃ
 νὰ ῥῆθῃ ἔς τὸ Κάστρο μὲ σπουδὴν, τὸ πέλαγος νὰ ῥίξῃ
 τὴ Κρήτη, τ' Ἄρτσιπέλαγος, τὸ Τούρκο νὰ ἔξορίσῃ
- 15 ἀπὸ τὰ δώδεκα νησιά, τοῖ μπέηδες νὰ πιάσῃ,
 ἂν τύχουε μὲ τὸν μπασιᾶ ἔς τὴν Σίφουνο νὰ πᾶσι.
 Μὲ τὸ καράβι του ἔτραξεν ἔς τὸ Κάστρο καὶ ἀποσώνει
 καὶ τοὺς σολδάδους ἄρχισε μ' ἀγάπη νὰ πλερώνῃ
 καπετανέους κι ἄρχονταῖς ποῦ τὸν ἐκαρτεροῦσαν
- 20 καὶ ἀγάπη ἔς ὅλους ἔδειξε κι ὅλοι τοῦ ἐφαριστοῦσαν.
 Τὸ κάτεργό του ὠρδίνιασε καὶ ὅλα ἔδυναμώσε τα
 καὶ λουμπαρδαῖς ὀλημερνὶς πολλόταταις ἐπέτα
 ἡ χώρα πρὸς τὸ Ἄγαρηνούς, ὅπου τοὺς ἐτηροῦσα
 κ' οἱ Τούρκοι πάλε σαῖττιαῖς ἐκροῦγα καὶ ἔπετοῦσα
- 25 Καὶ ὁ Μορεζίνης ἔς ὀρδινιά ἔβαλε νὰ μισέψῃ,
 νᾶρθῃ τριγύρου ἔς τὰ νησιά, τοὺς Τούρκους νὰ γυρέψῃ.

302

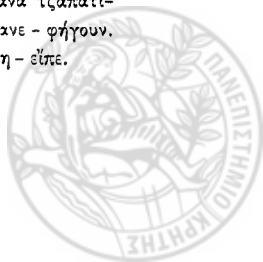
1 στοῦς. — 2 πολεμήσουσαι. — 3 ὁ κάκο μήρα. — 4 μπορεῖς - γιὰ τρέ-
 φτης - ὀλημέρνης. — 6 χούναι - τος - φήγουν. — 7 γιὰ τιμὲ δίχως - γνώσει. — 8
 ἐπίγε τοὺς σολτάδους. — 10 μορεζίνη βγάνουσαι. — 11 πολεμήσει. — 12 δο-
 κάσι - κηνείση — 13 νάρθει - ρήζει. — 14 τούρκο - ξορήσει. — 15 πιάσει. —
 16 τύχουσαι - σήφουνο - πάσει. — 17 καράβη. — 18 τοὺς - ἄρχησε - πλερόνει. —
 20 σῶλλους ἔδειξε - ὀλλοί — 21 ὠρδίνιασε - ὀλλά. — 22 ὅλοι μέρνης πολότατες.
 — 24 πάλλαι σαητιαῖς. — 25 μορεζίνης σαρδηνιά - μισέψει. — 26 νάρθει -
 νηστιά.

- Ἐτότες ἐκινήσανε καὶ τὰ νησιά περνοῦσιν,
τὰ μπεργατίνια εἶχανε ἔξω, ὄγια νὰ δούσιν,
ἂν τὴν ἀρμάτα τῶν Τουρκῶν γῆ μπέηδαις ἃ ἴδουν
νὰ φύγου νὰ γυρίσουνε, νᾶρθουν νὰ τοῦ τὸ ποῦνε.
- 5 Καὶ ἔκεινος εἶχε ἔπεθυμιᾶ μεγάλη, γιὰ νὰ σμίξουν
καὶ ἴλάνασαι καὶ τ' ἄρμενα ὤρισε γιὰ ν' ἀνοίξουν,
νὰ φτάξουσιν ἕως τὴν Χιὸ φόρησι νὰ τοῦ λάχη
καὶ παρακάλειε τὸν Χριστὸν τούτην τὴν χάριν νᾶχη,
ὄγια νὰ δώση πόλεμον καὶ τούτη νὰ τσακίσουν
- 10 καὶ μὲ βοήθειαι τοῦ Θεοῦ ἔς τὸ Κάστρο νὰ γυρίσουν.
Τότες θωροῦν τὰ μπεργατὰ τοὺς μπέηδαις κι' ἐβγαῖναν
ὁποῦ τῷ Λέρος τὸ νησί καὶ πρὸς τὴ Μέμπρο ἐπηγαῖναν.
Καὶ τότες ἐγυρίσανε καὶ τὸ μαντάτο φέρουν
τοῦ τζενεράλε κ' εἶπά το καὶ ὅλη τὴ νύκτα μένουν,
- 15 νὰ ἔμπου ὅλοι ἔς ὀρδινιά, τ' ἄρμκα νὰ κρατοῦσι,
νὰ πᾶ νὰ τσ' ἀπαντήσουνε καὶ νὰ μὴν καρτεροῦσι.
Καὶ ἔς τὰ νησιά φτάνουσι ὅλα καὶ συμμερίσαν
καὶ μνήμη τότες καὶ μιστὸ γιὰ τοῦτο ἀποκτῆσαν.
Κ' οἱ μπέηδες ἠθέλανε νὰ φύγουν, νὰ περάσουν
- 20 ἔς τὸ Καβοσπάθα νᾶλθουνε κ' εἰς τὰ Χανιά νὰ φτάσουν.
Πρὸς τὸν Μωρέα ἤρχουνταν γιὰ νὰ μὴ τσ' ἀμποδίσουν
κι' ὁ τζενεράλες τοῖς θωρεῖ κ' εἶπε νὰ μὴν τσ' ἀφήσουν
καὶ κράζει τὸν Ἀμυργιαλῆ κ' εἶπέ του γιὰ νὰ πιάση
πρὸς τοῦ Τσηρίγου τὴν μερὰ καὶ πάρα ἄμπρὸς νὰ φτάση.
- 25 Ὁ Μορεζίνης ὄλπιζεν καὶ ἤθελεν νὰ νικήση
καὶ ὅλ' ἢ ἀρμάτα ἔτρεχε νὰ πᾶ νὰ τσ' ἀφανίση.

303

1 ἐκινήσανε - περνοῦσιν. — 2 ἔξω - δούσιν. — 3 μπεεθεδες ἀδοῦναι. —
4 φήγγου. — 5 εἶχε πεθυμια - νᾶς μήξουν. — 6 ὄρησε - νήξουν. — 7 χαιο-
λάχει. — 8 παρακαλοῖε - τούτην - χαρὴν νάχει. — 9 δώσει - τζὰ κήσουν. — 10
γυρισουν. — 11 τοταῖς θωροῦν - εὐγέναν. — 12 τζι - νήση - μεν προ ἐπηέναν. —
13 ἐγηρήσανε - τῶ. — 14 ὅλοι τνήκτα. — 15 σορδηνιά. — 16 πανὰ τζακατι-
σοῦναι - καρτερούσει. — 17 νισιὰ φτάνουσει. — 18 μήστο. — 19 ἠθέλανε - φήγγου.
— 20 ναλθοῦναι. — 21 μορεὰ ἤρχουνταν - τσαποδήσουν. — 22 θορη - εἶπε.

- Τότες θωροῦν οἱ μπέηδες ὅλα πῶς κατεβαίνουν
καὶ πῶς ἀρχίζου λουμπαρδαῖς σὲ πόλεμον νὰ μπαίνουν.
Καὶ οἱ Τούρκοι λάμνουν κ' ἔρχονται ἔς τὴ Μῆλο ἀπὸ ἴσιων
καὶ ὁ Μορεζῆς ἐγύρισε μὲ πόλεμον περίσσον,
- 5 ὁ τζενεράλες κ' οἱ ἄρχοντες κι' ὅλοι μικροὶ μεγάλοι
κ' εἶπε νὰ πιάσουν τ' ἄρματα καὶ ὤρισε γιὰ νὰ βάλῃ
ἀπάνω τὸν σταντάρδο του γιὰ μινὰ νὰ τὸν ἀνοίξουν,
νὰ τὸν ἐδοῦν οἱ μπέηδες πῶς θὲν νὰ τοὺς ἐπνίξουν.
Κ' οἱ μπέηδες ἐφεύγανε, πόλεμον νὰ μὴ δώσουν
- 10 κ' εἶχανε ταῖς ἐλπιδαις τως, πῶς δὲν μπορεῖ τοῦ σώσουν.
Καὶ τὰ χοντρά τὰ κότεργα ἀρχίζουν νὰ κολλοῦσι
πρῦμαις, κατάρτια καὶ κουπιὰ νὰ δίδουνε νὰ σπούσι.
Τότες ἔμποδίζουν τὰ μισὰ καὶ δίδουνε ἔς τὴ ξέρα
καὶ τ' ἄλλα φεύγου μὲ πολὺ φόβο καὶ τοῦτα ἔφερα
- 15 ἐκεῖ ἔς τὴν ἄκρα τοῦ νησιοῦ στῆ Μῆλος τὰ νικοῦσι
καὶ ἔδιδασινε ἔς τὸ γιὰλὸ ἔξω ἔς τὴ γῆ νὰ βγοῦσι.
Μὲ δίχως δύναμι καὶ ἀντριά ἐκεῖνα ἐνικηθῆκαν
κ' οἱ Φράγκοι τοὺς ἐπήρανε ὅλους κι' ἀφανιστῆκαν.
Πᾶσα σολτὰδος ἐδεκεῖ ἐχαίρητο κ' ἠθώργιε
- 20 τὴν καταδίχην τῶν ἐχθρῶν καὶ ἔκανε ὅ,τι ἐμπόργιε.
"Ἄνδρες ἐπέσχν ἄξιοι κι' ἀρέντες ἴπαινεμένοι
κ' εἶχαν τὰ πρόσωπα χλωμά, ὡσὰν ἀποθαμένοι.
Ἐκείτουτον εἰς τὸ γιὰλὸ Τούρκοι πολλοὶ πνιμμένοι
κ' οἱ σκλάβοι ἐχουγιάζανε πῶς εἶν' ἴλευτερωμένοι.
- 25 Κ' οἱ μπέηδες ἐβλέπανε τὰ κότεργα σπασμένα
καὶ ἴστέκανε δίπλα ἔς τὴ γῆ κ' εἶχάν τα νικημένα.

304

1 θωροῦν - κατεβένουν. — 2 ἀρχίζουλουμ μπαρδές. — 3 τούρκοι - μίλο ἀπόπηση. — 4 ἐγήρησε - περίσσον. — 5 ὅλλοι μικρη. — 6 εἶπε - πειάσσον - ὀρήσε-βάλει. — 7 ἀπάνω - τόνα νήξουν. — 8 τοῦς ἐπνίξουν. — 10 τως - σόσσον. — 11 ἀρχίζου - κολοῦσει. — 12 πρήμες - σπούσει. — 13 ταμησά. — 14 πολη — 15 στῆ νάκρα - μίλος. — 16 ἔξω - γῆ - βγοῦσι. — 17 δίχως - ἐκεῖνα ἐνηκηθῆκαν. — 18 τοῦς ἐπήρανε ὅλους - ἀφαῖστηκαν. — 19 ἐχέριτο - θόργιε. — 20 κατὰ δῆ-κην. — 21 πεννεμένοι. — 22 εἶχαν - χλωμά ὡσὰν. — 23 ἐκῆτου τὸν - τούρκοι - πνιμμένοι. — 24 εἰλευτερομένοι.

- Καὶ τοὺς λεβένταις νὰ θωροῦν δεμένους νὰ τοὺς πιάνουν,
νὰρχουνται ἔς τὰ Βενέτικα κάτεργα νὰ τοὺς βάνουν.
Νὰ συδρημόνεται ὁ λαὸς νὰ μπαίνουν νὰ τοὺς γδύνουν
τσοὶ σκλάβους γιὰ νὰ γλοῦσινε, ἑλύτερους νὰ τσ' ἀφίνουν.
- 5 Τότες σὰ τ' ἀπαδειάσανε, κινουὺν χαραῖς καὶ κάνου
καὶ ἀπὸ τῆ γῆ τὰ σέρνουσι κ' εἰς τὸ γιαλὸ τὰ βάνου
καὶ ταῖς μπαντιέραῖς τῶν Τουρκῶν ἀνάποδα τοὺς δένου
καὶ εἰς ταῖς κορφαῖς τῶν καταρτιῶν τὸ ἅγιο Μάρκο σταίνου.
Ἐρρίζαν τόσαις λουμπαρδιαῖς, ὁποῦ δὲν ἀκουστήκα
- 10 εἰς ἄλλο κάστρο νὰ γενῆ, οὔτε ἄλλου ἐγινῆκα.
Κινούσινε καὶ παίρνου τα, ἔς τὸ Κάστρο γιὰ νὰ ἴμποῦνε.
γιὰ νὰ τὸ ἴδουν οἱ Κρητικοί, ὅλοι τους νὰ χαροῦνε.
Κι' ἀπῆς ἐφτάξασιν ἐκεῖ, χαραῖς πολλαῖς ἀρχίζου,
κ' οἱ Τούρκοι ὡσὰν τὰ ἴδανε, κλαίγουνε καὶ ρανίζου.
- 15 Μ' ἀρχίζουν πάλι νὰ πετοῦ λουμπάρδαις νὰ χαλοῦνε,
ὄγια νὰ δείξουνσι καρδιά τὸ πῶς δὲν τὸ ψηφοῦνε.
Κ' οἱ μπέτηδες, ποῦ ἴφύγανε, καλὰ ἔο μαθημένοι,
μὰ ἑκείνοι ἐκομπώθησαν καὶ μείνασιν πιασμένοι.
Ἐπήγαν καὶ ἔκρουβίστηκαν σὲ κάστρο, νὰ ἴμποροῦνε
- 20 ἀ πάσινε τὰ Φράγκικα, ποτὲ νὰ μὴ τὰ βροῦνε
Ἐς τῆ θάλασσα ἐμαλόνασι, τὸ Κάστρο ἐπολεμᾶτο
κι' ἀπὸ τῆ τόσαις λουμπαρδιαῖς οἱ πύργοι ἐδίδα κάτω.
Νίκαις γρικῶ καὶ γίνονται κ' εἶναι χαρὰ μεγάλη,
μὰ δὲ θωρῶ τὸν ὄχουθρὸ νάλλθη κιανεῖς νὰ βγάλλη
- 25 ἀπ' ἐδεπά, ν' ἀνοίξουνε ἡ πόρταις ἡ δικαῖς μου,
καὶ τοῦτο, σὲ παρακαλῶ, κάμε το ἐσύ, Θεέ μου;

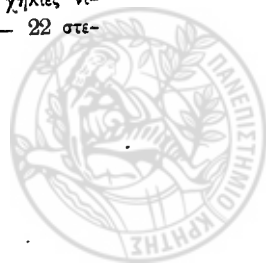
305

1 θωροῦν - πειάνουν. — 2 νὰρχόντε - τοῦς. — 3 μπένουν - γδύνουν. — 4 γλοῦσιναι. — 5 κοινοῦν. — 6 ἀποτήγη - σερνούσει. — 7 τες. — 8 μαρκωστένου. — 10 κάρδος - γενεῖ οὔτε - ἐγινῆκα. — 11 κ' οἱ νοῦσινε. — 12 ὅλλοι - χερῶν. — 13 ἀρ, εἰζου. — 14 τούρκοι ὡσαντάδανε κλεγοῦναι. — 15 μαρχειζου πάλει. — 16 δειξουσι - ψειφοῦναι. — 17 φήγανε. — 18 κοινή ἐκομπώθησαν - μὴνάσιν πιασμένη. — 19 ἐπέγαν. — 20 φρακῆκα - βροῦνε. — 21 ἐπολεμάτο. — 22 ἐδιδάκατο. — 23 νίκες γρικῶ - γίνονται κείναι. — 24 θωρῶ - νάλλθει - βγάλλει. — 25 νὰ νίξουναι οἱ πόρτες ἡδικές.

- νὰ σὲ δοξάσῃ ὁ λαὸς καὶ νὰ σοῦ ἴψχαριστήσῃ
καὶ τ' ἄρματα καὶ λογισμοὺς σὲ μιὰ μερὰ ν' ἀφήσῃ·
γιατὶ μοῦ ἴχάρισες ἐσὺ ἀνάπαυσαις περίσσαις
κι' ὄρριζον τόπους καὶ χωριά καὶ κήπους μὲ ταῖς βρύσαις·
- 5 καὶ μ' ἄζηκες πολλοὺς καιροὺς κ' ἔστεκα ἴναπαυμένη
καὶ τώρα οἱ Ἰαγαρηνοὶ μὲ κρίνουν τὴν καυμένην.
Μάχω τὰ θάρρη μου ἴς ἐσέ, γιὰ νὰ μ' ἔλευτερώσῃς
καὶ νὰ μοῦ δώσῃς στόλισιν καὶ νὰ μὲ ξαναγνώσῃς·
ν' ἀναπαυτοῦν οἱ Χριστιανοί, τ' ἄρματα νὰ φυλάξουν
- 10 κι' ὄλαις τῇ γνώμῃς τῇ κακίῃς, ὁποῦ ἴχανε, ν' ἀλλάξουν.
Θέλει γυρίσῃ ἀνάκλησις ἴς τὴ Κρήτη κ' εἰς ἐμένα
καὶ νὰ μὴ πλερωθοῦσενε τὸ τ' ἔχουν καμωμένα.
Μὰ τοῦτο δέομαι καὶ ἐγὼ γιὰ λύπησῃ δικὴ σου,
μὴ ἴμποῦσινε μὲ τὸ σπαθὶ μέσα, νὰ μὲ νικήσου.
- 15 Μὰ τούτ' ἴ πλείσια ἄρρητα, ὁποῦ θωρῶ σιμά μου,
μοῦ προμηγᾶ λύπη πολλὴ εἰς τὰ τελειώματά μου.
Ἰα μπεῖλιγια πιάνουσι κι' ἄρμάταις πολεμοῦνται
καὶ χίλιας νίκαις κάνοῦσι ἴς ἐμὲ δὲν ὄφελούνται·
γιατὶ ἔχω μιὰ διπλὴ φωτιὰ ἀνάδια μου καὶ ξάφτει
- 20 καὶ πᾶσα μέρα καὶ ἐμὲ καὶ πᾶσα ἴνα βλάφτει.
Πῶς θέλω νᾴχω τὴ χαρά, ἄν εἴν' καὶ δὲ γυρέψῃ
τέτοια ἀγιάτρευτη πληγὴ κιανεῖς νὰ μοῦ γιατρέψῃ;
Καὶ τότες θέλω ἴδη χαράς κ' ἐγὼ ν' ἀναγαλλιάσω
καὶ νὰ φιλήσω τὸν γιατρὸν καὶ νὰ τὸν ἀγκαλιάσω.
- 25 Καὶ ὁ γενεράλες ἔδωκε λόγο πῶς θὰ κινήσῃ
κι' ὄρδίνιασε τὰ κάτεργα κ' εἴχεν τα παλαμίσῃ.

1 δοξάσει - ψχαριστήσει. — 2 τάρματα - ἀφύσει. — 4 ὄρριζον τοποῦς - χωριά. — 5 πολλοὺς καιροὺς - νὰ παυμένοι. — 6 κρίνουν - καυμένοι. — 7 θάρρη - μελετερώσεις. — 8 δώσεις - ξαναγνώσεις. — 9 τάρματα - φυλάξουν. — 10 ὄλαις τῇ γνώμῃς - νὰ λάξουν. — 11 γηρήσει: ἀνάκλησεις. — 12 πλερωθοῦσεναι. — 13 τούτο δέομαι - λύπεισαι. — 14 ἴμποῦσιναι - σπαθὶ. — 15 τούτη - θωρῶ. — 16 προμηγᾶ - πολλὴ - τελειοματά. — 17 πιάνουσι - πολεμοῦντε. — 18 χίλιες νίκαις - ὄφελούνται. — 19 διπλεῖ. — 20 πᾶσα ἐνά. — 21 δεγυρέψιν. — 22 στε-
τία ἀγιάτρευται.

- Κι' ἀπῆς τὰ παλαμίσανε, ἀπὸ τὸ Κάστρο βγαίνου
 κ' ἔρχονται ἔς τ' Ἀρτσιπέλαγος κι' ὄλα ἔς τὴ Μῆλο μπαίνου.
 Κ' ἡ караβάνα τῶν Τουρκῶν ἦτονε κινήμενη,
 ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἦτονε μισομένη.
- 5 Εἶχε μεγάλαις πραγματειαῖς μέσαν, πολλὰ λινάργια,
 εἶχανε ρίζια καὶ φαγιά κι' ἀλλὰ ἔχασινε στάργια.
 Μεσὰ ἔτανε πολλὸς λαὸς ταῖς πραγματειαῖς ὠρίζαν
 κ' οἱ Φράγχοι νὰ τοὺς πιάσουνε, ποτέ τως δὲν ἐλπίζαν.
 Ἐκατεβῆνα κ' ἔρχοντα μὲ τὸ πολὺ γομάρι
- 10 κ' ὁ Μορεζίνης τό ἔμαθε καὶ βγαίνει νὰ τὴν πάρη.
 Ἦτον καὶ καραμουσάλια καὶ ἑῖνα φορτωμένα
 καὶ μὲ τοὺς Τούρκους τοὺς πολλοὺς ἦτον ἀρματωμένα.
 Συντρόφους εἶχανε Ρωμνοὺς καὶ στέκασι ὀμάδι
 καὶ τότες τὰ Βενέτικα σηκόνονται τὸ βράδου,
- 15 νὰ φτάξουν ἔξω πρὸς τὴν Χιδὸ νὰ τὴν ἐκαρτεροῦσι
 κ' ὄξω ἔς τὴ γῆ ἐστείλανε καίτι νὰ ῥωτοῦσι,
 νὰ ἴδω ἂν ἀπεράσανε, κ' εἶπαν πῶς δὲν ἤξεύρου
 καὶ τῶν κατέργων ὀρδινιὰ ἔδωκε γιὰ νὰ φέρου
 καράβια, κάτεργα χοντρά ἔς τὸ πέλαος νὰ δέσουν
- 20 κ' ἠθέλασινε βέβαια ἔς τὰ χέργια τως νὰ πέσουν.
 Ὅλοι ἔς τὰ κάτεργα ἦτονε μὲ βλέψηση μεγάλη
 λάμμοντας τὰ καράβια τως ἔς τὴ μέση νὰ τὰ βάλη
 Ἔνα καράβι πάει ὀμπρός, ποῦ κ'ράζασι σουλτάνα
 κ' ἐκεῖνο ὀλομόναχο θέλει τὴ караβάνα,
- 25 νὰ πολεμήσῃ μὲ ταυτὴ κι' ἄλλο νὰ μὴ σιμώσῃ
 τότες κ' εἰς τῷ Χριστιανῷ τὰ χέρια νὰ τὰ δώσῃ.

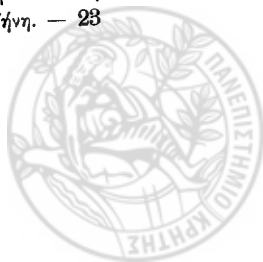
307

1 ἀπῆς - βγένου. — 2 ἔρχονται - ὄλλα - μῆλο. — 3 εἶτονε κινήμενη. —
 4 Ἀλεξάνδρειαν εἶτονε. — 5 ἔχε - λινάργια. — 7 πολλὸς - ὠρίζαν. — 8 τοὺς
 πιάσουναι. — 9 ἐκατεβῆνα - πολλὸ γομάρι. — 10 μορεζίνης - βγένει - πάρει. —
 11 κείνα φορτωμένα. — 12 πολλοὺς εἶτον αρματομένα. — 13 σὴν τροφούς - ὀμάδη.
 14 τῷ βράδῃ. — 15 ἔξω - χνὸ - ἐκαρτερούσει. — 16 ὄξω - καὶ κεῖ - ρωτοῦσι. —
 17 ἤξεύρου. — 18 ἔδωκε. — 19 πέλαως. — 20 τος. — 21 ὄλλοι - εἶτοναι -
 βλέπειση. — 22 τος - μέσει - ταβάλει. — 23 καράβη - ὀμπρός - κ'ράζασει. — 25
 πολεμήσει - σημόσει. — 26 ταδύσει.

- Μὰ τὸ πουρνὸ κυττάζουνε ἄρμενα καὶ προβαίνου,
 ἐπιᾶσαν ὄλοι τ' ἄρματα κ' ἐστέκην ν' ἀνημένου.
 Ἄφῆκαν καὶ σιμόνουσι κ' ἀπὸ 'κει ξεπορτίζουν
 ὄλ' ἢ ἄρματα κ' ἔρχεται ἐκεῖ καὶ τὴ γυρίζου.
- 5 Κ' ἀρχίζουσιν ἢ λουμπαρδιαῖς, τ' ἄρμενα νὰ σφαλίσου
 καὶ νὰ παραδοθούσινε νὰ μὴ δὲ τοὺς βουλήσου.
 Μὰ οἱ Τούρκοι εἴχανε καιρὸ κ' ἠθέλασι νὰ φύγου
 καὶ τότες τρέχουν δυὸ χοντρά κάτεργα καὶ τὰ σμίγου
 καὶ ἴλαμνασι καὶ τὰ λιγνά καὶ λουμπαρδιαῖς κινουσι
- 10 κ' οἱ Τούρκοι ὄλοι ἐκλαίγανε πῶς ἔχου νὰ χαθοῦσι.
 Τ' ἄρμενα ἐσφαλίσανε, γιὰ νὰ μὴ τοὺς σκοτώσου
 'ς τὴ γῆ ἐτρέχαν, ἃ μ'ποροῦν νὰ δώσου νὰ γλυτώσου,
 ν' ἀφήσουν τὰ καράβια τως μ' ὅ,τι κ' ἂν ἐβαστούσαν,
 μὰ 'τον μπερτόγνιχ ἔδεκεῖ, ὅπου τὰ 'καρτερούσαν.
- 15 Τότες ἐπαραδόθησαν κ' ἐπῆγαν καὶ τὰ 'πιᾶσιν
 κ' ἄρχοντες, ὅπου 'το ἐκεῖ, ὄλοι τως τὰ 'μοιράσαν.
 Ἐπῆραν τοὺς Ἄγαρηνοὺς 'πού 'το 'ς τὴν караβάνα
 καὶ δένοντας, 'ς τὰ κάτεργα ἔρχοντα καὶ τοὺς βάνα,
 Τόσα λινάρια ἐπῆρανε, τὰ κάτεργα ἐφορτώσαν
- 20 Θεέ μου! πού τὰ βάνασι τυριά καὶ ρίζια τόσαν!
 Ὅλ' ἢ ἀρμάδα ἐχάρηκε, γιὰτ' ἤθελε πλουτήγη
 καὶ ἔδωκε πολλὴ τιμὴ τοῦ Τζώρτζη Μορεζίνη
 Καὶ τρεῖς βολαῖς ἔκτυπούσινε λουμπάρδαις γιὰ τιμὴ του
 γιὰ χάραις καὶ φρόνεσις ὅπου 'χε τὸ κορμί του.
- 25 Καὶ πᾶσα κάτεργο ἔδεσεν καράβι τὸ δικό του
 νὰ 'δοῦσιν ἀπὸ τὴν Τουρκιὰ τότες τὸ χαλασμόν του.

1 πουρνῶ κητάζουναί. — 2 ὄλοι τάρματα. — 3 ἄρικαν-σημόνουσι. —
 4 ὄλλοι-γυρίζου. — 5 ἀρχεῖζουσιν οἱ λουμπαρδιαῖς. — 7 τούρκοι-κεῖ θελασει-
 φήγου. — 8 μήγου. — 10 τούρκοι ὄλλοι ἐκλέγανε. — 11 ἐσφαλίσαναι-τοὺς
 κοτόσου. — 12 δόσου-γλυτόσου. — 13 τος μότι. — 15 ἐπειγάν. — 16 μη-
 ράσαν. — 17 ἐπείραν-ἀγαρηνοὺς. — 19 ληνάρια ἐπείραναι. — 20 βάνασει τὴ
 ριά-ρήξαν. — 21 ὄλλοι-ἐχάρικε. — 22 ἔδωκε πολλοὶ-τζορτζημορεζίνη. — 23
 τρὴς βόλεις κηπουσιναι. — 24 κορμή. — 25 καράβη-δικοτοῦ.

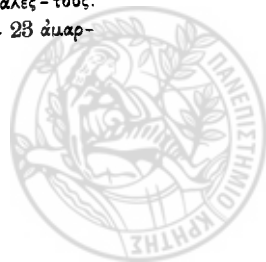
- Ἔσμιζανε καὶ ἔβγαίνασι καὶ τὰ νησιά περνοῦσι
καὶ πρὸς τὴ Μῆλο φτάνουνε καὶ στείλου νὰ τὸ ποῦσι·
ἔς τὸ Κάστρο νὰ τὸ μάθουνε καὶ σάικαις ἐπέψαν,
πῶς τὴν ἐπιᾶσαν σύψυχη ὄλη καὶ τὴν ἄρουσέψαν·
- 5 καὶ πῶς τὴν καραβάνα τως ἐπήραν φορτωμένην
κ' οἱ Τοῦρκοι εἰς τὰ κάτεργα στέκουν καδενωμένοι
κ' ἐπήρανε τὸ πρᾶγμα τως κ' ἐκείνοι θεὸς νὰ λάμνου
καὶ μὲ ραβδαῖς πολλόταταις ἔχου νὰ τσ' ἀποθάου.
- Πηαίνουν καὶ ξεφορτόνουσι ὅ,τι 'κεῖ 'τὸ ἐπιᾶσαν,
10 ἔς τὸ Κάστρο τὰ ἐπιλοῖπα κάτεργα ὅλα ἐφτάσαν
καὶ ρίκτου τόσαις λουμπαρδιαῖς πῶς τὰ καράβια σέρνου,
κ' οἱ Τοῦρκοι νὰ τὰ δούσινε ἔς ἔγνοια μεγάλη ἔμπαίνου
Ἐκλαίγανε κ' ἠλέγανε, ποιοὶ νᾶναι σκλαβωμένοι
καὶ φίλοι τως ἐμπιστικοὶ νὰ μείνασι ἔνιμμοι;
- 15 Εἰς τὰ παβιόνια ἐλέγανε κ' ἠθέλασι νὰ μάθου
καὶ κατεβαίνου ἔς τὰ φορτιά καὶ ἔκράζανε γιὰ ἀλάθου
σὲ μιά, κινεῖς νὰ τῶν ἐπῆ, ποιοὶ Τοῦρκοι νὰ ἔπιαστῆκαν
καὶ ποιά καράβια κρᾶζουται καὶ ποῦ νὰ ἔκτυπηθῆκαν.
Ἐμάθανε καταλεπτῶς τὴ μάχη πῶς ἐστάθη
- 20 κι' ὅτενε ἔπολεμούσανε, Τοῦρκος πολλὺς ἐχάθη.
Ζημιὰ μεγάλη ἔγινε κ' ἀκόμη θεὸς νὰ γένη,
μὰ ὁ καιρὸς τοῦ Μορεζῆ ἔσωσε, καὶ θὰ πηαῖνη
ἔς τὴ Βενετιά, νὰ τιμηθῆ εἰς τὴν πολλὴν ἀνδρίαν,
ὅπου ἔκαμε τσ' Ἀγαρηνοὺς, ποῦ ἔθα ἀπὸ τὴ Σορίαν.
- 25 Οἱ Τοῦρκοι ἔξω ἐκλαίγανε· τί καταδίκη ἐγίνη!
καὶ πλεῖο καράβι τῶν Τουρκῶ ἔς τὸ κόσμο δὲ θὰ μείνη.

1 βγενάσει - νισιά. — 2 προστημήλο - στήλου. — 3 μάθουναί - σαείκες. —
4 σήψυχη ὄλλοι. — 5 τος ἐπήραν φορτομένην. — 6 τούρκοι - καδενομένην. — 8
μεραῦδες πολοτάτες. — 9 πιένου. — 10 ἐπιλόπα. — 12 τούρκοι - σέγνα - μπένου.
— 13 ἐκλέγανε - οἱ λέγανε - νάναί. — 14 φιλιτος ἐμπιστηκοὶ - μῆνασι πνημένοι.
— 15 ἡ στά - ἔλέγαναι κειθέλασει. — 16 κατεβένου - κρᾶζαναι. — 17 σημιὰ κι'
ανῆς - ἐπεῖ ποιοὶ τούρκοι. — 18 κτηπιθῆκαν. — 19 καταλεπτός. — 20 ὅτενε πο-
λεμούσαναι - πολλός. — 21 σημιὰ μεγάλη. — 22 κερὸς - μορεζῆ.

- Και τὰ λινάρια ἐβγάλανε 'ς τὸ Κάστρο νὰ πουλοῦσι
 'ποκάμισα τῶ σολταδῶ νὰ κάμου, νὰ φοροῦσι.
 Τὰ βάσανα θὰ διγηθῶ και θεὸ νὰ τὰ θυμοῦμαι
 τὰ κρίματα ποῦ γίνονται τώρα νὰ τὰ διγοῦμαι,
- 5 ὅπου σολτάτοι συντροφιαῖς ἦτονε Σαβοργιάννοι,
 ὄγια νὰ πολεμοῦσι 'κεῖ τσοὶ λάκκουσ ἐξω βγάινει,
 νὰ στέκου νὰ μαλώνουσι, πρόθυμα νὰ κολλοῦσι
 και τουφεκαῖς ὀλημερνῖς τοῦ Τοῦρκο νὰ κτυποῦσι.
 'Εβγαῖνα και μὲ τὰ σπαθιά κι' ἀπάνω τως ἐπηαῖνα
- 10 και Τούρκουσ ἐσκοτόνασι, ὅταν ἐκατεβαῖνα.
 Μ' ἀπῆτις τοὺς 'φονεύγανε, ἔτρεχα και τοὺς 'πιᾶνα
 γῆ ζωντανοὺσ τσοὶ 'σώνασι κ' εἰσ τὰ φορτιά τοὺς 'βάνα
 κι' ὠσάν ἀρνιά τοὺς 'σφάζανε και 'κομματιάζασοί τσοι
 και μερτικὰ τοὺς 'κάνασι και 'μαγερεύγασοί τσοι
- 15 μὲ ρίζι και τσ' ἐτρώγανε' ὦ! ἀπογνιά μεγάλη!
 τάχατες νὰ 'γρικῆθηκε ποτὲ σὲ μάχη ἄλλη;
 Τάχατες δὲν τοὺς 'σκένουντα και νὰ μὴν ἐθωροῦσαν
 τὰ χέργια και ταῖς κεφαλαῖς, ἀμμέ ποὺσ καταλοῦσαν;
 Τὰ πόδια ἐξων 'ρίκτανε, ἀν ἔρθουν νὰ τὰ 'δοῦσι,
- 20 πῶσ ὄσοῦσ και ἀν ἐπιάσσουνε, θεὸ νὰ τοὺς καταλοῦσι.
 Και θέλου νὰ τοὺς τρώγουσι, ὄγια νὰ πλερωθοῦσι
 'ς τὸ φόνο, ὅπου κάνουσι, νὰ παρηγορηθοῦσι.
 "Ὄφου ἀμαρτία 'ς τὸ λαό, ὦ Χάνδακα, θρηνήσου
 κ' εἰσ ἴντα ἐκατάνησε ἡ μάχη ἡ ἐδική σου!
- 25 Και τρώσινε τσ' Ἀγαρηνοὺσ, τάχατες νὰ βροῦ χάρι
 μὰ βλέπω ἀποὺ τῆ κεφαλῆ ἐβρώμεψεν τὸ ψάρι.

1 ληνάρια ἐυγάλαναι-πουλούσει. — 2 ποκάμισα τὸ σολταδά. — 3 δι-
 γηθῶ. -θυμοῦμαι. — 4 διγοῦμε. — 5 σολτάτη συντροφίεσ ἦτοναί. — 6 πολε-
 μούσικη τζι λάκουσ. — 7 μαλονοῦσει πρόθυμα. — 8 τοῦ φεκεσ ὀλημέρνῖς. —
 9 ἐβγένα-ἀπάντοσ ἐπιένα. — 11 φονεύγαναι. — 12 ζωντανοὺσ-σώνασι κείσ-
 τοῦσ. — 13 ὄσάν-τοῦσ σφαζάναι-κοματιὰ ζασίτζει. — 14 τοῦσ. — 15 μερῆζη-
 τρώγαναι. — 16 γρικῆθηκε-ἀλλή. — 17 θωροῦσαν. — 18 τῆσ και φαλεσ-τοῦσ.
 — 19 ἔξων-δοῦσει. — 20 ὄσοῦσ. — 21 τρώγουσι. — 22 κάνουσι. — 23 ἀμαρ-
 τίων-χάδακα. — 24 κησίντα-ἐδικῆ.

- Ἵς τὸ κόσμον δὲν ἀκούστηκε ἐτούτη ἡ καταδίκη,
μόνο τὸ κάνουν οἱ κακοὶ κι' ἀγριωμένοι λύκοι.
Φαγιά ἔχανε πλεισιότατα, ὅπου ἐπερισσεύγα
κ' ἐκείνοι τὸν Ἄγαρηνὸ νὰ φάσινε ἐγυρεῦγα.
- 5 Ἵς τὰ ὄρη, Τοῦρκοι φύγητε, ἔς τὰ σπήλιγα φυλακτῆτε,
ἔς τὸ Κάστρο μὴ σιμώσετε καὶ ἐσεῖς μὴν φαωθῆτε.
Μεγάλη παραχώρησις ἐγένη κι' ἀμαρτίαν
ἔς τοῦ Σαβοργιάννου τὸ λαὸ κ' εἰς ὄλη τῆ στρατείαν
Θεὸ δὲν ἐλογιάζανε, οὔτε καὶ τὸν ἑκτιάζαν,
10 μόνο νὰ κάμουν πλειάτερα τότες ἐλογαρχιάζαν.
Ὅποιος κι' ἂν ἤθελε ἐβγῆ ἔξω, τὸν ἀναγκάζαν
νὰ φάγη ἔπου τὰ κρέατα γῆ ὄλοι τὸν ἀτιμάζαν.
Ἦτον αἰτία κι' ὁ καιρὸς τέτοιο κακὸ νὰ σύρη.
ὄλοι μαζῆ νὰ ἔμερωθῶ, νὰ φέρη τὸ βηζύρη
15 Τὸ κόντε Μάρκο, λέγω σας, πὼς ἤθελε μισέψη
κ' ἐπῆγε εἰς τὴν Βενετιά, ἀξία νὰ γυρέψη
νὰ λάβη μεγαλείτερη κι' ὀπίσω νὰ γυρίση,
νὰ κάμη τὸν Ἄγαρηνὸ πλειότερα νὰ γνωρίση.
Μ' ἀπῆτις ἔφταξεν ἐκεῖ, ἀλλοῦ ἔχανε τὴ δῶση
20 καὶ νὰ γυρίση τοῦ ἔπανε ἀκόμη νὰ λαλώση.
Κ' ἐκεῖνος ἐσηκώθηκε κ' εἰς τὸ Τριέστε μπαίνει
κ' ἠῦρθηκε καὶ ἔπαντρεύτηκε καὶ πλείο ἀπ' ἀκεῖ δὲ βγαίνει.
Τοῦ Λαζαρέτου τὸ φορτὶ ὄλημερνὶς ἐκτύπα
καὶ τὰ καράβια, ποῦ ἔρχοντα νὰ ἔμπουνε, τὰ ἐτρέπα.
25 Ἄνθρώπους τῶν ἐσκότονε γῆ θάλασσα ἐγεμίζαν
γῆ ἔς τοὺς συντρόφους ἔδιδαν καὶ τσοὶ ἔκουσποδίζαν.

1 ἀκούστηκε - ἐτούτη ἡκαταδίκη. — 2 ἀγριωμένοι λύκοι. — 4 κεινοῖ-
γαρινὸ-φάσιναι. — 5 ὄροι τοῦρκοι φεῖγηται-σπήλια φυλακτῆτε. — 6 συμδασται-
ἐσοῦς-φαοθῆται. — 7 ἔγηνη. — 8 σὰ βοργιάννου. — 9 ἐλογιάζαναι οὔτε-κητάζαν.
— 10 πλιάτερα. — 11 ἀνῆθε ἔυγει ἔξω. — 12 ὄλοι. — 13 τέτω-σῆρει. —
14 ὄλλοι-μερωθῶ-φέρει-βηζύρη. — 15 μάρκω λέγο-μηςέψη. — 16 πιγέ-
γυρέψη. — 17 ὀπίσω-γνήσει. — 18 ἀγαρινὸ πλιάτερα-γνωρίσει. — 19 τη-
δόσει. — 20 γνήσει-λαλόσει. — 21 ἐσηκώθηκε-τρηέστε μπένει. — 22 βγένει.
— 23 φορεῖ ὄλημερνῆς ἐκτίπη. — 24 ἐτρέπα. — 25 ἐγεμίζαν. 26 στουσῆν
τρόβους.

- Μπαίνοντας, ἐκυττάζανε τὰ ὑπερά τως τέλη,
 γιατί ἐχαλοῦσαν δίδοντας ἢ μπάλαις τὸ Καστέλλι.
 Καὶ γενεράλε κάνουνσι 'ς τὴ Βενετία ἄλλο
 καὶ μὲ καράβι ἐμίσειψε ἀπὸ 'δεκεῖ μεγάλο.
- 5 Ἄντρέας εἶχε τ' ὄνομα, Κορνάρος ἡ γενειά του,
 'ς τὴ φρόνεσι ξεχωριστὸς κ' εἰς τὰ καμώματά του.
 Κι' ἄλλα καράβια μετ' αὐτὸ σολτάδους φορτωμένα.
 ἄλογα καὶ πολλὰ φαγιά εἶχανε πᾶσα ἓνα
 καὶ φτάξασι εἰς τοὺς Κορφοὺς κ' ἀπὸ 'δεκεῖ κινουσι
- 10 νὰ πᾶνε 'ς τὴν Κεφαλλονιά ἐτότες, νὰ μποροῦσι
 νὰ βάλουν κ' ἀπὸ 'κεῖ λαὸ καὶ πράγμα, γιὰ νὰ φάσι
 καὶ πάλι κάνουν ἄρμενα 'ς τὴ Τζάκυθο νὰ φτάση.
 Ἐσώσανε καὶ μάζωζε χωργιάταις καὶ τοὺς βάνει
 κ' ἀπὸ 'δεκεῖ σηκόνονται κ' ἔξω τοῦ Κάστρου φτάνει
- 15 Κι' ὄλ' ἡ ἀρμάτα ἦτο 'κεῖ κ' ἀπήτης ἐσιμῶσα,
 κτυποῦνε τόσαις λουμπαρδικίς κ' ἄλλα τουφέκια τόσα
 καὶ τὸ λαό, ὅπου 'στερνε, 'ς τὸ Κάστρο τόνε βάνει
 καὶ ξεφορτόνει τὰ φαγιά κ' εἰς ὄλους φτήνια κάνει.
 Σὲ μέρις ὠρδινιάστηκε, 'ς τὸ κάτεργὸ του μ'πῆκε
- 20 κ' ἓνα πουρνὸ σηκόνουται ἀπὸ 'δεκεῖ κ' ἐβγήκε
 κ' ἔσωσε 'ς τ' Ἀρταιπέλαος, ἐκεῖ νὰ σταματήση
 καὶ τὴν ἀρμάτα τῶν Τουρκῶ ἀ βγαίνη, νὰ ρωτήση.
 Ὁραὶς 'ς τὴ Μῆλο ἦτονε, 'ς τὴ Σίφουνο ἐκράτειε
 κ' ὀλημερινίς εἰς τὰ νησιὰ ἔλαμνε κ' πορπάτειε.
- 25 Τότες καίκι πάει ἐκεῖ καὶ τὸ μαντάτο φέρνει,
 πῶς εἶδε σαίικαις πολλαῖς κ' ἓνας μπασιάς ταῖς σέρνει

311

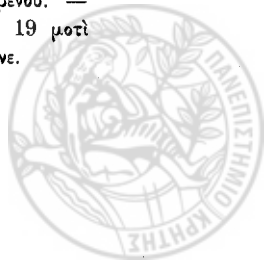
1 μπενοτᾶς ἐκοιτάζανε - ἡστερατὸς τέλοι. — 2 οἱ μπάλες - καστέλη. — 3
 κανούσει. — 4 καράβη ἐμίσειψε. — 6 ξεχοριστὸς - καμοματάτου. — 8 εἶχαναι -
 ἐνά. — 9 τοὺς κορφοὺς. — 10 κεφαλονιά. — 11 φάσει. — 12 τζάκυθο - φτάσει.
 — 13 ἐσώσανε - μάζωξε χοργιάτες - τοὺς. — 14 ἔξω. — 15 ἄρματα εἰτο - ἐση-
 μόσα. — 16 κτυποῦναι - τουφέκια. — 17 ὅπου στερναι - βάνη. — 18 ξεφορτον-
 κείς ὄλους φτηνᾶ. — 19 ἐμπέκε. — 20 κεύγηκε. — 21 σόσε - στὰ ματήσει. —
 22 ροτήσει. — 23 ὅρες στημῆλο εἶτοναὶ στησήφουνο. — 24 ὀλημερινῆς - πορπα-
 τειέ. — 25 καέικη. — 26 σαείκες πολές.

μὲ Τούρκους ἀμετροὺς πολλοὺς εἰς τὰ Χανιά νὰ μπουῖνε,
καὶ σὰ τοὺς βγάλλῃ εἰς τὴν γῆν, νὰ πᾶ νὰ πολεμοῦνε, ⁵
Τ' ἀβίξο ὡτὰν ἔσωσε, τί ἄλλο καρτεροῦσι;
ὁ γενεράλης ὄρισε ὄλα νὰ σηκωθοῦσι

- 5 Καὶ τὰ καράβια πᾶν' ἐμπρός, ὀγιά νὰ πολεμοῦνε
ἔς τὸ τόπο, ὀποῦ ἴβρισκουτα, γιὰ νὰ τῶνε κολλοῦνε.
Κι' ὀπίσω φτάνου τὰ χοντρά καὶ τὰ λιγνά καὶ μπαίνου
κ' ἔνα κουλοῦρι ἐκάμανε ἔς τὸ πέλαγος καὶ δένου.
Ἐλάμνασι καὶ ἴμπαίνουσι ἔς τὸ τόπο καὶ σιμόνου **312**
- 10 κ' ἐκεῖ θωροῦ τῷ σάικαις ἐκεῖ πῶς τῷ φορτόνου.
Ἦτονε ἔξω δεκαφτὰ κ' ἐκεῖνοι τοὺς γυρῖζου
καὶ ἀρχίζουσιν ἢ λουμπαρδιαῖς κι' ὄλαις ταῖς σταματιζου.
Τσοὶ Τούρκους ἐσκοτώσανε καὶ τ' ἄρμενα τρυποῦνε
τῷ ἀντέναις ἐκρεμνίσανε, γιὰ νὰ παραδοθοῦνε.
- 15 Οἱ Φράγχοι τῶν ἐσμῖξανε καὶ μπένου καὶ τσοὶ δένου
καὶ τότες μὲ τὸ πόλεμο πασιζου κι' ἀνεβαίνου.
Τσοὶ Τούρκους ἐκρεμίσανε ἀπὸ τῷ πόρταις κάτω.
καὶ κατασκοτωθήκανε ἔς τῷ καραβιῷ τὸ πάτο.
Ταῖς σάικαις ἐπιάσανε μ' ὄ,τ' ἦτο φορτωμέναις
- 20 τὸν ἅγιο Μάρκο ἐβάλανε ἀπάνω ἔς ταῖς ἀτέναις.
Ἐ τὴ γῆ δυὸ τρεῖς ἐδώκανε ἔς τὴν Ἄμμο κ' ἐπλαγιαῖσα
μὰ ἴπήγασι τὰ περγατιά καὶ σῶσαν καὶ τὰ ἴπιασα,
φονεύγοντας πολλότατους ὀποῦ ἴτανε σιμά τως,
ὀποῦ ἔς τὴν γῆν ἐστέκανε κ' ἐλυοῦσαν τὰ σκοινιά τως.
- 25 Φτάνου καὶ τ' ἄλλα κάτεργα κ' ἐκεῖνα νὰ τσοὶ πιάσου
καὶ τὸ γομάριν, ποῦ ἴχανε ἢ σάικαις, ν' ἀδειάσουν.

1 ἀμετροῦς πολοὺς - μπουῖνε. — 2 γῆν. — 3 ὀσάν. — 4 ὄρισε ὀλλά. —
5 πανέπρος - πολεμοῦναι. — 6 βρισκουτά - τονεκολοῦνε. — 7 ὀπίσο - πένου. — 8
καὶ νὰ κουλοῦρη ἐκάμανε. — 9 ελαμνασει - σήμονου. — 10 θωροῦ τζισαῖκες. —
11 ἡτόναι ἔξω - κεινοὶ τοὺς γηρῖζου. — 12 ἀρχεζούσιν οἱ. — 13 ἐσκοτόσανε -
τρήπουνε. — 14 ἐκρεμνήσανε. — 15 ἐσμῖξαναι. — 16 πασηζοῦ - ἀνεβένου. —
17 ἐκρεμῖσανε - πορτες κάτω. — 18 κατὰ σκοτοθίκανε στὸ καραβιῷ. — 19 μοτὶ
τὸ φορτομένες. — 20 ἅγιο μαρκῶ - ἀπάνο. — 21 στίγη διὸ τρεῖς ἐδώκανε.

- Κοντολογιῶν τσ' ἐπήρανε, καιμιὰ δὲν εἶχεν φύγη
 ἔς τὰ κάτεργα τσῆ, βάλανε καὶ θὰ γλυτώσου ἴλιγο:
 Τούρκοι κι' ὅσοι κι' ἄν ἦτανε μέσα ἐκεῖ εὐρεθῆκαν
 κι' ἄν ἦτανε καὶ Χριστιανοὶ κ' ἐκεῖνοι ἐσκλαβωθῆκαν.
- 5 Ἐκάμασιν πολλαῖς χαραῖς, ὅταν ἐσηκωθῆκαν
 τσῆ Μῆλος φτάνουν τὸ νησι κ' εἰς τὸν λιμνίονα μπηῆκαν
 κ' ὕστερα πάλε ἀπὸ κεῖ σηκόνονται καὶ φεύγουν
 καὶ πρὸς τὸν κάβο τῶν Χανιῶν ἔρχονται καὶ γυρεύουν
 καράβια ἄν ἐμπαίνουσι γῆ ἔρχονται νὰ ἴδουνε
- 10 κι' ὡσὰν δὲν εἶδαν τίποτας, ἀπὸ ἴδεκεῖ περνοῦνε.
 Ἐς τὸ Κάστρον ἔξω ἦλθανε, τσῆ σάικαις ἐφέραν
 καὶ λουμπαρδιαῖς τὰ κάτεργα γιὰ νίκησιν ἐσέρναν.
 Μὲ δίχως ἄρματὰ ἴτανε, μόνον μὲ τὰ κατάρτια
 καὶ τὰ καράβια τῶν Τουρκῶν ἦτσον πολλὰ κομμάτια.
- 15 Ἐς τὸ Κάστρο σὰν ἐσίωσανε, ἡ χώρα εὐχαριστήθη
 κι' ὁ Τούρκος ὄλαις νὰ ταῖς ἴδῃ, ποτὲ δὲν ἐφοβήθη.
 Ὅταν ταῖς ξεφορτόνασιν, ἐχαίρουσαν ἀντάμα,
 γιὰτ' εἶχασιν τσῆ σάικαις μέσα περισσον πρᾶγμα.
 Κ' οἱ Τούρκοι νὰ θωρούσινε τσῆ σάικαις στεμέναις
- 20 καὶ νὰ μὴν ἔχουν ἄνθρωπον καὶ νᾶναι κρουσεμέναις,
 εἶχανε λύπην μέσα τως, θωρώντας τὴν ἀλήθεια,
 μὰ πάλιν δὲν τὸ χρῆζανε, καὶ τοῦτο ἡ συνήθεια·
 μὰ κατεβαίνουν ἄγρια καὶ τρέχουν νὰ μαλώνουν
 κι' ὡς τσῆ τριντζέραις στένουνται καὶ τοὺς σολντάδους σώνουν.
- 25 Κι' ἀρχίζουσιν ἡ τουφεκιάς ἴπο μιὰ μερὰ κι' ἀπ' ἄλληλιν
 κ' οἱ Φράγκοι ἐμαλόνανε μὲ προθυμιά μεγάλην.

313

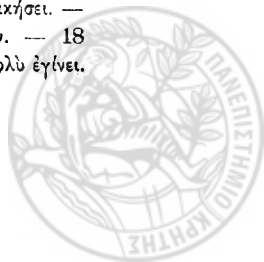
1 τζεπιράναι - καιμιὰ - φήγειν. — 2 τζοῖ - γλητὸ σουλήγοι. — 3 τούρκοι - ἀνήταναι. — 4 ἐκεῖνοι ἐσκλαβοθῆκαν. — 5 ἐσικωθῆκαν. — 6 τζῆ μιλος - νησῆ. — 7 πάλαι - σικιώνονται. — 8 ἔρχουντε. — 9 ἀνεμπένουσι - δοῦναι. — 10 ὅσων - τίποτας - περνοῦναι. — 11 ἦλθαναι τζοῖ. — 15 ἡ χῶρει εὐχαριστήθει. — 16 τούρκος ὄλαις - δεῖ - ἐφοβήθει. — 18 γιὰ τίχανσιν τζοῖ - πρᾶγμα. — 19 τούρκοι - θηροῦσιναι. — 20 νάναι. — 21 ἦχαναι λῆπην - ἀλήθεια. — 22 χρῆζαναι - ζυνήθια. — 23 καταιβένουν. — 24 τζοῖ - σόνουν. — 25 ἀρχίζουσιν οἱ. — 26 ἐμαλόναναι - προθυμιά.

- Μ' ἀπὸ τὴν χώραν νὰ πολοῦν λουμπάρδαις νὰ τοὺς παίρνη
καὶ τότες περισσότεραις ὁ Καστροτζόγλης φέρνει.
Ἐγίνη μέγας σκοτωμός σέ Τούρκους, σέ σολντάδους,
εἰς ἐσπαχίδαις, πούρχουντα κι' ἀρχονταις φεουντάδους,
- 5 μόνον νὰ μὴ δὲν μπάρουνε χαρὰ πῶς ἐνικῆσαν
καὶ πῶς δὲν τοὺς λογιάζουνε, μ' ὄλον πού τσ' ἀφανίσαν.
Καὶ τὴν χαρὰν, ὅπου ἔχανε, ἐγύρισε σέ Θλιψὶν
κι' ὅπ' ἀνημένουσιν χαριῖς, δὲν ἤμπορεῖ νὰ λειψῆ.
Ἦτον καὶ τὸ θανατικὸν εἰς τὰ Χανιά περίσσον
- 10 καὶ τοῦτο σέ κοντολογία ἔρχομαι νὰ τ' ἀρχίσω.
Οἱ Τούρκοι ἀποθαίνασιν καὶ ἡμείναςινε λίγοι
καὶ πᾶσα εἰς ἐλόγιαζεν νὰ βῆγη ἀπὸ ἑκεῖ νὰ φύγη.
Ἄ γενεράλες τό ἔξευρεν κι' ἂν ἤθελεν κινήση,
ἔμπαινεν μέσα ἔς τὰ Χανιά, ὅλους νὰ τοὺς νικήση.
- 15 Βοήθεια δὲ τοῦ ἠγάγαινε, οὔτε καράβια τόσαν
καὶ τότες ὠρδινιάσανε μιὰ βάρκα κι' ἀρματώσαν,
νὰ τὸ μνηύσουν τῶν Φραγκῶν καὶ ταῖς γραφαῖς νὰ δοῦσιν
πῶς τὰ Χανιά ναι ἀδειανὰ κι' ἂ θέλουσι ἔμποροῦσιν
κ' οἱ Χριστιανοὶ ἔχουν θέλημα, κι' ἂν ἔλθης νὰ κτυπήσης,
- 20 σοῦ δίδουσινε τὰ κλειδιά, γιὰ νὰ τοὺς ἀφανίσης.
Ἐστέκαν κι' ἀνημένασι τ' ἀρμενα νὰ προβάλουν
καὶ λογαριάζαν ἔς τὰ τειχιὰ σταντάρδους γιὰ νὰ βάλουν.
Κι' ἀπῆτις πολλαργηούσανε, καράβι ἓνα ἔμπαινει
καὶ Τούρκους ἔφερον πολλοὺς κ' ἤτουν ἀρματωμένοι.
- 25 Ἐχάσανε τσ' ὀλπίδαις τως καὶ τὴν λευθερωσύνη
πού τότες μέσα ἔς τὰ Χανιά χαρὰ πολλὴ ἐγίνη.

314

1 πόλουν - πέρνει. — 2 περισσώτερος. — 3 ἐγίνη - σκοτωμός. — 5 μπά-
ρουναι - ἐνικέσαν. — 6 λογιάζουναι - ἀφανῆσαν. — 7 ὅπουχαι ἐγίρησεν - θλιψῆ.
— 8 κιδὸπ - ἠνπορῆ - λήψει. — 9 ἦτον. — 10 ἀρχίσω. — 11 τούρκοι - μνηάσι-
ναι. — 12 εἰς - νάβγει - φήγει. — 13 κινήσει. — 14 ἔμπενεν - ὅλους - νικήσει. —
15 βοήθια - τῶσαν. — 16 ὠρδινιάσαναι - ἀρματώσαν. — 17 μνηίσουν. — 18
ἀδιανά. — 19 χριστιάνι - θέλημα - κτηήσεις. — 20 κληδιά νά. — 26 πολὺ ἐγίνει.

- Οἱ Φράγκοι ἦτον θέλημα Θεοῦ νὰ μὴ δὲν φτάσουν,
γιατὶ τὴν Κρήτην ἔμελλεν ὀγλήγορα νὰ χάσουν.
Παράταξαις κινούσινε νὰ γίνονται καὶ νίκαις,
μήπως κ' ἀλλάξουν οἱ καῦμοι τῶν Κρητικῶν κ' ἦ πρίκαις,
- 5 πού τὸν μαρκέζε 'πέφανε Βίλλα, ὄγια νὰ δώση
τῇ Κυθωνίας πόλεμον, γιὰ νὰ τὴν ξελετρώση.
Σολταδούς πέμπουν ἄμετρος μ' ἄλογα καβαλάροι
καὶ κολονέλλους συντροφιαῖς νὰ πάη νὰ τὰ πάρη.
Γι' αὐτῶς μετροῦν τὸν λογισμὸν ἐτότες κ' ἐξετρέψαν
- 10 καὶ μέσα 'ς ὄλην τὴν Φραγκιὰ σολταδούς ἐδιχλέξαν.
Μὲ τὰ καράβια ἤλθασιν, μὲ δύναμιν μεγάλην
κ' ἀκούστηκεν εἰς τὰ Χανιά πῶς πάει νὰ τοὺς βγάλλη.
'Εμάζωξεν ὄγια νὰ 'μποῦν καράβια μαρτσιλιάναις
καὶ τὰ κρᾶβια ἤτουμε μεγάλα σὰν σουλτάναις,
- 15 Φιαμέγκικα, 'Ικλέζικα, ἦτον κ' ὁ Μπαραμποῦτος 315
πού 'χε κανόνια τρίγυρα ἐξήντα μόνον τοῦτος
"Ὅταν ἐπέρνα τοὶ Κορρούς, ἐπῆεν κ' ἀποσώνει
κ' ἀπὸ 'δεκεῖ ἐδιχλέξεν ἀνθρώπους καὶ μαζώνει
πολλοὺς καὶ παίρνει μετ' αὐτὸν 'ς τὴ Μπάρο τότες φτάνουν
- 20 'ς καράβια κ' εἰς τὰ κάτεργα μοιράζοντας τοὶ βάνουν.
'Επῆρεν καὶ πολὺν λαὸν ὁποῦ τὴ Πάρο μέσα
κ' ὠρδίνιασε τὸν πόλεμον κ' ἔδωκεν καὶ τορνέσα
κ' ἐπλήρωσε γιὰ νὰ 'μπορῇ καρδιά νὰ τῶν κάμη
νὰ πᾶν νὰ πολεμήσουνε ὅλοι τὸν Τούρκ' ἀντάμη.
- 25 "Ὅλ' ἡ ἀρμάδα 'κίνησεν μὲ τὸν μαρκέζεν Βίλλα
κ' ἔσερνεν μετὰ λόγου του τὸν Τέσκον Βερτομίλλα,

1 ἦτον. — 2 ὀγλήγορα. — 3 κινούσιναι. — 4 οἱ πρίκαις. — 5 βήλα-
δῶση. — 6 κιθωνίας. — 8 πάει. — 11 ἤλθασιν. — 12 ἀκούστηκεν. — 13 ἐμά-
ζωξεν. — 15 φιαμέγκοικα ἠκλέζοικα - ἦτον - μπαραμποῦτως. — 16 τρίγυρα ἐξήντα
- τούτως. — 17 ὅταν - κορρούς ἐπῆεν. — 18 ἀποδεκή. — 19 πέρνη - στημπαροτότες.
— 20 μὲ ράζωντας. — 21 ἐπέφεν - πολλὺν - παρομέσα. — 22 ὠρδίνιασε. —
23 μπορεῖ - κάμη. — 24 πᾶν - τάμη. — 25 ὅλοι ἀρμάδα - βήλα. — 26 βερ-
τομήλλα.

- ἔς τὴν Σούδα γιὰ νὰ πάσινε, κι' ἀπῆς ἐσηκωθῆκαν,
 ἄνεμοι ἐφυσήξανε κ' ἤλεξαν κ' ἐχαθῆκαν.
 Καὶ παρευθὺς ἡ θάλασσα τὴν πρώτην καλωσύνην
 καὶ τὴν πολλὴν ἀνάπαφιν σὲ μιὰ μεργιά ἀφίενει.
- 5 Κι' ἂν εἶδετε καμιὰ φορὰ ἔς τὴν μανιωμένην μάχην
 πῶς φίλοι δὲν γνωρίζονται, μὰ σφάζετ' ὅποιος λάχῃ,
 τέτοιαις λογῆς κ' ἡ θάλασσα εἰς τὴν φορὰν ἐκείνην
 ἤχασε πᾶσα διάκρισιν καὶ πᾶσα καλωσύνην.
 Ἄφέντην δὲν ἐγνώριζεν, οὔτε κανένα ἄλλον
- 10 καὶ φούσκονε μὲ μανισμὸν τόσο πολλὰ μεγάλον,
 ὁποῦ ἔκανεν τὰ κύματα ὡσάν βουνιά κι' ἀφρίζαν
 κι' ὄραις ἐκοκκινίζανε κι' ὄραις ἀπομαυρίζαν.
 Οἱ οὐρανοὶ ἐθολώθησαν κ' ἡ θάλασσα βρουχάτον
 καὶ τὴν ἀρμάδα ἤθελεν νὰ ρίξῃ ἄνω κάτω.
- 15 Ἄστραπτεν ἡ ἀνατολὴ κ' ἡ δύσις ἐμουγκάτον
 καὶ διπλοσφύριζεν ὁ βορρᾶς κι' ὁ νότος ἀπὸ κάτω.
 Ὅλα τὰ κάλλη τ' οὐρανοῦ πάραυτας ἐχαθῆκαν
 καὶ μὲ μαγνιά σοῦ φαίνετον μαύρη κ' ἐσκεπασθῆκαν.
 Γὰ νέφη ἔτρεχαν σὰν θεριά, μαῦρα σκοτεινιασμένα
- 20 κ' ἡ θάλασσαις ἔς τὰ κάτεργα πληθύνοντας ἐμπαίνα.
 Καὶ κινδυνεύσανε πολλὰ κ' ἐστάθην νὰ πνιγοῦσι,
 ἔς τὴν Σούδα δὲν ἐμπόρεσαν ἐτότες, γιὰ νὰ μπουσί.
 Μ' ἀπῆτις ἐγαλήνευσεν, κι' ὁ ἄνεμος μερόνει
 ἔς τὴν Σούδα νὰ γυρίσουνε, ἔρριξεν πολὺ χιόνι,
- 25 τόσουν περίσσο, ποῦ φραξεν ταῖς στράταις καὶ γεμόνου
 κ' εἰς τὴν Κολάτα πάσινε, γιὰ νὰ τοὺς ξεφορτώνου.

316

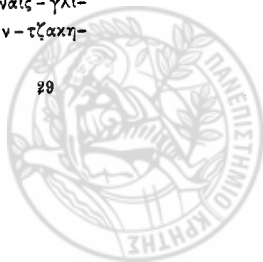
1 σούδα - πάσιναι - ἐσηκωθῆκαν. — 2 ἐφυσήξαναι - χαθῆκαν. — 3 πρώτην.
 — 4 πολλὴν - ἀφήνην. — 5 ἀνείδεται κιαμιὰ - μανιωμένην. — 6 ὅποιος. — 8 εἴ-
 χασε - διάκρισιν. — 9 ἀφέντιν - ἐγνώριζεν. — 10 φούσκοναι. — 11 κήματα ὡσάν.
 — 12 ἐκοκκινίζανε - ὄρες ἀπομαυροίζαν. — 13 θολώθησαν - βρουχάτον. — 14
 ῥήξει. — 15 ἀνατωλοὶ - ἐμουγκάτον. — 16 διπλοσφύριζεν - βορᾶς - ἀποκάτον. —
 17 ὄλα - κάλει. — 18 φενετον μάβρη. — 19 νέφυ. — 20 οἱ θάλασσαις - πλιθυ-
 νόνας ἐμπένα. — 21 πνιγοῦσι. — 23 ἐγαλόνευσεν. — 24 γήρισουναί - χιώνη.

- Καί βγάνουσινε τὸν λαὸν καὶ τοὺς σολτάδους πᾶσιν
 σὲ τέτοιον κρῖγος καὶ χιονιά κ' ἐστάθη νὰ τοὺς χᾶσῃ.
 Μέσα τῇ στράταις μπαίνοντας ἐχώνουντα 'ς τὰ χιόνια
 κ' οἱ Τούρκοι μέσα 'ς τὰ Χανιά σταίνουσι τὰ κανόνια,
 5 ὄγιά νὰ ρίξουν λουμπαρδιαῖς εἰς τὸ φουσσάτον μέσα.
 μὰ οἱ σολτάδοι οἱ πτωχοὶ ὄλοι 'ς τὰ χιόνια ἐπέσαν.
 Μὰ 'φτάξαν 'ς τὰ Τσικαλαργιὰ καὶ πόλεμον ἐδώσαν
 τοῖ Τούρκους ἐφονεύσανε κι' ὕστερ' αὐτοὶ 'τελειώσαν.
 Κ' ἔσμιξεν ὄλος ὁ λαὸς μὲ τὸν μαρκέζην κ' ἦσαν
 10 ἔξω 'ς τὴν χώραν ἤλθανε πλείσοι καὶ 'σταματήσαν.
 'Σ τὸν ἅγιον Σπυρίδωνα ἐπήγανε καὶ ἐφτάξαν
 τοῖ Τούρκους τῶν Τσικαλαριῶν προθήτερας ἐσφάξαν
 κι' ἀπῆς ἐφτάξασιν ἐκεῖ, 'ς τὸ 'ξώπορτο ἐμπῆκαν
 κι' ὄλον τὸν τόπον πιάνουσιν κ' εἰς τὰ χωράφια 'βγήκαν
 15 καὶ λουμπαρδιαῖς 'ποὺ τὰ Χανιά ἀρχίζουσι κ' ἐκολλοῦσαν
 καὶ τουφεκιάς καὶ σαῖττιαῖς χιλιάδαις ἐπετοῦσαν.
 Καράβια 'πέψην 'ς τὰ Χανιά ἔξω νὰ πολεμοῦσιν
 κι' ὅπου τὴν τότε ἀνεμικὴν ἐστάθην νὰ χαθοῦσιν.
 'Εστάθην νὰ βουλῆσουνε, 'ς τὰ Θεωροῦ νὰ δώσουν
 20 καὶ 'ρήκτασι τῇ γούμεναις, ὄγιά νὰ τὰ γλυτώσουν.
 Τὸ πέλαγος ἐγέννηκεν ὄλος ἐχθρὸς δικὸς τως,
 ποὺ πανταχοῦ συντροφιαζεν σὰν φίλος 'μπιστικὸς τως.
 'Ετριγυρρίζασιν ἐκεῖ, νὰ μὴν δὲ βυθιστοῦσι,
 νὰ μὴν δὲ δώσουν εἰς τὴν γῆν ἔλα νὰ τσακιστοῦσι,
 25 Τὰ κύματα 'σηκίνασι 'ψηλὰ μ' ἀφροὺς γεμάτα
 καὶ τὰ καράβια ἤτουνα 'ριμμένα μὲ μιὰ πάντα.

317

2 κρῖγος-χιωνιά — 3 τζοὶ στράτες μπάνοντας-γιώνια. — 4 τούρκοι-
 στέ νοσι. — 5 ἔψουν. — 6 ἡ-ὄλη-χιώνια. — 7 τζῆ καλαργιά. — 8 τελι-
 ώσαν. — 9 ἔσμιξεν-ἔψαν. — 10 ἤλθανε πλείσοι. — 11 ἐπέγανε. — 12 τζη-
 καλαριῶν πρωθήτερας. — 13 ἐμπέικαν. — 14 βεῖικαν. — 15 ἀρχίζουσι-ἐκο-
 λοῦσαν. — 18 τὸ σῆ. — 19 βουλῆσουναι. — 20 ῥήκτασι τζοὶ γούμεναις-γλι-
 τώσουν. — 21 ἐγέννηκεν. — 23 ἐτριγυρρίζασιν-βυθιστοῦσι. — 24 γῆν-τζακη-
 στοῦσι. — 25 κῆματα σικίνασι ψυλά. — 26 ῥημμένα.

- Ὁ κίνδυνος ἐκράτησε ἕμεραις ὀκτῶν κ' ἐφύσαν
 τὰ κάτεργα, θαυμάζομαι, τὸ πῶς δὲν ἐβουλήσαν!
 Καὶ ὁ μαρκέζης ἦτονε καὶ ἠώρειε σφαλισμένη
 τὴν πόρτα, γιὰ ν' ἀνοίξουε ἔστεκεν ν' ἀνημένη,
 5 γιὰτ' ἔλαις τσ' εἶχαν σφαλικταῖς κ' ἦτον ἀποκλεισμένοι
 κ' ἀνοίξασί τση τὸ ζημιό, κ' ἔξω λαὸς ἐβγαίνει
 μικροί, μεγάλοι τῶν Χανιῶν πεζοὶ καὶ καβαλάρει
 κ' οὐδένα δὲν ἀπόμεινε οὐδὲ καὶ νὰ στλάρη.
 Καὶ δίδου πόλεμον ἐκεῖ κ' ἀπάνω τως ἐμπῆχαν
 10 σολντάδοι Τούρκοι ἴεφτανε δμάδι καὶ ἴδιαβῆχαν.
 Τουφέκια νὰ ἴμολέρνουσιν, κοντάρια νὰ πετοῦσι,
 νὰ τρέχουε μὲ τ' ἄλογα νὰ τοὺς καταπατοῦσιν
 νὰ τῶνε δίδου κονταργαῖς καὶ τουφεκιαῖς οἱ ἄλλοι
 κ' ἐγίνη φόνος ἄμετρος καὶ συμφορὰ μεγάλη.
 15 Τρουμπέτταις νὰ λαλούσινε, ταμποῦρλα νὰ βροντοῦσιν
 κ' οἱ Τούρκοι νὰ τοὺς σώνουσιν καὶ νὰ τῶνε κολλοῦσιν.
 Οἱ Φράγκοι ἐχαμηλόνασιν τσοὶ λάκκους γιὰ νὰ ἴμπαίνου
 καὶ τότες ἀπὸ τὰ Χανιὰ δεῦτεροι Τούρκοι βγαίνου.
 Κ' ἐγίνη τόσος σκοτωμὸς κ' ἐστάθηκεν νὰ χάσου
 20 ἴπου οἱ Τούρκοι τριγυρίζοντας τὸ Βίλλα γιὰ νὰ πιάσου,
 τὸ Βερτεμίλλα εἶχανε πιασμένον εἰς τσῆ φόσσαίς
 κ' ἀρκομπουζαῖς οἱ Χριστιανοὶ ἐρρίζασινε τόσαις
 καὶ τὸν ἐλευθερώσανε κ' οἱ Τούρκοι ἐσκοτώθησαν
 κ' ὄλους τοὺς σκλάβους, ἴπου ἔχανε πιασμένους, τοὺς ἀφῆχαν.
 25 Μὲ τοὺς σολντάδους ἦτονε Τούρκοι ἀνακατωμένοι
 κ' ἦτονε κ' ἀπὸ δυὸ μεριαῖς χάμαι θανατωμένοι.

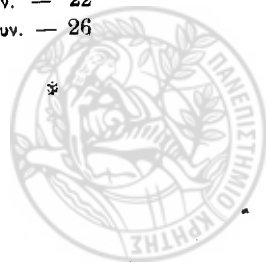
318

1 κίνδυνον - ὀκτὸν - ἐφείσαν. — 2 ἐβουλήσαν. — 3 σφαλισμένη. — 4 νὰ νοῖζουναί - νιμένη. — 5 ἦχαν - ἀποκλησμένη. — 6 ἀνοίξασύντζη - ἐβγένει. — 7 ἀπόμεινε οὐδέ. — 8 τως ἐμπείχαν. — 9 τούρκοι ἴεφταναι ὁμάδη. — 10 τρέχουναί μετὰ λόγα - κατὰ πατοῦσιν. — 11 ἐγίνη. — 12 λαλοῦσιναι ταμπούρλλα. — 13 τούρκοι - ἐκωλοῦσιν. — 14 τζοὶ - μπένου. — 15 τούρκοι βγένου. — 16 τὸ σόσκοτομὸς. — 17 τούρκοι τριγυρίζοντας - βῆλλα. — 18 βέρτε μήλα εἶχανε - τζοί. — 19 ἐρρίζασιναι — 20 ἐλευθερώσαναι - ἐσκοτοθείκαν. — 21 ὄλους - πούχαναι - ἀφείκαν.

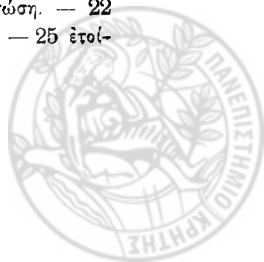
- Ἐφεύγασιν ἀπὸ ἄδεκεϊ, ταῖς στραταῖς εἶχαν χάσῃ
 κι' ἀφῆκασιν τὰ ληρόφυτα κ' ἐμπήκασιν ἔς τὰ δάση
 κ' ἤρθαν ἀπάνω ἔς τὰ βουινιά, τὴν Σούδα γιὰ νὰ ἴδουνε
 καὶ τρέχασιν ἐδῶ κ' ἐκεῖ, μόνον νὰ μὴν χαθοῦνε,
 5 γιὰτὶ τοὺς ἐξυγόνασιν οἱ Τούρκοι νὰ τοὺς φτάσουν
 καὶ τὸ φουσσάτο ἐστάθηκεν, μαρκέζε, νὰ σοὺ πιάσουν.
 Ὅλοι ἔς τὴν Σούδα ἤλθανε ὅσοι κι' ἂν ἐγλυτώσαν
 κ' ἐκεῖ ταῖς βάρκαις ἤῤῃσαν καὶ μπερχαντιά τὰ τόσαν
 κ' ἐμπήκασιν κ' ἐσώσανε εἰς τὴν ἀρμάδα μέσα
 10 καὶ τώρα σὰς ἐμολογῶ τὸ μέτρος, ὁποῦ πέσαν
 Ἐτότες καὶ μὲ τὰ σπαθιά καὶ πιστολιαῖς ἐσύραν
 κ' ἐσκοτωθήκανε πολλοί, καὶ τί καλὸν ἐπῆραν;
 μονάχας θάνατον ψυχρὸν κ' ἐσκοτωθήκαν τόσοι
 κι' ἀποθαμένοι Χριστιανοὶ ἔμειναν ἐξακόσοι
 15 κ' ἐτοιμασμένα ἄλογα μὲ σέλλαις τῶν ἀφῆσαν
 τὸν Μάρτι τοῦτο ἐστάθηκεν, ποῦ ἔς τὰ Χανιά κτυπήσαν.
 Ὅπισω σὰν ἐγύρισεν, εἰς τὴν ἀρμάδα ἔμπαίνει
 κι' ὁ γενεράλες κι' ὁ λαὸς ἤτουνε πρικαμένοι.
 Τί ἦτον ὁποῦ ἔσάθηκεν, τί καταδίκη ἐγένη
 20 πόσος λαὸς ἐχάθηκεν ἐκεῖ τὴν ὥραν ἔκεινην!
 Ἐκεῖν' ἡ ὥρα ἤτουνε ἡμέρα τοῦ Ἰούδα,
 γιὰτὶ δὲν ἔκαμνεν καιρὸν νὰβγουν ἀπὸ τὴν Σούδα.
 Ὅκτῶ ἡμέραις ἦτον ἔκει ἔς τὴν Σούδα ὀρδινιασμένοι,
 319 ὄγια ν' ἀλλάξῃ ὁ καιρὸς ἔστεκεν ν' ἀνημένῃ.
 25 Κ' οἱ Τούρκοι μπαίνουν ἔς τὰ Χανιά τότες μὲ νίκην πλεῖσαν
 καὶ φέρανε καὶ κεφαλαῖς κ' ἕνα σωρὸν ἐκτίσαν

2 λιόφυτα - δάσι. — 3 ἤρθαν - δοῦναι. — 4 χαθοῦναι. — 5 ἐξυγόνασιν -
 τούρκοι. — 6 ἐσταθίκεν. — 7 ἤλθανε - ἀνεγλητῶσαν. — 8 ἤῤῃσαν. — 9 ἐσώ-
 σαναι. — 10 ἐμολογῶ. — 11 ἐσεῖραν. — 12 ἐσκοτωθήκανε - ἐπέσαν. — 14
 ἐξακόσοι. — 15 ἐτοιμασμένα - ἀφείσαν. — 16 μάρτην - κτηπέσαν. — 17 ὁπήσω-
 ἐγήρησεν - μπένει. — 19 εἶτον - στάθικεν - κατὰ δίκη. — 20 ἐχαθίκεν. — 22
 σοῦδα. — 23 ὁκτῶ - ἦτον - σοῦδα ὀρδινιασμένη. — 25 τούρκοι μπένουν. — 26
 σωρὸν ἐκτίσαν.

- σὰν τρύχαλον εἰς τὰ τειχιὰ, ὄγια νὰ τὰ θωροῦσι,
 νὰ παίξουν καὶ νὰ χαίρουνται κι' ὄλοι νὰ τραγωδοῦσιν,
 πῶς ἐνίκησαν τὸν ἐχθρὸν καὶ τὰ κεφάλια ἔπῃραν
 κ' ἐπαίζανε τὰ τύμπανα κ' ἐλάλει πᾶσα λύραν
- 5 Βάσκινα ἔκει ἔσταθήκανε π' ὀλπίζαν νὰ λιγαίνουν,
 μὰ βλέπω νίκαις καὶ χαραῖς τ' Ἀγαρηνοῦ πληθαίνουν.
 Μ' ἀπήτις ἐγαλήνευσεν ἡ θάλασσα, κινουῦσιν
 ὅλη ἡ ἀρμάδα κ' ἔρχονται ἔς τὴν Τία γιὰ νὰ ἴμποῦσιν.
 Ἦτουνε τεσσαρακοστὴ ἔς τὴν χώραν τοὺς ἐβγάλαν
- 10 κι' ὀπού τὴν πύρα τὴν πολλὴν ἐκλάψανε μεγάλα.
 Ἀπῆς ἔς τὸ Κάστρο ἤλθανε, ἔξω ἔς τὴν χώρα βγαίνου
 τρήγυρ' ἀπάνω ἔς τὰ τειχιὰ τοσοῖ βάλασιν νὰ μένου.
 Καὶ μαζωχθῆκαν ἄρχοντες κ' οἱ δύο γεγεράλοι
 καὶ ὁ μαρκέζης ἦτον ἔκει κι' ἀφέντες πᾶσιν ἄλλοι,
- 15 νὰ κάμνουσι συμβούλιο πῶς ἔχουνε νὰ δώσουν,
 νὰ βγάλουν ἔξω τὸν λαὸν κι' ἀπάνω τως νὰ σώσουν.
 Τὸν Βίλλα εἶχαν προσετὸν ἔς τὴν τέχνην του τὴν τόσην
 κι' ὁ πρίντσιπες τὸν ἔστειλεν, τὴν Κρήτην νὰ γλυτώσῃ
 κ' ἔδωκεν τὸν λογαριασμὸν πῶς ἔχει ν' ἀρδινιάσῃ
- 20 κ' ἕνα φορτὶ νὰ κάμουσι, ἔς τὴν Γιόφυρον νὰ πᾶσιν.
 Ἔτοῦτο ἀποφάσισε ὀμπρὸς εἰς τὸν Κορνάρου,
 βοήθεια νὰ μοῦ δώσετε, τάσω σας, νὰ τὴν πάρω,
 εἶπεν κι' ἀφέντης ὤρισε νὰ κάμῃ ὅ,τι ὀρίζει
 καὶ ἐν τῷ ἄμ' ἀπὸ ἄδεκεὶ προσκυνητὰ γυρίζει
- 25 κι' ἐτοίμασεν φτυάρια, τσαπιά, κοφίνια, γιὰ νὰ πᾶσιν
 ὄλοι μεγάλοι καὶ μικροί, ἕνα φορτὶ νὰ φτιάσῃ.

1 τυχιὰ - θωροῦσι. — 2 πεζουν - ὄλοι. — 3 πεῖραν. — 4 ἐπέζανε - λῆραν.
 — 5 σταθῆκανε - ὀλπίζαν - λιγενοῦν. — 6 πλιθένου. — 7 ἐγαλόνευσεν - κεινοῦ-
 σιν. — 8 ὄλοι. — 10 πολύν. — 11 ἤλθανε - βγένου. — 12 τρηγῆρ. — 13
 μαζωχθῆκαν. — 14 ἦτον. — 17 βῆλα ἤχαν. — 18 πρίντσιπες - γλητώσῃ. — 22
 δόσεται τάσο. — 23 ἀφέντης ὤρησεν - κάμει ὅτι ὀρίζει. — 24 γυρίζει. — 25 ἐτοί-
 μασεν - πᾶσιν. — 26 φορτὶ.

- Τότες Ἀπρίλης ἦτονε, μεγάλη ἐβδομάδα,
 ὅπου οἱ Τούρκοι ἐλείπανε κι' εὔρασι εὐκαιράδα
 κ' ἐβγήκασι κι' ἀρχίσανε τὴν νύκτα νὰ τὸ κάνουν
 καὶ ὅλοι τότες σέρνουσι λουμπάρδαις καὶ τοῦ βάνου.
- 5 Ἐβαλαν ὅλον τὸν λαὸν τὴν νύκταν γιὰ νὰ σκάπτουν
 κ' ἐκεῖ φωτιὰ νὰ μὴ φανῆ, οὔτε φανάρι ν' ἄπτουν.
 Κ' ἔκαμον τοῦτο τὸ φορτί εὐμορφον καὶ μεγάλον,
 μακρύ, ὅτι δὲν ἤμπορῶ 'ς τὸ μέτρος νὰ τὸ βάλω.
 Λουμπάρδαις 'ς τὰ καντούνια του βάνει γύρου τριγύρου
- 10 κ' οἱ μπουμπαρδάροι ἐστέκνε ἐτοιμοί, γιὰ νὰ σύρου.
 Γ' ἀρμάτωσεν εὐγενικὰ μ' ἀνθρώπους κατεχάρους,
 μὲ κολονέλλους συντροφικαῖς, μὲ πλείσιους λουμπαρδάρους.
 Μὲ χῶμα μόνον τὸ 'καμε σὰν νὰ 'τονε 'κτισμένον
 μὲ τὰ ροκίονια τὰ 'μορφα μὲ τέχνη καμιωμένον.
- 15 Κ' οἱ Τούρκοι ὡσὰν εἶδασιν πῶς ἔξω ὅλοι ἐβγήκων
 καὶ πῶς τσοὶ κάμπους ἦτονε καὶ δὲν τοὺς 'φοβηθῆκαν,
 ὅλοι καθαλικεύγουνε κι' ὁ Κατριτζόγλης 'μπαίνει
 τσῆ στραταῖς καὶ μὲ μιὰ βοῆ ἀπάνω τῶνε 'βγαίνει.
 Κι' ὅλον τὸ πλῆθος τῶν Τουρκῶν ἔδραμεν νὰ τοὺς πιάσουν
- 20 καὶ τὸ φορτ' ἀποῦ 'κάμασι, νὰ ἔμπουν νὰ χαλάσουν.
 Τρεῖς κολονέλλοι ἦτον 'κεῖ κ' ἦτον ἀρδινιασμένοι
 μὲ τοὺς σολντάδους τρίγυρα, τσοὶ Τούρκους ν' ἀνημένη
 κ' εὐθύς καὶ τάξουν τὸν λαὸν ὅλον, πῶς κατεβάνουν
 μὲ ὄχλον πλείσο καὶ πολὺν κι' ἀπάνω τως νὰ μπαίνουν.
- 25 Ἀρχίσασιν ἡ τουφεκιαῖς κ' οἱ καθαλάροι βγαίνουν
 καὶ δίδουν πόλεμον 'ς αὐτοὺς κι' ὀπίσω τους γιαγέρνουν.

1 ἐβδομάδα. — 2 τούρκοι ἐλοίπαναι - εὔρασι εὐκαιράδα. — 3 ἀρχίσαναι.
 — 4 ὅλλοι. — 5 ὅλον. — 6 ἐκεῖ - φανάρι. — 7 φορτί. — 8 μακρὸ ὅτι δενὴν
 πορῶ. — 9 γήρου τριγύρου. — 10 οἱ μπουμπαρδάροι - ἐτοιμοί. — 11 ἀρματώ-
 σεν. — 12 πλοίστους. — 13 χῶμα - κτησμένον. — 15 εἶδασιν - εὐγεῖκαν. — 16
 ἦτοναί - φοβηθεῖκαν. — 17 ὅλοι - μπένει. — 18 τζοὶ - βιένει. — 20 φορτ'. —
 21 ἀρδυνιασμένοι. — 22 τρίγυρα. — 24 ὄχλιν πλῆσο - μπένουν. — 25 ἀρχί-
 ασαιν οἱ - βγάνουν. — 26 γιαγέρνουν.

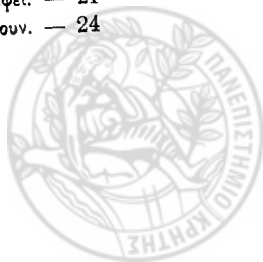
- Κι' ὁ Κατριτζόγλης ἔτρεχεν νὰ ἔμπη μοναχός του
 κι' ἀκλούθα του κι' ὁ δαίμονας σὰν φίλος πιστικός του.
 Κ' οἱ ἄλλοι τοὺς γυρίζουε κ' οἱ Φράγχοι τσοὶ γνωρίζουε
 πῶς τρέχουε νὰ τοὺς πιάσουε, μαλόνονταε γυρίζουε
 5 κ' ἔρχουετα μέσα 'ς τὸ φορτί κ' οἱ Τούρκοι θὰ σιμώσουε
 καὶ δὲν ἐλογαριάζανε πῶε θὰ τοὺε θανατώσουε.
 Εἰε τὸ φορτί ἐγυρίσανε οἱ Φράγχοι καὶ σταλέρουε
 κ' οἱ Τούρκοι τότεε τοὺε νεκρούε 'ε ταῖε πλάταιε τωε τοὺε παίρουε.
 Κ' ἡ χώρα ρίκτηε λουμπαρδιαῖε ἀκόμη κ' ἐκεῖ σῶνουε
 10 κ' ἔδιδαν 'πάνω τῶν Τουρκῶν καὶ πλειότερουε σκοτόνουε.
 Τότεε ἐθαπαπέσαν οἱ Χριστιανοὶ νὰ δοῦσιν
 τόσουε νὰ πέσουε εἰε τὴν γῆν χάμη κ' νὰ σκοτωθοῦσιν.
 Ἐπήρασιν πολλὴν χαρὰν μὲ περισσιὰ ὀλπίδα
 ὁποῦ 'δωκαν καλὴ ἀρχὴ κι' ὅλοε μαζὴ τὴν εἶδαν.
 15 Κ' εἰε τὸ φορτί πολὺε λαὸε ἔμενεε νὰ φυλάη
 καὶ 'στέκασι κ' ἐβλέπασιν, ὁ Τούρκουε νὰ μὴν πάη
 νὰ τοὺε πλακῶση ξαφνικά, κ' ἦτουε ἀρδιεασμένοε
 κι' ἀπάνω 'ε τὰ τουφέκια τωε ἦτουε 'κουμπισμένοε
 μέρα καὶ νύκτα, ὅταν 'δοῦ Τούρκουε νὰ κατεβαῖνη,
 20 ν' ἀνοίγουε τὰ ραστέλλα τωε κ' ἔξω λαὸε νὰ βγαῖνη
 κ' ἔσμιγαν μὲ τῶ 'Αγαρηνοῦε καὶ πάντα τοὺε 'νικοῦσαν
 κι' ὅσοε κι' ἀν ἦταν πλειότεροε πάντα τοὺε 'κνηγοῦσαν
 καὶ πᾶσα νύκτα τὸ φορτί αὔξαναν καὶ 'μακραῖναν
 κ' ἔρχουετα 'ε τῶν 'Αγαρηνῶν τσῆ κατοικιαῖε κ' ἐμπᾶνε.
 25 Τότεε χιλιάδεε ἦτουε κ' ἐσκάπτανε οἱ χίλιοε
 κ' ἐμεγαλόναν τὸ φορτί καὶ 'κράτει ἕνα μίλι.

1 ἔμπει. — 3 γυρίζουε. — 4 θρίσουε-γυρίζουε. — 5 τούρκοι. — 7
 φορτί ἐγύρισαναι. — 8 τούρκοι-πέρουε. — 9 χώρα. — 10 πλιώτερουε σκο-
 τῶνουε. — 11 ἐθαπαπέσαν-δοῦσιν. — 12 γῆν χάμη. — 13 ἐπέρασιν πολόν.
 — 15 φηλάει. — 16 τούρκουε-πάει. — 17 πλακῶσει. — 19 ὅταν-τούρκουε-
 κατεβαῖνει. — 20 βγένει. — 21 ἔσμιγαν. — 22 ἀνήταν πλιώτεροε-κνηγοῦσαν.
 — 23 φορτί-μακρέναν. — 26 κράτει-μῆλη.

- Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐσκάπτα κι' ἀκλουθοῦσαν
 ὀληνυκτῆς κι' ὀλημερνῆς οἱ ἄλλοι ἐπολεμοῦσαν.
 Σὲ πᾶσα ὥρα νὰ κολλοῦν καὶ λαβωμένοι ἐμένα, 322
 κι' οἱ Τούρκοι ἐπληθύναν, κι' οἱ Φράγκοι ἐλιγαῖναν.
- 5 Μιὰ νύκτα κατεβήκασι κι' εἶχανε τσοὶ πλακώση
 οἱ Τούρκοι, κι' ἐμαλώσανε κι' ἐπέσανε τόσοι
 ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Τουρκῶν ἢ στραταῖς ἐγεμίσαν
 κι' οἱ Φράγκοι ἐπλουτήσαν: ποῦ τὸ πυρὸν τὸ ἐγδύσαν.
 Κι' ὁ Κατριτζόγλης ἔπεσεν γιὰτ' εἶχανε τοῦ δώση
- 10 μιὰ τουφεκιά, καὶ τ' ἄλογον τὸν ἤθελεν πλακώση
 εἰς ἓνα λάκκον πούμπουρα ὄλην τὴν νύκτα μέσαν,
 ἐκεῖ πλησίον τοῦ φορτιοῦ καὶ δὲν τὸν ἐκερδέσαν.
 Καὶ τὸ πυρὸν κινούσινε Τούρκοι καὶ κατεβαίνουν
 κι' ἐκεῖ σιμώνουν τοῦ φορτιοῦ καὶ πρὸς τοὺς λάκκους μπαίνουν
- 15 πολλοὶ καὶ τότε βγάνουσιν κι' ἤτونه λαβωμένος
 κι' ἔστεκε δίχως ἐμίλια ὡσὰν ἀποθαμένος.
 Λουμπάρδαις ἀμολέρνασι ὄγια νὰ τοὺς σκοτώση
 καὶ ἴσκοτωθήκασι πολλοὶ καὶ πέσανε τόσοι.
 Κι' ὁ Κατριτζόγλης ἔζησεν κι' εἶχαν τότε γιὰτρέψη,
- 20 νὰ ζήσ' ἀκόμη καὶ κακὸν δεύτερο νὰ τοῦ στρέψη.
 Μ' ἀπήτις ἤλθε ἡ Λαμπρά, τὸ Πάσχα, π' ὄλοι τρώσιν,
 μὲ δάκρυα ἴπικαλούντανε Θεὸς νὰ τοὺς λυτρῶση.
 Τὴν ἐβδομάδα τῶν Σκολῶν μαζώνονται κι' ἐβγαίνουν
 ἴς τὰ *περιβόλια, νὰ χροῦν καὶ μὲ τραγούδια ἴμπαίνουν
- 25 ἄνδρες, γυναῖκες ἴς τὰ δενδρὰ ἐπέσανε νὰ φᾶσιν
 κι' εἶχασινε τὴν ἔγνοια τως, Τούρκοι νὰ μὴν δὲν πᾶσιν

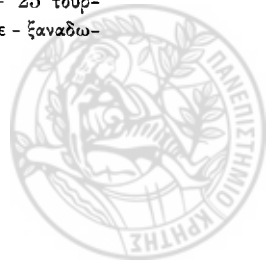
1 ἀκλουσαν. — 2 ὀληνυκτῆς - ὀλημερνῆς. — 3 κολοῦν - λαβομένοι. — 4
 τούρκοι ἐπληθύναν - ἐλειγέαν. — 5 πλακώσοι. — 6 τούρκοι - ἐμαλώσαναι - ἐπέ-
 σανουε. — 7 οἱ - ἐγεμήσαν. — 8 παρνῶ τζεγδήσαν. — 9 κατριτζόγλης - γιὰτῆ-
 χανε. — 12 φορτιοῦ. — 13 παρνῶ κινούσιναι τούρκοι. — 14 σιμώνουν - φορ-
 τιοῦ - μπένουν. — 15 ἤτωνα λαβομένος. — 17 σκοτώσει. — 18 σκοτωθήκασι.
 — 19 κατριτζόγλης ἔζεισεν - ἤχαν - ἐγιατρέψει. — 20 δέφτερω - στρέψει. — 21
 ἤλθε - λαμπρά - πᾶσχα. — 22 πικαλούνταναι - λυτρῶσει. — 23 εὐγένουν. — 24
 μπένουν. — 26 ἤχασιν - ἔγνια - τούρκοι.

ἐκεῖ, νὰ τοὺς πλῆκώσουσιν, μὰ οἱ Τούρκοι τοὺς θηροῦσιν
καὶ τότες ὀρδινιάζονται πλείσιοι νὰ κατεβοῦσιν,
νὰ πᾶν νὰ τοὺς σκλαβώσουνε, νὰ τρέξουν νὰ τοὺς σώσουν
κι' ὅσους ἔμπορῶν νὰ πάρουνε καὶ τσ' ἄλλους νὰ σκοτώσουν.

- 5 Κι' ἀπογυρίσαν τὸ φορτὶ καὶ τρέχουνε καὶ μπαίνουν 323
κι' οἱ Χριστιανοὶ τοὺς βλέπουνε ἐτότες κι' ἀνεβαίνουν
καὶ ρίχτουσιν τως τουφεκιαῖς κι' οἱ Τούρκοι μέσα ἔμπαῖναν,
γιὰ νὰ τοὺς πιάσουν ζωντανούς ἔπεφταν κι' ἀποθαῖναν
καὶ ταῖς γυναίκαῖς καὶ παιδιὰ ἐβγάδου κι' ἀποβγάδου
- 10 κι' οἱ ἄνδρες ἀπομείνασιν ἐκεῖ, γιὰ νὰ ἴποθάνουν.
Ἐτότες ἀπὸ τὸ φορτὶ ἔξω λαὸς ἐβγαίνει
εἰς σὲ βοήθεια τῶν Ρωμηῶν κι' ἤτουνε μποροεμένοι
κι' ἐδώκασιν ἀπάνω τως πᾶλε νὰ τοὺς γυρίσουν
καὶ θάνατος ἐστάθηκεν νὰ μὴ δὲν τοὺς ἀφήσουν,
- 15 νὰ ἔμποῦν νὰ πάρουν τὰ παιδιὰ καὶ τσ' ἄλλους νὰ σκοτώσουν
καὶ πρίκ' ἀκόμη καὶ κακὸν ἔς τὴν χώρα γιὰ νὰ δώσουν.
Λίγοι ἀποθάνασιν Ρωμηοὶ ἔς τὸν πόλεμον ἐτοῦτον
κι' οἱ ζωντανοὶ ἔγυρίσανε κι' ὁ Κατριτζόγλης ἴπου ἴτον.
Δυὸ τρεῖς Ρωμαῖοι μοναχὰς ἐβγήκανε νὰ πιάσουν
- 20 κι' εἶχανε τὴν ἐπεθυμιὰ γιὰ νὰ τοὺς ἐχαλάσουν.
Ἐπήρασινε τουφεκιαῖς κι' ἔμειναν νεκρωμένοι
κι' οἱ ἄλλοι οἱ ἐπίλοιποι ἐβγήκαν κερδεμένοι.
Οἱ Τούρκοι ἐγυρίσανε καὶ τοὺς νεκροὺς ἀφήκαν
κι' εἰς τὰ παβιόνια σώνουσιν κι' ἐπήρασινε πρίκαν
- 25 καὶ πᾶλε ἐγυρίσανε, νὰ ξαναδοκιμάσουν,
τσοὶ κολονέλλους γιὰ νὰ βροῦν ἐκ' ἔξω νὰ τοὺς πιάσουν.

1 τούρκοι. — 2 ὀρδινιάζονται πλοῖοι. — 3 σκλαβώσουναι - πόσουν. —
5 ἀπογυρίσαν - φορτὶ - μπένουν. — 7 ρίχτουσιν - τούρκοι - μπέναν. — 8 πιάσουν. —
— 10 ἀπομείνασιν. — 11 φορτὶ - ἐυγένει. — 12 βυμιῶν. — 13 γηρίσουν. —
16 χῶρα. — 17 λίγι ἀποθάνασιν. — 18 ἐγειρίσαναι - κατριτζόγλης. — 20
ἔγχανε - ἐπεθυμιὰ. — 21 ἐπειρασιναι - ναικρωμένοι. — 22 ἐγείκαν. — 23 τούρ-
κοι ἐγειρήσανε. — 24 βαβιόνια - ἐπειρασιναι πρήκαν. — 25 ἐγειρήσανε - ξαναδο-
κιμάσουν.

Καὶ τὰ κανόνια ξάπτουνε ἴπου ἴτον ὠρδινιασμένα
 κ' εἰς τὰ χωράφια ἐβλεπες κεφάλια χωρισμένα
 κ' ἄλογα κ' ἐπλακόναντα κ' ἐπέφτα καβιλάροι
 κ' οἱ ἄλλοι μέσα ἔς τὸ φορτί ἐμπαίνιν νὰ τοὺς πάρη.

5 Κ' οἱ Φράγκοι ἐρόικτα τουρκεικίς, ὄγιά νὰ τοὺς γυρίσουν
 κ' οἱ Τούρκοι ἐμετρούσανε πῶς θὲ νὰ τοὺς ἀφήσουν.

Τσῆ μίναις τότες ἔκράτησε, γιὰ νὰρθουσινε κ' ἄλλοι
 κ' ἐβλεπες Φράγκους καὶ Ρωμηοὺς νᾶχουν χαρὰν μεγάλην.

324

Μὰ μέσα ἔς τούταις ταῖς χαραίς ἡ τύχη γι' ὠργισμένη
 10 ἠθέλησεν νὰ κρουβιστῆ καὶ νὰ μὴν ἀνημένη
 νὰ ξετελειώση τ' ἄρχισε, ἀμμὲ τὴν ὠχθρεμένην
 ζηλείας τὰ παράτησε ἐτότες καὶ προβαίνει.

Κι' ἀνάμεσαν νὰ πολεμοῦν, τὸν Τούρκον ν' ἀφανίσουν
 τοῦ γενεράλε ἔδειξεν κ' εἶπεν γιὰ νὰ γυρίσουν

15 καὶ νὰ χαλάσουν τὸ φορτί καὶ ὅλοι τως νὰ ἐμποῦσιν
 ἔς τὴν χώραν καὶ νὰ παύσουνε νὰ μὴν δὲν πολεμοῦσιν.

Νὰ δυναμώση κάτεργα ἔχθρητα νὰ θεμάσαι,
 γιὰτὶ μὲ τοὺς κακὸγνωμοὺς σμίγεις καὶ συντροφιάσαι.

Καὶ τοῦ μαρκέζε τοῦ πτωχοῦ ἀλλάξαν τὴν βουλήν του

20 κ' ἀλλάξαν τὰ μετρήματα, ἴπου ἔχε ἡ ὄρεξίν του,
 νὰ κάμη γιὰ τὸν Χάνδακα, γιὰ τὴν χριστιανωσύνην,
 ν' ἀφήσῃ ὄνομα καλὸν παντοτεινὰ νὰ μείνη.

Μ' ὁ γενεράλες ὠρίζεν, γιὰτ' εἶχεν τοὺς πλερώνη
 καὶ τοῦ μαρκέζε ἡ βουλή ὡς ἐδεπὰ τελειόνει.

25 Καὶ τὰ κανόνια ἴσύρανε κ' ἀπὸ ἴδεκεὶ τὰ βγάδουν
 κ' ἔξω τσῆ χώρας τὰ φορτιὰ ἔρχονται καὶ τὰ βάνουν.

1 ξάπτουναί - ὠρδινιασμένα. — 3 ἐπλακόναντα. — 4 ἐμπέναν - πάρει. —
 5 ἐρήματα - γειρήσουν. — 6 τούρκοι - ἀφίσουν. — 7 τσοὶ μόναις - νάρθουσιναι. —
 8 ρωμιούς. — 9 τύχει γιοργησμένη. — 10 ἠθέλησεν - κρουβιστή. — 11 ξετελει-
 ώσει. — 12 προβένει. — 13 νὰ φανοίσουν. — 14 ἔδειξεν - γειρήσουν. — 15
 φορτί — 16 χώραν. — 17 δυναμώσει - θεμάσει. — 18 κακὸγνωμοὺς σμήγης.
 — 21 κάμει - χάνδανα. — 22 παντοτεινὰ - μῆνει. — 23 ὄριζεν γιὰτήχεν - πλε-
 ρώνοι. — 25 σήρανε. — 26 φωτιὰ ἔρχουτε.

- Καὶ τὸ φορτὶ μὲ τὴν φωτιά ἀρχίζουσι νὰ χαλοῦσιν
 κ' οἱ Τούρκοι εἶχανε χαρὰ ἐκεῖνα νὰ θεωροῦσιν
 καὶ τοὺς σολντάδους φέρνουσιν ἔς τὴν χώραν καὶ τσοὶ ἴμπᾶσαν
 καὶ τὸ φορτὶ ἄχαλοῦσιν κ' ὅλην τὴν γῆν ἐσιᾶσαν.
- 5 Ἡ χώρα ἴπῃσιν λύπησιν μὲ τὸ μαρκέζ' ὀμάδι
 καὶ πλείστους ἀναστεναμοὺς ἐκάναν οἱ σολντάδοι.
 Τσ' ἀρμάδαις μέσα τσ' ἐβαλεν κ' ἐβγαίνουσι καὶ μισεύγουσι
 κ' εἰς τὰ νησιά πάσινε, καράβια νὰ γυρεύουσι.
- 10 Οἱ Τούρκοι ἐκάμασι χαραῖς πολλαῖς, πῶς τὸ ἄχαλάσαν
 κ' ἔξω δὲν βγαίνουσινε πλεῖο κ' ὄλοι τως ἐξεγνοιάσαν.
 Ἐκατεβαίναν κ' ἔρχουσαν ἀφοβα κ' ἐκολλοῦσαν
 κ' ὡς τὰ φορτιά ἐμπαίνασιν καὶ τοὺς ἀπογλακοῦσαν.
 Ἀνήμενα νὰ ἴδω χαραῖς καὶ διωγμὸν μεγάλον
 μὰ ποῦ τὴν σήμερον κ' ὀμπρὸς ἔγνοια πολλὴ θὰ βάλω,
- 15 γιὰτὶ εἰς ὅ,τι ἔφταξαν ὡς τώρα, μοῦ λιγάναν
 ὀποῦ τσοὶ Τούρκους τσ' ἄπονους σὲ θάνατον ἐβάναν.
 Καὶ τώρα ποῦ γυρίσανε, ποῖος δύναται νὰ δώσῃ
 ἄλλην βοήθεια πλειότερη, γιὰ νὰ μὲ ξελυτρώσῃ;
 Ὅσον σπουδάξω, τόσον πλεῖα τὸ τέλος μου σιμόνει,
- 20 ὡσάν καράβι ἔς τὸ γιὰλὸ μὲ δίχως τὸ τιμόνι,
 νὰ λείπῃ τὸ κατάρτιν του, πάντῃ ζητᾷ τὸν πάτο
 κ' ὅποιος ἴψηλά, ἴψηλά πετᾷ, εὐκόλα δίδει κάτω.
 Ἰδέτε ποῦρη βέβαια ἢ μάχη μου πῶς φέρνει
 τὴν κάθα ὦρα θάνατον καὶ τοὺς σολντάδους παίρνει.
- 25 Τύχη μου, σύρνε τὸν καιρὸν δίχως νὰ βρῆς τὸ τέλος
 καὶ τοῦ κορμοῦ μου κόπτε μου καθημερνῶ ἐν μέλῳς.

325

1 φορτὶ - ἀρχίζουσι. — 2 τούρκοι εἶχανε. — 3 χώραν. — 4 φορτὶ χαλοῦσιναι - ὅλην - γῆν. — 5 χώρα πείρειν λοιπήσιν. — 6 πλοίστους - ἦ. — 7 ἐυγένουσι - μισεύγουσι. — 8 νησιά πασιναι - γηρεύουσι. — 9 τούρκοι. — 10 βγίνουσιναι πλεῖο - ἐξεγνοιάσαν. — 11 ἐκολλοῦσαν. — 12 φορτιά ἐμπέναν. — 14 ἔγνοια πολύ. — 17 γηρήσαναι - δώσει. — 18 πλειότερη. — 19 πλεῖα - σιμόνη. — 20 ὡσάν καράβι - τιμώνη. — 21 λοιπὴν - κατάρτιν - ζητᾷ - πάτω. — 22 ψυλὰ ψυλὰ πετᾷ σὺ κόλα. — 23 ποῦρη. — 24 πέρνει. — 26 κωρμῶ - κόπτε - καθ' ἡμερῆν.

Ἄμμε κυττάζω σύγγυσιν καὶ κλαίω τὴν αὐτήνην,
π' ἐδῶ ἔς τὸ Κάστρο γίνεται μὲ πλείσια κακωσύνην.
Καὶ δὲν κυττάζουσι τὸν ἐχθρὸν π' ὀλημερνὴς γυρεύγει
νὰ σὰς ἐκόπητῃ μὲ σπαθὶ καὶ νὰ σὰς ἐπαιδεύγη.

5 Κι' ἄνδρας ἂν ἔλθῃ φρόνιμος, στρατιώτης ἀντρωμένος,
γιὰ νὰ βοηθήσῃ τοῦ λαοῦ σὰν εἶναι μαθημένος,
γιὰ νὰ γυρεύσῃ ἡμπορεῖ στράτα, γιὰ νὰ πασχίση
μὲ μῶδον εὐκολώτατον τσ' ἐχθροῦς σας νὰ νικήσῃ.
Ζήλεια κακὴ κι' ἀντίδικη δυσκολονικημένη

10 ἀπὸ θυμούς καὶ κίνδυνα καὶ πρίκαις κωμωμένη,
ἐξάπλωνε πούρη ὅσον θὲς καὶ πέτα ἔς τὸν ἀέρα
ἔς ὄ,τ' ἔδωκες ἔς τὰ λόγου μου ὡς τούτην τὴν ἡμέρα.
Μὰ δὲν κυττάζεις τοὺς ἐχθροὺς πῶς σ' ἔχουν παθωμένα,
ὅπου ἔρχονται καθημερνῶ νὰ μὲ νικήσου ἐμένα,

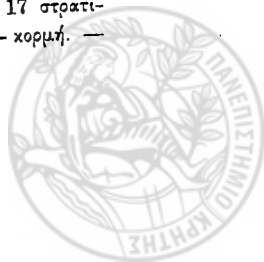
326

15 κι' οὐδένας δὲν εὐρίσκεται ἔς τούτην τὴν χώραν νᾶχη
καλὴν καρδιά, μὰ κρίνεται μὲ τῶν Τουρκῶν τὴν μάχην.
Μ' ἂν ἔλθουν κι' ἄλλοι στρατηγοὶ ἔς τὰ λόγου μου νὰ βγοῦνε
ἐκεῖνοι κι' ἄλλοι Χριστιανοὶ θέλουν νὰ χαλαστοῦνε,
γιὰτι κυττάζουσι σύγγυσαις ἔς τὴν χώρα τὴν δικὴν μου

20 καὶ πέφτουνε καθημερνῶ ἀπάνω ἔς τὸ κορμί μου.
Ἄνάμενα τὴν λύτρωσιν, τ' ἄρματα γιὰ ν' ἀφήσουν
κ' οἱ Χριστιανοὶ γιὰ νὰ χαροῦν καὶ νὰ γλυκοφιλήσουν.
Μὰ ἔγω κυττάζω κ' ἔπαψεν κ' ἡ τύχη προμηναῖ μου
ὀγιά νὰ σβύσῃ παντελῶς τὴν δόλια τὴν καρδιά μου.

25 Ἐτούτος ὁ ἀσκόλαστος πόλεμος ὁ δικός μου
ἀπὸ τὴν σήμερον κι' ὀμπρὸς θέλει εἶσ' ὁ χαλασμός μου.

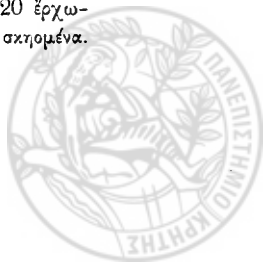
1 κιτάζω σύγγησιν - κλέω. — 2 πλῆσια. — 3 κειτάζουσι - πολημερνής γυρεύγει. — 4 σὰς - σπαθὴ - ἐπεδευγει. — 5 ἀνέλθῃ φρόνιμος - ἀντρωμένος. — 6 βοεθησει. — 7 γηρέσσον μοροῖ - πασχίσει. — 8 εὐκολότατον - ἐχθροῦσας - νικήσει. — 9 ζήλεια - ἀντίδικη δυσκολονικημένη. — 10 θυμούς - καμωμένη. — 11 ἐξάπλωναι πούρη ὅσον. — 13 κειτάζης - παθωμένα. — 15 χῶραν - χή. — 17 στρατιγοὶ - αὐγοῦναι. — 19 κειτάζουσι συγγήσαις - χῶρα. — 20 πέφτουναι - κορμὴ. — 21 ἄρματα. — 22 γλυκοφιλήσουν. — 23 κειτάζω - προμηναῖ.

- "Ἦθελα νὰ μὴν ἤμουνε, μάνα μου, ῥημασιμένη
 καὶ νὰ μὴν εἶχα τ' ὄνομα, ἔστεκα ἴναπευμένη.
 Τί γδέχομαι καὶ τί θὰ ἴδω π' ὄλιπιζαν πῶς γλυτόνω,
 μὰ γὼ λιγαίνω σὰν κερὶ καίγοντας κι ὄλη λιόνω
 5 καὶ δὲν ἴμορῶ τὰ βάσανα, τσοὶ χαλασμούς οἱποῦ ἴχω
 κ' ὕστερα θὰ μ' ἀφήσουνε γδυμένη χωρὶς ρούχο.
 Καὶ ὁ μακρέζες ἔμεινε τὴν χώραν ν' ἀρδινιάζει
 μὲ τέχναις εἰς τὰ ἔζωπορτα τσοὶ Τούρκους νὰ πειράζει.
 Καὶ τόπους ἔδεσαν πολλοὺς κ' ἔκαμεν καὶ τροχάλους,
 10 τοὺς λάκκους ἐδυναμώσεν κ' ἔκτισ' ἀκόμη κι ἄλλους,
 ὅταν ἐβγοῦν ἔς τὸν μπόλεμον, ἐκεῖ νὰ σταματιζοῦν
 νὰ ρίκτουσινε τουφεκιάς, τσοὶ Τούρκους νὰ γυρίζουν.
 Ἵ οὐδένα πρᾶγμα ἔλειψεν νὰ μὴν δὲν τ' ὀρδινιάσει
 κι ὄλιπιζεν καὶ τὸν ἐχθρὸν ἔς τὰ χέρια του νὰ πιάσει,
 15 ρίκτοντας τὰ τουφέκια τως μὲ βόλια μέσα τόσα
 κ' εἰς τὰ φορτιά νὰ σώσουσιν δουμάκιους ἐλαβύσσαν.
 Κ' ἡ χώρ' ἀρχίζει λουμπαρδιαῖς καὶ μπόμπαις τῶν σαρμπάνων
 κ' ἐκόπτασινε τὰ κορμιά πῶν ἄτυχων τυράννων.
 Ἀφέντης ἦτον εἰς Μολῆς εἰς τὰ καράβι' ἀπάνω
 20 κ' ἔρχομαι σὲ κοντολογιὰ καὶ σᾶς τ' ἀναθιβάνω,
 νὰ μὴν λειψῶ τὴν δίγησιν, ἀμμέ νὰ σᾶς ἐδείξω,
 γιὰτ' εἶναι τώρα ὁ καιρὸς τὸ στόμα γιὰ ν' ἀνοίξω
 τὸ ἴνου τὴ γλώσσα νὰ μιλῆ πῶς ἦτον σηκωμένα
 καὶ βρῖσκοντα ἔς τὸ πέλαος καὶ ὀτέκαν κι ἀνημένα
 25 ἀ λάχου ξύλα Τούρκικα, νὰ σώσου νὰ τὰ πιάσου
 καὶ νὰ τὰ πολεμήσουνε καὶ κεῖ νὰ τὰ χαλάσουν.

327

2 ἦχα - ἔστεκαναπειεμένη. — 3 γδέχομαι - θαδῶ - ὀλιπιζαν - γλητόνω. —
 4 λιγένω - καιρὴ κέγωντας. — 5 τζή. — 6 θαμαφήσουναι γδυμένη - ρούχο. —
 7 ναρδινιάζει. — 8 πηράζει. — 10 ἔκτισ'. — 12 βήκτουσιναι - γηρίζουν. —
 13 τὀρδινιάσει. — 14 πιάσει. — 15 βήκτωντας. — 16 ἐλαβύσαν. — 17 χῶ-
 ραρχίζει. — 18 ἐκόπτασιναι - ἄτυχων. — 19 ἀφέντης - εἰς μολῆς. — 20 ἔρχω-
 μαι. — 21 λιψῶ - δέξω. — 22 τείναι. — 23 γλώσσα - μηλεῖ - εἴτων σηκωμένα.
 — 24 βρῖσκοντα - ἀνεμένα.

- Καί 'κει 'τυχε τὸ ριζικὸ τῆ καρβάνα φτάνου
 κ' οἱ Φράγκοι νὰ τῆ 'δούσινε, φλάμπουρο ἔξω βγάνου
 Ὅπου τὴν Ἀλεξάντρεια ἑπτὰ καράβια ἐβγήκαν
 καὶ μέσαν ν' ἀρμενίζουνε, τοὺς Φράγκους ἐκεῖ ἐβρῆκαν.
- 5 Καράβγια ἦτον θαυμαστὰ σουλτάναις, κ' εἶχαν μέσα
 ἕνα μπασάν τοῦ Χαλεπχιού κ' εἰς τὸ Μολῆ ἐπέσα
 κ' ἀρχίσανε τὸν πόλεμον, λουμπάρδαις νὰ κολλοῦσιν,
 τσ' ἀνθρώπους νὰ σκοτώνουσι, τῆς πλώρικis νὰ τρυποῦσι·
 νὰ γίνεται πολὺ κακὸ, ἢ δυὸ μεργαῖς νὰ σμίγουν
- 10 καὶ νὰ μὴ δὲ ἴμπορούσινε ἀπὸ ἄδεκ' νὰ φύγουν,
 μὰ θέλαν νὰ νικήσουνε, οἱ Τούρκοι νὰ τοὺς πιάσουν
 καὶ πάλε οἱ Φράγκοι ἐθέλανε ἐκείνους νὰ χαλάσουν
 Καὶ ρίχτασινε ἴους τ' ἄλλου κ' ἄλλα καράβγια φτάνου
 καὶ ὁ μπασᾶς ἐχαίρετο θωρῶντας καὶ τὰ πιάνου.
- 15 Ἄμμε ἀφέντης ὁ Μολῆς καὶ τὰ καράβγια τ' ἄλλα
 σιμόνοντας τὰ Τούρικια, φλάμπουρο ἄσπρο ἐβάλα.
 "Ἐξη καράβγια κ' ὁ πασᾶς προδίδουνε καὶ πέφτου
 'ς τὰ χέργια τοῦτα τῶν Φραγκῶν καὶ τ' ἄρματὰ τως θέτου.
 "Ὅλα παραδοθήκανε δίχως ὀλπίδα ἄλλη
- 20 καὶ τὰ καράβγια τῶν Φραγκῶν χαρὰ ἔχανε μεγάλη.
 Σιμόνου καὶ τὰ σμίγουνε, λαὸς ἀπάνω ἴμαίνει
 καὶ ὁ μπασᾶς ἐπρόβαλε κ' ἔστεκε νὰ ἴνημένη
 τοὺς Φράγκους νὰ τὸν κόψουνε γῆ 'ς τὸ γιὰλὸ νὰ δώση,
 ὀγιὰ νὰ λάβη θάνατον 'ς τὴν πρίκαν του τὴν τόση.
- 25 Ἐς τὴν Καπετάνια ἐμπήκανε πρώτας καὶ τὴν ἐγδύσαν
 καὶ κάμανε πολλαῖς χαραῖς τὸ πῶς τὴν ἐνικήσαν.

328

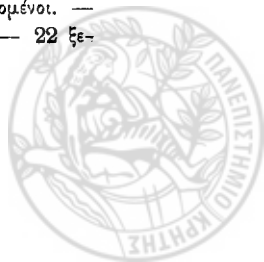
1 ριζικὸ. — 2 φλάμπουρο. — 3 ἑπτὰ. — 4 ναρμενίζουνε - ἐβρίκαν. —
 5 καραυγιά εἶτον - κειχάν. — 6 μολή. — 7 κολούσιν. — 8 σκοτόνουσι τῆς
 πλώρες - τριπούσι. — 9 γύνετε πόλλει - εἶδιο. — 10 μειδεμπορούσινε. — 11 νη-
 κύσουνε - τούρκοι. — 12 ἐκύνουσι. — 13 ρύχτασινε - καράυγια. — 14 ἐχέρετο
 θωρώντας. — 15 ἀφέντης - μολῆς - καράυγια. — 17 ἔξει. — 18 τούτα - ταρμα-
 τάτος. — 19 ἄλλα παραδοθήκανε δίχως ὀλπίδα — 21 σιμόνου - μπένει. — 23
 κοφουνὲ γαῖ στοιγαλιῶ - δόσει. — 24 λάβει - πρήκαν — 25 ἐμπήκανε πρώτας -
 ἐγδύσαν. — 26 ἐνηκείσαν.

- Τοὺς Τούρκους κατεβάζουσε, ἕς τὰ κόπανα τοὺς β'άνα
καὶ τὸν μπασιᾶ, ὅπου ἔτονε ἀφέντης, ἕς τὴ σολτάνα
κ'εἰς τ' ἄλλα πέντε μπαίνουσι καὶ ἑκείνα καὶ τὰ γδύνου
τοὺς Τούρκους ἐσκληβάσωσε κ' ὀλόγδυμους τσ' ἀφίνου.
- 5 Ἐπήρανε τῇ πραγματιαῖς, ὅπου ἔτο φορτωμένα
ἕς τὰ πλούτη, ὅπου βρήκασι κ' ἀποῦ ἔχε πᾶσα ἕνα.
Τότες ἕς τὰ χέργια τοῦ Μολῆ ὁ κύρ μπασιᾶς ἐδόθη
καὶ νὰ πομείνη σκλάβος του ἕλος ἐπαραδόθη.
Καὶ τὰ καράβγια ρίχνουσε τ' ἄρμενα καὶ κινουσι
- 10 μὲ λουμπαρδιαῖς καὶ μὲ χαραῖς τὰ κάτεργα νὰ βροῦσι,
Καὶ τὸ γενεραλήσιμο νὰ πάρη τὴ χαράν τως,
Τούρκους γιὰ νὰ τοῦ δώσουσε μέσα ἕς τὰ κάτεργὰ τως.
Ἄπητις βάρη ἄμετρα εἰς τὰ νησὰ ἐβάλα,
πρωτόγερους εὐρήκανε ἀπὸ ἔδεκε καὶ βγάλα
- 15 νὰ πᾶσιε ἕς τοῦ βασιληοῦ, ὀγια νὰ τοῦ τὸ ποῦνε,
εἰ πως κ' ἀποῦ τοὺς μπέηδες ἔλιγο νὰ λαφρωθοῦνε·
κ' εἰς σὲ καράβι ἐμπήκανε περίσσα πρικαμένοι
ἕς τὴν Ἄντρανόπολι ἤρθανε σὰν νὰ ἔτον σκλαβωμένοι,
σὲ μνιὰ ὀδὸ νὰ καρτεροῦ ποῦ μελλε νὰ περάση
- 20 ὁ βασιληὸς γιὰ νὰ τοὺς ἔδῃ κ' ὀμπρός του γιὰ νὰ πᾶσι.
Κι' ὄντεν ἐπέρνα, στρέφεται καὶ βλέπει ξεσκισημένους
ἄνθρώπους ἀνεγνώριστους καὶ ξεστρχηλισμένους.
«Πγοῖοί ἔτον ἐκεῖνοι,» ἐρώτησε καὶ τοῦ ἔπανε, «δικοί σου
κ' εἶναι νησώταις σκλάβοι σου, Ρωμαῖοι ἐμπιστικοί σου.»
- 25 Νὰ πᾶν νὰ σταματήσουσε, ἔρισε, ἕς τὸ σεράγιο
καὶ τότες εἶχανε βοηθὸ ἄξιο, μεγάλο ἄγιο.

329

2 ἀφέντης. — 3 κείς - μπένουσι - χύνα. — 4 ἐσκληβάσωσε - ὀλόγδυμους.
— 5 ἐπήρανε - φορτωμένα. — 6 πλούτι - βρήκασι - πᾶσα ἕνα. — 7 μολῆ - ἐδώθει.
— 8 πομείνη - ὄλλος ἐπαραδόθει. — 9 ρειχνουने - κινουσί. — 10 ναυρούσι. — 11
πάρει τῆ - τος. — 12 δώσουσε - τος. — 13 νυσά. — 14 πρωτόγεροῦς εὐρήκανε.
— 15 πᾶσιε - βασιλιῶ - ποῦνε. — 16 εἶπος - μπέηδες λόγο - λαφρωθοῦνε. — 17
κέισε καράβι ἐμπήκανε περίσα. — 18 στήναντρανόπολι - νάτων σκλαβωμένοι. —
19 καρτεροῦ - μελενά περάσει. — 20 βασιλιῶς. — 21 ξεσκεισημένους. — 22 ξε-
στρχηλισμένους. — 23 πγειοί.

- Καὶ ἴγυρισε ὁ βασιλεὺς καὶ ἴπρόσταξεν γιὰ νάλλῃ
ὁ δραγουμάνος κ' οἱ Ῥωμοὶ τὴν ἀφορμὴν νὰ μάθῃ.
Ἐπήγανε καὶ τοῦ ἴπανε τὰ βάρη δὲ μποροῦνε,
ὁποῦ ἔχνε καθημερινῶ καὶ στέκουν νὰ χαθοῦνε.
- 5 Τοὺς Φράγκους ἀπὸ μινὰ μερὰ. τοὺς μπέηδες ἀπ' ἄλλῃ
κι' ὥστε νὰ δώσωμε ἴκεινῶν, ἔρχοντ' ἀκόμη κι' ἄλλοι
καὶ θέλουσι κι' ἄλλα σολντιά: καὶ ποῦ ἔχουν νὰ τὰ βροῦνε;
καὶ τόσα πάθη τῶν Φραγκῶν νάχρουνε, δὲ μποροῦνε.
Γιὰ ταύτως εἰς τὸ βασιλεῖο ἤλθανε νὰ τὸ ποῦσι
- 10 ἀνάπαυσιν ἄλλοὺς ποθές νὰ τοὺς ἐλευθερούσῃ,
νὰ πᾶνε ταῖς γυναῖκας τως καὶ τὰ παιδιὰ νὰ σώσουν
καὶ τὰ νησιά ν' ἀφήσωνε, τὰ σπήτια νὰ ῥημώσουν.
Καὶ τὸ βηζύρη ἔκραξε ὁ βασιλεὺς καὶ γινῶθι
καὶ τοῦ ἴπε γιὰ τὸ μπόλεμον τὸ πῶς δὲν ἐτελειώθη
- 15 τῆς Κρήτης καὶ τοῦ ἴζυγισε ἐτότες κάθα πρᾶμμα
καὶ ἴγρῖκεσε τὸν πόλεμον καὶ λέγει ἐν τῷ ἄμα:
«Τόσους καιροὺς ὁ πόλεμος στέκει καὶ δὲν ἐσῶθη
καὶ ἴὼλπιζα ἀπὸ καιροὺς ἔς τὰ χέργια μας ἐδόθη.»
Μὰ ἴκεινος τ' ἀποκρίθηκε, «οἱ Φράγκοι μᾶς κρατοῦσι
- 20 ταῖς στραταῖς καὶ πολὺ λαὸ ἀ στείλωμε, χαλοῦσι.
Τὸ Κάστρο εἶναι δυνατὸ τσῆ γῆς καὶ τοῦ θαλάσσου,
γιὰ ταύτως ὅσοι πάσινε δὲν ἴμπορὰ τὸ πιάσουν.»
ἴφρισε νάλλθουν ἔς τὰ νησὰ ὄγια νὰ σταματήσουν
κ' οἱ μπέηδες νὰ μὴν ἴμποροῦν ἐκεῖ γιὰ νὰ πατήσουν.
- 25 Τῶν ἴδωκε χρυσόβουλλο, πλειό τως νὰ μὴν πλερώνουν
χαράτζι: Τούρκου γῆ μπασά, ἴποῦ ἴδιδαν κάθα χρόνου.

330

1 γυρισε - γιανάλθει. — 2 μάθει. — 3 ἐπίγανε - βάρει δεμποροῦνε. — 4 χαθοῦνε. — 5 μπέηδες. — 6 κυνῶν. — 7 ταυροῦνε. — 8 πάθει. — 9 τάυτος - βαλιό - ποῦσι. — 10 ἐλευθερούσι. — 11 γυνέκεστος - πεδιά - σόσουν. — 12 νυσά - φίσουνε - ρημώσουν. — 13 βήζειρι. — 14 ἐτελιόθει. — 15 κρήτης - ζύγισε. — 16 γρῖκεσε - τὸ ἄμα. — 17 κερὺς - ἐσῶθει. — 18 γῶλπιζα ἀποκερους - ἐδόθει. — 19 κόνσε - ποκρήθηκε - μᾶς κρατοῦσι. — 20 πολλεῖ λαὸ ἀσθήλομε. — 21 θαλάσου. — 22 πάσινε - ἴμπορὰ. — 23 ὄρρισε - σταματίσουν. — 24 μεῖν ποροῦν - πατίσουν. — 25 χρυσόβουλο.

- Και τοῦ βηζύρη ἔταξε τότες μεγάλα βάρη
 πῶς θὰ τοῦ δώση θάνατον, αὐτὸ δὲν τοῦ τὴν ἐπάρη
 καὶ τοῦ ἴδωκε τὴν ἐξουσίαν, τὴ βουλλάν του τοῦ βάνει
 τρεῖς χρόνους νάχη πόλεμον καὶ κάτεργα τοῦ βγάνει,
 5 νάλλθῃ ἔς τὴν Κρήτην μὲ λαό, ἀφέντης ν' ὀρδινιάση
 τέχναις πολλαῖς κι' ἀμέτρηταις τὸ Κάστρο νὰ τοῦ πιάση.
 Νὰ μὴν κυττάξης τὸ λαὸ ἄλλους, ὅπου σοῦ στείλιω,
 γιαντσαρους νὰ πολεμᾶς, γιὰ νὰ σὲ κράζω φίλο
 νὰ μοῦ τιμήσης τ' ὄνομα, τιμὴ γιὰ νὰ μοῦ θέσης
 10 κι' οἱ Τούρκοι ὄλοι νάρθουνε καὶ σὺ γιὰ νὰ μπορέσης
 τὸν πόλεμον γιὰ νὰ χαλᾶς, νὰ ἔμπης καὶ νὰ τοὺς σώσης
 ἐκεῖνοι, ὅπου ἔπετανε, θέλεις τοὺς ἐγδικηώσης.
 Τότε ὁ βηζύρης κ' οἱ ἄρχοντες ἐσμίζασινε ὄλοι
 καὶ ἔτρεξαν προθυμερὰ καὶ ἔφτάξανε ἔς τὴ Μπόλι.
 15 καὶ κάτεργα ἐρματώσανε καὶ τὸ λαὸ ἐμπιάσαν
 κι' ὄλα τὰ χρειαζόμενα ἐτότες ὀρδινιάσαν.
 Μὲ δίχως σύγχυσιν πολλὴν μέσα ὁ βηζύρης μπαίνει
 καὶ μὲ καιρὸ γλυκότατο ἀπὸ τὴν Πόλιν βγαίνει.
 Ἦτον σαράντα κάτεργα περίσσα ἀρματωμένα
 20 μὲ γιαντσαρους κι' ἄρματα ἦτον φορτωμένα.
 Ὅλοι οἱ ἀνέμοι ἐπαύσανε καὶ παραχὴ κυμάτου
 δὲν εἶχε, μὰ ἔχε ζέφυρον καὶ φύσα ἔς τ' ἄρμενά του.
 Κι' ὁ γενεράλης ἔστεκε ἔς τὴ βλέψησιν τὴν τόση
 μὲ τὴν ἀρμάδα ἔς τὰ νησά, νὰ βγῆ νὰ τότε σώση.
 25 Κι' ὅταν ἐπέρνα, τὰ ἴδανε. μὰ δὲ τὸν ἐγνωρίσαν
 καὶ ἔκλανε ὄξω τοῦ νοῦ καὶ δὲν τὸν ἀμποδίσαν.

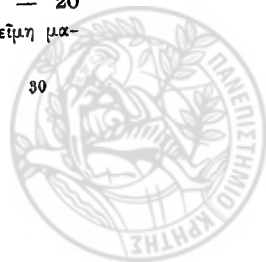
331

1 βηζύρει. — 2 δόση-ἐπάρει. — 3 τῆ. — 4 νάχει. — 5 νάλλθῃ-κρήτην
 -ναρδινιάσι. — 6 ἀμέτρηταις-πιάσι. — 7 μὲν κυττάξεις-ἄλλους ὅπου σουστήλο.
 — 8 γιανειτσαρους-πολεμᾶς-κράζω φύλο. — 9 τιμήσεις. — 10 τούρκοι ὄλλοι-
 μπορέσεις. — 11 χαλᾶς-μπεῖς — 12 ἐκόνιοι. — 13 βηζύρεις-ἐσμίζασινε ὄλλοι.
 — 14 προθυμερὰ-μπόλη. — 15 ἐρματοσανε. — 16 ὄλλα-χρειαζόμενα-ὀρδινιά-
 σαν. — 17 δίχως σύγχυσιν-βιζύρεις μπένη. — 18 κερὸ γληκότατο-πόλην. —
 19 εἶτον. — 20 ἄρματα εἶτον φορτωμένα. — 21 ὄλλοι. — 22 σάνφυρον. —
 23 βλέπισην. — 24 νυσά ναυγεῖ-νεσώσει.

- Μὰ 'κεῖνα μὲ γλυκὺ καιρὸ εἰς τὰ Χανιά ἐμπῆκαν
καὶ τὸ βηζύρη ξαφνικὰ νὰ 'δοῦ, ἐφοβηθῆκαν.
'Εβγῆκε ἕξω ὁ λαός, λίγο νὰ σταματήσουν,
νὰ φᾶσι καὶ νὰ πιούσουν κι' ἀπὸ 'κει νὰ κινήσουν,
5 νὰ φτάξουνε 'ς τὴν Κάντια κ' εἰς τὰ παβγιόνια νά'λθουν
καὶ τότες ὅλ' οἱ Καστρινοὶ κι' ἄλλον κακὸν νὰ πάθουν.
Βγαίνοντας ἀπὸ τὰ Χανιά, 'ς τὸ Ρέθεμνος ἐμπῆκαν
κι' ὅλο τὸ πλῆθος τῶν Τουρκῶν εἶπε καὶ 'μαζωκτῆκαν.
Σηκόνονται καὶ βγαίνουσι πεζοί, καβαλαρέοι
10 κ' ἔκραξε κι' ὅλα τὰ χωργιά νὰ πάνε κ' οἱ Ρωμαιοί,
ὄγιά νὰ βοηθήσουνε, κι' ὀμπρὸς ἐκείνους βάνουν
μὲ τὰ τσαπιά καὶ σκάπτουνε, τοὺς λάκκους γιὰ νὰ κάνουν.
Μ' ἀπήτις ἔφταξεν ἐκεῖ, χαρὰ πολλὴ ἐγένη
κ' εἰς τὸ φουσατό ἔκαμε περίσσα μερωσύνη.
15 'Ο Κατροτζόγλης φτάνει ὀμπρὸς νὰ τόνε προσκυνῆση
σὰν ἀντριωμένος ξακουστός, γιὰ νὰ τοῦ 'φχαριστήση.
Κι' ὅλ' οἱ μπασάδες σώνουσι ἀγάδες, γιανιτσαροὶ
μ' ὄλον τὸ πλῆθος τῶν Τουρκῶν, χαρὰ πολλὴ νὰ πάρη.
'Εσπερνε μὲ τοῦ λόγου του Ρωμνηὸ Παναγιωτάκη
20 ἔντιμον, ἄξιον ἀνθρώπων, νὰ τοῦ 'μιλοῦν οἱ Φράγκοι,
γιατ' εἶχε γλώσσα ἔξωχη λατινοστολισμένην,
φρόνιμη, μαθηματικὴν κ' ἦτον συντροφιασμένην.
Γλήγορος 'ς ταῖς ἀπηλογιαῖς, 'ς τὰ λόγια μετρωμένα,
νὰ συντυχαίνη φρόνιμα μ' ἀφέντη πᾶσα ἔνα. **332**
25 Πρόθυμος 'ς τὰ ρωτήματα μὲ τῆ σωστήν του γνώσι,
τὴν ἐξουσιὰ τοῦ βασιλεῦς ὅλη νὰ φανερώση,

1 κύνα - γληκεῖ κερὸ - ἐμπῆκαν. — 2 βηζύρη ξαφνικὰ. — 3 εὐγίκε - λήγο - σταματῆσουν. — 4 φάση - πιούσουνε - κύνεισουν. — 5 ναυτάξουνε - κεί. — 6 ὅλλοι. — 7 βγένοντας. — 8 ὅλο - πλῆθος. — 9 συκόνονται - βγένουσι. — 10 ὅλλα - κοίρωμιοί. — 11 βόιθεισουνε - ἐκύνους. — 12 λάκους. — 13 ἐγένει. — 14 περῆσα. — 15 κατροτζόγλης - προσκυνῆσει. — 16 σαναντριωμένος - φχαριστήσει. — 17 ὅλλοι - σώνουσι. — 18 πλείθος - πολλή - πάρει. — 19 παναγιωτάκη. — 20 μηλοῦν. — 21 γιατίχε γλώσσα ἔξωχη λατεῖνο στολησμένην. — 22 φρονεῖμη μαθηματικὴν. — 23 γλείγορος. — 24 συντεχένει.

- ταῖς χάραις καὶ ταῖς δόξαις τοῦ καὶ μονοκρατορία
 τῆ λευτεργιᾶ κι' ἀνάπαυσιν, γιὰ καθανὸς τῆ χρεῖα.
 Γι' αὐτῶς τὸν εἶχε ὁ βασιλεὺς πλησίον τοῦ βηζύρη
 νὰ στέκη εἰς σὲ μάζωξη καὶ τοὺς Ρωμηνούς νὰ σύρη
- 5 ἔλους, νὰ προσκυνήσουνε καὶ νὰ παραδοθοῦνε,
 νὰ κάμουνε ταῖς σύβασαις καὶ νὰ καταπαυτοῦνε.
 Εἶχε πολλὴ ταπεινώσιν, πραότης τὸ κορμὶν τοῦ
 καὶ τοῦ βηζύρη συντροφιά τὸν ἔδωκε δικήν του,
 νᾶῖναι καὶ τοῦτος σὲ βουλή καὶ νὰ τόνε κρατοῦσι
- 10 ἔς ὅ,τι κι' ἂ θὲ νὰ κάμουνε καὶ ἄκεινο νὰ ῥωτοῦσι.
 Γεῖς λουμπηρδάρης ἔφυγε μάλιστα τῶν σαρκάνων
 καὶ τοῦτος γιάντα ἴμισεψε δὲν σᾶς ἀναθιβάνω.
 Μὰ τὸ βηζύρη ἤύρηκε καὶ πῆε μετὰ ἄκεινο
 καὶ τὴν αἰτίαν παρατῶ καὶ δὲ μιλῶ, μ' ἀφίνω
- 15 μόνον θὰ ἴπῳ κι' ὁ χαλασμός ἦτον ὁ μισεμός του,
 γιὰτὶ μεταγνωμὸν πολὺν ἐπῆρε μοναχός τοῦ
 ἄκεινος τοῦ τὸν ἐξώρισε καὶ ἴπῃε νὰ ἴμποδίση
 τὸ Κᾶστρο, τοῦ ἴχε ἴπεθυμιὰ πάντα νὰ τοῦ βουθήση.
 Καὶ τοῦ βηζύρη ἔδειξε τὰ σάρπανα πῶς ἄφτου
- 20 κι' ἔσμιξε τέχναις ἀμετραῖς ἔς τὴν ἀντρείότητά του.
 Ἄμμ' ὁ βηζύρης ὀρδινὰ ἔβαλε γιὰ ν' ἀρχίσση
 καὶ δὲ τοῦ Κᾶστρου τῇ μεραῖς κι' εἶχε ἀποφασίσση
 νὰ κτίση τὰ καστέλλια του, τὸν πόλεμον νὰ δῶση
 νὰ σκάπτουνε κι' εἰς τὰ φορτιά τῇ χώρας γιὰ νὰ σώση.
- 25 Τεχνίταις εὔρεθῆλκανε καὶ ἄκίνα τὰ κανόνια
 καὶ καὶ ἴτανε τὰ σάρπανα νὰ ρίχνου τὰ μπαστόνια.

1 δόξεστος - μονὸ κρατορία. — 2 τῆ - τῆ χρεῖα. — 3 γιάφτος - πλισσιόν - βηζίρει. — 4 στέκει - σῆρει. — 5 ὄλλους - προσκυνήσισουνε - παραδοθοῦνε. — 6 σύβασαις. — 7 εἶχε - τὰ πύνοσην - κορμείν. — 8 νάνε - τοῦτος - ἐκρατοῦσει. — 10 σοτεῖ - κύνο - ρωτοῦσι. — 11 λουμπηρδάρης ἔφυγε. — 12 μῆσεψε - σασαναθι-βάνο. — 13 βηζίρει εἰβρῖκε - μετακύνο. — 14 ἐτλαν - μηλῶ μαφίνο. — 15 εἶτον - μισημόστος. — 16 μεταγνωμὸν πολλεῖν ἐπῆρε. — 17 κύνος - ἐξώρισε - μποδίσει. — 18 πεθυμιὰ - βουθήσει. — 19 βηζίρει ἔδηξε - αὐτου. — 21 ἄμο βηζίρεις - ναρχίσει. — 22 ἀποφασίσει.

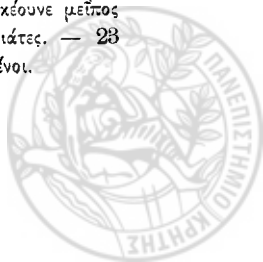
- Γύρου τριγύρου τὰ ὅσπερ μ' ἀνάπαυσιν περίσσα
 καὶ νὰ κολλοῦνε τῶν τειχιῶν ὅλα τὰ βόλια ἴσα.
 Ὅσ τοῦ Λαζαρέτου τὸ φορτί κι' ἄλλα κανόνια ἐβάλλα
 ἔς τὰ κάτεργα καὶ καρραβιῶν νὰ φτάνη μέσα ἢ μπάλα.
- 5 Ἄρχισε πόλεμον φρικτόν, τῆ χώρα νὰ χαλοῦσι
 καὶ πάλε ἡ χώρα ἐκείνων ἐκόλλα νὰ χαθοῦσι.
 Ἐπέφτανε ἀμέτρητοι ἔς τῆ γῆ τὸν ξαπλωμένοι
 κι' ὁ Βερτεμήλλας καὶ ὁ λαὸς μὲ προθυμιά ἐβγαίνει
 ὅλοι μαζί ἔς τὸ πόλεμον, ὅγια νὰ τοὺς νικήσουν
- 10 καὶ ῥίξαν τόσας τουφεκαῖς, ὅγια νὰ τοὺς γυρίσουν.
 Καὶ ἴγνη τόσος σκοτωμὸς σὲ Τούρκους καὶ σὲ Φράγκους
 ἔπου πέφτανε διπλοῖ, τριπλοῖ, ἀνάποδα ἔς τοὺς λάκκους.
 Φόβος περίσος καὶ πολλὸς εἰς ὅλους εἶχε ἀρχίσῃ
 ποὺ δ'εἶλια τότες πᾶσα εἷς νὰ μπηῆ νὰ πολεμήσῃ.
- 15 "Ὅλ' ἡ ἀρμάτα ἔστεκε ἀπ' ἔξω καὶ ἄκατῆρα
 κ' ἡ λόντραις εἶχασι ἄδειά καὶ τὸ λεσκέρι ἐφέρα.
 Τῶτὴ Κάντιας τὰ κτύσματα ἀρχισαν νὰ χαλοῦνε
 τὰ ἔξω σπήτεια ἔπου ἔχανε ὅγια νὰ κουβαλοῦνε
 τὰ ξύλα, νὰ σκεπάζουνε τοὺς λάκκους, νὰ σταθοῦνε,
- 20 γιὰ νὰ λογιᾶσουν βέβαια, πὼς θὲν νὰ χαλαστοῦνε.
 Ὀλπίδα νὰ μὴν ἔχρουνε ὀπίσω νὰ γυρίσουν,
 οὐδὲ νὰ μείνουν ζωντανοί, ἀ δὲ τὴν ἐνικήσουν.
 Καὶ κατεβᾶιναν κ' ἤρχοντα κι' ὁ Κατροτζόγλης μέσα
 κι' ἤρθανε πρὸς τοῦ Μαρουλά, καὶ πόσοι Τούρκοι ἐπέσα
- 25 ὅπου τὰ βόλια τὰ πολλὰ ἀπὸ τὰ τείχη ἀπάνω
 ποὺ μπόμπαις ἐπετούσανε καὶ πηγαῖνα τῶν σαρκάνων.

1 γείρου τριγεῖρου - μαναπάυσην περίσα. — 2 κολλοῦνε - τυχῶν ὅλλα - εἶσα.
 — 4 ναυτάνει. — 5 τῆ χαλοῦσι. — 6 ἐκυνῶν ἐκολα. — 7 ἐπέυτανε ἀμέτρητοι -
 γῆ - ξαπλωμένοι. — 8 βερτεμήλλας - προθυμιά ευγένει. — 9 ὅλοι μαζί - νηκίσουν.
 — 10 ρίξαν - τουφεκαῖς - γύρισουν. — 11 γύνει - σκοτομὸς - φράγκους. — 12
 δεῖπλοῖ τριπλοῖ - λάκους. — 13 πολλεῖς - ὅλλους. — 14 δῖλια - πασαεῖς - μπεῖ —
 15 ὄλλτ, - ἀπόξο. — 16 κεῖ λόντραις εἰχαιάδια - λεσκέρη. — 17 τζικάντιας -
 κτύσματα. — 18 σπήτεια. — 19 λάκους. — 20 βαίβια. — 21 μείν - ὀπίσο - γί-
 ρισουν. — 22 μήνουν. — 23 κύρχοντα. — 24 κείθανε.

- Κ' οί Τούρκοι πάλι τ' ὅμοιο, ταῖς πόμπαις ἐκεντοῦσαν
καὶ πέτραις ἀνερίφνηταις βάνοντας, ἐπετοῦσαν
εἰς ἄρχοντας, εἰς σέ πτωχοῦς, σέ νέους, σέ παπάδαις,
εἰς σέ σολτάδους, σέ παιδιὰ, σέ νέαις καλογράδαις.
- 5 Ἐπέφταν καὶ ἴσκοτόνουντα, ὄφου! ζημινιά μεγάλη
κι' ὥστε νὰ ἴδης πῶς ἔπαυσεν, ἤρχετο πάλι κι' ἄλλη
ἴς ἐκείνους ἴπου ἴδουλεύγανε μὲ τὸ μαρκέζε Βίλλα
καὶ ἴτρεμε ἢ καρδοῦλά τως σὰν τῶν δεντρῶν τὰ φύλλα
ὅπου τὰ βόλια τὰ πολλὰ, ὅπου ἴσταυρόναν μέσα
- 10 καὶ δίδοντας ἴς ταῖς ἐκκλησιαῖς, τὰ καμπανέλια ἐπέσα
κ' εἰς τὰ καντούνια ἐμπαίνασι καὶ σπήτια ἐβουλοῦσα
κ' ἔτρεχε ὄλος ὁ λαὸς ἴς τὰ τεῖχη καὶ ἴβοηθοῦσα.
Καὶ ξαρματόνουν κάτεργα καὶ ἴμπαίνουν νὰ δουλεύου
καὶ νὰ κρατοῦσι φύλαξαις ἀπ' ἔξω, νὰ μὴν ἔβγουν.
- 15 Παβγιόνι ἔνα ἐστέσανε μεγάλο τοῦ βηζύρη
καὶ φλάμπουρα τοῦ ἴβάλανε ἔξω ἴπου τὸ γιοφύρι
τῆς Γιόφυρος κι' ἄλλα πολλὰ χιλιάδες στολισμένα
πράσινα, ἄσπρα, κόκκινα καὶ γαλαζοβαμμένα.
Μὰ ἴπου τὴν χώρα ν' ἄπτουνε σάρπανα νὰ πετοῦσι,
- 20 ταῖς μπόμπαις νὰ τοὺς καίουνε, μήπως κι' ἀφανιστοῦσι.
Οἱ Τούρκοι ἀναγκάζανε σκάπτοντας νὰ σιμώνουν
καὶ τοὺς χωργιάταις, ἴπου ἴτον κεί καὶ ἴσκάπτανε, σκοτόνουν.
Μεγάλο φόβο ἔδιδε ἴς τὴν χώρα νὰ θωροῦνε
τῆ μπόμπαις τῶν ἴΑγαρηῶν, ἴπου ἴμπαῖναν, νὰ σκορποῦνε
- 25 πού μέσα ἐμπαῖνχ τὸ συχνιό, κ' ἔλυοῦσαν οἱ ἀνθρώποι
καὶ ἴματωμένοι ἦτονε τοῦ Χάνδακος οἱ τόποι.

1 τούρκοι-τόμιο. — 2 ἀνερίφνητες. — 3 εἶς. — 4 πεδιά. — 5 ζειμινιά.
— 6 κι' ὁ στεναδεῖς - εἶρχετο - ἄλη. — 7 κόνους - μαρκέζεβήλα. — 8 τος - δεν-
τρῶν - φύλα. — 10 ἐκκλησιᾶς. — 11 κεί - ἐμπένασι - σπήτια. — 12 ὄλος -
τύχει - βοηθοῦσα. — 13 μπένουν. — 14 κρατοῦσε φλαξες ἀπόφο - μείν. — 15
παυγιόνι ἔνα - βηζύρη. — 16 γιοφύρη. — 17 γιόφυρος - χιλιάδες στολισμένα. —
18 πράσινα - κόκκινα - γαλαζοβαμμένα. — 19 τῆ - πετοῦσι. — 20 κούνε μείπος
- ἀφανιστοῦσι. — 21 τούρκοι ἀναγκάζανε - σιμώνουν. — 22 χωργιάτες. — 23
χῶρα - θωροῦνε. — 24 τζεῖ - μπέναν. — 25 σηχνιό. — 26 ματωμένοι.

- Καὶ τὰ παλάτια ἐρρίκτανε καὶ τὰ μικρὰ ἴπλακόνια
 ὅπου τῆ στρατά τῆ πλατεῖα ἐφέρνοντα καὶ ἴσωνα.
 Ἄπὸ τὴν Ἄμμο ἄρριχνε καὶ τρίγυρα ἴτυποῦσαν
 καὶ ἄνθρωποι γιὰ νὰ πορπατοῦ ἐκεῖ δὲν ἐμποροῦσαν
- 5 καὶ οἱ γενεράλοι ἐστέκανε ἔς τὰ τεῖχη ἀπὸ κάτω
 μέσα ἔς τὴ χώρα νὰ γρικοῦ τοῦ καθανὸς μαντάτο,
 πῶς κολονέλλοι ἐπέφτανε καθ' ὥρα καὶ ἀποθαῖναν
 ποῦ τῆ τριντζέραις ἦτονε καὶ ἴστέκανε καὶ ἴμέναν.
 Τότες γραφαῖς ἔς τὴ Βενετιὰν ἐστεῖλαν νὰ τὸ μάθουν
- 10 πῶς ὁ βηζύρης ἔφταξε, κ' ἴντα κακὸ θὰ πάθουν!
 Σολτάδους νὰ μαζώνουσι, μπόλμπεραις ν' ἄρδινιάσου,
 νὰ στείλουσινε καὶ λαὸ, τὸ Κάστρο μὴ δὲ χάσουν
 καὶ ἄλλο γενεραλήσιμο νὰ κάμουσι νὰ πέψουν
 καὶ τὸ μαρκέζε ἔγραφε ὀγιά ν' ἀναγυρέψουν
- 15 νὰ τὸν ἐβγάλου ἀπὸ ἴκει, γιὰτὶ ὁ κειρός του ἐσώθη
 καὶ ταῖς γραφαῖς σὰν εἶδασι, συμβούλιον ἐδόθη.
 Οἱ ἄρχοντες τῆ Βενετιάς ἴμπάινουσι καὶ ὀρδινιάζουν
 καὶ ἀπὸ τὴ Φράντσα τοῦ μουσοῦ τὸ Σανταντρέα κράζουν
 ἀφέντη μαθηματικὸν εἰς τὰ καμώματά του
- 20 καὶ εἰς ὄλα μέσα ἔς τὴν Φραγκιὰν ἦτονε τ' ὄνομάν του
 καὶ ὀγιά γενεραλήσιμο Φραντσέσκο Μορεζίνη,
 ποῦ ἴστάθηκε καὶ ἄλλη φορὰ καὶ ἴξεῦραν τόνε ἴκεινοι.
 Τούτους τοὺς δύο ἴστεῖλανε καὶ τὸ Κορνάρο βγάνουν,
 μαρκέζε Βίλλα τὸν καλὸν καὶ εἰς σὲ καράβια βάνουν
- 25 νὰ πάσινε ἔς τὴ Βενετιά, ὀγιά ν' ἀναπαυτοῦσι
 καὶ ἀπὸ ἴκει ὄσοι ἐμείνασι ἐκεῖ ἄς χαλαστοῦσι.

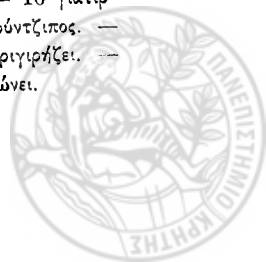
1 ἐρύκτανε - μηρά. — 2 τῆ - σόνα. — 3 ἄμο - ἄρυχνε - τρίγυρα. — 5
 τύχει ἀποκάτο. — 7 πὸς - καθόρα. — 8 τζειτρυντζέρες εἶτονε. — 9 ἐστεῖλαν. —
 10 βιζείρης. — 11 μαζώνουσι. — 12 στείλουσινε - λαῷ. — 13 κμουσι. — 14
 γιρέψουν. — 15 ἐυγάλου - κέρος - ἐσῶθει. — 16 εἶδασι συνβούλιον ἐδώθει. — 17
 βενετιάς μπένουσι. — 19 μαθηματικὸν - καμωμάτα του. — 20 ἴσολλημέσα - φράγ-
 κιαν εἶτονε τὸ νομάντου. — 21 μορεζίνη. — 22 κύνου. — 23 στήλανε. — 24
 βήλα - καλλόν. — 25 πάσινε - ναπαυτοῦσι.

- Ὁ Μορεζίνης ἔφταξεν καὶ ἄεινοι ἐμισέψαν
 κι' οἱ Τούρκοι σὰν τὸ μάθανε, τῇ γνώμῃ τως ἐστρέψαν.
 Κι' ἀπὸ τῆ Φράντσα διαλεκτοῦς γεῖς κολονέλλος βγάνει
 σολτάδους μαθηματικούς κ' εἰς σέ κινάβια βάνει.
- 5 Ἐκεῖνοι ἦτον ξακουστοὶ σολτάδοι καβαλιέροι
 κι' ὄγια νὰ πολεμήσουνε εἶχε ἐκεῖ τσοὶ φέρη.
 Φραντσέζοι αὐτῆνοι ἔκράζοντα, ἀμμ' ὄχι ὡσὰν τσοὶ ἄλλους,
 ὅπου ἔρθανε ἄλλη φορὰ καὶ ἔδεικτα τοὺς μεγάλους.
 Μὲ τὸν ἀφέντη πᾶσα εἰς ἔς τὰ πλοῦτη ἔμπορευμένους
- 10 τῇ φορεσιῇ πού βᾶσταζε κι' ὄλος ἀρματομένους.
 Μ' ἀπῆς ἐκεῖνοι ἐβγήκανε ὄγια νὰ πολεμήσουν,
 ἀποφασίσαν τῇ ζωῇ ἔς τὸ μπόλεμον ν' ἀφήσουν.
 Ἐν τῇ χώρᾳ τότες σώνουσι συντροφιαστοὶ καὶ μπηκαν
 καὶ νὰ γρικοῦ τὸν πόλεμον, ὄλοι τως ἐχαρῆκαν.
- 15 Ἦτονε κρῖμα, Χάντακα, μὲ Τούρκους νὰ σιμῶση,
 γιὰτ' ἤρθασινε μοναχὰς νομάτοι ὀκτακόσοι
 κι' ἀκόμη κι' ἄλλοι δεύτεροὶ ἔρχονται νὰ βοθηθῶσουν,
 μὰ ὡς τότες ξεῦρε, Χάντακα, θὰ σέ καταποντίσουν.
 Δὲν ἔπαυτε κι' ὁ πρίντσιπος λαὸ πολλὸ νὰ φέρη
- 20 κ' ἡ χώρα ἐκαυχάτονε πῶς Τούρκος δὲν τῇ παίρνει.
 Μ' ἀπῆς ἔφταξεν ὁ μουσοῦς ἔς τῇ χώρᾳ καὶ καθίζει
 λιγάκι, γιὰ ν' ἀναπαφτῇ κι' ἀπόκει τριγυρίζει
 γύρω τῇ χώρᾳς τὰ τειχιὰ τῇ φύλαξις κυττάζει
 καὶ τέχναις περισσότεραις ἀρχίζει κι' ὀρδινιάζει.
- 25 Κι' ὁ Μορεζίνης μὲ τ' αὐτὸν τσ' ἄρχονται νὰ μαζώνη,
 νὰ κἀνη λάκκους ἔς τὰ τειχιὰ καὶ τὸ λαὸ νὰ χώνη,

336

1 μορεζίνης - ἔφταξεν - κῆνοι ἐμισέψαν. — 2 τούρκοι - τζεινγνώμιστος. —
 3 τῇ. — 4 μαθηματικούς - βάνη. — 5 ἐκῆνοι εἶτον. — 6 τζοι. — 7 ἀμόχει
 ὄσάν. — 8 ὄκτα. — 9 πᾶσαις - πλοῦτι. — 10 τζι - ὄλλος ἀρματομένους. — 11
 μὰ πῆς ἐκῆνοι ἐβγῆκανε - πολεμῶσουν. — 12 ἀποφασίσαν τῇ ζωῇ - νὰ φύσουν. —
 13 στή - σώνουσι - μπῆκαν. — 14 ὄλλοι τος. — 15 εἶτονε κρῖμα. — 16 γιὰτῆ-
 θασινε - ὀκτακόσοι. — 17 βοθεισῶσουν. — 18 ὄσῶτῆς. — 19 πρίντσιπος. —
 20 τιπέρνει — 21 μὰ πῆς εἶταξεν. — 22 λεγάκει - νὰ ναυατῆ - τριγυρῆζει. —
 23 γείρου - τυχιὰ τζει. — 25 μορεζίνης. — 26 λάκκους - τυχιὰ - χώνει.

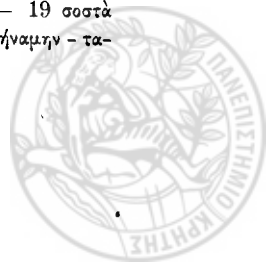
- νὰ μὴ σκοτώνονται: συχνὰ καὶ νὰ μὴν ἀποθαῖναν,
 ἢ μπόμπαις καὶ ἴσχορπούσανε καθημερνῶ καὶ μπαῖναν.
 Ἐβγήκε ὄζω ὁ μουσοὺς εἰς τῆν τριτζέραις πάλι
 καὶ ἔδωκε λόγῳ καὶ ἔδεκετὶ λαὸ πολλὸν νὰ βγάλην,
- 5 νὰ δυναμώσῃ τὰ φορτιά, καλὰ νὰ τ' ἀρματώσῃ
 καὶ λάκκους γιὰ νὰ σκάπτουε κάτω νὰ ταῖς φορτώσῃ.
 Τὸν Τούρκῳ δὲν ἀφίνανε κοντὰ γιὰ νὰ σιμώσῃ 337
 ὅπου ταῖς τόσαις λουμπαρδιαῖς ὅπου ἔχε τῶνε δώστῃ
 οἱ Φράγγχοι κ' ὄζω ἐβγαίνασι πολλοὶ γιὰ νὰ μαλῶνου
- 10 κ' οἱ καβαλιέροι μοναχοὶ μπαῖνουσι καὶ λαβόνου
 Τούρκους, ἀπὸ ἔχαν δύναμιν, ἔς τ' ἄλογο μαθημένοι
 κ' ὁ Κατροτζόγλης ἔτρεχε κ' ὀμπρὸς ἐκεῖνος μπαῖνει.
 Μὰ οἱ Φραντσέζοι νὰ τοὺς ἔδου, κρούοντας τοὺς ἔγυρίζαν
 κ' ἀπόκει ἐδυναμώθησαν ἐκεῖ καὶ ἴσταματῆσαν.
- 15 Ἄμμ' ὁ βηζύρης ἔστεκε μὰ ἴπομονή μεγάλη
 καὶ λογισμὸν ἀσκόλαστον ἔβανε ἔς τὸ κεφάλι,
 ὅπου τῆ γῆ ἐσκάπτανε καὶ ξεπατόνα τόσο
 νὰ τῆ γεμίσουν πόλυμπερη, ἀπῆς ἐκεῖ σιμώστῃ
 φουσσάτο νὰ τὴν ἄψουε, ὁ γιὰ νὰ καταλύσῃ
- 20 τοὺς Τούρκους διχωστάς σπαθὶ μὲ χῶμα νὰ τοὺς κλείσῃ.
 Μὰ πού τ' Ἀνάπλι: ἔβγαине καθημερνῶ λεσκέρι
 τῆ λόντραις καὶ φορτόνα τῆ ἔς τῆ Κρήτῃ νὰ τοὺς φέρῃ.
 Πασάδες ἦτονε δ' ἐκεῖ τῆ λόντραις γιὰ νὰ βιάζου
 τὰ μπειλίγια νὰ ἔχλουθοῦ, γιὰ νὰ ταῖς συντροφιάζου
- 25 ταῖς λόντραις, πού ἔτονε πολλαῖς κ' ἦτονε μερασμέναις
 καὶ ἂν ἐφτάναν ἢ μισαῖς ἦτονε φορτωμέναις

1 μεῖ σκοτ νουντε - μεῖν. — 2 εἰ - μπέναν. — 3 εὐγίκε ὄζω - εἰ τζιτρυν-
 τζέρες πάλι. — 4 δόκε πολλεῖ. — 5 δυναμόσι - ταρματόσει. — 6 λάκους κάτω -
 τὲς φορτόση. — 7 τούρκο - ἀφίνανε - σιμώση. — 8 वेददσει. — 9 ὄζω εὐγένασοι.
 — 10 μπένουε. — 11 δυνάμην - μαθειμένοι. — 12 ἐκεῖνος. — 13 δοῦ - γφρει-
 ζαν. — 14 ἐδυναμώθισαν. — 15 ἀμὸ βηζιρεις. — 16 κεφάλι. — 17 γῆ. —
 18 τῆ - ἀπῆς. — 19 ἄψουε - καταλύση. — 20 δίχος στάς σπαθεῖ μεχῶμα - κλι-
 σει. — 21 τανάπλη - λεσκέρη. — 22 τζει - φορτώνεται - κρήτη. — 23 εἶτονε.
 — 24 μπειλίγια - συντροφιάζου. — 25 κῆτονε.

- ἦς ἄλλαις μὲ πολὺ λαὸ κι' ἀπὸ ἄκεϊ ἵκνουσαν
 γυρίζοντας ἢ ὄφκεραις καὶ τοὺς συναπαντοῦσαν.
 Ὅσο λεσκέρι ἤθελε ἔς τὴ Κρήτη ἐκουβαλοῦσαν
 κ' εἰς τὸ νησι τοὺς ἴβγάνασι καὶ δὲν τοὺς ἐρωτοῦσαν.
- 5 Κι' ὅσο κι' ἂν τοῦ ἴσκοτόνουντα πλειότεροι τοῦ πληθαῖνα
 καὶ κύταζες καθημερνῶ καινούργιοι κ' ἐπροβαῖναν.
 Μπάλαις καὶ μπόμπαις ἄμετραίς οἱ Τούρκοι μέσα ἐφέρνα
 καὶ πάλε ποῦ τσοὶ Χριστιανούς τσ' Ἀγαρηνοὺς καὶ παῖρνα.
 Λογιῶ λογιῶ πολλὴ φωτιὰ ἐξάφτασι ἔς τὴν μίνα
- 10 καὶ μπόμπαις ὁποῦ ἔξάφτανε νεκροὺς πολλοὺς ἀφίνα. 338
 Κ' οἱ Τούρκοι πάλε τ' ὅμοιο, ἐρρίκτανε γρανάταις
 ἔς τὴ χώρα μέσα κ' ἤρχουντα καὶ πέφτανε τσῆ στραταίς.
 Γυναῖκες ἐσκοτόνουντα καὶ τὰ παιδιὰ ἐγαλοῦντα
 κ' ἢ ζωνταναῖς ἐδέρνουντα καὶ ταῖς μοιρολογοῦντα.
- 15 Σολτάδοι ἐφονεύγουντα ὁποῦ ἔχασινε δῶση
 καὶ ἴκάνασι πολλὴ ζημνιὰ ἀνάμεσα σὲ τόση
 ἔς ἐκείνους, ὁποῦ ἴσάπτανε τοὺς λάκκους καὶ βθαθαῖνα
 καὶ τὰ κομμάτια ἐφτάνασι τ' ἀναθεματισμένα.
 Σωστά ἓνα χρόνο ἔκμε διχωστάς νὰ σταλάρη
- 20 τὸν πόλεμον. καὶ μιὰν ὄργιαν γῆ νὰ μὴ δὲν ἐπάρη.
 Κ' οἱ Σαρβογιάννοι βέβαια δὲν ἔπαυταν νὰ τρώσι
 τὸ κρέας τῶν Ἀγαρηνῶν γιὰ ζαχαρένια βρῶσι.
 Μὲ δύναμιν καὶ ταραχῆ ὁ πόλεμος ἐκίνα
 καὶ χάμαι εἰς τὰ χῶματα πολλοὺς νεκροὺς ἀφίνα.
- 25 Καὶ πάλε οἱ Ἀγαρηνοὶ τρέχουνε καὶ σιμόνου
 καβαλαρέοι καὶ πεζοὶ καὶ μπαῖνου καὶ πλακόνου

1 πολλοὶ λαῶ - κινούσαν. — 2 γίρειζοντας εἰ ὄφκερες - τοῦ συνὰ πατού-
 σαν. — 3 ὅσο λεσκέρη εἴθελε. — 4 κεί - νυσεῖ - βγανασεῖ. — 5 πλιότεροι -
 πληθένα. — 6 κύταζες - κερούγοι. — 7 τούρκοι. — 8 πέρνα. — 9 φωτιὰ - μίνα.
 — 10 ὁπουξάτανε - ἀφίνα. — 11 τόμοιο ἐρύκτανε. — 12 κείρχουντα - τζί.
 — 13 γυνέκες - πεδιά. — 14 κεί ζοτανές - μοιρολογοῦντα. — 15 σολτάδι. — 16 κά-
 νασεῖ - τόσοι. — 17 σεκύνους - λάκκος. — 18 κομάτια ἐυτανάση. — 19 σοστά
 ἓνα - διχωστάς. — 20 ὄργιαν. — 21 τρώσι — 22 βρόση. — 23 δῆναμην - τα-
 ραχῆ. — 24 χάμει.

- ἐκεῖνοι, π' ἀπομένασι ἔς τὰ βάσανα τὰ τόσα
καὶ τοὺς σολτάδους ἐδεκεῖ μέσα τοὺς ἠθανατῶσαν.
Εἴκοσι εἶχανε φορτιὰ τῆ μπάλαις νὰ πετοῦσι
σὲ κάθε ἓνα τέσσερα κανόνια νὰ χαλοῦσι.
- 5 Κι' ἔπαιρνε πλείσαις καὶ πολλαῖς ὡσὰ σκληραβδόρος
ἀπάνω ἔς τὸ καμπαναριῶ καὶ πέρα κ' εἰς τὸ φόρος
ἀνθρώπους ἐσκοτόνασι γῆ τὰ παλάτια ἐτρόπα
καὶ τοῦτο σὲ πολλαῖς βολαῖς τὸ φερα καὶ τὸ εἶπαν.
Γυάλινα εἶχανε ἀγγεῖα βοτάνη φορτωμένα
- 10 κι' ἄφταν τα καὶ πετούσαν τα, ὅταν τοὺς ἀνημένα.
Καὶ τὰ γυαλὰ ἐποῦσανε κι' ἀπάνω τως ἐμπαῖναν
ὅταν ἐκεῖ μαζόνουντα γῆ ὅταν κατεβαῖναν.
- Κ' οἱ Τούρκοι νὰ τὰ δούσινε, ὄρισε νὰ βρεθοῦσι
μάστορες κεῖ πρὶν γιὰ μιὰ νὰ κάμουν νὰ πετοῦσι.
- 15 Ἐβάνα τσοι ἔς τὰ σάρβανα κι' ἐκεῖνοι: τὰ γεμίζαν
καὶ τσοι πετούσαν τῶν Φραγκῶν καὶ δίδαν κ' ἐστακίζαν
ποδάργιχα, χέργια, κεφαλαῖς κι' ὅσοι χασινε λάχη
καὶ τότες βλέπου φανερά τ' Ἀγαρηνοῦ τὴ μάχη.
Οἱ γενεράλοι κι' ὁ λαὸς ἦτονε συγχυσμένοι
- 20 πῶς ἔχουνε νὰ φυλακτοῦ νὰ μείνουν γλυτωμένοι
νὰ κάμουνε ἔς τὰ τειχὰ φυρίδαις γιὰ νὰ μπαίνουν
ἔς τὸ χῶμα, νὰ φυλάτσουνται κι' ὅσαις κι' ἂ θέλου ἄς πηαῖνου.
Τὰ μέσα τοῦτα κάμανε διγὰ νὰ φυλακτοῦσι
κ' οἱ δῆω πουθενὰ χωστοῦ, νὰ μὴ θανατωθοῦσι.
- 25 Ἐβλέπαν δῆω τὸν ἐχθρὸ τέχναις πολλαῖς νὰ κἀνη,
νὰ ρίκτη μετὰ τὰ σάρβανα, γιὰ νὰ τοὺς ἀποθάνη.

339

1 ἐκόνιοι. — 2 θανατῶσαν. — 3 εἰκόση εἶχανε — τιμπάλες. — 4 ἓνα. —
5 κέπερνε πλίσεις — ὅσα. — 6 ἀπάνω. — 7 ἐσκοτόνασι — ἐτρόπα. — 8 τοῦτο. —
9 γιάλυνα — ἀγγεῖα — φορτωμένα. — 10 ἄφταντα. — 11 ἀπάνω τος ἐμπένε. — 12
ὁ τανέκει — γι' ὅταν κατεβάναν. — 13 τούρκοι — δούσινε ὄρισε ναυρεθοῦσι. — 15
ἐβάνατσει — κύνος. — 16 τζεπετούσαν — τζακίζαν. — 17 κεφαλές — ὀσάχασινε λά-
χει. — 18 τῆ. — 19 εἶτονε συγχισμένοι. — 20 μόνουν γλητομένοι. — 21 κά-
μουνε — τυχιά. — 22 χῶμα — ὄσες — πένου. — 23 τοῦτα. — 24 ὄσο — χωστοῦ —
μεῖ. — 25 κἀνει. — 26 ρίκτηι.

- Προβεντιτόρο κάνουνε Κορνάρο Κατερίνη
 κ' ἤρθε εἰς σὲ βοήθεια Φραντσέσκου Μορεζίνη,
 γὰρ νᾶν ὁ γαῖς 'ς τὸ πέλαγος κ' ἄλλος 'ς τὴ γῆ νὰ μένη
 κ' ὄλ' ἢ ἀρμάδα 'ς τὰ Χανιά νὰ πάη νὰ 'νημένη.
- 5 Κ' ἔ Χάντακας σὺν ἔμαθε πῶς ἤρθε ὁ Κορνάρος,
 ἐκάμανε παράκλησαις πᾶσα παπᾶς καὶ φλᾶρος.
 Μ' ἀπῆτις ἔφαξε ἐκεῖ, 'ς τὸ Κάστρο ἀνταμῶθη
 μὲ τὸ γενεραλήσιμο καὶ σὲ φιλιὰ ἐδόθη.
 Τὸν ἄφηκε σὰ κεφαλή τὴ χῆρα ν' ἀρδιναῖζι
- 10 σὺν φρόνιμον καὶ γνωστικόν, τὸν Τούρκον νὰ κυτᾶζι.
 Καὶ 'κεῖνος τὴν ἀρμάδα του ἐπῆρε καὶ μισεύγει
 καὶ πᾶει γύρω τοῦ νησιοῦ, τοὺς Τούρκους νὰ γυρεύγει.
 Τὰ μπεϊλίκια νὰ 'βρουνε ἀ' μπαίνου, νὰ τὰ πιᾶσουν
 κ' εἰς τὸ Σταυρὸ ἐστέκανε, εἴ πωστας καὶ περάτου
- 15 λόντραις γῆ ἄλλα πλεούμενα, Τούρκους νὰ ξεφορτώσου,
 νὰ ἔβγου νὰ τὰ πιᾶσουνε κ' ἀπάνω τως νὰ δώσου.
 Κ' οἱ Τούρκοι ἦταν πονηροὶ κ' εὐρήξαν στράταν ἄλλη
 κ' ἤρχούντανε πρὸς τὰ νησιά κ' ἐβγαίνασι 'ς τὰ Τάλη.
 Ἄμμ' ὁ Κορνάρος Κατερῆς βλέπει τὸν δουθρόν του
- 20 μέσα 'ς τὸ Κάστρο, γιὰ νὰ βροῖ, τότες τὸ θανάτὸν του
 καὶ δὲν ἐγγίκα λουμπαρδαῖς 'ποῦ 'πέφτανε καὶ μπάλαις,
 πέτραις καὶ μπόμπαις, τουφεκαῖς, γρανάταις τόσαις κ' ἄλλαις,
 σαίτταις ἀνερίφνηταις, φουρνέλλα καὶ τοὺς 'καίγῃ
 μέρα καὶ νύκτα, δειλινὸ κ' ὄλ' οἱ ἀνθρώποι ἐφεύγα.
- 25 Βόλια μὲ τέχναις θαυμασταῖς καὶ φόνους νὰ κυτᾶζι
 καὶ 'κεῖνος ν' ἀντισταίνεται καὶ νὰ μὴ δὲ σιολλάζι.

340

1 κατερίνει. — 2 κείρθε εἰσεβόθηα - μορεζίνη. — 3 γῆ. — 4 ὄλλη -
 πᾶει. — 5 εἴρθε. — 7 ἔφαξε - ἀνταμῶθει. — 8 ἐδόθει. — 9 ἄφικε - τῆ. — 10
 φρόνιμον - γνωστικόν - τούρκον - κειτάζει. — 11 κύνος - ἐπῆρε - μισεύγει. — 12
 γήρου - νουσοῦ - γυρεύγει. — 13 μπεκλίγια. — 14 κείς - εἰπώστας. — 15 ξεφορ-
 τόσου. — 16 ἀπάνωτος - δόσου. — 17 τούρκοι εἶταν πονηροί. — 18 κυρχούν-
 τανε - νουσιὰ κευγένασι. — 19 Ἄμμ' - κατερῆς. — 20 γιάνταυρε. — 23 ἀνερούφνει-
 τες - κέγα. — 24 δηλυνὸ - ὄλλοι. — 25 μετέχνες - κητάζει — 26 κύνος ναντι-
 στένετε.

- Ἀφέντης ὁ ὑπέρτατος, ὁποῦ ἴρθε κι' εὐρηκέ τσοι.
 ὡς ἄγγελος ἐπίγειος καὶ κατασκέπασέ τσοι,
 εἶχε ἔς τὸ χέρι τὸ σπαθί, γιὰ νὰ τοὺς δυναμώση
 κι' ὄλιπιζε καὶ ἄκαυχάτονε πῶς θὰ τοὺς ἴλευθερώση.
- 5 Μέρα καὶ νύκτα ἦτονε ἔς τὴ μέση τῶν ἀρμάτων
 ἓ μέγας ὑψηλότατος, ἡ δόξα τῶν Ταλμάτων,
 ποῦ τσοὶ Νταλμάταις ἦτονε ἀφέντης δοξασμένος,
 σὰν Ἀχιλλέας καὶ Σαμφῶς καὶ μάρτυς ἀντροιμένος.
 "Ὅλα περάσα ὡς ἐκεῖ κι' ὅλα ταπεινωθήκαν
- 10 καὶ πρώτας ὅ,τι ἐγίνουνα, γιὰ τοῦτο ἐσκεπαστήκαν
 ποῦ ἔχε πολλὴ ἐπεθυμιὰ κι' εἰς τὴν καρδιάν του κρίσιν
 κι' ὄλοι ἔτονε προθυμεροὶ νὰ κάμουν ὅ,τι ὄρσιη.
 Μουσοῦς Ἀντρέας μετ' αὐτὸ ἐπῆε νὰ ἰμιλήση
 κι' εἶπέν του ἀποῦ τοῦ Δερματᾶ ἴμπορεῖ νὰ μᾶς νικήση,
- 15 ὄχι ἀπὸ μέσα τοῦ γιалоῦ, ἀμμ' ἀποῦ τὸ Καντόνι 341
 τ' ἀγίου Πνευμάτου τὸ τειχιό, ὁποῦ ἔτον τὸ ροκιόνι.
 Κι' ἀποῦ τὴν Ἄιμο ἂν ἔλθουνε καὶ ἄκεῖ γιὰ νὰ σιμώσουν
 ὄσαις κι' ἄ ρίξουν λουμπκρδαῖς, δὲν ἴμπορὰ τοῦ δώσου.
 Τοῦτοι δυὸ τόποι ἦτονε κάτω ἔς τὰ περιγιάλια
- 20 καὶ τύχαινε γιὰ νὰ τὸ πῆ τοῦτο ἀγάλια ἄγάλια.
 Μὰ τὸ ἔπε δῆξω φανερὰ ὁ λόγος ὁποῦ ἴβγηκε
 καὶ τοῦ Μπαρότση ἔς τὴ καρδιά ὁ δαίμονας ἐμπῆκε,
 γιὰτ' ἔτονε μὲ τὸ μουσοῦ κι' ὅτ' εἶχανε συντύχη
 τὸ ἴγρικα ὁ ἀλλοιθωρος κι' ἴλεγε ὅ,τι τύχη,
- 25 νὰ σκεπαστῆ ἀπὸ ἄκεῖ κι' ἀνθρωῶποι νὰ φυλάγουν
 τοὺς τόπους νὰ φυλάγουνε, Τοῦρκοι ἐκεῖ μὴ μπάγου

1 ἀφέντης ὁ πέρτατος - βρηκέτσοι. — 2 ὁσάγγελος ἐπίγειος. — 3 εἶχε -
 χέσει - δυναμόσει — 4 ὄλιπιζε. — 5 εἶτονε - ἀρμάτων. — 7 εἶτονε ἀφέντης. —
 8 ἀχιλλέας - σαμφῶς - ἀντροιμένος. — 9 ὄλλα - ὄσεκεῖ - ταπεινοθήκαν. — 10 πρώτας
 ὅτι ἐγίνουνα - τοῦτο. — 11 ἐπιθυμιὰ. — 12 ὅτι ὄρσιη. — 13 ἐπίε - μιλήσει.
 — 14 κῦπεν - δερματᾶ μιορή. — 15 ὄχει - γιάλου - καντόνη. — 16 ἀγίου -
 τυχιο - ροκιονη. — 17 ἄμο - σιμώσου. — 18 ὄσαις - ρίξουν - ἴμπορὰ. — 19 εἶτονε
 κάτο. — 20 τύχενε - τόπει τοῦτο. — 21 ὄξο - ὄποῦ βγηκε. — 22 δέμονας ἐμπῆκε.
 — 23 ὁ τῆχαινε συντύχει. — 26 ἐκεῖ μεί.

- ὅπου τῆς Ἄμμος τὴ μεργιά κι' ἀπὸ τὸν ἅγιον Ἀντρέα,
γιατὶ δὲν ἦτον φύλαξαις ἔς ἐκείνην τὴν μερέαν.
Καὶ ἔτυχεν νὰ μὴν τὸ πῆ, μόνο νὰ τὸ φυλάξῃ
καὶ τὸν Κορνάρο μοναχὸ σὲ μινὰ μεργιά νὰ κράξῃ.
- 5 Ἄμμὲ τὸ ἔγρικησεν αὐτὸς ἔπὺ τὸ ἔχανε μετρήσῃ
Μπαρότσης ὁ ἀλύπητος κ' εἶχεν ἀποφασίση
καὶ γίνηκε ἐπίβουλος Ἰούδας καὶ προδότης
κι' ὄξω τὴν νύκτα ἔδωκε καὶ γινε καταδότης.
Εἰς τοῦ βηζύρη ἔσωσεν κ' εἶχε του ἠμολογήσῃ
- 10 ὅ,τι ἄκουσεν ἀπὸ τὸ μουσοῦ καὶ τί θὰ καταντήσῃ.
Τότες ἐμάζωξε γιὰ μινὰ κ' εἶπε ὅ,τ' εἶχε μάθει
εἰς τοὺς πασάδαις ὀμπροστὰς τοῦ Χάνδακα τὰ πάθει.
Ἐκεῖνος εἶχε τὴ γενειὰ Μπαρότση καὶ τὸν ἠκράζαν.
σολτάδος καὶ σὰ δουλευτῆς ποτὲ δὲν ἐλογιάζαν
- 15 πῶς τέτοιος ἄνθρωπος νὰ βγῆ, νὰ φύγῃ καὶ νὰ δώσῃ
ὅτι ἄκουσε ὁ ἄπιστος τὸ Κάστρο νὰ προδώσῃ.
Φράγκικα δὲν ἐπίστευγε, δὲν ἦτονε Ρωμαῖος,
μόνο γιὰτ' εἶχε βάπτισμα, μὰ πέραν σὰν Ἐβραῖος
καὶ τοῦ βηζύρη ἔλεγε ἔς τὴ χώρα ὅ,τι γίνῃ
- 20 ποῦ ἔχανε τέχναις οἱ Χριστιανοὶ νὰ μὴ σιμώσουν ἠκεῖνοι·
μόνο νὰ κατεβάνουσι κι' ἄλλου ποθὲς μὴ μπᾶσι,
μονάχας νὰ πασκίσουνε τὸν τόπον κ'εἰ νὰ πιάσῃ.
Μὰ πῆτις ὁ κακόγνωμος τὴ στράτα εἶχε δεῖξῃ
ἀπὸ κουσε ἀληθινὰ τὸν νοῦν τως εἶχε ἀνοίξῃ,
- 25 ὅλοι τοῦ ἠυχαρίστησαν κ' εἶπᾶν του νὰ γυρίξῃ,
τόπους, χωργιὰ τοῦ ἔχάρισε νὰ στέκῃ νὰ τὰ ῥίξῃ.

342

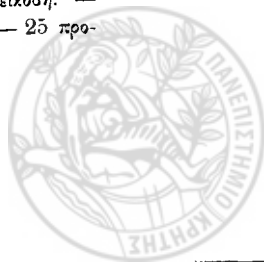
1 ἄμμος τῆ - ἀγιοναντρέα. — 2 εἶτον - σεκόνην. — 3 τόχενε - μεῖν τόπει.
— 4 κράξει. — 5 γρίκεισεν. — 6 ἀλήπειτος. — 7 γόνηκε. — 8 ὄξω τῆ - ἔδοκε
- γύνε. — 9 βηζύρη - ἔσωσεν - μολογίση. — 10 ὅτι - θακαταντίσει. — 11 ἐμάζωξε
- μάθει. — 12 χανδάκα - πάθει. — 13 ἐκύνος. — 14 δουλευτεῖς. — 15 πὸς
τέτιος - ναυγί - φύγει. — 16 ὅτι - προδόσει. — 17 φραγκικα - εἶτονε ρομέος. —
18 γιὰ τίχε βάπτισμα - ἐβρέος. — 19 βήζεφι - ὅτι γύνει. — 20 μησημοσουνοκ-
νοῖ. — 21 κατεβάνουσι. — 22 πασκύσουνε - πιάσει — 23 τῆ - δέξει. — 24 ἀληθυνα
- τος - ἀνέλεξῃ. — 25 ὅλλοι — εὐχάρηστεισαν. — 26 χωργιὰ - ταρίζῃ.

- Κι' ἀπόκει πέμπει ἔδεκεῖ τεχνίταις καὶ θωροῦσι
τὸν τόπον ἔλον νὰ παρθῇ ἂν γένη καὶ ἴμποροῦσι
γῆ ἂν εἶναι τόπος εὐκόλος σὰν εἶχε ἴμολογήση,
γιὰ ν' ἀρδινιάση τὸ λαὸ τοὺς λάκκους γιὰ ν' ἀρξίση.
- 5 Ἵ τὸν τόπον, ὅπου ἐρμήνευσε σὲ χάρι ἐδικήν του,
θέλει τοῦ δώση ἀνάπαυσι νὰ στέκη ἔς τὴν ζωὴν του.
Μὰ ἴπρεπε οἱ Ἀγαρηνοὶ νὰ μὴν τὸν ἀγαποῦνε,
γιατὶ ἴκαμε ἐπιβουλιὰ νὰ μὴν τότε θωροῦνε.
Ἵ τὴ χώρα, ἔς τὴ πατρίδα του, τάχα νὰ τὸ διγάται,
- 10 τάχα πῶς τὴν ἐπρόδωκε, τάχα νὰ μὴ λυπάται;
Καὶ πάντα νάχη ἔς τὴν καρδιὰ τὴν ἀπονιὰ τοῦ ἴγινη
τὸ Κάστρο ὀγιά λόγου του μέσα νὰ τότε κρίνη.
Νέφη δὲν εἶχε ἴμπόρεση βροχὴ ἐκεῖ νὰ φέρη
καὶ ὁ χειμῶνας ἴτونه στεγνὸς σὰν κίλοκαίρι.
- 15 Εἴκοσι ἴστεσε φορτιὰ καὶ ἴκρούγασινε πάντα
καὶ κάθα βόλι ἐζύγιαζεν λύτραις ἴκατὸν τριάντα.
Τοῦ βασιλεῖ τοῦ ἴταξε τρεῖς χρόνους νὰ τὴ μάρη
καὶ τότες ἀγριεύτηκε, σὰν νὰ ἴτονε λιοντάρι.
Καὶ τοῦ ἴαξεν ὁ βασιλεῖς, ἄ δε τοῦ τὴν κερδέση,
- 20 ἴ κεφαλή, ἀπού βαστά, ἔς τὰ πόδια τοῦ θὰ πέση.
Κ' εἶχε μεγάλο λογισμὸ καὶ μέτρα νὰ τὴ πιάση
γιὰ νὰ κερδέση τὴ ζωὴ, ὅπου ἴμελλε νὰ χάση.
ἴΕκραζε τοὺς πασάδαις του, γιὰ νὰ συμβουλευτοῦσι
πῶς ἴχουνε νὰ διχῶνεν καὶ ἴκεῖνοι νὰ τοῦ ποῦσι,
- 25 γιὰτὶ ἐφρονεῦγαν τὸ λαὸ τοῦ Τοῦρκο ποῦ προβαῖνα
κοῦ ἴκόβγα πόδια, κεφαλαῖς καὶ ἴμπροστὰς τὰ ἴφέρνεν.

343

1 ἴδεκεῖ τεχνίτες. — 2 ἀλέγει ἀπαρθυνὰ νὰ γένη. — 3 μολογίσση. — 4
λαῶ - λάκους. — 5 ἴδικήν. — 6 δόση. — 7 μείν - ἀγαποῦνε. — 8 μείν - θο-
ρούνε. — 9 πατρήδα - διγάτε. — 10 λειπάτε. — 11 νάχει - γύνει. — 12 κρίνει.
— 13 νέφει - ἴχε - φέρει. — 14 χημῶνας εἴτونه - κίλοκαίρει. — 15 εἴκοση. —
16 βόλη ἐζύγιαζεν — 17 τημάρει. — 18 λιοντάρη. — 20 βαστά. — 25 προ-
βένα. — 26 κεφαλές.

- Καὶ τοὺς ἄβλεπες κουτσούς, τυφλοὺς κ' ἄλλους μὲ δίχως χέργρια
 τοῦ ἄβανσι εἰς τὴν καρδιά καθημερνῶ μαχαίργρια.
 Καὶ τσοὶ ἴστειλε τοῦ βασιληροῦ νὰ ἴδῃ καὶ νὰ πιστεύση
 κ' ἄ δὲ νικήση, νὰ σταθῆ, νὰ μὴν τότε φονεύση.
- 5 Πῶς βγαίνου ἔξω τὸ συχνὸ οἱ Φράγγιοι καὶ τοὺς φτάνου
 καὶ νὰ τοὺς κατακόπτουνε γῆ σκλάβους νὰ τοὺς κάνου
 καὶ λουμπαρδιαῖς καὶ σάρπανα ν' ἄπτουσι νὰ βροντοῦσι
 κ' οἱ Τούρκοι νὰ μὴ δὲ ἴμποροῦ σιμὰ νὰ μαζωκτοῦσι.
 Καμμιά βολὰ ἐτύχανε χωστὰ καὶ κατεβαίνα
- 10 κ' οἱ Φράγγιοι τοὺς κυττάζανε κ' ἔξω ἔς τὸ κάμπο ἐβγαίνα
 καὶ ἴσμίγαν καὶ ἴμαλόνανσι καὶ ἴμεναν νικημένοι
 ἐκεῖ ἔς τοὺς λάκκους, ποῦ ἴχανε, ἴητονε κρεμισμένοι
 ἴΑμμ' ὁ βηζύρης ὄρισε ὄλλους γιὰ νὰ τοὺς χάση
 τοὺς Τούρκους καὶ τὸν πόλεμον ποτὲ νὰ μὴ σκολάση.
- 15 Μ' ἄπῆς οἱ Τούρκοι φεύγουνε κ' εἰς τὰ παβγιόνια ἴμπαίνου,
 οἱ καρβαλιέροι ἴσμίγουνε κ' εἰς ταῖς τριντζέραις βγαίνου
 καὶ ἴστεκαν κ' ἴνημένα τσοὶ πάλε νὰ κατεβοῦσι
 κ' ἴητανε ὄλλοι μὲ καρδιά τουφέκια νὰ πετοῦσι
 νἴβγου νὰ τοὺς γυρίσουνε σάν ἴητον μαθημένοι,
- 20 μὰ Τούρκος δὲν ἴεπρόβαλε, οὔτ' ἴξω δὲ προβαίνει.
 ἴΑνθρώποι ἀπ' ἴρημενῦγανε σοφοὶ δασκαλεμμένοι
 κ' ἴθέλασι ποτὲ σιμὰ Τούρκος δὲ κατεβαίνει,
 γιὰ νὰ σιμώση ἔς τὰ τειχιά, οὔτε νὰ σταματήση
 κ' ἴν ἴρθη, γιὰ νὰ πολεμᾷ, κακὰ θέλει γυρίση.
- 25 Τοὺς φόνους ὄπου ἴκάμανε τότες ἐκεῖ, δὲ φτάνου,
 μὰ πάλι περισσότερο νὰ πολεμοῦνε βάνου.

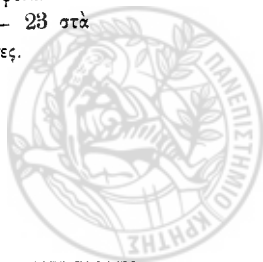
1 μεδέγος. — 2 καθημερνῶ. — 3 δεικαί. — 4 ἀδηνήκησει - σταθί - μείν
 — 5 πὸς βγένου ἴξω τωσηρνῶ. — 7 πτούσι. — 8 μεί - σιμὰ - μαζωκτοῦσι. —
 9 καμιά - χωστὰ. — 10 κυττάζανε - ὄξο - κάμπο ευγένα. — 11 νηκημένοι. — 12
 λάκους - εἴτονε. — 13 ἀμὸ βηζήρης ὄρισε ὄλλους. — 14 μεί σκολάσει. — 15
 μὰ πείς - τούρκοι - κείς. — 16 σμῆγουνε - βγένου. — 18 κείτανε. — 19 γυρί-
 σουνε - εἴτον μαθημένοι. — 20 οὔτ' ὄξο - προβένει. — 22 κειθέλασι - σιμὰ τούρ-
 κος δεκατεβένει. — 23 σιμῶσει - τυχιά - σταματίσι. — 24 ἀνέρθει - πολεμᾷ - γι-
 ρίση. — 26 πάλη περισώτερο.

- Καὶ καταδίχη ἄμετρη ἢ μπόμπαις τῶν ἐκάνα
οἱ Τούρκοι τὰ κυττάζανε κ' ἔγνοια πολλὴ ἐβάνα
νᾶλθου πλεῖα κάτω νὰ σταθοῦ, τοὺς λάκκους πῶς νὰ κτίσουν.
νὰ μείνουσι νὰ πολεμοῦ, νὰ μὴ δὲ τοὺς γυρίσουν.
- 5 Κι' ἀπῆς ἐκεῖνος ἔκαμε Μπαρότση προδοσίαις,
ἀκόμη ἔχου νὰ γανοῦ γιὰ 'κεῖνο ἁμαρτίαις.
'Ἐκατεβήκασιν ἐκεῖ, ὁποῦ 'χε ἄρμηνεύση
κ' εἶδανε καὶ 'μετρήσανε καὶ τοῦ βηζύρη λέσι,
πῶς εἶναι τόπος εὐκολος κ' ἀπὸ 'δεκεῖ 'μποροῦσι
- 10 τὸ τεῖχος νὰ τρυπήσουνε καὶ μέσα γιὰ νὰ μποῦσι
Καὶ ὁ βηζύρης ὄρισε σκάπτουνας νὰ σιμόνου
καὶ μπόμπαις νὰ πετούσινε μέσα, γιὰ νὰ σκοτώνου
τοὺς Φράγκους, 'ποῦ 'τονε 'δεκεῖ, γιὰ νὰ μὴ δὲ προβάνου
νὰ βλέπου πῶς σιμόνουσι σιμὰ καὶ κατεβάνου.
- 15 Κι' βόλια τότε τουφεκαῖς, ὄγια νὰ τσ' ἀμποδίση
νὰ πέρτουνε 'ς τὴ μέσην τῶς, γιὰ νὰ τοὺς ξεχωρίση.
Καὶ 'δῶκον ἀπὸ δυὸ μερκαῖς κ' ὁ πόλεμος νὰ τρέχη
σὲ τουφεκαῖς καὶ σαιττικαῖς καὶ νὰ μὴ δὲ κατέχη
ἄνθρωπος ποῦ νὰ φυλακτῆ καὶ τὸ κορμὶν του χῶση,
- 20 νὰ μὴ δὲν πέσουνε 'δεκεῖ μπάλαις νὰ τοῦ σκοτώση.
Μὰ οἱ Τούρκοι πλεῖσια ἐσκάπτανε καὶ 'κάνασινε στρατάις
καὶ 'στέκασινε σκεπαστοὶ πρὸς τοῦ γιαιλοῦ ταῖς πάνταις.
Πρὸς τ' ἄγι' Αντρέου τὴ μερὰ ἤλθανε καὶ σιμόνου
- 25 μὲ στραταῖς ὀλοσκέπασταῖς, γιὰ νὰ μπορῆ νὰ δοῦσι
κάτω σιμὰ πρὸς τὰ τειχιὰ τοῦ Δερματὰ νὰ βροῦσι.

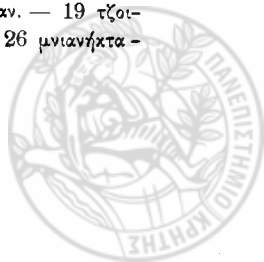
345

1 καταδίχη - ἄμετρες. — 2 τούρκοι - κυττάζανε - γίνεα. — 3 πλεῖα κάτω - νακτύσουν. — 4 μήνουσι - μειδὲ - γυρίσουν. — 5 ἀπείς ἐκάνος. — 6 ἀκόμη - γανοῦ - ἁμαρτίαις. — 7 ἐκατεβήκασιν. — 8 κείδανε - βηζήρει. — 9 πὸς. — 10 τύχος - τριπίσουνε. — 11 βηζήρει: ὄρισε - σιμόνου. — 12 σκοτόνου. — 13 προβένου. — 14 πὸς - κατεβένου. — 15 τουφεκαῖς - τζαμποδίσι. — 16 πέυ-
τουνε - τος - ξεχωροισι. — 17 καιδόκον - διό. — 18 κατεχει. — 19 φυλακτῶ -
κορμὸν. — 20 μειδὲν - σκοτόση. — 21 τούρκοι - κἀνάσινε στρατῆς. — 22 στὰ
γιαντρέου. — 23 πάλη - μαρουλά - στηνάμω - σόνου. — 25 ὀλοσκέπαστες.

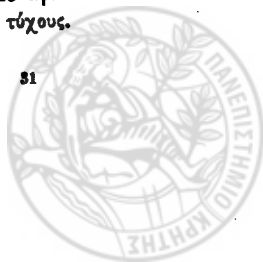
- Κι' ἀπὸ τὴν Ἄμμο δύναμιν νὰ κατεβοῦ ἐβάναν
 κ' οἱ Φράγχοι νὰ τοὺς συντηροῦ τὸ νοῦν τως δὲν ἐγάναν,
 οὔτ' ἄλλον φόβο εἶχανε ἐκεῖ γιὰ νὰ μαλῶνου,
 μόνον νὰ σκάπτου τὰ τειχιὰ μέσα ν' ἀνακουφῶνου.
- 5 Κ' ἡ χώρα πόμπαις νὰ πετᾶ ἔς τοὺς Τούρκους ὅπου ἰσκάπτα
 ἔς τοὺς λάκκους μέσα νᾶρχουνται νὰ σπούσινε καὶ ἔξάπτα.
 Μ' ἀπήτις ἐσκοτόνουντα, ἄλλοι δ' ἐκεῖ ἐδουλεῦγα
 καὶ πάλι Τούρκοι σάρπανα ἐρρίκτα κ' ἀντιμεῦγα.
 Ὡς τὴ μέση ὅπου ἰσκάπτανε καὶ ἴκανα τῆ τριντζέραις
- 10 ἐπέφτα εἰς τὴ μέσην τως τῶν σαρπανῶν ἢ σφαίραις.
 Τότες νὰ κλάψη πάσα εἰς καὶ τότες νὰ θαυρῶση
 καὶ τὴ ζωὴ ἀπὸ βαστᾶ, ἐκεῖ νὰ τὴν ἀφήση.
 Ὡς τὸν ἅγιον Ἀντρέα ἐσκάπτανε καὶ ἴκασιν αὐλάκια
 ἐκεῖ ἀπὸ μέσα τῶν τειχιῶν ὅπου ἴτον τὰ χερᾶκια.
- 15 Κι' ἀπὸ τὴν Ἄμμον τ' ὅμοιο, τοὺς λάκκους νὰ βαθαίνου
 πού οἱ Τούρκοι ἐσυνδρομούσανε ἐκεῖ σιμὰ νὰ μπαίνου.
 Μὲ αἶμα καὶ μὲ θάνατον ἐπῆγαν καὶ ἰσιμῶσαν
 ἔς τοὺς λάκκους καὶ ἰγεμῶσά τσοι μὲ χῶμα καὶ κουκλώσαν
 τσοι λάκκους τῶν Χριστιανῶν καὶ μέσα ἐκεῖ ἀπομεῖναν,
- 20 γιὰτ' ἦτο πέτραις ριζιμιναῖς καὶ δὲν ἐκάναν μίνα,
 νὰ νάψουν νὰ τοὺς κάψουε κ' ἀπὸ ἄκεῖ νὰ βγοῦνε
 κ' ἄδυνατὰ ὠρδινιάσανε, ὀγιά νὰ πολεμοῦνε.
 Καὶ τῆ τριντζέραις ἦτονε σολντάδοι καὶ ἴκτουῦσαν
 τουφέκια εἰς τὸ Ἄγαρηνούς, ὅταν τὴ γῆ ἐπετοῦσαν,
- 25 τοὺς λάκκους νὰ γεμῶσουνε, νὰ πᾶ νὰ τοὺς πλακῶσουν **346**
 μινὰ νύκτα ὅπου ἔξαφνο ὄλγους νὰ τοὺς σκοτώσουν.

1 ἄμο δύναμην. — 2 συντιροῦ στονούντος δὲν τοὺς δονέχαναν. — 3 οὐ
 τάλλο-ἔχανε. — 4 νακουφῶνοι. — 5 πετᾶ. — 6 λάκουσ. — 8 τούρκοι-ἐρρίκτα.
 — 10 τῆ-τος-ἢ σφῆρες. — 11 κλάψει πάσα εἰς. — 12 βαστᾶ-ἀφήση. —
 13 ἅγιον. — 15 ἄμμον. — 18 λάκουσ-γεμῶσατζοι-χῶμα-κουκλώσαν. — 19 τζοι-
 λάκουσ-ἀπομήναν. — 20 γιάττιτο-μῆνα. — 21 ναυοῦνε. — 26 μινιανῆκτα-
 ἔξαυνο.

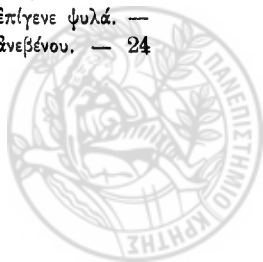
- Μιά σκόνη μόνο και καπνός ἐκύτταζες ἔς τὴ χώρα
 ὅπου τὰ βόλια πού ῥχουντα τὰ πλείσια πᾶσα ὥρα.
 Καὶ ὁ Κορνάρος ἔτρεχε τοὺς τόπους νὰ κυττάζῃ.
 ὄλοι γιὰ νὰ δουλεύουνε τὸ πρῶτο νὰ χουγιάζῃ.
- 5 Κι ὄλοι γοὶ ἀφέντες ἦτον ἔκει ἔς τὸν τόπο πᾶσα ἕνας
 κ' ἐκεῖνοι κι' ὠρδινιάζανε δὲν ἤλειπε κανένας.
 Τὰ σπήτια νὰ ἁχαλούσινε πού ἔτονε ἔκει πλησίον
 τῆ πέτραις γιὰ νὰ φέρνουσι, νὰ δένου τὸ τειχίον.
 Τὸ χῶμα νὰ τρυπούσινε, μὲ τάβλαις νὰ τοὺς δένου
- 10 κ' οἱ γενεράλοι κι' ἄρχοντες νὰ πηαίνουσιν νὰ μένου
 μέσα, νὰ μὴ δὲ λαβωθοῦ, οὔτε νὰ σκοτωθοῦνε,
 μόνο νὰ στέκου ἐδεκεῖ ὄλοι, νὰ βοηθοῦνε.
 Ἄμμὲ πολλοὶ ἔσκοτόνουντα ἄρχοντες μὲ τὴ μπάλα,
 ὅπου σὲ τόπους κίντυνος ἐπῆγαν καὶ τοὺς ἔβάλα,
- 15 νὰ βλέπουν καὶ νὰ ῥίζουνε τὸν τόπον νὰ κρατοῦσι
 καὶ τῶν σολντάδων νὰ ἴμιλοῦν, νὰ μὴν δὲ κοιμηθοῦσι.
 Καὶ ἔκει τὸ βόλι ἤρχετο διχωστάς νὰ τὸ ξεύρη
 κι' ἄλλοῦ παίρνε τὴ κεφαλὴ κι' ἄλλοῦ παίρνε τὸ χέρι
 κι' ἄλλοῦ ἐσκόρπα τὸ κορμί κι' ἄλλους γιὰ νὰ χωρίση
- 20 ἀπὸ τὴ μέση τοῦ κορμινοῦ καὶ νὰ τοὺς ἀφανίσῃ.
 Μὰ οἱ Τοῦρκοι ἐκουβαλοῦσανε ξύλα, κλαδιά καὶ πᾶσι
 πρὸς τ' ἄγι' Ἀντρέου τὴ μερὰ, τοὺς λάκκους νὰ σκεπάσῃ,
 ὅπου ἔχα τόσαις τρίγυρα τράβαις καδενωμέναις
 καὶ τοίχους μὲ τὰ χῶματα κ' ἦτον καλὰ κτισμέναις.
- 25 Τὰ ξύλα τότες καὶ κλαδιά ἀρχίζουν νὰ κρεμίζουν
 εἰς ταῖς τριντζέραις ταῖς βαθειαῖς, ὀγιά νὰ ταῖς γεμίζουν.

1 κάπνος ἐκεῖταζες. — 2 πλῆσια πᾶσα ὥρα. — 3 τὸ ποῦς. — 4 ὄλοι-
 προτο. — 5 ὄλοι-εἶτον-πᾶσα ἕνας. — 6 κύνοι-ὀρδυνιάζανε-εἴληπε. — 8 τζι-
 πέτρες-τυχίον. — 9 χῶμα-μεταυλες. — 10 πένουσιν. — 11 μειδελάβο θοῦ
 οὔτε. — 12 βοηθοῦνε. — 14 ἐπῆγαν. — 15 ριζοῦνε. — 16 μηλοῦν-κειμηθοῦσι.
 — 17 βόλη. — 18 κέρνε τῆ κεφαλῆ-χέρη. — 19 ἄλλοῦ-κορμῆ. — 20 ἀφα-
 νίσει. — 22 τὰ γιαντρέου-λάκκος — 23 τρίγυρα-καδενομένες. — 24 τόχους.
 — 25 κρεμίζουν. — 26 βαθιες.

- Ἐκ' εἶχασινε κατοικαῖς μὲ χῶμα καμωμέναις
καὶ ἔπηγανε καὶ σάρπανα καὶ μπόμπαις φορτωμέναις.
Ἄμμ' οἱ σολντάδοι νὰ κολλοῦ κι' ἄλλοι νὰ κουβαλιούνται
νὰ βγοῦνε σὲ βοήθεια ἐκεῖ ὄξω νὰ κολλοῦνται.
- 5 Κ' οἱ Τούρκοι ἀπὸ τῆ φύλαξαις τουφέκια νὰ μολέρνου
εἰς ταῖς τριντζέραις τῶν Φραγκῶν ἔς τὴ μέση νὰ τοὺς φέρνου.
Μάτια δὲν ἦτονε στεγρὰ κι' ὄλοι ν' ἀναστεναῖζου,
νὰ στέκου καὶ τὸ θάνατο ὀμπρός τως νὰ κυττάζου
Νάρχουνται ἢ μπάλαις ξαφνικαῖς ἔς τὴ μέση τως νὰ σποῦνε
- 10 καὶ τὰ κορμνιά νὰ χάνουνται διχωστὰς νὰ τὰ βροῦνε,
μόνο νὰ βρίσκουνε μικρὰ μπουκούνια καμωμένα
νᾶναι τῆ στράταις σκορπιστά, τσοὶ τοίχους κολλημένα.
Ποιὰ σιδερένη καρδιά τότες νὰ μὴ θελήση
νὰ χύνη δάκρυα ποταμό, τὸν κόσμο νὰ λυτήση;
- 15 Μ' ἀπῆς ἐβάλα τὰ κλαδιά, ρίχνουνε καὶ τὰ ξάψα
κι' ὄλαις ταῖς τράβαις, ποῦ ἔχανε τρίγυρα, τοὺς ἐκάψα.
Ἡ λάβρα ἐπήγαινε ψηλὰ κι' ὄλοι τὴν ἐκυττάξαν
ἔς τὸν ἄγιο Ἀντρέα ἐτρέξανε πολλότατοι καὶ ράξην
κι' ὀποῦ τὴ φλόγα τὴ μπολλὴ ὄλ' οἱ σολντάδοι ἐφύγα
- 20 κ' οἱ Τούρκοι ἐχουγιάζανε κι' οὐδένας δὲν εἰσῖγα
τότες νὰ ρίκτου τουφεκαῖς, τὰ βόλια γιὰ νὰ σώνου
ἐκεῖ ἔς τὸν τόπον τῆς φωτιάς τοὺς μέσα νὰ σκοτίνου.
Μ' ἀπῆς ἀποκαῆκανε τὰ ξύλα, ἀνεβαίνου
εἰς ταῖς τριντζέραις τῶν Φραγκῶν καὶ παίρνου τῆ καὶ μπαίνου
- 25 καὶ ἐν τῷ ἄμα φέρνουσι σακκιά μαλλὶ καὶ φράσου
καὶ χῶματα καὶ βάνουν τα ψηλά, νὰ μὴν τοὺς πιάσου

1 ἐκεῖχασινε κατικῆς - χῶμα καμωμένες. — 2 φορτωμένες. — 3 κολοῦ -
κουβαλιούντε. — 4 βοήθεια. — 5 τουρκοί. — 7 εἶτονε - ὄλλοι. — 8 ὀμπρόστος
- κεῖ τάζου. — 9 νάρχουντε αἵμπαλες. — 10 διχωστὰς. — 11 ναυρεῖσκουνε -
καμωμένα. — 12 νὰ ἐττιστράτες - κολλημένα. — 13 πιασηδερῆκη. — 14 δά-
κρυα - λυτήση. — 15 μὰ πείς. — 16 ὄλλες - τρίγυρα. — 17 ἐπίγενε φυλά. —
21 βύκτου τουφεκῆς - σόνου. — 22 φωτιάς. — 23 μὰ πείς - ἀνεβένου. — 24
μπένου. — 25 τὸ ἄμα - σακκιά μαλλή. — 26 χῶματα - φυλά.

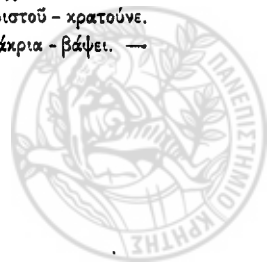
- ἤ; λουμπαρδαῖς ἵπου ῥίχτανε ἀπὸ τὴν πόρτα πέρα
καὶ ξύλα ἐκουβαλοῦσανε πολλότατα καὶ ἴφερα.
Ἐκεῖ ἔμεινε ὁ Ἀγαρηνὸς κι ἄρχισε γιὰ νὰ κτίσουν,
νὰ κἀνη λάκκους σκεπαστοῦς, ὀγιά νὰ κατοικήσουν,
5 ὀγιά ν' ἀρχίσουνε γιὰ μινὰ τὸ τεῖχος νὰ τρυπήσουν
βοτάνη νὰ τοῦ βάλουσι ν' ἄψη, νὰ τὸ κρεμνίσουν.
Κι ἀπὸ τὴν Ἄμμον δεῦτεροί περίσσα ἐπολεμοῦσα
καὶ ἴκαπτα καὶ ἴσιμόνασι ἴς τὸ τεῖχος καὶ ἴκολλοῦσα.
Καὶ Τούρκοι ἐπηαῖναν προεστοὶ νὰ κουβαλοῦ ἐκράζαν
10 κλαδιά, μαλλί μὲ τὰ σακκιά κι ἄρχιζαν καὶ ἴσκεπάζαν,
ἀπὸ μιὰ πάντα τοῦ φορτιοῦ τειχιὸ ἴψηλὸ νὰ δέσου,
γιὰ νὰ πασίσουν ἀπὸ ἴκει τὸ κάστρο νὰ κερδέσουν
Σάν εἶδασι ταῖς φύλαξαις καὶ λάκκους πῶς ἐπαῖρναν
καὶ πῶς νὰ δέσουν σάν τειχιό, χῶμα πολὺ ἐσέρναν
15 καὶ ἴβάνασι σακκιά μαλλί, νὰ φράξουν δυναστεύγει
καὶ μπάλαις, ὀπου ἴπέφτανε γιὰ νὰ ταῖς δυσκολεύγη,
νὰ διαφεντεύου τὸ φορτί, τὸν τόπον νὰ κρατοῦσι,
οἱ γενεράλοι εἶπανε ὄλοι ν' ἀρδινιαστοῦσι
πολλοὶ σολντάδοι νἄβγουνε κι ἀπάνω ἐκεῖ νὰ ἴμποῦσι
20 ἀπὸ δυὸ πόρταις βιαστικὰ νὰ πᾶν νὰ τοῦς εὔρουσι,
γιὰ νὰ τοῦς καταλύσουνε τὸν τόπον νὰ ἴγλυτώσουν
κι ἀπὸ τοῦ Παντοκράτορα ἴς τὴ μπόρτα γιὰ νὰ σώσου.
Κι ἀπῆς ὠρδινιαστήμανε, μὲ προθυμνιά ἐβγήχαν
κι ἴρκουμπουζαῖς καὶ λουμπαρδαῖς πολλόταταις ἐγρίκα
25 καὶ τ' ἄλλο μέρος βγαίνουσι ἴς τοῦ Δερματᾶ ἴπὸ κάτω
ἴς τὴ μπόρτα ὀπου ἴκράζανε κάτω ἴς τ' ἴαγίου Πνευμάτου.

1 ἐλλουμπαρδὲς πουρῶχτανε. — 3 ἐκὶ ἴμηνε - ἄρχισε - κτίσουν. — 4 λά-
κους - κατικῆσουν. — 5 τύχος. — 7 ἴμον - περίσα. — 8 στοτύχος - κολούσα. —
9 τούρκοι. — 10 μαλλὺ - σακιά. — 11 φορτιοῦ τύχειο ψιλῶ. — 12 πασκύσουν -
κάστρο. — 13 οἶδασι - φιλαξες. — 14 τυχιὸ χῶμα πολλή. — 15 δυνατεύγει. —
16 διασκολεύγει. — 18 ὄλοι ναρδινιαστοῦσι. — 19 νάγουνε - ἀπάνω - μποῦσι. —
20 διὸ - βιαστικὰ. — 21 κατᾶλεισουνε - ἴγλυτόσουν. — 23 κι ἴπέις ὀρδινιαστή-
χανε - προθυμνιά ἐγυχαν. — 25 βγένουσι - δερματᾶ. — 26 σταγίου.

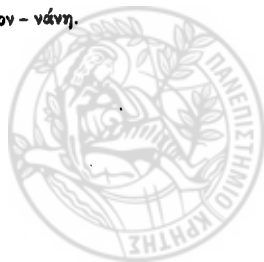
- Μ' ἀπήτις ἐπροβάλανε κι' ὄξω 'ς τὴ χώρα βγαίνου,
οἱ Τούρκοι κατεβαίνουνσι μὲ τ' ἄρματα καὶ μπαίνου
'ς τὸ μπόλεμο, καὶ σκοτωμὸς ἐγένηκε καὶ φόνος
'ς τοὺς Τούρκους καὶ Χριστιανοὺς κ' ἦτον καὶ μὸς καὶ πόνος.
- 5 Κι' οἱ γενεράλοι ἐστέκανε μέσα νὰ βοηθοῦσι 349
κι' ἄλλο λαὸ νὰ βγάνουσι, διγὰ νὰ πᾶ κολλοῦσι.
'Ἐρρίκτα μπόμπαις λουμπαρδαῖς καὶ 'πέφτα καὶ διαβαῖναν
κ' οἱ ἄλλοι Τούρκοι ἐτρέχανε πάλε καὶ κατεβαῖναν.
Μὰ οἱ Χριστιανοὶ ἐδώκανε μέσα καὶ τοὺς κερδέσαν
- 10 καὶ 'διώξαν τοὺς 'Αγαρηνοὺς, ἀμμὲ πολλοὶ ἐπέσαν
νεκροὶ μὲ δίχως κεφαλαῖς, κουτσοὶ δίχως ποδάρι,
μὲ δίχως χέρι καὶ πληγαῖς ὄλοι γοὶ ἀπομονάροι
εἶχασινε λαβωματιαῖς, ἀμμ' εὐχαριστηθῆκαν
πῶς τὸν ἐχθρὸ ἐδιώξανε κ' εἰς τὸ φορτὶ ἐμπήκαν.
- 15 'Ἐκεῖ ἀπομείναισιν νεκροὶ καὶ λαβωμένοι τόσοι,
δύο χιλιάδες 'ς τὸ φορτὶ μέσα καὶ πεντακόσι.
Κ' οἱ ζωντανοὶ ἐμείναισι ἐκεῖ νὰ πολεμοῦσι,
νὰ διαφεντεύου τὸ φορτὶ καὶ μέσα νὰ χαθοῦσι.
Πόσος λαὸς ἐχάθηκε καὶ 'πέσαν καὶ 'τελειῶσαν
- 20 μὲ μπάλαις καὶ μὲ τουφεκαῖς κι' ἄλλοι καινούργοι ἐσῶσαν
γιὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ τὸν τόπον νὰ κρατοῦνε
κι' ὄλ' οἱ Ρωμαῖοι ἐπήγανε ὄξω, γιὰ νὰ χαθοῦνε
μὲ θάνατον σκληρότατον καὶ τίς 'μπορεῖ νὰ γράψῃ
τὰ βάσανα καὶ τὸ χαρτὶ μὲ δάκρυα νὰ βάψῃ;
- 25 ἀπ' ἀπαθάναν ἄμετροι, ὥστε 'ποῦ τοὺς 'γυρίσαν
καὶ τοὺς 'μακρύναν ἀπὸ 'κεῖ κ' οἱ Φράγκοι ἐσταματήσαν

1 ὄξω-βγένου. — 2 τούρκοι-μπένου. — 3 σκοτωμὸς. — 4 καίμὸς. — 5 βοιθοῦσι. — 6 λαῶ-κολούσι. — 7 ἐρύκτα-διαβέναν. — 8 κατεβέναν. — 10 διώξαν. — 11 δίχως κεφαλῆς-ποδάρη. — 12 χέρη-πληγῆς ὄλλοι. — 13 εἶχασινε λαβωματιαῖς ἀμευχαριστηθῆκαν. — 14 ἐδιώξανε κεί-ἐμπήκαν. — 15 ἀπομείναισιν-λαβωμένοι. — 16 διὸ-πεντακόσι. — 17 ἐμήναισι. — 18 χαθοῦσι. — 19 ἐχάθηκε-τελοῦσαν. — 20 τουφεκῆς-κενούργοι ἐσῶσαν. — 21 χριστοῦ-κρατοῦνε. — 22 ὄλλοι βρωμῆοὶ ἐπῆγανε. — 23 μπόρει-γράψει. — 24 μεδάκρια-βάψει. — 25 ὅστε-γυρίσαν. — 26 ἐσταματήσαν.

- καὶ ἔβρῆκανε τὰ λείψανα κρυμμένα σκοτωμένα
 Τουρκῶν, σολντάδων καὶ Ρωμηῶν νᾶναι ἀνακατωμένα.
 Ὅπου ταῖς μπόμπαις ταῖς πολλαῖς, ποὺ ἴσπουσαν καὶ ἴσορπούσαν,
 κ' οἱ Τούρκοι ἐμουγκούσανε καὶ ὀλλαλὰ βροῦσαν.
- 5 Ἐπὶ χώρας ὄλα τὰ φορτιά βόλια γιὰ νὰ πετοῦνε
 μέσα τοὺς Τούρκους νᾶρχουνται ὄγια νὰ κρουβιστοῦνε.
 Καὶ κείνοι ἔτρεχαν διχωστάς θάνατον νὰ θεωροῦσι
 τοὺς Φράγγους νὰ γυρίσουνε, τὸν τόπον νὰ κρατοῦσι. 350
 Κι' ὡς ἀ χαλάζι σαίττιαῖς ἐπέφτανε ἔς τὴ μέση
- 10 μέσα ἔς τὴ χώρα ἔς τὰ φορτιά, γιὰτ' ἤθελε νὰ στέση
 φορτί ἀνάδια τῶν τειχιῶν ἔκει ἔθελε νὰ τ' ἀρχίσῃ,
 ψηλὰ τὴ χώρα νὰ θωρῆ, γιὰ νὰ τὴ καταλύσῃ.
 Ἐἶρχοντικά καὶ τ' ἐκκλησαῖς, κ' οἱ πύργοι νὰ τρυποῦνε
 καὶ νὰ κολλοῦ τῶν σολνταδῶν, ἔξω νὰ μὴν ἐβγοῦνε.
- 15 Καὶ τότες πόλεμος φρικτὸς ἦτονε ἔς τὰ μουράγια,
 μὰ ἔφτάσανε κάτεργα γεμάτα καὶ καράβγια
 σολντάδους ἴπου τὴ Βενετιὰν μὲ πόλμπεραις καὶ βρώσαις
 καὶ λουμπαρδάρους κι' ἄρματα καὶ τέχναις πλείσαις τόσαις.
 Καὶ γενεράλες ἦτον ἔκει, ἴπου ἔκράζουσινε Νάννη
- 20 καὶ τοῦτος πάλι τὸ λαὸ ἠθέλησε καὶ βγάνει.
 Κι' ὁ δούκας κι' ἄλλοι ἄρχοντες καὶ κείνοι ἄρματομῆνοι
 κι' ὄλοι οἱ Ρωμαῖοι ἔκει ἴθανε, ὄπου ἴτον προκομῆνοι,
 νὰ πᾶνε νὰ μαλώσουνε, τὸν ὄκουθρὸν νὰ διάξουν,
 νὰ πάρουν ταῖς τριντζέραις τως κι' ὄξω νὰ τοὺς πετάξουν.
- 25 Κι' ἀπῆς ἔξω ἐβγήκανε χωστοί, φανερωμῆνοι
 κι' ἄρχισεν ὄλος ὁ λαὸς ἔς τὸν πόλεμον καὶ ἴμπαίνει,

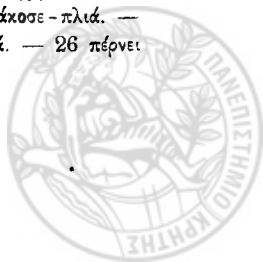
1 βρῆκανε - λείψανα κρυμμένα σκοτωμένα. — 2 ῥομινῶν νάνε. — 3 πολλές.
 — 4 ἐμουγκούσανε. — 5 ὄλλα - πετοῦνε. — 6 νᾶρχουντε. — 7 κῦνοι - διχωστάς -
 θεωροῦσι. — 8 φράγγους - γυρίσουνε. — 9 ὄσα χαλάζη - μέσι. — 10 στέσι. —
 11 τυχῶν κείθελε. — 12 φυλὰ τῆ - θῶρει. — 13 τρυποῦνε. — 14 κόλου. —
 15 φρικτὸς ἔτανε. — 17 τῆ - βρώσαις. — 18 ἄρματα - πλίσαις. — 19 ἔττον - νάνη.
 — 20 τοῦτος πάλι. — 21 κῦνοι ἄρματομῆνοι. — 26 ὄλλος - μῆνει.

- οί Τούρκοι ἔς ταῖς τριντζέραις τως ἔστεκαν κι' ἀπολοῦνε
ἀνάμεσα εἰς τὸ λαὸ τουφέκια καὶ κολλοῦνε.
Τὸ γενεράλε ἔς τὴ κορφή ἐθέλασι λαβῶση
κι' ἄλλοι σολντάδοι καὶ Ρωμνοὶ ἐπέσασινε τόσοι.
- 5 Κι' ἀπ' ἄλλη πόρτα τὸ λαὸ ὁ δούκας εἶχε φέρη
καὶ ἄνωκασιν του τουφεκιά καὶ σπούσιν του τὸ χέρι.
Ματίου Σημιτέκολου πού ῥαξε νὰ τὸν πιάση
καὶ βόλι εἰς τὸ χέριν του τοῦ ῥθε καὶ τοῦ ἕπε σπάση.
Τούρκοι Χριστιανοὶ ἐπέσανε ἐτότες κι' ἀποθιάνα
- 10 πού τὸ λαὸ ὠρίζανε καὶ ἔς ὀρδιναὶ ἐβάνα.
Τὸ γενεράλε μπάζουνε μέσα, νὰ τόνε γιάνου
τὸ δούκα καὶ τοὺς ἄρχονταῖς, νὰ μὴ δὲν ἀποθάνου
τοὺς λαβωμένους καὶ νεκροὺς νὰ μὴ δὲ τὺς ἀφήσου
τοὺς Τούρκους νὰ σιμώσουνε νὰ τ' ἀποκεφαλίσουν.
- 15 Τοῦ γενεράλε οἱ γιατροὶ τοῦ ἔβάλανε βοτάνι
σὲ μέραις καὶ ἔνεκρώθηκε καὶ τὴ ζωὴν του χάνει.
Κι' ὁ δούκας ἐζουγλάθηκε κ' ἔμεινε δίχως χέρι
καὶ μέσα εἰς τὸν θρόνον του ἔλαβε τὸ μαχαῖρι.
Δυστυχημένε Χάντακα, ἴντα φωτιά μεγάλη
- 20 τὴ χώρα σου ἐκατάστρεψε σὲ μιὰ μερὰ κ' εἰς ἄλλη!
Μὲ τόση μάχη σήμερο, ποῖον φταῖξιμο μεγάλο
τόσο κακὸ σὲ ἔπλάκωσε ἐσένα πλεῖα παρ' ἄλλο!
Κι' ὅτι χαραῖς ἀξιώθηκες κι' ἀνάπαυσαις καὶ νίκαις,
τώρα ὁ βηζύρης σοῦ ἔδωκε κακομοιργαῖς καὶ πρίκαις
- 25 Τόσαις λουμπάρδαις νὰ πετᾶ, νὰ δίδουνε ἔς τὴ χώρα,
νὰ παίρνη τοὺς Χριστιανοὺς κάθα στιγμὴ καὶ ὄρα.

351

1 τούρκοι-ἀπολοῦνε. — 3 λαβόσει. — 5 ἀπάλη-λαῶ-εἶχε. — 6 δοκα-
σὺν-τοῦ φεκια-σπούσιν-χέρη. — 7 σημιτέκολου. — 8 βόλη. — 9 τούρκοι. —
10 λαὸ ὀρίζανε. — 12 δούκα. — 13 ἀφίσουν — 14 σημόσουνε-τ'ἀποκεφαλή-
σουν. — 16 νεκρόθηκε. — 17 ἐζουγλαθηκε-δίχως χέρη. — 18 μαχέρι. — 19
δειστήχησμενε-φοτιά. — 20 τῆ. — 21 πῖον τέξημο — 22 πλάκωσε-πλεῖα. —
23 ὅτι-ἀξιώθηκες-νῆκες. — 24 βιζήρεις-κακομηργές. — 25 πετᾶ. — 26 πέρνει
-στιγμὴ-ὄρα.

- Κι' οί Τούρκοι νά δουλεύγουνε κοντά γιά νά σιμώνουν,
νά εύρου τόπον εύκολον, νά τούς καταπλακώσουν.
Μά 'πού τήν "Αμμον 'βγαίνουσιν έξω ὅλοι Φραντσέζοι
κι' ὁ Κατροτζόγλης ἤθελε ἀκόμη νά τούς παίξει.
- 5 Μὲ τ' ἄλογόν του κ' ἔτρεχε μὲ κι' ἄλλους κι' ἀνεβαίνουν
καὶ τῶν Φραντσέζων ἡ συντροφιά σιμόνου καὶ πληθαίνουν
ὅλοι κι' ἀνακατώθηκαν καὶ τότες δυνατεύγουν
κι' οί Τούρκοι ὅλους νά τσοὶ 'δοῦ 'ς τὴ στράτα τούς γυρεύουν.
- Κι' ὁ Κατροτζόγλης ἤθελε νά σώση ἀπατός του,
10 εἰς τούς Φραντσέζους νά φανῆ τότες ἀντίδικός του
καὶ 'κεὶ 'φαγε μιὰ τουφεκιά ἀπάνω 'ς τ' ἄλογόν του **352**
κ' ἤβρηκε τότες ἄνομος σωστὰ τὸ θάνατόν του.
Τοὺς Τούρκους ἐσκοτώσανε ἐκεῖ καὶ τοὺς 'πατήσαν
κι' ὁ Κατροτζόγλης πέφτοντας, ὅλους τοὺς ἐνίκησαν,
- 15 γιὰτὶ ὀμπρὸς ἐπήγαινε ἐκεῖνος νά μαλώσῃ,
γιὰτὶ τὴν ὥρα ἔμελλε ἐκεῖνη νά τελειώσῃ.
Καὶ 'ματωμένο ἔπεσε χάμαι τὸ πρόσωπόν του
κι' οί δαίμονες ἐτρέξανε ὅλοι εἰς τὸ λαιμόν του
τοῦ 'βγάλανε τὴν ἄνομη ψυχὴ καὶ τοῦ τὴ 'πῆραν
- 20 μὰ 'πού τὴ χιώρα λουμπαρδιά μὲ βόλι ἕνα 'ύραν
μέσα 'ς τὴν ἀνακάτωσι ὅπου 'χανε ποιήσῃ
καὶ δίδοντας 'ς τὴ μέσην τως, εἶχανε τοὺς σκορπίσῃ.
'Ἐσκοτώθηκαν πολλοὶ καὶ καβαλιέροι τόσοί
κι' οί ζωντανοὶ γυρίζοντας, ἐχάσανε τὴ γνώσι.
- 25 Κλειτοὶ πολλὰ καὶ θλιβεροὶς τ' ἄδικο ὅπου 'στάθη
εἰς τοὺς Φραντσέζους, πὺ 'χανε τὴν νίκη, ὅπου 'χάθη.

1 σημόσουν. — 2 εὔρου - καταπλακώσουν. — 3 ἄμμον - ὅλοι. — 4 κατρο-
τζόγλης εἶθελε ἀκόμει. — 6 πληθένου. — 7 ὅλοι - ἀνακατόθικαν. — 8 ὅλους
- τζοιδού. — 9 εἶθελε. — 10 φάνει. — 11 ἀπάνω. — 12 κείβρηκε — 13 ἐσκο-
τώσανε - πατίσαν. — 14 ἐνίκησαν. — 15 ὀμπρὸς ἐπήγε. — 16 γιά τὴ - ὄρα
ἔμελε ἐκεῖνη - τελίση. — 17 ματωμένο - χάμει - προσοπόν. — 18 δέμονες - ὅλοι-
λεμόν. — 19 ὕραν. — 20 τὴ - βόλη. — 21 πιέση. — 22 τως. — 23 ἐσκο-
τώθεικανε. — 24 γιρεζώντας. — 25 κλειτοὶ - θλιβεροὶ. — 26 νίκη - χάμει.

- Ὁ μπουμπαρδάρης ἄτυχος, ὅπου ἔλελε ξαμώση
 κ' εἰς τοὺς Φραντσέζους ἔδωκε κ' ἤθελε ξεδικηώση
 τὸ θάνατο τοῦ ἄπιστου κι' ἄτυχου Κατροτζόγλη
 καὶ νᾶχη χίλιους ἀναθεμούς τῇ λουμπαρδιάς τὸ βόλι.
- 5 Μ' ἀπῆτις ἐδιαβήκανε ἐκεῖνοι καὶ ἑράσαν
 καὶ τὰ κορμινὰ ἐπήρανε ὅπου τῇ γῆ κι' ἀδειᾶσαν,
 ἀρχίζουν οἱ Ἀγαρηνοὶ νὰ σκάπτουν νὰ πετοῦνε
 τὰ χῶματα, νὰ φράσουνε τοὺς λάκκους γιὰ νὰ ἔμποῦνε
 μέσα ἔς τὸ ἴδιον ἑποῦ ἔτονε καὶ σκάπτουνε καὶ μπαίνου
- 10 τῇ γῆ νὰ ἔμπώθου, νᾶρχουνται, σιμὰ νὰ κατεβαίνου
 Κ' εἰς ταῖς τριντζέραις, ἑποῦ ἔτονε οἱ Φράγκοι καὶ ἑκολλοῦσαν,
 οἱ Τούρκοι μὲ τὰ χῶματα τότες τοὺς ἑκνηγοῦσαν.
 Τὰ ἔμπώθανε καὶ ἑμπαίνανε διχιστάς νὰ φανοῦνε,
 μόνο νὰ τοὺς σκεπάσουνε, γιὰ νὰ καταλυθοῦνε. 353
- 15 Μ' ἀπῆς οἱ Φράγκοι βλέπουνε νὰ τοὺς καταπλακῶνου
 καὶ νᾶρχουνται τὰ χῶματα καὶ τὰ φορτιὰ νὰ χῶνου,
 ἀπὸ ἔδεκεῖ μισεῦγουνε, τὸν τόπον ἀρνηθῆκαν
 κ' οἱ Τούρκοι ἠῦραν ἄδειαν καὶ μέσα πάλι ἐμπῆχαν
 ἔς τὸν τόπον, ὅπου ἔθέλανε καὶ τότες τὸν κουκλόνου,
- 20 γύρου τριγύρου χῶματα κ' εἰς τὸ τειχιὸ σιμόνου
 καλὰ καὶ μπόμπαις νὰ πετοῦ ἔς τῇ μέσην τως νὰ κροῦσι
 καὶ λουμπαρδαῖς καὶ τουφεκαῖς, ὄγια νὰ μὴν ἐμποῦσι.
 Μὰ ἑκεῖνοι ἑσκεπάσανε κ' ἔητονε φυλαμμένοι
 καὶ ἑκάμα στράταις τεχνικαῖς καὶ τότες κατεβαίνει
- 25 ὁ Μάστορας ὅπου ἔξερε τῇ μίνα ν' ἀρδινιάση
 καὶ νὰ τρυπήση τὸ τειχιὸ κι' ὄλο νὰ τὸ χαλάση.

1 μπουμπαρδάρεις ἄτυχος-ξαμώσει. — 2 κείς-ἔδοκε. — 3 ἄτυχου. — 4 νᾶχει. — 5 ἐδιαβήκανε ἐκῆνοι. — 6 ἐπήρανε-αδειᾶσαν. — 7 πετοῦνε. — 8 λάκκους-μποῦνε. — 9 εἶδιον. — 10 γῆ-νᾶρχουντε σημά. — 11 κείς-κολλοῦσαν. — 12 τούρκοι-κνηγοῦσαν. — 13 διχιστάς. — 14 καταλυθοῦνε. — 15 μὰ κείς-κατὰ πλακῶνου. — 16 χῶνου. — 17 μισεῦγουνε-ἀρνηθῆκαν. — 18 τούρκοι-ἔβραν ἄδειαν. — 20 γύρου τριγύρου-τυχιὸ σιμόνου. — 21 τος νηκρούσει. — 22 ἐμποῦσι. — 23 κῆνοι-κῆττονε. — 24 τεχνικῆς-κατεβένει. — 25 τῇ μίνα νηκρδινιάσει. — 26 τρυπίσει-τυχιὸ-χαλάσει.

- Ἐσκεπαστήκασιν ἐκεῖ ὄλοι καὶ ἴσταματήσαν
 κ' ὀγιά νὰ πολεμούσινε τροχάλους ἐκεῖ ἐκτίσαν.
 Ἄμμῆ ἀρμάτα ἔς τὰ Χανιά ἐκίνησε καὶ πᾶσι
 καὶ ἴστεκε γιὰ νὰ καρτεροῦν ταῖς λόντραϊς νὰ ταῖς πιάσῃ,
 5 νὰ ταῖς χαλάσῃ καὶ φορτιὰ μέσα νὰ τῶνε ρίξουν
 καὶ τὸ λαό, ὀπού βαστοῦ, εἰς τὸ γυαλὸ νὰ πνέξουν.
 Ἐστέκανε εἰς τὸ Σταυρό, βλέπησαις ἐκρατοῦσαν
 τὰ κάτεργα ἔς τὸ πέλαος καὶ τοὺς ἐκαρτεροῦσαν.
 Κ' οἱ Τούρκοι ἀπού τὰ Χανιά βγαίνουσι κ' ὀρδινιάζουν
 10 ἓνα φορτὶ ἀντίπερα καὶ σέρνου κ' ἀνεβάζουν
 λουμπάρδαις καὶ τοῦ βάνουσι, νὰ ρίκτου νὰ κολλοῦσι
 βόλια μέσα ἔς τὰ κάτεργα, ὀγιά νὰ σηκωθοῦσι
 ὄλα καὶ νᾶβγου ἀπὸ ἔκει, τὸν τόπον γιὰ ν' ἀδειάσουν
 καὶ ἡ λόντραϊς νᾶχουν ἄδειαν ἂν ἔρθουν νὰ περάσουν.
 15 Κ' ὁ γενεράλες τὸ θωρεῖ καὶ τὴν ἀρμάδα βάνει
 τρίγυρα καὶ πολὺ λαὸ ἔς τὰ περιγιάλια βγάνει
 μὲ τ' ἄρματα, γιὰ νὰ κολλοῦ ἔκει λουμπαρδαῖς κινουσι
 ὀπού τὰ χοντρά κάτεργα καὶ τὸ φορτὶ χαλοῦσι.
 Κ' οἱ Τούρκοι ὄλοι φεύγουνε κ' οἱ Χριστιανοὶ ἀνεβαίνουν
 20 καὶ τὰ κανόνια βρῖσκουνε καὶ μὲ σκοινιά τὰ δένουν
 καὶ σέρνουν καὶ τὰ παίρνουσι, ἔς τὰ κάτεργα τὰ βᾶλα
 κ' ἦτονε τέσσερα καλὰ κανόνια καὶ μεγάλα.
 Καιρὸ ἐσταματήσανε, γιὰτ' ἦτον κακοὶ ἀνέμοι
 κ' ἦτον φορτοῦνα ἔς τὸ γυαλὸ κ' ὁ πόλεμος νὰ γέμῃ
 25 τοῦ Κᾶστρου, καὶ νὰ λείπουνε εἴχανε φόβο πλείσιο
 κ' οἱ Τούρκοι ἐτρυπούσανε ἔς τὸν ἅγιον Ἀντρέα ὀπίσω.

354

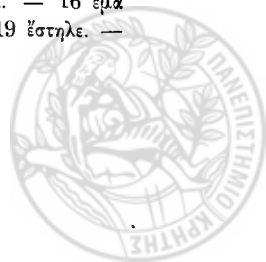
1 ἔσκε παστήκασιν - ὄλοι. — 2 ἐκτίσαν. — 3 μῆ - ἐκίνησε. — 4 καρτεροῦν. — 5 χαλάσει - ρύξουν. — 6 λαῶ - πνέξουν. — 7 βλέπισες. — 9 τούρκοι - βγένουσι. — 10 ἓνα. — 11 ρύκτου. — 12 σικοθούσι. — 13 ὄλλα - νάυγου. — 14 ἄδιαν. — 15 θῶρει. — 16 τρίγυρα - πολλή. — 17 κινουσι. — 18 χαλοῦσι. — 19 ὄλοι - ἀνεβένουν. — 20 σκυνιά. — 21 πέρνουσι. — 22 κείτονε τέσερα καλλὰ. — 23 κερὸ ἐσταματίσανε γιὰ τίτον. — 24 κείτον - γυαλῶ - γέμει. — 25 εἴχανε - πλείσιο. — 26 τούρκοι.

- Καὶ τοῦ γενεραλῆσιμου ἐκεῖνα τοῦ ἠμνύσαν
 μὰ κείνος δὲν ἐκίνησεν, γιατί κακοὶ καιρ' ἦσαν.
 Μ' ἀπήτις ἐγαλῆνευσεν, ὅλη γι ἀρμάδα φεύγει
 κι' ὅλα 'ς τὸ Κάστρο ἠμπαίνουσι καὶ λόντραις δὲ γυρσεύγει.
- 5 Γῆ μπειλίγια ἠμπαίνουσι γῆ ἀνθρώπους κουβαλοῦσι
 γῆ οἱ Τούρκοι βγαίνου 'ς τὸ νησι ὄξω νὰ πολεμοῦσι.
 Μονάχας βγαίνει καὶ θωρεὶ πῶς ἦτο σιμωμένοιο
 καὶ πῶς τρυποῦνε τὰ τειχιὰ κ' ἦτονε συγχυσμένοι
 ἢ χώρα κι' ὄλος ὁ λαός, ὁποῦ ἔτον καὶ ἴδουλεῦγα
- 10 γυναικες κι' ἄντρες 'ς τὰ τειχιὰ κι' ὁποῦ τὸν κόπον ἠκλαῖγαν.
 Καὶ τὸν Κορνάρο συντηρᾶ 'ς τ' ἄλογο καθησμένος
 κ' ἔτρεχε κ' ἦτονε χλωμὸς κ' ἦτονε πρικαιμμένος.
 Πρὸς τῆ μερὰ ἐκάνασιν φορτὶ τ' ἁγίου Πνευμάτου
 καὶ ἴβλέπανε τὴν συντρομὴ τοῦ Τούρκικου φουσσάτου.
- 15 Καὶ νὰ γρικᾶται μία βροντὴ 'ς ὅλα τὰ μέρη κείνα
 κι' ὁποῦ ταῖς τόσαις τουφεκαῖς, αἷμα πολὺ ἐκίνα.
 Τότες 'ς ταῖς ἐξῆντα ἐφτὰ πολλὰ τῆ μπολεμοῦσι,
 χιλιάδαις θανατόνουσι καὶ σάρπανα κτυποῦσι,
 ὅπ' ὁ βηζύρης ἔστειλε λαὸν ἀντίδικό σου
- 20 καὶ τώρα πάλε, Χάνδακα, θὰ ὀθῆς τὸ θανατό σου.
 Δὲ βλέπεις πῶς σοῦ ἴτέσανε λουμπάρδαις καὶ κολλοῦσι
 καὶ σπήτια καὶ καμπαναργιὰ πέφτουνε καὶ χαλοῦσι;
 Μιὰ λουμπαρδιὰ τοῦ ρίκτανε καὶ δέκα τοῦ πετοῦσαν
 καὶ τὸ κακό, ποῦ ἴγνετο, ποτὲ δὲν τὸ ἴριφνοῦσαν.
- 25 Καὶ λέω σας, πῶς ἔρριξε σπήτια καὶ τὸ ἔκκληρησάις
 κ' ἔδωκε 'ς ὄλο τὸ λαὸ μεγάλαις ἐζημίαις.

355

1 ἐκίνα - μγηῆσαν. — 2 μακύνος - ἐκύνεισεν - κερσίσαν. — 3 ἐγαλύνεισεν ὄλλ' - φεύγην. — 4 κάστρω μπένουσι. — 5 μπειλίγια - γιοθρῶπους. — 6 τούρκοι βγένου - νησεὶ ὄξο. — 7 βγένει - θώρει - εἶτο. — 8 τρυποῦνε - τυχιὰ κείτονε συγχισμένοι. — 9 γυνέκες - ἐκλέγαν. — 10 συντηρᾶ - καθεισμένος. — 11 κῆτονε χλωμὸς κείτονε. — 12 ἁγίου. — 13 γρικᾶτε - βροντὶ - μέρει κίνα. — 14 ζῆμα πολλεὶ. — 15 ἐξόντα ἐντὰ - τμηπολεμοῦσει. — 16 κτυποῦσι. — 17 ἔστηλε. — 18 πάλλε - θάδεις. — 19 πὸς - κολοῦσι.

Σπήτι δὲν εἶναι ἀτρύπητο, πόρτα, οὔτε παραθύρι,
οὐδ' ἄκρο καμπαναργιό, οὔτε καὶ μοναστήρι.
Τὸ ἔζωπορτο ἐχάλασε κ' ὄλοι 'ναὶ ἀναχυμένοι
καὶ λάκκους ἔχουν κατοικιὰ οἱ παραπονεμένοι.

- 5 Μ' ὄλον ἐτοῦτο ἡ Βενετιὰ καυκάται 'ς τ' ὄνομά τση,
γιατὶ 'νε ἀκόμη ἀχάλαστα καὶ στέκου τὰ τειχιὰ τση.
Νὰ πέψη Φράγκους θαυμαστούς, γιὰ νὰ τῇ βοηθήσουν
κ' ἄ θὲν νὰ 'μποῦ μὲ τ' ἄρματα μέσσα, νὰ μὴν τσ' ἀφήσουν.
Μ' ἀπήτις ἐσιμώσανε καὶ τὸ τειχιό ἀρχίσαν,
- 10 τρυπῶνάς το καὶ πόλυμπερη βάνου καὶ τὸ 'γερμίσαν
κ' ἀπόκει δίδου πόλεμον μεγάλον καὶ περίσσο,
μὰ δὲν 'μπορῶ νὰ τόνε ἐπῶ καὶ θὲ νὰ τὸν ἀφήσω.
Μόνο θὰ πῶ ἀνάμεσα ἢ πόμπαις νὰ κεντοῦνται
καὶ τόσα βόλια λουμπαρδιῶν 'ς τὴ χώρα νὰ κυλιοῦνται,
- 15 καὶ τὰ τουφέκια ρίκτοντας, ἡ μπάλαϊς νὰ συρίζουν,
τότες νὰ βάλουνε φωτιὰ εἰς τὸ τειχιό ἀρχίζουν
'ς τὴ μίνα καὶ σὺν ἄναψε, ἀρχίζει νὰ κουνιέται
ἡ χώρα κ' ὄλα τὰ τειχιὰ καὶ μνιὰ βροντὴ γρικιέται.
Κι' ἔδωκε κάτω τὸ τειχιό, καπνὸς πολὺς ἐφάνη
- 20 καὶ 'κεῖ Ρωμαῖοι ἤτونه κ' ἄλλους σολντάδους βάνει,
γιὰ νὰ κολλοῦσι τῶν Τουρκῶν, π' ἔμελλε νὰ 'νεβοῦσι,
γιατ' ἤτونه τὸ χάλασμα κ' ἐθέλανε νὰ 'μποῦσι.
'Αρχισαν τὰ καμπαναργιὰ καμπάναις νὰ λαλοῦσι
κ' ὄλο τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ νὰ σώσου νὰ βοηθοῦσι
- 25 μὲ τ' ἄρματα καὶ 'σώσανε τὸν τόπον νὰ κρατοῦνε,
γιατὶ τοὺς 'καρτερούσανε ἀπάνω νὰ τοὺς δοῦνε,

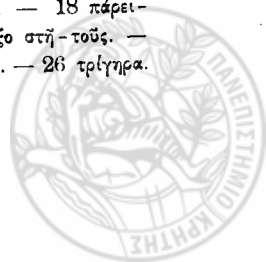
356

1 σπῆτι - ἀτρύπητο - οὔτε παραθύρι. — 2 οὔτε - μοναστήρι. — 3 ὄλοι. — 4 λάκκους - κατοικιὰ. — 5 ἐτοῦτο - καυκάται. — 7 πέυσει - βοηθήσουν. — 8 ἄθεν - τζαφισουν. — 9 ἐσιμώσανε. — 10 γερμίσαν. — 11 περίσσο. — 12 ἀφίσω. — 13 εἰπόμπες - κεντοῦντε. — 14 λουμπαρδιῶν - κυλιοῦντε. — 15 ρύκτοντας - σιφίζουν. — 16 φωτιὰ - τυχιό. — 17 στὴ μίνα - κουνιέτε. — 18 ὄλλα - γρικιέντε. — 19 κάτο - πολλεῖς. — 20 ρωμεῖοι εἴτωνα. — 21 κολοῦσι - ποῦμελε. — 23 λαλοῦσι. — 24 ὄλλο - πλῆθος - βοιθοῦσι. — 25 σόσανε - κρατοῦνε. — 26 ἀπάνω - δοῦνε.

- για να μη δὲ τὸ ἀφήσουνε ἀπάνω νὰ προβάλου
οὔτε σταντάρδους Τούρκικους νὰ φέρουνε νὰ βάλου.
Κ' ἡ χώρα νὰ πετᾷ πολλαῖς μπόμπαις ἐκεῖ γρανάταις,
λουμπάρδαις, τόσαις τουφεκαῖς ἀπ' ὄλαις τῆ τῆ πάνταϊς.
- 5 Καὶ ἡ τριντζέραις τ' ὅμοιο, ἦτον ὠρδινιασμένοι
οἱ κολονέλλοι κι' ὁ λαὸς 'κεῖ 'στεκε ν' ἀνημένη
κάθ' α σολντάδος θάνατον, ἀν ἔλθου νὰ σιμώσουν
ἔξω 'ς τὸν κάμπο νάβγουνε, πόλεμον νὰ τοῦ δώσουν.
Κι' ὁ Σανταντρέας ὁ μουσοῦς τοῦ λέσινε νὰ φτάξῃ
- 10 νὰ κουβαλοῦνε χρώματα, τὸ χάλασμα νὰ φράξῃ.
Μ' ἀπῆτις τὸ 'χαλάσανε δὲν ἀνεβῆκαν 'πάνω
κ' εἰς τοῦτο πλείσον λογισμὸν 'ς ὅλη τῆ χώρα βάνω
πῶς ἔδωκε ἀπόγνωσιν τὸ πῶς τσοὶ 'φοβηθήκαν,
γῆ πῶς τσοὶ 'τηρηθήκανε, γῆ λίγοι εὐρεθῆκαν.
- 15 Μόνο 'ποῦ τὸ 'κρεμνίσανε κι' ἔτ' εἶχε ἀπομείνη,
μ' ἄρχισε μὲ τῆ λουμπαρδιαῖς αἷμα πολὺ νὰ χύνῃ.
'Ο Μορεζίνης ἤθελε ἐτότες νὰ νικήσῃ
νὰ πάρῃ τὴν ἀρμάδα του, νὰ πάῃ νὰ 'μποδίση
ταῖς λόντραις καὶ τὰ κάτεργα, 'ποῦ τὸ λαὸ ἐπαίρνα
- 20 καὶ 'βγαίνασιν εἰς τὸ νησί κι' ἔξω 'ς τῆ γῆ τοὺς 'φέρνα,
ὅπου ἐκουβαλιούντανε Τούρκοι ἀπὸ τὸ Μωρέα. 357
καὶ 'πηγαίνασι νὰ πολεμοῦν ἐκεῖ 'ς τὸν ἅγιον 'Αντρέα.
Καὶ τοῦ Κορνάρου ἔδωκε τὴν ἐξουσιὰν δικήν του,
για ν' ἀρδινιάξῃ τὸ λαὸ νά'ναι 'ς τῆ δούλευσίν του.
- 25 κι' ἀπ' ἔκει ἐσηκώθηκε κι' ἀπὸ 'δεκεῖ μισεύγει
καὶ τρήγυρα 'ς τὸ πέλαγος ἐπῆγε καὶ γυρεύγει.

1 μειδε-αφίσουνε ἀπάνω. — 2 οὔτε-τούρκικους. — 5 ἐιτρυντζέρες τόμω
εἶτον. — 6 νημένει. — 7 σείμονσουν — 8 ἔξω-δόσουν. — 9 λέσινε ναυτάξῃ. —
10 κουβαλοῦνε. — 11 ἀνεβῆκαν πάνω. — 12 τοῦτο πλήσον-ὄλλη. — 13 πὸς-
ἀπόγνωσιν-τσοὶ φόβηθεικαν. — 14 τηρηθήκανε-λίγοι. — 15 κρεμνήσανε-ἀπομῆ-
νει. — 16 ἔμα πολλῆ-χύνει. — 17 μορεζίνης εἶθελε-νίκησει. — 18 πάρει-
πάει ναμποδίσει. — 19 λαὸ ἐφέρνα. — 20 βγένασιν-νήσει-ἔξω στῆ-τοῦς. —
21 τούρκοι-μορέα. — 22 πολεμοῦν. — 24 λαὸ. — 25 ἐσηκώθηκε. — 26 τρήγυρα.

- Μὰ φρόνιμος ὁ Κατερῆς ἔστεκε ἡ ζωὴ τως,
 'ποῦ 'μπῆκεν καὶ 'δυναμωσεν τὴν χώραν τὴν δικὴν τως.
 'Σ τὸ Χάνδακα ἐφάνηκε περίσσα 'παινεμένος
 ὅπου δὲν ἐκοιμάτονε, ἀμμ' ἦτον ζυπνημένος.
- 5 Δούλευσι δὲν ἐστάθηκε ὡσὰν τὴν ἐδικὴν του,
 ὅ,τι 'κανε κι' ἀρμήνευγεν ἐτότες τὸ κορμὶν του.
 Τάχα τσ' Ἀθήνας οἱ σοφοὶ τοῦ 'δῶκασι τὴν γνῶσιν.
 τὴν πολιτείαν, τὴν ἀντριὰν καὶ δύναμιν τὴν τόσην,
 ὅπου οἱ ἄρχοντες τῇ Βενετιάς γιὰ τοῦτον ραζονάρουν,
- 10 πῶς ἂ γυρίση ζωντανὸς θὰ τότε κορωνάρουν;
 'Ὅχι κορώνα βασιληοῦ, ἀμμέ προκουρατίας,
 γιὰτὶ 'καμε πολλὴν τιμὴ τοῦτος τῆς Βενετίας.
 'Ἐκραζεν νὰ δουλεύουσι εἰς τὰ μουράγια κάτω
 λάκκους, τροχάλους ἔκανε κι' εὐρίσκανε τὸ μπάτο
- 15 τῇ γῆς νὰ μὴν τρυπήσουνε τὸ χῶμα νὰ περάσουν
 καὶ τὰ χαράκια φαίνονται, ὄγια νὰ μὴν χαλάσουν.
 Κι' ὁ Μορεζῆς ἐγιάγειρεν 'ς τὴν Τίαν καὶ 'κεὶ 'ράσειν
 καὶ κάτεργα ξαματάωσεν τσ' ἀνθρώπους γιὰ νὰ πᾶσιν
 'ς τὸ Κάστρον, γιὰ νὰ βοηθοῦν κι' ὄγια νὰ πολεμοῦσιν
- 20 κι' ἄλλους νὰ σκάπτουσιν ἐκεῖ, γῶμα νὰ κουβαλοῦσιν.
 Γυναίκαὶς εἶχανε πολλαῖς κι' ὄλαις ἐκουβαλοῦσαν
 καὶ σπήτια ἐχαλούσανε καὶ 'κείναις ἐβοηθοῦσαν;
 τράβαις καὶ πέτραὶς νὰ 'μποροῦν τὸν τόπον γιὰ νὰ κλείσουν **358**
 κι' ὡσὰν χαλάσουν τὸ τειχιό, ὀπίσω νὰ γυρίσουν.
- 25 'Ἡ πέτραὶς καὶ τὰ χῶματα ὄλους νὰ τοὺς πλακώσουν
 κι' ὄλαις ταῖς κατοικαῖς τωνε, ὅπου 'χανε, νὰ χῶσουν.

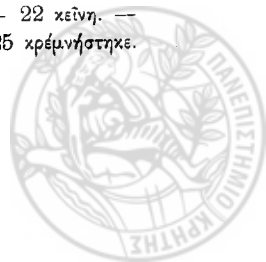
3 πνευμένος. — 4 ἀμῆτον ζηπνημένος. — 5 ὡσὰν. — 6 ὄτικανε-κορμὴν.
 — 8 πολητιαν. — 9 βενετίας. — 10 ἀγρηρίσει. — 11 ὄχι. — 13 κάτω. — 14
 εὐρίσκανε. — 15 χῶμα. — 16 φένουντα. — 18 κατεργαξαματόσεν. — 21 γυ-
 ναῖκες ἦχανε. — 22 σπιτία ἐχαλούσανε. — 23 κλήσουν. — 24 τειχιό ὀπίσω. —
 25 οἱ πέτρες. — 26 κατικὲς τνε.

- Κι' ὄξω νὰ σκάπτουσι συχνά, φορνέλλα νὰ γεμίσουν
νὰ τ' ἀψουν καὶ τσ' Ἀγαρηνοὺς νὰ κάψουν, ν' ἀφανίσουν.
Καὶ γενεράλε εἶχανε ἔς τὴ χώραν τὸν Πατάγια
ἔς τὴν Ἄμμον ἔστεκε δ' ἐκεῖ ποῦ δίδανε τραβάγια,
5 γιὰ νὰ μιλῆ νὰ σκάπτουσι καὶ νὰ τοὺς δυναμῶνη,
μ' ὁ Τοῦρκος πάει σκεπαστὸς ἔς τὸ τεῖχος καὶ σιμόνει
καὶ τρύπησε κι' ἀπὸ ἄκεῖ τὸ τεῖχος νὰ κρεμνίσῃ,
νὰ μὴ μπουροῦν νὰ μπουσίνε μέσα νὰ τοὺς νικήσῃ.
Ἄμμ' ὁ Κορνάρος σὰν καλὸς στρατιώτης ἐκυβέρνη
10 κ' ἤτουν τυμένος σίδερα καὶ τὴν ζωὴν ἐπέρνα
καὶ λάκκον εἶχεν ἔς τὰ τειχιά σὰ νὰ τὸνε παλάτι
τὴν νύκτα καὶ κοιμάτονε ἔς ἓναν μικρὸν κρεββάτι
καὶ μετὰ κείνα ἔπεφτε ἔς ἐκεῖνο νὰ κουμπήσῃ
καὶ μὲ τὸν ὕπνον, ποῦ ἔκανε, δὲν ἤθελε ν' ἀφήσῃ
15 μιὰ ὄρα, μὰ ἰσηκόνετον, σὰν ἤθελεν ἔξυπνήσῃ
κ' εἰς τ' ἄλογόν του ἐκάθιζεν, τὴν χώραν νὰ γυρίσῃ,
γιὰ νὰ γυρίζῃ τρήγυρα νὰ βλέπῃ τὸ φουσσάτο
ἔς ἐκεῖνοὺς ὅπου σκάπτανε ἔς τὸν ἄγι' Ἀνδρέαν κάτω.
Ἀπήτις ἐτροπήσανε τὸ τεῖχος καὶ τὸ φράξαν,
20 οἱ Τοῦρκοι ὄλοι μιὰ φωνὴ τὴν μεγάλην κ' ἀράξαν
κι' ἀπόκεις δίδουε φωτιὰ κι' ἄλλος σεισμὸς ἐγένῃ
κι' ἔλεγαν καὶ βουλούσινε ὄλοι τὴν ὄραν κείνη.
Κ' ὕστερα βγαίνει μιὰ βροντὴ μεγάλη καὶ μουγκάται
καὶ τὸ τευχιδὸ κυττάζουε ἔς τὴν Ἄμμον καὶ κρεμνάται
25 ἀκέργιο καὶ κρεμνίστηκε καὶ πλάκωσε ταῖς φόσσασι
καὶ τότες ρίχνουε τουφεκιαῖς, μπόμπαις, γρανάταις τόσαις.

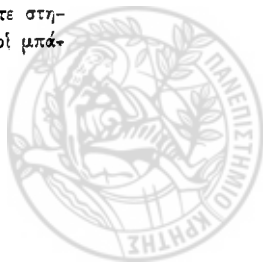
359

1 ὄξω - συχνά - γεμήσουν. — 2 νὰ φανήσουν. — 3 ἤχανε στὴ χώραν. —
4 δεκῆ. — 5 μιλῆ - δυναμῶνοι. — 6 σιμόνη. — 7 τρήπησε - κρεμνήση.
— 8 μπουσίνε. — 9 στρατιώτης. — 10 τμηένος. — 11 ἤχεν - παλάτι. —
12 κρεββάτι. — 15 ἐξυπνήση. — 16 γρηήση. — 17 γρηρίζειν. — 18 κείνουσ -
κάτω. — 19 ἐτροπήσανε. — 20 φωνῆ. — 21 ἀπόκης - σεισμὸς. — 22 κείνη. —
23 βγένει - βροντῆ - μουγκάτε. — 24 κητάζουε - κρεμνάτε. — 25 κρέμνίστηκε.
— 26 ρίχνουε.

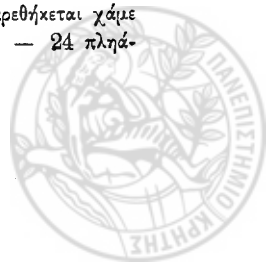
- Ἄμμ' ὁ Κορνάρος Κατερῆς μὲ τ' ἄλογον νὰ τρέχη
 τρίγυρα ἔς ὄλα τὰ τειχιὰ καὶ νὰ μὴ δὲν κατέχη,
 οὔτε νὰ βλέπη τουφεκιάς ἢ βόλιν νὰ τοῦ δώση,
 μονάχας εἶχε ἰπεθυμιά, γιὰ νὰ τοὺς δυναμώση.
- 5 Μά ἔχε καστέλλι' ἀντίκρυτα δυὸ τρία καὶ ἑκολλοῦσαν
 καὶ Τοῦρκοι δὲν ἐφαίνονταν, οὔτε καὶ τοὺς ἠωροῦσαν.
 Ὡς τοῦ Μορεζίνη φτάνουσι κ' εἶπᾶν του πῶς κεντοῦσι
 ἔς τὴν Ἄμμον μίνα δεύτερη καὶ τὸ τειχιὸ χαλοῦσι.
 Οἱ γενεράλοι ἐφτάξανε ἐκεῖ καὶ χαλασμένα
- 10 κυττάζουσι πάλε τὰ τειχιὰ, ἄμμ' εἶχανε ἑσκαμμένα
 μέσα καὶ λάκκους εἶχανε τριγύρου καμωμένους
 κ' οἱ Τοῦρκοι ἐθαρούσανε πῶς τσοῖ ἔχανε πιασμένους.
 Ταῖς δυὸ μεριαῖς ταῖς ἀκριμιαῖς ποῦ δὲν μπορὰ κολλοῦσι
 λουμπάρδαις ἀπ' ἄλλου ποθές, γιὰ νὰ τῶν βοηθοῦσι.
- 15 Ἐκάμανε συμβούλιο ἐτότες γιὰ νὰ φράζουσι
 καὶ χῶματα νὰ κουβαλοῦν κ' οἱ Τοῦρκοι νὰ μὴν ράξουσι.
 Τότες λουμπάρδαις, τουφεκιάς κάτωθεν ἐπετοῦσαν
 κ' ὁ Τοῦρκος μπόμπαις ἔρρικτε ἔς τὴ μέσην τῶς καὶ ἠσπούσαν
 κ' ἡ ἄλλαις γρανάταις ἤρχοντα εἰς τοὺς σολτάδους μέσαν
- 20 ὁποῦ μαζόνουντα νὰ ἰδοῦν τὰ τείχη, ὁποῦ ἔψαν.
 Ἐκεῖνο ἦτον τὸ κακόν, κ' ὁ θάνατος ἔς τὴ μέσην
 κ' ἀπόκεις ὄλα τὰ τειχιὰ ἄς εἶχασινε πέσην.
 Ἐβαλαν τάβλαις, χῶματα καὶ ἔφραξαν τὴν χαλάστριν,
 μ' ὄλον ποῦ πέφτα σὰν βροχὴ ἢ μπάλαις καὶ σὰν ἄστρα.
- 25 Τὴν ὄραν ποῦ τὴν ἔφρασανε, πόσοι ἐκεῖ ἀπομεῖνα
 νεκροὶ ἀπὸ ταῖς τουφεκιάς, ποῦ πᾶσα εἰς ἐθρήνα.

1 τρέχει. — 2 τρήγυρα — ὄλα. — 3 βλέπει — ἢ βόλην — δῶσι. — 4 ἔχε
 πεθυμιά — δυναμῶσι. — 5 καστέλεια ντήκρητα. — 6 δνεφεύονταν. — 7 μορε-
 ζίνη. — 8 μῆνα. — 10 κητάζουσι παλαι — ἀμήχανε σκαμμένα. — 11 τρηγῆρου
 καμωμένους. — 12 ἐθαβρούσανε — τσοῖ χανε. — 17 κάτωθεν. — 18 ἔρρικτε στη-
 μέσιν. — 20 εἰδοῦν. — 21 ἦτον. — 22 ὄλα — ἀσήχασινε πέσιν. — 24 οἱ μπά-
 λες. — 25 ἀπομήνα. — 26 πᾶσα εἰς ἐθρόνα.

- Μὲ θάνατον ταῖς ῥαῖξαι, Τούρκοι δὲν ἐσιμῶσαν
μόνο λουμπάρδαις, σαίττιαῖς ἐδίδαν καὶ ἴσκοτῶσαν
σολντάδους, ποῦ ἴδουλεύγανε ἰκεῖ, ὅπου ταν μαζωμένοι
καὶ τότες τῶν ἐτύχαινε γιὰ νὰ ἴτονε χωσιμένοι.
- 5 Ἐπεφταν τὰ καμπαναριά, παλάτια στολισμένα
ἀποῦ τῆ τῶσαις λουμπαρδιαῖς καὶ ἴμεναν ῥημασμένα.
Κι' ἀκόμη καὶ ἴς τὰ σάρπανα πέτραις χοντραῖς ἐβάνα
καὶ ρίκτοντας εἰς σὲ πολλοὺς ἴδωκαν κι' ἀποθάνα.
Ποιαῖς βρύσαις μὲ κρύα νερά, ποιοὶ κάμποι μὲ χορτάρια,
- 10 ποιά δάση πυκνοφύτευτα, ποιά ζῶα ἢ λιοντάρια
ν' ἀκούσουνε τὰ βάσανα, ὅπου ἴχω παθωμένα,
νὰ μὴν ἀναστενάξουνε καὶ νὰ θλιβοῦν γιὰ μένα;
ὅπου ῥθε τῶ ἐξήντα ὀκτῶ κοντὰ καὶ ἴσίμωσέ μου
σὲ δυὸ μεραῖς τῆ χώρας μου καὶ κατακρέμισέ μου
- 15 τὰ τεῖχη μου τὰ δυνατὰ καὶ βρίσκομ' ἀνοιμένη,
μὰ ἴχει ντήρησιν πολλήν καὶ μέσα δὲν ἴμπαίνει.
ἴἔμπα ἴς τὴ χώρα μου λοιπόν, ἴμπα καὶ μὴ ντηράσαι,
ἴμπα καὶ τοὺς σολντάδους μου τοὺς πλείσους μὴν φοβάσαι,
ἴπονε, δίχως λύπησιν, βηζύρη, δὲν γνωρίζεις
- 20 ἴδικαν νὰ μὲ πολεμᾶς κι' ἴβλη νὰ μ' ἀφανίζης.
Καὶ δὲν ἴβαρεθήκατε χάμαι νὰ κατοικᾶτε,
ἴς τὰ χῶματα νὰ κείτεστε, γιὰ νὰ μὲ πολεμᾶτε;
Πληγαῖς βαστῶ ἴς τοῦ λόγου μου πολλαῖς μὲ τὴν πικρότη
κι' ἴφέτος μού ξανάρθανε πλειάτερ' ἀπ' τὴν πρώτην
- 25 σὲ βόλια π' ἀμολέρουσι μεγάλα ὀγδοήντα
σὲ κάθε ὦρα κι' ἴρχουντα καὶ τὴν πολλὴν σαίττα.

1 δνεσιμῶσαν. — 2 σκοτῶσαν. — 3 μαζωμένοι. — 4 τὸν ἐτύχαινε-χωσιμέ-
νοι. — 8 ρήκτοντας-ἴδωκαν. — 9 κρηά. — 11 παθωμένα. — 13 ἐξηντακτω-
σημοσέ. — 14 τζι. — 16 πολλύν. — 17 ντηράσε. — 18 πλοίσους-φοβάσε. —
19 λοιπσιν βηζύρη-γνωρίζης. — 20 ὄλοι-ἀφανίζης. — 21 ἴβαρεθήκεται χάμε-
κατοικᾶται. — 22 κείτεσται-πολεμάται. — 23 βαστῶ-πικρότη. — 24 πληά-
τουτερ'. — 25 ὀγδοήντα. — 26 πάλύν.

- Βροχή ταῖς πέτραις ρίχνει μου, τῇ μπάλαις σὰν χαλάζι
 ἀστροπελέκια λουμπαρδιαῖς καὶ νὰ μὴ δὲ σκολαῖζι.
 Ἄφάνισέ μου τὸ ἔκκλησιαῖς, τοὺς πύργους εἶχε ρίξι
 κ' ὡσὰν σιφοῦνι ἔτρεχε νὰ μὲ καταρροφήξι.
- 5 Τοὺς ἄρχοντας ἐσκότωσε καὶ φόβον εἶχαν πάφη
 καὶ τοὺς σολτάδους τοὺς καλοὺς, ὅπου ἔχαν τὴν χάριν.
 Ἄνθρωπος δὲν ἐπήγαινε σὲ σπῆτι νὰ κοιμάται
 οὔτε ποθὲς νὰ προπατῆ καὶ νὰ μὴ δὲν φοβάται.
 Ὅλη θλιμμένη βρίσκομα: γιὰτ' εἶμαι στολισμένη
- 10 κορμιὰ νεκρὰ Χριστιανῶν καὶ καταματωμένη.
 ἤλθασι τ' ἄρμενα κοντὰ σολτάδους εἶχα λίγους
 ἐκεῖ ἀπού τὰ γκρεμίσανε ἐκ' εἶχασίνε χίλιους,
 καὶ τρέξι εἰς τὰ τειχιὰ τὰ κατακρεμισμένα
 κ' ἐκεῖνοι ἴλιγοι ἐδώκανε δύναμιν πλείσια ἴμενα.
- 15 Κάτεργα ἐξαρμάτωσεν κ' ἔξω λαὸν ἐφέραν
 καὶ ἴγνη μέγας σκοτωμὸς ἐκείνη τὴν ἡμέραν.
 Κορμιὰ ἐθώρειες ξαπλωτά, κομμάτια καμωμένα
 κεφάλια, χέργια καὶ μεργιά κ' ἦτονε χωρισμένα.
 Ἄθαπτους τοὺς ἀφίνασι, γιὰτὶ δὲν εἶχαν τόπον
- 20 καὶ λύπησι δὲν ἦτονε ἔς τὰ κάλλη τῶν ἀνθρώπων.
 Ὅσοι κ' ἄ μὲ κατέχασι, πλέον δὲν μὲ γνωρίζουν
 καὶ δέρνουσι τὰ στήθη τως γιὰ μένα καὶ διακρίζουν.
 Ἐλάτε, οἱ Ζακυθινοί, Κορφιάταις κ' Ἀπαξιώταις
 καὶ σμίξετε προθυμερὰ μὲ τοὺς Κεφαλλονιώταις
- 25 ἀντίδικα εἰς τὸν ἐχθρόν, ὅπου πολλὰ μὲ κρίνει
 κ' ἄς ἔχη δόξα τ' ὄνομα Φραντσέσκου Μορεζίνη.

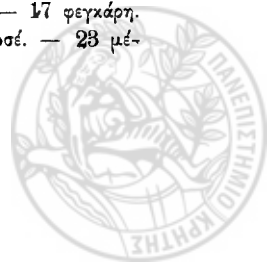
361

1 ῥήγην - χαλάζι. — 3 ἀφανισέ - ῥήξει. — 4 ὡσὰν - κατὰ βουφήξει. —
 5 ἄρχοντας ἐσκότωσε. — 7 ἐπήγευε - σπῆτι - κοιμάτε. — 8 φοβάτε. — 9 θλι-
 μένη - γιὰ τῆμε. — 11 ἤλθα στέρμενα - λoίγους. — 12 χολιους. — 13 τυχιὰ
 - κατακρεμισμένα. — 14 λoιγ' - πλησιαμένα. — 16 γεινη - σκοτωμὸς ἐκείνη. —
 17 ἐθώρειες - κομμάτια καμωμένα. — 18 κῆτονε χωρισμένα. — 20 λoίπησι - κάλη.
 — 23 ζακηθηνοὶ Κορφιάτες - ἀπαξότες. — 24 σμῆζεται προθυμερᾶ. — 25 πολᾶ.
 — 26 ἀσέχει - μορεζίνη.

- Κι' εἰς τοῦ Κορνάρου Κατερῆ, ποῦ ἄμιξασι ἔς ἐμένα
 καὶ διώχουν τοὺς Ἀγαρηνοὺς τὰ μούχουν καμωμένα.
 Ἔνα θεριὸ ὃ Ἡρακλῆς ἤθελε θανατώσῃ
 κι' ἄφηκε μνήμη εἰς τὴν γῆν, γιὰτ' ἤθελε γλυτώσῃ.
- 5 Κι' εἰς τούτῃ κόπτονε θεργιὰ καὶ τὰ θεργιὰ γεννοῦσι: **362**
 θεργιὰ μὲ δέκκ κεφαλαῖς κι' ὄλαις μὲ πολεμοῦσι.
 Λιοντάρι χρυσοπτέρυγο, ἔς τὸ κόσμον δοξασμένο
 γύρισε πρὸς τὸν ὄχουθρὸν καὶ γίνου μανισμένο.
 Πέταξε καὶ ξολόθρεψε φουσσάτο τ' Οὐτωμάνο
- 10 κι' ὄλους γιὰ μινὰ τοὺς ἔξέσκισε καὶ ἓνα προδότῃ πλάνο,
 ποῦ βγήκεν καὶ τὰ ῥμήνευσε τὴν γῆν καὶ ἄλλασέ με
 καὶ κεῖνο ἔρωθρονέυσε καὶ μένα ἔρωθρονέ με.
 Ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ κι' ὅσοι μὲ καρτερεῖτε,
 ὄγια νὰ μὴ μὲ πάρουσι, συχνιὰ παρακαλεῖτε,
- 15 ὄλ' ἄς μὲ ρίξουν εἰς τὴν γῆν κι' ὄλ' ἄς με κατακλείουσιν
 μονάχας οἱ Ἀγαρηνοὶ μὴ μὲ σαλαβατίσουν,
 μηδὲ μοῦ βγάλουν τὸν σταυρὸν καὶ βάλουν τὸ φεγγάρι,
 τὸ Μαουμέτῃ μὴ δὲ ἔδω ἀπάνω ἔς τὸ λιοντάρι:
 μὴ πάσινε τῇ ρούγιας μου τ' ἄρματα νὰ κρατοῦνε,
- 20 τοὺς Χριστιανοὺς νὰ κυνηγοῦν καὶ νὰ τῶνε κολλοῦνε.
 Δέομαι μὲ τὰ δάκρυα, Θεέ, ἀπάκουσέ με
 κι' ἀπὸ τὰ τόσα βάσανα, ὁποῦ ἔχω, λύτρωσέ με
 ἔς τὸ ἄδικ' ὁποῦ μὲ βρήκε τόσοσιν καιροῦς καὶ χρόνουσιν
 κ' ἔχω πληγαῖς εἰς τὴν καρδιὰ ἀμέτρηταις καὶ πόνουσιν.
- 25 Καὶ σύ, ὦ ὑπερθαύμαστῃ κυρία, Μαριάμ μου,
 ξελύτρωσαί με τὴν πτωχή, Μεσοπαντήτισσά μου

1 Κορνάρω - πουςμήξασι. — 2 διώχουν. — 3 ἓνα - Ἡρακλῆς. — 4 γῆν - γλητώσῃ. — 5 τούτῃ. — 6 ὄλες. — 7 λιοντάρι χρυσοπτέρυγο - δοξασμένο. — 8 γήρηνε - γίνουμανισμένο. — 10 ὄλους - ξεσκησε - πλάνο. — 12 γδηκησέ. — 14 σιχνιὰ παρακαλεῖτε. — 15 ρήξουν - γῆν - ὄλλῆς - κατακλήουσιν. — 17 φεγγάρι. — 18 λιοντάρι. — 19 ἄματα. — 20 τονεκολλοῦνε. — 22 λύτρωσέ. — 23 μέ - βρήκε. — 25 σοί. — 26 ξελὺ τρωσαί - μεσοπαντῆ τῃσά.

- κι' ἅγιοι Δέκα Μάρτυρες, κι' ἅγιο Τίτε δικέ μου,
 σμίξτε' ἔσεῖς οἱ ἔντεκα τώρα βοηθήσετέ μου,
 μὴν μποῦνε οἱ Ἀγαρηνοὶ νὰ μὲ καταπατήσουν,
 νὰ βγάλουν ταῖς εἰκόνας σας ὅλαις, νὰ ταῖς τσακίσουν
- 5 καὶ νὰ ταῖς βάλουσι 'ς τὴν στιὰν μέσα, γιὰ νὰ ταῖς κάψουν
 κ' ἐμένα τὰ ματάκια μου γιὰ λόγου σας νὰ κλάψουν,
 "Ὅ,τι μοῦ μέλλει, θὰ γενῆ, καὶ δὲν παραπονοῦμαι, 363
 μόνο τὴν μάχην τὴν πολλήν, ὅπου 'δα, θὰ θυμοῦμαι
 γιὰτι φοβοῦμαι βέβαια ἂν ἦ καὶ μὲ νικήσουν,
- 10 ὅσους κι' ἄ πιάσουν ζωντανούς, θὲ νὰ τοὺς καταλύσουν.
 Τότες ἐδώκασι βουλήν, τὴν πέτραν νὰ τρυπήσουν,
 νὰ πάσινε κάτω βαθειὰ βοτάνη νὰ γεμίσουν
 καὶ κράζουσι τοὺς προεστοὺς νὰ 'δοῦν καὶ νὰ μετρήσουν
 τῶν πέτραις, γιὰ ν' ἀρχίσουσι τοὺς λάκκους νὰ ποιήσουν·
- 15 κι' ὅπου τὴ χώρ' ἀρχίζουσι καὶ 'σκάπτανε, νὰ βροῦσι
 τὴ γῆ καὶ 'πήγασι βαθειὰ, τὰ χώματα νὰ ἰδοῦσι,
 νὰ σκάπτουν, νὰ περάσουσι εἰς τοῦ χαράκου πάτο,
 νὰ βροῦν τὸ χῶμα εὐκαιρο, νὰ ἔμπου ἀπὸ κάτω.
 "Ἐκαμαν κόπον ἄμετρον εἰς τὰ νερὰ 'ποῦ 'τρέχαν
- 20 σὰν βρύσαις καὶ 'πετούσανε ἢ φλέβαις καὶ τοὺς 'βρέχαν·
 κι' ἄλλοι ξαγλιούσαν τὰ νερὰ κι' ἄλλοι ταῖς φλέβαις φράσσουσι
 κι' ὄλημερνὶς νὰ σκάπτουσι μὲ πόθον, νὰ περάσουν.
 Μ' ἀπῆτις ἐπεράσανε καὶ 'φτάξαν 'ς τὸ φορτί του,
 'μπαίνει ὁ Κορνάρος Κατερῆς καὶ βάνει τὴν ζωὴν του
- 25 σὲ κίνδυνον ἀμέτρητον, σὲ βάθος νὰ κατέβῃ
 καὶ πάλε εἰς τὸ γύρισμα 'ς τὸ στένεμα ν' ἀνέβῃ.

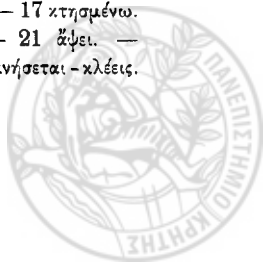
1 ἅγιοι-μάρτυρες-ἅγιο. — 2 σμίξτε'. — 3 ποῦναι. — 4 τσακίσουν. —
 7 ὅτι-μέλλει. — 8 πολλὴν-θυμοῦμαι. — 10 ὅσους-καταλοίσουν. — 11 τρυπή-
 σουν. — 12 πάσινε-βαθιὰ-γεμίσουν. — 14 ναρχήσουσι-λάκους. — 15 ἀρχή-
 ζουσι. — 16 τῆ-βαθιὰ. — 20 βρήσεις. — 21 ἄλλοι-ἄλλοι. — 22 ὄλημερνῆς. —
 23 φορτή. — 24 μπένει — 25 ἀμέτρητον-κατέβει. — 26 γήρης μα-νὰ νέβει.

- Ἦτον πολὺ ἔς τὰ λόγου του εἰς ταῖς φυρίδαις νάλλθη,
 νὰ κατεβῆ ὄγια νὰ ᾄῃ, μὲ τὴν καρδιάν του ἐβάλλθη·
 κι' ἀπῆτις τὴν ἐκύτταξεν, εἶπεν νὰ τὴν γεμίσουν
 μπόλμπερη, νὰ τὴν φράξουσι καλὰ καὶ νὰ τὴν κτίσουν
- 5 Κι' ἀπο ᾄδεκεῖ γυρίζοντας, εἰς τὰ νερά ἔχε δῶση
 μέσα, κ' ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ εἶχε τότε γλυτώση.
 Μ' ἀπῆτις τὴν ἐκάμανε κ' εἶχαν τὴν ἐγεμίση
 καὶ φθάσουν κι' ὀρδινιάζουσε, ἐπῆγεν νὰ ῥωτήση
 τὸν Μορεζίνη κ' εἶπέν του διαλαλημὸν νὰ βάλῃ
- 10 κ' ἔξω τῆ φόσσαῖς τὸν λαὸν μὲ τ' ἄρματα νὰ βγάλῃ.
 Ἀπῆτις δῶσουσι φωτιά, ὄλοι νὰ πετακτοῦνε
 ἀπάνω ἔς τοὺς Ἀγαρηνοὺς, ὄγια νὰ τιμηθοῦνε.
 Καὶ γίνῃ ὁ διαλαλημὸς τότες ν' ἄρδινιαστοῦνε
 τὴν νύκτα ἔξω νὰ βγουνε, χωστοὶ νὰ καρτεροῦνε.
- 15 Μὰ ἔπρεπεν τότες ὁ μουσοῦς κι' ἄλλοι νὰ μετρήσουν
 πῶς ἂν τῆς δῶσουνε φωτιά, τὸ τεῖχος θὰ κρεμνίσουν
 τῆ χώρας, ἐποῦ βρῖσκετο ἀπάνω ἔκει κτισμένον
 ἔς τὴν ἴδιαν πέτρα, διχωστοῦς νᾶναι θεμελιωμένον,
 ὅπου ἔτον πλάκα ριζιμινιά ἔς ὄλα δ' ἐκεῖ τὰ μέρη
- 20 καὶ δὲν ἐλογαριάζανε τότες ἵντὰ ἔχε φέρῃ
 καὶ τὸ τειχιὸ πῶς θὰ ρικτῆ σὰν ἄψη νὰ ἴμορῆση
 μὲ τόση ἀδυνατότητα, τὸ τεῖχος νὰ μὴν πέση.
 Μὰ κείνοι ἔλογαριάζανε πῶς θέλει νὰ σηκῶση
 μόνον τὸν τόπον τοῦ φορτιοῦ τσοὶ Τούρκους νὰ πλακῶση.
- 25 Ἐμπῆχαν ὄλοι ἔς ὀρδινιά, ὦ γλώσσά μου, τί λέγεις;
 καὶ δάκρυα κινήσετε, μάτια μου, νὰ τοὺς κλαίης.

364

1 ἦτον - φερῆδες. — 2 δῆ. — 3 ἐκέιταξεν - γεμησουν. — 4 φαζούσι. —
 5 γυρίζοντας - δῶσει. — 6 τονεγλητώση. — 7 ἐγεμίση. — 8 ἐπεῖγεν. — 9 μορε-
 ζήνη. — 11 ὄλοι. — 12 τιμηθοῦνε. — 13 νάρδινια στοῦναι. — 14 νύκτα - χωστοὶ
 - καρτεροῦναι. — 15 ἄλοι - μετρήσουν. — 16 δῶσουνε - κρεμνήσουν. — 17 κτησμένον.
 — 18 δίχως στὰς νάναι θεμελιωμένον. — 19 ὄλα δεκῆ - μέρει. — 21 ἄψει. —
 22 πέσει. — 23 θέλη - σικῶση. — 24 τζῆ. — 25 γλώσσα. — 26 κεννῆσεται - κλέεις.

- Ἐν τῷ χαλασμῷ πού θά σταθῆ ὄλοι ἐμελετοῦσαν
 κί ὁ τόπος θέν νά ἵνομαστῆ γῆς ἀνθρωποφαγοῦσαν.
 Τότες ἐβάλανε φωτιά κί ἀρχίζουε νά ἵνοίγουν
 ἡ πέτραις νά τοὺς κιάρουνσι μέσα τως καί νά σμίγουν
- 5 τοὺς Τούρκους καί πολὺς σεισμός, ὥστε νά τὸ σηκώση
 τέτοιον χαράκι ἀμέτρητον νά τὸ ξεθεμελιώση.
 Καί τότες ἐσηκώθηκε ἀπάνω ἔς τὸν ἀέρα
 καί νά κρεμνίσουν τὸ τειχιῶ καί τὸ φορτὶ ἐφέραν.
 Ἔγινε τόσος χαλασμός κ' οἱ Τούρκοι ἐπλακωθήκαν
- 10 καί πέσανε καί τὰ τειχιὰ σὲ τόπους κί ἀνοικτήκαν.
 Καί τὸ φορτὶ ἐχάθηκε κ' οἱ λάκκοι ἐφρακτῆκαν
 καί τότες οἱ Χριστιανοὶ μὲ προθυμιὰν ἐβγήκαν
 ἔξω καί τοὺς ζυγόνασι τοὺς ζωντανούς νά φτάσουν
 κί ὄλαις τως ταῖς κατοικιαῖς, ὅπου ἔχανε, νά πιάσουν.
- 15 Δὲν λέγω ἔς τὸν λογαριασμῷ τὸ πλῆθος τοῦ θανάτου,
 τὸν χαλασμῷ τοῦ Ἰσμαήλ, πού ἵστάθηκε σιμά του.
 Καί πάλιν ὀγιὰ τὸ τειχιῶ ὅπου ἵτονε καμπόσον
 πρώτας ῥιμμένον κ' ὕστερα ἔρριξαν ἄλλον τόσον
 καί ἵγινε τόπος ἀδειανός, μεγάλος καί περίσσος,
- 20 ἀμμ' ἔπρεπε ὡς ἐδεπὰ καί μένα νά τ' ἀφῆσω
 Μ' ἀπῆς ἐπάψαν οἱ καπνοὶ κ' εἰς σκόναις ἵκαταντοῦσι,
 τὸν χαλασιῶνα βλέπουσι ἐτότες καί ἵβοῦσι
 ἔς τῆ καταδίχη ὅπου ἵτυχε ἔς τὰ τείχη τὰ ῥιμμένα
 κ' εἰς τὰ χαράκια, πού ἵταν ἵκεῖ, ὄλα ξερριζωμένα.

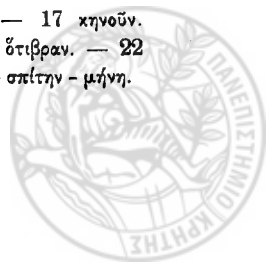
365

2 ἀνθρωποφαγοῦσαν. — 3 ἀρχίζουε. — 4 οἱ πέτρες - νασμῆγουν. — 5
 τισμός, ὅστε - σηκώση. — 6 τέτιον χαράκη ἀμέτρητον - ξεθεμελιώσει. — 7 ἐσικό-
 θηκε. — 8 κρεμνήσουν - φορτῆ. — 11 λάκοι. — 12 προθυμιὰν. — 13 ζηγό-
 νασι. — 14 ὄλες τος. — 16 σημά. — 18 πρώτας βημένον - εἴρριξαν. — 19 ἀδια-
 νός. — 21 μὰ πείς. — 23 στή καταδίχη - βημένα. — 24 κῆ ὄλα ξερριζωμένα.

- Ἐβγήκαν ἔξω οἱ Ῥωμοὶ καὶ ἔμπηκαν ἔς τὴ μέση
 κ' ἐλέγανε ἀλλήλως τως, ὅποιος θὰ πέση, ἄς πέση.
 Κι' ὁ βγενικός καλόγερος ποτὲ νὰ μὴν σιγάζην,
 ὀγιά νὰ πολεμούσινε ὄλους νὰ το' ἀναγκάζην.
- 5 Ἔτρεχαν μέσα ἔς τὰ φορτιά καὶ νὰ μὴ δὲν ψηφοῦνε
 τότες τουφέκια, σαῖττιαῖς, οὔτε πῶς θὰ χαθοῦνε,
 μὰ πάντ' ὀμπρὸς ἐπήγαινε μονάχας νὰ πασίσση
 νὰ κόψη πλείους ἐδεκεῖ καὶ νὰ τοὺς καταλύση.
 ὦ! θάνατε ἀλύπησε, ὦ! μάχη μανιωμένη,
- 10 ὦ! Χάνδακα, ἔς ἰντά ἔτυχες, καὶ τί σοῦ παραμένει;
 ἴντ' ἀνημένεις, Χάνδακα, χαρὰν νὰ σὲ πλακώση;
 μάχαιρα ἀκονίστηκε νὰ σὲ κατασκοτώση
 γιὰτί σοῦ ἔπεσαν τὰ τειχιά καὶ στέκεις χαλασμένη
 καὶ τώρα τί σοῦ μέλλεται, γῶρα δυστυχισμένη!
- 15 νὰ ἔμπουε ἔς τὴν γῶραν σου θεργιά νὰ σὲ ξεσκίσουν,
 νὰ σὲ καταμοιράσουνε καὶ χῆρα νὰ σ' ἀφήσουν,
 ὅπου τὰ αἵματα κινοῦν καὶ τρέχουν σὰν τὴν βρούσιν
 ἔξω κι' ἀκόμη ἀνήμενε κ' ἡ γῶρα νὰ γεμίσην.
 Μὰ τὸ φουσσάτο ἐσίμωσε ἐπ' ἀναψεν ἡ μίνα
- 20 καὶ τὰ κορμιὰ τ' Ἀγαρηνοῦ τὰ σκοτωμένα ἔγδυνα
 καὶ τ' ἄρματα καὶ τὰ σκουτιὰ κι' ὄ,τ' ἤϊραν δὲν ἀφήκαν
 καὶ μὲ χαραῖς πολλῶν λογιῶν ἔς τὴ γῶρα μέσα ἔμπηκαν.
 Μ' ἀπῆς ἡ μάχη ἔπαυσε, ὄρισε νὰ μὴ χάνουν
 καιρόν, μὰ τάβλαις, χῶματα, ἔς τὸ χαλασμόν νὰ βάνουν
- 25 Καὶ τότες ἐλογιάσανε τὸν χαλασμόν, ποῦ ἔγινε
 κι' ὄρισε ὄλος ὁ λαὸς σὲ σπῆτιν νὰ μὴν μελῆν.

1 στῆ μέσει. — 2 ὅποιος - πέσει - πέσει. — 3 σιγάζειν. — 4 πολεμοῦ-
 συνε. — 5 ψηφοῦναι. — 6 οὔτε. — 7 ἐπέλεγε. — 8 ἐδεκεῖ - καταλήση. — 9
 ἀλήπιτε - μανιωμένη. — 10 τάτηχες. — 12 μάχερα - κατασκοτόσει. — 14 διστι-
 χισμένη. — 15 ξεσκίσουν. — 16 κατὰ μειράσουνε - χῆρα. — 17 κηνοῦν.
 — 18 γεμήσιν. — 19 ἐσημοσε - μῆνα. — 20 σκοτομένα. — 21 ὄτιβραν. — 22
 μπέικαν. — 23 μὰ πείς - ὄρησεν. — 24 χῶματα. — 26 ὄρησεν - σπῆτιν - μῆνη.

- Ἄμμ' ὁ Κορνάρος ἔτρεχεν κ' ἔπαιρνε πλείσους κόπους
 κ' ἐδιώριζεν μὲ τὸν μουτοῦ νὰ φράσσουνε τοὺς τόπους.
 Ἐκεῖ 'ς τὸν μέγαν χαλασμόν 'ποῦ ἔπεσαν τὰ μουράγια,
 νὰ κάμνου πραχάνδακα κι' ἄλλα περίσσα τάγια.
- 5 Καὶ βάνασινε χώματα ἐκεῖ καὶ μεγαλόνου
 καὶ μέσα σὲ πολλαῖς μεριαῖς φράσσουνε καὶ φορτόνου.
 Ἦτουνα πάντα ἴμπιστικὸς γιὰ φίλους καὶ γιὰ ξένους
 κι' ὅλους μαζί τοὺς Κρητικούς εἶχε ἀγαπημένους.
 Ἦ τὸν ἅγιον Ἀνδρέα ἔμεινε, νὰ βλέπη τὰ τειχιά του
- 10 κι' ὀληνηκτὶς ἐγύριζεν καὶ βάστα τ' ἄρματα του
 καὶ πήγαινε καὶ γύρευγεν ἄρχονταις γενεράλους,
 καπετανέους καὶ Ρωμηούς καὶ τοὺς σολτάδους τ' ἄλλους
 καὶ δειχνε μὲ τὴν συμβουλὴ ὅλη τὴν φρόνεσίν του
 κ' εἶχανε ὅλοι καύχημα εἰς τὴν ἀπομονήν του.
- 15 Καὶ ὁ βηζύρης νὰ θωρῆ τῷ μπρέκαϊς καὶ ἴτουμπόνα,
 εἶχε πολὺ κακὴν καρδιὰν καὶ πρίκα κι' ἀδημόνα.
 Ἄμμ' ὁ Κορνάρος Κατερῆς ποτὲ δὲν ἔκοιμάτο
 κι' ὁ μουσ' Ἀντρέας ἦτονε μαζί ἐκεῖ ἀπὸ κάτω
 'ς τ' ἀγίου Ἀνδρέα τὴ μεριά κι' ἤλεγαν νὰ δουλεύουν
- 20 τριντζέραις γιὰ νὰ κάνοσι καὶ τράβαις νὰ φυτεύουν
 'ς τὰ τρίγυρα, γιὰ νὰ ἴμποροῦν τῷ τάβλαις νὰ καρφώνουν,
 νὰ βάνουσι τὰ χώματα, φορτιὰ νὰ θεμελιώνουν.
 Καὶ τὴν χαλάστραν ἔφραξαν μὲ χώματα καὶ πέτραϊς
 καὶ κάμανε καὶ κεῖ φορτιὰ εἰς σὲ πολλαῖς ἡμέραις.
- 25 Πρῶτοι παπάδες ἦτουν κεῖ φλάροι καὶ καλογέροι,
 μὲ τὸ κοφίνι πᾶσα εἷς, χῶμα ἄκεῖ νὰ φέρη.

367

1 ἄμ - ἔπερνε πλήσσοις. — 2 κιὰιδάοηζεν. — 7 εἴτουνα - μπιστικὸς. —
 9 βλέπει. — 10 ὀληνηκτὶς ἐγείρηζεν. — 11 πείρευγεν - γείρευγεν. — 12 ῥομιούς. —
 13 σιβουλῆ. — 14 εἶχανε. — 15 βηζήρης - θωρή. — 16 προῖκα - ἀδυμονα. — 17
 ἐκειμάτο. — 18 εἴτονε - ἀπόκατο. — 19 τῆ. — 20 τρηνητζέρες - φητεύου. —
 21 τρήγειρα. — 26 κοφήνη πασαεῖς χῶμα.

- Κι' ὁ Τούρκος πάντα νὰ πετᾷ τῇ μπόμπαις γιὰ ν' ἀνοίγουν,
 διὰ νὰ φοβηθοῦσιν ἀπὸ 'δεκεῖ νὰ φύγουν.
 Καὶ κείνοι νὰ δουλεύουνε κι' ἄλλοι νὰ πολεμοῦσιν
 κ' οἱ γενεράλοι ἐστέκασιν δίχως νὰ φοβηθοῦσιν
- 5 τὰ βόλια ποῦ ῥχουντα συχνιὰ καὶ 'δίδανε 'ς τὴν μέση
 κι' ἄνθρωποι ἐσκοτόνουντα ὅπου κι' ἂν εἶχαν πέση.
 Μ' ἀπῆτις τὸ φουσσάτον του κυττάζει πῶς νικᾶται,
 ἐμέτρησεν τὸν λογισμὸν τότες καὶ κυβερνᾶται.
- Κ' οἱ Τούρκοι του δὲν ἦτον 'κεῖ, μὰ 'τουνα μισεμένοι
- 10 καὶ τὸ φορτί κ' οἱ λάκκοι τως ἦτουνα χαλασμένοι.
 Εἶπεν ν' ἀρχίσουν ἀπὸ 'κεῖ λάκκους νὰ σημαδεύουν,
 νὰ σκάσπουσιν, νὰ μπαίνουσιν κ' οἱ Τούρκοι νὰ δουλεύουν.
 'Ἐτσ' ὁ βηζύρης ὄρισεν οἱ Τούρκοι νὰ γυρίσουν
 καινούργοι λάκκοι νὰ γενοῦν καὶ 'κεῖ νὰ σταματήσουν'
- 15 καὶ τὰ φορτιά, 'ποῦ θὰ γενοῦν, κοντὰ νὰ τὰ σιμάσουν
 κι' ὅ,τι ἴμποροῦσι θάνατον τῶν Χριστιανῶν νὰ δώσουν.
 'Ἐκάμανε σὰν ὄρισεν κι' ὡσὰν τὰ ξετελειῶσαν,
 ἔρριξαν πάλε λουμπαρδιαῖς καὶ τοὺς ἐθανατώσαν.
 'Ἐνα καστέλλι: 'ς τὰ Φασιὰ ἀρχίσανε νὰ κτίσουν
- 20 τὰ κάτεργα τὰ Φράγγικα ἐκεῖ νὰ μὴν τ' ἀφήσουν,
 ὅπου 'τονε σὲ βλέπησιν Τούρκοι, νὰ μὴ δὲν πᾶσι,
 μὰ νᾶχουνε τὴν ἔγνοιαν τως, ἂν ἔλθουν, νὰ τὰ πιάσῃ
 κι' ὡσὰν μισέψουν ἀπ' ἐκεῖ ἢ λόντραις γιὰ νὰ σῶνουν
 καὶ τὸν λαόν, ὅπου βαστοῦν, ἐκεῖ νὰ ξεφορτώνουν.
- 25 Τὰ κάτεργά 'τουνε ἐφτὰ κ' ἦτουνα 'κεῖ 'ραμένα
 'ς τὴν Τία κ' ἦτουν ξυπνητοὶ καὶ πάντα τσ' ἀνημέναν

368

1 πετᾷ τζοί. — 2 φοβηθοῦσιν. — 4 δίχως. — 6 ἀνῆχαν. — 7 κησᾶζη
 - νικᾶτε. — 8 κυβερνᾶτε. — 9 εἶτον - μισεμένοι. — 10 φορτή - λάκοι. — 11 ναρ-
 χήσουν. — 12 μπένουσιν. — 13 βηζύρης ὄρησεν - γηρίσουν. — 14 κενούρι -
 σταματίζουν. — 15 τασημόσουν. — 16 δόσουν. — 17 ὄρησεν - ὁσὰν - ξετελιό-
 σαν. — 18 ἔρριξαν. — 19 ἕνα καστέλλι - ἀρχήσανε - κτήσουν. — 20 φράγγικα.
 — 22 ἔγνιαν - πιάσι. — 23 ὁσὰν - οἱ λόντρες - σῶνουν. — 24 ξεφορτώνουν. —
 25 κεῖ τουνακεῖ. — 26 κείτουν ξηπνητοί.

- ταῖς λόντραις ἢ πλεούμενα ἀπάνω τως νὰ σώσουν
καὶ τὸ Καστέλλι λουμπαρδιαῖς ἔφρικτε νὰ τοὺς δώσουν.
Μὰ ὁ βηζύρης 'ς τὰ Χανιά ἐμήνυσε νὰμποῦνε
'ς τὰ μπειλίκια ὁ λαός, νὰ πᾶνε νὰ τοὺς βροῦνε
- 5 μιὰ νύκτα, νὰ τοὺς κόψουνε, τὰ κάτεργα νὰ πάρουν
καὶ νὰ τοὺς ἐνικήσουνε ἐτότες μονητάρουν.
Κι' ὄντενε 'βάναν τὸν λαόν, σὺν νὰ 'τουν κερδεμένοι,
ἐχαίρουνταν νὰ πάσινε καὶ Χριστιανὸς λαχάινει,
ὅπου 'χε φόβο 'ς τὸν Θεὸν 'ς τὴν Ἄμμον κατεβαίνει
- 10 τὴν νύκταν κ' εἰς ἓνα μικρὸν βαρκάκι μέσα μπαίνει
κ' εἰς τοῦ γενεραλῆσιμου πάει καὶ συντυχαίνει
καὶ τοῦ 'πε ὅτι θὰ γενῆ καὶ νὰ τὸν ἀνημένη.
Κι' ἀπόκει πάλι ἐγύρισεν 'ς τὸν τόπον ὅπου 'μπῆκε
κι' ἔξω 'ς τὴν γῆν ἐπάτησεν καὶ τὸ βαρκάκι ἀφῆκε.
- 15 Μ' ἀπῆτις ἐξημέρωσεν, ὁ Μορεζίνης μπαίνει
καὶ παίρνει κ' ἄλλα κάτεργα κ' ἀπὸ τὸ Κάζτρον βγαίνει
κ' ἀπογυρίζει τὸ νησι τῆς Ντίας καὶ σιμόνει
καὶ βρίσκει τ' ἄλλα κάτεργα κ' ὅλα τὰ περμαζώνει
κ' εἶπεν ν' ἀρματωθούσινε καὶ 'ς ὀρδινὰ νὰ 'μποῦνε
- 20 κ' ὄλην τὴν νύκτα ζυπνητοὶ νᾶναι, νὰ μὴν χαθοῦνε.
Τοὺς μπέηδαις νὰ δέχουνται, νὰ πᾶ νὰ τοὺς πλακιάσουν
ἔξαφνα κ' εἰς τὰ κάτεργα νὰ ἔμπουν νὰ τοὺς κόψουν.
Δώδεκα ἦτον μπέηδες, κάτεργα δυναμόνου
καὶ βγήκανε καὶ ἴλαμνασι καὶ πρὸς τὰ Τάλη σώνουν
- 25 καὶ τὰ ἑφτὰ τὰ κάτεργα ὅπου 'μελλεν νὰ πιάσουν
καὶ τ' ἄρχονταὶς καὶ τὸν λαὸν νὰ ἔμπουν νὰ χλαλάσουν.

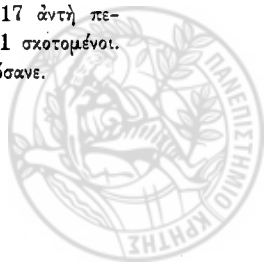
369

1 ἀπάνωτος-σώσουν. — 2 καστέλη-ἔφρικτε. — 3 βηζήρης-ἐμήνυσε-μποῦ-
ναι. — 4 πᾶναι-βροῦναι. — 8 λαχένη. — 9 στινάμον κατεβένει. — 10 βαρ-
κάκη με σαμπένει. — 11 συντηχένει. — 12 γενεῖ. — 13 ἀποκη-ἐγήρησεν-
μπεῖκε. — 14 γῆν-ἀφῆκε. — 15 μορεζίνης μπένει. — 16 πέρνει-βγένει. —
17 ἀπογυρίζει-σημῶνη. — 18 περμαζώνει. — 19 ἀρματοθοῦσινε. — 20 ξηπνε-
τοὶ-χαθοῦναι. — 21 μπείειδες. — 23 ἦτον μπείειδες. — 24 σόνουν.

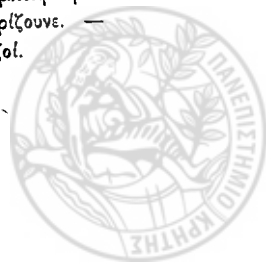
- Καὶ μιὰ στροπάδα ἴδωκανε κι' ὁ γενεράλης παίρνει
 τὴν σφάτα καὶ τοὺς ἔσμιξεν καὶ ταῖς λουμπάρδαις σέρνει.
 Καὶ τ' ἄλλα τὰ γυρίζουε καὶ κείνα καὶ κολλοῦσαν
 καὶ μέρος ἴπου τὰ Τούρκικα ἀνοίγαν καὶ βουλοῦσαν.
- 5 Καὶ τ' ἄλλα ρίχτουε λουμπαρδιαῖς, σαίτταις καὶ τουφέκια
 εἰς τῶν Φραγκῶν τὰ κάτεργα, βρονταῖς κι' ἀστροπελέκια.
 Ἐσκοτωθῆκαν ἄρχοντες, σολτάδοι κατεργάροι
 κι' οἱ μπέηδες ἐθέλανε ὅλους γιὰ νὰ τοὺς πάρη.
 Μὰ οἱ Φράγκοι ἄπτουε φωτιαῖς ἔς τὰ κάτεργα τριγύρου,
- 10 νὰ βλέπουσι τὰ Τούρκικα καὶ κανονιαῖς νὰ σύρου.
 Κ' οἱ μπέηδες νὰ δούσινε πῶς ἄψεν τὸ φανάρι
 τοῦ γενεράλε κι' ἤτουμε, ἀλλάξανε τὴν χάριν.
 Ἦθεσαν νὰ γυρίσουνε ὅσά ἔταν γλυτωμένα
 καὶ φύγασιν κακῶς κακοῦ τέσσαρα πομπιωμένα
- 15 καὶ δύο ἐβουλήσανε καὶ ἔξη τῶν ἐπήραν
 σύμφυχα καὶ τὰ ἔδεσαν ἐτότες καὶ τὰ σύραν.
 Τὰ φέρανε μὲ ταῖς χαραῖς κι' ἀντίπεραν τὰ ἔστεισαν
 ὅλα, ὁ βηζύρης νὰ τὰ ἔδῃ τὸ πῶς τοῦ τὰ κερδέσαν.
 Καὶ τ' ἄλλα πᾶνε ἔς τὰ Χανιά μὲ δίχως τὰ κατάρτια
- 20 κ' εἶχανε λίγα τὰ κουπιὰ κ' ἤτουμεν καὶ κομμάτια
 οἱ πρῆμοι κι' οἱ λεβένταις τως ἤτουμε σκοτωμένοι
 καὶ κείνοι, ὅπου ζούσανε, ἤτουμε λαβωμένοι.
 Καὶ πῆραν φόβον τὰ Χανιά, ἔς τὸ Ρέθεμνος τὸ μάθαν
 370 κ' οἱ Τούρκοι ὅλοι ἔκλεγαν τὸ τί κακὸν τὸ πάθαν.
- 25 Τσοὶ σκλάβους, ἴπου ἔγλυτώσανε, ἐβάλλανε καὶ σκάπταν,
 τὰ κάτεργα χαλάσανε κι' ὅλα τὰ ξύλα κάπταν.

1 ἴδωκανε - πέρνει. — 2 ἔσμηξεν. — 3 γυρίζουε - κολοῦσαν. — 5 ῥή-
 κτουε. — 7 ἐσκοτωθῆκαν. — 8 μπέηδες. — 9 ἄπτουε φωτιαῖς - τριγύρου. —
 10 σύρου. — 11 φανάρι. — 12 ἀλλάξανε. — 13 γυρίσουνε - γλυτωμένα. —
 14 φύγασιν - πομπιωμένα. — 15 ἔξη - ἐπέραν. — 16 σείραν. — 17 ἀντὶ πε-
 ραντά. — 18 ὅλλα - βηζύρης - ταδεῖ. — 20 εἶχανε - κομμάτια. — 21 σκοτομένοι.
 — 22 λαβωμένοι. — 23 πέραν. — 24 ὅλοι ἔκλεγαν. — 25 γλητόσανε.

- τσοὶ φούρνους, καὶ τοὺς ἄπιστους Τούρκους ἐκαδενώσαν
 καὶ φόβον πλείσσον καὶ πολλὸ ἔς τοὺς μπέηδαις ἐδώσαν.
 Ἄμμ' ὁ βηζύρης ἤλεγεν τότες νὰ μὴν θωροῦνε
 τῶν μπέηδων τὸν χαλασμόν, ἀμμὴ νὰ πολεμοῦνε
 5 Κι' ὅπου ἔς τὴ χώρα νὰ θωρῆς φουρνέλλα νὰ κεντοῦνται
 κ' εἰς τὸν ἀέρα νάρχουνται οἱ Τοῦρκοι νὰ πετοῦνται.
 Καὶ ὁ βηζύρης βλέποντας νὰ σμίγουν οἱ σολτάδοι
 μὲ γενιτσάρους, διὰ νὰ τοὺς κρούσινε ὁμάδι
 καὶ νὰ τοὺς ἐνικούσινε, ἐσπλήγεζεν ἀτός του
 10 καὶ πᾶσα Τοῦρκον ἔκραζεν, πῶς ἦτονα ἐχθρός του,
 πῶς δὲν ἐκάμναν προκοπὴν νὰ τρέξουν νὰ τοὺς πιάσουν,
 νὰ τοὺς πλακώσουν σὰν θεριά κ' ὄλους νὰ τοὺς χαλάσουν.
 Χῶμα μιὰ πῆχyu ἂν ἤθελε σκάπτοντας γιὰ νὰ πιάση,
 χιλιάδαις Τούρκους ἔπρεπε νὰ κόψουνε νὰ χάση,
 15 ὅπου 'κουφόνανεν τὴν γῆν καὶ μπόλμπερη ἐβάναν
 καὶ φράσσοντας τὴν ἄπτανε καὶ πᾶσα ἓνα 'πλάνα
 νὰ στέκη, γιὰ νὰ πολεμᾷ καὶ ξάρνα νὰ σηκώνουν
 τὴν γῆν κ' ὄλα τὰ χῶματα ν' ἀνοίγουν νὰ τοὺς χώνουν'
 κ' ἔξω νὰ ἔβγουν δεῦτερον νὰ τοὺς ἐκυνηγοῦσιν
 20 καὶ νὰ τοὺς ἐξορίζουνε καὶ νὰ τοὺς καρτεροῦσιν.
 Ν' ἀνάπτουν ὄλα τὰ τειχιὰ κ' ἔξω τριντζέραις οὐλαις
 καὶ νὰ δουλεύουν, νὰ κοπιοῦν ὡς κ' ἦ ἀρχοντοπούλαις
 ὀληνυκτὶς νὰ κουβαλοῦν, νὰ κτίζουνε τριντζέραις
 καὶ νὰ μὴν δὲ λαγάζουνε ἔς ὄλαις ἐκεῖ τῆς μέραις.

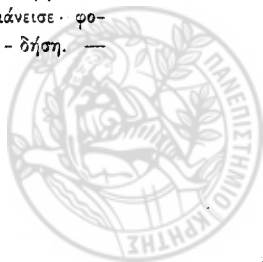
2 μπειοιδές. — 3 βηζύρης - θωροῦναι. — 4 μπέοιδων - πολεμοῦναι. —
 5 κεντοῦνται. — 7 βηζύρης - σμήγουν. — 8 ὁμάδοι. — 12 ὄλους. — 13 χῶμα
 - πῆχι - πιάσει. — 14 χιλιάδες - χάσει. — 15 κουφόνανεν - γῆν - μπολμπεροι.
 — 16 ἄπτανε. — 17 στάκει - σικῶνουν. — 18 γῆν. — 20 ἐξορίζουνε. —
 21 ὄλα - τυχιὰ - ἔξω. — 22 οἱ. — 23 ὄλη νυκτὴς. — 24 ὄλαις - τσοί.

Ἐξω μπάσάδες πέφτουνε, σπαχίδες ἀπομείναν,
ἀγάδες καὶ τζαούσιδες νεκροὶ ἔς τὴν γῆν ἐμείναν
γιαντίτσαροι, τζαμόγλινα, τζαλμάδες, σουμπασιδες,
Τοῦρκοι μὲ δίχως φίτζια, ὅπου ἔταν ἀτζαμιδες.

- 5 Χωργιάταις, ὅπου ἔσκάπτανε σοὶ λάκκους, ἀποθαΐναν
κι' ὄλοι τοὺς ἐσκεπάζανε μὲ χώματα καὶ ἴμεναν.
Τώρα, βηζύρη, μέτρησε λαὸν τὸν ἐδικόν σου,
νὰ ἴδῃς πόσοι σοῦ λείπουνε καὶ ἔψαν στανικῶς σου.
Τόσαις χιλιάδαις ἔφερες, τάχατες νὰ σοῦ ζοῦσιν;
10 καὶ πάλε κι' ἄλλους ἔστειλες ἐκεῖ, γιὰ νὰ καοῦσιν.
Κι' ἄλλους ἀκόμη καρτερεῖς ἔς τὴν Κρήτην νὰ σοῦ βγοῦσιν.
γιὰ νὰ μᾶς πολεμήσουνε, μ' ἄς ἔρθουν νὰ χαθοῦσιν,
Ἀνθρώπους ἄς σοῦ πέμπουσι, γιὰ νὰ βοηθοῦν ἐσένα
καὶ καίουσίν σοι τὰ Φραγκιὰ καὶ στέκεις πικραμένα.
15 Τσῆ Βενετιάς τὰ κάτεργα θὰ βγοῦνε νὰ τοὺς σμίξουν,
νὰ τοὺς καταμποδίσουνε κι' ὄλους νὰ σοῦ τοῖ πιξοῦν
νὰ μὴν τοὺς βγάλουν εἰς τὴν γῆν, νάρθουν νὰ πολεμήσουν
φόρησι τότες, ἄπνε, ἀλλάξουν τὴν βουλήν σου,
γιατ' ἔχει τὸ κεφάλι σου ὄλ' ἀποφασισμένα,
20 πᾶσα Ρωμαιοῖς νὰ χαθῆ ἔς τὸ μπόλεμόν σου ἴσένα.
Κι' ἂν εἶσαι εἰς τὴν γῆν καλός, πῶς ἔς τὸν γιालὸν φοβάσαι;
κ' εἰς τὰ καστέλλια τὸ κακὸ τὸ πλείσον δὲ θυμᾶσαι;
ἴπου ἔκαψε τὴν ἀρμάδα σου κ' εἶχάν τὴν ἀφανίσῃ
καὶ ἴωκαν πλείσια τὴν χαρὰν ἔς ἀνατολὴ καὶ δύσι.
25 Ἄπάνω ἔς τοὺς Χριστιανούς ἦτον ἡ ἴμπόρεσί σου,
στεῖλε τὰ μπεῖλλικια σου, γιὰ νὰ τοὺς πολεμήσουν.

1 πέυτουνε σπαχίδες ἀπομήναν. — 2 γῆν. — 3 γιαντίτσαροι. — 4 ἀτζαμιδες. — 5 χωργιάταις - λάκκους. — 6 ὄλλοι. — 7 βηζύρη. — 8 δεῖς - λοιπουνε. — 10 ἔστιλες. — 11 καρτερῆς. — 14 κεουσήν. — 15 βενετιάς - βγοῦναι. — 16 καταμποδίσουνε - ὄλους. — 17 γῆν. — 19 κεφάλι. — 21 κιάνεισε - φοβάσε. — 22 θυμᾶσε. — 23 ἀφανίσει. — 24 ὄκαν - σανατωλῆ - δῆση. — 25 ἄπανω - ἦτον ἴμπόρεσι. — 26 στίλε - μπεηλήκια.

- Κρίμα μεγάλο ήτονε και τ' άλλα να μην πιάσουν
 τση φρόσαις ἔξω νὰ τὰ ἴθης, πῶς θὲ νὰ τὰ χαλάσουν.
 Μὰ ἔπρεπε ν' ἔτσιον χαλασμὸν μυχχαίρι νὰ τοὺς λῆσι. **372**
 κ' οἱ ἐδικαὶ τῶν μπέηδων ὥστε νὰ ζοῦν νὰ κλαῖσι.
- 5 Καὶ τοῦ Κορνάρου ἔτυχε νὰ βλέπη τὴν ζωὴν του
 ἔς τὸν θάνατον τὸν ξαφνικόν, ὅπου ἔτον τὸ κορμὶν του.
 Κ' οἱ φίλοι του τὸ ἔλεγε καὶ τοῦ τὸ μελετοῦσαν,
 λιγάκι νὰ φυλάσσεται ἔς ταῖς μπόμπαις, ὅπου ἔποῦσαν.
 Μὰ ἔκεινος εἶχε ἔπεθυμιὰ τιμὴ πολλή ν' ἀφήση
- 10 κ' ἔδγα τὸ Κάστρο ἤθελεν τὸ αἶμάν του νὰ χύση
 κ' ἐξῶδιαζεν τὸν βίον του κ' ἐτάιζεν τοὺς ξένους
 καὶ καβαλάρους ἤθελεν σολτάδους ἀντρωμένους.
 Ἄλλον δὲν ἔκαυχάτονε, μόνον πῶς θὰ νικήση
 κ' ὄνομα εἰς τὴν Βενετιὰ ἀθάνατον νὰ κτίση
- 15 κ' ὄραις ἔς τὴν Ἄμμον ἔστεκεν, τὸν ἄγι' Ἀνδρέα ἔθωργιε
 καὶ μέσα κ' ἔξω ἔκανεν ἐτότες ὄτ' ἐμπόργιε.
 Ὁ Μορεζίνης ὄριζεν, Κορνάρου ἐκυβέρνα
 καὶ με ταῖς συμβουλαῖς τῶνε τὸ Κάστρο ὄλοι ἐπαίρνα.
 Καὶ τοὺς γενεραλήσιμους ἐδῶ θὰ φανερώσω,
- 20 ἔπου ἔφέρνησαν τὸν Ἰσμαήλ ἔς τὸν θάνατον τὸν τόσο.
 Πρῶτος Καπέλλος ἦτονα Γριμάνης, Μοτσενίγος
 Ἄλβιζε ἔς τὴν βοήθειαν τως, γι' αὐτῶς τὸ στόμ' ἀνοίγω
 καὶ λέγω του μακαρισμοὺς χίλιας βολαῖς τὴν ὄραν
 ὅτι ἔκαμεν γιὰ τοὺς πτωχοὺς ἔς τοῦ Χάνδακος τὴν γῶραν.
- 25 Νὰ εἰπῶ κ' ἔδγα τὸν Φούσκωλον κ' ἔδγα τὸ Φουσκάρην
 Μαρτσέλλο ἔπου ἔσκοτώθηκεν ἔς τὴ μάχη μέσα ἔκείνη,

1 κρίμα. — 2 κρίσι. — 3 μαχέρη-λέση. — 4 μπέειδων ὀσθενά-κλέσι.
 — 5 ἔπειχε. — 6 ξαυνικόν-κορμίν. — 7 οἱ-μελετοῦσαν. — 8 λιγάκι. —
 9 πεθυμιὰ-νὰ φήσει. — 10 αἶμαν-χῆσει. — 11 ἐξῶδιαζεν-ἐτάηζεν. — 12 ἀν-
 τρομένους. — 13 ἔκαυχάτονα-θανικήσει. — 14 βενετιὰ. — 15 ἀνδρέα θόργιε.
 — 17 μορεζίνης ὄρηζεν-ἐκειβέρνα. — 18 ἐπέρνα. — 19 φαναρώσω. — 22
 βοήθειαν. — 24 ὀτίκα μεν. — 25 Φούσκάρην. — 26 σκοτώθηκεν.

- όταν ἐκάψαν ἄφοβα ὅλα τὰ κότεργά του
 καὶ δὲν ἐτηρηθήκανε τίποτας τ' ἄρματα του
 καὶ Μοτσενίγο Λάζαρον, τὸν ἄξιον ἵπαινεμένον,
 τὸν φρόνιμον καὶ γνωστικὸν καὶ τὸν ἐξακουσμένον.
- 5** Μ' ἀπῆτις ἐσκοτώθηκεν, πέμπουν τὸν Μορεζίνην 373
 κ' ἡ Κρήτης ὄλη ἐχάρηκεν γι' αὐτὸν τὴν ὥρα ἰκείνη·
 καὶ δεύτερον Γεώργιον κἀνοῦσι Μορεζίνην
 κ' ἀπάνω ἔς τοὺς Ἀγαρηνοὺς ἔδειξεν κακωσύνη.
 Ἄνδρέαν ὑψηλότατον φέρουσι τὸν Κορνάρο
- 10** κ' εἰς τούτους πλειὸ δὲν γνοιάζομαι, οὔτε καὶ ροζωνάριω,
 γιὰτὶ ἐσταματήσανε ἄξιοι γενεραλέοι
 καὶ μέρα νύκτα θὰ μιλήῃ ἡ γλῶσσά μου νὰ λέη
 σὲ τούτους, ὅπου βρίσκονται τώρα καὶ μᾶς φυλάσσουν
 ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν Τουρκῶν, ποῦ θεὸ νὰ μᾶς ἐπιάσουν.
- 15** Μέρα καὶ ὄρα καὶ στιγμὴν δὲν ἔλειπεν νὰ ἴδῃνε
 χίλιους θανάτους ἄδικους καὶ σπήτια νὰ χαλοῦνε·
 κ' οἱ ἐδικοὶ νὰ κλαίουσιν καὶ νὰ μοιρολογοῦνται
 καὶ τῶν παιδιῶν τως νὰ γρικᾶς ἔς τὰ σπήτια νὰ μουγκοῦνται.
 Μὰ πάλε σοὶ ἐξῆντα ἐννιά νὰ διγηθῶ, νὰ κλαῦσουν,
- 20** νὰ χύσω δάκρυα ποταμόν, τὴν τύχην νὰ χορτάσουν,
 ὅπου θωρῶ πῶς τσ' ἄφηκεν τότες κ' ἀρνήθηκέν σοὶ
 κ' ἀσίμωσεν Ἀγαρηνὸς καὶ πῆγεν κ' εὔρηκέν σοὶ.
 Κκ' βλέπω κ' ἡ ὀλπίδες τως ἀνάποδα ἐβγήχαν
 καὶ θεὸ νὰ παύσουν ἢ χαράϊς, νὰ τοὺς πλακώσ' ἡ πρίκα,
- 25** γιὰτὶ κυττάζουν τ' ἄρματα τοῦ Τοῦρκο πῶς πληθαίνουν
 καὶ σκάπτοντας καθημερνῶ μέσα ἔς τὴν χώραν μπαίνουν.

2 ἄρματα. — 3 μοτσεινίγω - πενεμένον. — 4 φόνιμον. — 5 ἐσκοτώθηκεν
 - Μορεζίνην. — 6 ἡ κρήτης ὄλοι ἐχάρηκεν. — 9 ὑψηλότατον. — 10 πλιὸ - γνιά-
 ζωμαι - ροζωνάρο. — 12 μιλήῃ - λέει. — 15 ελοιπεν - δοῦναι. — 16 χαλοῦναι.
 — 17 κλέουσιν - μοιρολεγοῦνται. — 19 ἐξηνταενιά - διγηθῶ. — 20 χίσοι. —
 21 θωρῶ - ἄφικεν. — 22 ἀσίμωσεν - πείγεν - εὔρικέντζοι. — 24 πρῆκα. — 25 κη-
 τάζουν - πληθένουν. — 26 σκάπτοντας - στήν - πένουν.

- Πράγμα μεγάλο καὶ πολὺν φοβοῦμαι μὴν τοὺς λάχῃ,
 πεμπάμενον μὲ τὴν φωτιά καὶ νὰ χαλάσ᾽ ἡ μάχη·
 γιὰ νὰ τσακίση ξαφνικὰ ὄλην τὴν δύναμίν τως,
 τὰ σωθικά, τὰ μέλη τως, τὴν φήμην τὴν ὀδικήν τως.
- 5 Ὁ νοῦς τως σκοτεινιάζεται κι' ὁ λογισμὸς τως πάλιν
 τῶν προμηγᾶ κακομοιριαῖς πῶς θὰ τοὺς βρῆ μεγάλην.
 Καὶ ὁ Κορνάρος Κατερῆς ἔπρεπε νὰ κατέχη
 σὲ σπῆτι νὰ φυλάσσεται, τὰ βόλια γιὰ ν' ἀπέχη.
 Μὰ ἑκεῖνος πάντα ἔτρεχεν, εἰς τὰ τειχιά νὰ σώση,
- 10 ὅπου ἔχε τρύπα κατοικιά κ' ἔμπαινε νὰ γλυτώση.
 Ἐπρεπεν ἔς τὸ παλάτιν του θωρῶντας νὰ γυρίση
 μπόμπαις πολλαῖς κ' ἐσκούσανε κ' ἐκεῖ νὰ σταματήση.
 Ἄμμὲ τὰ ξύλα ἔς τὴν φωτιὰν σὰν ἄγγιξουσι, καπνίζουσι
 καὶ σὰν πυρῶσουν, ξάφτουσι περίσσα καὶ λαβρίζουσι.
- 15 Ἔτσι λογιᾶζω θὰ γενῆ, βλέποντας κακωσύνη,
 θωρῶντας τόση ἀπονιά εἰς τὸν λαὸν κ' ἐγίνη.
 Ἄμμὲ τὴν πρώτην τοῦ Μαΐου, Σαββάτο θὰ κινήσω,
 τὸν σκοτωμὸν τοῦ Κατερῆ Κορνάρου νὰ μιλήσω.
 Ὅφου! μαντάτο ἄπονον, κακὸν ἐκεῖ μαντάτο,
- 20 ὅπου ἔπесεν ἔς τὸν Χάνδακα μὲ τὴν φωτιά γεμάτο.
 Τὰ μάτια μου θαμπόουνται, τ' αὐτιά μου ἐφρακτῆκαν,
 πᾶσα χαρὰ τσ' ἀρνήθηκεν καὶ βάσανα τοὺς βρῆκαν.
 Ἄνατριχιῶ καὶ χάνομαι, ἔς τὴν δύναμιν λιγαίνω,
 καὶ καβαλιέρον χάνουσι τὸν πολυαγαπημένον.
- 25 Τότες μὲ πλείσια ἔπεθεμιὰ ἐκίνησεν νὰ σώση
 ἔς τὸν τόπον ἔπου δουλεύγανε κ' ἔμελλεν νὰ τελειώση

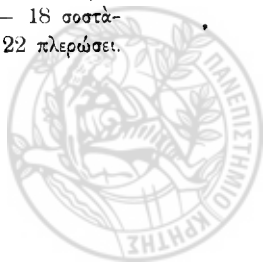
374

1 λάχει. — 2 χαλασῆ. — 3 τσακίση - ὄλην. — 4 σωθικά. — 5 νοῦς.
 — 6 κακομοιριαῖς - βρῆ μεγάλην. — 8 σπῆτι. — 9 μ' ἀκίνος - σώσει. — 10 τρήπα
 κατικιά - ἔμπενε - γλητώσει. — 11 παλάτιν - γηρίσει. — 12 ἐσκούσαναι - σταμα-
 τήσει. — 13 κήξουσι. — 14 πυρῶσουν. — 15 ἔτζη - γενεῖ. — 17 πρώτην -
 σαββάτω. — 18 σκοτομὸν - μηλήσω. — 22 ἀρνήθηκεν - βρῆκαν. — 23 λιγένω. —
 24 πολιαγαπημένον. — 25 ἐκίνησεν. — 26 τελιώσει.

- καὶ τ' ἄλογον τ' ἐπέξευσε κ' ἐκεῖ 'ς τὴν τρύπα μπαίνει,
τὴν μπόμπα καὶ τὴν ὄραν του ἔστεκεν ν' ἀνημένη.
Ἄντικρυτά του ἔπεσε κ' ἄφροντας εἶχε σπάση,
χιλία κομμάτια ἴννηκεν κ' ἔνα τὸν εἶχε πιάση·
- 5 κ' ἡ μπάλα, ὅπου ἔπεσε, θωρῶντας δὲν τὴν βάνει
'ς τὸν λογισμόν πῶς φτάνει ἐκεῖ, γὰρ νὰ τὸν ἀποθάνῃ
κ' ἐτρέψησέν του τὴν κοιλιὰν καὶ τάντερα ἰοφέν του
καὶ τὸ κορμὶν του τ' ἄξιον ὄλον θανάτωσέν του.
- Καὶ τὸν γενεραλήσιμον πρίχου νὰ ξεψυχήσῃν,
10 κρᾶζει νὰ φτάξῃ μὲ σπουδῆ, ὀγιά νὰ τοῦ ἴμιλήσῃ
τὸν τόπον, ὅπου ἔβλεπεν, νὰ τοῦ ρεκκουμαντάρῃ,
τὸν ἄγι' Ἀνδρέαν, τοῦ ἔλεγε, βλέπε, νὰ μὴν σοῦ πάρῃ.
- Καὶ μισὴ ὥρα ἔζησεν ἀκόμη τὸ κορμὶν του
καὶ μὲ μεγάλην του χαρὰ ἐβγήκεν ἡ ψυχὴ του.
- 15 "Ὅλοι μεγάλοι καὶ μικροὶ μὲ δάκρυα τὸν ἐκλάψαν,
πῶς τέτοιον ἄξιον στρατηγὸν ἐπήγαγε κ' ἐθάψαν.
Ἔφτασε τὸ προγνωστικὸν τότες τοὺς μεγιστάνους,
σωστά 'ς τοὺς ἐξήντα ἐννιά τσ' ἀφένταις Βενετσάνους.
- Γι' αὐτῶς τοῦ Κάστρου ὁ λαὸς πλοῦσοι, φτωχοί, Ρωμαῖοι,
20 γοναῖκες καὶ μικρὰ παιδιὰ, τὸ στόμα σας ἄς λέγῃ
ὅ, τί ἔκαμεν 'ς τὴ χώρα μας, ὁ Θεὸς νὰ τοῦ τὸ δῶση
χιλιεὶς βολαῖς 'ς τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ τοῦ τὸ πλερώσῃ.
"Ὡ! πῶς τὸ ἴγρικα ἡ καρδιὰ κ' ἔτρεμεν τὸ κορμὶν μου
πῶς θὲ νὰ λάβγῃς θάνατον ἐτότες, Κατερῆ μου.
- 25 Μὰ ἴγιὸ φιλῶ τὸ ρούχῳ σου, τὸ αἷμά σου θὰ χῶσω,
νὰ τὸ κρατῶ σὲ καύχῃσιν εἰς ὅποια ἱμπέρια δῶσω.

1 τὰ λογὸν - τρίπα μπένη. — 3 ἀντὴ κρητὰ - εἶχα. — 4 κομάτια. —
5 θωρῶντας. — 7 ἐτριπησέν - κηλιάν. — 8 κορμὴν. — 9 ξεψυχήσιν. — 10 μη-
λήσι. — 13 κ' ἐμψί. — 16 στρατιγὸν ἐπέγαγε. — 17 ἔυτασε. — 18 σωστά-
ἐξήντα. — 19 πλοῦσοι. — 20 λέγει. — 21 ὅτικα μεν - δώσει. — 22 πλερώσει.
— 25 ρούχῳ - αἶμα - χόσο. — 26 κρατῶ - περὶ δόσω.

- Εἰς τὸ καρᾶβι τὸ ἔχρητας βρίσκει ἡ πρिकाμένη
 χώρα σὲ πλείους χαλασμοὺς καὶ φόνους ν' ἀπομένη.
 Καὶ τί ἔταιξαν τόσους καιροὺς σὲ τοῦτο, δὲν κατέγω,
 μόνον πληγιαῖς ἀγιάτρευταις καὶ πάθη πλείσια ἔγω.
- 5 Τούρκοι ἄδικοι κι' ἀλύπητοι, ἔς τὴν ἄδική σας κρίσιν
 καὶ τὴν σκληροκαρδίαν σας φωτιά νὰ τὴν κεντήση
 εἰς τοὺς μεγάλους χαλασμοὺς, ὅπου ἔκαμες σιμά μου,
 κόλασιν ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ βρῆς γιὰ ὄνομά μου.
 Ὅφου! γιὰ ἔντα, τύχη μου, μοῦ τὸ ἔδωκες ἐμένα
- 10 τοσοὶ τόσους καταχαλασμοὺς παρὰ ἔς τὴν γῆν κανένα
 κάστρο, καὶ χώρα καὶ νησὶ τάχατες ν' ἀκουστήκαν
 ἀλλοῦ ποθὲς τὰ βάσανα τὰ τόσα, ἀποῦ μ' εὐρήκαν;
 ὅπου ἔχω τόσους λογισμοὺς καὶ τόσαις πίκραις ἄλλαις,
 ὅπου μὲ σφάζουν τὴν πτωχὴν καθημερνῶ μεγάλαις.
- 15 Κ' ἡ σημερινή μου παιδωμὴ κι' ἀμέτρητή μου ζάλη,
 πίκρα πολλὴ τῆ ταπεινῆς μου προμηναῖ μεγάλη.
 Ἄπῃς δὲν ἐμπορούσανε οἱ Τούρκοι: νὰ τοὺς πάρουν,
 ἔς τὴν χώραν ἀμηνύσανε τ' ἄρματα νὰ σταλάρουν,
 νὰ ἔβγουν ἀποκρισάριοι κ' οἱ Τούρκοι νὰ συβάσουν
- 20 καὶ νὰ συμβουλευτούσινε τὴν Κρήτην νὰ μοιράσουν,
 γιὰτὶ ὁ βηζύρης ὄλπιζεν πῶς δὲν μπορὰ τὴν πιάση
 τὰ κερδεμένα νὰ κρατοῦν κ' ἡ μάχη νὰ περάση.
 Χαράτζει νὰ πλερώνουε κι' ἀπέκει νὰ γυρίζουν
 κι' ὡσὰν καὶ πρῶτας τὰ χωριά οἱ ἄρχοντες νὰ ῥίζουν.
- 25 Πάλε Χανιά καὶ Ρέθεμνος, ὅπου ἔχανε τοῦ δώση,
 ὅπου ἐπροσκυνήσανε, καὶ χρόνοι εἶναι τόσοι,

376

1 Καράβη - πρिकाμένη. — 2 φόνους. — 3 φτεαν. — 4 πλίσια. —
 5 ἄλοὶ πῆτοι - κρίσιν. — 8 βρισ. — 9 τίχη. — 10 γῆν. — 11 νησῆ. — 12 τὸς
 ἀποῦ - βρῆκαν. — 15 σημερινῆ. — 16 πίκρα. — 18 ἀμηνύσανε - ἄρματα. —
 19 ἀποκρισάριοι - σιβάσουν. — 20 συμβουλευτούσινε - μηράσουν. — 21 βηζύρης
 ὄλπιζεν. — 22 περάσει. — 23 χαράτζει - πλερώνουσαι - γυρίζουν. — 24 ὡσὰν -
 πρῶτας. — 26 ἐπροσκυνήσαναι - τῶση.

ἐκεῖνα νᾶν τοῦ βασιλεῦς κ' ἡ Κρήτης νᾶν δική σας
κί' ἂν εἶναι καὶ θελήσουνε, ἔχετε τὴν ζωὴν σας.

Οἱ Τούρκοι τοῦτο εἶπανε, πῶς τοῦ βηζύρη γνώμη
ἐκεῖνο ἀποφάσισε, καὶ νὰ γραπτοῦν οἱ νόμοι.

5 Καὶ ἔγραψαν το ἔς τὴν Βενετιά, ἂν εἶναι θέλημά τους.
γιὰ νὰ μοιράσουν τὸ νησί, ὡσὰν ζητοῦν τοὺς πάτους.

Μὰ τότες εἶχανε γραφή, ποῦ νᾶθελα βουλήση,
ὅπου τὴν Φράντσια βασιλῆρ πῶς πέμπει νὰ βοηθήση
λαὸ πολὺ καὶ κάτεργα, καράβι' ἀρματωμένα

10 μὲ καθαλιέρους κί' ἄρματα, Φραντσέζους φορτωμένα.
Κί' ὁ πρίντσιπες σὰν τὸ ἔμαθε, ἤθελεν τὸ πιστεύση,
σὰν εἶδασινε τὴν γραφήν, πῶς θέλει τοῦ τσοι πέψη.
Καὶ γράφουν τὴν ἀπόκρισιν, ἂν εἶναι καὶ θελήσουν
οἱ Τούρκοι νὰ μισεύσουν καὶ τὸ νησί ν' ἀφήσουν.

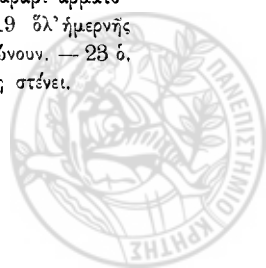
15 Ὁ γενεράλες ταῖς γραφαῖς πιάνει καὶ ταῖς διαβάζει
καὶ τοὺς ἀποκριτάριους ἔπου τοῦ βηζύρη κράζει
κ' εἶπέ τως τὴν ἀπόκρισιν πῶς δὲν μπορὰ γενούσιν
ἢ σύβασαις, ὅπου ζητᾶ, κί' ἔτσι ἄς τσοι πολεμοῦσιν.

20 Ὁλημερνῖς ἀρχίζουνε τῆ μπόμπαις νὰ πετοῦνε
κί' ὁ πόλεμος δὲν ἔπαυτεν τ' ἄρματα νὰ κτυποῦνε.
Ἐς τὴν Ἄμμον νὰ μαλώνουσιν, ἔς τοῦ Δερματὰ νὰ χώνουν
κλαδιὰ καὶ χῶμα, τὸν γιαλὸν ὄγια νὰ θεμελιώνουν
τριτζέραις εἰς τὸ πέλαγος, ὧ τέχνη πιστεμένη!
τὸ βάθος νὰ γεμίσουνε νὰ στέχη καὶ νὰ μένη.

25 Χῶματα τότες πάσινε κ' ἐκεῖ ἔς τὸν τόπον μπαίνει
καὶ ρίχτουν τα ἔς τὸ πέλαος κ' ἔνα καστέλλι σταίνει,

377

2 ἀνεῖναι - ἔχεται. — 3 εἶπαναι. — 6 μῆράσουν. — 9 καράβι' ἀρματο-
μένα. — 12 ἴθασυνε. — 17 ἀπόκρισιν. — 18 σῆβασαις. — 19 ὄλ' ἡμερνῖς
ἀρχηζουναί. — 20 κτηποῦναι. — 21 χώνουν. — 22 ὁ γιά - θεμελιώνουν. — 23 ὁ.
— 24 γεμήσουναι - στέκει. — 25 πάσουναι - μπένει. — 26 Καστέλι, στένει.

- γὰ νὰ κολλοῦν τῶν караβιῶν, ποῦ ἔμπαϊναν ἔς τὸ Μανδράκι
 κ' οἱ Τούρκοι ἔς ταῖς τρηντζέραις τῶς ἤτουνα τόσοι λάκκοι
 καὶ σκεπαστοὶ σιμόνουσιν, τὰ χῶματα ἐβρίξαν,
 ὅπου ἔχανε ἔς τὸ χάλασμα κι' ὄλον τὸν τόπου ἄνοιξαν.
- 5 Ἐ τὴν χώραν μέσα σκάπτοντας, ἐμπήκανε λιγάκι
 καὶ τουφεκιάς ἀσχόλασταις ἐβρίκτασι οἱ Φράγκοι.
 Μὰ ἔχανε λάκκους καὶ φορτιὰ μέσ' ἀπὸ ἑκεῖ νὰ πᾶσι
 καὶ ρίξουνε τὰ χῶματα, νὰ μὴν ἔμπορ' ἀπεράση.
 Οἱ σαρμπανέρ' ἐπέσανε καὶ δὲν τῶ ἀπολοῦσαν
- 10 μπόμπαις ἀπάνω τῶν Τουρκῶν, μὰ οἱ Τούρκοι ἐπετοῦσαν
 ἀσχόλασταις ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀπὸ ἄποῦ ἄποῦ φουσσάτον
 κ' εἰς τὰ μουράγια τρίγυρα κ' εἰς ταῖς τρηντζέραις κάτω
 γρανάταις τόσαις μπρόντζιναῖς, ἕγιὰ νὰ τοὺς σκοτοῦνον,
 κ' οἱ ζωντανοὶ νὰ σκάπτουνε λάκκους, γιὰ νὰ τοὺς χῶνον.
- 15 Ἐ ὄλην τὴν χώραν νὰ θωρῆς κ' ἤτουνα σκοτωμένοι,
 νὰ κείτουνται καὶ τὸ ἑκκλησιαῖς περίσσοι λαβωμένοι
 Καὶ τὰ μουράγι' ἐδέσανε κ' εἶχάν τ' αὐτὰ κερδεμένα,
 ἔς τ' ἀγίου Ἀνδρέα τὴν μερὰν, ἔς τὰ καταχαλασμένα.
 Καὶ νὰ γρικᾶς ἔς ἕναν καιρὸν τὰ βόλια νὰ σβουρίζουν
- 20 καὶ τὰ κανόνια τρίγυρα τῆς χώρας νὰ μουγκρίζουν
 καὶ τὰ φορτιὰ τ' Ἀγαρηνοῦ βόλια γιὰ νὰ πετοῦσι,
 τοσοῦ τοίχους μέσα τῶν σηητιῶν νὰ δίδουνε, νὰ σποῦσι.
 Τότες ἐσυμβουλευθήσαν κι' εὐρήκασινε τρόπον
 καὶ τὴν παλάδ' ἀνοίξανε κ' ἐκάμασινε τόπον,
- 25 ἡ βάρκαις γιὰ νὰ μπαίνουσι, νὰ φέρνουσινε πρᾶγμα
 κ' εἰς τὴν μερὰ τοῦ Δερματᾶ ἐδέσασινε φράγμα,

378

1 κολλοῦν - μανδράκη. — 2 τρηντζέραις - λάκοι. — 3 ἐβρίξαν. — 5 χῶ-
 ραν - σκάπτοντας - λιγάκι. — 6 ἐβρίκτασι. — 7 λάκκοι. — 8 ρίξουναι - ἀπερά-
 σει. — 12 τρίγειρα. — 13 σκοτοῦνον. — 14 σκαπτοῦναι - χῶνον. — 15 ὄλην-
 θωρῆς - σκοτομένοι. — 16 κήτουνται - λαβομένοι. — 17 ἐδέσαναι. — 20 τρίγυρα τῆς
 χώρας. — 22 τῆς τῆχους - δίδουναι. — 23 εὐρίκασιναι. — 24 ἀνοίξαναι. — 25 οἱ
 - μπένουσι. — 26 ἐδεσσασιναι.

- όπου ἔκολλουσιν τὰ φορτιὰ καθημερινῶ κι' ἀνοίγαν
 ἢ βάρκικαις καὶ βουλούσανε καὶ τὸν λαὸν ἐπνίγαν.
 Ἀπόκει ἐμπάζαν τὸν λαὸν καλὰ κι' ἂν ἐκολλοῦσαν
 κι' ἂν ἔτυχε καὶ θάνατος, ἢ βάρκικαις δὲν ἐσποῦσαν.
- 5 Μ' ἀπήτις ἐπεράσανε κ' ἐμπήκασινε μέσα,
 ἐσκοτωθήκασιν πολλοὶ Ἀγαρηνοὶ καὶ πῆσα·
 κι' ὅσον τοὺς καίγαν τὸ συχνιὸ ἐκεῖνοι ἐδουλεύγαν
 κ' ἐμπαίναν καὶ τοὺς διώχνασιν, κ' ἐκεῖνοι δὲν ἐφεῦγαν.
 Κι' ὁ γενεράλης βλέποντας μέσα νᾶναι μπασμένοι
- 10 κι' ἀπὸ Κορφοῦς καὶ Ζάκυνθος αἶδα ν' ἀναμένῃ
 κ' ἐκεῖνοι νὰ μὴν ἔρχονται κι' ὁ Τοῦρκος νὰ σιμώνῃ,
 ὤρισε καὶ τὰ κάτεργα πέμπει καὶ ξαρματώνει.
 Καὶ τὰ χοντρά τὰ κάτεργα γδύνουν κι' ἀρσύλια μένουν,
 τοὺς κατεργάρους ἔφερον νὰ σκάπτουν καὶ νὰ μπαίνουν
- 15 ἔς τὴν χώραν νὰ δουλεύγουνε, χῶμα νὰ κουβαλοῦνε,
 ταῖς ἄγκραις νὰ γεμίζουνε, χαντάκια νὰ γενοῦνε·
 καὶ μέρος γιὰ νὰ πολεμᾷ τῶν Τούρκων ταῖς τριντζέραις 379
 καὶ βρέχανε ἢ σαῖττιαις κ' ἔρχοντα σὰν ἀστέρες
 τὰ βόλια καὶ τρυπούσανε τὰ χῶματα κ' ἐφράσαν
- 20 καὶ καίγοντας, ἐσήκωσε τὰ τεῖχη καὶ τὰ πιάσαν.
 Κι' ὅσοι σολντάδοι ἦτον ἐκεῖ ἀπάνω, ἀποθαῖναν
 κ' οἱ Τοῦρκοι ἦτον σκεπαστοὶ κ' εἰς κάθε ὥρα μπαίναν.
 Ἐστέκανε ἀδυνατά, ἀμμ' ὅλοι ἐδειλιούσαν
 ὅπου τὰ βόλια τὰ πολλὰ, ὅπου τῶν ἐπετοῦσαν.
- 25 Τὰ χῶματα ἔκυλούσανε κ' ἔρχοντα κι' ἀνεβάζαν
 τόσα ψηλά, καὶ τὸ ταχὺ πάλε τὰ κατεβάζαν.

1 κολλοῦσαν. — 2 οἱ - βουλούσαναι - ἐπνίγαν. — 6 ἐσκοτωθήκασιν. — 7
 κέγαν - σιχνιό. — 8 ἐμπέναν - διώχνασιν. — 9 βλέπωντας - νάσαι. — 10 αἶδα.
 — 11 σημάδνει. — 12 ὄρησε - πέμπη - ξαρματωνει. — 13 χωντρά. — 15 δου-
 λεύγουσαι. — 16 γεμίζουσαι - γενοῦναι. — 17 τρυτζέραις. — 18 βρέχαι. —
 19 βόλια - τρηπούσαναι. — 20 κέγωντας ἐσήκωσε - τύχοι — 23 ἐδειλιούσαν. —
 25 κοιλοῦσανε - ἀναιβαζαν — 26 φυλλά - πᾶλλαι - καταιβάζαν.

- Κ' εἰς τὰ καντούνια νὰ θωρῆς τὴν γῆν κοκκινισμένη
 ἀνθρώπων σάρκαις μοιραστὴ κι' αἱματοκυλισμένη.
 Ἐσειοῦντα τὰ καμπαναριά, καμπάναις νὰ λαλοῦνε
 καὶ νὰ μὴν ἔχουν φύλαξιν ποθὲς νὰ φυλακτοῦνε.
- 5 Νὰ θάπτουν δὲν ἐφτάνασι, οὐτ' ἔχανε ποῖοι σκάπτουν,
 νὰ κάνουσι μνήματα, νὰ σέρνουν νὰ τοὺς θάπτουν,
 γιατί τὸ βόλι ἤρχεντο ἐπὰ κ' ἐκεῖ νὰ δίδη
 καὶ βλέπανε καθημερνῶ θανατερόν σκοτεῖδι.
 Ἵς τὴν Βενετιὰ ὠρδυνιάσανε σβίγα γιὰ νὰ ἔμπορῶνε
- 10 Ἵς τὸ Κάστρο νὰ τὴν στείλουνε καὶ τὸ καιρὸν νὰ βροῦνε,
 γιὰ νὰ σηκώνουν τὸ νερόν καὶ μέσα νὰ τὸ ριζοῦν
 εἰς ταῖς τριντζέραις τῶν Τουρκῶν ἀπάνω, νὰ τοὺς πνιζοῦν.
 Μὰ πρίχουν τὴν ἐσώσουνε, οἱ Τοῦρκοι τὸ μαθαίνουν,
 πῶς ἔχουνε νὰ στείλουνε τέχνη νὰ τοὺς λιγαίνουν
- 15 καὶ μέσα εἰς τὸν ἀρσενᾶ εἶχαν τὴν δοκιμάση
 κι' ὁ πρίντσιπος νὰ τὴν ἐδῆ, εἶπεν νὰ τὴν χαλάση,
 γιατί δὲν εἶχεν προκοπὴν, τὴν ἔξοδον ἐχάσαν
 καὶ τότες εἰς τὰ μαγατζιά τὰ ξύλα τῆς ἐμπάσαν.
 Ἐβάλασιν ὀρδινιά τριντζέραις γιὰ νὰ κάμουν
- 20 κ' ἐμπαίνασιν κάτω βαθειὰ κι' ἄξιον τεχνίτην βάνουν,
 μιὰ μίνα γιὰ νὰ κάμουν καὶ νὰ τὴν ὀρδυνιάσουν
 καὶ νὰ τὴν ἐφορτώσουνε καὶ νὰ τὴν ἐσκεπάσουν.
 Κ' οἱ Τοῦρκοι νᾶχουν λογισμὸν νὰ τὴν ἐκαρτεροῦσιν
 τὴν σβίγα, ὅπου ἔλεγασιν, ὄλοι νὰ τὴν ἐδοῦσιν.
- 25 Μὰ σὰν δὲν τὴν ἐστείλασιν, ὁ Τοῦρκος ἐν τῷ ἄμα,
 τεχνίταις ἐκαλέσανε καὶ ἔγριχησε τὶ κάμαν.

380

1 θωρῆς - γῆν κωκονησιμένη. — 2 μηραστὴ - ματωκηλησιμένη. — 3 εἰσι-
 οῦντα. — 4 φυλακτοῦναι. — 5 εὑτάνασι. — 8 βλέπαναι. — 9 ὀρδυνιάσανε. —
 10 στείλουναι - κερὸν - βροῦναι. — 11 σικῶνουν. — 13 ἐσώσουναι. — 14 ἔχου-
 ναι - στήλουναι - λιγένουν. — 15 ἤχαν - δοκημάση. — 16 πρίντζηπος - ἐδεῖ. —
 19 ἐβάλασιναι ὀρδινιά τριντζέραις. — 20 βαθιά. — 21 μίνα. — 22 ἐφορτώσου-
 ναι. — 24 ὄλοι. — 25 ἄμα. — 26 τεχνίταις ἐκαλέσαναι.

- Ἔνα κανάλε κάμωνοντας ἐσκάπτανε καὶ ᾤτᾳσαν.
 τὴν θάλασσαν ἐμπώσανε κ' εἰς λάκκον τὴν ἐμπάσαν.
 Κ' οἱ Χριστιανοὶ ἐσκάπτανε κάτωθεν κι' ὀρδινιάζουν,
 κ' ἤτωνα ἑκεῖ πολλὸς λαός, τὰ χῶματα νὰ δειάζουν
- 5 καὶ μέσα ὁποῦ ἔσκάπτανε, οἱ Τούρκοι ἐτρυπῆσαν
 καὶ ρίκτοντας τὴν θάλασσαν, τοὺς λάκκους ἐγεμίσαν.
 Κι' ὅσοι ἂν ἤτωνα ἔδεκεῖ, ἐτότες ἐχαθῆκαν,
 πληθαίνοντας ἢ θάλασσα, ὅλοι τως ἐπνιγῆκαν.
 Μὰ τότες ὁ καλόγερος μὲ τοὺς Ρωμαίους σώνει
- 10 εἰς ταῖς τριντζεραῖς καὶ φορτιά καὶ Τούρκους θανατώνει.
 Ἐδιώχε τοὺς Ἀγαρηνοὺς σὰ νὰ ἔτωνα λιοντάρη,
 σὰν ἔλεφαντας τοὺς ἔπλεκεν καὶ πέφταν καβαλάρη.
 Κι' ἂπ ὅντε ἤθελεν ἐβγῆ σοὶ Τούρκους νὰ γρικῆσουν,
 εἶχανε πλείσια τὴν χαρὰν, τὸν πόλεμον ν' ἀρχίσουν.
- 15 Κι' ἀπῆτις τοὺς νικούσανε, ἐκάναν πανηγύριν,
 χαραῖς, τραγούδια, λουμπαρδιαῖς ἔς τὸ πείσμα τοῦ βηζύρη.
 Γενεραλέοι ἔπесαν κι' ἄρχοντες πρεβεδώροι,
 καπετανέοι, δούκιδες κι' ἀφέντες σενατόροι
 καὶ κολονέλλοι θαυμασσοί, σολντάδοι μαθημέοι
- 20 καὶ κείτουντα ὀλόζορκοι τσῆ στράταις μαυρισμέοι.
 Λύπην δὲν εἶχανε καμιμιά οὔτε νεκροὺς νὰ ἔδοῦσι,
 μόνον τὸν ἴδιον θάνατον ὅλοι νὰ καρτεροῦσι. 381
- Μ' ἀπῆτις ἐσκοτόνουντα, οἱ ζωντανοὶ τοὺς ἔδύναν
 κ' ἐπαίρνανε τὰ ρούχα τως κι' ὀλόζορκοὺς τσ' ἀφίναν.
- 25 Τὰ χόρτα ὅσον βρέχουνται, ἔς τὴν γῆν χλωρὰ κρατοῦνται
 ἀμμὲ σὰν λείψη, ψήγουνται κ' εἰς ἔλιγον καταλοῦνται,

1 ἔνα - κάμωνοντας ἐσκάπτανε. — 2 ἐμπόσανε. — 3 ἐσκάπτανε - ὀρδινιάζου. — 4 πολλὸς - διαάζου. — 5 ἐτρύπισαν. — 6 ρήκτωντας - ἐγεμήσαν. — 7 ἀνείτωνα. — 8 πλοθένοντας - ὅλοι. — 9 ῥωμαίους. — 10 θανατώνει. — 11 ἐδιώχε - λιοντάρη. — 12 πλέκωναι. — 14 ἤχαναι - ναρχήσουν. — 15 πανηγύρη. — 16 πείσμα - βηζύρη. — 17 πρεβεδώροι. — 18 δούκιδες - σενατόροι. — 21 λήπην - δηνήχαναι καμιμιά. — 22 ἴδιον. — 24 ἐπερναι - ρούχα - ὀλόζορκοὺς. — 25 γῆν. — 26 λήψει.

- γιατί σὰν ἐτελειώσανε οἱ ἄρχοντες καὶ ὄσωσαν,
οἱ Κρητικοὶ ἐπέσανε ἔς ἄγρια χέργια τόσαν.
Τότες πολλὰ πλεούμενα ἐφτάξανε ἔς τὴν Τίαν
κ' ἤτρουνα τὰ Φραντζέζικα μὲ περίσσια βίαν
5 κάτεργα πονεντίνικα, Μαλτέζικα ἐμπῆκαν
Ρωμάνια, Φιορεντίνικα γιὰ πόλεμον ἐβγήκαν,
καράβι, ὁποῦ κ' ἄραζανε μεγάλο Ἄρμιράντε
κ' εἶχε κανόνια τρίγυρα καὶ Τούρκους δὲν φοβάται
κι' ἄλλα καράβια μὲ λαὸν σὲ τούτα ὅλα ἦτον
10 κ' ἓνα μεγάλον πρίντσιπον καὶ νὰ τὸ γράψω, φρίττων!
ὅλους τοὺς ξεβαρχάρισε καὶ τ' ἔφεραν τὴν νύκταν,
γιατὶ λουμπάρδαις τὰ φορτιά ἔς τὸ πέλαος ἐφρίκταν.
Κ' οἱ Τούρκοι τόσα ἄρμενα νὰ βλέπουν, ἐτρομάξαν
κ' εἰς τὸ παβγιόνι τ' ἀφεντὸς βηζύρη ὅλοι ἐράξαν.
15 Εἶχασι φόβον πῶς λαὸν ἐκεῖ πολὺ ἔφεραν,
γιατὶ τὰ συντηρούσανε ὅλα ἔς τὴν Τία πέραν.
Νὰ ρίκτουν τόσαις λουμπάρδαῖς, τρομπέτταις νὰ λαλοῦσιν,
τὰ φλάμπουρα ν' ἀνοίγουσιν καὶ βόλια νὰ πετοῦσιν,
γιὰ νὰ σιμώσουν ξαφνικὰ κι' ἀπάνω τῶς νὰ δράμουν
20 καὶ τοῦ βηζύρη λέσινε τί ἔχουσιν νὰ κάμουν.
Μ' ἀπῆς ἔς τὴν χώραν μπαίνουσιν, λαὸν ἔθελε γεμίση
καὶ πᾶσα ἓνας ἔτρεχεν νὰ βγῆ νὰ πολεμήση.
Ἄνάπαυσιν τοὺς ἔδωκε καὶ σπήτια νὰ σταθοῦσιν
καὶ βρώσαις γιὰ νὰ τρώσινε σὲ μέραις καὶ νὰ ἴδουσιν
25 τσοὶ Τούρκους πῶς μαλόνουσι τσοὶ λάκκους, ὁποῦ κ' ἄναν,
τση μίναις, ὁποῦ καίγανε καὶ πόλβερη ἐβάναν.

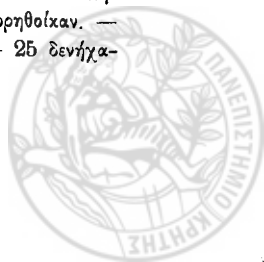
382

1 ἐτελιόσαναι - ἄρχοντες. — 2 ἐπέσαναι - ἄγρια. — 3 ἐφτάξαναι. — 4 φραντζέζικα μὲ περίσσια. — 5 μαλτέζικα. — 6 φιορεντίνικα. — 7 καράβι - μεγάλω. — 8 τρύγυρα - φοβάτε. — 9 ὅλα. — 10 πρίντσιπον - φρίττων. — 11 ὄλλους - ξεβαρχάρισε. — 12 ἐφρίκταν. — 13 τούρκοι. — 14 παυγιώνη - βηζήρη. — 15 πολλύ. — 19 σιμώσουν. — 20 βηζήρη λέσιναι. — 21 πένουσιν - γεμίση. — 22 βγῆ. — 23 ἔδοκεν. — 24 βρώσαις - τρώσαναι. — 26 τζοὶ μῆναις - κέγαναι.

- Τὴν μάχην τὴν ἀσκόλασθην, τὰ βόλια, ἴπου ἴσκορπούσαν,
ταῖς σαίττιαῖς ὅπου ῥχστα τουφέκια, ἴπου ἴκτυπούσαν.
Κι' ὁ γενεράλης εἶπέν τω λίγον νὰ σταματήσουν
καὶ ἴτύχαινε τὴν ὀρδινιά τ' ἀφέντη νὰ γρικῆσουν.
- 5 Μὰ ἐκεῖνοι δὲ ἐκούσανε, μ' ἐθέλησαν νὰ βγοῦσιν
καὶ τὸ σπαθὶ τ' Ἀγαρηνοῦ πῶς ἔκοφτε νὰ ἴδοῦσιν
κ' ἐχαίρουντα πῶς βγαίνουσιν τσ' Ἀγαρηνοὺς νὰ δώσουν
θάνατον εἰς τὸν ἔχθρόν, τὸ Κάστρο νὰ γλυτώσουν.
"Ὀλ' οἱ Φραντσέζοι μὲ σπουδὴ ἐθέλασιν νὰ ἔβγουν
- 10 κ' ἤλεγα σὰν τοὺς ἴδούσινε, οἱ Τοῦρκοι ὄλοι φεύγουν.
Κι' ὁ μουσ' Ἀντρέας ἤλεγεν κ' ἀφέντης Μορεζίνης
καὶ ἄλλοι, ὅπου ἴξεύρασι ὄλην τὴν μάχην κείνη,
ὅπου ἴς τὴν χώραν ἴτουνα μέσα κατοικισμένοι
κ' ὄλημερνὶς ἐσκάπτανε κ' ἴστεκαν λυπημένοι
- 15 οἱ Χριστιανοὶ κ' ἐκδέχουνταν ἔξω νὰ τῶν ἐδοῦσιν
νὰ τρέχουνε μὲ τ' ἄρματα, γιὰ νὰ τῶν ἐκολλοῦσιν.
Κ' ἴ μπάλαις πλείσαις νἄρχουνται ἀπάνω τως νὰ τρέχουν
τὰ αἵματα σὰν ποταμὸς καὶ νὰ μὴν δὲν κατέχουν.
Μὰ σὰν ἐμπῆκεν ὁ λαός, ἐπαρηγορηθῆκαν
- 20 καὶ θὰ τοὺς ἴλευθερώσουνε καὶ στραταῖς εὔρεθῆκαν
κ' εἰς τὴν καρδιά ἴχανε χαράν, κ' ἄλλ' εἴχανε τὴν πίκραν
κ' εἰς τὴν προθυμερία τως, ὅπου ἴχαν, ἴνηρηθῆκαν
πῶς ἴχουνε νὰ λάβουνε ἐνάντιον σὲ λίγον,
σὰν ἴτυχε ἴς τὴν Κάντιαν τότε ὁ ἴΑλμερίγον.
- 25 Κ' οἱ γενεράλοι νὰ τὸ ἴποῦν δὲν εἴχασινε στόμα
κ' εἰς τὴν ἴπερηφάνειαν τσοἴ τρεμε καὶ τὸ χῶμα.

1 μάχην. — 2 κτυπούσαν. — 3 σταματίσουν. — 4 τύχαινε. — 5 ἐκού-
σαναι — ἐθέλοισαν. — 7 βγιένουσιν. — 8 γλητόσουν. — 9 ζυγουν. — 10 δού-
σηναι. — 11 μορεζίνης. — 12 ὄλην — μάλην κείνηνης. — 14 ἐσκάπταναι — λοιπη-
μένοι. — 16 ἄρματα — ἐκολοῦσιν. — 17 οἱ — πλίσες. — 19 ἐπαρηγορηθοῖκαν. —
20 λευθερώσουναι. — 22 προθυμερία. — 23 ἴχουναι — λάβουναι. — 25 δηνήχα-
σουναι. — 26 ἴπερηφάνειαν τζοἴτρεμε — χῶμα.

- Σὲ βίον ὁποῦ εἶχανε, ἔς τὴν ἐξοδιὰ ἴπου ἴκαναν
 χρουσάφι, ἀσήμι ἄμετρον, ποῦ σὰν ἄμμον ἴβγάναν
 μονέδαις, ὁποῦ εἶχανε νὰ παίρνοῦσι νὰ τρώσιν
 καὶ νὰ ἴμιλοῦν τῶν Κρητικῶν μὲ σπλαγχνωσύνη τόσην,
 5 ὁποῦ ἔς τὸ Κάστρο ἴδείχανε σὰν νὰ ἴτονε δική τως,
 σὰν νὰ ἴθελέ ἴσται ἴνόποιοι ἐκεῖνοι μοναχοί τως.
 ἴθεῖλανε κι ὁ πρίντσιπος, ποῦ τῷ ἔσερνε νὰ ἔβγη,
 καὶ ἴύχαινε καλὸν καιρὸν ἐτότες νὰ γυρεύγη
 καὶ τὸ λαὸν τῷ ἐδιάλεξεν καὶ καβαλιέρους παίρνει
 10 τὴν νύκτα καὶ τοὺς ἔβγαλεν ἔς ταῖς πόρταις καὶ τοὺς φέρνει
 εἰς ταῖς τριντζέραις νὰ σταθοῦν, ὄγια νὰ πετακτοῦσιν
 ἔξαφ᾽ ἀπάνω ἔς τὸ φορτί τσοῖ Τούρκους γιὰ νὰ βροῦσιν,
 γιὰ νὰ μὴν ἔχουσε καιρὸν τῷ ἄρματα γιὰ νὰ πιάσουν,
 νὰ ἔμπουν νὰ τοὺς εὔρουσιν μέσα, νὰν τοὺς χαλάσουν.
 15 ἴΑπὸ τὴν χώραν ὀρδινιὰ ἔδωκεν νὰ μὴν βγοῦσιν
 σολντάδοι εἰς τὸν πόλεμον νὰ τῶνε βοηθοῦσιν,
 γιὰτι καυχούντα μοναχοί πῶς ἔχουν νὰ κερδέσουν
 καὶ τὸν βηζύρη γιὰ νὰ βροῦν πρῶτον νὰ τόνε δέσουν.
 Μ᾽ ἀπῆς ἐτοῦτ᾽ ἔβγήκανε καὶ δεῦτεροὶ ἔβγήκαν
 20 μὲ δίχως ἀνακάτωσιν, πλειὰ ἴκειθες ἐσταθῆκαν.
 Καὶ πάλε κι ἄλλους ἔβγαλεν, ὀπίσω νὰ ἴκλουθοῦσιν,
 τοὺς ἴμπροστινοὺς νὰ βλέπουνε καὶ νὰν τοὺς καρτεροῦσιν,
 ὅποιοι θὰ φύγουν ἀπὸ ἴκει, ποτε νὰ μὴν τῷ ἀφήσουν,
 μόνον νὰν τοὺς φονεύγουσιν γῆ ἴπίσω νὰ γυρίσουν.
 25 ἴΕτὸ ἔχανε τὸ θέλημα γιὰ νὰ γενῆ νὰ μείνη
 ὁποῦ τὸν πρίντσιπέ τωνε, ὄγια νὰ μὴν μακρύνη.

1 σέβιον ὁποῦ φράναι. — 2 χουσαφ᾽ ἀσήμη - εὐγάναν. — 3 ἴχαναι. —
 5 δίχανε. — 6 ντόποιοι - μοναχή. — 7 ἔθελαναι. — 8 ἴύχαινε - γιρεύγει. — 9
 πέρνει. — 10 εὐγαλεν. — 13 ἔχουναι - ἄρματα. — 18 βηζύρη - πρῶτον. — 19
 εὐγήκαναι. — 20 πλιά - ἐσταθοῦκαν. — 21 πάλαι - ὀπίσω νακλοῦθουσιν. — 22
 ἴμπροστινοὺς - βλέπουναι. — 23 ὅποιοι - φύγουν - ἀφίσουν. — 24 ὀπίσω - γηρή-
 σουν. — 25 γενεῖ - μῆνει. — 26 πρύντζη πέτωναι.

- Χιλιάδες δύο βγαίνουνσιν κι' ὁ πρίντσιπος ἔς τὴν μέσσην
καὶ τρέχουνε μὲ τ' ἄρματα, δίχως κανεὶς νὰ πέσση.
Κ' οἱ Τούρκοι νὰ τοὺς δούσινε τὴν νύκτα ὄλ' ἐκεῖνη,
ἐφύγανε ἀπ' τὸ φορτί, κι' ἀφανισμὸς ἐγένη·
- 5 καὶ τὸ φορτί ἐπιάσανε, τὰ Τούρκικα κανόνια
κι' ὅσα ἔχασινε τρίγυρα σταμένα ἔκει παβιόνια.
Καὶ ἀπὸ πίσω σιγανὰ ὄλοι τῶν ἀκλουθοῦσαν
κι' ἄλλοι νὰ τοὺς βλέπουσιν, τὸν Τούρκον ἔκρτεροῦσαν,
νὰ μὴν δὲν τρέξουν ξαφνικὰ κι' ἀπάνω τως κτυπήσουν
- 10 καὶ σὰν τοὺς δούν μὲ τ' ἄρματα, τὴν νύκην τως θ' ἀφήσουν.
Κι' ὁ πρίντσιπος σὰν ἔπιασεν ἐκεῖνο τὸ φορτίνι,
εἰς τοὺς Φραντζέζους μὲ βοή χαρὰ πολλὴ ἐγένη.
Ἐρρίξασινε τουφεκιαῖς καὶ τὰ κανόνια ξάπτουν
οἱ Τούρκοι γιὰ ν' ἀκούσουνε, γιὰ νὰ κτυπᾷ ἡ καρδιά του.
- 15 Βηζύρη, γιὰ νὰ φοβηθῆς, πῶς ἦλθε νὰ σὲ πιάση,
πῶς ἦλθε καὶ τὴν μάχην σου ὄλη θὲ νὰ χιλιάση.
Ξανάστροφα θὲ νὰ σοῦ βγῆ τώρα, Φραντζέ' ἡ μάχη
καὶ βλέπε κ' ἡ ξεφάντωσις μὴ τύχη αἷμα νάχη.
Καὶ πῶς τοῦ βασιληοῦ τῶνε ἡ μπόρεσαις ἐφτάσαν,
- 20 ἔς τὸ πρῶτον ποῦ ἐβγήκανε κ' ἕνα φορτί ἐπιάσαν
τὴν νύκτα καὶ τὸ πῆρανε δίχως νὰ πολεμήσουν
καὶ φύγαν κ' οἱ Ἀγαρηνοί, μὴ δὲ τοὺς καταλύσουν.
Ἐκεῖ βαρέλια μπόλυμπερη εἰς τὸ φορτί ἀφήκαν
κι' ὄγια νὰ κάμουνε χαραῖς, τ' ἀνάψαν κ' ἐκλήκαν
- 25 ὁ πρίντσιπος μὲ τὸν λαὸν καὶ τὸ φορτί νὰ πέσση.
καὶ τότες μὲ λίγη φωτιὰ βγαίνουν ἀπὸ τὴν μέσσην.

1 βγίνουσιν - μέσσην. — 2 τρέχουσι - ἄρματα - πέσει. — 3 δούσιναι - ὄλ
ἐκεῖνη. — 4 ἐφύγαναι - ἀφανισμός. — 5 ἐπιάσαναι. — 6 ὅσα χασιναι τρίγυρα.
— 7 πῆσω. — 9 κτυπίσουν. — 10 ἄρματα. — 11 φορτίνην. — 12 βοή. —
13 ἐρρίξασιναι. — 14 κούσουναι - κτηπά. — 15 βηζύρη - ἦλθε. — 18 τίχη
αἷμα. — 19 βασιλιούτωναι. — 21 πῆραναι. — 22 φήγαν - καταλήσουν. —
24 κάμουναί.

Ἵσσοι δ' ἐγλυτώσαν τρέχοντας μὲ φόβον νὰ γυρίσουν
 κ' ἄλλοι τῶν ἐκρούγανε, γιὰ νὰ τοὺς σταματήσουν.
 Ἴκείνοι ἀνάμεσόν τανε τότες ἐσκοτωθῆκαν,
 κ' οἱ Τοῦρκοι νὰ μαλώσουνε, ἐκεῖ δὲν εὐρεθῆκαν.

385

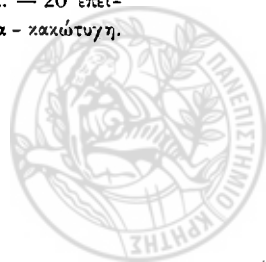
- 5 ἼΗ νύκτα ὄλη ἐπέρασεν κ' ἤτουνα μαζωμένοι
 τῆ φόσσαις κάτω τῶν φορτιῶν μαζί ἴτουνα στεμένοι.
 Κ' οἱ Τοῦρκοι εἶχαν λογισμοὺς καὶ φόβον καὶ τρομάρα,
 λογιάζοντας τί θὰ γενῆ, γρικῶντας τόσα συμπάρα
 κυττάζοντας τόσαις φωτιαῖς καὶ κτύποι, ὅπου ἴγῆκαν,
 10 κ' ἐκεῖνοι τὴν ἐπάθανε ἐτότες κ' ἐχάθησαν.
 ἼἜτσι σὰν ἐξημέρωσεν, οἱ Τοῦρκ' ἐκατεβῆκαν
 καὶ ἴκοσαν τὰ κεφάλια τως εἰς ὄλους, ὅπου ἴβρηκαν,
 καὶ ἴγῶσαν καὶ τὰ ρούχα τως οἱ Τοῦρκοι τῶς τὰ πῆραν
 καὶ τόσαις πλείσαις τουφεκιαῖς δὲν γὰρ ἴχαρὰν ἐσύραν.
 15 Κ' ἄλλοι, ὅπου ἴγλυτώσανε Φραντσέζοι, μέσα ἴμπῆκαν
 κ' ἴλεγαν γιὰ τὴν μπόλυμπερη π' ἀναψεν καὶ καῆκαν.
 Ἰθρῆνος πολὺς ἐγίνηκεν ἴς ὄλους ὅπου ἴγλυτώσαν,
 πρῶτας ὄνιὰ τὸν πρίντσιπον κ' εἰς παλληκάρια τόσαν,
 ὅπ' ἀπομείνασιν ἐκεῖ κ' οἱ Τοῦρκοι τοὺς ἐπιῶσαν
 20 καὶ τοὺς νεκροὺς καὶ ζωντανοὺς ὄλους τοὺς ἴκομματιάσαν.
 Κ' οἱ ἄλλοι, ἴπου ἴγυρίσανε ἴς τὴν χώραν, τοὺς ἐβάλαν
 ἐκεῖ, ἀπ' ὁ Τοῦρκος ἴκαιγεν μίνας καὶ τοὺς ἐχάλαν.
 Τότες τὰ πονεντίνικα δὲμὰδ' ἐσηκωθῆκαν
 κ' ἴρθανε καὶ μ' ἴνα φορτί τοῦ Τοῦρκο ἴκτυπηθῆκαν.
 25 ἸΟ Ἰρμιράντες, πῶ ἴtone καράβι δοξασμένο
 καὶ μὲ κανόνια περισσὰ ἴτουν ἀρματωμένο,

1 ἐγλυτώσαν τρέχοντας - γηρήσουν. — 2 σταματήσουν. — 3 ἀναμεσόν-
 ταναι - ἐσκοτωθεῖκαν. — 4 μαλώσουναί - ἐυρεθῆκαν. — 5 μαζωμένοι. — 7 ἴχαν.
 — 8 λογιαζῶντας. — 9 κητάζωντας - φωτιαῖς - κτύποι. — 10 ἐπάθαναι. —
 11 ἐτζη. — 12 βρεῖκαν. — 13 γῶσαν - ρούχα. — 14 πλίσαις - ἐσήραν. —
 15 γλητόσαναι - μλεῖκαν. — 17 θρῆνος - γλητώσαν. — 18 παλικάρια τῶσαν. —
 19 ἀπομείνασιν. — 20 κωματιάσαν. — 21 γειρήσαναι. — 22 ἴκεγεν μῆνας. —
 23 ἐσκοθηκαν. — 24 ἴρθαναι - κτηπηθῆκαν. — 25 δοξασμένο. — 26 ἀρμο-
 τομένο.

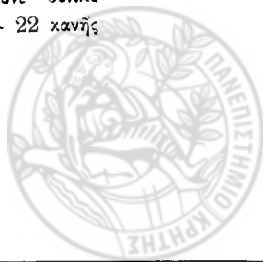
- ἐσιμῶσεν κι' ἀρχίνησεν λουμπάρδαις γιὰ νὰ φτάσῃ
ἀπάνω 'ς τοῦτο τὸ φορτί, ὀγιά νὰ τὸ χαλάσῃ.
Ἔτυγεν καί 'πεσεν ἡ σιὰ εἰς τὴν μονετζιόν του
κι' εἶδασιν οἱ Ἀγαρηνοὶ ἐκεῖ τὸν χαλασμόν του,
5 ἀπ' ἀνάψην κι' ἐκάηκεν κι' εἶδα τον οἱ ἔχθροίν του,
πῶς ἔπεσεν ἡ φήμην του τότες κι' ἡ δύναμίν του.
Ἵ ἐκεῖνο τὸ πλεοῦμενον ἀφανισμὸς ἐδόθη
καὶ νὰ τὸ σβύσουν, θάλασσαν τοῦ ῥίξαν καὶ ἔγεμώθη.
Καὶ τ' ἄλλα τὰ ἐπίλοιπα σὰν εἶδαν πῶς ἐκάη,
10 τ' ἀφίρουν καὶ γυρίζουε πᾶσ' ἕνα γιὰ νὰ πάη
'ς τὴν Τία πάλε νὰ σταθοῦν ὀγιά νὰ καρτερήσουν,
νὰ μπᾶσουν μέσα τὸν λαὸν κι' ἀπέκει νὰ κινήσουν,
νὰ πάσινε 'ς τοὺς τόπους τως νὰ λὲν τὰ γενομένα,
δοῦ ἴδανε κι' ἐπάθανε καὶ τὰ ξελουθρεμένα
15 ἄρματα τῶν Ἀγαρηνῶν, μὰ τότες δὲν τοὺς βλάψαν,
μὰ κείνοι ἐκαήκανε ἀποῦ τὴν σιὰν π' ἀνάψαν.
Καὶ τότες δίδουν ὀρδιναὶ ὅλ' οἱ Φραντσέζοι, ὅπου ἴνα
'ς τὸ Κάστρο μέσα, νὰ βγοῦνε καὶ νὰ μπαρκαριστοῦνε.
Καὶ δὲν ἀφήκασιν ἐκεῖ οὐδ' ἕνα πονεντίνον.
20 μὰ ὅλους τοὺς ἐπήρανε, καὶ πρέπει νὰ πομείνω
ὡς ἐδεπὰ τὴν διήγησιν, νὰ μὴν τὴν ξεδιηγῆσω
κι' ὡς τώρα ὅ,τι γίνηκεν, νὰ μὴν δὲν τὸ μιλῆσω
μόνον νὰ πῶ καὶ φύγανε, τὸ Κάστρο ἀρνηθῆκαν,
μὰ δὲν κατέχω βέβαια, ὅλοι ἀν' ἔφορηθῆκαν.
25 Κ' ἡ χώρα ἡ κακότυχη δίχως σολντάδους μένει
κι' εἴχανε φόβον ἄμετρον, γιὰτ' ἦτουνα ἴμπασιμένοι

1 ἐσιμῶσεν - ἀρχίνησεν. — 2 στοῦτω. — 3 ἰσιὰ. — 5 κεκάικεν - ἴδατον.
— 7 πλεοῦμενον. — 8 ἔβξαν - γεμώθη. — 9 ἴδαν - ἐκάει. — 10 τὰ φήρουν -
γηρήζουσαι. — 12 κοινήσουν. — 13 πάσιναι - τῶπος. — 14 ἐπαθάναι. —
15 ἄρματα. — 16 ἐκαίκαναι. — 17 ὅλοι φραντζεζοί. — 18 νάγουσαι. — 20 ἐπέι-
ραναι - πομῆνω. — 22 μιλῆσω. — 23 πῶ - φήγαναι. — 25 χῆρα - κακότυχη.
— 26 ἦχαναι - γιὰτίτουνα.

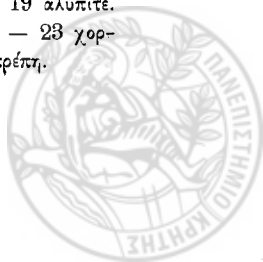
- μέσα κ' ἐκαρτερούσανε μονάχας γιὰ νὰ βγοῦσιν
καὶ τότες ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ ἔπρεπεν νὰ κοποῦσιν·
Μὰ τὴν ἀρμάδα ἔγδυσε, γιὰ ν'ἄρθουν νὰ βοηθοῦσι,
λάκκους νὰ σκάπτουνε βαθειὰ καὶ νὰ μὴν κοιμηθοῦσι·
- 5 νὰ τοὺς γεμίσουν μπόλμπερη κι' ἀπήτις ἔξω βγοῦσι,
τὴ χώρα νὰ χαλάσουνε, κ' οἱ Τούρκοι νὰ καοῦσι.
Ἐφύγασιν οἱ στρατηγοί, ὅπου ἴθιαν νὰ βοηθήσουν,
387 τσοὶ Τούρκους νὰ μακρύνουσι καὶ νὰ μοῦ τσοὶ ξορίσουν,
ὅπου ῥθανε μ' ἀποκοτιὰ καὶ μὲ πολλὰ σολτία
- 10 κ' ἡ φήμη τως ἀκούστηκε μέσα 'ς τὴ Βενετία·
κ' ἐβγήκανε προθυμερὰ ἐκείνην τὴν ἡμέρα
καὶ θάνατον ἐλάβασι μὲ τὴν δική τως χέρα.
Ἐτότεσ ἐσκοτώσανε ἕναν τως γενεράλε·
καὶ τὴ χαρὰ τ' Ἀγαρηνοῦ μέσα 'ς τὸ νοῦ σου βάλε!
- 15 νὰ φέρουν τὸ κεφάλιν του ἔμπροσθεν τοῦ βηζύρη
καὶ μπάλα νὰ τὸ παίξουνε τοῦ διπλοκακομοίρη!
Καὶ ἄλλοι, ποῦ ἴγυρίσανε κ' ἐμπήκανε 'ς τὴ χώραν,
νὰ φύγουν ἐζητούσανε τότες κατὰ τὴν ὄραν.
Εἰς λίγαις ἡμέραις ὕστερα ἐμπήκανε κ' ἐφύγαν
- 20 μέσα 'ς τὰ πονεντίνικα κ' ἐπῆραν τσοὶ κ' ἐπῆγαν
'ς τὴ Φράντσα καὶ τὸ μάθανε τὴ νίκην, ποῦ ἐπῆραν
καὶ πῶς κανεὶς δὲν ἔμεινε 'ς τὴν Κρήτην, μὰ τοὺς ὄυραν
καὶ τὸν λαόν μου ἐπήρανε, ποῦ 'τον ἡ φύλαξί μου,
σολντάδους, ὅπου δείχνανε πλεῖσα τὴ δύναμί μου·
- 25 καὶ τῶν ὀχουθρῶν ἐδώκανε δύναμι νὰ μαλώνουν
καὶ νὰ μὲ καίγουσι συγὰ καὶ νὰ μὲ θανατώνουν.

1 ἐκαρτερούσαναι. — 3 ἀρμάδα ἔγδυσε. — 4 βαθειά. — 5 γεμίσουν. —
6 τούρκοι. — 7 στρατιγοῖ. — 8 μακρύνουσι. — 10 φήμη. — 11 ἐβγήκανε -
ἐκείνην. — 13 ἐσκοτόσανε. — 15 κεφάλην - ἐμπρώσθεν. — 16 πέζουνε - δύπλο
κακό μῆρη. — 17 ἄλοι - ἴγυρίσανε. — 19 λύγαις. — 21 τήνηκην. — 22 κανῆς
- ἔμηνε - σῆραν. — 24 σολντάδους - δέχνανε. — 25 ὀχουθρῶν.

- Εἰς τ' ἄρματά τους ἤλιπιζα τὰ βρω πολλὴν ἀΐδα,
 μ' ἄς βάλω ἄλλο λογισμόν καὶ μπλεῖδ' δὲν ἔχω ἐλπίδα.
 Ἕλιπιζα νὰ μοῦ γνοιόσουςι οἱ βασιλεῖς τοῦ κόσμου
 νάλθου νὰ τοὺς φονεύσουνε, ν' ἀνοίξουνε τὸ φῶς μου,
- 5 νὰ πιάσουνε καὶ τὰ Χανιά, τὸ Ρέθεμος λυτρώσουν
 καὶ μέσα ἐδῶ 'ς τὴ χώρα μου χαρὰ πολλὴ νὰ δώσουν.
 Ρωμαῖοι ἠγαπημένοι μου, σήμερο ἀρματωθῆτε
 καὶ μὲ τὴ χάριν τοῦ Θεοῦ ὅλοι 'δυναμωθῆτε.
 Τρέξετε σὰν κατέχετε, σφάζεστε, κόψετε τσο:
- 10 κ' ἀπὸ τσοὶ λάγκους καὶ φορτιά ὅλους ἐβγάλετέ τσοι,
 γιὰ νὰ θωροῦσι τοὺς Ρωμηούς, κοντὰ νὰ μὴν σιμώνουν
 κ' εἰς τὸν πονέντε ν' ἀκουσθῆ οἱ Γραῖγοι πῶς μαλόνουν.
 Μὰ τί κυνήγι; τὸ ἔκανε ὁ γυμνωμένος χάρος
 κ' ἔκοπτε τόσον ἄνθρωπον κ' εἶχε περίσσο θάρρος!
- 15 Ὡ θάνατε ἀλύπητε, σταμάτησε κοντὰ σου,
 'ς τὸ ἄζμα, ὅπου χύνεται καὶ κλείσου 'ς τὴ φωλιά σου.
 Ποτὲ δὲν ἐγανάκτησες 'ς τὴ μέση νὰ γυρίζης
 μὲ τὸ δρεπάνι τ' ἄπονο πάντα νὰ τοὺς θερίζης,
 ζηλόφθονε, ἀδιὰκριτε, ἀλύπητε, καὶ πόσαις
- 20 ζωαῖς 'ς τὸ θάνατο κρατεῖς κ' ἀκόμα θέλεις τόσαις
 ψυχαῖς Τούρκων, Χριστιανῶν 'ς τὸν ἄδη νὰ σφαλίζης
 ἀλλόφυλων, καὶ λύπησις 'ς τὸ νοῦ σου δὲν γνωρίζεις
 καὶ δὲ χορταίνεις νὰ θωρῆς καὶ χορτασμοῦ δὲν ἔχεις
 'ς τὴ χώρα τούτη τὴ φτωχή, μ' ἀκόμη θὰ ξετρέχης
- 25 Ὡστε ποῦ νά'ναι μιὰ ζωὴ ἀνθρώπου νὰ τὴ βλάψης
 καὶ σὰ δὲν ἔχης, στανικῶς σοῦ πρέπει γιὰ νὰ πάψης.

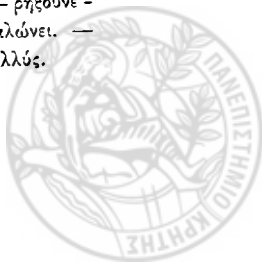
1 ἄρματά. — 2 ἄλω - μπλεῖδ'. — 3 κός μου. — 4 ἀνήξουνε. — 7 ἠγα-
 πημένοι. — 8 δυναμωθῆται. — 10 λάγκους. — 11 ξωμοῖους - σημόνουν. — 12 εἰ-
 θρεγι. — 13 κυνήγι - γυμνωμένος. — 14 ἀνθρώπων - ἔχε περίσσο θάρρος. —
 15 σταμάτισε. — 16 κλήσου. — 17 γυρίζης. — 18 θερίζης. — 19 ἀλύπιτε.
 — 20 κρατῆς. — 21 ἄδη - σφαλίζης. — 22 ἀλλόφυλων - στὸν οὔσου. — 23 χορ-
 τένης - ἔχης. — 24 φτωχή. — 25 ὥστε - νά'ναι. — 26 στανικῶς - πρέπει.

- Ξέχωρα ἔς ὄλαις ταῖς ψυχαῖς ἔπρεπε νὰ διαλέξης
 τῶν Καστρινῶν ὄλα τὰ κορμιὰ κλιάνοντας νὰ ταῖς βρέξης
 ρανίδ' ἀπὸ τὰ μάτια σου, λίγο γιὰ νὰ πλυθοῦσι,
 γιὰτὶ τὸ ἐπῆρες ξαφνικά, πρίχου νὰ καρτεροῦσι
- 5 τὸν θάνατον, καὶ τάχατες νὰ ἔτον διωρθωμένοι
 κ' ἐλεημοσύνη νὰ ἔβρασι ἐτοῦτ' οἱ φονεμένοι;
 Ὡς πότε, Τούρκου, νὰ κολλᾶς, ὡς πότε. Τούρκος, νᾶχη
 τὸ ἀνθρώπου γιὰ νὰ μοῦ χαλᾶς σὲ τούτη μου τῆς μάχης;
 Σκορπᾶ μὲ κύματα ὁ γιάλος τὸ ἄφροῦς ἔς τὸ περιγιάλι,
- 10 ἐξάρτη: λάβρα τῆ φωτιάς μὲ δύναμι: μεγάλη.
 Μιὰ πέτρα πέφτει ἀπὸ ψηλὰ μὲ βάρος γεμισμένη
 καὶ τρέχει ἔς τὰ βαθύτερα μέρη καὶ καταβαίνει
 δυὸ ἐχθροὶ συναπαντούσινε κι' ὁ εἶς τ' ἄλλου θὰ δώση,
 γυρεύγει τέλος μὲ σπαθὶ νὰ τόνε θανατώση.
- 15 Σὰν πολυαφρίση κι' ὁ γιάλος καὶ ὡσὰν πολυφουσκιώση,
 σὲ μέρει: πάλι ἤσυχᾶ τῆ μάχην του τὴν τόση
 κι' ὡσὰν ψυχώση τῆ φωτιάς ἢ φλόγα τῆ ἢ μεγάλη
 καὶ ἔβλα δὲν τῆ ρίξουε, σβύνεται: ἀγάλι, ἀγάλι.
 κ' ἢ πέτρα ὡσὰν καταβῆ, ἔς τὴ γῆ ἔρχεται καὶ σώνει:
- 20 καὶ ὡς ἐδεκεῖ τὸ τρέξιμο ἔγγιζοντας τῆ τελειόνει,
 σὰν ἀπαντήξουν κ' οἱ ἐχθροὶ καὶ σμίξουσι ἀντάμη
 καὶ νοῦς τ' ἄλλου νὰ μὴν ἔμπορῆ ποτὲ κακὸ νὰ κάμη,
 τότες τῆ μάχῃ παύτουε, ἢ ἄλλος κανεῖς λαχάινει
 καὶ γιὰ νὰ μὴ δὲν φονευτοῦν, τρέχει ἔς τὴ μέση μπαίνει.
- 25 Ἄμμη τοῦ Τούρκου ὁ πολὺς πολεμος δὲ σκολᾶζει.
 ἀμμη σὰ δράκος βλαβερὸς ρᾶσει καὶ μὲ σπαράζει.

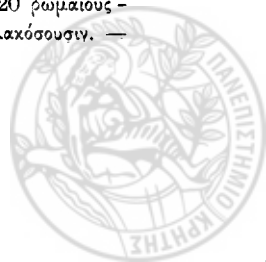
389

2 κλιάνοντας. — 3 ρανίδαπο-λόγο. — 4 γιὰ τὴ-ἐπῆρες ξαφνικά. —
 5 διορθωμένοι. — 6 ἐτοῦσι. — 9 σκορπᾶ-κίματα-περιγιάλι. — 10 ἐξάρτη. —
 11 πέφτη-ψηλὰ-γεμισμένη. — 12 τρέχη-βαθύτερα-καταβαίνει. — 13 ἦς-
 ἀλου. — 14 γυρεύγη-σπαθὶ-θανατόση. — 16 ἤσιχᾶ. — 18 εἶλα-ρίξουε-
 ἀγάλη ἀγάλη. — 19 καταβῆ-σώνει. — 20 ὡσεῖ-δεκῆ-τρέξιμο-τιλώνει. —
 22 ταλου-κάμι. — 23 ἄλος κανῆς λαχένη. — 24 τρέχη. — 25 ὁπολλός.

- Μὰ ὁ Μορεζίνης ἔλπιζε ἀΐδα γιὰ νὰ φθάσῃ,
 γιὰτὶ Ρωμαῖοι ἐπέφτανε καὶ μὲ τὸ τέλος πᾶσι.
 Λαὸ ἀπὸ τὰ κάτεργα ἔβγανε κ' ἀποθαῖνα
 κ' ἀρούλια ἐπομένασι ὅπ' ἄδειαζε ἓνα ἓνα.
- 5 Καὶ ἡ ἀρμάδα ἔστεκε 'ς τὴν Τία 'φκαιρεμένη
 καὶ νὰ τὴ χάσῃ ἐμέλλετο, καὶ τώρα τί ἀναμένει;
 Πρώτας ἡ χώρα νὰ κοπῇ καὶ τὴν ἀρμάδα χάσῃ,
 κ' οἱ Τούρκοι ὄλοι ἐστέκανε νὰμποῦσι νὰ τοὺς πιάσῃ.
 Μὰ 'σκαπτε μίναις τὸ συγνὸ κ' ἔκαιγε κάθα ὦρα,
- 10 ἀμμ' ἦτονε νοικοκυροὶ οἱ Τούρκοι εἰς τὴ χώρα.
 Κι' ἀπὸ τὴν "Αμμο δεῦτερο ἔσκαπτα νὰ περάσουν,
 εἰς τὰ ἀρσενάδαις νᾶβγουνε καὶ τὸ Μαντράκι πιάσουν·
 καὶ νὰ μὴν ἔχουσι ἐκεῖ λαὸν ν' ἀντισταθοῦνε,
 νὰ στέκουσι μὲ τ' ἄρματα καὶ νὰ τοὺς καρτεροῦνε.
- 15 Ἢ μπόμπαις τοὺς ἐπαίρνασι καὶ νὰ μὴ δὲ τὰ ἀφίνουσι
 καὶ γύρου 'ς ὄλα τὰ τειγιά αἷμα πολὺ νὰ χύνουν.
 Ἐκύτταξεν ὁ Μορεζῆς τί ἔχου νὰ γενουσι
 καὶ μνιὰν ἡμέραν ἐμέλλεν ὄλοι τως νὰ χαθοῦσι.
 "Εβγαλεν ἀπὸ τὰ μπεργαντιὰ ἀνθρώπους νὰ ἔμποροῦσι
- 20 μὲ τοὺς Ρωμαίους νὰ σμικτοῦν καὶ νὰ ὀρδινιαστοῦσι,
 γιὰ νᾶβγουσι μὲ τὴν ἀνδριά κ' ὄλοι 'ς τῶν Τούρκω δώτουσι
 κ' ἀπὸ τῆ φόσσασις νὰ ἔμποουσι ὄλοι τως νὰ μαλώσουν·
 κ' εἰς ταῖς τριντζέραις νὰ χυθοῦν καὶ νὰ μὴ φοβηθοῦνε
 νὰ τοὺς πλακώσουσιν ἐκεῖ καὶ μέσα νὰ τοὺς βροῦνε.
- 25 Κι' ὁ γενεράλες ὠρῖσε ἐτότες γιὰ νὰ βγοῦνε
 γυναῖκες καὶ μικρὰ παιδιὰ νὰ πᾶνε νὰ σταθοῦνε

1 μορεζίνης ἔλπιζε. — 2 πάση. — 4 ἀδίαζε. — 5 φκαιρεμένη. — 6 ἐμέλλετο - τώρα. — 9 μῆνες - συγνή - ἔκεγε. — 10 νῆ κοκυροί. — 11 ἄμο δεῦτερω. — 12 ἄβγουνε - μαντράκη. — 13 λαὸν ν' ἀν τισταθοῦνε. — 15 ἐπέρνασι. — 16 τηγνὰ αἷμα πολλύ. — 17 ἐκῆταξεν. — 18 ὄλο τως. — 20 βωμαῖους - σμηκτοῦν. — 21 τούρχοδόσουν. — 22 ὄλοι - μαλώσουν. — 24 πλακώσουσιν. — 25 ὠρῖσε. — 26 γύνεκαις.

- 'ς τὴν Τία καὶ νὰ πάρουσι πράγματα καὶ νὰ 'δειάζουν
 καὶ μετ' αὐτὰ οἱ Καστρινοὶ πλεῖσα κακὰ λογιάζουν,
 γιατί θὰ βγάλουν τὸν λαὸν ὅλους, μικροὺς, μεγάλους
 κι' ἀπὸ τὰ κάτεργά 'στειλε ἀνδραὶς νὰ φέρῃ κι' ἄλλους
 5 τῆ βάρκαις πού 'χανε νὰ 'μποῦν, πῶς ἔχουν νὰ περάσουν
 μὴν τῶν ἐδώσῃ λουμπαρδιά καὶ τὴν ζωὴν τως χάσουν.
 Τότες μὲ λύπη ἄμετρη ἀρχίζουν καὶ κινουσι
 μὲ δάκρυα πλεῖσα καὶ πολλὰ, τῆ βάρκαις γιὰ νὰ μποῦσι,
 τὴ νύκτα νὰ περάσουσι, 'ς τὴν Τία νὰ τοὺς βγάλῃ
 10 κ' ἐγένετονε σύγχυσις καὶ ταραχὴ μεγάλη.
 Κι' ὡσάν τσ' ἐπῆγαν 'ς τὸ νησί, τόσος λαὸς ἐστάθη,
 ἀφήκασινε τσ' ἀντραὶς τως εἰς τῶν Τουρκῶν τὰ πάθη·
 κ' ἐκλαῖγαν κ' ἐθρηνοῦντανε, μὲ δίχως σπῆτι νᾶναι,
 'ς τὸν κάμπο γιὰ νὰ κείτουνται 'ς τὸ νοῦ σου τοῦτα βᾶνε.
 15 Ζωή, ὅπου 'περνούσανε, τοὺς ἀναστεναγμούς τως
 καὶ τὸ μαντάτο τὸ κακό, ὅπου 'βανεν ὁ νοῦς τως.
 Τὰ πράμματα νὰ κουβαλοῦν, τὴν Τία νὰ γεμίζουν
 καὶ νὰ μὴν τὰ κατέχουνε, μήτε νὰ τὰ γνωρίζουν.
 Κ' οἱ ἄνδρες πάλι τ' ὅμοιο, πῶς δὲμποροῦ νὰ δώσουν
 20 αἶδα τῶν παιδιῶν τωνε ἐκεῖ νὰ τὰ γλυτώσουν·
 γιατί γυναῖκες μοναχαῖς ἦτον καὶ πικραμέναις
 νὰ βρίσκουνται εἰς τὸ νησί καὶ νᾶν' καὶ πεινασμέναις.
 Καλὰ κ' οἱ ἄνδρες τὸ συχνιὸ ἐπηαῖναν καὶ τοὺς 'βλέπαν,
 ἄμμ' εἶχα φόβον περισσὸ 'ς τὸ ἔβγα κ' εἰς τὸ ἔπαν.
 25 Κκι' νὰ γρικοῦνται λουμπαρδιαῖς, κ' ἡ χώρα νὰ λαβρίζῃ
 ὀληνηκτις καὶ ὁ λαὸς ὅλος νὰ δυναμίζῃ.

391

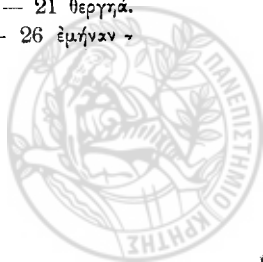
1 τία. — 2 καστρινοῖ. — 3 μικροὺς. — 4 κάτεργαστηλε - ἄλους. — 5
 τζι. — 7 ἀρχίζουν. — 8 πλῆσα. — 10 ἐγένετονε σύγχυσις. — 11 ὡσάν. —
 12 ἀφήκασίνε. — 13 ἐκλέγαν - ἐθρηνοῦντανε - δῆγος. — 14 κοιτουνται στονούσου
 τοῦ ταβάνε. — 15 τος. — 16 νοῦς τος. — 17 γεμίζου. — 18 γνωρίζου —
 19 πάλι - ὅμοιο. — 20 ἐκῆ - γλητόσου. — 21 γύνεκαις. — 22 πηναςμέναις. —
 23 ἐπιέναν. — 24 ἦχα - περησώ. — 25 γρικοῦντε - γόρα. — 26 ὀληνηκτις -
 ὀλος.

- Ἐκπλαῖγαν καὶ ἔθρηνούντανε πῶς ἔχουνε νὰ διαῖξουν,
 πῶς ἔχουν νὰ πομείνουσι, σὲ ποιά μερὰ νὰ ῥάξουν.
 Γῆ ποῦ νὰ κατοικήσουνε, τοὺς ἀνδραὶς τως ν' ἀφήσουν
 κ' εἰς παιδιωμαῖς ἀσκόλασταις ὄλαις νὰ καταντήσουν.
- 5 Τὰ ἄγαπημένα τως παιδιὰ δικούς νὰ μὴ δὲν ἔχου'
 καὶ σὲ ποιαῖς χώραις νῆρθουσι ὄλαις νὰ μὴν κατέχου.
 Δάκρυα ποτάμνια ἐτρέχασι ἀποῦ τὰ δυό τως μάτια,
 τὰ μάγουλα καὶ στήθεια τως ἐκάνασι κοιμάτια
 καὶ δὲν ἐλογαργιάζανε πῶς θὰ παραδοθούνε,
- 10 μὰ πῶς θὰ ἴπουν μὲ τ' ἄρματα κ' ἔμελλε νὰ κοποῦνε.
 Λύπη εἰς ὄλαις ἤτονε, καὶ μὸς ἔς τὰ σωθικά τως
 καὶ μὲ τὰ δάκρυα νὰ φιλοῦν τὰ βρέφη τὰ δικὰ τως
 νὰ τῶνε λένε, «τάχατες ἢ τύχη σας νὰ φέρουν
 ἐπόδες τοὺς γονέους σας καὶ νᾶλθουν νὰ σᾶς εὔρουν;»
- 15 καὶ νὰ παρακαλοῦσινε καὶ λειτουργιαῖς νὰ τάσουν
 ἔς τὴν Τία ὄλους ζωντανούς σὰν πεθυμοῦν νὰ φθάσουν.
 Μὰ τότες ὄλοι ἐβγαίνουσι κ' ἓνα καλογεράκι
 ὁποῦ ἔξευρε κ' ἐμάλονε καὶ τσ' ἔκοπτε συχνάκι,
 καὶ σμίγουν μὲ τσ' Ἀγαρηνοὺς κ' ἀρχίζου νὰ κολλοῦσι,
- 20 κ' οἱ Χριστιανοὶ νὰ κρούγονται καὶ νὰ μὴ δὲ γρικοῦσι
 θάνατο, μὰ ν' ἀράσσουνε, σὰν τὰ θεργιὰ νὰ κάνουν,
 τσῆ φόσσαις νὰ πηδοῦσινε καὶ ἔξω νὰ τοὺς ἐβγάδουν
 γῆ νὰ τοὺς σφάζουσι ἐκεῖ, ἢ γι' ὧς εἶχασι νὴ φύγη
 ἄλλος λαὸς ἐγύριζε κ' ἀπάνω τόνε σμίγει.
- 25 Ζημιὰ ἐγένην ἀμετρη, θάνατον ἔκαταντῆσαν
 κ' ὅσοι ἐμείναν ζωντανοὶ πάλιν τοὺς ἔκυνηγῆσαν.

392

1 ἐκλάγαν - θρηνοῦν τάνε πός. — 2 πομηγοῦση. — 3 κατικῆσουνε τοὺς -
 νὰ φήσουν. — 4 εἶς - ὄλαις - κατατίσουν. — 5 τος. — 6 χόραις. — 7 δάκρυα -
 ταδυστος. — 8 στή θηάτος - κομάτια. — 9 πὸς - παραδοθούνε. — 10 πὸς - κέ-
 μελε. — 11 λήπι - σοθηκάτος. — 12 φυλοῦν - βρέφοι - τος. — 13 τήγη. — 15
 λητουργιαῖς. — 17 καλογεράκη. — 18 συχνάκη. — 19 ἀρχήζου. — 21 θεργιὰ.
 — 22 φώσες. — 24 ἄλος - ἐγήρηζε - σμήγη. — 25 ἐγένην. — 26 ἐμήναν -
 κυνηγῆσαν.

- Τὸν μπόλεμον, ἴπου ἴάμανε ἐτότες, ἐνικήσαν
 κ' ἐπήραν κεραλαῖς Τουρκῶν, ἴς τή χώραν ἐγυρίσαν.
 Μά λουμπαρδιαῖς ἐρρίκτανε καί τουφεκαῖς νά δώσουν
 καί νά σκλαβώσουνε πολλοὺς ἐτρέχανε νά σώσουν
- 5 ἴς ἐκείνους, ὅπου ἐφεύγανε κ' ἄλλους ὅπ' ἀπομένα
 μέσα ἴς τοὺς λάκκους σάν νεκροί, κεφάλια ἴματωμένα.
 Ἰμμῆ ἴς τή χώρα ἴμπαίνοντας ἴς τοῦ γενεράλ' ἐσῶτα
 κ' ἐφέρασινε ἴς τ' ἀφεντὸς ὀμπρὸς κεφάλια τόσα.
 Μά ὁ Τοῦρκος πάλι ἐπλήθαινε κ' ἐσίμονε κ' ἐκόλλα
- 10 εἰς ταῖς τριντζεραῖς τῶν Φραγκῶν κ' ἐκεῖ τριγύρου ἴς ὄλα.
 Τὸ χίμα, ὅπ' ἐχύθηκε εἰς τὸν καιρὸν ἐκεῖνο,
 νά τὸ μετρήσω δὲν ἴμπορῶ καί πρέπει μου νά μείνω
 ὡς ἐδεπά, γιατί καιρός, νά μὴ δὲν λέγω λόγια,
 μὰ νά διγοῦμαι βάσανα, πρίκιας καί μοιρολόγια
- 15 ὀγια τή χώρα τήν φτωχή καί τή πολεμουμένη
 κ' ὅπου τὸν Τοῦρκον καρτερεῖ νάναι κυριεμένη.
 Ἰμμ' ὁ βεζύρης ἐσκουζε μπασάδαις καί ἀγάδαις,
 γιατί εἶχαν πρῶτας τή χαρὰ νά μείνουν ἀφεντάδες
 ἴς τὸ Μέγα Κάστρο γλήγορα, γιατί οἱ Φραντσέζοι πᾶσι
- 20 καί τὸ φουσσάτο τῶν Τουρκῶν θά ἴμμη νά τοὺς ἐπιάση.
 Καί τοὺς Ρωμηνοὺς νά βλέπουνε νά βγαίνου νά κολλοῦσι
 καί τὰ μουράγια τρίγυρα λουμπάρδαις νά πετοῦσι,
 ἐπήρανε ἀπολπια τὸ πῶς δὲν τοὺς νικοῦνε,
 μ' ὄλον ὅπου ἴχαν περισσὸν λαὸν καί πολεμοῦνε
- 25 γιατί φουρνέλλα ἴφτανε καί μίναις ἐκεντοῦνταν
 κ' ὀλημερνῖς ἐπέφτανε οἱ Τοῦρκοι κ' ἐχαλοῦνταν.

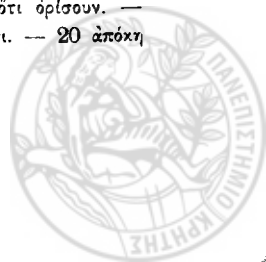
393

1 ἐνικήσαν. — 2 ἐγήρισαν — 3 ἐρρίκτανε. — 5 ἐκίνοῦς - ἄλους. —
 6 λάκκους σάν ἐκροὶ κεφάλια. — 7 μπένοντας. — 8 ὀμπρῶς. — 9 ἀλί, ἐπλή-
 θενε - σύμονε. — 10 φραγκῶν - ἐκὴ τρυγήρου. — 11 κερὸν ἐκίνο. — 12 με-
 τρήσο - πρέπει - μίνω. — 14 μηρολόγια. — 15 φτωχή. — 16 καρτερεῖ. —
 17 βηζίρης. — 18 εἶχαν. — 20 μπηνά. — 21 βγένου. — 22 τρήγηρα - πετούσι.
 — 23 ἀπολπια. — 24 περησόν. — 25 μίναις. — 26 ὀλημερνῖς.

- Νὰ βγαίνουν ἀπὸ δυὸ μεραῖς σὰν νᾶτον μιλιόνια,
 νὰ πιάνουν τοὺς Ἀγαρηνοὺς, νὰ παίρουν τὰ παβγιόνια·
 κι' ἄλλα πολλὰ ἐκάνασι κάθα ὅταν εἶχαν ἔβγη·
 καὶ ὁ βηζύρης νὰ μετρᾷ καὶ τρόπον νὰ γυρεύγη,
- 5 νὰ λὲν οἱ Τούρκοι νὰ γενῆ ἀγάπη νὰ τῆ δοῦσι
 νὰ μὴ σκοτώνονται συχνιά καὶ νὰ εἰρηνευτοῦσι·
 καὶ δὲν μποροῦν τὸν πόλεμον καὶ πρίκα τοῦ θανάτου
 κι' ὅσοι σιμώσουν καίονται ἐκεῖ ἔς τοὺς λάκκους κάτω.
 Νὰ στελεῖη νὰ σιμώσουνε δυὸ ὑποκρισαρέους
- 10 τῆ φόσαις, ὀγιά νὰ ἔμπορῶν νὰ κράξουν τοὺς Ρωμαίους,
 λόγον νὰ πάρουν ἀπ' αὐτοὺς τί θὰ γενῆ ἀκόμη
 κ' οἱ Τούρκοι νὰ τσ' ἀφήσουνε, δὲν τοὺς τὸ λὲν οἱ νόμοι·
 τῆ χώρα νὰ τῶς δώσουνε κι' ἀπόκει ὅτι ὀρίσουν·
 καὶ οἱ Ρωμνοὶ τ' ἀκούσασι κ' εἶπᾶν τως νὰ γυρίσουν,
- 15 γιὰ τὴν Κρήτην εὐκολὰ δὲν ἤμποροῦν νὰ δώσουν
 ἔξω νὰ τοὺς φονεύσουνε καὶ χάμαϊ νὰ τοὺς χώσουν·
 γιὰτὶ ἂν περάση σήμερο, αὔριο θέλει φθάση
 ἀῖδα μὲ πλεούμενα νὰ βγοῦνε νὰ τοὺς πιᾶση.
 Καὶ στέκουν εἰς τὴν Ζάκυνθο, ἀέρα καρτεροῦσι
- 20 κ' ἀπόκει ρίχνουν τ' ἄρμενα, νᾶρθουν νὰ μᾶς εὔροῦσι.
 Οἱ Τούρκοι ἐγυρίσανε κ' εἰς τοῦ βηζύρη πᾶνε
 κ' εἶπᾶν του, «τώρα ἔς ὀρδινιά νὰ πολεμήσης βάνε
 ἔς τὸ νοῦ σου τοῦτο, νὰ ἔμπορῆς ν' ἀλλάξης τῆ βουλὴ σου,
 γιὰτὶ λαὸ ἀνημένουςι, ὀγιά νὰ μὴ σ' ἀφήσου
- 25 νὰ μὴ νικήσης, μὰ νὰ βγοῦν ὅσοι ἔς τὴ χώρα μένουν
 καὶ τοῦτο εἶναι βέβαια πῶς τὸ λαὸ ἀνημένουν,

1 βγένουν - μιλιόνια. — 3 κιαλά - ὅταν εἶχαν εὔγη. — 4 βηζήρις - γη-
 ρεύγη. — 5 δοῦση. — 6 εἰρηνευτοῦση. — 8 ὅσοι σιμώσουν κέονται. — 9 ση-
 μώσουνε. — 10 ρωμαίους. — 12 τζάφισουνε. — 13 ἀπόκη ὅτι ὀρίσουν. —
 14 γηρίσουν. — 15 ἔμποροῦν. — 16 χάμε. — 18 βγοῦνε - πιᾶσι. — 20 ἀπόκη
 ρήχνουν. — 21 ἐγυρίσανε - βηζύρη. — 23 ἀλλάξης.

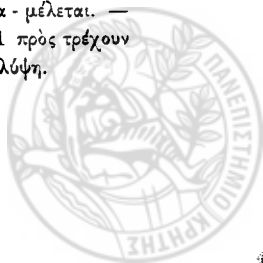
- καθώς μᾶς εἶπαν οἱ Ῥωμαῖοι πῶς ἔχει νὰ προβάλῃ
ἀρμάδ' ἀπὸ τὴν Ζάκυνθο καὶ τὸ λαὸ νὰ βγάλῃ.
Κι' ἄ θές νὰ κάμῃς σύβασαις, κάμε καὶ μὴν ἀργήσης
καὶ τὸν καιρὸν ὅταν θωρῆς καὶ ἄχῃς μὴν τὸν ἀφήσης,
5 πρήχου νὰ φτάξουν ἄρχοντες, πρήχου μαστόροι ν' ἀλλοθουν
κ' οἱ Τούρκοι, ὅπου βρίσκονται, κακὸν πολὺν νὰ πάθουν».
Καὶ ὁ βηζύρης ἔκραξεν, Τούρκοι νὰ πᾶνε οἱ πρώτοι
καὶ ἰδιάλεξεν καὶ ἰκάλεσεν Ῥωμὸν τὸν Παναγιώτη,
γιατὶ ἔβλεπε καθημερνῶ τὴ μάχῃ πῶς μακραινεί
10 νὰ μὴν μπορᾶ τὴν πιάσουνε κι' ὁ χρόνος νὰ διαβαίνει,
ὅπου ἔταξε τοῦ βασιλεῖοῦ τρεῖς χρόνους νὰ τὴ πιάσῃ
γῆ πούρη ὅλη τὴ ζωῆ, ὅπου βαστᾶ, νὰ χάσῃ.
Γι' αὐτῶς διαλογιζέτον κ' ἔτρεμε καὶ φοβάτο,
μὴν πέψῃ τὸν τζαούση του μὲ τὸ κακὸ μαντάτο
15 καὶ ρίξῃ τὸ κεφάλιν του καὶ πάρῃ το ἔς τὴν Μπόλι
καὶ χάσῃ καὶ τὸν βίον του καὶ τὴν τιμὴν του ὅλη.
Ἐλόγιασε μὲ πρόσταγμα πάλι νὰ δοκιμάσῃ
καὶ τὸν λαὸν τοῦ βασιλεῖοῦ, ὅπου ἔζηε, νὰ μὴ χάσῃ
κι' ἄλλους ἀποκρισάριους νὰ στείλῃ γιὰ νὰ ἴδουσι
20 τοῦ γενεράλε τὴ βουλή, νὰ πᾶν νὰ τοῦ τὸ ποῦσι
καὶ νὰ συντύχουν τ' ἀφεντός, σύβασαις ν' ἀρδινιάσουν
καὶ τοὺς σολταδούς, ποῦ τὸν ἔκει, λίγο νὰ ξεκουράσουν,
γιὰ νὰ σιγήσῃ ὁ πόλεμος καὶ νὰ γενῆ γαλήνη
ἔς τὴ χώρα κ' εἰς τὴ θάλασσα καὶ νὰ παυτοῦν κ' ἐκεῖνοι·
25 κι' ὅτι ἄ θέλῃ σύβασαις, μὲ γράμμα ἄς τὸ μηνύσῃ
κι' ὁ πόλεμος ὁ φοβερός λιγάκι νὰ σιγήσῃ,

1 καθῶς - ἔχη. — 3 ἀργίσης. — 4 θάρης. — 5 πρήχου - πρήχου μὰ
σταροί. — 6 βρήσκουτε - πολήν. — 7 βηζύρης - πρώτοι. — 8 παναγιώτη. —
9 γιὰ τὴ - πὸς μακρένη. — 10 διαβένη. — 11 τρῆς - πιασι. — 12 ὅλη. —
13 διαλογιζέτων. — 15 κεφάλην. — 16 χάσι - ὅλη. — 17 δοκημάσι. — 19 ἄ-
λους - στήλη. — 21 συντήχουν - ναρδινιάσουν. — 22 λόγο. — 23 σιγήση -
γαλήγη. — 24 θάλασα νὰ παυτοῦν. — 25 μινῆσει. — 26 λυγάκι - σιγήση.

- νὰ παύσουνε καὶ τ' ἄρματα ὥστε νὰ διορθώσουν·
 καὶ δυὸ μπασιάδαις ἔστειλε, ἀπηλογιά νὰ δώσουν
 ἴφκαρίστησιν εἰς ὅ,τι θές, κ' εἶναι τὸ πρόσταγμά σου,
 γιὰτ' ἔχεις φρόνεψι πολλή εἰς τὰ καμώματά σου.
- 5 Τῆ χώρα ἄς μοῦ δώσουσι κι' ἀπόκει ὅ,τι μ' ὀρίσουν
 ἄς κάμωμεν ταῖς σύβασαις καὶ ἄς ἀποφασίσουν·
 κι' ὡσάν τὸ Κάστρο δώσουνε, ὁ πόλεμός μας σώνει
 καὶ μάχη μπλεῖὸ δὲν ἔχομεν, κι' ὡς ἐδεπὰ τελειώνει.
 Τὸν ἐπαρακαλέσανε, τ' ἄρματα νὰ σταθοῦσι,
- 10 τὰ αἵματα νὰ στήσουνε κι' ἄλλα νὰ μὴ χυθοῦσι.
 Κι' ὁ γενεράλες ὄρισε κ' εἶπε νὰ πᾶ νὰ ποῦνε
 βηζύρη τὴν ἀπηλογιά, ἀμμ' ὄχι νὰ σταθοῦνε
 τ' ἄρματα, οὔτε πόλεμος, ἀμμὴ νὰ πολεμοῦνε
 κι' ἂν ἦν' καὶ κάμουν σύβασαις, τότες γιὰ νὰ παυτοῦνε.
- 15 Ἐβγήκαν κ' ἐγυρίσανε κ' εἰς τοῦ βηζύρη πᾶσι
 κι' ὁ Μορεζίνης ὀρδινιά ἔδωκε κι' ὀρδινιάσει.
 Ποιὰ σύνορα κουρφή πληγὴ μέλλεται νὰ μοῦ δώση
 τοῦταις τσ' ἡμέραις πείραξι καὶ νὰ μὲ θανατώση;
 Ποῦ νὰ κρυπῶ; ποῦ νὰ χωστῶ; τὸ θάνατο νὰ φύγω,
- 20 γιὰτὶ ἔς τὸν ὕπνον θνεῖρα ἀντίδικα ξανείγω.
 Ὅταν προστρέχουν βάσανα νοῦς ὀπου τυραννᾶται,
 πολλὰ σημάδια ξύπνου του βλέπει κι' ὅταν κοιμᾶται.
 Κι' ὅτα κινήσ' ἡ θάλασσα σκληρότη νὰ σηκώση,
 πλειὰ ἴμπρὸς τὴν ἐγνωρίζουσι ἐκεῖνοι ὀπ' ὠχουν γινῶσι.
- 25 Καὶ θλίβουμαι ἔς τὰ σωθικὰ καὶ λέγω νὰ μοῦ λείψη
 καὶ δέουμαι ἔς τὸν οὐρανὸ νὰ μὴ μοῦ φέρη θλίψι.

1 ἄρματα-διορθώσουν — 3 φκαρήστησιν. — 4 καμώμα τάσου. — 5 ἀ-
 πόκη. — 7 σώνει. — 8 μπλεῖο-τελήωνη. — 10 αἵματα-στήσουνε-ἄλλα. —
 11 ὀρισε. — 12 σταθοῦνε. — 13 ἄρματα. — 14 τότες νά. — 15 εὔγηκαν-
 ἐγυρίσανε-βηζύρη. — 16 μορεζίνης ὀρδινιά. — 17 ποιὰ σύνορα-μέλλεται. —
 18 θανατόση. — 19 κρυπῶ-χωστῶ. — 20 ὄναιρα-ξανείγω. — 21 πρὸς τρέχουν
 -τυραννᾶται. — 23 σικώση. — 24 πλοιά-γινῶσι. — 25 σωθικὰ-λίψη.

- Μπόμπαις, γρανάταις, λουμπαρδιαῖς ἀρίφνηταις γρικούνται
 κι' ἄλπίζω κ' οἱ Ἄγαρρηνοὶ γυρίζουν καὶ νικούνται.
 Κ' ἐκεῖ, παιδιὰ μου, τρέξετε καὶ μὴ δὲ φοβηθῆτε,
 μὴν τηρηθῆτε τὸν ἐχθρόν, οὐδὲ μὴν κρουβηθῆτε.
 5 γιὰτι θωρῶ ἔς τὴ χώρα μου θὰ πετακτοῦνε τόσοι
 κι' ὅποιος γυρίσῃ ἀπ' ἐκεῖ δὲν θέλει νά'χῃ γνώσι·
 γιὰτι σὰ μὲ νικήσουνε, ἔλοι σας θὰ κοπήτε,
 ἀπήτις κ' εἰς τὰ μνήματα ἴμπῆτε νὰ φυλακτῆτε.
 Ἐχθρὸς δὲν εἶναι μπορετὸ τὸ δίκῃρ νὰ κυττάξῃ,
 10 οὔτε τὴ γνώμη τὴν κακὴ εἰς τὸ καλὸ ν' ἀλλάξῃ.
 Γιὰ τὸ κακό μου ριζικὸ μου τσ' ἔδωκες ἐμένα,
 τόσαις πληγαῖς ἀγιάτρευταις παρὰ ἔς τὴ γῆ κανένα.
 Χώρα ν' ἀκούστηκε ἀλλοῦ πόλεμος τόσοι χρόνοι;
 ἦ νὰ γινήκανε ποθὲς οἱ ἐδικοὶ μου φόνοι;
 15 ὦ δικησύνῃ, διχωστὰς δίκῃρ καταστεμένῃ,
 κ' ἡ Κρήτης ἴντα νὰ ἴφταιξῃ κ' ἔμεινε ῥημασμένη;
 κ' ἔφταξεν κ' εἰς τὸν Χάνδακα ποῖα κρίματα μεγάλα
 καὶ τί ἄδικον οἱ Κρητικοὶ ἔς τὰ σπήτια τως ἐβάλλα!
 Τί σφάλματα νὰ κάμανε ὡς τούτην τὴν ἡμέραν
 20 μεγάλα, κ' εἰς τὸ θάνατον ἦλθαν καὶ τοὺς ἐφέρον;
 κι' ὁ πόλεμος ὁ φλογερὸς τὴ χώρα ν' ἀφανίζῃ
 καὶ μὲ τὸ αἷμα τὸ πολὺ τὸ χῶμα νὰ ποτίζῃ
 καὶ νὰ πετᾷ τὰ χῶματα, σωροὺς νὰ τ' ἀνεβάξῃ
 καὶ νὰ μὴν ἔχουνε λαόν, ὁ γενεράλες κράζει
 25 Ρωμαίους τότες Κρητικοὺς κ' εἶπε νὰ συνακτοῦσι
 ἔλοι νὰ δώσουνε βουλή, ὅγια νὰ διαλεκτοῦσι

1 γρικούνται. — 2 γιρῆζουν. — 3 φοβηθῆτε. — 4 τηρηθῆτε. — 5 θωρῶ
 - πετακτοῦνε. — 6 γυρίσῃ - γνώσι. — 7 κοπήτε. — 8 πήτε - φυλακτῆτε. —
 9 δίκιο - κιτάξῃ. — 10 γνώμη - ν' ἀλλάξῃ. — 11 ριζικὸ. — 12 πλυγαῖς - γῆ.
 13 ἀλοῦ. — 15 δικησύνῃ, δίκῃρ τὰς δίκιο. — 16 ἴντα - ἔμηνε. — 17 ἔφταξεν
 - κρίματα. — 20 ἦλθαν. — 22 πολλὸν - χῶμα. — 23 σωροῦς. — 24 κράζει. —
 25 κρητηκούς.

- δῶδεκα, γιὰ νὰ κάμουμε πρῶτους, γιὰ νὰ ἴμποροῦσι
τὰ βάρη ὄλων τῶν Ρωμηῶν ἐκεῖνοι νὰ θωροῦσι.
Καὶ ἴπηγαν καὶ τοὺς κάμανε κι' ὄλοι διαλέξασί τσοι
γιὰ νάναι πρῶτοι σὲ βουλή, ἀποφασίσασι τσοι
- 5 καὶ σὲ χαρτί τοὺς γράψανε τούτους κ' ἐφέρασι τσοι
τοῦ γενεράλε νὰ τοὺς δῆ ποι' ἴτανε δῶκασίν τσοι.
Μ' ἀπήτις ἐμαλόνασι, οἱ Τούρκοι κατεβαίνουν
πάλι ἀποκρισάριοι ἀπ' ἔξω κι' ἀνημένουν.
- Καὶ κράζουσι καὶ ἴμιλοῦσι τῶνε ἀν ἴην' ν' ἀρδινιαστοῦνε,
10 σύβασαις γιὰ νὰ κάμουμε, νὰ ποῦν ἴντα ζητοῦνε·
δυὸ μπασάδες νάλλθουσι εἰς τ' ἀφεντὸς νὰ σώσουσι,
ν' ἀρχίσουσι ταῖς σύβασαις καὶ νὰ ταῖς ξετελειώσουσι.
Ὁ γενεράλες ὤρισε γιὰ νάλλθουσι νὰ ἴμιλήσουσι
κ' ἔδωκε λόγῳ κι' ἀρδινιά ἀν ἴλθουσι, νὰ τσ' ἀφήσουσι.
- 15 Οἱ Τούρκοι ἐγυρίσανε σὰν ἀκριβοὶ τοῦ φίλου
καὶ τοῦ βηζύρη εἶπανε πῶς θέλει νὰ τοὺς στείλῃ
καὶ δυὸ μπασάδαις ἔξοχους ἐδιάλεξε ἴς τῆ γινῶσι
τὸν Παναγιώτῃ ἔκραξε, σύντροφο νὰ τοὺς δώσῃ,
γιατὶ Ρωμχίος ἦτονε κ' ἔξερε καὶ τῆ γλώσσα
- 20 καὶ πάντα ἦτον πρόθυμος εἰς τὸ φουσσάτο τόσα,
νὰ χάσῃ ὄλην τὴν ζωὴν ὄγια τὸ βασιλιόν του
κ' ἔβλεπε καὶ τοὺς Χριστιανοὺς σὰν καὶ τὸν ἀπατόν του.
Τῶν δυὸ μπασάδων ἔδωσε τούτον τὸν Μπαναγιώτῃ
κ' ἐκράτηξε μὲ λόγῳ του ἸΑνδρέα τὸ Μηλιώτῃ.
- 25 Κ' εἰς τὴν ταπεινωσύνῃν του τὸν ἴθελε γνωρίσῃ
τούτον ὁ βηζύρης πιστικὸ κ' εἶχεν τὸν ἀγαπήσῃ.

2 ρομιῶν. — 3 ὄλοι. — 4 νάναι πρῶτοι - ἀποφασίσασι. — 6 δῶκασίν-
τσοι. — 7 κατεβένουσι — 9 ἴην ν' ἀρδινιά στοῦνε. — 12 ἀρχίσουσι - ξετελιώ-
σουσι. — 13 ὤρισε. — 14 ἀφίσουσι. — 15 ἐγυρίσανε - ἀκριβοὶ. — 16 θέλῃ. —
19 γλώσσα. — 20 ἴτον. — 21 βασιλιετόν. — 24 μηλειώτῃ. — 25 ταπεινωσύνῃν
- γνωρήσῃ.

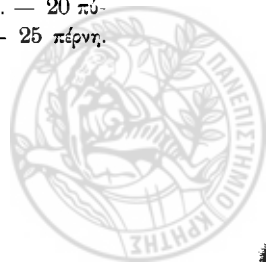
- "Ο,τι κι' αν ήθελε γενῆ, τὸν ἔστειλε νὰ σάζη
 κ' εἰς σὲ τιμὴ ἀξιότατη πλείσια τὸν ἀνεβάξει.
 Μὰ τοὺς μπασάδαις ἔκαμε μεγάλους ἀφεντάδαις,
 τὸν Μπαναγιώτη παίρνοσι μὲ κι' ἄλλους δουλευτάδαις
 5 κ' ἔρχονται καὶ σιμόνουσι, 'ς τὴ χώρα γιὰ νὰ ἴμπουνε
 καὶ τότες τόσαις λουμπαρδιαῖς οἱ Χριστιανοὶ πετοῦνε,
 νὰ ἴδουσινε τὴ μπόρσι τῆς χώρας ποῦ ζητοῦσι
 κ' ἐτοῦτοι νὰ τρομάξουνε καὶ γιὰ νὰ ξεσταθοῦσι.
 Μ' ἀπήτις μέσα ἐμπήκανε, παλάτια τῶν εὐρήκαν
 10 μεγάλα κ' ἐστολίσαι τα κ' ἐπήγέ τσοι κ' ἐμπήκαν,
 ὄχι νὰ πᾶσι τὸ πωρνό ταῖς σύβασαις ν' ἀρχίσουν
 κ' οἱ ἄρχοντες τὰ σπήτια τως ἴτάξαν νὰ ξεστολίσουν.
 Εἰς τὸ παλάτι ἐμπήκανε, 'ς τοῦ γενεράλε φτάνουν,
 τὸ θέλημα, ὅπου ἔχανε ὀμπρὸς ἐκεῖνο βγάνουν.
 15 Σὰν τὸν ἐπροσκυνήσανε, λένε νὰ τὸ διαβάση,
 'ς τὴν ἐξουσιὰ ὅπου ἔχανε καὶ τὴ βουλή νὰ πιάση
 νὰ κάμουνε ταῖς σύβασαις ὡς πρόσωπο ἐδικόν του
 καὶ τοῦτο καὶ τοῦ βασιλῆος εἶναι ὁ ὀρισμός του.
 Καὶ ὁ βηζύρης 'ς τὸ χαρτί ζητᾷ τὴ χώρα νᾶχη
 20 κι' ἀγάπη νᾶναι στερεὰν νὰ παύσουνε τὴ μάχη
 Κι' ὁ γενεράλες εἶπέ τως πῶς δὲν μπορὰ τὴ δώσουν,
 γιὰτὶ σολτάδους καρτερεῖ νᾶρθοσι νὰ μαλώσουν.
 Μὰ νὰ μοιράσουν τὸ νησί καὶ τότες νὰ γραφτοῦσι
 ἢ σύβασαις καὶ τ' ἄρματα μπλεῖδ νὰ μὴ δὲ κτυποῦσι.
 25 Εἰς τοῦ βηζύρη ἐστειλανε ἐτοῦτα νὰ τοῦ ποῦσι
 τὸν Παναγιώτη μὲ γραφαῖς καὶ τότες καρτεροῦσι,

1 ἔστηλε. — 2 πλῆσα. — 4 ἄλλους. — 5 σιμόνουσι. — 7 μπόρσι. —
 9 ἐβρίκαν. — 10 ἐστολήσαται - ἐπήγαυτση. — 11 πάση - ἀρχίσουν. — 13 ἐμπή-
 κανε. — 14 ὁ πρός. — 15 ἐπρὸς κινήσανε. — 17 πρόσωπο. — 18 ὡ ὀρησμός.
 — 19 βηζύρης. — 20 ἀγαπηνάσαι. — 22 καρτερεῖ - μαλώσουν. — 23 μοιράσουν.
 — 24 ἄρματα μπλεῖδ. — 25 βηζύρη. — 26 παναγιώτη.

- ἀπηλογοιὰ ὀγιά νὰ ἴπῃ, ἂν εἶναι καὶ θελήσῃ
 ὅ,τι ὄριση δίδουν του, μόνον νὰ τῶν ἀφήσῃ
 τὴ χώρα νὰ τὴν ἔχουνε κ' ἡ Βενετιὰ νὰ ῥιζίῃ
 καὶ τότες περισσότερα τὸν πόλεμον ἀρχίζει.
- 5 Κι' ἀξάφτε πλεῖα ὁ πόλεμος ἴπο μιὰ ἡμέρα κι' ἄλλη
 κ' οἱ δυὸ μπασάδες λύπησῃ εἴχασινε μεγάλη
 καὶ πάλι ξαναπάσινε, τοῦ γενεράλε ἴεσι,
 ἀπὸ τσ' ἀνθρώπους τὸ κακὸ κι' ὁ θάνατος ἄς πέσῃ.
 Ὁ γενεράλες εἶπέν τως, πρίχου οἱ Φραντσέζοι φτάσουν,
- 10 ἦρθαν ἀποκριτάριοι γιὰ τοῦτο νὰ τὸ σιάσουν.
 Ἄμμη δὲν εἶχαν ὀρδινιά καὶ θέλημα νὰ κάμῃ
 μόνος μου σύβασι κιαμιιά, μὰ τώρα πάλι ἀντάμη
 σᾶς λέγω, πῶς ἂν θέλετε, ἄς εἴχετε συντύχη,
 καθῶς οἱ χρόνοι ἐσύρανε κ' ἡ μαυρισμένη τύχη.
- 15 Κ' οἱ Τούρκοι τ' ἀποκρίθησαν, πῶς ὁ βηζύρης γράφει
 πῶς ἔχει κάλλιο τὸ νησί, παρὰ τόσο χρυσάφι.
 Πάλι καὶ δὲ μπορὰ γενῆ τὰ κάστρα ν' ἀπομείνουν,
 ἴς τοῦ πρίντισπε τὴν ἐξουσιὰ παντοτεινὰ νὰ μείνουν.
 Τοὺς τρεῖς λιμνιώνας νᾶχετε κ' ἐμεῖς νὰ μὴν μποροῦμε
- 20 πείραξῃ νὰ σᾶς δώσωμε οὔτε μέσα νὰ μποῦμε.
 Λουμπάρδικαις κι' ἄρματα, φαγιὰ ἐπάρετε κι' ἀμέτε
 κ' ἐτοῦτα σὰ ταῖς σύβασιας ὡς τώρα μόνον δέτε.
 Τὴ Σπιναλόγγα νὰ ἔχετε καὶ Σούδα καὶ Γραμποῦσαν,
 γιὰτὶ ἂν τὰ ἴπολεμούσανε, ποτὲ δὲν τὰ ἴνικοῦσαν.
- 25 Ὁ Παναγιώτης ἔστεκε τσ' ἀπηλογοιᾶς νὰ παίρνῃ,
 γιὰ νᾶρχεται εἰς τ' ἀφεντὸς βηζύρη νὰ ταῖς φέρνῃ.

2 ὅτι. — 4 περισώτερα. — 5 ἀξάφται πληγὰ-κτ πιλλη. — 9 εἶπεν. —
 11 ἦχαν-θελι, μά. — 13 συντήχη. — 14 καθῶς-ἐσίηρανε. — 15 βηζύρης γράφῃ.
 — 16 κάλλιο. — 17 ἀπομῆνουν. — 18 παντοτινά. — 19 λιμνᾶναι. — 20 πύ-
 ραξι. — 21 ἄρματα. — 22 ἐτοῦτα. — 23 σπιναλόγγα-σοῦδα. — 25 πέρνῃ.
 — 26 βηζύρη.

- Τοὺς δύο μπασιάδαις ὤρισε ἔξω νὰ τοὺς ἐβγάλουν
 κ' εἰς δύο κάτεργα χοντρά ἀπάνω νὰ τοὺς βάλουν,
 νὰ στέκουνται ὥστε νὰ ἴδουν ταῖς σύβασαις νὰ σιάσουν
 καὶ τότες τῶν Χριστιανῶν τὸν λογισμόν ἀλλάσσουν.
- 5 Ἄμμ' ὁ βηζύρης ἤθελε Κρήτη καὶ κάστην ἄχρη,
 λιμιώνας νὰ τοῦ δώσουνε γῆ ἀκράτητη τῆ μάχη.
 Καὶ δὲ μπορεῖ μὲ τὸ σπαθὶ νὰ ἴμπῃ νὰ τῆ νικήσῃ, 400
 θέλει μισέψῃ ἀπ' ἐκεῖ καὶ μπλεῖο νὰ μὴ γυρίτῃ.
 Κι' ἀπῆτις τὴν ἀπηλογοῖα ὁ Παναγιώτης μπάζει:
- 10 Ἐς τοῦ γενεράλη κ' εἶδέ τη, ὅλη τῆ χώρα κράζει
 κ' εἶπέν το Ἐς ὅλους φανερά ἔντα τόνε ζητοῦσι
 καὶ ἐσεῖς καὶ ἐμεῖς μαλόνουμε, μὰ οἱ Τούρκοι: μᾶς κρατοῦσι
 τῆ χώρα μέσα καὶ ἴμποροῦ μίαν ὥρα νὰ πηδήσουν,
 τὰ μᾶς ἐκόψουν ὅλους μας καὶ νὰ μᾶς ἐνικήσουν.
- 15 Μὰ ἴδωκε λόγο τσ' ἐκκλησιαῖς ταῖς Φράγκικαις νὰ ἴδειάζουν
 καὶ ταῖς καμπάναις σιγανὰ ὅλαις νὰ κατεβάζουν
 καὶ τὰ ἀλτάρε νὰ χαλοῦν, τσ' εἰκόνας νὰ φυλάσσουν,
 κασσέλλαις γιὰ νὰ κάνουνσι καὶ μέσα νὰ ταῖς μπάσουν.
 Ἄρχισαν νὰ ταῖς βγάνουσι καὶ νὰ ταῖς ξεστολίζουν
- 20 κ' οἱ φράροι νὰ ταῖς βλέπουσι, τὰ μάτια τως δακρύζουν
 μὲ πλείσους ἀναστεναγμούς καὶ μέσα τως θρηνοῦνται
 καὶ ταῖς ἀνάπασαις τωνε, πῶς θὰ χαθοῦ, θυμοῦνται
 καὶ ταῖς καμπάναις σύρνουσι, Ἐς τὰ κάτεργα τσ' ἐβάλα
 κ' ὅλα τως τὰ ἴκονίσματα τὰ πλοῦτη καὶ μεγάλα.
- 25 Θωρῶ τῆ χώρα ἴδειάζουνε μ' ἀναμιγῆ καὶ κλαῖσι,
 τὰχαιτες θὰ μὲ δώσουνε καὶ ἐμένα; δὲν τὸ λέσι.

1 ὤρισε - τοῦς. — 3 ὀρισε. — 4 ἀλλάσουν. — 5 βηζύρης. — 6 λιμυονά-
 νας. — 7 μπορῆ. — 8 μπληδ. — 9 μπάζη. — 10 ἴδε - κράζη. — 11 εἶπεν.
 — 12 ἐσῆς - ἐμῆς. — 13 ὥρα. — 14 ὅλους. — 15 ἐκκλησιαῖς. — 16 σιγανά.
 — 19 ἀρχήσαν τως. — 21 πλήσους. — 22 ἀναπασαῖς. — 23 σῆνονουσι. —
 24 ὅλα - κόνήματα. — 25 θωρῶ - ἴδειάζουνε.

- Γυναίκαις καὶ τὰ πράγματα ἔς τὴν Τία πῶς τὰ πᾶσι
καὶ ταῖς καμπάναις νὰ γρικῶν ὄλαις νὰ κατεβάσῃ·
γιατὶ φοβούνται βέβαια μὴν ἔμποῦν καὶ μὲ πατήσουν
καὶ κόψουν ὄλον τὸν λαὸν καὶ ἐμένα ν' ἀφανίσουν.
- 5 Θεέ! ἀπὸ τοῦ λόγου σου ζητῶ νὰ μὲ γδικιώσῃς
καὶ θάνατό σκληρότατο γιὰ μένα νὰ τοῦ δώσῃς.
Τὴν ἀμετρή σου δύναμι καὶ τὴ μεγάλη χάρι
γνωρίζω κ' εἰς τοῦ λόγου σου ἐλπίζω καὶ ἔχω θάρρη.
Κρατῶ, γιατί κατέχω, πῶς κανεῖς ὡσὰν ἐσένα
- 10 δὲν δύνεται τὰ σωθικά νὰ γιάνῃ τὰ βαμμένα.
Καὶ κύτταξέ μου τῇ πτωχῆς τὸν ἀμετρόν μου κόπον
νὰ μὲ γδικιώσῃς ταπεινὰ μὲ κάθε πλείσον τρόπον·
γιατὶ γνωρίζω βέβαια τὸ τέλος μου θὰ σώσῃ,
γιατὶ ὅ,τι πράμμα εἶχε ἀρχή, μέλλεται νὰ τελειώσῃ.
- 15 Ὁξ' ἀπὸ τοῦτο σήμερο, ὅσοι σὲ μὲ πατεῖτε,
ὅσοι σταθῆτε ζωντανοί, τὸ τέλος μου θὰ ὄῃτε
Σημάδι βλέπω φανερό καὶ ἔδειξε τῶν σπητιῶν μου
κ' ἔρριξε καὶ πολὺ κακὸ σὲ μὲ κ' εἰς τὸ λαόν μου.
Τοῦ Διὸς τ' ἄστρο τὸ λαμπρὸ τώρα βασιλεψέ μου
- 20 κ' ἄφηκε λύπην εἰς ἐμέ κ' ὄλο προμήνεψέ μου,
πῶς ἔχουν νὰ μὲ δώσουνε εἰς τῶν Τουρκῶν τὸ χέρι
κ' εἰς τὴν καρδιά μου δίστομο μοῦ ἔθεκανε μαχαίρι.
Μαντατοφόρον συντηρῶ συχνιὰ συχνιὰ καὶ μπαίνει,
τὸ ἀγάπαις νὰ πογράφουνε γιὰ μὲ τὴ λυπημένη.
- 25 Ὁφοῦ! κ' ἄς ἤθελε γενῆ σὲ χρόνους περασμένους,
πρὶν χάσῃ τόσους ἀρχονταῖς ἀξιους καὶ πιστεμένους.

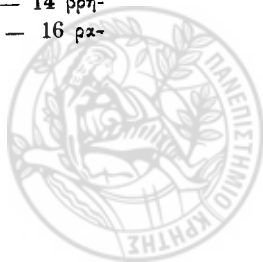
401

2 ὄλαις νὰ βᾶσι. — 4 ὄλον-ἀφανίσουν. — 6 σκληρότατο. — 8 θάρρη. —
9 κρατῶ-κ' ἀνεῖς. — 10 σωθικά-βαμμένα. — 11 κ' οἱ ταξέ. — 12 γδικιώσῃς ταπεινά.
— 14 ὅτι-ἔχη-μέλλεται-τελειώσῃ. — 15 ὄξ-πατεῖτε. — 16 δίτε. — 18 ἔριξε
-πολλό. — 22 μαχαίρι. — 23 συχνιὰ-μπένη. — 24 ληπημένη. — 25 ἤθελε
γένῃ. — 26 προηάσου-ἀρχονταῖς ἀξιούς.

- Σὲ τοῦτο τὸ πολλὰ πικρὸ μαντάτο, ἴποῦ ἴγρικῆσαν
 τ' αὐτιά μου τῇ βαργυόμοιρης, τὰ μέλη μου ἐχωρίσαν
 πῶς θέλουν νὰ μὲ δώσουνε καὶ πῶς μπορὰ μιλήσω;
 τὸν θάνατον ἀναζητῶ νᾶλθῃ νὰ ξεψυχήσω.
- 5 Κ' ἡ μάχη δὲν ἐσκόλαζε, μὰ ἴπαιζεν τὰ μουσκέτα
 κι' ὁ Τούρκος μπόμπαις, σαίττιαῖς μέσα ἔς τὴ χώρα ἐπέτα.
 Ὁ γενεράλες ἤλεγε ποτὲ νὰ μὴ ὀκνήσου,
 μὰ νὰ κολλούσινε συχινά, γιὰ νὰ τοὺς καταλύσου.
 Τσοὶ Τούρκους νὰ λιγαίνουσι, τῇ μίναις ὀγιά ν' ἄπτου
- 10 καὶ λουμπαρδαῖς νὰ ρίχτουνε πλείσαις καὶ νὰ μὴν παύτου.
 Καὶ μοναχὸς του ἔτρεχε κ' εἰς τὰ ροστεῖλλα ὠνέι **402**
 μὲ δίχως φόβο τουφεκιῶν ἐπῆγε καὶ σιμόνει.
 Γρανάταις πλείσαις νᾶρχουνται εἰς τὰ ροστεῖλλα ἴπανου
 καὶ τότες βρίσκουνε καιρὸ, φωτιά ἔς τὴ μέση βάνου.
- 15 Κ' ἡ γῆς ἀρχίζει νὰ σκορπᾶ, κ' ἡ φόσσαις νὰ λαβρίζουν,
 κι' οἱ Τούρκοι, ὀποῦ καίγουντα, νὰ σκοῦσι νὰ ρανίζουν.
 Βγαίνουν ἀπὸ τὰ μπεργατιά καὶ τὰ ροστεῖλλα ἴνοίγουν
 καὶ δίδουν ἔξω οἱ Ρωμνοὶ καὶ μὲ τὸν Τούρκο σμίγουν.
 Καλόγερος ἐπήγαγεν ὀμπρὸς ὁ Σιναίτης
- 20 κι' ἀποῦ τὸ Κάστρον ἦτονε ἅγιο Κατερινίτης.
 Τῇ κατοικιαῖς ἀφήκασι οἱ Τούρκοι καὶ τὸ πλοῦτος,
 καὶ δὲν ἐστάθη πόλεμος ἔς τὴν Κρήτη ὡσὰν ἐτοῦτος.
 Εἶχανε τὸν καλόγερο ὀμπρὸς κι' ἄλλοι ὀπίσω
 καὶ κόπτασινε κεφαλαῖς κ' αἶμα ἐχύναν πλείσο.
- 25 Κ' οἱ Τούρκοι ἐκυττάζανε τὴ μπροθυμιά τὴν τῶση
 καὶ πρῶτος ὁ καλόγερος ἀπάνω τους νὰ δώσῃ
 κι' ἄλλοι νὰ κρατούσινε τῇ ντάργαις καὶ σπαθιά τως,
 νὰ τρέχουσιν ἀπάνω τους μ' ὄλη τὴ μάνητάν τως,

1 τοῦτο - πρηκὴ ματὰ τὸ - γρηκῆσαν. — 2 τὰ φτιά - βαργιομήρις - ἐχορί-
 σαν. — 3 πὸς - πὸς - μιλήσο. — 4 ἀναζητὸ - ξεψυχήσο. — 5 πεζαῖν. — 7 ὀ-
 κνήσου. — 8 καταλήσου. — 9 ληγένουσι. — 10 ρήχτουνε. — 11 εἰς τάρο στ'
 ἐλασόνη. — 12 δίχως - ἐπίγχε. — 13 νᾶρχουντε - τάρο στὲ λαπάνου. — 14 βρή-
 σκουε κερὸ - μῆνα. — 15 κηγῆς ἀρχήζη - σκόρπα - οἱ - λαβρηζουν. — 16 ρα-
 νήζουν.

- τσοὶ λάκκους γιὰ νὰ μπαίνουνσι, νὰ δίδου, νὰ φρονεύγου,
 ἄρχισαν οἱ Ἀγαρηνοὶ νὰ βγαίνουνσι νὰ φεύγου.
 Καὶ πάλι οἱ Τούρκοι ἐτρέχασι πολλοὶ καὶ κατεβαίνουν
 καὶ κείνοι μὲ ταῖς μπιστολιαῖς τῶς ἴδιδαν καὶ λιγαίνουν.
- 5 Ἐμπαίνασι ἐδῶ καὶ ἑκεῖ καὶ κατακόπτασιν τσοὶ
 καὶ γιανιτσάρους ἑπιάνασι καὶ κατασφάζασιν τσοὶ.
 Ἡ σαῖττιαῖς ἐβρέχασι κ' εἰς τοὺς Ρωμαίους ἐσῶνα
 καὶ κείνοι μέσα ἐμπαίνασι καὶ τοὺς καταλαβόνα.
 Τρεῖς ὄραις ἐμαλόνουσι ὄλοι τους καὶ κολλοῦσαν
- 10 καλὰ καὶ πέφταν οἱ Ρωμνοί, μὰ δὲν ἐκατατοῦσαν.
 Μὰ βλεπες τὸν καλόγερο νᾶναι ἀναμπουκωμένος
 κι' ὡς ἓνα λίκοντα ἄγριο ἔδειχνε μανισμένος·
 καὶ ῥίχνασιν του τουφεκιαῖς, μὰ κείνος δὲν ταῖς ἴρिका
 κ' ἔτρεχε μὲ τ' ἐπίλοιπους κ' εἰς τὰ φορτιὰ ἐμπήκα.
- 15 Μὰ σκοτωθήκασι πολλοὶ καὶ μείνασιν ὀλίγοι
 καὶ ἔπρεπε ὁ καλόγερος γυρίζοντας, νὰ φύγη.
 Κι' ὄλοι, ὅπου ἔγλυτώκανε τὸ σκοτωμὸ νὰ ἴδοῦσι,
 ἐκεῖνοι ἴλιγοι ἐτρέχανε νὰ ξαναπολεμοῦσι.
 Ὁ Μορεζίνης ἔστεχε καὶ βλεπε τὴν ἀνδρίαν,
- 20 ἔς τόσο φουσσάτο Τούρκικο νᾶχουν ἀποκοτιάν·
 καὶ νὰ τοὺς βγάλουν ἀπὸ ἑκεῖ καὶ νὰ τ' ἀποστρακίσουν
 κι' ἂν ἤθελέ ἴστονε πολλοί, ἤθελαν νὰ νικήσουν.
 Δύο χιλιάδες μοναχὰς ἤτουνε ὅπου βγήκαν
 καὶ πήγανε τὸ Ἀγαρηνοὺς μέσα καὶ τοὺς εὐρήκαν.
- 25 Ἐκράξαν τους νὰ στρέψουσι, ἔς τὴ χώρα γιὰ νὰ ἱμποῦνε
 μὰ κείνοι δὲν ἐθέλανε, μὰ κόμη νὰ σταθοῦνε,

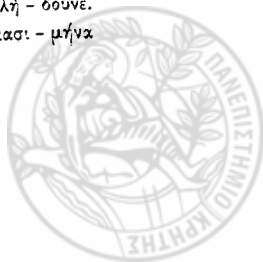
1 λάκκους. — 2 ἄρχισαν. — 3 παλη - ποιοί. — 4 ληγένου. — 6 κατά-
 σφραζασήντζι. — 7 οἱ - κεί. — 8 κίνοι. — 9 τρεῖς ὄραις. — 11 νάνε. — 12 ἓνα
 - ἔδειχνε. — 13 ῥιχνασόντου. — 14 τζεπληπους. — 15 σκοτωθήκασι - μίνασιν
 ὀλίγοι. — 16 φήγη. — 17 ὄλοι - γλητόκανε - σκοτομό. — 18 ξανά πολεμοῦσι.
 — 19 μορεζήνεις. — 22 νηκήσουν. — 23 διὸ χηλλιάδες.

- σοί Τούρκους νὰ μαλώνουσι, τοὺς λάκκουσ ἐγυρεύγα
 κ' οἱ Τούρκοι τοὺς 'κυττάζανε κ' ἐβγαίνασι καὶ 'φεύγα.
 Καὶ 'κείνοι τοὺς ἐδιώγχανε καὶ νὰ 'χαν ἔγῃ ἄϊδα,
 ἅμμὲ ἐκεῖ δὲν ἤτονε ἄλλη καμμίαν ὀλπίδα.
- 5 Ἐκοπτεν ὁ καλόγερος τὰ Τούρρικα κεφάλια
 καὶ τρίγυνα 'ς τὴ ζώνην του ἐβάστα δυὸ τσουβάλια,
 νὰ βάνῃ ἐκεῖ ταῖς κεφαλαῖς ὅπ' οἱ Ρωμνοὶ τοῦ 'φέρνα.
 μὰ ρίχτασι καὶ τουφεκαῖς οἱ Τούρκοι καὶ τοὺς 'παίρνα.
 Σὰν εἶδαν πῶς σκοτόνουνται, ὄλα τὰ παρατοῦσι
- 10 καὶ παίρνουν λίγαις κεφαλαῖς γιὰ μαρτυργιὰ νὰ 'δοῦσι.
 Χαραῖς ἐκάμνν θλιβεραῖς γιὰτ' ἤτονε μπασμῆνοσ
 κ' ἤτονε πρὸς τοῦ Δερματᾶ μέσα χαμηλωμένοσ
 κ' ἔστεκε νὰ πηδήσουνε, τὴ χώρα νὰ νικήσου,
 μηδὲ γυναῖκα γῆ παιδὶ κ' ἄντρα νὰ μὴν ἀφήσου.
- 15 Καὶ πάλι ἀπὸ τὰ κάτεργα ἐπέψανε καὶ βγάνου,
 ἀπῆτις καὶ ταῖς σύβασαις ἀρχίστασι νὰ κάνου.
 Τραχόσοι ἀπομείνασι ἐκεῖ ὄξω σκοτωμένοι
 κ' οἱ ἄλλοι ἐγυρίσασι κ' ἤτον 'γανακτισμένοι.
 Τοῦ γενεράλε εἶπανε πῶς τὸ πουρνὸ θὰ βγοῦνε
- 20 κ' ἀπάνω 'ς τοὺς Ἀγαρηνοὺς κακὸ πολὺ θὰ 'δοῦνε.
 Κι' ὁ γενεράλεσ εἶπενε νᾶχε τοὺς σταματήση
 καὶ 'ς τὰ ροστέλλα ἔστεκε, πλειὸ νὰ μὴν τοὺς ἀφήση
 νὰ ἔβγουν νὰ μαλώσουνε, γιὰτ' ἤτον λίγοι τόσα
 καὶ τό 'χασι γιὰ θάύμασμα ὄλοι πῶς ἐγλυτωῦσα.
- 25 Μὰ μέσα σὰν ἐμπήκασι, δεύτερη μίνα καῖσι
 καὶ παίρνει Τούρκους περισσοὺς κ' οἱ ἄλλοι Τούρκοι λέσι

404

1 λάκουσ ἐγρεύγα. — 2 τούρκοι - κητάζανε. — 3 κήνοι - ἐδιώγχανε. —
 4 εἶτονε - καμμίαν ὀλπίδα. — 5 κεφάλια. — 6 τρίγυνα - τσουβάλια. — 8 ρή-
 κτασι - πέρνα. — 9 σάνει δὲν - σκοτόνουντε ὄλλα. — 10 πέρνουν. — 11 θλη-
 βεραῖς — 12 κείτονε - χαμιλωμένοσ. — 13 πιδίσουνε - νικήσου. — 14 γυνέκα -
 πεδὶ - μεῖν. — 15 πάλι. — 16 σήβασαις ἀρχίστασι. — 17 ἀπομείνασι - ὄξω σκο-
 τομῆνοι. — 18 γιὰ νακτισμένοι. — 19 θαυγοῦνε. — 20 ἀπάνω - πολὺ - δοῦνε.
 — 21 σταματίσι. — 22 πλιό. — 24 ὄλλοι - ἐγλιτόσα. — 25 ἐμπήκασι - μίνα
 κέσι. — 26 πέρνει.

- ἢ σύβασαις νὰ τελειωθοῦν κι' ὅτι ζητοῦν ἄς πάρου,
μὴ δὲ χαθοῦμενε καὶ 'μεῖς κι' ἄλλοι μονητάρου
Σημάδι τότες ἔδειξε, κράζει τὸν Παναγιώτη,
τοῦ γενεράλε ἐμήνυσε, ἀνθρώποι νά'λθουν πρώτοι:
- 5 Φράγκοι ὑποκρησάριοι, ὄγια νὰ ξετελειώσουν
τοῦ πρικαμέναις σύβασαις τὸν πόλεμον νὰ σώσουν.
'Ἔσωσε καὶ ἐσύντυχε πῶς ὁ βηζύρης κράζει
καὶ τοὺς μπασάδαϊς, ποῦ 'τον ἐκεῖ, νὰ συβαστοῦσι βιάζει.
Κι' ὁ γενεράλες ἔστειλε δυὸ ἀνθρώπους μαθημένους,
10 εἰς τοῦ βηζύρη νά'ρθουνε κ' εἶχε τσοι ἀγαπημένους,
νὰ 'κούσουνε ἴντα ζητᾶ κ' ἴντα θὰ 'ποφασίση
κ' ἴντα θε νὰ τοῦ δώσουνε κ' ἴντα θὰ τῶν ἀφήση
καὶ νὰ τὸ γράφουν σὲ χαρτί, κι' ἂν εἶναι καὶ τ' ἀρέστη,
θέλουν γραφτοῦν ἢ σύβασαις κι' ὁ πόλεμος νὰ πέση.
- 15 Εἰς τοῦ βηζύρη 'πήγανε καὶ τὸν ἐπροσκυνῆσαν
κι' ὅτι χανε παραγγελιά ἐκεῖνοι τοῦ 'μιλήσαν.
'Ἀπῆτις τῶν ἐγρίκησε, τῶν εἶπε νὰ γυρίσουν
κ' ἢ σύβασαις θὰ γράφτοῦν, τὴ χώρα νὰ τ' ἀφήσουν
καὶ ὅτι πρᾶμμα θέλουσι νὰ τὸ 'χουνε κι' ἄς γράφουν
20 κ' οἱ Κρητικοὶ γρικωντάς το, μαῦρα σκουτιὰ θὰ βιάφουν.
'Ἐτότες ἐγυρίσανε καὶ λένε τὴ βουλήν του
καὶ ἄλλα λόγια ἔγραφεν εἰς τὴν ἐπιστολήν του.
Κι' ὁ γενεράλες τὴ θωρεῖ, εἶπε νὰ μαζωκτοῦσι
κι' ἄλλοι ἀφέντες, ποῦ 'τον 'χε κ' ἐκεῖνοι νὰ τὴν 'δούσι'
25 κι' ὡσὰν ἐσυναχθήκανε θωροῦν κι' ἀποφασίζου
νὰ γράφουνε ταῖς σύβασαις καὶ Φράγκικα τὰ ἀρχίζου.

405

1 εἰσε(βασαις - τελειοθου - ὅτι. — 3 σημάδι - ἔδειξε - παναγιώτι. — 4 ἐμή-
νυσε ἀνθρώποι - πρότοι. — 5 υποκρησάριοι - ξετελιόσου. — 6 τζι - σύβασαις. —
7 ἔσωσε - ἐσύντυχε - βιζήρις κράζει. — 8 συβαστοῦσι. — 9 διὸ ἀθρώπους μαθη-
μένους. — 10 κέιχεται ἀγαπημένους. — 11 ἴντα ζητᾶ κηνητα - ποφασίσει. —
12 ἀφήσι. — 13 τᾶρέσει. — 14 οἱ σύβασαις - πέσι. — 15 βιζήρι. — 16 κιοτί-
χανε - ἐκύνου - μιλήσα. — 17 ἐγρίκεισε - εἶπε. — 18 εἰσε(βασαις - τῆ. — 20 κρι-
τικοί.

- Καί τοὺς Ρωμαιοὺς ἔκραξε τοὺς πρώτους, ὅπου ἄμα
 ἔς τοῦ γενεράλε νᾶρθουσι ὄλοι καὶ νᾶναι ἀντάμα.
 Ὡς ὄλη τῆ χώρα ἴσοι στείλει, νὰ πάνε νὰ γυρέψουν,
 ἃ θὰ σταλάρου οἱ Ρωμνοὶ γῆ ἃ θέλουν νὰ μισέψουν,
 5 νὰ γράψουνε ταῖς σύβασαις νᾶχουν ταῖς ἐκκλησιαίς
 σπήτια, χωράφια, κατοικαῖς καὶ πλείσαις ἕλευθερίαις·
 γιὰτὶ θὰ κάμου σύβασαις πρίχου ἀπογραφοῦσι,
 ἃ θέλουν νὰ μισεύσουνε γῆ πάλι νὰ σταθοῦσι.
 Κ' ἐκεῖνοι ἀνάμεσα ἴtone δίχως νὰ τῶς τὸ ποῦνε
 10 ἐδῶκαν τὴν ἀπόκρισιν, πῶς ἀπὸ κεῖ θὰ βγῶνε
 κ' εἴπασι πῶς τοὺς εἶπανε πῶς θὲν νὰ τ' ἀχλουθοῦσι,
 γιὰ νὰ τοὺς πάγη ἔς τὰ νησά, γιὰ νὰ ξεκουραστοῦσι.
 Καράβια μόνο θέλουσι τὸ πρᾶμμάν τως νὰ μπάσουν
 καὶ βάρκαῖς πάλι ἀπὸ ἴδῶ ἔς τὴν Ντία νὰ περάσουν.
 15 Κ' ἴντανε τούτα τὰ ἴπανε κ' ἴντανε τὰ διγῶνται,
 τοὺς Χριστιανούς νὰ πάρουνε νὰ πᾶ νὰ διακονοῦνται.
 Τούτους πλερώνει ὁ πρίντσιπες κ' οἱ ἄλλοι πῶς θὰ διάξουν **406**
 ἰντά ἴχουσι νὰ τρώσινε ὡς τὰ νησά νὰ φτάξουν.
 Οἱ ἄρχοντες λογιάζουνε πλοῦσοι πῶς νᾶν' κ' οἱ ἄλλοι
 20 γῆ νὰ ἴχουν βίον νὰ περνοῦν, νὰ φαίνονται μεγάλοι·
 καὶ ἴπῃγαν καὶ ἴπουλῆσαν τσο: πῶς θέλουσι νὰ φύγουν
 καὶ τότες σάν τ' ἀκούσανε, ἐβγαίνουσι καὶ σμίγουν
 μὲ πλείσα ἀνακάτωσι, μὲ σύγχουσι καὶ λύπη,
 πῶς ἔτυχαν σὲ σκλαβωμὸν κ' εἰς σὲ μεγάλη λύπη.
 25 Ἐτύχαινε νὰ σώσουνε ἔς τοῦ Μορεζῆν νὰ μποῦνε,
 ἔς τοῦ γενεράλε ὀμπροστάς ὄλοι νὰ τοῦ τὸ ποῦνε,

1 ρωμέους - ὀποῦ. — 3 ὄλη τῆ χώρα τζίστιλε. — 6 κατοικαῖς - πλείσαις.
 — 7 ἀπὸ γραυτοῦσι. — 8 πάλι. — 9 τὸς - ποῦνε. — 10 ἀπόκρισιν - βγῶνε.
 — 11 κῆπασι - ὕπανε. — 12 πάγι - νισά - ξεκουραστοῦσι. — 13 τος. — 15 κῆν
 τάνε ταδιγῶντε. — 17 πλερώνει. — 18 τρώσουνε ὠστανισά ναυτάξουν. — 19 ἄρ-
 χωντες. — 20 γινάχουν αἶον - φένουντε. — 21 πῆγαν - πουλῆσαντζοι. — 23 πλῆσα
 ἀνακάτοση - σῦγχιση - λήπη. — 24 σκλαβωμὸν - κείσε - λήπη. — 25 ἐτίχενε —
 26 ὄλοι - ποῦνε.

- πού θέλουν νὰ τοὺς πάρουνε ἔς ποῖα ξύλα θὰ τοὺς βάλου.
 ἔς ποιούς τόπους θὲ νὰ στᾶξουνε καὶ πότες θὰ τοὺς βγάλου.
 Μὰ ἔκλαιγανε καὶ ἔδερνονταν τὸ πρᾶμμά τως νὰ χάσουν,
 τὴ χώρα ν' ἀρνηθοῦσινε καὶ Τοῦρκοι νὰ τὴν πιάσουν.
- 5 Ἐσκιζασι τὰ ρούχα τως καὶ ῥάγη ἢ καρδιά τως,
 θωρῶντας τὴν ἐλπίδα τως πῶς φεύγει ἀπὸ κοντὰ τως.
 Κλαῖσι, λυποῦνται, δέρνονται, μ' ἀλπίδα ἄλλη δὲν εἶναι,
 μόνο τὸ γλιγορώτερο ταῖς βάρκαις νὰ εὐροῦνε.
 Τότες ἀφένταις ἔβαλε, πᾶς ἕνας πῶς νὰ κἀνη
- 10 ἀπάνω εἰς τὰ πρᾶμματα νὰ πηαῖνη νὰ τὰ βγάνη.
 Ἄδειᾶσαν τὴ Τριμάρτυρο καὶ τ' ἄλλα ὅλα ἐκεῖνα
 καὶ τὸ Χριστὸ τοῦ Κεφαλᾶ κι' ἄγιὰ Αἰκατερίνα.
 Τὸ ἅγιο αἶμα πιάνουσι τότες καὶ κασσελλιάζου
 καὶ τὴ Μεσοπαντήτισσα καὶ λειψανα φυλάσσουν·
- 15 τοὺς ἅγιους Δέκα νὰ χαλοῦν κι' ὄσας εἰκόνας ἦτον
 τρίγυρα ἐκεῖ ἔς τὴν ἐκκλησιά, πού ἔλεγαν Ἄγιον Τίτον.
 Ἐδειάζασινε τὸ ἐκκλησιαῖς λίμπρα, μονεσιόνας,
 τὰ παξημάδια κι' ἄρματα, καμπάναις καὶ εἰκόνας·
 νὰ εὐρουν σκλάβους πάραυτας ν' ἀρχίζου νὰ τὰ παίρουν
- 20 ὅ, τί βγαίνειν τοῦ πασανός, ἔς ταῖς βάρκαις νὰ τὰ φέρνου·
 καὶ ταῖς λουμπάρδαις σύρνουσι μέσα καὶ κατεβάζου
 τσῆ ρούγαις μὲ πολὺ λαὸ κ' ἔρχονται καὶ τσῆ μπάζου
 ἔς τ' ἀρσύλι ὁπού ἔτονε ἔδεκεῖ μπάζουνε ταῖς λουμπάρδαις
 καὶ τότες ἐκινήσανε οἱ φραροκαλογράδαις
- 25 ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς Ρωμηαῖς μὲ περισσὰ τραβᾶγια,
 ἐπαῖρναν τὰ ἰκόνισματα κι' ὅλα τὰ ἵπομονάργια.

407

3 κλέγανε - τος. — 4 τῆ γῆρα ναρνηθοῦσινε. — 5 ρούχατος - τος. —
 6 θωρώντας - τος. — 7 κλέσι ληποῦντε δέρνοντε. — 8 γλιγορώτερο. — 9 πᾶς
 ἕνας - κἀνει. — 10 ἀπάνω - πιένει. — 11 ἀδείασαν - τριμάρτυρω - ἐκῖνα. — 12
 ἐκαταιόνα. — 13 ἅγιο. — 14 μέσο παντιτση-λειψανα φυλάσσουν. — 15 ἅγιους
 -χαλοῦν-ὄσας ἰκόνες εἶτον. — 16 τρίγυρα - τίτον. — 17 ἐδειάζασινε. — 18 ἰκόνες.
 — 19 εὐρουν-πέρνου. — 20 ὅτιβγενεν. — 21 σῆρνοσι. — 22 τζιρούγες-πολλί.
 — 23 σταρσίλη.

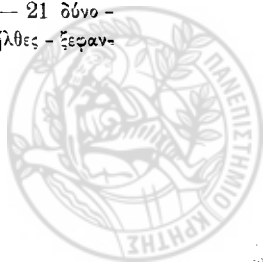
- Μὲ θρήνους κ' ἀναστεναγμοὺς καὶ λύπησιν καὶ πρίκα,
 ἔς τὸν χαλασμὸν τῶν ἐκκλησιῶν πᾶσα κιανεὶς ἐγράφει.
 Ρωμαῖοι: ἀπὸ τὰ κάτεργα ἐβγαῖνα καὶ τὰ παῖρνα,
 μὲ τῶν παπᾶδων θέλημα ἔς τὰ κάτεργα τὰ φέρνα.
- 5 Ρημάσουν ὄλαις τὰ ἐκκλησιαίς, τὰ σκευὴ ἐσθηκὼνα
 καὶ παῖρνασινε χάρισμα καθὰ ἴμορφη εἰκὼνα.
 Καὶ τοὺς σταυροὺς τῶν ἐκκλησιῶν οἱ λούτεροι: νὰ σπούσι,
 ποῦ ἴτυχαινε νὰ τοὺς βαστοῦ καὶ νὰ τοὺς προσκυνούσι.
 Τὰ παλαιὰ ἰκονίσματα, τὰ περευλογημένα,
- 10 τὰ κύτταξες νὰ τὰ ἔχουνε ἔς ταῖς ρούγαις ξαπλωμένα
 καὶ τότες οἱ αἰρετικοὶ χωρὶς φόβον ἐπιᾶνα
 καὶ σκίζαν καὶ τσακίζαν τῆ κ' εἰς τὴ φωτιά τῆ βᾶνα.
 Ἐσκαπᾶσου τώρα, οὐρανέ, μὲ νέφαλα νὰ στράψης
 καὶ ἤλιε λαμπρότατε, κύτταξε σὺ νὰ κλάψης
- 15 τὸν χαλασμὸν τῶν ἐκκλησιῶν τῆ τότῃς ἀπ' ἀδειῖσαν,
 τὰ εἰκὼνας τῆ εὐγενικαῖς, τὰ ἄξιαις, ὅπου χαλάσαν.
 ὦ! παραχώρησις Θεοῦ, οἱ Χριστιανοὶ νὰ δούνε,
 τέτοιαις εἰκὼναις ἁγιαῖς σκύλοι νὰ ταῖς χαλοῦνε!
 Ἄς εἶχασι τὰ ἀφήσῃ ἐκεῖ, κ' ἄμμ' ὄχι νὰ ταῖς πάρου
- 20 ἔς ταῖς ἐκκλησιαίς νὰ στέκουνε κ' οἱ Τοῦρκοι γιὰ νὰ τὰ βρου
 κ' ὡς θέλα νὰ τὰ κᾶμουνε σκιας νὰ μὴ δὲν τὰ δούνε, **408**
 τέτοιαις εἰκὼναις θαυμασταῖς ὀμπρός τως νὰ χαλοῦνε.
 Ἴντα κατὸ ἔς τὸν Χάνδακα ἐγίνε καὶ ἐστάθη
 καὶ τίς νὰ τὸ θέλεν εἰπῆ τέτοιαις λογιῆς νὰ πάθη;
- 25 Κλάψεν Ἀχμέλε καὶ Βαρούχ, θρηνήσου, Ἰερεμία,
 γιὰτ' εἶδαμε τὸν Χάνδακα σὲ πλεῖσαν ἐζημία.

1 θρήνους. — 3 ρωμαῖοι - ἐυγένει - πέρνα. — 4 θέλυμα. — 5 ρημάσουν
 ὄλαις - εἰκὼνα. — 6 πέρνασινε - ἴκονα. — 8 ποτύχηναι - προσκυνούσι. — 9
 περευλογημένα. — 10 κύτταξες - ξαπλωμένα. — 11 αἰρετικοὶ χώρεις. — 12 τζα-
 κὺζαντζη καῖς. — 13 στράψεις. — 14 ἤλιε - κηταξεσού. — 15 τζι. — 16 ὀπου.
 — 17 παραχώρησις - δούνε. — 18 τεταις ἰκόνες ἁγιες σκύλοι. — 19 ἀσχησῖ
 τζαφῆσι - ἀμῶχει. — 20 τάουρου. — 21 κῖος - μιδέν. — 22 τ' ἔταις ἰκόνες - ὀμ-
 πρόστος. — 23 ἦντα. — 24 εἰπη.

- Ἡ ἐκκλησιάς θ' ἀλλάζουνε καὶ θὰ γενοῦ σμαίδιας
 κι' ἀντὶς δασκάλους καὶ σοφοὺς θὰ μπούσινε τζαμίδες.
 Χόρτα καὶ δένδρη καὶ κλαδιὰ καὶ φύλλα ἄς δακρύσου
 ἔς τὴ χαλασμό σου, Χάνδακα, κ' εἰς τὴν κατάστασίν του
- 5 Οἱ ἄγγελοι ἄς μὲ θλιβοῦ, ἀπόστολοι, προφήται,
 ἴπου τώρα τσῆ ἐκκλησίαις μου, ἀδειάζουνε, θωρεῖτε,
 ἀρχιερεῖς καὶ μάρτυρες, ὅσοι καὶ δικαῖοι,
 καὶ πρίκα ὄγια λόγου σκς τὰ σωθικά μου καίει.
 Σύβασαις γίνουνται ἔς ἐμὲ κι' ἀγάπαις θεὲ νὰ κάμου·
- 10 μὰ τάχα νὰ ἴπομένοσι ἔς τὴ χιώρα τὰ παιδιὰ μου;
 Ὅφου! πῶς δὲν ἴμπορεῖ δενδρὸ πρικὸ φαρμακωμένο,
 παρὰ νὰ δίδῃ τὸν καρπὸν πικρὸ καὶ βρωμεσμένο.
 Πῶς θὰ μὲ παραδώσουνε, γιατί λαὸ δὲν ἔχω
 καὶ τὰ τειχιά μου ἐρρίζανε, κ' ἴντα καλὲ ἀπαντέγω;
- 15 Ὅφου! κι' ἀποῦ ἴτον ἀφορμὴ σὲ τούτη μου τὴ μάχη
 καὶ ἴχθη τόσος ἄνθρωπος, ἔς τὰ ἴδια μου νὰ λάχη.
 καὶ ποῦ ἴναι τόσοι Χριστιανοί, ἔς τὸ χῶμα μέτα λουῦνε
 κ' οἱ ἄρχοντες τῆς Βενετιάς, ποῦν οἱ Ρωμαῖοι ποῦ ἴναι;
 Τώρα ποῦ θὰ μὲ δώσουνε, θαμπόνεται τὸ φῶς μου,
- 20 ὁποῦ ἴτον χρόνοι καὶ καιροὶ ἴπαίνεμα τὸ δικό μου.
 Ὅφου! δὲ δύναμαι νὰ βρω τρόπον, γιὰ νὰ μωρέσω
 τὸν μπόνο τὸν ἀμέτρητον, ὁπῶγω νὰ ἴφελέσω.
 Γιάντα, Φραντζέζε, μὲ χαρὰ ἴλθες κι' ἀρνήθηκὲς με
 μὲ δίχως φόβο κ' ἴφυγες, καὶ Τούρκο ἴσκληβωστές με.
- 25 Τάχατες εἰς τὸ Χάνδακ ἴλθες νὰ ἴξεφαντώσης,
 τάχατες δὲν τὸ ἴκάτεγες πῶς θέλεις νὰ μαλώσης;

1 θαλάζουνε. — 2 μπούσινε. — 3 δακρύσου. — 4 κείς - κατάστασιν. —
 5 θλιβοῦ - προφήται. — 6 ἀδιάζουνε θωρεῖται. — 7 δικαῖοι. — 8 σωθικά - κείει.
 — 9 σύβασαις γίνουνται. — 11 μωρη - πρικὸ φαρμακωμένο. — 12 δεῖδι-πικρὸ-
 βρωμεσμένο. — 14 τυχία - ἐρρίζανε - ἀπαντέγω. — 17 χῶμα - λουῦνε. — 18 ἄρ-
 χωντες - ρωμείοι. — 19 θαμπόνεται - φός. — 20 κερὸι πένεμα - δικῶ. — 21 ὄνο-
 βρό. — 22 ὁπόχο. — 23 φραντζέζει - ἴλθες. — 24 δίχως. — 25 ἴλθες - ἴξεφαν-
 τώσεις. — 26 θέλης.

- Δὲν ἤσυρνες πολλότατους ἀνδραῖς καὶ παλληκάργια,
 ὅπου ἔχανε τὴ δύναμι καὶ ἰδέγγαν σὰ λιοντάργια;
 Καὶ κείνοι ἦτον ἀφορμὴ κ' ἐθέλωνε ξεγνοιάση
 οἱ φρόνιμοι τῆς Βενετιάς, λέγοντας δὲν ἐλλάσσει
- 5 τῶν βασιληάδων ἡ βουλή, μ' ὡς ἔτι κ' ἄ βαλθοῦνε,
 θελόουνε νὰ τὸ κάμουνε, πλεῖσα νὰ ἴπαινεθοῦνε.
 Μὰ τοῦτος, ὅπου ἴμου ἴστειλε, ἤθελε νὰ μισέψη,
 ἄς εἶχε πάγη μοναχὸς κ' ἔχι νὰ ἔχ' ἀδικέψη;
 καὶ ἴπῃρε τοὺς σολντάδους μου ὅπου ἔχε μετὰ ἴμένα·
- 10 τούταις ταῖς ἴμέραις θρήνομαι τὰ μῶχου κακωμένα.
 Καμπόσοι ἐδείξανε ἀνδριά καὶ καβαλιερωσύνη
 καλὰ κ' ἄν ἀποθάνασι, ἔχουν τιμὴ ἐκαῖνοι.
 Κι' ἀρέντης, ὅπου διάβηκε, ἔλοι τὸν ἐπαινέσα,
 γιατί ἴκαμε πολλὴ τιμὴ εἰς τὸ φουσσάτο μέσα.
- 15 Κι' ἔλοι ἔλοι ἐφύγανε ὅπου ἴρθαν νὰ μαλώσουν,
 καὶ ἴλέγασι πῶς εἶν' καιρὸς τοῦ Τούρκου νὰ με δώσουν.
 ἴτοῦτο ἔλοι ἐθέλωνε καὶ τούτο ἐμίλοῦσαν
 καὶ τὸν καιρὸν ὅπου ἴκάμανε πάντα τὸν ἴκαρτεροῦσαν,
 ὅπου ἴρθε σὲ βοήθεια μου καὶ τὸ λάό μου ἐπῆρε,
- 20 Εὐρώπη, δάρσου σήμερο κ' ἴ τὰ μαλλιά σου σύρε·
 ἴβσίμωσε τὸ τέλος μου, ὄφου! γιὰ νὰ με δώσουν,
 νὰ λάβουνε ξεκούρασι καὶ ἴμένα νὰ σκλαβώσουν.
 Σήμερο ὅπου τὸ Θεὸ εἶναι ἀποφασισμένο
 καὶ τ' ἴνομάν του προσκυνῶ κ' ἄς εἶναι δοξασιμένο.
- 25 ἴαπῆτις ἀπογράψανε ταῖς σύβασαις καὶ σάζουν,
 μέραις ὀκτώ τῶν ἔδωκε, γιὰ νὰ ἴμποροῦν ν' ἀδειάζουν.

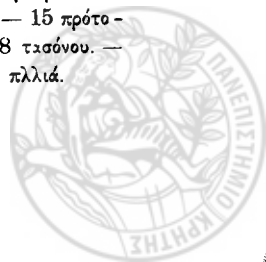
410

1 εἴσρνες. — 2 τῇ δύναμη - δέγγαν. — 3 κύνοι εἶπον - ξεγνοιάσι. — 4 φρόνιμοι - βαινετιά. — 6 πλίσα - πενεθοῦνε. — 7 τούτος - μούστιλε - μισέψη. — 8 εἶχε - ὄχει νὰ χαδικέψη. — 9 πῆρε. — 10 μέρες θρήνομε. — 12 ἀναποθάνασαι - τμη. — 13 διάβηκε - ἐπενέσα. — 14 πολή. — 15 μαλώσουν. — 16 λεγασει - ἦν κερὸς - δόσουν. — 17 ἐτοῦτο. — 18 κερὸν. — 19 βοιθια. — 20 ἐβρόσημα - σῆρε.

- Καὶ ἐν τῷ ἄμα τουφεκαῖς, λουμπάρδαις καταντοῦνε
καὶ βροντισμὸ καὶ συρισμὸ ὄλοι τως δὲν γρικουνε.
*Οἷω καὶ μέσα ἴγινηκε τότες μινὰ ἔμονοῖα
κ' οἱ Τούρκοι, Φράγκοι καὶ Ρωμνοὶ δὲν ἔχανε μανία.
- 5 Οἱ Τούρκοι τοὺς ἐλέγανε, ὅποιος θὲ ν' ἀπομείνη,
ἀμμὲ δὲν ἐγραφετήκανε κ' οὐδένα δὲν ἀφίνει
ἐ γενεράλες, κ' ἤλεγε ὄλοι γοργὸ νὰ βγοῦσι,
τὰ πράμματα νὰ κουβαλοῦ. νὰ πᾶ μπαρκαριστούσι
ἔς τὴν Τία νὰ τοὺς παίρνοῦσι, καὶ ἔκει νὰ καρτεροῦσι.
- 10 τ' ἀρσύλια ν' ἀρδινιάσουνε κ' ὄλοι ἐκεῖ νὰ μποῦσι.
Τὰ σπήτια τῶνε τὰ ἴμορφα ἀρχίσανε νὰ ἰδειάζουν,
καὶ ταῖς γυναίκαὶς ἔβλεπες ἐτότες νὰ χουχιάζουν,
πῶς ἔχουν νὰ περάσουνε, τὸ τί θὲ νὰ γενοῦσι
καὶ ἔθελαν ὄλοι οἱ Ρωμνοὶ ἔς τὴ χώρα νὰ σταθοῦσι.
- 15 Μὰ οἱ πῶτοι δὲν τσ' ἀφίνανε, μὰ ἴπηαῖνα καὶ τοὺς ἴβγάνα
κ' εἴχανε βάρκαὶς ἔς ὄρδινιὰ καὶ μέσα τοὺς ἐβάνα.
Καὶ ἴκῦταζες ὄληνυκτὶς ταῖς βάρκαὶς νὰ φορτώνου
γυναίκαὶς, ἀνδραὶς, πράμματα ἔς τὴν Ντία νὰ τὰ σώνου.
Εἰς τὸ νησί νὰ βγαίνουσι, κ' ἴ βάρκαὶς νὰ γυρίζουν
- 20 εἰς τὸ Μαντράκι νᾶρχουνται νὰ τοὺς ξαναγεμίζουν.
Τὰ πράγματα νὰ χάνονται καὶ ἴνοὺς τ' ἄλλου νὰ παίρνη,
ἔς ταῖς ρούγαις νὰ τὰ φέρνουσι λύπηση πλειά νὰ φέρνη
κ' ἄντις γιὰ δάκρυα, αἵματα ἐτύχαινε νὰ τρέχου,
καὶ ποῦ θὲ νὰ τοὺς πᾶσινε, ὄλοι νὰ μὴν κατέχου.
- 25 Τόσους ὅποῦ ἴθανάτωσαν, ὄλπιζαν νὰ γλυτώσουν
κ' εἰς τὴν πτωχὴ τὴ χώρα μου ἐλευθεργιὰ νὰ δώσουν

1 τὸ ἄμα. — 2 σφρισμὸ ὄλοι τος. — 3 ὄχο - γύνηκε - ὄμονηα. — 5 πο-
μῆνει. — 6 ἐγραφετήκανε. — 7 γοργῶ ναυγοῦσι. — 8 κουβαλοῦ - μπαρκαριστούσι.
— 9 τιά. — 10 ὄλοι - μποῦσι. — 12 γυνέκαὶς. — 13 θεναγενοῦσι. — 15 πῶτο-
τζαφύνανε. — 16 βάρκες σορδινιά. — 17 κῦταζες ὄληνυκτὶς. — 18 τασόνου. —
19 βγένουσι κειβάρκαὶς - γοριάζουν. — 20 μαντράκη. — 22 λήπιση πλλιά.

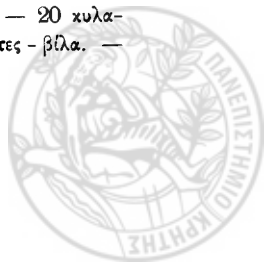
- Καὶ 'κεῖ ἀπ' ἀνήμεναν χαράν, βάσανα τοὺς εὐρήκα'
καὶ νὰ μετρήσῃ τίς 'μπορεῖ τὴν ἄμετρή μου πρίκα;
"Ὄφρου! χαρὰ ποῦ θὰ γενῆ, Τοῦρκοι, πολλὰ χρηῖτε,
γιατὶ ἀγάπη γίνεται καὶ πλεῖο δὲ θὰ χαθῆτε.
- 5 "Ὄφρου! πῶς θὰ μὲ πάρουνε δὲν ἀναυχαριστοῦμαι,
γιατὶ γρικῶ 'ς ὄλην τὴν γῆν ἀπάνω καὶ 'παινοῦμαι.
Γιὰ 'μένα ἀγάπη θὰ γενῆ νὰ βρῖσκεται καὶ νά'ναι,
ἀγάδες ἀνελύπητοι καὶ σύ, βηζύρη πλάνε.
Μὰ ἤρχισαν κ' οἱ Χριστιανοὶ νὰ φύγουν, νὰ μ' ἀφήσουν
- 10 κ' οἱ Τοῦρκοι μόνο μετὰ μὲ ἔχουν νὰ κατοικήσουν.
"Ὀχι ποτὲ μὴ δὲ γενῆ, ὄχι μὴ μ' ἀρνηθῆτε
κ' ὡς τώρα μὲ πολλαῖς τιμαῖς ὅλοι σας μὲ κρατεῖτε.
"Ὄφρου! νεκρὴ δὲ βρῖσκομαι οὔτε κ' ἀποθαμένη
καὶ μόνη μὴ μ' ἀφήσετε τὴ πολυαγαπημένη,
- 15 τὴν Κρήτη σας τὴ θαυμαστή, τὸ θαύμασμα τοῦ κόσμου,
ὅπου 'στε μετὰ λόγου μου κ' ἤτونه στολισμός μου.
Μὰ ποῖο θεργιὸ ἀλύπητο κ' ἄμερο λιοντάρι
'ς τὴ σκλάβωσι, ποῦ καρτερῶ, λύπησιν νὰ μὴν πάρη,
σὲ τούτῃ τὴν ἀμέτρητη πληγὴ τὴν ἐδικὴν μου
- 20 κ' εἰς τὸ κακὸ τ' ἀγιάτρευτο, ὅπου 'ρθε 'ς τὸ κορμί μου;
Κλαῖτέ με, φίλοι καὶ δικοί, κλαῖτέ με τὴ καυμένη,
κλαῖτέ με, ὅλοι Χριστιανοί, τὴ μπρακπονεμένη.
Γῆς καὶ φωτιά καὶ τὸ νερό, συγκαλάψετε με ὁμάδι
καὶ οὐρανέ, τὴν ὄψι σου σκέπασε μὲ μαγνιαδί.
- 25 καὶ τ' ἀστραποβροντίσματα 'ς τὸ νέφαλο ἄς παίξῃ.
νὰ σκοτιστῇ ὁ ἥλιος 'ς ἐμένα νὰ μὴ φέξῃ.

1 εὐρήκα. — 2 μετρήσει - μπορεῖ. — 3 γένει - χαρεῖται. — 4 γόνετε - πλεῖο.
— 6 γρικῶ - γῆν ἀπάνω. — 7 γενεῖ - βρῖσκετε - νά'ναι. — 8 ἀνελήπιτοι - βηζήρει.
— 9 μαφύσουν. — 10 κατεικίσουν. — 11 ὄχει - ὄχει. — 12 ὅς - πολλαῖς - ὅλοι -
κρατεῖτε. — 13 βρῖσκομε οὔτε. — 14 μόνια - ἀφήσετε - μπολεῖ ἀγαπημένη. — 15
κρήτι - θαύμας μα. — 16 στολισμός. — 17 ποῖο - ἀλύπητο. — 18 σκολάβοση -
λήπισιν. — 19 τούτῃ - πληγῇ. — 20 κείς - κορμῇ. — 21 κλέται - φύλοι - τῆ. —
23 φωτιά.

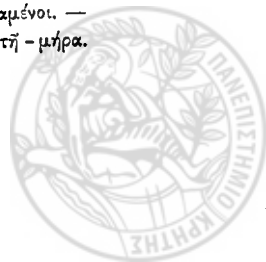
- Κλαίτε με, βρύσαις, ποταμοί, λίμναις και ὄργιακια κι' ἔλα,
 ὄρη και κάμποι και βουνά, ρόδα και πάσα βιάλα.
- Με δάκρυα κλαίτε σήμερα, λουλούδια μωρισμένα 412
 και κάμποι ἀνωστόλιστοι και δέντρη μου ἀνησημένα.
- 5 Κλαίτε με τ' ἄστρα τοῦ ῥανοῦ, τὰ νέφη, τὸ φεγγάρι,
 ἔλ' οἱ πλανήταις κ' ἡ πουλιά πρίκα γιὰ μένα ἄς πάρη.
 Ἥλιε, τὸ φῶς σου σήμερα σὲ σκότος ἄς γυρίση,
 ὄγια σημάδι νὰ σὲ ἴδῃ ἔς ἀνατολή και δύσι,
 γιὰ νὰ γνωρίσουν πῶς ἐγὼ εὐρίσκομαι ἔς τὸ τέλος,
- 10 νὰ κλάψουν ὅσοι μὲ ἴδασι μὲ τῆς καρδιάς τὸ μέλος.
 Μὴ δὲ γενοῦσι ἴπωρικά, βότανα, ξεραθῆτε,
 ἔς τὰ τόσα πλεῖσα βάσανα ἔπου ἔς ἐμὲ θεωρεῖτε
 τὸ πῶς μὲ ἴδωκα τῶν Τουρκῶν, τὸ πῶς μὲ παραδῶσαν
 ἔς τὰ χέργια τῶν Ἀγαρηνῶν, και τὸ σταυρὸ ἐχῶσαν.
- 15 Ἄς κλαίγη και τὸ πέλαγος, τὰ ψάρια ἄς χωστοῦσι
 κι' ἔτι κι' ἂν ἔχη μέσα του, γιὰ λόγου μ' ἄς θλιβοῦσι.
 Τὰ κτήνη κι' ἔλα τὰ ῥπετὰ ἄς κλάψουν ὄγια μένα,
 ὅσα ἔς τὴ Κρήτη κατοικοῦν τὰ πολυπρικαμένα.
 Ἄς κλάψουε και τὰ πουλιά πέρδικες και τρυγόνια,
- 20 τ' ἀηδόνια κι' ὅσα κηλαδοῦν κι' ἔλα τὰ χελιδόνια,
 φωτιά κι' ἀέρας και νερὸ κ' ἡ γῆς ἡ πλουμισμένη,
 ἔς οὐρανὸς τὰ κτίσματα κι' ἀνθρώποι πλουτισμένοι,
 ἔς τὴ πρίκα μου τὴ σημερινὴ ὄγια νὰ τὴν ἐδοῦσι,
 τὴν πλεῖστα και τὴν ἄδικη, γιὰ νὰ μὲ λυπηθοῦσι.
- 25 Ποῦ ἴστε, τεχνίταις θαυμαστοί, ποῦ ἴσαι, μαρκέζε Βίλλα:
 ποῦ θὰ χροῦν ἡ τέχνας σας, ποῦ κάνετε μὲ ξύλα.

1 κλέται - βρύσαις - λίμναις. — 2 ὄρη - βῶδα - πάσσα. — 3 δάκρυα - μωρισμένα. — 4 ἀνωστόλιστοι. — 5 κλέται - νέφοι - φεγγάρι. — 6 πλανήτες - πάρει. — 7 ἥλιε - γιρήσει. — 8 δοῦ σανατωλὴ κείς. — 9 εὐρίσκομε. — 10 ὅσοι - καρδιάς. — 11 πορικά - ξεραθίται. — 12 πλῖσα. — 15 κλέγει. — 16 θλιβοῦσι. — 17 κτήνοι. — 18 ὅσα - κρήτη κατοικοῦν. — 19 τρυγόνια. — 20 κηλαδοῦν. — 23 σημερινῆ. — 24 πλῖσα - ληπηθοῦσι. — 25 τεχνίταις - βίλα. — 26 χροῦν οἱ τέχνες.

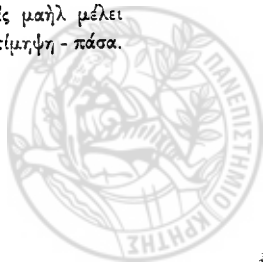
- Μ' ἀπῆς ἡμέραις σώουσι· καὶ νὰ μὴν ἀνημένου,
 τὸ μεσημέρι ἀρχίζουσι ἢ συντροφιαῖς καὶ βγαίνουν·
 εἰς τὸ Μαντράκι ἤρχουσαν ἔς τ' ἀρσύλια οἱ σολτάδοι,
 κι' ὄλ' οἱ Ρωμαῖοι, ἀποῦ ἔταν ἔκει, ἐμπήκασι δμάδι
- 5 κι' ἀφῆκαν δίχως ἀνθρωπον τῆ χώρα σφαλισμένη 413
 κι' οὐδένα πράγμα ζωντανὸ μέσα δὲν ἀπομένει·
 μὰ ἔπῆρανε καὶ τὰ σκυλιὰ ὄγια νὰ μὴν τὰ ἔφῃσου
 νὰ τὰ ἔβρουσι οἱ Ἀγαρηνοί, νὰ τὰ κληρονομήσου.
 Τετράδι βράδου ἦτονε ἀπ' ἀποχωριστῆκα
- 10 πατρίδα τὴν εὐγενικὴν κ' εἶχασι ὄλοι πρίκα·
 κι' ὅταν ἐσηκοιθῆκανε νὰ ἔβγουν, ἔδιδι κάουνοι,
 τὸ στῆθός τως νὰ δέρνουσι καὶ τὰ μαλλιά νὰ βγάνου.
 Ὅφου! καὶ πῶς τὸ ἰλόγιζα, κι' ὁ νοῦς μου πῶς τὸ ἔρικα
 ἢ ἀργητα κι' ὁ πόλεμος πῶς θὰ μοῦ ζέρη πρίκα.
- 15 Κλαίοντας ὄλ' οἱ Κρητικοὶ τότες νὰ καρτεροῦσι
 ἔς τὴν Τία νὰ τοὺς πᾶσινε, νὰ μὴ ἀποχωριστοῦσι.
 Ἐόδι ἔς τ' ἀρσύλια κάουνοι οἱ πολυπρικαμένοι
 γιὰ λόγου μου καὶ θάνατον ἔς τὴν στράτα ἀνημένει.
 Ὅφου! ποῖος νὰ ἔτον ἀφορμή, ποῖα τύχη ἀσβολωμένη,
- 20 γῆ ποῖο τυφλὸ μελλούμενο, ποῖα τέχνη τυφλωμένη
 καὶ σ' ἔφερε ἔς τὰ μέρη μου γιὰ τὴν κακὴν μου μοῖρα,
 ποῖοι ἀνέμοι σὲ βροθήσανε ποῖα κύματα σὲ σύρα;
 ποῖο ἄστρο στράτα σοῦ ἔδειξε, ποῖος ἄτυχος πλανήτης
 καὶ σ' ἔβγαλε γιὰ λόγου μου εἰς τὸ νησί τῆς Κρήτης;
- 25 κ' ἔρθες καὶ μὲ ἔπολέμησες, καὶ θέλεις τὸ διγᾶσαι,
 μὰ πῶς μὲ ἔπῆρες μὲ σπαθὶ ποτέ σου μὴν κευχᾶσαι.

1 πῆς - σόνουσι. — 2 οἱ - βιένουσι. — 3 μαντράκι. — 4 δμάδι - ἐμπή-
 κασι δμάδι. — 5 ἀφῆκαν - τῆ χώρα σφαλισμένη. — 6 πράγμα. — 7 πῆρανε -
 μεῖν τὰ φύσουσι. — 8 κληρονομήσουσι. — 9 τετράδι βράδι εἶτονε. — 11 ὅταν
 ἐσηκοιθῆκανε. — 12 στῆθος τος - μαλλιά ναυγάνουσι. — 13 ὄνοῦς. — 14 ἄργητα.
 — 15 κλαίοντας - κρητικοί. — 16 μία πογοριστοῦσι. — 17 πολλοὶ πρικαμένοι. —
 19 πῶς - πῶς. — 20 ποῖο - μελλούμενο πῶς - τυφλωμένη. — 21 μέρη - τῆ - μῆρα.
 — 22 ποῖοι - βοιθήσανε πῶς - σῆρα.

- Τὰ κρίματα ἐσυντρέξανε, ἀμμ' ἔχει ἡ δύναμι σου,
 μὰ πάλι δὲ μ' ἐνίκησες τώρα μὲ τὸ σπαθί σου.
 Ἐπαύσασι ἡ λουμπαρδιαῖς μαζί κ' ἡ κακωσύνη
 κ' οἱ φόνοι οἱ ἀμέτρητοι, 'ποῦ 'δίδασιν ἐκεῖνοι:
- 5 Ἐὰν ὁ Θεὸς ἔστ' ὤρισε κ' εἶχεν ἀποφασίσῃ,
 πλεῖο αἶμα 'δῶ νὰ μὴ χυθῆ καὶ 'μόνοια νὰ μ' ἀφήσῃ
 νὰ δώσῃ τέλος ὡς ἐπὰ μ' ἀγάπη τιμημένη
 'ς τῆ γῶρα τὴν ἀδυνατὴ κ' εἰς τὴν ἀντρειωμένη
 τῆς Κρήτης τὸ 'μορφότατο Κάστρο τὸ φημισμένο,
- 10 ὅπου 'ς τὰ πέρατα τῆς γῆς κράζεται τιμημένο.
 Μὰ 'ποῦ τὸ σήμερο κι' ὀμπρὸς Τουρκιὰ θὲ νὰ μὲ κρᾶζουν
 καὶ 'κείνους, ὅπου 'πλούτιζα, θέλουν νὰ μ' ἀτιμάζουν.
 Σχίσου, καρδιά μου, σήμερο, χίλια κομμάτια γίνου
 'ς τούτα λοιπὸν τὰ βάζατα τὰ τόσα, ὅπου μὲ κρίνου.
- 15 Καὶ σεῖς, παιδιὰ τοῦ Ἰσμαήλ, μέλλει νὰ σᾶς ἐκρίνη,
 γιὰ τὴ Κρήτη ἐπήρετε μὲ δίχως δικηροσύνη.
 Ὁ χωρισμὸς τῶν Χριστιανῶν δικηρὸ 'χει νὰ γυρεύῃ.
 Διὰ νὰ πέψῃ ἐκδίκησι νάρθη νὰ σᾶς παιδεύῃ.
 Ὁμπρὸς 'ς τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ θὰ στέχη νὰ φωνάζῃ
- 20 ἀντιμῶπιη νὰ κάμετε, πᾶσα ψυχὴ νὰ κρᾶζῃ.
 Θωρῶντας τόσα κλάυμματα νὰ κάνουν τὰ παιδιὰ μου,
 τὰ μέλη μου νεκρόνουνται κι' ἄφτου τὰ σωθικά μου.
 Πλεῖο παρακάλια δὲ γρικῶ, καὶ 'σφάγη ἡ καρδιά μου
 καὶ μίσεψες, Παρθένα μου, Μεσοπαντήτισσά μου.
- 25 Οἱ ἄγοι Δέχα πάσινε καὶ πλεῖο δὲ λειτουργοῦνται,
 οὐδὲ παπάδες ἄξιοι, ὅπου 'χα, μελετοῦνται.

1 ἀμόχει. — 2 μενήγεισες. — 4 ἐκύνου. — 5 ὀρισε - ἔιχεν. — 6 πλιό
 αἶμα - χηθῆ - ἀφίσει. — 8 κείς - ἀντριομένη. — 9 φειμημένο. — 12 κνουος. —
 13 σχήσου - κομάτια γήνου. — 14 λυπὸν - μεκρόνου. — 15 σῖς - εἰς μαῖη μέλει
 - σᾶς. — 16 τῆ. — 18 πέυση - νάρθει. — 19 φονάζει. — 20 ἀντιμῶπιη - πάσα.
 — 21 θωρῶντας. — 22 μέλει - ἄυτου - σοθικά. — 23 πλιό.

- Ὁ ἅγιος Τίτος θά γενῆ μετζέτι καὶ σμαίδα
 κ' ἀγάπη ἐγίνη στερεά καὶ πλειὸ δὲν ἔχω ἐλπίδα.
 Μὰ φόρησι κιαμιμὴ φορά θέλω γυρίση πάλι
 ἔς τὰ χέργια, ποῦ μ' ὠρίζανε, νάχου χιρὰ μεγάλη.
- 5 Ὄφου! ἀλλαξὰ ποῦ θά γενῆ, ἄλλους θά κάμω τώρα
 ἀφένταις, φίλους καὶ δικούς καὶ θά μοῦ δώσου γνῶρα.
 Σήμερο τὰ παλάτια μου Τούρκος θά τὰ πατήση
 καὶ τὰ τειχιά τῆς χώρας μου, ὅπου ἴριξε, θά κτίση.
 Ἡ σαίτιαις ἐπαύσανε κ' ἡ μάλαϊς ἡ περίσσαις
- 10 κ' οἱ βροντισμοὶ τῶ σαρπανῶν κ' ἡ τουφεκαῖς ἡ πλείσαις.
 Ἐπαρε ταῖς καμπάναις μου, τὰ σκευὴ ζύλαξέ μου
 καὶ τὸ ἔκκλησαις τῆ ἄξιαϊς βλαις ξεστόλισέ μου.
 Μάτια μου, τί κυττάζετε; τώρα σκοτεινιαστῆτε,
 τοὺς Τούρκους, ὅπου θὲ νὰ ἴμποῦν, ὀγιά νὰ μὴν τοὺς ὀδητε.
- 15 Τ' αὐτιά μου ἄς κουφαθούσινε, ὀγιά νὰ μὴ γρικῆσου
 τὸ στόμα τῶν Ἀγχαρηῶν νὰ μὲ σαλαβατίσου.
 Ἄν ἦτονε μελλούμενο, βηζύρη, νὰ μὲ πιάττης,
 γιάντα νὰ μὴ, μὲ λυπηθῆς. ἄμιμὲ νὰ μὲ χαλάσῃς;
 Πιστεύω καὶ τὸ δίκιο μου εἰς τὸ Θεὸ νὰ ἴνέβη,
- 20 νὰ λάβῃ δίστομο σπαθί, ἔς τὸν κόσμο νὰ κατέβῃ,
 γιὰ νὰ πλερώσῃ τὰ κακὰ ποῦ ἴκάμανε ἔς ἐμένεα,
 νὰ πλερωθῆ τὸ δίκιο μου εἰς σὲ καιρὸ κανένα.
 Ὄφου! ποῦν τόσος μου λαός; ποῦ τόσοι πλοῦσοι ἀνθρώποι;
 ποῦν οἱ δασκάλου κ' οἱ σοφοί; δάρσου, καυμένη Εὐρώπη.
- 25 Ἐπεσαν ἡ ὀλπιδαις σας ἔς τὸ μαυρισμένον ἄδη
 κ' ἡ τέχλαις ἡ ἀμέτρηταις, ὅπου ἴχαν οἱ σολντάδοι.

415

1 τίτος - μετζετι. — 2 ἐγόνη - πλιό. — 3 φόρισει κ'ιαμιμὴ - γυρίση. —
 4 ὠρίζανε. — 5 ἀλαξὰ - γενεὴ. — 6 φύλους - γνῶρα. — 7 πατίσει. — 8 τειχιά -
 ὀπουρηξε - κτήσει. — 9 οἱ - οἱ περίσαις. — 10 οἱ - οἱ πλείσαις. — 11 σκέυει φί-
 λαξε. — 12 τζεκλησαις - ξεστολησέ. — 13 κειτάζεται - σκοτεινιαστῆτε. — 14 μεῖν
 - δίται. — 15 τὰ φτιά - γρικέσου. — 16 στόμα. — 17 ἀνειτόνε μελούμενο βι-
 ζήρι. — 18 μελη πιθείς - χαλάσαις. — 19 δίκιο - νέυη. — 20 λάβει - κατέυει.
 — 21 πλερώσει — 22 πλερωθεὶ - εἰσεκερῶ. — 23 πλούσι.

- Μὴ δὲ φανῆ ἔς τὸν οὐρανὸν ἄστρο οὔτε μὴ φέξῃ,
 μὰ πάλι εἰς τὴ χώρα μου αἶμα γιὰ ἴμένα ἄς βρέξῃ
 οὔτε φεγγάρι, οὔτε φῶς, ἀστέρας γῆ πλανήτης,
 ἀμμ' ἄς θλιβῆ γιὰ λόγου μου κάθε λοῆς κομήτης,
- 5 σημάδι τοῦ πολέμου μου, ὅπου ἔδειχνε ἔς ἐμένα
 εἰς τὰ μουράγια τὰ ἴψηλά, τὰ ξεθεμελιωμένα.
 Γέροντες, νέοι ἦτανε εἰς τ' ἀφεντὸς τὸ ἔλπίδαις,
 γυναῖκες κι' ὅλα τὰ παιδιὰ καὶ νέαις κορασίδαις.
 Πλοῦσοι, πτωχοὶ ἐστέκανε ἐκεῖ ὀμπροστὰς νὰ λέσι,
- 10 νὰ μὴν τσ' ἀφήσῃ τῶν Τουρκῶν καὶ μὲ καρδιὰ νὰ κλαῖσι·
 μὲ ταῖς γυναῖκαις νᾶρχουνται, νὰ στέκουνε ἔς τὴ μέση, **416**
 τὸν Μορεζῆ νὰ προσκυνοῦ καὶ τούτα νὰ τοῦ λέσι,
 γιὰ νὰ τοὺς πάρῃ ἀπὸ ἄκεῖ κι' ἄς πᾶν ὅπου ἴμποροῦσι,
 μονάχας τῶν Ἀγαρηῶν τὰ πρόσωπα μὴ ἴδοῦσι.
- 15 Ρωμαῖοι ἀγαπημένοι μου, κι' ἀνάπαυσις τοῦ νοῦ μου,
 καύχησις τοῦ στομάτου μου κι' ὀλπίδα τοῦ κορμιοῦ μου,
 γιάντα θεὸ νὰ μοῦ φύγετε; γιάντα θὰ μ' ἀρνηθῆτε;
 μὰ τάσω σας μὲ δάκρυα θεὸ νὰ μοῦ θυμηθῆτε,
 ἄπονοι, δίχως λύπησι, μὲ δίχως καλωσύνη,
- 20 ἄδικοι, δίχως διάκρισι καὶ δίχως δικηρσύνη·
 κουφοὶ μὲ δίχως ἀκοή, λωλοὶ μὲ δίχως γνῶσι,
 τυφλοὶ, καὶ δὲ στοχάζεστε τί θέλει σᾶς πλακώσῃ!
 Γιατὶ κατέχω ὁ πόνος μου πῶς θὰ σᾶς ἐγυρεύῃ,
 νὰ κατοικᾷ ἔς τοῦ λόγου σας καὶ νὰ σᾶς ἐπαιδεύῃ,
- 25 κι' ὀπίσω νὰ σᾶς ἀκλουθᾷ καὶ νὰ σᾶς ἐφωναῖζῃ
 πῶς μ' ἀποχωριστήκετε, ὅλους νὰ σᾶς ἐσφάζῃ.

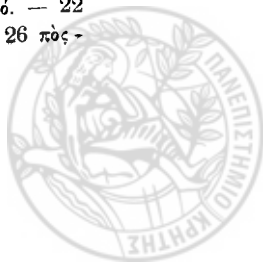
1 φάνει - φέξει. — 2 αἶμα. — 3 οὔτε - οὔτε - πλανήτης. — 4 θλιβῆ - καθολοεῖς κομήτης. — 6 φυλά. — 7 ἔτανε. — 8 γυνεκαίς. — 10 μεῖν - ἀφήσει - κλέσι. — 11 γυνεκαίς. — 12 μορεζῆ - τούτα. — 14 δούσι. — 15 ῥωμαῖοι ἀγαπημένοι - ἀνάπαυσης. — 16 κάυχισις. — 17 μαρνηθείται. — 18 δάκρυα - θυμηθείται. — 19 δίχως λήπιση - δίχως. — 20 δίχος - δίχος δικαιοσύνη. — 21 λολοι - δίχος. — 22 στοχάζεσται.

- Σήμερα εἶν' τὸ τέλη μου, γιατί θά μ' ἀρνηθῆτε,
 γιατί θωρῶ μὲ προθυμιά 'ς ταῖς βάρκις πῶς θά 'μπῆτε·
 ἀμμ' ἐπειδὴ θά φύγετε, νὰ τρέξω νὰ σιμῶσω
 'ς τοὺς γενεράλους ὀμπροστάς 'φχαρίστησι νὰ δώσω.
- 5 ἂν ἔχω μετὰ λόγου σας ἀγάπη νὰ 'κλουθῆσω
 ὡς τὸ Μαντράκι, ἀφέντες μου, νὰ σὰς 'ποχαιρετήσω.
 Πρῶτο 'ς τὸν ὑψηλότετον τὸν κύριον Μορεζίνη
 γιὰ λόγου μου ἢ φήμη του 'ς ὅλη τῇ γῆ θά μείνη·
 σκύπτω τὰ γόνατα 'ς τῇ γῆ, τὴν κεραλὴ ὀμπρός σου
- 10 'ς ὅλο τὸ σκιά, ὅπου πατεῖς, τ' ὄνομα προσκυνῶ σου
 καὶ τὰ μαλλιά, ὅπου βασιτῶ, σοῦ ρίκτω νὰ πατήσης
 σὲ θύμησι αἰώνιον, νὰ μὴ μοῦ λησμονήσης·
 γιατί 'ὅ,τι κόπον ἔκαμε ἢ φρόνησί σου ἐσενα,
 'ς τοὺς βασιληάδαις φαίνεται καὶ 'χουν τα 'παινεμένα.
- 15 Νὰ πῶ νὰ πᾶνε 'ς τὸ καλὸ κάτεργα τὰ δικά σου
 κι' ὁ κόσμος ὅλος σὲ 'παινᾷ καὶ τρέμει τ' ὄνομά σου·
 ἀκόμη τὰ καράβια σου γλυκιά γιὰ ν' ἀρμενίζου,
 τοὺς Ἀφρικουὺς νὰ διώχνουσι καὶ νὰ τοὺς φοβερίζου,
 ὅπου μ' ἀγάπησες πολλὰ μ' ὅλη τὴν ὄρεξι σου
- 20 κι' οἱ φίλοι σου σὲ τρέμουνε ἀκόμη κι' οἱ ἐχθροὶ σου.
 Φχαρίστησαις πολλαῖς βολαῖς δίδω καὶ συχωρῶ σου
 'ς τὸν κόπο καὶ τῆ δούλεψαις, ποῦ 'λαβῶ, φχαριστῶ σου.
 Κι' ἀφέντες μου ἐπίλοιποι, καὶ σεῖς νὰ μοῦ θυμᾶστε
 ὅλοι πῶς ἐμαλώστετε γιὰ λόγου μου καυχᾶστε.
- 25 Μὰ κλαύσετε 'ς τὴ χῶρισι κι' ὅλοι μὲ λυπηθῆτε,
 τὸ πῶς θὲ νὰ γενῶ Τουρκιά καὶ πλειά δὲ μὲ πατεῖτε.

417

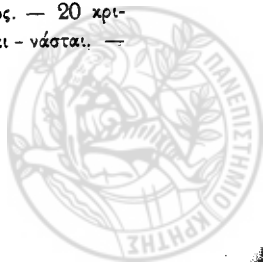
1 τελοῖ - θαμρνιθίται. — 2 θωρῶ - προθυμιά. — 3 ἀμὲ πηδὶ - τρέξω -
 σημάσο. — 4 δόσω. — 6 ὁ στό - σὰς ποχαιρετίσο. — 7 πρότο - ὑψηλοτατον -
 μορεζίνου. — 8 φήμη - τῆ - μῆνι. — 9 σκίπτο - γῆ. — 10 πατής - προσκυνῶ. —
 11 μαλιά - βασιτῶ - ρίκτο. — 12 σεθιμεισι αἰώνιον - λησμονήσεις. — 14 φένετε -
 πενεμένα. — 15 πῶ - καλώ. — 16 ὁ - πενά - τρεμι. — 17 γλικιά - αρμενίζου.
 — 18 διώχνουσι. — 19 μαγάπισεις. — 20 φύλοι. — 21 ὀδο - συχωρῶ. — 22
 φχαριστό. — 23 ἐπίλοιποι. — 24 ἐμαλώσεται. — 25 κλάσεται. — 26 πὸς -
 γενό.

- Ὅφου! πού τ' ὠρπιζε ποτέ μινὰ χώρα σὰν ἐμένα
 νὰ πέσω 'ς τῶν Ἀγαρηνῶν τὰ χέργια; ὦχ! ὠϊμένα!
- Ἄρχοντες ἐκλαμπρότατοι, γιὰ μένα τυραννάστε
 κι' ὅπου τοῦ Τοῦρκου τὸ σπαθὶ ἐβλεπα καὶ χαλαῖστε.
- 5 Ὅσοι μισεύγετε ἀπὸ μὲ τώρα ἄλλο μὴν πῆτε,
 μόνο τὸ πῶς μὲ χάνετε καὶ πλειὸ δὲ μὲ θεωρεῖτε.
 Τώρα μισεύγετε λοιπόν, σολντζῶδοι μ' ἀνθρωμένοι,
 ὄφου! ποιά ἐλπίδα σήμερο 'ς ἐμένα ἀπομένει;
- 10 ὦ οὐρανέ! τί σοῦ 'φταιξα σὲ πρῖνα νὰ μ' ἀφήσης
 καὶ σύ, μήνα Σεπτέμβριε, τοῦτα νὰ μοῦ χαρίσης;
 Μιὰ χώρα σὰν τοῦ λόγου μου ἰδυνατὸ κτισμένη,
 ὅπου δὲν ἔχει ταίρι μου 'ς ὅλη τὴν οἰκουμένη,
 ὅπου 'χα τόσαις ἀρεταῖς καὶ 'σέκα τόσα κάλλη,
 ποῦ δὲν ἀξιώθηκεν ἡ γῆς χώρα νὰ τὸ 'ἔχη ἄλλη.
- 15 Κλάψετε τὰ πλεούμενα κότεργα σηκωθῆτε,
 ὅλα μισεύσετε ἀπὸ μὲ κι' ἄλλο μὴν καρτερεῖτε
 καὶ 'μένα τῆς βαργυόμοιρης θὰ πέση ἡ χαρὰ μου,
 γιὰτὶ δὲ γδέχομαι νὰ 'δῶ πλειὸ κότεργα δικά μου.
 Γι' αὐτως θὰ κλαύσω μὲ καρδιά, μὲ λόγια θὲ ν' ἀρχίσω
- 20 τοὺς Κρητικούς μου τὸ 'ἄξιους γιὰ νὰ 'ποχαιρηθῶ.
 Χριστιανοί, τὰ μάτια μου θάρρος κι' ἀπαντοχὴ μου
 ἀπῆτις θὰ μισεύσετε, σύρτε 'ς τὴν εὐχὴ μου
 χρόνους πολλοὺς νὰ ζήσετε καὶ νᾶστε εἰρηνεμένοι
 καὶ μὲ ταῖς χάραις τοῦ Χριστοῦ νᾶστε συντροφιασμένοι.
- 25 Κοπιάσετε κ' ἡ στράτα σας σπλάγχχος καὶ καλωσύνη
 ἀγάπη καὶ πολὺ καλὸ, χαρὰ καὶ 'λεημοσύνη,

418

1 τὴρπιζε. — 2 πέσο - ὠχοῖμένα. — 3 ἀρχωνταις - τηράναστε. — 4 ὅπου
 - σπαθεῖ. — 5 μὲν πίται. — 6 πλιὸ - θεωρεῖται. — 7 μισεύγεται ληπόν. —
 8 πία - ἀπομένη. — 9 σοῦφτεξα. — 10 χαρίσεις. — 12 τέρι. — 13 τωσα κάλε.
 — 14 ἀξιώτικεν - τζεχει. — 15 σικωθήται. — 16 ὅλα μισεύσετε - ἄλο μὲν καρ-
 τερεῖται. — 17 βαργιόμοιρης. — 18 δεγδέχομε - πλιό. — 19 γιάτος. — 20 κρι-
 τηκούς. — 21 θάρρος. — 22 μισεύσεται σήρεται. — 23 ζεῖσεται - νάσται. —
 24 νάσται. — 25 κοπιάσεται. — 26 πολὴ - λεημοσύνη.

- για να 'κλουθᾶ 'ς τὸ πλάγι σας κ' ἡ πρίκα νὰ γυρίσῃ,
 μέλι καὶ γάλα νὰ γενῆ νὰ σᾶς παρηγορήσῃ.
 Καὶ τοὺς σολντάδους ἤφερε κι' ὄλοι 'μπαρκαριστήκα
 βάρκιαι, καρᾶβια, κάτεργα σηκόνονται καὶ 'βγήκα.
- 5 Μὲ δάχρυα τῶν τοπικῶν 'ς τὴν Τία τοὺς ἐβγάλα
 καὶ τότες ὄλα τὰ κλειδιά 'ς ἓνα βατσέλι ἐβάλα
 ὀλάργυρο καὶ 'μπήκανε σὲ μπεργαδὶ νὰ σώσου
 'ς τὸν 'Αρμυρό, νὰ ἔβγουνε, νὰ πᾶσι νὰ τὰ δώσου
 εἰς τοῦ βηζύρη τ' ἀφεντός, κ' οἱ Τούρκοι νὰ τὰ 'δούνε
- 10 ὄλοι πῶς ἐνήσανε περίσσα νὰ χαροῦνε.
 Καὶ ὁ ματζόρος τὸ πουρνὸ τὰ παίρνει καὶ τὰ φέρνει
 εἰς τοῦ βηζύρη ὀμπροστάς τὸ χάρισμα τοῦ παίρνει.
 Φλουριά πολλὰ τοῦ 'χάρισε καὶ τὰ κλειδιά λαμβάνει
 καὶ γιαχαγιάδαις ἔκραξε κι' ἔξω ταῖς πόρταις βάνει
- 15 κ' ἔστειλε καὶ 'ξεκλείδωσε ταῖς πόρταις γιὰ νὰ μπουνε
 κ' ἔτρεχε ὄλος ὁ λαὸς τὰ πλούτη γιὰ νὰ βροῦνε
 Τὴ χώρα ἤβραν εὐχαιρη μὲ διχωστάς ἀνθρώπους
 καὶ τὴν ἐλπίδα χάνουσι καὶ τοὺς πολλοὺς τως κόπους.
 Μετρήσετ' ὄλοι ταῖς χαραῖς, οἱ Τούρκοι ὀπού 'κάνα
- 20 τσῆ λουμπαρδιαῖς, ποῦ 'ρίτανε, τὰ χουγιατά, ποῦ 'βάνα.
 'Ἡ χώρα ὄλη ἐγέμισε εἰς τὴν 'πεθυμημένη
 χώρα τὴν ἀνθρωπόφαγη κ' ἤβραν τὴ 'ρημασιμένη.
 'Ὁξω βηζύρης ἔστεκε, τὸν πόλεμον 'θυμάτο
 κ' ἔβαλε πρώτας τὸ λαό, γιατί' πολλὰ ἐφοβᾶτο
- 25 μὴν νάχουν μίναν κι' ἄψουν τὴ καὶ κάψουν τὸν λαόν του
 καὶ κάψουν τοὺς γιανίτσαρους κι' ὄλο τὸν ἀπατόν του.

419

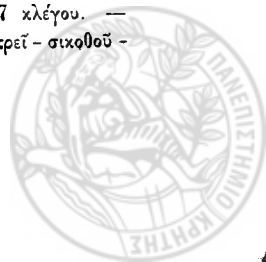
1 κλουθᾶ - γυρίσῃ. — 2 μέλι - γενεῖ - παρηγορήσει. — 3 μπαρκαριστοῖκα.
 — 4 σικόνουτε - βγήκα. — 5 δάχρυα. — 6 ὄλα - κληδιά. — 7 ὀλάργυρο -
 μπήκανε - σώσου. — 8 ἀρμυρό. — 9 δούνε. — 10 ὄλοι - ἐνηκέσαν - χαροῦναι.
 — 11 πουρνῶ - πέρνει. — 12 χαιρεσιμάτων πέρνει. — 13 πολὰ — 14 ἐξό. —
 15 κέστιλε - ξεκλείδωσε. — 16 πλοῦται - βροῦναι. — 17 τῆ - ἤβραν εὐχερη - δι-
 χωστάς ἀνθρώπους. — 18 πολλούς τος. — 19 μετρήσετ'. — 20 τσῆ - ρίτανε.
 — 21 πεθυμημένη. — 22 ἤβαντι ῥημασιμένη.

- Τὰ μπεϊλίκια ἤρθανε εἰς τὰ Φρασκιά κ' ἐβγήκα
 κάτωθε τοῦ Παλιόκαστρου κι' ὄλα 'ς τὴν Κρήτη ἐμπήκαν
 κ' εἰς τὸ Καστέλλι μπαίνοντας, κανόνια ἐσύραν τόσα
 'ς ὅλη τὴ χώρα ἐβγήκανε τότες καὶ 'ξεφαντώσα.
- 5 Εἰς ἕξη 'μέραις ὕστερα μέσ' ὁ βηζύρης μπαίνει
 'ποῦ τὴ χαλάστρα, ποῦ 'χανε, κ' εἰς τὰ τειχιά 'νεβαίνει
 καὶ βλέπει γύρου τρίγυρα κ' ἰντά τον καμωμένα
 φορτιά πολλὰ κι' ἄμετρα, χωράγια ἀναχυμένα.
 Ταῖς μίνας, ὅπ' ἀφίκανε, ἐτότες νὰ χαλοῦσι:
- 10 καὶ νὰ κυττάζουνε καλὰ μὴν ἄψου καὶ καοῦσι.
 Χριστιανούς ἐγέμισεν ἡ Ντία τόσον πλήθος,
 καὶ πᾶσα ἀνδρας καὶ γυνὴ ἦτονε δίχως ἦθος,
 νὰ βλέπουσι ὀληνυκτίς 'ς τὴ χώραν τωνε ν' ἄπτου
 φωτοφανίαις τρίγυρα, λουμπάρδαις νὰ μὴν παύτου.
- 15 Τὴ χώρα τως νὰ χάσουνε ὀποῦ 'τον ἡ τιμὴ τως
 κι' ἀρχίσαν νὰ πληθαίνουσι οἱ ἀναστεναγμοὶ τως.
 Δικῆ ἔχανε καὶ θρηνούντανε, δικῆ ἔχανε νὰ κλαίγου
 καὶ πλείσαις τόσαις ὕβρισαις τῆ τύχης τως νὰ λέγου,
 ὅπ' ὄλους τοὺς ἀρνήθηκε κ' ἤθελε τοὺς ἐδέση
- 20 μ' ἄλυσον 'ς τὴν ἐξόρισι, ὀποῦ 'τονε, νὰ λέσι,
 νὰ τῶνε διῶν βάσανα καὶ λογισμοὺς μεγάλους
 πρὶν 'ποῦ τὴν Τία σηκωθοῦ, ὁ νοῦς τως βάνει κι' ἄλλους.
 Κι' ὁ γενεράλες τσ' ἔβαλε σὲ βάρκαϊς σὲ καράβια,
 'ς τ' ἀρσύλια μέσα ἐμπαίνασι τρίγυρα κ' εἰς τὰ πλάγια.
- 25 Εἰς τὸν καιρὸν Ντομένεγου πρίντσιπε Κονταρίνη
 ἔδωκαν τὴν περίφημη Κρήτην, κι' ἀγάπη ἐγίνη.

420

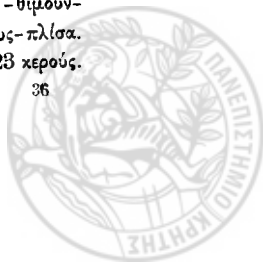
1 κευγία. — 2 κάτωθε - παλιόκαστρου - κρήτη. — 3 κείς - καστέλει μπέ-
 νοντας - εσύραν. — 4 ξεφαντώσα. — 5 ἕξει - ἕστερα - βιζήρις. — 6 τῆ - τυχιάνε-
 βένει. — 7 γύρου - καμωμένα. — 8 ἀναχυμένα. — 9 μῆναις ὅπ' ἀφίκανε. —
 10 κειτάζουνε - μεῖν ἄψου. — 11 πλειθος. — 12 ἔτονε δίχος. — 13 ὀληνυκτίς.
 — 15 τῆ - τος - τος. — 16 ἀρχείσαν - πληθένουσι - τος. — 17 κλέγου. —
 18 πλείσαις - ἕβρησαις. — 19 ἀρνίθεικε. — 20 ἄλυσον. — 22 πρεῖ - σικοθοῦ -
 τος - ἄλους. — 24 τρίγυρα. — 25 κερὸν.

- Ἔβάνασι τὸ πρᾶμμά τως, μὰ ποῦ ἔχαν νὰ τὸ μπᾶσουν;
καὶ ἔλαιγαν καὶ ἔλογιζάνα, πῶς μέλλει νὰ τὸ χάσουν·
κι' ὁ γενεράλες τὸ ἔβγιαζε νὰ ἔμπουσι νὰ μισέψου
κι' ἔτι, ἔμπορὸ νὰ πάρουνε κι' ἄλλο νὰ μὴ γυρέψου·
- 5 καὶ μέσα νὰ τοὺς βάλουνε τὸ βράδου ἔσηκωθῆκα
καὶ ὅλα τὰ πλεούμενα σῶνου ἔς τὴ Σούδα ἐμπῆκα.
Ἐπὶ τὴν Τία ἀπάνω ἐφῆκανε πολλοὺς ἀρρωστημένους,
κασσέλλαις κι' ἄλλα πρᾶμματα, πλείσους ἀποθαμένους.
Ἐκεῖ δὲν ἤτونه φιλιαῖς κιανένας νὰ γνωρίση,
- 10 γιὰτὶ γυναῖκαις καὶ παιδιὰ πολλοὶ ἔχανε μισήση.
Ἀντίπερα ἐκάθησεν Ἀδάμ. τοῦ παραδείσου,
τ' ἔμοιο γιὰ τοὺς Κρητικούς, κλάψε, ψυχῆ, θρηνήσου.
Ψυχῆ μου νὰ ἔτο μπορετὸ ἔς τὴ Σούδα νὰ σ' ἐπῆγαν,
ὄγια νὰ ἔδῃς τί κάνουνε: ἐκεῖνοι, ὅπου ἔφυγαν,
- 15 ἀν ἔχουνε παρηγοργιὰ γῆ κλαῖνε λυπημένα,
γῆ θέρνουν τὸ στομάχιν τως καὶ μου θυμοῦνται ἐμένα.
Ἄμέτε ὅλοι οἱ Κρητικοὶ νὰ στέκετε ἔς τὰ ξένα
καὶ πλειὸ νὰ μὴ δὲ καρτερῶ νὰ ἔδῳ ἀπὸ σᾶς κανένα
ἐκείνους ὅπου ἔστόλιζα κ' εἶχασ: πλεῖστα χάφι,
- 20 καὶ τώρα μένουν μετὰ μὲ ἄτυχοι γιανισάροι.
Μὴ δὲ καυχᾶστε, Κρητικοί, πῶς εἶστε ἀγαπημένοι,
μὰ τί καλὸ ἐδείξετε ἔς ἐμέ τὴν πρικαμένη;
τόσους καιροὺς μὲ βλέπετε, γιὰ μένα πολεμάτε
τοὺς Τούρκους, ἀμμ' ἐφύγετε καὶ πλειὰ δὲ μ' ἀγαπάτε.
- 25 Θεὲ μου, μὴ μ' ἀπαρνηθῆς εἰς τὰ πολλὰ μου βάρη
καὶ δώσέ μου παρηγοργιὰ, νὰ βλέπω τὸ φεγγάρι.

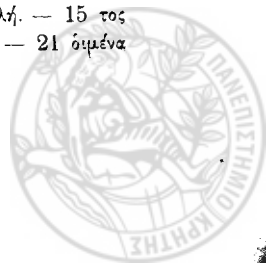
421

1 τως. — 2 κλέγαν. — 3 ευγιαζε. — 4 ὅτι-πάρουναι-ἄλο-μειγρέψου.
-- 5 εἰσοθεῖκα. -- 6 ὅλα-σῶνου. — 7 ἀπάνω ἐφῆκανε-ἀρρωστημένους. — 8 ἄλλο-
-πλείσους. — 9 εἶτωνα φιλιαῖς. — 10 μισείση. — 11 παραδείσου. — 12 κριτη-
-κούς. — 14 δεῖς-ἐκείνοι-φύγαν. — 15 παρηγοργιὰ. — 16 στομάχιν τως-θυμοῦ-
-ται. — 17 ἀμέται-στέκεται. — 18 πλειὸ-μειδῶ-δῶ-σᾶς. — 19 ἐκείνους-πλῆστα.
— 20 ἄτιχοι. — 21 μὴ-καυχᾶστε-εἶσται ἀγαπημένοι. — 22 ἐδείξαται. — 23 κερὸς.

- Καὶ τὴν δλπίδα μού ἔχασα καὶ τὴν ἀπαντοχί μου
 κ' οἱ Χριστιανοί μου ἐφύγασι κ' ἔμεινα μοναχὴ μου.
 Μνιὰ νύκτα ὦ! τί ἔπαθα, ἐτότες τὰ ἄθυμούμου
 κ' ὄλη τὴ νύκτα ἐδέρνουμου κ' ἔκλαιγα καὶ ἄθρηνούμου.
- 5 Ἔχε χαρά, Ἀγαρηνέ, ἔχε, Ἰσμυκλήτι,
 χαίρου, βηζύρη, μὲ καρδιά, πῶς ἔπιασες τὴ Κρήτη.
 Κόκκαλα τοῦ Σελτάρ μπασά γιὰ χόρεμ' ἄς σπαράσσου,
 πῶς ἐνικήθη τὸ νησι ὄλο γιὰ θνομά σου,
 ποῦ ἴβαλες πρῶτος τὴν ἀρχὴ εἰς τοῦ νησοῦ τὴ μάχη
- 10 καὶ τὰ Χανιά ἐνίκησες κ' ὁ βασιληὸς σου τάχει.
 Καὶ Χουσαίνη, γράν πασά, λιοντάρ: μανισμένο.
 ὅπου ἔπιασες τὸ Ρέθεμνος κ' ἔμεινε χαλασμένο
 κ' ὡσάν μπασάς ὁ φρόνιμος, ὅπου ἔχε πλεῖσα χάρι
 νὰ μὴν δὲν εἶναι ζωντανός, χαρὰ πολλὴ νὰ πάρη
- 15 μὰ ἔπασαν τὰ κεφάλια τως πρίχου τὸ τέλος ἄδουσι,
 πρίχου τὴ χῶρα πιάσουσι καὶ μὲ χαρὰ νὰ ἴπουσι,
 πρὶν ταῖς καμπάναις σπάσουνε καὶ ταῖς ἄκλιμας νὰ γδύσου,
 πρὶ τὰ παλάτια τὰ ἴμορρα νὰ ἴδου νὰ ἔστολίσου.
 Τώρα πληθαίνει ἡ πρίκα μου, τώρα τὰ βάσανά μου,
- 20 ὄφου! τζαλμάδες μὲ πατοῦ καὶ σποῦ τὰ κόκκαλά μου.
 Ὠϊμένα! τί κυττάζω ἐδῶ! Ὠϊμένα! ἡ πρικαμένη,
 δίχως παιδιὰ πῶς ἔμεινα, καὶ ποιὸς μὲ παρακμῆνει:
 ἔς τὸ πόρτο μου ἐμπήγασι ὄλα τὰ μπεϊλίκια
 ὄφου! ἔς τοῦ λόγου μου θωρῶ ἀλλαξοβασίλεια.
- 25 Ὄφου! ὦχ Ὠϊμένα! τί κακὸ ὅπου ἔβρηκε ἐμένα,
 νὰ βλέπω ἄλλα πρόσωπα ἀκημομαυρισμένα!

1 ἀπαντοχί. — 2 ἔμεινα. — 3 ὄτι. — 4 ὄλη-ἐκλεγα. — 5 εἰς μαϊλίτη.
 — 6 χαίρου-τῆ κρήτη. — 7 κόκαλα-σελτάρ. — 8 ἐνικήθει-νισή. — 9 πρότος
 -τῆ. — 11 γουσαίνη. — 12 κέμυνη. — 13 ὄσάν-πλεῖσα. — 14 πολή. — 15 τος
 -δούσι. — 17 καμπάνες-κλιμας. — 18 δού. — 19 τώρα πλεθῆνη. — 21 Ὠϊμένα
 -κειτάζω. — 22 δίχος. — 25 ὄχομῆνα-βρίκε. — 26 βλέπο.

- Κλαϊτέ με, σκλάβοι, κλαϊτέ με, κλαϊτέ με τὴ καϋμένη,
 κλαϊτέ με, ὅπου βρίσκεστε κι' ὅπου 'στε ξωρισμένοι
 γιατί 'στεκα χαϊράμενη κ' ἤμου ἀναπαύμενη
 κ' ἡ Βενετία μὲ 'σχεπε ἡ ἀξιοπαινεμένη.
- 5 "Ὄφρου! καὶ νὰ 'τον μπορετὸν μαντάτο γιὰ νὰ δώσουν
 ὅπου κι' ἂν εἶναι Κρητικοί, σήμερο νὰ τὸ γνώσουν.
 "Ὄφρου! νὰ κλάψουνε δριμυυά, ὄφρου! νὰ θρηνησοῦσι
 ὄφρου! καὶ νὰ 'τον μπορετὸν σήμερο νὰ με 'δοῦσι,
 ὅπου ὁ βηζύρης μ' ἐπιασε καὶ 'γλυκοφίλησέ με
- 10 ὅπου 'μουνε Χριστιανὴ κι' ὄλη 'μαγάρισέ με.
 Τάχα νὰ 'χάρηκε πολλὰ εἰς τὸ ξελόθρεμό μου
 καὶ 'μπῆκε κ' εἰς τὴ χώρα μου κ' εἶδε τὸ χαλασμό μου:
 Μ' ἀπῆς ἐμπῆκε ὁ λαός, τρέχου 'ς τοὺς μαγατζάδαις
 καὶ 'καὶ 'σκαλβατίζανε οἱ πλεῖσοί του γοτζάδες
- 15 κι' ἀπῆς ἐπῆρε τὰ κλειδιὰ μετὰ χαρὰ μεγάλη,
 ἔδωκε λόγῳ τὸ σκυρὸ ἀπὸ 'δεκαῖ νὰ βγάλῃ
 κ' ἡ πόρταις σὰν ἐνοῖζανε καὶ μέσα δρημωθῆκα,
 πλείσιαις χραῖς ἐκάμανε, μὰ πλοῦτη δὲν εὐρήκα.
 'Ετρέχανε 'ς τ' ἀρχοντικά, νὰ βρούσινε νὰ κλέψου
- 20 καὶ ταῖς γυναίκαίς, 'ποῦ 'ταν 'καῖ, νὰ ἔμπου νὰ 'ποπέμψου
 κ' ἦσαν τὸν τόπον εὐχαιρον, ὅπου δὲν τὸ 'θροῦσαν,
 τὸ πῶς δὲν κάνουσι μπουκι ἐτρέγουντα καὶ 'σκούσαν
 τὸ πῶς γυναίκαίς, κορατσιῖς δὲν ἦσαν νὰ φιλήσουν,
 ὄλη μὲ ξαπατόνουσι καὶ θὰ μὲ καταλύσουν.
- 25 'Εμένε ξένοι μοναχὰς μὲ βλέπου τὴν καϋμένη
 κι' ὅποιος μὲ 'δῆ, ἀπ' τὴ χαρὰ σὲ πρίκα ἀπομένει.

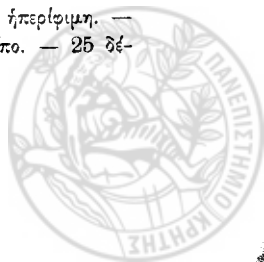
423

1 κλέταιμαι-κλέτεμαι τῆ. — 2 κλέτεμαι-βρίσκεσται-ὀπουσται ξωρισμέ-
 νοι. — 3 κείμου. — 4 ἀξιοπαινεμένη. — 5 κρητικοί-γνώσουν. — 6 θρυνιστούσι.
 — 7 ὅπου-γλυκοφιλησέμαι. — 8 μαγαρισέμαι. — 9 χάρικε πολὰ. — 10
 μπῆκε-τῆ-εἶδε. — 11 μὰ πείς. — 12 ἀπείς ἐπῆρε-κλειδιὰ. — 13 ναυγάλη. —
 14 ἐνήθανε. — 15 πλείσιαις-πλοῦτι-εὐρεῖκα. — 16 βρούσινε. — 17 γυναίκαίς.
 18 εἶβαν-εὐχαιρον. — 19 πὸς-μπουκι-ἐτρέγουντα. — 20 πὸς γυναίκαίς-ἦβραν-
 φυλήσουν. — 21 καταλήσουν.

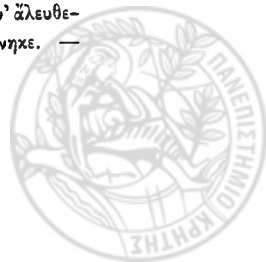
- Καὶ κείνοι, ὅπου μού ἔφυγαν, τάχατες τί προσέχου
καὶ πήγαν νὰ ἔξοριστοῦ κ' ἴντα καλὸ ἀπαντέχου;
Χίλιαι βολαῖς εἶναι καλλιὰ ὄλοι γοὶ ἀποθαμένοι,
παρὰ θὰ στέκου οἱ Κρητικοὶ νάχου ζουὴ κρυμμένη.
- 5 Καὶ λένε πῶς ἐγίνηκες, Κρήτη μου ἠγαπημένη
καὶ σ' ἔπιασε Ἀγαρηνὸς καὶ σ' ἔχει σποδωμένη,
γιατὶ ἐμίσεισαν ἀπὸ σὲ οἱ τοπικοὶ καὶ ἔφυγαν
καὶ ἄνεα ἀρνηθήκανε κ' εἰς τὴν Φραγκιὰν ἐπῆγαν.
Δίχως σταυρὸ μὲ θάψανε καὶ δίχως ἅγιο λάδι
- 10 καὶ κράζω καὶ τὸ Ρέθεμον νὰ σμιζόμε δμάδι:
ὅπου καὶ κείνοι ἐφύγαν τ' ὅμοιο κ' οἱ ἴδιοί μου
κι' ὀλόγδυμο ἀφήκασι καὶ στέκει τὸ κορμί μου.
Κλάψε οὐρανέ μου, σήμερο, γιὰ λόγου μου θρηνήσου
κ' ἡ Κρήτης ἡ κατόμπολι διὰ ὄνομά μου σείσου,
- 15 νὰ πέσου τὰ καμπαναργιά, τοὺς Τούρκους νὰ πλακώσου
καὶ περισσότερο κακὸ ἔς τὴ χώρα μου νὰ δώσου,
ἔς τὸν κόσμον γιὰ νὰ ἔγκρηθῆ τ' ἄδικο τὸ δικό μου,
νὰ κλάψουσι οἱ Χριστιανοὶ ὄλον τὸν ἐπαρμό μου
τὸ πῶς μὲ δῶκαν τῶν Τουρκῶν κ' ἔμεινα σκλαβωμένη,
- 20 ἡ Κρήτης ἡ περίφημη, ἡ παντοδοξασμένη.
Τώρα γδυμένη μὲ κρατοῦ, τῆ ρούγιας μου γυρίζω
καὶ συντηρῶ νὰ δῶ Ρωμνηὸ κ' οὐδένα δὲν γνωρίζω
γιατὶ τὸν Τούρκο δὲ ἔμπορῶ νὰ βλέπω τὸν ἐχθρό μου
καὶ σφάζουσί μου τὴν καρδιάν, ὄντα τοὺς βλέπω ὀμπρός μου·
- 25 καὶ δέρνομαι καὶ δέομαι κι' ὄλη παραπονοῦμαι
καὶ κλαίω καὶ τῶν γυναικῶν τῶν ἄξιω μου ἠνυμούμαι.

1 τῆ. — 2 κόντα καλῶ. — 3 καλιὰ ὄλοι. — 4 κρητικοὶ-κρυμένη. —
5 ἐγόνικες κρητι-ἠγαπημένη. — 6 σποδομένη. — 8 ἀρνηθήκανε-φραγκιὰν ἐπῆγαν.
— 9 δίχως ἅγιο λάδι. — 10 κράζω-ὀμάδει. — 11 ὅπου-κύνιο: ἐφίγαν. —
12 ὀλόγδυμο. — 13 σήμερο-θρηνήσου. — 14 κρήτης-σήσου. — 15 πλακώσου.
— 16 περισώτερο. — 17 γρικειθῆ. — 19 κέμνα. — 20 κρήτης ἠπερίφημη. —
21 γδυμένη-τῆ-γυρίζω. — 22 ρομνιό. — 23 βλέπο. — 24 βλέπο. — 25 δέ-
ωμε. — 26 κλέο-γυνεκῶν-θυμούμαι.

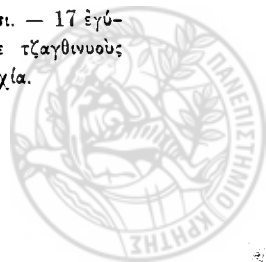
- *Εβλεπα τούς Χριστιανούς, τώρα τούς Τούρκους σκέπω
καί τὰ παιδάκια τὰ μικρά, ὅπου ἴβλεπα, δὲ βλέπω.
Μὰ τοῦτο μόνο μου πονεῖ καί τῆ καρδιά μου σκίζει,
καπίτωλα δὲν ἔκκαμε ἀφέντης ὅπ' ὀρίζει.
- 5 Τούς Ρεθεμνιώταις ἔψεγα πῶς ἐπαρδοθῆκα,
μὰ πλειότερα ἔς τὸ Χάνδακα κυττάζω καί ἴγενῆκα.
Σκίσου, καρδιά μου, χάρισε αἵματὰ νὰ κινήση,
ποῦ τὸ τζιγάντε μου χαλοῦ τὴν ὄμορφὴ μου βρούσι.
*Οφου! καί νά ἴμουνε νεκρὴ γῆ νᾶμκι ἀποθαμένη.
- 10 γῆ ἀπ' ἀγριώτατα θεργιὰ νᾶμουνε φαγωμένη·
ἔχι νὰ στέκω ζωντανὴ νᾶμ' ἀνακατωμένη
μὲ πλείσταις καλορριζικαῖς καί πλείσα ἀναπαυμένη,
*Ἰντα τῆ θέλω τῆ ζωῆ καί τί μου κάνου ἐμένα
τὰ πλούτη δίχως Χριστιανούς νὰ στέκω πρικαμένα;
- 15 Χριστιανούς δὲ συντηρῶ, γυναίκαῖς καί παιδάκια,
μόνο τσ' ἐγθροῦς ποῦ μου ἴριζαν μουράγια καί χαντάκια.
Ἡ καύχησις τῶν Κρητικῶν ἔπεσε καί ἴσπλαβῶθη
π' ὠλπεζαν νὰ ἴλευθερωθῆ, καί ἴκείνη ἐπροδόθη
ἔς τὰ χέργια τῶν γιανίτσαρων κ' εἶμαι καδενωμένη·
- 20 καλὰ κί ἀγάπη ἐγένηκε, μὰ ἴμένα τί μου μπαίνει;
Καλὰ κί ὁ Τούρκος ἔπεψε ἀγάπη κ' ἔκαμέ μου
καί μὲ κορφή κλιτότατη συμπάθειο ἐζήτηξέ μου,
γιατί μὲ ταῖς πολλαῖς φωτιαῖς ἐπῆρε τὰ κλειδιά μου,
μὰ τοῦτο, ἀποῦ ἴγένηκε, δὲν εἶναι σὲ χαρά μου.
- 25 Βηζύρη, σὰν καλὸς κριτῆς κάμε, παρακαλῶ σε,
τούς Χριστιανούς συμμαζώξε καί σπήτια τῶσε δῶσε.

1 σκέπο. — 2 δεβλέπο. — 3 τούτο-πονεί-σκίζη. — 4 καπίτολα. —
5 ρεθεμνιώταις. — 6 πλιότερα-κειτάζω. — 7 κυνίσι. — 8 χαλοῦ-βρίση. —
10 φαγομένη. — 11 ὄχει. — 12 πλίσταις καλορριζικαῖς. — 13 ἴντα-τῆ ζωῆ. —
14 πλούτι-δίχως. — 15 συντηρῶ γυναίκαῖς. — 17 σπλαβῶθη. — 18 ν' ἀλευθε-
ρωθει. — 19 κίεμε. — 20 ἐγένικε. — 23 πολαῖς-κλειδιά. — 24 γύνηκε. —
25 παρακαλόσε.

- Κι' ὅσοι κι' ἄ με πατήσετε, δείξετε καλωσύνη
 κ' ἡ μάνητά σας ἡ πολλή σήμερ' ἄς ἀπαλύνη.
 γιὰ νὰ ἔμπορῆτε νᾶχετε ἔς τὴ χώρα μου ραγιάδας
 καὶ δὸς τῶνε καὶ τὸ ἔκκλησαις, γιὰ νᾶρθουν κ' οἱ παπάδες.
- 5 Μικρὴ ἴναι ἡ μάχη τῶν Τουρκῶν τώρα π' ἀγάπη ἐγίνη.
 γυρεύγει ἡ ἀσύστατη τύχη μου νὰ μὲ κρίνη.
 Ἄς κλάψου ὅλα τὰ νησά, Τσερίγο μὲ τὴ Τῆνο,
 γιὰτὶ δὲν εἶστε μετὰ μέ, μὰ ξένα σᾶς ἀφίνο.
 Σούδα ἡγαπημένη μου, ὅπου ἔσουν ἐδικὴ μου,
- 10 τώρα δουλεύω τῶν Τουρκῶν καὶ τρέμει τὸ κορμί μου.
 Παρακαλῶ σε, Σούδα μου, στέκε μὲ τὸ λιοντάρι
 κ' ἔχε τὸ σκῆπτρο τὸ σταυρὸ καὶ πάτειε τὸ φεγγάρι.
 Χαίρου πῶς εἶσαι Χριστιανὴ καὶ πῶς δὲν εἶσ' αἰτία,
 καὶ τὴ χαρὰ σου χαίρουνται ἔλοι ἔς τὴ Βενετία
- 15 καὶ σὲ φυλάγου κάτεργα, καράβια σὲ κρατοῦσι
 καὶ πῶς δὲν ἐνικήθηκες, οἱ Τούρκοι σ' ἐπαινοῦσι.
 Τώρα κερά μου ἐγίνηκες, κι' ἀφέντρα μου σὲ κράζω,
 πῶς ἔμεινες τσῆ Βενετιάς τὰ χέργια, ἐγὼ θαυμάζω!
 Ἄς ἔχη δόξαν ὁ Θεός, ἴπου ἔχεν ἀποφασίση
- 20 νὰ στέκω μὲ Τζακυθινιούς κ' ἤθελε τοῦτο ὄρσιη.
 Καὶ Σπιναλόγγα, σὲ χαρὰ στέκε κι' ἀναπαύμένη,
 γιὰτ' εἶσαι μὲ τοὺς Χριστιανούς, κερά μου ἡγαπημένη.
 Γραμποῦσα κκοπάτητη, τώρα σὲ καθαρίζου,
 ταῖς πέτραις κι' ὅλα τὰ βουνὰ καὶ τὰ τειχιά σου κτίζου.
- 25 Ἐς τὸ λογισμὸ τὴ Τζάκυθο πάντα μου θὰ λογιάζω,
 γιὰτὶ μοῦ βούθησε πολλὰ, μὰ μπλεῖδ' δὲν τὴ πειράζω

1 ἀμεπατίσεται διζέται. — 4 τζεκλησαις. — 5 μηκηνη. — 6 γηρεύγει-
 τηήχι. — 7 νισά-τζερίγο-τή. — 8 εἶσται-ἀφύνο. — 9 ἐδική. — 11 σουδα.
 — 12 σκῆπτρο-φεγγάρι. — 13 χαίρου. — 16 ἐνικήθηκες-σεπενούσι. — 17 ἐγύ-
 νικες-κράζω. — 18 θαυμάζω. — 19 ἀποφασίσι. — 20 στέκομε τζακυθινούς
 κειθελε τοῦτο ὄρσιε. — 21 σπύναλογγα. — 22 γιαισε. — 24 τυχία.

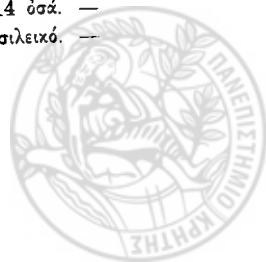

Κεφαλλονιάς καὶ τῶν Κορφῶν περίσσα εὐχαριστῶ σας
καὶ χρέος ἔχω μετὰ σᾶς πάντα μου καὶ χρωστῶ σας
κι' ὅλοι μαζί τῆς Σκλαβουνιάς κι' ὁ Θεὸς νὰ σᾶς λυτρώσῃ
κι' ὄντι ἴπαθε ὁ Χίνδακας, ἐκεῖ νὰ μὴν τὸ δώσῃ.

- 5 Ἡ Ρώμη σήμερ' ἄς σειστῇ τὴν πρίκα μου ν' ἀκούσῃ
καὶ κάτεργα δὲ πέμπει πλειὸ ἐδῶ, γιὰ νὰ με βροῦσι.
Ἡ Σπάνια ἄς με λυπηθῇ, Μαλτέζοι, ὀρδινιαστῆτε,
νὰ κάμετε τῇ σύβασαίς, καὶ σεῖς νὰ μὴ χαθῆτε,
τὸ Ἰτάλιας οἱ Χριστιανοὶ κι' ὅσοι κι' ἂν εἴν' ἔς τὴ Βιέννα,
- 10 γιὰτὶ αἶδα μου ἔδωκεν ὁ βασιλῆος ἐμένα.
Τσιτσιλία, τί γδέχεσαι; δάχσου γιὰ ὄνομά μου
κι' οἱ Τούρκοι μὲ νικήσανε μ' ὅλα τὰ πράμματά μου·
ὡς τὴ Κρήτη ἄς κάμουνε πρίχου νὰ σκοτωθοῦσι·
- 15 κι' ὅσοι Φραντσέζοι ὄγια μὲ βρίσκονται σκοτωμένοι,
ἄς ἔχουνε συγχώρεσι κι' ἄς εἴν' μακαρισμένοι
Μὰ τί νὰ πῶ νὰ διηρθῶ γιὰ τὴ βασίλισσά μου,
τὴ δοξασμένη Βενετιά καὶ τὴ μπαρηγοργιά μου,
τὸ στέμμα τὸ βασιλικό, τοῦ κόσμου ἡ ἐλπίδα
- 20 τῇ δικησύνῃς ζυγαρά, τῇ θάλασσας αἶδα;
μαχαῖρι ἔς τοὺς Ἀγαρηνοὺς, τῆς ἀρχοντιᾶς στολίδι,
ἔς τὴ φρόνευσι ξεχωριστὴ καὶ στερεὸ στασίδι;
ἔς τὴ γῆ ἴσι πλεῖσα δυνατὴ, ἔς τ' ἄρματα ἔμπορεμένη
κι' ἀπ' ὅλα τὰ βασίλεια βρίσκεσαι ζηλεμμένη.
- 25 Κύριε γαληνότητε, πρίντσιπε, βασιλῆά μου,
ποῦ ἔξώδιασες τὰ πλοῦτῃ σου μόνο γιὰ ὄνομά μου,

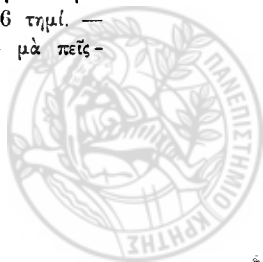
426

1 Κεφαλονιάς. — 2 χροστό. — 3 ὅλοι-σκλαβουνιάς. — 4 ὠντήπαθε-
μεῖν. — 5 σιστῇ. — 6 πλιό. — 7 λυπηθεῖ. — 8 σήβασαίς-σοίς. — 9 τζη-
τάλιας-βιέννα. — 11 τζητζήλια. — 12 νηκισανε. — 13 καμά. — 14 ὄσα. —
15 ὅσοι-σκοτωμένοι. — 16 συγχώρεση. — 18 τῇ. — 19 στέμα-βασιλικό. —
20 ζυγαρά. — 21 μαχερί-στολήδι. — 22 στασίδει. — 23 δυνατῇ.

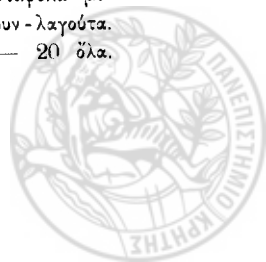
- δέομαι νίκαις καὶ χαραῖς νᾶχης ὅπου πατήσης
καὶ χώραις ἀνερίφνεται καὶ κάστροι νὰ νικήσης·
ἔς τὴν ἐξοδιὰ ποῦ ἐγνώρισα ὡς τώρα ἔπ' ὄνομά σου,
ἢ πρικαμένη μου καρδιὰ περίσσα ἐχαριστᾷ σου.
- 5 Ἡ γλῶσσα καὶ τὰ μέλη τως ἢ σάρκα κ' ἢ καρδιά τως,
ὁ νοῦς, τὰ μάτια καὶ ἡ ψυχὴ, τ' αὐτιά κ' ἡ ἀναπνοιά τως,
θὰ σμίξουνε τῶν Καστρινῶν κι' ὅλοι νὰ μαζωκτοῦσι 427
ταῖς δόξαις σου τσ' ἀμέτρηταις πάντα νὰ ἔχαριστοῦσι.
Ἄσῃμι πλείσον ἔδωκες γιὰ μένα καὶ χρυσάφι.
- 10 καὶ ποῖο ἔμπορεῖ στόμα νὰ πῆ καὶ χέρι νὰ τὸ γράφῃ;
τόσους σολτάδους μοῦ ἔστειλες ἔς ἐμένα καὶ χαθῆκα
καὶ τόσαις τέχναις κι' ἄρματα τάχατες ποῦ ἔβρεθῆκα;
καὶ τόσα δυνατώτατα κάτεργα ἔστειλές μου
καὶ πλείσα σοῦ χαθῆκανε μέσα εἰς ταῖς μαλιαῖς μου·
- 15 τῆς Φιάντρας τὰ πλεούμενα ἔπαιζε τὸ σολντί σου
καὶ πάντα μετὰ λόγου μου ἔστεκε ἡ τιμὴ σου.
Γιὰ ἔμένα ἐποθάνανε ἄρχοντες, σενατόροι
καὶ οἱ Τοῦρκοι τοὺς σκοτόνανε κ' οἱ Ἀραβοὶ κ' οἱ Μόροι
καὶ γενεράλους, δούκιδες καὶ τσ' ἔκοπτε ὁ χάρος
- 20 καὶ ἔσφάζα καὶ τὸν Κατερῆ, ἐποῦ ἔτον ὁ Κορνάρος.
Κι' ὁ σκλαβωμός μου ἐστάθηκε εἰς τὸ πολὺν του αἵμα,
μὰ ὁ Τοῦρκος δὲ μ' ἐνίκηζε ὅ,τι κι' ἂν ἐπολέμα·
Μ' ἀπῆς τὸν ἐστερευτήκα, ὅλη χαλάσασι με
καὶ δῶκανε καὶ θέλημα τότες καὶ δῶκασί με.
- 25 Κι' ἄς εἶν' τιμαῖς ἔς τὰ σπήτια τως κι' ὅλοι τως ν' ἀπομείνου
πολύχρονοι, καὶ με χαραῖς οἱ ζωντανοὶ νὰ μείνου

1 δέομαι νήκαις. — 3 ἐγνώρισα ὁ στόμα. — 5 μελιτος. — 6 ὄνοῦς-τος.
— 7 ὅλοι. — 8 τζαμέτρηταις. — 9 ἀσῃμη-χρυσάφι. — 10 ποῖο ἔμπορεῖ στόμα.
— 11 μούστιλες. — 12 βρέθεικα. — 13 δυνατώτατα-ἔστειλές. — 16 τημί. —
17 ἄρχωντες. — 20 κατερῆ. — 21 σκλαβωμός-πολὺν-αἵμα. — 23 μὰ πείς-
χαλασσασί. — 25 σπήτια τος-πομήνου.

- Καὶ 'κεῖ ἀπ' ἀνήμενα νὰ 'δῶ λύτρωσι 'ς τὸ λαό μου,
εἶδαν ἐκεῖνοι ζωντανοὶ τὸν ἀποχωρισμό μου.
- "Οφου! καυμένοι Κρητικοί, καὶ πῶνε τ' ἄλογά σας
καὶ πῶνε τὰ μουλάργια σας καὶ τὰ λαγωνικά σας;
- 5 γῆ πῶνε τὰ γεράκια σας καὶ πῶνε οἱ λογισιμοὶ σας
καὶ πῶν' τὰ σιγήτια τὰ ψηλά, πῶν οἱ γραμματικοὶ σας;
Πῶνε τὰ λάδια, τὰ κρυσά, τὰ στάργια, τὰ μετᾶξα.
γῆ πῶν' τὰ περιβόλια σας, τὰ μοναστήργια τ' ἄξα;
'Σ τ' ἄλογα νὰ καθίζετε κ' εἰς τὰ χωργιά νὰ 'μπήτε,
- 10 νὰ ξεκαλοκαιρεύεστε, περίσσα νὰ χαρῆτε!
'Ἡ βρύσαις πῶνε, τὰ νερά κ' οἱ ἀνθισμένοι κῆποι,
κι' ὅσοι κ' ἂν τὰ 'κυττάζανε ποτὲ δὲν εἶχαν λύπη;
Τὰ ρόδα, τὰ τραντάφυλλα κ' οἱ μυρισμένοι κρῖνοι
κ' οἱ δοῦλοι οἱ ἐμπιστικοὶ τάχατες πῶνε 'κεῖνοι,
- 15 νὰ πιᾶσουν ἄμορφο χορὸ μὲ τέχναις νὰ πηδοῦνε
κι' ἄλλοι νὰ ρίκτουν τουφεκαῖς κ' ἄλλοι νὰ τραγουδοῦνε;
Βγιολιά νὰ παίζου, τήττεραις, λαγοῦτα νὰ λαλοῦσι,
ὀληνυκτῆς νὰ χαίρουνται καὶ νὰ μὴν κοιμηθοῦσι;
Τ' ἀηδόνια νὰ σφριρίζουε κ' ὄμπρός τως νὰ πετοῦσι,
- 20 καὶ γιάντα τοῦτα οἱ Κρητικοὶ ὅλα νὰ στερευτοῦσι;
Τώρα σπαχίδες τᾶχουε, γιανίτσαροι τὰ 'ρίζου,
κ' οἱ Τούρκοι 'ς τὰ περβόλια τως πᾶνε καὶ συργιανίζου.
Οὐδένας παραπόνεση μὴν ἔχη μετὰ 'μένα,
ἂν ἔχασε τὸ πρᾶμμά του καὶ πορπατῆ 'ς τὰ ξένα.
- 25 'Εμένα ξένη μοναχὰς μὲ βλέπου τῆ καυμένη
κι' ὅποιος μὲ 'δῆ, ἀντὶς χαρά, σὲ θλίψι ἀπομένει.

1 λήτρωση-λαῶ. — 2 εἶδαν ἐκείνοι. — 3 πῶνε. — 4 λαγωνικά. —
6 φυλά-γραμματικοί. — 8 μοναστήργια. — 9 κεῖς-μπῆται. — 10 ξεκαλοκαιρέυ-
σεται-χαρήται. — 11 βρύσαις-κύποι. — 12 κυτάζανε. — 13 τραντάφυλα-μι-
ρισμένοι κρῖνοι. — 14 δοῦλοι-κύνιοι. — 15 πιδοῦνε. — 17 πέζου-λαγοῦτα.
— 18 ὀληνυκτῆς-χαίρουνται-μεῖν κυμηθοῦσι. — 19 σφριρίζουε. — 20 ὅλα.
— 22 τος. — 23 μεῖν.

- Καλλιὰ ἔχα τοὺς σολτάρδους μου παρὰ τοὺς Τούρκους ὄλους,
 γιατί εἶχα ὄλαις ταῖς φυλαῖς ὄξω ἀπὸ τοὺς Σπανιόλους·
 Φραντσέζους εἶχα μετὰ μὲ Φράγγους καὶ Παπαλίνους,
 Σκλαβούρους κι' ἄλλους ἄρχοντας, ἀμμὲ δὲ βάνω ἄεινους,
- 5 ὅπου ἔχα μετὰ λόγου μου Ρωμαίους, Ρεθεμνιώταις,
 τοὺς Κρητικούς μὲ τὰ χωργιὰ καὶ μὲ πολλοὺς Χανιώταις.
 Κι' ὅσον κχιρὸν ἐζούσανα, ἤμουνε φυλαμιμένη,
 μ' ἀπῆτις ἀποθάνασι, ἔμεινα ἄελπισμένη.
 πῶς θὲ νὰ μὲ νικήσουνε καὶ τὴν ἀλήθεια ἔδετε
- 10 τὸ πῶς ἐκαταστάθηκα, Ρωμαῖοι ὄλοι, κλαῖτε.
 Νὰ λησμονήσω δὲ ἄμπορῶ οὔτε χαρὰ νὰ πάρω,
 μὰ ἔχω τα μὲ τὸ Ἄγαρηνοὺς καὶ βρίζω καὶ τὸ χάρο,
 ὅπου ἔκαμε τόσο κχιρὸ ἔς ἐμένα κ' εἰς ἐκείνους
- 15 Κι' ἀντίς καμπάναις, χουγιατά, κι' ἀντίς ναοὺς, ντιβάνια
 κι' ἀντίς γιὰ σκιαδία τῶν Φραγκῶν, μοῦ ἔβαλαν τουλουπάνια.
 Κι' ἀντίς γιὰ νέους μὲ μαλλιὰ ὄμορφα κτενισμένα,
 μὲ ἄπιάσανε Ἀράπιδων κεφάλια ξυρισμένα.
 Ἄς πέσουν τὰ μουράγια μου, νὰ σβύση τ' ὄνομά μου
- 20 καὶ τοὺς ἐχθροὺς μου συντηρῶ καὶ βρίσκονται σιμά μου.
 Βηζύρη ἀνελόπητε, κι' ὄχι μὲ καλωσύνη,
 γιατί ἔδειξες ἔς τοῦ λόγου μου φωτιὰ καὶ καλωσύνη.
 Μὲ τόση πλεῖσα ἐχθρητα ἤλθες καὶ ἄχάλασές με
 καὶ σήμερο μ' ἀγκάλιασες καὶ ἄλυκοφίλησές με.
- 25 Καὶ δὲ θυμάται ἰντά ἔκαμε, τάχα ἄλησμονηστήκα;
 κ' ἦ πρίκα μου τσοὶ ἄκέπασε καὶ δὲ μοῦ κατεβήκα.

430

1 καλιάχα. — 2 ὄλαις-ὄξο. — 3 ἔχα-φράγγους. — 4 βανοκύνους.
 - 5 ρεθεμνιώταις. — 6 πολοὺς. — 7 ὅσον κερὸν. — 8 ἔμεινα. — 9 μενηκῆ-
 σουνε-δέται. — 10 ἐκάτα στάθεικα ρωμοῖοι-κλέται. — 11 πάρο. — 13 κύνους.
 - 14 ἔχα διπλά-θρόνους. — 17 μαλιά — 19 σβήσι τὸν ὄμάμου. — 20 συν-
 τηρῶ. — 21 ὄχει. — 22 γιατιδείξες-φοτιά. — 23 ἐχθρητα ἤλθες. — 24 ἀγγά-
 λιασες. — 25 λεισμονιστήκα.

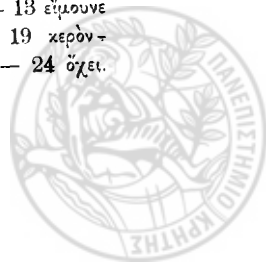
- Ὅπου ἔκαυχοντα οἱ Χριστιανοὶ τὸ πῶς δὲ μὲ νικοῦνε,
καὶ τώρα τῶς ἐγρίκησα καὶ μὲ κατηγοροῦνε.
Τσαμὸγλανα μὲ παίζουνε, μπέηδες μὲ γελοῦσι,
σπαχίδικαις ἔγω ἀφένταις μου καὶ μὲ καταπατοῦσι.
- 5 Τώρα θεὸς νάρθουν τὰ νησὰ ἔς ἐμὲ νὰ κατοικήσου,
ἔς τὴ χώρα μου νὰ στέκουνε, νὰ μὲ παρηγορήσου
Χίλια κακὰ μοῦ κάνουνσι κι' ὀλημερνὶς μὲ κρίνου
καὶ μέρα νύκτα ἀνάπασι νὰ πάρω δὲ μ' ἀρίνου.
Ἐρριξαν τὰ καμπαναριά, νὰ κτίσουνε δικὰ τως,
10 γιὰ νὰ φανοῦν ἡ τέχναις τως καὶ τὰ καμώματὰ τως.
Νὰ βλαστημοῦσι τὸ ἔκκλησαις καὶ σταύλους νὰ τσῆ κάνουν,
νὰ ρίχτουσινε τοὺς σταυρούς, φεγγάρια γιὰ νὰ βάνου
κι' ἀκόμη μὲ τοὺς Χριστιανούς κάκητα νὰ κρατοῦσι
κι' ὄχι τὴν σωτηρίαν τως ποτὲ νὰ μὴν θεωροῦσι.
- 15 Ὅντε θεωρῶ τσοὶ Ἀράπιδες ἀγκάλιαστοὺς νὰ σμίγου,
νὰ κράζουν τοὺς Χριστιανούς τὰ μνήματα ν' ἀνοίγου,
μέσα ἡ καρδιά μου δέρνεται, τὰ σωθικά μου λυοῦσι,
ὄντα τὰ κόκαλα θεωρῶ κι' ὄξω τὰ κουβαλοῦσι.
Κι' ὄντα κυττάξω Κρητικὸ σὲ ρούγα νὰ γυρίζη,
20 στολίζει τὴ καυμένη μου καρδιά καὶ τὴ μυρίζη.
Μά 'που κι' ἂν εἶστε, Κρητικοί, δείχνετε τὴν ἀνδριά σας,
τὴ δύναμι καὶ τέχνη σας καὶ τὰ καμώματὰ σας,
ὄγια νὰ μὲ πατινούσινε καὶ νὰ μὲ μακαρίζου
καὶ πολεμάρχους θαυμαστοὺς ἐσᾶς νὰ σᾶς γνωρίζου.
- 25 Μὴ δὲ φοβᾶστε, Χριστιανοί, κι' ἀγάπη ἐγίνη ἀκόμη
κι' ἀλλάξανε τ' Ἀγαρηνοῦ ἡ κάκητα κ' ἡ γινώμη.

1 μνηκόνε. — 2 τόρα-σεγρίκεια. — 3 πέζουνε μπειδες. — 4 κατὰ πατοῦσι. — 5 νουὰ. — 7 ὀλημερνεις-κρόνου. — 8 πάρω. — 9 ἔριξαν-τος. — 10 φανοῦν-στος. — 11 βλαστιμοῦσι τζεκλησαῖς. — 12 ρίχτουσινε. — 14 ὄχει τῆ σωτηριαντος. — 15 θεωρό. — 16 νανείγου. — 17 σοθικά. — 18 κόκαλα-ὄξω. — 19 κειτάξω-γυρίζη. — 20 στολήζει τῆ-μυρίζη. — 21 ἀνεῖσται-δείχεται-ἀνδιά. — 24 ἐσᾶς.

- Κι' ἄ θέλετε, γυρίσετε καὶ μὲ καράβι ἐλάτε
καὶ σπήτια βρίσχετε καὶ σεῖς ἔς τὸ ξώπορτο καὶ πάτε.
Ἐλάτε νὰ σᾶς ἐθωρῶ, καὶ μὴ δὲ φοβηθῆτε,
μ' ἐμπᾶτε πούρη ἑλεύθερα, τὸν τόπο σας νὰ ὀδητε,
5 ὅπου ὁ βηζύρης θέλημα ἐπὰ καὶ τσοὶ ἔχε ὀρίστη
τὰ σπήτια καὶ τὸ πρᾶμμάν του νᾶχη ὅποιος γυρίστη
χαράτζι νὰ πλερώνετε, πλούτη πολλοὶ νὰ βρῆτε
κι' ἀνάπαυσαις πολλῶ λογιῶ ὄλοι νὰ ἵναπαυτήτε.
Τάχατες ὄλοι Καστρινοὶ νὰ στέκουν ἵναπαυμένοι:
10 καὶ νὰ μὴν κλαίγουςι συχνὰ πῶς εἶν' καταστεμένοι;
"Ορου! καὶ πῶς μοῦ ἔφυγαν καὶ ξένοι μὲ κρατοῦσι
καὶ τὸ ἔχω ὄλους φίλους μου, γιατί δὲ μ' ἐρωτοῦσι,
πῶς ἤμουνε ἄλλη βολὰ κ' ἔστεκα στολισμένη
καὶ τώρα εἶμαι ἀνέγνωρη, γιατί εἶμαι χαλασμένη.
- 15 Ἦότε ἔς τὸ κόσμο ἀκούστηκε κάστρο ἡγαπημένο
νὰ φύγουςι οἱ τοπικοὶ, νὰ μείνη ῥημασμένο;
"Ὁ τιμημένος ἄνδρας μου τώρα ἔχωρίστηκέ με
κ' εἰς ἄλλον ἄνδρα μ' ἔδωκε, ὄφου! κ' ἀρνήθηκέ με,
ὅπου ἔμουνε τόσον καιρὸν ἔς τὸ χέρι τὸ δικόν του
20 κ' ὡσὰν ταῖς κόραις μ' ἔβλεπε πάντα τῶν ἀμματιῶν του.
"Ὡ Κάστρο μου περὶδοξο, τάχατες ὄσοι ζοῦνε,
τάχατες νὰ σὲ κλαίσινε καὶ νὰ σ' ἀναζητοῦνε;
"Ἐπρεπε ὄλοι Καστρινοὶ μᾶρυα γιὰ νὰ βαστοῦσι,
νὰ κλαίγουνε καθημερνῶ κ' ὄχι νὰ τραγοῦδοῦσι.
- 25 "Ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιά καὶ πᾶσα κορασίδα,
νὰ δείγνου πῶς ἐχάσκανε τέτοιας λογῆς πατρίδα.

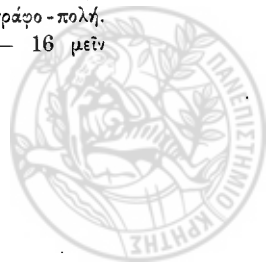
1 ἀθέλεται γιρῆσατε. — 2 βρῆσκαται. — 3 σάσε θωρό. — 4 τόπω-δεί-
ται. — 5 ὀρίσει. — 6 νάγει ὄπιος. — 7 πλερώνεται. — 8 πολλὸ λογιῶ-νὰ
νὰ παυτῆται. — 10 μείν-σηχνά. — 11 φήγανε. — 12 μεροτοῦσι. — 13 εἶμουνε
-στολισμένη. — 15 ἡγαπημένο. — 16 μῆνει. — 18 ἀρνηθεικέ. — 19 κερὸν-
χέρει. — 20 ὄσὰν-ἀμματιῶν. — 21 κείστρο-ζοῦνε. — 22 κλέσуне. — 24 ὄχει.

ΤΟ ΠΩΣ ΕΣΤΕΙΛΑΝ Ο ΒΗΖΥΡΗΣ
ΤΟ ΜΑΝΤΑΤΟ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

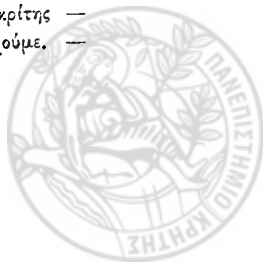
- Καί τὸ μαντάτο παρευθὺς ἔς τοῦ βασιλέως τῶνει
καί ἔπιασε τὴν ἐπιστολὴν καὶ τὴν ἐξεβουλόνηι.
- 5 Σὰν εἶδε τὴν ἐπιστολὴν πῶς ἤθελε νικήσῃ
καὶ πῶς τὴν Κρήτην ἔλαβε μ' ὅλον ὁποῦ ἔγε ἀργήσῃ
καὶ μέσα κατοικούσινε κ' οἱ Χριστιανοὶ ἐμισέψα
κι' οὐδένας δὲν ἀπόμεινε οὐδὲ κι' ὀπίσω ἐστρέψα
καὶ ἔφυγασιν ἀπὸ ἑσπέρῃ καὶ ἔπῃρασι τοσοῦτοι οἱ Φράγκοι.
- 10 καὶ ἔπεψα καὶ τοὺς ἔκραξα μὲ τὸν Μπαναγιωτάκη.
Γράφω τῆς βασιλείας σου, χάρα πολλὴν νὰ πάρῃ
πῶς μᾶς τὸ ἔδωκα σήμερον μὲ τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν.
Τὰ τρία κάστρη ἔκαμα νὰ ἔχουνε νὰ τὰ ῥίξου
καὶ τοὺς λιμνιῶνας νὰ κρατοῦ, νὰ βγαίνου νὰ ἔμποδίζου
- 15 τοὺς ὀχουθροὺς ὀπόχουμε, τοῦτοι νὰ μὴν τσ' ἀφίνου
ἔς τοῦ βασιλέως τὰ νερὰ νὰ μὴν μποροῦν νὰ μείνου.
Κι' ὁ βασιλεὺς νὰ τὴν ἐδῆ καὶ βέβαια γνωρίζει.
τὸ πῶς τὴν νίκη ἔλαβε, φχαρίστησι χαρίζει.

1 βιζήσοις. — 3 σόνει. — 4 ἐξεβουλόνη. — 5 εἶδε-νηκίσει. — 6 ἀργίσει. — 8 ἀπόμεινε. — 9 πिरασίτζοι. — 10 μπαναγιωτάκη. — 11 γράφο-πολή. — 12 τῆ χάρι. — 14 λιμνιῶνες-βγένου. — 15 μείν τζαφίνου. — 16 μείν μποροῦν-μήνου. — 17 βασιλιός-τουνδεῖ. — 18 φχαρίστησι.

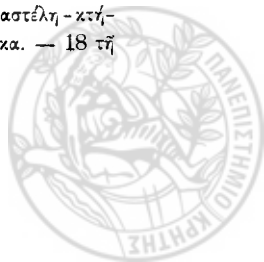
- "Όλον τὸν κόσμον, ὅπου κρατῶ, ἐτοῦτο μόνο ἔζιζει
 καὶ ἴσῃωσε τὰ χέργια του κ' εἰς τὴν κορφή του ἴγγιζει!
 καὶ τρεῖς βολαῖς ἐχούγαξε, Θεέ! Θεέ δικέ μου,
 ἄς ἔγῃς πάντα εὐχαριστιαῖς χίλιας φοραῖς, Θεέ μου.
- 5 Εἶπε νὰ κάμουμε χαραῖς, φωτοφάνιαις ν' ἀψουν
 καὶ ξύλα γιὰ τὴ νίκην τως νὰ φέρουσι νὰ κάψουν.
 Νὰ προσκυνήσουνε γιὰ μιὰ, πέρφριας νὰ λαλήσου
 καὶ νὰ νάρθουν οἱ χοντζάδες του γιὰ νὰ ταλαβατίσου.
 Κι' ἀπῆτις ἐπροσκύνησε κ' εἶχε σαλαβατίση,
- 10 τούτα τὰ λόγια σὲ χαρὰ ἄρχισε νὰ μιλήση.
 «Κράζομαι μόνος βασιληὸς τοῦ κόσμου καὶ κρατοῦμαι,
 καὶ βασιληὸς δὲ σκιαζομαι κι' ἄρματα δὲν τηροῦμαι.
 Ὅριζω χώραις ἀμετραις καὶ τόπους ἀφεντεύγω,
 καστέλλια πλεῖστα καὶ πολλὰ ἔχω καὶ βασιλεύγω.
- 15 Καὶ τούτοι δούλοι στέκουνε ὅλοι ἀποκατωθὸ μου,
 καθὼς καὶ τῶν γονέων μου ἔστεκαν καὶ τῶν θεῶν μου.
 Ἐγὼ ἴμαι μόνος βασιληὸς, κι' ὡσὰν ἐμένα ἄλλος
 ἔς ὅλη τὴ γῆ δὲ βρίσκεται μικρὸς οὔτε μεγάλος.
 Κύπρος καὶ Κρήτης τὰ νησὰ εἶνε ἔς τὴν ἐξουσιὰ μου.
- 20 καὶ πλήθυνε ἡ δόξα μου, καὶ λάμπει ἡ βασιλεία μου.
 Ἐμένα κράζου βασιληὸ εἰς τὴν δικαιοσύνη,
 ἔς τὴ μοναρχία τῶν Ρωμνηῶν ἵπου ἡ βασιλεία μου κρίνει.
 Κι' ὡσὰν ἐμένα βασιληὸς κυχουῦμαι δὲν ἐφάνη,
 νᾶλληθι ἀμπροστάς μου νὰ φορῆ ἔς τὴν κεφαλῆ στεφάνη!
- 25 ν' ἀντισταθῆ ἔς τοῦ λόγου μου, γιὰτὶ ὅλα τὰ κτισμένα
 κάστηρη τὰ δυνατότειχα ἐγὼ ἔχω κερδεμένα

1 ἔζιζει. — 2 σίκουσε. — 3 τρεῖς. — 4 ἀσέχεις-χειλίας. — 5 εἶπε. —
 6 γιὰτὴ κήκιντος. — 7 προσκυνήσουνε. — 10 μιλήση. — 11 κράζομε-βασι-
 λιός. — 12 δεστιάζομε-τυρούμε. — 13 ὀρίζω χώραις. — 14 πολὰ-βασιλεύγω.
 — 15 δούλοι-ὄλοι ἀποκατωθὸ. — 17 ἐγὼ μὲ-ὄσάν. — 19 κήπρος-κρήτης —
 20 βασιλιά. — 21 δικειωσύνη. — 22 ρομνηῶν-κρίνει. — 23 κυχουῦμε. —
 24 κεφαλῆ στεφάνει.

- Γιατί ὅσοι θέλουν βασιλεῖς ἀπάνω μου νὰ δώσουν
 δὲν ἤμπορὰ μὲ βλάψουνε, οὔτε νὰ μὲ πληγώσουν.
 Ἄν σκίσουν τὴν καζάκα μου, δὲν βλάπτου τὸ κορμί μου, 434
 γιατί νητροῦνται βέβαια καὶ τρέμου τὸ σπαθί μου.
- 5 Ἐς ποῖο κάστρο ἐγὼ νίκησα κ' ἤφυγε ἀπὸ μένα
 γῆ ἂν εἶναι καὶ μοῦ πῆρανε, γιὰ πέτε κιανένα;
 Ὅσα ἴρισε Ἀλέξανδρος, ἐγὼ ἔχω κερδεμένα
 κι' ἄλλ' ἄφηκα καὶ στέκουνε, κι' ἄλλὰ ἔχω χαλασμένα.
 Μιλῶ γιὰ τοὺς γονέους μου, ὅπου ἔχανε νικήση
- 10 καὶ ὅλα τὰ βασίλεια ποῦ εἶχανε καταλύση.
 Ἐμένα κράζουν βασιλῆς εἰς κάθε τόπου μάχη,
 τὸ στράτευμα τὸ Τούρκικο σκιάζονται ὅπου λάχη.
 Τοῦτοι τὰ βάρη τοῦ γιாலῦ δύνουνται νὰ γεμίσουν
 χῶμα κι' ἀπάνω τοῦ γιாலῦ καστέλλι ὀγιά νὰ κτίσουν.
- 15 Εἰς τὸ Μωρέα βασιλῆς δὲν ἄφηκα νὰ μείνη,
 οὔτε νὰ κρίνη τὸ λαὸ οὐδ' αἶμα ἐκεῖ νὰ χύνη
 οὔτε τὸν ἄφηκα ποτὲ ἐμένα νὰ νικήση,
 μὰ τ' ἄρματα καὶ τὴ ζωὴ ἔς τὸ θάνατο ν' ἀφήση.
 Τὸ κόσμο ἐκυριεύσανε, καθὼς τὸ φανερόνω
- 20 κ' εἰς ὅλη τὴν Ἀνατολὴ ἀφέντης εἶμαι μόνο.
 Τοῦτο ἔμπορεῖ πᾶσα νησί, ποῦ κατοικᾷ σὲ μένα,
 νὰ φαριστᾷ ἔς τὰ ἔργα μου τὰ πολυπαινεμένα.
 Αἴγυπτο καὶ Καρτάγηνη καὶ κάτω τὴ Σουρία,
 Ἑλλάδα, Ἀλεξάνδρεια καὶ μέσα τὴ Βερροία,
- 25 τὴ Βαβυλῶνα τὴ ψηλὴ τὰ θαυμαστὰ τειχεῖα,
 Ἀσία καὶ τὴν Ἀρμενιά καὶ τὴν Ἀντιοχεία.

1 ὅσοι-ἀπάνω. — 2 ἤμποραμεβλάψουνε-πληγώσουν. — 3 α' ἐκήσουν. —
 4 σπαθεί. — 5 σπιό. — 6 πέται. — 7 ὁσάρησε ἀλεξανδρος ἐγώχο. — 8 ἀλ-
 λάφουκα-ἀλλάχο. — 9 μηλῶ-νηκίσει. — 10 ὅλα-ἤχαναι. — 11 βασιλιό. —
 12 τούρκηκο-ὅπου λάχει. — 13 βάρη-γέμησουν. — 14 ἀπάνω-καστέλι-κτί-
 σουν. — 15 μωρέα-μήνει. — 16 οὔτε-κρύνει-οὐδαίμα. — 17 ἄρκα. — 18 τῆ
 ζωῆ. — 20 ὅλη. — 23 Ἐγυπτο.

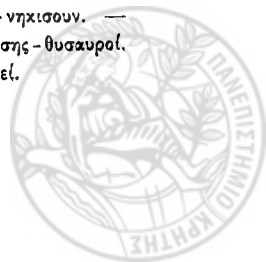
- Βλέπω τὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ, ταῖς ἐκκλησιαῖς ὀρίζω
 κι' ἄλλη τὴν Ἱερουσαλήμ μ' ἀγάπη τῆ στολήζω.
 Δαλμάταις ἔχω δούλους μου, κρατῶ τὴ Βουλγαρία
 καὶ ἴπιασα χώραις καὶ χωριὰ μέσα ἔς τὴν Οὐγγαρία.
- 5 Ἔχω ραγιάδαις ἄμετρος κ' εἶναι ἔς τὴν ἐξουσιά μου, **435**
 καὶ πλοῦτη κάνου δούλεψαις κ' εἶναι γιὰ δνομά μου.
 Ὅρίζω ἀφένταις ὑψηλοῦς, καθὼς θεωρεῖτε ἔλοι
 καὶ μένω ἔς τὴν Ἐπτάλοφο καὶ δοξασμένη Πόλι.
 Βλαχίας ἀφέντης κράζομαι καὶ κείνους δούλους ἔχω
- 10 Μπουγδάνους καὶ τοὺς Τάταρους, μ' ἀκόμη καὶ τὸ Λέχο.
 Θὰ πάγη τὸ φουσαάτο μου σὲ μάχη νὰ δοθοῦσι
 κι' ὅσοι δὲν προσκυνήσουσι, ὄρισα νὰ κοποῦσι
 γιὰτ' ἔχω ἴπιδαι ἔς τὸ Θεὸ καὶ κείνους νὰ νικήσουν
 καὶ δίχως νίκη κι' ἀπὸ κεί δὲ θέλω νὰ γυρίσουν.
- 15 Καὶ τώρα τί νὰ διγηθῶ; καὶ τί χαρὰ ν' ἀρχίσω;
 ἔς τὴν νίκη, ὅπου ἔλαβα θέλω νὰ εὐχαριστήσω.
 Τῆς Κρήτης ἔλο τὸ νησί, τὸ θαύμασμα τοῦ κόσμου,
 σήμερο τὸ νικήσαμε καὶ βρίσκειται ἴδικό μου.
- Τώρα μ'ποροῦν οἱ βασιλεῖς νὰ δοῦν τὴν δύναμίν μου,
 20 τὴ μπόρησι τοῦ Ἰσμαήλ, τοῦ γένους τοῦ ἴδικού μου,
 σὲ πόλεμο τόσο καιροῦ, ὅπου ἴκαμα ἔς ἐκεῖνο,
 μὲ πόσο αἶμα τὸ ἴπιασα καὶ πλειὸ δὲν τὸ ἀφίνω.
 Τὸ Μέγα Κάστρο τ' ὄμορφο, τὸ δυνατοκτισμένο
 μοῦ ἴδωκανε ἔς τὸ χέρι μου καὶ τώρα μέσα μένω.
- 25 Τώρα λογοῦμαι βασιληός, τώρα μπορὰ καυχοῦμαι,
 πῶς τέτοιο ἄξιο νησί ἔς τὰ χέργια μας κρατοῦμε.

1 ὀρίζω. — 2 τῆ στολήζω. — 3 τῆ. — 5 ἔχο. — 6 πλοῦτοι. — 7 καθὼς θεωρεῖται. — 8 ἐπτάλοφο-πόλι. — 9 κράζωμε-κύνους. — 11 πάγει-δοθοῦσι. — 12 προσκυνήσουσι ὄρισα. — 13 Θεῶ-κύνους. — 14 δίχος νίκη-ἀποκει-γρήσουν. — 15 τῆ-ναρχίσο. — 16 νίκη-ναυχαριστίσω. — 17 νησεῖ. — 18 σύμερο. — 19 μποροῦν-δοῦν-δυναμῆν. — 20 ἴσμαήλ.

- Τώρα πληθαίνει τ' ὄνομα Τωμάνο Μαουμέτι,
 νὰ μὲ τρομάσουν οἱ Χριστιανοὶ νὰ λέσινε μεντέτι.
 Καὶ τοῦ βηζύρη εὐχαριστῶ κι' ὄλων τῶν γιαντισάρων
 καὶ κάστρη ἀκόμη καὶ νησιά, ζῶντάς μου θε νὰ πάρω
 5 σπαχίδων καὶ τζαούσιδων, Τούρκων μικρῶν μεγάλων,
 τῆς Κρήτης ὅλο τὸ νησι ἀφένταις θὰ τοὺς βάλω,
 τὸν κόπον, ὅπου ἄκαμανε ὀγιά νὰ τῶν πλερώσω
 καὶ τὸ νησι ἔς τὰ χέργια τως ὄλο νὰ τῶν ἐδώσω
 10 κι' ἄ ζήσω, θὰ γνωρίσουνε καλὰ ποῖδς εἶμαι μόνο.
 Ἐμένα κράζουν βασιλῆον ὄλοι μικροί, μεγάλοι
 ὀπού ἔτον οἱ γονεοὶ μου ἀφέντες, καὶ ἔγὼ πάλι
 εὐρίσκομαι καὶ κατοικῶ μέγας βασιλέας
 καὶ μονοκράτωρ κράζομαι τῆς δύναμης τῆς νέας.
 15 Ποῖα δύναμι γῆ ποῖα ἔρματα, γῆ ποῖα θεργιὰ ἔγριωμένα,
 γῆ ποῖοι στρατιώταις νὰ βαλθοῦ νὰ μὲ νικήσουν ἐμένα;
 Ποιῶν φιλοσόφων γράμματα, μαθήσεις διδασκάλων,
 γῆ ποῖα τουφέκια σολταδῶν, γῆ στρατηγῶν μεγάλων,
 σκῆπτρα, κορώναις, φρόνευσις, γῆ θησαυροὶ περίσοι,
 20 γῆ ποιῶν τεχνίτων μάθησις ἐμένα νὰ νικήση;
 Ἐγὼ τ' ἀνίκητα χαλῶ κάστρη τὰ μπορεμένα,
 καὶ τίς μπορεῖ ν' ἀντισταθῆ νὰ μὲ νικήση ἐμένα;
 Θρονιὰ μεγάλων ἀφεντῶν ἔς τὸ νοῦν μου δὲν λογιάζω,
 μὰ ἄκομη νίκαις καὶ τιμαῖς νὰ λάβω, λοχαργιᾶζω.
 25 Γι' αὐτως λογιᾶσετε λοιπὸν ἐντὰ ἔνε ἡ δύναμις μου
 καὶ μόνο λόγο λέγοντας, πλερόνεται ἡ βουλή μου.

1 πληθάνει. — 2 λέσυναί. — 3 βηζήρει εὐχαριστὸ-ὄλων. — 4 νουσιά.
 — 6 νουσεῖ. — 7 ἐπλερωῶσο. — 11 βασιλιόν. — 12 πάλη. — 13 εὐρίσκομε.
 — 14 κράζωμε — 15 πία-γριόμενα. — 16 στρατιότες-βαλθοῦ-νηκισουν. —
 17 πῶν φυλοσόφων. — 18 πία-στρατιγῶν. — 19 σκύπτρα-φρόνευσης-θησαυροί.
 — 20 πῶν-μάθησις. — 21 τὰ νίκητα-κάστρη. — 22 ναντισταθεῖ.

- Μ' ἀγάπη δίδω κι' ὄρδινιά εἰς ὄλους μου τοὺς τόπους
 τοὺς Βενετσάνους νὰ κρατοῦ ὀγιά καλοὺς ἀνθρώπους,
 γιὰ καβαλιέρους θαυμαστοὺς ἔς ὄλο τὸν κόσμον κάτω,
 ποὺ ἔδωκαν πόλεμον σὲ μὲ σὰ βασιληάδες νάτων.
- 5 Μ' ἀπῆς ἀγάπη ἐκάμαμε, φίλους μου θεὲ νὰ τὸ ἔχω
 καὶ τὰ πλεούμενά τωνε τὰ θαυμαστὰ θ' ἀπέχω.
 Μαρίνος Τζάνες Μπουνιαλῆς τὰ ἴσυνθεσε ἐτούτος
 ὁ Ρεθεμναῖος ὁ πτωχὸς εἰς σὲ μεγάλο πλοῦτος.
- Γιατὶ τὰ πλοῦτη χάνονται καὶ μὲ καιρὸ χαλοῦνται **437**
- 10 καὶ ἄλλοι τόπο κτίζουνε καὶ ἴκεινοι λησμονοῦνται.
 Μὰ τοῦτα θὲν νὰ βρίσκονται, παντοτεινὰ νὰ μένουν,
 νὰ ἐπαινοῦνται πανταχοῦ κ' εἰς δόξαις ν' ἀνεβαίνουν.
 Χιλίους ἐξακόσιους τοσὶ ἕξη καὶ σαράντα,
 ἐτέλειωσε τὸ Ρέθεμνος καὶ τοῦ θυμοῦμαι πάντα
- 15 γιατί ἴτονε πατρίδα μου κ' ἐβλεπα ὁ,τ' ἐγίνη
 καὶ ἴτυχαινέ μου ὡς ἐδεκεῖ ὁ κόπος νὰ ἴπομείνη
 καὶ νὰ μὴ γράψω πλειότερα, μὰ τότες νὰ σχολιάσω,
 μὰ μπῆκα μέσα σὲ δεντρὰ ἀμέτρητα κ' εἰς δάσο.
 Σαρανταπέντε τῶν Χανιῶν τὸν Ἰγούστο, ἀ δὲ σφάνω,
- 20 τὰ ἴδωκανε ταῖς ἕνδεκα ἔς τὸ χέρι τοῦ Ὀτωμάνο.
 Λιγὰ ἴγραψα γιὰ τὰ Χανιά, γιατί ἴητον καμωμένα,
 ἀπὸ ἴναν ἄξιον ἱερῆ κ' εἴχεν τα τυπωμένα.
 ἴΣ τοὺς χίλιους ἐξακόσιους ἕννεα καὶ ἕξηντα,
 εἰς ἕξη μῆναις λείποντας νὰ φτάξη ἕβδομῆντα,
- 25 εἰς τὰς ὀκτῶ τοῦ Σεπτεβριοῦ τὸ Κάστρο τοῦ ἴχα δῶση
 τὸν φημισμένον Χάνδακα, ὀποῦ ἴχαθῆκαν τόσοι

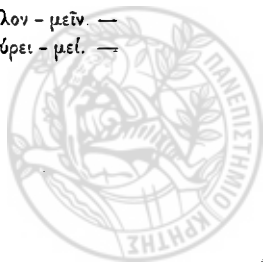
1 ὄλους. — 3 κάτω. — 4 βαλιάδες. — 5 μὰ πεῖς - ἐκάμαμαι φύλους. —
 6 θὰ πέχο. — 7 μαρήνος - μπουνιαλῆς. — 8 πλοῦτος. — 9 μεκεροχαλοῦνται. —
 10 κτύζονται - λεισμονοῦνται. — 11 παντοτηνά. — 12 πενοῦνται - νὰ νεβένου. —
 13 ἕξει. — 14 ἐτέλειωσε - ρεθέμνος - θυμοῦμε. — 15 ὄτε γήνη. — 16 ὄσεδεκεῖ.
 — 17 μεῖ γράψω πλιότερα. — 18 μπῆκα - κείς. — 19 ἀδὲ σφάνο. — 20 δόκανε -
 χέρει. — 22 τυπομένα.

- καὶ ἴφυγασι Χριστιανοὶ τὴ χώρα ἀρνηθῆκαν
 κ' οἱ Τοῦρκοι μέσα ἴμπήκανε κι' ὀλόφκαιρη τὴ βῆρηκα.
 Κι' ἀπῆς ἀποφασίσανε τὴ Κρήτη νὰ τοῦ δώσου
 κ' οἱ φόνου κ' ἡ ματοχουσαῖς, ποῦ ἴγίνονταν νὰ σώσουν,
- 5 ἐγὼ ἀρχισα τῇ παιδωμαῖς νὰ γράψω καὶ ν' ἀφήσω
 καὶ τὸ Χριστὸ μὲ τὴν καρδιά ἔλη νὰ προσκυνήσω,
 πῶς μ' ἄξωσε καὶ ἴτέλειωσα μὲ παιδωμὴ καὶ κόπον,
 νὰ τὸν ἀφήσω ἴπίσω μου ἴς τὰ χέργια τῶν ἀνθρώπων,
 γιὰ νὰ μὲ μακαρίζουε ἔλοι, σὰν τότε ἴδοῦνε
- 10 καὶ ἴκείνοι νὰ ἴγωνίζονται καὶ πλείσα νὰ ποθοῦνε
 νὰ μάθουν περισσότερα εἰς πᾶσα ἀληθεία,
 εἰς ἐπιστήμαις θεϊκαῖς κ' εἰς τὴ φιλομαθεία
 καλὰ καὶ νᾶναι ἴθικοὶ κι' ἔχει σωστὰ βγαλμένο
 καὶ δίχως μέτρος συλλαβῶν δασκάλων καμωμένοι.
- 15 Μ' ἔλον ἐτοῦτο, ἀφέντες μου, τὴν ὄρεξι δεκτῆτε
 μ' ἀγάπη θεῖου ἔρωτος κι' ἄλλο κακὸν μὴν πῆτε
 γιὰτὶ ἴγραφα πολλότατους, κατὰ τὴ ἴμπόρεσί μου,
 καὶ ἴπῆρε κόπο ἄμετρο ὀ νοῦς καὶ τὸ κορμί μου
 κι' ἔποιος τοὺς πιάση νὰ τοὺς ἴδῃ κι' ἔλους νὰ τοὺς διαβάση,
- 20 ἀν εὔρη μέσα σφάλματα, μὴ μὲ καταδικάση.
 Μὴ ψέξουσι τὸ ποιητῆ, τοὺς στίχους μὴ γελάση,
 γιὰτὶ μιὰ γλῶσσα φρόνιμη τὸ σφάλμα ἄλλου φυλάσσει.
 Χωράφια, ποῦ ἴχανε δεντρὰ καὶ χουν τα κουκλωμένα,
 ἐκεῖνα δὲν καρποφοροῦν, μηδ' εἴνε προκομμένα
- 25 ἴς τὸ ἴδιο βρίσκομαι καὶ ἴγώ, ὄπου ἴ πτωχιά μὲ κρίνει
 κι' ἄ θὲ νὰ κάμω πλειότερα, ἐκεῖνη δὲ μ' ἀφίνει,

438

1 ἀρνηθῆκαν. — 2 μπήκανε - ὀλόφκαιρη. — 3 τὴ κρίτη. — 4 οἱ ματοχουσαῖς - γίνονταν. — 5 νᾶφύσο. — 6 προσκυνήσο. — 7 ἄξωσε - τέλειωσα. — 8 ἀφίσο πίσω. — 9 δοῦνε. — 10 γονήζονται. — 11 πᾶσα. — 12 κείς τὴ φιλομαθεία. — 13 νᾶναι εἰθικὴ - ὄχει. — 14 συλαβῶν. — 15 δεκτῆται. — 16 ἔρωτος - ἄλον - μείν. — 17 τῇ μπορεσί. — 18 πείρε - ὄνοῦς. — 19 πιάσει - δει. — 20 ἀνεῦρει - μεί. — 21 ποιητῆ.

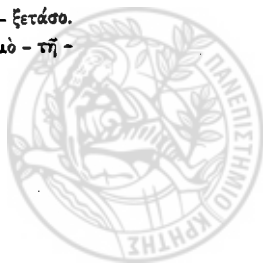

γιατί κρατεῖ τὸ χέρι μου, τὸ νοῦν μου ταπεινώνει,
 ξελησμονῶ τὸ θεὸ νὰ πῶ, τὸ στόμα μου στουμπώνει·
 καὶ περισσότερο νὰ ἴδῳ μοῦ λέγει νὰ ζητάσω
 σὲ πρᾶμμα διαφορετικὸ καὶ τούτα νὰ σοπάσω.

- 5 Μὴ μὲ καταδικάσετε, μὰ μοναχὰς τὰ ἴδετε
 κ' ἓνα μικρὸ συγχωρεμὸ γιὰ τὴ ψυχὴ μου πέτε,
 ἕγιὰ νὰ λάβω ἄφεσιν εἰς τ' ἁμαρτήματά μου
 καὶ μὲ τοὺς δίκχιους καὶ ἴγῳ νᾶχω τὴν κατοικιά μου.

ΤΕΛΟΣ ΚΑΙ Τῶ ΘΕῶ ΔΟΞΑ.

1 κρατεῖ - χέρει - τὰ πυνώνει. — 2 ξελησμονό. — 3 περισσότερω - ζητάσο.
 — 4 τούτα - σοπάσο. — 5 καταδικάσεται - δέται. — 6 καὶ νὰ - συγχωρεμὸ - τῆ -
 πέται. — 7 λάβο ἄφεσην - τὰ μαρτυματά. — 8 κατικιά.

ΦΙΛΟΝΕΙΚΙΑ ΤΟΥ ΧΑΝΔΑΚΟΣ ΚΑΙ
ΤΟΥ ΡΕΘΕΜΝΟΥ

- Ἐμένα λέσι Χάνδακα, καὶ Ρέθεμνος ἐσένα,
καὶ χώραν ἔχω θαυμαστὴν καὶ τείχη ξακουσμένα
- 5 καὶ Κρήτην μ' ὀνομάζουσι τουρκοπολεμισμένη
κ' ἢ χώραις ἄς τ' ἀκούσουσι πῶς εἶμαι τιμημένη.
Τάχα ἔς τὴν γῆν ν' ἀκούσθηκε σὰν τὴ ἴδική μου μάχη,
γῆ ἀλλοῦ ποθὲς νὰ ἴγνηκε ἢ τάχα θέλει λάχη;
Τὴν Βαβυλῶνα ἔπιασε τὴν θαυμαστοκτισμένην
- 10 κ' εἰς μῆνας δεκατέσσαρας τὴν εἶχε νικημένην,
καὶ ἄλλους πολέμους ἔκαμε κ' ἤκουσα καὶ τσοὶ ἴπιασε
κ' ἔτσι δὲν ἐλυπήθηκε τοὺς Τούρκους, ὅπου ἴχάσε.
Καὶ τὰ Χανιά ἴμαλώσασι, ἀμμὴ ἐπαραδοθῆκαν
κ' ἐπήρασιν τα οἱ ἐχθροὶ σὲ λίγον κ' ἐχαρῆκαν.
- 15 Εἶχε λαὸν τὸ Ρέθεμνος καὶ ἀρματοφημισμένη,
περίσσια κ' εἶχε βλέπησι καὶ καστροφυλαμένη
κ' ἐμπήκασι κ' ἐκόψασι περισίους κ' ἐνικῆσαν
τὴν χώρα κάτω, κ' ὕστερα τὸ Κάστρο τοῦ ἴχαρισαν.
Κι' ἀπῆτις τὴν ἐνίκησε, ἐπῆρε τὸ φουσσάτο
- 20 κ' ἴηθε καὶ ἴτέντωσε σιμὰ ἔς τὰ τείχη μ' ἀποκάτω
καὶ πολεμοῦμ' ἀμέτρητα καὶ ὀλημερνὶς μαλόνω,
εἴκοσι χρόνους καὶ κολλῶ τσ' ἐχθροὺς καὶ τσοὶ σκοτόνω.
Καὶ σύ, καῦμένο Ρέθεμνος, ἐπῆγαν τὰ παιδιὰ σου
κ' ἐχάλασεν ἢ χώρα σου κ' ἔλυωσε τ' ὀνομά σου.

440

5 τούρκο πολεμισμένη. — 6 οἱ. — 13 μαλλώσασι ἀμὶ ἐπαραδωθῆκαν.
— 15 εἶχε-ἀρματοφημισμένη. — 18 χώρα. — 18 σιμὰ. — 21 μαλλόνω. —
22 εἴκοσι-κολῶ. — 23 καῖμένο. — 24 ἐλειώσε.

Απομνημόνιο και μαύμης του Αθηνών

- Τρῖναι ἀπομνημόνια μαύμης, δίπλα καὶ τοῦ λουάρου,
 καὶ ἡ γῆ χότρης ἕκαστ' αὖτ' ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου,
 καὶ πῦρ αὖτ' ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου, καὶ ἡ ἀπομνημόνιο
 5 καὶ μαύμης τοῦ αἰθῆρα μου, καὶ ἡ δὴ διὰ βυτίαν με.
 6 Καὶ χαίρετε καὶ ἀγάπησατε τὸ αὖτ' ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου,
 γὰρ τὰ χεῖρα τῶν ἀπομνημόνιο ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου.
 Καὶ κατὰ τὸν ἀπομνημόνιο ἕνα καὶ τὸ ἄλλο ἐξ ἑνὸς
 αὖτ' ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου.
 10 καὶ τὰ τοῦ ἀπομνημόνιο οἱ χεῖρα μου, καὶ τὰ μὲν καὶ τὰ ἄλλο
 τ' ἀπομνημόνιο, καὶ τὰ ἀπομνημόνιο τῶν ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου.
 Μὰ δὴ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλο, καὶ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλο,
 καὶ οἱ χεῖρα μου καὶ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλο.
 Καὶ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλο καὶ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλο
 15 ἀπομνημόνιο ἀπὸ με, καὶ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλο.
 Μὰ πῶς ἀπομνημόνιο αὖτ' ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου
 ἀπομνημόνιο ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου.
 Καὶ μὴ μὴ ἕνα, καὶ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλο,
 γὰρ μοὶ ἀπομνημόνιο τὰ αἰθῆρα, καὶ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλο.
 20. Γὰρ ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου καὶ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλο,
 καὶ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλο ἀπὸ τῶν ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου,
 καὶ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλο ἀπὸ τῶν ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου,
 καὶ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλο ἀπὸ τῶν ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου.

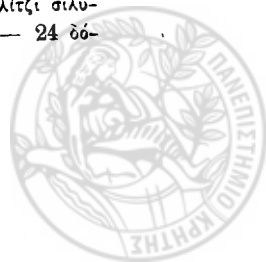

- Τὴν χριστιανισμοῦ τοῦ Νικαίου Μαρούδη εἶπα ἄσμα σου,
 ὅταν οἱ Τσιφουοὶ μὲ φωνὴ ἰσχυρὰ τὰ λυγρὰ σου.
 Ἰσχυρὰ σου καὶ οὐδ' ἄσματος αὐτὰ βαρδομαῖοι
 Ευφροσύνην τοῦ διδασκῆναι, καὶ ἄλλων βυδουραῖον.
- 5 Τούτους τῆς ἀφῆς δειρῶ σου αὐτὸς ἦλον ἔδμοι μου,
 καὶ ἦλον αὐτὸ τῆς χύμαρ μου γῆρα καὶ ἀνάροφῃ μου.
 Ὡς λυγρὰ τοῦ Ἰσχυροῦ εἶχες καὶ ἔχεις δούλεα,
 καὶ οὐδ' ἄσματος γῆ ἀλλοῦδῃ τοῦ αὐτὸς δὲν εἶν' ἀζητῆτα.
 Κ' εἰ Ἰσχυροῦδῃς εἶπῃ σου εἶρε καὶ σ' ἀσματος,
- 10 καὶ εἰς τὴν χύμαρ σου εἰσέλθῃ καὶ ἀσματος.
 Ἡδὴ δολοφῶν ἀφῆς, καὶ εἶρε γῆρα (ἀσματος) δασμοῖοι,
 καὶ εἰς τὴν χύμαρ σου εἰσέλθῃ καὶ ἀσματος.
 Ἰσχυρὰ μὲτα εἰς Βερέλια ἀσματος ἀσματος ἀσματος,
 ἀσματος ἀσματος, εἰς τὴν χύμαρ σου αὐτὸς.
- 15 Μ' ἂ δῆς τὸ μὴ βαρδομαῖοι τὸ εἰς ἀσματος,
 ἀσματος καὶ δὲν ἀσματος ἀσματος τὸ εἰς ἀσματος.
 καὶ ὡς λυγρὰ εἰσέλθῃ γῆρα καὶ δὲν ἰσχυρὰ
 μὲτα, καὶ δὲν ἀσματος καὶ εἶρε γῆρα ἀσματος μου.
 Τὴν Κοντὸς τοῦ ἰσχυροῦδῃς ἀσματος εἶρε, τὸς,
 20 γῆρα ἀσματος ἀσματος εἰς τὴν χύμαρ τῆς μὲτα.
- Ὁ, εἰς τὴν χύμαρ εἰς Βουρὰ, ἀσματος εἰς ἀσματος,
 καὶ δὲν καὶ δὲν μὴ ἀσματος γῆρα καὶ εἶρε γῆρα.
 καὶ εἶρε γῆρα τῆς Βερέλιας ἀσματος καὶ εἶρε γῆρα ἀσματος,
 καὶ εἶρε γῆρα μὲτα γῆρα μου αὐτὸς καὶ μὴ εἶρε γῆρα.
- 25 Ἰσχυροῖοι, εἰς τὴν χύμαρ, γῆρα τὸν ἰσχυροῦδῃς γῆρα,
 Κοντὸς, καὶ Τσιφουοὶ, Μουδῆς, Μαρούδῃς.
 καὶ εἰς τὴν χύμαρ ἀσματος ἀσματος, Κοντὸς,
 σου δειρῶ αὐτὸς τοῦ ἀσματος καὶ τῆς τῆς εἶρε μὲτα.
 καὶ αὐτὸς ἀσματος μὲτα μὴ εἶρε καὶ μὴ εἶρε ἀσματος,
 30 τοῦ Κοντὸς τὸ ἀσματος ἀσματος, δὲν μὴ εἶρε ἀσματος.

- Καὶ τὸν παπᾶ κύρ Μανουήλ τὸν ἀγιογράφον βάνε,
τὸν Ρεθεμνιώτης Μπουνιαλῆ καὶ Κωνσταντῖνον Τζάνε.
Τὸν Κωνσταντῆ τὸ Ρόδαβα ἔς τοῦ λόγου μου φημίζω
ποῦ ἑστόριζε ἔς τὴ χώρα μου καὶ τότε μακαρίζω.
- 5 Τὸν Φούρλ᾽ Ἀνδρέα παλαιά, θαρῶ, θυμοῦνται οὔλοι
καὶ Κιότζα τὸν ἐξακουστὸν, δοτόρε τὸν Καβούλη.
Κ' εἶχες καὶ ἀπὸ τοῦ λόγου μου δοτόρε τὸν Λομπάρδον
καὶ Μανωλίτζη ἔς τὴ βουλή εἶχα τὸν Σιλιγάρδον.
Καὶ ἔσον ἠμιῶ, τόσον πολλὰ τὸν λογισμὸν μ' ἀνοίγω,
10 πῶς εἶχα μετὰ λόγου μου Φραντσέσκον Μοντσενίγ.
Βεργίτζη τὸν Γεώργιον, Γεώργιον Βαρούχαν.
Γεώργιον τὸν Καλλονᾶ καὶ ἄλλους δοτόρες ἑποῦ ἔχα,
γιατροὺς μὲ πλείσιαν μάθησιν σὲ καύχησίν μου βάνω,
δοτόρε γνωστικώτατον καὶ Κιότζα τὸν Φλουργιάνο.
- 15 καὶ τὸν Ἐπισκοπόπουλον ἱατρὸν, ὅπου ἔχε χάριν,
δοτόρε μαθηματικὸν καὶ πῦνε οἱ Πατελάροι;
τσοὶ ρήτοραις τοὺς θαυμαστοὺς σὲ κάθα καλωσύνην
καὶ ἔς ταῖς πιστήμαις λόγιοι καὶ ἄξιοι τὴν ἱατρωσύνην.
Ἐ τὴν χώραν μ' ὁ Εὐστάθιος ἦτον ὁ Πατελάρος
20 κ' εἰς τὴν Νεροθεμελιωτὴν ὁ Τζώρτζης ὁ Κορνάρος
καὶ στέκεται ἔς τὴν Βενετιὰν ἀρετοστολισμένος,
πλούσιος ἱατρὸς ἔς τὴν μάθησιν πολλὰ καὶ τιμημένος.
Τὸν Σανγινάτζο Νικολὸ καὶ τοῦτον μέσα βάνω.
δόκτορα καὶ ἔκαμε τιμαῖς καὶ δόξαις Παδουβάνο.
- 25 Ὡ! πολλοὶ τότε ῥέγονται καὶ ἔλο: τὸν ἐπαινοῦσιν
καὶ ἔλο: τοῦ θέλουσι καλὸν καὶ ἔλο: τὸν εὐφημοῦσιν.
Κ' ἕνα ἔς τὴν φήμην θαυμαστὸν, ὅπου ἔχε πλείσιαν γνῶσιν
καὶ ἀπάνω ἔς τὰ πλεούμενα τότε ἑτιμοῦσι τόσοι
καὶ τὸν ὠνοματίσασιν εἰς σὲ χρυσὸ κονδύλι,
30 πολλῶν ἀρχόντων στόματα καὶ διδασκάλων χεῖλη,

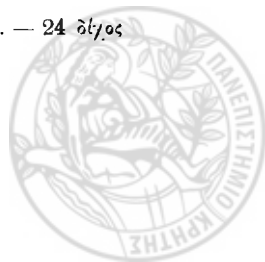
1 κύρ. — 2 ρεθεμνιώτης μπουνιαλῆ. — 4 χώρα. — 8 μανολίτζη σιλιγάρδον. — 11 βαρούχαν. — 19 χώραν. — 21 ἀρέτο στολησμένος. — 24 ὁ-
κτωρα-δῶξες.

- κ' ἦτον ἀπὸ τοῦ λόγου μου ἄρχος σωτὸς τῆς Κρήτης,
 Τζουάννης ὁ σοφώτατος καὶ παινεμένος Γρίτης
 Στοίχους τῇ Μάλτας διάβασε σοφώτατους, ἀν θέλης
 ν' ἀκούσῃς, πῶς τοὶ σύνθεσεν Ἀντώνιος ὁ Ἀχέλης,
- 5 Ἔνα παιδί μου παλαιόν, ὅπου ἔθελα γεννήσῃ
 κ' ἐκεῖνο μὲ πολλὴν τιμὴν ἤθελε μὲ στολίσῃ
 Γεώργιον Χορτάκιον ἐκράζαν τ' ὄνομά του
 κ' οἱ στίχοι του φημίζονται καὶ τὰ ποιήματά του
 καὶ καμὲ τὴν πανώργιαν του μὲ ζαχαρένια χεῖλη.
- 10 μαζὶ μὲ τὸν Κατζάροπον τὴν ἀξίαν Ἐρωφίλη.
 Τὸν Κιότζα τὸν φιλομαθῆ εἶχα τὸν ἀξιωμένον
 Τζανάκη τὸν εὐγενικὸν καὶ πλείσια γατημένον.
 Ἰωάνν' Ἀνδρέα Τρώϊλον μὲ χάριαις θενὰ πλύνω,
 γιὰτὶ ἔβγαλε κ' ἐτύπωσε τὸν ρήγα Ροδολίνο.
- 15 Εἶχα καὶ Σάντο ἔς τ' ὄνομα κ' εἰς τὴν φιλομαθίαν
 τὸν Σαγγινάτζο ἔς τὴν γενειὰν κ' εἰς πᾶσαν βοθησίαν.
 Τασέγνα καὶ τὸ νεώτερο Πορτάλιον τὸν Κανιώλα,
 γιὰτὶ μ' ἐλέγαν παλαιὰ τῆς Κρήτης ὅλης βιόλα.
 Καὶ τὸν Φούρλα Ἰερώνυμον τὸν νέον ἀβοκάτο,
- 20 ὅπου καὶ αὐτὸν ἐστόλισα ἀξιο ἔς τὸν κόσμον κάτω.
 Δόκτοροι, ἀλησιμόνησα τὸν Σαγγινάτζο Πόλο
 καὶ ἴστόλισα γιὰ λόγου σου Νικόλαον τὸν Βόλο.
 Τὸν Καλομάτη τὸν Φραγγιά πάλιν σοῦ λέγω ἄκεινο,
 δίχως δασκάλου μᾶθησιν πῶς ἔβγαλε τὴ Τήνο.
- 25 Μὲ τέσσαρους Νικόλαους ἐτίμησα τὴν Κρήτη,
 Ταρώνα καὶ Φιλάρετον, Ζοῦρον καὶ Λεταρίτη.
 Καὶ Νικολάους τέσσαρεις Βλαστὸν καὶ Κλαγοτζάννε
 καὶ Ταφιορέντζα Καλλονᾶ γι' αὐτως κονδύλι πιάνε
 νὰ γράφῃς διὰ λόγου μου καὶ γιὰ τὴν θύμησί μου,
- 30 πῶς εἶχα τέτοιους ἥρωαις ἔς τὴν χώρα τὴ δίκη μου.

446

6 πολὴν. — 9 χεῖνη. — 11 ἀξιωμένον. — 14 βείγα βωδολίνο. — 24 ὄλος
 - τοίτηνο. — 26 ταρώνα. — 30 ἡγωγῆς - χῶρα.

- Κ' ἄξιότατος Χαλικιόπουλος Ἄνδρέας καὶ ὅλοι τοῦτοι
 εὐρίσκονται μὲ μᾶθησας κ' ἔχουσι πλείσια πλούτη.
 Κ' οἱ Ρεθεμνιώταις πανταχοῦ βρίσκονται καὶ γυρίζουν
 καὶ κάστηρ κυβερνοῦσινε καὶ στρατηγούς δρίζουν.
- 5 Κ' ἦτονε κρῖμα τὰ λαμπρὰ ἄστρα νὰ βασιλεύσουν
 καὶ νὰ μὴν στέκουν ζωντανά, πολλοὺς νὰ μαθητεύσουν
 ἔς τὰ γράμματα τὰ σοριστὰ καὶ βρύσαις, λέγω, ἰκείναις,
 ὅπου ἔχαν, μ' ὀνομάζασι σὲ παλκικαῖς Ἀθήναις.
 Καὶ τώρα πρέπει, Χάνδακκ. μὲ σένα νὰ συντρέξω
- 10 μὲ ἄνθη πολυποικίλα στεφάνι νὰ σοῦ πλέξω,
 γιὰ τὸν λαμπρόν σου ἕλιον κ' ἄξιον μητροπολίτην,
 Βλάχρον τὸν κύρ Γεράσιμον τὸν νέον Σταγειρίτην,
 γιὰ νὰ ἴκουσθῃ ἐδῶ καὶ κεῖ κ' εἰς τὴν κοσμογραφίαν,
 πῶς ἔχεις εἰς τὴν Βενετιὰν μέγα Φιλαδελφεία.

447

Τ Ε Λ Ο Σ

3 ρεθεμνιώταις. — 4 δρίζουν. — 5 κρῖμα. — 8 ὀνομάζασι. — 9 συντρέξω.
 — 10 ἄνθη πολυποικίλα στεφάνει-σοῦ πλέξω. — 12 νὲ σταγειρίτην. — 13 κουστὲι
 - κείς - κοσ μογραφίαν. — 14 φυλαδελφία.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ. 42 στ. 16, γράφε ἄγιαν. 52. 21 διατηρηθέντος. 69. 46 σαγιτταίς. 71. 4 Διακρούση. 73. 2 ἐθάρρουν. 74. 28 χρυσάρι. 75. 27 τρουμπέτταις. 89. 1 ἴπου. 91. 3 βρώμα. 112. 15 κορώνα. 124. 8 λαγκάδια. 128. 12 Κῶς — 13 Κῶν. 133. 6 παμβασιλεῦ. 134. 14 ὡ ἄρχοντες. 137. 5 γυαλίζει. 154. 6 ἀδυνατά. 199. 3 ἦτον. 203. 26 λησμονᾶ. 213. 11 πιάση — 12 βιάσι. 221. 5 θριμυά. 291. 14 καὶ τή. 295. 7 σαίτταις. 323. 9 καῦσι. 327. 2 κατασπᾶ. 328. 19 ξανοίγει. 331. 27 τούς. 338. 24 νυῦρωσι. 339. 16 τὰ. 352. 12 τάσσει. 353. 15 Στρατιώταις — 23 Μόρος. 366. 6 καὶ σὺ. 380. 11 ξανοίγει — 18 Ἰμπέριο. 382. 9 ἔρτε. 384. 9 δέρονται. 385. 5 Ἀγᾶς Ἰθώρει. 395. 1 ξανοίγει — 18 ἔλοι. 401. 19 Καθῶς. 404. 8 τὴν — 25 μιὰρῆ. 408. 15 ξανοίγει. 409. 4 σκοτωθούσινε. 411. 20 ὅταν ἐπολεμούσου. 414. 8 χαλάσουνε. 429. 8 λυσσεντερίαν. 434. 12 τὴν Ἐμπρο. 440. 20 ὅταν ἐπολεμούσουνε. 449. 2 κρύγος. 457. 12 ζηλείαν τὴν — 17 ἔχθρητ' ἀνάθεμά σε — 20 μετρήματα. 460. 18 τῶν. 466. 22 κ' εἶδε. 469. 17 ὀρδινιάζουν. 470. 25 ἄρχονταις. 471. 13 ἴγυρίσαν — 15 μ' ἀπομονή. 472. 1 εἰς. 473. 8 εἶπαν. 476. 25 εἶπαν. 480. 24 ἐπατούσαν. 481. 14 τόσους. 487. 25 θλιβεροί. 504. 12 σκάπτουσιν. 506. 24 ἔκλαιγαν. 534. 20 ξανοίγω. 539. 14 νὰ. 565. 8 Τζιγάντε. 571. 12 Χάρο.

ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

Α

- Ἄγαρηγός 24, 7. 67, 3 71, 2. 80, 18. 97, 6. 102, 8. 103, 8.
 106, 1. 123, 4. 135, 19. 148, 26. 149, 22. 161, 20. 166,
 13. 169, 15. 172, 1. 179, 12. 181, 6. 183, 15. 207, 26.
 222, 2. 232, 20. 236, 1. 243, 8. 248, 16. 250, 12. 251,
 3. 256, 18. 261, 21. 267, 16. 270, 24. 271, 11. 274, 9.
 275, 26. 276, 19. 277, 7. 284, 7. 285, 12. 286, 19. 287,
 12. 323, 22. 325, 17. 339, 14
- * Ἄγαρ 115, 11.
 * Ἄγγελος (ὁ κάπος) 155, 18. Ἄγγέλαινα 234, 6.
 Ἄγια Μαρτίνα 151, 19. 234, 27.
 Ἄγια Παρασκευή 233, 29.
 Ἄγια Πελαγία 325, 7.
 Ἄγια Τριάδα 233, 26.
 Ἄγιασμαῖσι Νερὸν 234, 2.
 Ἄγιον Ὄρος 360, 8.
 Ἄγιος Ἀνδρέας 489, 26. 494, 18.
 Ἄγιος Ἀντώνιος 235, 10.
 Ἄγιος Δημήτριος 233, 26.
 Ἄγιος Κωνσταντῖνος 236, 29.
 Ἄγκάραθος 250, 16.
 Ἄδαμ 115, 27.
 Ἄδελε 233, 27.
 Ἄδρίας 30, 23.
 Ἄζάπης 17, 31.
 Ἄθηνάσιος (Γούμενος) 250, 16.
 Ἄθηναι 8, 2. 11, 16. 12, 3. 52, 23. 493, 7. 589, 8

- Αἴγυπτιος 24, 11. Αἴγυπτος 29, 25. 73, 9. 576, 23. 586, 12 . . .
 Αἰκάρδοι 54, 5.
 Ἀκάκιος Ἱερομόναχος πρῶτον Ἄνθιμος Διακρούσης 71, 3. 117, 24.
 Ἀκρωτήρι 252, 11. Ἀκρωτηριανός 158, 6. Ἀκρωτηριανή 252, 17.
 Ἀλβίξε 509, 22. Μοισενίγος 127, 12.
 Ἀλέακε 234, 26.
 Ἀλέξανδρος 84, 21. 134, 5. 576, 7
 Ἀλέξιος Καλέργης 27, 30. 28, 23. 36, 25
 Ἀλεξάνδρεια 29, 30. 438, 4. 461, 3. 576, 24. 586, 11
 Ἀλητζέρη 396, 15.
 Ἀλκίνοος Φαῖαξ 124, 20.
 Ἀμαλήκ 114, 18.
 Ἀμανός 18, 2.
 Ἀμερική 30, 1.
 Ἀμνάτος 235, 1.
 Ἀμοργός 261, 2.
 Ἀμυγδαλέα 233, 30.
 Ἀμυργιαλῆς 159, 20. 324, 13. 336, 12. 362, 2. 393, 12. 398,
 1
 Ἀναβαρίνο 76, 21. Ἀναβαρίνοι 147, 16.
 Ἀνάπλι 278, 14. 361, 21. 391, 11. 408, 3. 471, 21
 Ἀνατολή 73, 13. 80, 27. 140, 8. 576, 20. Ἀνατολίτης 23, 11.
 Ἀνδρέας 503, 18. Ἰουλιανός 123, 12.
 Ἀνεμᾶς 32, 21. 47, 4.
 Ἄνθιμος Ἀθηνῶν 12, 5. 21, 18. 22, 4. Ἱερομόναχος Διακρούσης
 μετονομασθεὶς Ἀκάκιος 67, 6.
 Ἄνθιμος ὁ ἐκ Καλυβῶν 39, 27.
 Ἀντήνωρ 49, 21.
 Ἀντιόχεια 576, 26.
 Ἀντρανόπολις 462, 18.
 Ἀντρέας Μουσοῦς 475, 13.
 Ἀντώνιος Ἰωάννης Μουάτσος 49, 7.
 Ἀξέτη 234, 6.
 Ἀξία 128, 8. Ἀξία 334, 13. 341, 6. 417, 4. 418, 2. 429,
 12
 Ἀξίος 234, 19. 260, 29.
 Ἀπάμοι 54, 6.

- Ἀπαξιώτης 497, 23.
 Ἀποκέρωνας 419, 6. 421, 27.
 Ἀπόλλων 124, 11.
 Ἀποστόλης Ἀρσένιος 23, 22. βλ. Ἀρσένιος.
 Ἀραβόκρητες 34, 23.
 Ἀραουζής 339, 8.
 Ἀράπης 169, 24. 571, 18. 572, 15
 Ἀρβανίτης 409, 21.
 Ἄργιο 233, 25.
 Ἀρμενία 576, 26.
 Ἀρμενόπουλοι 35, 30.
 Ἀρμερίγος καὶ Ἄλμερίγος 130, 4. 417, 4. 418, 19. 419, 2. 420,
 23. 421, 6. 423, 11. 425, 6. 426, 14. 427, 24. 428, 1.
 429, 11. 432, 9. 520, 24.
 Ἀρμιράντες 519, 7. 523, 25.
 Ἀρμυρός 127, 23. 255, 2. 308, 1. 409, 4. 319, 25. 559, 8.
 Ἀρσάνι 233, 30.
 Ἀρσένιος Μονεμβασίας 25, 30. βλ. Ἀποστόλης.
 Ἀρταξέρξης 36, 19.
 Ἀρτοπέλαγος καὶ Ἀρτζιπέλος 74, 16. 127, 9. 261, 3. 329, 6.
 364, 14. 392, 20. 433, 14. 443, 21
 Ἀρχοντόπουλον 28, 13.
 Ἄρχων 28, 13.
 Ἀσὴ Γωνιά 252, 11.
 Ἄστρα 73, 11. 576, 26.
 Ἀσιανὸς Τοῦρκος 10, 10. 13, 1.
 Ἀστέριον 233, 29.
 Ἀ-ζιαϊδῆς Νικόλαος 46, 29.
 Ἀτζιμπόπουλο 236, 28.
 Αὐδανίτις 234, 19.
 Αὐλῶν 314, 4. 317, 25.
 Ἀφρική 7, 9.
 Ἀφρικὸς 557, 18.
 — Ἀχέλης 48, 20. 55, 24. Ἀντώνιος 588, 4. Ἀχελίδες 586, 3.
 Ἀχιλλεΐδες 47, 15.
 Ἀχιλλέας 475, 8.
 Ἀχμέλε 547, 25.

B

- Βαβυλών 576, 25. 582, 9.
 Βάγια (φορτί) 274, 26. 276, 2. 287, 18. 297, 6. . .
 Βαδοέρ Πέτρος 56, 4.
 Βαλιέρος 23, 18.
 Βανίλης (Βασίλης) 59, 18.
 Βαρβαρόσας Χαϊρεδίν 11, 6.
 Βαρίλλαι 46, 26. Βαρίλλης Ίωάννης 45, 13.
 Βαρότσα 20, 16. 48, 2. 54, 20. 55, 12. 56, 1. 60, 10. Λου-
 κάς 59, 8.
 Βαρούχ 547, 25.
 Βαρούχας Γεώργιος 587, 11.
 Βαροῦχοι 586, 6.
 Βασίλειος Β'. αὐτοκράτωρ ΚΠ. 34, 11.
 Βασιλείου πύργος 36, 25.
 Βασίλειος Τσαγγαρόλας 48, 13.
 Βασίλης γενεράλες 335, 11. 342, 1.
 Βασιλικά 235, 3.
 Βασιλική 28, 32.
 Βασμούλος (Μιγάς μούλος) 35, 1. 44, 20. βλ. Γασμούλοι.
 Βέκιας κολονέλλος 428, 17.
 Βένακος (λίμνη) 35, 22. βλ. Γάρδα.
 Βενεράτο 258, 12.
 Βενέροι 569, 17.
 Βενετία 10, 27. 13, 3. 35, 24. 59, 15. 62, 13. 100, 16. 112, 15.
 118, 17. 129, 4. 131, 16. 132, 5. 139, 14. 145, 3. 164,
 20. 177, 4. 211, 11. 368, 12. 372, 7. . . Βενετζάνος 22, 19.
 112, 22. 378, 11. 579, 2. Βενέτικος 40, 17. Βενετὸς 20, 8.
 23, 19. 28, 24. 52, 11. 60, 25.
 Βεργίτζης Γεώργιος 587, 11. Βεργίτζιδες 586, 6.
 Βερροία 576, 24.
 Βέρμες Λουκίνος 46, 3.
 Βερνάρδοι 54, 7.
 Βερτεμίλλας καὶ Βερτομίλλας 450, 21. 467, 8. Τέσκος 447, 26.
 Βετούρη φρούριον 127, 13. 273, 26. Βετούρης 214, 16.

- Βήλλας Μαρκέζες 130, 16. Βήλλας 447, 5. 450, 20. 452, 17.
468, 7. 469, 24.
Βιάρος 55, 13. Μαρκαντώνιος 59, 10.
Βιέννα 567 9.
Βισκόντης Φίλιππος 35, 19. Βίσκοτοι 586, 4.
Βιτζαμάνος 173, 26.
Βιτούρης 296, 9.
Βλαστοί 62, 15. Βλαστός 588, 27. Μελέτιος 584, 17. Νικόλαος.
586, 17. Πουναλέτος 62, 17. Σίφης 38, 13.
Βλαχία 577, 9.
Βλάχος Γεράσιμος νέος Σταγειρίτης 63, 24. 589, 12.
Βοκκάκιος Ίωάννης 12, 8.
Βόλος Νικόλαος 588, 22.
Βόλος 128, 19. 360, 6.
Βόσακας 234, 5.
Βουλγαρία 32, 13. 577, 3.
Βούσι 234, 26.
Βρακκολίνης Βαρθολομαῖος 53, 2.
Βροντήσι 235, 10.
Βρύστινας 228, 9.
Βυζαντιναῖος 391, 11. Βυζαντινός 18, 5. Βυζάντιον 11, 18 30 22.
32, 16.

Γ

- Γαβαλαῖς 38, 14.
Γαζή 227, 7.
Γάζι 237, 8.
Γαλαταῖς 75, 29. 380, 3.
Γάλλος 31, 11. 34, 26.
Γάρδα λίμνη 35, 22. 36, 30. βλ. Βενάκον.
Γασμουῖλος 28, 12. 29, 18. 35, 1. 43, 21. 47, 3. βλ. Βασμουῖλος.
Γαστάδος 51, 16.
Γεζού φρούριον 273, 26. 288, 22. 289, 1. 299, 11.
Γελδάσης 256, 9. 257, 17. Γελντάσης 305, 3. 307, 8. 312, 7.
313, 11 Γιουλντάσης 294, 23.
Γεμιστός Ίωάννης 25, 28.

- Γένουα 28, 25. Γενουβήσος 40, 16.
 Γεράνι 236, 27.
 Γεράπετρος 249, 11. 305, 17. 352, 28. . .
 Γερμανοὶ 31, 12. 277, 19.
 Γερδίας Ἰωσήφ 61, 18.
 Γέφυρος 258, 16. 260, 20. 266, 2. Γιάγγρος 254, 2. 257, 18.
 301, 18. 357, 23. 452, 20. 468, 17.
 Γίπαρις 28, 20.
 Γιουρούκος 18, 28.
 Γιούστοι 54, 5.
 Γοντζάγας 184, 15. 188, 7. 203, 19.
 Γότθοι 8, 3. Γραυλογότθοι 30, 2.
 Γραδενίγος Τίτος 44, 7.
 Γραῖτοι 526, 12.
 Γραικοὶ 24, 8.
 Γραμπούσα 139, 8. 538, 23. 566, 23.
 Γρεμάνης 263, 21. Γριμάνης 127, 8. 256, 15. 263, 18. 509, 21.
 Γρηγοράς Νικηφόρος 47, 21.
 Γριμπιλλοὶ 586, 1.
 Γρινδιά 234, 19.
 Γρίττοι 54, 7. 586, 3. Γρίττης Τζουάννης 588, 2.
 Γωνιά 77, 18. βλ. Ἀσῆ. Γωνιαῖς 148, 2.

Δ

- Δαβὶδ 116, 5.
 Δαλαμάρας 276, 20. βλ. Νταλαμάρας
 Δαλιδὰ 260, 4.
 Δαλμάταις 577, 3.
 Δαμαβέλον 234, 23.
 Δαμάστα 234, 21.
 Δάνδολοι 54, 20. Δάνδολος Λεονάρδος 44, 8.
 Δάντης Ἀλιγιέρης 19, 4.
 Δερματᾶς 475, 14. 479, 26. 483, 25. 514, 21. 515, 26. 543, 12.
 Δήλιος 265, 18. βλ. Τήλιος.
 Διακρούσης Ἀκάκιος Ἄνθιμος 60, 29. 61, 9. 24. βλ. Ἀκάκιος Ἄν-
 θιμος.

- Δίας 217, 9.
 Διγενής Ἀχαιῶν 35, 27.
 Δονάτοι 54, 6.
 Δούκας Βυζαντινὸς Χρονογράφος 22, 32.
 Δούναβις 32, 15.
 Δράγαισις Κωνσταντῖνος 40, 5.
 Δράπανο (ἀκρωτήρι) 328, 1.
 Δρίστρα 32, 20.

E

- Ἐβραῖος 286, 22.
 Ἐγγινάρδος Χρονογράφος τοῦ Μεγάλου Καρδίου 23, 13.
 Ἐγριπος 363, 5.
 Ἐζεκιήλ 110, 6.
 Ἐλεύθερα 234, 18.
 Ἐλικῶν 124, 4.
 Ἐλλάς 24, 15, 25, 20, 28, 20, 29, 4, 49, 17, 50, 7, 576, 24.
 Ἐλλην 9, 14, 10, 5, 17, 17, 20, 25, 21, 2, 22, 13, 25, 10,
 26, 1, 28, 13, 124, 19,
 Ἐλληνάρχη 35, 27. Ἐλληνίς 20, 14. Ἐλληνογαλάτης 30, 2, 35, 4.
 Ἐμος 128, 14, 353, 6.
 Ἐνετία 7, 21, 26, 2, 28, 6. Ἐνετόκης 20, 10, 30, 3, 35, 5,
 44, 6, 46, 17, 60, 23. Ἐνετός 7, 1, 8, 19, 10, 9, 20, 22,
 22, 7, 23, 2, 30, 10, 31, 6, 34, 13, 43, 10, 46, 13, . . .
 Ἐπισκοπόπουλος 587, 15. βλ. Πισκοπόπουλος.
 Ἐπτάλοφος Πόλις (Κωνσταντινούπολις) 577, 8.
 Ἐπτάνησος 23, 29.
 Ἐρροί 234, 17.
 Ἐρωτόκριτος 10, 10, 11, 1, 12, 22, 13, 10, 17, 7, 19, 7, 47, 15.
 Ἐρωφίλη 588, 10.
 Ἐτεόκης 30, 6.
 Εὔα 116, 23.
 Εὐεργετίδας 28, 17. Εὐεργος 28, 17.
 Εὐπόλεμος 28, 17.
 Εὐριπίδης 25, 29.
 Εὐρώπη 8, 9, 12, 7, 30, 4, 549, 20, 555, 24.

Ζ

- Ζαγγαρόλαι 52, 29. 53, 14. 54, 8. 62, 11. Ἄνδρέας 57, 29. Ἀν-
 τώνιος Μελίβοιος 57, 29. 59, 9. Περάτσος Φραγκῆσκος 56, 13.
 59, 8.
 Ζακυθηνός 497, 23. Ζάκυνθος 139, 24. 160, 14. 181, 3. 277, 16.
 βλ. Τζάκυνθος.
 Ζαμπέλιος Σπυρίδων 39, 26.
 Ζάνες 9, 6. 48, 2. 62, 6. Μαρίνος Μπουνιαλῆς 123, 9. 124, 1.
 134, 3. 143, 3. 145, 17. . . .
 Ζανῆς 62, 18. Ζάνηδες 54, 21.
 Ζάνος 62, 18.
 Ζεὺς 46, 1. 540, 19.
 Ζοῦρος 588, 26.

Η

- Ἡμπέρτιος 27, 24. 47, 32.
 Ἡράκλειον 57, 9. 58, 7. . . .
 Ἡρακλῆς 11, 17. 52, 8. 392, 2. 498, 3.

Θ

- Θεοδόσιος διάκονος 34, 3.
 Θεσσαλία 18, 26. 27, 32.
 Θεσσαλονίκη 31, 3.
 Θήρα 59, 26.
 Θησεῖς 12, 9. 47, 14.
 Θοδωροῦ 77, 21. 78, 3. 128, 5. 148, 28. 149, 5. 183, 2. 329,
 19. 330, 13. 449, 19.

Ι

- Ἰγγλέζικα 447, 15.
 Ἰδα 235, 3.
 Ἰερεμίας 82, 14.
 Ἰερουσαλήμ 82, 15. 102, 19. 110, 6. 577, 2.

- Ίκμορ 33, 1.
 Ίκόνιον 18, 17.
 Ίορδάνης 73, 9.
 Ίουδαϊός 38, 15.
 Ίουστινιάνης Μάρκος 56, 25.
 Ίουστινιανός 42, 15.
 Ίσαυρία 17, 19.
 Ίσμαηλίτης 169, 24. 228, 1. 319, 15. 562, 5. Ίσμαήλ 262, 26.
 287, 24. 292, 15. 305, 23. 369, 4. 371, 4. 377, 7. 392,
 6. 501, 16. 509, 20. 554, 15. 577, 20.
 Ίσπανογαλάτης 31, 11.
 Ίστρια 380, 17.
 Ίταλία 31, 10. 567, 9.
Ίωάννης Ἀντώνιος Μουάτσος 20, 10.
 Ίωάννης Κάρολος 50, 2.
 Ίωαννίκιος 411, 7.
 Ίωνία 29, 32.

Κ

- Καβάλης Μαρῖνος 21, 29. 43, 15.
 Κάβο-Μελέχας 159, 9. 213, 29.
 Κάβο Σπάθας 148, 2. 182, 24. 434, 20.
 Καβούλης (δοτόρος) 587, 6.
 Κάερος 394, 22.
 Κακλαμάνης 356, 13. Καλά Χωράφια 234, 8.
 Καλαμάς 234, 20.
 Καλάμι 151, 19. 153, 23. 170, 12. 183, 18.
 Καλνταρέα 234, 20.
 Καλέργα 28, 31. 585, 25. Καλέργης 27, 29. 28, 11. 38, 16.
 58, 21. 173, 23. 308, 2. 309, 25. 347, 16. 348, 27. Ἀλέ-
 ξιος 27, 23.
 Καλλιακούδας 23, 28.
 Καλλίμαχος 28, 17.
 Καλλίπολις 76, 8. 397, 16.
 Καλλονάδες 586, 28. Καλλονᾶς 588, 28. Γεώργιος 587, 12.
 —Καλογεράς Μακάριος 45, 1.

- Κολομάτα 408, 10. 409, 8. Καλομάτις 409, 16.
 Καλομάτης Φραγγιάς 588, 23.
 Καλοπρίνοι 54, 6.
 Κάλπος 173, 24.
 Καμκαργιώτης Γεώργιος 45, 2. Κκαμκαργιώτης (χωρλον) 237, 3. 265,
 27. 424, 5. . . .
 Κανθανώλης 21, 30. 39, 24.
 Κανδιάνοι 54, 5.
 Κανιόλλοι 586, 2.
 Κάντια Νόβα 127, 18. 130, 5. 423, 6. . .
 Καντόνι 475, 15.
 Καπέλλος 54, 5. 170, 20. 177, 24. 509, 21. Τζουάννες 182, 13.
 Καπετάνια (ναυαρχίς Τούρκων) 461, 25.
 Καραβέλλαι 54, 6.
 Κάραθος 253, 15. βλ. Ἀγκάραθος
 Καραμάν 18, 12. Καραμανία 18, 15. Καρμυανίτης 10, 10. 12, 27.
 13, 15. 14, 29. 16, 5. 17, 15. 18, 7. 19, 5. Καραμάνος
 18, 7.
 Καρμελίτης Πέτρος Θωμάς 29, 8.
 Καρόλδος, Χρονογράφος καὶ γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκα 10,
 25. 17, 30. 21, 34. 28, 25. 44, 19. 54, 12. Κάρολος Μέγας
 23, 13.
 Κάρπαθος 260, 29.
 Καρταγενίτης 169, 23. Καρτάγηνη 576, 23.
 Καρτέρι 192, 25. 201, 13. 212, 10. . .
 Καρυδάκι 253, 22.
 Καστελλάνος 52, 10.
 Καστελλόρριζο 130, 2. 414, 13.
 Καταονία 17, 19.
 Κατερινίτης 541, 20.
 Κατεροί 586, 4.
 Κατζάροπος 588, 10.
 Κατριτζόγλης 406, 2. 419, 24. 422, 8. 453, 17. 454, 1. 455, 9.
 456, 18. Κατροτζόγλης καὶ Καστροτζόγλης 129, 23. 131, 4.
 420, 11. 446, 2. 465, 15. 467, 23. 471, 12. 487, 4. 488,
 3.
 Κέντρος 235, 29.

- Κεράτιος κόλπος 36, 13.
 Κέρβερος 172, 15.
 Κεργάκης Στέλιος 158, 6.
 Κέρκυρα 48, 7. 229, 4.
 Κεφαλαῖς 546, 12.
 Κεφαλληνία 67, 8. 117, 25. Κεραλλονία 181, 4. 347, 21. 349,
 20. 392, 15. 443, 10. 567, 1. Κεραλλονιώτης 349, 19.
 497, 24.
 Κέφαλος 14, 31. 338, 24. 339, 3.
 Κίμωνος 260, 30.
 Κιότζας 587, 6. 588, 11.
 Κίσαβος 18, 22.
 Κλαροτζάνε 586, 12.
 Κλεψίμιον 234, 23.
 Κλήμα 313, 18.
 Κλήμης πάπας 28, 4. 29, 4.
 Κόκκινη Μηλιά (Μήλα τῶν Ἑσπερίδων) 42, 34.
 Κόκκος 173, 23.
 Κολάτα 176. 10. 419, 17. 430, 7. 448, 26.
 Κολλέγιο 305. 6. 399, 15.
 Κομνηνὸς Ἀλέξιος 30, 19. 31, 1. 32, 2. 34, 12. Ἰωάννης 32, 2.
 Μανουήλ 32, 2. Μαρίνος (παπᾶς) 586, 30.
 Κονιάρος 18, 18.
 Κονταρίνης Ντομένεγος 560, 25. Κονταρίνοι 585, 27.
 Κοραῖς 11, 10.
 Κόρινθος 36, 3.
 Κορνάροι 569, 18. 585, 26. Κορνάρος 11, 28. 12, 25. 18, 18.
 58, 9. 59, 1. 126, 7. 150, 26. 156, 13. 184, 15. 194, 15.
 306, 25. 452, 21. 469, 23. 474, 5. 476, 4. 481, 3. 492,
 23. 503, 1. Ἀνδρέας 130. 14. 209, 5. 443, 5. 510, 9. Βι-
 τζέντζος 11, 22. βλ. Ἐρωτόκριτος. Κατερῆς 130, 27. 131, 13.
 Κατερίνης 159, 18. 474. 1. 493. 1. 495, 1. 498, 1. 499,
 24. 503, 17. 511, 7. 512, 24. Τζώρτζης 587, 20.
 Κορσιάτης 497, 23. Κορσοί 139, 24. 157, 5. 162, 4. 181, 4.
 277, 16. 352, 24. 357, 17. 380, 13. 392, 11. 443, 9.
 447, 17. 516, 10. 567, 1.
 Κορώνη 127, 14. 274, 14.

- Κοσαίνης 209, 6. 228, 16. βλ. χουσαίνης.
 Κοταγάτος 584, 12.
 Κουγκέστας βιβλίον 27, 2.
 Κουζήνης Γεώργιος 208, 27.
 Κουλουκιανά 234, 12.
 Κούναξα 36, 17.
 Κουρίνιδες 569, 18. Κουρίνος 428, 16.
 Κουρουπᾶς 32, 23.
 Κουρσιτοῦ 234, 22.
 Κρήτη 7, 12. 8, 6. 9, 8. 10, 19. 11, 15. 12, 24. 13, 3. 15, 2.
 16, 6. 17, 12. 19, 6. 20, 1. 21, 1. 22, 1. 23, 2. 26, 3.
 27, 5. 28, 11. 29, 6. 77, 2. 83, 9. 96, 15. 111, 5. 112,
 1. 123, 2. 124, 2. 129, 25. 130, 21. 134, 18. 135, 19.
 139, 3. 145. 16. 146, 10. 147, 22. 181, 21. 182, 1. 183,
 14. 186, 24. 310, 2. 381, 21
 Κρητικὸν Θέατρον 9, 30. Κρητικὸς 15, 6. 40, 23. 108, 7. 135, 16.
 142, 3. 232, 19. 237, 26. 285, 27. 288, 20.
 Κροάτης 44, 20.
 Κυδωνία 93, 19. 152, 10. 157, 6. 177, 1. 196, 16. 447, 6.
 Κυδωνιάτης 70, 87. 84, 15. Κυδωνίτης 84, 18.
 Κυθηριοῦ 333, 1. Κυσῆρι 333, 14.
 Κύπριος 29, 12. Κύπρος 12, 7. 29, 14. 46, 7. 47, 5. 100, 31.
 391, 13. 575, 19
 Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος 42, 7. Πορφυρογέννητος 34, 7.
 Κωνσταντινούπολις 29, 6. 32, 31. 35, 6. 37, 21. 41, 10. 55, 2.
 60, 3
 Κῶς 128, 12. Γκῶς 347, 15. 350, 5.
 Κωττόνιος Ἰωάννης 48, 26.

Λ

- Λαζαρέτο 266, 20. 442, 23. 467, 3
 Λάζαρος Μοτσενίγος 129, 15. 376, 24. 381, 10. 382, 14. 398,
 11. 399, 6
 Λάκκα 234, 17.
 Λάκκος τοῦ Ζεῦ 235, 2.

- Λαμπάρδοι 584, 17. Λαμπάρδος 151, 12.
 Λάρανδα 17, 24, 18, 11.
 Λασσήτιν 150, 18.
 Λαυρέντιος ὁ ἐκ Μεδίκων 31, 5.
 Λεμέρι 234, 21.
 Λεξούρι 128, 19. βλ. Ὀλοξούρι.
 Λέρος 128, 12, 347, 13, 350, 5, 434, 12.
 Λεταρίτης 588, 26.
 Λέχος 577, 10.
 Λέων Ἰ΄ πάππας 25, 14, 36, 25. Διάκονος 32, 19. Σοφός, κύτοκράτωρ
 ΚΠ. 116, 13.
 Λήμονος 129, 17, 387, 6, 393, 1, 400, 27, 401, 13
 Λιακῆς 586, 13.
 Λίμας 38, 16. Λίμιδες 586, 2.
 Λογγοβάρδος 50, 12.
 Λομπάρδος 586, 6, 587, 7.
 Λορεντάνος 401, 12.
 Λουζινιάναι 29, 14, 46, 8. Πέτρος 29, 29.
 Λυκαονία 17, 24.

M

- Μάγλανος 173, 23.
 Μαζαρίνης καρδινάλιος 429, 16. Ματζαρίνης 417, 27.
 Μακεδονίτης 84, 17.
 Μακρὺς Τοῦχος 253, 19.
 Μαλαμόκο 380, 19, 392, 10.
 Μάλάξα 183, 16, 420, 2.
 Μάλτα 49, 1, 72, 5, 76, 14, 77, 3, 147, 4, 177, 3, 181, 25.
 182, 2, 252, 20, 588, 3. Μαλτεζάνος 86, 1. Μαλτεζικό 376,
 5, 377, 25. . . . Μαλτέζοι 129, 2, 157, 5.
 Μάμα 234, 22.
 Μάνας Νερὸ 150, 7.
 Μανδράκι 266, 21, 270, 23, 515, 1, 528, 12. Μαντράκι 170, 25.
 207, 1, 313, 7, 333, 23, 550, 20, 553, 3, 557, 6
 Μανιάτης 409, 21.
 Μανουήλ (παπᾶς) 587, 1. Μανώλης παπᾶς 45, 3.

- Μανωλέσης 173, 23. Μανωλέσοι 585, 26. Μανωλίτζης 587, 8.
 Μαουμέτης 109, 2. 498, 18. Μαχουμέτης 108, 25.
 Μαράθι 325, 17. Μαραθίτης 301, 11. 303, 16.
 Μαργαρίταις 234, 13.
 Μαργαρώνα 27, 24.
 Μαρίνος Τζάνες Μπουσιαλής 579, 7.
 Μαρκέλλος Ίάκωβος 36, 10. βλ. Μάρτσελλος.
 Μάρκος άγιος 23. 4.
 Μαρούδης 332, 1. Νικολός 585, 1.
 Μαρούλας 233, 27. 255, 10. 467, 24. 479, 24.
 Μάρουλος Μιχαήλ 31, 4. 34, 16. 35, 12.
 Μάρτζελλος και Μάρτσελλος 128, 24. 129, 1. 376, 1. 381, 19.
 382, 15. 509, 26. Λορέντζιος 368, 19. 373, 9.
 Μαρτινέγκο 127, 13. 273, 25. 278, 24. 281, 18. 283, 18. 288,
 25. 291, 24. 299, 11. 303, 9.
 Ματζόρος 256, 2.
 Μαυρογόνατος Δαυίδ 38, 15.
 Μαύρον Όρος 18, 5.
 Μαχαριγιώτης 308, 4. 395, 27.
 Μεδιόλανα 35, 18.
 Μέκκα 146, 12.
 Μελέτιος Χορτάτζης 140, 12. 141, 25.
 Μελιδόνι 234, 12.
 Μέμπρος άντι Όμπρος (Όμβρος νήσος) 434, 12.
 Μεσαμπελίτισσα Παναγία 191, 25.
 Μεσσαράς 235, 8. 240, 27. 243, 13. 313, 18.
 Μέση 233, 27.
 Μεσηπαντήτισσα Παναγία 270, 25.
 Μέτελλος 46, 5.
 Μηλιώτης Άνδρέας 536, 24.
 Μήλος 59, 11. 332, 22. 333, 3. 408, 6. 435, 3. 438, 2. 440,
 2. 443, 23. 445, 6.
 Μινόττος 56, 1. 57, 5. 58, 5. Μιχαήλ 55, 22. Φραγκίσκος 214,
 13.
 Μίνως 29, 23.
 Μιραμπέλλο 126, 19. 241, 5. 253, 5.
 Μοάτσοι 585, 26.

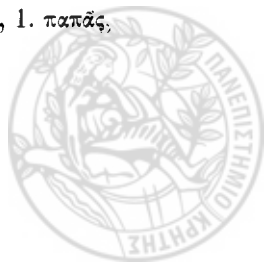
- Μοθολόκωνα 73, 28, 76, 12.
 Μολής 130, 19, 460, 19, 461, 6, 462, 7. Μολίνης Φραγκίσκος
 209, 4.
 Μολίνος Φίλιππος 203, 25.
 Μομφερράτος Βονιφάτιος 26, 15.
 Μονεμβασιά 23, 23, 76, 12. Μονοβασιά 128, 18, 359, 5, 363, 12,
 364, 16, 367, 11, 391, 11. Μονοβασιώτης 9, 21, 366, 9.
 Μοντσενίγοι 586, 4. Μοτσενίγος 304, 16, 321, 22, 329, 20. βλ.
 Ἀλβίξες. Λάχκρος Μοτσενίγος.
 Μορεζής 243, 4, 361, 10, 410, 16, 412, 12, 417, 5, 418, 12,
 435, 4, 440, 22, 493, 17, 528, 17, 545, 25, 556, 12.
 Μορέζης 128, 20.
 Μορεζίνης 129, 25, 242, 10, 418, 1, 433, 10, 434, 25, 438, 10,
 470, 1, 492, 17, 495, 7, 500, 9, 505, 15, 520, 11, 528,
 1, 534, 16, 542, 19, 557, 7. Τζώρτζης 130, 9, 159, 17,
 433, 10, 439, 22, 470, 25. Γεώργιος 510, 7. Μορεζίνης 361,
 26, 407, 12, 425, 13, 427, 23.
 Μόρμωρης 58, 5. Ἐμμανουήλ 57, 25. Μούρμωρης 223, 29.
 Μόρος 169, 24, 246, 20, 568, 18.
 Μότας 424, 11, 427, 5. Νικόλαος 423, 15.
 Μουάτσι 48, 2, 49, 6, 55, 1, 60, 11. Ἰωάννης Ἀντώνιος 20, 10.
Μουδάτσι 569, 19.
 Μούλλας Φραντζέσκος 150, 27.
 Μούντσουρος 18, 5.
 Μουράτ Α΄ 18, 27.
 Μουρτάτης 10, 13, 11, 4, 13, 1, 17, 11. Μουρτάτος 20, 2.
 Μουσουλιμάνος 41, 34, 285, 20.
 Μουσουῆρος Μάρκος 25, 27.
 Μπαγδάτι 104, 17.
 Μπαδουέρης Μπαρμπάρος 159, 19. Μπαντουέρης 305, 19, 306,
 15.
 Μπαναγιωτάκης 574, 10. βλ. Παναγιωτάκης.
 Μπαραμπούτος 447, 15.
 Μπαρμπαργιά 300, 12, 316, 17, 396, 12. Μπαρμπάρια 313, 15.
 Μπαρμπαρέζικα 73, 22, 251, 30, 393, 22, 397, 10. Μπαρ-
 μπαρέσος 313, 21, 315, 10, 394, 11.
 Μπαρμπαρέγιοι 569, 17.

- Μπάρμπαρας 305, 15. 306, 15.
 Μπάρος 447, 19.
 Μπαρότσης 131, 1. 173, 24. 236, 29. 475, 22. 476, 6. 479, 5.
 Μπαρότσοι 585, 25.
 Μπαρού 324, 18.
 Μπάτσης 335, 13. 413, 5. βλ. Πάτσης (Πάτμος).
 Μπεργαδίδες 585, 27. Μπεργαντής 151, 12.
 Μπισκοπή 234, 1.
 Μπολάνης 173, 24. Μπολάνοι 585, 27.
 Μπόλις (Πόλις = Κωνσταντινούπολις) 386, 23. 397, 5. 464, 14.
 533, 15. . . . βλ. Πόλις.
 Μπόρης 390, 9. 401, 15.
 Μπορής Φιορεντίνος 382, 24. 387, 13. 390, 2.
 Μπουγάδοι 577, 10.
 Μπουγιαλής Ρεθεμνιώτης 63, 6. 587, 2. Μπουγιαλής 230, 30. βλ.
 Ζάνες.
 Μπουρμάς 13, 8. 19, 1.
 Μπώς 150, 26.
 Μύκονος 261, 3.
 Μυλοπόταμον 311, 11. 312, 16.
 Μωάμεθ Β'. 35, 15. 36, 18. 71, 22.
 Μωρέας 130, 15. 147, 15. 360, 2. 361, 20. 391, 12. 408, 3
 434, 21. 492, 21. 576, 15. 586, 14.

N

- Ναβαγέρης 173, 17.
 Νάννης 131, 3. 485, 19.
 Ναρσής 50, 10.
 Ναυπλιεύς 9, 21.
 Νεάπολις 46, 29.
 Νεΐλος πατριάρχης ΚΠ. 22, 10.
 Νεόφυτος Ἀθηνῶν Ἐπίσκοπος. 45, 4.
 Νησιῶται 130, 20.
 Νικήτα ἁγίου λείψανον 54, 2.
 Νικόλαος Βλαστός 588, 25. Βόλος 588, 22. Μαυρούδης 585, 1. παπᾶς,
 πρωτοπαπᾶς 584, 28. 586, 21. Νικόλαοι 588, 25.

Νικολαίται ἐν Βενετία (Nicoloti) 50, 29, 51, 12, 52, 9, 53, 5,
54, 16, 62, 10.
Νινευή 104, 19.
Νίσπητα 233, 29.
Νορμανδός 31, 11.
Νετλαμάρας 244, 23, 246, 15, 247, 13, 256, 11, 257, 3. βλ.
Δαλαμάρας, Ταλαμάρας.
Ντάντολοι 569, 17.
Ντεμέτσι 569, 18.
Ντήλαις (Δήλος) 363, 11. βλ. Τήλαις.
Ντία 131, 19, 241, 13, 255, 3, 324, 12, 325, 3, 333, 22, 505,
17, 545, 14, 550, 18, 560, 11.
Νδολφής 250, 28. Ντολφής 248, 2. Νιέλαος 248, 7.
Νώγεια 235, 3.
Νῶες 569, 3.

Ο

Ὄθωμανός 17, 13, 20, 4. Ὄτωμάνος 279, 22, 399, 12, 579, 20.
Οὐτωμάνος 498, 9. βλ. Τωμάνος.
Ὀλιβόλος 51, 24.
Ὀλοξούρι 360, 3.
Ὀλυμπός 18, 23.
Ὀμηρός 11, 10.
Ὀξωνία 22, 28.
Ὀπερα Μοτσενίγα 127, 26, 313, 14, 314, 9. Ὀπερα 314, 19.
Ὀρθέα 234, 20.
Ὀσσα 18, 22.
Ὀύγγαρία 380, 18, 577, 4.
Ὀύγγαρος 277, 19.

Π

Πάγκαλος 586, 14.
Παγκαλογῶρι 234, 9.
Πάδουα 10, 20. Παδουβάνος 587, 24. Πατάβιον 50, 17, 61, 16.
Πάτσιος Λιγαρίδης 48, 27.
Παλαιολόγος Κωνσταντῖνος 35, 8.

- Παληόκαστρος 310, 21. 321, 21. 322, 3. 324, 6. 560, 2.
 Παληοκαστρινή Παναγία 126, 10. 199, 2.
 Παλιμεζάν Χριστόφορος 584, 25.
 Πάλπης (Balbi) Ζηχαρίας 209, 1.
 Παναγιωτάκης Νικούσιος 130, 22. 131, 22. 465, 19. Παναγιώτης
 533, 8. 536, 18. 537, 26. 538, 25. 539, 9. 544, 3.
 Παντουβέρης, Παντουέρης Μπάρμπικος 305, 15. 368, 25. 376, 25.
 βλ. Μπαντουέρης.
 Παρακιά 261, 1.
 Παργιανός 340, 8. βλ. Πάρος.
 Παρθενών 8, 1.
 Πάρος 260, 29. 447, 21.
 Παρτιτσιπάκι 54, 6.
 Πασαλίτσις 234, 20.
 Πασκής 158, 4. 159, 6. 308, 4. 310, 17.
 Πάταρα 414, 19.
 Πατελάρος 586, 6. 587, 16. Γεώργιος 57, 25. Ευστάθιος 587, 19.
 Πάτνηος (Πάτμος) 130, 1. 261, 2. 336, 21. 412, 6. Πατηνώτης
 412, 8. 413, 12.
 Παῦλος Γ'. πάπας 23, 23.
 Παῦλος Ἐνετόκης 37, 10.
 Πελοπόννησος 7, 19. 34. 26. 47. 4.
 Πενεδής 584, 9.
 Πέραν Κωνσταντινουπόλεως 75, 29.
 Πέραμα 234, 19.
 Περιβόλις 253, 19.
 Πέρκουτοι 586, 5.
 Περιμρής 173, 24.
 Πετράρχης Φραγκίσκος 45, 12.
 Πετσακάδης 185, 7. 212, 17.
 Πηγὴ 233, 27.
 Πήγασος 124, 11.
 Πισκοπέπουλοι 586, 2. βλ. Ἐπισκοπέπουλος.
 Πιτζαμάνοι 173, 25.
 Πιτσάρης Μιχαήλ 59, 28.
 Πισέρτα 396, 14.
 Πλακιωτὴ 233, 30.

- Πλάτων 25, 27.
 Πελάνης 55, 12. 60. 10. 173. 23. Γεώργιος 59. 10. Φίλιππος
 59, 10. 565, 26.
 Πόλις ΚΠ. 35. 9. 37. 16. 42. 21. 241. 29. 264. 12. 278. 11.
 586, 9. βλ. Μπόλις.
 Πελοκάπουλος 428, 16.
 Πολόνιδες 585, 26.
 Πολύκαντρος 261, 2.
 Ποιεντίνοσ 321, 5. 335, 10. 373, 15. Ποιεντίνοκ 324. 12. 344, 5.
 Πορταγόρα 192, 22. 203. 6. 212. 10.
 Πορτάλιος Κωνιώλας 588, 17.
 Ποιυελᾶς 62, 18. Ποιυιλᾶς 62, 18. Ποιυιαλῆς 62, 14. βλ. Μποι-
 υιαλῆς.
 Ποιυτέλο 204, 1.
 Ποιυίνης Τοιυάνοσ (τοιυλιτᾶνοσ Ἰβραῖιμ) 209, 3.
 Ποιυινέασ 236, 28.
 Ποιυίνοσ 234, 1.
 Ποιυιούλησ 58, 8. Μιχαῆλ 57, 11.

P

- Ραφαῆλ Ἀρχάγγελοσ 51, 20.
 Ραχίτης 253, 10.
 Ρεάλτο 380, 26. Ριάλτο 50, 16.
 Ρεβελῆ 167, 8. 183, 3.
 Ρεθεμινοσ 62, 12. 63. 4. 162, 9. 180, 8. 181, 17. 182, 20. 183,
 8. 184, 7. 185. 1. 195. 13. 196, 1. 199, 5. 203, 10. 208,
 19. 213, 4. 217, 13. 223, 28. 224, 4. 229, 5. 230, 13.
 233, 15. 235, 17. 236, 12. 238, 20. 248, 11. 264, 14.
 266, 8. 308, 25. 344, 19. . . Ρεθεμινώτης 63, 6. 181, 22.
 195, 6. 230, 3. 237, 12. . . Ρεθεμιναῖοσ 63, 20. Ρεθύμινοσ
 63, 15.
 Ρενιέρα 28, 32. Ρενιέρησ 28, 31.
 Ρήγασ 14, 9. Ρηγίνα 28, 32.
 Ρίβασ 317, 18.
 Ρόδαβασ Κωνσταντῆσ 587, 3.

- Ροδολίνος (ρήγας) 588, 14.
 Ρόδος 327, 26. 341, 4. 412, 23.
 Ρεύμελη 161, 11.
 Ρωμαίος 33, 6. 40, 22. 49, 20. 164, 9. 166, 8. 167, 10. 172, 9. 184, 10. 185, 22. 186, 28. 198, 7. 202, 19. 210, 19. 222, 7. 223, 14. 241, 3. 244, 24. 246, 27. 250, 11. 251, 26. 256, 3. 261, 22. 272, 4. 275, 15. 277, 20. 281, 28. 282, 15. 283, 25. 284, 19. 285, 4. Ρωμῆς 239, 5. 245, 22. 255, 17. 261, 14. Ρωμηῆς 167, 20. 168, 15. 175, 6. 176, 2. 222, 5. 228, 24. 272, 21. 278, 26. 280, 20. 284, 14. Ρωμῶν 170, 26. 191, 7. 221, 19. 245, 9. 267, 15. 269, 25. 271, 30. 273, 10. 280, 9. 287, 11.
 Ρωμανός Β΄ 34, 11.
 Ρώμη 567, 5.
 Ρῶσος 32, 13. Ρῶς 32, 17.

Σ

- Σαββατενὰ 237, 21.
 Σαβέλλικος Μάρκος 36, 8.
 Σαβογιάννοι 277, 19. Σαβοργιάννοι 441, 5. 442, 8. 472, 21. . . .
 (οἱ ἐκ Σαβοΐας μισθοφόροι.)
 Σαχρέδιδες 569, 20.
 Σάθας Κωνσταντῖνος 9, 26. 31, 31. 35, 26. 38, 20. 47, 15.
 Σαϊνάτζιδες 586, 1. Σανγινάτζος Σάντος 588, 16. Νικολός 587, 23.
 Πόλος 588, 21.
 Σαλωνίκη 391, 13.
 Σάμος 392, 26.
 Σαμφών 116, 7. 260, 3.
 Σὰν μπασιὰς 128, 11. 290, 9. 346, 21. 347, 1.
 Σανούτοι 569, 19.
 Σανταντρέας 130, 23. 469, 18. 492, 9.
 Σαντορήνη 128, 7. 260, 29. 332, 21. 333, 13. 336, 24. 337, 5.
 Σαρακηνός 68, 21.
 Σάρδεων Μητροπολίτης 22, 1. 45, 5.
 Σάρπης Παῦλος 43, 17.

- Σεμιπέκολοι 585, 25. Ἀντώνιος 428, 17. 429, 25.
 Σεναχερίμ 110, 3.
 Σέρρος 235, 27. Σέρρος 262, 5. 317, 12.
 Σητεία 11, 3. Στεία 11, 23. 127, 3. 243, 22. 248, 25. 251, 23.
 261, 3. 305, 17. 306, 19. 307, 1. 324, 19. 352, 28. . . .
 Σίληκτάρ μπασιάζ 74, 1. 75, 3. 76, 25. Σελτάρ 562, 7.
 Σιλιγάρδος 587, 8.
 Σιναίτης καλόγερος 541, 19.
 Σίφνος 59, 19. Σίρρονος 335, 14. 433, 16. 443, 23.
 Σιών 42, 17.
 Σιάχη 234, 6.
 Σκεπαστή 234, 6.
 Σκέρρος 128, 16. 355, 24.
 Σκιάθος 130, 3. 416, 28.
 Σκλαβουριά 380, 15. 567, 3. Σκλαβούνος 186, 15. 191, 9. 214,
 17. 256, 7. 283, 28. 286, 20. 423, 16. 424, 11. 571, 4.
 Σκληρός Ἀθηνάσιος 9, 25.
 Σκολέφια 234, 17.
 Σκορδύλης 27, 16.
 Σκούταρι 76, 7.
 Σκύθης 33, 11. Σκυθικόν 33, 2.
 Σόρβολος 35, 20. 36, 6. 52, 30. 53, 20. 54, 15. Βαρθολομαῖος
 53, 16.
 Σούδα 128, 4. 132, 12. 139, 5. 156, 5. 158, 11. 162, 9. 164,
 13. 170, 28. 171, 14. 175, 2. 176, 7. 177, 23. 182, 9.
 183, 4. 309, 25. 325, 21. 326, 25. 327, 1. 328, 17. 329,
 8. 448, 1. 451, 3. 538, 23. 561, 6. 566, 9.
 Σουρία 253, 11. Συρία 440, 24. 576, 23.
 Σοφιά ἁγία 42, 16.
 Σπανία 100, 15. Σπάνια 567, 7. Σπάνιας 77, 5. 101, 6. Σπανιό-
 λος 571, 2.
 Σπιθαλέων 13, 12. 15, 2. 17, 15. Σπιθόλιοντας 13, 25. 16, 8.
 Σπιναλόγγα 139, 7. 249, 16. 430, 25. 538, 23. 566, 21.
 Σταφυλαῖς 175, 27.
 Συμεών Χαλκισόπουλος 235, 26.
 Σύμμα 261, 1.
 Συρόπουλος Βαρθολομαῖος 585, 4.

Σφακιά 162, 10. 211, 10. 303, 3. 327, 19. 352, 27. βλ. Φασκιά. Σφακιανός 308, 20. 310, 4. Σφακιώτης 308, 6.
 Σφεντοσλάβος 33, 1.
 Σφριανοί 586, 3.

Τ

Ταβερόνιοι 586, 4.
 Τακιδίτζοι 586, 1.
 Ταλαμάρας 248, 4. βλ. Δαλαμάρας.
 Τάλη 238, 28. 304, 19. 305, 1. 474, 18. 505, 24.
 Ταλμάτοι (Δαλματοί) 305, 8. Ταλμάταις 475, 7.
 Τάλας 19, 24.
 Ταμπιαζέντζιδες 586, 5.
 Ταξιάρχης, Μονή, 262, 6.
 Ταπεγλιανά 234, 9.
 Ταρόνιοι 584, 21. 588, 26.
 Τάρταρος 281, 14. Τάταρος 97, 5. 161, 12. 577, 10.
 Ταρτόνιοι 586, 3.
 Τασέγνας 588, 17.
 Τατόλοι 234, 14. 586, 1.
 Ταῦρος (ἔρος) 17, 18.
 Ταφεράροι 586, 5.
 Ταφιορέντζας 588, 28.
 Τένεδος 39, 11. 129, 7. 262, 22. 382, 17. 386, 10. 387, 5.
 393, 1. 399, 20. 400, 18. 402, 1. Τενεδιώτης 389, 5.
 Τέζας Αιμίλιος 61, 16.
 Τέμενος 126, 18. 239, 1. 240, 9.
 Τεμέτζος 150, 26.
 Τζάν Φουρνάρος 118, 21.
 Τζάναι 62, 14. 63, 2. 569, 20. 586, 2. Έμμανουήλ Μπουνιαλής 62, 28. 63, 22. Κωνσταντίνος 63, 6. 587, 2. Μαρτίνος Πουνιαλής 61, 1. βλ. Ζάναι.
 Τζαγγαργιόλοι 173, 25. βλ. Τσαγγαρόλοι.
 Τζάκυνθος 347, 21. 349, 21. 392, 17. 443, 12. 566, 25. βλ. Ζάκυνθος. Τζάντε 380, 13. βλ. Ζάκυνθος. Τζακυνθινός 566, 20.
 Τζεζαρίνης 201, 13. Τζεζαρίνος 201, 18.

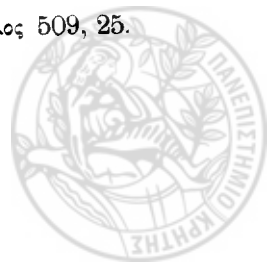

- Τζερίγιο 76, 15. 148. 11. 335. 7. 434. 24. Τσιρίγιο 304, 15. 566, 7. 586, 14.
- Τζιγάντες 253, 23. 565, 8. 584, 20.
- Τήλαις 364, 15. βλ. Νηήλαις (Δήλος).
- Τηλυσός 265, 28. βλ. Δηλησός.
- Τητιό 260. 29. Τήνος 566. 7. 588. 24.
- Τία 162, 9. 211, 10. 229, 3. 302, 7. 304, 13. 319. 23. 321, 12. 323, 26. 452, 8. 493, 17. 504, 26. 519, 16. 524, 11. 528, 5. 540, 1. 550, 9. 553, 16. 559, 5. 560, 11. 561, 7. βλ. Ντία.
- Τομάζος 242, 21. Μορεζίνης 126, 20. βλ. Μορεζίνης.
- Τούνεζι 396, 14.
- Τουργιάδες 586, 5.
- Τουρκία 236, 26. 248. 16. 264, 14. . . . Τούρκισσα 18, 25. 379, 17. Τουρκομακίη 82. 29. Τουρκομάνοι Μουρτάτοι 44, 21. Τουρκομάνος 13, 7. 18, 11. 20, 2. Τούρκος 7, 1. 8, 3. 10, 2. 13, 5. 17. 17. 46, 25. 47. 18. 49, 2. 55. 10. 60, 8. 153. 3. 154, 1. 155. 1. 156. 8. 157, 14. 158, 1. 159, 2. 160. 22. 161, 5. 162. 12. 163, 8. 165, 6. 167, 4. 168, 3. 169. 18. 170, 1. 171, 10. 172, 12. 176, 11.
- Τριέστε 442, 21.
- Τρίπολις 396, 14.
- Τρωίλος Ένετόκης 37, 10. Ίωάννης Άνδρέας 588, 13.
- Τσαγγαρόλας 49. 25. 50, 3. 55, 12. 56, 20. 57, 3. Βενέδικτος 48, 24. Μελίβοιος 48, 29. Περάττος 49, 15. 56, 13. Φρηγχιτικός 56, 13. βλ. Ζαγγαρόλας.
- Τσαγγάρης 50. 6. Τσαγγαράκης 50. 6. Τσαγγαρόπουλος 28. 33. 50, 6.
- Τσαπώνιας 185, 9.
- Τσακαλαργιά 419, 18. 449. 7. Τσακαλαρία 153, 12.
- Τσιτσιλια 567, 11.
- Τωμάνος (Όθωμανός) 324, 6. Μουαμέτης 578, 1. βλ. Ότωμάνος.

Φ

- Φαλλιέρης 150, 26. Φαλλιέροι 569, 18.
 Φαράκι 237, 6.
 Φασκιά 504, 19. βλ. Σφακιά.
 Φηναρόλης 151, 2. 158, 3.
 Φικιμέγικα (ἐκ Φλάνδρας) 447, 15.
 Φιάντρα 568, 15. βλ. Φλάνδρα
 Φιέσκης 28, 25.
 Φιλαδελφεία; ἐπίσκοπος Μελέτιος 140, 13. 589, 14.
 Φιλάρετης Φιλάρετος 586, 23. Φιλάρετος 588, 26.
 Φιλῆς Μινουήλ 27, 32.
 Φιορέντζα 584, 27.
 Φλουργιάνος Κιότζας 587, 14.
 Φοῖβος 124, 7.
 Φόντελε 234, 24. Φόττελεν 229, 3.
 Φουρκοκέφαλο 214, 26.
 Φουρλάνοι 586, 3.
 Φούρλας Ἀνδρέας 587, 5. Ἰερώνυμος 588, 19.
 Φουσταρίνης 509, 25. Φουσταρίνιδες 569, 19.
 Φραγκιά 23, 28 240, 8. 259, 22. 261, 7. 447, 10. 508, 14.
 Φραγκόπουλος 35, 30.
 Φράγκος (Βενετός) 22, 31. 23, 12. 72, 4. 146, 26. 149, 6. 151,
 1. 153, 4. 154, 24. 156, 1. 160, 21. 166, 11. 167, 20.
 169, 2. 170, 26. 174, 27. 175, 9. 176, 2. 177, 21. 184,
 10. 185, 8. 186, 20. 191, 7.
 Φρανδελομπόν 569, 19.
 Φρακιά 196, 26. 197, 9. Φρακιά 238, 28. 304, 17. 322, 2.
 325, 9. 391, 8. 560, 1.
 Φραμπενέτοι 584, 19.
 Φραντζέζος (Γάλλος) 130, 25. 131, 17. 186, 8. 437, 3.
 Φραντζῆς 36, 21. 37, 28.
 Φωκᾶς Νικηφόρος 34, 4.
 Φωκᾶς 27, 28. βλ. Καλέργης.
 Φώκιας 127, 27. 317, 1. 318, 4.
 Φώσκολος 344, 28. 347, 14. 355, 24. 359, 8. Φούσκολος 509, 25.
 Φώτιος πατριάρχης 36, 5.

X

- Χαλδαίος 82, 16.
 Χαλέπι 461, 6.
 Χάλκια 234, 26.
 Χαλκιάπουλος Ἀνδρέας 589, 1.
 Χαμπεύρη 233, 30.
 Χάμμερ 18, 1.
 Χάνδακας καὶ Χάντζακας 134, 17, 139, 9, 146, 3, 194, 24, 196,
 15, 231, 7, 237, 1, 275, 14, 283, 24, 299, 8, 301, 9, 344,
 2. . . . Χάντζης 136, 1, 429, 7, 535, 17.
 Χανιά 23, 4, 54, 24, 55, 18, 59, 4, 60, 1, 69, 47, 82, 30, 87,
 16, 90, 9, 96, 2, 123, 4, 159, 8, 162, 4, 163, 2, 169, 19,
 170, 23, 171, 6, 174, 6, 175, 14, 176, 19, 181, 21, 182,
 10, 183, 1, 184, 12, 189, 1, 309, 1, 380, 8,
 Χανιώτης 68, 29, 81, 18, 87, 1, 88, 18, 90, 30, 97, 1, 135,
 21, 139, 4, 176, 21, Χανιώτισσα 89, 14.
 Χάρνακας 127, 2, 243, 29, 244, 9, 245, 5, 247, 30, 256, 21,
 275, 13, Χαράκια Ψηλά 191, 26.
 Χαρίδημος 14, 30, 16, 25.
 Χάρως 14, 25, 89, 29.
 Χειμαριώτης 215, 25.
 Χίος, Χίος 130, 3, 393, 8, 394, 24, 416, 3, 434, 7, 438, 15,
 586, 13, Χιώτης 416, 4.
 Χοζαίνης (Χουσαίν πασᾶς) 219, 14, Χοζαίνης 220, 3, 223, 7.
 Χουσαίμ 402, 22, 404, 24, Χουσαίνης 300, 25, 306, 4, 315, 25,
 319, 25, 320, 25, 321, 14, 346, 5, 358, 22, 363, 19,
 382, 1, 391, 24, 402, 15, 403, 25, Χουσαίνης 243, 27,
 269, 13, Χουσαίμ 288, 7, 357, 28, Χουσαίνης 198, 19, 237,
 4, 290, 9, 296, 1, 298, 14, 313, 21, 331, 23, 562, 11,
 Χουσεγίνης 237, 2, 248, 11, 264, 17, 273, 7, Χουσαίν 129,
 21, Χουσαίνης 223, 18, Χρουσαίμ 216, 10, 228, 17, Χρουσαίς
 218, 24.
 Χοντζάγης 255, 8.
 Χορτάκιος 141, 27, 586, 16, βλ. Μελέτιος, Γεώργιος 588, 7.
 Χορτάτζης 27, 16.

Χουατζή 371, 7. Χουγιατζή 394, 20. 395, 6. Χουγιατζίκη 129, 12.
 Χούμερη 234, 21.
 Λουρμούζης 9, 27.
 Χρωμοναστήρι 236, 27.
 Χωνιάτης Νικήτας 31, 3.

Ψ

Ψάρη 127, 10. 263, 17.
 Ψελλός Μιχαήλ 32, 28.
 Ψηλωρείτης 228, 7. 235, 2.

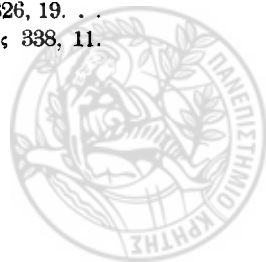
Ω

Ψορούρας Νικήτας 36, 2.

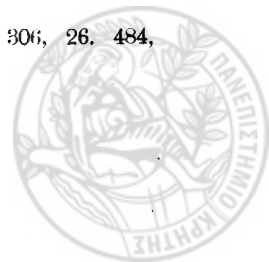

ΠΙΝΑΞ ΓΛΩΣΣΙΚΟΣ

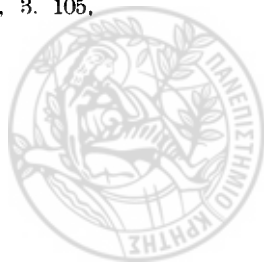
- ă (än) 160, 26. 164, 3. 171, 2.
 ἀβίζο 444, 3.
 ἀβοκάτος 588, 19.
 ἀβονιά 258, 1.
 ἀγάλια ᾿γάλια 475, 20. ἀγάλι ἀγάλι 358,
 21. 527, 18.
 ἀγάς 80, 28. 147. 20. 350, 12.
 ἀγγειά 473, 9.
 ἀγγελιάκι 246, 24.
 ἀγιογραφισμένος 100, 5.
 ἀγιοῦτο 265, 30.
 ἀγκάθα 381, 26.
 ἀγκαλιάζειν 229, 10. ἀγκαλιάζεσθαι 354,
 14. ἀγκαλιαστός 197, 12. 572, 15.
 ἀγκώνη 278, 2.
 ἀγκρικᾶν 139, 29. βλ. ἀουρικᾶν (Λατ.
 aurica).
 ἀγκριόγατος 14, 2.
 ἀδέρφι 81, 21. 247, 20.
 ἀδικεῦειν 549, 8.
 ἀδυνατά 154, 6. 237, 7. 299, 14. . . .
 ἀδυνατός 166, 16. 255, 16. 270, 4. . . .
 ἀδυνατότης 500, 22.
 ἀέρας 83, 21. 88, 27. 335, 1.
 ἀζάπης, ἀζάπ 17, 10
 ἀζιγανεύειν 342, 11.
 ἀητός 15, 21.
 ἀίθα 155, 17. 157, 7. 170, 12.
 αἱματολάπτης 42, 28.
 αἱματοπίνης 42, 28.
 ἀπέργιο 494, 25. ἄπερο 491, 2.
 ἀκλουθεῖν 96, 7. 140, 3. 151, 10. . . .
 ἀκούγειν 156, 17.
- ἀκουμπᾶν 234, 3.
 ἀκροβαναθρεμμένος 41, 23. ἀκριβός 536, 15.
 ἀκριμνιά 495, 13.
 ἀχρογιάλι 158, 9. ἀχρογιαλιά 143, 11.
 181, 8. 197, 8.
 ἄκταφα 178, 10. 209, 24. 267, 10. . . .
 ἀλάφρωσις 301, 10.
 ἀληθουσύνη 192, 24.
 ἀλησμονεῖν 70, 79
 ἄλλα - ἀλλαλλά, ἀλλάγ 17, 10. 98, 2.
 185, 19.
 ἀλλᾶγικ 83, 10.
 ἀλλαξά 555, 5. ἀλλαξοβουλικία 562, 24. . .
 ἄλογο 41, 32. 151, 4. 153, 22. . . .
 ἀλτάρε 177, 18. 539, 17.
 ἀλτελλαρία 78, 22. 85. 22. 209, 2. . . .
 ἀλύπητα 69, 50.
 ἀμάδι 158, 7. 424, 11. βλ. ὀμάδι.
 ἀμάχη 71, 14.
 ἄμε 164, 17. 196, 2. ἀμέτε 104,
 11. 193, 27.
 ἀμερέμνου 182, 11.
 ἄμερο 551, 17.
 ἀμιροᾶς 17, 10. 37, 5. 40, 29.
 ἀμμάτι 282, 10. 374, 3. 381, 4.
 ἀμμέ 39, 17. 56, 8. 101, 21.
 ἀμμή 160, 25. 170, 23. 248, 17. . . .
 ἀμολέρνειν 157, 17. 184, 6. 190, 2. . . .
 βλ. μολέρνειν.
 ἀμποδίζειν 175, 1. 238, 21. 293, 18. . . .
 ἀμπόθειν 264, 30. 272, 8. 326, 19. . . .
 ἀμυραλής 263, 3. ἀμυργιαλής 338, 11.
 343, 7.

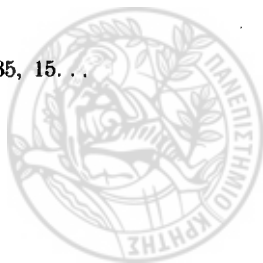
- ἀναβαστᾶν 288, 9.
 ἀναβελιάζειν 95, 7.
 ἀναγαλλιᾶζεισθαι 300, 4.
 ἀναγεῶν 97, 7.
 ἀναγέρνειν 225, 22.
 ἀναγνώθειν 41, 27.
 ἀναγυρεύειν 158, 15. 177, 26.
 ἀναδακρυόνοιεν 15, 6. 16, 32.
 ἀνάδιχα 15, 23. 437, 19. 485, 11. . . .
 ἀνάθεμα 39, 14. 196, 5. 220, 8. . . .
 ἀναθεματίζειν 405, 24. ἀναθεματίζεσθαι
 472, 18. ἀναθεματισμός 316, 16. ἀνα-
 θεμός 488, 4.
 ἀναθηβάλλειν 231, 9. 431, 2.
 ἀναθέρπειν 227, 29. 585, 28. ἀναθροφή
 229, 1. 585, 6.
 ἀνακαρᾶς 75, 23. 96, 19. 101, 4. . . .
 ἀνάκατα 101, 2.
 ἀνακουρόνειν 165, 19. 274, 5.
 ἀνάμεσα 72, 6. 146, 23. 269, 11. . . .
 ἀναμιγή 204, 13. 287, 1.
 ἀναμπουκόνησθαι 542, 11.
 ἀναπαύεσθαι 189, 19.
 ἀναπλέκεσθαι 294, 9.
 ἀναπλωρίζειν 183, 27. 188, 19. 408,
 21.
 ἀναπνοιά 140, 17. 568, 6.
 ἀνάποδα 214, 6. 239, 17.
 ἀναρίφνητος 154, 7. ἀνερίφνητος, ἀρίφνη-
 τος 419, 25.
 ἀνασαίνειν 79, 28. 84, 25.
 ἀνάσκελα 89, 26. 273, 2.
 ἀναυλόνοιεν 196, 22.
 ἀναυχαριστῆσθαι 551, 5.
 ἀνάχυμα 299, 2. 367, 20. ἀναχύνεσθαι
 560, 8.
 ἀναφήριζέσθαι 278, 8.
 ἀνέγλυκη 41, 24
 ἀνέγνωρη 181, 10. 573, 14. ἀνεγνώριστος
 462, 22.
 ἀνελύπητα 179, 22. βλ. ἀλύπητα.
 ἀνεμική 16, 10. 144, 6. 449, 18.
 ἀνεψήφιστος 377, 17.
 ἀνομιά 41, 13.
 ἀνομπλίζειν 134, 25. 241, 20. 361, 8. .
- ἀντάμα 92, 21. 232, 20. 244, 2. . . .
 ἀντάμη 240, 19. ἀνταμόνειν 170, 14. .
 ἀντάρα 93, 22. 184, 24.
 ἀντένα 255, 6. 324, 23. 398, 5.
 ἄντερο 138, 13. 512, 7. ἀντεροσῆκιοτον
 87, 22.
 ἀντίδικα 227, 23. 497, 25.
 ἀντίχυρα 151, 26. 495, 5. 512, 3. . . .
 ἀντραγαθία 310, 19. ἄντρας 15, 15. 161.
 26. 167, 17. ἀντριά 15, 14.
 84, 11. 172, 1.
 ἄξα 118, 25. ἄξιος; 108, 1. ἄξος 167, 10.
 547, 16. ἀξιώνειν 580, 7.
 ἀξαρνικὸν 338, 10.
 ἀξέγνοιastos 241, 7.
 ἀξυπόλυτη 309, 24.
 ἀουρικᾶν 137, 11. βλ. ἀγρικᾶν.
 ἀπαλύνειν 566, 2.
 ἀπαντεχάειν 87, 17.
 ἀπαντέχνειν 240, 30.
 ἀπαράδεισος 235, 30.
 ἀπρῶθανὰ 334, 2.
 ἀπατὸς 347, 9. 404, 12. 430, 18. . . .
 ἀτὸς 75, 7. 507, 9.
 ἀπέκει 124, 17.
 ἀπειτᾶν 124, 13.
 ἀπῆν 41, 3. ἀπῆς 143, 5. 148, 1.
 ἀπῆτις 143, 21. 147, 1. 292, 1.
 ἀπόγιομα 213, 3.
 ἀπογλακᾶν 202, 8. 340, 25.
 ἀπογνιά 441, 15. ἀπονιά 511, 16.
 ἀποδεκεῖ 262, 27. 323, 18. 330, 16. . . .
 ἀποδεπὰ 259, 16.
 ἀποκάτω 16, 29. ἀποκατωθιὸ 575, 15.
 ἀπόκει 193, 18. 194, 6. 532, 13. ἀπό-
 κεις 495, 22.
 ἀποκοτιὰ 144, 11. 218, 9. 311, 2. . . .
 ἀπόκοτος 107, 23.
 ἀπολεῖν 197, 20. 284, 9. 348, 20. . . .
 ἀπολεμᾶν 79, 2.
 ἀπολέρνειν 167, 12. 203, 1.
 ἀπολογία 164, 24. 465, 23. 534, 2. . . .
 ἀπολοπισὰ 531, 23.
 ἀπομονάρως 244, 26. 306, 26. 484,
 12.

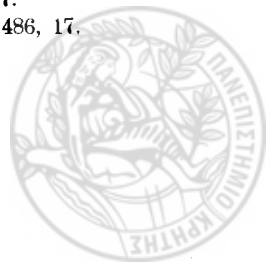
- απομονή 383, 5.
 αποξημερώνειν 191, 3.
 αποσκοτόνειν 192, 4. 206, 9.
 αποσφαλίζεσθαι 208, 25.
 αποσώνειν 150, 15. 158, 11.
 από (ἀπό) 80, 22. 131, 16. 300, 12. . . .
 ἀπό 42, 9.
 ἀράδα 76, 8. 172, 17. 364, 26.
 ἀράσσειν 186, 1. 192, 5. 202, 11.
 ἀργητα 104, 8. 140, 19. 404, 1.
 ἀργυροκορούστειλλον 142, 6.
 ἄρδαις 123, 6.
 ἀρέσειν 14, 11.
 ἀρομπουζά 83, 24. ἀρομπουζάειν 192.
 17. ἀρομπουζί 68, 31. 103, 20.
 ἀρομπουζοδόξαρο 78, 27.
 ἀρμάδα 76, 7. 87, 17. 127, 8.
 ἀρμάτι 74, 2. 87, 8.
 ἀρματοσημίζεσθαι 582, 15.
 ἀρμενίζειν 109, 30. 182, 22. 213, 7. . . .
 ἄρμενο 73, 25. 76, 5. 182, 24.
 ἀρμενοκοῦπι 213, 30. 327, 17.
 ἀρμηγεύειν 478, 21. 479, 7. 493, 6. . . .
 ἀρνητής 247, 29.
 ἀρνί 78, 6. 95, 7. 140, 3.
 ἀρνίθι 426, 12.
 ἀρπᾶν 311, 2. 412, 24.
 ἀρσανάδαις 197, 11. 380, 6. 517, 15. . . .
 ἀρσύλια 194, 5. 210, 11. 516, 13.
 ἀρτελλαρία 83, 7. 152, 6. βλ. αλτελλαρία.
 ἀρχιεράρχος 586, 8.
 ἀρχινᾶν 72, 25. 77, 28. 111, 9.
 ἀρχοντιά 145, 10. ἀρχοντικόν 136, 9.
 ἀρχόντισσα 41, 22. 94, 29. ἀρχοντο-
 πούλα 94, 27. 507, 22. ἀρχοντόπου-
 λος 41, 22. 159, 18. 583, 30.
 ἄρχος 206, 4. 234, 14. 353, 21.
 ἀσβολόνεσθαι 268, 6. 432, 24. 553,
 19.
 ἀσῆμι 41, 17. 375, 21.
 ἀσκημομαυρίζεσθαι 562, 26.
 ἀσκή 68, 27. 133, 11. 226, 27.
 ἀσκόλαστη 178, 4. 295, 7. ἀσκόλαστος
 173, 5. 276, 3. 277, 24.
 ἄσπρα = (χρῆματα) 71, 28.
 ἄσπρα 77, 19. ἄσπρος 189, 17. 385, 15.
 ἀσπρίζειν 81, 10. 390, 10. ἀσπρολο-
 γῆν 77, 17. ἀσπρομαυρίζειν 76, 10.
 ἀσπραποκαμμένη 39, 16. ἀσπραπογάλαζη
 39, 15. ἀσπραποβρόντισμα 531, 25.
 ἀστροπελέκι 69, 48. 81, 14. 166, 6. . . .
 ἀτζαμής 508, 4.
 ἀτιμεύειν 314, 4. 350, 22. ἀντιμεύειν
 480, 8.
 ἀγίτσα 254, 10. 317, 23. 333, 7.
 ἀγὼ 88, 24. 104, 23.
 ἀκολώτερον 182, 2.
 ἀλάκι 276, 11. 288, 2. 299, 2.
 ἀτάνα 427, 19. ἀτήνη 77, 6. 88, 8.
 αὐτήνος 84, 21. 92, 23.
 αὐτί 81, 19. 139, 29. 311, 10.
 αὐτίως 124, 19. 144, 3. . . αὐτίος 135,
 25. 150, 6. 368, 12.
 ἄραγος 184, 2.
 ἀρεντάτο 72, 27. 73, 3. 77, 6. ἀρεντεύ-
 ειν 86, 10. 112, 25. ἀρέντης 73, 8.
 80, 18. 161, 6. ἀρεντιά 92, 8.
 101, 9. ἀρέντρα 111, 13. 566, 17. . . .
 ἀρνιδίος 160, 16.
 ἀρόντις 72, 15. 74, 29. 75, 11.
 ἀφορμή 71, 19.
 ἄρτειν 152, 25. 268, 13. 512, 3.
 ἄρτεσθαι 176, 9.
 βαγγέλιο 41, 15.
 βαζέλι 93, 9. βλ. βατζέλι.
 βαθυλός 288, 2. βαθυός 215, 20.
 βαλλαχά 92, 15.
 βαράκι 375, 21.
 βαργυνόμοιση 208, 17. 227, 19. βαρυό-
 μοιρη 208, 17. 227, 19. 234, 10. . . .
 βάρδια 154, 1. 159, 10.
 βαρεῖν 69, 50. 78, 24. 85, 24.
 βαρέλι 323, 6.
 βάρεμα 112, 2.
 βάρκα 153, 5. 156, 12. 195, 24.
 βαρχάκι 143, 18. 158, 18. 505, 10. . . .
 βαρουαναστενάζειν 95, 13. 97, 3. 105,
 13.
 βαρυγομᾶν 405, 24. 585, 15.

- γεράκι 112, 12. 300, 20. 570, 5. . . .
 γερομόναχος 585, 14.
 γερόντισσα 367, 5. γέρος 69, 51. 106. 5. . .
 γεφύρι 233, 1. 367, 13.
 γή (γῆ) 139, 28. 150, 16. 159, 4. . . .
 γιαβαρινιά 312, 19.
 γιαγέρνειν 224, 14. 297, 22. 333, 19.
 γιαλός 138, 16. 177, 10. 185, 12. . . .
 γιαίνειν 406, 18.
 γιανίτζαρος 80, 6. 96, 5.
 γιαντά 181, 16. 208, 21. 222, 1. . . .
 γιατρεία 261, 26. 368, 10. γιατρεύειν
 141, 29. 286, 10. 294, 4. . . . για-
 τρεύεσθαι 141, 28. γιατρός 486, 15.
 437, 24. 486, 15. . . .
 γιαχαγιᾶς 243, 26. 559, 14.
 γίδα 76, 10.
 γιομάτου 77, 23. 148, 27.
 γιουρλᾶς 147, 20.
 γιουρούκ 19, 2.
 γιοφύρι 251, 27. 252, 7. 364, 21. . . .
 γκενεράλες 182, 27. 184, 9. 188, 3. . .
 γκενεραλήμιος 182, 14. βλ. γενερα-
 λήμιος, 328. 19. γκενεράλος 136, 14.
 γκοιλιά 172, 20.
 γκρεμίζεσθαι 85, 23. 166, 18.
 γλακᾶν 190, 6. 202, 21. 203, 15. . . .
 γλάκι 286, 20.
 γλετόνειν 322, 8. γλύσειν 103, 27. 340,
 4. γλούσινε (γλυτώσουνε) 436, 4. γλυ-
 τόνειν 176, 8.
 γνώθειν 272, 7. 285, 26. 300, 14. . . .
 γνώριμος 135, 15. 137, 2. 226, 16. . .
 γνώρα 555, 6.
 γογγυσιά 139, 17.
 γομάρι 39, 17. 143, 24. 374, 6. . . .
 γοσές 576, 9. γονική 41, 23. γονικόν
 95, 20.
 γοργό 157, 10.
 γοβερναδόρος 289, 17. 328, 25. γοβε-
 ρναδόρος 219, 16. 222, 10. γοβερνά-
 ρειν 151, 23.
 γούμενα 318, 16. 333, 26. 449, 20. . .
 γουμένισσα 94, 30. γούμενος 127, 4.
 243, 16.
 γραμματικός 251, 8. 570, 6.
 γρανάτα 274, 1. 290, 19. 291, 3. . . .
 γραν μπασιᾶς 193, 13. 562, 11.
 γραμίζειν 285, 7. γραμίζεσθαι 251, 23.
 γραῖά 194, 16. 265, 6. γραῖδες.
 γρηγορότρηχι, 231, 6.
 γρικᾶν 73, 8. 136, 7, 137, 27. βλ.
 ἀγρικᾶν.
 γριλλόνειν 16, 31.
 γρίνια 13, 26. γρινιάω 14, 21.
 γυαλί 473, 11. γυαλίζειν 137, 5. γυά-
 λινο 473, 9.
 γυρεύγειν 14, 18. 16, 24. 157, 27. . . .
 γυρίζειν 143, 18. γύρισμα 150, 1. γύ-
 ρος 78, 21. γύρου 79, 2. 212, 1. 215,
 14.
 δαγκάνειν 190, 28.
 δαίμονα; 14, 24.
 δαμάκι 246, 20. 322, 13. 333, 24.
 δαρμός 249, 3.
 δάσητα (δάση) 239, 29.
 δασκαλεύεσθαι 143, 16. δάσκαλος 585, 11.
 δειάφι 333, 8. 334, 11.
 δειστόν (δικοπον) 236, 4.
 δεκαρά 306, 19. δεκαριά 200, 8. 291, 11.
 δενδρὶ καὶ δεντρὶ 78, 13. 94, 15. 149,
 15.
 δεπᾶ 301, 7.
 δερμάτι 14, 4.
 δέρνειν 110, 18.
 δεσπετικόν 86, 25. δεσπέττο 86, 7.
 διαβάζειν 145, 25, 147, 18. 194, 13. . .
 διάζειν 183, 15. 267, 13. 349, 22. . . .
 διακονία 233, 7.
 διαλαλημός 150, 19. 190, 19. 500, 13.
 διαλέγειν 255, 21. 536, 3. διαλέγεσθαι
 535, 26. διαλεκτός 160, 12.
 διαφεντεύγειν 293, 14. 416, 5. 484, 18.
 δίχη 177, 2. δικηροσύνη 535, 15.
 δικός 73, 16. 74, 12. 116, 16.
 δίνειν 83, 24. 142, 10.
 διπλοκακομάρης 525, 16.
 διπροσωπία 141, 7.
 διχερίς 249, 7.
 διχωστάς 15, 24. 306, 10. 535, 15. . . .

- διώχνειν 141, 7.
 δολερός 40, 10. 70, 78. 91, 29.
 δόλιον 69, 47, 81, 22. 82, 5.
 δοξάρι 68, 31. 103, 20. δοξεύγειν 293, 3.
 δοτόρος 585, 11. 587, 7.
 δούκας 485, 21. 486, 5.
 δουλά 280, 22. δουλεύγειν 155, 11. 156,
 2. 278, 5.
 δουμάκι 412, 7. δουμάκιος 460, 16.
 δραγουμάνος 463, 2.
 δράκος 15, 24. 88, 11. 237, 2.
 δρεπάνι 89, 29. 138, 24. 167, 23. . . .
 δρημόνεσθαι 239, 19. 563, 17.
 δριμυά 221, 5. 563, 7.
 δριντζέρα 255, 13. 269, 19. βλ. τρεν-
 τζέρα.
 δυναμάρος 273, 9. δυναμερός 107, 23.
 δυναμερή 108, 2, δυναμίζειν 529, 26.
 δυνατεύγειν 483, 15. 487, 7. δυνα-
 τεύειν 255, 6. 258, 17.
 δύνεσθαι 15, 9. 89, 15. 100, 27.
 δυσκολεύγειν 483, 16.
 εβγαίνειν 16. 22. βλ. εγάνειν.
 εγγιάζειν 95, 14.
 εγνοια 135, 25. 160, 20. 281, 3.
 εδαμινά 280, 2.
 εδεκεῖ 157, 18. 169, 14. 260, 13.
 εδεπά 197, 17. 350, 6. 379, 7.
 εδῶθεν 70, 76.
 εκατόμπολη 585, 19.
 εκκληρίζειν 115, 19.
 ελα 70, 76.
 ελευθεργιά 174, 19.
 εληά 113, 20.
 ελιος (ήλιος) 333, 5.
 έμιλειν 13, 26. 163, 19. 304, 11.
 έμιλιά 161, 16. 455, 16.
 έμιρής 17, 10. 32, 22.
 έμπερθεύειν 355, 16.
 έμπροστάς 193, 21.
 ενάντια 85, 6.
 εξακούστος 42, 13. 104, 19. 118, 22. . .
 εξαμώνειν 149, 27.
 εξαπάτη 108, 23.
 εξαφτειν 527, 10.
 εξεβουλλόνειν 574, 4.
 εξέγνοιαστος 202, 26.
 εξοδιά 165, 14. 407, 7. 568, 3.
 εξοδιάζειν 509, 11.
 εξόριστις 560, 20.
 επά 14, 12. 259, 15. 301, 4.
 επαν 529, 24.
 επανωτων 82, 6.
 επαρμός 412, 4. 564, 18.
 επεθωμιά 301, 8.
 εργατιά 232, 7.
 έρμηνεύγειν 477, 5. 584, 30. άρμηνεύ-
 γειν 478, 21. 479, 7.
 έσόρειν 16, 17.
 έσυχάζειν 273, 23.
 έτότες 16, 25. 107, 15. 139, 1.
 έτότε 96, 23, 181, 16.
 έτουτο 77, 10. 133, 13. 135, 14.
 έτσι 15, 12. 16, 22. έτσι 82, 18. βλ.
 ητσι.
 ευάνειν 15, 3. 135, 12. 142, 21.
 ευγενική 94, 29. ευγενικόν 307, 8. ευγε-
 νικός 313, 11. 502, 3.
 ευκαιράδα 453, 2. ευκαιρη 171, 18. 196.
 2. 251, 19. . . . και ευκαιρη 559, 17.
 563, 21. σφακιρος 472, 2.
 ευχαριστάν 132, 5. 567, 1. ευχαριστάν
 568, 4.
 ευκεσθαι 411, 21.
 ευρηγτα 513, 1.
 ζάλον 16, 4.
 ζάλη 95, 24. 103, 13. 178, 23.
 ζαχαρένια 472, 22.
 ζερβά 16, 4. 242, 13. 346, 13.
 ζηλεύγειν 89, 19. 260, 15.
 ζημιά 154, 10. ζημινά 396, 24. εξημία
 382, 10.
 ζημιό 197, 2. 450, 6.
 ζημιόνεσθαι 189, 6.
 ζευγάρι 187, 11. 369, 25.
 ζα 370, 6. 387, 19. 422, 16. . . . βλ.
 ωζα.
 ζόρκος 357, 18. 409, 17.
 ζουγαίνεσθαι 295, 11. 486, 17.
 ζουή 564, 4.

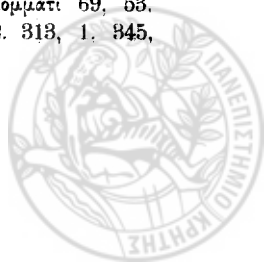

ζυγαρά 567, 20. ζυγιάζειν 477, 16.
 ζυγόνειν 168, 19. 237, 9. 247, 5. . . .
 ζωνάρια 348, 6.
 ζωντανός 72, 9. 74, 7. 82, 7. . . .
 ἤμπορεῖν 80, 9, 95, 11. 138. 23. . . .
 ἤμπορετὸ 370, 12.
 ἤρωας 588, 30.
 ἤσυχάζειν 527, 16.
 ἤξει 326, 18. **Κοιμήσιον**
 θαλάσσου τῆς 195, 16.
 θαμάζειν 74, 8. θάμασμα 176, 12. θάμα-
 σμα 254, 6. 264, 3.
 θαμπόνειν καὶ θαμπόνεσθαι 83, 29. 166,
 4. 190, 8. . . . θάμπωμα 83, 31.
 θανατικὸν 138, 27. 180, 12. 193, 7. . .
 θανατόνεσθαι 218, 15.
 θαραπεύεσθαι 293, 8. 454, 11.
 θαρρεῖν 73, 2. 100, 22. 102, 17. . . .
 θαρρετὰ 276, 28.
 θάψτεσθαι 166, 2. 172, 20.
 θεῖος 575, 16.
 θεμωνιά 78, 11.
 θεργιὸ 15, 15. 113, 26. 145, 11. . . .
 θεριὸ 13, 15. 14, 8. 195, 15. . . .
 θρέφειν 196, 14.
 θρονί 235, 14. 337, 4. 578, 23. . . .
 θωριά 13, 20. 14, 23.
 ἱατρωσύνη 587, 18.
 ἱερῆς ὁ 579, 22.
 ἱμπέριο 390, 18. 512, 26.
 ἴντα 15, 13. 180, 1. 183, 15. . . ἴντανε
 298, 26. 545, 15.
 καβαλαρέος 87, 11. καβαλάρης 15, 8.
 40, 7. 87, 11. . . καβαλαρία 151, 17.
 306, 1. καβαλιέρος 151, 11. καβαλιε-
 ρωσύνη 549, 11. καβαλικεύειν καὶ κα-
 βαλικεύγειν 13, 31. 312, 15. 315,
 14. . .
 κάβος 148, 2. 177, 23. 214, 7.
 καδένα 256, 29. 328, 24. 378, 3. . . .
 καθενόνειν καὶ καθενόνεσθαι 262, 15.
 377, 16. 440, 6. . . καδινόνειν 262,
 15.
 καζάκα 293, 20. 315, 18. 320, 15. . . .
 κάθα 331, 19. 372, 15. 492, 7. . .

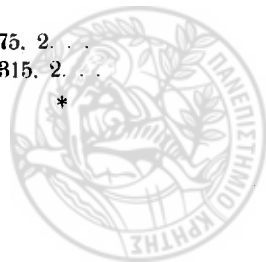
καθάρια 103, 4. καθαρὸς 84, 8. καθα-
 ρωσύνη 141, 24.
 κάθε 15, 4. 69, 49. . . καθένα 69, 54.
 καθημερινὰ 109, 23. καθημερινῶ καὶ κα-
 θημερινῶ 154, 26. 172, 21. 432, 3. . .
 καθολικά 74, 16. 78, 24. 82, 18. . . .
 καίγειν 138, 7. 167, 18. 184, 6.
 καίχι 170, 19. 171, 14. 337, 3.
 καινούργιος 277, 21. 303, 12. 484, 20.
 κακάβι 258, 7. 387, 24.
 κάκητα 572, 13.
 κακογλωσσία 143, 23.
 κακόγνωμος 457, 18. 476, 23.
 κακοθαλασσιά 401, 20.
 κακομοῖρα 105, 23. κακομοιργία 486,
 24. 511, 6. κακομοιριασμένος 40, 20.
 380, 2.
 κακοπάτητη 566, 23.
 κακορρίζητη 111, 25. 114, 16. κακορρι-
 ζικιὰ 98, 21. 247, 16. 422, 19. . . .
 κακοσύβαστος 13, 23.
 κακότυχος 94, 5. 97, 10. 232, 28. . . .
 κακοφαίνεσθαι 72, 20.
 κακωσύνη 93, 6. 141, 20. 175, 16. . .
 καλάθι 260, 7.
 κάλεσμα 345, 18.
 καλλιὰ 564, 3. 571, 1.
 καλογεράκι 530, 17. καλογερόπαπας 89,
 13. καλόγερος 155, 5. 235, 15. 237,
 22. . . καλογράδαις 94, 29. 214, 24.
 καλογραῖς 181, 7. καλογρηὰ 41, 25.
 καλοτροποῦλα 207, 10.
 καλοθεμέλιωτη 209, 27.
 καλοκαρδίζεσθαι 92, 30. 175, 10.
 καλορρίζικος 114, 16. 203, 21. 308,
 13. . . καλορρίζικιὰ 410, 26. 565, 12.
 καμάρα 250, 24.
 καμαρόνειν 69, 68. 112, 16. 113, 4. . . .
 καμίνι 152, 25. 167, 22. 302, 7. . . .
 καμουκάς 146, 16. καμουχάς 71, 28.
 καμπάνα 188, 18. 199, 17. 209, 9. . . .
 καμπαναριὸ καὶ καμπαναριὸ 149, 21.
 295, 14. 491, 2. . . .
 καμπανέλλι 188, 17. 211, 6. 468, 10.
 καμπανὸς 140, 5.

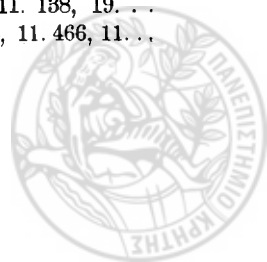
- καμπόση 70, 80. 139, 15. 148, 17. . .
 καμπόσος 139, 24. 169, 3. 219, 2. . .
 κάμωμα 107, 12. 118, 24. 119, 8. . .
 κανακίζειν 137, 27. 259, 18, κανάκισμα
 259, 6.
 κανάλε 518, 1.
 κανίσκι 73, 4. 76, 17. 148, 13. . . .
 κανόγνια (κανόνια) 384, 24.
 καντούνη 82, 10. 139, 21. 203, 11. . . .
 καντσιλιέρης 194, 12.
 καπετάν 75, 1. 85, 1. 127, 12. . . κα-
 πετάνια 242, 6. καπετάνιος 74, 2.
 καπίτουλο 92, 9. 93, 14. καπίτωλον
 131, 24. 174, 18.
 κάπος 154, 15. 155, 18. 400, 17. . .
 καπότα 23, 5.
 κάρα (κεφαλή) 211, 23.
 καρβάνα 130, 13. 378, 14. 438, 3. . .
 καράβι 333, 21. καράβιν 39, 11. 40,
 1. 71, 27. . . καραβοκάτεργον 139,
 6. 184, 7.
 καραμουσικιά 76, 9. 156, 10. 395, 21.
 καρῶς 18, 3.
 κάργα 425, 11.
 κάρλακας 138, 21.
 καρμάν 18, 8. καρμάνος 18, 8.
 καρρεῖν 72, 4. 87, 19. 88, 3. . . καρ-
 τέρι 222, 25. 282, 24. . . .
 καρφι 153, 2. 331, 9. καρφόνειν 226,
 9. 255, 14. 276, 5. . . .
 κασσέλλα 251, 18. 399, 6. 539, 18. . .
 κασελλιάζειν 546, 13.
 καστελλάκι 252, 5. κασελλί 85, 6. 88,
 14. 104, 3. . . κασελλόνειν καὶ κα-
 στελλόνεσθαι 151, 25. 239, 2. 281,
 17. . . κασελλόπουλο 212, 11.
 κάστρο 73, 16. 85, 14. . . .
 καταλαβόνειν 542, 8.
 καταλεῖν 268, 24. 441, 18. . . .
 καταμποδίζειν 508, 16.
 καταμουζόνεσθαι 316, 22.
 καταρμιάζειν καὶ καταρμιάζεσθαι 71, 10,
 78, 10. 146, 6. . . .
 κατάρτι 76, 5. 318, 19. 319, 7. . . .
 κατασταίνειν 180, 2.
- κατασακίζειν 41, 16.
 καταπρόνεμα 177, 13.
 καταφύτειν 224, 16.
 κιατεργάρος 183, 20. 197, 6. 199, 25.
 κιατεργούρης 56, 26. 312, 6. κιάτεργον
 39, 12. 72, 10. 73, 19. . . .
 κιατεγάρης 159, 6. 255, 24. . . κιατε-
 γάρος 453, 11. κιατεγιά 154, 16.
 260, 21. 408, 8. . . .
 κιατζιφάρα 263, 12.
 κιατόμπολι 564, 14.
 κιατουλόπαρος 14, 1.
 κιάκαλο 80, 24. 103, 10. . . .
 κιαύμένος 71, 5. 81, 26. 82, 25. . . .
 κιαύμος 224, 8. 249, 18. 434, 4. . . .
 κιαυκάσθαι 417, 13. 491, 5. κιαυχσά
 345, 10. 423, 3.
 κιάφα 106, 26.
 κιαϊθες 291, 5.
 κιαλλί 118, 21. 235, 14. 251, 24. . . .
 κιαρά 566, 17.
 κιαρι 344, 20.
 κιαράλι 74, 4. 80, 16. 84, 5. . . .
 κιαγαγιάς 152, 18.
 κιαμιμιά 370, 8. 431, 26. 555, 3. . . .
 κιαμνιά 370, 19. 411, 13. κιανεῖς
 233, 20. 370, 2. 431, 4. κιανένια
 576, 6.
 κιαντυνέγειν 334, 23. κιαντυνος 481, 14.
 κιασθήρια 334, 9.
 κιαδερά 135, 2. 422, 27.
 κιαμίματα 68, 19. 83, 13. 103, 25. . . .
 κιαιδι 505, 23.
 κιαεψά 251, 21. κιαεψιά 349, 13.
 κιαλησά 562, 17.
 κιαλιάντερα 211, 22.
 κιακαλον 98, 19. 172, 27. . . .
 κιαλλάν 127, 11. 156, 3. 167, 24. . . .
 κιαονέλλος 351, 7. 352, 1. 447, 8. . . .
 κιαόωνα 98, 12. 177, 6.
 κιαόβωμα 143, 13.
 κιαοματιά 157, 1.
 κιαοματιά 162, 24. κιαομάτι 69, 53.
 κιαοματιάζειν 312, 22. 313, 1. 345,
 26. . . .

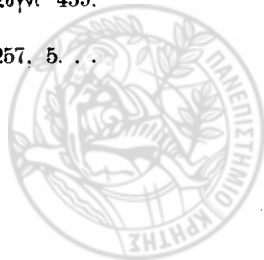
- κομπόνειν, κομπόνεσθαι 307, 9. 261, 27.
 301, 4. 302, 2. . . κόμπωμα 159,
 24. 345, 21. 372. 8. . . βλ. κόμβωμα
 κονούλι 74, 27.
 κονιαροπατεῖσθαι 18, 24.
 'κόνισμα 98, 14. 209. 18. 231, 17. . .
 κονσέγιο 399, 16.
 κοντά 191. 27. 195, 5. 205, 2. . .
 κονταρά 375, 9. κοντάργι 164. 10. κον-
 τάριν 15, 25. 41, 4. 68, 31.
 κοντεντιέρης 150. 25. 151, 12. . .
 κόντες 151, 3. 256, 7. 257, 16. . . .
 κοντεύειν 79, 21. κοντεύγειν 174. 3.
 κοντό 79, 10. 88, 16. . . κοντολογία
 73. 13. 79. 5. 90. 17. . . κοτολογία
 432. 8.
 κοπάδι 103, 7. 235, 8. 337, 21. . .
 κοπανιά 81. 6.
 κόπανον 318, 10. 325, 24. 340. 13. . .
 κοπελλι 88, 6. 277, 1. 353, 17. . . .
 κοπιάζειν 177, 3. 229, 11.
 κοπριά 98, 24. 110, 16.
 κορασά 252, 15. κορασιά 204, 15. 210,
 6. κορασιδα 207, 10. 209, 22. 357,
 7. . . κορίτζι 71. 25. 94. 28. 292.
 26. . .
 κόρδα 254, 25. 289, 13. 292, 7. . .
 κορμί 68. 34. 69, 56. 80, 20. . . κορ-
 μνή 167, 21. 172, 24.
 κορνιακτός 190, 7. 359, 14.
 κορφή 141, 16. 142, 8. 226, 2. . .
 κόρφος 244, 14. 416, 22. . .
 κορώνα 112, 15. 493, 11. 578, 19. . .
 κορωνάρειν 493, 10.
 κουβαλεῖν 155, 12. 211, 2. 215, 19. . .
 κουβαλλίζεσθαι 253, 29.
 κουβεντιάζειν 248, 19. 404, 4. . . κου-
 βέντιασμα 403, 19.
 κουκλώνεσθαι 277, 28. κουκλώνειν 279,
 14. 580, 23. . . κοουοῦκι 257, 6.
 κοουοῦρι 444, 8.
 κουμέρκι 143, 23.
 κουνιέσθαι 491, 17.
 κούντουρη 326, 16.
 κοῦπα 41, 21.
 κουπί 159, 12. 318, 19. 415, 17. . .
 κουρσεύειν 106, 7. 111, 25. κοῦρσοι
 136, 18. 237, 20. 238, 9. . .
 κοῦρτα 74, 20.
 κουρτέλα 351, 12.
 κουρζά 363, 26.
 κουρφή 534, 17.
 κουτσοκεφαλίζειν 208, 8. 238, 26. . . .
 κουτσοκεφαλίζεσθαι 342, 16. . . κου-
 τσοκέφαλος 68, 25. 90, 14. 191, 16.
 κουτσομουτεῖν 208, 7.
 κουτσοποδάτος 286, 8. κουτσοποδίζειν
 153, 27. 442, 26.
 κουφαίνεσθαι 555, 15. κουφός 556, 21.
 κουφάρι 68, 25. 84, 7. . .
 κουφόνειν 507, 15. κουφόνεσθαι 279, 1.
 κουφίνι 294, 26. 452, 25. 503, 26. . .
 κόφτειν 206, 7. 211, 18. 215, 5. . .
 κράζειν 539, 10.
 κράλης 73, 5.
 κρασί 41, 21. 232, 8. 251, 10. . .
 κρατημός 114, 21. κρατίζειν 150, 7.
 κρεββάτι 193, 9. 251, 17. 261, 8. . .
 κρεμνίζειν 78, 11. 163, 5. . . κρεμνί-
 ζεσθαι 155, 14. 165, 23. 166, 3. .
 κρεμνά 239, 27. 264, 16.
 κρηάς 22, 22. 277, 17. 361, 2. . . .
 κρούβγεσθαι 179, 2. κρουβίνεσθαι 155,
 2. 167, 1. 384, 1. . . κρουβιστός
 332, 18.
 κρούγειν 79, 17. 150, 14. 167, 8. . .
 κρούγεσθαι 530, 20.
 κρουσεύειν 187, 8. 312, 4. . . κρου-
 σεύειν 74, 15. 387, 11. . . κρουσεύε-
 σθαι 68, 16. . . κρουσιά 398, 6.
 κρούσος 292, 12.
 κρουσταλλένιος 190, 8. 208, 13. . .
 κρύγος 449, 2.
 κτικιῶν 374, 17.
 κύρ 335, 11. 342, 1. 584, 28. . . κυρά
 111, 13. 196, 15. . .
 κυττάζειν 504, 7. . .
 κυπί 238, 17. . .
 λαβόνειν 165, 7. 255, 25. 275, 2. . .
 λαβόνεσθαι 89, 19. 247, 1. 315, 2. . .

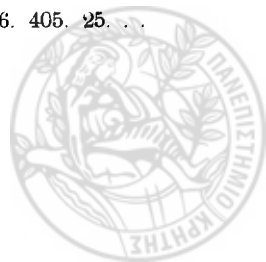
- λαβρίζειν 154, 19. 511, 14.
 λαβρωματιά 16, 24. 280. 8. 424, 25. . .
 λαγάζειν 285, 13. 297, 19. 366, 18. . .
 λαγοῦτο 570, 17.
 λαγωνικόν 112, 11. 570, 4.
 λάδι 175, 25. 248, 24. 344, 20. . . .
 λά-ἀλλά 272, 10. βλ. ἀλλά.
 λαῖνι 226, 28.
 λαλιά 13, 28. 14, 8. 84, 4. . .
 λάμνειν 182, 22. 214, 6. 263, 9. . .
 λαμπάδα 81, 30.
 λαμπρόσκολα 347, 25.
 λαντουραῖν 172, 26.
 λασία 76, 3.
 ἴλαρι 234, 7.
 λαχάλνειν 179, 15. 505, 8. 543, 16. . .
 λάχανα 258, 28. 259, 2.
 λεβέντης 237, 21. 436, 1. 506, 21. . .
 λέειν 490, 25. 510, 12. 537, 15. . .
 λεσκέρι 147, 6. 165, 3. 467, 16. . . .
 βλ. ἀσκέρι.
 ἑλευτερωμὸς 304, 10. ἑλευτεργία 317, 5.
 392, 16.
 ἑλέφαντας 518, 12.
 λήφουτο 149, 14. 187, 5. 187, 5. . .
 λησμονιά 140, 19.
 λιανὸν 134, 23.
 λιβάδι καὶ λιβάδιον 40. 8. 69, 63. 83,
 25. . .
 λιγαίνειν 155, 16. 452, 5. 511, 23. . .
 λιγάκι 160, 11. 196, 3. 240, 3. . .
 λιγνὸν 14, 5. 190, 5. 400, 11. . .
 λιγόνεσθαι 380, 1. λιγοφυχία 400, 19.
 λιθόνεσθαι 192, 8.
 λιμέρι 51, 6.
 λιμίτα 51, 5.
 λιμιώνας 182, 9. 263, 3. 317, 24. . .
 λιμιώνας 317, 17. 328, 2. . . .
 λιμουργιάζειν 78, 6. λιμπρο 546, 17.
 λινάρι 433, 5. 439, 19. 441, 1. . .
 λιοντάρι: 169, 22. λιοντάρι 14, 14. 15,
 29. 87, 7. . . λιοντας 542, 12. . . .
 λογαργιάζειν 306, 14. 313, 20. 320,
 18. . .
 λογιάζειν 96, 21. 99, 22. 101, 25. . .
 λογῆς 16, 9. 79, 3. 80, 18. . . . καὶ
 λογῆς 556, 4.
 λόντρα 278, 13. 471, 22. 489, 4. . . .
 λουλουδιζειν 189, 17. λούλουδο 135, 6.
 λουμπάρδα 75, 24. 76, 1. 79, 13. . . .
 λουμπαρδάρος 453, 12. λουμπαρδο-
 ποῦλα 225, 18. λουμπαρδιά 69, 48.
 79, 13. 127, 11. . . .
 λούτερος 547, 7.
 λύπησι 550, 22. . . λυπητερόν 174, 14.
 λυσσαρὸς 83, 1. λυσσιασμένος 190, 28.
 λυσσοντερία 429, 8.
 μαγαρίζειν 42, 1. 181, 8, 563, 10. . .
 μαγατζάδαις 563, 13. μαγατζι 222, 21.
 344, 14. 360, 11. . .
 μαγέρεμα 360, 22. μαγερεύειν 387, 24.
 441, 14.
 μάγια 269, 13. 342, 26.
 μαγνιά 448, 18. μαγνιάδι 551, 24.
 μάγουλο 530, 8.
 μαδέργια 340, 22.
 μαζεύειν 72, 23. μαζόνειν 75, 5. 147,
 5. 173, 21. . . μαζόνεσθαι 109, 29.
 142, 3. 143, 7. . . .
 μακελλάρος 89, 17. μακελλῶ 22, 21.
 69, 52. 84, 3. . . .
 μαλιά 13, 22. 15, 12. 568, 14. . . .
 μαλλι 93, 26. 97, 11. 105, 16. . . .
 μαλόνειν 123, 8. 131, 2. 154, 13. . .
 μάνα 89, 14. 94, 14. 102, 16. . . .
 μανάλι 81, 27.
 μανδάτο καὶ μαντάτο 39, 10. 72, 12.
 91, 29. μαντατοφόρος 86, 11. 540, 23.
 μάνητα 74, 5. 80, 5. 162, 12. . . .
 μαντρι 369, 21. 385, 24.
 μασούνα 123, 1. 317, 10. 342, 23. . .
 μαραγκὸς 279, 26. 280, 16. . . .
 μαργχιτάρι 41, 17.
 μαρκέζες 447, 5. 449, 9. 450, 3. . . .
 μαρτζαρία 380, 26.
 μαρτσιλιάνα 447, 13. . . .
 μαρτυργία 380, 23. 410, 9. 543, 10. . .
 μασέλλα 84, 5. 103, 11. 138, 19. . . .
 μάστορας 165, 10. 168, 11. 466, 11. . .
 μαστοργία 16, 6.

- μάτι 16, 31. 40. 11. 98. 10. . . μα-
τάχι 114, 1. 499, 6.
ματζόρος 328, 26. 559, 11.
ματοπίνης 42, 2 βλ. αίματοπίνης
μαυρίζεσθαι 518, 20. μαῦρος 105, 10.
μαχαίρι 22, 18. μαχαίρι. 79, 15. 101.
7. 157, 25. . .
μεθεῖν 82. 27. 109. 22. . .
μελάνι 14, 26. 296, 18.
μεντέτι 578, 2.
μέρα 77, 15. 79. 13. 105, 3. . .
μερὰ 154, 9. μεργιά καὶ μεριά 68. 28.
78, 21. 169. 17. . . μερία καὶ μερέα
78, 21. 147, 16. 476, 2. . .
μερὶ 161, 8.
μερτικὸν 378, 25. 441, 14.
μερωσόνη 465, 14
μεσημέρι 68, 35. 79, 16. 137, 7. . .
μεσιακὸν 223, 2.
μεταγνωμὸς 466, 16. μετανίζειν 226, 1.
386, 5.
μετάξι 344. 20. 570. 7. μεταξωτὸ 112.
13.
μετζήτι 98. 14. 99. 14. 100, 6. . .
μετόχι 187. 6. 306, 2. . .
μετρημὸς 81, 5. 90, 20. 161. 17. . .
μήτρα 69, 41.
μικράκι 207, 2.
μίλια 15. 7. μιλεῖν 13, 29. 576, 9.
μιλιόνι 532, 1. μιλλέξιμο 138, 29.
μίνα 88. 2. 106, 9. 131, 23. . .
μίσεμα 304, 3. μισεμὸς 304, 9. μισεύ-
γειν καὶ μισεύειν 72. 2. 95, 25.
105, 5.
μισέρ 119, 6. 584. 10.
μισὸν 79. 10. 140, 6.
μιστὸν 267, 8. 434. 18.
μνημονεύγειν 138. 8. μνημοῦρι 346,
27.
μνιά 150, 19. 167, 13. 414, 18. . .
μνόγειν. μνώξουν 255, 23. 335, 18.
μνοιάζειν καὶ μοιάζειν 16, 16. 225, 30.
247, 29.
μόδι 360, 22.
μόδος 173. 22. 459, 8.
μοιρολόγι 97, 9. 100, 10, 136, 11. . .
μολέρνειν 152, 19. 156, 3. 172. 6. βλ.
ἀμολέρνειν.
μονάκριβος 85, 27.
μοναστήρι 570, 8.
μοναγὰς 88, 18. 203. 10. 205, 18. . .
μονέδα 521, 3.
μονεζιὸν 308. 19. 524. 3. μονετστόναις
546, 17.
μονητάρου 544, 2. 569. 14.
μοσκία 347, 5.
μοσκεταρία 152, 5. 408, 19. μοσκέτο
292, 7. 541. 5. βλ. μουσκέτο
μουγκαλλίζεσθαι 16. 33. μουγκαλισματιά
16, 17. μουγιμὸς, μουγκισμὸς καὶ
μουγκρισμὸς 16, 22. 17, 1. 150, 11.
μουγκάσθαι 85, 9. 88, 27. 197, 4. . .
μουλάρι 205. 15. 206, 1. 251. 7. . .
μουράγια 152, 23. 155, 6. 172. 23. . .
μουσκέτο 266, 19. 292, 7.
μουσοῦς 130, 23. 500, 15. 520. 11. . .
μπάγκος 330, 12. 376. 10. . .
μπάζειν 158. 4. 205. 22. 305. 19. . .
μπάζεσθαι 543, 11.
μπάλα 80, 13. 82, 24. 150, 11. . .
μπαλωτιά 170, 3. 212, 7. 280, 14. . .
μπάντα 274, 2. 289, 7. 374, 19. . .
μπαντέρα 420, 24.
μπαραπονεῖσθαι 551. 22.
μπαρηγοργιά 567, 18.
μπασιὰς 129, 21. μπασιάς 174, 9. 175.
20. 335, 24. . .
μπάσιμα 259, 26.
μπαστονί 284, 12. καὶ μπαστοῦνι 78,
22. 85, 5. 88, 23. . .
μπατάγια 77, 22. 78, 4.
μπάτος 334, 6.
μπής 76, 24. 80. 28. 85, 2. . .
μπείλικι 131, 10. 339, 16. 374. 16. . .
μπελι 233. 17.
μπεργαδιά, μπεργαντιά καὶ μπεργατιά
308, 3. 310. 1. 312, 25. . .
μπερτόνι 393. 19 καὶ μπερτόνι 439.
14.
μπίφρα 156. 17. 176. 18. 257. 5. . .

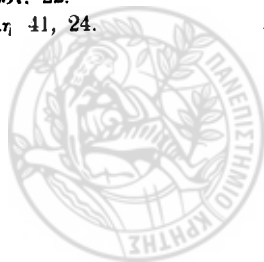

- μποβίλιος 219, 16.
 μπόδιτρο 407, 2.
 μπόλεμος 296, 17. 305, 4. 311, 21. . .
 μπόλια 309, 24.
 μπόμπα 172, 6. 269, 29. 272, 5. . .
 'μπορείν 509, 16. μπόρσις 167, 2.
 310, 9.
 μπόρος 309, 14. 318. 3. 325, 9. . .
 μπορπατέν 334, 16.
 μπόρτα 323, 1. 328, 9.
 μπουκίν 328, 30.
 μπουκουϊν 482, 11.
 μπουλμπερη 107, 27. 207, 2. μπόλ-
 μπερη 159, 8. 202, 5.
 μπουμπαρδάρος 310, 16. 323, 21. 346.
 8. . .
 μπράβος 112, 11. 372, 21.
 μπρέκα 157, 22. 283, 29. 503, 15. . .
 μπρόγιο 399, 14.
 μπρόντζιν 515, 13.
 μπροστινός 521, 22.
 μπυρζέιν 74, 9.
 μυαλός 285, 1. βλ. ὀμυαλός.
 μυίγα 197, 14.
 μυργιατιμημένος 135, 15.
 μῶλος 225, 9. 227, 14.
 μῶς 151, 15. 164, 22. 262, 15. . .
 νάκαρα 235, 24 καὶ νιάκαρα 166, 23.
 321, 2. νακαρᾶς 156, 17. 176, 17.
 'ναποδοκυλίζεσθαι 80, 30.
 ναυλόνεσθαι 379, 6.
 νεϊός 15, 19. νεϊότερος 583, 17.
 νεράντζι 69, 55. 89, 22.
 νερό 134, 25. 135, 5. 142, 6. . .
 νεροθεμελιωτής 587, 20. νεροκτισμένη 569.
 2. . .
 νέφαλον 16, 20. 201, 19. 547, 13. . .
 νησι 13, 16. 71, 20. 72, 26. . . νησιώ-
 τής 336, 25.
 νοικοκυρός 342, 6.
 ντάργαις 541, 27.
 ντζενεράλες 91, 12 βλ. γενεράλες.
 ντήρησις 295, 10. 406, 4. 496, 16.
 ντιβάνια 571, 15.
 'ντόπιος 521, 6.
 'ντρέπεσθαι 85, 26. 'ντροπή 85, 9. 104,
 18.
 'ντόνεσθαι 203, 18.
 νυκτιάζειν 341, 15. 395, 4. νυκτιάζεσθαι
 338, 5. 395, 4. νυκτικόν 257, 6.
 νύχι 15, 32.
 νῶμος 226, 12. 373, 25.
 Ξαγγλίζειν 499, 21.
 Ξαγορεύγειν 410, 19.
 Ξάζειν 15, 13.
 Ξακουστή 181, 9. 371, 1. 429, 5.
 Ξαμόνειν 16, 8. 168, 15. 254, 18.
 Ξαναβάφειν 217, 3.
 Ξαναγυρζέιν 189, 7.
 Ξανοίγειν 328, 19. 395, 1. 534, 20. . .
 Ξαναλέγειν 194, 3.
 Ξαναρωτᾶν 179, 13. 180, 24. . .
 Ξανάστροφα 178, 18. 431, 5. 522, 17. . .
 Ξαντό 294, 15.
 Ξαπατόνειν 563, 24.
 Ξαπλόνειν 253, 14. Ξαπλόνεσθαι 80, 29.
 81, 4. 90, 28. . . Ξαπλωτός 497,
 17.
 Ξάρνα 507, 17. Ξαρνικά 150, 2. 318,
 7. Ξάρνου 152, 21. 241, 16. 250,
 18. . .
 Ξάρτειν 279, 8. 281, 1.
 Ξεβρακάρειν 78, 7. 149, 11. 183, 3. . .
 Ξεβλαστάνειν 69, 65.
 Ξεγδοικηόνειν 74, 24. 308, 15.
 Ξεγνοιάζειν 91, 9. 214, 20. . . καὶ ξε-
 γνοιάζεσθαι 305, 17. 317, 11.
 Ξεδικαιόνειν 238, 24.
 Ξεδίνειν 244, 30.
 Ξεἶδι 115, 21.
 Ξεκαθάραι 362, 17. Ξεκαθαρίζειν 220, 4.
 Ξεκαθαριστὰ 135, 3.
 Ξεκοιλιάζεσθαι 68, 27. 90, 14.
 Ξελυτρώνεσθαι 303, 26. 305, 13. 447,
 6. . .
 Ξελοθυρέεσθαι 524, 14. Ξελοθυρεμός 563,
 11.
 Ξεμαδερόνεσθαι 319, 6.
 Ξηνητεῖα 70, 72, 224, 26. 405, 25. . .
 Ξηνητεύεσθαι 195, 24.

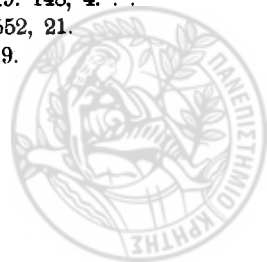
ξεπατώνειν 209, 15.
 ξεπλέκεσθαι 207, 14.
 ξεπορτίζειν 439 3.
 ξέρα 341, 18. 373, 1. 393, 25. . .
 ξεροτίζονειν 78, 14. 187, 9. 201, 11. . .
 ξεροτίζεσθαι 94, 15. 99, 2.
 ξεσαλίζειν 16, 20. 178, 13. 502, 15. . .
 ξεσπαθόνεσθαι 204, 11. ξεσπαθόνειν 220,
 21.
 ξεστραγγιλίζεσθαι 462, 22.
 ξετελειόνειν 133, 19. 188, 10. 504, 17.
 ξεφραντόνειν 101, 3. 148, 22. 149, 24. . .
 ξεφραντώσις 112, 6. 236, 2. 307, 5. . .
 ξεφροτόνειν 153, 5. 254, 17.
 ξεφροτόνεσθαι 167, 26.
 ξεχειμωνιάζειν 237, 21. 241, 29.
 ξεχωριστός 234, 16. ξεχωριστή 567, 22.
 ξεχωρίζειν 242, 7.
 ξεφυγᾶν 206, 2. 210, 18. 541, 4. . .
 ξίζειν 575, 1.
 ξιφάργι 166, 9. 388, 22.
 ξόδια 396, 18. 553, 11.
 ξοδιάζειν 71, 23. 146, 13.
 ξορίζεσθαι 177, 19.
 ξώπορτο 449, 13. 460, 8. 491, 3. . .
 ξώποργο 81, 25. 104, 3. . .
 ξωχωρίτης 419, 14.
 ογιά, ογιατι 133, 20. 135, 11. 364,
 1. . . οδία 130, 5. 131, 3.
 οκθρός και οκουθρός 314, 14. 358, 5.
 οχεθρός και οχουθρός 303, 10. 353,
 8. . . οχουρέεσθαι 208, 1. 310, 7.
 431, 23. . .
 ολλαλά 485, 4 βλ. ἀλλαλά.
 ολημερίς και ολημερνίς 79, 17. 152, 26.
 157, 13. . . ολημερνός 190, 16.
 ολόγδυμη 138, 25. 293, 20. 413, 18.
 ολόγδυμο 564, 12. ολόζορκος 518,
 20.
 ολόλυπητος 105, 10.
 ολόρθος 327, 7.
 ολούθεν 181, 3.
 ολόφκαρη 580, 2.
 ολίπδα 259, 9. 296, 13. 322, 4. . . ολ-
 πίζειν 87, 12. 143, 14. 313, 3. . .

ομάδα 69, 44. 83, 24. 320, 13. . . βλ.
 άμάδι.
 όμυαλός 162, 21. 172, 25. βλ. μυαλός.
 όμορφος 112, 12. 136, 15. 236, 27. . .
 όμορφη 565, 8. όμορφο 570, 15. ό-
 μορφία 294, 8.
 όμπροστά 81, 20. όμπροστάς 404, 11.
 413, 26.
 όμπρός 75, 20. 96, 8. 144, 28. . .
 όντα 191, 2. 275, 16. 417, 8. . . όν-
 τανε 345, 27. 440, 20. 462, 21. . .
 όζω 150, 18. 178, 5. 192, 27. . .
 όπίσου 317, 12.
 όπου 155, 16. 162, 4. 166, 15. . .
 όπροστάς 404, 11. 413, 26. βλ. όμπρο-
 στάς
 όρανός 300 8. βλ. 'ρανός 552, 5.
 όργγητα 167, 22. 207, 25. 431, 14. . .
 όργγάκι 552, 1.
 όρδινία 72, 23. 73, 19. 77, 14. . . όρ-
 δινιάζειν και όρδινιάζεσθαι 72, 2. 75,
 21. 159, 7. . .
 όρέζειν 311, 8.
 ούλος 40, 26. 41, 8. 150, 28. . .
 όφέτος 496, 24. 569, 14.
 όφκαρη 148, 17. 408, 18.
 όφου 176, 25. 181, 15. 288, 19. . .
 παβγόνι 163, 4. 183, 25. 254, 15. . .
 παβόνι 154, 3. 174, 11. 190, 14. . .
 παβόνι 269, 12.
 πάγα 418, 7.
 παγάνω 75, 14. 197, 26. . .
 παζάρι 140, 4.
 παιδεμός, παιδιωμή, παιδιωμός 100, 1.
 114, 10. 133, 20. 530, 4. . .
 παλάδα 515, 24.
 παλαμίζειν 437, 26. 438, 1.
 παλάτι, 149, 16.
 παληά 199, 18.
 παλληκάρι 15, 4. 68, 25. 70, 69. . . .
 παλληκαριά 15, 18. παλληκαρωσώνη
 345, 3.
 πάλος 295, 20. παλουκόνειν 237, 22.
 παμφούμιστη 98, 25. πανέφημη 41, 24.
 πανηγύρι 98, 29. 518, 15.

πάντα 153, 1. 167, 16. 322, 1. . .
 παντέρα 337, 25. παντιέρα 98, 9. 154,
 4. 176, 9. . .
 παντοδοξαμένη 564. 20.
 παντοτεινά 579, 11.
 παντρεύεσθαι 70, 70. 194, 18.
 πανώλης πανώλους 70. 74.
 πανώργια 588, 9.
 παημάδι 219, 7. 277, 13. 546, 18. . .
 παπαδοπούλα 94, 28. 207, 9. παπαδο-
 καλόγερος 154, 11. 167, 10. παπαῖς
 127, 1. 134, 16. 155, 5. . .
 παπαλίνος 291, 10. 571, 3.
 παπίτσα 41, 33.
 παραγγελιά 199, 18.
 παραθισμιά 15, 24.
 παρακάλια 157, 24. 324. 24.
 παρακρατεῖν 259, 28.
 παραμύθι 82, 26.
 παραπόνεσις 70, 86. 93, 27. 195.
 13. . . .
 παραταξιά 112, 7.
 παραχάντακα 303, 14.
 παργοτάρειν 353, 10.
 παρθένα 41, 25.
 πάρτε 192. 20. πάρτη 91. 23.
 πάρωρα 184, 19.
 πασιᾶς 74, 3. 77, 13. 154, 3. . .
 πασχίζειν 444. 16. 483, 12. πασχίζειν
 74, 18.
 πασπάλη 90, 1. 283, 9.
 παστέλλι 104, 22.
 παστρεύειν 137, 23. παστρικό 135. 5.
 πατάγια 494, 3.
 πατάρι 16, 18.
 πάταχος 252, 3.
 πατός 171, 7.
 πάτος 211, 14. 271, 28. 333, 12. και
 μπάτος 493. 14.
 πατριὰ 135, 12. 280, 5. πατρικὸν 94,
 19. 114, 9. πατρογονικὸν 105. 21.
 παύτω, 166, 11. 402, 6.
 πεομιά και πεομιά 136, 5. 511, 25.
 και πεομνιά 313, 19. πεομμητική
 147, 26.

πείραξις 534, 18.
 πεισματικὸν 227, 2.
 πέλαος 156. 8. 167, 5. 248, 8. . .
 πελελὸς 320, 24. πεμπάμενον 511, 2.
 περβόλι 105, 27. 111, 18. 243, 23. . .
 και περιβόλι 69, 68.
 περγαδιὰ 343, 21. περγατῆς 430, 16.
 περέτα 171, 4.
 περιγιαλί 138, 5. 196, 23. 489, 16. . .
 περίσσα 68, 26. 89, 20. 90, 11. . . .
 περισσεύγειν 329, 15. περισσὸς 313, 1.
 περίσσοσ 74, 14. 83, 5.
 περιχαρία 96, 12.
 περμαζόμεσθαι 239, 3. 505, 18.
 περνᾶν, περνάγειν 81, 19. 207, 7.
 πετᾶσθαι 507, 6. πετᾶν 155, 1.
 πετρωτὸν 111. 19.
 πεῦκι 344, 8.
 πέφτειν 68, 22. 80, 25. 103, 12. . .
 πηάτειν 16, 4. 123, 4. 138, 28. . .
 πηγᾶδι 203, 6. 219, 8. 253, 26. . .
 πήκουπα 273, 2. 287, 4. 290, 16. . .
 πήμπουρα 161, 13.
 πήττα 232, 5.
 πιάνειν 131. 10. 154, 2. 162, 8. . .
 πιάτζα 381. 1.
 πιβουλιὰ 250. 7. 256, 1. 307, 12. . .
 πιναῖφτο 239, 8.
 πίσκοπος 222, 17. 226, 18.
 πιστικὸς 536, 26. πιστοσύνη 189, 15.
 πιστόλα 427, 21.
 πίστομα 89, 26.
 πίφερα 575, 7. βλ. μπίφερα.
 πλάγι 83, 11. 559, 1. πλάι 179, 17.
 310, 22.
 πλειὰ 16, 6. πλειὸ 152, 21. 171, 19.
 180, 9. . .
 πλεισιος 135, 9. 190. 4. . . πλεισια
 155, 1. 169, 2.
 πνευματικὸς 85, 26.
 πλεξούδα 13, 30.
 πλεούμενον 72, 5. 77, 19. 148, 4. . .
 πλουμίζεσθαι 112, 19. 552, 21.
 πλοῦσος 13, 17. 545, 19.

- ποδάρι 103, 11. 186. 2 286, 17 . . .
 πόδι 14, 1. 80, 21. 186. 4 . . . πο-
 δοκυλίεσθαι 63, 23. ποδόνεσθαι 564.
 6. ποδοπατεῖν 110, 16.
 ποθές 166, 10. 171, 17. 196, 7. . .
 ἵποκοτιὰ 158, 22.
 πόλβερη 215, 10. 217. 8. 349, 25. . .
 πόλμπερη 162, 3.
 πολεμάρχης 84, 22.
 πολλαργεῖν 446. 23.
 πολλότατος 166, 12. 184. 24. 186. 7. . .
 πολιτικὴ 415, 21.
 πολυκοπιασμένος 210, 13. 297, 4.
 ἵπολύειν πολύκουν 300, 19.
 πολυλογία 206, 20.
 πολυπρικαίνεσθαι 552, 18. 553. 17.
 πολύχρονος 568, 26.
 ἵπομμένοι 15. 4. πομονάργια 317. 9.
 343, 16. 546, 26. . .
 πομπεύγειν 261, 17.
 πομπιωμένα 506, 14.
 πορπατᾶν 14, 14. 40. 12. 259, 27. . .
 πόρτα 91. 28. 176. 1. . . πορτέλλο
 212, 2. 400. 13. . . πόρτο 77. 20.
 159, 12. . .
 ἵποστατικὸν 112, 5. 187. 12. . .
 ποτάμι 89, 16. 114. 3. 144. 22. . . .
 ποτάμνι 530, 7.
 πουλάκι 69, 53. 84, 9. 332, 15. . . .
 πουλί 113, 26. 177, 11. 186, 20. . .
 πουλολογᾶν 275, 15. πουλολόγος 332.
 15.
 πουλεῖν 232, 9. 226, 28. 354, 27. . .
 πούμπουρα 455, 11.
 πούρη 318, 14. 338, 18. 370, 4. . . .
 πουρνὸν 137, 6. 185, 16. 190. 21. πουρ-
 νὸν 147, 27. 153, 11. 455, 13. . . .
 πραγματάκι 226, 12. . . πραγματευτής
 535. 13. πράμμα 139, 18. 163, 25.
 175, 28. . . πραγματιὰ 375. 22.
 379, 5. 425, 8. . .
 πρεβεδούρος 76. 16. βλ. προβεδόρος πρε-
 βόλι 334, 18.
 πρεμαζόνειν 147, 11.
 πρήσασθαι 68, 27. 89. 25. 90. 13. . .
 πρὶ 562, 18. πρήγου 173, 12. 175, 23.
 318, 2. . .
 πρίκα 70, 87. 162, 26. 171, 13. . . .
 πρικαίνεσθαι 113, 10. 137, 17. 173.
 19. . .
 πρίμος 506, 21.
 πρίντζιπες 112, 15. 193. 20. . . πρίν-
 τζίπος 132, 5. . .
 προβοδᾶν 278, 11. προβοδάγειν 75, 20.
 προβεδόρος 148, 15. 150. 25. 173, 15. . .
 προβεντιτόρος 474, 1.
 προγνωστικὸν 583, 8.
 προθυμερὰ 154, 13. 269, 27. 400, 1. . .
 προθυμερία 520, 22. προθυμερία 520.
 22. προθυμερὰς 217, 7. προθυμνία
 199, 23. 321, 17. 557, 2. . .
 προκοπή 507, 11.
 προκουρατῖα 493, 11. προκουρατόρος 129,
 14. 397, 11. 399, 16. . .
 προμηνεύειν 540, 20.
 προπατηκτὸς 151, 16. 158, 11. . . προ-
 πατεῖν 179, 3. 181, 3. 204, 22. . .
 προτήτερας 113. 24. 148, 7. 449. 12. . .
 προυκὸν 325, 20.
 πρύμη 189, 22. 242, 17. 304, 21. . .
 μπρύμη 377, 3. . .
 πρωτομπαίνειν 202, 15.
 πρωτοφονεύειν 498, 12.
 πταίσμων 99, 29. 114, 11. . .
 πτωχίζειν 102, 3. . .
 πύργος 36, 24. 485, 13. . .
 ραβδιά 265, 22. 266, 12.
 ραγιάς 163, 13. 164, 1. 222, 11. . .
 ραζονάρειν 184, 23. 259, 21. 345.
 2. . .
 ρανίζειν 382, 12.
 ραστέλλο 454, 20. βλ. ρεστέλλο
 ῥγυάκι 265, 3.
 ρεάλι 140, 6. 298, 1. 430, 2. . .
 ρέγεσθαι 230, 27.
 ρέζειν 268, 17.
 ρεγκουμαντάρειν 512, 11.
 ρέντα 47, 29.
 ρεπορτζιόν 584, 23.
 ρετζιμέντο 112. 16. 244. 17. 284, 6. . .

- σκολάρος 155, 24.
 σκόλη 278, 10. 307, 5. 381, 7. . .
 σκόνη 166, 3. 209, 8.
 σκοτάδι, σκοτειδί 89, 27. 338. 4. 413.
 7. . . σκοτεινάδα 298. 18.
 σκόταμα 431, 10.
 σκοτισμός 114, 20.
 σκοτόνω, σκοτόνεσθαι 81. 20. 83, 25.
 136, 24. . . σκοτωμός 154, 23. 240.
 29. 270, 3. . .
 σκούζειν 98. 2. 331. 23. 358. 22. . .
 σκουλίχι 138, 18.
 σκουτάρχι 254, 25. 276. 14. . . σκου-
 τάρσι 15, 3. σκουτί 258. 7. 348. 8.
 380, 4. . .
 σκυλί 40, 6. 41. 1. σκύλος 70, 75. 85.
 25. 91, 16. . .
 σκύφτειν 221, 25, 224, 12. . .
 σκῶτι 114, 22.
 σμαῖδι 212, 26. 219, 14. 548, 1. . .
 σμίγειν 15, 25. 68, 35. 148. 12. . .
 σμπάρο 362. 18. 523, 8.
 σολδάδος, σολτάδος, σολντάτος 156, 1.
 160, 3. 193, 25. . . σολντάδος σολ-
 ντάρος 149, 10. 150, 20. 151. 21. . .
 σολδάτος 269, 3.
 σολντί 361. 4. 418, 7. 428. 18. . .
 σουζλί 276, 6.
 σουλτάνα 71, 21. 73, 1. 146, 11. . .
 σουμπαριδαις 403, 23.
 σούμπασης 147, 20. 264. 18. 508. 3. . .
 σπαθί 14, 28. 15, 4. 41, 6. . .
 σπάης 80. 6. . . σπαχῆς 147, 19. 192, 5. . .
 σπαθαρχόμπουκο 226, 20.
 σπᾶν 192, 20. 562, 20.
 σπαράρειν 357, 24.
 σπήλιο 113, 25. 187, 13. 215, 12. . .
 σπητάλι 429, 9. . .
 σπητιν 39, 8. σπητι 78. 12. 114, 9.
 149, 21. . .
 σπιανάδα 205, 3.
 σπιροῦνι 318. 19.
 σπλαγγνίζεσθαι 134, 24. . . σπλαγγνικά
 114, 14. σπλαγγνοσύνη 133, 25. 139.
 16. 141, 19. . .
 σπληνιάζειν 507, 9.
 σπούρδα 223, 30.
 σταίνειν 124, 9. 152. 4. 383, 1. . .
 στάκτη 114, 21.
 σταλάρειν 149, 12. 174, 13. 184, 7. . .
 σταλέρνειν 323, 19.
 στάμενον 174, 20. 222. 8.
 στάμπα 117. 21.
 στανικῶς 315, 6. 383, 24. 508, 8. . .
 στανιό 86, 25. 91. 21. στανιῶς 265,
 14. . .
 σταντάρδος 328. 6. 337. 14. 435. 7. . .
 στάρσι 148, 22. 248. 24. 251. 8. . .
 στασιδί 567. 22.
 σταφυλάκι 260, 6. στατύλι 260. 11.
 στεγνός 477, 14. 482, 7.
 στέλνειν 110, 1. στεναμμός 39. 6.
 στεναμμός 39, 6.
 στένεμα 153, 19. 499. 26. . .
 στεργιά 304, 6. 364, 18. 366, 11. . .
 στερεύεσθαι 217, 25. 568, 23. 570. 20.
 στέρνα 329. 15. 383, 21.
 στεφάνι 79, 29. 141, 17.
 ἴστια 116, 24. . . στία 187, 5. 191, 2. . .
 στίβειν 534, 10. στίψη 275, 29.
 στομάχιν 561, 16.
 στουμπόνειν 165, 20. 169, 10. 280,
 24. . .
 στράτα 68, 26. 103, 12. 146, 13. . .
 στροπάδα 328, 2. 415, 6. 506, 1. . .
 στρυμόνειν 272. 1.
 συβάζεσθαι 544, 8. σύβαση 222, 5. 389,
 17. 416, 20. . .
 συγνεφιά 77, 17. συννεφιάζειν 137. 5.
 συγχωρεμός 581, 6.
 συνάζεσθαι 535, 25. . .
 συνδρημόνεσθαι 168, 5. 436, 3. 480,
 16. . .
 συνῆθι τὸ 148, 21.
 συντελεία 69, 52.
 συντρομή 490, 14.
 συντυχαίνειν 194, 12. 224. 9. 233, 3. . .
 συρριανίζειν 570, 22.
 συρρούλεμα 259. 17.
 συρισμός 550, 2.

- σφρνεῖν 181, 24, 243, 27, 243, 5. . .
 σφρόνειν 284, 25.
 σφέρειν τὸ 149, 12, 164, 7, 366, 3. . .
 βλ. σεφέρι.
 συγνάμι 530, 18. συγνά 145, 25, 156,
 26, 422, 11. συγνιὸ 402, 11, 529,
 23. . . συγνοπηαινογιαγέρνειν 14, 12.
 συγνοτρομάζειν 88, 28, 106, 11.
 σύψυχη ἡ 87, 9. σύψυχος 88, 6, 164,
 12, 378, 17. . .
 σφάζεσθαι 103, 7, 191, 10. . . σφαγγμὸς
 246, 16. σφακτης 114, 22. σφακτὸ 15,
 30. σφάνειν 135, 23, 579, 19,
 σφέρνειν 586, 18.
 σφικτα 101, 8.
 σφυρίδα ἡ 291, 14.
 σωθικά 407, 3, 511, 4, 511, 4, 534, 25 . .
 σώνειν 14, 5, 176, 10, 172, 2. . .
 σωπαίνειν 194, 11, 197, 17. . .
 σωρός 451, 26.
 σωστή ἡ 73, 22, 217, 4. . .
 τάβλα 165, 11, 211, 12, 420, 2. . . .
 ταβλένιος 253, 8.
 ταβούλι 75, 27.
 τάγια τὰ 503, 4.
 ταγίζειν 266, 3, 509, 11.
 τάζειν 537, 12. . .
 ταιριάζειν 15, 14.
 τακτέρου 191, 15, 303, 1, 403, 14. . .
 βλ. ταχτέρου.
 ταμπόκι τὸ 166, 23. ταμπούκι 257, 5,
 315, 15.
 ταμπούρλο τὸ 240, 14, 244, 19, 279,
 11. . .
 τάργα, τάργαις 326, 11.
 τάσιμον 146, 12.
 ταύτως 142, 1, 144, 13, 179, 6. . .
 τάχα 582, 7. τάχατες 179, 20, 244,
 30, 441, 16. . .
 ταχτέρου 148, 5, 157, 4, 185, 6. . .
 ταχυνή 344, 23.
 τεγιὸν 131, 6, 156, 4, 163, 15. . . τει-
 χίον 85, 23, 88, 22. . .
 τέντα 159, 15. τεντόνειν 165, 1, 252,
 1. . .
- τετάρτια 294, 18.
 τέτοιος 160, 16, 163, 11, 202, 10. . .
 τετραπέρατη 180, 17.
 τέχνημα 163, 7. τεχνεύεσθαι 302, 3,
 τεχνομαζόνειν 586, 25.
 τζακίζεσθαι 110, 15. τζακιμὸς 317, 2.
 τζακίζειν, 127, 10, 138, 2.
 τζαλμάς 81, 10, 317, 7, 379, 20. . .
 τζαμόγλανα 75, 20, 273, 13, 377, 26. . .
 τζαμόγλανα 572, 3. . .
 τζκούσης, τσακούσης 80, 28, 161, 6,
 207, 20. . . τζικουσίας 96, 5.
 τζελάτης 228, 20.
 τζενεράλεις 74, 3, 434, 14, βλ. γενεράλεις.
 τζιγάντες 565, 8.
 τζόγια 100, 9. τζουρμάδα 377, 12.
 τζούρματα 183, 20. τζουρμιάδα 359,
 28. . .
 τζιρούτα 149, 27.
 τιμόνι 401, 21, 458, 20. . . τιμονεύειν
 227, 12.
 τίποτας 81, 8, 186, 21.
 τοκάρειν 583, 2.
 τομάργια 310, 26.
 τονρέσα 181, 25, 225, 22, 306, 24. . .
 τότες 68, 29, 88, 17, 89, 12. . .
 τουλουπάνι 80, 26, 161, 10, 571, 16. . .
 τούμπου τούμπου 101, 4.
 τουρκεύειν 109, 14. τούρκιχα 224, 13,
 τουρκομανιά 149, 2. τουρκοκίχητη 180,
 10. τουρκοπολεμεισθαί 582, 5.
 τούσος (τόσος) 326, 21.
 τουῦτος 87, 18, 268, 12, 300, 23. . .
 τουφέκι 69, 48, 81, 13, 166, 5. . . του-
 φέκια 152, 12, 153, 17, 169, 7. . .
 τρά (τρά) 344, 19.
 τραβάνια 268, 26, 326, 4, 373, 8. . .
 τράβα 188, 18, 255, 14, 271, 2. . .
 τραβίζειν 220, 7, 265, 2, 291, 20. . .
 τραβόνειν 165, 14.
 τραδιτουρλα 96, 13.
 τράττο 188, 16. τρέξιμον 309, 16.
 τρέτα 150, 1.
 τρεχάτος 185, 24, 210, 13, 218, 25. . .
 τριάντα 73, 24,

- τριγύρου 79. 2. 80, 10. 96, 6. . .
 τριντζέρα 151, 25. 152, 11 153, 14. . .
 τριτζέρα 190, 25. 217, 24. . .
 τρίγχα 14, 3.
 τρούγια 153, 28.
 τρομάρα 90, 7. 257, 4. . .
 τρομπέττα 159, 16. 244, 18. . . τρομ-
 πέττα 75. 27. 153. 15. 159, 22. . .
 τρουλαφτιάν 240. 6.
 τρουγόνι 552, 19.
 τσακί 200. 11. 271, 28. 274, 23. . .
 τσεκίλι 196, 25.
 τσεκούρι 202, 12. 424. 20. . .
 τσητέρα 570, 17. . .
 τσιμπάν 183, 19.
 τσουβάλι 543, 6.
 τσούρμα 339, 26. . . τσούρματα 337,
 12. 409. 25. . .
 τυράννισμα 253, 1.
 τυχαίνειν 141. 15. 143. 8. 232. 12. . .
 ύβρισσις 560, 18.
 ύγενικό 251, 17.
 ύπαντρη 348. 7.
 ύπηρησιά 71, 26.
 ύποκρισάριος και άποκρισάριος 131, 20.
 532. 9. 536, 8. . .
 ύπόπολον (porolo) 92, 24.
 φαγί 177, 26. 222, 23. 252, 25. . .
 φανάρι 159. 17. 280, 1. 506, 11. . .
 φανερά 539, 11. φανερό 540, 17.
 φάνεσθαι 442, 6.
 φαργιά 246, 2. φαρί τὸ 14. 12.
 φαρμακερή 381, 26.
 φαρμάκι 16. 32. 195, 18. 259, 20. . .
 φαρμακόνειν 195, 18. . .
 φαρμακόνεσθαι 76, 20.
 φεγγάρι 140, 14. 177, 11. 207, 21. . .
 φέδε 342, 8.
 'φελειν 363, 7. 364, 5. 405. 8. . .
 φελούκα 376, 26.
 'φεντεύειν 74, 16.
 φέουδα 279, 20. φεουντάδος 151, 10.
 446, 4. . . φέουντο 150, 20. . .
 φέρνειν 151, 22. 226, 27. . .
 φευγάτος 309, 15. 328. 4. . .
- φθερμιστίζειν 246, 2.
 φιλιά 561, 9.
 φιλοκαλλίζει 270. 17.
 φινίτσα 180. 3. 583. 20. 584. 1. . .
 φίτζια 180, 3. . .
 'φχαρισιά 328, 22.
 φλακή 427, 2.
 φλαμπουράρος και φλαμπουράρης 96, 4.
 186, 22. 427, 11. . . φλάμπουρον
 174, 5. 186, 3. 203, 7. . .
 φλάρος 474, 6. 503. 25. . . βλ. φράρος.
 φλουργιά 343. 2 φλουρι 146, 13. 559.
 13. φλωρι 198. 11. 249, 15. . .
 φονέας 209. 6. φονεύγειν 156, 25. 272,
 26. . . φονικόν 97, 15.
 φορεσά 14. 23. 112, 13. 470, 10. . .
 φόρησι 259. 6. 271. 29. 338, 22. . .
 φορνέλλο 494, 1. 507, 5. . . φουρνέ-
 λο 288, 25. 316, 3. 474, 23. . .
 φόρος 13. 32. 205, 7. 473, 6. . .
 φορτί 127, 13. 128, 18. 130, 17. . . .
 φορτίλι 150. 5. 191, 25. 192, 21. . .
 φορτόνειν 143, 19.
 φορτουνα 489, 24.
 φόσσα 90, 22. 255, 3. 273, 24. . .
 φουκράζεσθαι 357, 12.
 φούρνος 507, 1.
 φουσκόνειν 202, 1. 263, 19. . . φου-
 σκόνεσθαι 89, 26. φούσκωσις 374. 21.
 φουσσάτο 72, 23. 74, 4. 85, 16. . .
 φραγκοπαπάδος 176, 4. 222. 10.
 φράμμα 515, 26.
 φραργιό 207. 11. φραροκαλογράδαις 546.
 24. φράρος 539, 20.
 φρόνευσις 567, 22. 578. 19. φρόνεψις
 429, 1. 534, 4.
 φταλξιμον 486, 21.
 φτάνειν 101, 26. 146, 14. 151, 5. . .
 φτερό 214, 28.
 φτηνιά 261. 5. φτάνια 443, 18.
 φτιάνειν 98. 14. 147, 11. 223, 12. . .
 φτίλι 176, 9. 207. 2.
 φτύειν 16. 32.
 φτυάρι 274, 23. 452, 25.

- πτωχιά 187, 12. 580, 25. πτωχολογία
 93, 10. πτωχός 81, 18. 193, 10.
 210, 10. . .
 φυλάγειν 109, 18. 148, 9. 287, 26. . .
 φυράζειν 139, 5. 265, 12. 333, 17. . .
 φυρίδα 473, 20. 500, 1.
 φυτεύγειν 503, 20.
 ἴφχαριστεῖσθαι 92, 29. ἴφχαρίστησις 136.
 2. 141, 5.
 φωτιά 89, 4. 148, 3. 155, 19. . .
 φωληὰ 526, 16.
 χαδεύγειν 265, 17. 317, 6.
 χαίνης 224, 16.
 χαλάζει 68, 37. 81, 15. 190, 12. . .
 χαλᾶν 74, 12. 98, 11. 152, 9. . . γα-
 λασιώνας 501, 22. χαλασμός 69, 49.
 79. 22. 83, 18. . . χαλάστρα 166,
 21. 169, 10. 503, 23. . .
 χαλινάρι 88, 12.
 χάμαι 203, 24. 230, 22. 261, 10. . .
 χαμηλὰ 107, 26. χαμηλόνειν 281, 20.
 χαμπάρι 87, 24.
 χανεσθαι 160, 2.
 χαντάκι 69, 53. 103, 9. 162, 25. . .
 χασάκι 84, 10. 103, 10. 143, 11. . .
 χασάτζι 92, 11. 140, 1. 174, 23. . .
 χαρτιζόμεσθαι 73, 5.
 χάρισμα 216, 6.
 χαρτί 106, 14. 140, 18. 537, 19. . .
 χαυμός 401, 15.
 χέρα 137, 15. 186, 4. χέρι 69, 54.
 101. 8. 113, 16. . .
 χήνα 41, 33.
 χηράδαις 89, 14. 94, 30. 106, 18. . .
 χηρεύειν 70, 71.
 χιόνι 77, 17. 157, 2. . . χιονιά 449, 2.
 χλεμπονιάζεσθαι 95, 2.
 χλωμαίνειν 69, 57. 80, 3.
 χοντζα 75, 2. 98, 15. 150, 8. . .
 χοντρος 100, 16. 101, 2. 156, 16. . .
 χορευτὰ 150, 1.
 χορταίνεσθαι 113, 19.
 χορτάρι 69, 64. 332, 7.
 χούγια 239, 3. χουιάζειν 176, 26. 179.
 1. 185, 19. χουγιατὰ 271, 11. 296.
 8. 377, 6. . .
 χρινάγειν (χρίειν) 210, 1.
 χριστιανωσύνη 137, 3. 139, 26. 191.
 13. . .
 χρόνειν 584, 26.
 χρουσάφι 349, 8. 521, 2. . . χρυσάφι
 74, 23. 216, 17. 415, 22. . . χρουσω
 τή 343, 8. χρυσόβουλλο 403, 1. 463.
 25. . .
 χτιζειν 271, 2.
 χτυπᾶν 329, 2.
 χύνειν 191, 11.
 χωματένιος 253, 7.
 χώνεσθαι 534, 19. χώνη 208, 4.
 χωράφι 188, 5. 580, 23. . .
 χωργιανός 148, 8. 264, 26. . . χωρ-
 γιάτης 244, 13. 309, 26. 421, 17. . .
 χωριάτης 151, 13. χωργιάτισσα 309.
 18. χωργιό 421, 9. χωριό 78, 12.
 112, 5. 145, 21. . .
 χωστὰ 158, 7. 190, 17. 387, 18. . .
 χωστός 485, 25. . .
 ψάρι 195, 16. 569, 5.
 ψεύτης 109, 8. ψευτός 108, 25.
 ψήλος 270, 22. 293, 4. 371, 21. . .
 ψηλωμένος 278, 23.
 ψίχα 217, 19.
 ψιχαλίζειν 137, 6. 201, 20. 221, 12. . .
 ψοφᾶν 153, 27. ψόφος 101, 30.
 ψυχομαχᾶν 205, 12.
 ψυχούλα 267, 24.
 ψωμαί 151, 14. 226, 23. 282, 18. . .
 ὠχὸ 369, 21. 418, 5.
 ὠμέ 212, 3. ὠμένα 139, 29. 196, 17.
 386, 22. . .
 ὠρήα 110, 25.
 ὠφ 173, 1.
 ὠχου 193, 14. ὠχ ὠμένα 139, 29. 196,
 17. 386, 22. . .

